Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
1 ianuarie
1992
Nr. 1—2

Biblioteca „ASTRA" SIBIU

Rugăciunea la TE-DEUM-UL de Anul Nou

„Stăpîne Doamne, Dumnezeul nostru, Izvorul vieţii şi al nemuririi, Făcătorul a toată făptura văzută şi nevăzută, care ai pus vremile şi anii întru a Ta stăpînire şi îndreptezi toate cu iconomia Ta cea cerească şi întru tot bună, mulţumim Ţie pentru îndurările minunate pe care le-ai făcut asupra noastră, în toată vremea trecută a vieţii noastre şi te rugăm, întru tot îndurate, Doamne: binecuvintează cununa anului ce a sosit... Dăruieşte de sus la tot poporul Tău bunătăţile Tale, sănătate, mîntuire şi întru toate bună sporire. Sfîntă Biserica Ta, ţara aceasta şi toate oraşele şi satele izbăveşte-le de toată reaua întîmplare, dăruindu-le pace fără tulburare. Ca să ne învrednicim totdeauna a aduce mulţumire Ţie, Părintelui celui fără de început, împreună cu Unuia-Născut Fiului Tău şi Prea Sfîntului şi de viaţă făcătorului Tău Duh, lui Dumnezeu celui slăvit întru o fiinţă, şi a cînta prea sfîntului Tău nume: Slavă Ţie, Binefăcătorul nostru, în vecii vecilor".

LA MULŢI ANI! - 1992

Liturghia Sf. Vasile cel Mare

„Adu-ţi aminte, Doamne, Dumnezeul nostru, de tot poporul Tău şi peste toţi varsă mila Ta cea bogată, împlinind tuturor cererile cele spre mîntuire... Că Tu eşti, Doamne, ajutorul celor fără de ajutor, nădejdea celor fără de nădejde, izbăvitorul celor înviforaţi, limanul celor ce călătoresc pe ape, doctorul celor bolnavi. Insuţi, tuturor toate le fii, Cela ce ştii pe fiecare şi cererea lui, casa şi trebuinţa lui. Izbăveşte, Doamne, ţara aceasta şi toate oraşele şi satele, de foamete, de ciumă, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de venirea asupra noastră a altor neamuri şi de războiul cel dintre noi".

(Fragment din rugăciunea rostită de preot după Prefacerea Sfintelor Daruri).

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Cînd judecăm pe aproapele, pe noi ne judecăm

Ostenitorul către împlinirea duhovnicească nu doreşte altceva, decît să ajungă la măsura omului plăcut lui Dumnezeu, măsură care îi va asigura ajutorul lui Dumnezeu pe pămînt şi, dincolo, intrarea în Împărăţia Cerurilor. El înţelege lumea pămîntească doar ca pe un drum, ca pe o cale către lumea cealaltă. El înţelege că lumea aceasta e trecătoare şi că osteneala adevărată merită doar cealaltă, a cărei durată e fără sfîrşit. În aceea va trăi veşnic. Aici, oricum ar trăi, bine sau rău, în bogăţie sau în sărăcie, în rîndul celor mari care poruncesc, sau în rîndul celor mulţi care ascultă şi execută, acestea toate trec. Că trec mai repede, că trec mai încet, oricum trec. E la mintea şi observaţia oricui. Aici, în lumea aceasta, totul se sfîrşeşte.

Şi atunci, îşi zice înţeleptul, de ce să-mi risipesc osteneala pentru ceea ce trece, pentru ceea ce nu are o durată mai lungă decît un vis? Merită să mă ostenesc doar pentru ceea ce, obţinînd aici, îmi va aparţine pentru totdeauna. Mă va situa pentru totdeauna într-un anume loc, pe care îl vreau bun. Iată de ce viaţa veşnică e singura care merită toată osteneala. Acolo nu vom mai muri, ca să pierdem totul. Acolo, cum ne ducem, aşa rămînem pentru eternitate. Aici, să facem doar atît cît ne trebuie aici. Să adunăm doar atît cît ne e de trebuinţă aici. Şi să mai adunăm atît cît să lăsăm urmaşilor o moştenire la care au dreptul, pentru că i-am adus pe lume, sau societăţii pentru care avem sentimente de generozitate sau de compasiune, în orice caz nu atîta cît să le permită să trăiască imoral, fără muncă, ci doar atîta cît să ne păstreze în amintire şi să se roage pentru noi.

Această socoteală, pe cît de simplă, pe atît şi de adîncă şi de adevărată, e socoteala pe care şi-o fac înţelepţii credincioşi în eternitatea vieţii de după moarte.

Există multe feluri de a trăi această înţelepciune. Ispitele lumii acesteia ,trecătoare cum e, sînt totuşi nenumărate, şi unele mai mari decît altele. Înţeleptul se păzeşte de toate, cu luare aminte.

Dintre ispitele cele mai mari ,mîndria, trufia, superbia, înalta părere de sine, egoismul sînt formele cele mai subtile ale ispitelor care îi asaltează şi pe înţelepţi. Chiar şi pe oamenii duhovniceşti. Tocmai pentru că aceste ispite sînt dintre cele viclene, subtile, subţiri. Sînt opera unor diavoli şcoliţi! Înţeleptul se bizuie pe înţelepciunea lui. Poate prea mult, uitînd să ceară lui Dumnezeu să i-o privegheze şi să i-o disciplineze. Omul duhovnicesc se bizuie pe desăvîrşirea lui şi nu simte că, uneori, tocmai aceasta îi poate strica aşezarea duhovnicească.

Bizuiţi pe calităţile lor, pradă ispitelor unui demon subtil, ei încep să se creadă mai înţelepţi şi mai drepţi decît ceilalţi oameni din jurul lor. Şi de cele mai multe ori chiar sînt, şi mai înţelepţi, şi mai drepţi. Dar să ne amintim că şi fariseul din parabola Mîntuitorului era

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sărbătoarea Bobotezei (Epifania)

Sfînta Scriptură ne spune că după ce s-a întors din Egipt, Pruncul Iisus, împreună cu Sfînta Sa Maică şi cu dreptul Iosif, a mers în Nazaretul Galileii, unde şi-a petrecut copilăria şi anii tinereţii, crescînd şi întărindu-Se cu duhul, dăruindu-Se muncii şi unei intense vieţi de meditaţie şi rugăciune.

La vîrsta de 30 de ani, cînd după Legea veche orice om atinge deplina sa maturitate, Domnul Hristos vine în părţile Iordanului, la locul unde propovăduia şi boteza Ioan, fiul preotului Zaharia şi al soţiei sale Elisabeta.

Fără să-L fi cunoscut de mai înainte, Ioan exclamă, în auzul tuturor, cînd Îl vede pe Mîntuitorul apropiindu-Se: „Iată, Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii" (In. 1, 29). Desigur că Duhul Sfînt i-a descoperit lui Ioan, în chip tainic, că Cel care vine este Mesia, Fiul lui Dumnezeu întrupat. Nu este mai puţin adevărat că şi măreţia duhovnicească ce strălucea pe chipul lui Iisus, Îl vădea ca fiind un sol ceresc, la a cărui vedere nimeni nu putea să rămînă indiferent.

De îndată ce a sosit, Domnul îi cere lui Ioan să-I împărtăşească şi Lui botezul pe care îl aplica tuturor celor care pocăindu-se erau botezaţi de către el în Iordan, ca semn al purificării trupeşti şi sufleteşti.

Pentru prima dată de cînd începuseră să se adune în jurul lui mulţimi de oameni, Ioan s-a tulburat şi a dat înapoi spunînd: „Mie mi se cade să fiu botezat de către Tine şi Tu vii la mine să Te botez?" (Mt. 3, 14). Fără îndoială că el ştia acum că Cel care îl vizitează este Acela despre care i-a prevenit pe contemporanii săi spunînd: „Se află în mijlocul vostru Cineva, pe care voi nu-L ştiţi... El este Cel ce vine după mine, dar Care a fost înainte de Mine, adevăratul Mesia, Căruia eu nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălţămintelor" (In. 1, 30).

Cu toată împotrivirea lui Ioan Botezătorul de a-L supune ritualului purificării pe Cel întru totul fără de păcat, Domnul Hristos repetă dorinţa de a primi botezul, împăcîndu-l pe Ioan cu cuvintele: „Lasă acum, că aşa se cuvine să plinim toată dreptatea" (Mt. 3, 15). Dreptatea la care s-a referit Mîntuitorul era desigur aceea a necesităţii, pentru oameni desigur, a consacrării Sale publice, de către Duhul, ca adevăratul Mesia, a învederării misiunii Sale de trimis al Tatălui ca Mîntuitor al lumii.

Înţelegînd cuvîntul Domnului, Ioan nu s-a mai împotrivit ci a săvîrşit de îndată botezul asupra Lui.

Este neîndoielnic faptul că Iisus era sfînt şi curat şi înainte de afundarea Sa în apele Iordanului, dar acum El iese din rîu aureolat de slava Sa dumnezeiască, pe care o avusese la Tatăl mai înainte de a fi lumea. Dacă înainte de botez Domnul era cunoscut de către contemporanii Săi doar ca fiu al teslarului din Nazaretul Galileii, după botez El se înfăţişează ca adevăratul Mesia, făgăduit încă protopărinţilor şi propovăduit apoi, pe parcursul timpului de către profeţii Vechiului Testament.

Acesta a fost într-adevăr rostul fenomenelor neobişnuite care s-au întîmplat pe cînd Mîntuito-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan

Academia Română — HOTĂRÎRE

Ţinînd seama de Hotărîrea Adunării Generale a Academiei Române din 31 ianuarie 1991, de competenţa reacordată Academiei Române, de către Parlament şi Guvern, privind cultivarea limbii române, de Statutul Academiei Române completat în concordanţă cu cele de mai înainte prin hotărîrea Adunării Generale din 10 septembrie 1991, precum şi de Hotărîrea Guvernului 657/17 septembrie 1991, care abrogă Hotărîrea Consiliului de Miniştri 3135/16 septembrie 1953, Prezidiul Academiei Române

RECOMANDĂ următoarele:

1. Să se prelungească dezbaterea problemelor ortografiei limbii române şi în cursul anului 1992. În acest scop, filialele Academiei din Iaşi, Cluj, Timişoara, institutele Academiei din Craiova, Sibiu şi Tîrgu-Mureş vor organiza, fiecare, cel puţin o dezbatere privind problemele ortografiei, invitînd membrii Academiei, lingvişti, specialişti din diverse domenii, profesori din învăţămîntul superior şi mediu. Evident, pot organiza dezbateri asociaţiile culturale din întreaga ţară, iar cetăţenii se pot adresa în continuare Academiei Române, pentru a-şi exprima punctele lor de vedere. La Bucureşti se vor organiza dezbateri conform hotărîrii Adunării Generale din 31 ianuarie 1991.

2. Pînă la aprobarea definitivă de către Academia Română a îndreptărilor ortografice care vor rezulta din dezbaterile de mai înainte, se menţin în vigoare normele ortografice ale limbii române din 1953, cu următoarele amendamente:

a) fie utilizarea lui î, fie a lui â în interiorul cuvintelor, în condiţiile anexei 1; altfel, menţinerea regulii absolute (numai î) din 1953 ar însemna obligativitatea scrierii cuvintelor România, român şi a celor derivate cu î, deoarece nu există nici un act normativ de stat şi nici o hotărîre a Academiei Române pentru aceste excepţii;

b) fie utilizarea formei *sînt*, fie utilizarea formei *sunt*, procedîndu-se în mod similar în cuvintele derivate.

Aceste două reguli în plus faţă de cele stabilite în 1953 lasă posibilitatea aşezării prin coexistenţă de la sine, în mod viu, natural, a acestor forme scrise ale limbii române.

3. Prezenta hotărîre intră în vigoare de la data aprobării de către Prezidiul Academiei Române, urmînd a fi supusă ratificării la prima şedinţă a Adunării Generale a Academiei Române, în conformitate cu hotărîrea ei din 31 ianuarie 1991.

Anexa 1

Regulile „SEXTIL PUŞCARIU" aprobate de Academia Română în anul 1932

Literele â şi î corespund aceluiaşi sunet, întrebuinţîndu-se după următoarele reguli:

a) î se scrie totdeauna la începutul şi la sfîrşitul nemijlocit al cuvîntului: îl, îmbărbătez, împărat, înger, îşi, îţi; amărî, coborî, hotărî, tărî, urî...

b) tot î scriem şi în corpul cuvintelor, cînd, prin compunere î de la începutul cuvintelor ajunge medial: neîmpăcat, neîndurat, neînsemnat, preaînălţat, preîntîmpinat... Vom scrie într'însul, dar dînsul.

NOTĂ: Spre deosebire de ortografia din 1904, adoptată şi de Dicţionarul Academiei, nu vom scrie î ci â în derivatele verbelor cu infinitivul în -rî, deci: amărât, chiorâş, coborâre, hotărâtor, mohorât, pârâş, posomorând, tăbărâse, târâtor, urâţenie...

c) în toate celelalte cazuri se scrie, în corpul cuvintelor, â: bând, cînd, făcând, gât, mormânt, râu, Român, sfânt, vânt...

Bucureşti, 4 octombrie 1991

FILE DIN SINAXAR

Începînd cu acest număr vom da în traducere din limba franceză vieţi de sfinţi din cel mai nou şi complet Sinaxar (conţinînd Viaţile Sfinţilor din Biserica Ortodoxă) în curs de apariţie în editura *To Perivoli tis Panaghias* din Tesalonic, cu binecuvîntarea patriarhului ecumenic Dimitrios I. Autor: monahul de origine franceză, Macarie, din mănăstirea Simonos Petras (Sf. Munte Athos).

SFÎNTUL SERAFIM DE SAROV (2 ianuarie)

Acest mare martor al luminii Sfîntului Duh s-a ridicat ca un astru nou pe pămîntul Rusiei în 19 iulie 1759 pe vremea în care spiritul aşa-ziselor „Lumini" invadau Europa şi Rusia, pregătind de departe timpurile întunecoase ale ateismului şi persecuţiilor. Fiu al unui evlavios vînzător din oraşul Kursk, Sf. Serafim a crescut în evlavie şi dragoste de Biserică, primind din cea mai fragedă copilărie ajutorul Maicii Domnului, care l-a vindecat prin minune de o boală grea. La 17 ani el a părăsit lumea, cu binecuvîntarea mamei sale, şi a intrat în mănăstirea Sarov, unde a devenit curînd model de ascultare şi virtute călugărească. Cu bucurie şi bună dispoziţie el împlinea datoriile cele mai obositoare pentru slujirea fraţilor, postind pentru a învinge poftirile trupului şi păzindu-şi ziua şi noaptea mintea fixată în pomenirea lui Dumnezeu prin rostirea *rugăciunii lui Iisus*. După cîtva timp, a îmbolnăvit foarte grav, dar cu toate acestea a refuzat sprijinul doctorilor, cerînd numai Sf. Împărtăşanie, singurul remediu care coresunde celor ce au lăsat totul pentru Dumnezeu. Cînd i s-a adus Sf. Împărtăşanie, Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu i-a apărut învăluită într-o lumină intensă, însoţită de Sf. Apostoli Petru şi Ioan Teologul, cărora ea le-a zis, arătînd spre tînărul novice: *„Acesta este din neamul nostru!"* Puţin timp după aceea el s-a vindecat complet şi a făcut ca pe locul apariţiei să fie construită o infirmerie.

După opt ani de noviciat, a fost tuns în monahism cu numele de Serafim („arzător"), nume care întărea şi mai mult zelul său de a imita aceşti slujitori netrupeşti şi arzînd de dragoste, ai lui Dumnezeu. Hirotonit diacon, el petrecea nopţi întregi în rugăciune înainte de a sluji Sf. Liturghie, şi progresînd fără încetare în sfintele virtuţi, Domnul îl răsplătea cu numeroase vedenii, extaze şi bucurii duhovniceşti. In-

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele SERAFIM

TĂIEREA ÎMPREJUR ŞI DESPRE NUMELE CEL SFÎNT DE IISUS, PUTEREA LUI

„Şi cînd s-au împlinit opt zile, ca să-L taie împrejur, I-au pus numele de Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte de a se zămisli în pîntece" (Luca 2, 21).

Domnul a primit tăierea împrejur, după trup „ca să înlăture rînduiala Legii vechi şi să pună în locul ei, tăierea împrejur cea după Duh, cea nefăcută de mînă... Pentru aceea, după opt zile de la naşterea Lui, cea din Sfînta Fecioară a binevoit să fie adus de Maica Sa şi de Iosif, în locul, unde, după obicei, iudeii se tăiau împrejur" (Sinaxarul zilei), şi să îndeplinească acest act ritual şi de care nu S-a ruşinat, cum ne arată şi o cîntare a Praznicului: „Nu S-a ruşinat Preabunul Dumnezeu a Se tăia împrejur cu trupească tăiere; ci S-a dat pe Sine chip şi pildă tuturor spre mîntuire"... (Slavă şi acum de la Vecernia mică).

Mai este ceva: tăierea împrejur comporta durere. Este prima durere, pe care Mîntuitorul a suferit-o pentru noi, pentru neamul omenesc, este un mic început al calvarului Crucii şi Golgotei şi ne îndeamnă şi pe noi la răbdare, îndeplinirea legilor şi să ne tăiem, împrejur, în alt mod: „tăierea împrejur a inimii şi a tuturor simţurilor noastre trupeşti" (F.W. Farrar, Viaţa lui Iisus Hristos, to, I, 1944, p. 507).

Dar „Sărbătoarea tăierii împrejur a Domnului e şi aniversarea numelui lui Iisus..., prin care s-a revărsat şi se revarsă asupra neamului omenesc nenumărate bunătăţi dumnezeieşti" (Dr. Mitrofanovici, Liturgica, Cernăuţi, 1929, p. 123). Şi la greci şi la romani se obişnuia să se serbeze a opta sau a noua zi, de la naşterea pruncului, sărbătoare care se numea „nominalia". La iudei obiceiul acesta se baza pe Fac. 17, 5—15.

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhim. prof. Ioasaf Ganea
Craiova

49644

Cînd judecăm pe aproapele, pe noi ne judecăm

(Urmare din pag. 1-a)

drept. Nu mințea cînd spunea în rugăciune că își îndeplinește toate îndatoririle, și către Dumnezeu și către oameni. Dar se mîndrea. Se compara: *„nu sînt ca vameșul acesta"!* Și nu era ca acela. Dar de ce trebuia să se compare? De ce trebuia să-l judece? Cine îl învestise cu calitatea de judecător? Judecîndu-l pe vameșul păcătos, cădea mai jos decît el. De aceea Mîntuitorul a apreciat, tîlcuindu-și de fapt parabola, că mai îndreptat s-a întors vameșul păcătos la casa sa, decît fariseul cel drept și virtuos.

Oare de ce? Era drept să fie așa? Era drept. Judecînd, cel virtuos își scădea virtutea. Păcătuia împotriva duhului iertării, a duhului generozității, a duhului bunătății și al îndreptării, păcătuia împotriva iubirii și a compasiunii. Se răcea. Își pierdea căldura față de aproapele. Făcea din aproapele un dușman. Și chiar dușman dacă l-ar fi crezut, tot cu iubire ar fi trebuit să-l învăluiască, nu cu dispreț, nu cu condamnare, nu cu îndepărtare de el. N-a făcut nici măcar o rugăciune pentru dînsul! Nu e așa că acum înțelegem mai bine de ce Iisus n-a fost de acord cu dînsul, cu fariseul?

Vameșul se ruga în pocăință și părere de rău. Nu e oare extrem de interesant că rugăciunea vameșului, și nu a fariseului, a devenit textul rugăciunii isihaste ,a rugăciunii neîncetate? Isihaștii spun: *„Doamne Iisus Hristoase Fiul lui Dumnezeu, milostiv fii mie păcătosul"*. Vameșului din parabolă, Mîntuitorul i-a pus în gură o rugăciune asemănătoare: *„Dumnezeule milostiv fii mie păcătosul"* (Luca XVIII, 13). Tot o astfel de rugăciune a adresat Mîntuitorului și orbul Bartimeu: *„Fiul lui David, miluiește-mă"* (Mc. X, 48). Nici vorbă de îndreptățire cu starea înaltă de virtute. Să zicem că virtuți nu aveau. Dar mai păcătoși decît ei puteau ușor găsi și ar fi putut spune: *„că doar nu sînt eu cel mai păcătos"!* Dar n-au spus așa. Nici vameșul, nici Bartimeu. Au cerut milostivire, iertare.

Mulți cad în păcatul judecării altora. De cum li se pare că au realizat o mică virtute, trag imediat cu ochiul spre vecin. *„Iată-l, el nu face ca mine! E un păcătos"*. De aceea au zis unii oameni cu experiență duhovnicească: să te ferească Dumnezeu de judecata dreptilor! N-au milă. Nu seamănă cu Dumnezeu, tocmai cînd se cred mai în voia Lui și mai aproape de El. Adevăratul drept, vede în toți cei din jurul său sfinți, și doar pe sine se vede păcătos.

Părinții de altă dată, retrași din lume ca să scape de ispitele ei, se fereau cu mare precauție de judecarea altora. Iar cei mai duhovnicești îi preveneau întotdeauna pe cei tineri să se ferească de acest păcat, pentru că multe păcate trage după sine și, în primul rînd, îl trage pe cel mai mare: mîndria.

Isaac Tebanul, anahoret din pustie, a vizitat într-o zi o mănăstire de obște și, văzînd pe un frate comițînd un oarecare păcat, l-a condamnat. Cînd s-a întors la chilia lui în deșert, a găsit în fața chiliei un înger care i-a zis: *„Nu te las să intri" — Dar ce s-a întîmplat, întrebă Isaac?* Și îngerul îi răspunse: *„Dumnezeu m-a trimis să-ți spun așa: „Unde vrei să-l așez pe fratele cel vinovat pe care l-ai condamnat și starețul îl va da afară? Îl voi așeza în chilia ta"*. Și bătrînul înțelegînd dintr-o dată despre ce era vorba, căzînd în genunchi se pocăi și-i zise îngerului: *„Am păcătuit. Iartă-mă!"* Și îngerul i-a zis: *„Ridică-te, Dumnezeu te-a iertat. Dar de acum înainte păzește-te, și să nu mai condamni pe nimeni înainte de a-l condamna Dumnezeu"*. Și zicînd acestea îngerul dispăru.

Dacă și cu noi ar proceda Dumnezeu cum a procedat Isaac Tebanul, cred că la fiecare întoarcere în chilie am găsi cîte un înger la ușă! Și n-am mai apuca să intrăm *la noi* înșine. De fapt n-am mai apuca să intrăm *în noi* înși-ne, căci condamnînd pe alții, ne ieșim din noi, ne împrăștiem, cum spun Sfinții Patericului și ai Filocaliei.

Ava Euprepios, bătrînul, a fost întrebat odată de un frate: *„Cum ajunge sufletul la frica de Dumnezeu"?* Și bătrînul i-a răspuns: *„Dacă un om are smerenie și sărăcie, și dacă nu judecă pe nimeni, frica de Dumnezeu îi va veni"*. Iată deci cum printre cele mai importante condiții pe care trebuie să le îndeplinească nevoitorul care vrea să capete frica de Dumnezeu, care să-l apere de toate păcatele, intră și abținerea de la judecata altora.

Exemplele despre acest mod de a înțelege progresul în viața duhovnicească, socotindu-l ca depinzînd de nejudecarea aproapelui, s-ar putea înmulți mult. Căci la această convingere au ajuns toți cei care și-au dedicat întreaga viață meditației și rugăciunii, devenind oameni plini de Duhul lui Dumnezeu. Ava Pimen zicea: *„Există oameni care tac, dar în inima lor condamnă pe alții: asemenea oameni vorbesc neîncetat. Dimpotrivă, există oameni care vorbesc de dimineață pînă seara și care totuși păstrează tăcerea, pentru că nu spun nimic ce n-ar avea vreun folos duhovnicesc"*.

A nu vorbi, nu înseamnă deci a te apăra neapărat de a-l judeca pe pe aproapele. Căci a nu judeca e o stare de spirit, o stare a sufletului, a minții și a inimii. Dacă unii din acești tăcuți doar cu gura ar vorbi, nu s-ar mai înțelege om cu om! Ar fi ca o dezlănțuire de tunete și fulgere fără încetare. Căci vorbirea de rău, judecata din gînd e tunet, e fulger, e zgomot, e ieșire din liniște, din isihie. Și chiar dacă aceasta e tăcută, în interior e zgomotoasă, și e tulburătoare pentru suflet. Căci cel ce judecă, nu capătă liniște. Capătă doar o satisfacție de o clipă, demonică, o îndreptățire trufașă a judecății sale, de care apoi nu mai scapă.

Cam tot așa e însă și cu lauda. Tare ne mai place la toți să fim lăudați! Dar cel lăudat pierde, căci se umflă în sine și-și pierde rînduiala sufletească. Dar nici lăudătorul nu folosește mare lucru, căci se face pricinuitorul mîndriei celui lăudat. De aceea, venind un frate la Ava Pimen l-a întrebat: *„Ava, e bine să-l laud pe aproapele meu?"* Ava Pimen i-a răspuns: *„E mai bine să taci"*.

Ce te faci însă cu cei care nu pot trăi fără să fie lăudați? Acelora, aș zice eu, e bine să le hrănim viermele *cu măsură*. Nici ca să se îngrașe dihania, nici să înceapă să mănînce din bietul om! Dar asta cere înțelepciune și deprinderea unei drepte măsuri. Cei duhovnicești cunosc această măsură.

Zic însă unii că atunci cînd vezi pe unul păcătuind, trebuie fie să-l spui celui mai mare, fie să-i atragi lui luarea aminte. Firește, felul de a proceda în astfel de situații diferă de la loc la loc, și de la om la om. Măsura pe care o indică Sfinții pustiei, se referă în primul rînd la modul duhovnicesc în care își creștean ei ucenicii. Un frate l-a întrebat pe Ava Pimen: *„Dacă văd că un frate greșește, e bine să-i ascund greșeala?"* De data aceasta bătrînul i-a condiționat răspunsul de ceea ce am numi *legea compensației*, aceea care se aplică matematic în viața noastră, dacă n-o anulăm cu spovedania: *„In clipa cînd ascundem greșeala fratelui nostru, Dumnezeu ne ascunde și greșelile noastre"*. În astfel de cazuri, cred că e bine să ne gîndim de două ori ce avem de făcut. Fapta se întoarce împotriva noastră. Ca și a lăudatului, ca și a celui ce judecă. De fapt a descoperi greșeala cuiva, e ca și cum l-ai judeca și condamna. În cazuri de acestea e bine să-ți consulți duhovnicul!

Prin mănăstiri și chiar prin casele multor laici mai există un obicei al dreptilor. Sau al celor care se cred drepți. Vom înțelege despre ce este vorba amintindu-ne de o altă întîmplare din viața lui Ava Pimen: Un ucenic i-a mărturisit lui Ava Pimen: *„Cînd văd un frate despre care am auzit că a săvîrșit vreo greșeală, nu vreau să-l primesc în chilia mea; dacă însă văd pe unul bun, îmi place să-l chem"*. I-a zis lui bătrînul: *„Dacă taci puțin bine fratelui celui bun, fă de două ori mai mult celuilalt, căci acela e bolnav"*. Și i-a povestit lui: *„Într-o mănăstire de obște trăia un anahoret, cu numele de Timotei, și starețul, avînd de judecat cazul unui frate care căzuse într-o ispită, l-a consultat pe Timotei. Acesta l-a sfătuit pe stareț să-l dea afară. Cînd cel vinovat a plecat, ispita a venit asupra lui Timotei, atît de grozavă, că Timotei era gata să-i cedeze și să cadă. Atunci Timotei căzu în fața lui Dumnezeu și cu lacrimi se rugă: „Doamne, am păcătuit, iartă-mă". Și atunci a auzit o voce zicîndu-i: „Timotei, să nu crezi că ți-am făcut aceasta din alt motiv, decît din acela că l-ai judecat și l-ai disprețuit pe fratele care căzuse în ispită, și l-ai povățuit pe stareț să-l dea afară"*.

Cu adevărat s-au împlinit cu el cuvintele Mîntuitorului: *„Nu judecați ca să nu fiți judecați"* (Matei VII, 1). Căci toată gîndirea asceților după Scriptură se conducea. Așa se conduce și gîndirea lui Dumnezeu.

Istoriile Părinților se termină scurt. Ei nu le comentează. Concluziile se impun de la sine. Cred că și aceasta a fost înțeleasă de toți cei care au citit-o mai înainte, sau au auzit-o acum. Să ne gîndim mai des la pățania lui Timotei!

Iată și o altă întîmplare, din acelea de care numai marii sfinți puteau imagina. Metoda e cumva cam ca a lui Socrate. Ava Pamvo își educa ucenicii prin procedee foarte originale. De aceea astfel de întîmplări făceau înconjurul pustiei, mai ceva ca telefonul și televizorul de azi, pentru că interesul pentru soluțiile problemelor duhovnicești era pe atunci mult mai mare.

Doi frați au venit la Ava Pamvo să-și povestească nevoințele duhovnicești pe care și le-au impus, ca să vadă dacă sînt pe calea cea bună. Cel dintîi i-a spus: *„Ava, eu postesc două zile, și apoi mănînc două pîini. Ce zici: îmi mîntuiesc sufletul făcînd așa, sau mă aflu într-o iluzie, îmi fac închipuiri goale?"* „Cel de al doilea i-a spus: *„Ava, eu pun deoparte din ceea ce cîștig cu munca mea două monede în fiecare zi. Din una îmi cumpăr de mîncare, iar pe a doua, făcînd milostenie, o dau săracilor. Ce zici: mă mîntuiesc sau mă osîndesc?*

Insistară mult timp ca Ava Pamvo să le răspundă, dar acesta tăcea. După patru zile cei doi se hotărîră să plece, dar ucenicul bătrînului îi încurajă: *„Nu vă mîhniți fraților. Dumnezeu vă va răsplăti. Este obiceiul bătrînului să nu vorbească pînă cînd Dumnezeu nu-i dă încredințarea că răspunsul lui va fi bun"*.

Intrară la bătrîn să-și ia rămas bun, și-i ziseră: *„Ava, roagă-te pentru noi"*. Bătrînul îi întrebă: *„Vreți să plecați?"* I-au zis: *„Da"*. Atunci bătrînul, vorbindu-le ca în parabolă, le zise: *„Eu, Pamvo, postind două zile și mîncînd apoi două pîini, am devenit pentru aceasta monah? Încă nu. Și Pamvo care lucrează pentru două monede pe zi, și dă una la săraci, a devenit el din cauza aceasta monah? Nu încă"*.

Le-a vorbit ca despre el, dintr-o politețe și delicatețe mereu prezente în viața anahoreților. A luat asupra sa, făcîndu-le ale sale, experiențele lor. Și apoi le-a spus: *„Faptele sînt bune, dar dacă îți păstrezi conștiința curată față de aproapele tău, atunci ești mîntuit"*.

Povestitorul încheie în stil biblic, simplu, abrupt, fără înfloriturI: *„Și mulțumiți, cei doi frați plecară bucuroși"*.

Și iată că întîmplarea a ajuns pînă la noi. Și tîlcul ei. Faptele sînt bune, dar singure nu-l fac pe călugăr, dacă nu și-a limpezit sufletul pînă la măsura nejudecării aproapelui. Starea sufletească e cea care contează, nu celelalte. Celelalte contează numai întrucît ajută starea sufletească. Căci bătrînul n-a zis că nu contează ostenelile lor. A stabilit doar scara pe care se aflau ele. Și ei. Și tîlcul spuselor lui e că nu poți ajunge pe scara de sus, fără să urci treptele cele de jos. Dacă rămîi însă numai pe cele de jos, jos ai rămas!

Înțeleptul, omul duhovnicesc pe toate acestea le meditează cu atenție, în rugăciune, cu sfat de la cei îmbunătățiți și cu discernămîntul limpezit, și cu osteneală, și cu îndelungă răbdare, și cu speranță trece peste bariera trufiei, și ajunge la acea stare de nepătimire (apatheia) în care judecata fratelui nu mai încape. Rămîne doar iubirea și rugăciunea pentru el.

9.I.1992

FILE DIN SINAXAR

(Urmare din pag. 1-a)

drumat cu grijă de duhovnicii mănăstirii, el nu se lăuda cu aceste daruri cerești, ci dimpotrivă ele îl determinau să se cufunde și mai mult în smerenie și în judecata aspră de sine și să caute și mai stăruitor viața pustnicească (solitudinea).

Puțin timp după hirotonia întru preot și moartea părintelui său duhovnic, el a primit voie să se retragă în sihăstrie, în pădurea profundă, la 6—7 km de mănăstire, și să-și construiască o căsuță din lemn înconjurată de o grădiniță, pe o colină pe care el a numit-o *„Sfîntul Munte" (Athos)*. Aici el petrecea toată săptămîna în rugăciune, în citiri sfinte și alte lucrări plăcute lui Dumnezeu, întorcîndu-se în mănăstire numai Duminica și în zilele de sărbătoare. Tot ceea ce făcea era pentru el un prilej de a-și ridica gîndul la lucrurile lui Dumnezeu. El nu cunoștea nimic din ceea ce este profan sau trupesc (carnal) și suporta cu răbdare rigorile iernii și atacul insectelor pe timp de vară, fericit că poate astfel împărtăși suferințele Domnului pentru curățirea sufletului său. El purta tot timpul o Evanghelie groasă pe spatele său, ca „sarcina lui Hristos" și se ducea în anumite locuri din pădure, cărora le-a dat nume de locuri sfinte: Betleem, Iordan, Tabor, Golgota, pentru ca să citească pericopele corespondente. El trăia astfel intens în fiecare zi viața însăși și Patima Domnului nostru Iisus Hristos. Meditarea continuă a Sfintei Scripturi nu-i procura numai cunoașterea adevărului, ci și curăția sufletului și durerea inimii, în așa fel încît pe lîngă cele 7 laude pe care le rostea regulat și cele o mie de metanii zilnice el putea să se roage neîncetat cu mintea unită cu inima. El se hrănea la început cu pîinea primită de la mănăstire, apoi numai din produsele grădinii sale; însă adesea se priva pe sine de hrană ca s-o distribuie animalelor care veneau aproape de căsuța sa, mai cu seamă unui urs enorm devenit tot atît de docil ca și un pisic.

Văzînd acest mod de viață atît de plăcut lui Dumnezeu și atît de apropiat de cel al ființelor netrupești, vrăjmașul de totdeauna al neamului omenesc, diavolul, prins de invidie, a început împotriva ascetului lui Hristos atacurile sale obișnuite: gînduri de mîndrie, zgomote, apariții înfricoșătoare etc.; însă viteazul luptător respingea toate atacurile prin rugăciune și semnul Crucii. Cum războiul gîndurilor devenea tot mai mare, Sfîntul s-a decis pentru o luptă demnă de faptele înalte ale stiliților (celor ce trăiau pe stîlp n.n.) de altădată: el a petrecut o mie de zile și o mie de nopți, în picioare sau în genunchi pe o piatră mare, repetînd fără încetare rugăciunea vameșului: *„Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului!"* (Lc. 18, 13). Astfel el a fost eliberat definitiv de lupta gîndurilor. Însă diavolul nu s-a lăsat încă învins, ci a trimis contra lui trei hoți care, furioși că n-au găsit la săracul călugăr nici un ban, l-au lovit cu bîtele și cu dosul securii, lăsîndu-l jumătate mort, scăldat în sînge și cu oasele rupte. Deși avea o constituție fizică bună, blîndul Serafim n-a căutat să se apere, ci s-a lăsat bătut cu gîndul că participă astfel la suferințele Domnului. În ciuda stării sale lamentabile, el a reușit să se tîrîie pînă la mănăstire unde, după cinci luni de suferințe, a fost în chip minunat vindecat printr-o apariție a Maicii Domnului întru totul asemănătoare cu cea din vremea cînd era novice (frate). Totuși el va rămîne toată viața încovoiat și se va deplasa de acum mai mult decît penibil, ajutat de un baston.

Această infirmitate i-a ajutat să păsească o nouă treaptă pe scara ridicată pentru el spre cer și să ducă, din 1807 pînă în 1810, lupta tăcerii în sihăstrie. Astfel, imediat după ce s-a vindecat, el s-a întors în *„pustia"* sa și nemaiputînd să se întoarcă regulat în mănăstire, n-a mai primit și nici n-a mai vorbit cu nimeni. De fiecare dată cînd întîlnea pe cineva în pădure, el se pleca pînă la pămînt înaintea lui fără să zică un cuvînt, pînă cînd acela pleca. El putea astfel să păstreze mintea sa fixată în Dumnezeu fără întrerupere sau împrăștiere. Intre timp, starețul mănăstirii a murit, iar unii călugări au început să acuze pe sfîntul sihastru că se separă de Biserică. În cele din urmă i s-a dat poruncă de a se întoarce în mănăstire. Serafim s-a supus fără nici o opoziție și s-a instalat într-o chilie strîmtă, unde începu un nou stadiu de viață ascetică: recluziunea. În antreul chiliei, el a pus sicriul său în care îi plăcea să se roage, iar în chilie, unde nimeni nu intra niciodată, n-avea decît un sac cu pietre pe care dormea, un trunchi de arbore drept scaun și o icoană a Maicii Domnului *„Dulcea sărutare"* (Vierge de la tendresse), numită de către el „Bucuria tuturor bucuriilor", înaintea căreia ardea în permanență o candelă. El trăia astfel într-o liniște desăvîrșită, înmulțind nevoințele sale, citind și comentînd pentru el însuși în fiecare săptămînă tot Noul Testament, rugîndu-se fără încetare cu inima trează, și neavînd decît pe îngeri și pe sfinți ca singuri martori ai deselor sale extaze și răpiri ale minții în cerestile locașuri.

La capătul a cinci ani de izolare, el a deschis ușa sa lăsînd să intre pe toți care doreau să-l vadă, însă fără să vorbească cu nimeni, nici cu cele mai importante persoane. Apoi, în 1825, ceasul abandonării vieții isihaste fiindu-i descoperit de către Maica Domnului, el începu să-i facă pe oameni să profite de roadele experienței sale: mai întîi pe călugări, pe care el îi îndemna la observarea regulilor monastice și la zel pentru lucrul lui Dumnezeu, apoi pe laici, în număr tot mai mare. După ce a participat de bună voie la Patima Domnului timp de 47 de ani de viață ascetică, trecînd succesiv prin viața de obște, de insihast ,de stilit și de recules, acest bătrînel îmbrăcat în alb, încovoiat spre bastonul său, se întoarce spre oameni, plin de har și de lumina Sf. Duh ca să se achite de înalta misiune a paternității duhovnicești (startchestevo) și să devină pentru tot poporul rus un adevărat „apostol", martor și predicator al Învierii. Ușa sa rămînea deschisă tuturor pînă noaptea. El îi întîmpina pe toți cu zîmbet, zicîndu-le: *„Bucuria, mea, Hristos a înviat!"*; iar pe păcătoșii care veneau la el cu pocăință ca fiul cel pierdut către Tatăl său (Lc. 11) îi primea cu o bucurie cu totul deosebită. Blîndețea sa supranaturală îndrepta inimile cele mai dure, umilința sa smerea pe cei mai mîndri și îi făcea să verse lacrimi ca și copiii. Pentru aristocrați ca și pentru oamenii din popor, chilia „săracului Serafim" era asemenea cu anticamera cerului. O convorbire cu el, sau o simplă binecuvîntare, devenea o adevărată vorbire cu Dumnezeu, care putea să schimbe radical orientarea vieții lor. Prin darul vederii înainte, el cunoștea tainele inimilor și le descoperea celor care la mărturisire nu îndrăzneau să le spună. El răspundea la scrisori fără a avea nevoie să le citească și știa să dea fiecăruia sfatul, consolarea, încurajarea sau mustrarea care i se potrivea. Lăsîndu-se total în voia lui Dumnezeu, el le spunea, fără să cerceteze, primul cuvînt pe care Dumnezeu i-l descoperea și care se potrivea totdeauna. Bunătatea sa, adică dragostea de Dumnezeu în el, îi consola pe toți, ierta totul, îi învăluia pe toți. El a săvîrșit foarte multe minuni, tămăduind pe bolnavi prin ungere cu untdelemn de la candela care ardea în chilia sa sau dîndu-le să bea apă de la izvorul, numit mai tîrziu „fîntîna lui Serafim", situat în apropierea mănăstirii, în al său „deșert apropiat", unde îi plăcea să petreacă după-amiaza. I se adresau atîtea cereri de rugăciune pentru vii și pentru morți încît îi era imposibil să pomenească toate numele. De aceea aprinde pentru fiecare o luminare în chilia sa, supraîncălzită și în permanență iluminată de sute de lumini, ca de tot atîtea suflete vii. Dumnezeu i-a dat de asemenea darul profeției prin care el a prevăzut evenimente viitoare atît pentru persoane cît și pentru țara întreagă, ca războiul Crimeii, foametea, ca și încercarea îngrozitoare care va pustii Biserica și poporul rus un secol mai tîrziu (este vorba de Revoluția comunistă n.n.), însă el ascundea profețiile sale în cuvinte enigmatice înțelese deplin numai după împlinirea evenimentelor.

Marele proprietar Motovilov, care a fost vindecat în chip minunat de către omul lui Dumnezeu și care a devenit ucenicul său ardent l-a întrebat într-o zi: *„Care este scopul vieții creștine?"* Părintele Serafim i-a răspuns: *„Dobîndirea Duhului Sfînt pe care îl primim prin faptele bune recomandate de Biserică, și mai ales prin rugăciune"*. Cum interlocutorul său îl presa cu întrebări pentru a ști mai precis ce este Harul Sfîntului Duh, starețul (în tradiția slavă, starețul nu este conducătorul unei mînăstiri ca la noi, ci un mare duhovnic n.n.) l-a prins deodată în brațele sale, l-a privit fix — fața sa a devenit mai luminată decît soarele în plină amiază —, și i-a zis cu autoritate: **„Priviți-mă, prietenul lui Dumnezeu, nu vă temeți. M-am rugat Domnului din toată inima să vă învrednicească să vedeți cu ochii trupești pogorîrea Sfîntului Duh. Și iată! Ați devenit, ca și mine, cu totul luminat. Ați fost umplut de asemenea de harul Sfîntului Duh, altfel v-ar fi fost imposibil să mă vedeți astfel în această lumină.** Ce simțiți? Motovilov răspunse: **„Un calm, o pace negrăită. Inima mi-e plină de o bucurie inexprimabilă"**. Și ce mai simțiți? **„O căldură și un parfum, cum n-am simțit niciodată" — „Acest parfum este buna mireasmă a Sfîntului Duh, răspunse Sfîntul, și această căldură nu este exterioară pentrucă sîntem în plină iarnă și toată pădurea în jurul nostru este acoperită de zăpadă, ci ea este în noi, potrivit cuvîntului Domnului care a zis: „Impărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru"** (Lc. 17, 21). Această extraordinară întreținere a durat încă mult timp și, la sfîrșit, sfîntul Serafim a cerut ucenicului său să o scrie și să o transmită lumii întregi. Manuscrisul lui Motovilov n-a fost regăsit decît mult mai tîrziu, în 1903, în preajma canonizării sfîntului. El a cunoscut de atunci o difuzare considerabilă. Este mesajul ultim de lumină și nădejde pe care profetul din Sarov îl lăsa Rusiei și întregii Biserici, în vederea încercărilor din aceste vremuri, care sînt ultimele. (nota autorului: Convorbirea cu Motovilov și Povățuirile duhovnicești ale sfîntului Serafim sînt traduse după biografia sa de I. Garainoff: Colecția „Théophanie", Descalée de Brouwer, Paris, 1979, 2 ed.). În Povățuirile sale, el zicea, de asemenea, adeseori: *„Bucuria mea, cîștigă-ți pacea sufletului și atunci mii de suflete se vor mîntui în jurul tău"*. Această pace interioară, pe care el a cîștigat-o cu prețul atîtor nevoințe, se răspîndea în jurul său ca bucurie și ca lumină; de aceea Sfîntul Serafim n-a lăsat posterității o învățătură foarte dezvoltată, ci mai degrabă un model de viață.

Pe cînd era numai diacon, fondatoarea mănăstirii Divévevo, situată la cîțiva kilometri de Sarov, i-a încredințat părintelui Serafim conducerea duhovnicească a obștii sale născînde. Pe tot timpul vieții sale, el a manifestat o atenție deosebită față de fiicele sale duhovnicești. Obștea lor s-a înmulțit repede, în ciuda dificultăților economice. Sfîntul Serafim a organizat-o după modelul strict comunitar, cu sentința: *„În tot timpul să aveți mîinile la lucru și buzele la rugăciune"*. La porunca Maicii Domnului, el a fondat o a doua mănăstire, zisă de la „Moară", cu maicile cele mai rîvnitoare, cărora le-a dat o regulă de viață centrată pe *rugăciunea lui Iisus*. Din păcate, după moartea Starețului, diavolul a incitat pe un călugăr invidios și intrigant, care s-a forțat prin toate mijloacele să ruineze reputația și lucrarea Sfîntului, făcînd să fie închisă mănăstirea de la „Moară" iar maicile să sufere numeroase încercări.

Într-o zi, puțin timp înaintea sfîrșitului său, Sfîntul Serafim a chemat pe o călugăriță de la Diveyevo și i-a spus, acoperindu-o cu mantaua sa: „Maica Domnului va veni la noi". Momentul venit, el o ridică, și un zgomot ca de un vînt violent în pădure s-a auzit, apoi imne bisericești; ușa s-a deschis singură și chilia s-a umplut dintr-o dată de lumină și de un parfum foarte plăcut. Sfîntul căzu în genunchi și Maica Domnului apăru, precedată de doi îngeri, de Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Ioan Teologul și urmată de douăsprezece fecioare martire. Călugărița căzu la pămînt, crezînd că moare, în timp de părintele Serafim stătea în picioare și vorbea cu Împărăteasa cerului ca cu un prieten. Ea i-a promis că se va îngriji întotdeauna de călugărițele de la Divéyevo și, dispărînd, Prea Sfînta Fecioară i-a zis: *„Dragul meu, curînd vei fi cu noi!"* Cînd au rămas numai singuri, Starețul a mărturisit călugăriței că este a douăsprezecea apariție dumnezeiască cu care l-a binecuvîntat Domnul.

Ajuns la vîrsta de 70 de ani, suferind grav de pe urma rănilor, însă fără să-și împuțineze cîtuși de puțin activitatea, sfîntul Serafim vorbea din ce în ce mai mult de moartea sa apropiată, cu bucurie și cu fața luminată. La 1 ianuarie 1833, după ce s-a împărtășit, el s-a închinat la toate icoanele din biserică, aprinzînd cîte o lumînare înaintea fiecăreia, a binecuvîntat pe toți frații zicînd: „Lucrați pentru mîntuirea voastră! Privegheați! Coroanele vă sînt pregătite!" Apoi, trecînd pe la mormîntul său, s-a închis în chilia sa și și-a dat sufletul lui Dumnezeu în chiar noaptea aceea, în genunchi, cîntînd imnele Invierii. Tot poporul din împrejurimi s-a adunat pentru înmormîntarea sa. În continuare, omul lui Dumnezeu n-a încetat să viziteze și să ajute pe fiii săi duhovnicești prin numeroase apariții și tămăduiri, iar evlavia poporului creștea neîncetat, în ciuda multor opoziții. In cele din urmă, canonizarea sfîntului Serafim, în 19 iulie 1903, în prezența familiei imperiale, a multor episcopi și a unei mulțimi de sute de mii de persoane venite din toate regiunile Rusiei, a marcat triumful. Aceasta a fost ultima manifestare a unității poporului rus și a gloriei Bisericii înainte de marea încercare. Sfintele sale moaște purtate atunci în procesiune pe deasupra mulțimii au săvîrșit numeroase minuni. În 1926, bolșevicii le-au confiscat în vederea expunerii într-un muzeu de ateism.

NOTĂ: Regăsite în depozitul Muzeului de ateism din Leningrad (azi Sanct Petersburg) și redate Bisericii la începutul anului 1991, moaștele Sf. Serafim au fost transportate în procesiune vara trecută de la Catedrala patriarhală din Moscova la mănăstirea Divéyevo, în regiunea Nizni-Novgorod. Cortegiul s-a oprit în principalele orase de pe traseu pentru ca credincioșii să le poată venera. În 30 iulie peste 100 000 de persoane erau masate de-a lungul ultimilor kilometri ai procesiunii. La 1 august, ziua canonizării sfîntului Serafim, patriarhul Alexei al Moscovei a săvîrșit Sf. Liturghie în curtea mănăstirii Divéyevo în prezența unei mulțimi imense de credincioși.

(după S.O.P. Service Orthodoxe de Presse Paris, septembrie-octombrie 1991, p. 5—6)

DIN ISTORIA CALENDARULUI

Născut încă din cea mai îndepărtată antichitate, din necesitățile obiective ale vieții sociale, calendarul a cunoscut de-a lungul veacurilor întocmirile cele mai diverse.

La baza calendarului modern, folosit astăzi pe cea mai mare parte a globului, se află calendarul roman.

Ca și la alte popoare din vechime, calendarul vechilor romani nu era solar, ci lunar. Acest calendar avea însă, ca toate calendarele lunare, neajunsul că nu numai Anul nou, dar și alte date calendaristice, ca acelea indicînd, bunăoară, anumite munci agricole, reveneau în fiecare an în altă epocă, ba chiar și în alt anotimp. Tradiția spune că, spre a înlătura acest neajuns, legendarul rege Numa Pompilius a încercat în sec. VIII—VII î.d.Hr., să alcătuiască un calendar luni-solar, un calendar care să țină seama, adică, nu numai de ciclul lunar, ci și de cel solar. În acest scop, la cele 12 luni de cîte 28—31 zile fiecare, existente pînă atunci, el a adăugat încă o lună, a treisprezecea, de cîte 22 zile, la fiecare doi ani, și de cîte 24 zile la fiecare 4 ani. După cum se vede, socoteala era nu numai foarte complicată, dar

(Continuare în pag. a 3-a)

Istoria biblică a Vechiului Testament

Ţara în care s-a alcătuit Biblia şi s-a născut Mesia (III)

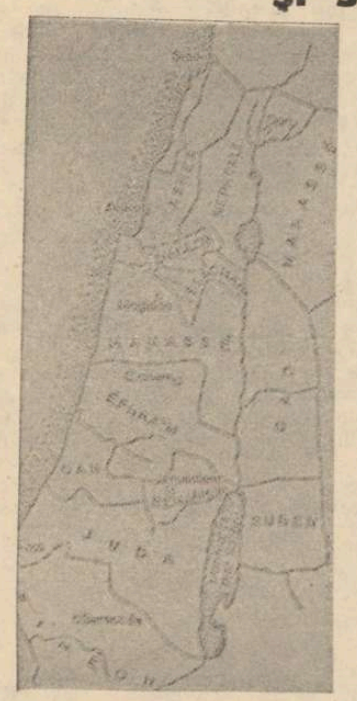

1. Împărţirea administrativ-teritorială a Ţării Sfinte.

La venirea evreilor din Caldeea, Tara Canaanului era împărţită în 31 de regate-cetăţi. In fruntea fiecărei cetăţi mai mari se afla un rege. Astfel este cazul lui Melchisedec — regele Salemului (Ierusalimului), care stăpînea peste tribul canaanit al Iebuseilor, locuitorii Ierusalimului şi ai satelor din jur.

După reîntoarcerea evreilor din Egipt, sub conducerea lui Moise şi mai apoi a lui Iosua, teritoriul vechiului Canaan s-a împărţit, prin tragere la sorţi, între cele 12 seminţii ale lui Israel. Dintre acestea, seminţia lui Levi, care era destinată pentru serviciul religios şi ca atare trebuia să fie la dispoziţia tuturor israeliţilor, n-a primit o porţiune anumită de teritoriu, ci numai 48 de cetăţi cu cîmpurile din jur, presărate pe toată întinderea ţării. La fel, nici seminţia lui Iosif n-a primit un teritoriu anumit. Dreptul de moştenire al acestor două seminţii a revenit lui Efraim şi Manase, fiii lui Iosif, pe care Iacob i-a adoptat, aşa că teritoriul ţării sfinte s-a împărţit nu în 10 ci în 12 părţi.

Partea sudică a ţării de la vest de Iordan a revenit seminţiilor lui Simeon, Iuda, Veniamin şi la jumătate din seminţia lui Dan.

La nord de aceste seminţii, urma moştenirea lui Efraim şi jumătate din moştenirea lui Manase. In continuarea acestora, tot înspre nord, se afla moştenirea seminţiilor lui Isachar, Zavulon, Aşer, Neftali şi cealaltă jumătate a seminţiei lui Dan.

Fişia de teren de la răsărit de Iordan, cucerită de către evrei la întoarcerea din Egipt, a fost împărţită încă de către Moise seminţiilor Ruben, Gad şi la jumătate din seminţia lui Manase.

Odată cu instituirea regalităţii la evrei, în anul 1050 î.d.Hr., teritoriile celor 12 seminţii sau triburi s-au contopit într-o singură unitate administrativă: regatul evreilor. În această situaţie s-au aflat pînă în 933 î.d.Hr., cînd murind Solomon, regatul unic s-a împărţit în două: regatul de Nord, Israel sau Efraim, cu capitala la Samaria şi regatul de Sud, sau Iuda, cu capitala la Ierusalim. De Israel aparţineau 10 seminţii, adică tot teritoriul de la est de Iordan şi cea mai mare parte a teritoriului de la vest de Iordan. De regatul Iuda ţineau doar teritoriile seminţiilor Iuda, Simeon şi partea sudică a teritoriului lui Veniamin.

În 722 î.d.Hr., regatul de nord a căzut sub asirieni iar teritoriul său a fost încorporat în acel imperiu.

În 586 a căzut şi regatul de sud sub babilonieni, dispărînd astfel şi acest stat ca entitate administrativă de sine stătătoare.

Abia în vremea Macabeilor (sec. II î.d.Hr.) evreii îşi vor redobîndi independenţa, constituindu-şi din nou un stat al lor, sub formă de regat, cu capitala la Ierusalim.

În vremea Mîntuitorului, acest stat al evreilor, care a fost ocupat între timp (anul 67 î.d.Hr.) de către romani, era împărţit din punct de vedere administrativ în patru provincii sau ţinuturi.

Provincia cea mai sudică, la vest de Iordan, era Iudeea.

A doua provincie, care ocupa mijlocul ţării de la vest de Iordan era Samaria. Locuitorii acestei provincii erau o amestecătură din evreii care scăpaseră de exilul asirian, puţini la număr, pentru că marea majoritate a fost dusă în robie, şi coloniştii aduşi aici de asirieni de pe tot întinsul Asiriei. Această populaţie a samaritenilor ţinea şi religia mozaică, dar se închina şi la zei. Iudeii reîntorşi din exilul babilonic, la anul 538 î.d.Hr., îi urau pe samariteni şi refuzau orice contact cu ei.

Provincia din nordul ţării de la vest de Iordan se numea Galileea.

La est de Iordan se afla cea de a patra provincie şi anume Pereea.

În Noul Testament se face amintire şi de alte ţinuturi sau regiuni ale Ţării Sfinte. Astfel, în nord-estul Pereei se afla Decapole, o asociaţie de zece cetăţi păgîne (greceşti), între care amintim Gadara şi Filadelfia (Amman). Mulţimile care l-au urmat pe Mîntuitorul erau o parte din Decapole (de la răsăritul Iordanului şi lacului Galileii) (Mt. 4, 25). De asemenea îndrăcitul din care Domnul a scos o legiune de Duhuri rele (Mc. 5, 2—20) era tot din ţinutul respectiv. „Acesta ducîndu-se a început să propovăduiască în Decapole, ceea ce Iisus i-a făcut lui".

În nordul teritoriului federaţiei celor 10 cetăţi, pe malul estic al lacului Ghenizaret, se afla ţinutul Gaulanitis (Golanul de azi);

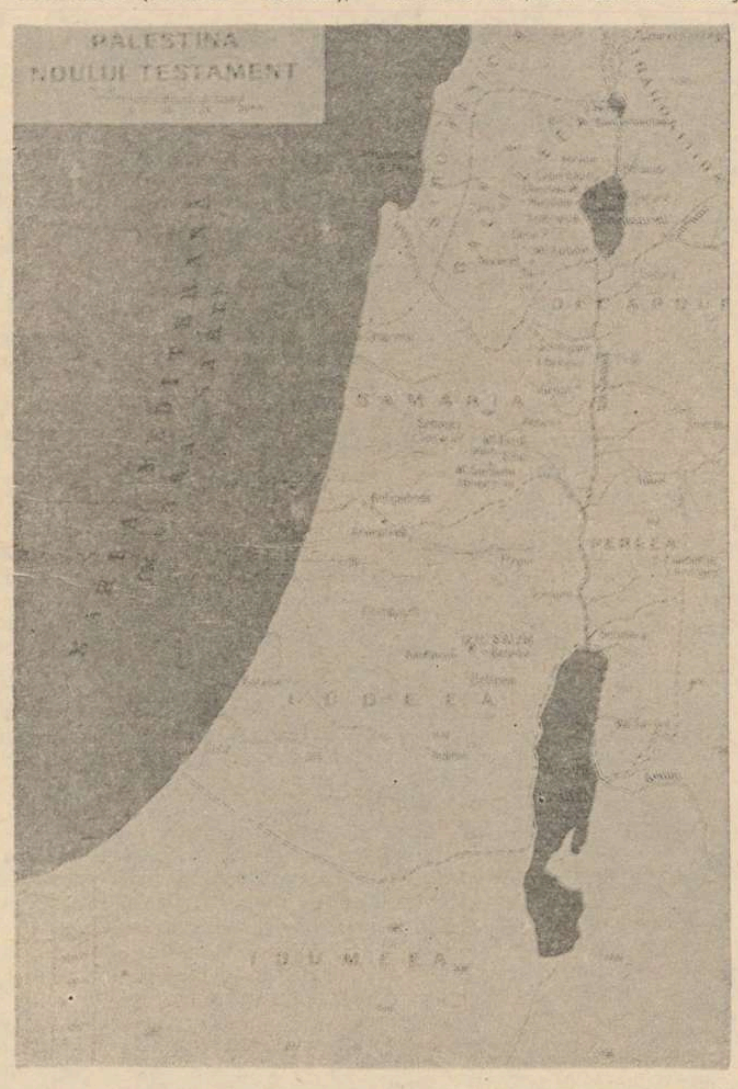

care se întindea pînă spre Hermon.

Urma apoi Batanea (vechiul Basan sau Vasan), care ocupa partea cea mai de răsărit a Ţării Sfinte.

Spre nord-est de Batanea se afla ţinutul Trachonitis.

Între Batanea şi Gaulanitis se afla ţinutul Auranitis (Hauran), iar la nord-est de lacul Galileii şi în sudul muntelui Harmon se afla Itureea.

2. Localităţi mai importante din Ţara Sfîntă.

Cea mai importantă localitate din Ţara Sfîntă a fost desigur Ierusalimul. Originile acestui oraş se pierd în negura vremurilor. Ceramica descoperită pe vatra sa şi în împrejurimi au permis arheologilor să stabilească faptul că prima fundaţie a oraşului urcă pînă la începutul celui de al treilea mileniu î.d.Hr. Prin urmare, actualmente Ierusalimul ar avea vîrsta de cinci mii de ani, ceea ce îl situează printre cele mai vechi oraşe ale lumii, cu existenţă neîntreruptă.

Oraşul este aşezat în munţii Iuda, pe un platou calcaros, înalt de 800 de m peste nivelul Mediteranei, avînd o înclinaţie puţin spre sud-est, aşa încît un privitor de pe Muntele Măslinilor poate cuprinde Ierusalimul în întregime cu privirea. Se află la o distanţă de aproximativ 60 de km est de coasta mediteraniană şi este înconjurat din trei părţi de văi adînci. La est avem văile Cedron şi Iosafat, la sud şi vest — valea Hinon (Ghehinom) şi numai în nord-vest Ierusalimul stă în legătură directă cu munţii Iuda.

Platoul pe care este aşezat Ierusalimul se împarte în două printr-o vale numită Tyropaeon, care se desfăşoară de la nord la sud, adîncindu-se din ce în ce mai mult. În nord, cele două jumătăţi ale platoului se unesc, iar în sud formează două coline. Jumătatea estică e mai ridicată şi mai extinsă, iar cea vestică este mai joasă şi mai îngustă. Aici, în a doua jumătate se afla cetatea Iebus, numită şi cetatea Sion, iar mai tîrziu cetatea lui David.

Preocupat de ideea de a întări unitatea regatului său, David a centralizat şi cultul religios la Ierusalim, aducînd aici chivotul Legii, care se afla pînă atunci la Kiriat Iearim. El l-a depus în Sion, iar ceva mai spre nord, pe aria ce o cumpărase de la iebuseul Areona, a construit un altar.

Fiul şi succesorul lui David la tron, regele Solomon a dat o nouă înflorire oraşului. El l-a înconjurat cu zid de jur împrejur. A înconjurat cu zid şi aşa numita cetate a lui David din Sion. In perimetrul ei a construit edificii măreţe. Astfel în partea sudică a înălţat casa cedrilor, care era de dimensiuni impresionante şi avea multe coloane de cedri. Etajul superior al casei servea de arsenal regal. Ceva mai spre nord, Solomon zidi casa tronului, în care primea audienţe şi ţinea judecăţile. A zidit apoi palat pentru sine şi un altul pentru fiica lui faraon, soţia sa. În partea cea mai nordică şi totodată cea mai înaltă se afla templul, zidit în ţarina de pe muntele Moria (o altă colină a muntelui Sion), pe care David o cumpărase de la iebuseul Aravna.

După dezbinarea regatului lui Solomon, în anul 933 î.d.Hr., Ierusalimul a rămas capitală numai a regatului Iuda. A venit însă exilul babilonic care a cauzat mari pierderi şi distrugeri în sfînta cetate. Templul a fost dărîmat, multe case au fost incendiate şi distruse, zidul înconjurător s-a prefăcut şi el în ruine.

După exilul babilonic, iudeii reîntorşi în patrie au zidit un nou templu cunoscut sub numele de templul lui Zorobabel sau cel de al doilea templu. Prin stăruinţa lui Neemia ,un evreu cu trecere la curtea persană, au fost reconstruite şi zidurile cetăţii.

Devenit rege în Iudeea (an 37 î.d.Hr.), Irod cel Mare a dat Ierusalimului o nouă strălucire, schimbîndu-i complet fizionomia. A urmărit prin aceasta să-şi mărească gloria şi totodată să-i apropie şi să-i îmbuneze pe evrei, care îi erau refractari, văzînd în el un uzurpator al tronului şi un reprezentant al romanilor cotropitori ai ţării lor.

Între edificiile înălţate de Irod amintim magnificul său palat, ale cărui ruine se văd şi azi în dreapta porţii Iaffo (sud-vestul oraşului vechi). Palatul era prevăzut cu trei turnuri uriaşe ale căror fundamente erau din blocuri masive de piatră rămase nemişcate şi în prezent. Partea superioară a turnurilor, în care erau amplasate încăperi de locuit s-a distrus cu timpul dar a fost refăcută în timpurile noastre, după descrierile cuprinse în operele lui Iosif Flaviu.

Palatul şi turnurile dominau tot Ierusalimul. Din interiorul său se putea observa tot ce se întîmpla în cetate şi în caz de tulburări, regele se putea pune repede la adăpost. Irod a construit atît de solid acest edificiu încît a rezistat la toate valurile de distrugere abătute asupra Ierusalimului. După moartea lui Irod, palatul a devenit, rînd pe rînd, reşedinţă a succesorului său imediat (fiul său Arhelau), reşedinţă a procuratorilor romani, iar în marea răscoală din anul 70 d.Hr. contra romanilor, adăpost pentru ultima rămăşiţă a luptătorilor evrei, care s-au refugiat aici şi au putut ţine astfel piept ocupanţilor timp de o lună de zile, după ce restul oraşului a căzut. În timpurile următoare palatul a ajuns cartier general al Legiunii romane cuceritoare, reşedinţă a bizantinilor, fortăreaţă a musulmanilor, cruciaţilor şi turcilor.

Al doilea edificiu construit de către Irod în Ierusalim, s-au mai degrabă mărit de către el, a fost fortăreaţa Antonia, numită astfel în onoarea protectorului său Marc Antoniu. Fortăreaţa se afla în partea de nord-vest a templului. Antonia era de fapt un castel masiv, dotat în cele patru colţuri cu tot atîtea mari turnuri, care permiteau o vigilentă observare a oricărei mişcări ce se petrecea în incinta templului. Cetăţuia era ocupată de o unitate a infanteriei romane. Înarmată din cap pînă în picioare, soldaţii romani se aflau la punctele de observaţie din fortăreaţă mai ales în timpul marilor sărbători religioase ale evreilor care atrăgeau mulţi credincioşi. Ei erau gata a zdrobi în faşă orice semn de nemulţumire populară. O scară şi un pasaj subteran secret duceau din fortăreaţă în templu.

Interiorul acestui edificiu, scrie Iosif Flaviu, cuprindea tot felul de încăperi şi alte comodităţi, apoi colonade, băi şi vaste curţi unde se putea staţiona.

Cu multe monumente şi edificii a înzestrat Irod Ierusalimul, dar cea mai glorioasă lucrare a sa rămâne reconstruirea templului, care a început în anul 20 î.d.Hr. (al 18-lea an al domniei sale). Templul propriu-zis a fost terminat în 18 luni. Peristilul (curtea interioară) mărginită de coloane i-a cerut 8 ani. Restul lucrărilor au continuat mu.. timp după moartea lui Irod, terminîndu-se numai în anul 64 d. Hr., pentru ca în anul 70, cînd a fost înfrîntă marea răscoală contra romanilor, edificiul să dispară în întregime şi pentru totdeauna.

Odată cu templul a suferit o distrugere totală şi Ierusalimul. Dar el a renăscut din propria sa cenuşă şi a cunoscut şi alte epoci de înflorire şi decădere.

Astăzi, Ierusalimul este oraşul sfînt a trei mari religii ale lumii: iudaismul, creştinismul şi mahomedanismul.

În acest oraş a poposit adeseori, propovăduind Evanghelia, Mîntuitorul Iisus Hristos. Aici a pătimit El, a fost răstignit, a murit şi a înviat a treia zi. De aici s-a înălţat la cer, iar ca semn al prezenţei Sale în această cetate multimilenară a rămas pînă azi mormîntul Său izvoritor de lumină, loc de pelerinaj pentru creştinii din toate colţurile lumii.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Semnificaţii ale sfinţirii apei şi caselor la praznicul Bobotezei

În mintea şi înţelegerea credinciosului ortodox casa şi biserica, liturghia şi viaţa sînt nedespărţite. Cultul, cu slujbele şi sărbătorile sale, nu este numai o formalitate în viaţa omului credincios, ci o necesitate existenţială.

Praznicul Botezului Domnului scoate în evidenţă în mod plenar adevărul acestei afirmaţii. El nu este doar o sărbătoare, ci reprezintă şi încheie un întreg ciclu de sărbători, care începe cu Naşterea Domnului, continuă cu Anul Nou şi se sfîrşeşte cu Boboteaza. Într-adevăr, dacă Naşterea Domnului este praznicul bucuriei tuturor exprimată prin frumuseţea şi splendoarea colindelor şi a datinilor de Crăciun (Creatio, onis) Boboteaza, Epifania, sau arătarea Domnului la rîul Iordan are, alături de semnificaţia sa cosmică-soteriologică, şi un pronunţat caracter intim, familial — dacă se poate spune — domestic — pe care i-l conferă cele două ierurgii specifice acestei sărbători: sfinţirea apei celei mari şi sfinţirea caselor.

Prin ele Biserica ne introduce în timpul sfînt al începutului de An Nou, al înnoirii şi primenirii vieţii sufleteşti. Prin ele, ea ne introduce în ritmul sacru al sfinţirii vieţii personale şi familiale, la care se referă rugăciunile sfinţirii apei celei mari: „Tu eşti Dumnezeul nostru Cela ce prin apă şi prin Duh ai înnoit firea noastră cea învechită de păcat"; iar una din vechile noastre pravile adaugă: „Să se cheme preoţii să binecuvinteze casele lor, căci unde nu merge preotul, nici blagoslovenie nu se face, de acolo şi Dumnezeu delungă şi unde preotul nu cădeşte şi nici o rugăciune nu se face mîhniciune şi slăbiciune este şi toate sînt spurcate".

Privită mai îndeaproape slujba sfinţirii apei celei mari, de care se leagă în mod organic ierurgia sfinţirii caselor este mai întîi un *exorcism*, o invocare a Sfîntului Duh pentru alungarea răului, acumulat în cursul anului trecut: „Pentru ca să se zdrobească Satana sub picioarele noastre, să se risipească tot sfatul viclean ce se porneşte asupra noastră". După Sfînta Scriptură apa este elementul de bază al vieţii şi al lumii, este sursa primordială a existenţei. Ea este simbolul natural al vieţii, căci nu există viaţă fără apă. După căderea în păcat, apa a devenit simbolul distrugerii şi al morţii, fapt bine ilustrat în Vechiul Testament de apele potopului (Fac. 7, 8). Botezul Domnului în rîul Iordan este, din acest punct de vedere, tocmai reversul diluviului universal.

Prin botezul Domnului în rîul Iordan, precum şi prin arătarea Sfîntului Duh, apa, acest element esenţial al vieţii, şi-a recăpătat atributul iniţial de a fi simbol al curăţirii, al purificării şi al sfinţirii vieţii şi a lumii. Slujba aghiazmei celei mari pune în lumină caracterul restaurator al apei prin cuvintele: „Şi-i dă ei harul izbăvirii şi binecuvîntarea Iordanului, fă-o pe dînsa izvor de nestricăciune, har de sfinţenie, dezlegare de păcate, vindecare de boli, diavolului pieire..." De altfel, aceeaşi realitate este demonstrată de însuşi faptul că apa sfinţită în ziua praznicului Bobotezei se păstrează nealterată ani de zile, minune atestată în viaţa sacramentală a Bisericii, încă din primele veacuri. Sînt semnificative în această privinţă cuvintele Sfîntului Ioan Gură de Aur:

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Dumitru Moca

TĂIEREA ÎMPREJUR...

(Urmare din pag. 1-a)

Cuvîntul Iisus este nume propriu, de persoană la iudei. Noul Testament aminteşte de alte patru persoane de neam iudaic cu acest nume, deosebite de persoana unică-Iisus Hristos (Pr. dr. Ioan Mircea, Dic N. Test., 1984, p. 205). Iar persoanele care au purtat acest nume, la poporul iudeu, sînt; două din V. Aşezămînt: Isus (Iosua), fiul lui Eliezer (Luca 3, 29) şi Isus (Iosua), fiul lui Navi, slujitorul lui Moise" (Cartea lui Iosua Navi 1, 29), şi conducătorul poporului iudeu, după moartea lui Moise proorocul; şi două din N. Aşezămînt ca: Baraba (Varava), renumitul tîlhar „care poartă în unele manuscrise numele de Iisus-Baraba, ultimul nume fiind un nume patronimic: Bar-Abba = fiul tatălui său", cît şi Iustus, care se mai numea şi Isus, cum ni se arată la Col. 4, 11: „Şi Isus, ce se numea Iustus", şi care era din cei tăiaţi împrejur, cu alţii, menţionaţi mai sus de marele Apostol Pavel.

Cele două nume din V. Testament se mai numesc şi Iosua, dar toate aceste nume, din ambele Testamente se scriu numai cu un „i", şi nu cu doi „Ii", cum se scrie numele de Iisus, Domnul nostru. Cuvîntul „Iisus este termen grecesc, traducînd cuvîntul ebraic Ieşua — prescurtat din Iehoşua — care însemnează Dumnezeu mîntuieşte, adică Mîntuitor" (Ibidem, p. 205), şi care nume nu l-a fost dat de Iosif, conform obiceiului iudaic, că tatăl dădea numele fiului său, cum am văzut şi la pruncul Ioan Botezătorul-tatăl său Zaharia a cerut o tăbliţă şi „a scris zicînd: Ioan este numele lui" (Luca 1, 63) —, pentru că Iosif nu era tatăl său, ci ocrotitorul Pruncului Iisus, Tatăl Lui era Dumnezeu şi Care l-a trimis din cer numele de Iisus, înainte de a zămisli „în pîntecele Fecioarei" (Sinaxar, p. 19), lucru ce îl menţionează cum am arătat mai sus şi Sfîntul Evanghelist Luca, care zice: „I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte de a se zămisli în pîntece" (Lc. 2, 21). Iată şi cuvintele îngerului: „Nu te teme Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus" (Lc. 1, 31). Şi: „Maria a născut pe Fiul Cel unul Născut Căruia I-au pus numele Iisus" (Mat. 1, 25). Dar, în viitor, ca nu cumva numele Domnului să se confunde cu alte nume identice, purtate de alte persoane, „se recurge la o indicaţie geografică: Iisus din Nazaretul Galileii" (Pr. dr. Ion Bria, Dic. de Teologie ortodoxă, Buc., 1981, p. 20) sau Iisus Nazarineanul, ori Iisus din Nazaret.

Importanţa numelui de Iisus. Numele lui Iisus este, cum ne arată şi Sfîntul Pavel, mai presus de orice nume. El zice: „Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: ca întru numele Lui tot genunchiul să se plece al celor cereşti şi al celor pămînteşti şi al celor de dedesubt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl" (Fil. 2, 9—11). Şi în adevăr numele Lui este mai presus de tot numele. Căci numele lui Iisus se exprimă cu pietate de toţi creştinii, dîndu-I-se onoare dumnezeiască, şi numele celor ce mărturisesc numele lui Hristos cuprinde, în prezent, o mare parte a neamului omenesc ce locuieşte pe faţa pămîntului". Şi numele Lui „biciuieşte pe vrăjmaşi, arată Sfîntul Ioan Scărarul, şi nu este în cer şi pe pămînt un nume mai puternic ca acest nume. Acest nume are şi putere de împlinire că şi Domnul zice: „Şi orice veţi cere în numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul" (In. 14, 13). Numele lui Iisus „ne curăţeşte, ne luminează şi ne sfinţeşte, că este numele lui Dumnezeu Fiul şi care „este mai dulce decît mierea şi fagurul".

Iar numele, cum se ştie, reprezintă puterea celui care-l poartă: „o hotărîre dată în numele celui mai mare este valabilă. Numele are tărie" adică ceva din însăşi fiinţa şi proprietăţile persoanei purtătătoare". Din numele Iisus emană putere fără margini şi transformă pe cei ce-L rostesc în stil teandric: „Fără Mine nu puteţi face nimic". A lucra în numele lui Iisus şi a-L cinsti după vrednicie este să facem ce a făcut El: jertfă, smerenie etc. Un înflăcărat imn isihast arată că numele „Iisus e mirul plin de aromate, vărsat, în vasul trupului creştin. Iar acest nume se înscrie în inima noastră cu roşala sîngelui". Şi ca să-L purtăm în inima noastră totdeauna şi să nu-L pierdem, trebuie s-o golim de tot conţinutul păcatelor: că Iisus nu poate sta împreună cu păcatele, cum nu stă lumina cu întunericul. Numele lui Iisus pe îngeri şi pe oameni îi bucură, iar pe diavoli îi înspăimîntă şi cutremură şi iadul îl clătineşte.

Se cade, pentru cele arătate mai sus, cît şi pentru alte daruri primite de la Iisus, Domnul nostru, care este şi iubire şi dulceaţă şi mîngîiere... să facem ca: în minte să fie Iisus, pe limbă să fie Iisus..., şi ori şezînd, ori lucrînd ceva, Iisus să fie pururea înaintea noastră, în faţa ochilor noştri, că El este, cum am arătat „mai presus de orice nume", şi-I puternic: prin El toate s-au făcut şi acum prin El toate se ţin. El este Cuvîntul prin care Dumnezeu a făcut lumea şi pe care o modelează prin focul euharistic, în fiecare Liturghie; Iisus Hristos este centrul luminos al vieţii ortodoxe şi El ne îndrumează în toate şi ne mîntuieşte, îndumnezeindu-ne.

Iar ca o ofrandă sfîntă adusă zilei de 1 ianuarie, cînd serbăm Tăierea Lui împrejur şi punerea Sfîntului Său Nume de Iisus să zicem această pătrunzătoare rugăciune: „Te sărut cu dragoste, o, prea dulce nume al lui Iisus, ne închinăm cu osîrdie prea sfîntului Tău nume, o! prea dulce şi întru tot lăudate Iisuse; lăudăm numele Tău cel mare, Mîntuitorul nostru slavă Ţie. Amin.

DIN ISTORIA CALENDARULUI

(Urmare din pag. a 2-a)

şi inexactă, căci la fiecare 4 ani rămînea un prisos de 4 zile, care producea mari tulburări.

Calendarul iulian. În anul 46 î.e.n., Iuliu Cezar face o nouă reformă, alcătuind un calendar solar de 365 zile împărţite în 12 luni. Pentru cele 6 ore cît considera el că sînt necesare spre a completa anul real, Cezar hotărî ca la fiecare 4 ani o dată ziua de 24 februarie (ziua a şasea, *sextilis* înaintea calendelor lui martie) să se numere de 2 ori *(bi-sextilis)*, sporind astfel numărul de zile al anilor *bisextili* la 366.

Calendarul gregorian. Cu cele 365 de zile şi 6 ore ale sale anul lui Cezar depăşea însă cu 11 minute, 10 secunde şi 4 sutimi de secundă, durata reală a perioadei de revoluţie a Pămîntului în jurul Soarelui. Acest decalaj (de 1 zi în 130 de ani) ajunsese în secolul al XVI-lea, la 10 zile, producînd noi nepotriviri în concordanţa datelor calendaristice cu ciclul anotimpurilor. Atunci papa Grigore al XIII-lea, după sfatul astronomului italian Luigi Lilio, hotărî ca a doua zi după 4 octombrie 1582 să nu fie 5 octombrie, ci 15 octombrie, iar pentru ca pe viitor situaţia să nu se mai repete, hotărî să se desfiinţeze anul bisextil în toţi anii seculari al căror număr nu e divizibil cu 400 astfel, anul 1600 a fost bisextil, iar anii 1700, 1800 şi 1900 nu. Anul 2000 va fi, după 400 de ani, primul an secular bisextil.

Calendarul gregorian („stil nou") a fost adoptat în ţara noastră în anul 1919 începînd de la 1 aprilie („stil vechi") care a devenit 14 aprilie stil nou.

INFORMAŢII

— Duminică, 1 decembrie 1991, cu prilejul zilei Naţionale a României, Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în fruntea unui sobor de arhierei, preoţi şi diaconi, în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia. După Sf. Liturghie a fost oficiat un Te-Deum în faţa Catedralei, la care au participat Dl. prim-ministru Teodor Stolojan, membri ai Guvernului, autorităţi civile şi militare din Transilvania.

Î. P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt: „1 Decembrie 1918, Anul şi ziua marii împliniri: România Mare", care a fost, ca de altfel întreaga slujbă a Te-Deum-ului, transmis în direct de postul naţional de Radio şi Televiziune.

— Marţi, 2 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Consfătuirii Societăţii Biblice Române, lucrări ce s-au desfăsurat la Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu.

— Sîmbătă, 7 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a oficiat în bisericuţa Schitului Păltiniş parastasul în amintirea marelui om de cultură şi filosof Constantin Noica, care-şi doarme somnul de veci sub streaşina acestui sfînt locaş.

Lîngă mormîntul lui Noica, Î. P. S. Sa a elogiat personalitatea de excepţie a gînditorului român, care rămîne în istoria culturii româneşti prin opera şi viaţa sa.

— Duminică, 8 decembrie 1991, seara Î. P. S. a oficiat slujba vecerniei în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind în cadrul ei un cuvînt de învăţătură legat de smerenie şi de fondul adînc al spiritualităţii ortodoxe, cuvînt ce a încheiat serbările Ortodoxiei desfăşurate pe parcursul a patru zile la Sibiu.

— Marţi, 10 decembrie, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei lărgite a Consiliului Eparhial Sibiu, la care au participat şi părinţii protopopi din Arhiepiscopie.

— Sîmbătă 14 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Predeal (prot. Braşov).

— Duminică 15 decembrie a.c. Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Buna-Vestire" din Braşov, rostind cu acest prilej un cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a pietrei fundamentale la noua biserică cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul", ce se va zidi în cartierul Craiter din Braşov, sub îndrumarea C. pr. Boghici Adrian, rostind un cuvînt de învăţătură.

— În perioada 17—19 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

— Sîmbătă 21 decembrie şi Duminică 22 decembrie 1991, I. P. S. Sa a oficiat slujba de comemorare a eroilor martiri căzuţi pentru libertatea şi demnitatea poporului român, în Revoluţia din Decembrie 1989.

Cu aceste ocazii Î. P. S. Sa a rostit cîte un cuvînt adecvat momentului.

— Duminică, 22 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a luat parte la Concertul de Colinde susţinut de corala mitropolitană din Sibiu rostind un cuvînt de învăţătură legat de mesajul colindelor.

— Luni, 23 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Marţi, 24 decembrie 1991, în Ajunul Crăciunului, I. P. S. Sa a primit grupările de colindători care au venit la reşedinţa mitropolitană spre a aduce vestea cea bună a venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu.

— Miercuri, 25 decembrie 1991, Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvîntul de învăţătură (Pastorala) cu prilejul Naşterii Domnului 1991.

În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a luat parte la Conferinţa „Naşterea Domnului şi dreptul copilului de a se naşte", susţinută în Aula Institutului Teologic „Andrei Şaguna" Sibiu de către P. C. prof. dr. Ilie Moldovan. A vorbit şi Î. P. S. Sa. *Ierod. Visarion Bălţat*

— Prin decesul vrednicului preot Aurel Popa de la parohia Făgăraş-Combinat, prin concurs a fost numit C. pr. C. Minu de la parohia Sîmbăta de Jos, instalat, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, Duminică, 1 decembrie 1991, după săvîrşirea Sf. Liturghii din biserica parohiei menţionate.

— Tot din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 15 decembrie 1991, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a binecuvîntat biserica, deocamdată provizorie, din Braşov-Bartolomeu, ridicată de C. pr. Vasile Zărnescu, parohul acestei parohii.

— În prima zi de Crăciun 1991, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie la Capela Spitalului de boli nervoase din Sibiu împreună cu P. C. pr. prof. Vasile Mihoc şi diaconii Dumitru Luca şi Dumitru Dura. Au participat la bucuria sărbătorii numeroşi bolnavi ca şi foarte mulţi credincioşi din zona spitalului, legaţi sufleteşte de această Capelă, înzestrată, prin grija P. C. pr. prof. V. Mihoc, cu toate cele de trebuinţă cultului.

— A treia zi de Crăciun, vineri, 27 dec. 1991, P. S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Capela, redeschisă după Revoluţia din decembrie 1989, de la Liceul de Construcţii — fosta Şcoală Normală din Sibiu, zidită de mitropolitul Nicolae Bălan. Pictura capelei executată de marele pictor Costin Petrescu s-a păstrat foarte bine, ca şi iconostasul, timp de 42 de ani cît a fost închisă.

— Duminică, 29 decembrie P. S. Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie împreună cu P. C. pr. consilier Simion Săsăujan la spitalul-azil din Rîul Vadului, situat în trecătoarea Turnu Roşu, în prezenţa personalului medical şi a celor peste două sute de bolnavi psihici, care au dat dovadă de o neaşteptată cuminţenie şi răbdare pe tot cursul Utreniei şi Liturghiei. Cu acest prilej a fost săvîrşită Taina Sf. Maslu, bolnavilor împărţindu-le apoi daruri de Crăciun.

Semnificaţii ale sfinţirii apei şi caselor...

(Urmare din pag. a 3-a)

„Pentru aceea, mulţi obişnuiesc la miezul nopţii a acestei sărbători, după ce au scos apă, a o lua acasă şi a o ţinea un an întreg, pentru că în ziua aceasta s-a sfinţit apa. Aici se întîmplă o minune, deoarece apa, ce se scoate astăzi, nu se strică, ci se ţine un an întreg şi, adeseori, doi şi trei ani după olaltă, fiind ca cea proaspătă".

Cele trei rugăciuni de sfinţire a apei celei mari constituie o anamneză complexă a creaţiei, a căderii şi răscumpărării omului, un elogiu al purtării de grijă a lui Dumnezeu pentru făptura sa, un omagiu adus providenţei divine în virtutea căreia se menţine şi se conservă ritmul şi echilibrul existenţei.

Casa, ca şi loc sau spaţiu de locuit, cu valoarea şi funcţiile sale etice-sociale constituie şi ea un obiect predilect al acestor rugăciuni: „Ca toţi cei ce vor gusta şi se vor stropi dintrînsa, să o aibă spre curăţirea sufletelor, spre vindecarea patimilor şi *sfinţirea caselor* şi spre tot folosul de trebuinţă". Ea este, în această viziune, incinta sacră în care omul s-a născut, întocmai ca şi înaintaşii săi, locul în care îşi duce traiul cu toate greutăţile vieţii, cu aspiraţiile, datinile şi tradiţiile neamului lui, locul în care în cele din urmă îşi va da sfîrşitul. De aceea, omul este atît de legat de rostul casei, cu rădăcinile lui etnoistorice, religioase şi spirituale.

Casa nu mai este un simplu obiect, o simplă „maşină de locuit", Corbusier, ci un *loc sfinţit, un spaţiu existenţial şi sacru* în care omul intră în comuniune cu Dumnezeu şi Dumnezeu cu omul: „Astăzi, cele de sus cu cele de jos, împreună prăznuiesc şi cele de jos cu cele de sus împreună vorbesc, ceata sfinţilor cu noi se adună şi îngerii cu oamenii împreună prăznuiesc".

Casa, familia pentru care se roagă şi pe care o binecuvintează Biserica cu prilejul praznicului Întrupării şi Epifaniei Domnului nu este altceva decît un reflex palid şi imperfect al iubirii şi comuniunii din sînul Sfintei Treimi, comuniune de iubire pe care rugăciunile Bobotezei ne-o înfăţişează drept model al relaţiilor dintre membrii care compun familia creştină, drept ideal de realizat în viaţa pămîntească a acesteia. Acesta este înţelesul tainic al unor rugăciuni şi acte liturgice de o rară frumuseţe rostite şi oficiate în ziua praznicului Anului Nou şi al Bobotezei din care redăm spre ilustrare un fragment din frumoasa rugăciune a anaforalei liturghiei Sfîntului Vasile cel Mare: „Pomeneşte Doamne poporul ce stă înainte... Cămările lor le umple de tot binele; căsniciile lor în pace şi întru unire le păzeşte; pe prunci îi creşte; tinerelele le călăuzeşte; bătrînelele le întăreşte". După cum aceeaşi idee o sugerează stropirea cu apă sfinţită a casei şi a tuturor celor din ea împreunată cu închinarea şi sărutarea sfintei Cruci şi binecuvîntarea celor prezenţi cu busuiocul folosit la oficierea Aghiazmei celei mari.

Alături de aspectul său religios şi bisericesc, cultic şi etic ierurgia sfinţirii caselor la praznicul Bobotezei constituie de aceea o veritabilă redescoperire a sacralităţii familiei, a sfinţeniei vieţii de familie atît de necesară a fi pusă în valoare într-o societate secularizată cum este aceea a zilelor noastre.

ANDREI MUREŞANU

— 175 DE ANI DE LA NAŞTERE —

Puţini poeţi din literatura noastră au fost atît de controversaţi. Şi elogiile şi contestările, alternative sau concomitente, au fost făcute la o înaltă temperatură a convigerilor, pătimaş, unilateral.

Înainte de a fi poet, Andrei Mureşanu este un mit, un simbol, o conştiinţă civică exemplară. A intrat definitiv în triada de aur a Revoluţiei transilvane de la 1848: Simion Bărnuţiu, Avram Iancu şi Andrei Mureşanu. Ideologul, Luptătorul şi Poetul. Aşa l-a văzut Eminescu în *Epigonii* şi în poemele postume ce i le-a dedicat: „Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet...". Mai ales prin *Răsunet*, cunoscut de întreaga suflare românească prin începutul abrupt de vers: „Deşteaptă-te, române...".

Un răsunet este nu numai o poezie nemuritoare, dar şi o poezie care sintetizează aspiraţiile eterne ale unui popor: libertate, unitate şi demnitate naţională. Ca şi în *Discursul de la Blaj* al lui Simion Bărnuţiu cu care face admirabilă pereche (oratorie/poezie), cuvintele sînt puternic gravate, inspirîndu-li-se un timbru de alarmă. Că această poezie a devenit de curînd *imn naţional* este consecinţa faptului că ne-a însoţit istoria noastră în care momentele de cumpănă şi nădejde au găsit în accentele energice ale acestui „cîntec fără moarte" expresia cea mai potrivită.

Este îndeobşte numit „autorul unei singure poezii". Departe de a fi o depreciere, aşa cum cred unii, este o superlativă recunoaştere. Alţii se străduiesc să devină nemuritori prin multe tomuri, şi nu reuşesc. Să reuşeşti printr-o poezie, o singură poezie este o performanţă pe care în literatura noastră, cred că a mai atins-o Alexe Mateevici cu poezia *Limba noastră*. Andrei Mureşanu este poetul deşteptării şi demnităţii naţionale; Alexe Mateevici — poetul limbii materne. Pentru că în *Deşteaptă-te române* nu este numai programul Revoluţiei de la 1848, ci chintesenţa aspiraţiilor sacre, dintotdeauna ale poporului român, iar *Limba noastră* adună în salba ei de imagini virtuţile perene ale „graiului neamului".

Nu ştiu dacă istorici literari, bine intenţionaţi şi bine informaţi vor reuşi să completeze portretul literar al Mureşanului: publicist (unul din cei mai buni de la jumătatea veacului trecut, cîteva din cele mai bune articole ale sale au apărut chiar în paginile *Telegarfului Român*, conturînd portretul unui adevărat „educator naţional", cum îl numea Şerban Cioculescu pe gazetarul Andrei Mureşanu!), pedagog şi traducător — impunînd şi aceste faţete în conştiinţa publicului cititor. Personal, sînt neîncrezător, în ciuda faptului că am scris o carte despre Andrei Mureşanu şi cîteva zeci de articole. Poate tocmai de aceea. Şi nici nu e un lucru atît de grav; este oarecum, previzibil ca după ce ai scris stihurile de foc şi pară, de litanie şi deznădejde din *Răsunet*, lucrări ca *Icoana creşterii rele*, *Glasul unui român* ş.a. — firească meritorii în contextul literar al epocii — să fie eclipsate. Nichifor Crainic socotea *Deşteaptă-te române* — un imn mistic, ale cărui îndemnuri îşi au izvorul în cuvîntul Mîntuitorului: „Îndrăzniţi, eu am biruit lumea!" De altminteri în şirul frumoaselor caracterizări inspirate de această poezie, ideea unui imn-rugăciune revin frecvent: *Iosif Vulcan:* „Programa naţională, testamentul sfînt al apostolilor noştri şi evanghelia naţională s-a scris cu litere de aur în *Răsunet* cîntat de naţiunea întreagă". *Aron Densuşianu:* „Iată dar acest admirabil şi neasemănat cîntec, într-un cadru restrîns împreună tot ce a existat mare în bine şi în rău, în fericire şi nefericire, în viaţa noastră. Toţi românii, toate credinţele şi aspiraţiunile lor, plîngerile sortii lor, ca şi răsunetele de eroism, blăstemul tiraniei, ca şi îndumnezeirea libertăţii sînt descrise cu atîta strălucire, cu atîta vigoare şi zbor *încît se pare că la creaţiunea acestui cîntec serafimii i-au dat poetului condeiul din aripa lor de foc*". (subl. ns. I.B.).

Puţini poeţi din literatura noastră au inspirat atîtea ode omagiale: de la Iosif Vulcan, contemporanul poetului şi pînă la Bazil Gruia, contemporanul nostru, poeziile pe această temă alcătuiesc o mică antologie lirică, pe care am publicat-o de curînd la Dej în editura „Gazetei Someşene", sub titlul atît de sugestivei şi profundei caracterizări eminesciene: „Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet" — însemn de cinstire editorială a lui Andrei Mureşan la împlinirea în 1991 a şapte pătrare de veac de la naşterea sa.

Ion Buzaşi

Sărbătoarea Bobotezei (Epifania)

(Urmare din pag. 1-a)

rul era botezat în apele Iordanului. Aflăm scris în Evanghelii că atunci cerurile s-au deschis şi că Duhul lui Dumnezeu s-a pogorît în chip de porumbel, simbolul nevinovăţiei şi al păcii, iar glasul Tatălui s-a auzit din ceruri proclamînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit" (Mt. 3, 16—17).

Încă înainte cu opt secole de acest eveniment, profetul Isaia a prezis că Duhul Domnului se va pogorî peste Odrasla din rădăcina lui Iesei şi o va umple de toată înţelepciunea, tăria şi priceperea spre a binevesti săracilor — îndestularea, celor cu inima zdrobită — vindecarea, celor robiţi — slobozirea şi spre a da de ştire tuturor un an de milostivire al Domnului şi o zi de judecată a Dumnezeului nostru (Is. 61, 1—2).

Ca mare Arhiereu ce urma să aducă jertfa supremă de răscumpărare pentru toţi oamenii, Mîntuitorul a primit, la botez, consacrarea solemnă din partea Tatălui şi a Duhului Sfînt. Sărbătoarea Bobotezei devine astfel o „Epifanie", adică manifestarea sau descoperirea tainei negrăite a Treimii celei deofiinţă şi nedespărţite. Cea dintîi descoperirea tainei Prea Sfintei Treimi a făcut-o îngerul Gavriil, cînd a grăit către Fecioara Maria, la Bunavestire: „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; de aceea, şi Sfîntul Care se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Lc. 1, 35). Acum, la Bobotează, adevărul treimic nu numai că se vesteşte teoretic, cum s-a întîmplat la Bunavestire, dar se şi concretizează în sensul că Dumnezeu se face cunoscut după cele trei Ipostaze, Persoane sau Feţe ale Sale: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt.

Credinţa în Sfînta Treime este cea dintîi învăţătură din Simbolul niceo-constantinopolitan. Ea se întemeiază pe evenimentul petrecut la Botezul Domnului şi sîntem datori pururea să o mărturisim, rugîndu-ne precum ne învaţă Biserica: *„Prea Sfîntă Treime, miluieşte-ne pe noi. Doamne, curăţeşte păcatele noastre. Stăpîne, iartă fărădelegile noastre. Sfinte cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău"*.

Desigur că este greu mintii noastre să pătrundă şi să înţeleagă deplin cum este posibil ca într-o singură Fiinţă (Cea Dumnezeiască) să subziste cele trei Persoane, unite fără să se amestece şi fără să se despartă. Dar lucrul acesta nu trebuie să ne tulbure pentru că nici picătura de rouă şi nici chiar marea sau oceanul nu pot cuprinde şi reflecta toată întinderea cerului ci doar atît cît le îngăduie limitele lor firesti. Tot astfel şi noi, înţelegem din această mare taină a Treimei atît cît ni s-a descoperit mai ales la Bobotează şi cît ne permite starea noastră de făpturi limitate în spaţiu şi timp.

În calitatea noastră de creştini să ne întărim în convingerea că ne aflăm sub scutul şi purtarea de grijă a Treimii sfinte şi nedespărţite şi de aceea se caută a păstra „unitatea duhului în legătura păcii", lepădînd de la noi toată nedreptatea, minciuna şi ura.

Semnalăm... Semnalăm...

Reluăm, la cererea foarte multor cititori ai „Telegrafului român", rubrica *„Semnalăm"* care, de-a lungul a aproape zece ani, s-a bucurat de o atenţie deosebită şi de preţuiri de multe ori mărturisite.

Pînă cînd scriitorii, istoricii, cercetătorii şi toţi cei dedicaţi scrisului îşi vor reveni la uneltele lor, ca să avem din nou posibilitatea de a ne face interpreţi între ei şi abonaţii noştri, semnalîndu-le acestora din urmă scrierile mai de valoare, cum am făcut-o înainte de 1989, ne vom ocupa o vreme de *Mişcarea ecumenică* şi de viaţa creştină din lume. Vom face în felul acesta operă de informare a păturilor creştine celor mai largi, asupra ecumenismului căruia, în ultima vreme, i-ar face bine puţină atenţie şi evaluare şi din partea creştinilor de rînd, nu numai din partea suprastructurilor bisericeşti, şi a celor profesionalizaţi în domeniu. În ultima vreme se dovedeşte că profesionalizarea în ecumenism, în loc să devină creatoare, mai plină de imaginaţie şi de iniţiative ziditoare, cade în rutină. Poate vom găsi mijloacele ca, din rîndul creştinilor, de la nivelul parohiilor, să dăm impulsuri noi unei *Mişcări* care începuse atît de promiţător prin 1948, la Amsterdam, între toţi creştinii din lume şi care îşi profilează un sfîrşit aproape lamentabil! Sperăm să nu supărăm pe nimeni ci, dimpotrivă, să stimulăm preocupări mai aproape de idealul creştin al unităţii Bisericilor. Acelaşi lucru îl vom dori şi atunci cînd vom aborda relaţiile cu romano-catolicii de ambele rituri, cu speranţa înţelegerii şi a pacificării spiritelor, în duhul iubirii de neam şi de Transilvania.

*

— Geo Bogza scria odată: *„Nu a scrie cărţi proaste este lucrul cel mai rău ce se poate face unei literaturi. Ci a scrie bine despre ele"*.

Doamne apără-ne de păcatul acesta!

*

În noiembrie 1991 la Sinodul episcopilor romano-catolici care a avut loc la Roma, multe Biserici ortodoxe n-au participat, deşi au fost invitate cu statut de observatoare. Motivul principal al absenţei a fost felul cum tratează Vaticanul ţările ortodoxe, socotindu-le *terrae missionis*, ţări de misiune, adică de expansiune a catolicismului. Vaticanul a înmulţit numărul episcopilor catolici şi catolici de rit bizantin (uniţi) chiar acolo unde numărul catolicilor este foarte mic sau inexistent. Pe ortodocşi i-a supărat mai ales modul cum a înţeles Vaticanul să restaureze în Răsărit fosta Biserică unită, cu violenţe şi prin încercări prozelitiste de convertire a ortodocşilor la catolicism.

Iată cîteva exemple: Pe teritoriul Patriarhiei Moscovei Roma a recunoscut zece episcopi catolici şi a hirotonit episcopi chiar pentru cîteva oraşe din Siberia, unde nu există catolici. Numărul episcopilor catolici de rit oriental (uniţi) e şi el mult mai mare decît ar cere numărul credincioşilor. Acest lucru s-a petrecut şi în România. Revista italiană catolică *Il Regno*, în numărul 20 de pe noiembrie 1991 (p. 622), indică în România 500 000 (cinci sute de mii) de catolici de rit bizantin (uniţi). Ei bine, pentru ei există 6 episcopi şi între ei un cardinal. Mai sînt doi încă nerecunoscuţi de Roma, hirotoniţi de episcopul Dragomir.

Pentru comparaţie arătăm că ortodocşii din România au la cca 18—19 milioane de credincioşi 18 eparhii, deci un episcop la mai mult de 1 000 000 de credincioşi. Catolicii şi catolicii de rit bizantin au 12 episcopi pentru cca 1 500 000 de credincioşi, dintre care 6 numai la 500 000 de catolici de rit bizantin (uniţi)!

S. S. Papa a declarat în Polonia, în timpul ultimei vizite din 1991, că marginile catolicismului sînt la Novosibirsk (vezi *La Croix*, 29 nov. 1991, p. 3)!

Iată de ce n-au participat ortodocşii la Sinodul de la Roma. De altfel *Comisia teologică internaţională de dialog între Bisericile Ortodoxă şi Catolică* s-a ocupat, în ultima vreme, mai ales de relaţiile dintre cele două Biserici, în lumina expansiunii catolice spre Răsărit. Temele dialogului au fost suspendate la întîlnirea din decembrie 1990 de la Constantinopol, urmînd a se discuta în Comisie *doar* modul cum înţelege Roma rolul catolicismului de rit bizantin (unit) în cadrul dialogului ecumenic dintre Ortodoxie şi Catolicism, spre a se vedea dacă dialogul mai poate continua.

Comisiile mixte întrunite la Viena, 1990, Freising, Germania, 1990, Arricia, Italia, 1991, au încheiat *Protocoale* de acord, prin care s-a stabilit că uniatismul nu a fost, nu este şi nu poate fi *modelul de unitate* între cele două Biserici.

Documentele au fost semnate de toţi delegaţii romano-catolici, cardinali, episcopi, prelaţi şi profesori de teologie.

S-a hotărît de asemenea ca refacerile Bisericilor foste unite, în ţările Răsăritene, să se facă fără recurgerea la prozelitism, la violenţe verbale şi fizice şi, mai ales, ţinîndu-se seama de voinţa credincioşilor. Şi totul să fie rezolvat prin dialog. Despre *restitutio in integrum* s-a spus că nu poate fi nici reclamat, nici aplicat, pentru că nu corespunde realităţilor prezente, modificate după aproape jumătate de secol. Şi apoi dacă ar fi vorba de *restitutio*, cei care ar avea dreptul la *restitutio* ar fi ortodocşii care au fost lezaţi şi convertiţi la 1700 prin violenţe şi minciuni. Cine nu ştie că uniaţia s-a făcut cu tunurile habsburgilor catolici, care au distrus în Transilvania peste 150 de mînăstiri, pentru că n-au vrut să se catolicizeze?

Ortodocşii respectă recomandările şi sugestiile Comisiei mixte de dialog. Însuşi S. S. Papa într-o *Scrisoare pastorală către episcopii europeni* (31 mai 1991) recomandă renunţarea la prozelitism şi violenţe, şi recunoaşte că *toate* Bisericile, în Răsărit, au suferit în mod egal sub dictaturi. Catolicii de rit bizantin însă revendică suferinţa numai pentru ei, şi-i culpabilizează de ortodocşi, acoperindu-i de insulte.

Aşa nu se poate dialoga. Nici în condiţiile în care unul dintre partenerii de dialog e mereu ambiguu şi duplicitar, nu se poate dialoga. Insulta nu poate ţine loc de argument.

În decembrie 1990, la Constantinopol, toate Bisericile ortodoxe prezente au decis să nu se reia temele dialogului cu Biserica romano-catolică, pînă cînd nu se va ajunge la renunţarea la prozelitism şi la pretentiile de *restitutio in integrum* ale catolicilor de ambele rituri.

Convorbirile vor continua. Noi le dorim clarificatoare şi frumoase. Şi dorim o pace realizată prin dialog. Eminescu, mi se pare, spunea: *Nu ne putem permite să ne spargem capetele între noi, cînd alţii vor să ni le spargă pe ale tuturor!*

*

Savantul basarabean pr. dr. Paul Mihail, acum în preajma vîrstei de 90 de ani, şi-a publicat de curînd (1990) *„Jurnalul călătoriei de studii în sud-estul Europei (1931)"*. Mare istoric fiind, a cunoscut din prima tinereţe (o şi spune) valoarea însemnărilor zilnice. Cei care îi scriu, pot fi siguri că fiecare rînd al lor se va regăsi în excelent organizata „Arhivă Paul Mihail", din care viitorul va afla multe din tainele, întîmplările şi evenimentele epocii lui.

Am călătorit împreună cu autorul — prin însemnările sale — prin Bulgaria, prin Grecia, la Muntele Athos, prin Turcia şi din nou prin Bulgaria, la întoarcere.

Fascinantă călătorie! Cu ochii părintelui Mihail vezi, cu mintea lui înţelegi şi cu inima lui trăieşti, ceea ce n-ai fi văzut şi n-ai fi trăit niciodată, călătorind singur. Întîlniri cu oameni obişnuiţi dar interesanţi, cu biblioteci, cu personalităţi, cu peisagii, întîlniri cu istoria şi cu o memorie mereu trezită la Constantinopol, cu cultura veche şi nouă a Greciei, cu spiritualitatea athonită, cu isihaşti şi cu domnitori români în Athos — iată adevărate incursiuni în memoria locurilor, în tainele aşezămintelor şi ale ruinelor, adevărate învieri din morţi. Nimeni n-ar fi putut săvîrşi aceste minuni, dacă n-ar fi avut în el puteri deosebite, o cultură fără margini, aceea care dă călătorului ochi de văzut şi, peste toate, dragoste de istorie, de piatră, de document, de coloane, de ornament, de manuscrise şi cărţi, de locuri şi de oameni.

Îi mulţumesc părintelui Paul Mihail că m-a luat cu dînsul în această călătorie minunată, din care m-am întors mai bogat, şi cu părerea de rău că nu mi-am făcut şi eu însemnări de prin lumea prin care am umblat.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680), sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator: Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA 1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140 SIBIU 27 ianuarie 1992 Nr. 3—4

Sfîntul Antonie: minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu (I)

Creştinătatea de pretutindeni, la 17 ianuarie în fiecare an, îşi aduce aminte de unul dintre cei mai mari şi mai cunoscuţi sfinţi, de cel dintîi dintre monahii ajunşi pe treapta desăvîrşirii, SFÎNTUL ANTONIE CEL MARE. Nu multora dintre nevoitorii care au pornit în aceeaşi măsură cu smerenie, dar cu îndrăzneală şi curaj pe calea postului, a rugăciunii neîncetate, a ascultării, a sărăciei, a înfrînării şi a dăruirii întregii lor vieţi pămînteşti lui Dumnezeu, în singurătate sau în obşti monahale, istoria şi tradiţia le-a acordat supranumele de CEL MARE. L-a mai acordat cîtorva dintre cei care au condus popoare şi au determinat prin vitejia şi înţelepciunea lor cursul istoriei, cum au fost un Constantin cel Mare, un Ştefan cel Mare şi alţii, dar, cum am spus, nu prea multora.

Sfîntul Antonie a fost, încă din timpul vieţii, în atenţia lumii cunoscute din vremea aceea, în atenţia călugărilor, a credincioşilor şi a împăraţilor. În anul următor morţii sale care s-a petrecut în anul 356, Sfîntul Atanasie cel Mare — tot un „cel mare" — i-a şi scris *Viaţa*, în 94 de capitole, realizînd astfel cea dintîi scriere bine documentată asupra vieţii ascetice din cadrul vieţii monahale, pornind de la un exemplu şi un model viu, pe care l-a cunoscut în deaproape, pe care l-a ascultat şi cu care s-a sfătuit.

Am putea spune că, fără a urma procedee complicate — cum vor fi cele din practica romano-catolică de peste un mileniu, din 1504 pînă azi — Sfîntul Atanasie cel Mare a săvîrşit prima canonizare a unui ascet, pornind de la datele de toţi cunoscute şi de toţi recunoscute, ale virtuţilor şi sfinţeniei celui abia trecut la Domnul. Sfîntul Atanasie a aşternut în scris, ceea ce poporul credincios consacrase, canonizase încă din timpul vieţii cuviosului.

Ca să vedeţi la ce treaptă de sfinţenie, şi pînă la ce măsură urcase şi se întinsese faima lui, vă voi reaminti un lucru simplu, dar grăitor chiar prin simplitatea lui. Sfîntul Atanasie (295—373), episcop al Alexandriei, „columnă a Bisericii", unul din cei mai importanţi stîlpi ai gîndirii patristice, inspirat şi erudit apărător al ortodoxiei la prima mare confruntare cu un ereziarh precum Arie, se consideră fericit că *„nu odată i-a turnat apă Sfîntului Antonie să se spele pe mîini"*. Se ştie că însuşi Constantin cel Mare i-a scris Marelui Antonie. I-au scris şi alţi împăraţi, precum Constantin şi Constans. Şi el le-a răspuns, dîndu-le poveţe. Din aceasta se vede odată mai mult cît de mare era faima lui.

De ce această faimă? Din ce motive? Probabil din mai multe. Nu le vom putea enumera pe toate. Ne vom putea opri aici doar la două dintre ele, care au darul să provoace atenţia publică, şi la care se cuceresc şi mai marii pămîntului. El a trecut, în public, nişte probe. Aş zice: nişte probe practice, din ordinea evidenţei, aşadar care nu pot fi puse la îndoială.

Se ştia că nu învăţase carte. Acest lucru e mai puţin cunoscut. *Patrologiile* îl menţionează însă (vezi vol. III, Buc. 1988, p. 150). Ei bine, cea dintîi probă a fost cea pe care a trecut-o, întotdeauna biruitor, în faţa filosofilor greci, cînd le rezolva cu har şi cu logică impecabilă toate problemele pe care i le puneau, uneori cu viclenie, precum fariseii pe vremea Mîntuitorului.

Mi-aş îngădui să spun că Sfîntul Antonie a fost un *Socrate* al creştinismului, iar Sfîntul Atanasie cel Mare a fost *Platon*-ul său, adică acela care i-a notat în scris şi i-a perpetuat astfel opera predată prin viu grai. Se ştie că unor împăraţi, poate şi altor corespondenţi, le-a răspuns la scrisori. E simplu. Le dicta. *„Cine are minte sănătoasă, n-are nevoie de carte"*, le-a răspuns el odată, unora care îl găseau neîmplinit pentru că îi lipseau certificatele şcolare. Ei aveau certificate suficiente, dar nu aveau *„minte sănătoasă"*! Acum, să nu se îngîmfe cineva împotriva celor ce învaţă carte. Acela să se întrebe mai întîi dacă are

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

EMINESCU, făuritor al limbii noastre literare

Limba noastră literară presupune unitatea de totdeauna a graiului românesc, pentru care s-a frămîntat, înainte cu 340 de ani şi mai bine, mitropolitul român din Ardeal, Simion Ştefan. „Bine ştim — a spus el în predoslovia Noului Testament de la Bălgrad — că cuvintele trebuie să fie ca banii — că banii aceia sînt buni care umblă în toate ţările, aşa şi cuvintele acelea sînt mai bune care le înţelegem toţi".

Nu intenţionez să înşirui aici toate contribuţiile aduse, succesiv, la formarea limbii noastre literare. Dacă însă „Negruzzi şterge colbul de pe cronice bătrîne" dacă Kogălniceanu a reînsufleţit trecutul cronicelor, chemînd la viaţă limba veche, dacă Alecu Russo a dezgropat de sub lespedea uitării literatura populară, scriind imnul înflăcărat al pămîntului românesc, ca înainte-mergători, au arătat drumul şi au adus comoara pe care, cu aleasă competenţă avea să o însufleţească Mihai Eminescu, geniul românesc în aspiraţia spre universalitate. (M. Eminescu, Poezii, ediţie îngrijită de Al. Colorian, Cugetarea, Bucureşti, 1945, pag. 42).

Mergînd pe urmele înaintaşilor, Eminescu s-a năzuit să nu risipească ce au adunat ei, călăuzit fiind de ideia de a lumina poporul, spre a-l avea unit, şi tare. A ţinut cu scumpătate la comoara depozitată în tezaurul de limbă strămoşească, găsind tot odată, ca nimeni altul, procedee geniale de meşter făurar, spre a spori zestrea cea mai de preţ, lăsată nouă de înaintaşi.

„Limba veche şi înţeleaptă (Scrisoarea a II-a) este de fapt limba românească de pretutindeni, în forme generale. Aceasta a fost, veacuri de-a rîndul limba Bisericii, care prin textele ei a circulat pe tot întinsul pămîntului românesc. (Ed. îngr. de Al. Colorian, pag. 75).

Apărut din ţara de legendă a voievozilor şi cronicarilor, din lumea mînăstirilor cărturare, Eminescu a găsit, în geniul popular, talismanul de eliberare, în graiul lui viu a găsit o identificare a năzuinţelor sale sufleteşti, a zborului cugetării. S-a aplecat peste izvorul de apă vie al tradiţiei, pe care îl formează istoria, trecutul, basmul românesc, aleanul inimii, alături de jalea şi zbuciumul neamului. Exponent strălucit al tradiţiei, în istoria patriei şi în cronici, în limba şi literatura poporului, Eminescu a văzut o icoană, a găsit un îndemn şi un îndreptar.

Gravitînd întotdeauna la sursa tradiţiei, care este cultura comună din care germinează evoluţia naţiei, Eminescu a dat o altă viaţă verbului vechi şi totuşi veşnic nou. Acestea toate au trecut din valul colectiv anonim, în sufletul său, transformîndu-le în poezia sa, care este o mărturisire, confundîndu-se cu dorul, cu fiorul şi cu avîntul românesc. (Ed. îngr. de Al. Colorian, pag. 142—144).

Poetul nu vorbeşte un limbaj care să fie numai al său. Dimpotrivă, el are în vedere poporul român de pretutindeni şi se foloseşte de graiul obştesc, din care s-a străduit să scoată cît mai multe expresii. Era cuprins de o vie bucurie, cînd putea să „dezgroape" o vorbă, — spune Ion Slavici — adică să introducă în limba literară o vorbă răspîndită în popor, de care alţi scriitori nu se folosiseră şi era un neobosit scrutător al limbii vorbite.

Această constantă preocupare a lui în ceea ce priveşte limba era una din cauzele lui comunicative. Stătea de vorbă cu ori şi cine, totdeauna cu gîndul de a prinde cîte ceva şi de a se folosi. (Ioan Slavici, Amintiri, Cultura Naţională, Bucureşti, 1924, pag. 38).

Cînd se spune, că în poezia sa Eminescu este un făuritor de limbă, nu se înţelege inventarea de expresii proprii. Prin creaţia de limbă, Eminescu s-a depăşit pe sine, înţelegînd prin aceasta o lărgire neobişnuită a graiului ,peste orice fel de îngrădire. Vraja care emană din majoritatea versurilor lui Eminescu, vrajă care ne copleşeşte, ne înmoaie sufletul şi ne transportă, cu adevărat, în altă lume, rezultă înainte de toate, din cuvintele ce întrebuinţează şi din modul cum le combină. (Iorgu Iordan, Limba lui Eminescu, R.F.A., Bucureşti, 1940, pag. 19).

(Continuare în pag. a 2-a)

prof. Petru Dumitreasă

Rememorarea unui eveniment crucial: UNIREA PRINCIPATELOR

Dorinţa formării unui stat unitar şi eliberat de dominaţia străină, care a dominat în întreg evul mediu gîndirea social-politică, planurile militare şi diplomatice ale înaintaşilor noştri, ale conducătorilor de ţară şi de oaste, a devenit în epoca modernă idealul suprem al întregii naţiuni, ţelul ei politic fundamental. Exprimînd această realitate, Cezar Bolliac consemna în 1853: „Unirea României într-un singur stat nu este o idee numai în capetele cîtorva români prea înaintaţi; nu este o idee ieşită din dezbaterile de la '48; ea a fost sentimentul naţional în toate părţile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia".

Verificarea cu puterea de convingere a forţei şi a autenticităţii idealului poporului român de libertate şi unitate naţională s-a făcut în 1600, prin unirea realizată în timpul lui Mihai Viteazul. Memoria unirii ţărilor române în 1600 s-a transmis de la epocă la epocă, de la generaţie la generaţie. Dreptul imprescriptibil la unitate şi independenţă a poporului român a reprezentat, în continuare, o dominantă a gîndirii şi acţiunii politice, diplomatice, militare şi culturale ale marilor voievozi din Muntenia şi Moldova ce au urmat. Aceleaşi idealuri au înaripat permanent mintea, inima şi pana celor mai înaintate personalităţi ale culturii româneşti din întreg evul mediu şi din epoca modernă, au format substanţa multor scrieri tipărite în cele trei ţări româneşti, alimentînd focul aspiraţiei multiseculare de unitate a tuturor românilor în pofida graniţelor artificiale, stabilite de marile puteri pe corpul aceluiaşi popor şi aceleiaşi patrii. Îmbrăţişat de românii de pretutindeni, acest ideal a dobîndit o forţă de nestăvilit.

Cu multă măiestrie a surprins Mihail Kogălniceanu acest adevăr, pe care, în 1855, l-a consemnat astfel: „Unirea Principatelor a fost visul de aur ,ţelul isprăvilor marilor bărbaţi ai României, al lui Iancu Huniad, ca şi al lui Mihai Viteazul, al lui Vasile Vodă, ca şi al lui Matei Basarab. Unirea Principatelor este dar dorinţa vie şi logică a marii majorităţi a românilor (...). Unirea Principatelor este singurul mod în stare de a consolida naţionalitatea românilor, e a le da demnitate, putere şi mijloace pentru a împlini misia lor pe pămîntul ce li s-a dat spre moştenire".

Dorinţa de a înfăptui unirea a căpătat o expresie deosebită în timpul revoluţiei de la 1848 din ţările române. Avînd caracter unitar, revoluţia de la 1848 a aşezat în centrul ei cerinţele desfiinţării servituţilor feudale, introducerea libertăţilor democratice burgheze, înlăturarea dominaţiei străine, realizarea unităţii şi independenţei naţionale.

Zestrea ideologică şi culturală moştenită de la revoluţionarii paşoptişti, tradiţiile democratice puternice, idealurile de unitate şi libertate naţională au fost preluate, amplificate şi ridicate pe noi trepte, în deceniul următor. Se verifica în practică adevărul spus de Mihail Kogălniceanu care, în august 1848, aprecia că unirea Moldovei cu Muntenia reprezintă „cheia de boltă, fără de care s-ar prăbuşi tot edificiul naţional". Acelaşi mare cărturar spunea în 1857: „Dorinţa cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generaţiile trecute, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unitate care este firească, legiuită şi neapărată". Idealul unirii, prezent în conştiinţa poporului, care nutrea speranţa înfăptuirii acesteia odată cu un amplu program de reforme, dobîndea noi forţe. „Problema unirii — arăta Ştefan Sihleanu în 1856 — este o problemă de o importanţă capitală pentru Principate nu numai din punct de vedere guvernamental şi din punct de vedere economic, dar fără unire (românii — n.n.) nu pot niciodată să spere că vor dobîndi forţa de apărare pe care o reclamă independenţa lor".

În timpul războiului Crimeii (1853—1856), soarta ţărilor române a intrat din nou în combinaţiile de culise ale puterilor europene. Congresul de la Paris, din 1856, — avînd ca scop principal încheierea păcii şi restabilirea echilibrului pe continent — a făcut

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru I. Dan

În atenţia P.C. preoţi din Arhiepiscopia Sibiului

În ziua de 22 ianuarie 1992 au avut loc la Bucureşti lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti. În afara problemelor obişnuite, aflate pe ordinea de zi — dările de seamă ale Administraţiei Patriarhale sub conducerea P.F. Patriarh Teoctist — în discuţii au fost abordate şi probleme curente de mare importanţă, care privesc viaţa bisericească din vremea noastră. O sinteză a lor a fost prezentată, cu argumentele de rigoare, de către Mitropolitul Ardealului, sinteză reluată apoi de mai mulţi vorbitori. În încheierea lucrărilor s-a cerut ca toate dezideratele exprimate să fie puse pe hîrtie şi înaintate Parlamentului şi Guvernului. Ele constituie în momentul de faţă nu numai elemente care generează îngrijorări majore în viaţa clerului, dar şi piedici care nu permit Bisericii să-şi desfăşoare aşa cum doreşte şi cum îi impune misiunea ei, activitatea de educaţie religioasă şi morală a tineretului, activitatea filantropică, grija de bolnavi, handicapaţi şi săraci. De asemenea o împiedică să realizeze acea activitate culturală, prin care cultul şi cultura să promoveze împreună valorile creatoare de noi impulsuri, spre o societate în care să se instaleze nu numai rigorile statului de drept, ci şi o conştiinţă morală nouă, care să ne redea tuturor demnitatea umană şi protecţia dumnezeiască.

O comisie, desemnată prin alegere, a fost însărcinată cu alcătuirea unui scurt dar cuprinzător document, care să rezume discuţiile purtate în Adunarea Naţională Bisericească, şi care să reia şi numeroasele memorii ce au fost trimise pînă acum Guvernului şi Parlamentului. Ea a lucrat sub preşedinţia Mitropolitului Ardealului.

Documentul a fost trimis Guvernului şi Parlamentului şi a fost publicat în ziarul „România liberă" din 25.I.1991.

El se aduce la cunoştinţa P. C. preoţi, a tuturor salariaţilor şi a tuturor credincioşilor noştri, în speranţa că va aduce oarecare linişte tuturor celor îngrijoraţi de soarta lor şi a Bisericii strămoşeşti.

El se adaugă demersurilor care s-au făcut pînă acum de către Sfîntul Sinod şi de către conducerea Eparhiei noastre, şi care v-au fost comunicate prin *Circulara* noastră nr. 166 din 16 ianuarie 1992, trimisă tuturor Protoieriilor Arhiepiscopiei Sibiului spre a fi adusă la cunoştinţa P. C. Preoţi.

Textul apărut în ziarul „România Liberă" poartă titlul:

REPARAREA MARILOR NEDREPTĂŢI FĂCUTE BISERICII

Adunarea Naţională Bisericească s-a întrunit în şedinţa sa anuală de lucru în ziua de 22 ianuarie 1992.

Adunarea Naţională Bisericească, deliberînd asupra dărilor de seamă pe sectoare, ale activităţii Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1991, a luat cunoştinţă cu îngrijorare de următoarele situaţii şi cerinţe imperioase actuale pentru împlinirea misiunii bisericeşti strămoşeşti:

1. — Prin actul de secularizare al Domnitorului ALEXANDRU IOAN CUZA, Biserica Ortodoxă Română a fost deposedată de bunurile ei. I s-a acordat, în schimb, salarizarea integrală a personalului bisericesc, drept dobîndit şi respectat pînă în anul 1948. *După această dată personalul bisericesc n-a mai primit de la stat decît o contribuţie modestă care, în prezent, nu mai acoperă nici chiar cuantumul impozitului pe salariul cuvenit.*

2. — O situaţie similară au avut-o şi seminariile teologice pînă în anul 1948, fiind cuprinse în reţeaua învăţămîntului de stat atît în ce

(Continuare în pag. a 2-a)

Legămînt

Lui MIHAI EMINESCU

Ştiu: cîndva la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărţii Sale.

Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideţi cartea
Ca pe recele-mi pleoape.

S-o lăsaţi aşa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auză dînşii
Al străvechei slove bucium
Aşezaţi-mi-o ca pernă
Cu toţi codrii ei în zbucium.

Grigore Vieru

Din paremiologia eminesciană

„Martirul, eroul şi înţeleptul sînt numai trei forme ale uneia şi aceleiaşi substanţe: adevărul". (Mas. 2275, f. 75)

„Civilizaţia adevărată a unui popor consistă nu în adoptarea cu deridicata de legi, forme, instituţii, etichete, haine străine. Ea consistă în dezvoltarea naturală, organică a propriilor puteri, a propriilor facultăţi ale sale. Nu există o civilizaţie umană generală, accesibilă tuturor oamenilor în acelaşi grad şi în acelaşi chip, ci fiecare popor îşi are civilizaţia sa proprie, deşi în ea intră o mulţime de elemente, comune şi altor popoare" (Opere politice, II, 374).

„Nu acel legiuitor va fi însemnat care va plagia legi străine traduse din codicele unor ţări depărtate ce au trăit şi trăiesc în alte împrejurări, ci acela care va şti să codifice datina ţării lui şi soluţiunea pe care poporul în adîncul convingerilor sale o dă problemelor în materie".

(Opera politică, II, 438)

EMINESCU

Eminescu este visul, realitatea, nemurirea.
Este un fulger peste genii ce străbate omenirea.
E şuvoi nestins de lavă revărsată în ocean,
Dintr-un suflet care arde, fremătînd ca un vulcan.

Un luceafăr de nelinişti şi dorinţe arzătoare,
E lumina cugetării strălucind în depărtare.
Gînduri însoţesc corăbii ale timpului trecut,
Şi plutesc sub clar de lună spre un ţărm necunoscut.

Deznădejde şi speranţă, amăgire şi durere,
E eterna suferinţă a iubirii în tăcere.
Plin de patimă nebună şi de albă puritate,
Eminescu e poetul însetat de libertate.

Flori albastre, codrii falnici, lacuri ce-oglindesc castele,
Ochi albaştri două ape scînteind sub cer de stele.
Tainic se va scurge timpul, veşnic şi nemărginit,
Dar luceafărul de seară va sclipi în infinit.

Senin Dragoş Dan

Cartea vieţii

Acesta este titlul unei lucrări practice şi necesare, alcătuită de prestigiosul teolog şi scriitor bisericesc Dr. *Gheorghe Liţiu*. Cartea cuprinde 60 de predici la Duminicile şi sărbătorile de peste an. Lucrarea a fost tipărită de Mitropolia Banatului şi a apărut la Timişoara în 1991. Ea conţine Precuvîntare de Înalt Preasfinţitul Dr. *Nicolae Corneanu*, mitropolitul Banatului, în care semnalează schimbarea în structura psihologică a omului şi necesitatea de a se pune problema unei noi mentalităţi. E vorba de oameni care nu sînt nici buni nici răi, dar din punct de vedere sufletesc goi şi indiferenţi la valorile transcendente. Ori, problemele religioase nu pot fi relativizate, dar nici nu pot fi tratate superficial. La aceasta se adaugă consecinţele celor 45 de ani de dictatură atee şi comunistă. Toate acestea impun a nu se mai repeta clişeele din trecut. Propovăduirea de azi trebuie să ţină seama de mentalitatea credincioşilor de azi, să răspundă la întrebările care-i frămîntă, să utilizeze limbajul pe care-l folosesc ei.

Considerăm că acest volum de predici conţine un punct de plecare a unei elaborări noi, care să ţină seama de anumite considerente. După Precuvîntare urmează capitolul intitulat: *Cartea Vieţii*, în care autorul lămureşte cuvintele din titlul cărţii. Titlul urneşte de la Sfînta Scriptură, care ne încredinţează că numele celor drepţi sînt scrise în Cartea Vieţii lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă a fi primit de Iisus Hristos ca membru al Împărăţiei Sale, care este Biserica, înseamnă a trăi viaţa creştinească potrivită cu poruncile lui Dumnezeu, a săvîrşi fapte vrednice a fi pomenite şi scrise în Cartea lui Dumnezeu.

Întîia din cele 60 de predici este de *Anul Nou*, în care arată datoriile pe care le avem, înnoirea sufletească pe care a datorăm pentru ca Anul Nou să ne fie fericit, problemă pe care o pune spre rezolvare şi în predica următoare, intitulată: *Despre buna întrebuinţare a timpului*. Aici stăruie să petrecem în aşa fel timpul ca să dobîndim o viaţă curată, să ne preocupăm şi mai mult de viaţa noastră de acum, să punem ordine în viaţa noastră şi a altora, ca oameni de bine, doritori de dreptate socială şi de pace. În predica rînduită pentru Duminica înainte de *Botezul Domnului* autorul lămureşte numele de creştin: Este numele dat creştinilor, întru care să se mîntuiască cei ce poartă numele lui. Hristos trebuie să fie ceea ce vrea numele să spună, să urmeze pe Hristos cu toată sinceritatea şi smerenia, să ducă în fiecare zi „lupta cea bună", luptă la care ne-am angajat toţi prin sfîntul Botez înaintînd sufletele noastre în virtute.

Vorbind despre *Împărăţia lui Dumnezeu* o defineşte arătînd că cuprinde în sine Biserica creştină cea văzută pe pămînt, cu toţi cei ce cred în Hristos şi vieţuiesc după Evanghelie şi Biserica cea nevăzută, din ceruri: sfinţii şi drepţii cu duhurile celor ce s-au săvîrşit în credinţă şi în nădejdea învierii şi a vieţi iveşnice.

Reţinem din predica: *„Talanţii sau darurile lui Dumnezeu*, afirmarea că: „ori cîţi talanţi am avea, să nu ne mîndrim şi ori cîţi talanţi nu am avea, să nu cîrtim, căci ştie Dumnezeu cîţi ne-a dat şi ce aşteaptă de la noi".

Vorbind despre *Încercarea credinţei* autorul constată că e uşor să iubeşti pe Dumnezeu cînd totul îţi merge bine, dar cînd te afli în încercări şi necazuri, abia atunci se arată tăria sau slăbiciunea credinţei. O oglindire a acestui adevăr ne oferă pilda cu femeea cananeancă unde este vorba despre o încredere deplină în bunătatea lui Dumnezeu.

Casa de la Ierihon ne aminteşte şi de *casele noastre*, în care se

(Continuare în pag. a 2-a)

Nicolae Neaga

Sfîntul Antonie...

(Urmare din pag. I)

„minte sănătoasă". Şi să se mai întrebe: ce înţelegea Sfîntul Antonie prin *„minte sănătoasă"?* Căci prin minte sănătoasă el înţelegea minte cunoscătoare, minte exercitată prin meditaţie la rosturile cele de Dumnezeu rostuite în lume, minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu, minte întărită prin lupta cu viclenia diavolului. Cine are o *astfel* de minte, s-ar putea să nu aibe nevoie de certificate şcolare. Dar să se probeze bine unul ca acesta. Să nu creadă că faptul simplu de a nu avea şcoală, îl şi aseamănă cu Sfîntul Antonie cel Mare! Şi că a nu avea şcoală ar fi o mare virtute. Psalmistul David nu avea nici el doctorate de pe undeva. Avea însă unul asemănător celui pe care îl avea Sfîntul Antonie cel Mare. *„Desfătare îmi sînt învăţăturile Tale şi poruncile Tale sînt povăţuitorii mei"* (Ps. 118, 24, Biblia 1936), spunea el.

Aceasta era şcoala Psalmistului. Marele lui Profesor a fost Dumnezeu. O spune de multe ori. *„Înţelepţi-te-voi* — zice Domnul — *şi-ţi voi arăta calea pe care trebuie să mergi; sfătuitorul Tău voi fi, şi ochiul meu va fi asupra ta"* (Ps. 31, 9, Biblia 1936). Acelaşi Profesor a avut şi Sfîntul Antonie. Iată, la întîmplare, un exemplu de felul cum discuta cu filosofii. A ieşit în calea unora care veneau să-l viziteze şi le-a zis: *„De ce v-aţi ostenit atîta, o filosofi, ca să ajungeţi la un om sărac cu duhul. Osteneala voastră a fost zadarnică. Dacă credeţi că sînt înţelept, fiţi asemenea cu mine, căci se cade să te faci deopotrivă cu cele bune. Căci dacă eu aş fi venit la voi, aş fi căutat să mă fac asemenea cu voi. Dar acum, venind voi la mine, faceţi-vă deopotrivă cu mine, căci eu sînt creştin"*. Trebuie să observăm că în acest fel de a vorbi e şi înţelepciune, şi puţin humor, şi, desigur disponibilitate pentru conversaţie, ca să-i folosească.

Cugetările rămase în *Paterice* şi în alte scrieri sub numele Sfîntului Antonie cel Mare, în afară de cele notate de Sfîntul Atanasie, sînt fără îndoială transmiteri orale, din om în om, pînă cînd cineva le-a însemnat şi aşa au ajuns pînă la noi.

Aşadar, înţelepciunea în convorbirile cu filosofii şi în îndrumarea ucenicilor prin cuvînt, care întotdeauna îi minuna pe ascultători, a fost unul din motivele care i-au dus Sfîntului Antonie faima pînă departe în geografia vremii, şi pînă la noi în istoria omenirii.

Uneori însă, filosofii care îl vizitau voiau de la el şi semne, mai palpabile decît cuvîntul înţelept. Cu aceasta vom numi al doilea motiv al faimei lui. Poate că pe acesta — cuvîntul înţelept — nici nu-l pătrundeau toţi în întregime. Adesea înţelepciunea cere înţelepciune receptivă pe măsură. Altfel *„se aruncă mărgăritare porcilor"* (Matei 7, 6)!

Sfîntul Antonie nu i-a lăsat nici pe căutătorii de semne fără răspuns. Invocînd numele Mîntuitorului Iisus Hristos şi făcînd semnul crucii (să ia aminte cei care resping semnul crucii), a vindecat pe loc, în faţa filosofilor, un număr mare de îndrăciţi, avertizîndu-i pe filosofi că dacă ar avea credinţă, n-ar mai avea nevoie de *„dovezi prin cuvinte"*.

Smerit, Sfîntul Antonie cel Mare, cînd a simţit că i se apropie sfîrşitul, s-a retras în munte cu doi ucenici pe care i-a rugat să-l îngroape şi să nu dezvăluie nimănui locul, spre a împiedica venerarea lui după moarte. Ucenicii şi-au ţinut promisiunea. Mormîntul a rămas necunoscut pînă astăzi.

Mulţi dintre noi, ştiind că nu avem nici o şansă de venerare sau măcar de amintire în memoria urmaşilor, pentru vreun motiv de virtute şi de sfinţenie, ne facem morminte monumentale, ca să strălucim şi *să se ştie* măcar aşa cine e sub crucea şi sub piatra monumentală! Sfîntul Antonie cel Mare s-a vrut ştiut numai de Dumnezeu. Nu era ca noi. Nu sîntem ca dînsul. E altceva cu cei cărora le ridică alţii monumente, pentru vieţi alese care au fost de folos oamenilor şi pe care i-a iubit Dumnezeu.

Cînd a murit, Sfîntul Antonie cel Mare avea 105 ani.

* * *

Studiile mai vechi ca şi cele moderne, fie cuprinse în *Patrologii*, în în colecţii sau în cărţi speciale, sistematizează din întreg materialul rămas de la Sfîntul Antonie, sau din cele scrise despre dînsul, doctrina sa, antropologia, hristologia, soteriologia etc. Sistematizările, în general, ajută studiul şi fixează elementele alcătuitoare ale personalităţii celui studiat, stabilind şi elemente comparative din care, în final, se pot alcătui istorii ale naşterii şi dezvoltării ideilor, doctrinelor, mentalităţilor, etc.

Nu este în intenţia noastră să facem acelaşi lucru aici. Scrisul nostru urmăreşte aducerea în cîmpul atenţiei cititorilor modele spirituale, exemple folositoare în viaţa de toate zilele celor care caută mîntuirea. De aceea din Sfîntul Antonie cel Mare vom reţine, în cele ce urmează, mai ales acele crîmpeie din predania sa, care pot fi exemplare şi potrivite oricărui cititor interesat în cele spirituale.

(va urma)

UNIREA PRINCIPATELOR

(Urmare din pag. 1-a)

din cauza moldovenilor şi muntenilor o problemă europeană. În cadrul lucrărilor, delegaţiile participante la Congres s-au pronunţat fie pentru unirea Moldovei cu Muntenia, fie împotriva ei, în măsura în care constituirea statului unitar coincidea cu interesele lor economice şi politice. În cele din urmă, Congresul a stabilit necesitatea consultării poporului în privinţa unirii.

În acest moment, lupta pentru unire a intrat într-o etapă nouă. În Moldova, din iniţiativa lui Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri a luat fiinţă Comitetul Cetral al Unirii, care şi-a asumat sarcina de a conduce lupta pentru unirea Principatelor. Un organ asemănător a luat fiinţă şi în Ţara Românească.

Cu tot amestecul şi opoziţia marilor puteri, Divanul ad-hoc al Moldovei, întrunit la 7 octombrie 1857, a hotărît: „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România". În expunerea de motive, prezentată de Mihail Kogălniceanu, acesta spunea: „dorim unirea Principatelor care este firească, legiuită şi neapărată, pentru că sîntem acelaşi popor, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem acelaşi început, acelaşi nume, aceeaşi limbă, aceeaşi religie, aceeaşi istorie, aceeaşi civilizaţie, aceleaşi instituţii, aceleaşi legi şi obiceiuri, aceleaşi temeri şi aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de îndestulit, aceleaşi hotare de păzit, aceleaşi dureri în trecut, acelaşi viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşi misie de îndeplinit". A doua zi, Divanul ad-hoc din Ţara Românească, de asemenea, a hotărît: „Unirea Principatelor într-un singur stat şi subt un singur guvern".

Conferinţa de la Paris — ţinută în mai—august 1858 — a luat în discuţie raportul Comisiei europene de informare asupra situaţiei din Principate şi a adoptat o Convenţie privind statutul internaţional şi organizarea internă a celor două ţări. Cu toate că în Divanurile ad-hoc se formulase dorinţa de unire a celor două ţări surori, Convenţia stabilea doar o uniune formală a lor sub numele de Principatele Unite ale Moldovei şi Ţării Româneşti, dar fiecare ţară să aibă domnul şi guvernul ei, adunarea sa legislativă şi administraţie separată.

Lucrările Conferinţei de la Paris au demonstrat că problema Unirii nu putea fi rezolvată pe calea pertractărilor dintre marile puteri, ci numai printr-o acţiune energică a forţelor interne, care să pună diplomaţia europeană în faţa unui fapt împlinit.

Datorită unei activităţi intense şi neobosite, şi de această dată poporul şi-a dovedit curajul şi înţelegera, capacitatea de a influenţa şi determina mersul evenimentelor. La 5 ianuarie 1859, Adunarea Electivă din Iaşi proclamă, în unanimitate, drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza.

Peste puţine zile, Adunarea Electivă din Bucureşti, în strînsă conlucrare cu moldovenii şi răspunzînd dezideratului major al epocii, la 24 ianuarie 1859 l-a ales domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. În acele momente de mare entuziasm „tot Bucureştiul era în picioare, de la Filaret şi Dealul Mitropoliei pînă la Băneasa".

Unirea Principatelor, „actul energic al întregii naţiuni române", după cum aprecia Mihail Kogălniceanu, a avut un larg ecou în teritoriile româneşti aflate sub dominaţie străină. Marele cărturar ardelean Alexandru Papiu Ilarian, unul din colaboratorii lui Cuza în lupta pentru unire, spunea: „De cînd s-a ales Cuza domn, românii din Transilvania numai la Principate privesc, numai de aici aşteaptă semnul, numai de aici îşi văd scăparea".

Unirea din 1859 şi apoi cucerirea independenţei depline de stat a României în 1877/1878 au constituit paşii ce au dus la desăvîrşirea unităţii naţionale a poporului român în memorabila zi de 1 decembrie 1918.

În atenţia P.C. preoţi...

(Urmare din pag. 1-a)

priveşte salariile corpului didactic şi administrativ, cît şi bursele elevilor. După această dată susţinerea acestor şcoli a rămas numai în sarcina Bisericii, situaţie care persistă şi astăzi, deşi seminariile teologice au intrat, începînd cu anul 1991, în circuitul învăţămîntului de stat liceal.

3. — În urma Protocolului încheiat între Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei şi Secretariatul de Stat pentru Culte, s-a introdus, începînd cu anul 1990, predarea orei de educaţie moral-religioasă în învăţămîntul de stat, primar şi gimnazial, fapt prevăzut şi garantat de Constituţia actuală a României. Dar, s-a constatat că unele inspectorate şcolare teritoriale nu respectă actele normative respective şi nu le transmit şcolilor în subordine.

În urma acestor constatări, Adunarea Naţională Bisericească, ca organ central deliberativ al Bisericii Ortodoxe Române, alcătuit din reprezentanţi ai clerului şi credincioşilor din întreaga ţară, se consideră îndatorată să intervină la forurile legislative şi executive centrale ale Statului pentru soluţionarea cuvenită a acestor îndreptăţite cereri:

— *Acordarea integrală a salarizării personalului bisericesc, în raport cu studiile şi funcţia ocupată în Biserică, precum şi asigurarea pensiilor cuvenite personalului bisericesc.*

— Încadrarea seminariilor teologice liceale cu aceleaşi drepturi ca ale celorlalte şcoli din cadrul învăţămîntului de stat liceal.

— *Educaţia moral-religioasă în învăţămîntul de stat, primar şi gimnazial, să fie integrată ca disciplină în programa şcolară anuală cu acelaşi statut de funcţionare ca al celorlalte discipline didactice, avînd în vedere însemnătatea ei fundamentală în viaţa spiritual-morală a neamului românesc.*

— Retrocedarea bunurilor bisericeşti pe care le-a avut pînă la venirea regimului comunist, în 1948, pentru a putea iniţia şi desfăşura activitatea caritativ-filantropică a Bisericii.

Sperăm că aceste doleanţe vor fi îndeplinite în spiritul dreptăţii.

Adunarea Naţională Bisericească

Ne exprimăm speranţa că problemele vor fi tratate cu toată seriozitatea şi cu toată gravitatea pe care o comportă şi că atît onoraţii membri ai Parlamentului cît şi onoratul Guvern vor găsi de urgenţă soluţiile ce se impun unor probleme care nu sînt numai ale noastre, nu sînt numai ale Bisericii, ci sînt în egală măsură probleme ale societăţii româneşti şi ale statului român. Sînt zone în Transilvania unde preoţii nu-şi pot realiza nici măcar în parte, salariile. Lucrurile sînt anunţate, cunoscute, dar au rămas la monolog!

Publicînd acestea am dori să atragem atenţia că ne-am abţinut de la proteste şi avertismente, că nu am publicat întregul pomelnic al demersurilor făcute pînă acum la autorităţile competente cu toate argumentele cunoscute de mult celor în drept. Mai aşteptăm *cu speranţă* o rezolvare la care ne dă dreptul istoria, logica şi, mai ales, la care ne împinge cu urgenţă o realitate care afectează în cel mai înalt grad Biserica, lipsită de orice protecţie socială — singura categorie aflată în această situaţie, deoarece nu este nici instituţie bugetară în înţelesul plin al cuvîntului, nici productivă — dar care doreşte şi lucrează din toate puterile ca să-şi îndeplinească misiunea ei, slujitoare a lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Mitropolitul ANTONIE

Psalm Românesc

Pe creste carpatice de piatră, *oierul*
stă şi azi de vorbă cu cerul,
şi *cîntă*, ori se *roagă* cu glas tremurat,
într-un grai de la *Roma*-nvăţat...

Aşa vorbesc în *Pind*, în *Apenini* şi *Pirinei*
fraţii lui de limbă şi ai *mei*,
şi *Istroromînii* şi vînjoşii *Romanzi*,
şi alţii dela *Alpi* şi pînă-n *Anzi*...

aceeaşi măreaţă împărătească străbună
ne-a cîntat la leagăn s-o-nvăţăm împreună
stăvechia ei limbă,
În care cuvintele parcă se'nimbă
ca dincolo de om şi de lume
în farmece şi fiori fără nume...

Acelaşi zîmbet ca pe vii icoane scris
înfloreşte la *Roma*, la *Lisabona* şi *Paris*
şi-aceleaşi calde'mbrăţişări frăţeşti
ca până ieri la noi, la *Bucureşti*...

Inimi la fel şi braţe se deschid,
În *Mexic*, în *Lima*, în *Bogota* şi *Madrid*
oriunde te'ntorci, între buni şi'ntre răi,
eşti parcă pretutindeni între ai tăi;

Cînd, pe rău şi pe bine, noi suntem asemeni
cum sunt fraţii gemeni,
ce stări pe loc şi ce fiori de moarte,
pe unii de alţii ne-ar mai putea desparte??

România mea, inima bate, tresăltă,
de dorul de-a fi cu *toţii laolaltă*,
dela Soare-răsare pân'la Soare-asfinte,
pe urme de sonore, romantice cuvinte
sub aripi ca de pasăre măiastră,
din Pacific pân'la Marea-Neagră a noastră!

Aron Cotruş

Cartea vieţii

(Urmare din pag. 1-a)

desfăşoară trecătoarea noastră viaţă pămîntească, dar şi de casa cea veşnică, din ceruri în care sînt multe sălaşuri, pentru cei care lasă la o parte patimile cele rele, cearta, ura, necredinţa şi înşelăciunea...

Din predica *Haina smereniei* rezultă că Dumnezeu preţuieşte smerenia şi osîndeşte mîndria fariseiesc de îngustă.

Adevărata pocăinţă se desprinde din pilda fiului risipitor, care arată în ce constă, ce este şi cum trebuie acţionat spre a fi spre bucuria părinţilor, oamenilor şi a Tatălui ceresc.

O mare taină şi în acelaşi timp o învăţătură de temelie a învăţăturii creştine este cea pe care autorul o numeşte *înfricoşătoarea judecată*, care se face pentru a se arăta dreptatea lui Dumnezeu, pentru a se aprecia faptele cele bune şi pentru a se cunoaşte lămurit dreptii şi păcătoşii.

În strînsă legătură cu desăvîrşirea credinciosului este *adevăratul post* în care părintele Liţiu arată posturile rînduite de Biserică, greşelile care se fac de către unii cînd postesc, pilde de mari asceţi, chipul postului, cantitatea bucatelor, şi puterea postului.

Pentru Duminica I din Post a Ortodoxiei, autorul ne prezintă predica despre *Icoana ortodoxă, fereastră deschisă spre cer*. Se arată aici temeiul biblic şi patristic al cinstirii sfintelor icoane, lupta pentru menţinerea acestei credinţe, biruinţa repurtată în anul 843. Icoanele poartă gîndurile închinătorilor de la cele trecătoare la cele veşnice. Ele sînt un fel de „ferestre deschise spre cer". Din predica *Valoarea omului* merită să fie reţinute afirmările: „Omul e măsura tuturor lucrurilor. Ne putem da seama de valoarea omului tratînd despre originea omului, alcătuirea lui şi destinaţia lui.

În *calea mîntuirii* se arată condiţiile urmării lui Hristos: Postul, lepădarea de sine, credinţa, faptele bune.

Referindu-se la *Semnul Fiului Omului* din Matei 30, vorbeşte despre cinstirea sfintei cruci, despre multele înţelesuri ale crucii, căci mai presus de toate crucea este o putere dată credincioşilor de Hristos care a biruit prin ea, ca şi noi să biruim toate ispitele şi să-I urmăm LUI.

Unirea cu Hristos se face prin pocăinţă, post şi rugăciune care ajută credinciosului să urce, pe scara virtuţilor, la Hristos. Desigur pentru mîntuire nu ajunge numai strădania omenească, ci e necesar şi harul lui Dumnezeu. Predica următoare, intitulată: *Plînsul cel duhovnicesc*, constituie o continuare şi o integrare în sensul că e un fel de tînguire a sufletului, că plînsul cel duhovnicesc spală inimile în baia lacrimilor curate, ca să ne putem uni cu Hristos.

Experienţa pastorală şi iscusinţa cu care încadrează temele religioase în problemele vremii aş exemplifica-o cu predicile: Cer deschis, Înţelepciunea Crucii, Învierea spirituală, Frumuseţea omului lăuntric, Ceva mai rău decît boala îndelungată, Vederea minţii curate. Simfonia vieţii curate între „Osana" şi „Răstigneşte-l".

Volumul este o carte de predici în sensul etimologic al cuvîntului. Aş zice că Alle gute Dinge sind drei , pentru că în anul 1974 a apărut: „Ieşit-a semănătorul", în 1984 „Culegere de predici" iar acum, în 1991, „Cartea vieţii", în aceeaşi Editură şi cu aceeaşi purtare de grije a întîistătătorului bisericii bănăţene Î. P. S. Nicolae.

Fundamentată din punct de vedere biblic şi patristic, înduhovnicită prin izvoarele Ortodoxiei, autorul pune la îndemîna preoţilor un fel de vade mecum în ale vestirii cuvîntului lui Dumnezeu.

EMINESCU

(Urmare din pag. 1-a)

Într-ale artei cuvîntului, Eminescu s-a condus după intuiţia sa genială, intuiţie care a fost în concordanţă cu geniul însuşi al limbii lui materne. (I. Iordan, op. cit., pag. 21). De fapt, după cum a spus I. L. Caragiale, marele poet, cu cea mai nobilă şi mai înaltă fantezie, ajutată de un rafinat instinct artistic, a turnat într-o lapidară „formă nouă limba veche şi înţeleaptă", pe care o cunoştea atît de bine şi o iubea atît de mult. (I. L. Caragiale, Momente, schiţe, amintiri, Bucureşti, Minerva, 1908, pag. 285).

Peregrinările lui de-a lungul şi de-a-latul mai tuturor provinciilor româneşti l-au pus în situaţia de a înţelege unitatea lingvistică a românilor şi de a cunoaşte la faţa locului, particularităţile specifice ale graiurilor regionale, pentru a le folosi şi a le contopi, făcînd astfel ca limba întrebuinţată de el să fie şi mai unitară decît este limba noastră în realitate. La Eminescu găsim, în cea mai largă măsură, realizată, ceea ce am putea numi unitatea linguistică a Românilor. (I. Iordan, op. cit., pag. 7).

Crescut în Moldova, în Bucovina, la Sibiu, la Blaj, la Bucureşti şi în mijlocul poporului român — spune Ion Slavici — Eminescu citise cronicarii şi multe cărţi bisericeşti, cunoştea literatura română în toate fazele ei, era omul stăpînit ca nimeni altul de gîndul unităţii naţionale şi de pornirea de a se da întreg pentru ridicarea neamului românesc. (Ion Slavici, Amintiri, pag. 16). Ca mărturie ne sînt versurile lăsate de genialul poet:

„Acea sublimă stîncă ce stă cu capu-n cer
E-unirea românimei... E visul meu de ier
Ce l-am visat o viaţă făr-să-l pot ridica.

. . . . . .

Las românimei toate grozavul frumos vis
Ca-n fruntea ei senină etern să steie scris!"

(din Mira — fragment dramatic; în „Cîntarea României", Antologie, Ed. pentru lit., Buc., 1967, pag. 295)

Vorbind despre limba folosită de Eminescu, e firesc să recurgem la tezaurul de frumuseţi al poeziei, prin care poetul rămîne continuu alături de sufletul neamului nostru.

În poezia sa, Eminescu se serveşte de metafore, spre exemplu:

„De treci codri de aramă, *de departe vezi albind*
Şi-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint".

În aceste versuri din „Călin", este vorba despre codrii dintre mînăstirile Agapia şi Văratec.

Ca să ne dăm seama ce înseamnă a făuri o limbă, mă opresc şi asupra următoarelor versuri din Epigonii:

„Văd poeţi ce-au scris o limbă ca un fagure de miere:
Ţiehindeal, gură de aur, *Mumulean glas de durere."*

Eminescu recunoaşte că limba noastră e dulce şi, prin expresia folosită, întăreşte imaginea, pomenind de miere, cum au făcut-o, de altfel, şi alţii, spre exemplu:

„Mult e dulce şi frumoasă limba ce-o vorbim

. . . . . .

Şi pe buze-aducem miere, cînd o cuvîntăm".

(G. Sion, din Limba rom., în „Cîntarea României", pag. 240)

Zicînd „limbă ca un fagure de miere", Eminescu a ieşit cu mult din înţelesul obişnuit; a deşteptat ideia proviziei de miere, într-o schemă geometrică. Limba este depozit dulce, un produs rezultat din munca colectivă a poeţilor; fiecare, în parte, a lăsat în fagure, picătură cu picătură de miere.

Ca toţi poeţii mari, Eminescu este făuritor de limbă, mai ales în măsura în care a pus în valoare graiul poporului, prin intuirea de forme ce aveau să prindă teren în domeniul limbii noastre literare.

Bogăţia de frumuseţi a poeziei eminesciene, tot odată tezaur de podoabe ale limbii noastre literare, ne oferă şi epilogul imnologic. Luceafărul poeziei noastre se adresează Ocrotitoarei celor întristaţi şi încercaţi pe marea vieţii, precum şi a celor ce sînt pe mare departe:

„Privirea adorată
Asupră-ne coboară
O, maică prea curată
Şi pururea fecioară
Marie!

Aceste versuri sînt desprinse din poezia „Rugăciune", prezentată în ediţia îngrijită de Al. Colorian (pag. 304). Menţionez, că în ediţia îngrijită după manuscrise, de Ion Scurtu, „Rugăciune" este prezentată ca fragment, în corpul poeziei „Ta tvam asi", care în limba indiană însemnează „Aceasta eşti tu". Acest fragment este apreciat de Ion Scurtu ca „o clasică bucată religioasă".

„Rugăciune", ca şi strofa religioasă, începătoare, omisă la poezia „Cu mîine zilele-ţi adaugi", dar cuprinsă în varianta manuscrisului Ac. Rom. şi prezentată de I. Scurtu, în ediţia îngrijită de el doar la cap. „Adaos", explică o parte din fondul religios al lui Eminescu (M. Eminescu, Poezii. Ed. îngrijită după manuscrise de I. Scurtu, Bucureşti, Minerva, 1908, pag. XXIV şi 347).

Iată şi această strofă începătoare a variantei poeziei „Cu mîine zilele-ţi adaugi":

„De ce muşterăm Dumnezeirea
„Cu al gîndirii noastre chaos,
„Cînd tot ce naşte, fuge, piere
„E-n ochii Domnului repaos?

Reiese de aici, că poetul s-a aflat de astă dată sub inspiraţia filozofiei indiene.

Precum minunatele picturi din vechile noastre biserici ne apar în frumoasa lor lumină proaspătă numai după ce mîini pioase le-au spălat de fumul negru al veacurilor (I. Scurtu, op. cit., pag. XXVIII), se cuvine ca, în luna comemorării lui Eminescu, posteritatea recunoscătoare să reliefeze, în şi mai multă lumină, osîrdia şi vrednicia genialului poet al neamului.

Misiunea uman—creştină a vieţii

Toată viaţa omului este misiune spre perfecţionare. Creştinismul înseamnează, în esenţă, naştere din nou. El plămădeşte viaţa ca un aluat nou. Prin conştiinţa răspunderii, nu numai în faţa omului ci şi a lui Dumnezeu, Evanghelia echilibrează viaţa.

În realizarea înaltului ţel al vieţii, Dumnezeu este Izvorul inepuizabil de putere mereu nouă. Fără El civilizaţiile se năruiesc, echilibrul social este zguduit în temeliile lui. Viaţa şi istoria se umple de molozul a tot felul de prăbuşiri.

Omul este capabil, cînd vrea, de hotărîri eroice în acord cu voia lui Dumnezeu în istorie, cu mersul ei firesc înspre nesfîrşitul ocean al eternităţii. Competenţele lumii întregi sînt puse azi la grea încercare pentru o însănătoşire spirituală. În această strădanie libertatea, darul specific omului, are un rol hotărîtor. Ea conferă caracterul de persoană. Potrivit scopului suprem al vieţii, libertatea trebuie angajată în strădania conştientă a asemănării cu Dumnezeu în Iisus Hristos. În El se concentrează sensul suprem al destinului omului în această lume.

Pentru ca Anul Nou să fie vestitor de vremi noi, mai bune, este necesar să ne detaşăm de orice formă de egoism, de lăcomie, de ură. Se impune o renaştere spirituală prin biruinţa binelui asupra răului din noi înşine. Sfîntul Apostol Pavel sintetizează această biruinţă în imperativul: „Dezbrăcaţi-vă de omul cel vechi şi să vă îmbrăcaţi în omul cel nou ZIDIT DUPĂ VOIA LUI DUMNEZEU ÎNTRU DREPTATE ŞI ÎN SFINŢENIA ADEVĂRULUI" (Efes. 4, 24). „Din gura voastră să nu iasă nici un cuvînt rău, CI NUMAI CE ESTE BUN, SPRE ZIDIREA CEA DE TREBUINŢĂ" (Efes. 4, 29).

Actualizarea îndemnurilor biblice însemnează demnitate şi frumuseţe spirituală pe plan individual şi social. Însuşi mersul istoriei este legat de suportul etic şi soarta binelui în viaţa fiecărui om. Privită în această înţelegere, urarea de fericire din aceste zile ar putea fi formulată, într-o ordine logică şi firească, astfel: Viaţă nouă, om nou pentru ca anul care începe să fie cu adevărat nou şi cu bogate roade în misiunea uman-creştină! Idealul universal, mereu actual şi nedepăşit, este acesta: „De acum nu mai trăiesc eu ci Hristos trăieşte în mine!" (Gal. 2, 20). Ne vom mişca, oare, în această direcţie?

Dă, Doamne! . . .

Prot. Gh. Răţulea

Preotul şi politica, în trecut şi azi

Problema pe care o ridicăm acum este aceea a atitudinii preotului în viaţa politică a ţării, atît în trecut cît mai ales în zilele noastre. Apelăm, pentru aceasta, la înţelepciunea bătrînilor, după sfatul Scripturii: *„Adu-ţi aminte de zilele cele de demult... întreabă-l pe tatăl tău şi-ţi va da de ştire, întreabă pe bătrîni şi-ţi vor spune"* (Deuteronom, XXXII, 7). Pe unul dintre aceşti „bătrîni" îi chemăm şi noi cei de azi la sfat. Avem în vedere pe acel „munte" al gîndirii şi vieţii româneşti din Crişana (Arad şi Bihor), pe episcopul de pie memorie Roman Ciorogariu. Se ştie că acest om, deşi cleric, înainte de 1918, a fost unul dintre marii luptători naţionali, luînd parte activă la unele activităţi pentru realizarea idealului unităţii naţionale a poporului nostru. Îndată după intrarea armatei române în Oradea, într-o şedinţă de organizare, anunţîndu-şi retragerea din viaţa politică militantă, spunea: *„Faceţi voi, băieţi, de acum înainte, politica, numai românească să fie"*. Vechilor săi comilitanţi, dinainte de 1918, de acum înregimentaţi în puzderia de partide politice, care, toţi, îi solicitau colaborarea, el le răspundea: „Preotul trebuie să rămînă părintele tuturor partidelor şi nu calul de bătaie al unui singur partid". Înainte de 1918, spunea el cu alt prilej, „poporul nostru (din Ardeal) mergea la urnă (= la votare, adică) ca la un sanctuar al naţiunii sub conducerea preoţimii şi a intelectualilor în care vedeau pe tribunii lor... Politicienii de azi trezesc instinctele mulţimii şi apără interese egoiste...". Astfel, cei ce căutau să găsească o contradicţie sau o inconsecvenţă în domeniul activităţii politice a acestui om, se osteneau în zadar. Despre partidele politice, el afirma că „ele nu sînt tabere beligerante pe trupul ţării, ci *variante* de colaborare la programul ţării prin efectivă guvernare şi control". Cuvinte înţelepte, valabile şi atunci şi azi şi-n totdeauna. El a interzis preoţilor săi să participe la lupta electorală, la politica militantă şi această dispoziţie s-a dat şi în zilele noastre de către Sfîntul Sinod.

Nu este rostul nostru, al preoţilor, de a aprecia virtuţile sau lipsurile unei opere atît de importante (şi sînt mulţi intelectuali care-şi declină o astfel de competenţă, deşi apreciază necesitatea stringentă a ei), dar ni se pare că nu este dreptul nostru — şi al nimănui — de a impieta asupra unei chestiuni de adîncă intimitate. Nu este în tradiţia Bisericii noastre de a crea formaţiuni politice cu substrat confesional. Acolo unde s-au făcut şi se mai fac astfel de încercări, credincioşii — nemanipulaţi, desigur — nu le agrează şi au asupra lor o impresie negativă faţă de rostul Bisericii. Aceasta nu înseamnă că trebuie să ne retragem într-un turn de fildeş, nepăsători faţă de ceea ce se întîmplă în jurul nostru, dar trebuie să excludem din atitudinea noastră orice umbră de interes de castă care în alte părţi există şi se cheamă clericalism, cu toate nuanţele sale peiorative.

Avem convingerea că Dumnezeul părinţilor noştri care ne-a ocrotit în timpuri de restrişte, nu ne va părăsi nici acum cînd o lume se naşte, cu „cer nou şi pămînt nou" (Apocalipsa XXI, 1), în care va locui adevărul şi dreptatea. Numai să fim noi la înălţimea chemării noastre, dezbrăcîndu-ne de orice îngustime de vederi, de interese egoiste.

Avem, de asemenea, convingerea că credincioşii noştri vor aprecia o astfel de poziţie şi nu ne vor lipsi de sprijinul lor spre a depăşi greutăţile prin care trecem.

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

MITROPOLITUL ŞAGUNA ÎN EPISTOLAR BARIŢIAN

În momentul descinderii sale în Sibiu, în 1846, Şaguna a fost întîmpinat şi de ortodocşi şi de uniţi. Între aceştia se afla şi Simion Bărnuţiu, care „i-a cerut să ia asupră-i „conducerea naţiunii".[1]

Această recunoaştere din partea lui Bărnuţiu e consemnată şi de Nicolae Nifon Bălăşescu, ce-i scria chiar atunci lui Bariţiu: „Cu un cuvînt, are mare vază la cei mari, este mult recomandat de sus, aceasta poate să ne fie de folos".[2]

Din păcate epistolarul bariţian evocă nu numai această recunoaştere, ci şi o anumită, păguboasă, denigrare a lui Şaguna, prin porecle ce răzbat în documente: Abdul, Danila, Barbă Mare, scrise şi răspîndite de uniţi, încît în cele din urmă pe realitatea existenţei celor două Biserici, ortodoxă şi greco-catolică s-au conturat, cum aflăm din acelaşi epistolar două „partide", una şaguniană şi alta bariţiană.[3]

Şi, după 1848, după ce Bărnuţiu a lansat ideea unităţii româneşti dincolo de confesiune, — asupra acestui aspect vom reveni —, disensiunile au continuat. S-a crezut astfel că apariţia la 1853 a „Telegrafului Român" n-a însemnat altceva decît subminarea de către Şaguna a „Gazetei Transilvaniei", sub conducerea lui Iacob Mureşianu: „Dureros a fost pentru veri cine dintre noi, că în astfel de timp momentos n-am avut nici un organ public, căci şi „Gazeta Bucovineană" a d-lui Hurmuzachi încetase, ce ieşea româneşte şi nemţeşte, iar „Gazeta Transilvaniei" era oprită. Eu mi-am pus toată silinţa spre a se încuviinţa cererea lui Iacob Murăşanu, cee ce mi-a şi succes".[4] E limpede, că Şaguna gîndea în problemele româneşti şi dincolo de confesional, dar întotdeauna cu prudenţă, pentru că ştia că se află în faţa sabiei cu două tăişuri: Pesta şi Viena.

Andrei Şaguna a fost un om cu simţul deplin al istoriei şi al politicii din vremea lui. În 1865 Al. Şterca Şuluţiu, mitropolitul Blajului, îl invita pe Şaguna să participe la un Congres general al naţiunii române. Şaguna refuză participarea cu un celebru răspuns: „Flere possem, sed juvare non" (pot să plîng, dar nu pot să ajut"). Şuluţiu s-a tulburat de această atitudine şi degrabă îi scrie lui Bariţiu: „Nu ştiu ce gîndeşte omul acela!"[5] Să vedem însă ce gîndea despre aceste solicitări Şaguna: „Srisorile acestea au căşunat inimii mele numai săgetaţiuni dureroase, am văzut într-însele nişte aspiraţiuni, care nu se vor reliza, şi căci presimteam apropierea unei furtuni viscoloase asupra cauzei noastre naţionale şi a bărbaţilor noştri binemeritaţi".[6] Şaguna l-a înţeles aşadar pe Şuluţiu şi-l numea chiar bărbat „binemeritat", dar nu putea da pe faţă, culisele politice care pregăteau „furtuni viscoloase". Şi, într-adevăr, în 1867 s-a instaurat dualismul austro-ungar!

De fapt, a existat o tensiune destul de pronunţată între Şuluţiu şi Şaguna, între Blaj şi Sibiu, una din ele generată şi de faptul că Şuluţiu i-a propus lui Şaguna să treacă cu întreaga Biserică Ortodoxă Română din Transilvania la uniaţie. Opţiunea lui Şaguna a fost însă limpede şi fermă: „Eu am ascultat pînă la finea logicii sale pe acest ultramontan, şi cu dispreţ i-am răspuns, că eu nu-mi vînd religia mea strămoşească pentru un tăier de linte".[7]

Am menţionat despre conflictul dintre Vasici şi Şaguna, în problema şcolilor româneşti ortodoxe din Transilvania. În epistolarul bariţian poziţia lui Vasici faţă de Şaguna e una dintre cele mai vehemente, întrucît considera că acesta ar urî „inteligenţa română".[8]

Nu sînt lucruri tocmai frumoase acestea, şi ele trebuie privite în nuditate lor amară, în primul rînd şi ca relaţii interindividuale, fondate temperamental şi comportamental, în cele din urmă omeneşti, cu efecte însă pe planul destinului colectiv şi cu reverberaţii în posteritate, chiar dacă numai în notele de subsol ale istoriei şi istoriografiei.

Pe fundalul acesta al tensiunilor confesionale, coroborat cu alte tendinţe din epocă s-au conturat însă cele două tendinţe ale luptei românilor pentru emancipare socială şi naţională; *activismul* susţinut de gruparea şaguniană, ce însemna lupta din interiorul legii şi cu participarea la viaţa politică a imperiului şi *pasivismul* adică respingerea legilor şi neparticiparea la viaţa politică, principii susţinute de gruparea bariţiană. Atît istoria cît şi istoriografia au dat dreptate politicii „activiste", după cum se spune chiar în comentarii la epistolarul bariţian: „reprezentanţii naţiunii ar fi făcut mai bine dacă ar fi luptat din interiorul forurilor politico-legislative pentru uşurarea statului politic al naţiunii române".[9]

Asupra activismului şagunian vom reveni, ceea ce reţinem din epistolarul bariţian, e un specific de epocă, cu particularităţi care nu umbresc şi nu pot umbri, nici personalitatea lui Şaguna, nici pe cea a lui Bariţiu. Lucrurile trebuie privite în sens istoric. După cum s-a precizat[10] a doua jumătate a secolului al XIX-lea cuprinde în lupta românilor pentru emancipare naţională şi socială, etape distincte, una post-paşoptistă dominată de Şaguna şi alta dominată de Bariţiu după declanşarea dualismului.

Spre sfîrşitul de veac al XIX-lea şi începutul celui de al douăzecilea se va reveni, cum vom arăta, la activismul şagunian.

Traian Vedinaş

1 N. Popeea, *op. cit.*, p. 94.
2 *Bariţ şi contemporanii săi*, VI, 1983, p. 131.
3 Ibidem, p. 275.
4 Andrei Şaguna, *Memorii*, p. 48.
5 *Bariţ şi contemporanii săi*, IV, 1978, p. 389—390.
7 Andrei Şaguna, *op. cit.*, p. 33.
7 Ibidem, p. 53.
8 *Bariţ şi contemporanii săi*, II, 1975, p. 162.
9 *Bariţ şi contemporanii săi*, V, 1979, p. 234.
10 Keth Hitchins, *Studii privind istoria modernă a Transilvaniei*, 1970, p. 68—72. Pentru o cercetare modernă a epocii lui Şaguna a se vedea şi: Keith Hitchins, *Orthodoxy and nationality. Andreiu Şaguna am the Rumanians oi Transilvania, 1846—1873*, Haward University Prew, 1977, în care chipul lui Şaguna e prins în dimensiunile lui voevodale, de conducător bisericesc şi politic al românilor.

Legăturile unor mari ierarhi şi părinţi ai Bisericii cu părinţii pustiei, după „Apophthegmata Patrum"

Prezenţa unor mari ierarhi şi Părinţi ai Bisericii prin „cuvinte", sentinţe sau apophthegme în Patericul Vechi, conferă acestei inegalabile colecţii patristice un plus de greutate şi autoritate de necontestat în cadrul spiritualităţii ortodoxe.

Patericul Vechi sau „Apophthegmata Patrum" (Migne, P. G. 65, 75—440) înserează un număr variat de cuvinte duhovniceşti ale unor Părinţi ai Bisericii, după cum urmează:

— Sf. Vasile cel Mare (+379) — care călătorise în Egipt şi petrecuse o vreme printre Părinţii Pustiei — 1 apophthegmă;

— Sf. Grigorie Teologul (+390) — care va fi simţit duhul Părinţilor deşertului prin intermediul Sf. Vasile cel Mare la mănăstirea de pe malul rîului Iris, din Anessi — 2;

— Sf. Efrem Sirul (+373) — cel mai de seamă reprezentant al monahismului siriac din sec. IV — 3;

— Sf. Epifanie de Salamina (+ 403) — el însuşi ctitor şi îndrumător al unei mănăstiri din Palestina — 17;

— Teofil, arhiepiscopul Alexandriei — ierarh vrednic şi totodată controversat, urmaş al Sf. Atanasie şi predecesor al Sf. Ciril —5;

— Sf. Isidor Pelusiotul (+440) — renumit stareţ şi duhovnic — 6;

— Sf. Ioan Cassian (+430—435) — care va transplanta duhul monahal ortodox din Egipt în Apus — 8 apophthegme.

Raporturile duhovniceşti dintre aceşti Părinţi ai Bisericii cu Părinţii Deşertului, se stabileau atît prin ucenicia celor dintîi la cei din urmă — Sf. Atanasie cel Mare (+378) a fost mai întîi ucenic la Sf. Antonie cel Mare (+356) a cărui *„Viaţă"* o va scrie mai apoi —, cît şi prin cercetarea acestora din urmă de către ierarhii Bisericii pentru folos duhovnicesc, sau, — mai rar — prin vizitarea ierarhilor de către Părinţii Pustiei, în urma unor invitaţii pentru folosul lor şi al obştii creştineşti.

Sf. Epifanie de Salamina trimite vorbă Sf. Ilarion cel Mare în Palestina: *„Vino ca să ne vedem mai înainte de a ne duce din trup..."* (Epifanie, 4). Foarte rar unii asceţi, eremiţi sau pustnici adînciţi în viaţa călugărească, primeau episcopatul. Avva Apfi va ajunge totuşi episcop al Oxirinhului, dar se va plînge curînd înaintea lui Dumnezeu, că în noua sa misiune şi pe noua treaptă, nu-şi mai poate împlini nevoinţele călugăreşti ca mai înainte în pustie (Apfi 1; XI, 17). Tot aşa şi avva Dioscor, care va ajunge episcop al Nahiastiei (Dioscor 1).

Părinţii Deşertului recunoşteau întru totul şi respectau cu sfinţenie autoritatea ierarhilor locului, delegînd adeseori „pentru vreo trebuinţă bisericească" pe „preotul Schitului" — care odată trimis şi ieşit în lume se silea păzindu-şi ochii să nu vadă decît „faţa arhiepiscopului" (V, 16)!

Sf. Atanasie cel Mare şi Teofil, arhiepiscopii Alexandriei, sînt amintiţi în Pateric ca avînd cele mai strînse legături cu Părinţii Pustiei. Sf. Atanasie va fi cunoscut pe mulţi dintre nevoitorii vieţii monahale, cu unii dintre ei fiind în corespondenţă, iar altora dedicîndu-le scrierea „Apophthegmata Patrum" reţine însă numai o invitaţie pe care Sf. Atanasie a făcut-o avvei Pamvo: „cel întru fericită pomenire, Atanasie arhiepiscopul Alexandriei, l-a rugat pe avva Pamvo să se pogoare din pustie la Alexandria..." (Pamvo 5), căci după moartea Sf. Antonie, părintele său, vajnicul ierarh alexandrin, obosit de cinci exiluri, va fi simţit nevoia lăuntrică a unei convorbiri duhovniceşti cu unul din cei trei mari mistici despre care Patericul spune că le strălucea faţa în lumină dumenezeiască ca fulgerul şi ca soarele — Pamvo, Siluan şi Sisoe (Pamvo 2).

Sf. Sisoe, ca şi alţi părinţi, a păstrat o memorie sfîntă ierarhului alexandrin, iar scrierile lui *„Contra arienilor"*, care circulau în mediul monastic egiptean, i-au fost de folos într-o împrejurare oarecare: „Au venit odată nişte arieni la avva Sisoe, în muntele lui ava Antonie şi au început a-i cleveti pe ortodocşi. Iar bătrînul nu le-a răspuns nimic. Şi chemîndu-şi ucenicul i-a zis: Avrame, adu-mi *cartea Sfîntului Atanasie* şi citeşte. Şi tăcînd ei, s-a aflat eresul lor. Şi i-a slobozit pe ei cu pace". (Sisoe 25).

Teofil episcopul Alexandriei a fost, de asemenea, în legătură duhovnicească cu marii Părinţi ai Pustiei, adeseori bătînd la uşa chiliei avvei Arsenie — chiar dacă uneori era refuzat de cel care primise poruncă din cer: *„fugi de oameni şi te vei mîntui"* (Arsenie 7, 8). Pe o creştină care venise tocmai de la Roma la avva Arsenie şi care, fiind mustrată de sfînt: „Mă rog lui Dumnezeu ca să şteargă pomenirea ta din inima mea" şi care a plecat foarte întristată, arhiepiscopul Teofil o va linişti lămurindu-i pricina supărării sfîntului (Arsenie 28).

Cu prilejul unei întîlniri cu egumenul muntelui Nitriei, întrebîndu-l pe acesta: „ce ai aflat mai mult în calea aceasta (călugărească), părinte?" arhiepiscopul Teofil primind următorul răspuns: *„a mă prihăni* (învinovăţi) *şi a mă deîăima pe mine întotdeauna"*, confirmă aceasta cu har episcopal: „într-adevăr, altă cale nu este" (Teofil 1).

Într-o altă vizită, făcută de arhiepiscopul Teofil la părinţii Schitului de această dată, fraţii rugau pe avva Pamvo să pună capăt tăcerii, spunînd: „zi-i vreun cuvînt episcopului ca să se folosească". Bătrînul călugăr a răspuns atunci fraţilor — şi arhiepiscopului: *„Dacă de tăcerea mea nu se foloseşte, atunci nici de cuvîntul meu nu se poate folosi"* (Teofil 3).

În sfîrşit, fiind pe patul de moarte şi avînd să se săvîrşească — după înverşunate lupte duse împotriva origeniştilor şi după nedreptele nehotărîri de la „Stejar" împotriva Sf. Ioan Gură de Aur — „avva Teofil arhiepiscopul" a zis: „Fericit eşti avvo Arsenie, că de acest ceas — al morţii îţi aduceai pururea amente" (Teofil 5).

* * *

Iată numai cîteva crîmpeie care pun în lumină raporturile duhovniceşti dintre membrii înaltei ierarhii bisericeşti şi cei din „ierarhia misticilor" Patericului, raporturi care, departe de a se exclude — vezi conflictul mitropolitului Ştefan al Nicomidiei cu Sf. Simeon Noul Teolog (+1022) —, se completează reciproc şi se armonizează spre binele comun al Bisericii lui Iisus Hristos.

Ierom. Daniil Stoenescu
Facultatea de Teologie — Arad

Rondelul schitului Sihla

In memoriam
Sandu Tudor
schimnic la Sihla

Vodă Ştefan şi ai săi arcaşi
Prin brădetul Sihlei — un copac,
Din străiund de veacuri drum îşi fac
Înspre noi, cu ei, aici rămaşi.

Ţara creşte-n grîuri pe imaş.
Grîuri ne aduc din veac în veac,
Vodă Ştefan şi ai săi arcaşi
Prin brădetul Sihlei — un copac.

Am înfrînt pădure de vrăjmaşi
Ei bogaţi, şi noi din neam sărac.
Dar, ca dîrzul mare rege dac,
N-au putut, o, nu, să lie laşi
Vodă Ştefan şi ai săi arcaşi.
1975, aug. 28.

Petre Pascu

O lămurire necesară

Apariţia primului volum de memorii — *Zile albe, zile negre* — ale lui Nichifor Crainic la editura Casei Gîndirea, Bucureşti 1991, — o vibrantă lecţie de istorie laică şi ecleziastică asupra primei jumătăţi a veacului nostru românesc (XX) —, mă determină să aduc cîteva precizări în legătură cu unele inexactităţi strecurate în nota introductivă a volumului sub semnătura d-lui Alexandru Cojan, care se referă la raporturile dintre Nichifor Crainic şi părintele Arsenie, personalităţi marcante, una a culturii teologice şi cealaltă a monahismului românesc.

În urmă cu aproape 60 de ani Nichifor Crainic înflăcăra în dogoarea unor inspirate cursuri de mistică ortodoxă şi teologie a culturii pe iluminatul tînăr proaspăt licenţiat în teologie de la Sibiu şi student la Academia de Arte Frumoase din Bucureşti — care avea să fie mai tîrziu părintele Arsenie —, cel care va întrupa în viaţă concepţia teologică-mistică a ctitorului generaţiilor pentru care a scris *Gîndirea* şi în care a trezit „Nostalgia Paradisului".

După cîţiva ani, în calitatea şi misiunea de stareţ al Mănăstirii Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus şi adevărat apostol al ortodocşilor ardeleni, cînd, după 1944, mentorul său spiritual Nichifor Crainic avea să se împărtăşească, împreună cu poporul român, din potirul Golgotei, în vremea celor trei ani de refugiu în Transilvania (urmaţi de 15 ani de temniţă la Aiud fără condamnare şi de opt ani de semilibertate strict supravegheată pînă la moartea sa din anul 1972), părintele Arsenie, cu dragoste de ucenic şi cu tot riscul, i-a asigurat adăpost vreme de cîteva luni la Mănăstirea Sîmbăta (fapt precizat corect în nota introductivă), cu consimţămîntul tacit al lui Petru Groza în urma unei întrevederi, cu care prilej Petru Groza i-a spus părintelui Arsenie referindu-se la Nichifor Crainic: *„Omul acesta trebuie păstrat pentru neamul românesc!..."*

În nota introductivă a volumului, d-l Alexandru Cojan greşeşte însă cînd afirmă că părintele Arsenie s-ar fi dus la familia preotului Sămărghiţan (de unde Nichifor Crainic fusese arestat) şi-ar fi luat manuscrisele şi le-ar fi ascuns în podul Mănăstirii Sîmbăta, de unde mai apoi „silit" să plece, cum spune nedocumentat d-l Cojan, le-ar fi dus şi ascuns la o rudă, morar într-un sat din Transilvania.

Precizez că părintele Arsenie nu a fost în casa preotului Sămărghiţan şi nu a avut manuscrisele *Memoriilor* lui Nichifor Crainic. Ceea ce s-a păstrat în podul Mănăstirii Sîmbăta au fost cîteva lucruri şi acte personale, care l-ar fi îngreunat în continuarea peregrinărilor, ridicate de autorităţi în anul 1955.

Părintele Arsenie nu a fost „silit" să plece de la Sîmbăta, cum afirmă d-l Alexandru Cojan, ci a fost dus personal de Mitropolitul Bălan să restaureze Mănăstirea Prislop din Ţara Haţegului.

Dacă părintele Arsenie n-a avut manuscrisele *Memoriilor*, cade de la sine fabulaţia d-lui Cojan cu peregrinarea manuscriselor prin podul de la Mănăstirea Sîmbăta, prin casa unei rude, morar dintr-un sat din Transilvania, şi-apoi prin alte poduri şi şoproane pînă în 1962, cînd au fost recuperate de cine şi de unde nu ne mai spune d-l Cojan. Mai adaug că în anul 1951, cînd părintele Arsenie se afla la Canal, a murit mama părintelui şi la scurtă vreme bunica, singurele şi ultimele rude care-l mai legau de vreun sat din Transilvania. După întoarcerea de la Canal la Mănăstirea de maici Prislop, al cărui duhovnic era şi unde subsemnata eram stareţă, am avut un program de mare austeritate, mai ales părintele Arsenie care nu vorbea cu persoane dinafara Mănăstirii şi ieşea extrem de rar din Mănăstire. Cum ar fi putut părintele pe vremea aceea de teroare să umble, călugăr fiind, deci cu uniformă, prin poduri şi şoproane, ca să ascundă manuscrisele lui Nichifor Crainic?! Aceeaşi situaţie fusese şi în 1947, cînd părintele Arsenie deja începuse să fie suspectat pentru marea popularitate pe care o avea, cum ar fi putut deci să se după personal. Sfinţia sa fiind atît de cunoscut, în casa preotului Sămărghiţan, de unde tocmai fuseseră arestate două persoane, să ridice manuscrisele lui Nichifor Crainic, despre existenţa cărora nici nu avea de unde ştie?!

Dacă totuşi s-ar mai pune întrebarea „atunci cum s-au putut păstra manuscrisele", cred că dacă d-l Alexandru Cojan s-ar fi consultat cu d-na preoteasă Sămărghiţan, cu subsemnata şi poate cu alţii, ar fi fost înlăturate aceste inexactităţi şi precizările de mai sus n-ar mai fi fost necesare şi poate că am fi aflat că manuscrisele s-au păstrat mult mai simplu şi firesc, aşa cum atîtea şi atîtea cărţi puse la „index", s-au păstrat cu grijă şi evlavie de către cei care au ştiut să tacă şi să se roage.

Mulţumind d-lor Alexandru Cojan şi Nedic Lemnaru pentru publicarea *Memoriilor*, îi rugăm ca în prefaţa volumului II, care urmează să apară, să facă rectificările de rigoare.

Am ţinut să fac aceste precizări, care nu ştirbesc cu nimic valoarea *Memoriilor* şi nu umbresc raporturile dintre maestru şi ucenic — care au durat pînă la plecarea dintre noi a lui Nichifor Crainic în 1972, părintele Arsenie păstrîndu-i amintirea vie pînă la săvîrşirea Sfinţiei Sale din viaţă în 1989 —, din dragoste pentru adevăr şi din respect pentru aceste două personalităţi, ale căror duhuri odihnesc în lumina dreptilor acestui neam românesc, „creştinesc şi de Hristos iubitor".

Sinaia, 17 decembrie 1991. *Monahia Zamfira Constantinescu*

Popasuri sărbătoreşti la jubileul „Astrei"

Continuînd şirul manifestaţiunilor jubiliare „ASTRA-130", începute la Năsăud, apoi la Sibiu, iată că şi alte despărţăminte din Ardeal şi Banat ale „Asociaţiunii" au desfăşurat, la rîndu-le, ample şi interesante acţiuni culturale menite a marca, deopotrivă, cei 130 de ani de la semnarea actelor de „urzire ale venerabilei grupări culturale, precum şi renaşterea şi reactivarea „Astrei".

Astfel că în Bihor, pe parcursul a trei zile (20, 21, 22 nov., 1991), sub genericul „Astra Rediviva" s-au derulat următoarele activităţi: festivitatea de atribuire, prin Decizie a Prefecturii judeţului, a numelui „Gheorghe Şincai", Bibliotecii judeţene Bihor-Oradea, după care cea de a X-a ediţie a Simpozionului naţional „Oamenii din Bihor", pentru ca vineri, 22 noiembrie, la Beiuş, în sala profesorală a Liceului „Samuil Vulcan" să aibă loc Adunarea generală de reactivare a acestui foarte activ despărţămînt, de-a lungul a aproape 100 de ani de existenţă (înfiinţat în 1898). Serbările bihorene ale „Astrei" au fost onorate de către P. P. S. S. Lor Dr. Vasile Coman, episcop şi Dr. Ioan Crişeanul, arhiereu-vicar, părintele Chişbora, vicarul Episcopiei greco-catolice a Oradiei, ca reprezentant al P. S. Vasile Hosu, general maior Corneliu M. Lungu — Comandantul Garnizoanei Oradea, Cosilierii culturali, prof. Constantin Malinaş şi Crăciun Parasca, Dr. Gheorghe Suciu — dir. Bibliotecii „Gh. Şincai", Dr. Liviu Borcea — preşedintele Despărţămîntului Bihor al „Astrei", Mircea Pop — secretarul Despărţămîntului, cadre didactice universitare, cercetători, bibliotecari din Oradea, Deva, Craiova, Iaşi.

Din partea Consiliului Central al „Astrei" de la Sibiu au participat: Conf. Dr. Victor V. Grecu — vicepreşedinte, cu Comunicarea ştiinţifică „Astra" în America şi prof. Nicolae Gastone — secretar I, cu intervenţia „Episcopul Dr. Nicolae Popovici — Cel de al 12-lea preşedinte al „Asociaţiunii".

Concomitent, în data de 22 nov., Despărţămîntul „Vasile Goldiş" al „Astrei" din Arad a organizat şi desfăşurat o serie de acţiuni cu adîncă rezonanţă în conştiinţa celor ce simt şi gîndesc în spiritul „Astrei" de totdeauna. Între acestea notăm: o Conferinţă de presă, cu participarea Conducerii Despărţămîntului, prof. Gheorghe Căpitan — preşedinte, şi a reprezentanţilor Consiliului Central de la Sibiu, Conf. Dr. Dumitru Acu — vicepreşedinte şi Dorin Goţia — cercetător la Arhivele Statului Sibiu. A urmat Simpozionul „130 de ani de la fondarea „Asociaţiunii" şi rolul acesteia în realizarea actului Unirii de la 1918". Şi aici organizatorii s-au bucurat de o numeroasă şi onorantă participare: P. P. S. S. Lor Dr. Timotei Seviciu — episcop şi Emilian Birdaş — vicarul Episcopiei Aradului şi Hunedoarei, reprezentantul protopopiatului greco-catolic, cadre didactice şi cercetători din Arad şi Timişoara.

Şirul acestor popasuri sărbătoreşti, avînd drept scop rememorarea acţiunii Cultural-naţionale a „Astrei" în trecut, dar şi în noua etapă a existenţei sale, a continuat în 28 noiembrie, la Blaj, unde au avut loc lucrările Adunării generale extraordinare, dedicate zilei de 1 Decembrie — ziua tradiţională a „Astrei", acuma Ziua Naţională a României.

În cadrul Adunării generale s-au desfăşurat lucrările Simpozionului „Astra şi Unirea", condus de jurista Maria Moraru — preşedinta Consiliului de conducere al Desp. Blaj al „Astrei". la reuşita căruia şi-au adus contribuţia: pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, conf. Dr. Dumitru Acu, conf. Dr. Victor Grecu, prof. Nicolae Gastone, prof. Mioara Tipuriţă, maistru Ioan Maniţiu, prof. Dr. Ioan Buzaşi, prof. Silvia Pop prof. Ioan Man, prof. Ana Iliescu, prof. Cornel Tatay, protopop Ioan Opriş — fost preşedinte al Despărţămîntului blăjean în perioada 1947—1948.

Momentul central al acestei noi întruniri „astriste" l-a constituit lansarea „Apelului" adresat celor doi ierarhi români transilvăneni, de la Sibiu şi Blaj, prin care li se adresează chemarea de a folosi „Cupola spirituală" a Astrei, pentru „Unirea credinţei şi împărtăşirea din Sfînta Taină a unităţii şi fraternităţii noastre naţionale".

Şi au urmat la Sibiu zilele „Astrei" (1—3 dec.), în cadrul cărora, din nou, s-a făcut mai mult simţită prezenţa „Asociaţiunii" în peisajul cultural actual; la Avrig, la Porumbacu de Jos, la Arpaş, la Bruiu, la Săliste, la Jina, la Tîrnava, la Moşna, la Cristian şi, practic, în toate comunele Sibiene, au avut loc simpozioane, serbări şcolare, expoziţii de carte şi documente, concerte de Colinde şi altele, chiar şi la Altar preoţii au vorbit credincioşilor despre „Astra" şi rolul ei în geografia spirituală a neamului românesc.

Nicolae Gastone

In memoriam

Pr prof. dr. MIRCEA CHIALDA

În 14 decembrie 1991 s-a desprins din sînul Bisericii luptătoare, spre a se sălăşlui în corturile Bisericii triumfătoare, din ceruri, preotul prof. Dr. Mircea Chialda, unul dintre bibliciştii români de prestigiu.

Adormitul în Domnul s-a născut la 30 iunie 1913, în comuna Voivodenii-Mici, din ţara Făgăraşului, dintr-o familie de preoţi. Copilăria şi-a petrecut-o în Avrigul lui Gheorghe Lazăr, de unde de fapt îşi trage originile şi familia sa şi unde a urmat şcoala primară. Studiile liceale le-a efectuat la liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu, după absolvirea cărora şi obţinerea diplomei de bacalaureat, a frecventat, în anul universitar 1930/1931, cursurile Academiei Teologice „Andreiene" din Sibiu. S-a mutat apoi la facultatea de Teologie din Cernăuţi, luîndu-şi licenţa în 1935, cu o teză intitulată: „Pregătirea omenirii pentru venirea Mîntuitorului".

Tot la Cernăuţi şi-a pregătit şi doctoratul, între 1935—1938, fiind proclamat doctor în Teologie, în urma susţinerii tezei: „Definiţiuni dogmatice ale sinoadelor particulare".

Începînd cu 1 octombrie 1938 a funcţionat ca profesor suplinitor la catedra de Vechiul Testament şi Limba Ebraică de la Academia Teologică din Caransebeş, devenind profesor titular definitiv în 1944.

În urma reformei învăţămîntului din 1948 a fost transferat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, funcţionînd pe mai multe posturi didactice: — conferenţiar la catedra de Studiul Vechiului Testament (1949—1952), lector la lectoratul de Limba Ebraică (1952—1956), asistent la Secţia biblică (1956—1959).

Pe data de 1 decembrie 1959 a fost numit profesor suplinitor la catedra de „Studiul biblic al Vechiului şi Noului Testament" de la cursurile de magisteriu, iar pe data de 1 ianuarie 1965, profesor titular la aceeaşi catedră.

După vacantarea catedrei de „Vechiul Testament şi Limba Ebraică" de la cursurile de licenţă, a fost încadrat ca profesor titular la această catedră, începînd cu 1 septembrie 1970, funcţionînd pînă la pensionare, în 1983.

Între 1 noiembrie 1971 şi 30 septembrie 1973 a funcţionat ca prorector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, iar între 1 octombrie 1973 — 30 septembrie 1979, ca rector la acelaşi institut.

Hirotonit diacon din 1939 şi preot din 1957, a fost cinstit cu distincţia bisericească de „iconom stavrofor — crucea patriarhală", pentru activitatea sa didactică deosebită.

În persoana preotului profesor Mircea Chialda s-au îmbinat armonios trăsături de caracter precum fermitatea şi seriozitatea. Lunga sa carieră dideactică i-a oferit posibilitatea acumulării unei bogate experienţe pedagogice. Cursurile predate generaţiilor de studenţi şi doctoranzi s-au caracterizat prin profunzime şi claritate.

S-a remarcat ca teolog renumit, avînd la activ numeroase lucrări, studii, articole, predici şi recenzii publicate. Amintim astfel: „Ebed"-Iahve (Isaia cap. 40—55), Caransebeş, 1941, 59 p.; „Sacrificiile Vechiului Testament", Caransebeş, 1941, 518 p.; Anul jubiliar al evreilor, Caransebeş, 1943, 29 p.; „Melchisedec, preotul-rege din Salem", Caransebeş, 1946, 26 p; „Învăţături moral-sociale după Decalog", în „Studii Teologice" nr. 9—10/1956, „Cărţile anaghinoscomena ale Vechiului Testament în Biserica Ortodoxă", în „Ortodoxia", nr. 4/1962 (Este cel mai temeinic studiu pe care îl avem referitor la această problemă a cărţilor anaghinoscomena (necanonice) ale Vechiului Testament).

Prohodirea rămăşiţelor pămînteşti ale prof. dr. Mircea Chialda a avut loc în data de 16 decembrie 1991, la biserica „Sf. Ecaterina" din Bucureşti.

Dumnezeu să-l odihnească şi cu drepţii să-l numere!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

INFORMAŢII

— Miercuri, 1 ianuarie 1992, Î.P.S. Mitropolit Antonie a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul Anului Nou şi al Sf. Vasile cel Mare, în cadrul Sf. Liturghii I.P.S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură legat de viaţa şi activitatea Sf. Ierarh Vasile precum şi de anul care a trecut împărtăşind credincioşilor şi gînduri pentru Noul An.

După Sf. Liturghie, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu a avut loc tradiţionala recepţie de Anul Nou, la care au participat membri permanenţei consiliului eparhial, corala mitropolitană şi preoţii din Sibiu. În numele colaboratorilor Î.P.S. Sale, P.C. pr. Aurel Răduleţ, vicar arhiepiscopesc, a urat Î.P.S. Sale un an nou fericit şi plin de roade pentru viaţa Bisericii Ortodoxe din Ardeal.

Î.P.S. Sa a exprimat celor prezenţi aceleaşi bune doriri, jalonînd în linii mari cîteva din imperativele viitoare pentru bunul mers al Eparhiei noastre.

Corala mitropolitană, dirijată de P.C. arhid. Ioan Popescu, a executat un mănuchi de colinde tradiţionale.

— Luni 6 ianuarie 1992, cu prilejul Botezului Domnului, I.P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un adînc cuvînt de învăţătură pe marginea semnificaţiei botezului în viaţa creştină.

După Sf. Liturghie arhierească, Î.P.S. Sa împreună cu soborul slujitor a oficiat slujba sfinţirii apei celei mari, potrivit tradiţiei îndătinate a Bisericii noastre.

Ierod. Visarion Bălţat

— De Anul Nou şi ziua Sf. Vasile, 1 ianuarie 1992, P.S. Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie la biserica Sf. Arhangheli din Braşov (cartierul Fabricii de autocamioane) unde a vorbit mulţimii de credincioşi despre întreita semnificaţie a praznicului. După masă P.S. Sa a săvîrşit slujba Vecerniei şi Maslu de obşte în parohia Pojorta, prot. Făgăraş.

— În ziua Botezului Domnului, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit la biserica Sf. Arhangheli din Sibiu — Trei Stejari, unde a săvîrşit şi Aghiazma mare.

— În 7 ianuarie, Sf. Ioan Botezătorul, P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Săliste, la biserica Sf. Ioan Botezătorul, a Cîndeştilor, din Grui, împreună cu părinţii profesori Ilie Moldovan şi Vasile Mihoc şi preoţii din Săliste. Cu acest prilej s-a oficiat slujba parastasului pentru cei adormiţi în Domnul din fam. Meţiu.

„SERBĂRILE ORTODOXIEI"

Aşa au intitulat organizatorii: Liga tineretului ortodox, Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu şi Fundaţia pentru tineret din Sibiu — cele patru zile de manifestări: 5—8 decembrie 1991, consacrate mai bunei înţelegeri a ceea ce înseamnă pentru tineretul de astăzi, şi pentru noi toţi de altfel, „bătrînească şi cinstita şi curata noastră Lege", cum atît de potrivit numeşte O. Goga Ortodoxia noastră străbună.

De bună seamă, că adîncurile cele cu anevoie de pătruns ale Ortodoxiei nu pot fi puse în lumină în cîteva zile. Personalitatea vorbitorilor ca şi întreg programul acestor serbări au reuşit totuşi să aducă în atenţie obştească şi, nădăjduim, cu folos, multe din valorile dătătoare de viaţă ale Ortodoxiei.

Programul a început joi, 5 decembrie 1991, cu slujba vecerniei săvîrşită de P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul în catedrala mitropolitană din Sibiu, la sfîrşitul căreia Î.P.S. Mitropolit Antonie a rostit o foarte bogată cuvîntare, în care, adresîndu-se în chip special tineretului, a înfăţişat cîteva trăsături specifice tinereţii adevărate, aducînd apoi în atenţie grăitoare dovezi despre existenţa lui Dumnezeu şi despre ceea ce înseamnă Ortodoxie şi a trăi ortodox în contextul de astăzi.

În continuare, corul de copii „Allegretto", format din elevi de la diverse şcoli din Sibiu, condus de prof. Gh. Stoica, cor care s-a afirmat şi peste hotare, a interpretat cu multă sensibilitate un buchet de colinde de Crăciun.

În aula Institutului Teologic a avut loc apoi un „dialog de seară", cu P.C. pr. prof. Dr. Vasile Mihoc.

Vineri, 6 decembrie, praznicul Sf. Nicolae, tot în catedrala mitropolitană P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de preoţi şi diaconi, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia, la priceasnă, P.S. Sa a vorbit despre Sf. Ierarh Nicolae, model de gîndire şi vieţuire creştină şi pentru tineretul de astăzi.

În după amiaza aceleiaşi zile, în sala mare a Casei de cultură din Sibiu, plină pînă la refuz, P.C. pr. prof. Dr. Constantin Galeriu de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti a conferenţiat despre „Chipul lui Dumnezeu în om", după care a urmat un montaj-literar, susţinut de membri Ligii şi studenţi teologi, iar corul elevilor de la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu a interpretat un mănunchi de colinde.

După vecernie, în aula Institutului Teologic din Sibiu a avut loc un dialog direct cu P.C. pr. prof. C. Galeriu pe marginea temei mai sus arătate.

Sîmbătă, 7 decembrie, înainte de masă, în catedrala mitropolitană s-a săvîrşit un Te-Deum de către P.S. Episcop-vicar Irineu Bistriteanul de la Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, la sfîrşitul căruia P.S. Sa a vorbit despre: „Lumina Betleemului în conştiinţa creştinilor". În continuare corul de copii „Crai nou" de la şcoala generală nr. 24 din Sibiu, condus de doctorandul în Teologie N. Neagu, a interpretat un microconcert de colinde.

La vecernia din aceeaşi zi săvîrşită în catedrala mitropolitană, P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei a rostit un ziditor cuvînt „Despre suflet", după care corul de copii de la parohia Maieri I din Alba Iulia a susţinut un concert de colinde.

În continuare, în aula Institutului Teologic a avut loc o nouă serie de convorbiri de seară, împreună cu P.C. pr. prof. Dr. Ioan I. Ică.

Dumunică, 8 decembrie 1991, în catedrala mitropolitană din Sibiu a fost săvîrşită Sf. Liturghie arhierească de către P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, la priceasnă un bogat şi documentat cuvînt rostind P. Cuv. arhim. Teofil Părăian de la Mănăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus, intitulat: „Eu şi Filocalia", în care a explicat pe înţelesul tuturor ce înseamnă Filocalia şi cîteva din bogăţiile ei ziditoare de suflet.

În aceeaşi zi, după vecernia din catedrala mitropolitană, I.P.S. Mitropolit Antonie a rostit o amplă cuvîntare, axată îndeosebi pe caracteristicile fundamentale ale Ortodoxiei.

În continuare, un cor restrîns format din studenţi teologi a susţinut un foarte plăcut concert de colinde.

În aula Institutului Teologic au avut loc apoi convorbiri de seară, împreună cu P. Cuv. arhim. Teofil Părăian şi P.C. pr. prof. Ilie Moldovan.

În realizarea acestui program binevenit în contextul frămîntărilor de astăzi, program liniştitor şi înălţător de suflet, un aport deosebit a avut studentul teolog Bertea Constantin, preşedintele Ligii tineretului ortodox din Sibiu.

P.

Tripticul lui ŞTEFAN CEL MARE

Cine vizitează Altarul Neamului de la Putna, va întîlni acolo, ca într-o anexă de academie sau muzeu, — pe lîngă evangheliarele-manuscrise, lucrul de migală îngerească al călugărilor cărturari, — şi odoare sfinte, veşminte, epitafe şi acoperăminte de mormînt, semnul hărniciei izvorîte din evlavie.

Dar va mai găsi acolo, şi sfinte moaşte, sfinte cruci, — una lucrată din însuşi sfîntul lemn, al Crucii, — precum şi trei icoane bătute în pietre scumpe, cari înfăţişează pe Mîntuitorul Hristos, pe Maica Domnului şi pe Sf. Ioan Botezătorul.

Aceste trei icoane alcătuiesc ceea ce se cheamă *Tripticul lui Ştefan cel Mare.*

Erau talismanul Marelui Voievod.

* * *

Am stat şi mult m-am mirat, de ce Voievodul care purta în mînă Crucea, iar pe steaguri chipul Sf. Gheorghe, — purtătorul de biruinţă, — nu şi-a înfăţişat şi chipul Sf. Întîiului Mare Mucenic Ştefan?!... Am înţeles din explicaţiile primite de la eruditul şi bătrînul Staret, Arhimandritul Ioan Volcinschi. Tripticul are o înaltă semnificaţie religioasă. Persoanele sfinte înfăţişate aici, în triptic, sînt persoanele care vor prezida Scaunul Judecăţii de Apoi: Mîntuitorul Hristos — Dreptul Judecător — în mijloc; Maica Domnului la dreapta Lui, iar Sf. Ioan Botezătorul, la stînga. Aşa vorbeşte despre ei sfînta şi bătrîna şi dumnezeiasca noastră Carte, şi tot aşa îi înfăţişează şi iconografia noastră bisericească.

Înţelegem atunci că Voievodul Moldovei, supranumit de popor „Cel Mare"; dar şi „Cel Sfînt", a acţionat în toată viaţa lui războinică sub scutul acestor trei icoane, care-i vorbeau permanent despre nebiruita putere; şi în acelaşi timp îiîtrezea în suflet şi cea mai mare răspundere.

De aceea, lupta din tot timpul vieţii lui, atît de zbuciumată de războaie, a fost o luptă în care a căutat neîncetat *„un răspuns bun la înfricoşata judecată a lui Hristos ...".*

Icoana este a ortodoxului. Arhitectura Bisericii Ortodoxe exprimă spaţial trei turle; iar în vîrful lor, în interior, stă zugrăvit *Tripticul.*

De aceea, creştinul ortodox se închină, cînd trece prin faţa bisericii, fiindcă trece prin faţa Scaunului de Judecată al lui Hristos. Aşa cum au făcut moşii şi strămoşii noştri, ţinem şi noi prin puterea tradiţiei, o credinţă luminată, dreaptă, cinstită şi nevătămată. Pentru că noi nu sîntem, nici de la 1054, nici de la 1517, nici de la 1700, nici de azi, de ieri, sau dealaltăieri. Noi avem două mii de ani în spate şi am dus în cîrcă năvălirile cotropitoare. Avem o istorie cum nu au alte popoare. Duduie paşii barbariei prin istoria noastră! E de mirare că mai dăinuim sub soare! Cînd la Roma, la Padova, sau la Bologna, se ridicau universităţi, noi stăvileam puhoiul turcesc la Dunăre, şi puhoiul tătărăsc la Nistru, în frunte cu Ştefan cel Mare.

Sînt şi unii scriitori străini, dar cinstiţi sufleteşte, care recunosc că noi, ţăranii de la Dunăre, cu icoanele în dăsagă, am apărat civilizaţia Occidentului. (Oswald Spengler: „Apărarea Occidentului"). Şi aici „Părintele Volcinschi, care ne-a luat din pridvor şi ne-a dus pînă la Altar, — în anul 1930, cînd am avut norocul să-l cunoaştem —, şi-a mai potolit avîntul şi ne-a depănat cîte ceva din amintirile personale Dînsul ne-a povestit cu lux de amănunte despre serbările de la Putna, cînd a fost trimis în fruntea unei delegaţii în 1870, de la Viena la Cernăuţi să trateze cu autorităţile austriece, pentru aprobarea Congresului. Însă, după tergiversări care au durat un an, deabia s-a putut ţine în 1871. Dînsul ne-a confirmat, ca coleg cu Eminescu şi Slavici, că atît înfiinţarea Societăţii „România Junâ", cît şi ţinerea Congresului de la Putna, se datoresc entuziasmului şi priceperii lui Eminescu. El a compus noaptea, în clopotniţă, poezia „Doina", pe care a recitat-o a doua zi, cătărat pe zidul mănăstirii. După cum se ştie „Doina" este o prea frumoasă închinare la mormîntul lui Ştefan cel Mare, evocînd cu emoţie figura viteazului fără seamăn, a cărui credinţă a fost stîncă. Bătrînul Staret, ajuns la vîrsta biblică, a dat să o recite, însă cînd a ajuns la fragmentul:

„Ştefane, Măria Ta — În seama părinţilor,
Tu la Putna nu mai sta, — Clopotele să le tragă
Las'Arhimandritului — Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă
Toată grija Schitului — Doar s-o îndura Dumnezeu
Lasă grija sfinţilor — Ca să-ţi mîntui neamul tău".

Aici n-a mai rezistat, şi l-au podidit lacrimile. Apoi am mai văzut medalia de aur şi argint a studenţilor români din Viena, cu următoarea inscripţie: *„În memoria lui Ştefan cel Mare — Junimea Română Academică — Putna 15 august 1871";* iar pe verso se afla în mijloc Columna lui Traian şi de jur împrejur inscripţia: *„Uniţi sîntem în cuget, uniţi în Dumnezeu".*

* * *

Dacă Tripticul lui Ştefan cel Mare l-am cunoscut la Mănăstirea Putna în 1930, Steagul cu icoana Sf. Gheorghe, l-am cunoscut în 1923, la Muzeul Militar, din Bucureşti, adus de o Legiune de Onoare Franceză, după primul război mondial, de la Sf. Munte Atos, din Mănăstirea Zugrafu, — Ctitoriea lui Ştefan cel Mare.

... Şi, cînd te gîndeşti că, pe cît de frumoasă i-a fost chemarea, pe cît de neîntreruptă şi de mare i-a fost lupta, pe atît de mare şi de frumoasă i-a fost şi izbînda:

47 de ani de domnie!
40 de războaie purtate!
46 de locaşuri dumnezeieşti înălţate!

Preot Lăudatu Vasilescu

Semnalăm... Semnalăm...

Într-un articol intitulat *„Noi şi catolicismul"* Nae Ionescu scria: *„Nu poate fi cineva român, decît dacă participă în chip efectiv la „românie" — dacă, cu alte cuvinte, realizează în concret, în individual, structura organică, spirituală a cărei depozitară în esenţial e naţiunea noastră".*

Istoriceşte, spune Nae Ionescu, românii sînt ortodocşi. Confesiunea, ca realitate istorică, face parte din cealaltă realitate istorică, naţiunea. Ortodoxia este deci componentă a naţiunii.

* * *

Ecumenismul, rămas încă la nivelul elitelor şi al suprastructurilor bisericeşti, nici măcar acolo nu reuşeşte aflarea căilor spre unitatea creştină pe care cu osîrdie începuse să le caute prin 1948, cînd a avut loc la Amsterdam, în Olanda, prima Adunare Generală a Mişcării ecumenice. Entuziasmul primilor inspiraţi s-a transformat cu timpul într-o birocraţie seacă. Idealurile fondatorilor îndreptate atunci spre unitatea creştină, au degenerat într-un fel de caricatură care dublează Organizaţia Naţiunilor Unite, în care teologia a ajuns să fie ultima dintre preocupări. Şi, chiar şi pe acest loc fiind, teologia, cînd e abordată, e o teologie preocupată adesea de nimicuri, precum schimbarea denumirii lui Dumnezeu din Tată în Mamă, sau aplicarea drepturilor omului la dreptul la hirotonie al femeilor, la desfiinţarea prescripţiilor canonice cu privire la post, spovedanie, împărtăşanie, şi chiar cu privire la desfiinţarea teologiei şi a rînduielilor liturgice devenite simple forme, care pot fi schimbate de la o zi la alta. În această viziune, după mulţi ecumenişti, confesiunile urmează să dispară, nivelîndu-se cu cele mai de jos dintre ele, anume cu acelea în care învăţăturile, ca şi morala, au ajuns la hotărîrea şi bunul plac al fiecăruia.

Despre SIDA, de pildă, chiar în cazul celor direct implicaţi de dezordini morale evidente şi mărturisite (homosexuali) unii ecumenişti nu mai vorbesc ca despre consecinţa unor păcate, ci consideră că astfel de deviaţii sînt expresii ale unei altfel de normalităţi, tot atît de firesti ca şi însuşirile oamenilor normali.

Se înţelege că, în afară de aceşti superficiali ai ecumenismului, există şi oameni serioşi, care n-au pierdut din vedere idealul unităţii creştine care urmează să fie realizat prin întoarcerea la adevărurile Sfintei Scripturi, ale Sfintei Tradiţii, ale Sinoadelor ecumenice. Se pare însă că prevalează ceilalţi, mai ales cei din denominaţiunile protestante simplificatoare şi fără teologii solid alcătuite.

Ortodocşii care au lucrat în Consiliul ecumenic, au luptat mereu pentru întoarcerea la unitatea adevărată. Reprezentanţii ortodocşi au atras mereu atenţia asupra necesităţii de a se lucra pentru unitate pe cale teologică, pentru realizarea unei unităţi autentice. N-au prea fost ascultaţi. Şi iată, chiar după ultima Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Canberra, Australia, 1991) un mitropolit ortodox grec, Ioan Ziziulas de Pergam, cunoscut teolog şi prieten al nostru, a făcut o declaraţie care confirmă temerile noastre. E aproape o declaraţie de eşec, deşi, poate, speranţa mai există, mai ales în condiţiile în care Consiliul Ecumenic şi-a anunţat intenţia de a se restructura. Nimeni nu prea ştie încă în ce va consta ea, dar loc pentru speranţe mai există. Iată totuşi ce a declarat Mitropolitul Ioan Ziziulas:

„Adunarea nu a oferit spaţiu pentru o dezbatere teologică. Teologia şi morala, gîndirea şi acţiunea sînt încă separate în viziunea ecumeniştilor şi se dă mai multă atenţie, aşa cum s-a putut usor constata, acţiunii. Cred că foarte curînd Consiliul Ecumenic al Bisericilor, aşa cum se întrevede din lucrările acestei Adunări, va ajunge în situaţia în care, în cadrul lui, nimeni nu se va mai interesa de teologie".

Atunci de ce se va interesa? Vom vedea. În orice vaz, de orice altceva se va interesa, nu va răspunde idealului ecumenic. Ecumenismul îşi aşteaptă şi el reînoirea.

Zilele trecute am primit o scrisoare de la un fost membru al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic, membru şi în alte comitete, cu care am fost coleg mai mult de şase ani. Îmi scrie: *„Myself, I have left the W.C.C. Committees, and don't really miss them".* Traduc liber: *„Eu însumi am plecat din Comitetele Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi trebuie să mărturisesc că nu-mi lipsesc".* Şi Mar Gregorios din India, vechi ecumenist, mi-a scris la fel.

De altfel încă la Conferinţa din San Antonio, U.S.A., mai 1989, ortodocşii au făcut o *Declaraţie separată* din care sînt de reţinut cel puţin două puncte:

1. Am putut observa că în unele documente ale Conferinţei, ca şi în serviciile religioase s-au impus răstălmăciri ale bazei Constituţiei Consiliului Ecumenic al Bisericilor (credinţa în Sf. Treime aşa cum e ea prezentă în Noul Testament, a fost modificată) şi, de asemenea, au fost distorsionate unele principii ale credinţei noastre comune.

2. Nu putem accepta nici o falsificare a limbajului Sfintei Scripturi şi nici o încercare de a o rescrie sau a o face conformă cu credinţele şi ideologiile vreunei culturi, denominaţiuni (secte) sau mişcări (se referă la limbajul *inclusiv*, adică la schimbarea denumirii Tatălui ca Mamă şi la alte încercări de schimbare n.n.).

3. Participarea femeilor în viaţa Bisericii poate fi o temă pe agenda Consiliului Ecumenic al Bisericilor, dar problema hirotonirii lor nu este pentru noi, ortodocşii, o problemă care ar putea fi pusă în discuţie, atîta vreme cît e contrară atît Hristologiei, cît şi Eclesiologiei, Tradiţiei şi practicii Bisericii primare. (v. The San Antonio Report, Geneva, 1990, p. 185—186).

Şi la Canberra, 1991, Ortodocşii au făcut o *Declaraţie separată.*

Dar cît va mai merge aşa?

Prăpastia se tot măreşte. Distanţele cresc. Ortodocşii au mereu speranţe, iar protestanţii din Consiliu îşi văd mai departe de treabă, după capul lor.

E drept că speranţa nu are limite. Totuşi! ...

*

„Trezirea teologiei la duhovnicie" se intitulează un bun articol publicat în *Solia* (vol. LVI, nr. 11, 1991), revista patronată de P.S. Episcop Nathaniel în S.U.A. Tezele articolului sînt adevărate şi chemarea autorului (Dinu Cruga) merită să fie auzită. Chemarea e îndreptată spre teologia din ţară. Acum avem 12 facultăţi de teologie cu 27 de secţii (teologie-pastorală, teologie-litere, teologie-asistenţă socială) şi cu un impresionant număr de profesori şi studenţi.

De duhovnicie e nevoie mai mult ca oricînd. Deşi tonul articolului e blînd-critic — cum să nu fie! — şi recunoaşte şi cîteva nume care au făcut ce se cuvenea şi atunci cînd nu se putea face tot ce s-ar fi cuvenit, cred, cu smerenie, că ar mai fi fost totuşi loc de adăugat şi alte nume, care n-au ignorat latura duhovnicească, chiar cînd au scris şi teologie pentru cei de pe trepte teologice. Nici aceasta a face n-a fost tocmai uşor!

Autorul, fiind departe, n-a avut de unde să ştie că în biserici de ţară, la mănăstiri la trapeze, s-au cetit mereu capitole din unele cărţi de teologie duhovnicească românească, scrise atunci, ca şi din unele reviste şi ziare eparhiale, uneori scrise anume pentru educaţia duhovnicească, şi pentru a ţine trează conştiinţa acelor profunzimi autentice care caracterizează Ortodoxia. Exemple se pot da oricînd şi oricui. Oricum, întoarcerea la duhovnicie e mereu o datorie, aşa că chemarea e actuală.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680), sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegrarul Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 februarie 1992
Nr. 5—6

Sfîntul Antonie: minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu (II)

Sfîntul Antonie a fost dintru început modelul cel mare al tuturor călugărilor. Un model prin tot ceea ce era. Prin tot ceea ce făcea. Prin felul de a fi, de a vorbi, de a comunica. Prin felul său de a fi liber de orice gînd de mîndrie şi de înaltă părere de sine care, de pildă să-l facă să se izoleze de alţii, să pretexteze sfinţenie, să ceară cinstire pentru el. Totul în el era seriozitate şi, în aceeaşi măsură, echilibru. Nu era de o seriozitate morocănoasă, emfatică, fals solemnă, cu aere de vedetă duhovnicească, precum sînt mulţi din cei porniţi pe drum, care se şi cred la capătul drumului. N-au trecut de treapta învăţăturilor şi-şi şi dau aere de învăţători, atotştiutori!

Nu dintre aceştia era Sfîntul Antonie. El era tot numai bunătate, numai iubire, numai înţelegere, mereu în smerenie fără emfază, în apropiere de ceilalţi fără păcat, în duh de sfătuire fără încetare. Intra în măsura fiecăruia fără să-şi piardă măsura sa. Era mai aspru cu sine decît cu alţii, şi avea iubire mai multă pentru alţii, decît pentru sine.

Atît de mare era puterea lui duhovnicească, încît unii învăţau de la dînsul pe o cale mai deosebită decît alţii. Citim în Pateric: *„Trei părinţi aveau obiceiul, în tot anul, de mergeau la fericitul Antonie. Doi dintre ei îl întrebau despre gîndurile lor şi despre mîntuirea sufletului. Al treilea întotdeauna tăcea, neîntrebîndu-l nimic. Iar după multă vreme, i-a zis Avva Antonie: „Iată, atîta vreme ai de cînd vii aicea, şi nimic nu mă întrebi". Şi răspunzînd fratele a zis: „Destul îmi este numai să te văd, părinte".*

Cuvinte memorabile: *„Destul îmi este numai să te văd, părinte!"* Sfîntul îi vorbea celui de al treilea prin alte mijloace decît primilor doi. Celor doi le vorbea prin cuvinte. Celui de al treilea i se arăta. I se descoperea. Se lăsa înţeles fără cuvinte. Am citit undeva nişte vorbe asemănătoare zise de cineva: *„Îţi mulţumesc că exişti".* Sîntem în prezenţa aceluiaşi mod de comunicare. Directă. Duhovnicească. Adică în duh. De vorbit tot vorbeau aşadar, dar vorbeau într-o altă limbă, în limba duhului.

Pentru cei care doreau cuvinte, Sfîntul Antonie avea destule. L-a întrebat cineva ce trebuie să facă pentru a plăcea lui Dumnezeu: I-a răspuns: *„Cele ce îţi poruncesc ţie păzeşte-le: ori unde vei merge, pe Dumnezeu să-l ai înaintea ta întotdeauna. Orice vei face, să ai mărturie din Sfintele Scripturi. Şi în orice loc vei şedea, să nu te mişti degrabă. Acestea trei păzeşte-le şi te vei mîntui".*

Va trebui să recunoaştem în aceste trei îndrumări o extraordinară capacitate de sinteză. Toate, şi păcatele şi virtuţile, şi paza gîndurilor şi îndrumarea faptelor, toate se află în aceste trei porunci. Se vede că monahul întrebător era unul dintre cei uşarnici. Uşarnic în Moldova e numit cel care umblă de colo-colo. Schimbă uşile. Sînt şi printre călugări unii care schimbă des uşile! Grecii le zic girovagi. Unii pretextează că nu le priveşte locul pentru mîntuire. Că locul e plin de ispite. Se poate să fie şi aşa, în unele cazuri, dar în cazul uşarnicilor e mai adevărat că sînt ei bîntuiţi de un duh al nestatorniciei, al vagabondajului. O întîmplare culeasă tot din experienţa celor ce se nevoiesc în mînăstiri, ne povesteşte că un călugăr, după ce stătuse o vreme într-o mănăstire, se plictisise repede şi, punînd plictiseala pe seama diavolului locului, se hotărî să plece. Se duse la staret, îi povesti ispita, îşi ceru blagoslovenie şi staretul i-o dădu, ştiindu-l nestatornic — că nu de multă vreme îl primise acolo — dar îl avertiză: Ispitele sînt pretutindeni, şi nu schimbînd locul scapi de ele, ci schimbîndu-te tu, prin rugăciune şi ascultare. Dar călugărul rămase la hotărîrea lui. Îşi umplu traista cu sărăcăciosul lui avut şi plecă.

Ajuns în dreptul porţii, văzu pe unul care îşi lega în grabă curelele încălţămintelor, gata de călătorie. Călugărul nostru îşi imaginâ pe loc un posibil tovarăş de drum şi îl întrebă *„Cine eşti şi unde mergi? — „Mă grăbesc să-mi leg încălţămintele ca să nu rămîn în urma ta. Am ordin să ajung înaintea ta acolo unde mergi" — Dar cine eşti?" —*

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

GÎNDURI DESPRE RUGĂCIUNE

După cum spun marii rugători şi după cum simţim şi noi de atîtea ori, rugăciunea este o cerinţă, o necesitate a sufletului omenesc. Ne rugăm adică nu pentru că ne-ar porunci cineva, ci pentru că simţim nevoia să ne rugăm, să ne adresăm lui Dumnezeu, să stăm de vorbă cu El, aşa cum un copil simte nevoia să comunice cu părinţii săi. Rugăciunea este deci ca o respiraţie a sufletului nostru; aşa cum respiraţia trupului este chezăşia vieţii acestuia, la fel rugăciunea este unul din stîlpii vieţii noastre sufleteşti.

Este firesc să fie aşa, pentru că în fiecare dintre noi este o sete tainică după Dumnezeu, ca după obîrşia noastră, ceea ce Psalmistul exprimă atît de potrivit cînd spune: „În ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa te doreşte sufletul meu pe tine, Dumnezeule" (Ps. 41, 1), sau cum Fericitul Augustin exprimă aceeaşi idee, cînd spune: Ne-ai făcut după Tine, Doamne şi neliniştit este sufletul meu pînă se va întoarce la Tine, ori cum spune un teolog contemporan: Omul făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu nu poate fi fericit decît în Dumnezeu. Această sete, acest dor după Dumnezeu ni-l potolim în chip special prin rugăciune, prin această scară, prin acest fir nevăzut cu care stăm în legătură cu El, prin această priză, cum zice cineva, prin care ne punem în contact cu El. A ne ruga, spune un Sfînt Părinte, înseamnă a petrece mereu cu Dumnezeu în prietenie, a-l simţi în noi şi în preajmă-ne, şi a „ne revărsa sufletul înaintea Lui", ca oarecînd Ana, mama profetului Samuel (I Regi 1, 15).

Mai ştim apoi că noi nu ne putem împlini sau realiza ca oameni deplini, decît numai în comuniune cu Dumnezeu, în cunoaşterea Lui, în împlinirea voii Lui, unele din poruncile Sale fiind de altfel înscrise în structura sufletească a fiecărui om din totdeauna, ceea ce făcea pe un scriitor bisericesc din vechime să spună că sufletul omenesc în chip natural, în chip firesc este creştin.

Din astfel de motive, „atrofierea simţului sacru sau al rugăciunii — cum spune un mare savant al secolului nostru (Alexis Carrel) — se dovedeşte tot atît de nocivă pentru om ca atrofierea inteligenţei". Rugăciunea ,aşadar, trebuie să constituie pentru noi o hrană sufletească zilnică, o deschidere permanentă a noastră către Dumnezeu, un dialog continuu cu El, gînd permanent spre El. Acest lucru devine mai vădit atunci cînd fiinţa noastră este pătrunsă de o puternică dragoste de Dumnezeu şi de oameni, ceea ce un Sf. Părinte exprimă astfel: „Cel ce iubeşte pe Dumnezeu stă de vorbă cu El de-a pururi, cum ar sta cu un tată", iar de vorbă cu Dumnezeu stăm prin rugăciune.

Dar, pe de altă parte, rugăciunea însăşi reprezintă o cale de întărire a dragostei către Dumnezeu şi semeni şi, desigur, a virtuţilor din noi. Sf. Ioan Gură de Aur, acest mare trăitor şi tălmăcitor al învăţăturii evanghelice, ne spune că, prin rugăciune, dragostea noastră către Dumnezeu „devine mai fierbinte", că creştinul care se roagă lui Dumnezeu „va fi totdeauna mai cu băgare de seamă" la viaţa sa, „mai serios", că cinstind „pe Dumnezeu, pe noi înşine ne cinstim". Pentru a înţelege mai bine spusele sale, Sf. Ioan Gură de Aur vine cu o asemănare cît se poate de grăitoare: „După cum cel ce deschide ochii spre a vedea lumina Soarelui pe el singur s-a folosit, admirînd frumuseţea acestui corp ceresc şi, bucurîndu-se de razele sale, (Soarelui) nu i-a adus nici o mulţumire, pentru că nu l-a făcut mai strălucitor de cum era, tot aşa, ba încă mai mult cu Dumnezeu, căci cel ce cinsteşte pe Dumnezeu, pe el singur se cinsteşte şi se foloseşte foarte mult, Cum? Săvîrşind virtutea, pe el se slăveşte".

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

MOŞTENIREA ŞAGUNIANĂ

După moartea lui Şaguna, soarta Bisericii Ordoxe Române din Transilvania n-a fost deloc uşoară, pe de o parte, datorită faptului că ierarhii ce i-au urmat n-au fost la înălţimea providenţială întrupată în personalitatea lui de om politic şi cărturar, de om al Bisericii şi om al poporului. Pe de altă parte, lupta politică a românilor din Transilvania a ieşit de sub confesional, după înfiinţarea Partidului Naţional Român din Transilvania. Şi, nu în ultimul rînd şi datorită politicii dualiste, atît de strivitoare pînă la 1918 pentru naţionalităţile din imperiu.

La 50 de ani de la primul Congres naţional-bisericesc, instituit de Şaguna, s-a scris de fapt despre subţierea în cadrul diocezei ortodoxe aTransilvaniei a moştenirii şaguniene: „La moştenirea lui Şaguna n-am adus, ci din contră zilele fugare şi anii nestatornici ne-au tot măcinat din zidurile apărării, furîndu-ne din cînd în cînd cîte o cărămidă împreună cu nădejdea de a putea repara paguba".[1]

Măcinarea zidurilor apărării a început imediat după 1873, cînd urmaşul de drept al lui Şauguna, Nicolae Popeea — biograf al magistrului său şi membru al Academiei Române — n-a putut urca în scaunul mitropolitan. Între septembrie 1873—decembrie 1874 a fost mitropolit Procopie Ivacicovici. Apoi în jocul împrejurărilor, cu o puternică opoziţie chiar din partea „inteligenţei" româneşti dobîndeşte scaunul mitropolitan Miron Romanul (1874—1889), o personalitate controversată, aflat de multe ori pe muchia unui cuţit cu trei tăişuri, adică între administraţia dualistă şi fruntaşii români, dar şi între tensionantele disensiuni dintre activişti şi pasivişti, adică între fraţii de o limbă şi de un neam.

O dată cu scrierea şi rescrierea istoriei, figura lui Miron Romanul s-a modelat altor circumferinţe decît celor impuse de epocă, de zgomotul publicistic, de confesiunea epistolară străbătută de aluviuni nestăpînite. Deşi, nu poate fi situat la înălţimea lui Şaguna, Miron Romanul a fost un demn urmaş al acestuia în chipul în care, cu mari riscuri, şi-a apărat Biserica şi credincioşii de tăvălugurile ce veneau de pretutindeni. Rămîne memorabilă circulara lui din 1896, cînd propunerii guvernului dualist de a sărbători un mileniu de la venirea ungurilor în Europa, îi răspunde cu o forţă a demnităţii, pe care o regăsim doar la marii patrioţi: „Noi — se adresa el românilor ortodocşi din Transilvania şi Ungaria — să ne adunăm în sfintele noastre biserici, şi acolo recurgînd la cele ce relativ la noi s-a petrecut în ţara aceasta din timpurile cele mai vechi, să mulţumim lui Dumnezeu că, pe lîngă toate suferinţele, mileniul trecut ne-a învrednicit să vedem încă păstrat tezaurul nostru cel mai preţios: Biserica şi naţionalitatea ...".[2]

În timp ce Blajul a plecat capul, iată Miron Romanul şi-a dezvelit conştiinţa de ortodox şi român, cu riscul pierderii scaunului mitropolitan şi chiar cu riscul pierderii vieţii.

Urmaşii lui Miron Romanul, Ion Meţianu (1899—1916) şi Vasile Mangra (1916—1918), s-au apărat mai mult pe sine, decît marea moştenire şaguniană. Şcolile au fost într-o situaţie de-a dreptul cutremurătoare. Ameninţate cu desfiinţarea ori cu folosirea lor ca unele ale deznaţiona-

1 „Telegraful român", LXV, 1918, nr. 96, p. 382.

2 Cf. *„Epocalul Circular Milenar"*, în Antonie Plămădeală, *Lupta împotriva deznaţionalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar, în vremea lui Miron Romanul (1874—1898) după acte, documente şi corespondenţe*, Sibiu, 1986, p. 150—155.

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedinaş

Întîmpinîndu-L pe Domnul...

(La Întîmpinarea Domnului — 1992)

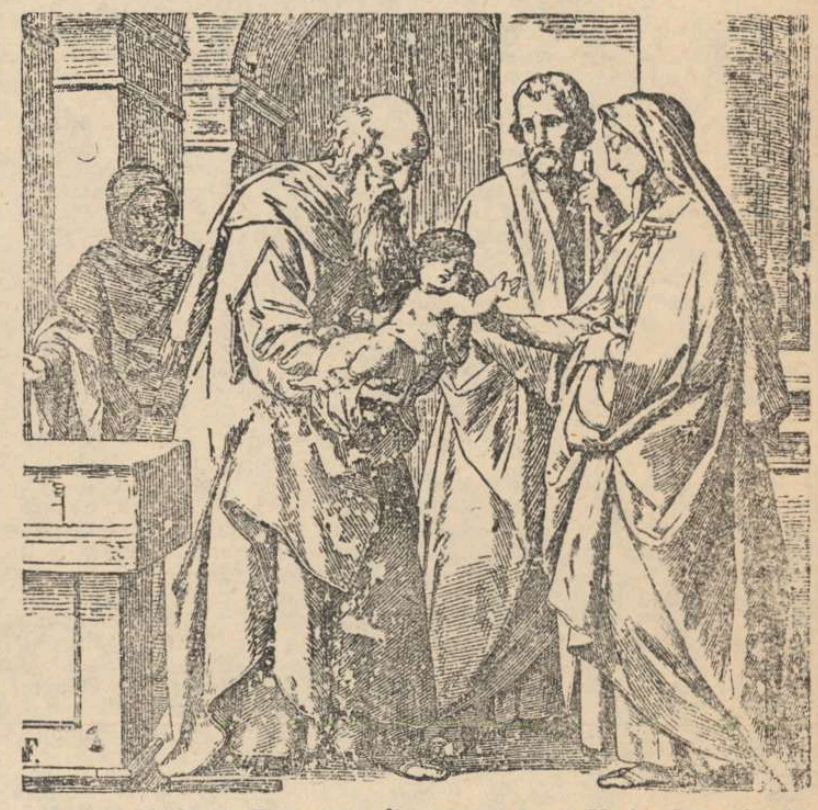

Profeţii Vechiului Testament Îl vestiseră, inspiraţi de Duhul Sfînt; şi îngerii L-au vestit, înainte şi după naşterea Sa. Magii de la Răsărit, după stele, L-au aflat şi I-au adus daruri şi Î s-au închinat, la fel cu păstorii ...

Şi totuşi, acum, la Întîmpinarea Domnului, încă se mai petrece ceva deosebit ... Primit în braţele sale de Dreptul Simeon, la Templul din Ierusalim, Pruncul Iisus intră, după cum va mărturisi El însuşi mai apoi, „întru cele ale Tatălui Său, întru care trebuie să fie" (Lc. 2, 49) şi care „toate şi ale Sale sînt" (In. 16, 15) ...

Întîmpinîndu-L în apropierea Altarului Legii Vechi, Dreptul Simeon — în inima căruia, de la Duhul Sfînt, „a strălucit cunoştinţa slavei lui Dumnezeu, pe faţa lui Iisus Hristos" (II Cor. 4, 6) — prin cuvintele sale aminteşte că Pruncul, născut cu abia 40 de zile înainte, nu este numai un *Dar* al lui Dumnezeu (mîntuire gătită", „lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului ... Israel") ci şi *Jertfă*, care este adusă şi care se aduce pe Sine însăşi ...

„Şi sabie va trece prin sufletul tău" (Lc. 2, 35) — „Sabia adusă pe pămînt" (Mt. 10, 34), fie „a Du-

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Vasile Grăjdian

ARDEALUL ŞI BASARABIA

Două provincii istorice asemănătoare. Cu pămînt scăldat în lacrimi şi sînge, cu văi şi dealuri brăzdate de munţi formaţi din oase şi martiri. Cu fii căliţi în lupte şi rămaşi falnici ca stejarii codrilor, la atacurile de înstrăinare. Cu doine de dorul libertăţii şi cu imne de proslăvirea belşugului mănoaselor cîmpii. Cu drumuri străjuite de troiţe ridicate în cinstea aceluiaşi Dumnezeu, la umbra cărora îngenunchează aceleaşi mame gîrbove de greutatea anilor şi cu feţele zbîrcite sub povara amarei vieţi de robie.

Le-am cunoscut pe amîndouă, fiindcă sînt din acelaşi trunchi. Pe pămîntul uneia mi-am deschis ochii în viaţă, iar pe al celeilalte l-am cutreierat în lung şi-n lat, pentru a descifra cîntecul lui Goga şi a cunoaşte ţăranii lui Coşbuc. Peste tot am întîlnit acelaşi suflet bun, aceeaşi limbă largă, acelaşi zîmbet binevoitor şi acelaşi grai ca aburii ce se ridică din piinea abia scoasă din cuptor.

Cînd am păşit pe pămîntul binecuvîntat al Transilvaniei, străbătînd munţii Bucovinei şi pe ai Ardealului de Nord cu încîntătorul „tug", îmi părea că visez. Din înălţimea Măgurei am privit, ca din slava cerului, minunatul peisaj ce se deschide ca într-o carte, mărturisind că totu-i făcut de mîna lui Dumnezeu. Şi-i făcut înadins parcă pentru desfătarea ochiului şi mîngîierea încercatului suflet omenesc. Dar păstorii din creştetul munţilor, Doamne Dumnezeule, cît de aproape mă duceau ei cu mintea spre ieslea Betleemului ... Acolo am putut avea pentru prima dată în viaţă imaginea îngerilor ce cîntau în noaptea Naşterii: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire".

Şi tot acolo am înţeles taina istoriei noastre şi realitatea descălecării voievozilor întemeietori de ţară nouă. Iar cînd am coborît pe Bistriţa Năsăudului, patrie a lui Coşbuc şi leagănul mitropolitului Basarabiei, Gavril Bănulescu-Bodoni, mi-am dat seama de tainica legătură a sufletului basarabean cu locurile fermecătoarei Transilvanii. Dacă aerul munţilor îmi întărea plămînii, atmosfera familiară a Bistriţei umplea sufletul de bucuria regăsirii istorice.

Graiul şi cîntecul păstorilor din munţii Bistriţei îmi întărea dovezile minţii, iar înfăţişarea blîndeţelor pe ale inimii, care-şi vorbea în sinea sa de legăturile de sînge şi de trecutul comun al fiilor neamului: născuţi în soare, sînge şi lacrimi.

Am ascultat seara cavalul şi mi l-am amintit aidoma pe al lui Moş Florea Ciobanu din satul copilăriei mele. I-am ascultat sfatul şi am recunoscut în el înţelepciunea aceluiaşi iscusit mînuitor al încrestăturilor pe răboj ca şi în Moş Florea al meu.

M-am urcat apoi spre Sighetul Marmaţiei şi-am găsit pe atunci, vremea dezmăţului politic, scris pe frunţile scăldate de sudoare ale maramureşenilor, ce se văd azi mai vizibili: „Munţii noştri aur poartă, noi cerşim din poartă-n poartă".

Era şi pe atunci atotputernicia străină.

Dar în satele de la poalele şi de pe coastele munţilor am găsit dîrzenia geniului românesc şi încrederea în viitorul de aur al neamului stăpîn dintru început pe aceste meleaguri.

Pe aici am găsit urmele legendarului Dragoş şi pe ale lui Bogdan strămoşul, al căror zbor din creasta munţilor l-am cîntat pe băncile de la primară. Am coborît apoi spre Sătmar, Oradea şi Cluj, şi m-am simţit tot aşa de acasă ca şi-n lunca Nistrului.

Cînd am vizitat mai tîrziu mormîntul profetului de la Ciucea, m-am regăsit parcă la Putna şi la Căpriana Lăpuşnei, lîngă blagoslovitele oseminte ale mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni.

Iar cînd în 1940 ni s-a tăiat în carne vie, despicîndu-ne de Basarabia şi apoi Ardealul, am simţit iataganul înjunghiindu-ne. Dar tot atunci am auzit, şoptindu-ne glasul profetic al instinctului naţional şi al dreptăţii cereşti, prin gura poetului:

„Nu te putem uita, nu te putem vinde, Transilvanie!"

Şi cînd, mai tîrziu, am pornit marşul în istorie, cu Mareşalul în frunte, şi ne-am revăzut iarăşi în Basarabia grădinilor de rai, ne-am reamintit că istoria se repetă şi că ardelenii prizonieri în Rusia mărşăluiseră în 1918 prin Basarabia spre Ardealul nostru scump.

Iar miile de fraţi ardeleni, sălăşluiţi printre noi, ne-au amintit mijitul zilelor eliberării. Cele două provincii surori, una de la Soare Răsare şi alta de la Soare Apune, au rămas aceleaşi solidare, împărtăşindu-şi atît durerile, cît şi bucuriile.

De atunci, ori de cîte ori străbatem patriarhalele sate basarabene în zile de bucurie şi veselie, ne gîndim la Ardealul nostru drag. Frumuseţile Basarabiei ni le amintesc pe cele ale Transilvaniei, iar voia bună a moldovenilor eliberaţi ne aduce în minte versul doinei ardelenilor dornici de soarta actuală a Basarabiei. Gîndurile noastre zboară zilnic spre farmecul munţilor şi văilor tale, Transilvanie!

Ardealule, Basarabia nu te uită! Suferinţa fiilor tăi — e suferinţa noastră, speranţele lor — sînt speranţele noastre, visul în marş de realizare — visul nostru.

Nu te-am uitat şi nu te uităm Ardealule scump!

(Apărut întîia oară în „RAZA", an XII, nr. 632, 27 septembrie 1942, p. 1). *Pr. Vasile Tepordei*

Pruncul şi mama Lui

A doua zi după praznicul Naşterii Domnului, în calendarul Bisericii noastre, stă scris *Soborul Maicii Domnului*, ceea ce înseamnă *Adunarea credincioşilor* pentru cinstirea ei ca una care, prin naşterea cea mai presus de fire a Fiului lui Dumnezeu, s-a făcut mijlocitoarea mîntuirii noastre. Din cuprinsul sfintei Evanghelii care se citeşte în această zi, reţinem faptul că în aceeaşi pericopă, de mai multe ori, se repetă cuvintele *Pruncul şi Mama Lui*, ceea ce ni se pare că vrea să sublinieze legătura sfîntă între Iisus şi Sfînta Sa mamă. Magii — se spune — „intrînd în casă, au văzut pe Prunc şi pe Mama Lui" (Matei II, 12). Îngerul Domnului, arătîndu-se în vis lui Iosif, i-a zis: „Scoală-te, *ia Pruncul şi pe Mama Lui* şi fugi în Egipt ..." (Matei II, 13—14, şi 19—20).

În tot cursul vieţii Sale pămînteşti, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a dat o cinstire deosebită mamei Sale şi era supus părinţilor (Luca II, 51). Mama Lui păstra în inima ei „toate cuvintele care se spuneau despre Pruncul ei". Era — am putea spune — ca o arhivă vie care păstra în inima ei tot ce era în legătură cu Iisus, de la Buna Vestire pe care i-a adus-o îngerul Gavriil şi pînă la Cruce. Chiar şi cînd se afla răstignit, în chinurile grele ale Crucii, El n-a uitat de mama Sa şi a încredinţat-o cu grija „ucenicului pe care-l iubea" (Ioan XIX, 26). Desigur, dacă ar fi avut prunci născuţi după rînduiala firească, aşa numiţii *fraţi* şi *surori* — cum li se pare unora — n-ar fi trebuit s-o încredinţeze unui Apostol, oricît de mult l-ar fi iubit. Aceştia nici într-un caz n-ar fi putut fi fraţi naturali ai lui Iisus şi fii ai Mariei, care — după învăţătura Bisericii noastre — şi înainte, şi în naştere şi după naştere a rămas fecioară. Ei n-au putut fi fraţi naturali ai lui Iisus, pentru motive arătate limpede de corecta exegeză a Bibliei, ci ai unei Marii, numită „cealaltă Marie".

În cursul secolelor de la Hristos, au fost destui eretici care au căutat să despartă pe Iisus de mama Sa, ca acel Nestorie, osîndit de Sinodul al patrulea ecumenic, care ,despărţind în Hristos firea omenească de cea Dumne-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Întîlnirile din vis

Umbre dragi au venit să mă vadă,
nespus de blînde, gătite de drum
în azurii cămăşi de zăpadă,
purtînd uşoare sandale de scrum.
Cîntece tainice, şoaptele lor
sunau a doine, a colinde noi;
n-a fost chip cu ele să plec în zbor:
eram altfel, somnoros lut greoi.
Nu mai ştiu cînd s-au dus, dacă mai vin
pe-o potecă stelară. Mi-au lăsat
dorul de a fi înseninat vecin
umbrelor care s-au înstrăinat.

Şcoală perpetuă

lui George Dumitrescu

Învăţ un alfabet greu de deprins:
să iert, să uit, să mă despart zîmbind,
pe rînd fiind învingător, învins,
aspir la starea pură de colind.
vestind că bucuria-i pentru toţi
cîţi ştiu citi în alfabetul greu
că sîntem, deopotrivă, mateloţi,
mare, furtuni şi albastru Empireu.

Gheorghe Stănescu

Sfîntul Antonie...

(Urmare din pag. I)

„Sînt diavolul nestatorniciei." Văzînd aceasta și înțelegînd dintr-o dată că era sub o mare ispită, călugărul se întoarse în chilia pe care abia o părăsise, se spovedi starețului și trăind de atunci înainte în ascultare și pocăință, se mîntui.

A avut puterea să se dezbare de nestatornicie. Să fi fost cel din dreptul porții chiar diavolul său păzitor, așa cum s-ar înțelege din povestirea reținută de tradiție? Poate că da. Dar în cazul acesta era un diavol prost, care și-a descoperit planul și misiunea. Ori l-a crezut prea prost și prea prostit pe bietul călugăr pe care de mult îl avea sub stăpînire, așa încît i-a vorbit ca între prieteni! Dar dacă acela a fost nu diavolul său păzitor, ci îngerul său păzitor care i-a deconspirat planul diavolului nestatorniciei care îl bîntuia, și i-a deschis ochii ca să aleagă statornicia și ascultarea? S-ar putea să fi fost și așa. Au și îngerii strategiile lor!

Sfîntul Antonie cel Mare, după îndelungate exerciții ascetice, după trecerea prin multe probe prin care a dobîndit darul deosebirii duhurilor, darul discernămîntului, adică al gîndirii drepte, duhovnicești, al deosebirii binelui de rău, a îngerilor de demoni, a primit de la Dumnezeu și darul *înainte vederii*. Era un înainte văzător. Vedea înainte de a se petrece unele fapte, citea gîndurile celor ce veneau la dînsul, sau vedea din pustia lui, fapte care se petreceau chiar atunci, undeva la mari distanțe.

Timpul și spațiul capătă, în viața sfinților, alte dimensiuni decît cele pe care le au în viața noastră cea de toate zilele. Ei intră de pe acum, din viața aceasta, în timpul și în spațiul din lumea de dincolo. Pentru dînșii distanțele nu mai sînt distanțe și ochiul lor duhovnicesc vede peste munți și peste dealuri, pe zi și pe întuneric. Pentru dînșii prezentul e în același timp trecut și viitor. Ei văd ca în prezent, și trecutul, și viitorul. Cum? Ca Dumnezeu? Nu. Cît le descopere Dumnezeu. Cît le e de folos pentru a-i folosi pe alții. Uneori le descopere prin vedenie aievea, prin îngeri, — căci ei știu să le deosebească pe cele de la Dumnezeu de cele de la diavolul — alteori prin vedere interioară, în duh, sau prin alte mijloace numai de Dumnezeu știute și de sfinți înțelese.

Interesant e totuși faptul că sfinții nu îndeamnă niciodată pe alții să se încreadă în vedenii. Chiar dacă unele vedenii par a da îndrumări bune. Chiar dacă unele proorociri prin vedenii par a se adeveri. Fiindcă sfinții știu că și diavolul se poate folosi de vedenii, că se poate da drept înger de lumină (II Cor, XI, 14) și pot ușor înșela. Un cuvios a zis odată: E preferabil să nu ascult un înger de lumină, decît să ascult un înger negru, care se dă drept înger de lumină! Ingerul cel adevărat de lumină nu se va supăra, pentru că va ști că din teama de cel înșelător nu l-am ascultat. Și va găsi el mijlocul de a-mi spune ce avea a-mi spune, fără să mă mai supună chinurilor îndoielii!

Tot în tradiția *patristică* de care ne vorbesc diferitele *Paterice*, mai găsim un exemplu de îndemn la nesupunere la vedenii, care vine în sprijinul sfatului asemănător al Sfîntului Antonie cel Mare. Se spune că un înger s-a alăturat vieții de nevoință a unui pusnic, îndu-i ani în șir povețe bune. Cum să se roage. Cum și cît să postească. Să facă ascultare de duhovnicul său etc., etc. Îl usca cu posturile și cu rugăciunile. Și mare evlavie și viață de rugăciune capătă pustnicul. După ani și ani, în care timp se și îndoise de identitatea adevărată a sfătuitorului său, pustnicul ajunse să capete încredere desăvîrșită într-însul. Temeiul lui era simplu. *Îl sfătuia numai de bine.* Nu putea fi decît îngerul Domnului, dintre aceia de care e plină Scriptura, ce vine să vorbească cu oamenii aleși.

Îngerul său îl convinse chiar, cu Scriptura în mînă, *că era și el, pustnicul un ales.* Dovada era chiar în faptul că el, îngerul, fusese trimis de Dumnezeu la dînsul, precum se mai întîmplase acest lucru în vechime, multor aleși. Îi cita din Psalmi: *„Îngerilor săi va porunci pentru tine, ca să te păzească în toate căile tale"* (Ps. 90, 11). Și îi citea din Noul Testament cum un înger al Domnului s-a arătat lui Zaharia (Luca, I, 11), cum un înger a deschis porțile temniței și i-a scos de acolo pe Petru și Ioan (F. Ap. V, 19), cum un înger a vorbit lui Filip (F. Ap. VIII, 26) și sutașului Corneliu (F.A. X, 22). În plus, îl sfătui pe pustnic să nu mărturisească duhovnicului său că stă de vorbă cu un înger, deoarece duhovnicul nu-l va înțelege și poate chiar îl va pizmui, cînd va auzi că ucenicul are drept sfătuitor un înger și că e un ales. Altfel, nu-l opri să țină legătura cu duhovnicul său, și îl povățui să-i urmeze întru totul toate sfaturile.

Dar iată că după mulți ani, după ce își consolidase bine încrederea pustnicului, îngerul îi strecură acestuia o îndoială și o bănuială în suflet, bine conjugată cu o îndreptățită, în aparență, înaltă părere de sine. *„Tu ești un ales. Cine a mai făcut atîta nevoință ca tine? Duhovnicul tău a început să te pizmuiască și să te vorbească de rău printre călugări. Vrea să-ți distrugă taima științeiei pe care ai dobîndit-o cu atîtea osteneli. Diavolul îl sfătuiește. Du-te și-l omoară pe bătrîn". — „Dar nu va fi păcat?"* întreabă pustnicul. — *„Nu va fi, pentru că bătrînul se va mîntui, iar diavolul care-l povățuiește să te defaime, va fi biruit. Vei face un bine."* Și mai adăugă: *„Te-am sfătuit eu vreodată să faci vreun rău".* Și pîndind o vreme în care bătrînul era singur, plin de mînie împotriva lui, se duse și-l omorî. Cînd ieși din chilie, afară îl aștepta „îngerul" său. Numai că acum era negru. *„Mi-au trebuit ani mulți pînă să te înving Avvo, și să te aduc pînă la crimă! Acum vei merge cu mine în iad!"*

Astfel de întîmplări avea în vedere Sfîntul Antonie cel Mare, cînd povățuia pe monahi să nu se încreadă în vedenii. Mai sînt și astăzi unii care pretind că au vedenii și poate că le și au. Numai că nu știu să le afle originea. Unele sînt cu sfaturi bune. Dar cine știe care le va fi fiind scopul ultim? Oare pentru a face fapte bune, avem nevoie neapărat de vedenii? Nu se află nicăieri scris despre așa ceva.

Mulți veneau la Sfîntul Antonie să-l întrebe chiar despre astfel de vedenii care conțineau proorocii și care se împlineau. Cum să nu crezi în asemenea vedenii verificate? Dar oare nu cumva acestea verificate au scopul de a le justifica pe cele care sînt înșelăciuni? Neștiindu-le scopul ultim, Sfîntul Antonie ca și întreaga tradiție a pustnicilor și, bineînțeles, și tradiția patristică sfătuiesc la neprimirea lor în bloc, oricum ar fi, și de la oricine s-ar pretinde. Din precauție.

Povestește o apoftegmă (o întîmplare) din viața Sfîntului Antonie: *„Oarecari frați s-au dus la Avva Antonie ca să-i vestească lui năluciriile pe care le vedeau, și să să învețe de la dînsul, de sînt adevărate sau de la draci. Și aveau ei un măgar. Și acesta a murit pe cale. Deci după ce au venit la bătrînul ,apucînd el mai înainte vorba, le-a zis lor: „Cum a murit măgarul pe cale?" Au zis ei: „De unde știi, Avvo?" Iar el le-a zis lor: „Dracii mi-au arătat." Și ei i-au zis lui. „Noi pentru aceasta am venit să te întrebăm, că vedem năluciri, și de multe ori se fac adevărate. Nu cumva ne înșelăm?" Și i-a încredințat pe ei bătrînul, din pilda măgarului, că de la draci sînt".*

Știm și din alte întîmplări din lumea nevoitorilor ispitiți de diavolul, că el e în stare să creeze iluzii și situații, în care pot cădea ușor cei lipsiți de discernămînt duhovnicesc. Povestește Avva Dorotei despre un frate pe care îl chinuia *patima bănuielii:* Într-o zi a intrat în grădină, cu gîndul de a spiona ce este pe acolo. Deodată, i s-a părut că vede pe un frate furînd și mîncînd smochine. Lucrul acesta se întîmpla într-o zi de vineri și nu era nici măcar ceasul al doilea (opt dimineața). Convins că într-adevăr a văzut aceasta, a ieșit pe furiș din grădină. Puțin mai tîrziu, în vremea slujbei, a căutat iarăși să vadă ce va face cu ocazia împărtășirii, fratele care furase și mîncase smochinele din grădină. Și l-a văzut spălîndu-și mîinile, ca să intre să se împărtășească. Atunci, a alergat de îndată la stareț și i-a spus: „iată, cutare frate intră să se împărtășească cu Sfintele Taine împreună cu frații. Poruncește să nu i se dea Sfînta Cuminecătură, căci eu l-am văzut de dimineață furînd și mîncînd smochine din grădina mănăstirii". Între timp fratele acela, cu multă smerenie, se apropie de Sfîntul Potir, căci era unul dintre cei mai cucernici. Cînd starețul l-a văzut, l-a chemat la sine mai înainte de a ajunge la preotul care împărtășea și, luîndu-l deoparte, i-a zis: *„Spune-mi, frate, ce ai făcut astăzi"* Acela, luat prin surprindere, i-a zis: *„Unde părinte?"* Iar starețul i-a zis: *„În grădină, cînd ai intrat de dimineață, ce-ai făcut?"* Și fratele, tot atît de surprins, i-a zis: *„Prea Cuvioase, nici grădina n-am văzut-o astăzi, și nici nu am fost aici în chinovie, ci abia acum am venit de pe drum. Căci îndată după ce s-a terminat slujba de noapte, iconomul m-a trimis afară, cu o treabă".*

Locul unde-l trimisese iconomul era la mai multe mile depărtare, iar fratele abia se întorsese. Atunci starețul a trimis după iconom, căruia i-a zis: *„Unde ai trimis pe fratele acesta?"* Iconomul i-a răspuns ceea ce spusese și fratele, cum că, *„în cutare sat l-a trimis"*, și depuse metanie, zicînd: *„iartă-mă, părinte stareț, căci te odihneai după slujba de noapte și pentru aceasta nu l-am adus să ia de la tine dezlegare de călătorie".* De îndată ce starețul s-a lămurit cum stau lucrurile i-a slobozit să se ducă să se împărtășească. Și chemînd pe fratele care-i mărturisise bănuielile lui, l-a mustrat și l-a oprit de la Sfînta Împărtășanie. Și nu numai atît ci, chemînd după slujbă pe toți monahii, le-a vestit cu lacrimi în ochi cele întîmplate și l-a mustrat, pe el și în fața obștii.

Cel rău i-a creat iluzia că vede păcatul celuilalt frate, numai spre a băga zizanie între frați. Pe unul să-l oprească pe nedrept de la Sfînta Împărtășanie, pe celălalt să-l facă să se creadă mare făcător de dreptate și apărător al moralei, iar pe stareț să-l facă să patroneze ambele nedreptăți, dacă n-ar fi avut inspirația să cerceteze cazul. Se vede însă că era un om cu experiență duhovnicească, și nu s-a lăsat prins în mreaja ispititorului.

(va urma)

Rolul naşilor la botez şi cununie

Despre Taina Sfîntului Botez și a Cununiei s-a scris în repetate rînduri. Despre nași însă, despre rolul, importanța și răspunderea acestora față de fini s-a scris foarte puțin sau aproape deloc.

De la început trebuie să precizăm că nașii devin garanți și părinți spirituali ai celui botezat sau cununat. Rolul lor la aceste două sfinte taine este nu numai de a ține lumînările în mîini și de a mărturisi credința în locul finilor, ci rostul și mai ales răspunderea ce și-o iau este cît se poate de mare. Ei vor fi cei dintîi, care chiar mai mult decît părinții trupești, și mai înainte decît preotul ce-i va păstori, vor trebui să dea seama în fața Dreptului Judecător, de creșterea bună sau rea, de îndrumarea pe căile virtuții pe care au da-o celor ce au fost înfățișați de către dînșii în fața Sfîntului Altar.

Există creștini care contestă rolul nașilor, spunînd că nicăieri în Biblie nu se vorbește despre aceștia. Reamintim acestora că așa cum tăierea împrejur din Legea veche se făcea pe baza credinței părinților, tot așa în Legea nouă, botezul se face pe temeiul credinței părinților spirituali, adică a nașilor. În Sf. Scriptură a Noului Testament, găsim multe exemple în sprijinul celor de mai sus. Astfel, la Marcu 2, 3—13 ni se descrie scena în care patru oameni purtau un slăbănog pentru a-l prezenta Mîntuitorului Hristos care „văzînd credința lor", deci a celor patru, nu a bolnavului, a zis slăbănogului: „Iertate sînt păcatele tale"; la Matei 8, 13 se arată că doctorul sufletelor și al trupurilor noastre vindecă sluga unuia pentru credința altuia; același lucru petrecîndu-se și cu fiica femeii cananience (Matei 15, 21—28), cu fiica lui Iair (Matei 9, 18—26), cu copilul lunatic (Matei 17, 14—18), cu un îndrăcit (Matei 9, 32—34). Exemplele ar putea continua.

Și dacă în toate aceste cazuri, celor prezentați li s-a împlinit dorința, aceasta se motivează prin purtarea și prin credința celor ce au intervenit pentru ei. Deducem prin aceasta că binefăcătorii lor erau oameni credincioși, curați, cu multă bunăvoință, cu respect și frică față

(Continuare în pag. a 3-a) *Protos. Ștefan Gușă*

GÎNDURI DESPRE RUGĂCIUNE

(Urmare din pag. I)

Tot Sf. Ioan Gură de Aur ne învață că atunci cînd rostim către Dumnezeu rugăciunile noastre nu facem acest lucru pentru a-l „informa" — căci în atotștiința Sa la El totul este cunoscut, „știe Tatăl vostru de ce aveți trebuință", spune și Mîntuitorul Iisus Hristos — ci pentru a ne „împrieteni cu El prin legătura continuă a rugăciunii, pentru a ne smeri în fața Lui și pentru a ne aminti cît mai des de păcatele noastre", cu alte cuvinte, identificîndu-ne cît mai mult cu ceea ce vrea Dumnezeu, ceea ce este, poate, înțelesul cel mai înalt al rugăciunii.

Cu adevărat, dacă ne oprim cît de cît asupra conținutului extrem de bogat al rugăciunilor pe care Biserica noastră ni le pune la îndemînă, la rugăciunile din cărțile noastre de cult, ne dăm ușor seama că ele cuprind o mare încărcătură de idei ziditoare, de învățături, de căință pentru răul pe care l-am făcut și binele pe care nu l-am făcut dar îl putem face, de îndemnuri în a fi mereu treji, mereu cu atenție asupra noastră și asupra rosturilor noastre în lume, rugăciunea devenind astfel nu numai mijloc de încălzire și întărire lăuntrică, ci și mijloc de luminare a minții, de cercetare și verificare a nivelului religios-moral la care ne aflăm. „Viața de rugăciune — spune un teolog rus — densitatea și profunzimea ei, ritmul ei, măsoară sănătatea spirituală și ne descoperă nouă cine sîntem noi înșine".

Cunoscînd Dumnezeu toate ale noastre, precum părinții cunosc trebuințele copiilor, în rugăciune deci nu vorbele multe sînt esențiale, că nu în cuvinte multe stă puterea rugăciunii — iar cînd vă rugați nu spuneți multe ca păgînii, ne spune chiar Mîntuitorul — ci în adunarea noastră din împrăștierea sau risipirea în care ne aflăm adesea, în ceasul rugăciunii, precum și în tensiunea sau focul lăuntric cu care ne rugăm. Să nu uităm că o singură vorbă a tîlharului de pe cruce a atras mila lui Dumnezeu și un singur cuvînt al vameșului i-a fost mai de folos decît discursul fălos al fariseului din parabola Mîntuitorului. Să nu uităm de asemerea că Mîntuitorul s-a rugat încît „sudoarea lui s-a făcut ca picături de sînge" (Luca 22, 44), cu o concentrare așadar care parcă depășește puterea noastră de înțelegere.

Rugăciunea adevărată mai cere apoi cuget curat, împăcare cu cei din jurul nostru, căci tot Mîntuitorul ne spune: „Iar cînd stați și vă rugați iertați orice aveți asupra cuiva" (Marcu 11, 25).

Ne rugăm cu cuvîntul, ne rugăm cu gîndul sau în gînd, dar să nu uităm că ne rugăm și cu mîinile, cu fapta, cu munca noastră cinstită și conștiincioasă, că orice faptă bună izvorîtă din curată dragoste creștinească este și ea un fel de rugăciune, uneori fiind mai primită la Dumnezeu decît o rugăciune propriu-zisă.

Să ne rugăm deci cu fiece prilej: să ne rugăm dimineața, să ne rugăm înainte de a începe lucrul nostru, chiar și numai cu un „Doamne ajută" rostit din inimă, să ne rugăm înainte de masă și după masă, să ne rugăm înainte de culcare, să ne rugăm în călătorii și oriunde ne-am afla, să ne rugăm unii pentru alții, pentru copii, pentru părinți și frați, să ne rugăm pentru cei ce ne iubesc și pentru cei ce ne urăsc pe noi, să ne rugăm în dureri, dar și în bucurii, cu încredințarea că Părintele nostru ceresc, că Domnul nostru Iisus Hristos „îmbogățește pe toți cei ce-l cheamă" (Rom. 10, 12); să ne rugăm cu vorba, cu gîndul și cu fapta, să ne rugăm în familiile noastre, în bisericile noastre parohiale, în școală, la locurile noastre de muncă, încredințați fiind că, în felul acesta, omul nostru lăuntric va crește, sporind totodată și mai binele în lume, mai bine după care tînjim și de care aveam atîta nevoie cu toții.

Întrajutorare sau credinţa lucrătoare prin dragoste

Biserica Galatiei din Asia Mică a fost una din primele comunități creștine înființate de Sf. Apostol Pavel. În lipsa Apostolului în sînul creștinilor din Galatia au pătruns o seamă de „învățători mincinoși", de care se pare că nu ducem lipsă nici în zilele noastre, care au început să strecoare în sufletele proaspeților încreștinați o seamă de semințe greșite, tendențioase și de rea credință, că, de pildă, Pavel n-ar fi pe deplin Apostol și, deci, ei, galatenii, ar fi numai pe jumătate creștini, iar pentru a fi pe deplin trebuie să respecte o seamă de prescripții ale Vechiului Testament, dintre care cea mai de seamă ar fi, după spusa lor, tăierea împrejur.

Din astfel de motive, în Epistola pe care le-o adresează, neobositul Apostol Pavel scrie Galatenilor și aceste semnificative și mereu actuale cuvinte: „Întru Iisus Hristos nici tăierea împrejur, nici netăierea împrejur nu poate nimic, *ci credința care lucrează prin dragoste"* (Gal. 5, 6). Cu alte cuvinte, pentru mîntuirea pe care Iisus-Domnul a adus-o și a lăsat-o spre lucrare Bisericii esențial și necesar este o credință curată, luminată și vie, lucrătoare prin fapte bune, care nu sînt altceva decît revărsări în afară ale dragostei noastre de Dumnezeu și de oameni. Ceea ce a spus de altfel și Mîntuitorul în diverse împrejurări și în diferite chipuri: „Fericiți sînt cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl păzesc pe el" (Luca 11, 28), sau cînd spune că frați ai Săi sînt numai cei „care ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și-l împlinesc pe el" (Luca 8, 21), ca să dăm doar cîteva exemple.

După cum știm acest lucru s-a și vădit încă din primele zile ale Bisericii, atît în viața personală a creștinilor, cît și pe planul mare al comunităților creștine. Să ne reamintim de viețuirea exemplară a primilor creștini, cît și, de pildă, de colecta organizată de Sf. Apostol Pavel în comunitățile creștine din Grecia antică și Macedonia, pentru creștinii din Ierusalim expuși unor grele suferințe provocate de o secetă cumplită, acest lucru perpetuîndu-se pe tot parcursul istoriei Bisericii creștine, pînă în ziua de astăzi, la toate popoarele creștine, deci și la noi.

Iată de pildă cei mai în vîrstă ne amintim de ucigătoarea secetă care s-a abătut peste Moldova imediat după al doilea război mondial, secetă care se așternea peste dureroasele urmări ale războiului.

S-au inițiat atunci de către Biserică o seamă de acțiuni pentru ajutorarea fraților noștri moldoveni, între care organizarea de cantine, colectarea de bani și alimente, găzduirea pe perioade îndelungate, uneori chiar cu înfieri, de copii din Moldova etc.

În nr. 23—24/1947 al Telegrafului Român, mitropolitul Nicolae Bălan informa cititorii că din Arhiepiscopia de Alba Iulia și Sibiu, cum se numea atunci, „pentru iubiții noștri frați din Moldova, aflați în grea suferință, s-au colectat în total 92.454 kg alimente și cereale, adică aproape 10 vagoane de bucate, iar bani suma de cam una sută milioane lei", specificîndu-se unde au fost dirijate aceste ajutoare.

Iată că în vara anului care s-a scurs unii dintre frații noștri din Moldova din nou au fost încercați, prin inundațiile catastrofale care au avut loc acolo. Și de data aceasta credința foarte multor fii ai țării s-a dovedit cît se poate de lucrătoare în fapte bune, de ajutorare și întrajutorare, cum potrivit spune Sf. Apostol Pavel: „Celui cu mult nu i-a prisosit și celui cu puțin nu i-a lipsit" (II Cor. 8, 15).

Din punctul de vedere al învățăturii Mîntuitorului Iisus Hristos, binele ca să fie cu adevărat bine nu trebuie trîmbițat, ci trebuie făcut discret, așa ca să nu știe stînga ce face dreapta. Totuși, în anumite situații, bucuria unei fapte bune este potrivit ca să fie împărtășită și altora. Căci bucurie este, de pildă, și îndemn spre trezire de suflete amorțite, dacă nu chiar împietrite, vestea pe care ne-a dat-o o învățătoare pensionară din Cisnădie, care a adus și plasat pe la multe case creștinești copii din satele moldovene sinistrate, îmbrăcați și hrăniți o bună perioadă de timp, ceea ce de altfel s-a făcut și la Orlat, la Săliște și în alte localități din Arhiepiscopia Sibiului, ori sutele de kg de alimente și miile de pachete cu haine, încălțăminte și alte articole de strictă necesitate adunate de parohii din Sibiu și transportate chiar cu camionul Arhiepiscopiei, și de alte multe parohii din Arhiepiscopie, ale căror nume spațiul nu ne permite a le specifica pe toate, multe dintre aceste colecte fiind însoțite chiar de unii din preoții noștri.

Rîvnă și dragoste creștinească au dovedit în această lucrare și unele asociații religioase, ca de exemplu Filiala Sibiu-Cibin a Societății Femeilor Ortodoxe din România, care a colectat și o frumoasă sumă de bani.

De altfel, la chemarea Centrului arhiepiscopesc Sibiu, a I. P. S. Mitropolit Antonie, de pe întreg cuprinsul Arhiepiscopiei pentru sinistrații din Moldova s-au adunat aproape 3 mil. lei, virați în contul Episcopiei Romanului și Hușilor, pe teritoriul căreia se află majoritatea parohiilor care au fost cuprinse de ape. Numai din prot. Mediaș au fost adunați 7 171 613 lei, din prot. Agnita 334,328 lei, ca să dăm doar două exemple, afară de sumele care au fost expediate direct beneficiarilor: Blăjel — 70 000 lei, Agîrbiciu — 40 000 lei, Bazna — 40 000 lei, Homorod — 20 000 lei, Aciliu — 30 000 lei, Or. Victoria — 17 000 lei ș.a.

Știind că, dat din dragoste unui semen însetat, chiar și un pahar cu apă primește valoare veșnică, cum ne asigură Mîntuitorul, desigur că și aceste revărsări de fapte ale credinței lucrătoare prin dragoste vor fi înscrise în Cartea vieții Celui Atotputernic, ele dovedind totodată și bogăția sufletului creștin românesc, pentru a cărui mîntuire vremelnică și veșnică cu toată stăruința Domnului să re rugăm!

P.

Întîmpinîndu-L pe Domnul...

(Urmare din pag. I)

hului" (Ef. 6, 17), fie „a dregătorilor" (Rom. 13, 4)... dar oricum în puterea lui Dumnezeu, își începe lucrarea, printr-o tainică iconomie, chiar în acea părticică de lume („vas ales" și „tron împărătesc") menită a fi începutul prefacerii acestei lumi în Biserică a lui Dumnezeu, nemăsurat mai mult decît vechiul templu. Și nu oriunde, ci prin însuși sufletul ei. Și cine este sufletul Maicei — început și icoană a Bisericii — dacă nu Însuși Unul Născut, Fiul ei, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos?!... („rai însuflețit ce are în mijloc pomul vieții, pe Domnul" — din Acatistul Buneivestiri).

Întîmpinarea Domnului mai este, încă o dată, și arătare și descoperire a Sa — prin Duhul Sfînt și prin văzul și pipăitul martorilor istorici ai evenimentelor: Dreptul Simeon, Proorocița Ana și ceilalți.

Iar pentru Toma — necredincioșii tuturor timpurilor, „El este cu noi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului" (Mt. 28, 20) prin însuși prea curat Trupul Său și însuși scump Sîngele Său, în care se prefac ,la Sfînta Liturghie, pîinea și vinul aduse la Biserică de creștini, ca *dar și jertfă*, „ale Sale dintru ale Sale... (și) de toate pentru toate", *întîmpinate* și primite în brațe și binecuvîntate de preot în ușa altarului Împărăției...

Pentru că în Sfînta Împărtășanie, *mai mult decît văzut și pipăit* — în care ne punem atîta nădejde și sîntem de atîtea ori înșelați — *„gustînd* și văzînd că bun este", atunci, în însuși „templul trupului... și al duhului nostru" (I Cor. 6, 19—20), Îl *întîmpinăm pe Domnul* și Dumnezeul și Mîntuitorul nostru Hristos...

Sibiu, ian. 1992

MOŞTENIREA ŞAGUNIANĂ

(Urmare din pag. I)

lizării, ele au devenit aproape falimentare, iar salvarea acestor școli nu a venit din partea ierarhiei, ci din partea lui Onisifor Ghibu, un adevărat moștenitor al lui Șaguna în politica școlară.[3]

Tradiția șaguniană mai răzbate în cărturăria lui Nicolae Popeea, în politica „activistă" a Partidului Național Român din Transilvania, precum și în spiritul organizatoric al unui Miron Cristea, viitorul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, atunci, între 1889—1918, episcop al Caransebeșului.

Istoriografia noastră bisericească prin sinteze istorice, monografii tematice și biografii a lămurit aspectele politice și culturale în care s-a zbătut Biserica Ortodoxă Română din Transilvania între 1873—1918. S-au înregistrat scăderi față de epoca lui Șaguna, într-un context politic complex. Moștenirea Șaguniană însă a iradiat în destinul „Astrei", al cîtorva personalități de excepție, în politica parlamentară a anilor 1905—1918, încît cu multă dreptate și adevăr Octavian Goga l-a numit un precursor; și l-a portretizat în cuvinte memorabile: „Minte de o comprehensiune cu totul particulară pentru toate situațiile politice, om de tact și fin diplomat, spirit cizelat de cultură și perfect echilibrat, pregătit deopotrivă pentru speculațiunile abstracte și pentru acțiunile pozitive".[4]

Așadar, moștenirea șaguniană a fost una de mari dimensiuni, sensurile ei au vibrat în lupta pentru politică a tuturor românilor, încît putem spune că duhul șagunian se rostea pe sine, în acele cuvinte ale bucuriei pe care paginile „Telegrafului român" — tot ctitorire șaguniană — le închina dimpreună cu întreg neamul românesc, durabilului act de la 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia: „Ziua de înviere a fost prăznuită în chipul cel mai demn: sionul sufletului românesc, îmbrăcat în podoaba falnicului tricolor, a primit mulțimea românilor din toate unghiurile. Au fost peste 100 de mii de oameni".[5] Prin faptele lui de politică și cultură, de ctitorie ortodoxă Șaguna a fost și el, atunci, de față.

3 Traian Vedinaș, *Onisifor Ghibu, educator și memorialist*, 1983, p. 15.
4 Octavian Goga, *Precursorii*, p. 187.
5 „Telegraful român", 1918, nr. 130, p. 411.

Pruncul şi mama Lui

(Urmare din pag. I)

zeiască, care erau unite întru El, spunea că Sfînta Maria este *Născătoare de om* și nu *Născătoare de Dumnezeu*. Erezia a fost reluată mai tîrziu de mulți, în felurite variante, pînă în zilele noastre. Credința noastră cea adevărată nu desparte pe Fiu de Mamă, ci, dînd cinstirea cuvenită Mamei, cinstește de fapt pe Fiul ei. Cine nu cinstește pe mamă, nu cinstește cu adevărat, nici între oameni, pe fiul mamei. Noi nu spunem că Fecioara Maria ne-a mîntuit — singurul Mîntuitor fiind Iisus Hristos, în mod obiectiv — ci o chemăm în rugăciuni ca mijlocitoare și rugătoare împreună cu toți sfinții, pentru noi.

Pruncul și Mama lui, uniți prin dragoste nepieritoare, ne vorbesc despre *legătura cea mai apropiată dintre Dumnezeu și oameni*, temelia și nădejdea mîntuirii noastre.

Istoria biblică a Vechiului Testament

Ţara în care s-a alcătuit Biblia şi s-a născut Mesia (III)

1. Alte localităţi memorabile din Provincia Iudeea

În partea de sud-est a Muntelui Măslinilor şi la o distanţă de 15 stadii (2,7 km) de Ierusalim, se află pînă astăzi satul *Betania* (Casa Săracilor), locul de baştină a lui Lazăr şi surorilor sale Marta şi Maria, în casa cărora Mîntuitorul poposea ori de cîte ori vizita Ierusalimul (In. 11, 1—11). Ca o mărturie a minunii ce s-a petrecut aici stă mormîntul lui Lazăr, cel înviat a patra zi.

În apropiere de Betania, fiind despărţit de aceasta doar prin drumul care duce de la Ierusalim la Ierihon se află satul *Betfaghe* (Casa figelor sau a smochinelor), unde Mîntuitorul i-a trimis pe ucenicii Săi spre a lua asina cu mînzul ei, peste care s-a aşezat apoi şi a intrat triumfal în Ierusalim, în Duminica Floriilor (Mc. 11, 1; Mt. 21, 1; Lc. 19, 29, 37; Zah. 9, 9).

Un alt oraş vestit din Iudeea era *Betleemul* (Beit Lehem = Casa Pîinii), care se află şi azi la o distanţă de aproximativ 7 km. sud de Ierusalim. În vechime se numea Efrata. Este oraşul natal al regelui David (I Sam. 16, 17). Profetul Mihea îl desemnează şi ca loc în care se va naşte Mesia (cap. 5, 1). Într-adevăr, în Noul Testament, Betleemul este celebrat ca loc al naşterii Domnului nostru Iisus Hristos (Mt. 2; Lc. 2). Peştera unde, după tradiţie, s-a născut Domnul se afla pe o colină din partea de est a oraşului (astăzi de fapt înglobată în oraş, care s-a extins). Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena au înălţat aici în anul 330, o biserică, restaurată mai apoi de împăratul Iustinian (sec. VI). Este cea mai veche biserică din Ţara Sfîntă. Sub altarul ei se află peştera Naşterii Domnului. Prin părţile laterale ale altarului, se coboară, pe nişte trepte, chiar în interiorul peşterii, unde pe lîngă altarul ortodocşilor, mai există încă două altare: unul al romano-catolicilor şi altul al armenilor.

Spre sud de Betleem, la aproximativ 11 km, se află localitatea *Tecoa*, patria profetului Amos (Am. 1, 1).

Hebronul este alt oraş străvechi al Ţării Sfinte, existent pînă azi. Este situat la 36 km sud de Ierusalim.

Din Sfînta Scriptură aflăm că la Hebron şi-a aşezat patriarhul Avraam cortul, după ce a părăsit Caldeea şi a venit în Canaan. Aici a cumpărat el, de la oamenii locului, un ogor cu peştera Macpela, ce se afla pe el. Această peşteră a devenit gropniţă pentru Sara, iar mai apoi pentru Avraam, Isac, Rebeca, Iacob, Lia, Iosif şi Asineta (Gen. 13, 18 ş.u.). Tot aici se afla şi stejarul Mamvri (Gen. 13, 18; 18, 1).

La sud de Hebron, în munţi, se afla localitatea *Iuita* (Iosua 15, 55), care era cetate preoţească şi loc de reşedinţă a părinţilor Sf. Ioan Botezătorul.

Bine cunoscută şi adeseori amintită este localitatea *Betel* (Casa Domnului), aşezată la 16 km nord de Ierusalim, pe drumul care duce la Sichem. Patriarhul Iacov a avut aici visul cu scara sprijinită cu un capăt de cer, scară pe care coborau şi urcau îngeri (Gen. 28, 11).

Spre nord-est de Ierusalim, în teritoriul tribului Veniamin, se afla cetatea preoţească *Anatot*, de unde era originar profetul Ieremia (Ier. 1, 1; 11, 21; 32, 7).

Spre nord de Betel se afla anticul *Şilo*. În vremea judecătorilor s-a aflat aici cortul mărturiei.

Ierihonul este o altă localitate însemnată din provincia Iudeea. Era numit şi Cetatea palmierilor din cauza vastelor plantaţii din acest arbore tropical, ce existau acolo. Este situat în valea Iordanului, la paroximativ 10 km nord de Marea Moartă. Este una dintre cele mai vechi aşezări umane din lume. S-au descoperit aici urme ale unor locuinţe urcînd pînă la 7000 de ani î.d.Hr.

Ierihonul este primul oraş cucerit de evrei după întoarcerea lor din Egipt. Profeţii Ilie şi Elisei şi-au desfăşurat aici o bună parte a activităţii lor.

În epoca romană şi în special sub Irod cel Mare, oraşul a dobîndit o înfăţişare somptuoasă. Acest rege şi fiul său Arhelau au avut reşedinţa de iarnă la Ierihon. Palatul lui Irod, care a fost descoperit aici, este unul dintre cele mai mari din cîte s-au găsit pînă acum pe teritoriul vechii Palestine.

Ierihonul este amintit frecvent şi în Noul Testament. Aici locuia Zaheu, mai marele vameşilor, în a cărui casă a poposit Iisus. Tot aici s-a petrecut şi minunea vindecării celor doi orbi (Mt. 20, 27; Mc. 10, 46).

La 43 km sud-est de Hebron se află localitatea *Beerşeba*. Aici a poposit o vreme patriarhul Avraam.

Pe malul Mediteranei, în teritoriul tribului Dan se afla portul *Ioppe* sau *Iaffa*, azi cartier al Tel-Avivului. Sfîntul Apostol Petru a petrecut aici o vreme, săvîrşind minuni (F. Ap. 9, 36 ş.u.).

La sud de Ioppe se afla localitatea Iabne sau Iamnia (I Paralip. 26, 6). După căderea Ierusalimului în anul 70 d.Hr., Iabne a devenit sediul sinedriului şi centrul vieţii culturale a evreilor.

2. Localităţi din Provincia Samaria.

Prima localitate a Samariei a fost *Sichemul* (azi Nablus), unde a fost reînnoit Legămîntul, după întoarcerea evreilor din Egipt (vezi Iosua, cap. 24). Acest oraş a fost o vreme capitala regatului de Nord, Israel sau Efraim (I Reg. 12). În Sichem se află fîntîna lui Iacob, un puţ adînc de 23 m. După tradiţie, patriarhul Iacob, împreună cu oamenii săi, a săpat această fîntînă. Aici a avut loc convorbirea Mîntuitorului cu femeia samarineană.

La foarte mică distanţă, spre nord de Sichem se afla cetatea *Samaria*, a doua capitală a Regatului de Nord, întemeiată fiind în sec. IX î.d.Hr., de către regele Omri. Irod cel Mare va înfrumuseţa cetatea, construind aici edificii pompoase. Tot el, în onoarea împăratului Augustus, îi va schimba numele în *Sevaste* (traducerea grecească a cuvîntului latin Augusta). Astăzi, din glorioasa cetate de altădată n-au rămas decît ruine.

La aproximativ 30 km sud de actuala Haifa, pe malul Mării Mediterane, se află ruinele *Cezareei Palestinei*, construită între anii 22—10 î.d.Hr., de către Irod cel Mare tot în cinstea cezarului Augustus. Cezareea a devenit portul cel mai important al Palestinei la Mediterană şi reşedinţă a procuratorilor romani.

Sfîntul Petru l-a botezat aici pe sutaşul Corneliu, primul păgîn care a fost primit în sînul Bisericii (F. Ap. 10, 10), iar Sf. Pavel a petrecut aici, în detenţie, timp de doi ani, sub procuratorii Felix şi Festus (F. Ap. 23, 23).

În valea Iezreel sau Ezdrelom, care separă Provincia Samaria de Galileea, în partea de vest a acestei văi, se afla o străveche şi foarte vestită cetate: *Meghido*, care încă în perioada canaanită era socotită cea mai importantă fortăreaţă a ţării. Însăşi Valea Iezreel s-a numit, după această fortăreaţă, Valea Meghido, iar munţii de la sud-vest de ea s-au numit Harmaghedon (har=munte+Meghida=Muntele Meghida). În jurul acestei cetăţi s-au purtat multe războaie între evrei, egipteni şi filisteni. Solomon avea concentrate la Meghido importante trupe de cavalerie. Ruinele grajdurilor lui Solomon se văd pînă azi.

3. Localităţi mai importante din Provincia Galileea.

Cea mai însemnată cetate a Galileii a fost fără îndoială *Nazaretul*. Evangheliile vorbesc despre acest oraş ca despre reşedinţa dreptului Iosif şi Sf. Fecioare Maria. Aici a avut loc Bunavestire a Naşterii Domnului şi şi-a petrecut Mîntuitorul copilăria. Tot aici a început El propovăduirea Sa, după ce s-a botezat în Iordan, de la Ioan.

Astăzi Nazaretul este un oraş înfloritor şi constituie un punct de pelerinaj cercetat de nenumăraţi închinători dornici de a păşi pe urmele Mîntuitorului.

La poalele muntelui Tabor, în spre sud, se află *Nainul*, satul unde Mîntuitorul l-a înviat pe unicul fiu al unei văduve (Lc. 7, 11—17).

La aproximativ 13 km nord-est de Nazaret se află, pînă azi, satul *Cana Galileii*, unde Iisus a săvîrşit prima minune: prefacerea apei în vin, la nunta la care a participat împreună cu Sfînta Sa Maică şi Apostolii Săi (In. 2, 1—11). În sec. IV d.Hr., a fost construită aici de către Constantin cel Mare, o biserică, în amintirea evenimentului, dar care din păcate nu mai există. Pe locul ei se află o altă biserică.

Pe malul vestic al Lacului Galileii se afla, în vremurile biblice, *Capernaumul*, o aşezare de pescari foarte înfloritoare. După incidentul din Nazaret, îndată după botezul Său, Domnul şi-a stabilit reşedinţa la Capernaum, locuind în casa soacrei lui Petru, pe care a vindecat-o de boala de friguri de care pătimea. Tot aici a înviat pe fiica lui Iair şi a vindecat el pe acel paralitic adus pe targă de către prietenii săi, ca şi pe slujitorul unui centurion. Ruinele acestei cetăţi se văd pînă azi, fiind cele mai bine păstrate de pe tot întinsul Ţării Sfinte.

Tot pe malul vestic al Lacului Ghenizaret se află ruinele unei alte aşezări biblice — Magdala, de unde era originară Maria Magdalena (Mt. 15, 19; 27, 26).

Mai la sud de Magdala, tot pe malul lacului, se află şi azi oraşul *Tiberiada* sau *Tiverias*, întemeiat de către Irod Antipa în onoarea împăratului Tiberiu. A fost o vreme capitala tetrahiei lui Irod Antipa. După căderea Ierusalimului, iudeii cei mai de vază s-au refugiat aici, întemeind o înaltă şcoală rabinică pentru studiul Legii. Aici a fost scrisă Misna, prima parte a Talmudului. Tot aici şi-a avut un timp sediul şi marele sinedriu.

4. Lacalităţi din partea Ţării Sfinte de la răsărit de Iordan.

Pe malul estic al lacului Ghenizaret, în imediata apropiere a punctului de vărsare a Iordanului în acest lac se afla cetatea *Betsaida* (Casa pescarilor). Primii trei apostoli chemaţi de Mîntuitorul: Simon-Petru, Andrei şi Filip erau originari din Betsaida (In I, 44).

La sud-est de lacul Ghenizaret se afla cetatea *Gadara*, în apropierea căreia Domnul a săvîrşit vindecarea celor doi demonizaţi (Mt. 8, 28).

Pr. prof. Dumitru Abrudan

„CA TOŢI SĂ FIM UNA"

ECTENIE STĂRUITOARE PENTRU UNIRE*

Doamne,

România are o singură inimă şi inima aceasta bate pentru tot trupul şi sufletul românesc, pretutindeni pe vatra strămoşească locuită de români.

Nici un român, oriunde s-ar găsi, nu poate gîndi decît românește, chiar dacă din pricini de care sînt alţii vinovaţi, şi-ar fi pierdut graiul. Graiul inimii, graiul sîngelui e întotdeauna acela al fiinţei lui originare.

Limba românilor e una. „O comoară" cum spunea preotul-poet Alexe Mateevici. Ea îi transmite românului cuvînt pe înţeles despre strămoşii lui, şi testamentul lăsat de ei urmaşilor: păstraţi-vă între hotarele pe care vi le-a rînduit Dumnezeu şi nu vă lăsaţi împărţiţi. Căci despărţiţi veţi fi slabi şi duşmanii vă vor cotropi şi vă vor stăpîni mai uşor. Şi inima voastră nu va mai bate în acelaşi ritm pentru toţi, şi cu acelaşi foc, ca să încălzească şi să ţină viu şi puternic trupul vostru întreg.

Întotdeauna, de-a lungul unei istorii de două mii de ani de cînd ne-am născut români şi creştini în acelaşi timp şi de cînd duşmani nelegiuiţi ne-au despărţit, am tot avut, cum zicea poetul „un vis neîmplinit": Să fim din nou una!

Ni l-am împlinit în 1600, într-un miracol, sub sceptrul lui Mihai Viteazul refăcînd Dacia lui Decebal şi Dacia Felix a lui Traian. Şi iar au urmat despărţiri lucrate de mîini străine şi vrăjmaşe.

La 24 ianuarie 1859, într-o zi ca aceasta, visul Moldovei şi Munteniei s-a împlinit într-o unire înţeleaptă. Rămînea sub jug străin Basarabia şi Bucovina. Dar a venit providenţialul 1918, cînd Basarabia a fost aceea care a dat, cea dintîi, semnalul reîntregirii celei mari, în neuitata zi de 27 martie, urmată de Bucovina în noiembrie şi de Transilvania la 1 decembrie 1918.

Şi au venit din nou mîini vinovate ,cu cugete necurate, care iarăşi ne-au împărţit, pe unii ne-au umilit, pe unii ne-au împrăştiat, pe alţii ne-au dus prin Siberii de iad şi întuneric.

Trupul Patriei se va reîntregi iarăşi între hotarele lui cele drepte, şi vremea aceea nu e departe. Ea începe să se vadă. Ceaţa de pe lunca Prutului se împrăştie şi bucuria noastră va fi deplină. Ar fi nefiresc să fie altfel. Dumnezeu ne va aduna din nou sub un singur cer, cum ne-a adunat sub un singur steag şi sub un singur imn naţional, şi ne va aduna pe un pămînt nedespărţit de nici un fel de sîrme ghimpate, anomalii care jignesc simţul de omenie şi dreptate. Căci nu e drept şi firesc să fii un trup şi un suflet, în părţi care strică armonia cea de Dumnezeu zidită şi de Dumnezeu voită, căci Dumnezeu a creat naţiunile ca pe un întreg, şi le-a dat lor grai comun, şi vetre de viejuire, de împlinire şi de destin comun.

România are o singură inimă şi inima aceasta bate în acelaşi ritm în pieptul românilor de pretutindeni, de pe tot rotundul pămîntului nostru românesc.

Domnul Dumnezeul părinţilor noştri să audă rugăciunea noastră fierbinte şi stăruitoare, să audă glasul de speranţă al pruncilor, al bărbaţilor şi al femeilor, glasul de îndelungă aşteptare al bătrînilor supuşi vreme îndelungată sub un imperiu satanic, glasul de dreaptă răsplătire pe care au cerut-o în ultimul lor ceas de viaţă, curmată silnic, toţi cei care s-au jertfit în subpămînturi uraliene întunecate de cărbune, şi în gheţuri de taigă sălbatică, şi în Vorcute nimicitoare de trupuri şi schiloditoare de suflete.

„Ca toţi să fie una", *s-a rugat Mîntuitorul, după cum ne spune Evanghelistul Ioan (cap. 17).*

„Ca toţi să fim una", *noi românii de pretutindeni, Domnului să ne rugăm!*

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt rostit în capitala Moldovei, la Iaşi, pentru toţi românii moldoveni cu prilejul întrunirii „Convenţiei pentru unirea Românilor", la 24 ianuarie 1992.

Monumente, oameni, fapte şi locuri istorice

Un sat ardelean — renumită vatră de istorie

Străveche aşezare omenească, ale cărei urme materiale îşi au rădăcinile adînc înfipte în orînduirea comunei primitive, şi care se înmulţesc în epocile următoare, fiind menţionată în scris pentru prima dată într-un document din anul 1205, comuna Cizer, judeţul Sălaj, situată în zona colinară de la poalele Munţilor Meseş, asemenea multor alte localităţi, este o renumită vatră de istorie, păstrătoare a unor valori de cultură materială — vestigii, monumente şi locuri — legate de evoluţia istorică a poporului nostru, de lupta sa pentru libertate şi unitate politico-statală.

Din rîndul acestor vestigii face parte *casa ţărănească*, construită pe la 1700, din lemn de stejar şi acoperită cu paie, aşezată lîngă volea Cizerului, care, de pe la 1730 pînă la 1773, a fost folosită ca lăcaş de cult, de către cei peste 100 de români, cîţi număra aşezarea în acei ani, deoarece vechea biserică, edificată la începutul secolului al XVIII-lea, fusese mistuită de un incendiu. Casa, alcătuită din tindă şi cameră, avînd dimensiunile de 9,50×7 m, are în faţă o prispă lată de un metru, o uşă la intrare şi trei geamuri, dintre care unul mai mic. La exterior, prispa are patru stîlpi sculptaţi, fixaţi cu jumătăţi de arcuri în boltă, în grinda de deasupra, şi care susţin suprastructura clădirii în acea parte. De asemenea, şi două geamuri au ancadramentul sculptat cu motive populare: cordon, brîu, brîu dinţat şi discuri înlănţuite.

Ţinînd seama de valoarea ei, această casă a fost achiziţionată de Muzeul de istorie şi artă din Zalău şi mutată în apropirea şcolii noi, şi în vecinătatea altor obiective istorice.

Al doilea obiectiv de valoare istorică îl constituie *locul de pe Coaste*, unde între anii 1770—1773, Horea zis Ursu, conducătorul revoluţiei de la 1784 din Transilvania, a construit o biserică din lemn de stejar Fiind unica construcţie realizată de Horea, care s-a păstrat pînă la noi, ea reprezintă un monument arhitectonic de seamă. Tocmai din acest motiv, în vara anului 1968, Biserica lui Horea a fost mutată la Cluj-Napoca, şi expusă în cadrul Muzeului etnografic de pe dealul Hoia.

Pe platoul din faţa bisericii, pe Coaste, s-au adunat sătenii din Cizer în 8/20 mai 1848, cînd preotul Ioan Pop, delegatul localităţii, s-a reîntors de la Adunarea Naţională de la Blaj, ţinută în zilele de 3—5/15—17 mai, şi le-a adus la cunoştinţă programul revoluţiei adoptat pe Cîmpul Libertăţii, program în care un loc important îl ocupa desfiinţarea iobăgiei.

Aici s-au adunat locuitorii aşezării, la chemarea preotului Coriolan Osian, pe la mijlocul lunii noiembrie 1918, pentru a alege consiliul naţional român şi garda naţională română, organe care să conducă lupta pe plan local pentru înfăptuirea idealului naţional. În acest loc s-au întrunit sătenii la 1 decembrie 1918, la orele 12, unde învăţătorul Nicolae Pop le-a vorbit despre unirea Transilvaniei cu România, act ce se înfăptuia în acel moment la Alba Iulia, de către Marea Adunare Naţională. Iar peste două zile, în 3 decembrie, tot în acel loc, în faţa satului adunat, delegaţia din Cizer, care a luat parte la Adunarea Populară de la Alba Iulia, sub conducerea preotului Coriolan Osian, a pre-

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof Paul Abrudan

Rolul naşilor la botez şi cununie

(Urmare din pag. a 2-a)

de Dumnezeu, cu milă faţă de cei în suferinţă. Acestea sînt virtuţi şi calităţi ce se cer şi naşilor din zilele noastre, care mai înainte de toate trebuie să fie oameni integri din punct de vedere moral şi social, pentru a se putea impune în faţa celor botezaţi sau cununaţi, conducîndu-i pe aceştia la desăvîrşire.

Ceea ce este însă dureros în unele cazuri, este faptul că foarte mulţi dintre naşi, fie că nu ştiu, fie că nu vor, fie că n-au timpul necesar, fie din toate acestea la un loc sau poate chiar şi altele, nu înţeleg şi nu dau atenţia cuvenită calităţii de părinţi spirituali pe care o au faţă de finii lor. Foarte mulţi se limitează doar la actele externe sau la cele de natură „materială", neglijînd total tocmai ce este mai important, latura spirituală.

Or, rolul şi rostul naşilor este în primul rînd acela de a-i creşte şi îndemna pe finii lor în credinţa ortodoxă, în respectul faţă de muncă, în dragostea faţă de semeni, în păstrarea întregului tezaur de trăire şi simţire creştinească şi românească, moştenit din moşi-strămoşi.

Este firesc să vorbim prin urmare de calităţile naşilor de la Botez şi Cununie. Ei trebuie să fie creştini ortodocşi, botezaţi în numele Sfintei Treimi; să frecventeze biserica, să ţină posturile, să se spovedească şi împărtăşească cu Sfintele Taine; să aibă un nume bun între enoriaşi; să cunoască învăţătura Bisericii Ortodoxe, în aşa fel încît să fie în stare s-o mărturisească în faţa Sfîntului Altar (Crezul) şi-apoi s-o transmită şi s-o impună prin exemplul vieţii lor celor botezaţi sau cununaţi. Dar, pentru ca să înveţi pe alţii, trebuie ca mai întîi să ştii, tu, ca să modelezi şi să îndrumi viaţa cuiva pe cărările cunoaşterii lui Dumnezeu, trebuie ca mai întîi să strălucești tu, dacă se poate, ca diamantul, pentru ca din strălucirea ta, măcar o parte să se răsfrîngă şi asupra finilor. Şi cînd zicem că trebuie să-i înveţe, aceasta nu se reduce numai la cuvinte, ci şi la fapte, şi mai ales la fapte. Acolo unde naşii se ceartă, nu se înţeleg, nu au încredere unul în celălalt, nu merg la biserică, nu postesc, nu se roagă, nu citesc cărţi folositoare, nu se îngăduie între ei, cum vor putea învăţa calea cea dreaptă şi bună pe fini? Nişte naşi despărţiţi, spre exemplu, ce pildă pot da şi ce vor putea spune ei unor fini, care să zicem că nu s-ar înţelege între ei. Răspunsul vine de la sine. Cartea sfîntă ne spune că „orb pe orb de va conduce, amîndoi vor cădea în groapă". Niste naşi care nu ştiu Crezul şi nici măcar Tatăl nostru, cum vor putea învăţa pe finul botezat sau cununat ceea ce nu ştiu ei? De unde să dai altuia, cînd nu ai nici pentru tine. De aceea, datoria revine preotului, care înainte de săvîrşirea tainei, trebuie să ia legătura cu naşii, să-i invite la el acasă, ori la biserică, să le arate ce obligaţii spirituale le revin în această calitate.

Se mai cere naşilor să fie maturi şi cu autoritate faţă de fini, impunînd acestora respect şi prin vîrstă şi mai ales prin comportarea, faţă de ei. Există obiceiul ca la botez un copil din familia naşului să ţină fie copilul în braţe, fie lumînarea în mîini, considerîndu-se şi el a fi naşul celui botezat, diferenţa de vîrstă între astfel de naşi şi fini, fiind foarte mică. Ce educaţie ar putea face oare astfel de naşi unor fini de care îi desparte doar 3—5—7 ani? Cu alte cuvinte, un copil devine naşul altui copil. Mă îndoiesc de seriozitatea şi mai ales capacitatea unor astfel de naşi, care nu se vor putea impune niciodată în faţa finilor. Acest obicei, sub altă formă, se practică şi la taina sfintei Cununii, cînd naşii fie că sînt colegi de şcoală, fie că sînt prieteni de aceeaşi vîrstă, sau dacă s-au căsătorit mai de vreme, naşii pot fi chiar mai tineri decît finii. Şi în acest caz, intervine riscul, ca naşii să-şi piardă autoritatea faţă de fini, să nu fie respectaţi. De aceea, recomandarea Bisericii este ca naşii atît la botez cît şi la cununie să fie cel puţin cu 10—15 ani mai vîrstnici decît finii, cu prestanţă şi autoritate în faţa lor pentru a se putea impune faţă de ei. O altă obligativitate care se impune naşilor, mai ales celor de la cununie este să fie familişti. Dacă la botez se mai poate admite ca la oficierea slujbei respective să participe în calitate de naşi, numai unul dintre soţi sau alteori chiar şi nefamilişti, la taina nunţii naşii trebuie să fie obligatoriu căsătoriţi, cu familii model, de unde să poată lua exemplu şi mirii. Legat de aceasta, amintim că există obiceiul în unele zone ale ţării şi îndeosebi în Moldova de Sus, unde din motive lesne de bănuit, în loc de o pereche de naşi la cununie, cum ar fi normal întîlnim nunţi cu cîte 2, 3 perechi, şi ceea ce este şi mai regretabil, unele dintre aceştia se constituie în perechi ad-hoc, acolo în biserică, fie că cunună soţul sau soţia cu fiul, cu nepotul, cu fratele sau cu o oarecare altă rudă, sau chiar fără a fi rude, numai de dragul şi din nevoia de a se constitui în perechi. Sînt şi cazuri cînd naşii din astfel de perechi, nici măcar nu se cunosc între ei. Alte situaţii, sînt acelea cînd unul dintre naşi, invocînd motive că nu poate sau n-are voie sau nu vrea să intre în biserică, vine numai unul şi ca şi în cazurile de mai sus, ia pe cineva numai de formă să-i ţină lumînările, acesta considerîndu-se şi el naş faţă de finul cununat. Toate aceste practici sînt în afara rînduielilor noastre bisericeşti şi trebuiesc combătute cu fermitate şi îndepărtate. Desigur, pentru tinerii căsătoriţi (uneori şi pentru cei de la botez), asemenea practici sînt avantajoase, mai ales cînd se ajunge la „daruri", pentru că una dăruieşte naşul şi alta nuntaşul de rînd.

Legat de ritualul Cununiei, mai există şi alte practici iresponsabile şi condamnabile, cărе n-au ce căuta în biserică, unde preotul trebuie să creieze în timpul slujbei o atmosferă de pietate şi rugăciune şi nicidecum glume sau rîsete. Mă refer la acele cazuri unde preotul amăgeşte cu pişcotul pe miri sau pe naşi. În alte părţi şi mai ales acolo unde din pahar servesc şi naşii, cineva din spate îl împinge cu capul în pahar, în timp ce gustă, provocînd haz şi „bună dispoziţie". În situaţiile de mai sus, pe lîngă neajunsurile arătate, există altul şi mai mare. Fiind mai mulţi sau prea mulţi naşi, fiecare se lasă în baza celuilalt şi nici unul nu se îngrijeşte şi nu urmăreşte creşterea duhovnicească a finilor, aceştia ne mai ştiind pe cine să asculte şi cui să-i dea cinstea cuvenită.

O altă problemă legată tot de naşi, este şi vestimentaţia cu care aceştia se prezintă în faţa sfîntului Altar şi care, de multe ori, lasă de dorit. Înţelegem că în astfel de situaţii, atît naşii cît şi mirii în cazul nunţii au o vestimentaţie tradiţională, dar nu trebuie să uite că se află în faţa lui Dumnezeu şi că nu sînt la „parada modei", uitînd că exteriorul de cele mai multe ori trădează şi divulgă interiorul.

Pentru a preîntîmpina multe din cele relatate mai sus, preotul care săvîrşeşte taina are obligaţia să ia din vreme legătura cu toţi, cei implicaţi într-un fel sau altul în administrarea Tainelor Botezului şi Cununiei şi să le facă pregătirea necesară. Există localităţi unde duminica dimineaţa mirii, împreună cu naşii participă la Sfînta Liturghie. În alte părţi se şi împărtăşesc, iar după terminarea dumnezeieştii Liturghii are loc oficierea tainei Sfintei Cununiei. Aşa ar trebui să se procedeze peste tot, încît aşa făceau strămunii noştri.

După botez ca şi după cununie este cunoscut faptul că se merge acasă, la cămin sau la restaurant pentru masă şi „petrecere". Nu putem să nu fim de acord cu aceste momente de veselie şi bucurie din viaţa de fiecare zi. Dumnezeu se spune în cartea Facerii, că la început a făcut toate bune şi nimic de cîte sînt sub soare nu se întîmplă fără voia Tatălui ceresc. Chiar şi vinul înmulţit la nunta din Cana Galileii de însuşi Mîntuitorul Hristos şi dansul şi muzica de la templul lui Solomon, au fost îngăduite de Cel de Sus. Nu-i rea băutura, ci beţivul care nu ştie cînd şi unde să se oprească. Totuşi, naşii nu trebuie să uite că abia au ieşit din biserică, că acolo s-a săvîrşit o taină sfîntă şi că toate trebuiesc făcute cu măsură, ei fiind cei care trebuie să supravegheze şi să canalizeze în aşa fel lucrurile, încît să nu se uite de Dumnezeu care veghează deasupra lor, îndemnînd pe cei prezenţi să păstreze în toate bună rînduială şi bună cuviinţă. Dacă ne amintim că la nunta din Cana, Mîntuitorul Hristos după ce le-a înmulţit vinul a zis: „scoateţi şi duceţi nunului" înţelegem că şi atunci, ca şi acum, nunii erau cei care purtau toată grija organizării şi desfăşurării nunţii, lor revenindu-le obligţia de a păstra, zicem noi „calea de mijloc" şi de a nu se trece de la o extremă la alta, adică de la atmosfera de rugăciune din biserică, la fapte de ocară cum ar fi bătăile, înjurături etc.

În unele localităţi există şi un alt obicei frumos ca la scurt timp după nuntă, tinerii însoţiţi de naşi să meargă după zestrea miresei, ocazie cu care aceştia îşi iau „iertăciune" de la părinţi. Nu-i spovedanie în înţelesul de taină bisericească, dar practica e lăudabilă, cel ce părăseşte locuinţa în care a copilărit şi trăit o vreme, cerîndu-şi pe rînd iertare de la toţi ai casei, iertare şi binecuvîntare care îi însoţeşte şi la noua locuinţă, naşii fiind martorii acestui eveniment.

Toate cele de mai sus conduc la o singură concluzie: rolul naşilor în creşterea spirituală a finilor este de o importanţă cu totul aparte. Numai dovedind ei o înţelegere superioară faţă de acest rol vor fi cinstiţi de fini, preţuiţi de părinţii acestora, apreciaţi de semeni, fericiţi de Biserică, împăcaţi cu ei înşişi, iar la cel din urmă ceas vor primi drapta răsplată de la Părintele ceresc.

INFORMAŢII

— Marţi, 14 ian. 1992, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a primit la Sibiu vizita Excelenţei Sale Monseniorul John Bukovski, nunţiul papal în România. Cu acest prilej s-au purtat discuţii referitoare la problemele confesionale din Transilvania legate de relaţiile dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Catolică de rit bizantin din România.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a luat parte la o masă rotundă organizată în Aula I.T.U. Sibiu de către colectivul de redacţie al Revistei „Transilvania" Sibiu. Au luat parte profesori şi studenţi ai I.T.U. Sibiu, oameni de cultură şi artă, un numeros public.

— Miercuri, 15 ian. a.c., Î.P.S. Sa a participat la o seară culturală „Eminescu", organizată de Cercul Militar Sibiu. În cadrul acesteia, Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: „Eminescu nostru cel de toate zilele şi din toate locurile".

— Vineri, 17 ian. a.c., zi în care Sf. noastră Biserică prăznuieşte pe Sf. Antonie cel Mare, la invitaţia preoţilor şi a credincioşilor din parohia Hipodrom IV, Î.P.S. Mitropolit a slujit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohială cu hramul „Sf. Antonie".

După otpustul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa şi-a exprimat bucuria de a se afla din nou în această biserică ce poartă numele Sf. Antonie cel Mare, biserică ce a fost deschisă cu multe jertfe pe timpul dictaturii comuniste prin stăruinţa Î.P.S. Sale. Apoi Î.P.S. Sa a prezentat celor prezenţi viaţa şi activitatea Sf. Antonie cel Mare, care a rămas în istoria Bisericii ca un călugăr îmbunătăţit, un erou al credinţei cu o viaţă sfîntă şi plină de virtuţi alese.

După ce s-a oficiat parastasul în memoria ctitorilor a urmat înconjurarea bisericii cu ecteniile îndătinate. A urmat apoi o agapă creştinească oferită de Consiliul parohial.

— Sîmbătă, 18 ian. a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu, care a rezolvat unele probleme ale vieţii bisericeşti şi administrative din Eparhie.

— Duminică, 19 ian. a.c., Î.P.S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, pe poeta Leonida Lari, într-un grup de scriitori, deputaţi şi interpreţi de muzică din Republica Moldova.

— Luni, 20 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la întîlnirea organizată de Inspectoratul pentru Cultură al judeţului Sibiu la sediul acestuia, cu poeta Leonida Lari aflată în vizită la Sibiu.

— În perioada 22—25 ian. a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Sf. Sinod, lucrări desfăşurate la palatul patriarhal din Bucureşti.

Arhid. Visarion Bălţat

— Din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică 12 ianuarie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit de arhid. D. Luca şi D. Dura a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la parohia Sebeşul de Jos, prot. Avrig, prilej cu care a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 18 ianuarie 1992, Prea Sfinţia Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească la parohia Veneţia de Sus, prot. Făgăraş ,prilej cu care a fost hirotonit întru preot şi instalat părintele diacon Valentin Gall.

În după amiaza aceleiaşi zile Prea Sfinţia Sa a oficiat slujba Vecerniei la parohia Veneţia de Jos.

— Duminică, 26 ianuarie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim, însoţit de P.C. pr. prof. Dumitru Abrudan şi diaconii D. Luca şi D. Dura, a oficiat Sf. Liturghie la parohia Alma, prot. Mediaş. După cuvîntul rostit de P.C. pr. prof. Abrudan şi P.C. prot. Ioan Găban, P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

Slujba Vecerniei a fost oficiată în parohia Dumbrăveni I.

— Joi, 30 ianuarie 1992, P.S. Serafim Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie la biserica cu hramul „Sf. Trei Ierarhi" din Făgăraş-Combinat. În după amiaza aceleiaşi zile P.S. Sa a oficiat slujba Vecerniei la parohia Făgăraş-Cimitir.

Arhid. D. Luca

O cutezanţă editorială religioasă şi un apel de suflet

Tînărul şi talentatul scriitor, preotul Alexandru Stănciulescu, a întreprin o acţiune ce depăşeşte posibilul imediat şi trece în domeniul cutezanţei bărbăteşti al eroilor din basme. Preot într-un sat din jud. Mehedinţi (Bîrda, cod 1521) şi-a luat asupra sa de unul singur, ca mai de mult, înaintaşul în vrednicie, folcloristul Gh. Dumitrescu, în satul Bistriţa, înfiinţarea unei edituri cu referinţă istorică, legată de N. Iorga, *Cuget românesc*. Noul editor a pornit la drum fără fonduri băneşti, fără recomandări şi numiri, numai cu propriile sale resurse, talentul şi competenţa documentară a scrisului său, care se vrea să dea viaţă din nou folclorului nostru religios, care a avut un rol atît de important în trecut, fiindcă acest folclor religios, cum spune editorul, „a pregătit drumul lui Varlaam, Dosoftei, Ivireanu şi altor corifei ai culturii româneşti vechi". Pornită la drum în 1990 cu un program editorial îndrăzneţ, religios, istoric şi cultural, editura *Cuget românesc* a publicat: *Proverbe şi expresii religioase*, I, II; *Pentru Tine Doamne* (antologie de poezie română religioasă), I, III; *Cărţi religioase, populare (Epistola Domnului Iisus Hristos, două ediţii, Visul Maicii Domnului, Legenda Sf. Cruci, Cele 12 Vineri, Legenda Sf. Vineri), Colinde şi cîntece de stea* I. Culegerea textelor, prefeţele şi documentările pertinente aparţin editorului. În calea cutezanţei, ca-n basm, au venit greutăţi mari, pe care le enumeră editorul în *„Retrospective şi perspective" din Colinde şi cîntece de stea*, 1991: „Lipsa de bani, preţurile ridicate la hîrtie, manoperă, servicii poştale, difuzare". Editorul ţine să mulţumească „celor cîteva centre de librării, eparhiilor, parohiilor, mănăstirilor şi oamenilor de suflet, care au colaborat şi ne-au ajutat să difuzăm tipăriturile noastre", după cum mulţumiri aduce şi redacţiei „Datina", conducerii personalului Imprimeriei din Tr. Severin". În perspectivă, editorul vede viitorul editorial „foarte incert". El spune: „Dacă vom reuşi să mergem mai departe, Dumnezeu ştie. În ceea ce ne priveşte, vom continua să jertfim pentru aceasta bani, timp, energie şi tot ceea ce este necesar pentru a-L vesti pe această cale pe Hristos. Aceasta ne este menirea, aceasta dorinţa. Sperăm că nu vom ajunge în situaţia de a ne pierde toate speranţele. Aceasta atîta vreme cît oamenii de bine vor fi alături de noi". Putem să credem că nu se vor găsi oameni de bine care să nu-l ajute pe cutezătorul editor? Lucrarea sa este o lucrare bisericească, preoţească în primul rînd şi preoţii se cade să-i venim în ajutor, luînd legătura cu editura *Cuget românesc*, com. Bîrda, cod 1521, de conştiinţă preoţească. Şi pentru bunul mers al lucrării sale, cum spunea Constantin Noica pentru un alt Alexandru, *„Să ne rugăm pentru fratele Alexandru"* şi să-l ajutăm.

Pr. I. Ionescu

Un sat ardelean...

(Urmare din pag. a 3-a)

zentat o dare de seamă în legătură cu îndeplinirea mandatului încredinţat de locuitorii aşezării, pentru a susţine şi aproba actul unirii acestei provincii cu Patria-Mamă.

Pe dealul Coaste, alături de locul unde a fost ridicată biserica, se află *mormîntul scriitoarei Veronica din Sălaj*, pe numele întreg Veronica Liscan (1857—1932), participantă la Adunarea Populară de la Alba Iulia, ţinută la 1 decembrie 1918.

Un al treilea obiectiv de valoare istorică în leprezintă *clădirea fostei şcoli confesionale române din Cizer*, edificată în vara anului 1869, din iniţiativa şi prin strădania lui Ioan Pop, notarul comunal, recent venit în localitate, de la Giumelciş, unde, de asemenea, se îngrijise de construirea unei şcoli româneşti, şi a lui Vasile Pop, preotul local.

Decenii de-a rîndul, în această şcoală au învăţat carte fiii acestei aşezări. Aici, unii învăţători, aşa cum a fost Maria Orian, între anii 1902—113, organizau programe cultural-artistice, pentru răspîndirea luminii în rîndurile sătenilor, iar din sumele adunate cu acele ocazii se cumpărau manuale şcolare pentru copiii săraci, după cum şi daruri pentru copii, cu prilejul sărbătoririi Crăciunului.

În această clădire a funcţionat garda naţională, creată în noiembrie 1918, din 52 de voluntari, şi pusă sub comanda sergentului Ioan Boca, cu misiunea de a militâ pentru unirea Transilvaniei cu România, a menţine ordinea şi liniştea publică, a apăra viaţa şi bunurile tuturor locuitorilor.

Cel de-al patrulea obiectiv istoric îl constituie *clădirea primăriei*, construită în 1896. Este vorba de un edificiu modern pe acele vremuri, din cărămidă, cu geamuri mari şi luminoase, care avea cîteva camere pentru birouri, altele pentru locuinţa notarului, şi dependinţe.

Ceea ce-i dă valoare istorică acestui edificiu este faptul că aici a funcţionat consiliul naţional român, înfiinţat pe la mijlocul lunii noiembrie 1918, al cărui preşedinte a fost preotul Coriolan Orian, şi în curtea clădirii primăriei s-a semnat, la 27 noiembrie 1918, actul de adeziune privitor la unirea Transilvaniei cu România, de către toţi sătenii, bărbaţi şi femei.

Un al cincilea obiectiv cu semnificaţie istorică este *locul din faţa clădirii primăriei*, unde se bifurcă drumul naţional nou spre Ciucea, de cel vechi, în faţa grădinii învăţătorului Nichita Liscan. Acolo, lîngă o poartă triumfală, împodobită cu frunze de stejar şi flori, la 6 august 1908, ora 11, au fost aşteptaţi membrii Comitetului Central al „Astrei" sibiene, dintre care amintim pe Andrei Bîrseanu — vice-preşedintele „Asociaţiunii", Partenie Cosma, scriitorul Octavian Tăslăoanu, aduşi cu 20 de trăsuri de la Ciucea, în drumul lor spre Şimleul Silvaniei, unde era programată a se ţine adunarea generală a „Astrei" din acel an.

Prin conţinutul şi semnificaţia istorică, vestigiile şi monumentele amintite mai sus, după cum şi prin încărcătura lor instructiv-educativă şi emoţională, ele constituie un important mijloc de educare patriotică şi cetăţenească a generaţiilor de toate vîrstele.

IEROMONAHUL MACARIE

PRIMUL STAREŢ AL MĂNĂSTIRII BISTRIŢA-VILCEA

Primul stareţ al Mănăstirii Bistriţa din nordul Olteniei, atestat documentar, este ieromonahul Macarie. Menţionat într-un hrisov emis de voievodul Vlad Călugărul (1482—1495) la 16 martie 1494, din „cetatea de scaun Bucureşti", poate fi considerat chiar întîiul egumen al ctitoriei boierilor Craioveşti, fondată în anul 1491.

Hrisovul exprimă aprecierea voievodală faţă de rîvna „vlastelinilor" săi de-a înălţa acest măreţ aşezămînt întru cinstea Adormirii Maicii Domnului, şi de a-l înzestra cu numeroase sate şi sălaşe. „Am văzut marea silinţă — glăsuieşte documentul — către atotcinstitul hram, care este în numele atotcinstitei Uspenii a Preasfintei Născătoarei şi pururea Fecioarei Maria, cu cîtă silinţă de trudă iubitoare s-au sîrguit bunii şi credincioşii şi preacinstiţii nostri vlastelini, jupan Barbu Carlevschi cu fraţii săi, jupan Pîrvu şi Danciu şi Radu, şi au ridicat din temelii atotcinstitul mai sus zisul hram pe rîul numit Bistriţa, şi l-au înfrumuseţat cum se cuvine şi au dăruit satele anume Plăvicenii pe Soaş cu tot hotarul cu viile şi zeciuiala din vin cît se cuvine din acea ocină oricît este hotarul lor, şi Brîncovenii toţi, şi Gîndenii şi Vădastra pe care au cumpărat-o de la Vladu cu 15000 aspri, şi Potelul şi cu Balta Albă şi Pîrîul tot, şi Mălurenii i-au dăruit jupan Hamza".

Acestor danii, făcute de vlastelinii voivodali, adaugă însuşi Vlad Călugărul „căşăritul din judeţul Vîlcea, oricît este hotarul judeţului, şi încă vama de la Secui, pe toată".

În continuare, domnitorul stabileşte că „aceste toate, pe care le-am dăruit mai sus sfintei Mănăstiri, să fie de ocină şi de ohabă, cît va trăi domnia sa, şi cît vor trăi prea iubiţii fii ai domniei mele, Radu voievod şi Mircea, să fie pentru întărirea sfintei Mănăstiri dumnezeeştilor călugări şi rugători, părintelui egumen *ieromonah Macarie* (s.n.), şi după aceia celor ce vor fi năstavnici, şi tuturor celor întru Hristos fraţi, să le fie de hrană, nouă şi părinţilor noştri de veşnică pomenire, şi după aceia celor ce vor fi, copiilor noştri şi rudelor".

Din lipsă de izvoare, e greu de identificat cine a fost acest ieromonah Macarie. Numele este destul de răspîndit printre călugări. Chiar în anul 1492, egumenul Govorei era un Macarie, iar în 1495, un ieromonah Macarie — identificat greşit de Alexandru Odobescu cu Macarie tipografu — donează acestei Mănăstiri o vie la Ocnele Mari, „să fie călugărilor întru hrană, şi moşie ohavnică şi nezăticnită de nimeni după moartea mea şi după moartea părinţilor şi fraţilor, carii m-am tocmit cu dînşii să-mi facă pomenire în tot anul o zi". Nu peste mult timp apare şi misteriosul ieromonah Macarie tipograful, îmbogăţind cultura noastră cu primele incunabule ale timpului românesc dintre care, *Liturghierul* (1508) şi *Evangheliarul* (1512), au fost descoperite de Alexandru Odobescu în fondurile bibliotecii Mănăstirii Bistriţa, în anul 1861. De asemenea, în 1512, odată ajuns domn, Neagoe Basarab „ridică Biserica cea căzută şi puse pe Macarie mitropolit a toată Ţara Românească, Plaiului şi Severinului, cu blagoslovenia lui Pahomie, patriarhul de la Ţarigrad".

În afară de menţiunea din hrisov, nu cunoaştem alte amănunte documentare din viaţa ieromonahului Macarie. Cert este că în timpul egumeniei sale, Mănăstirea Bistriţa se afirmă ca o renumită vatră de cultură bisericească şi laică. Aici funcţiona o şcoală bine organizată, condusă de însuşi „năstavnicul" Macarie ieromonahul, unde viitorul domn Neagoe Basarab, împreună cu alţi tineri care vor îmbrăţişa ulterior cariera diplomatică sau eclesiastică, primeşte o aleasă cultură literară, artistică şi religioasă. În „biblioteca" acestei şcoli, tînărul Neagoe cunoaşte o serie de manuscrise, folosite mai tîrziu ca domn, drept izvoare de inspiraţie la întocmirea valoroasei sale lucrări *Învăţăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie*, sau le va citi cu pasiune, cum rezultă dintr-o însemnare păstrată pe fila unuia dintre ele, care cuprinde *Vieţile Sfinţilor pe scurt*, unde scrie: „Au fost odinioară împrumutat... la ţarul Neagoe, un an, şi n-a luat-o", adică a restituit-o Mănăstirii.

Sub directa purtare de grijă a egumenului Macarie ieromonahul, în şcoala de la Mănăstirea Bistriţa, s-au format, în perioada respectivă o serie de scriitori, caligrafi şi miniaturişti, pregătiţi pentru redactarea hrisoavelor şi a corespondenţei, dar mai ales pentru a copia şi împodobi cărţile de ritual, necesare oficierii cultului divin. Dintre ei, la începutul secolului al XVI-lea, cunoaştem pe „mult păcătosul numit Stepan" (1506) şi pe „Stan logofătul" (1514), care redactează documente în Mănăstirea Bistriţa. Aceasta denotă că Macarie era un cărturar de elită al epocii.

Din această cauză, n-ar fi exclus ca, ipoteza emisă, cu privire la ridicarea acestui egumen la rangul de episcop şi, ulterior, de mitropolit, să fie corectă.

Se ştie că, în anul 1503, voievodul Radu cel Mare (1495—1508) aduce pe fostul patriah al Constantinopolului Nifon al II-lea, să organizeze viaţa bisericească din Ţara Românească. În acest scop, Nifon hirotoneşte doi episcopi, nenominalizaţi în documente, unul pentru Oltenia, cu reşedinţa în Rîmnicu Vîlcea, iar altul pentru părţile de răsărit ale ţării, cu reşedinţa la Buzău. Pentru Oltenia, n-ar fi exclus ca Nifon să fi ales pe ieromonahul Macarie, de la ctitoria Craioveştilor, favorizat atît de cultura sa, cît şi de puternica influenţă a acestei mari familii de boieri, care dirija întreaga Oltenie. Prin aceasta, s-ar mai reduce şi lacuna din lista episcopilor eparhioţi de la Rîmnic, din perioada 1505—1517.

Ajuns domn al Ţării Româneşti, Neagoe Basarab, fiul vornicului Pîrvu Craiovescu, n-ar fi exclus să fi ales în fruntea Bisericii pe episcopul de la Rîmnicu Vîlcea, fostul egumen al Mănăstirii Bistriţa sub influenţa căruia s-a format în tinereţe. În acest sens, este deosebit de concludent şi faptul că Neagoe Basarab, în Învăţăturile către fiul său Teodosie, atribuie Mitropolitului Macarie al II-lea, o serie de apelative care ar denota că el a fost dascălul şi duhovnicul voievodului în timpul pregătirii sale: „Bunul meu părinte, chiar Macarie", „Învăţătorul şi îndreptătorul meu", sau „Cel ce eşti cu mila şi cu darul lui Dumnezeu ales şi pus înaintea noastră, de ne luminezi şi ne străluceşti ca razele soarelui, ca să ne arăţi şi să ne înveţi calea lui Dumnezeu şi nouă, prea iubite părinte, chiar vladico Macarie".

Dacă cele relatate sînt în concordanţă cu realitatea istorică, nedovedită întrutotul documentar, ar însemna că ieromonahul Macarie a fost stareţ al sfintei Mănăstiri Bistriţa de la fondarea ei, în anul 1491, pînă la 1504—1505, cînd a fost ridicat la treapta de episcop al Rîmniculuiî-Noului Severin.

Arhim. Veniamin Micle

Semnalăm... Semnalăm...

● Tragedia basarabenilor într-o carte care pare *„de literatură"*, dar e *„de adevăr"*: *Elena Siupiur, Siberia dus-întors 73 de ruble* (ed. Anima, 1991). Deşi nimeni n-o va putea scrie, niciodată, toată, **cine vrea să priceapă cît de cît această tragedie, să pătrundă** în această *Siberie* descrisă de D. Siupiur. Va înţelege cum *dus*-ul unora a fost *dus* pentru totdeauna, iar întors-ul cîtorva n-a fost decît o întoarcere a unor suflete mutilate, neverosimil de încăpătoare de suferinţe. Pentru cei mai mulţi „întoarcerea" din taige de copaci seculari şi din labirinturi de mine de cărbuni, fără soare şi fără speranţe, a fost direct în Paradis.

Doamna Siupiur, nu ştiam, e şi o sensibilă scriitoare, de o autenticitate rară, nu numai o cercetătoare cunoscută în ştiinţa istoriei şi a literaturii.

● Ziarul „Învierea" a Arhiepiscopiei Timişoarei (an II, 1991, nr. 21, p. 4) reproduce o cuvîntare a celui ce a fost marele mitropolit Nicolae Bălan, intitulată: *„Oastea Domnului şi Biserica"*. A fost rostită la al IX-lea Congres al Oastei Domnului, la Sibiu, în 1941. E publicată şi într-un volum („Mîntuieşte Doamne poporul tău", Sibiu 1945 p. 121—125).

E o cuvîntare foarte actuală. Este şi e de dorit să fie!

* * *

● Părintele profesor dr. acad. Dumitru Stăniloae, provocat de dl. prof. Ioan Butiurca din Reghin printr-o „scrisoare deschisă" (e o modă şi asta, deşi uneori ar fi mai profitabil pentru autori să lipească scrisorile), răspunde aşa cum numai P.C. Sa ar putea răspunde. (în pagina „Lumea creştină" din R.L., 23/24 nov. 1991, şi urm.). Documentat. Clar. Deşi unele întrebări ale d. prof. din Reghin, fiind formulate cel puţin foarte ciudat, dovedind cel puţin lipsă de informaţie istorică (nu ştim ce pradă dl. profesor), ar fi trebuit lăsate fără răspuns. Dar Părintele Stăniloae a fost şi a rămas un profesor exemplar şi mai are şi inimă bună. A răspuns la toate. Nimeni n-ar mai avea ce completa.

O mică, neînsemnată întrebare „cordială", cum îşi numea O. Paler polemicile, i-am pune domnului Buţiurca. D-sa scrie către noi toţi (de aceea răspundem şi noi): *„Stimaţi ortodocşi, noi nu vă cerem să vă lepădaţi de crezul pe care-l aveţi. Vrem să trăim uniţi cum au trăit strămoşii noştri şi au făurit unirea în 1918. Un singur lucru vă cerem şi nu e mult, lăsaţi-ne să ne păstrăm credinţa noastră strămoşească"*.

E delicat şi înduioşător că noi ortodocşii sîntem lăsaţi în credinţa noastră! Poate că dl. profesor ar fi bun să dea sfatul acesta şi unora dintre colegii săi întru catolicism oriental. Noi, în ce ne priveşte, îi asigurăm că îi lăsăm să-şi păstreze credinţa lor strămoşească. Iată că ne-am înţeles!

Rămîne acea mică întrebare cordială: de cînd începe o credinţă să fie strămoşească? Cum anulăm 1700 de ani de strămoşi, şi pe ce temei istoric românesc începem numărătoarea strămoşilor cu anul 1701? Noi, ortodocşii, şi pe cei de dinainte de 1700 îi socotim strămoşi. Aşa, din cea mai adîncă vechime, de la formarea noastră ca popor, credinţa noastră e strămoşească.

Cît despre „strămoşii" D-lui Ioan Buţiurca de după 1700, deci uniţi despre care D-sa spune că doar ei ar fi făurit unirea de la 1918, problema e de informaţie elementară. S-o lăsăm deoparte. Dacă aşa ştie D-sa!

* * *

● Dr. Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (CEB), a anunţat de curînd o *restructurare* a Consiliului, care *„să scrie şi un nou capitol în istoria ecumenismului"*.

Era şi cazul! Şi Dl. Castro e curajos şi plin de speranţe.

Dar controversele care marchează de la început această intenţie, arată că restructurarea propusă, fiind dată în grija unor reprezentanţi fără calificări solide în ecumenism (cum sînt prea mulţi dintre cei 158 de membri noi ai Comitetului Central al C.E.B.), nu va duce la schimbări eficiente. Ortodocşii se luptă, dar maşina de vot protestantă (o metodă inacceptabilă pentru ortodocşi), le răstoarnă toate propunerile.

Aşa s-a întîmplat în septembrie 1991 la Geneva cînd, o propunere a Arhiepiscopului Kiril de Smolensk, care avea în vedere crearea unei Unităţi de lucru sub titulatura de *„Educaţie şi Reînnoire"*, a fost respinsă în proporţie de trei la unu. De asemenea o propunere a Mitropolitului Hrisostom de Peristerion (Grecia) care cerea crearea în cadrul CEB doar a două unităţi: *Credinţă şi Constituţie* şi *Dreptate şi Slujire*, ceea ce ar fi readus CEB-ul la adevăratele lui preocupări teologice, orientate spre unitate, a fost respinsă cu o mare majoritate de voturi. (vezi *One World*, revista CEB, nov. 1991, p. 9—10).

Aşa că se va restructura totul în aşa fel, încît să nu se schimbe nimic! Vor rămîne pe agendă aceleaşi preocupări, interesante, dar nu toate în slujba unităţii pe care şi-a propus s-o realizeze Mişcarea Ecumenică. Vor rămîne tot patru mari unităţi (una singură pe jumătate cu preocupări teologice: *Unitate şi Reînnoire*). Ceea ce se va schimba totuşi, deşi nu e prea sigur, va fi totalul funcţionarilor ecumenici de la Geneva care va scădea de la 300 la 270, pînă la sfîrşitul lui 1992! Doamne, ce mulţi pleacă! Şi ce mulţi mai rămîn!

*

● De fapt, Consiliul Ecumenic al Bisericilor, aşa cum e, restructurat sau nu, poate să rămînă. Experienţa mea de peste 15 ani în forurile de conducere, în Com. Ex., Com. Financiar, preşedinte al Unităţii I (cea cu teologia) şi altele, îmi spun că toate preocupările lui sînt şi importante, şi interesante: misiune, mărturie, pace, relaţii creştinism-iudaism-mahomedanism-budism, educaţie, dreptate, creaţie, drepturile femeilor, ale tineretului, drepturile indigenilor, drepturile umane în general, Bisericile şi dezvoltarea, Bisericile şi economia, Bisericile şi rasismul, slujirea, problema împărţirii resurselor de orice fel, într-ajutorarea, etc. Să rămînă deci, dar să fie ceea ce este: adică un for intercreştin, pe agenda căruia să-şi găsească loc toate problemele lumii. Că doar toate sînt şi ale Bisericilor. Se şi vede din ceea ce a făcut CEB-ul din 1948 pînă azi.

Dar pentru acea lucrare în vederea unităţii creştine, pe care au avut-o în vedere inspiraţii din 1948 de la Amsterdam (prima Adunare Generală), să se creieze o altă organizaţie creştină, care să reia visurile şi speranţele iniţiatorilor, şi să se concentreze asupra mijloacelor de a realiza porunca Mîntuitorului: Ca toţi să fie una!

Se va putea zice: Dar lumea s-a schimbat. Unitatea se poate face azi numai prin preocuparea de *toate* problemele lumii creştine şi necreştine. E un punct de vedere. Să fie unicul? Oare Bisericilor le-a secat de tot imaginaţia şi inspiraţia de Sus, încît să nu mai poată face altceva, decît să imite vag, cu nespecialişti şi cu nepricepere, ceea ce încearcă să facă Organizaţia Naţiunilor Unite?

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
15 februarie
1992
Nr. 7—8

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Sfîntul Antonie: minte şlefuită la şcoala convorbirilor cu Dumnezeu (III)

Că Sfîntul Antonie nu l-a citit pe Platon e sigur. E sigur, pentru că nu ştia carte. Să i-l fi citit cineva? Greu de presupus. Ceea ce e însă sigur, e că Sfînta Scriptură o cunoştea. Altfel cum ar fi rămas de la dînsul îndemnul: *„Pentru orice faci, să ai mărturie din Scripturi"*? Cum a ajuns totuşi să cunoască atît de bine Sfînta Scriptură, rămîne o taină, dacă într-adevăr nu ştia carte, cum ne spun manualele de Patrologie (v. I. G. Coman, Patrologie, Buc., 1988, III, p. 150). Dacă n-a cunoscut opera lui Platon sau a lui Xenophon, n-a avut de unde şti ceva nici despre Socrate. Am spus mai înainte că destinul Sfîntului Antonie în spiritualitatea creştină, a fost asemănător cu cel al lui Socrate în filozofie, în sensul că nici unul din ei n-a scris, dar gîndirea le-a fost păstrată şi transmisă de ucenici. De Platon şi Xenophon, a lui Socrate, iar a Sfîntului Antonie de către Sfîntul Atanasie şi de tradiţia orală, însemnată mai apoi în Paterice.

Iată însă şi o altă asemănare care nu poate veni din vreo imitaţie a lui Socrate de către Sfîntul Antonie, ci e doar expresia comună a înţelepciunii încolţite în două minţi, la distanţă de şapte secole una de alta (Socrate n. 470 în. d. Hr. în Atena, Sf. Antonie n. 250 d. Hr. în Egiptul de Mijloc).

Oracolul de la Delphi, fiind întrebat de cineva, cine e omul cel mai înţelept din lume, a răspuns că Socrate. Dar cînd Socrate a fost întrebat în ce constă înţelepciunea lui, a răspuns *„Ştiu că nu ştiu nimic"*. Modestie? Smerenie de om superior? Ignoranţă simultană? Nu intrăm acum în dezlegarea acestei probleme. E mai mult decît sigur însă, că în declaraţia socratică era şi smerenie, dar şi mult adevăr. Unii numesc declaraţia sa „ironie socratică", vizîndu-i pe pretinşii atotştiutori care nu i-au lipsit nici antichităţii, cum nu lipsesc nici timpurilor moderne şi care, în nici un caz nu pot fi chiar atotştiutori. „Ironia" nu îndreptăţeşte însă, în chip absolut, nici neştiinţa absolută, dar oricum modestia e mai de apreciat, decît orgoliul.

Cu atoateştiutori s-a întîlnit în lunga sa viaţă pustnicească şi în convorbirile cu cei care îl vizitau, şi Sfîntul Antonie cel Mare. Ei bine, răspunsul său a fost foarte apropiat de cel al lui Socrate. Vom cita întîmplarea din Patericul tipărit în 1913, cu limba lui bisericească încă atrăgătoare.

„Au mers odată nişte bătrîni la Avva Antonie şi era Avva Iosif cu dînşii. Şi vrînd bătrînul Antonie să-i cerce pre ei, a pus înainte un cuvînt din Scriptură, şi a început de la cei mai mici a întreba, ce este cuvîntul acesta (adică să spună fiecare cum îl înţelege, cum îl tîlcuieşte n.n.), şi fieşte-care zicea după puterea sa. Iar bătrînul zicea fieşte-căruia: „Dacă n-ai aflat". Mai preurmă de toţi a zis către Avva Iosif: „Tu cum zici că este cuvîntul acesta?". Răspuns-a: „Nu ştiu". Deci a zis Avva Antonie: „Cu adevărat, Avva Iosif a aflat calea, căci a zis: „Nu ştiu".

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sfîntul Ioan Casian
— 29 februarie —

Sfîntul Ioan Casian, rînduit de Dumnezeu să aducă Occidentului luminile monahismului oriental, s-a născut printr-o fericită lucrare a Providenţei, către 365, la marginile a două lumi, în Sciţia, la gurile Dunării (actuala Dobroge, în România). Ieşit dintr-o familie distinsă, el a urmat cu succes cursul studiilor clasice; însă, animat de o sete arzîndă de desăvîrşire, a renunţat încă tînăr fiind la atracţiile înşelătoare ale vieţii moderne pentru a merge în Ţara Sfîntă, în compania prietenului său Gherman, *fratele său nu prin naştere ci prin duh*, unde au devenit călugări într-o mînăstire din Betleem. După ce s-au introdus în primele elemente ale vieţii de obşte şi s-au informat asupra modului de viaţă al călugărilor din Palestina, Mesopotamia şi Capadochia, resimţind dorinţa unei mai mari desăvîrşiri, ei s-au decis să plece în pustiul Egiptului, la anahoreţii (pustnicii) despre ale căror nevoinţe au auzit de la sfîntul Pinufie retras în mînăstirea lor pentru a fugi de bunul său renume (pomenirea: la 27 noiembrie). Superiorul mînăstirii le-a acordat cu oarecare reticenţă binecuvîntarea, făcîndu-i să promită că vor reveni în curînd. După ce au admirat ordinea şi modul de viaţă al comunităţilor de obşte din Delta Nilului, Ioan şi Gherman s-au afundat tot mai adînc în deşert. Pretutindeni ei căutau cu aviditate pe sfinţii sihaştri ca să cinstească şi ei măreţia Harului şi variatele sale roade şi să-i întrebe îndelung despre ştiinţa sufletului (Sînt „Convorbirile cu Părinţii", pe care mai tîrziu Sf. Ioan Casian le-a consemnat în scris pentru călugării din Provence (Franţa), înşirînd şi sinteza sa doctrinară, personală).

Înţelegînd că pentru a asimila învăţăturile lor cereşti le-ar trebui să petreacă multă vreme cu aceşti slujitori ai lui Dumnezeu şi în acelaşi timp stînjeniţi de promisiunea lor, cei doi călători l-au întrebat pe Ava Iosif, care după o noapte de priveghere i-a asigurat că este mai avantajos pentru ei să rămînă în Egipt, fără să se mai gîndească la un angajament absolut luat cu temeitate. Asiguraţi de către bătrîni ei au rămas deci şapte ani în Egipt, urmărind cu mult zel ancheta lor duhovnicească. Din loc în loc, ei au ajuns pînă la frumoasa Pustie schetică, fondată de Sf. Macarie, *„pustia glorioasă, demnă de admiraţie între toate celelalte"*, unde se nevoia în asceză un mare număr de călugări, printre care au strălucit îndeosebi sfinţii părinţi: Moise, Serapion, Theonas, Isaac şi preotul Pafnutie. Acesta din urmă i-a folosit mult cînd le-a spus că nu-i suficient pentru un călugăr să renunţe trupeşte la lume, renunţînd la bunurile sale pentru a se dedica grijii de suflet prin asceză şi tăcere, ci că-i necesar să împlinească de asemenea *„a doua renunţare"*, care constă în a se lepăda de obişnuinţele de altădată şi de patimi printr-o luptă lungă şi răbdătoare, plină de piedici, care duce la curăţia inimii. Aceasta-i scopul călugărului: să se întreţină fără încetare cu Dumnezeu prin rugăciunea continuă, pe care mintea nedispersată în grijile lumii, o înalţă cu linişte şi pace în sanctuarul purificat al inimii. Şi sfîrşitul nevoinţei sale este viaţa veşnică, unirea cu Dumnezeu, care se poate pregusta încă de aici de pe pămînt prin sfînta dragoste. Într-adevăr, ajuns la capătul celei *de-a doua renunţări*, cu sufletul întreg întins spre Cel singur dorit, călugărul trebuie să împlinească şi *„a treia renunţare"*, care concentrează toată desăvîrşirea şi constă în alungarea oricărei amintiri din lume pentru a se lăsa transportat de Dumnezeu în veşnicile locaşuri învăluit de o bucurie inefabilă şi o revărsare de lumină duhovnicească. *„Atunci*, zicea bătrînul, *dragostea desăvîrşită de Dumnezeu inundînd în inima noastră prin virtutea rugăciunii curate, fără formă, nici cuvînt, Dumnezeu va fi toată dragostea noastră, toată dorinţa noastră, toată cîntarea noastră şi sufletul tuturor eforturilor noastre, toată gîndirea noastră, viaţa noastră, vorbirea noastră şi respiraţia noastră însăşi. Unitatea care există între Tatăl şi Fiul, şi Fiul şi Tatăl, va trece şi în sufletul nostru, şi aşa cum Dumnezeu ne iubeşte cu o dragoste adevărată şi curată, şi care nu moare niciodată, tot aşa şi noi vom fi uniţi cu El prin legătura individuală a unei dragoste fără clintire (...). Aceasta va fi împlinirea, pe cît e posibil pe pămînt, a cuvîntului Apostolului: „Dumnezeu, totul în toate"*, *şi deveniţi pe deplin fii printr-o împărtăşire atît de perfectă a Tatălui, vom putea spune ca şi Cel ce este Fiu şi moştenitor prin fire: „Toate cîte are Tatăl ale mele sînt"* (In. 16, 15). *Acesta este capătul a toată desăvîrşirea: ca sufletul să fie în aşa măsură eliberat de legăturile trupeşti încît să urce în fiecare zi către înălţimeo realităţilor duhovniceşti, pînă cînd toată viaţa sa, toată mişcarea inimii devine o rugăciune unică şi neîntreruptă"* (Convorbiri X, 7).

Astfel instruiţi în înălţimile vieţii călugăreşti şi contemplînd realizarea lor vie la aceşti iluştri anahoreţi (pustnici), cei doi prieteni s-au dedicat cu mare austeritate vieţii contemplative în timpul anilor petrecuţi în Pustia scetică. În liniştea chiliei sale, Sf. Casian a putut duce el însuşi aspra luptă a sufletului îndrăgostit de Dumnezeu contra gîndurilor pătimaşe şi a demonilor invidioşi, în special

(Continuare în pag. a 3-a)

Părintele Serafim

PROCLAMAŢIA DE LA IAŞI
A CONSILIULUI NAŢIONAL AL UNIRII

UNUL DINTRE IDEALURILE PENTRU CARE A LUPTAT POPORUL ROMÂN ÎN ISTORIA SA MILENARA A FOST REALIZAREA UNITĂŢII NAŢIONAL-STATALE. ASPIRAŢIILE DE UNITATE AU FOST CONTINUU PREZENTE ÎN ÎNTREAGA VIAŢĂ ECONOMICĂ, POLITICĂ ŞI CULTURALĂ A NAŢIUNII NOASTRE, AVÎNDU-ŞI TEMEIUL ÎN VIEŢUIREA NEÎNTRERUPTĂ PE ACELAŞI TERITORIU, ÎN LEGĂTURILE MULTIPLE ŞI NEÎNTRERUPTE CE AU EXISTAT DE-A LUNGUL VEACURILOR ÎNTRE TOATE REGIUNILE ROMÂNEŞTI, ÎN CONŞTIINŢA UNITĂŢII DE ORIGINE, NEAM, LIMBĂ, DE OBICEIURI ŞI CREDINŢA CREŞTINĂ.

CREAREA STATULUI NAŢIONAL UNITAR LA 1918 A ÎNCUNUNAT UN PROCES CU RĂDĂCINI ADÎNCI CE ŞI-AU GĂSIT EXPRESIE SUPREMĂ ÎN UNIREA CELOR TREI STATE ROMÂNEŞTI LA 1600 SUB MIHAI VITEAZUL ŞI ÎN CREAREA STATULUI ROMÂN MODERN LA 1859.

DEZMEMBRAREA STATULUI NAŢIONAL ROMÂN ÎN 1940 PRIN APLICAREA PREVEDERILOR PACTULUI MOLOTOV-RIBBENTROP A CAUZAT NUMEROASE SUFERINŢE POPORULUI ROMÂN. LICHIDAREA CONSECINŢELOR ACESTUI ACT DE VIOLENŢĂ ASUPRA SUVERANITĂŢII ŞI INTEGRITĂŢII TERITORIALE A ROMÂNIEI POATE AVEA LOC DOAR PRIN REALIZAREA VOINŢEI ÎNTREGULUI POPOR ROMÂN DE UNITATE NAŢIONALĂ.

(Continuare în pag. a 2-a)

Către
CONSILIUL NAŢIONAL AL UNIRII IAŞI

În primul rînd implor ajutorul lui Dumnezeu asupra lucrărilor Conveţiei naţionale pentru Reîntregirea României. Cu sentimentele frăţeşti de comuniune, dragoste şi încredere, sînt sufleteşte alături de toţi cei prezenţi, neputînd participa personal avînd convocate lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Sfîntului Sinod.

Reîntregirea neamului şi a pămîntului nostru strămoşesc, sfîrtecat abuziv şi dureros, de la trupul ţării, se cere împlinită de noi toţi, urmînd pilda vrednicilor noştri înaintaşi şi a tuturor acelora care şi-au dat viaţa pentru credinţă, limbă şi glie strămoşească.

Din tărîmul vieţuirii lor în lumina Duhului Sfînt, de dincolo de mormintele cunoscute şi necunoscute, presărate departe de vatra părintească în Est şi Vest, cetele de eroi ne cheamă la întregirea fruntariilor apărate cu jertfe de Ştefan cel Mare şi Sfînt, şi de toţi vrednicii noştri înaintaşi. Fiecare fiu al plaiurilor noastre străbune trebuie să contribuie la vindecarea rănii care sîngerează trupul ţării şi sufletul poporului nostru de atîtea ori supus umilinţelor, suferinţelor şi răstignirii în istorie.

Cu credinţa în ajutorul lui Dumnezeu şi al sfinţilor martiri din neamul nostru şi inspiraţi de înţelepciunea strămoşească, să ne unim cugetele şi simţirile ca în armonie să săvîrşim reîntregirea României ca pe un act sfînt de dreptate şi adevăr, în faţa lui Dumnezeu şi a istoriei.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cateheză despre dragostea faţă de patrie

1. Pregătirea aperceptivă

Oricine îşi aduce cu plăcere şi nostalgie aminte de casa părintească, de locurile natale, unde şi-a trăit primii ani ai copilăriei, unde în nevinovăţia sufletului a făcut cunoştinţă cu realităţile vieţii. Nostalgia locurilor natale se extinde şi asupra întregului teritoriu geografic locuit de cei legaţi prin aceeaşi limbă, acelaşi neam, aceleaşi tradiţii, aceleaşi obiceiuri, aceeaşi istorie. Mai mult, cuprinde pe toţi cei care deşi nu sînt de acelaşi neam, dar locuind pe acelaşi teritoriu se simt uniţi într-o acţiune comună şi sînt angajaţi în aspiraţii comune, alcătuind un singur popor.

II. Anunţarea temei

Aceasta este patria, şi la dragostea faţă de pămîntul şi poporul patriei, ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratatea

Cuvîntul „patrie" (de la „patres"="părinţi"), sau „ţară" (de la „terra"="pămînt") reprezintă pămîntul părinţilor, al strămoşilor. Şi cum noi avem datoria, potrivit poruncii a cincea din Decalog, de a ne iubi părinţii şi strămoşii, fiindcă viaţa lor pulsează în noi, tot astfel avem datoria de a ne iubi patria, pămîntul lor şi al nostru, întocmai cum trebuie să ne iubim viaţa sau pe noi înşine. De aceea, pe bună dreptate spun Părinţii Bisericii că „cetatea căreia aparţinem este patria noastră, ea este ca şi mama noastră" (Fericitul Augustin). „Cinstirea faţă de patrie este egală cu cinstirea faţă de părinţi" (Sfîntul Vasile cel Mare).

Acest sentiment al iubirii patriei pămînteşti este dat omului de către Dumnezeu încă de la creaţie. Sfînta Scriptură în primele ei pagini arată că primul om a fost aşezat într-un anume loc dat lui sub stăpînire, cu menirea de a-l îngriji, bucurîndu-se de el ca de un dar de la Dumnezeu. La fel şi întruparea Mîntuitorului nu a avut loc oriunde, ci într-un anume teritoriu geografic, devenit pe drept cuvînt patria Lui pămîntească. Dragostea Lui se îndreaptă deopotrivă şi faţă de poporul împreună cu care îşi duce viaţa pămîntească şi a cărui soartă vrea să fie mai bună şi mai fericită. De aceea, Mîntuitorul arată deschis că nu este trimis decît pentru oile pierdute ale casei lui Israel" (Matei 15, 24). În acelaşi timp, înaintea Sfintelor Patimi, Mîntuitorul plînge soarta Ierusalimului: „Şi cînd s-a apropiat, văzînd cetatea, a plîns pentru ea" (Luca 19, 41). De trei ori, ne mărturiseşte Noul Testament că a plîns, a lăcrimat Iisus: la moartea prietenului Său Lazăr (Ioan 11, 35), atunci cînd a proorocit soarta tristă a ţării Sale, precum şi în Ghetsimani. Cît de ataşat a fost Sfîntul Apostol Pavel faţă de poporul său, o vedem din însăşi mărturisirea lui: „Spun adevărul în Hristos, nu mint, martor fiind şi cugetul meu în Duhul Sfînt, că mare

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot prof. Sorin Cosma

ACTIVISM ŞAGUNIAN ŞI PARLAMENTARISM POSTMEMORANDIST

În 1906, cînd se împlineau patru decenii de la fondarea de către Iosif Vulcan a revistei „Familia", în Oradea, a avut loc o ceremonie aniversară, la care a participat ca invitat si Octavian Goga, tînăr poet şi om politic al neamului său. Ceremonia s-a desfăşurat în prezenţa autorităţilor austro-ungare, fapt ce nu l-a împiedicat pe Octavian Goga să rostească o frază memorabilă, dezvăluitoare de istorie: „Închin pentru unirea politică a tuturor românilor!"[1] Sala a rămas stupefiată, unul cîte unul invitaţii au părăsit ceremonia, ultimul a ieşit Iosif Vulcan, nu înainte însă de a strînge discret umărul celui care a vorbit în cuvinte, cu adevărat profetice.

Gestul lui Octavian Goga a făcut parte, dintr-un context politic ce-i adusese pe românii transilvăneni, în ipostaza de a lupta pe cale parlamentară pentru drepturile lor politice, fapt ce nu se întîmplase de la moartea lui Şaguna pînă la procesul memorandist. Un nou spirit anima întreaga mişcare românească din Transilvania şi Ungaria, Partidul Naţional Român însuşi abandonase tactica pasivistă pentru a îmbrăţişa activismul, al cărui mentor a fost Andrei Şaguna, ce s-a numit, cum ştim: „şi sfetnic dinlăuntru de stat". Adică, un colaborator apropiat al împăratului, membru în senatul imperial şi în dietă.

Ideologul pasivismului a fost George Bariţiu şi, acest pasivism a fost susţinut cu tărie de gruparea din jurul marelui cărturar. Activismul a fost o tactică fundamentată pe egala îndreptăţire a neamurilor din imperiu, îmbrăţişată de Şaguna încă din 1846, cu izbînzi ce s-au numit: „Telegraful Român", Tipografia arhidiecezană, Institutul teologico-pedagogic, Astra, reînfiinţarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei şi nu în ultimul rînd *Statutul organic al Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria şi Transilvania*.

Toate aceste ctitorii le erau multora cunoscute, era bine ştiută şi pilda de om politic a lui Şaguna. Tot ceea ce făptuise s-a datorat, în primul rînd, energiei sale, dar şi participării la viaţa politică a imperiului, participare ce va fi restatuată, după model şagunian, începînd cu anul 1905. Activismul şagunian şi-a făcut simţită prezenţa în lupta parlamentarilor români, care, precum Vasile Lucaciu, ieşiţi din temniţele de la Seghedin şi Vaţ, după procesul memorandist, au ajuns chiar în parlamentul de la Budapesta. Şaguna

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedinaş

Un gînditor creştin ortodox: PETRE ŢUŢEA

(6 octombrie 1902—3 decembrie 1991)

Prietenia este un dar; întîlnire între un vîrf şi un alt vîrf, spre bucuria păsărilor văzduhului; spaţiul înalt al prieteniei e o subtilă îmbinare de linii de forţă care altminteri decît în prietenie nu ar fi avut cum să se întîlnească; iată de ce, putem vorbi despre un har al prieteniei, aşa cum în Biblie se vorbeşte de „prietenii lui Dumnezeu" sau despre „dumnezeiasca prietenie" ce se coboară deasupra oamenilor.

Cînd am pornit cu gîndul să scriu cîteva cuvinte despre maestrul PETRE ŢUŢEA, nu am putut face abstracţie de faptul că paginile de faţă sînt destinate a vedea lumina tiparului la Sibiu, acolo unde deseori cobora, din Păltiniş, Constantin Noica; şi iată cum, despre unul dorind să scriu, mă văd nevoit să scriu despre doi, pentru că, de fapt, mereu sîntem obligaţi să mărturisim despre mai mulţi, cuvintele refuzîndu-se singurătăţii.

Dacă despre Constantin Noica şi curentul iscat de el se ştiu destul de multe lucruri, prin operă mai ales, despre Petre Ţuţea se ştiu puţine sau deloc, după cum s-a întîmplat unul sau altul să-l cunoască, sau să-i citească interviurile ori puţina literatură publicată prin anii '70, ori auzind de la alţii despre existenţa lui; în peisajul culturii noastre din ultima jumătate de secol, Petre Ţuţea e un „zvon", o „răsuflare", o prezenţa şoptitoare, fără opere publicate încă, dar cu un inegalabil har al mărturisirii prezenţei.

Petre Ţuţea s-a născut la 6 octombrie 1902, în satul Boteni de Muscel; tatăl lui era preot, aşa cum preot fusese şi bunicul şi, se pare, şi străbunicul; studiile le-a făcut în Cîmpulung Muscel iar la Cluj îşi susţine teza de doctorat în drept; vine la Bucureşti, unde este angajat ca director de studii în Ministerul Economiei Naţionale; începe o activitate diplomatică intensă, făcînd călătorii în Germania, Ungaria, Bulgaria şi Uniunea Sovietică; încheie la Moscova primul tratat de colaborare economică între Regatul României şi noua putere sovietică; după terminarea celui de-al doilea război mondial, regimul comunist instaurat în România, va începe o sistematică asasinare a intelectualităţii româneşti; împreună cu alţi oameni de cultură, este arestat şi Petre Ţuţea; va face treisprezece ani de închisoare politică, trecînd prin beciurile Ministerului de Interne, la Jilava, la Ocnele Mari şi pînă la Aiud; este eliberat în 1965, an din care, incomod duşman al puterii, este ţinut în permanentă sub observaţie; publică puţine pagini, cîte pot trece de cenzură; lucrează la mai multe cărţi; de cîteva ori Securitatea îi confiscă manuscrisele; se opune cu demnitate oricărei forme de ameninţare, de intimidare; după decembrie 1989, datorită unor interviuri televizate revelatoare, devine din ce în ce mai prezent în circuitul informaţional cultural şi nu numai; în urma unei boli, este internat la spitalul „Christiana", unde decedează la 3 decembrie 1991, orele 9,30.

Aceasta este traiectoria existenţei lui Petre Ţuţea în durată umană; exemplar prin biografia lui, vecină cu a multor români demni din aceeaşi generaţie sau din generaţii apropiate, el a avut şi o exemplară biografie spirituală; Petre Ţuţea a fost un mărturisitor, un trăitor al ideilor; pentru el cultura nu a fost o formă rigidă şi necesară de afirmare în societate; ci un cumul de valori care, asumate în fondul lor originar, îl fac pe om conştient de sine şi de Creator; iată de ce, făcea o astfel de afirmaţie: „Nu există cultură laică, dacă există, aceasta nu e cultură"; a aplicat o permanentă lectură creştină oricărei forme de manifestare a spiritului pe care o întîlnea; spunea: „am fost destul de lucid pentru a nu deveni scriitor"; pentru el, cuvîntul era o entitate faţă de care ai aceeaşi responsabilitate ca şi pentru o persoană umană; de aceea, scria puţin şi esenţial, iar cărţile ce vor fi să apară vor repre-

(Continuare în pag. a 2-a)

Radu Preda

Mama şi feciorul

— Maică nu mai osteni,
Că avem cu ce trăi,
Am şi casă şi bănuţi,
Eu, nu tu să mă ajuţi.
Maică, nu mai sînt copil,
Nu vezi că-s şi eu bătrîn?

— Pentru lume-i fi bătrîn, —
Pentru mine tot copil;
Pentru lume om de stat —
Pentru mine-al meu băiat;
Pentru lume fericit —
Pentru mine necăjit.

— Pînă-n seară de la zori
Tot cu fuga, tot cu zor,
Că te ştiu, te-au îndrăgit
Toate-albinele din cîmp.
Maică, nu mai osteni,
Hai la noi şi-i mai trăi.

— Fiule, în cuibul tău
Ameţesc şi-mi vine rău,
Tare-i sus, n-aveţi nici nuc,
De la noi cum să mă duc?!
Eu de n-am la geam un nuc
Gălbenesc şi mă usuc.

Grigore Vieru

Sfîntul Antonie...

(Urmare din pag. 1-a)

Răspunsul a fost desigur al Avvei Iosif, dar el ar fi putut trece drept un răspuns banal, dacă Sfîntul Antonie nu l-ar fi remarcat în deosebi, și dacă n-ar fi vrut să facă din el o normă de conduită față de tainele care ne înconjoară. A vrut, dacă nu să-i rușineze pe „atoateștiutori", sau pe cei care improvizează răspunsuri fără temeiuri, cel puțin să-i învețe smerenia, respectul față de taine, recunoașterea neștiinței și apelul la întrebare.

Sfîntul Antonie se folosea foarte adesea, ca și Socrate, de metode intuitive, de comparații ilustrative cu situații din viața altora, care se potriveau cu situații care veneau înaintea judecății sale. Știa că acestea au mai mare putere de convingere decît teoriile sau chiar poruncile cărora nu li se înțeleg rosturile. Așa reușea întotdeauna să facă dreptate, sau să impună fără silă iertarea, mila și dragostea. Cei năpăstuiți pe nedrept veneau la dînsul ca la ultima scăpare. Cum îi va scăpa de năpastă? Cum îi va scoate de sub o bănuială de care toți cei din jur își formaseră o convingere fermă? Avea o rețetă anume? O cheie universală? Nu. Nicidecum. Găsea întotdeauna ceva de care să se ajute. Aceasta fiindcă avea și convingerea că Dumnezeu nu poate lăsa, de pildă, bănuiala nedreaptă să rămînă veșnică.

Iată o astfel de împrejurare în care s-a orientat și s-a ajutat de cei împreună cu el ca să scoată pe un frate dintr-o situație grea.

„Un frate a fost năpăstuit în chinovie pentru desfrînare și sculîndu-se a mers către Avva Antonie. Și au venit frații de la chinovie ca să-l caute pre el și să-l ia, și au început a-l mustra că așa a făcut Iar el se îndrepta că nimic de acest fel nu a făcut. Iar după întîmplare, s-a aflat acolo Avva Pafnutie, cel ce se numea Kefala și a spus o pildă ca aceasta: „Am văzut pe marginea rîului un om căzut în noroi pînă la genunchi, și viind unii să-i dea mîna, l-au cufundat pre el pînă la grumazi".

Era evident o aluzie la frații care veneau să-l ia înapoi în chinovia lui, continuau să-l acuze și, probabil, să obțină pentru el un canon aspru de pocăință din partea Sfîntului Antonie. Intenția lor nu era deci ca să-l îndrepte, cît să-l pedepsească, ignorîndu-i completamente apărarea. Ce a făcut în cazul acesta Sfîntul Antonie? N-a zis nimic despre fratele bănuit. Poate îl credea vinovat, poate credea în apărarea lui. Nu știm. N-a zis nimic nici despre frații care veniseră să-l acuze, să-i obțină o pedeapsă și să-l ia înapoi la chinovie. Fapta lor putea să-i pară bună, fiindcă vroiau să-l primească înapoi, dar putea să-i pară rea, pentru că voiau să-l întoarcă umilit, pedepsit, vinovat, descurajat, mai ales dacă era într-adevăr nevinovat. I se va fi părut nefiresc Sfîntului Antonie să-l lase să plece de la el descurajat.

Acestea avîndu-le în gînd, nu s-a referit deci deloc la părțile în conflict, ci s-a referit la parabola lui Avva Pafnutie și chiar la persoana lui, vorbindu-le fraților:

„Și a zis lor Avva Antonie despre Avva Pafnutie: „Iată om adevărat care poate să vindece și să mîntuiască sufletе".

Era ca și cum le-ar fi zis lor: Ați venit cu pîra la mine sub pretext că vreți să-l ajutați pe fratele vostru. Dar de fapt ați venit să-l înfundați mai rău decît e el înfundat, dacă a greșit cu adevărat. Ați venit să-l apărați ca funia pe spînzurat! Nu le-a spus însă astfel de cuvinte. Le-a interpretat pe ocolite doar scurta parabolă a lui Avva Pafnutie. Și ei au înțeles:

„Deci umilindu-se ei de cuvintele bătrînilor, au pus metania fratelui. Și stătuindu-se de părinți, au luat pe fratele la chinovie".

Citind în viitor, Sfîntul Antonie a spus odată o vorbă ca aceasta: *„Va veni vremea ca oamenii să înnebunească și cînd vor vedea pe cineva că nu înnebunește, se vor scula asupra lui zicîndu-i că el este nebun, pentru că nu este asemenea lor".* Parcă ar ajunge cu privirea lui profetică pînă la noi!

În Filocalie (vol. I, trad. Pr. D. Stăniloae, p. 3 și urm.) sînt incluse 170 de capete cuprinzînd *„învățături despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare".* E o scriere alcătuită din sentințe ca și cele din Pateric, deci care nu tratează sistematic tema. Noțiunile pe care le folosește sînt însă mai aproape de filosofie, decît de modalitățile de exprimare ale Patericului. Nicodim Aghioritul a inclus aceste capitole în Filocalia sa, dar manuscrisul după care le-a transcris nu este cunoscut. S-a putut pierde, spune Părintele Stăniloae. E posibil. De altfel nefiind scris de mîna lui, cei care i-au notat gîndurile au putut să le îmbrace într-un limbaj mai elevat, exprimînd totuși gîndirea lui.

Vom reține de aici cîteva povețe care nu contrastează cu cele pe care tradiția i le atribuie în mod sigur. Nu sînt raționali — zice el — cei care se consideră ei înșiși ca atare, pentru că și-au cules cuvintele din cărțile vechilor înțelepți. *„Rațional sînt numai aceia care,* avînd sufletul rațional, pot să deosebească ce este binele și ce este *răul"* (Cap. 1). Alta: *„Cel ce poate îmblînzi pe cei nevătămați, ca să iubească învățătura și îndreptarea, făcător de om trebuie să se numească".* Iată în aceste cuvinte temeiul paternității duhovnicești. De aceea duhovnicul e *Părinte,* tată, Avva. Acest lucru își are temeiul în Sfînta Scriptură, în cuvintele Mîntuitorului despre *„nașterea din nou",* adresate lui Nicodim.

Sfîntul Antonie merge chiar mai departe, devenind mai explicit, și legînd chiar calitatea de *om,* de această naștere din nou, prin îndreptare: *„Om se numește cel ce îngăduie să fie îndreptat"* (Cap. 13), adică schimbat, înnoit în duh.

Într-una din sentințe se apropie, ca și în cele din pateric, de ideea că răul vine din necunoașterea binelui, a lui Dumnezeu (cap. 26), ceea ce susținea și Socrate. Zice: *„Cei umpluți de răutate și amețiți de neștiință nu cunosc pe Dumnezeu și nu au trezvia sufletului"* (cap. 54). Și în altă parte: *„răul se naște din neștiință"* (cap. 119).

De altfel problema cunoașterii revine de cîteva ori în acest tratat. *„Dumnezeu nu poate fi văzut* — zice el — *ci numai înțeles cu mintea". „De ce a fost creat omul?"* se întreabă. Și răspunde: *„Ca înțelegînd făpturile lui Dumnezeu, să-l vadă dintr-însele, și să preamărească pe cel ce le-a zidit pentru om"* (cap. 54—55). Poate fi un ecou din Psalmi: *„Cerurile spun slava lui Dumnezeu ..."* (Ps. XVIII, 1).

Nu s-ar putea spune că învățăturile din Filocalie ar fi prea înalte pentru un neștiutor de carte, pentru că se vede ușor că sînt sentințe ieșite din experiența vieții, sfaturi de bun simț, gravitînd în jurul ideei că puritatea, curățirea de păcate subțiază mintea și o face mai ascuțită și mai cunoscătoare de Dumnezeu, dîndu-i ostenitorului darul discernămîntului și al smereniei. Sentințele din *Pateric* sînt asemănătoare în multe privințe cu cele din Filocalie. Iată trei sentințe luate din Pateric: „Zis-a Avva Antonie: *„Am văzut toate cursele vrăjmașului întinse pe pămînt, și suspinînd am zis: oare cine poate să le treacă pe acestea? Și am auzit glas zicîndu-mi: smerenia. „Zis-a iarăși: sînt unii care și-au topit trupurile lor cu nevoința, și pentru că nu au avut ei dreapta socoteală, departe de Dumnezeu s-au făcut". „Zis-a iarăși: de la aproapele este viața și moartea. Că de vom dobîndi pe fratele, pre Dumnezeu dobîndim, iar de vom sminti pre fratele, lui Hristos greșim".*

În textul din *Filocalie „Calea cunoștinței lui Dumnezeu este bunătatea"* (cap. 29), iar semnul că cineva e bun și iubitor de Dumnezeu se vede din felul cum se poartă cu aproapele: *„nu mustră pe oameni pentru rele cînd sînt de față, iar în dos nu-i bîrfește. Dar nici celor ce încearcă să-i grăiască de rău nu le îngăduie".* Adevărat cod al manierelor elegante! Dar nu e vorba de aceasta, ci de a face tot ce e mai potrivit pentru a-l dobîndi pe fratele pentru Dumnezeu.

Numai din cele cîteva învățături pe care le-am luat aproape la întîmplare din tezaurul rămas de la Sfîntul Antonie cel Mare, ne putem da seama ce izvor nesecat de înțelepciune a fost și mai este încă. Și nu numai pentru călugări. Ci pentru tot creștinul care vrea să dobîndească Împărăția cerurilor. Cu ale cărui rugăciuni să ne mîntuim și noi.

Proclamația de la Iași

(Urmare din pag. I)

ÎNTRUNIT ÎN CONVENȚIE, CONSILIUL NAȚIONAL AL UNIRII ADRESEAZĂ ÎNTREGII NAȚIUNI ROMÂNE ÎN SFÎNTA ZI A UNIRII PREZENTA PROCLAMAȚIE:

În baza dreptului popoarelor la autodeterminare și unitate națională,

înțelegînd necesitatea restabilirii Statului Național Unitar Român în hotarele lui firești de la 1 Decembrie 1918, recunoscute prin tratate internaționale,

fiind conștienți de oportunitatea momentului istoric favorabil lichidării consecințelor pactului Molotov-Ribbentrop și ale agresiunii sovietice asupra României, în urma cărora Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herța au fost desprinse din trupul Țării, act silnic ce a determinat exodul a peste 800 000 de români, exterminarea și deportarea în masă a românilor rămași sub ocupație sovietică, distrugerea sistematică a ființei naționale, a credinței creștine și a conștiinței de neam, precum și implantarea de populație alogenă în teritoriile anexate în scopul dizolvării și asimilării totale a elementului etnic românesc, stăpîn dintotdeauna pe aceste pămînturi,

constatînd urmările nefaste ale politicii colonialiste asupra resurselor și a economiei acestor regiuni, soldate cu menținerea Basarabiei și nordului Bucovinei într-o permanentă stare de subdezvoltare, reducîndu-le la condiția de sursă de materii prime — situație ce a generat un nivel mediu de trai sub limita sărăciei —,

considerăm că NAȚIUNEA ROMÂNĂ ARE DATORIA SACRĂ ÎN FAȚA LUI DUMNEZEU ȘI A OAMENILOR SĂ ÎNLĂTURE NEDREPTATEA ISTORICĂ CE I S-A FĂCUT PRINTR-UN ACT DE VOINȚĂ NAȚIONALĂ CARE SĂ REÎNTREGEASCĂ ROMÂNIA ÎN GRANIȚELE EI FIREȘTI. NUMAI O ASEMENEA DECIZIE ASUMATĂ DE CĂTRE TOATĂ SUFLAREA ROMÂNEASCĂ ÎN DEPLINĂ SOLIDARITATE PRIN DEPĂȘIREA DISENSIUNILOR INTERNE DE ORICE NATURĂ, PRECUM ȘI A COMPLEXULUI DE INFERIORITATE ÎN RAPORTURILE CU STATELE VECINE, POATE APROPIA ZIUA REUNIFICĂRII PATRIEI. NUMAI ASTFEL PUTEM EVITA EFECTELE DEZASTRUOASE ASUPRA ECONOMIEI ȘI CALITĂȚII VIEȚII, DAR ȘI PERICOLUL UNUI CONFLICT MILITAR CU FORȚELE ANTINAȚIONALE DIN ACESTE TERITORII.

DEZAGREGAREA STATULUI SOVIETIC PROVOACĂ TENDINȚE PERICULOASE DE RESTAURARE SUB O ALTĂ MASCĂ A ACELORAȘI STRUCTURI IMPERIALE, OBLIGÎNDU-NE SĂ ADOPTĂM O DECIZIE SIMILARĂ CU CEA DIN 1918, ADICĂ IEȘIREA IMEDIATĂ A TERITORIILOR OCUPATE DE SUB INFLUENȚA VECINILOR DIN EST ȘI REAȘEZAREA ROMÂNIEI ÎN FRONTIERELE EI LEGITIME.

FIECARE ROMÂN TREBUIE SĂ-ȘI GĂSEASCĂ LOCUL ÎN MIȘCAREA UNIONISTĂ.

ASTĂZI, LA 130 DE ANI DE LA PRIMA ȘEDINȚĂ A PARLAMENTULUI PRINCIPATELOR UNITE CARE A AVUT LOC LA BUCUREȘTI ÎN ZIUA DE 24 IANUARIE 1862, ISTORIA FACE SĂ FIM REUNIȚI ÎNTR-O ȘEDINȚĂ A PARLAMENTARILOR ROMÂNI DE LA BUCUREȘTI ȘI CHIȘINĂU, SPRIJINIȚI DE FORȚE UNIONISTE DIN TOATE TERITORIILE ROMÂNEȘTI, PENTRU A ÎMPLINI CEEA CE VITREGIILE UNUI VEAC NE-AU ÎMPIEDICAT SĂ ÎNFĂPTUIM.

NOI NU SĂRBĂTORIM ÎNGROPAREA UNUI IMPERIU, CI ÎNVIEREA UNEI NAȚIUNI, ÎNTRUCIT ACEST SECOL A DEMONSTRAT ÎNCĂ O DATĂ CĂ DUMNEZEU ȘI FACE ISTORIA SA CU OAMENII PRIN NAȚIUNI ȘI NU PRIN IMPERII.

PRECEPTUL BIBLIC DE A-I FACE APROAPELUI CEEA CE ȚI DOREȘTI ȚIE ÎL VOM APLICA FAȚĂ DE CONLOCUITORII NOȘTRI DE ALTE NAȚIONALITĂȚI.

SÎNTEM CONVINȘI CĂ PRIN REALIZAREA DEZIDERATULUI REÎNTREGIRII ROMÂNIEI ÎN CONFORMITATE CU NORMELE DE DREPT INTERNAȚIONAL, ȚARA NOASTRĂ VA DEVENI UN FACTOR STABILIZATOR ÎN ACEASTĂ ZONĂ A EUROPEI.

AȘA SĂ NE AJUTE DUMNEZEU.

IAȘI, 24 IANUARIE 1992.

Cateheză despre dragostea față de patrie

(Urmare din pag. I)

îmi este întristarea și neîncetată durerea inimii; căci aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine după trup" (Romani 9, 1—2). De aici vedem că sentimentul dragostei față de patrie cuprinde deopotrivă iubirea față de pămîntul natal și de poporul care locuiește și de care te leagă aceleași înfrățiri de neam, de limbă, de tradiții și de aspirații. Iubirea față de patrie se referă deci și la valorile spirituale, la întreg tezaurul cultural și artistic al înaintașilor, la limbă, la tradițiile, precum și la aspirațiile prezente și viitoare ale poporului, stabilind astfel legătura cu trecutul și cu viitorul poporului din care facem parte.

Iubirea față de pămîntul strămoșesc și față de popor exclude naționalismul șovin, care susținînd dreptul unei singure naționalități, persecută celelalte naționalități existente pe teritoriul unei țări. Legat de șovinism este și rasismul, care consideră rase superioare și inferioare socotind că primele trebuie să domine, iar cele inferioare să le slujească. Învățătura creștină nu poate fi de acord cu naționalismul șovin sau cu rasismul, fiindcă în fața lui Dumnezeu toți oamenii sînt egali datorită faptului că El este Părintele tuturor, fără nici o deosebire, și datorită faptului că toți oamenii au origine comună, provenind dintr-o singură pereche de oameni. Păcatul a creat vrajba, despărțirea și nedreptatea dintre oameni. De aceea, toți, fără nici o deosebire, sînt chemați la același ideal comun al mîntuirii sufletului. Astfel Mîntuitorul după înviere poruncește Sfinților Apostoli: „Mergînd, învățați toate, neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh" (Matei 28, 19—20). La fel se pronunță și Sfîntul Apostol Pavel, arătînd că în Hristos toți oamenii sînt chemați la mîntuire, fără nici o deosebire de neam, sex, sau stare socială: „Nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească și femeiască, pentru că voi toți una sînteți în Hristos Iisus" (Galateni 3, 28).

La polul opus naționalismului șovin, este cosmopolitismul, care-l scoate pe om din granițele patriei sale și îl socotește „om al lumii" Rupîndu-l de țara sa, cosmopolitismul îl deslipește de limbă, de tradițiile culturale și istorice ale înaintașilor, îl „pierde" în lume... Mîntuitorul poruncește Sfinților Apostoli să propovăduiască la toate „popoarele", ceea ce înseamnă că poporul este recunoscut de Mîntuitorul. Această recunoaștere a popoarelor nu este numai temporară, ci și veșnică, fiindcă după înșeși spusele Domnului, la judecata de apoi se vor prezenta „toate neamurile" (Matei 25, 32; Apocalipsa 7, 9). La aceasta mai putem adăuga faptul că dacă la Cincizecime Sfinții Apostoli au propovăduit Evanghelia în limbile popoarelor prezente la evenimentul pogorîrii Sfîntului Duh, au făcut-o pentru a se face înțeleși și a arăta în același timp respectul față de limba și poporul căruia se adresează.

IV. Recapitularea-Aprecierea

Ce este patria? (Locul geografic în care au trăit strămoșii noștri, de care ne leagă limba și întreg tezaurul cultural, artistic și spiritual) Ce putem deduce de aici? (Că patria înseamnă atît pămîntul în care locuim, cît și poporul din care facem parte) Care este mărturia Scripturii despre dragostea de patrie? (Sfînta Carte ne arată că încă de la creație Dumnezeu i-a rînduit omului pămîntul în care să locuiască) Care este atitudinea Mîntuitorului față de patrie? (Domnul a iubit atît locul în care s-a născut și a trăit, cît și poporul din care a făcut parte). Cît de mult și-a iubit Sfîntul Apostol Pavel poporul său? (Atît de mult, încît prefera să renunțe la propria mîntuire, în schimbul mîntuirii poporului său). Ce concluzie tragem noi de aici, urmînd pilda Mîntuitorului și a Apostolului? (Că și noi trebuie să ne iubim atît pămîntul patriei, cît și poporul din care facem parte). Care sînt păcatele împotriva dragostei față de parte? (Sînt două extreme: pe de o parte, naționalismul șovin și rasismul, iar pe de altă parte, cosmopolitismul).

V. Asocierea

Datorită importanței pe care Sfînta Scriptură o acordă vieții veșnice, împărăției cerești, numită și „patrie cerească", ne punem întrebarea dacă aceasta nu exclude cumva dragostea față de patria pămînteacă? Biserica învață potrivit descoperirii Mîntuitorului și a Sfinților Apostoli că împărăția lui Dumnezeu are un caracter spiritual și veșnic, că ea se realizează desăvîrșit în viața viitoare, cînd „Dumnezeu va fi totul în toate" (I Corinteni 15, 26). Datorită acestei învățături, Apostolul arată că „patria noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mîntuitor pe Domnul Iisus Hristos" (Filipeni 3, 20). Acest caracter spiritual și veșnic al împărăției lui Dumnezeu care se desăvîrșește în veșnicie, nu exclude însă caracterul ei temporar și pămîntesc, știut fiind că „împărăția lui Dumnezeu este în noi" (Luca 17, 22) și că o dobîndim în viața de aici și de acum. De aici vedem fără prea mare greutate că așa cum împărăția lui Dumnezeu se desăvîrșește în patria cerească, tot așa ea începe să prindă viață în sufletele credincioșilor aflați în patria pămînteacă. Și așa cum așteptăm desăvîrșirea în patria cerească, tot astfel ne pregătim mai întîi aici în patria pămînteacă.

VI. Generalizarea

Din cele de mai sus vedem că pentru fiecare credincios idealul suprem este de a ajunge în „patria cerească", unde „Dumnezeu va fi totul în toate", dar că acest ideal nu exclude, ci implică dragostea față de patria pămînteacă, adică față de pămîntul și poporul din care fiecare credincios face parte.

VII. Aplicarea

1. Cultivînd un patriotism sănătos, care exclude șovinismul și cosmopolitismul, Biserica îndeamnă necontenit pe credincioși să se simtă înfrățiți cu toți cetățenii patriei, indiferent cărei naționalități aparțin, în muncă și acțiune comună de zidirea patriei comune.

2. Fiecare credincios trebuie să-și cinstească cu demnitate și sinceritate patria și numele pe care îl poartă ca aparținător patriei. Fiecare trebuie să poarte în sine respectul, față de trecutul istoric al patriei, față de prezentul și viitorul ei.

3. În sfîrșit, dragostea față de patrie trebuie să fie atît de mare, încît credinciosul să fie gata oricînd, dacă ar fi cazul, să apere, chiar cu jertfa propriei vieți patria străbună.

ACTIVISM ȘAGUNIAN...

(Urmare din pag. I)

e numit precursor și elogiat, cum am văzut de către Octavian Goga, adept al noului activism.

Așa numita teză a egalei îndreptățiri a neamurilor din imperiu era o teză, la drept vorbind, imperială și ar fi putut rămîne simplă teză, o formulă birocratică, dacă Șaguna n-ar fi făcut-o activă. A uzat de ea atît în discursurile politice oficiale cît și în circularele trimise către ai săi, încît i-a devenit un principiu politic ce va trece aproape chiar în formularea lui Șaguna, în discursurile parlamentare ale lui Iuliu Maniu, ca să ne referim la un singur și semnificativ exemplu. În 1906, în parlamentul de la Budapesta cel care va fi președintele Consiliului Dirigent după 1918, se pronunța pentru „legea referitoare la egala îndreptățire a naționalităților".[2]

E mai mult decît important, să vedem cum în discursurile politice ale unui greco-calolic, cum a fost Iuliu Maniu, regăsim același fundament pe care și marele ierarh ortodox Andrei Șaguna l-a cultivat în politica sa, și i-a succes ,ca să folosim o expresie chiar a acelor timpuri.

Andrei Șaguna în lupta sa pentru egala îndreptățire nu s-a referit niciodată numai la neamul său, ci cînd punea în joc această idee se gîndea la toate națiunile din imperiu; la întemeierea egalității dintre ele prin „frățietatea și dragostea împreunată a națiunilor patriotice, pentru toți timpii viitori".[3]

Prin urmare, parlamentarismul postmemorandist a însemnat o ridicare a activismului politic de la nivelul Bisericii Ortodoxe din Transilvania, în deceniul premergător marii Uniri, încît la această mare sărbătoare a tuturor românilor s-a aflat prezentă și activă, și opera șaguniană. Despre Șaguna putem spune astfel împreună cu Lucian Blaga că a fost „o adevărată și înaltă față bisericească și cel mai chemat reprezentant politic al poporului său".[4]

Aspectele parlamentarismului postmemorandist au fost mai complexe decît linia de contur (ortodox) a fenomenului, pe care am schițat-o, pentru a sublinia perenitatea gîndirii șaguniene, geniul său politic, ce comunica, iată, atunci, peste decenii cu stilul politic al generației Unirii, experimentat, cu foloase pentru români, de către Șaguna între 1846—1873. Apoi reluat între 1906—1918 de către toți fruntașii români, indiferent de confesiune, a reprezentat o forță internă hotărîtoare — alături de consecințele primului război mondial și de importanța intrării României în acest război cu scopul reîntregirii neamului —, pentru desăvîrșirea la 1 decembrie 1918 a statului național român unitar.

1 Onisifor Ghibu, Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut, 1974, p. 83.

2 Iuliu Maniu, *Discursuri parlamentare,* 1906, p. 10.

3 Ilarion Pușcariu, *Documente pentru limbă și istorie,* I, 1889, p. 376.

4 Lucian Blaga, *Andrei Șaguna,* în „Steaua", 1988, nr. 10, p. 17.

PETRE ȚUȚEA...

(Urmare din pag. I)

zenta cu siguranță o revelație a cuvîntului sumar; nu și-a îngăduit „literatură" și nici „comodități mintale", cum numea actele culturale gratuite, cu aparență de substanță; gînditor al esenței, ortodox, Petre Țuțea a meditat numai asupra marilor teme: antropologia creștină, sfințenia, rugăciunea, libertatea, dogma, revelația; este unul dintre puținii gînditori români care au meditat în mod mîntuitor, reafirmînd calitatea profundă și necesară a creștinismului; „Dumnezeu este creator iar omul imitator", spunea el, în sensul în care sună și titlul unei ziditoare cărți, pe care o avea la căpătîi: „Imitatio Christi"; „Sfîntul se află în fruntea tablei valorilor umane", afirma, reamintind, spre sfîrșitul vieții, cuvintele lui Léon Bloy: „singurul regret pe care îl am este acela de a nu fi putut fi sfînt"; smeritâ dar înaltă recunoaștere a chemării omului la îndumnezeire prin modelul divino-uman al Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

A fost prieten cu Emil Cioran, cu Mircea Eliade, cu Constantin Noica, cu Eugen Ionescu, cu Petru Comarnescu, cu Petre Pandrea, cu profesorul Nae Ionescu, la revista căruia — „Cuvîntul" — a colaborat; aflat într-o asemenea constelație de spirit, Petre Țuțea a experimentat copios conceptul, devenind conștient de marginile acestuia; astfel se explică existența vizibilă a efortului permanent pe care l-a depus în trecerea de la concept la dogmă; trecerea de la Bibliotecă la Biserică; spunea: „conceptul e finit și nemîngîietor, în timp ce dogma e infinită și mîntuitoare".

Considera drept o obligație existențială a oricărui om înzestrat cu inteligență să o folosească întru aflarea și cunoașterea lui Dumnezeu; îmi aduc aminte de ziua cînd, locuind împreună, m-a întrebat pentru ce facultate mă pregătesc; pentru Teologie, am răspuns; ochii i s-au luminat și mi-a spus: „Teologia e mama științelor... Ce, puțin lucru este să te ocupi cu Absolutul?"; cu alt prilej, întrebîndu-l ce studii ar face dacă ar fi iarăși tînăr, mi-a răspuns: Teologia.

Fără a fi fost teolog, Petre Țuțea a cultivat cu atenție și discernămînt cîmpul gîndirii creștine; el a reconsiderat valențele sistemului filozofic, definindu-l ca fiind acea construcție conceptuală ce însumează toate nedumeririle omului, pentru a le aduce spre rezolvare în fața lui Dumnezeu; spunea: „la Judecată aș dori să fiu însoțit de Sfîntul Apostol Pavel"; gînditor paulinic, Petre Țuțea a simțit mereu ca pe o binecuvîntare intrarea în dogmă, singura capabilă de a da omului certitudini; ca o sinteză a lungului său drum de la concept la dogmă, de la Bibliotecă la Biserică, îmi aduc aminte de ceea ce spunea: „Fără creștinismul dătător de mîntuire, omul ar veni de nicăieri și ar merge spre nicăieri".

Pentru profilul spiritual al lui Petre Țuțea, creștinismul este o evidență; în cazul său nu avem nevoie de o construcție recuperatorie pentru creștinism; Petre Țuțea e un gînditor român ortodox, ce înțelege să se prezinte la Judecată cu credința și limba date de Dumnezeu.

De multe ori, vîrfurile Păltinișului lui Constantin Noica dialogau cu etajul opt al garsonierei de lîngă Cișmigiu, a lui Petre Țuțea; dacă unul spunea că există un „sentiment românesc al ființei", celălalt identifica ființa creștină a românității; dacă unul exalta conceptul și binefacerile lui sistemice, celălalt îi arăta smerit linia de margine a ideii, invitîndu-l să intre în împărăția dogmei, a Adevărului revelat; de altminteri, Petre Țuțea definea intelectualul cu „acces la Real", ca fiind o fericită îmbinare de „construire de sine" și „dăruire", una prin Bibliotecă și concept, cealaltă prin Biserică și dogmă.

Petre Țuțea s-a aflat mereu întru Biserica lui Hristos și ne rugăm să fie mai departe întru Împărăția lui Dumnezeu. Veșnică pomenire!

La împlinirea unui deceniu de slujire arhierească

În ziua de 7 febr. 1992 s-au împlinit 10 ani de la instalarea I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală ca Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al românilor ortodocşi din Ardeal, Crişana şi Maramureş.

Pentru Biserica Ortodoxă din Transilvania, momentul acesta aniversar se înscrie ca un eveniment deosebit şi cu profunde rezonanţe în sufletul şi inima tuturor celor ce simt şi trăiesc româneşte pe aceste binecuvîntate plaiuri.

Înalt Prea Sfinţia Sa s-a născut la 17 noiembrie 1926 în comuna Stolniceni, jud. Lăpuşna (Basarabia) din părinţii Vasile şi Elisabeta, tatăl fiind cîntăreţ bisericesc.

După şcoala primară, urmează Seminarul teologic „Gavriil Bănulescu-Bodoni" din Chişinău unde va urma şase clase iar ultimele două la Seminarul „Nifon" din Bucureşti. Între 1945—1948 a urmat cursurile Facultăţii de Teologie a Universităţii din Bucureşti, iar în anul universitar 1948—1949 cursurile Institutului Teologic Universitar din Cluj unde şi-a susţinut şi examenul de licenţă în Teologie cu teza „Importanţa antropologiei careliene pentru o pedagogie creştină".

În anul 1949 a intrat în monahism la Mănăstirea Prislop de lîngă Haţeg unde a şi fost hirotonit diacon de episcopul Andrei Magieru al Aradului. În acelaşi an, călugăr fiind, este condamnat, în lipsă, la 7 ani temniţă grea pentru activitate anticomunistă, astfel că între 1949—1954 pribegeşte ca fugar prin diferite părţi ale ţării.

În anul 1954 este arestat la Iaşi, transferat la închisoarea Jilava, anchetat de securitate şi judecat de Tribunalul Militar din Bucureşti şi condamnat la 4 ani temniţă grea. În urma unui decret de amnistiere este eliberat din închisoare şi se întoarce la mănăstirea Slatina unde se aşezase între timp, înscriindu-se şi la cursurile de doctorat de pe lîngă Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

În 1959, este dat afară din mănăstire, din cler, era ieromonah, hirotonit fiind de episcopul Partenie Ciopron, şi de la studii pentru motivul că suferise o condamnare, astfel că între anii 1959—1961, s-a aflat şomer şi muncitor sezonier la diferite întreprinderi din Bucureşti. Între 1961—1968 funcţionează ca muncitor necalificat şi alte funcţii în producţie la Fabrica de mase plastice „Bucureşti".

În urma „dezgheţului de la Praga" din 1968, se poate reîntoarce la Istitutul Teologic din Bucureşti şi în acelaşi an, beneficiind de o bursă, este trimis de patriarhul Justinian în Anglia, unde îşi va desăvîrşi studiile şi îşi va întocmi teza de doctorat. Aici în Anglia va frecventa pînă în 1970 cursurile superioare de Teologie şi filosofie de la cele două facultăţi de la „Heythrop College" de lîngă Oxford, colegiu care apoi s-a mutat în cadrul Universităţii din Londra. Aici a obţinut titlul de doctor în Teologie cu teza „Biserica slujitoare în gîndirea occidentală din punct de vedere ortodox", cu calificativul „Magna cum laudae".

La 15 decembrie 1970 a fost ales, pe cînd se mai afla la studii în străinătate, ca episcop vicar patriarhal şi hirotonit la 27 decembrie acelaşi an, încredinţîndu-i-se sectorul Relaţii Externe Bisericeşti. La 1 sept. 1971 a fost numit Rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti. În anul 1972 a obţinut titlul de doctor în Teologie şi la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti cu teza: „Biserica slujitoare în Sf. Scriptură, Sf. Tradiţie şi în Teologia Contemporană".

La 13 ian. 1980 a fost ales episcop de Buzău, unde deşi a stat doar doi ani a realizat „multele în puţini timpi jertfiri" după cuvîntul episcopului Chesarie al Buzăului. În 10 ianuarie 1982, episcopul Buzăului Antonie a fost ales de organele bisericeşti, iar în 7 febr. 1982 a fost instalat în scaunul de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al românilor ortodocşi din Ardeal, Crişana şi Maramureş.

„Vin aici să slujesc, să lucrăm şi să ne rugăm împreună să ne ajute Dumnezeu să fim o Biserică slujitoare" — spunea Î. P. S. Sa în 7 febr. 1982 în catedrala din Sibiu, cuvinte care s-au concretizat în cei 10 ani de mitropolit al Ardealului, au prins viaţă cum nu se poate mai vădit, împliniri care, oricît ne-am strădui nu le vom putea reda într-un material ca cel de faţă.

În ce priveşte propovăduirea Evangheliei, una dintre îndatoririle de căpătîi ale oricărui slujitor al Bisericii şi a arhiereului în special, I. P. S. Sa şi-a făcut un adevărat crez din propoveduirea cuvîntului lui Dumnezeu „cu timp şi fără timp", fiind recunoscut ca un ilustru predicator, cultivînd cu predilecţie predica apologetică. Stau mărturie în acest sens cele două volume de predici ale Î. P. S. Sale „Tîlcuri noi la texte vechi" şi „Cuvinte la zile mari", apărute la Centrul Eparhial în 1989, care cuprind predici ţinute în Catedrala din Sibiu în răstimpul celor 10 ani de arhipăstorie.

Pe tărîm pastoral, grija de căpetenie a Î. P. S. Sale a fost îndreptată în primul rînd spre parohii şi spre nevoile sufleteşti ale credincioşilor, nevoi ce se cer împlinite în modul cel mai ziditor posibil. „Voi avea grijă — spunea Î. P. S. Sa — ca în predicarea cuvîntului dumnezeiesc şi în toată lucrarea la care mă îndatorează slujba de părinte sufletesc să fiu cu deschidere spre toate nevoile sufleteşti ale credincioşilor şi cu înţelegere pentru viaţa lor de toate zilele, pentru munca lor, pentru năzuinţele lor".

Cine nu cunoaşte eforturile deosebite ale Î. P. S. Antonie pentru a ţine cît mai vie şi mai trează la păstorii de suflete conştiinţa preoţească şi a-i determina pe toţi preoţii să se implice cît mai deplin şi într-un chip cît mai ziditor şi eficace în lucrarea lor pastoral-misionară.

Tot în acest scop, de a forma în sufletele celor ce se pregătesc pentru preoţie conştiinţa unor „oameni luminaţi şi echilibraţi sufleteşte — după expresia Î. P. S. Sale, care să înţeleagă şi să trăiască în chip drept învăţătura Bisericii", Î. P. S. Sa s-a îngrijit şi se îngrijeşte îndeaproape de buna desfăşurare a procesului de instruire şi educare la Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, luînd parte activă la consiliile profesorale, precum şi la întîlniri cu studenţii pe teme de interes duhovnicesc, pastoral şi social.

Dacă Istitutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, acum integrat în Universitatea sibiană, se poate mîndri cu dreptul de a acorda şi titlul de doctor în Teologie, este meritul personal al Î. P. S. Sale.

Izvorîtă din grija pentru satisfacerea nevoilor sufleteşti ale credincioşilor este şi preocuparea Î. P. S. Sale, ca, acolo unde se impune, să se înfiinţeze noi unităţi parohiale cu lăcaşuri de cult cum a fost cazul în Sibiu-Hipodrom, Sibiu-Valea Aurie, Braşov-Valea Cetăţii, Mediaş Cimitir, la care se adaugă cele aproape 23 de noi parohii înfiinţate după Revoluţia din Decembrie 1989, multe temeluite prin binecuvîntarea pietrei fundamentale de către Î. P. S. Sa. Prin iniţiativa Î. P. S. Sale, în Tipografia Eparhială din Sibiu s-a tipărit o carte mare în ajutorul surdo-muţilor (fotografii, gesturi şi semnificaţia lor) care va fi oferită în dar Asociaţiei Surdo-muţilor.

Î. P. S. Mitropolit Antonie s-a dovedit a fi şi un bun gospodar şi chivernisitor al bunurilor bisericeşti. Alături de realizările de la Buzău, mîna gospodărească a Î. P. S. Sale s-a simţit şi se simte pe deplin şi în Arhiepiscopia Sibiului şi în primul rînd la Centrul mitropolitan din Sibiu, care şi-a schimbat cu adevărat faţa. Este vorba despre noua reşedinţă mitropolitană şi de modernizarea celei vechi, de restaurarea Casei Eminescu unde a fost deschisă o expoziţie permanentă de icoane şi obiecte de cult, de reînnoirea fabricii de lumînări şi a Tipografiei mărită de patru ori, la fel s-a restaurat Schitul Păltiniş, bisericuţa şi casele de acolo, s-au reconstruit aproape din temelie toate casele istorice de la biserica „Sf. Nicolae" din Şchei Braşov, precum şi aşezămîntul de la Predeal.

Pe plan gospodăresc însă, un loc special îl ocupă restaurarea incintei ctitoriei voievodale de la Mînăstirea Brîncoveanu, Simbăta de Sus, distruse de tunurile vrăjmaşe ale habsburgilor catolici de la Viena. S-au ridicat aici două corpuri masive de clădiri, în una din ele şi o frumoasă biserică sfinţită la 15 august 1991.

Rectitorirea mănăstirii lui Brîncoveanu, cu monumentalele construcţii de astăzi, reprezintă nu numai un omagiu adus voievodului martir Constantin Brîncoveanu „boier vechi şi domn creştin", ci şi o subliniere a legăturilor frăţeşti care au existat totdeauna între românii de pe ambele versante ale Carpaţilor.

Să adăugăm la acestea şi restaurarea a peste 45 de biserici şi construcţia a peste 20 de lăcaşuri noi de cult în Arhiepiscopie. La fel sînt de amintit şi cele aproape opt schituri noi ce se reconstruiesc în Eparhie prin grija şi străduinţa Î. P. S. Mitropolit Antonie. Un capitol de seamă din activitatea Î. P. S. Sale îl constituie desigur cel cărturăresc.

Roadele acestei munci asidue sînt dovedite de cele 21 de cărţi scrise de Î. P. S. Sa, lucrări abordînd teme pe cît de variate, pe atît de interesante şi de actuale. O temă predilectă a scrisului Î. P. S. Sale o constituie istoria zbuciumată a poporului român din Transilvania, „această Transilvanie a cărei istorie e mai degrabă un martirologiu" — spunea Î. P. S. Sa.

În anul 1970 a publicat un roman alegoric asupra dictaturii şi a nenorocirilor aduse spiritului uman de totalitarism intitulat „Trei ceasuri în iad".

Pe lîngă cele 21 de cărţi se cuvin amintite şi sutele de articole şi studii apărute în diferite reviste şi cotidiene din ţară şi de peste hotare, care împreună au însemnat în anii propagandei ateiste, adevărate raze de lumină şi căldură pentru sufletele preoţilor şi credincioşilor care le aşteptau şi le citeau cu nesaţ. În Telegraful Român a întemeiat şi susţinut rubrici ca „Semnalăm", foarte apreciată de intelectuali, apoi „Cuvinte duhovniceşti" şi „Calendar de inimă", promovînd spiritualitatea ortodoxă românească şi oamenii de valoare din istoria culturii româneşti.

O bogată şi merituoasă activitate a desfăşurat şi desfăşoară I. P. S. Sa şi pe plan extern, legată de Mişcarea ecumenică şi de strădania de refacere a unităţii creştine aşa cum a fost ea în perioada Sinoadelor ecumenice.

În acest sens prezenţa Î. P. S. Sale s-a făcut simţită în organele de conducere ale organizaţiilor ecumenice regionale şi internaţionale încă din 1971, în momentul de faţă fiind unul din preşedinţii Conferinţei Bisericilor Europene; membru în Comitetul Executiv şi Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor; Preşedintele Unităţii a I-a a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, membru în Comisia internaţională mixtă de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică; preşedintele delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române la Comisia de pregătire a Sf. şi Marelui Sinod al Ortodoxiei; membru de onoare al Asociaţiei „Pro Oriente" din Viena; membru de onoare al „Society of Antiquariea" din Edinburgh (Anglia) ş.a.

Înalt Prea Sfinţia Sa a fost decorat şi cu:

— Ordinul „Sf. Petru şi Pavel" acordat de Patriarhia Antiohiei;
— Ordinul „Sf. Mormînt" acordat de Patriarhia Ierusalimului;
— Crucea de aur a Sf. Rombault, acordată de Primatul Belgiei;
— Crucea papală acordată de Papa Paul VI;
— Ordinul „Sf. Metodiu şi Chiril" acordat de Patriarhia Bulgară;
— Ordinul „Sf. Serghie de Radonej" acordat de Patriarhia Moscovei;
— Medalia „Martin Luther" acordată de Bisericile protestante din R.F.G., ca şi alte medalii primite din partea unor Biserici din lumea întreagă.

Încheind aceste gînduri de cinstire, la un astfel de moment aniversar, putem afirma că Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului şi-a împlinit aşa cum se cuvine slujirea la care a fost chemat acum 10 ani.

Acum, la acest popas aniversar rugăm pe Dumnezeu să-i rînduiască zile bune, cu pace şi sănătate, cu noi şi binecuvîntate împliniri spre a conduce ca şi pînă acum Biserica din Transilvania şi pe credincioşii ei „printre necazurile lumii şi mîngîierile lui Dumnezeu" — cum zice Fer. Augustin (De civitate Dei 18; 51—2), spre limanurile fericirii din veacul de acum şi cel ce va să vină.

Întru mulţi şi fericiţi ani Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit Antonie.

Arhid. Drd. Visarion Bălţat

Strănarii, o tradiţie ce trebuie reactivată

Exista pe vremuri, mai ales în Ardeal şi Banat, obiceiul ca, pe lîngă cîntăreţul de strană, oarecum oficial, să se afle în stranele bisericii aşa-numiţii strănari. Erau dintre oamenii de frunte ai satului înzestraţi cu auz muzical şi cu voci frumoase, dornici de a se afirma în faţa consătenilor. Nu erau numai oameni din popor, ţărani, ci, alături de aceştia, intelectuali, învăţători în primul rînd, fii ai satului aflaţi în vacanţă — aşa-numiţii „domnişori", foarte îndrăgiţi de săteni care toţi, considerau ca o distracţie personală faptul de a se afla în strană şi a cînta „glasurile" slujbelor bisericeşti, cu ei şi toată biserica. Din amintirile copilăriei ne apar înaintea ochilor sufleteşti chipurile dragi ale acestor strănari, cu „Octoihul mic" în mînă (tipărit la Sibiu în multe ediţii), întrecîndu-se unii pe alţii în cunoaşterea glasurilor şi a tipicului bisericesc. Putea lipsi, uneori, cîntăreţul oficial, strana nu ducea lipsă de cîntăreţi. Cine-i învăţa? Mai mult unii pe alţii, învăţînd, cum se spune „pe furate", dar dascălul lor era de obicei „învăţătorul confesional", plătit de multe ori doar din ofrandele aduse de credincioşi sau cîteva brazde de pămînt. Alături de preot, aceştia erau „apostolii" satelor şi bisericilor noastre. Prin ei se umpleau bisericile şi serviciile divine încălzeau sufletele, întăreau credinţa cea dreaptă şi mîngîiau poporul.

A venit statificarea şcolilor confesionale — ortodoxe, desigur — căci cei de alte neamuri şi credinţe n-au renunţat niciodată la învăţămîntul confesional al lor decît în puţine cazuri. — Învăţătorul plătit de stat nu s-a mai simţit dator să sprijinească desfăşurarea cîntării bisericeşti. S-au împuţinat şi strănarii şi abia dacă mai există azi biserici în care strănarii dintre credincioşi să se înghesuie la cîntarea în strană a frumoaselor noastre melodii — glasuri bisericeşti.

Ca o reacţie din partea autori-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Sfîntul Ioan Casian

(Urmare din pag. I)

contra gîndurilor pătimaşe şi a demonilor invidioşi, în special contra ispitei *acediei* (lenea, plictiseala) care tulbură pe pustnici ca să-i facă să părăsească pustia. Din această experienţă şi din învăţătura marelui Evagrie (Evagrie Ponticul, +399 condmnat de către Sinodul al V-lea ecumenic pentru origenismul său în materie teologică, a rămas totuşi un mare dascăl al ştiinţei sufletului. Doctrina sa duhovnicească, transmisă sub nume de împrumut (ca acela al Sf. Nil), a fost deplin asimilată de Părinţii ortodocşi, în special de Sf. Maxim Mărturisitorul), pe care l-a întîlnit în pustia Nitriei, el a scos o înaltă învăţătură despre luptele duhovniceşti şi despre cele opt patimi fundamentale: lăcomia, desfrînarea, iubirea de argint, mînia, întristarea, trîndăvia (acedia), slava deşartă şi mîndria. (Despre rînduielile chinoviilor V—XII).

După trecerea a şapte ani, Ioan şi Gherman s-au întors la Betleem, unde au obţinut de la superiorul lor permisiunea să vieţuiască de acum înainte, definitiv, în pustie. Astrel ei s-au întors în grabă în Egipt. Dar n-au putut regăsi liniştea necesară contemplării căci ardoarea vehementă a arhiepiscopului Alexandriei Teofil, contra călugărilor taxaţi de origenism, a semănat pretutindeni tulburarea şi frica, aşa încît un grup de trei sute de călugări au fugit din pustia Nitriei. Ioan şi Gherman au urmat vreo cincizeci dintre ei care s-au hotărît să caute refugiu la Constantinopol, la umbra marelui sfînt Ioan Hrisostorm (către 401). Cum i-a văzut, cunoscînd dintr-o privire infailibilă calitatea sufletelor lor, sfîntul arhiepiscop reuşi să-l convingă pe Gherman să primească din mîinile sale preoţia, iar pe Casian diaconia. Ducerit de strălucirea sfinţeniei lui Ioan Gură de Aur şi de elocvenţa sa înaltă, Casian s-a pus cu o tandră fervoare sub îndrumarea sa duhovnicească, sacrificînd liniştea pustiei pentru a profita de prezenţa unui astfel de dascăl. Însă puţin timp după aceea, Sf. Ioan Gură de Aur, victimă a răzbunării lui Teofil a fost trimis în exil, iar Casian şi Gherman rugaţi de către cler şi popor să meargă la Roma, în compania episcopului Palade (prieten şi cronicar al sfinţilor călugări, el este autorul Istoriei lausiace — Livada duhovnicească). Palade (363—430) a fost de asemenea ucenic şi biograf al Sf. Ioan Hrisostom), pentru a transmite papei Inocenţiu I o scrisoare de apel în favoarea sfîntului arhiepiscop depus pe nedrept (405).

Sf. Casian petrecu astfel vreo zece ani la Roma, fiind făcut preot, după care s-a dus la Marsilia, în Galia unde a fondat pentru bărbaţi mănăstirea Sf. Victor, pe mormîntul unui mucenic din secolul III, si pentru fecioara cea a Mîntuitorului (Saint Sauveur, 415). Ascet încercat şi părinte plin de discernămînt pastoral, el a adoptat pentru mulţimea de călugări care s-a adunat aici, autentica tradiţie primită de la Părinţii din Orient, ţinînd cont de condiţiile proprii Galilei, de climatul şi de caracterul locuitorilor săi. Apoi, la cererea Sf. Castor, episcop de Apt, el a scris *„Despre rînduielile chinoviilor"* pentru mănăstirile pe care acesta le-a fondat în Provence. El descrie aici modul de viaţă al călugărilor din Egipt, moderînd ceea ce era prea auster pentru călugării galezi după exemplul rînduielilor în vigoare în Palestina, în Capadochia şi în Mesopotamia. Căci, scrie el: *„Practicînd ceea ce este rezonabil posibil, regula este tot aşa de perfectă, chiar cu mijloace inegale"*. El descrie apoi remediile celor opt patimi capitale, remedii care conduc sufletul la desăvîrşirea virtuţilor. Mai tîrziu, el a completat această învăţătură duhovnicească prin *Convorbirile cu Părinţii* în care el expune, pentru pustnicii care trăiau la Lerins şi în insulele Hyères, etapele superioare ale luptei pentru curăţia inimii şi contemplaţie, atribuind învăţătura sa marilor anahoreţi pe care i-a întîlnit în Egipt. Sf. Casian a dat astfel monahismului născînd din Galia armătura sa doctrinală, adăugîndu-l de la izvoarele vii ale Părinţilor pustiei. (Integrate în Regula Sf. Benodict, care mărturiseşte cu elocvenţă ceea ce îi datorează (cap. 33), doctrina şi regulele expuse de Sf. Ioan Casian au devenit parte integrantă din tradiţia monastică a Occidentului).

Ca ucenic fidel al marilor Părinţi Capadocieni şi al Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Ioan Casian s-a ridicat atunci contra separării excesive pe care Fer. Augustin a stabilit-o între natura umană şi Har, ca să lupte împotriva ereziei pelagiene. Într-adevăr, deşi tot darul desăvîrşit şi tot harul vin în ultimă instanţă de la Dumnezeu *„Părintele luminilor"*, libertatea umană, creată după chipul Libertăţii absolute a lui Dumnezeu şi reînnoită prin Sf. Botez, este chemată să răspundă şi să colaboreze (sinergie) cu harul divin pentru a produce în suflet roadele mîntuitoare ale sfintelor virtuţi, în aşa fel încît putem spune cu Sf. Ioan Hrisostom că *„Lucrul lui Dumnezeu e să dea Harul, al omului să prezinte credinţa"* (Omilia LVII la Geneză; PG 54, 497). Partizanii extremişti ai Fer. Augustin au reacţionat violent contra acestei doctrine a călugărilor din Provence, care nu era decît expresia învăţăturii tradiţionale a Părinţilor greci, şi au acuzat pe Sf. Casian de pretinsă erezie „semi-pelagiană" (Această acuzaţie calomnioasă expresie a diferenţelor de mediu cultural şi de problematică teologică între Orient şi Occident, prepara tragica ruptură din secolul XI. Ea a fost din nefericire adeseori reluată pînă astăzi de către eruditii occidentali care au studiat doctrina Sf. Casian). Neiubind zgomotul şi disputa, sfîntul ascet, *„care a învăţat în intimitatea contemplaţiei divine, secretul unei păci constante şi dulci, şi al unei serenităţi tranchile"*, a rămas tăcut, fără să caute să se justifice. El şi-a dat sufletul lui Dumnezeu în pace, către 435. Considerat ca sfînt de către contemporanii săi, el este venerat de toţi călugării din Occident ca Părintele lor şi unul din cei mai mari dascăli. Sfintele sale moaşte sînt păstrate pînă astăzi la mănăstirea Sf. Victor din Marsilia, (Comemorarea sa liturgică a rămas totuşi localizată din dioceza Marsiliei, poate din cauza Augustinianismului devenit doctrină oficială a Bisericii Romano-Catolice).

AVORTUL, păcat greu

„Societatea trebuie regenerată. Nu ziceţi: „sîntem slabi". Cînd Dumnezeu dă o misiune, dă şi puterea de a o împlini. Nu ziceţi: „sîntem puţini". Ei — Sfinţii Apostoli au fost numai doisprezece, şi au reformat lumea. Au izbutit, pentru că aveau în inimile lor pe Hristos şi erau stăpîniţi de dragoste faţă de oameni şi de jertfelnicie. Fie acestea şi simţămintele noastre şi vom regenera viaţa". (Nicolae Bălcescu din discursul de Anul Nou, în faţa tinerilor români din Paris).

O renaştere naţională nu este posibilă fără o renaştere spirituală, fără o schimbare a moravurilor, a conştiinţei oamenilor.

Vom aduce acum în atenţie „păcatul strigător la cer — AVORTUL", — privit din punct de vedere al religiei creştine.

De la zisa liberalizare a avorturilor din decembrie 1989 şi pînă la această dată, s-au săvîrşit peste trei milioane de avorturi.

Pămîntul României e înroşit de sîngele nevinovaţilor prunci. Ceea ce nu făceau păgînii şi toate popoarele antice, facem noi, aşa-zisa „lume modernă".

Trei milioane de crime. Trei milioane de conştiinţe pervertite. Trei milioane de mame bolnave, site de mîngîiere şi de fericire Trei milioane de roade ale dragostei, care se doreau să vină pe pămîntul românesc, ca să ne facă viaţa mai bună. Mă pronunţ aşa, pentru că, după voia lui Dumnezeu, între pruncii sacrificaţi puteau fi unii ce-ar fi putut izbăvi neamul şi ţara.

Dumnezeu ne îndeamnă „să nu ucizi". Avortul este o crimă. Din momentul zămislirii unui prunc, el are dreptul la viaţă. Păcatul uciderii este aşa de mare că îl urmăreşte pe om toată viaţa. Dacă e păcat să iei viaţa unei fiinţe care se poate apăra, cu atît mai mult este păcat să iei viaţa unei fiinţe fără apărare.

Ce amăgire diavolească! Cum poate crede o tînără sau cum pot crede unii soţi că le va fi mai bine, le va fi mai uşor, dacă ucid rodul dragostei, al vieţii lor? Din momentul înfăptuirii avortului, acea femeie, sau acei soţi nu mai pot fi cu adevărat veseli, nu se mai pot bucura cu adevărat de această viaţă, pentrucă au interzis altei fiinţe să se bucure de viaţă.

Cuvîntul „EVA" însemnează viaţă. Femeile au privilegiul ca, prin naştere, să dea posibilitatea altor fiinţe să trăiască. Femeia se mîntuieşte prin naştere de copii, zice Sf. Scriptură. Femeile sînt mesagerii vieţii. Cînd ele devin, însă, mesagerii morţii, e foarte trist.

Care sînt cauzele avortului?

Multe pot fi. Toate provin din ispita diavolului, care este — cum ne-a învăţat Mîntuitorul —„mincinos şi ucigaş de oameni" (In. 8, 44).

În primul rînd, acest groaznic păcat se face din neştiinţă. Tînăra sau femeia nu ştiu că avortul este un păcat strigător la cer, că are urmări pentru toată viaţa lor şi le duc în chinurile cele veşnice.

O a doua cauză este frica, izvorîtă din credinţă slabă. Ne temem că nu vom avea cu ce să hrănim şi cu ce să ne întreţinem copiii. Uităm că Dumnezeu poartă de grijă tuturor vieţuitoarelor, dar mai ales fiecărui om. „Priviţi la păsările cerului, că nici nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşte. Cu cît sînteţi voi — oamenii — mai presus decît ele. Deci, nu vă îngrijoraţi — peste măsură — ce veţi mînca sau cu ce vă veţi îmbrăca; că ştie Tatăl vostru cel ceresc că aveţi trebuinţă de toate acestea şi vi le va da vouă" (Mt. 6, 26—33) Ni le va da pentru că ştie că ne trebuie. Ni le va da pentru că are de unde. Ni le va da pentru că ne iubeşte.

Într-adevăr, trebuie să recunoaştem că sînt şi cauze obiective reale: criza alimentară, lipsa căldurii şi uneori şi a apei din case, criza monetară. Dar, să nu credeţi că numai acum sînt greutăţi. Să întrebăm pe părinţi şi pe bunicii care au născut, au crescut şi au dăruit vieţii cîte-o casă de copii, — şi încă ce copii — oameni de omenie, harnici, întreprinzători, respectuoşi, oameni de cuvînt, corecţi, credincioşi lui Dumnezeu şi cu iubire puternică faţă de neam şi ţară. Oare, aceşti părinţi şi bunici ai noştri n-au avut greutăţi şi încă cîte greutăţi?

Să nu uităm că dînşii au trecut prin două războaie mondiale, dar totuşi au izbutit în viaţă şi nici unul din copiii lor n-au murit de foame. Ştiţi de ce? Pentru că le-a plăcut să muncească şi-au avut credinţă sfîntă şi nădejde tare în Dumnezeul izbăvirilor, care le-a purtat de grijă.

Ei considerau copiii ca pe un dar de la Dumnezeu.

Unii dintre soţii de astăzi îi consideră o piedică în calea aventurii vieţii lor.

Copiii te ocupă, te angajează, trebuie să te zbaţi pentru ei. Plăcerile îţi aduc fericirea şi te eliberează de griji, zic ei.

Oare aşa să fie?

Adevărata fericire ne-o dăruieşte Dumnezeu. Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne spune: „Cine primeşte un copil, pe Mine Mă primeşte" (Matei 18, 5). Concepînd şi născînd copiii primim în casa noastră pe Hristos-Domnul. Orice copil vine în această lume candid, nevinovat ca un înger. *Ei* — copiii — ne înfrumuseţează viaţa şi sînt adevărata mîngîiere pe pămînt. Cu ce se poate egala zîmbetul îngeresc al copiilor?

Atunci cînd sînt concepuţi nu numai din poftă trupească, ci şi cu voinţa noastră cînd genetic le transmitem un potenţial bun şi sănătos, cînd le unim sufletul lor curat cu cerul, cînd acordăm o deosebită atenţie în a le forma bune deprinderi, atunci *ei*, copiii, sînt adevărata şi cea mai întremătoare bucurie a vieţii noastre.

Mulţi soţi îşi fac calcule ca acestea: să avem numai un singur copil, sau cel mult doi, ca să-i facem fericiţi. Restul ce se vor concepe, îi avortăm.

Şi care este rezultatul?

Săvîrşind aceste păcate strigătoare la cer, cad ca un blestem nu numai peste acei soţi, ci şi peste copilul care-l au şi, în loc să fie fericit, va fi un nefericit, întîmpinînd în viaţă multe necazuri, deşi el — copilul — nu este vinovat de păcatele părinţilor săi. Sau, va ajunge în viaţă, — aşa cum se întîmplă în multe cazuri, — un ratat, un neisprăvit, care-şi va distruge părinţii.

Să nu uităm, apoi, că fiecare familie face parte din marea familie a societăţii româneşti. Avorturile — aceste crime nefireşti — se transmit ca un blestem de moarte şi peste întreg neamul nostru. Oare nu ne dăm seama că viaţa grea pe care o trăim este şi urmarea marilor şi grelelor păcate ce se fac de fiii acestui pămînt?

Să ne trezim, pînă nu este prea tîrziu şi pînă ce anticrist nu va pune complet stăpînire peste noi.

Să-L rugăm stăruitor pe Dumnezeu să ne hărăzească vreme de adîncă căinţă, pentru a ridica de pe umerii vieţii poporului nostru blestemul sîngelui celor peste trei milioane de prunci sacrificaţi.

Pr. Grindu Gheorghe

La un deceniu de arhierie la Sibiu

În 7 februarie a.c. s-au împlinit zece ani de cînd Î. P. S. Mitropolit Antonie a fost ales de organele legiuitoare bisericești și instalat de adormitul întru Domnul patriarh Justin în scaunul de arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș, popas marcat la Centrul mitropolitan din Sibiu după cum urmează:

Joi 6 februarie 1992, după ora prînzului, în capela mitropolitană, plină de studenți, corpul profesoral, permanența Consiliului arhiepiscopesc, angajați ai Centrului, deputați eparhiali, preoți din oraș, s-a săvîrșit un Te-Deum de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul înconjurat de un sobor de preoți și diaconi: profesori, consilieri eparhiali etc.

La sfîrșit, P. C. pr. prof. *D. Abrudan* a evocat momente semnificative din viața Î. P. S. Sale, cu deosebire ca ierarh la Sibiu, unde s-a silit în propovăduirea Cuvîntului lui Dumnezeu, ca ocrotitor al Institutului Teologic sibian, pe tărîm misionar-pastoral, ca lucrător în cele ale ecumenismului și în ale întăririi unității de credință și împotriva dezbinării sufletești a românilor etc.

În final, P. C. Sa a exprimat Î. P. S. Sale, în numele profesorilor și studenților teologi, urări de sănătate, de noi și binecuvîntate împliniri.

Răspunzînd, Î. P. S. Mitropolit *Antonie* a mulțumit pentru simțămintele filiale care i s-au exprimat, mulțumind totodată lui Dumnezeu pentru binecuvîntarea Sa în cei zece ani petrecuți la Sibiu.

„Totdeauna am crezut — a subliniat Î. P. S. Sa — că Dumnezeu mă pregătește pentru ceva și mă trimite acolo unde are nevoie de mine".

În partea finală a cuvîntării, Î. P. S. Sa a spus între altele: În acest moment aș vrea să exprim un cuvînt de mulțumire pentru că astăzi v-ați rugat împreună cu mine pentru mine, pentru a mulțumi lui Dumnezeu că m-a învrednicit să ajung aici zece ani.

La ședința mitropolitană a avut loc apoi o recepție, cu participarea corpului profesoral, tuturor angajaților de la Centru mitropolitan, deputați eparhiali, preoți etc., în cadrul căreia a luat cuvîntul P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărășanul*, care, în numele preoților și credincioșilor din Arhiepiscopie, a exprimat Î. P. S. Sale „un buchet de gînduri de respect și dragoste filială", folosind chiar cuvintele P. S. Sale, explicînd apoi afirmația pe care Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut-o la instalarea ca Mitropolit la Sibiu: „Să știți că eu cred în Dumnezeu", ceea ce, în acel context, însemna să negi deschis propaganda atee din acel timp.

Dl. av. *I. Moraru*, care, ca deputat eparhial, a evocat clipe de la alegerea și instalarea de acum zece ani.

A vorbit apoi Î. P. S. Mitropolit *Antonie*, care apreciază momentul ca un popas într-o călătorie mai lungă și deloc ușoară, după care a făcut o scurtă prezentare a situației precare din punct de vedere financiar în care se află Biserica în momentul de față.

În încheierea cuvîntului său, Î. P. S. Sa a făcut un stăruitor apel la toți angajații Centrului, la întreaga preoțime din Arhiepiscopie de a munci cu dăruire și pricepere, pentru a trece cu demnitate peste momentele critice pe care le trăim.

INFORMAȚII

— Vineri, 24 ianuarie 1992, Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la Ședința Convenției pentru Unirea Românilor ce a avut loc la Teatrul Național din Iași, rostind un emoționant cuvînt „Ca toți să fim una" — Ectenie stăruitoare pentru unire".

În dimineața aceleiași zile Î. P. S. Sa a luat parte în biserica „Trei Ierarhi" din Iași la oficierea parastasului în amintirea domnului Unirii: Alexandru Ioan Cuza.

— Duminică, 12 ianuarie 1992, Î. P. S. Sa a luat parte alături de ceilalți membri ai Sinodului Permanent la întîlnirea cu trimișii Sanctității Sale Bartolomeos I, Patriarhul Constantinopolului, aflați în vizită în țara noastră.

— Joi, 30 ianuarie 1992, Î. P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul zilei Sf. Trei Ierarhi.

În cadrul Sf. Liturghii la momentul potrivit, Î. P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe teologul V. Pandrea, iar la sfîrșit a hirotesit întru duhovnic pe preotul Gall Valentin.

În continuare în aula Facultății Teologice „Andrei Șaguna" din Sibiu a avut loc serbarea hramului școlii, prilej cu care Î. P. S. Sa s-a adresat studenților și profesorilor cu un ales cuvînt de învățătură pe marginea vieții și activității Sf. Trei Ierarhi și a scos în evidență responsabilitățile preoției în lumea contemporană.

Duminică, 2 februarie, a.c. Î. P. S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană, rostind cuvînt de învățătură în legătură cu praznicul Întîmpinării Domnului.

Ierod. Visarion Bălțat

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 2 februarie 1992, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohială din Sîmbăta de Jos, prot. Făgăraș, parohie nu prea mare ca număr de credincioși, dar mare cu sufletul, ceea ce s-a dovedit și cu acest prilej, prin participarea aproape în totalitate a sîmbetenilor la Sf. Liturghie, de la mic la mare.

Răspunsurile au fost date de cei doi cîntăreți: Gh. Popa și I. Florea, dar mai ales de obștea credincioșilor, avînd în frunte grupul coral format din peste 10 femei inimoase, conduse de dl. I. Florea.

La momentul cuvenit din Sf. Liturghie, C. diacon Victor Pandrea a fost hirotonit preot pentru această parohie, rămasă vacantă prin numirea C. pr. I. Minu într-o parohie din Făgăraș, parohia fiind suplinită pînă în 9 februarie de P. C. cons. Gh. Papuc de la Sibiu.

La priceasnă a predicat P. C. pr. prof. I. Moldovan, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii cuvînt de învățătură a rostit P. S. Episcop-vicar Serafim, care, cu acest prilej, a făcut și oficiul de a-l instala pe noul preot.

Gînduri potrivite pentru un asemenea moment a exprimat apoi C. pr. V. Pandrea.

La agapa care a urmat, au vorbit P. C. prot. R. Zaharia și P. S. Episcop-vicar Serafim.

În după amiaza aceleiași zile slujba vecerniei a fost săvîrșită în biserica veche din Voila, unde au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc, P. S. Episcop-vicar Serafim și C. pr. I. Cornea, parohul local.

MUSEUM ASTRA REDIVIVUS

Printre multele restituiri cu care ne-au rămas datori ultimii doi ani, era și aceea de a facilita refacerea a numeroase instituții naționale culturale desființate prin decrete, amendate de istorie ca nedrepte. Una dintre aceste instituții era, fără îndoială, MUZEUL ASTRA.

Creat dintr-o conștiință foarte bine circumscrisă, dedusă din rostul său în societatea românească, muzeul a fost rodul strădaniei tuturor românilor transilvăneni, stimulați de spiritul manifest al intelectualilor din ȚARĂ .S-au mobilizat în această acțiune toți membrii ASTREI și simpatizanții săi, lideri, ideologi, producători de bunuri și susținători prin fonduri bănești, intelectuali, țărani, mica și marea burghezie românească, deci, într-un cuvînt, tot românul, „de la vlădică pînă la opincă"! În puține situații această expresie binecunoscută are o mare acoperire în realitate, pentru că, iată, cea mai activă personalitate, alături de G. Barițiu, care susține demersurile muzeologice din Transilvania, încă din anul 1862, nu este altul decît EPISCOPUL ortodox ANDREI ȘAGUNA, „vlădica" intrat în legendă prin implicarea sa în toate acțiunile majore ale nației noastre cărora le-a fost contemporan.

La vremea organizării celei dintîi expoziții a ASTREI, în 1862, la Brașov, episcopul-președinte al ASTREI a transmis tuturor preoților din statele subordonate o circulară, pe care, de altfel, a publicat-o și în „Telegraful Român", în care erau nominalizate toate categoriile de piese ce erau așteptate la Brașov pentru a împodobi această oglindă a capacității creatoare a poporului român, „EXPOSIȚIUNEA". Mai impresionante sînt, însă, în aceste documente motivele superioare care au fost invocate drept argumente pentru mobilizarea românilor la susținerea acestui act major în viața comunității, și care sînt de natură patriotică și culturală, deopotrivă.

În evidențierea nivelului înalt de popularitate de care s-a bucurat „Expoșițiunea" am putea cita numeroase nume celebre dar astfel am nedreptăți acea masă românească ce a știut să răspundă chemării conducătorilor săi, de la talentatele creatoare de cusături, la minunații cioplitori în lemn, de la preoții satelor — avanposturile lui Șaguna — la preotesele-maestre de „lucru manual" pentru fiicele satelor, viitoare mame și educatoare de mai tîrziu și care, conlucrînd au asigurat Expoziției un adevărat succes.

Am stăruit puțin asupra acestui moment pentru că e deosebit de important în evoluția formelor de manifestare a personalității românești, de la ideologie, prin luptă socială și politică, la concentrarea resurselor, în vederea unor demonstrații și acțiuni pur culturale, implicit, patriotice. Nu în ultimul rînd, acesta este un moment major și în dezvoltarea muzeologiei românești.

Firește, cea mai importantă realizare în acest domeniu a fost inaugurarea, după o luptă exemplară care a luat diverse chipuri, în anul 1905, a „MUSEULUI ASOCIAȚIUNII", cu care prilej s-a vernisat și o „Expoziție etnografică și istorico-culturală", în cadrul marilor serbări ale Astrei de la Sibiu, 19—20 aug., unde nu întîmplător, în cadrul secțiunilor, cea mai cuprinzătoare, mai bine și mai variat reprezentată, a fost cea etnografică.

„MUZEUL ASOCIAȚIUNII" are un loc de cinste în galeria marilor realizări românești chiar și numai dacă luăm în considerare două fapte: *a „existat"* ca factor de cultură specializat, depășind numeroase piedici, și, în acest fel, a ținut nestinsă o benefică efervescență în planul demnității naționale, *a adunat și a păstrat un patrimoniu* de valori culturale inestimabil.

Și-a întrerupt activitatea în urma unei decizii, arbitrare, evident, sub pretextul perfecționării instituțiilor sibiene după profilul lor, fiind redistribuite în patru secții: Galeria de Artă, Istorie, Științe naturale și ARTĂ POPULARĂ.

Această secție — Arta populară —, beneficiara cea mai importantă a moștenirii ASTREI, și-a făcut un titlu de glorie din a valorifica, prin mijloace specifice, vechile colecții și chiar a da viață marilor visuri ale înaintașilor; nimeni nu se mai sfiește astăzi să reamintească aceea că „MUZEUL TEHNICII POPULARE" din DUMBRAVA SIBIULUI s-a realizat în 1963, dezvoltînd și perfecționînd un proiect preconizat de Astriști, enunțat de CONSTANTIN DIACONOVICI — LOGA.

Din ianuarie 1990, Secțiile de Artă Populară și Muzeul tehnicii populare din Sibiu, au devenit instituție independentă numită „MUZEUL CIVILIZAȚIEI POPULARE DIN ROMÂNIA". Noul său nume se justifică, în primul rînd, prin varietatea colecțiilor sale, care au încetat de mult să reflecte fenomene zonale de cultură spirituală și materială. Se justifica apoi prin aceea că această instituție are capacitatea de a ilustra prin conținutul colecțiilor sale și modul lor de prezentare și accepțiune modernă de largă deschidere a termenului „civilizație".

Dispunînd de un patrimoniu excepțional, constituit din aproape 300 000 piese (obiecte muzeale, grafică, fototecă etc.) cu o Expoziție în aer liber în Dumbrava Sibiului, ce se întinde pe o suprafață de aproape 100 ha., cu o Expoziție de etnografie universală (în pregătire), cu un modern Centru de Informare și Documentare ce poartă numele reputatului etnograf Cornel Irimie, precum și de Galeriile de Artă Populară; muzeul este definitiv consacrat în conștiința publicului și a specialiștilor. O dovadă în plus a valorii sale este și aceea că a fost propus de Comunitatea Economică Europeană, drept candidat la concursul „Cel mai bun muzeu al anului 1993", condidatură care prin sine însăși atestă aceea că prestigiul său a trecut de mult și dincolo de granițele țării.

Prin această instituție, veche și modernă în același timp, a renăscut, de la 1 ianuarie 1992 — în virtutea unei aprobări speciale a Ministerului Culturii — vechiul Muzeu Astra și s-a reîntruchipat în ceea ce este acum: „Muzeul Civilizației Populare din România — Astra".

Prima sa mare acțiune care se preconizează este organizarea unor sărbători prilejuite de aniversarea a 130 ani de la prima expoziție românească transilvană, Brașov 1862, cu care prilej se va realiza și o expoziție unde vom readuce în fața vizitatorilor cele mai interesante obiecte care au constituit, cîndva, fondul de aur al patrimoniului vechiului Muzeu Astra.

În acest cadru ne-am dori mult să reînviem atmosfera sărbătorilor culturale românești, regăsindu-ne alături gazde și oaspeți din toată țara, creatori, slujitori și beneficiari ai fenomenelor de cultură și civilizație românească; realizarea acestui deziderat depinde de atitudinea tuturor românilor, între care și cititorii acestui ziar sînt deja asimilați segmentului celui mai activ de prieteni, colaboratori, participanți.

Ana Grama

Din Sfînta Scriptură

— Cel ce domnește între oameni cu dreptate, cel ce stăpînește cu temere de Dumnezeu, este ca lumina dimineții cînd răsare soarele.

(II Regi 23, 3—4)

— Iată tu ești în necaz pentru că ești băutor de sînge.

(II Regi, 16, 8)

Semnalăm... Semnalăm...

● După 40 de ani de separare, Facultatea de Teologie din Sofia a fost reintegrată în Universitate și subvenționată de Stat. Bulgarii au urmat exemplul nostru.

*

● Biserica Prezbiteriană din Brazilia a hirotonit prima pastoriță în iulie 1991, în orașul *Belo Horizonte*. Are 41 de ani și se numește Maria Luiza Rückert. Deși experiența pastoriților e în general falimentară în protestantism, contrazicînd practica biblică și tradițională din viața Bisericii, și deși Bisericile Ortodoxe din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor protestează permanent, iată că se mai fac încă încercări. Se pune doar întrebarea: cît vor mai rămîne ortodocșii în această situație, în care Biserici membre ale Consiliului Ecumenic, în loc să se îndrepte spre unitate, găsesc noi forme de dezbinare?

*

● Bisericile din Brazilia sprijină abolirea pedepsei cu moartea, propusă de un membru al Parlamentului. (EPS, VIII, 1991)

*

● Un episcop anglican (episcopalian), John Spong, din Newark, S.U.A. a hirotonit al doilea preot homosexual în ultimii ani. Mulți episcopi din aceeași Biserică au protestat. Problema s-a pus și pe agenda Sinodului, în Phoenix, Arizona. S-a ajuns la o formulă de-a dreptul ciudată: s-a confirmat învățătura tradițională asupra familiei, dar s-a admis și *„discontinuitatea"* între învățătura Bisericii și unele experiențe ale membrilor ei! Cu alte cuvinte, s-a admis schimbarea doctrinei morale a Bisericii.

Și noi credeam că Biserica episcopaliană e mai serioasă decît altele!

Episcopii au recunoscut că nu sînt în stare să ajungă la o concluzie definitivă asupra problemei. Ca și cum „problema" n-ar fi destul de limpede în Scriptură!

Mai înțelept a fost cel hirotonit. A părăsit Biserica episcopaliană „doctrina, disciplina și cultul ei", rămînînd totuși preot și creștin. După ce le-a furat hirotonia! Și-a cam bătut joc de ei. Meritau!

*

● Deformarea creștinismului cunoaște forme asemănătoare și în Europa. Biserica Evanghelică Luterană din Berlin-Brandenburg, Germania, a cerut parohiilor *„să accepte creștinii homosexuali ca pe frații lor, și să nu le ceară să-și schimbe orientarea sexuală"*.

(E.P.S. IX, 1991)

*

● După Adunarea Generală de la Canberra, 1991, Dr. Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Mondial (Ecumenic) al Bisericilor (C.E.B.) a fost întrebat dacă C.E.B. mai poate vorbi coherent despre ceva? A afirmat că da, deoarece se bazează pe doctrina trinitară și pe autoritatea biblică (Să fi uitat de hirotonia femeilor, de atitudinea față de devierile de la morala biblică, tolerate de C.E.B.?).

A mai fost întrebat dacă ortodocșii au dreptate cînd acuză CEB-ul că la Canbera a uitat de unitatea Bisericilor și s-a ocupat mai mult de problemele sociale, politice și economice ale lumii. A răspuns că ortodocșii au cerut ei înșiși, adesea, amestecul CEB-ului în problemele Orientului Mijlociu, ale Africii de Sud, Vietnamului, ale aborigenilor, ale Coreei ... S-a declarat totuși recunoscător ortodocșilor că cer mereu ca CEB-ul să se ocupe mai mult de problema unității Bisericilor care este vocația, *la raison d'être* a Consiliului Ecumenic. Totuși, a rezolva problemele lumii, problemele care apar de pildă cu privire la rolul bărbaților și-al femeilor în Biserică, și altele, înseamnă a te ocupa și de unitatea Bisericilor. (E.P.S. IX, 1991)

Cu o condiție, am adăuga noi, să nu se piardă de tot în problemele lumii și să uite de idealul principal: unitatea!

*

● Imaginația ecumeniștilor e totuși în plin avînt. Mai ales a celor care nu gîndesc unitatea Bisericilor în termeni teologici, așa cum se poate ea face, ci cumva după ureche, după modele civile, sociale. În Zürich, Elveția, un grup de femei a cerut să poată aparține în același timp Bisericii Catolice și celei protestante. Într-o broșură se explică faptul prin aceea că *„mulți nu mai văd diferențele confesionale ca motive de despărțire între Biserici"*.

E limpede. Dar dacă *nu văd*, de ce o fac pe văzătorii? Marea majoritate *vede* diferențele.

Alfred Schindler, profesor de teologie la Berna, și-a exprimat pe bună dreptate scepticismul, spunînd că această dublă apartenență nu numai că nu va face să dispară confesiunile, ci va întemeia o a treia confesiune. Așa credem și noi.

*

Biserica episcopaliană (anglicană) din S.U.A. (EPS, XII, 199), e gata să se împartă în două. Tradiționaliștii, sprijiniți pe Biblie, nu-i acceptă pe moderniștii liberali care schimbă învățătura biblică, spre exemplu admițînd hirotonia femeilor. Ei îi acuză de schismă, pe moderniști.

Reacția era de așteptat. Și ea e departe de a fi influențată de ortodocși!

*

◔ Martin Kruse, episcop protestant din Berlin-Brandenburg a întîlnit la Bad-Sarow reprezentanți creștini din China. Renașterea creștinismului în această țară, i s-a spus, „e o *adevărată minune*", comparabilă cu dărîmarea zidului Berlinului. Este o vorbă în Biblie: *„Și mai mari decît acestea veți vedea!"*

*

◔ *An-Naba*, un ziar algerian musulman, îi avertizează pe musulmani să se opună cu toată tăria creștinismului (EPS XII, 1991). Iar creștinii europeni nu mai știu cum și ce să facă, pentru a fi cît mai ospitalieri cu musulmanii din Europa! Există comitete speciale care se ocupă de politețea față de musulmani și de o atitudine ospitalieră față de ei. Comisiile funcționează în cadrul *Consiliului Ecumenic al Bisericilor, și în cadrul Conferinței Bisericilor Europene*.

Să nu fi auzit musulmanii algerieni de acestea?

*

● Mic comentariu asupra unei știri din S.O.P. (Service Ortodoxe de Presse, Franța, dec. 1991):

Ortodocșii din America ies din rutina ecumenică și procedează la măsuri de apărare. Arhiepiscopul Iakuvos, președintele *Conferinței Permanente a Episcopilor ortodocși canonici din America* a propus, și Conferința a aprobat, retragerea ortodocșilor din *Consiliul Național al Bisericilor* din S.U.A., organizație care îi cuprinde pe protestanți, anglicani și ortodocși. De asemenea au decis întreruperea dialogului teologic cu Biserica episcopaliană (anglicană).

Motivul principal al ambelor retrageri este *„deriva teologică"* în care se află Consiliul Național al Bisericilor din S.U.A. și implicit Biserica anglicană. Consiliul e acuzat că a uitat preocuparea de unitate și accentuiază prea mult *„activismul social"*. De asemenea se admit prea multe compromisuri în materie de teologie și de practică pastorală, în problema avorturilor și a homosexualității. În aceeași măsură a început să se practice așa-numitul *„limbaj inclusiv"*, Dumnezeu nemaifiind numit Tată, ci chiar Mamă, și nici Fiul, Fiu, ci *odraslă*, limbaj cerut în deosebi de femei în numele *„drepturilor omului"*, socotind că limbajul biblic e „sexist" și că avantajează bărbații! Dar și limbajul civic e sexist cînd vorbește de „drepturile ... omului". Ar trebui găsit și aici un alt cuvînt!

Noi, ce să mai zicem? Ce-am zis mereu — în pustiu — și la Geneva: Mare-i grădina ta, Doamne, *Tată sau Mamă!*

Doamna Joan Campbell, secretara *Consiliului Național al Bisericilor* din S.U.A. s-a declarat *foarte mîhnită* de decizia ortodocșilor. *„Consiliul va fi sărăcit prin absența ortodocșilor"*, a spus ea. Probabil tot așa se va spune și la Geneva, dacă exemplul ortodocșilor din America va fi urmat și în organismele ecumenice internaționale. Să nu fie însă prea tîrziu!

ANTONIE P.

Strănarii, o tradiție ce trebuie reactivată

(Urmare din pag. a 3-a)

ții bisericești s-au întemeiat „școli pentru cîntăreți bisericești", de obicei pe eparhii, dar strănarii s-au împuținat. Au urmat anii întunecați de îngrădire și prigonire chiar a Bisericii, de amestec al statului ateu în treburile interne ale ei, avînd, între alte consecințe, desființarea școlilor eparhiale de cîntăreți, fiind înglobate în Seminariile teologice (și acelea prea puține) ca primă treaptă a învățămîntului seminarial. Firește, nici un tînăr nu venea la seminar cu gîndul de a rămîne cu cei doi ani de școală, la slujba de cîntăreț. Toți căutau să „meargă mai departe" și să ajungă preoți. Am ajuns astfel, după aproape o jumătate de secol de astfel de experiențe, să nu mai avem nici cantori de strană și, cu atît mai puțini, strănari. Ducem lipsă de cantori, ducem lipsă de acei strănari care erau, odinioară, sufletul serviciilor divine.

S-a stăruit mult din partea Sf. Sinod pentru cultivarea cîntării obștești în biserică și mai ales a răspunsurilor liturgice, cîntarea omofonă. Mai de mult, în unele părți, aceasta a fost apreciată ca o înclinare spre protestantism, socotind că în strană numai cîntărețul oficial ar trebui să cînte răspunsurile liturgice. Acolo, însă, unde rostul misionar-pastoral al cîntării omofone a fost înțeles și aplicat, rezultate binefăcătoare n-au întîrziat să se arate.

Cert este că, pe urma desființării școlilor de cîntăreți bisericești eparhiale, așa cum au fost înainte de 1948, am ajuns să ducem lipsă și de cantori, dar și de strănarii de altădată, situație de natură să dăuneze cultului nostru divin, atît de frumos și de pătrunzător la inimă. În multe biserici există tendința de a se renunța la Vecernii cu Litie, la Utrenii și slujba ceasurilor, din lipsă de cîntăreți profesioniști, capabili și evlavioși, mărginindu-se doar la Sf. Liturghie. E o tendință greșită ale cărei urmări le simțim din ce în ce mai mult.

Se impune deci reînființarea școlilor eparhiale de cîntăreți, de cel puțin doi ani, cu perspective de sistematizare a cel puțin unui post la o biserică și asigurare a unei dotații corespunzătoare. Cînd vom avea cîntăreți bine instruiți în cîntare și tipic, putem spera la o reactualizare a tradițiilor strămoșilor și a generalizării cîntării obștești. Cultul divin ortodox nu utilizează instrumente muzicale în cîntare, ci apelează la „jertfa pieptului și a buzelor" credincioșilor, după cuvîntul apostolesc „preamăriți pe Dumnezeu și în trupul și în duhul vostru ..." (Romani 15, 6). Dar pentru o slujire cuviincoasă a lui Dumnezeu în Sf. Liturghie e nevoie să găsim toate mijloacele necesare, să nu precupețim nici o jertfă, ca această cîntare a poporului întreg și tradiția strănilor de altădată să fie reactivate.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680), sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 martie
1992
Nr. 11—12

MESAJUL
Întîistătătorilor Sfintelor Biserici Ortodoxe

Încă în luna ianuarie 1992 Biserica noastră a fost vizitată de doi trimişi ai Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopol, mitropoliţii Hrisostom de Efes şi Evanghelos de Perga, care au anunţat şi au cerut acordul P. F. Patriarh Teoctist pentru o întîlnire a tuturor patriarhilor şi capilor Bisericilor Ortodoxe, în Duminica Ortodoxiei, la Constantinopol.

P. F. Patriarh a fost de acord şi s-a stabilit chiar şi agenda discuţiilor, printre care enumerăm: 1. problema uniatismului şi dialogul teologic cu Biserica romano-catolică, 2. Evanghelizare, misiune şi prozelitism; 3. Schismele din sînul Ortodoxiei; 4. Locul şi rolul Bisericii într-o Europă unită; 5. Dialogul cu Bisericile ortodoxe Orientale (necalcedoniene); 6. Problemele ecologice; 7. Problema păcii şi a dreptăţii sociale în lume; 8. Participarea ortodoxă la lucrările organizaţiilor creştine internaţionale, în deosebi la Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

S-a stabilit ca temele de pe agenda pregătirii Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox să nu figureze pe agenda Patriarhilor şi ca Hotărîrile să se ia prin unanimitate.

În vederea alcătuirii unui PROIECT DE MESAJ **care să stea la baza discuţiilor Patriarhilor, s-a stabilit ca o comisie de ierarhi-teologi, cîte doi din fiecare Biserică Ortodoxă, să se întîlnească în prealabil şi să-l propună. Întîlnirea a şi avut apoi loc la Mănăstirea „Buna-Vestire" din Ormilia, Grecia, între 25 şi 28 februarie 1992. Din partea Patriarhiei Române au participat I. P. S. Daniil, mitropolitul Moldovei şi Bucovinei şi Mitropolitul Antonie al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.**

Apoi, între 12—15 martie s-au întîlnit la Constantinopol, toţi Patriarhii şi Capii Bisericilor Ortodoxe, precum se arată în MESAJUL, **ce se publică mai jos. P. F. Patriarh Teoctist a fost însoţit de cei doi mitropoliţi care au fost şi la Ormilia la pregătirea Mesajului. Mesajul a fost rediscutat la Constantinopol, îmbunătăţit şi aprobat, şi a fost proclamat de pe amvonul catedralei patriarhale din Constantinopol, în Duminica Ortodoxiei, la 15 martie 1992.** A. P.

Iată mai jos textul lui:

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh. Amin!

1. *Fiind adunaţi* în Duhul Sfînt, pentru consfătuire, la Constantinopol, astăzi, 15 martie 1992, în Duminica Ortodoxiei, din iniţiativa, la invitaţia şi sub preşedinţia primului dintre noi, Patriarhul Ecumenic BARTHOLOMEU, conform dorinţei exprimate şi de alte Biserici surori, noi, din mila şi harul lui Dumnezeu, Întîistătătorii Sfintelor Patriarhate locale şi ai Bisericilor Ortodoxe autocefale şi autonome:

BARTHOLOMEU, Arhiepiscopul Constantinopolului, Noua Romă şi Patriarh Ecumenic;
PARTHENIOS, Papă şi Patriarh al Alexandriei şi al întregii Africi;
IGNATIOS, Patriarhul Antiohiei şi al întregului Orient;
DIODOROS, Patriarhul Oraşului Sfînt al Ierusalimului şi al întregii Palestine;
ALEXEI, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii;
PAVEL, Patriarhul Belgradului şi al întregii Serbii;
TEOCTIST, Patriarhul Bucureştiului şi al întregii Românii;
MAXIM, Patriarhul Sofiei şi al întregii Bulgarii;
ILIE, Arhiepiscopul de Metschetis şi Tiflis şi Catolicos-Patriarh al întregii Georgii (reprezentat de către Patriarhia Ecumenică);

(Continuare în pag. a 2-a)

NICOLAE TITULESCU LA BRAŞOV*

Bătrîna şi mereu noua biserică a Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, străjuită de prima şcoală românească, ale cărei începuturi urcă în secolul al XIV-lea, primeşte astăzi cu rugăciuni de îngropare şi cîntări de biruinţă, rămăşiţele pămînteşti ale celui care a fost un adevărat prinţ al diplomaţiei româneşti, Nicolae Titulescu. Locuitorii străvechii cetăţi a Braşovului împlinesc astăzi cu entuziasm şi recunoştinţă rugămintea testamentară a marelui patriot de a petrece de-a pururi în inima Românie „printre fraţii săi transilvăneni", cum îi numeşte el înşişi, al căror pămînt l-a iubit atît de mult şi pentru care şi-a închinat multe din ostenelile sale diplomatice. „Vreau să-mi am mormîntul la Braşov", spunea el în primăvara anului 1940, departe de ţară, unui prieten (Kalustian). „Fiindcă Braşovul, adăuga el, este ţinutul cel mai românesc, cu care, de-a lungul zbuciumatei noastre istorii, ţara veche a avut strînse şi frăţeşti legături, şi care simbolizează în ochii mei, cu luminozitate, toată lupta purtată pentru Ardeal". Biserica Sf. Ierarh Nicolae, la umbra căreia se vor odihni de acum rămăşiţele pămînteşti ale lui Nicolae Titulescu, întru aşteptarea învierii morţilor şi a vieţii celei de veci, confirmă pe deplin spusele acestea. Mai întîi, pentru că ea însăşi este zidită şi înfrumuseţată, şi apoi mereu susţinută împreună cu şcoala ei, prin ajutoare băneşti şi oameni de carte, trimişi din partea domnilor Ţării Româneşti şi ai Moldovei, începînd cu Vlad Călugărul, continuînd cu Neagoe Basarab şi apoi cu Petre Cercel, Petru Vodă şi Aaron Vodă, Mihai Viteazul sau Constantin Brîncoveanu. Apoi pentru că luminile în-

(Continuare în pag. a 2-a)

† **Serafim Făgărăşanul**
Episcop-vicar

* Cuvîntare ţinută la reînhumarea rămăşiţelor pămînteşti ale lui Nicolae Titulescu, la Braşov, 14 martie 1992.

Sfîntul Ioan Gură de Aur
La începutul Sf. Post

Cel care este instruit în rugăciune, post şi milostenie este bogat în Hristos şi lucrează pietatea.

Căci ce folos, fraţilor, dacă postim cu trupul iar cu faptele ucidem, ce folos a ne înfrîna de la mîncare dar a ne întina cu necurăţia, a nu mînca deloc carne, dar a mînca trupul fratelui nostru?

Ce folos a nu ne veseli de vin, dar a fi beţi de patima banilor, ce folos a nu mînca pîine dar a fi roşi de ură, ce lucru este a fi topit de post dar a-l urî pe aproapele, ce folos a ne împuţina hrana dar a răpi pe cele străine? Ce folos este trupului a fi uscat de post dar a înseta după hrană, ce folos a petrece timpul în post, dar a nu te milostivi de văduve şi de orfani? De vrei să posteşti (cu adevărat) să urăşti zgîrcenia, căci mare rău este.

Posteşti? — fugi de desfrînare, fugi de necurăţie, de minciună, de părtăşie la păcate, de neprietenie, de blasfemie şi de toată iscodirea.

Posteşti — fugi de zgîrcenie, de răpire şi de pizmuirea pierzătoare de suflet.

Posteşti — fugi de lăcomie, mama tuturor relelor care ne desparte pe noi de Dumnezeu şi ne duce în adîncul pierzaniei. Dacă pentru Dumnezeu posteşti, fugi de lucrurile pe care le urăşte Dumnezeu şi pocăinţa ta va fi primită de El ca un milostiv şi îndurat.

Să alergăm, fraţilor, spre pocăinţă, să alergăm, căci s-a dat nouă timp de mărturisire, timp de întoarcere şi de plîngere, nu de neglijenţă şi nepăsare.

Pocăinţa este împăciuitoarea împărăţiei cerurilor şi intrarea în paradis şi dobîndirea fericirii veşnice.

Dacă posteşti iubeşte pe aproapele nu dispreţui pe săraci, îmbracă pe cei goi, uită-te la lacrimile văduvei şi la suspinul orfanilor.

Dacă ai bunuri, fii milostiv, dacă nu le ai, nu răpi cele străine.

Posteşti — Opreşte-ţi limba ta de la rău şi buzele tale să nu vorbească cele viclene; e de ajuns atît pentru mîntuirea ta.

Dacă posteşti — nu da argintul tău cu camătă.

Posteşti — fie-ţi milă de cel ce-l ajuţi, nu pizmui pe nici un frate şi nu avea ură asupra nimănui.

Posteşti — nu căuta slava deşartă.

Posteşti, fugi de desfrînare, care ne desparte pe noi de Dumnezeu şi de sfinţi şi ne pregăteşte focul cel nestins.

Posteşti? — hrăneşte pe cei flămînzi, dă băutură celor însetaţi, vizitează pe cei bolnavi, pe cei din temniţă să nu-i uiţi, fie-ţi milă de cei necăjiţi, îngrijeşte pe cei asupriţi şi întristaţi, fii milostiv, blînd, bun, iertător, îndurător, miluitor, neţinător de minte de răutăţi, pios, făcător de pace, adevărat, evlavios, ca Dumnezeu să primească astfel postul tău şi să-ţi pregătească ţie cele de folos, pentru pocăinţa ta.

Dacă posteşti, iubitule, aşa să posteşti precum Hristos a poruncit, ca nu cumva să lucrezi greşit şi să-ţi pierzi plata ta.

Toate acestea, vă rog, fraţilor, să le păzim ca să luăm plata de la Dumnezeu şi să auzim fericitul glas al Aceluia care zice: „Veniţi binecuvîntaţii Părintelui Meu, de moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii" (Matei 21, 34). Amin.

(P.G. LXII, cd. 757—759)

Traducere de
Arhid. Visarion Bălţat

Onisifor Ghibu şi unitatea religioasă a românilor

În 1933, într-o cuvîntare în senat despre *Unirea Ardealului*, Nicolae Iorga se referea „la dezbinările confesionale dintre bisericile greco-catolică şi greco-orientală" din Transilvania: „Dumnezeu ştie cînd s-o isprăvi cu lucrurile acestea, într-o ţară care are nevoie de o perfectă unitate morală în toate domeniile".[1]

Pentru a isprăvi, ca să folosim cuvîntul lui Iorga, şi unitatea sufletească a românilor, după înfăptuirea celei politice, în perioada interbelică au fost destule opinii, pentru revenirea greco-catolicilor la Biserica strămoşească. Pînă şi în sînul Bisericii Greco-Catolice ataşamentul faţă de tradiţie era mai puternic, decît ascultarea de Vatican: „scena bisericească dintre anii 1918—1944 a fost dominată de lupta din sînul Bisericii, şi clerul şi credincioşii, care erau pentru neschimbarea legii strămoşeşti".[2]

Cel care a numit însă „unitatea religioasă a românilor" drept o „imperioasă problemă naţională", a fost Onisifor Ghibu. In năzuinţa sa, cărturarul patriot a plecat de la situaţia concretă, din cotidian: „Prin unire am scăpa de anomalii ca d.e. la Oradea Mare şi la Cluj să avem cîte doi episcopi români, cari fără să vrea, se încurcă unul în cărările celuilalt, am scăpa de rivalităţile penibile dintre cei doi protopopi, pe care-i întîlnim aproape în toate oraşele, —...".[3]

Poziţia lui Onisifor Ghibu se fundamenta pe realităţi istorice, politice şi sufleteşti. Astfel, „unirea cu Roma" de la1701 o numea o formulă administrativă vicleană, dar „ea n-a influenţat întru nimic sufletul poporului şi nici n-a rupt unitatea sufletească a maselor de jos. Ritualul a rămas acelaşi, aceleaşi cărţi, aceeaşi practică, aceeaşi preoţi. Deosebirile cele noi le ştiau doar vlădicii şi popii, — poporul nici astăzi nu are habar de ele".[4] Aceasta era o realitate sufletească la 1931 şi ea consfinţea adevărul istoric, în concordanţă cu care românii celor „două strane" s-au menţinut într-o unitate spirituală, fundamentată pe tradiţia dreptei credinţe.

Onisifor Ghibu cunoştea bine istoria Bisericii Greco-Catolice din Transilvania şi autonomia ei bisericească o numea o „ficţiune".[5] Afirma acest lucru întrucît la şcolile greco-catolice din dioceza Hajdudorog era impusă „ca limbă de propunere limba maghiară".[6] Apoi: „Începînd cu anul şcolar 1908—1909 se şterge din terminologia şcolară şi denumirea de *român* şi se înlocuieşte consecvent

(Continuare în pag. a 2-a)

Traian Vedinaş

1 Nicolae Iorga, *Conferinţe*, 1987, p. 271.

2 Constantin Voicu, *op. cit.*, p. 199.

3 Onisifor Ghibu, *O imperioasă problemă naţională*, 1931, p. 9.

4 *Ibidem*, p. 6.

5 Idem, *Viaţa şi organizaţia bisericească şi şcolară în Transilvania şi Ungaria*, 1915, p. 61.

6 Ibidem.

Fugă

Sunt, Doamne, mai neliniştit,
căci strîng sub avalanşa vremei,
în trupul meu îmbătrînit,
demult tot aurul poemei.
S-au adunat zăpezi trecute,
pe culmea lor, şi un gheţar
de-oglinzi lunare, nevăzute,
s-au suprapus, sub bolţi de jar.
Nu îmi dau seama că eu curg,
la vale, deplasînd morene,
dar simt că tainicul amurg,
cu-n curcubeu de cantilene,
m-ademeneşte şi acum...
Un înţeles, în trup de vis,
m-a preschimbat, pe-al vieţii drum,
chemat de marele abis,
ce-n jur vuieşte-n miez de taină.
Aud, rostindu-mi lent cuvîntul,
cum amintirile se caină,
că-au presimţit, tăcut, pămîntul.
O linişte, pe culmi alpine,
creşte mereu. Alb, sub zăpadă,
Doamne, mă simt atît de bine,
încît doresc noaptea să cadă,
căci Tu mi-ai dat munţi de lumină,
să-mi umple cei din urmă ani!
N-aud izvoare cum suspină,
trecînd pe-ai vieţii bolovani,
ci inima-i de mult o rugă
şi trupul, în genunchi, s-a frînt.
În întregime,-s, Doamne,-o fugă
spre Tine,-n gînduri şi-n cuvînt.

Prof. univ. Dr. Petru Rezuş

Mărturii biblice privitoare la temelia Bisericii

Biserica este instituţia sfîntă, divino-umană, împărăţie spirituală, pe care Cuvîntul întrupat al lui Dumnezeu a întemeiat-o pe pămînt, ca învăţătoare a adevărului şi distribuitoare a Harului dumnezeiesc, spre mîntuirea şi sfinţirea oamenilor.[1]

La întrebarea pe care Iisus a pus-o ucenicilor săi, în părţile Chesariei lui Filip; „Voi cine ziceţi că sînt? Luînd cuvîntul, Simon Petru a rostit: Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iar Iisus răspunzînd îi grăi: Fericit eşti tu Simone, fiul lui Iona, că nu trup şi sînge ţi-au dezvăluit ţie (aceasta), ci Tatăl Meu, cel din ceruri. Şi eu îţi zic ţie, că tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica mea şi porţile iadului nu vor birui-o" (Matei 16, 15—18).

În numele tuturor apostolilor, a răspuns Apostolul Petru, fiind cel mai vîrstnic între ei. El a mărturisit credinţa fermă, că Iisus este Mesia şi totodată Fiul lui Dumnezeu celui viu, pe care Domnul Hristos va întemeia Biserica sa. Pentru exprimarea acestei convingeri, Hristos Domnul a ţinut să-l fericească pe Apostolul Petru, dar l-a încredinţat, că pînă la înălţimea unei astfel de mărturisiri nu s-a ridicat prin propriile sale puteri. Această mărturisire de credinţă este o descoperire de sus, de la Tatăl cel din ceruri, pentru că „nimeni nu cunoaşte cine este Fiul fără numai Tatăl şi cine este Tatăl fără numai Fiul şi căruia voieşte Fiul să-i dezvăluiască" (Luca 10, 22).

Conumele de Petru nu l-a primit fiul lui Iona de această dată, ci de cînd boteza Ioan Botezătorul în părţile Iordanului (Ioan 1, 43).

În sprijinul celor de mai sus, prezint aici versetul de la Matei 16, 18 şi în versiunea greacă: Kago de si lego si i Petros Ke epi tafti ti petra ikodomiso mu tin ekklision.

Se face distincţie, în limba greacă, între substantivele o petros şi i petra. Primul este masculin şi înseamnă piatră, de dimensiuni mici, care, cu uşurinţă, poate fi urnită din loc, iar al doilea este feminin şi înseamnă piatră de dimensiuri mari, stîncă, ce nu poate fi urnită din loc. În textul grecesc se face, în mod explicit, distincţia între Petru (= Petros), care a făcut mărturisirea de credinţă şi piatra (= petra), credinţă mărturisită de Apostolul Petru, care trebuie să fie fermă şi de neclintit, ca o stîncă, ce rămîne în mod statornic la locul ei.

În predica Sa de pe munte, Domnul Hristos a spus despre bărbatul cuminte, că „a clădit casa lui pe stîncă. A căzut ploaia, au venit rîurile mari, au suflat vînturile şi au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut" (Matei 7, 24—25). Tot astfel Domnul Hristos îşi zideşte Biserica pe piatra nestrămutată a credinţei mărturisite de Apostolul Petru, că Iisus este adevăratul Mesia, Fiul lui Dumnezeu celui viu.

Această mărturisire de credinţă în Hristos Domnul stă la temelia Bisericii creştine, care va dăinui în veci. Întemeiată fiind pe credinţa fermă, că Iisus, întemeietorul ei, este Fiul lui Dumnezeu, Biserica nu va putea fi biruită nici de puterile demonice, cu toată înfruntarea lor potrivnică.

Contrar învăţăturii Bisericii noastre ortodoxe, teologii romano-catolici, din considerente tendenţioase şi greşite, interpretează versetul de la Matei 16, 18, că Domnul Hristos ar fi întemeiat Biserica Sa pe Apostolul Petru. Din acest text reiese, în mod evident, că Domnul Hristos n-a spus de această dată, „tu eşti Petru" şi pe tine voi zidi Biserica mea, ci „pe această piatră voi zidi Biserica mea". Una este persoana Apostolului Petru (= Petros), care a făcut mărturisirea de credinţă în faţa Domnului Hristos şi cu totul alta este piatra (=petra), credinţa mărturisită de Apostolul Petru, pe care Domnul Hristos să zidească Biserica Sa.

Părerea teologilor romano-catolici, referitoare la temelia Bisericii, ne impune întrebarea: Din ce considerente, oare, Domnul Hristos ar fi întemeiat Biserica Sa doar pe Sf. Apostol Petru, neglijînd astfel pe toţi ceilalţi sfinţi Apostoli? Spre a da răspuns, ne vine în sprijin cuvîntul Sf. Apostol Pavel, adresat credincioşilor Bisericii din Efes, prin care le zice, că „sînteţi împreună cetăţeni ai sfinţilor şi casnici ai lui Dumnezeu, zidiţi fiind pe temelia Apostolilor şi proorocilor, unde însuşi Iisus Hristos este piatra cea din vîrful unghiului" (Efeseni 2, 19—20).

Afirmaţia teologilor romano-catolici, că Biserica lui Hristos ar fi clădită pe Apostolul Petru, nu o întîlnim niciunde menţionată biblic. Însuşi Apostolul Petru spune: „Scris este în Scriptură: Iată, pun în Sion piatra din capul unghiului, aleasă, de mare preţ, ... piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii; aceasta a ajuns în capul unghiului" (I Petru 2, 6—7). Piatra din capul unghiului la o clădire încheie doi pereţi, menirea ei fiind să susţină întreaga clădire.[3] Piatra din capul unghiului avea să fie Mesia, care vroia să unească, din punct de vedere religios, cele două părţi constitutive ale omenirii, pe Iudei şi pe păgîni, în Biserica Sa, care a unit apoi întreaga lume.

Interpretarea teologilor romano-catolici, referitoare la temelia Bisericii, n-a fost cunoscută în veacurile

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Andrutsos H., Dogmatica Bisericii ortodoxe răsăritene, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 281 şi 290.

2 Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, vol. III, Cernăuţi, 1933, p. 507.

3 Gheorghiu V., *Op. cit.*, p. 610

Despre virtutea iertării — foloasele ei

Duminica „Izgonirii lui Adam din rai", prin care păşim pe treptele de aur ale Marelui Post este numită şi „Duminica iertării", pentru că toţi care au greşit, în timpul anului se iartă şi încep o viaţă liniştită şi de pace: se iartă monahii în sfintele mănăstiri, preoţii în parohiile lor, mirenii în satele şi-n casele lor. E de mirare să vezi, cum copiii cer iertare părinţilor şi aceştia copiilor; se iartă şi copiii între fraţi şi surori, rude şi cunoscuţi. Acest obicei, la poporul român, foarte frumos şi folositor, se mai păstrează astăzi, cu excepţia mănăstirilor, numai în Moldova. Iar cei care se iartă, prin acest act sfînt, au feţele luminoase, rug arzînd, flăcări de Tabor.

În Evanghelia acestei duminici, se scoate în lumină un triptic, cu trei metode sfinte, care să ne ajute să păşim cu vrednicie, pe calea Postului, ce ne stă de faţă, printre care şi virtutea iertării.

„Că de veţi ierta oamenilor greşelile lor, ierta-va şi Tatăl vostru Cel ceresc; Iar de nu veţi ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşelile voastre" (Matei 6, 14).

La popoarele păgîne nu se pomenea de iertare. Cuvîntul, chiar de era trecut în dicţionar, nu era luat în consideraţie, iertarea fiind socotită ca un act de înjosire. Venind Mîntuitorul şi instaurînd noua Sa împărăţie, a făcut din iertare cheia de boltă a creştinismului, şi despre care El a vorbit şi direct şi prin pilde. Mai mult, cere ca iertarea să fie fără limite, de aceea a zis lui Petru: „Nu zic ţie pînă de şapte ori, ci pînă de şaptezeci de ori cîte şapte" (Mat. 18, 22) şi prin care cuvinte ne învaţă şi pe noi să fim totdeauna gata de iertare, şi să iertăm pe fratele nostru, care ne-a greşit. În alt loc Domnul ne porunceşte ca nici daruri la altar să nu aducem, dacă sîntem certaţi cu semenul nostru: „Dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întîi şi te împacă cu fratele tău şi apoi venind, adu darul tău" (Mat. 5, 23—24). Mîntuitorul-Dumnezeu cere acest lucru, deoarece El nu voieşte să primească daruri din inimi întunecate de ură şi învrăjbite, ci numai din inimi curate şi împăcate.

Şi nici rugăciunea „Tatăl nostru" n-o putem spu-

(Continuare în pag. 3)

Arhim. prof. Ioasaf Ganea

COLŢUL TINERETULUI:

Lucraţi zilnic pentru realizarea idealului vostru

Dragă tinere,

Dintre toate idealurile, cel mai nobil este idealul creştin, al realizării virtuţilor religios-morale, prin care ajungem să ne asemănăm cu Dumnezeu şi astfel să ne ridicăm la demnitatea de oameni în cel mai înalt grad. Căci numai virtutea ne face stăpîni pe noi înşine, ne scoate din robia instinctelor animalice, ale patimilor oarbe şi ne consacră de fii ai lui Dumnezeu.

Idealul creştin este infinit, este idealul sfinţeniei şi al îndumnezeirii noastre. De aceea trebuie să lucraţi zilnic cu rîvnă şi zel pentru realizarea lui. Lucrul acesta să-l faceţi pe două căi: 1) prin *educaţie* şi 2) *autoeducaţie:* adică prin ascultarea de educatorii voştri şi prin încrederea în voi înşivă, prin muncă personală, prin virtute şi studiu.

I. Iubiţi studenţi, educatorii vă cer să le daţi inima voastră şi să le acordaţi deplină încredere şi respect, pentru că numai aşa vă veţi desăvîrşi. Întru aceasta stă cheia succesului vostru în şcoală şi în viaţă. Strădania acestora, fără încrederea voastră deplină nu foloseşte la nimic. Ea este zadarnică, după cum zadarnică este toată iscusinţa celui mai bun artist, dacă materia primă este refractară scopului său. Marele geometru şi fizician al antichităţii, Arhimede, a cerut contemporanilor săi un punct de sprijin în afară de pămînt ca să răstoarne această planetă. Pentru educatorii voştri, punctul acesta de sprijin pe care-l cer este *inima voastră*, este încrederea, respectul şi ascultarea voastră deplină, prin care vă puteţi zidi în veşnicie templul mîntuirii sufletului vostru, vă puteţi realiza strălucit idea-

(Continuare în pag. a 3-a)

MESAJUL...

(Urmare din pag. 1)

CHRYSOSTOMOS, Arhiepiscopul de Neas Justinianis şi al întregului Cipru;
SERAPHIM, Arhiepiscopul Atenei şi al întregii Elade;
VASILE, Mitropolitul Varşoviei şi al întregii Polonii;
DOROTHEI, Mitropolitul de Praga şi al întregii Ceho-Slovaciei;
IOAN, Arhiepiscopul Kareliei şi al întregii Finlan[illegible] consultat, în frăţească dragoste asupra problemelor ce preocupă Biserica noastră Ortodoxă cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească şi am săvîrşit împreună Sfînta Euharistie în această Duminică dedicată de secole Ortodoxiei, în Biserica Patriarhală a Patriarhiei Ecumenic. Cu acest prilej dorim să facem cunoscute următoarele:

Aducem laudă şi slavă din adîncul inimilor noastre, Dumnezeului celui întreit, care ne-a învrednicit să ne vedem fiecare faţă către faţă, să ne îmbrăţişăm reciproc cu dragoste şi pace, să ne împărtăşim din Potirul Vieţii şi să ne bucurăm de darul dumnezeiesc al unităţii pan-ortodoxe. Fiind conştienţi de responsabilitatea pe care Providenţa Domnului a aşezat-o pe umerii noştri, ca păstori ai Bisericii şi îndrumători duhovniceşti, în smerenie şi cu dragoste ne adresăm tuturor oamenilor doritori de bine, şi în special, fraţilor noştri episcopi şi întregului trup dreptcredincios al Bisericii Ortodoxe, cu binecuvîntare de la Dumnezeu, cu urare de pace şi cu „cuvînt de sfătuire" (Evrei 13, 22).

Bucuraţi-vă, fraţilor, totdeauna în Domnul"! (Filip. 3, 1).

„Întăriţi-vă în Domnul şi în tăria puterii Lui" (Efes 6, 10).

2. Sfînta Biserică Ortodoxă de pretutindeni, aflîndu-se în lume şi fiind, în mod inevitabil, afectată de schimbările care au loc în aceasta, se găseşte astăzi confruntată cu probleme deosebit de grele şi urgente, cărora doreşte să le facă faţă *ca un singur trup*, potrivit cuvîntului Sfîntului Pavel care zice: *„Dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună"* (I Cor. 12, 26). Mai mult, privind către viitorul omenirii şi al întregii creaţii a lui Dumnezeu, în perspectiva intrării noastre în cel de al III-lea mileniu al istorici creştine, într-o vreme de schimbări spirituale şi sociale rapide, împlinindu-şi datoria sa sfîntă, Biserica doreşte să dea propria sa mărturie în smerenie, cu dragoste şi cu hotărîre *despre nădejdea care este în noi* (I Petru 3, 15).

Secolul XX poate fi considerat ca fiind secolul marilor împliniri în domeniul cunoaşterii universului şi în încercarea de a supune Creaţia intereselor fiinţei umane. De-a lungul acestui secol au ieşit în evidenţă atît tăria, cît şi slăbiciunea fiinţei umane. Odată ce aceste împliniri au fost dobîndite, nimeni nu se mai îndoieşte că dominaţia omului asupra lumii care îl înconjoară nu conduce în mod necesar la fericire şi la plinătatea vieţii. Astfel, omul trebuie să înţeleagă că, departe de Dumnezeu, progresul ştiinţific şi tehnologic devine un instrument de distrugere atît a naturii, cît şi a vieţii sociale. Acest lucru este în special evident după căderea sistemului comunist.

Odată cu această cădere, trebuie să recunoaştem, de asemenea, falimentul, eşecul tuturor ideologiilor antropocentrice care au creat în oamenii acestui secol un gol spiritual şi o nesiguranţă existenţială şi au făcut pe mulţi oameni să caute mîntuirea în noi mişcări religioase şi parareligioase, în secte ori în ateşamentul, aproape idolatric faţă de valorile materiale ale acestei lumi. Orice fel de prozelitism practicat astăzi este, mai degrabă, o manifestare decît o soluţie a profundei crize în care se află lumea contemporană. Tineretul de astăzi are dreptul să afle că Evanghelia lui Hristos şi credinţa ortodoxă aduc iubirea în locul urii, cooperarea în locul confruntării şi comuniunea în locul dezbinării dintre fiinţele umane şi dintre popoare.

3. Toate acestea cheamă pe ortodocşi la o unitate spirituală şi canonică profundă. Din nefericire, această unitate este adesea ameninţată de *grupuri schismatice* care există în paralel cu structura canonică a Bisericii Ortodoxe. Analizînd, de asemenea, această problemă, ne-am dat seama că e necesar ca toate Sfintele Biserici Ortodoxe locale, fiind în solidaritate deplină unele cu celelalte, să condamne aceste grupuri schismatice şi să se abţină de la orice fel de comuniune cu ele, oriunde s-ar afla acestea, *„pînă la întoarcerea lor"* astfel încît, trupul Bisericii Ortodoxe să nu fie împărţit în ceea ce priveşte unitatea, întrucît *„nici chiar sîngele martirajului nu ar putea să şteargă păcatul schismei"* şi *„a sfîşia Biserica este un rău la fel de mare cu acela de a cădea în erezie"* (Sf. Ioan Gură de Aur).

4. În acelaşi spirit al grijii pentru unitatea tuturor celor care cred în Hristos, am participat la *mişcarea ecumenică* din vremea noastră. Această participare s-a bazat pe convingerea că ortodocşii trebuie să contribuie la restaurarea unităţii, cu toată puterea lor, dînd mărturie faţă de Biserica cea una, nedespărţită a Apostolilor, a Părinţilor şi a Sinoadelor ecumenice. În acelaşi timp, s-a sperat că, în vremuri de mari dificultăţi, Biserica Ortodoxă ar putea avea dreptul de a conta pe solidaritatea — care a fost în mod constant afirmată ca fiind idealul cardinal al acestei mişcări — tuturor celor care cred în Hristos.

Cu mare durere şi nelinişte în inimi, am aflat că anumite cercuri din sînul *Bisericii Romano-Catolice* acţionează într-un spirit total opus dialogului iubirii şi adevărului. Noi am participat cu sinceritate la toate întrunirile ecumenice şi în dialogurile teologice bilaterale. După căderea regimului comunist ateu, care a persecutat şi înfricoşat enorm, multe dintre aceste Biserici Ortodoxe, ne-am aşteptat să primim un sprijin frăţesc, sau cel puţin o înţelegere a situaţiei dificile create după 50 şi chiar 70 ani de persecuţii nemiloase. Acestor persecuţii îndelungate li se datoreşte această situaţie, din multe puncte de vedere tragică a acestor Biserici, în ceea ce priveşte resursele lor economice şi pastorale.

În locul sprijinului aşteptat, şi în detrimentul drumului pe care ni-l dorim către unitatea creştină, ţările tradiţional ortodoxe au fost considerate *„teritorii pentru misiune"* şi astfel, se crează în aceste ţări organizaţii misionare, iar prozelitismul este practicat prin toate metodele care au fost condamnate şi respinse de către toţi creştinii de-a lungul ultimelor decenii. În special, ar fi de menţionat şi de condamnat activitatea *uniţilor* aparţinînd Bisericii Romei, activitate pe care aceştia o desfăşoară împotriva Bisericii noastre, în Ucraina, România, Slovacia de Est, Orientul Mijlociu şi în alte părţi. Aceasta a creat o situaţie incompatibilă cu spiritul dialogului dragostei şi al adevărului, care a fost iniţiat şi promovat de conducători bisericeşti creştini, precum Papa Ioan XXIII şi Patriarhul Ecumenic Athenagoras I. Prozelitismul catolic a produs o rană foarte adîncă acestui dialog, făcînd dificilă vindecarea ei. De altfel, dialogul dintre cele două Biserici s-a rezumat deja doar la discutarea problemei Uniatismului, pînă cînd se va ajunge la o înţelegere asupra acesteia.

Acelaşi lucru poate fi spus şi cu privire la anumiţi *protestanţi fundamentalişti*, care sînt foarte doritori de a „predica" în ţări ortodoxe, foste sub regimuri comuniste. Considerarea acestor ţări ca *„terra missionis"*, — ţări de misiune —, este inacceptabilă deoarece în aceste ţări, pe parcursul multor secole, Evanghelia a fost deja predicată. Tocmai datorită credinţei lor în Hristos, credincioşii acestora au ajuns adesea pe punctul de a-şi sacrifica vieţile.

Referitor la acest subiect, reamintim tuturor că orice formă de prozelitism — care este deosebită clar de *evanghelizare* şi *misiune* —, este condamnată categoric de noi, ortodocşii. Prozelitismul, practicat în naţiuni deja creştinate şi în multe cazuri chiar ortodoxe, desfăşurat uneori prin ispitire materială sau chiar prin forme diferite de violenţă, otrăveşte relaţiile dintre creştini şi distruge drumul spre unitate. Misiunea, dimpotrivă, desfăşurată în cadrul ţărilor şi popoarelor necreştine, constituie o datorie sfîntă a Bisericii, meritînd orice ajutor. O asemenea activitate misionară ortodoxă se desfăşoară astăzi în Asia şi Africa şi este demnă de orice sprijin pan-ortodox şi pan-creştin.

5. Inspirată de spiritul reconcilierii, Biserica Ortodoxă a participat activ de zeci de ani la efortul de restaurare a *unităţii creştine*, care constituie o poruncă expresă şi categorică a Mîntuitorului (Ioan 17, 21). Participarea Bisericii Ortodoxe în totalitatea ei la activitatea *Consiliului Mondial al Bisericilor* urmăreşte în principal tocmai acest obiectiv. Acesta este motivul pentru care ea nu aprobă nici o tendinţă care ar submina scopul iniţial de dragul altor interese sau necesităţi. Din acelaşi motiv, ortodocşii dezaprobă cu tărie anumite evoluţii recente în cadrul contextului ecumenic, precum hirotonia femeilor întru preoţie şi folosirea limbajului inclusiv (nepotrivit şi nescripturistic) în cazul referirii la Dumnezeu, ceea ce crează obstacole serioase în calea restaurării unităţii.

În acelaşi spirit al reconcilierii ne exprimăm speranţa că progresul înregistrat în anumite dialoguri, cum ar fi cazul dialogului cu *Ortodocşii orientali* (necalcedonieni) să ducă la un rezultat favorabil, după îndepărtarea obstacolelor rămase.

6. Acum, la sfîrşitul celui de al doilea mileniu, îndreptîndu-ne gîndurile mai precis spre problemele generale ale lumii moderne şi, împărtăşind speranţa comună dar şi neliniştile omenirii, remarcăm următoarele:

Progresul rapid al tehnologiei şi al ştiinţelor care asigură instrumentele necesare îmbunătăţirii calităţii vieţii şi eliberarea de durere, nenorocire şi boală, din păcate nu este întotdeauna însoţit de un fundal spiritual şi etic echivalent. Drept pentru care, progresul mai sus menţionat nu este lipsit de serioase primejdii.

Astfel, în ce priveşte viaţa socială a oamenilor, acumularea acestor privilegii ale progresului şi puterea care decurge din el numai într-o anumită secţiune a omenirii, multiplică neajunsurile celorlalţi oameni şi crează un focar de conflict şi chiar de război. Coexistenţa acestui progres cu *dreptatea, dragostea şi pacea* constituie singura cale sigură, astfel încît acest progres să nu se transforme într-o binecuvîntare într-un blestem, în mileniul următor.

La fel de mari sînt şi problemele ridicate de acest progres pentru *supravieţuirea fiinţei umane ca persoană liberă*, creată „după chipul şi asemănarea" lui Dumnezeu. Progresul geneticii, deşi poate contribui enorm la combaterea multor boli, poate transforma fiinţa umană dintr-o persoană liberă, într-un obiect dirijat şi controlat de cei aflaţi la putere.

Aceleaşi primejdii există şi în ceea ce priveşte *supravieţuirea mediului înconjurător*. Folosirea neglijentă a creaţiei materiale de către om, cu ajutorul progresului ştiinţific şi tehnologic, a început deja să producă distrugeri ireparabile mediului înconjurător. Biserica Ortodoxă, neputînd rămîne pasivă în faţa unei asemenea distrugeri, invită prin intermediul nostru toţi ortodocşii, să dedice în fiecare an prima zi a lunii septembrie, ziua începutului anului bisericesc, rugăciuni pentru păstrarea creaţiei lui Dumnezeu şi pentru adoptarea unei atitudini faţă de natură aşa cum o cere Sfînta Euharistie şi tradiţia ascetică a Bisericii.

7. În faţa unor asemenea posibilităţi, dar şi primejdii, ale omenirii de azi, Biserica Ortodoxă salută folosirea oricărui progres în vederea realizării reconcilierii şi unităţii. Salută în special înaintarea *Europei pe drumul către unitate* şi aminteşte faptul că aici locuiesc un mare număr de ortodocşi şi că acestora li se va adăuga un număr şi mai mare în viitor. Nu trebuie uitat că regiunile Europei Centrale şi Răsăritene sînt locuite în majoritate de o populaţie ortodoxă care contribuie astfel la formarea culturală a civilizaţiei şi spiritului european. Acest lucru face din Biserică un factor semnificativ pentru modelarea unei Europe unite şi îi sporeşte responsabilităţile.

Sîntem profund întristaţi de lupta *fratricidă* dintre sîrbi şi croaţii din Iugoslavia şi de toate victimele făcute de acest conflict. Considerăm că tuturor conducătorilor religioşi, ai Bisericii Romano-Catolice şi nouă tuturor, ni se cere o atenţie deosebită, o responsabilitate pastorală şi o înţelepciune divină pentru a se putea respinge exploatarea sentimentului religios pentru motive politice şi naţionaliste.

Inimile noastre sînt la fel de sensibile faţă de toate celelalte popoare de pe *alte continente* care luptă pentru demnitatea, libertatea şi dezvoltarea lor în dreptate. Ne rugăm în special pentru pace şi reconciliere în regiunea Orientului Mijlociu, unde credinţa creştină a luat fiinţă şi unde coexistă popoare de diferite credinţe.

8. Proclamăm din Constantinopol aceasta în dragostea Domnului, în marea şi sfînta Duminică a Ortodoxiei, îndemnînd pe toţi creştinii ortodocşi cucernici din întreaga lume să fie uniţi în jurul păstorilor lor canonici şi îi chemăm pe toţi cei ce cred în Hristos la *împăcare şi solidaritate* în faţa serioaselor primejdii cu care este ameninţată lumea din ziua de azi.

Fie ca Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi toţi. Amin!

În Constantinopol, în Duminica Ortodoxiei, 15 martie 1992.

Urmează semnăturile tuturor Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe:

DIN SF. SCRIPTURĂ:

— *Duhul Domnului este peste mine, pentru că el m-a uns ca să binevestesc săracilor şi m-a trimis ca să tămăduiesc pe cei zdrobiţi cu inima, să propovăduiesc robilor izbăvire şi orbilor vedere, să uşurez pe cei apăsaţi.*

(Luca 4, 18)

Nicolae Titulescu la Braşov

(Urmare din pag. 1)

văţămîntului aprinse aici se vor răspîndi în toate provinciile româneşti. Şi nu în ultimul rînd, pentru conştiinţa românească şi ortodoxă promovată de slujitorii acestui Sf. Altar care au fost şi dascălii Şcolii de alături.

Nicolae Titulescu vine astăzi la Braşov, în inima Ţării pentru ca de aici să răspîndească peste tot rotundul românesc lumina vieţii sale pilduitoare de slujire curată şi jertfelnică. O viaţă a cărei deviză a fost, precum însuşi mărturiseşte: *„La lucru!"* Căci fără muncă nimic nu e posibil. Şi nu orice muncă, ci o muncă cinstită, inteligentă, responsabilă. *„Lucraţi ca pentru Dumnezeu şi nu ca pentru oameni"*, zice Sf. Ap. Pavel.

Printr-o astfel de muncă Titulescu şi-a dăltuit propria-i făptură ajungînd, cum prea bine se ştie, personalitatea centrală a vieţii politice internaţionale dintre cele două războaie. A muncit fără preget, ziua şi noaptea, pentru păstrarea unităţii poporului român şi a integrităţii teritoriale a ţării sale, pentru promovarea păcii într-o lume extrem de fragilă, convulsionată de apariţia celor două fiare apocaliptice, la Răsărit comunismul, iar la Apus fascismul, căruia îi va şi cădea victimă. „Eu ziua mă risipesc, mă dărui, zicea el unui prieten, iar noaptea mă adun şi simt dintotdeauna că noaptea — cînd rămîn numai cu frămîntările mele — mă fertilizează". Fără nici o îndoială că noaptea stătea de vorbă cu Dumnezeu, se ruga, căci numai rugăciunea adună pe om din risipirea sa, îl interiorizează şi-l fertilizează cu energii dumnezeieşti. Că Titulescu era un om credincios o dovedesc înainte de toate faptele sale, probitatea sa morală şi intelectuală, dragostea sa sinceră şi jertfelnică faţă de neamul său şi faţă de omenire, pentru pacea căreia a luptat ca nimeni altul. *„Fericiţi făcătorii de pace, zice Mîntuitorul, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"*. La o întîlnire diplomatică cu Nunţiul Apostolic, Titulescu i-a spus acestuia: „Sînt, monseniore, un credincios. Aparţin Bisericii Ortodoxe Autocefale Române şi înţeleg să nu mă abat niciodată de la doctrinele şi disciplinele ei". Era într-adevăr credincios, dar nu unul de paradă sau de zile mari. El însuşi o spune: *„Credinţa ortodoxă nu e paradă, ci e smerenie, trăire, activitate..."*. Într-adevăr, credinţa este viaţă, trăire, cugetare şi acţiune în şi cu Dumnezeu prin Fiul Său Iisus Hristos care s-a făcut om şi în Duhul Sfînt. „Noi trăim, ne mişcăm şi sîntem în Dumnezeu", zice Sf. Ap. Pavel, fără să ne confundăm cu Dumnezeu. Căci Dumnezeu este Persoană, Treime de Persoane în comuniune veşnică de iubire. Dumnezeu nu-i o Idee abstractă, nici un Absolut impersonal sau o Forţă oarbă supranaturală, ci este Viaţa, Dragostea, Adevărul, Binele, Frumosul, Dreptatea, Cinstea, Smerenia, Puterea şi multe altele, toate calităţi proprii persoanei. Şi tot cel ce crede în Dumnezeu îi experimentează prezenţa în inima sa, întrupînd în viaţa sa aceste virtuţi. Credinţa şi munca i-au transfigurat fiinţa marelui Titulescu, despre care Lucian Blaga, colaborator apropiat al său, spunea: „Titulescu îmi făcea impresia unei fiinţe de alt ordin decît cel uman".

Într-adevăr, credinţa şi faptele ei îl ridică pe om din planul strict natural şi-l uneşte cu Dumnezeu şi prin Dumnezeu cu toţi semenii săi. Numai astfel omul este om cu adevărat, adică persoană după chipul Persoanelor divine. Omul nu este om cu adevărat, şi nici nu poate fi, decît în Dumnezeu. Pentru că numai credinţa înalţă, înnobilează, dezvoltă în om capacitatea iubirii, a jertfirii pentru semenii săi.

Se ştie că Titulescu era nepot de preot şi că şi-a făcut studiile juridice şi doctoratul la Paris cu o bursă oferită de biserica Sf. Maria (Dudu) din Craiova, oraşul său de naştere. Ca un cunoscător al realităţilor bisericeşti din Ţară şi din lume, el a avut un rol însemnat şi pe linia ecumenismului, a apropierii dintre confesiunile creştine. Biserica noastră i-a preţuit şi susţinut activitatea de mesager al păcii şi al intereselor româneşti în lume, iar cînd s-a îmbolnăvit grav după alungarea din postul său de ministru de Externe, Biserica a rînduit rugăciuni publice pentru însănătoşirea sa.

După moartea sa, Pronia divină a rînduit ca locul pe care-l ocupa la Academie să fie oferit episcopului Nicolae Colan al Clujului, viitorul mitropolit al Transilvaniei.

Titulescu rămîne mereu actual pentru că el a întruchipat sufletul românesc în ceea ce are el mai specific: credinţa strămoşească, omenia, bunătatea, inteligenţa, curajul, dreptatea... Multe din cuvintele lui au valoare de axiomă: *„România nu poate fi mare în afară decît în măsura în care e tare înăuntru"*, *„Ori acuzi, ori te aperi, toate să le faci bazat pe adevăr... Şi Cuvîntul* (Dumnezeu) *este Adevărul"* sau *„Partidul meu se cheamă România"*.

Ardealul, în chip deosebit, este recunoscător marelui patriot pentru iubirea sa faţă de acest pămînt străvechi românesc. Umbra lui de la biserica Sf. Nicolae va veghea ca umbra lui Mircea de la Cozia şi a lui Ştefan de la Putna, peste întreg ţinutul românesc. Ea ne va îndemna la iubire şi la unire, căci acolo unde este unire Domnul trimite binecuvîntarea Sa pînă în veac.

Ierarhii, preoţii şi credincioşii din Mitropolia Transilvaniei în frunte cu mitropolitul lor, care lipseşte în aceste zile din Ţară, aduc profundul lor omagiu lui Nicolae Titulescu şi îi primesc rămăşiţele pămînteşti după datina străbună, rugîndu-se lui Dumnezeu să-i aşeze sufletul împreună cu toţi sfinţii şi drepţii Săi.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Mărturii biblice...

(Urmare din pag. 1)

primare ale creştinismului; ea este o creaţie a timpurilor de mai tîrziu, în sprijinul considerentelor lor, privitoare la ierarhia Bisericii creştine.

În monografia „Iisus Hristos" de L. Bougaud, episcop rom.-cat., se afirmă cu stăruinţă, că Apostolul Petru ar fi fost „menit să fie piatra de temelie a Bisericii"[4] şi în consecinţă, că Domnul l-ar fi „orînduit cap al Bisericii lui".[5] Este de menţionat, că această carte circulă şi în rîndurile credincioşilor Bisericii noastre dreptmăritoare.

În scopul comparaţiei cu textul de la Matei 16, 18, prezentat în versiunea greacă, dau aici şi versiunea latină:

„Ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc Petram, aedificabo Ecclesiam meam".[6]

Petrus (corespondentul lui Petros) este nume propriu, de genul masculin, iar petra (=petra), substantiv comun feminin, cu înţelesul de stîncă, piatră de dimensiuni mari — scris aici cu majusculă, în scopul reliefării punctului de vedere, propriu teologilor romano-catolici.

Ca înţeles, versiunea latină nu prezintă deosebire faţă de cea grecească. În consecinţă, petra exprimă piatra mărturisirii de credinţă a Apostolului Petru, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu celui viu, pe care Domnul Hristos şi-a zidit Biserica.

În sprijinul învăţăturii Bisericii noastre ortodoxe, privitor la temelia Bisericii creştine, vine acelaşi Sf. Apostol Pavel, care, scriindu-le Corintenilor despre răul dezbinărilor în Biserică, le cere ca „fiecare să ia seama cum clădeşte. Nimeni nu poate pune altă temelie decît cea odată pusă, care e Iisus Hristos" (I Corinteni 3, 10—11).

Biserica creştină nu este instituţie efemeră. Hristos n-a întemeiat Biserica Sa pe Apostolul care s-a lepădat de trei ori de El. Este necesară de precizat aceasta, faţă de afirmaţia ce s-a strecurat în „Lumea creştină", supl. la România liberă din 28.I.1990, p. 2, prin neglijarea cerinţei de ordin etimologic al exegezei biblice. Interpretarea versetului de la Matei 16, 18 reclamă discernămînt deosebit, spre a se evita riscul alunecării de la adevărul de credinţă.

Asupra Bisericii s-au abătut multe şi mari încercări, fără a o fi clintit din loc, fondată fiind pe temelia fermă, că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu celui viu. Aceasta ne dă încrederea, că oricît de înverşunate ar fi vrăjmăşiile puterilor demonice, Biserica lui Hristos va birui, căci cu noi este Dumnezeu.

---

4 Bougaud L., Iisus Hristos, trad. de C. Ceruleanu, Bucureşti, 1939, p. 208.

5 şi 6 Bougaurd L., Op. cit., p. 262.

Onisifor Ghibu şi unitatea religioasă a românilor

(Urmare din pag. 1)

cu cea defăimătoare de *oláh*".[7]

Cărturarul scria despre o veritabilă tragedie a „românismului ardelean",[8] despre prefacerea în cenuşă de către generalul Buccow a numeroase lăcaşuri ortodoxe, pentru a impune cu forţa „unirea cu Roma".[9] În fine, tot sub aspect istoric şi politic diocezele române greco-catolice din România, în frunte cu mitropolitul Blajului sînt socotite pînă în ziua de azi (1935 s.n.) ca aparţinînd Ungariei".[10]

În sens istoric şi politic el mai preciza: „ordinele religioase catolice ne-au socotit totdeauna ca „schismatici" şi au lucrat totdeauna pentru acapararea noastră pe seama Bisericii apusene, — operaţiune care le-a reuşit în parte, înstrăinîndu-ne încetul cu încetul întreaga clasă boierească, iar la un moment dat (1698) dezbinîndu-ne în două, prin aşa-zisa «Unire»".[11]

Să nu se creadă cumva, că Onisifor Ghibu a fost un împătimit duşman al catolicismului. Dimpotrivă, unui abate catolic praghez îi spunea: „doresc relaţii strînse cu Roma, dar nu cu sacrificarea României".[12] În acest context, el prezenta opiniei publice româneşti şi poziţia Cehoslovaciei şi a Jugoslaviei faţă de Sf. Scaun: „Cehoslovacia a încheiat cu Sf. Scaun un Modus vivendi. În ce priveşte Concordatul încheiat de guvernul jugoslav cu Sf. Scaun, poporul jugoslav l-a repudiat în forme violente, obligînd guvernul să-l declare inexistent".[13] Ghibu mai sublinia că anumiţi reprezentanţi ai greco-catolicilor se simţeau mai atraşi de romano-catolici decît de ortodocşi, ceea ce însemna că mai ales după validarea Concordatului dintre România şi Sf. Scaun, românii din Transilvania erau divizaţi în două „tabere confesionale ostile".[14] În problema Concordatului s-a pronunţat între alţii şi istoricul Ion Lupaş, care cerea să nu fie sprijinit un astfel de act „în forma, în care vrea să-l impună papa de la Roma".[15] Lupaş reproducea în sprijinul convingerii sale şi o afirmaţie a lui Petru Maior: „Papei din Roma nu-i trebuiau români, i-au trebuit numai catolici, ca să-i supună sieşi şi orişicui".[16]

Onisifor Ghibu n-a privit îngust relaţiile bisericeşti din România şi din Europa, ci în spirit înalt umanist şi ecumenic. El gîndea despre refacerea „unităţii religioase cu francezii şi italienii", fără nici un fel de subordonare ori relaţie de „vasalitate".[17] El era pătruns de ideea înfrăţirii „popoarelor prin Biserică".[18] În acest orizont el afirma şi despre unitatea religioasă a românilor: „Poporului nostru îi trebuie tot atît de mult unitate religioasă, precum i-a trebuit cea naţională".[19] Iar problema acestei unităţi o punea şi în perspectiva, nu a „unirii cu Roma", ci a „reunirei Răsăritului şi Apusului", reunire pe care o proiecta şi asupra situaţiei româneşti: „Chestiunea colaborării, respectiv a reunirii Răsăritului şi Apusului are să se pună *înainte*, sau *după* unirea celor două confesiuni româneşti?

Deocamdată răspunsurile sînt contradictorii: Uniţii zic *înainte*, ortodocşii *după*!"[20]

Se mai gîndea profesorul Onisifor Ghibu şi la un plebiscit pentru realizarea unităţii religioase a românilor. Şi, dacă „acest plebiscit n-ar fi influenţat de preotime, în special de cea de sus, poporul s-ar declara în unanimitate pentru unirea religioasă — necondiţionată".[21] O altă soluţie pe care Ghibu o propunea era aceea ca mitropolitul de la Blaj să participe „la lucrările sfîntului sinod".[22]

Aceste idei ale lui Onisifor Ghibu n-au rămas fără ecou în epocă, la ele au aderat Lucian Blaga, Simion Mehedinţi, Gheorghe Tulbure, Dumitru Stăniloae. E semnificativă aici poziţia lui Ion Breazu, care susţinea viziunea lui Ghibu şi prin exemple dramatice. Breazu consemna pur şi simplu existenţa unei „învrăjbiri confesionale": „mortul de altă confesiune nu mai poate intra în cimitirul strămoşilor".[23]

Onisifor Ghibu a gîndit o unitate în dialog a celor două Biserici un dialog fundamentat ecumenic şi astfel răsfrînt în unitatea sufletească a neamului. Ideea unui astfel de dialog are forţă şi permanenţă, pentru că ţine de însăşi ecumenicitatea Ortodoxiei, pe care, cum vom vedea, un gînditor ortodox român, contemporan al lui Ghibu a propus-o ca model al dialogului naţiunilor lumii. Dar, despre aceasta în studiul următor.

---

7 Idem, *Necesitatea revizuirii radicale a Situaţiei confesiunilor din Transilvania*, 1923, p. 31.

8 Idem, *Acte şi documente*, 1933,

9 Idem, *Doi uzurpatori ai dreptului regeului României...*, 1934, p. 134.

10 Idem, *Nulitatea concordatului dintre România şi Sf. Scaun*, 1935, p. LVIII.

11 Idem, *Politica religioasă şi minoritară a României*, 1940, p. 21.

12 Ibidem, p. 410.

13 Ibidem, p. 511.

14 Ibidem, p. 543.

15 Ion Lupaş, *Chestiunea concordatului în raport cu suveranitatea statului român şi cu programul istoric al partidului naţional din Transilvania*, 1921, p. 8.

16 Ibidem, p. 9.

17 „Universul", XLI, 308, 1923, p. 2.

18 Onisifor Ghibu, *O imperioasă problemă naţională*, p. 41.

19 Ibidem, p. 59.

20 Ibidem, p. 61.

21 Ibidem, p. 6.

22 Ibidem, p. 28.

23 *„Societatea de mîine"*, I, 1925, p. 735.

TAINA CREŞTINĂTĂŢII (1 Timotei III, 16)

1. A devenit o tradiţie, mai bine zis s-a restituit o veche tradiţie a Bisericii, aceea de a prăznui în prima duminică din postul Sfintelor Paşti, *Duminica Ortodoxiei*, adică a dreptei credinţe. La anul 787 d. Hr., la cel de al şaptelea Sinod ecumenic, s-a statornicit adevărul de credinţă după care cinstirea sfintelor icoane este un lucru bine plăcut lui Dumnezeu şi de folos creştinilor. Frămîntările au continuat şi după aceasta. În anul 842, un nou sinod din Constantinopol a condamnat din nou pe potrivnicii sfintelor icoane şi la 19 februarie 843, în duminica întîia a marelui post, s-a serbat pentru prima oară biruinţa dreptei credinţe, hotărînd totodată ca această Duminică să fie serbată în fiecare an ca Duminica Ortodoxiei.

Trebuie să arătăm că temeiul cinstirii sfintelor icoane se află în adevărul întrupării. *Întruparea Fiului lui Dumnezeu face posibilă icoana*, iar icoana mărturiseşte şi adevereşte „Taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută" a întrupării Fiului lui Dumnezeu, *Taina creştinătăţii*, despre care spune Sfîntul Apostol Pavel că este *mare*. „*Cu adevărat, mare este taina creştinătăţii* — scrie el cu însufleţirea omului căruia Mîntuitorul nostru Iisus Hristos I S-a descoperit ziua în amiaza mare pe drumul Damascului şi a făcut din el, Saul prigonitorul creştinilor, Pavel Apostolul neamurilor — şi continuă — *Dumnezeu S-a arătat în trup. S-a îndreptăţit în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume şi S-a înălţat întru slavă*" (I Timotei III, 16). Sfinţii Apostoli au văzut cu ochii trupeşti pe Hristos şi unul dintre ei, Luca, după Tradiţie, I-a eternizat chipul pămîntesc. Însuşi Iisus a spus despre Sine, „*Cel care M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl*" (Ioan XIV, 9), iar Sfîntul Apostol Pavel întăreşte acest cuvînt scriind că Iisus „*este chipul lui Dumnezeu Celui nevăzut, mai întîi născut decît toată făptura*" (Coloseni, I, 15).

Icoana mijloceşte pentru simţurile noastre trupeşti, prezenţa lui Dumnezeu-Fiul, Domnul nostru Iisus Hristos. Ea nu este cinstită pentru materia din care este făcută, ca ceva de sine stătătoare, ci numai pentru că mijloceşte pentru mintea noastră prezenţa Celui pe care-l reprezintă, precum fotografiile celor dragi ai noştri ne aduc înainte, ca o prezenţă tainică, a lor. Nici Maica Domnului nu este cinstită numai pentru ea însăşi, desprinsă de Fiul ei, tocmai şi numai pentru că ne-a mijlocit prin naştere, pe Fiul lui Dumnezeu. Toate icoanele noastre o reprezintă numai cu Fiul ei în braţe, sau lîngă Crucea Lui. Prin ea, umanitatea noastră a devenit în cea mai mare apropiere cu Dumnezeu. Prin ea pătrundem înţelesul cuvintelor Sfîntului Apostol Pavel, Mare este Taina creştinătăţii; Dumnezeu S-a arătat în trup.

2. Într-o lume care se proclamă creştină există, din păcate, tendinţa de a contesta (nu pe faţă, desigur; ar fi un scandal!) Dumnezeirea lui Hristos, prezentîndu-L ca pe un simplu om, cel mai mare, cel mai sfînt, etc., dar om şi nu Dumnezeu. Există o sectă, foarte recentă şi cu destui adepţi care declară că Hristos nu ar fi o figură istorică. El este o idee. Hristos-Idee este un spirit sau un suflet care pătrunde totul şi care s-a manifestat de fiecare dată în chip diferit ca Buda, Zoroastru şi alţii. Unul dintre aceste personalităţi a fost Iisus din Nazaret — spun aceştia! Cum pot fi interpretate altfel încercările de a prezenta pe Hristos ca om, jucat de un artist, sau cunoscutele măzgăluri zise desene animate, care, dorind să popularizeze Biblia, nu reuşesc decît să trezească sentimente de repulsie şi îndoială: oare este Hristos Dumnezeu adevărat sau numai un om? De remarcat că se reprezintă cu preferinţă scene din Vechiul Testament, dar se omit textele şi preînchipuirile mesianice despre Hristos-Mesia, Fiul lui Dumnezeu cel prezis şi aşteptat de prooroci ca Mîntuitorul lumii!

Biserica noastră ne îndeamnă şi ne învaţă să rămînem şi să stăruim în învăţătura Sfintei Scripturi şi a Tradiţiei Sfinţilor Părinţi, urmaşii direcţi ai Sfinţilor Apostoli, după care Hristos este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treimea Sfîntă, de care nu S-a despărţit nicidecum şi nici o clipă făcîndu-Se om din Sfînta Fecioară Maria şi prin lucrarea Duhului Sfînt. El şi-a acoperit Dumnezeirea Sa pentru a putea fi privit şi înţeles de oameni, dar rămîne „ieri şi azi şi în veac, acelaşi" (Evrei XIII, 8). Aceasta este Taina creştinătăţii pe care unii nu o înţeleg sau nu o pot înţelege. După un cuvînt al părintelui Stăniloae (în recenta sa lucrare *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om*, Craiova, 1987, p. 5), „Dacă Hristos este numai *blîndul Iisus* sau numai *Domnul Iisus*, nu Fiul Cel Unul născut, Cel întrupat, al lui Dumnezeu, El n-a învins moartea prin Crucea Sa şi nu poate învia în Sine la o viaţă veşnică şi desăvîrşită toată creaţia".

Cei care nu pot înţelege această Taină şi nu admit Dumnezeirea lui Hristos şi vor să o explice coborîndu-L la măsura unui om obişnuit, greşesc cumplit şi blasfemiator. Ei sînt ca acel călător foarte bogat şi plin de mîndrie care era obişnuit să privească pe toţi oamenii *de sus*. Vizitînd odată Elveţia, ţara munţilor înalţi — Alpii, era supărat că trebuia acum ca el să-i privească de jos înălţîndu-şi ochii spre piscurile lor. Ce-a făcut? A dat ordin unui pictor celebru să picteze pentru el munţii înalţi pe nişte tablouri pe care le-a aşezat jos, pe pereţii casei. Era fericit acum! Nu mai trebuia să privească el de jos munţii cei înalţi, ci el îşi arunca privirea spre ei, aşa cum erau pictaţi pe tablouri. Că se înşela amarnic şi că era ridicol, nici nu mai trebuie spus. Alpii rămîneau tot munţii cei înalţi care pot fi admiraţi numai ridicîndu-şi omul ochii spre ei, iar el un biet om naiv şi îmbătat de mîndrie. Ni se pare că aceeaşi părere o putem avea smerit la Hristos-Dumnezeu, vor să-l prezinte ca pe un Moise al Legii Noi, ca un Buda, Mahomed sau alţi reformatori religioşi.

3. Trebuie să spunem că această tendinţă de a coborî pe Hristos numai la măsura omenească, desprinsă de Dumnezeirea Lui, este veche. Ea poate fi urmărită în cursul istoriei Bisericii şi este consemnată chiar şi în unele pagini din Noul Testament. Nouă este numai amploarea cu care se urmăreşte această tendinţă, mijloacele care se folosesc. Iată, de pildă, citim în Sfînta Evanghelie după Matei (XIII, 54 şi urm.) că „venind Iisus în patria Sa, îi învăţa în sinagoga lor, încît ei erau uimiţi şi ziceau: de unde are El înţelepciunea aceasta şi puterile (=minunile)? Au nu este acesta fiul teslarului? au nu se numeşte mama lui Maria? şi fraţii ... surorile Lui nu sînt toate la noi? deci de unde are el toate acestea *şi se sminteau întru el*". Se sminteau, desigur, pentru că *nu cunoşteau Taina Dumnezeirii Lui*, cum se smintesc şi azi cei care caută să descopere fii şi fiice după trup ai Sfintei Fecioare Maria, deci fraţi şi surori după trup ai lui Iisus, neînţelegînd că aceştia nu pot fi decît cei mult veri şi verişoare după Iosif, numiţi după uzul de vorbire de atunci, fraţi şi surori, aşa cum, în Vechiul Testament, Avraam numeşte pe Lot, frate, deşi îi era numai nepot. Cert este că interpretarea eretică nu urmăreşte altceva decît să facă din Sfînta Fecioară Maria o femeie oarecare, care a „născut" şi alţi prunci, afară de Iisus, iar pe Hristos, deasemenea, coborîndu-L la măsura omului de rînd.

De asemenea, încercarea de a sili pe cei ce veneau la Hristos dintre neamurile păgîne, de a trece pe aceştia prin toate rînduielile Legii Vechi (tendinţă căreia i-a căzut victimă la început, şi Sf. Apostol Petru), e vorba de aşa-numiţii iudaizanţi, ce însemna altceva decît a face din creştinism doar o variantă a iudaismului, negînd *Taina creştinătăţii* — unică în istoria omenirii, în care vedem pe Dumnezeu întrupat, care — precum se spune într-o cîntare a noastră — Dumnezeu „pentru iubirea Lui de oameni, pe pămînt S-a arătat şi cu oamenii împreună a petrecut".

Cu cîtă asprime ceartă Sfîntul Apostol Pavel pe unii ca aceştia scriind galatenilor „O galateni fără minte ..." (III, 1) „mă mir că aşa degrabă treceţi de la cel ce v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la *altă Evanghelie*, care nu este altceva decît că *sînt unii care vă tulbură şi voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos*. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti *altă Evanghelie* decît aceea pe care v-am vestit-o, *să fie anatema*" (Galateni, I, 6—9). Cuvînt greu şi aspru este acest anatema! (= să fie afurisit) şi avem convingerea că el paşte pe toţi aceia care, de-a lungul secolelor şi pînă azi, încearcă să dea lumii o altă Evanghelie, să-i prezinte un alt Hristos, mai aproape de sărmana lor putere de înţelegere, sau mînaţi de interese necreştineşti.

4. Istoria Bisericii creştine este şi ea plină de astfel de încercări vinovate de a prezenta pe Hristos un om oarecare, disprins de Dumnezeirea Sa. Două exemple vor fi suficiente. La primul Sinod ecumenic (325), cei 318 sfinţi Părinţi ai Bisericii, adunaţi la Niceea din toată lumea creştină de atunci, au osîndit pe ereticul Arie care, precum se ştie, nega Dumnezeirea lui Hristos, prezentîndu-L ca pe un om superior, între Dumnezeu şi oameni, dar nu Unul din Sfînta Treime. Acelaşi lucru îl urmărea, mai tîrziu, un alt eretic, Nestorie, despărţind în Hristos firea omenească de cea Dumnezeiască. Ca urmare, el numea pe Sfînta Fecioară Maria *Născătoare de om* (Antropotokos) şi nu *Născătoare*

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

„Ieşit-a semănătorul..." (Matei 13, 3) — şi despre un alt semănat

Am intrat într-o nouă primăvară, anotimpul tinereţii, al redeşteptării firii înconjurătoare, dar, în egală măsură, şi al reînvioărării şi descreţirii noastre psiho-fizice. Un copac înfrunzit, un pom înflorit, un fluture, un zumzet de albină, un ciripit de pasăre, ochii blînzi ai unui miel şi altele asemenea ne fac să mai uităm din neajunsurile zilei, ne mai însenineză, ne ajută să fim parcă mai oameni. „Miresme dulci de flori mă-mbată / Şi mă alintă gînduri blînde / Ce iertător şi bun ţi-e gîndul / În preajma florilor plăpînde" — spune un cîntăreţ al frumuseţilor firii.

Dar tot primăvara trăim din plin parabola Mîntuitorului Iisus Hristos: „*Ieşit-a semănătorul să semene sămînţa sa*" (Matei 13, 3); lucrare care se desfăşoară în aceste zile, nădăjduim cu toate forţele, pe toate ogoarele Ţării. Acum mai ales „*sfînta muncă de la ţară*" se vădeşte în toată frumuseţea şi cu adevărat sfinţenia ei. „*Plugurile*", poezia lui Alecsandri, era astfel programată în unele manuale de limbă română de altă dată, încît cei ce eram şcolari acum mai bine de 50 de ani o învăţam cam între 15 martie — 15 aprilie, aşadar cînd muncile agricole erau în toi şi cînd puteam vedea pe viu cum omul şi pămîntul se legau „într-o dulce înfrăţire".

Iubind şi preţuind munca celor ce şi în această primăvară pregătesc paturile germinative şi aruncă sămînţa în ogoare, ca, cu binecuvîntarea Cerului, să rodească cît mai mult, de data aceasta însă gîndul ne duce şi la un alt semănat şi, deci, la alţi semănători şi anume la lucrătorii ogoarelor sufleteşti ale fiilor Bisericii noastre, dornice şi ele în această perioadă cu deosebire să fie lucrate cu pricepere, cu tragere de inimă, cu dragoste şi să arunce în ele o sămînţă cît mai sănătoasă, aleasă de orice neghină, capabilă să germineze şi să rodească cît mai îmbelşugat.

Sîntem, iubiţi confraţi de ogorîre sufletească, în plin post al Sf. Paşti, cînd şi plugurile noastre trebuie să fie mai active, mai angajate, mai înfipte în brazdă. „Uşile pocăinţei" să le deschidem şi noi, împreună cu credincioşii noştri, cît mai larg, pentru ca adierea înoitoare şi întăritoare a harului divin să ne pătrundă cît mai adînc şi să mişte spre bine toate fibrele fiinţei noastre lăuntrice. „Luminează haina sufletului meu" trebuie să spunem cu toţii în aceste zile.

Biserica noastră are un extraordinar tezaur liturgic. Să-l valorificăm la maximum în toată vremea, dar mai ales acum, în această perioadă a Postului mare. Ne-a fost dat să vedem la multe parohii din Ţara Făgăraşului de pildă, că, în Postul Sf. Paşti, seara, credincioşii veneau de la cîmp direct la biserică în număr mare. Ce revărsare de foc lăuntric trebuie să avem pentru a hrăni sufleteşte pe aceşti oameni obosiţi de zdroaba zilei şi pentru ca odihna să le fie generatoare de noi forţe trupeşti şi sufleteşti. Mai pot fi invocate în astfel de situaţii scuze pentru negrija unora dintre noi faţă de aceşte cerinţe ale credincioşilor noştri? Mai pot sta liniştiţi la casele lor cei ce-şi văd credincioşii doar Duminica, şi atunci în mare grabă? Ce lecţie minunată de rîvnă şi dragoste de Lege ne-au dat tinerii participanţi la „Drumul Crucii" din martie a.c.

Între atîtea rînduieli de rugăciuni din Postul mare, Biserica noastră are şi negrăita comoară duhovnicească, numită *Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţie*, liniştitoare, înfrumuseţătoare, înălţătoare, pe care unii dintre noi o sfidează pur şi simplu în aceste zile sorocite pentru săvîrşirea ei. Prin zbuciumările prin care trecem în aceste zile, cu atîta zgomot de pomană, pline de atîta derută şi puroi moral, dar şi de griji întemeiate, o Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite este un adevărat balsam pentru sufletele noastre, credincioşi şi slujitori deopotrivă.

Ne este dat astăzi să ascultăm tot felul de cîntări aşa-zise religioase, fabricate de autori din toată lumea, care uneori stîrnesc oarecare emoţii estetice prin textul şi melodia lor, dar care nu generează sentimente de evlavie, de trăire în Dumnezeu, de răscolire lăuntrică şi înălţare spre Părintele luminilor. Or, nu aşa se întîmplă cînd, îngenunchiaţi, cu evlavie şi tonul potrivit, cîntăm: „*Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta*", cînd negrăită lumină spirituală ne copleşeşte şi cînd parcă cîntăm împreună cu îngerii preamăririle lui Dumnezeu. Sau cînd ascultăm compoziţia lui Gh. Dima: „*Cu trupul lui Hristos vă cuminecaţi*", care ne transpune parcă chiar în inima Tainei Sf. Euharistii, ori „*Lumină lină*" ş.a. Pe cîţi dintre credincioşii noştri trebuie să-i ajutăm să-şi redescopere darurile spirituale primite în Taina Sf. Botez, aflători adesea în situaţia celor din veacurile primare ale Bisericii care se pregăteau pentru Taina Sf. Botez, credincioşi pentru care trebuie să ne rugăm cu stăruinţă: „Arată, Stăpîne, faţa Ta peste cei ce se pregătesc pentru sf. luminare şi doresc să se scuture de întinăciunea păcatului; luminează gîndul lor; fă-i statornici în credinţă; întăreşte-i în nădejde; desăvîrşeşte-i în dragoste; arată-i mădulare cinstite ale Hristosului Tău, care s-a dat pe Sine răscumpărarea pentru sufletele noastre", rugăciune aflătoare tot la Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite.

Se mai cuvine, în chip special în aceste zile, să ne adunăm din risipirile în care ne-am afla, iar gîndul să ne fie cu grijă şi la cuvîntul nostru cel de toate zilele, despre care avem poruncă „să fie totdeauna plăcut, dres cu sare" (Col. 4, 6), „spre zidire unde este trebuinţă, ca să aducă har celor ce ascultă" (Ef. 4, 28), dar în chip special cuvîntul nostru de învăţătură, rostit în faţa sf. altar sau în alte atîtea situaţii în care misiunea noastră ne cheamă.

Avem suficiente motive să fim bucuroşi, dacă nu chiar fericiţi, că sîntem fiii unei Biserici posesoare şi a unei inexprimabile comori doctrinare sau de învăţătură de credinţă şi morală, nealterată, aşa cum a fost lăsată ca de Mîntuitorul Iisus Hristos şi de Sfinţii Săi Apostoli, formulată de cele 7 Sinoade ecumenice sau a toată lumea, tălmăcită şi îmbogăţită de luminile Sf. Părinţi ai Bisericii, fie din Răsărit, fie din Apus. Avem motive să putem spune şi noi cu Sf. Ap. Pavel: „*Cu tot necazul meu* — şi ştim cîte avea el, avem şi noi cei de astăzi nu puţine — *sînt copleşit de bucurie*" (II Cor. 7, 4). De bună seamă că astfel de fapte l-au făcut pe de curînd adormitul întru Domnul monah Nicolae de la Rohia să exclame: „*cît de bine îmi pare că m-am făcut ortodox*" (cf. N. Steinhardt: Jurnalul fericirii, pag. 150), el care a calificat Creştinismul drept „*o reţetă a fericirii*".

Se cuvine deci, mai ales acum, în aceste zile de intense lucrări semănătoreşti în ambele feluri de ogoare, să facem tot mai real pentru credincioşii noştri adevărul acestei reţete, aducîndu-ne mereu aminte în această privinţă de cutremurătoarea răspundere dată de Mîntuitorul Iisus Hristos Apostolilor Săi şi, prin ei, urmaşilor lor direcţi, beneficiarii Sf. Taine ai Hirotoniei sau Preoţiei, de a nu fi numai „sarea pămîntului", ci şi „lumina lumii" (Matei, 5, 13—14). În faţa unei asemenea îndatoriri, pe care ne-o asumăm nesiliţi de nimeni, ne mai putem permite, stimaţi şi iubiţi confraţi, să fuşerim cele sfinte, să le tratăm cu superficialitate, să le neglijăm chiar, să grăim în deşert, să ne îmbrăcăm cum ne taie capul, să aprindem pipa fără nici o băgare de seamă de locul în care ne aflăm, dacă nu ne putem lepăda de ea, să golim mai multe pahare, să batem bulevardele în loc să fim zilnic cu mîna pe plug, acum, în aceste zile de intense lucrări semănătoreşti şi cînd atîţia lupi îmbrăcaţi în piei de oaie dau orbeşte tîrcoale zi şi noapte turmelor noastre duhovniceşti. Preoţia nu este uşoară, de o mie de ori *nu*; preoţia este o misiune grea, extrem de grea. Credem că aşa trebuie văzută şi trăită preoţia de noi toţi cei ce sîntem investiţi cu ea. În felul acesta înţeleasă, ea ştie să şi răsplătească munca noastră, uneori cu bucurii negrăite.

Să punem deci în cuvenita lumină şi tezaurul de învăţătură al Bisericii noastre, pe care sub nici o formă să n-o lăsăm la inspiraţia momentului. Despre Dumnezeu şi opera Lui, despre lucrarea Lui în

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

Despre virtutea iertării...

(Urmare din pag. 1)

ne, în plenitudine, şi cu folos şi prin care cerem să dobîndim iertare de la Părintele Cel ceresc, dacă noi nu iertăm, pe cei ce ne-au greşit, că zicem, în această rugăciune :„Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri". Dacă nu iertăm dovedim că sîntem inimi împietrite şi cum să cerem iertare? În rugăciune este cumpănă dreaptă: ierţi, ţi se iartă; nu ierţi, nu ţi se iartă. Un bătrîn din pustie, cînd un frate i-a spus că nu poate ierta pe fratele său, a schimbat respectiva cerere a rugăciunii şi a zis: „Şi nu ne ierta nouă greşalele noastre, precum şi noi nu iertăm greşiţilor noştri". A înţeles fratele că bătrînul, pentru el a schimbat rugăciunea. A plîns, s-a pocăit şi a iertat pe fratele său. Şi dacă nu iertăm nici nu ne putem mîntui şi plăcea lui Dumnezeu, Care este iubire, milă şi iertare. Oare Domnul de pe cruce nu i-a iertat pe cei ce L-au răstignit? Şi noi iertăm greşale, lucruri pămînteşti, de multe ori mărunte, în schimb, El ne iartă păcatele noastre, pe care nu le poate ierta omul, cum se arată şi în Sfînta Evanghelie: „Că cine poate să ierte păcatele decît Dumnezeu"? (Marcu 2, 7), şi le pot ierta şi duhovnicii, în Taina sfintei Spovedanii, prin harul ce le este dat lor, la hirotonie, cînd au fost făcuţi duhovnici. Acei creştini, care nu au preoţi-duhovnici, nu se pot bucura de iertarea păcatelor.

Sînt şi alte multe texte şi în Vechiul şi Noul Testament, cît şi-n Sfînta Tradiţie, care vorbesc despre iertare. La Fac. 50, 17, bătrînul patriarh Iacov roagă pe Iosif să ierte pe fraţii săi, de cele ce i-au făcut. Ştim că ei l-au vîndut.

Iertarea este ceva firesc, făcînd parte din fiinţa noastră, din componenţa sufletului nostru. Ea este o virtute aleasă, un sentiment nobil, o forţă puternică interioară şi care nu degradează fiinţa noastră, ci din contră o ridică şi promovează, arătînd că omul este capabil să-şi înfrîngă multe porniri rele din el ca: mînia, violenţa, răzbunarea, ura etc.... Iertarea este aşa dar şi un act de eroism, nu de lasitate, este un act de sacrificiu, de dăruire, de asemănare cu Cel ce iartă şi nu ţine minte răul.

Cel ce iartă şi iubeşte, pentru că o iertare fără de iubire, este o iertare de interes, un fel de „pax romana", şi ura şi răzbunarea, lipsind iubirea, îndată explodează, abia aşteptînd prilejul potrivit. Şi fără iertare nici nu ar putea fi o viaţă fericită, că ar fi o viaţă grea, aproape insuportabilă, iertarea aducînd: pace, convieţuire paşnică, armonie, în care climat se pot creia opere, ruga şi munci. Iertarea are apoi repercusiuni şi asupra gîndirii noastre: n-o lasă stăpînită de rău, de lucruri rele, cu repercusiuni de nebănuit şi care rele nici nu se mai pot îndrepta, oricît ne-am trudi.

Ne-a greşit semenul. Este o pagubă ce ne aduce, dar care este mult mai mică decît răul în care ne angajăm, neiertîndu-l, urîndu-l şi războindu-ne cu el. Poporul şi zice: „Mai bine o împăcăciune strîmbă, decît o judecată dreaptă". Sîntem însă creştini şi trebuie să iertăm: „pentru că autenticitatea credinţei noastre se verifică prin iertare". Ne-a greşit semenul că-i om şi „a greşi este omeneşte" spune un dicton latin. Dar şi noi greşim şi avem nevoie să fim iertaţi şi sîntem mulţumiţi cînd am fost iertaţi. Cel care nu iartă se dovedeşte un suflet mic pierdut pentru Dumnezeu şi mîntuire şi nu poate trăi bucuriile iertării, care sînt bucurii ca de învierea Domnului şi pe care trebuie să le trăiască fiecare creştin, cînd intră în Sfîntul Post.

Iertarea este nu numai o virtute, ci şi o metodă de îndreptare; istoria lui Jean Valjan este grăitoare, în acest scop. Tîlharul acesta după ce a fost iertat de episcopul căruia îi furase nişte lucruri, s-a schimbat, a devenit un om cinstit. S-a şi zis că omul este frumos cînd iartă: „homo res sacra homini", tradus = omul este un lucru frumos pentru om.

FOLOASELE IERTĂRII. Multe din ele le-am şi menţionat. Şi mai adăugăm, iertînd şi fiind iertaţi, ne facem prieteni din foştii duşmani, cu care trăim în pace, iertînd ne prelungim, şi viaţa, că sufletul nostru, cînd iertăm, nu mai este în tensiunea mîniei şi al urei, care sînt ca nişte paralizii pentru el. Iertînd avem şi semn liniştit, bună dispoziţie sufletească, poftă de mîncare chiar, sănătate, fericire şi legături bune sociale. Neiertarea este tocmai antipodul acestora. Şi dacă iertarea are multe fiice ca: iubirea, spiritul de jertfă etc., şi care luminează cîmpurile vieţii noastre, şi neiertarea are multe fiice, dar rele ca: ura, pizma, răzbunarea, ţinerea minte a răului, izolarea, mulţi duşmani ... şi care din contră, le întunecă.

Se cade ca totdeauna să iertăm, dar mai ales, în acest Mare Post, că: „dacă iertăm puţin, sîntem puţin creştini, iar de nu iertăm de loc sîntem numai cu numele".

Lucraţi zilnic pentru realizarea idealului vostru

(Urmare din pag. I)

lul tinereţii voastre de a deveni oameni adevăraţi, fără păcate şi patimi.

Mai trebuie, apoi, dragi tineri, să aveţi încredere în voi înşivă, să fiţi atenţi cum ziditi, ce fel de material şi ce metode folosiţi. Fiţi înţelepţi şi construiţi neîncetat pe ascultarea de voia lui Dumnezeu, pentru că ea singură vă arată drumul cel bun în viaţă, dă rezistenţă eternă ostenelilor voastre. Nu vă abateţi de la poruncile Lui, nici cu gîndul, nici cu vorba şi nici cu fapta.

Dacă viitorul aparţine lui Dumnezeu, căci El ne dă viaţă şi talanţii de muncă, viitorul vă aparţine şi vouă fiecăruia dacă lucraţi totul cu harul lui Dumnezeu şi *pentru* Dumnezeu. El singur ţine în mîinile Sale socotelile şi dorinţele nobile ale inimii voastre şi le împlineşte. Nu este destul să vă alegeţi un ideal superior, ca cel al Sf. Preoţii şi să credeţi că aţi terminat, ci *trebuie să luptaţi încordat să-l realizaţi*. Trebuie să ieşiţi din acel dolce faniente, adică din plăcerea de a nu face nimic bun pentru tine, ca sluga leneşă din parabolă şi să aşteptaţi să treacă timpul, iar alţii să lucreze pentru voi. Nu-i deajuns nici chiar să luaţi o hotărîre bună şi chiar să începeţi bine lucrul şi să-l părăsiţi dacă întîmpinaţi greutăţi şi să ziceţi: Nu pot, este greu, îmi fac duşmani şi renunţaţi la luptă. Este foarte rău. Cu aceasta dovediţi că aveţi voinţa slabă, robită de păcate şi patimi, arătaţi că nu sînteţi stăpîni pe voi înşivă, că nu aveţi încredere în voi. Pentru idealul vostru sfînt, trebuie să purtaţi lupta grea cu voi înşivă şi cu duşmanii voştri interni şi externi în fiecare clipă şi să nu spuneţi niciodată nu pot — este imposibil. Luaţi seama, unde real nu mai poţi birui răul, cheamă în ajutor harul divin. Şi Dumnezeu îţi vine în ajutor.

Fiţi ca soldaţii în luptă. Ei mor, dar luptă ca să biruiască. Nici voi nu trebuie să vă mulţumiţi cu o muncă uşoară şi superficială, cu o împlinire goală şi formală a datoriilor voastre. Faceţi-vă din plin datoriile cînd vă cheamă şi vă obligă viaţa, lucraţi cu tragere de inimă.

Încordaţi-vă puterile cît mai serios şi împliniţi-vă datoriile din convingerea că faceţi totul pentru Dumnezeu, pentru binele semenilor şi al vostru. Numai aşa biruiţi şi veţi avea profunde mulţumiri în conştiinţa voastră.

Noi vă dorim binele şi fericirea voastră. De aceea vă punem la inimă adevărul mare — cît veacurile — că viaţa omenească este plină de greutăţi, pe care azi le simt numai cei ce se îngrijesc de voi, părinţii voştri trupeşti şi sufleteşti. Însă mîine, cînd veţi răspunde singuri de voi, veţi simţi că viaţa este luptă şi jertfă mistuitoare, care verifică pe fiecare ce om este, ce preot este, ce fel de material a folosit la zidirea idealului său cît timp a fost în şcoală. Ai folosit aur, argint sau pietre scumpe, sau lemne, fîn, trestie şi paie, care vor arde repede. Tu vei fi păgubit! Ai împlinit poruncile Evangheliei sau le-ai dispreţuit? Vei răspunde în viaţă şi viaţa nu cruţă, nici nu iartă.

Tineri, marea vieţii voastre este agitată de valuri uriaşe, care sapă necontenit la temelia idealului vostru, ca să-l distrugă, să-l dărîme. Căutaţi în anii frumoşi ai tinereţii, în anii de şcoală, să vă ziditi idealul pe stînca de granit, înaltă cît piscul Everest a încrederii în Dumnezeu şi în voi. Pentru ca oricît l-ar măcina furtuna necazurilor să-l acopere cu apa cea amară a deceptiilor, să nu reuşească. Vă îndemn să staţi tari în idealul creştin, ca nimic să nu vă clatine din hotărîrea de-a deveni oameni demni, plini de virtuţi, preoţi desăvîrşiţi.

Zilnic mergeţi în sus, tot mai sus,
Chemînd în rugăciune pe Bunul Domn Iisus;
Încrede-te în tine şi-n Bunul Dumnezeu,
Trăieşte-n virtute; fii fericit în El.

Din Sfînta Scriptură

— De veţi umbla după legile mele şi de veţi păzi şi împlini poruncile mele vă voi da ploale la timp, pămîntul şi pomii îşi vor da roadele lor; treieratul vostru va ajunge pînă la culesul viitor, culesul viilor va ajunge pînă la semănat; veţi mînca pîinea voastră cu mulţumire şi veţi trăi în pămîntul vostru fără primejdie. Voi trimite pace pe pămîntul vostru şi nimeni nu vă va tulbura; voi goni fiarele rele şi sabia nu va trece prin pămîntul vostru.

(Leviticul 26, 3—6)

INFORMAŢII

— Intre 12—18 februarie a.c., I. P. S. Antonie a luat parte la lucrările Prezidiului Conferinţei Bisericilor Europene care au avut loc la Geneva.

— Marţi, 3 martie a.c., Centrul mitropolitan din Sibiu a primit vizita unei delegaţii a Consiliului Mondial al Bisericilor aflată într-o vizită în ţara noastră. Din delegaţie au făcut parte I. P. S. Mitropolit Emilianos Timiades, episcopul Andreas Aarflot (Norvegia), Rev. Jeas Mayland (Anglia), prof. Tarek Mitri (Liban) şi pastorul Jacques Maury (Franţa).

Conduşi de P. C. Arhid. Dr. Constantin Voicu, distinşii oaspeţi au vizitat de asemenea şi Institutul Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu, Capela mitropolitană precum şi Biblioteca Institutului.

— Vineri 6 martie a.c., delegaţia a fost primită la Palatul Patriarhal de către P. F. Teoctist, Patriarhul României alături de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

— Duminică, 8 martie a.c., I. P. S. Antonie a săvîrşit slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Pogorîrea Sfîntului Duh" din parohia Dealul Ocnei, prot. Sibiu, parohie nou înfiinţată după Revoluţie.

După Sf. Liturghie arhierească I. P. S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a Duminicii lăsatului sec de brînză şi a hirotesit întru sachelar pe P. C. pr. paroh Olteanu Petru. Au fost acordate de asemenea acte de apreciere Consiliului parohial precum şi vrednicului epitrop N. Almăşan.

Arhid. Visarion Bălţat

„Ieşit-a semănătorul..."

(Urmare din pag. a 3-a)

lume nu putem vorbi oricum. Să pregătim, aşadar, cuvîntul nostru de învăţătură din Duminici şi sărbători, acum şi în faţa şcolarilor, cuvîntul nostru de fiece prilej, şi cînd spunem aceasta avem în vedere mai ales pe unii confraţi mai tineri, care, ameţiţi de primele succese din parohie, uită să se mai documenteze şi să-şi scrie predicile şi cuvîntările ocazionale. Cunoaştem mari predicatori, şi de ieri şi de astăzi, care înainte de a urca în amvon îşi studiau cu atenţie predica nu arareori scriindu-şi-o în întregime, între ei şi mereu vrednicul de pomenire, părintele profesor *Dumitru Belu*, de la Teologia sibiană, care era atent ca pînă şi virgula să fie pusă unde-l este locul, urmînd intonările de rigoare. Şi era într-adevăr o mare bucurie să-l asculţi.

Se cuvine, prin urmare, ca oricînd cuvîntul nostru să fie bine gîndit, bine temeluit, niciodată fără Sf. Scriptură în mînă, limpede, convingător, limbaj adecvat, fără fraze alambicate etc.

Atenţie specială să acordăm cuvîntului la înmormîntare. Cît le-am frămîntat noi, cei din Arhiepiscopia Sibiului, desigur şi în alte Eparhii, aceste lucruri, fie direct, fie mai pe ocolite, cînd ni se cenzura fiecare cuvînt, cu neajunsurile pe care trebuia să le suportăm. Şi totuşi se pare că unii dintre noi sîntem încă deficitari şi la acest capitol. Am asistat nu de mult la o înmormîntare într-o biserică nouă din Braşov, unde, după slujba înmormîntării, cu grijă făcută, bietul nostru confrate se străduia să tălmăcească nişte expresii lumeşti cu oarecare iz filozofic, ceea ce, după feţele oamenilor, se părea că asemenea teorii nu prea interesau pe ascultători. Să evităm deci teoriile seci, ca şi limbajul sofisticat din cuvîntările noastre. *„Toată viaţa mea m-am străduit să vorbesc aşa fel încît să mă înţeleagă oricine"* — spunea Nicolae Iorga în toamna anului 1938.

Nu ne este jenă să repetăm că preoţia este grea, prin toate ale ei, dar mai ales, după aprecierea noastră, în scaunul Spovedaniei, unde trebuie să ajutăm la vindecare lăuntrică, şi la înmormîntare, unde trebuie să şi învăţăm, să luminăm deci, să şi mîngîiem, să şi întărim ş.a.m.d. Pentru ca cuvîntul nostru la înmormîntare să fie cît mai cu folos pentru toţi participanţii, credem că este potrivit ca 60—70% din conţinutul acestui cuvînt să cuprindă o învăţătură de credinţă şi morală, din care, precum ştim, nu ducem lipsă, tema putîndu-ne fi inspirată uneori şi de activitatea sau unele virtuţi mai vădite din viaţa răposatului; 20—25%, o schiţă biografică a celui pe care îl prohodim, cu sublinierea părţilor pozitive din viaţa sa, atunci cînd ele sînt recunoscute, nici într-un caz inventate, iar 5—10%, consacrate iertăciunilor, acolo unde ele sînt îndătinate, fără a pomeni cu numele pe toţi finii şi vecinii. În 1985, Centrul arhiepiscopesc Sibiu a tipărit un volum de predici: *„Lumină din lumină"*, în care au fost cuprinse şi 33 cuvîntări la diverse înmormîntări, folositoare credem pentru confraţii noştri care le consultă.

*

Ne-am permis să însăilăm aceste cîteva gînduri ca nişte teme de meditat, de noi, slujitorii bisericeşti, mai ales acum în vremea Postului mare. Teme pentru întîlnirile noastre laolaltă sau cînd sîntem în cămara sufletului nostru, pentru a fi cît mai folositori obştei credincioşilor noştri în aceste zile de cumpănă şi pentru a nu fi cuprinşi în rîndul celor pe care Iisus-Domnul nostru îi apostrofează în Evanghelia după Matei 23, 13—14, ci, dimpotrivă, să putem spune fiecare cu Sf. Ap. Pavel: *„Eu întru aceasta mă nevoiesc pururea, ca să am faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni un cuget fără prihană"* (F. Ap. 24, 16), cu alte cuvinte, conştiinţa misiunii împlinite.

Taina creştinătăţii

(Urmare din pag. a 3-a)

de Dumnezeu (Theotokos). Scăzînd din cinstirea Maicii Domnului, Nestorie lovea în Dumnezeirea lui Hristos, făcînd din El doi Hristoşi. Biserica a statornicit atunei dreapta credinţă după care în unica persoană a lui Hristos, Unul din Sfînta Treime, se află unite firea Dumnezeiască şi cea omenească în mod „neschimbat şi neamestecat, neîmpărţit şi nedespărţit".

Cîte lupte şi frămîntări în Biserică au produs aceste erezii; cîte dezbinări au produs ele de-a lungul secolelor, toate izvorînd din necunoaşterea şi neînţelegerea corectă a Tainei creştinătăţii! De remarcat că toate sinoadele cu adevărat ecumenice au avut loc în Răsăritul ortodox. Principala lor preocupare a fost cristalizarea învăţăturii de credinţă a Bisericii creştine aşa cum o avem formulată în Simbolul credinţei (Credeu). Secolele care au urmat au pus, în Apus, accentul mai mult pe *Ecclesiologie*, decît pe *Hristologie*.

Dezvoltarea vieţii creştine, separat în Răsăritul aflat sub puterea otomană, şi separat în Apusul creştin, unde Biserica, beneficiind de libertate deplină, se afla în competiţie cu statele şi popoarele pe care le evanghelizase (ca singurul Scaun apostolic, în această parte a lumii), a dus la cunoscuta *Reformă* religioasă, precedată de mişcările Prereformatorilor (Wicleff, Hus şi alţii). Toate aceste frămîntări, şi cele ce au urmat pînă în zilele noastre, ca urmare a respingerii Tradiţiei Sfinte a Bisericii celei Una, sfîntă, sobornicească (sau catolicească) şi apostolească, care a existat în cele aproape unsprezece secole de la Hristos, au dus la o felurită interpretare a *Tainei creştinătăţii*, la o nouă „evanghelie" pronovăduită de mulţi, prea mulţi, „evanghelişti" de modă nouă, la o diluare a credinţei şi a modului de viaţă autentic creştină. *Este marea primejdie care ameninţă nu numai unitatea Bisericii lui Hristos dar şi credibilitatea învăţăturii creştine* în lumea de azi atît de greu încercată şi debusolată în multe privinţe.

Taina creştinătăţii noi o trăim în Sf. Liturghie. Credincioşii noştri trebuie să fie conştienţi că ei sînt Biserica lui Hristos „Trupul lui tainic". Numai participarea precedată de pregătirea cuvenită prin post, rugăciune, înfrînare la Sf. Liturghie, necurăţie cu Hristos şi pe toţi împreună. Numai trăirea lăuntrică, sinceră şi smerită ne va descoperi adevăratul înţeles al Tainei creştinătăţii.

Prăznuind azi ziua Ortodoxiei, pomenim pe toţi acei sfinţi creştini, din toate părţile lumii, cunoscuţi de oameni sau ştiuţi numai de Atotştiinţa lui Dumnezeu. Chipurile lor sfinte sînt pentru noi îndemnuri de a păstra şi a „lupta pentru credinţa cea dată sfinţilor (= creştinilor) *odată pentru totdeauna*" (Ep. Iuda, I, 3). Ei au păstrat şi ne-au transmis adevărata înţelegere a Tainei lui Hristos — *Taina creştinătăţii*, în care trăim, în care nădăjduim mîntuirea sufletelor noastre. Fie binecuvîntată amintirea lor, iar noi, *„privind cu luare aminte (la felul) în care şi-au încheiat viaţa, să le urmăm credinţa"* (Evrei, XIII, 7).

Reuniunea culturală naţională a meseriaşilor români din Sibiu 1867—1992

Tocmai se împlinesc în această primăvară 125 de ani de cînd a luat fiinţă prin străduinţa Protopopului Nicolae Cristea prima Reuniune a Sodalilor Români din Sibiu, cu un număr de 28 lucrători, 2 măiestri şi 4 conlucrători.

Văzînd privilegiile de care se bucurau străinii, ca şi abuzurile des repetate şi toate nedreptăţile îndreptate împotriva poporului român, evenimentul s-a întîmplat în 4 aprilie 1867, inima lui Nicolae Cristea s-a umplut de întristare şi amărăciuni. Aşa a încolţit în mintea sa şi s-a cristalizat ideea înfiinţării Reuniunii sodalilor români din Sibiu. Apelul Mitropolitului Şaguna din Circulara nr. 455/1855 a fost înţeles cuvînt de cuvînt de Nicolae Cristea. El a fost acela care a repetat îndemnul nemuritorului ierarh: LA MEŞTEŞUGURI TURMA IUBITĂ, LA MEŞTEŞUGURI!.

Şi mai mult decît atît, s-a aşezat ca un bun păstor în fruntea Reuniunii. Desigur uşor nu a fost. Lipsuri erau peste tot: lipsea un local, lipsea mobilierul, lipsea Biblioteca. Dar mai greu decît toate a fost să ţină unitatea membrilor Reuniunii, subminată prin şicaniile guvernanţilor şi autorităţilor locale care nu vedeau cu ochi buni emanciparea şi unitatea românilor. Însă cu toate greutăţile ivite, cu sprijinul Mitropoliei Ortodoxe Române şi a multor donatori din toate ramurile şi clase sociale, a reuşit să conducă Reuniunea timp de 30 de ani (1867—1897), perioadă după care a predat conducerea celui mai apropiat colaborator al său, Asesorul Consistorial *Victor E. Tordăşeanu*. Acesta a condus Reuniunea de la 1897 pînă la 1920, fără întrerupere şi fără remuneraţie ca şi înaintaşul

Identificîndu-se întru totul cu aspiraţiunile şi vrerile meseriaşilor români, *V. Tordăşeanu* a ştiut să lecuiască şi să vindece rănile şi greutăţile întîmpinate de aceştia. Sub înţeleapta sa cîrmuire, Reuniunea a cunoscut cea mai mare dezvoltare. Educator iscusit, organizator verificat şi cu iniţiative sănătoase, sub conducerea sa, prin donaţii şi în special prin „cerşit" cu „Pălăriuţa Dumnezeu vede" a întemeiat un fond deloc neglijabil, motiv pentru care a fost poreclit „preşedintele cerşitor". În felul acesta a reuşit să cumpere (şi cu ajutorul Mitropoliei) imobilul din str. Bruckenthal nr. 17 (azi Xenopol) casă mare cu etaj, reparînd-o după nevoile Reuniunii. A amenajat aici o sală festivă, sală pentru Bibliotecă, sală de Biliard şi Casinou.

Odată imobilul cumpărat şi adaptat nevoilor, a început de îndată organizarea de programe culturale, probe de cor, repetiţii de teatru, dans şi în special Şedinţele Literare aproape săptămînal, ţinute de cei mai buni şi distinşi Profesori şi Membri ai ASTREI, care au susţinut foarte mult Reuniunea şi au făcut donaţiuni de cărţi şi broşuri, după înţelesul şi nevoile membrilor Reuniunii.

Însă dorinţa cea mai arzătoare a lui Tordăşanu a fost găsirea şi instruirea cît mai multor ucenici plasîndu-i la cîte un măiestru vestit. Bunul preşedinte nu se mulţumea numai să-i aducă la meserii, dar se şi îngrijea de viaţa şi soarta lor. La orfani şi săraci le procura haine şi încălţăminte, dar mai ales se ocupa cu educarea lor — în spiritul omeniei, curăţeniei şi învăţarea meseriilor. Nu avea o mare fericire ca atuncea cînd reuşea să mai aducă încă un ucenic orfan la meserie, printre care şi eu m-am bucurat de această mare şi fericită dragoste a lui Victor E. Tordăşeanu, în anul 1919, cînd m-a luat de mînă alături de o mătuşe a mea (sora mamei), cutreierînd aproape întreg Sibiul ca să îmi găsească un loc de ucenicie. Cu multă greutate am fost primit — de unul din cei mai de omenie măiestri ai Sibiului în arta mobilei fine şi sculptură în lemn, *Knäb Gustav* în Str. Dumbrăvii nr. 2, la care am învăţat meseria, iar cu ocazia retragerii sale, în anul 1927, mi-a predat prin cumpărare propriul său atelier, cu o tradiţie de aproape 100 de ani, vad industrial săsesc, deşi aveam doar 22 ani.

V. Tordăşan a fost acela care a consolidat Reuniunea, a ridicat-o la cel mai înalt nivel cultural şi economic, reuniune cu care întreg neamul românesc s-a mîndrit şi o au respectat-o şi admirat-o. Iar membrii Reuniunii: meseriaşi, zecile de mii de ucenici, calfe şi măiestri, i-au păstrat şi îi păstrează o mare şi aleasă amintire şi recunoştinţă, pentru tot ce a făcut pentru ei.

A urmat apoi ca preşedinte *Gheorghe Poponea*, conducătorul tipografiei arhidiecezane, tipograf de meserie, cu şcoală, unul dintre cei mai distinşi colaboratori ai lui Victor E. Tordăşeanu. Sub conducerea sa şi la propunerea lui s-a schimbat denumirea Reuniunii, din aceea a Sodalilor Români, cum a fost pînă atunci cu aceea de *Reuniunea culturală naţională a meseriaşilor români din Sibiu*. Totodată noul *Drapel* al Reuniunii — *Drapel de mătase* în 3 culori şi fire de aur, cu Emblema Reuniunii, iar pe Miner trei rînduri de ţinte, dintre care una de aur, cu inscripţia „BAILE ABRUD".

Noul Drapel a fost sfinţit cu mare pompă în Catedrala mitropolitană Ortodoxă Română din Sibiu în anul 1926. Gh. Poponea a condus Reuniunea, cu multă dragoste pentru meseriaşi şi multă omenie, din anul 1920—1924.

A urmat cel de al patrulea Preşedinte, în persoana Profesorului de Teologie NICOLAE COLAN, Rectorul Institutului Teologic din Sibiu, care a condus şi el cu multă dragoste Reuniunea, din anul 1924—1930, cînd a fost numit Episcopul Clujului şi Feleacului. A fost unul dintre cei mai înţelepţi ierarhi, care nu s-a sfiit ca să coboare în mijlocul meseriaşilor spre a le consolida unitatea. Realizări frumoase şi merite deosebite stau legate de persoana sa, iar meseriaşii se mîndresc că l-au avut Preşedinte.

Din anul 1930 a urmat la conducerea Reuniunii cel de al cincilea Preşedinte: Consilierul mitropolitan *Emilian Cioran*, care a înţeles a-şi lua sarcina şi a-şi asuma răspunderea nu prea uşoară de a conduce destinele Reuniunii noastre pe acelaş drum începînd cu anul 1930. Şi nu s-au înşelat meseriaşii deloc cînd s-au gîndit la el. Şi Cioran ca şi preşedinţii anteriori, a înţeles că rostul Reuniunii este acela de a înjgheba într-un mănunchi, pe toţi meseriaşii români, de a-i contopi într-un singur gînd şi într-o voinţă.

Din păcate, în anul 1948, odată cu ASTRA şi multe alte Reuniuni a fost desfiinţată de regimul trecut şi Reuniunea Meseriaşilor.

Însă cu toate că am fost desfiinţaţi şi toate bunurile Reuniunii distruse, noi am activat neîntrerupt. Iar acum după Revoluţie, la fel ca ASTRA şi alte instituţii, cu ocazia Aniversării a 130 de ani de la înfiinţarea ASTREI, la data de 26 Octombrie 1991, orele 17—21,30, în cadrul unei Adunări Festive în AULA MARE a Bibliotecii ASTRA, Meseriaşi, foşti membri ai Reuniunii şi alţi mai tineri şi mai mulţi intelectuali din Sibiu, cu concursul şi ajutorul Domnului Preşedinte al Astrei, Preot Prof. Dumitru Abrudan, am hotărît Reactivarea REUNIUNII CULTURALE NAŢIONALE A MESERIAŞILOR ROMÂNI DIN SIBIU, încadrîndu-ne exact în Statutele şi Programul Reuniunii, sperînd că în curînd ne vom putea relua activitatea culturală şi economică, dar mai ales pentru promovarea meseriilor şi angajarea a cît mai multor tineri la deprinderea şi învăţarea meseriilor.

La Adunarea Festivă de reactivare am avut ca oaspeţi pe: Domnul Preşedinte al ASTREI, D. Abrudan, D-l Primar al Municipiului Sibiu, D-l Director al Bibliotecii ASTRA, delegaţi de la: Blaj, Tg. Mureş, Năsăud şi un mare număr de intelectuali din Sibiu, iar după terminarea lucrărilor de constituire, a urmat un frumos Program de jocuri şi dansuri româneşti, sub conducerea Doamnei Profesoare *Tipuriţă Mioara*,

Măiestru Ioan Monţiu
Preşedintele secţiei Meseriaşilor şi Membru de Onoare al „ASTREI"

În municipiul Sibiu, str. Calea Poplăcii nr. 30, se construieşte o biserică cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul". Consiliul parohial împreună cu comitetul de construcţie, în numele credincioşilor din această parohie, fac un apel creştinesc către oameni de bine, instituţii, firme, asociaţii şi societăţi, pentru a ajuta cu fonduri băneşti şi materiale de construcţie.

Tuturor donatorilor le mulţumim din inimă şi îl rugăm pe bunul Dumnezeu să le ocrotească viaţa.

Sumele se pot depune în contul nr. 45.11.08.84, deschis la sucursala C.E.C. Sibiu pe numele parohiei ortodoxe române Sibiu, Calea Poplăcii, sau pot fi expediate prin mandat poştal pe adresa: Prot. Luca Dănilă, ori epitrop Negruţă Ilie, Calea Poplăcii, nr. 32.

Semnalăm... Semnalăm...

(Continuare de la numărul precedent)

Dar autorul ştie şi el acest lucru. Ca să nu fie nevoit să refere moralitatea la adevăr, e nevoit să relativizeze şi adevărul: *„Adevărul nu trebuie văzut ca atît de definitiv, încît să nu mai poată fi revizuit"* (p. 18). Deci şi Scriptura, şi tot ce mai era şi este *adevăr*, pot şi trebuie revizuite, ca să putem revizui şi normele morale! Aceasta înseamnă după autor, a gîndi morala în *termeni dinamici* (deci schimbători) şi *raţionali* (deci supuşi normelor raţionale nu celor revelate).

Că autorul gîndeşte chiar aşa, o spune el însuşi: *„Legea Bisericii nu e întotdeauna echivalentă cu moralitatea"*. Atunci care *lege* e echivalentă cu moralitatea? Legea bunului plac? A conştiinţelor pervertite sau slabe? Probabil aşa gîndeşte Dl. Pobee, deoarece scrie: *cerările* (poruncile n.n.) *Bisericii nu sînt totdeauna aceleaşi cu cererile conştiinţei"* (p. 18). Da, dar noi ştim că Biserica pune în ordine conştiinţa căzută. Că doar nu conştiinţa pervertită pune în ordine legile morale ale Bisericii!

După principiile D-lui Pobee se poate justifica totul în materie de morală. Ceea ce, de fapt, se şi întîmplă în Bisericile care gîndesc ca dl. Pobee. Dar dl. Pobee face educaţie ecumenică creştină într-un institut ecumenic! Răspîndind asemenea „principii" morale, ecumenismul îşi pregăteşte funeraliile!

● *Anumite confuzii:* întîmplătoare sau...? Dl. Lukas Vischer, fost înalt funcţionar la Consiliul Ecumenic al Bisericilor, unde nu i s-a mai reînnoit mandatul, şi fost director al Comisiei „Credinţă şi Constituţie" acum pastor la Berna, vrea să convoce toate Bisericile protestante din Europa la Budapesta, în 1992. D-sa e considerat a fi un reformat intransigent. Anunţă chiar o *„Adunare generală"*. Acesta va putea fi confundată cu Adunarea Generală a Conferinţei Bisericilor Europene, care va avea loc la Praga în septembrie 1992, se tem cei de la Conferinţă.

Dl. Lukas Vischer invită totuşi la Budapesta şi Conferinţa Bisericilor Europene. Conducerea Conferinţei, într-o scrisoare pe care ne-a trimis-o în copie, se arată mirată de o astfel de iniţiativă care pare a dori să dubleze Conferinţa. Cu ce scopuri? Şi-apoi în ce calitate invită şi Conferinţa Bisericilor Europene, mai ales că aceasta e alcătuită şi din ortodocşi? Nu e numai protestantă. Sau e doar o formă care să ţină loc de paravan pentru a ascunde scopurile întrunirii protestante?

Se aşteaptă clarificări, dar impresia multora e că se pescuieşte în ape tulburi. Un bloc european protestant, pe lîngă cel catolic rămas de la început în afara Mişcării ecumenice, va putea însemna o întoarcere la un confesionalism care nu va fi de bun augur pentru ecumenism. Prezidiul Conferinţei Bisericilor Europene, întrunit între 24—27 octombrie 1991 la Durham, în Anglia, n-a putut descifra intenţiile d-lui Lukas Vischer. Scrisoarea amintită mai sus e, de altfel, urmarea discuţiilor de la Durham, la care a participat şi Mitropolitul Ardealului Antonie, în calitate de Preşedinte al Conferinţei Bisericilor Europene. Vrea oare dl. Lukas Vischer, de altfel mare teolog reformat şi altă dată foarte activ în ecumenism, să plătească vreo poliţă Ecumenismului? Dar ecumenism se poate face şi de la o parohie!

● Într-un interviu dat la Londra (30.X.1991) Patriarhul Alexei II al Moscovei a declarat că Biserica sa nu va trimite delegaţi la Sinodul episcopilor de la Roma (28 dec. — 14 dec. 1991), deoarece Roma şi-a călcat cuvîntul şi se implică într-un prozelitism *„aproape indecent"*. Roma a întemeiat 5 eparhii catolice în Rusia, numindu-le episcopi.

Patriarhul a considerat de asemenea că o vizită a Papei în Rusia *„ar fi inoportună"* (Ecumenical Press Service, eGneva, 21—30 nov. 1991; vezi şi „The Economist", Londra, 7 dec. 1991) *The Economist* mai arată că ofensiva Papei Ioan Paul al II-lea asupra Europei de Est nu are limite.

*

● Earl Pope, „specialist în istoria religiilor şi creştinismului", ca şi „în istoria mişcării religioase din Est" la Lafayette College, în Easton, Pennsylvania, U.S.A., într-un interviu dat „Curierului românesc" (III, 19—20, 1991), întrebat ce crede despre problema unită din Transilvania răspunde: *„Aceste două Biserici trebuie să-şi decidă propriul viitor din nou... Eu nu privesc modelul uniat, greco-catolic, drept un model de urmat pentru actuala propunere de unire"*. Dl. Earl Pope nu e nici ortodox, nici catolic!

*

● George Limbeanu publică pe o pagină întreagă (în ziarul *Radical* din 25 ian. 1992, Sibiu) un interviu cu Pr. Vasile Tepordei din Bucureşti, sub titlul: *„Un preot român în Gulagul sovietic"*. Autorul interviului a aflat despre Părintele Tepordei din manuscrisele acestuia, depuse în mîinile Mitropolitului Ardealului înainte de revoluţie păstrate, în secret, în Biblioteca Mitropoliei, pentru posteritate. Secretul asupra lor a fost bine păstrat. Un exemplar de manuscrise (cca 10 kg) a fost scos de Mitropolit din ţară şi trimis în America fiului părintelui Tepordei. Interviul din „Radical" povesteşte scene din care s-ar putea uşor alcătui o literatură care ar putea fi încadrată doar în genul literaturii de ficţiune. Încă o dată s-ar verifica zisa cuiva, că realitatea întrece adesea ficţiunea.

Dl. George Limbeanu promite că va relua pagini din manuscrisul din Biblioteca Mitropoliei al Părintelui Tepordei.

Merită!

*

Ziarul *„Tineretul liber"* din 16 ianuarie 1992 publică o ştire referitoare la una din sectele occidentale, pe care o reproducem mai jos.

Biserica scientologică —
o mare escrocherie?

„Paris — După cum informează agenţia France Presse, poliţia franceză a interogat luni şi marţi, circa 30 de persoane, membri activi sau conducători ai Bisericii scientologice, ca urmare a mai multor plîngeri depuse împotriva acestei instituţii, acuzate de escrocherie. De asemenea, au fost organizate două percheziţii, una la sediul bisericii, iar cealaltă la centrul său cultural. „Celebrity Center". Poliţia a acţionat pe baza a şapte plîngeri depuse chiar de foşti adepţi ai acestei biserici, care declară că au fost escrocaţi de sume ce se ridică la 4 milioane de franci.

O altă amplă acţiunea împotriva Bisericii scientologice a avut loc în Franţa în perioada mai—noiembrie 1990, cînd 19 membri activi ai acesteia au fost inculpaţi pentru escrocherie, practicînd în mod ilegal medicina.

Biserica scientologică susţine că are 6 milioane de adepţi în lume, dar, potrivit datelor furnizate de Centrul de documentare, educare şi acţiune împotriva manipulaţiilor mentale (centrul francez antisectă), ea grupează numai 400 000 de adepţi în 30 de ţări".

Iată-i, pe aceştia care vin şi pe la noi să ne „evanghelizeze", că nu sînt chiar „uşi de biserică", precum se pretind!

● Din Statele Unite ale Americii îmi scrie Rev. J. Oscar Mc Cloud fost vreme de 16 ani membru în Comitetul Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Am fost foarte buni colegi şi am cooperat în cea mai bună înţelegere. Trebuie să vă spun că Oscar e „de culoare", dar cu un suflet alb, luminos. Mi se plînge că şi acolo creşte numărul şomerilor, că devine îngrijorător numărul celor ce flămînzesc şi al celor ce nu au locuinţe. Creşte de asemenea numărul conservatorilor în ceea ce priveşte mişcarea de unificare a Bisericilor, şi se simte o mare lipsă de conducători care să orienteze Bisericile (Oscar e presbiterian). Bisericile nu mai cred în ecumenism şi-şi rînduiesc treburile singure. Şi Oscar ştie ce spune, deoarece lucrează la Departamentul Educaţie al Consiliului Naţional Ecumenic din S.U.A.

„Se pare — îmi scrie el — *că naţiunile îşi vor găsi singure drumul lor spre unitate"!*

Trist dragă Oscar. Trist şi îngrijorător. Desigur nu pentru naţiuni!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Seraiim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139
SIBIU
1 aprilie
1992
Nr. 13—14

SE APROPIE PAŞTILE, DOMNILOR!

Lupta şi biruinţa făuritorilor unirii Basarabiei din 27 martie 1918, pildă celor de azi*

Ne aducem aminte astăzi, de cei care la 27 martie 1918, acum 74 de ani, au săvîrşit ceea ce s-a numit atunci, şi de atunci încoace *Actul Unirii* Basarabiei cu Patria-mumă, prin votul liber al Sfatului Ţării.

Aş vrea să spun astăzi măcar două-trei lucruri limpezi, de suflet, de convingere şi de speranţă.

Basarabia se află încă o dată în pragul reîntregirii în trupul rotund al Patriei. Căci cine nu vede, privind frumoasa hartă a României, că acolo, în Est îi lipseşte ceva, că s-a tăiat ceva din ea, că are un contur nefiresc.

Nu-mi imaginez basarabean sau bucovinean român, de ori unde ar fi el, cu minte sănătoasă şi cu sînge românesc, care să nu creadă, să nu ştie, să nu simtă că sîntem una, toţi românii de pe vechea vatră strămoşească. Am fost aşa şi cînd ne despărţeau sîrme ghimpate, şi sîntem şi acum cînd cei de dincolo de Prut, din Basarabia, s-au numit „Republica Moldova", parte dintr-un nume comun al românilor din Estul Carpaţilor, pînă la Dunăre şi la Marea cea Mare, cu colţul la Cetatea Albă.

Basarabenii care au fugit din calea năvălitorilor în 1940 şi în 1944 şi s-au aciuiat pe întreg teritoriul de dincoace de Prut, pînă la Timişoara, Arad, Oradea, în Crişana şi Maramureş, în Transilvania şi Oltenia, în Muntenia şi Dobrogea n-au avut nici o clipă sentimentul că pleacă în altă ţară. Au ştiut că trec în alte odăi ale aceleiaşi case părinteşti, în care au fost primiţi cu braţele deschise şi cu inimi calde. A fost un exod de sute de mii de români care n-au vrut să rămînă sub cizma muscălească. Printre ei erau foarte mulţi care cunoscuseră această cizmă pînă în 1918, şi în 1940, cînd, luaţi prin surprindere, au fost prinşi sub ocupaţie. Mulţi dintre ai lor au fost de îndată trimişi în acea cumplită Siberie care va rămîne pentru veşnicie metafora cu care se va numi ladul pe pămînt.

Iată de ce a fi contra sau pentru Unire, acum şi oricînd, cînd e vorba de Basarabia, e o problemă fără sens. Nici măcar de Unire nu trebuie să se mai vorbească. S-a vorbit odată, în 1918, şi atunci impropriu, căci eram după o sută şi ceva de ani de furt de teritoriu şi de suflete, şi de o tranzacţie infamă între două Imperii, cel turcesc şi cel ţarist, care nu aveau nici un drept asupra Basarabiei. Astăzi trebuie să vorbim de *reîntregire*. Sufleteşte ea e ca şi făcută. Avem aceeaşi limbă, acum oficială românească, aceeaşi strămoşească grafie latină, acelaşi steag tricolor şi un imn comun şi dincolo şi dincoace de Prut, cele două melodii despre care nu ştii să spui ce s-a născut întîi: melodia sau cuvintele: *„Deşteaptă-te române"* a ardeleanului Andrei Mureşanu pe cuvintele munteanului A. Pann sau Gh. Ucenescu şi *Limba noastră* a basarabeanului preot Alexe Mateevici pe melodia diaconului basarabean Alexandru Cristea, în corul căruia mă mîndresc că am cîntat şi eu ca sopran!

Basarabia e pămînt românesc de nimeni, niciodată, contestat. Pseudo-istoricii nici nu merită amintiţi. Cele trei ocupaţii ale ei au fost accidente istorice nedrepte (1812—1918; 1940; 1944 pînă în 1990, cînd s-a proclamat independenţa). Basarabia e parte din România şi din Biserica Ortodoxă Română. In actele sinodale ale Bisericii Ortodoxe Române nu există nici un document prin care s-ar fi desfiinţat Mitropolia Basarabiei, Mitropolia Bucovinei, Episcopia Hotinului cu reşedinţa la Bălţi, şi Episcopia Ismailului. Acestea doar s-au refugiat în interiorul Ţării. Cei doi ultimi mitropoliţi, Efrem Enăchescu şi cărturarul Tit Simedrea, au rămas mitropoliţi ai scaunelor lor, pînă la moarte. N-au ocupat altele. Aşa că integrarea bisericească e următorul şi grabnicul pas care trebuie făcut. Să nu se teamă nimeni, cler şi popor, că li se vor schimba obiceiurile, că li se vor contesta calităţile ecleziastice pe care le au. Toţi trebuie să înţelegem realitatea istorică şi anume că „plinirea vremii" a venit.

De altfel, venerabilul Patriarh Alexei, cu care am avut o convorbire la Constantinopol la 15 martie 1992, unde am însoţit pe P. F. Teoctist al României, Patriarhul Alexei zic, este Patriarhul *„Moscovei şi al întregii Rusii"*, nu al românilor. Este titlul oficial pe care şi-l dă. Am avut utile convorbiri cu Sanctitatea Sa.

Am socotit util chiar şi un Apel comun la pace şi înţelegere. Căci „ard malurile Nistrului", cum scrisese C.V. Gheorghiu în anul 1941, şi cazacii mercenari ucid pe români! Să sperăm că de la vorba bună a Patriarhului, pînă la fapta bună, nu va fi o distanţă prea mare.

Anomaliile istorice nu pot dura. E o lege a istoriei. Două Românii vor trebui să devină Una. Este o mînă a Providenţei în lume. Noi credem puternic în ea. Dreptul pumnului, al glonţului şi al şenilei nu biruie pînă la urmă dreptul istoric. Nimeni nu poate preface un furt, în drept. Şi furt a fost şi cedarea de către Turci a Basarabiei, Imperiului ţarist în 1812, şi tot aşa a fost şi cedarea Basarabiei de către germani, aceluiaşi imperiu, acum sovietic, în 1940, prin pactul Riebentrop-Molotov,

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvînt rostit la Casa Armatei, la Bucureşti, la 27 martie 1992/8 aprilie 1992 la festivităţile organizate de Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni.

ORTODOXIE ŞI ROMÂNISM

În pledoaria lui pentru unitatea religioasă a românilor, Onisifor Ghibu punea în joc şi ideea de „românism",[1] un cuvînt la modă pentru cărturarii şi publiciştii din perioada interbelică, venit însă de departe din energiile sufleteşti şi de cuget ce au animat idealul unităţii naţionale. Ideea coboară însăşi din cugetarea eminesciană: „Aşadar idealul românilor din toate părţile Daciei lui Traian este menţinerea unităţii reale a limbii strămoşeşti şi a Bisericii naţionale":[2] Apoi gîndul a trecut prin uriaşa operă a lui Nicolae Iorga, şi polihistorul a văzut istoria românească susţinută de o „mişcare panromânească".[3]

Ideea de „românism", cu expresivitatea ei etnică, politică şi culturală, a fost pusă, de către Constantin Rădulescu Motru — în cartea *Românismul* (1936) — şi în legătură cu ortodoxia, într-o judecată disjunctivă, însă: „Ortodoxia este tradiţie, românismul este vocaţie".[4]

Acestei poziţii a lui Constantin Rădulescu Motru îi va răspunde chiar cu formularea *Ortodoxie şi românism*, gînditorul ortodox Dumitru Stăniloae, fapt ce-l vom consemna numai după ce vom sublinia că o întîlnire între definirea specificului spiritual al poporului român şi ortodoxie, a existat la diverşi gînditori, care de pe poziţii filosofice şi de filosofia culturii au văzut legături de profunzime între specificitatea spiritului românesc şi ortodoxie. În primul rînd în perspectivă filosofică, Nae Ionescu era de părere că locul speculaţiilor metafizice „nu este Apusul, ci Răsăritul".[5] Iar, în privinţa relaţiei dintre specificul românesc şi ortodoxie, acelaşi filosof afirma, că ortodoxia noastră e una ţărănească, „un fel de cosmologie, în care elementele de dogmă strict ortodoxe se hipostaziază în realităţi strict concrete".[6] Filosoful a mers însă şi mai departe, dezvăluind şi cum înţelege relaţia dintre ortodoxie şi stat. Poziţia nu era decît una singură: neamul ro-

(Continuare în pag a 3-a)

Traian Vedinaş

1 Onisifor Ghibu, *Politica religioasă ...*, p. 518.
2 Mihai Eminescu, *Articole de politică românească*, 1943, p. 42.
3 Nicolae Iorga, *Conferinţe*, p. 270.
4 Apud, Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi românism*, 1939, p. 59.
5 Nae Ionescu, *Metafizica*, I, 1942, p. 86.

Domnul Iisus Hristos — Adevărul cel veşnic

„Veţi cunoaşte adevărul iar adevărul vă va face liberi". (Ioan 8, 32). Acestea sînt cuvintele prin care Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, venit în lume la „plinirea vremii", (Gal. 4, 4), le promite celor ce vor crede în El şi îi vor urma învăţătura, cunoaşterea adevărului pur şi legat de acesta şi darul libertăţii.

De mii de ani omenirea caută adevărul, şi suspină dorind libertatea şi tot de mii de ani nici adevărul şi nici libertatea nu pot fi pe deplin realizate pentru că nu sînt căutate acolo unde se află ele de fapt: în Hristos cel întrupat şi în învăţătura lui cea dumnezeiască. Minţile filozofilor s-au chinuit de-a lungul timpului să descopere adevărul şi să-l propună ca model oamenilor dar învăluite în ceaţa necunoaşterii nu s-au învrednicit să-l descopere întru totul.

A venit însă în lume, Fiul lui Dumnezeu „lumina cunoştinţei" şi a descoperit oamenilor adevărul şi descoperind adevărul se descoperea de fapt pe Sine căci El era „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6).

În lucrarea sa „De vita beata", Fer. Augustin repetă de mai multe ori că tristeţea e soră cu îndoiala şi cu ignoranţa a ceea ce trebuie ştiut în viaţă, în timp ce bucuria e sinonimul adevărului. „După cum ochiul — spune marele dascăl creştin — e făcut pentru lumină, tot aşa şi sufletul şi mintea noastră tind în mod spontan spre adevăr, căci adevărul este ceea ce dă vieţii armonia, pacea şi bucuria".

Cînd umbli în ceaţa neştiinţei şi în bezna neadevărului totul te înspăimîntă, lumea ţi se pare plină de pericole şi necazuri, toţi îţi sînt duşmani, dar cînd eşti învăluit de lumina adevărului lumea ţi se deschide în toată frumuseţea ei, ne regăsim pe noi înşine în frumuseţile ei şi ne ducem viaţa în libertate, siguranţă şi înţelegere cu cei din jur.

În ceea ce priveşte realităţile umane ştiinţifice, şcoala are misiunea de a călăuzi minţile oamenilor în lumina adevărului, misiune de atitea ori trădată din cauza evenimentelor şi a realităţilor istorice.

Şcoala modernă cu originile ei în „secolul luminilor" îşi are păcatul ei originar şi anume acela că

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Visarion-Dumitru Bălţat

FILE DE SINAXAR

Sfîntul Ioan Sinaitul, supranumit Scărarul[1] (30 martie)

Acest om ceresc s-a născut, se pare, în a doua jumătate a secolului VI; însă nu se cunosc patria şi originile sale, căci din momentul retragerii din lume a avut mare grijă ca să ducă o viaţă de străin. „Exilul voluntar, scrie el, este despărţirea de toate pentru a ne face gîndul nedespărţit de Dumnezeu" (III, 3, 2).[2] Se ştie doar că de la vîrsta de 16 ani, după ce şi-a cîştigat o solidă formaţie intelectuală, el a renunţat din dragoste de Dumnezeu la toate atracţiile acestei vieţi deşarte şi s-a dus la muntele Sinai, unde Dumnezeu şi-a revelat altă dată slava Sa lui Moise, oferindu-se aici cu inimă arzătoare Domnului ca o ardere de tot bine mirositoare.

Respingînd încă de la intrarea sa în stadion toată încrederea în el însuşi şi orice concesie faţă de sine printr-o smerenie fără prefăcătorie, el şi-a supus trupul şi sufletul unui bătrîn, numit Martirios, şi s-a angajat, liber de orice grijă, în urcuşul pe această scară spirituală (climax) în vîrful căreia Dumnezeu se ţinea şi îl făcea să adauge în fiecare zi, foc la foc şi fervoare la fervoare, dorinţă la dorinţă şi sîrguinţă la sîrguinţă" (I, 47). El privea la părintele său ca la icoana vie a lui Hristos (cf. IV, 23) şi, convins că acesta trebuie să dea seama pentru el înaintea lui Dumnezeu, el n-avea decît o singură grijă: aceea de a-şi tăia voia proprie şi de *a renunţa la orice discernămînt propriu* pentru plenitudinea discernămîntului (IV, 4), în aşa fel încît nu exista nici un interval de timp între poruncile pe care Martirios i le da, chiar aparent fără raţiune, şi ascultarea ucenicului său. În ciuda acestei perfecte supuneri, Martirios l-a menţinut totuşi patru ani în starea de frate şi nu l-a tuns decît la vîrsta de 20 de ani, după ce a încercat smerenia sa. Unul din călugării prezenţi în acea zi, pe nume Strategiu, a prezis că acest nou călugăr va deveni unul din marii luminători ai lumii. Cînd, mai pe urmă, Martirios şi ucenicul său au vizitat pe Ioan Sinaitul, unul din cei mai renumiţi asceţi ai timpului, acesta, neglijînd pe Bătrîn, i-a spălat picioarele lui Ioan. După plecarea lor, el a mărturisit că nu cunoştea pe acest tînăr, dar că, sub inspiraţia Sfîntului Duh, el a spălat picioarele egumenului din Sinai. Aceeaşi profeţie a fost confirmată de marele Atanasie Sinaitul, la care ei au mers, de asemenea.

În ciuda tinereţii sale, Ioan avea maturitatea unui bătrîn şi un mare discernămînt. Astfel, într-o zi, trimis fiind în lume pentru o misiune şi găsindu-se la masă cu mireni, el a preferat să cedeze puţin slavei deşarte, mîncînd foarte puţin, decît lăcomiei pîntecelui; căci din două rele, trebuie preferat cel ce e mai puţin periculos pentru noii veniţi în viaţa călugărească (XXVI, 43).

El trăi astfel 19 ani în fericita negrijă pe care o dă ascultarea, liber de orice luptă prin rugăciunea părintelui său duhovnicesc şi navigînd fără pericol, ca dormind, spre portul nepătimirii (cf. IV, 3). La moartea lui Martirios, el se hotărî să se retragă în pustie, fel de viaţă care nu se potriveşte decît unui mic număr din cei ce, întăriţi pe piatra smereniei, se îndepărtează de oameni ca să nu fie nici un moment lipsiţi de suavitatea prezenţei lui Dumnezeu (XXVII, 25). Dar el nu s-a angajat pe această cale plină de piedici încredinţîndu-se propriei sale judecăţi, ci la recomandarea unui sfînt bătrîn, Gheorghe Arsilaitul, care l-a instruit în felul de viaţă propriu isihaştilor. El şi-a ales ca teren de exerciţiu un loc singuratic, numit Tholas, aflat la cinci mile de mănăstire, unde şi alţi isihaştii trăiau nu departe unul de altul. El a rămas aici timp de 40 de ani, consumaţi în dragoste de Dumnezeu, care n-a încetat să crească pe tot parcursul acestor ani, fără grijă pentru trupul său, liber de orice contact cu

(Continuare în pag. a 2-a)

Părintele SERAFIM

1 El este pomenit de asemenea, mai solemn, în a patra duminică din Postul Mare.
2 Dăm între paranteze referinţele la traducerea *Scării* din Filocalia rom. vol. IX (n.n.).

O dată de neuitat: 12 aprilie 1457

535 ani de la urcarea pe tron a lui Ştefan cel Mare

Odată cu sosirea primăverii, din anul mîntuirii Domnului 1457, pe cînd totul se înveşmînta în haină nouă şi curată, iar credincioşii se pregăteau creştineşte ,fiind perioada Păresimilor (Postul Mare), prin post şi rugăciune, în Ţara Moldovei coboară Harul şi Mila lui Dumnezeu, prin hărăzirea la cîrma ei, a unui vlăstar domnesc din familia muşatinilor, Ştefan cel Mare.

„Fost-a om trimis de Dumnezeu" (Ioan I, 6), cu vrerea Celui de Sus şi implicit a pămîntenilor; chiar în Sfînta şi Marea Săptămînă, cînd Biserica noastră strămoşească ortodoxă retrăieşte mîntuitoarele Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos, ca bucuria Învierii, a Sfintelor Paşti, să fie înălţătoare şi mai tihnită, după 25 de ani de mari frămîntări de la moartea lui Alexandru cel Bun, bunicul Măriei Sale.

Tînărul blond, cu mustăcioara abia mijind venea din pribegie, să intre în moştenirea părintelui său Bogdan al II-lea, ucis la nunta din Reuseni (1451), de Petru Aron.

Flacără a Romei şi Sarmizegetuzei, aprinsă în inima sa de dac, înzestrat cu nestrămutată credinţă în Dumnezeu şi cu dragoste nemărginită faţă de glia strămbună, întruchipa în cel mai înalt grad virtuţi nebănuite. Faptele de mai tîrziu nu dezmint cu nimic această latură a concepţiei sale de bun creştin şi mare român, ca urmare a educaţiei de la mama sa, bună patriotă şi evlavioasă creştină, Doamna Oltea.

În drum spre Ţara de Sus, dorul de meleagurile natale l-a oprit mai întîi la Borzeşti, ca să se închine la Icoana Maicii Domnului, din biserică (alta decît cea zidită de Măria Sa din piatră mai tîrziu). Inima îi bătea cu putere la năvălirea amintirilor cu întîmplări nevinovate, din trecutul vieţii sale, nu prea îndepărtat.

Vineri seara poposind la Baia, nu departe de Suceava, a participat la Sfînta Slujbă a Vecerniei, cu scoaterea Sfîntului Epitaf (aier) brodat în mînăstirile autohtone, reprezentînd pe „Iisus în mormînt". După rînduiala creştinească ţinuse post desăvîrşit întreaga zi cu toată osteneala drumului, îndrăznind să guste numai puţină apă, după apusul soarelui.

La 12 aprilie 1457, sosind la locul întîlnirii cu Ţara, cler şi popor, i-a întrebat pe toţi: „Ieste-le cu voia tuturor să le fie domn?". Cu toţii au strigat: „Întru mulţi ani de la Dumnezeu să domneşti"!.

Din momentul cînd Înalt Prea Sfinţitul Chir Teoctist I, Mitropolitul Moldovei l-a „pomăzit" la locul numit Direptate, cînd Măria Sa a intrat în moştenirea părintească, prin vrerea Celui de Sus şi învestit de Ţară, în strigătele de bucurie ale mulţimii, în sunetul clopotelor şi murmur de rugăciune, începe pentru Moldova o epocă nouă, care n-a cunoscut-o pînă la el. Nimeni nu ar fi bănuit că, din acea frumoasă zi de primăvară, se făcea înădirea trainică a veşniciei noastre pe firul istoriei naţionale şi că cel hărăzit de Cel Prea Înalt, va întruni şi depăşi superlativele de: cel Mare, cel Bun, cel Sfînt, eroul creştinătăţii, atletul lui Hristos, soarele, protectorul şi părintele Moldovei. Dar, „Slavă Domnului", toate au fost la vremea lor.

În noaptea sfîntă a Învierii, alaiul domnesc din Cetatea de scaun a Sucevei se îndreaptă lin spre Biserica Mirăuţilor, reşedinţă a Mitropoliei, să se închine la moaştele Sfîntului Mucenic Ioan cel Nou, aduse aici de la Cetatea Albă în anul 1402, de Alexandru cel Bun şi soţia sa Ana.

Slujba Învierii urmată de un Polihron, s-a săvîrşit cu bucurie nepovestită şi multă smerenie ca în vremurile de demult ,rugînd pe Dumnezeu să binecuvinteze cu bunătatea Sa începutul de domnie nouă. Aici, la racla cu moaştele Sfîntului Ioan, Măria Sa a îngenunchiat şi s-a rugat din străfundurile inimii sale, cum numai strămoşii noştrii ştiau, cerînd ajutor de Sus şi sprijinul Ţării, apoi a purces cu tact la treburile Ţării.

12 aprilie 1457. O zi frumoasă şi luminoasă din viaţa lui Ştefan cel Mare şi Sfînt, din istoria Ţării şi din viaţa Sfintei noastre Biserici. Posteritatea nu o va uita. Eveniment care asemenea unui arc întins peste veacuri, ne aduce aminte de fiecare dată, bucuria evocării Marelui Strămoş, cu rezonanţe adînci în istoria neamului nostru. Sfintele Paşti din acea primăvară s-au sărbătorit creştineşte, după datină şi în taină, cum n-a fost demult.

După 47 ani, 2 luni şi trei săptămîni de necurmată osteneală, pentru fericirea pămîntenilor şi apărarea credinţei noastre ortodoxe, ajuns în amurgul vieţii, nu pregeta să-şi pună rînduială în numeroasele sale ctitorii şi să ţină statornice rînduielile pe care le aşezase.

Aproape o jumătate de veac de fapte mari şi eroice, prin care Moldova şi vrednicul ei voievod, au fost în atenţia lumii întregi, sînt astăzi acoperite de o lespede de marmoră de Carrara, dar în conştiinţa neamului nostru românesc sînt vii. La Sfînta Putnă, unde Măria Sa şi-a ales singur mormîntul şi piatra cu inscripţie între flori de acantă, nu s-a stins o clipă candela aprinsă la 2 iulie 1504. Aici şi-a durat reşedinţa pentru eternitate. Aici, sălăşluieşte neatins, apărat de imensul său prestigiu. Tot aici, pentru 2 iulie curînd, se va oficia canonizarea, meritorie pentru faptele şi vitejiile lui în apărarea credinţei şi a gliei străbune.

Poporul său profund recunoscător i-a durat în conştiinţa sa un altar, un monument mai trainic decît toate pietrele şi metalele. Recunoştinţa noastră, pentru tot ceea ce ne-a lăsat, este cu atît mai vie, cu cît la tot pasul te izbeşti de realizările epocii în care a trăit.

Cu cît ne depărtăm de timpul în care a trăit, cu atît mai mult ne simţim mai aproape de el şi cu cît umbra sa e mai măreaţă, cu atît amintirea sa e mai vie.

De 535 ani poporul nostru comemorează această dată de neuitat, evocînd evenimentul cu fiecare nouă primăvară, spre cinstirea celui ce ne-a adus prin vrednicia sa, continuitatea fiinţei noastre naţionale, trăinicia credinţei strămoşeşti şi demnitatea de a fi cunoscuţi peste mări şi ţări, ca un popor mic, dar cu o credinţă mare.

Ierodiacon Ciobîcă Teofilact
Mînăstirea Putna

BINELE ŞI BUNĂTATEA

Una din caracteristicile omului de azi constă în înăsprirea firii lui. Lupta pentru existenţă a devenit foarte dură, apăsătoare. Sub povara grijilor proprii, omul trece pe lîngă suferinţele altora ca şi cînd n-ar fi şi aceia tot oameni.

Într-un astfel de climat omul simte intens nevoia săvîrşirii binelui. Şi nu-i nimic atît de fragil în conţinutul său precum binele şi bunătatea. În realizarea binelui se amestecă, adesea, orgoliul, lauda, interese personale. Există dărnicie, dar nu bunătate. Există binefacere, dar nu fapte izvorîte din datoria binelui privită ca obligaţie morală smerită, dezinteresată.

Moralişti, filozofi şi educatori se străduiesc să definească binele şi bunătatea. Pentru poporul nostru binele este legat de acţiune, de faptă crescută din bunătate. Adesea însă omul cade în necazuri pentru că se abuzează de bunătatea lui. De exemplu, mama, tatăl, care sînt binevoitori faţă de fii prin însăşi firea lor, riscă să fie interpretaţi, în faptele bunătăţii, ca oameni cu o voinţă slabă.

Din acest motiv bunătatea în lucrarea binelui însemnează şi echilibru. În relaţiile cu fiii, cu rudeniile, cu prietenii şi colegii de serviciu, binele nu reprezintă o noţiune întîmplătoare. El cuprinde tot ce este normă, bună măsură, frumuseţe. „Să fii bun în toate dar pînă unde se poate", zice înţelepciunea populară.

Din punct de vedere creştin, binele se măsoară nu după cantitatea faptelor. Puterea bunătăţii nu stă în faptul că oferi mult ori puţin, ci că ajuţi potrivit posibilităţilor tale. Dispoziţia interioară din care pornesc faptele, inima cu care sînt săvîrşite, iată ceea ce are importanţă mîntuitoare. „Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune" (Matei, 12, 35).

Subiectul binelui este, aici şi în veşnicie, omul în relaţia lui cu Dumnezeu. Omul devine bun meditînd la frica de Dumnezeu şi la bunătatea Lui. „Cel care se teme de Domnul va face cele bune" (Isus Sirah 15, 1). Fără acest suport şi fără ajutorul lui Dumnezeu nimeni nu poate progresa în bunătate. Pretutindeni în lume ideea de bine vine de la Dumnezeu, este legată de El şi se îndreaptă, prin om, tot spre El.

Binele trebuie făcut din bunuri cîştigate în mod cinstit. „Dacă dăruieşti, dăruieşte din al tău şi nu hrăni din ceea ce nu-i al tău" (Sf. Grigorie de Nazians). Pentru ca să folosească real, binele trebuie realizat la timpul potrivit. Bunătatea creştină nu întreabă cine-i cel care are lipsă, ci numai dacă într-adevăr este avizat la ajutorul nostru pe care să-l oferim atunci cînd este necesar.

Bunătatea alcătuieşte cea mai trainică legătură spirituală dintre oameni. Ea este temeiul liniştii, al înfrăţirii şi al fericirii omeneşti. Ea ne ajută să înfăptuim o armonie între credinţă şi faptă, între nevoile individuale şi cele ale societăţii. Pentru unele ca acestea, potrivit Sfîntului Apostol Pavel, primim mărire, cinste şi pace de la Dumnezeu (Cf. Rom. 2, 10).

Prot Gh. Răţulea

SE APROPIE PAŞTILE, DOMNILOR!

(Urmare din pag. 1)

ceea ce le-a creat în mod fals sovietelor dreptul de a şi-o revendica în 1944, pentru că au avut-o în 1940, la începutul războiului! O logică de care ar trebui să se ruşineze.

Poţi să înduri astfel de nedreptăţi o vreme, dar nu-ţi poţi niciodată convinge conştiinţa că astfel de nedreptăţi pot deveni drept istoric. Cine ar face-o ar intra de îndată în categoria trădătorilor.

În toate conştiinţele româneşti, de dincolo şi de dincoace de Prut, n-a încetat nici o clipă convingerea că Basarabia e românească. Am auzit vehiculîndu-se în toiul unor mărunte disensiuni care totuşi au reîntregirea ca numitor comun, ideea unui *Referendum* în Basarabia. Ba în ultima vreme am auzit şi de un *Referendum bisericesc*. E o absurditate. Sînt două absurdităţi! Cum multe sînt caragialeşti azi: E trădare, trădare de trei ori trădare! Cuvîntul Referendum nici nu mai trebuie pronunţat. Cum să supui unui Referendum dreptul fratelui de a-ţi fi frate? Cum să supui unui Referendum dreptul mamei de a-ţi fi mamă? Cum să supui unui Referendum substanţa sîngelui, care e una, cea a dacilor şi a romanilor. Cum să nu mai fie sîngele ceea ce este?

Dreptul istoric nu este subiect de *Referendum*, de alegere. Unirea este. Unirea nu are nevoie să mai fie dovedită, votată, supusă vreunei discuţii. Ea este şi se împlineşte zi de zi.

Tudor Arghezi se lăuda nevoie mare că, în prima tinereţe, l-a văzut pe o stradă din Bucureşti pe Eminescu. Eu mă laud, cînd îmi vine bine, că am vorbit cu Arghezi. Dar mă laud mai ales că am cunoscut şi am vorbit, şi am ascultat pe cîţiva dintre făuritorii Unirii din 1918, pe care i-am privit întotdeauna ca pe nişte sfinţi, cu evlavie, cu respect, cu sentimentul că mă aflu în faţa unor fiinţe sacre, a unor eroi vii. L-am cunoscut pe Mitropolitul Gurie Grosu, născut în Nimoreni, dar cu strămoşi în Stolnicenii mei de pe Cogîlnic, precum scrie singur într-una din cărţile sale. Eram şi rude prin alianţă. L-am cunoscut pe eruditul autodidact Dionisie Erhan, episcopul Ismailului, dr.h.c. în teologie cu patru clase primare. Ambii au fost mari luptători pentru unire şi pentru cultura română din Basarabia.

I-am avut profesori pe Pantelimon Erhan, primul preşedinte al Consiliului Directorilor (Miniştri) ai Basarabiei independente, în 1917, apoi pe Dumitru Cărăuşu, membru în Sfatul Ţării. L-am avut profesor pe Victor Mateevici, fratele autorului „Limbii noastre", Alexe Mateevici. Am cunoscut-o şi pe dr. Elena Alistar, directoarea Şcolii Eparhiale, membră în Sfatul Ţării. De la Elefterie Sinicliu, membru în Sfatul Ţării, am primit în dar bastonul cu cap de fildeş sculptat, al Mitropolitului Gurie. De la Anatolie Moraru, membru în Sfatul Ţării, am un manuscris de peste 250 pagini despre *Istoria Unirii din 1918*, scris din propriile sale amintiri, un samizdat de dinainte de revoluţia din 1989, pe care mi l-a încredinţat spre păstrare. Voi încerca să-l public. Aici sau în Basarabia.

Am primit în acele vremuri spre păstrare scrieri ale lui Ion Pelivan şi întreaga publicistică anticomunistă a Părintelui Vasile Ţepordei. Două volume mari de aproape 10 kg. I le-am scos cu riscuri din ţară şi le-am trimis fiului său din America. Bineînţeles că l-am cunoscut şi pe Pan Halippa, luptător dintre cei mai mari, istoric şi poet. Un episod cu dînsul merită a fi amintit. La 27 dec. 1970, după ce s-a terminat în Catedrala din Bucureşti hirotonia mea întru episcop de către Patriarhul Justinian, de fostul Mitropolit al Bucovinei, cărturarul Tit Simedrea şi de către fostul episcop de Ismail, Antim Nica, într-un moment de linişte, cineva a strigat cît a putut de tare: *„Trăiască Basarabia românească"*. Era Pan Halippa, cu care am devenit prieten, ne-am vizitat, ne-am scris, — el îmi scria întotdeauna în versuri — şi am ascultat de la el multe din episoadele Unirii, la care fusese martor direct.

Reînhumat în cimitirul unde se află înmormîntaţi cei mai mulţi dintre marii făuritori ai Unirii Basarabiei în 1918, am avut cinstea să fiu ierarhul care, împreună cu un mare grup de preoţi basarabeni, i-am făcut slujba înmormîntării lui Ion Pelivan, cel care a semnat *Actul Unirii* împreună cu Pan Halippa. Fusese adus de la închisoarea din Sighet unde murise fără să fie judecat, ci fusese ţinut doar pentru vina de a fi simţit românește şi de a fi luptat pentru ca Basarabia să revină în sînul Patriei-Mame.

Poate că într-o zi un *Panteon* în Grădina Soborului din Chişinău, îi va readuce acasă pe cei care cu românească ospitalitate, şi cu riscuri după 1944, au fost primiţi în Cimitirul de la Cernica. Am speranţa într-o asemenea zi.

L-am cunoscut bine şi pe Ion Văluţă, membru în Sfatul Ţării, care mă vizita de multe ori în Bucureşti. M-a vizitat şi marele Onisifor Ghibu, ardelean dăruit luptei pentru Unirea din 1918. Şi Goga a fost printre cei care au dat o mînă de ajutor. Şi cîţi alţii.

Cînd eram episcop la Buzău am vizitat Muzeul de sculptură în aer liber de lîngă Mănăstirea Ciolanu. Este acolo un Decebal uriaş, un cap şi mîna dreaptă întinsă spre vest. Mîna stîngă îi lipseşte din umăr. Nimeni nu ştia ce-a vrut să semnifice sculptorul. Nu-mi aduc aminte cine e. Se ştie că artiştii au de obicei „idei" şi se supără adesea cînd îi întrebi ce reprezintă sculptura lor, mai ales moderniştii. Cînd am fost eu acolo, cu alţi însoţitori, sculptorul nu era prezent, dar cineva a întrebat: *De ce nu o ţii avînd mîna stîngă?* Aşa cum era aşezat, mîna lipsă era cea dinspre răsărit. Mi-a venit pe loc un gînd, şi am răspuns: *„E Basarabia tăiată din trupul Ţării"*. Nu ştiu dacă asta a avut în gînd sculptorul, dar dacă ar fi aşa, l-aş sfătui acum să se ducă să i-o pună la loc!

Chiar dacă vă voi mai obosi cîteva momente, nu mă lasă inima să nu vă mai povestesc o întîmplare, o mărturie şi aceasta. Anul trecut în ianuarie am fost la Serbările Eminescu, la Chişinău şi în sud, la Slobozia unde s-a binecuvîntat un bust Eminescu adus din România, opera sculptorului Dumitru Pasima şi unde am sfinţit un loc de biserică. Am făcut o vizită protocolară, dar mai ales de suflet, Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, la Mănăstirea Căpriana, unde e înmormîntat, fost Mitropolit al Basarabiei din 1812—1821, originar din Bistriţa-Năsăud şi ctitor al Seminarului Teologic din Chişinău. Eu mă consider trimis de Providenţă în Transilvania în schimbul lui!

Era firesc să-mi vizitez şi satul natal, Stolnicenii de pe Cogîlnic de unde au venit Cogîlnicenii, de lîngă Lăpuşna, de unde a venit Lăpuşneanu, de lîngă Hînceşti lui „Vodă da, şi Hînca ba". M-au însoţit Arhiepiscopul Vladimir al Chişinăului, episcopul Vicar al Dunării de Jos, Casian Gălăţeanul, şi alţii. Am vizitat casa în care m-am născut, care e încă în picioare — poate cea mai veche casă din sat — vopsită cu un surprinzător albastru ardelenesc ca la Răşinarii lui Goga, şi Cioran, casă acoperită cu aceeaşi ţiglă roşie pe care o ştiam eu din copilărie. Am vizitat biserica în care m-am botezat, cimitirul în care este îngropată o soră, şcoala primară în care am făcut clasa I-a — cam crăpată de cutremur — şi m-am întîlnit cu cei peste 400 de elevi în sala de festivităţi a şcolii noi, zidită lîngă şcoala cu o singură clasă, în care mi-am început eu studiile cu Dl. învăţător Dimitrie Barbu, originar din Oltenia. A ajuns mai apoi inspector general la Bucureşti.

De ce vă povestesc toate acestea? Pentru că le-am ţinut elevilor o lecţie de istorie. Lecţia a fost de întrebări — puse de mine — şi de răspunsuri date de elevi. Ştiau totul: despre formarea poporului român, despre Traian şi Decebal, despre Eminescu şi Ştefan cel Mare. Mai ales. La un moment dat a venit vorba de limba pe care o vorbesc. Toţi au zis „moldovenească". Aşa fuseseră învăţaţi. Am încercat eu să le spun de limba română, care vine din latină, despre limba comună, dar parcă le-a scăzut entuziasmul. Pe margine erau mulţi învăţători şi profesori — nu ştiu dacă erau toţi români curaţi — la care trăgeau cu ochiul. Şi atunci am apelat la o altă metodă.

Copii, le-am spus, eu sînt consătean cu voi. Am învăţat în şcoala mică din curte, unde m-aţi văzut că am intrat. M-am născut în casa lui Moş Marin Graur, în care au locuit părinţii mei în primul an de căsătorie, pînă şi-au făcut casa lor lîngă biserică, din păcate distrusă de ruşi, pentru că noi ne-am refugiat din calea lor. Fiind consăteni, am continuat eu să le spun, eu vorbesc acum cu voi moldoveneşte. Mă înţelegeţi? Vorbesc bine?

Şi dintr-odată au răspuns bucuroşi în cor:

— Daaa...

— Dar eu sînt acum Mitropolit în Transilvania? Ştiţi unde e?

— Daaa... peste munţi, în România.

— Ei bine, acum am să-mi schimb limba. Am să vorbesc românește, ca în Transilvania. Acum deci vorbesc românește. Mă înţelegeţi?

Din nou entuziasm:

— Daaa...

— Deci mă înţelegeţi şi moldovenește, şi românește. Ce înseamnă asta?

Mai întîi a urmat o mică tăcere, ochi spre profesori, apoi au izbucnit într-o voce:

— E aceeaşi limbă!

— Care?

— Românească!

— M-am despărţit greu de şcolari. M-am simţit din nou de 7 ani şi îmi venea să mă întorc odată cu ei acasă, după ore, pe drumul către biserică. M-am trezit din vis şi m-am întors tot acasă, la Sibiu!

Să ne întoarcem şi noi la cei pe care îi comemorăm azi, la 74 de ani de la Unirea cea Mare, care cu Basarabia a început, la 27 martie 1918, a continuat apoi cu Bucovina, la 28 noiembrie 1918, şi s-a încoronat la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia cînd, harta României a devenit din nou rotundă şi frumoasă, ca pe vremea lui Decebal şi Traian, redevenind peste veacuri Dacia Felix.

Făuritorilor Unirii din 1918 fie-le veşnică memoria în sufletele noastre şi ale tuturor celor ce vor veni după noi, veac după veac. Fie-le fapta eternă. Fie-le exemplul permanent. Şi ca a lor, să fie şi iubirea noastră de Ţară şi de unitate. Şi în Basarabia se apropie Paştile, domnilor!

Domnul Iisus Hristos — Adevărul cel veşnic

nici întemeietorii ei, iluminiştii, nu credeau în adevăr şi erau roşi de scepticism.

Şcolile manipulate în general de forţe anticreştine din sanctuare ale adevărului s-au transformat în mijloace de inoculare a minţilor în favoarea unor ideologii.

Iată ce spunea nu cu mult timp în urmă un liber cugetător francez, responsabil cu învăţămîntul, şi francmason pe deasupra: „Scopul şcolii laice nu e acela de a-i învăţa pe elevi să citească, să scrie, să socotească, ci e acela de a face din ei liberi cugetători. Şcoala laică va da roade numai atunci cînd îl va fi îndepărtat pe elev de la dogme, cînd îl va fi îndepărtat de la credinţa părinţilor săi. Şi, adaugă plin de sarcasm — şcoala laică e o moară în care e aruncat un fiu de creştin şi din care iese un renegat". Ce dovezi mai concludente vrem decît rezultatele şcolii laice din ultimele decenii la formarea caracterului tineretului creştin, tineret care n-are din păcate de cele mai multe ori nici cele mai elementare noţiuni ale credinţei, deşi e botezat, şi nici nu prea dă semne de întoarcere la adevăr şi la Biserică.

Cu ce ne vom prezenta oare noi cei chemaţi de Hristos la slujba preoţiei, dincolo în faţa dreptului Judecător? Cu statistici şi liste mai mult sau mai puţin obiective? Statisticile nu ajută la nimic, ba mai mult nu se deosebesc cu nimic de recoltele din agricultură umflate pe hîrtie ale vechii conduceri, care se ştiu la ce dezastru au dus. Iată necesitatea imperioasă a învăţămîntului religios obligator în şcoli, şi în acelaşi timp angajarea mai fermă a Bisericii prin toate mijloacele la realizarea acestui lucru.

Numai o educaţie impregnată cu lumina adevărului creştin poate să folosească şi să producă conştiinţe adevărate pentru regenerarea şi dăinuirea unui popor creştin din naştere aşa cum sîntem noi.

Referindu-se la cunoaşterea lui Dumnezeu, Adevărul suprem, Fer. Augustin scria undeva „fericit cel care te cunoaşte pe Tine chiar dacă altceva nu mai cunoaşte. Nefericit este cel care toate le cunoaşte, dar pe Tine nu te cunoaşte; cel care Te cunoaşte şi pe Tine şi celelalte fericit este, dar nu pentru celelalte pe care le cunoaşte ci numai pentru Tine".

Fericiţi să fim şi noi cunoscîndu-L pe Hristos atît în viaţa de credinţă şi har a Bisericii cît şi în şcoala aşezată sub auspiciile luminoase ale învăţăturii Lui, a aceluia care ne va călăuzi mintea spre tot adevărul şi spre cunoaşterea vieţii celei de veci aduse în lume de El, Care este „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6).

FILE DE SINAXAR

(Urmare din pag. 1)

oamenii şi neavînd ca ocupaţie decît rugăciunea fără încetare şi paza inimii, pentru a ajunge să *închidă netrupescul în casa trupească* (XXVII, 5), ca un înger îmbrăcat în trup.

El mînca tot ceea ce îi îngăduia regula mănăstirească însă foarte puţin, îmblînzind astfel tirania trupului fără să dea pretext slavei deşarte. Prin solitudine şi retragere, el a stins cuptorul plăcerii de a acumula, care, sub pretextul dragostei şi al ospitalităţii, duce pe călugării neglijenţi la lăcomie, poarta tuturor patimilor (XIV, 31) şi la iubirea de arginţi, fiica necredinţei şi închinare la idoli (XVI, 2). Acedia (lîncezeala), această moarte a sufletului care asaltează mai ales pe isihaştri (XIII, 3) şi neglijenţa, el le învingea prin amintirea morţii (VI), iar prin meditarea la fericirea veşnică el tăia legăturile tristeţii. El nu cunoştea decît o singură tristeţe: acea durere care aduce bucuria şi ne face să alergăm cu ardoare pe calea pocăinţei (VII), şi care curăţă sufletul de toate întinăciunile.

Ce-i mai rămînea pînă la atingerea imposibilităţii (apathia)? Mînia, el a învins-o de mult timp prin sabia ascultării. Slava deşartă, acest ghimpe cu trei vîrfuri, care se ţine mereu de luptătorii pentru evlavie şi care se amestecă în toate virtuţile ca o lipitoare (XXI, 5), el a înăbuşit-o prin recluziune şi mai ales prin tăcere. Iar ca preţ pentru ostenelile sale pe care le însoţea neîncetat cu blamarea de sine, Domnul i-a dăruit pe împărăteasa virtuţilor, sfînta şi nepreţuita smerenie: *„acest har fără nume al sufletului, avînd un nume numai pentru cei ce au primit cercarea (experienţa) lui şi care poartă numele lui Dumnezeu Însuşi"* (Mt. 11, 29) (XXV, 3).

Cum chilia sa era prea apropiată de a altora, el se retrăgea adeseori într-o grotă îndepărtată,[3] la poalele muntelui, din care făcea cerul prin gemetele şi lacrimile sale, care curgeau ca un izvor, fără efort, transfigurînd trupul său într-o haină de nuntă (VII, 20, 41). Această fericită durere şi aceste lacrimi neîncetate, îl făceau să trăiască fiecare zi ca o sărbătoare (VIII, 38) şi să păzească rugăciunea neîncetată în inima sa devenită ca o fortăreaţă inviolabilă la asalturile gîndurilor. I se întîmpla uneori să fie răpit în duh în mijlocul corurilor îngereşti, fără să ştie dacă era în trup sau în afară de trup, şi cu multă îndrăzneală cerea atunci lui Dumnezeu să-l instruiască în tainele teologiei (XXVII, 13). Cînd el ieşea din cuptorul rugăciunii, se simţea fie curăţit ca prin foc, fie strălucind întreg de lumină (XXVIII, 52).

În privinţa somnului, el nu-i acorda decît măsura necesară pentru a păzi mintea trează la rugăciune şi înainte de a se culca, se ruga îndelung sau scria pe table roadele meditaţiei asupra Sfintelor Scripturi.

În ciuda marii griji pe care a avut-o în toţi aceşti ani de a-şi ascunde virtuţile în ochii oamenilor, cînd Dumnezeu a crezut că timpul a venit ca el să transmită şi altora lumina pe care o cîştigase pentru întăriea Bisericii, El a condus la Ioan un tînăr călugăr, cu numele de Moise, care, prin intervenţia altor asceţi, a reuşit să convingă pe omul lui Dumnezeu ca să-l accepte de ucenic. Într-o zi, pe cînd Moise era plecat să caute departe pămînt pentru mica lor grădină şi se odihnea puţin sub o mare stîncă, Ioan a avut în chilia sa descoperirea că ucenicul său era în pericol. El a luat imediat arma rugăciunii, iar cînd acesta s-a întors, seara, i-a povestit că în timp ce dormea a auzit deodată vocea Bătrînului său care îl striga în momentul în care stînca s-a rupt, ameninţîndu-l cu prăbuşirea.

Rugăciunea lui Ioan avea asemenea puterea de a vindeca rănile văzute şi nevăzute. Astfel el a tămăduit un călugăr de demonul patimii trupeşti care îl împinsese la descurajare. Altă dată, el a făcut să plouă. Dar, Dumnezeu şi-a manifestat în el harul Său mai cu seamă prin harisma învăţăturii duhovniceşti. Bazîndu-se pe experienţa sa personală, el învăţa generos pe toţi cei ce veneau la el despre pericolele care pîndesc pe călugări în lupta lor contra patimilor şi contra Stăpînului acestei lumi. Învăţătura sa duhovnicească i-a atras invidia unora care l-au calomniat acuzîndu-l de vorbărie şi de vanitate. Deşi avea conştiinţa în pace, Ioan n-a încercat să se justifice şi, pentru a nu da nici un pretext celor ce căutau, el a oprit timp de un an fluviul învăţăturilor sale, convins că este mai bine să aducă un mic prejudiciu prietenilor săi de bine decît să exacerbeze sentimentul celor răi. Toţi locuitorii pustiului au fost edificaţi prin tăcerea sa şi prin această probă de smerenie, şi numai la insistenţele propriilor săi calomniatori îndreptaţi, el a acceptat să primească din nou vizitatori.

Încărcat de toate virtuţile ascetice şi contemplative, şi ajuns în vîrful scării sfinte prin biruinţa tuturor patimilor omului vechi, Ioan lumina ca un astru în peninsula Sinaiului şi era admirat de toţi călugării. El însă se credea încă începător şi, dornic de a culege exemple de trăire evanghelică, el a făcut o călătorie în diferite mănăstiri din Egipt. El a vizitat mai ales o mare mănăstire din regiunea Alexandriei, un adevărat *cer terestru*, condusă de un admirabil păstor dotat cu un discernămînt infailibil. Această comunitate era unită în Domnul printr-o astfel de dragoste, lipsită de orice familiaritate şi cuvînt deşert, încît călugării n-aveau aproape nevoie de avertismentele superiorului lor, căci din propria lor simţire ei se întreceau unul pe altul la ascultare şi rugăciune. Din toate virtuţile lor, cea mai admirabilă, după Ioan, era aceea că se sileau să nu rănească cu nimic conştiinţa vreunui frate (IV, 16). El s-a folosit mult vizitînd o dependinţă a mănăstirii, numită „Închisoarea", unde trăiau într-o asceză extremă şi într-o pocăinţă extraordinară, călugări care păcătuind grav se forţau să cîştige prin nevoinţele lor iertarea de la Dumnezeu. Departe de a i se părea dură şi intolerabilă această închisoare era dimpotrivă pentru sfînt model de viaţă călugărească. *„Pentru că sufletul care s-a lipsit de îndrăzneala de mai înainte şi a căzut din nădejdea nepătimaşă, care a stricat pecetea curăţiei, a fost jefuit de bogăţia darurilor, s-a înstrăinat de mîngîierea dumnezeiască, a călcat tocmeala cu Domnul, a stins focul cel bun al lacrimilor şi e lovit şi împuns ca durere de amintirea lor, nu numai că primeşte cu toată rîvna ostenelile, ci şi pe sine se sîrguieşte a se ucide în chip bine credincios prin nevoinţă, dacă a mai rămas în el o scînteie de iubire şi de frica Domnului"* (V, 5).

Cînd sfîntul a împlinit aceşti 40 de ani în pustie, ca un alt Moise, a fost însărcinat de Dumnezeu să ia conducerea acestui nou Israel, devenind egumenul mănăstirii, de la poalele Muntelui Sfînt.[4]

. . . . . .

Penetrînd în tenebrele mistice ale contemplaţiei, acest nou Moise a fost iniţiat aici în tainele Legii duhovniceşti şi, coborînd de la munte nepătimitor, cu faţa luminată de Har, el a putut să devină pentru toţi Păstor, medic şi îndrumător duhovnicesc care, purtînd în el însuşi cartea scrisă de Dumnezeu nu avea nevoie de alte cărţi pentru a învăţa pe călugări *ştiinţa ştiinţelor şi arta artelor.*

Egumenul din Raitu, numit şi el Ioan, fiind informat despre minunatul mod de viaţă al călugărilor din Sinai, a scris lui Ioan şi i-a cerut să-i expună metodic şi pe scurt ceea ce este necesar celor care au îmbrăţişat viaţa îngerească pentru obţinerea mîntuirii. Cel ce nu ştia să refuze, gravă atunci cu stiletul propriei sale experiente *„Tablele Legii duhovniceşti"*[5]. El a prezentat tratatul său ca pe o *Scară* cu 30 de trepte, pe care Iacob, adică *„cel ce a subminat patimile"*[6] a contemplat-o pe cînd se odihnea pe pămîntul ascezei (cf. Gen. 28, 11—12). În această Sumă ortodoxă a vieţii duhovniceşti,[7] care rămîne peste veacuri, atît pentru călugări cît şi pentru mireni, ghidul prin excelenţă al vieţii evanghelice, sfîntul Ioan nu dă reguli, ci plecînd de la recomandări practice, de la detalii judicios alese, de la aforisme sau enigme adeseori pline de umor, el iniţiază sufletul în lupta duhovnicească şi în discernămîntul gîndurilor. Cuvîntul său este scurt, dens şi subţire, el pătrunzînd ca o sabie pînă în adîncul sufletului, tăind fără nici un compromis orice părere de sine şi urmărind pînă la rădăcinile lor asceza ipocrită şi egoismul. Asemănător cu cel al Sf. Grigorie în domeniul teologic, acest cuvînt este Evanghelia pusă în practică. El conduce sigur pe cei ce se impregnează de el printr-o lectură asiduă, pînă la poarta cerului unde Hristos ne aşteaptă.

Spre sfîrşitul vieţii sale, fericitul Ioan a desemnat pe fratele său Gheorghe, care îmbrăţişase şi el viaţa isihastă de cînd a renunţat la lume, pentru a-i succede în fruntea mănăstirii. Cînd era gata de moarte, Gheorghe i-a zis: „Astfel tu mă abandonezi şi pleci! Totuşi, eu m-am rugat ca să mă trimiţi pe mine mai întîi către Domnul, căci fără tine nu stă în puterea mea de a paşte această comunitate". Însă Ioan îl asigură şi-i zise: „Nu te întrista şi nu-ţi fă griji. Dacă vei găsi har înaintea lui Dumnezeu, nu te voi lăsa să termini nici măcar un an după mine". Într-adevăr, zece luni după moartea lui Ioan, Gheorghe plecă la rîndul său către Domnul.[8]

---

3 Care se poate venera şi azi.

4 Fondată în 536 de împăratul Justinan, mănăstirea din Sinai era atunci dedicată Maicii Domnului. Numai din secolul XIV ea a luat numele de Sfînta Ecaterina.

5 Acesta este titlul primitiv al *Scării*, despre care dă mărturie anumite manuscrise.

6 Iacob este cunoscut ca cel ce a subminat pe fratele său Isav, luîndu-i dreptul de întîi născut (n.n.).

7 Ea este citită în fiecare an în biserică sau trapeză, în timpul Postului Mare. De aceea, găsim adesea o frescă cu Scara în mănăstirile ortodoxe.

8 Se crede că Gheorghe era episcop de Feran care, în 680, vine şi instalează definitiv scaunul său în mănăstirea din Sinai.

Mănăstirea Neamului

(POEM PATRIOTIC)

Îmi arunc vulturește ochii — roată —
să-mbrăţişez chipul Patriei pe hartă!...
De-atîtea jertfe şi Istoria se-nfioară!...
Numai cu Mănăstirea Argeşului se măsoară!...
Icoana ei sfîntă o simt de-acum şi mai aproape,
că şi-a mutat zidurile pe hotarele ei de ape;
cu lespezile de la intrare
scăldată în Mare;
iar turlele răsucindu-se, falnic, în Carpaţi.
Ca un clopot uriaş treamătă pădurile de brazi,
şi sunetul lui în puncte cardinale se desface,
şi cheamă mereu la UNIRE şi la PACE,
că toţi am fost şi sîntem fraţi.
Şi IERI şi AZI.
ARDEALUL?
E jertfa supremă şi ALTARUL!
Poţi să sfarmi Altarul;
jertfa s-aprinde mai tare!...
Glasul Patriei e strigăt de chemare...
Strigă piatra din temelie
şi cuiul din grindă,
cu sîngele-eroilor năvalnic: blestem şi osîndă!...
Mai sînt şi alte vetre de glorie şi sînge...
Patria e Mama, — care cu un ochi rîde şi cu altul plînge!...
Strigătul chinului din balada de pe Argeş
despică istoria şi ajunge pînă la noi, —
din muceniceasca eroilor frămîntare, —
ce ne arde-n inimi şi cumplit ne doare:
„Au fost îngropaţi de vii,
chiar în temelii!"...
Avem o patrie, cum nu au multe popoare.
E un miracol că mai dăinuie sub soare.
Duduie paşii barbariei prin istorie:
E atîta suferinţă; dar şi tot atîta glorie.
Neamul nostru mult trudit, din ţinutul Daco-Get, —
neamul nostru de oieri, ne-a lăsat un testament;
cu stînele, cu doinele, — în ISTORIA DE IERI,
Viaţa lui n-a fost decît: RĂSTIGNIRI şi ÎNVIERI!...

Dar, se vede lămurit c-a avut har şi putere,
că atît de vitregit, n-a pierit; şi-n veci, nu piere!...
. . . . . .
Deasupra Îngropării se înalţă ÎNVIERE!...

Trăieşte balada din copilărie şi AZI, mai mult ca oricînd...
Îi vedem pe zidari — cu inima flăcără — pe schela Patriei urcînd.
Bucură-te Mănăstirea Neamului,
pînă în veacul veacului!...
Pentru viitorul luminos de MÎINE,
dă-ne sufletul generos din Tine!...
Să suim din treaptă-n treaptă, —
cu lumea nouă care se deşteaptă —
tot ce e mai viu,
mai uman,
şi mai sfînt pe lume!...
. . . . . .
Balada Ta va fi cea mai frumoasă dintre povestiri;
iar Mănăstirea Neamului cea mai luminoasă dintre mănăstiri.

Pr. Lăudatu Vasilescu

POSTUL CREŞTIN

Legea postului a fost dată în rai: „Nu mîncați din pomul cunoștinței binelui și răului“ (Fac. II, 17), a poruncit Dumnezeu lui Adam și Eva. Acest pom avea un dublu simbol: al dependenței față de Dumnezeu și al avertizării că în ziua în care vor mînca, vor amesteca binele cu răul și vor muri. Dacă părinții noștri, Adam și Eva n-ar fi mîncat din pomul oprit, n-am mai fi avut nevoie de postul de acum. Ne-am îmbolnăvit prin neascultare, ne vom vindeca prin ascultare de Dumnezeu și prin post.

Cei ce se plîng că nu pot posti, o fac din două motive: fie că nu înțeleg rostul postului, fie că sînt bolnavi sufletește și nu vor să pornească pe calea însănătoșirii morale.

1. Temeiul scripturistic al postului.

Dumnezeu a dat în rai porunca de a nu mînca din pomul cunoștinței binelui și a răului, pentru ca omul să noată practica virtutea înfrînării, care este prima măsură și condiție a desăvîrșirii morale.

Omul este „chipul lui Dumnezeu“ (Fac. I, 26), prin rațiune, voință și sentiment (Treimea umană) și asemenea cu Dumnezeu, prin sfințenie care se obține prin practicarea virtuților. Atunci cînd omul se înfrînează în ceea ce privește materia, înseamnă că este stăpînul ei, nu se amestecă cu ea, nu se lasă ispitit și nu devine robul materiei.

Adam încălcînd porunca divină, a amestecat binele cu răul, porunca lui Dumnezeu de a nu mînca și ispita diavolului de a mînca din pom, rezultînd cea mai tristă combinație, păcatul, care ne-a adus moartea (Rom. 7, 13).

Astfel el a pierdut prin mîndria minții și pofta trupului comuniunea harică cu Dumnezeu.

Sfinții Părinți ai Bisericii Ortodoxe consideră lăcomia pîntecelui drept primul păcat capital, din care izvorăsc toate patimile.

Într-adevăr, îmbuibarea duce adesea la beție și lene, iar acestea aprind trupul spre desfrînare. Toate împreună avînd nevoie de bani, duc la furt, înșelăciune și avariție. Cine nu poate dobîndi bani se întristează, se mînie și invidiază pe cei ce au și astfel lăcomia generează o serie de păcate mari, iar urmarea lor este moartea sufletească și trupească.

Postul în schimb este spre folosul trupului și al sufletului pentru că le întărește și le purifică cu ajutorul harului dumnezeiesc.

Din aceste motive și legea veche recomandă postul și arată foloasele lui (I Regi 7, 6), iar Isus Sirah zice: „nu fi nesățios întru toată deșertăciunea și nu te apleca spre mîncăruri multe... pentru nesaț mulți au pierit, iar cel înfrînat își va spori viața“ (Sirah 37, 32—34).

Mîntuitorul Iisus Hristos a postit 40 de zile și 40 de nopți (Mt. 4, 2) și tot El ne învață cum să postim (Mt. 6, 16—18), pentru că diavolul nu poate fi izgonit decît prin post și rugăciune“ (Mt. 17, 21).

De asemenea au postit și Sfinții Apostoli și ucenicii lor (Fapt. 13, 2—3; Cor. 6, 5).

2) Temeiul patristic și canonic al postului.

Biserica creștină ortodoxă a orînduit postul pe temeiul practicii Mîntuitorului, Sfinților Apostoli și ucenicilor lor, pentru toți creștinii. Din mulțimea scrierilor Sf. Părinți, despre rostul postului sintetizăm următoarele:

— potolește și nu lasă să crească poftele trupești (Evagrie monahul).

— deprinde voința să domine asupra lăcomiei pîntecelui, care este începutul tuturor patimilor și care alungă toate virtuțile (Nil Ascetul).

— este o jertfă bine plăcută lui Dumnezeu, deci un act de cult.

— înlesnește săvîrșirea tuturor virtuților și sprijină rugăciunea, ajută sănătății, purifică organismul de toxine, îl înnoiește și ferește de boli, iar de unele îl vindecă.

Avînd în vedere importanța postului, s-a ajuns la stabilirea obligației de a ține posturile rînduite de Biserică, prin canoanele Sfinților Apostoli și Sfinților Părinți. Astfel, canonul 69 apostolic sancționează pe clerici cu caterisirea dacă nu țin Postul Mare și postul de miercuri și vineri, iar pe laici cu afurisenia (excepții fac bolnavii).

Canonul 80 de la Laodicea și 15 al Sf. Petru al Alexandriei, repetă obligația de a posti miercurea și vinerea, deoarece miercuri s-a făcut sfat să-l vîndă pe Iisus Hristos, iar vineri a fost răstignit. Canonul 19 al Sinodului din Cangra interzice dezlegarea posturilor, canonul 8 al lui Timotei de Alexandria dezleagă de post femeia ce naște, iar canonul 10 dezleagă de post pe cei bolnavi.

Cel ce nu poate posti din cauza bolii, să dea mai multă milostenie, să se roage mai mult, să împlinească cu mai multă rîvnă poruncile dumnezeiești.

3) Cum să postim.

Postul are mai multe trepte pînă se ajunge la desăvîrșirea morală. Astfel există postul simțurilor, al minții și al duhului.

Păcatul vine mai ales prin două izvoare: din mînie și din lăcomie, iar prin post acestea trebuiesc secate. Înainte de a începe să postim trebuie să ne împăcăm cu toți semenii noștri.

De la Mîntuitorul Iisus Hristos am aflat că Dumnezeu este iubire și că porunca cea mai mare este porunca iubirii de Dumnezeu și de oameni. Una din legile iubirii care se numește iertare ne cheamă s-o împlinim pentru a înfrînge mînia. Mîntuitorul Hristos ne-a spus: „de veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-vă-va și vouă Tatăl vostru cel ceresc, iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșalele voastre“ (Mt. 6, 14—15). De la Domnul Iisus, din învățătura și pilda vieții Lui am aflat că trebuie să răspundem răului cu bine, celui ce ne blestemă cu binecuvîntare și celui ce ne urăște și face rău cu iertare: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și vă rugați pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc“ (Mt. V, 43).

A răsplăti binele cu rău este lucru diavolesc, a răsplăti rău cu rău este lucru dobitocesc, a răsplăti binele cu bine este omenesc, iar a răsplăti răul cu bine este lucrare dumnezeiască și virtute creștină.

Să aprindem focul iubirii creștine în inimile noastre, și să ardem toată răutatea și ura dintre noi, alungînd amintirea mîniei și să lăsăm să se reverse în inimile noastre harul dragostei creștinești.

Prin iubire și iertare biruim astfel mînia din care izvorăsc atîtea rele, iar prin post secăm fîntîna otrăvitoare a atîtor patimi aducătoare de moarte.

Trebuie apoi să mergem la duhovnic pentru a ne spovedi și a ne ușura sufletul de păcate. După aceasta vom primi binecuvîntarea de a posti și astfel voința noastră va fi ajutată de harul dumnezeiesc.

Cu privire la post, Sf. Ioan Gură de Aur ne îndeamnă astfel: „nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochii și picioarele și urechile și mîinile și toate mădularele trupului vostru. Mîinile să postească rămînînd curate de hoție și lăcomie, picioarele nealergînd spre locurile păcătoase, ochii să nu privească la frumusețile străine. Gura trebuie să postească de sudalme și de alte vorbiri rușinoase“.

Vremea postului este o vreme de bucurie duhovnicească în care simți cum te desprinzi de lanțurile patimilor care te țineau în robie.

Numai fariseii erau triști și posomoriți cînd posteau, fiindcă o făceau ca să fie lăudați de oameni, și nu pentru a se apropia de Dumnezeu.

4) Foloasele postului.

După mărturia Sfintei Scripturi, postul este de folos în vremea judecății lui Dumnezeu (Iona 3, 4—7); în vreme de nenorociri și primejdii (II Reg. I, 12), pentru izbăvirea de primejdiile viitoare (Ioil 12, 12); în vreme de suferință a Bisericii (Mt. 9, 15), pentru a ajuta pe cei suferinzi (Ps. 34, 12—13) și este de mare folos pentru întoarcerea la Dumnezeu (II Par. XX, 13).

Sf. Apostol Pavel ne spune că trupul poftește împotriva Duhului iar Duhul împotriva trupului (Gal. 5, 17). Deci să înlăturăm prin post plăcerile trupului, pentru a întări prin harul dumnezeiesc sufletul și astfel să biruim patimile și pe diavol. Mîncărurile grase și alcoolul înalță de la stomac un nor material gros, care împiedică luminile Duhului Sfînt să se pogoare asupra minții.

Postul este un zid puternic, așezat de Dumnezeu în calea păcatelor, palat al lui Hristos și cetate a Duhului Sfînt, pavăză a credinței, semn al dragostei și întărire a întregii înțelepciuni. Postul strălucește simțurile, înalță simțurile, supune pe trup duhului, face inima zdrobită și smerită, nimicește norul poftelor, stinge aprinderea desfrînării și luminează înțelepciunea omului.

Postul păzește pe prunci, face curat pe tînăr, umple de vrednicie pe bătrîn, este păzitorul fericirii, liant al căsniciei, gonește risetele dezmățate, cîntecele desfrînate, dansurile desuchiate (Sf. Vasile cel Mare).

Dacă lumea ar posti nu s-ar mai face arme, n-ar mai fi războaie, închisori.

Postul iar învață pe toți să se înfrîneze de la mîncare, să izgonească iubirea de arginți, lăcomia și orice viciu. Postul ne face asemenea cu îngerii.

Medicina recomandă înfrînarea și postul, ca mijloace de preîntîmpinare și de vindecare a bolilor din organism.

În concluzie, putem spune că postul este cea dintîi poruncă dumnezeiască dată pentru mîntuirea noastră. Cel care nesocotește porunca postului, fără motive îndreptățite de vîrstă și sănătate și condiții de muncă, este călcător de poruncă dumnezeiască. Vremea postului este vreme de luptă, pentru a înfrînge mîndria minții prin smerenie, mînia firii prin iertare și lăcomia trupului prin înfrînare.

Postul care îi place lui Dumnezeu (Is. 58, 3) este atît cu trupul cît și cu sufletul, sprijinit și întărit de rugăciune, fapte bune, spovedanie și pecetluit cu Sfînta Împărtășanie. Postul este mica noastră jertfă pe care a aducem lui Dumnezeu din dragoste, ca răspuns la jertfa și dragostea Sa mare pentru mîntuirea noastră. Postul este o mărturie a legăturii noastre harice cu Dumnezeu.

Drept aceasta, lăsînd să încolțească aceste învățături despre post în inima noastră, să umblăm în vremea lui: „Cuviincios ca la lumina zilei, nu în ospețe și beții, nu în desfrînări și-n fapte de rușine, nu în ceartă și-n pizmă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre pofte“ (Rom. XIII, 13—14).

Preot Mihai Valică
Protos. Veniamin Baican

Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul

Cea de a doua Duminică din vremea Triodului se numește „Duminica Fiului risipitor“. Se numește așa, pentru că în acea Duminică, la sfînta Liturghie, se citește din sfînta Evanghelie pilda fiului risipitor, și tot în legătură cu acea pildă sînt și alcătuirile de la sfînta slujbă.

Pilda cu fiul risipitor (Luca 15, 11—32), prin cuprinsul ei, este dătătoare de nădejde. Ea este dătătoare de nădejde, în înțelesul că în ea este vorba de un fiu care, după ce și-a cheltuit averea, primită de la tatăl său, s-a întors la casa părintească, iar tatăl l-a primit cu bucurie și l-a așezat în starea din care căzuse. În felul acesta, pilda cu fiul risipitor poate fi tot atît de bine numită și pilda cu tatăl primitor. Tatăl tot tată a rămas și după ce fiul și-a luat partea de avere și a plecat din căminul părintesc. Și pentru că avea și pe mai departe inimă de tată, pentru fiul rătăcit și risipitor, tatăl i-a dorit întoarcerea și l-a așteptat. Și pentru că l-a așteptat, l-a primit, cînd acela s-a întors și a vrut să fie din nou în casa din care plecase și aproape de tatăl pe care-l părăsise.

Cînd fiul i-a cerut partea de avere, ce i se cuvenea, tatăl i-a dat-o, iar cînd acela a plecat, tatăl l-a petrecut cu duioșie, așteptînd întoarcerea lui. Fiul însă a plecat din preajma tatălui său și se pare că o vreme l-a și uitat. Dar a venit și timpul ca el să ducă lipsă și atunci și-a amintit de casa părintească, de belșugul din casa din care plecase și de tatăl pe care îl părăsise. Aceasta s-a întîmplat cînd arăta că primește pe fiul care plecase și acum se întorcea; primește pe fiul care îl purtase tot timpul în inima sa, dar pe care nu l-ar fi putut ajuta înainte de a se fi realizat starea sufletească pe care abia acum o avea fiul, care se știa vinovat: „Eu sînt vinovatul“, și tocmai de aceea, întru smerenie, dorea să intre în vederile tatălui său, dorea să fie ascultător.

Acum cînd se știa și se recunoștea vinovat, era dispensabil pentru a fi modelat. Toate acestea le știa și tatăl primitor, care nu voia să lase nici măcar o umbră de tristețe peste bucuria cu care trebuia să se bucure toți, de aceea a spus: „Aduceți haina cea mai bună și îmbrăcați-l pe el, puneți-i inel în deget și încălțăminte în picioare. Aduceți vițelul cel mai gras și-l tăiați. Și să mîncăm și să ne veselim, căci acest fecior al meu era mort și a înviat, era pierdut și s-a aflat“ (Luca 15, 22—24).

S-ar fi sfîrșit totul aici, dacă nu mai era încă ceva de făcut. Ce anume? Fiul întors, fiul pentru care era atîta veselie, avea și un frate, care se socotea pe sine drept și fără nici o vină. Acesta sosind acasă, în vremea veseliei, nu voia să intre și el în șuvoiul de bucurie. Tatăl căuta să-l convingă că și el trebuie să se bucure de întoarcerea fratelui său. Atunci acela și-a arătat nemulțumirea, zicînd: „Iată atîția ani de cînd îți slujesc și nici odată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar cînd veni acest fecior al tău, care ți-a mîncat averea cu desfrînatele, ai junghiat pentru el vițelul cel îngrășat“ (Luca 15, 29—30).

Spre deosebire de fiul întors, care se știa și se mărturisea ca vinovat, cel rămas acasă se socotea nevinovat și drept, și de aceea avea pretenții, iar această stare sufletească îl împiedica și de la bucuria ce îi stătea în față. Lui i se părea că tatăl său, prin acea veselie, răsplătește vinovăția, și nu înțelegea că nu vinovăția, ci pocăința primea răsplată prin acel ospăț. Ca bucuria să fie deplină, tatăl îl chema și pe fiul său cel rămas acasă să ia parte la ospăț, cînd îi spunea: „Se cuvenea să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta era mort și a înviat, era pierdut și s-a aflat“ (Luca 15, 32).

Priviți în paralel, cei doi fii din pilda cu fiul risipitor ne amintesc de cei doi oameni, care se rugau în templu, — din pilda cu vameșul și cu fariseul. Fariseul se socotea pe sine a fi drept, cum drept se socotea și fiul rămas acasă; iar vameșul își cunoștea vinovăția, cum vinovat se știa și fiul risipitor. Acesta din urmă, în felul lui, spunea lămurit: „Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul“. Cînd cineva ajunge la o astfel de concluzie, e nădejde și de îndreptare, — îndreptarea fiind totdeauna întemeiată pe conștiința vinovăției. Mai e nevoie doar de încrederea în tatăl primitor, care este Dumnezeu și despre care ne încredințează pilda cu fiul risipitor și că ne așteaptă și că ne primește. Ne primește, cînd spunem, ca fiul risipitor: „Am greșit“, cînd putem spune: „Eu sînt vinovatul, eu și nimeni altul.“

Arhim. Teofil Părăian

ORTODOXIE ŞI ROMÂNISM

(Urmare din pag. 1)

mânesc se poate identifica cu ortodoxia, dar ortodoxia nu se poate identifica cu „statul român“.[7]

Autorul *Spațiului mioritic* se apropia și el de profundele realități spirituale ce leagă specificitatea românească de ortodoxie. O reținem pe aceea legată de unitatea limbii românești: „Vom remarca mai întîi că românească populară excelează ca unitate numai față de limbile romanice și germanice. Unitatea graiului românesc își găsește însă concludentele analogii prin limbile slave și sud-est europene. În genere, popoarele ortodoxe, rus, ucrainian, sîrbesc, grec, prezintă acest grandios fenomen al unei relative unități lingvistice“.[8] Ca și cum l-ar fi continuat pe Blaga, Nichifor Crainic stabilește nu numai apropiere, ci și deosebire între etnie și ortodoxie: „Spiritul ortodox e formula solidarității românești, fără ca solidaritatea românească să epuizeze spiritul ortodox. Căci spiritul ortodox poate fi tot așa de just și de adînc formula solidarității grecești, sîrbești sau bulgare“.[9]

Printr-o astfel de înțelegere a relației dintre ortodoxie și specificul românesc, Nichifor Crainic va numi atitudinea lui Constantin Rădulescu Motru, despre românism și ortodoxie, drept o „mistificare“ a românismului.[10] Dacă exprimarea lui Crainic este publicistică și polemică, cea a lui Dumitru Stăniloae va fi cărturărească și calmă. Dumitru Stăniloae a simțit și a gîndit existența unei uniri lăuntrice între „ortodoxie și românism“.[11] Gînditorul și teologul, Dumitru Stăniloae, cel care va da nu numai culturii românești, ci și ortodoxiei lucrări de înaltă ținută intelectuală, și-a fundamentat înțelegerea organicității dintre ortodoxie și românism, pe o unitate între uman și național: „Calitatea națională este însuși umanul într-o formă a lui“.[12] „Un român, cînd simte milă față de un ungur, în milă e tot român“.[13] Mila e creștinească, iar simțirea e românească și omenească.

Pentru a dezvălui punctul de vedere ce și l-a asumat, Dumitru Stăniloae ne comunică sensul ortodoxiei, în comparație cu protestantismul și catolicismul. Catolicismul îl socotea uniformizator, protestantismul dominat de tendința individualizării maxime, pe cînd ortodoxia nu e altceva decît „ritmul deplin al vieții, e entelechia ei“.[14]

N-a uitat profesorul Dumitru Stăniloae să nuanțeze și relația dintre latinitate, românism și ortodoxie. Românismul îl concepea ca pe o „sinteză între latinitate și ortodoxie“.[15] Această sinteză o subliniază astfel: „În firea românească ortodoxia reprezintă polul mistic al existenței, în vreme ce latinitatea polul pozitivist, practic, raționalist, al preciziunilor tăioase și reci“.[16]

În sfîrșit, meditațiile asupra ortodoxiei în perioada interbelică au depășit, cum era și firesc, relațiile dintre românism și ortodoxie, pentru a se afirma: „ortodoxia română ca funcție europeană“.[17] Evident, a spiritualității românești, dar și a unui pacifism european. Se propunea astfel în locul unui „internaționalism războinic“, un internaționalism pacifist, după model ortodox. Astfel, principiul autocefaliilor naționale, în ortodoxie, „independente ca administrație, dar unificate în spiritul universal și în dogma ecumenică... poate fi considerat ca arhetipul viitoarei confederații a statelor europene“.[18]

Așadar relația dintre ortodoxie și românism, născută într-o diversitate a opiniilor și printr-o căutare statornică a specificității cugetului românesc, sugerează limpede și existența unei relații dintre ortodoxie și europenism, fapt de altfel prezent în ecumenismul contemporan. Pentru perioada interbelică și pentru relația dintre ortodoxie și contemporaneitate — evident o contemporaneitate a anilor '30 — mai reținem și aprecierea lui Mircea Eliade: „Un ortodox poate fi ascet sau păcătos. Ce însemnătate poate avea aceasta? Experiența religioasă, dragostea către Christ — rămîne aceeași.

Așadar, orice drum ar apuca, o conștiință contemporană ajunge la creștinismul ortodox“.[19] Să nu uităm, gîndul aparține unui viitor istoric și filosof al religiilor mondiale!

Concepția despre ortodoxie a lui Mircea Eliade va fi mai nuanțată, în opera, atunci de constituire, a autorului *Istoriei credințelor și ideilor religioase*, precum și în aceea a lui Blaga e mai complexă, dacă ne gîndim la „sofianic“ și la „transcendentul care coboară“.

Năzuința noastră însă nu a fost să prezentăm și să epuizăm concepția despre ortodoxie a unor autori — lui Dumitru Stăniloae ar fi trebuit să-i comentăm întreaga operă —, ci doar să încheiem studiile noastre de istorie culturală — românească și ortodoxă —, cu o problematică filosofică ce reiterează în alt chip problematica primului studiu al lucrării noastre: relația dintre romanitatea românilor și ortodoxia românilor. Această relație dintre romanitate și ortodoxie, propusă din perspectiva unei hermeneutici a rostirii se regăsește deplin în relația ortodoxie și românism. Așadar, pe de-o parte avem comuniunea dintre romanitate și ortodoxie într-un spațiu originar ce ne dezvăluie permanență și continuitate în istoria neamului românesc, iar pe de altă parte, în altă modalitate, să-i zicem filosofică, convergența dintre ortodoxie și românism, ne dă profunzimea spiritualității românești. Convergența aceasta nu e numai o nostalgie a originalului (a unității dintre romanitate și ortodoxie), ci și o actualizare a lui.

---

7 Ibidem, p. 53.
8 Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, 1944, p. 188.
9 Nichifor Crainic, *Ortodoxie și etnocrație*, p. 171.
10 Ibidem, p. 129.
11 Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 62.
12 Ibidem, p. 11.
13 Ibidem, p. 12.
14 Ibidem, p. 64.
15 Ibidem, p. 121—122.
16 Ibidem, p. 137.
17 Nichifor Crainic, *Puncte cardinale în haos*, p. 315.
18 Ibidem, p. 315.
19 Mircea Eliade, *Ortodoxia*, în „Ortodoxia“, XXXVIII, 1986, nr. 4, p. 149—150.

INFORMAŢII

— Între 12—16 martie 1992, Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a luat parte alături de P. F. Patriarh Teoctist al României şi Î. P. S. Daniel al Moldovei la întîlnirea de la Constantinopol a Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe din lume.

— Duminică, 15 martie a.c., Î. P. S. Sa, alături de ceilalţi membri ai delegaţiei române, a luat parte la slujirea Sf. Liturghii arhiereşti prezidată de S. S. Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I în Catedrala Sf. Gheorghe a Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol.

Cu prilejul întîlnirii de la Constantinopol, Î. P. S. Sa a fost decorat cu ordinul „Sf. Marcu" al Patriarhiei Alexandriei.

— Între 17—22 martie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte, în calitate de membru, la lucrările Comisiei de Coordonare a dialogului dintre Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa episcopilor catolici din Europa, lucrări care s-au desfăşurat în localitatea Würzburg din Germania.

— Joi, 25 martie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

— Vineri, 27 martie a.c., Î. P. S. Sa a participat la Simpozionul închinat împlinirii a 74 de ani de la Unirea Basarabiei cu România.

În cadrul Simpozionului, organizat da Asociaţia Pro Basarabia şi Bucovina din Sibiu la Casa Armatei, după oficierea unei slujbe de pomenire pentru cei care au fost artizanii marii Uniri de atunci, I. P. S. Sa a prezentat un cuvînt de suflet şi speranţă în legătură cu Unirea Basarabiei din 27 martie 1918, şi personalităţile care au condus-o.

— Duminică, 29 martie a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentînd la sfîrşitul slujbei „Mesajul Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe", alcătuit cu prilejul întîlnirii de la Constantinopol din Duminica Ortodoxiei, 15 martie 1992.

În acelaşi zi seara, Î. P. S. Sa a luat parte la o întîlnire cu membrii Asociaţiei „Oastea Domnului" în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a adresat un cuvînt de învăţătură şi îndemn tuturor celor prezenţi.

Arhid. Dumitru Bălţat

— Sîmbătă, 14 martie 1992, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit de arhid. D. Luca şi D. Dura, a oficiat un Te-Deum de mulţumire în Catedrala din Sf. Gheorghe, prilej cu care s-a înfiinţat „Liga Cultural-Creştină" cu numele de „Andrei Şaguna".

După slujba Te-Deumului P. S. Sa a rostit un cuvînt de suflet membrilor Ligii nou-înfiinţate.

— Tot sîmbătă, 14 martie a.c. în biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, Prea Sfinţia Sa împreună cu P. S. Damaschin Severineanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei şi un sobor de preoţi şi diaconi, au oficiat slujba de reînhumare a marelui diplomat şi om politic Nicolae Titulescu. Răspunsurile au fost date de un grup de studenţi teologi din Sibiu, diriţaţi de P. C. arhid. prof. Ioan Popescu.

— Duminică, 15 martie a.c., P. S. Serafim, împreună cu P. C. preoţi Prodea Vasile şi Neamţu Victor, a oficiat Sf. Liturghie arhierească la biserica cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" din Şcheii Braşovului. La momentul potrivit P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi, P. S. Sa a săvîrşit slujba Vecerniei la biserica cu hramul „Înălţarea Domnului" din oraşul Codlea.

— Vineri, 19 martie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim, înconjurat de preoţi şi diaconi din prot. Braşov, a întîmpinat la biserica „Cuvioasa Paraschiva" din Braşov pe tinerii pelerini din Basarabia, angajaţi în marşul „Drumul Crucii". După oficierea unui Te-Deum, P. S. Sa a rostit un cuvînt de bun venit. În procesiune, crucea a fost aşezată apoi în biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului, unde s-a oficiat slujba Pavecerniţei, urmată de predica P. S. Serafim Făgărăşanul.

— Sîmbătă, 20 martie 1992, orele 10, în clădirea casei armatei din Braşov a avut loc un simpozion cu tema: „Unitatea românilor din ambele părţi ale Prutului". Au participat tinerii basarabeni ai „Drumului Crucii", reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe în frunte cu P. S. Sa Dr. Serafim Făgărăşanul, reprezentanţi ai Armatei române, precum şi reprezentanţi ai Ligii studenţilor din Universitatea Bucureşti şi Braşov. După intonarea Rugăciunii Domneşti, P. S. Sa a deschis simpozionul printr-o rugăciune de pace, urmată apoi de un cuvînt de îndemn la păstrarea credinţei şi a unităţii naţionale.

Tot sîmbătă, 20 martie, orele 17,00, P. S. Serafim a oficiat slujba Vecerniei la biserica „Sf. Gheorghe" din Braşov. Alături de tinerii basarabeni şi de sute de credincioşi din Braşov, la slujba Vecerniei au participat şi membrii „Ligii tineretului ortodox" din Braşov. După slujba Vecerniei, tot în aceeaşi biserică un grup de tineri, pregătiţi de P. C. pr. Gh. Grindu, au prezentat oaspeţilor din Basarabia, precum şi sutelor de credincioşi prezenţi o scenetă religioasă intitulată: „Buna Vestire".

— Duminică, 21 martie a.c. P. S. Serafim a oficiat Sf. Liturghie la biserica cu hramul „Sf. Treime" din Braşov. La orele 16,00 P. S. Sa a oficiat slujba Vecerniei după care a rostit un cuvînt de învăţătură credincioşilor din Oastea Domnului.

— Duminică, 29 martie 1992, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, după ce a vizitat parohiile Şura Mică, Ocna Sibiului III şi Alămor, a oficiat Sf. Liturghie la biserica cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" din Armeni. După predica rostită de P. C. pr. prof. Sebastian Şebu, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură şi îndemn la păstrarea credinţei strămoşeşti.

În aceeaşi zi, P. S. Sa a oficiat slujba Vecerniei la Catedrala din Sibiu unde au participat şi credincioşi din „Oastea Domnului", rostind un cuvînt de învăţătură.

Arhid. Luca Dumitru

Conferinţa Federaţiei Mondiale a Studenţilor Creştini — secţiunea europeană, Strasbourg, 8—15 martie 1992

Organizată cu sprijinul Fundaţiei Europene pentru Tineret, care a suportat toate cheltuielile, şi bucurîndu-se de facilităţile deosebite ale Centrului European al Tineretului din Strasbourg, care a găzduit-o, conferinţa de anul acesta a Federaţiei Mondiale a Studenţilor Creştini — secţia europeană (W.S.C.F. — Europe) a avut drept temă generală: „Educaţia universitară într-o Europă în schimbare".

Participanţii (30) au acoperit o largă arie ecumenică: pe lîngă diferitele orientări protestante şi neoprotestante, organizaţiile creştin-ortodoxe de tineret au avut şapte reprezentanţi (Grecia — 3, Rusia — 3, România — 1), iar cele romano-catolice unul.

Reprezentativitatea naţională a fost de asemenea echilibrată — în ceea ce priveşte raportul între ţările răsăritene şi cele apusene, mai puţin în ceea ce priveşte prezenţa ţărilor latine (singurul reprezentant fiind cel din România), ceea ce a afectat caracterul bilingvistic al conferinţei, englez-francez, în cea mai mare parte a timpului vorbindu-se în limba engleză.

Lucrările conferinţei s-au desfăşurat fie în şedinţe plenare, care au prilejuit prezentări a situaţiilor din diferite ţări şi confesiuni, şi în care au fost audiate şi o serie de expuneri ale unor invitaţi din afara conferinţei („Politicile educaţionale într-o Europă în schimbare" — Maitland Stobart, „O identitate creştină în universitatea contemporană" — Kaija Junkkari, „O istorie a Universităţii din Strasbourg" — Bernard Vogler), urmate de discuţii, fie în grupuri opţionale de lucru (o comparare a participării studenţilor la evenimentele din 1968 şi cele din 1989, despre problemele sociale ale studenţilor) sau în „grupuri creative" (dreaming workshops — spiritualitate, ecumenism, relaţia ştiinţă, artă, creştinism în universităţi).

Problemele unei anumite crize a angajării şi participării studenţilor în cadrul diferitelor organizaţii şi mişcări (în particular, cele creştine) au revenit insistent.

O zi a fost dedicată vizitării sediului Consiliului Europei, a Centrului de Informare în probleme de Educaţie, a Universităţii din Strasbourg şi a unor monumente istorice importante (Catedrala etc.).

În fiecare seară s-au organizat meditaţii şi rugăciuni în comun, de către reprezentanţii diferitelor confesiuni pe rînd, una dintre ele fiind asigurată de către cei ai Bisericilor Ortodoxe.

Ultimele două zile au fost dedicate evaluării lucrărilor, concluziilor şi deciziilor privind acţiunile şi modalităţile de colaborare viitoare. Între altele s-a hotărît elaborarea unui document programatic referitor la identitatea creştină şi totodată studenţească a W.S.C.F. (Federaţia Mondială a Studenţilor Creştini), în care dimensiunea teologică să fie mai consistentă şi la care şi participarea ortodoxă este aşteptată cu interes...

Din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Sibiu şi a Ligii Tineretului Ortodox Român (filiala Sibiu) a participat Pr. drd. Grăjdian Vasile — cu contribuţii la prezentarea aspectelor şi tendinţelor actuale (în particular a celor cu caracter religios) ale vieţii tineretului român, şi în secţiunile ce s-au ocupat de compararea participării studenţilor la evenimentele din 1968 şi din 1989, şi de problemele de spiritualitate.

În ansamblu, buna organizare a Conferinţei — un rol important avîndu-l inspirata selecţionare a participărilor — a determinat un dens şi fructuos schimb de idei între cei prezenţi, spre o mai bună cunoaştere reciprocă — dătătoare de speranţă într-o „unire a tuturor" întru Hristos.

Pr. Grăjdian Vasile

Preot Profesor IOAN HANIA*
(1818—1897)
— 95 de ani de la moarte —

Preotul profesor Ioan Hania vede lumina zilei la 20 martie 1818 în localitatea Sadu, jud. Sibiu, provenind din părinţi ţărani.

Studiază cu sîrguinţă în Sibiu, Cluj şi Viena. La data de 7 oct. 1845 este numit „secretar consistorial" la Sibiu.

Beneficiind de solicitudinea marelui ierarh Andrei Şaguna, preotului Ioan Hania îi este încredinţată administrarea protopopiatului Sălişte (pe acea vreme — alăturat la protopopiatul I al Sibiului), vreme de 24 ani (1854—1878), devenind unul din marii protopopi care — cu vrednicie — au condus acest propopiat, succedînd pe Dr. Grigorie Pantazi şi anticipînd pe vrednicii de pomenire: Dr. N. Maier, Dr. I. Stroia, Dr. I. Lupaş, Dr. Dumitru Borcia etc.

Competent şi meticulos pe linie profesională, onest ca om, Ioan Hania devine profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, iar între anii 1865—1895 deţine şi funcţia de „director seminarial".[1]

În şedinţa comitetului din 4 ianuarie 1870, s-a aprobat o „declaraţie publică" a conducerii Asociaţiunii, publicată în „Transilvania" şi semnată de vicepreşedintele Ioan Hania şi I.V. Rusu, secretar II. Declaraţia cuprinde un protest împotriva unor articole jignitoare la adresa românilor, moralităţii şi culturii lor, apărute în „Heidelberg Zeitung", nr. 275 (din 1869), sub semnătura prof. W. Wattenbach. Acesta ţinuse o conferinţă despre saşi şi români, la muzeul din Heidelberg, în care se întîlneşte şi următoarea afirmaţie: „... precumpănitoarea populaţie română din Transilvania care este o adevărată bandă de hoţi". Faţă de această afirmaţie jignitoare, Asociaţiunea a luat atitudine afirmînd: „ — onoarea poporului român, în ceea ce priveşte cultura şi moralitatea lui, e atacată prin numitul profesor în modul cel mai insolent. Şi acest atac e cu atît mai dureros simţit, cu cît el se vede a fi un anume calculat de a înfiera şi discredita înaintea opiniei publice luminate şi prin urmare de a lipsi de simpatia şi sprijinul moral al aceleia pre un popor carele, deşi apăsat fără vina lui mai mulţi secoli, totuşi, dovadă e istoria lui, n-a lipsit şi nu lipseşte a-şi împlini oricare dintre popoarele conlocuitoare datorinţele sale către patrie şi umanitate şi care a adus şi cele mai mari sacrificii pentru a intra în concertul popoarelor cultivate şi libere." Apoi, amintind realizările românilor în domeniul vieţii sociale şi culturale, continuă astfel: „Comitetul Asociaţiunii... nu poate să-şi exprime destul de viu profunda sa părere de rău că un bărbat de ştiinţă, un istoric german a putut să-şi uite într-atît de sine, încît, în mijlocul Europei, într-o cetate celebră prin atîţi eruditi şi desigur înaintea unui numeros public luminat, să se apuce a arunca fără conştiinţă asupra poporului român fie măcar şi numai asupra celui ce locuieşte în „fundul regesc", astfel de injurii grave şi inflamatorii". Luînd în mod firesc apărarea poporului român împotriva acelor atacuri injurioase şi calomnioase, comitetul Asociaţiunii preciza: „... statistica ţării arată invederat că poporul român a stat şi stă, în privinţa moralităţii, cel puţin pe acel grad pe care au stat şi stau popoarele conlocuitoare favorate de stat".[3]

Începînd Războiul nostru pentru Neatîrnare, în întreaga Transilvanie se organizează peste 300 de colecte în bani, îmbrăcăminte, pansamente etc. pentru ostaşii răniţi, văduve şi orfanii de război. În fruntea acestor acţiuni sînt intelectualii români de atunci: preoţi, avocaţi, învăţători, notari dar şi ţăranii. Se disting însă soţiile şi fiicele lor. Iniţiativa organizării porneşte, practic, de la Sibiu, unde se constituie un comitet de romînce — la 5/17 mai 1877 —, sub conducerea Iuditei Măcelariu, soţia primului preşedinte al Partidului Naţional Român din Transilvania. Din comitet fac parte cîteva preotese, soţii ale profesorilor de teologie sau ale „asesorilor consistoriali" precum: Maria Hania (soţia pr. prof. Ioan Hania), Caliopi Boiu, Eleftera Cristea, Elena Popescu, Maria Cunţan, Maria Cosma etc.

Apelul lansat de comitetul sibiencelor este reprodus în mai multe periodice româneşti şi săseşti din Transilvania, bucurîndu-se de un larg ecou printre români.

La data de 10/22 mai 1877 se constituie „Comitetul românilor din Braşov pentru ajutorarea soldaţilor răniţi din România", din care fac parte mai mulţi preoţi şi profesori, sub conducerea negustorului patriot Manole Diamandi.

Însă oficialităţile din Budapesta nu pot admite astfel de manifestări ale solidarităţii româneşti. Ca atare, la 24 mai 1877, Ministerul de Interne interzice cele două comitete de români alcătuite doar cu cîteva zile înainte. Ambele comitete au înaintat cîte un memoriu-protest la Ministerul de Interne, în care arătau că s-au constituit şi comitete ungureşti, care colectau bani şi alimente pentru răniţii turci, fără ca prin aceasta să se încalce „principiul neutralităţii", cum pretextau autorităţile. După cum era de aşteptat, ambele proteste sînt respinse. În astfel de împrejurări, se fac colecte particulare, cu rezultate deosebite.[4]

Preot profesor Ioan Hania face parte din comisia privind „editarea cărţilor scolastice",[5] scriind — printre altele — o monografie a Seminarului Andreian sibian.

Preocupat de problemele economice-financiare ale timpului său, devine membru în direcţiunea „Albinei" (Instituţie de credit şi economii, fundată în 1871 la Sibiu, care subvenţionează şi activitatea culturală a bătrînei „Astra"), iar spre amurgul vieţii ajunge preşedintele ei.

Preotul vrednic, protopopul merituos, profesorul competent şi prob, patriotul sibian Ioan Hania intră în eternitate în urmă cu 95 de ani, la data de 30 martie 1897, lăsînd regrete unanime în inimile (şi conştiinţele) contemporanilor săi, ca şi un chip pilduitor pentru posteritate.

Dumitru Peligrad

* În unele materiale — de epocă dar şi mai tîrzii — se întîlneşte forma (numele) Hannia. Am acceptat grafia cu un singur „n".

1 v. Cartea de aur..., Sălişte, 1911 şi anii urm., p. II.

2 v. Ioan Lupaş, Din istoria Transilvaniei, Buc., 1988, p. 196.

3 v. „Transilvania", anul III, nr. 2/15 ian. 1870, p. 25—26; la fel Pamfil Matei, „Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român" (ASTRA) şi rolul ei în cultura naţională (1861—1950), Cluj-Napoca, 1986, p. 314 şi urm.

4 v. „Telegraful Român", an XXV, nr. 40 din 22 mai/3 iunie 1877; nr. 47 din 16/28 iunie; nr. 49 din 23 iunie/5 iulie 1877; la fel „Mitropolia Ardealului", an XXII, nr. 4—6, 1977, p. 365—390; de asemenea Pr. Dr. Mircea Păcurariu, Politica statului ungar faţă de Biserica românească din Transilvania în perioada Dualismului (1867—1918), Sibiu, 1986, p. 81—82.

5 v. „Transilvania", anul XXVIII, 1897, p. 61—63.

Semnalăm... Semnalăm...

● O carte de mare frumuseţe: *„Cerurile Oltului"* de Valeriu Anania! (Rîmnicu Vîlcea, 1990, 331 p., format mare). Valeriu e în dialog cu Bartolomeu — un ingenios procedeu *Ianus bifrons* — iar peisajele, mînăstirile, icoanele excelent reproduse, sînt o coborîre a cerului pe pămînt, pentru ca cerul să poată dialoga cu Oltul, aşa, ca de la om la om, şi să-şi spună poveşti pe care Oltul le mai povestise şi altă dată, într-o carte a lui, — „Cartea Oltului" a lui Geo Bogza —, dar le povestise numai malurilor lui.

Să nu se creadă însă că textele lui Valeriu şi ale lui Bartolomeu sînt simple ilustrări verbale ale iconografiei bogate şi bine alese. Cine se va osteni să le citească, va fi surprins de eseul erudit în care cei doi se întrec şi se dovedesc atît de competitivi, încît nu reuşesc să se departajeze. Atît doar că ultimul cuvînt îl are totuşi Bartolomeu, cel binecuvîntat de har.

● A murit Anton Dumitriu. Nu-i vom creiona un portret. I-l ştie tot omul de cultură. Nu-i vom înşira nici bibliografia multelor cărţi şi studii cu care a îmbogăţit cultura românească. Despre toate se va scrie şi, amănuntele vieţii şi creaţiei lui, vor fi cercetate ani şi ani. N-aş vrea însă să se uite un amănunt: Anton Dumitriu s-a apropiat cu un interes deosebit de ortodoxie. Şi-a petrecut o vară întreagă, poate chiar vreo şase luni la Mînăstirea Slatina din Jud. Suceava, unde era stareţ părintele Cleopa, vestit isihast şi model viu de credinţă şi viaţă creştină. Într-unul din interviurile sale din ultimii ani, Anton Dumitriu a pomenit şi de teologii din Mînăstirea Slatina din vremea aceea, cu care se întreţinea adesea. Unul dintre aceştia era şi cel care scrie aceste rînduri, şi pe care Anton Dumitriu îl remarcase printre studenţii săi, pe cînd era profesor de Logică la Universitatea din Bucureşti. La Slatina mai era şi Petroniu Tănase, cu studii de matematică (încerca împreună cu Anton Dumitriu să rezolve teoria lui Fermat), acum stareţ faimos în Athos, şi tot acolo a venit să se călugărească Andrei Scrima, fost asistent al lui Anton Dumitriu la Universitate, şi apoi profesor la multe universităţi din lume.

Cît de mult l-a interesat isihasmul — el îi zicea isihasma — se poate vedea mai ales din culegerea *„Retrospective"* (Ed. Tehnică, Buc. 1991, 247 p.). Prieten cu Sandu Tudor — mai tîrziu ieroschimonahul Daniil — Anton Dumitriu a frecventat şi cercul isihast de la Mînăstirea Antim, „Rugul Aprins". Despre aceasta vom mai scrie.

Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii.

● Între 21 aprilie şi 1 mai 1992 va avea loc la Mînăstirea Neamţu un Seminar cu tema: *„Teologia şi spiritualitatea ortodoxă"*, la care vor participa studenţi, teologi, preoţi şi laici. Seminarul este organizat de Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi de Institutul Ecumenic de la Bossey (Elveţia), la iniţiativa Î. P. S. Daniel al Moldovei şi Bucovinei.

● La Institutul Ecumenic din Bossey va fi organizat între 13—23 mai 1992 un dialog cu tema: *Medicina şi Teologia — pot merge împreună?*

Noi ştim dinainte: pot!

● Biserica Ortodoxă Rusă a refuzat să participe la un proiect prezentat de „Disney Land" de a organiza la Moscova un parc de distracţii similar celui din Statele Unite şi în care, organizatorii ar dori să deschidă şi un *„Centru al tuturor religiilor". „Biserica Ortodoxă Rusă nici nu va aproba un asemenea proiect, nici nu va participa la el"*. Religiile nu sînt teme de spectacol şi distracţie. Biserica Rusă este acum preocupată de introducerea educaţiei religioase în şcoli şi, spune S. S. Patriahul, sperăm ca statul să ne dea concursul în astfel de acţiuni, în respect reciproc şi cooperare. „Disney Land" nu poate fi locul potrivit din care cineva ar putea fi introdus în Ortodoxie" (I.B. Moscova, nr. 4, 1992).

Astfel de propuneri ni s-au făcut şi nouă. Sînt unii care gîndesc problemele religioase, aşa cum gîndesc despre asocierea cultivatorilor de soia! Şi noi am răspuns că asemenea proiecte sincretiste nu sînt nici măcar pe aproape de ecumenism. Deocamdată noi avem de traversat oceanul încă tulbure al ecumenismului. Să vedem cu ce vom ieşi la liman. La un sincretism de tipul celui propus de Disney Land, în nici un caz. Proiectul dovedeşte că e conceput, poate, de buni oameni de afaceri, dar cu totul străini de problemele religioase.

● Se confirmă că Bisericile Ortodoxe din Statele Unite şi-au suspendat apartenenţa la Consiliul Naţional al Bisericilor (N.C.C.) din S.U.A. Aceste Biserici sînt: Arhiepiscopia greacă din America de Nord şi de Sud, Biserica Ortodoxă Americană (O.C.A.) Arhiepiscopia Ortodoxă Antiohiană din America de Nord, Biserica Ortodoxă Sîrbă din Statele Unite şi Canada, Biserica Ucraineană din America.

Doamna Joan Brown Campbell, secretară generală a Consiliului Naţional al Bisericilor din S.U.A. a declarat că retragerea ortodocşilor o face să creadă că e nevoie de o „transformare" a Consiliului, care a ajuns să aibe mai mult o mentalitate de „agenţie", decît de organism ecumenic.

Românii zic: Gura păcătosului adevăr grăieşte. Iată că s-a ajuns unde se bănuia de mult că se va ajunge, datorită modului cum a evoluat ecumenismul în ultima vreme.

Românii mai zic: Doamne fereşte de mai rău! Să nu se inspire din exemplul Bisericilor Ortodoxe din America şi cele din Europa!

Căci iată ce cer ortodocşii din America, pe drept cuvînt:

1. Să se facă publice întotdeauna punctele de vedere ortodoxe divergente de cele ale protestanţilor care compun restul Consiliului Ecumenic.

2. Ca participarea ortodocşilor în Consiliul Naţional al Bisericilor din S.U.A. să fie înţeleasă în sensul *Declaraţiei de la Toronto* (1950) a Consiliului Mondial al Bisericilor care recunoştea că „participarea ortodocşilor să fie întotdeauna definită ca o mărturie a credinţei ortodoxe, pe care noi o mărturisim ca bază a unităţii creştine".

Declaraţia de la Toronto, mereu avută în vedere de Bisericile Ortodoxe, şi mereu uitată de celelalte Biserici membre al Consiliului Mondial al Bisericilor, rămîne permanent elementul de referinţă al participării ortodoxiei în ecumenism. Această *Declaraţie* precizează:

a) că fiecare Biserică rămîne fidelă doctrinei proprii;

b) că Consiliul Mondial (Ecumenic) al Bisericii nu este nici Biserică, nici super-Biserică, şi nici nu are vreo autoritate asupra Bisericilor membre;

c) că majoritatea nu poate nicidecum impune minorităţii prin vot, în cadrul Consiliului.

● D. Emilio Castro, secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor, a cerut instituirea unei comisii mixte, alcătuită din ortodocşii din America şi reprezentanţi ai părţii protestante şi ai conducerii Consiliului. Aceasta s-a făcut, dar şi rezultatele au complicat relaţiile în loc să le limpezească şi să le reconcilieze.

S-a ajuns la analiza atitudinilor Consiliului faţă de unele probleme morale, aşa cum se pun ele lumii de azi şi s-a constatat că, în această privinţă Consiliul a promovat o atitudine de indiferenţă, dacă nu chiar de susţinere a unor principii morale care contrazic flagrant morala biblică tradiţională creştină.

Astfel, Consiliul a fost şi este incert cu privire la avorturi, homosexualitate şi „limbajul inclusiv", adică acela de a feminiza toate numele divine din Biblie, pe baza principiilor drepturilor omului care sînt şi drepturile femeilor de a fi şi a avea aceleaşi drepturi ca şi bărbaţii, inclusiv dreptul de a feminiza numele Tatălui din toate rugăciunile şi din toată istoria biblică.

Reprezentanţii Consiliului Ecumenic au arătat că unele lucruri au fost exagerate şi că mai bune relaţii se pot restabili. Ortodocşii din America au acceptat să reia negocierile, dar atîta vreme cît motivele de separare rămîn, reintegrarea va fi dificilă. De altfel şi *Mesajul Patriarhilor Ortodocşi* adunaţi la Constantinopol la 15 martie 1992 numeşte unele din aceste probleme ca obstacole care vor putea duce la reexaminarea participării întregii ortodoxii la Mişcarea ecumenică, dacă nu se vor produce evenimente care să-i elibereze pe ortodocşi de teamă şi pe protestanţi de false speranţe că ar putea trece prin organismele ecumenice noi erezii. ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Seralim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU

15 aprilie 1992

Nr. 15—16

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Ziua Învierii! Să ne luminăm cu prăznuirea ei!

ÎNVIEREA DOMNULUI, TEMEIUL LEGII MORALE CREȘTINE*

Cu inimă caldă și cu tot gîndul cel bun îndreptat către fiecare dintre Dv., vă vestesc și în anul acesta cu credință și cu bucurie că *„Hristos a înviat"!* Știm toți că Fiul, *„Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat"*, s-a întrupat pe pămînt ca să ne aducă tuturor încredințarea că *Tatăl* e pururea cu noi. Fiul întrupat ne-a adus din Cer învățătura că Dumnezeu e Creatorul lumii și, totodată, ne-a adus legile după care să ne purtăm în viața de aici, pentru ca și aici să avem parte de o viață liniștită, și să ne dobîndim mîntuirea și fericirea și în lumea de dincolo.

Normele morale cuprinse în învățăturile Mîntuitorului au, față de orice alte norme morale stabilite de oricine altcineva, — calitatea de a fi poruncite de Dumnezeu, deci de a fi sigure, neîndoielnice, morale cu adevărat, și obligatorii, potrivit cu voia și Legea Domnului. Nimeni dintre făpturile create de Dumnezeu, înțelepți, filosofi, oameni de știință, oameni de stat, absolut nimeni nu poate avea pretenția că are calitatea de a emite norme morale absolute, care să pună ordine desăvîrșită în lume și să asigure mîntuirea oamenilor în ceruri. Este de la sine înțeles că și oamenii, și statele ca forme organizate ale omenirii, au mijloace și au datoria de a stabili norme morale pe pămînt, care să asigure o conviețuire normală atît între oameni, cît și între popoare. Dar numai acele norme înscrise în *Coduri* naționale și în *Declarații* universale, asigură *cu adevărat* raporturi morale, care au la bază normele divine, revelate, sigure, descoperite de Dumnezeu prin Iisus Hristos.

Istoria a dovedit pînă acum, și va dovedi pînă la sfîrșitul veacurilor că, orice normă impusă ca lege, fără să fie în litera sau măcar cu claritate în spiritul Legii divine, adică a Descoperirii dumnezeiești înscrise în Sfînta Scriptură, nu poate dura și duce pe om și societatea omenească la dezordine și pierzanie. Cînd pe pămînt se instalează fărădelegea, Dumnezeu nu o îndură prea mult, chiar dacă uneori o lasă o vreme să se autoverifice. El așteaptă trezirea oamenilor din rătăcire, prin buna exercitare a propriei lor libertăți de alegere. Cînd rătăcirea amenință să dureze, și să împiedice libertatea celor buni să se manifeste, atunci intervine Dumnezeu și, nu de puține ori, intervenția Lui pedepsește pe cei care cu rea credință L-au ignorat. Iată un cuvînt din Sfînta Scriptură care adevărește stări de lucruri pe care le-am cunoscut și noi: *„Cînd cei fărădelege domnesc*, se înmulțesc răutățile, iar drepții vor vedea *cu bucurie prăbușirea lor"* (Pilde 29, 16).

De altfel avertismente divine împotriva celor care impun norme morale false, au fost din totdeauna adresate oamenilor:

„Ce te lăudești întru răutate, puternice? Fărădelege, toată ziua! Nedreptate a vorbit limba ta; ca un brici ascuțit a făcut vicleșug. Iubit-ai răutatea mai mult decît bunătatea, nedreptatea mai mult decît a grăi dreptatea. Iubit-ai toate cuvintele pierzării, limbă vicleană! Pentru aceea Dumnezeu te va doborî pînă la sfîrșit, te va smulge și te va muta din lăcașul tău și rădăcina ta o va scoate din pămîntul celor vii" (Ps. 51, 1—4).

* * *

Timp de trei ani și jumătate Mîntuitorul a predicat, învățînd fără răgaz Legea Domnului, și așa a fost rînduit de Dumnezeu ca o parte din dumnezeiestile Sale cuvinte să fie păstrate în scris de autorii *Noului Testament*, iar altele să fie transmise *prin viu grai*, în așa fel încît toate să ajungă pînă la noi. Și au ajuns. Așa se face că învățăturile Sale și Legile morale pe care le-a fixat odată pentru totdeauna, ne sînt astăzi cunoscute. Ele au fost predate Sfinților Apostoli, iar aceștia le-au predat Bisericii. Biserica le predă credincioșilor, asigurînd mîntuirea tuturor celor care le respectă, ca și celor care, păcătuind împotriva lor, se îndreaptă prin pocăință și iertare.

Am trăit în Săptămîna *Patimilor* istoria modului inuman, catastrofal, nedrept, cum a fost tratat Fiul lui Dumnezeu de către oameni la sfîrșitul activității și propovăduirii Sale pe pămînt. Cel nevinovat a fost tratat ca cel mai mare păcătos. Zisese: *„Cine din voi Mă va vădi de*

(Continuare în pag. a 3-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș

* Din Pastorala de Paști, 1992.

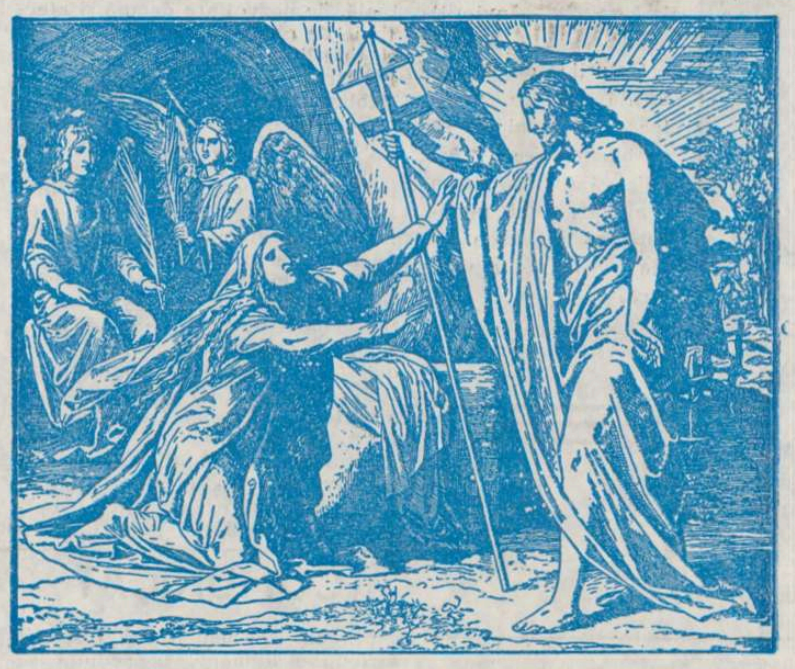

„Iar Maria stătea afară lîngă mormînt plîngînd... Și a văzut doi îngeri în veșminte albe... și aceia i-au zis: Femeie, de ce plîngi? Pe cine cauți? Ea le-a zis: Că au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus.

Zicînd acestea, ea s-a întors cu fața și a văzut pe Iisus stînd, dar nu știa că este Iisus...

Iisus însă i-a zis: Maria! Întorcîndu-se aceea I-a zis evreiește: Rabuni! (adică, Învățătorule).

(In. 20, 11—16)

Rugă pentru Drumul Crucii

Doamne!... Doamne!... Copiii duc Crucea Neamului acestuia! Săptămîni în șir străbat drumurile, cîmpiile, văile, trec apele și munții. Poartă cămăși de in, albe, cusute dintr-o singură bucată, cum era cămașa Ta. Le flutură vîntu-n plete și-n ochi le citesc durerea, credința și speranța. Doamne, trece convoiul Crucii prin sate și orașe! Pe Tine Te loveau, Te scuipau, Te huiduiau cei din neamul Tău; pe ei îi primesc cu pîine și cu sare. Ascultă, Doamne, clopotele cum bat, cînd se apropie Crucea, parcă înșiși împărații lumii ar intra în cetate. Ascultă, Doamne, osanalele Crucii, vezi lacrimile copiilor, femeilor și bătrînilor. Vezi, Doamne, vlădici, preoți și călugări cu Sfînta Evanghelie și cu prapuri întîmpinînd după cuviință Crucea. Auzi, Doamne, cîntări ce ți se-aduc, rugăciuni și laude și nu-ți întoarce fața de la noi!

E Crucea Neamului Doamne, e Crucea Neamului Românesc pe umeri de copii nevinovați. Tu, Cel ce privești fața pămîntului de la o margine la alta și ești mai presus de vremi și de hotare știi dacă vreo semințe vreodată și-a pus atîta speranță în Tine. Nu lăsa, Doamne, poporul acesta să piară! Păginii ne sfîrtecă și ne sîngerează hotarele, ne ucid mișelește copiii, ne dau foc la sate și biserici; rodul pămîntului e puțin și foametea ne bîntuie; sărăcia se strecoară ca hoțul în case și în suflete; bolile și suferințele sînt mari, iar banii puțini, ca să le poată alina; s-au tulburat mințile oamenilor și s-au vrăjmășit sufletele; frații se luptă între ei pentru pulbere și vînt; copiii și-au părăsit părinții la vreme de neputință și nevoie; mamele au făcut din spitale adevărate abatoare pentru pruncii lor nenăscuți; Cain umblă în voie ziua și noaptea, uneltind și răcnind ca un leu, căutînd să-l înghită pe Abel; Sodoma și Gomore le întîlnim ades. E grea Crucea Neamului, Doamne, e grea ca plumbul! Au dus-o moșii, strămoșii, au dus-o părinții noștri, așa cum au putut. S-au poticnit la vremea lor pe drumuri neștiute, în morminte fără cruce, în siberii fără nume.

Au dat tribut de viață și de sînge, dar au dus-o. Acum a venit rîndul acestor copii nevinovați! E vremea lor. Dar umerii lor sînt cruzi și neputincioși, Doamne! Hrana le-a fost furată, copilăria tristă și falsificată, grijile și lipsurile i-au luat de timpuriu. Numai ei pot duce Crucea, fiindcă ei sînt nevinovați și puri, așa cum erai Tu pe drumul Golgotei Tale! Noi nu-i putem ajuta, căci ne-am pervertit sufletele și gîndurile. Doamne, Tu ești Dumnezeu adevărat și Om adevărat! Numai Tu îi poți ajuta să ducă Crucea, Doamne! Și pe Tine Te-a ajutat un prieten să-Ți ducă Crucea, cînd erai spre prăbușire; ajută și Tu copiii aceștia să ducă Crucea, fără să se poticnească! Fă-le, Doamne, Crucea ușoară și calea netedă, întinde mîna Ta și îi sprijină cît o fi drumul de lung. Fii cu pruncii aceștia, care duc sau vor veni la rînd să ducă Crucea de acum și pînă la sfîrșitul veacurilor, amin!

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

Învierea Domnului, sensul vieții

Învierea din morți a Mîntuitorului Iisus Hristos nu poate fi comparată cu învierile săvîrșite de El în timpul propovăduirii Sale, și anume cu învierea tînărului din Nain, a fiicei lui Iair și a lui Lazăr. Aceste învieri n-au însemnat altceva decît readucerea la viață a unui trup despărțit prin moarte de principiul său vital, care este sufletul. După o vreme, toți cei înviați de Domnul au murit din nou, urmînd astfel ciclul devenit „natural" datorită păcatului, al vieții și al morții.

Învierea Domnului nu înseamnă deci reînsuflețirea trupului Său mort pe cruce și pus în mormînt. Cu alte cuvinte, revenirea la viața de mai înainte, supusă legilor firii. Deși în esența sa trupul Domnului este același înainte de moarte ca și după Înviere, totuși modul existenței sale este absolut diferit. Învierea a însemnat pentru trupul Domnului penetrarea sa totală de energiile dumnezeiești transfiguratoare și ridicarea sa în planul existenței supranaturale, divine, inaugurîndu-se astfel pentru firea creată viața veșnică de comuniune totală cu Dumnezeu în Sfînta Treime. Trupul Domnului după Înviere este un trup pnevmatizat (străbătut de Duhul Sfînt) și îndumnezeit, adică ridicat la limita perfecțiunii sale, fără ca prin aceasta să devină necreat. Umplut de viața divină, trupul Mîntuitorului a devenit după Înviere un *„trup făcător de viață"*, un izvor nesecat de viață, de putere, de lumină... pentru toți cei ce se împărtășesc de el prin Sfintele Taine ale Bisericii.

Ridicat în planul veșniciei unde nu mai este timp și spațiu, trupul Domnului este eliberat de legile firii. După Înviere, Mîntuitorul intră prin ușile încuiate, apare și dispare din fața ucenicilor în chip minunat. Și totuși trupul său nu este o „nălucă", ci un trup real, „în carne și oase" (cf. Lc. 24, 39), dar carne și oase spiritualizate, pătrunse de energiile Duhului Sfînt și devenite ele însele energie sau lumină. Materia nu este ea însăși energie sau lumină în esența ei? Sau, în expresia părintelui academician Dumitru Stăniloae, un spirit îngroșat? Așadar, prin Înviere, materia se spiritualizează, devine din opacă luminoasă, din dură maleabilă și ductilă, apropiindu-se de principiul ei care este de ordin spiritual. Trupul omului, și în general materia lumii, revin astfel la intenționalitatea primordială a Creatorului și anume la rolul lor de limbaj între om și Dumnezeu. Prin trupul său ca și prin toate creaturile din univers, omul trebuie să fie într-un permanent dialog cu Ziditorul său.

Privită din acest unghi, Învierea Domnului n-a fost decît consecința firească a vieții Sale de spiritualizare treptată a firii Sale umane — care este firea comună tuturor oamenilor — prin ascultarea de Tatăl, prin post și rugăciune, prin smerenie și, mai ales, prin iubirea pînă la jertfa supremă a semenilor săi, adică a Domnului cel fără de păcat, zice o

(Continuare în pag. a 2-a)

† **Serafim Făgărășanul**
Episcop-vicar

Cedrii Libanului

În cedrii Libanului freamătul mare-a rămas
din cea din urmă cutremurare
și ei se întreabă mereu cu-nalt glas
care-i chemat să fie lemn de crucificare.
Nici pînă astăzi ei nu s-au alinat...
Veniseră lemnarii ca să aleagă
pe unul din ei, drept și de treizeci de ani,
tocmai pe cel căruia-i era țărîna mai dragă,
și-avea vremea-nainte, nu ca omul bălan.

Auzise și el vorbele lor... Crucificau un nevinovat...
Frunzele lui rostiseră numai cuvinte de mîngîiere,
iar la dușmanii Omului privise îngîndurat,
presimțindu-le-n timp amara durere.
Auziseră și alți cedri cuvintele lor...
Erau învățături cum nu se iscaseră vreodată
și fiecare cedru se schimbase-n izvor,
zăgăzuind propovedania cea minunată...
Și atunci tragedul cedru, cuprins de marele lui dor,
s-a vrut sicriu pentru trupul ce va fi înțînt,
lăsînd în codrul de cedri marele fior
ce poartă-n fiecare lemn cuvîntul Lui sfînt.

Petru Rezuș

„Mormîntul Tău, Hristoase, izvorul învierii noastre"

(RUGĂCIUNE LITURGICĂ)

Îl cunoaștem din copilărie, iar în aceste zile, cu inimile pline de bucurie, cîntăm din nou, cu mic cu mare, troparul Învierii: *„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le"*, imn care concentrează în sine două adevăruri fundamentale ale Bisericii noastre: Învierea Domnului și învierea noastră, ca făpturi psiho-fizice. Se pare însă că așa cum se întîmplă atunci cînd trecem de mai multe ori pe lîngă o livadă plină de flori, nu-i mai băgăm în seamă frumusețea, la fel nu totdeauna luăm seama și la încărcătura de învățătură a acestei întremătoare cîntări bisericești. De aceea, ori de cîte ori cîntăm troparul Învierii este potrivit să ne gîndim cel puțin la următoarele:

Că Iisus-Domnul nostru, ca om, a murit trupește în Vinerea Mare, aproximativ pe la ora 3 d.m., așa cum ne încredințează Sfintele Evanghelii. Precum însă unică i-a fost viața petrecută în chip văzut printre oameni, la fel și moartea Sa a avut rezonanțe și efecte cu totul și cu totul deosebite pentru noi toți. Auzim adesea spunîndu-se că suferințele Mîntuitorului și moartea Sa pe cruce au însemnat *plata răscumpărării noastre*, idee întîlnită des în limbajul nostru bisericesc. Despre ce este vorba.

În vechime, se făceau incursiuni speciale sau în urma unor războaie se luau prizonieri, dintre care unii erau răscumpărați cu mari sume de bani de cei rămași acasă și erau mai cu dare de mînă. În mic, fenomenul îl mai întîlnim de altfel și astăzi, cînd auzim de răpirea unor oameni bogați sau copii ai acestora. Prin neascultare, protopărinții noștri și urmașii lor au căzut și ei într-un fel de robie din care trebuiau eliberați, a păcatului, a puterilor răului, robie din care ne-a scăpat, ne-a răscumpărat prin întruparea, patimile și moartea Sa Iisus-Domnul nostru. Ne-o spune chiar El: „Fiul Omului n-a venit ca să i se slujească, ci ca să slujească el și să-și dea sufletul (viața) său (preț de) răscumpărare pentru mulți" (Marcu 10, 45), în înțelesul de „pentru toți".

Sfinții Apostoli reiau și ei această idee, pe care desigur o explică pe larg cărțile noastre de Dogmatică. Vorbind de întruparea Fiului lui Dumnezeu, Sf. Apostol Pavel arată că El a venit „să surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpînirea morții, adică pe diavolul, și să izbăvească pe acei

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Gînduri din pridvorul amintirilor mele NICHIFOR CRAINIC

Demult doream să realizez această evocare; dar a venit ca *„bucuria cea fără de veste a păcătoșilor,"* — așa după cum e scris, în file de acatist.

În ziua de 26 februarie a.c., — s-a invitat acasă la mine Televiziunea Română și mi-a luat un interviu despre personalitatea și activitatea lui Nichifor Crainic, — întrucît mi-a fost profesor la Facultatea de Teologie de la Chișinău și naș la cununie. Prin întrebările puse, ca niște jaloane de orientare, mi-a înlesnit posibilitatea de a fi mai sintetic și mi-a dat curajul să pot spune cu înțeleptul cronicar: *„Biruit-a gîndul să dau cuvîntului porneală și scrisului începătură."*

Nu este ușor să vorbești, și mai ales, să scrii despre Nichifor Crainic, pentru că este excepțional întru totul, — o personalitate covîrșitoare: poet, orator, profesor, publicist, eseist, ziarist, om politic, traducător, academician și promotorul „Curentului Gîndirist" în literatura și cultura românească.

L-am cunoscut, mai întîi, din nume. În anii școlarității mele din Seminar, i-am cetit cele două volume de versuri: *„Șesuri Natale"* — și *„Darurile Pămîntului"*.

Ultimele două poezii, din al doilea volum, erau dedicate lui Nicolae Iorga: *„Profetul"* și *„Mantaua Profetului"*.

În primul război mondial a fost mobilizat la Iași, cu gradul de sergent T.R., ca redactor la ziarul *„Neamul Românesc"* al lui Nicolae Iorga.

În 1922 urmează la Universitatea din Viena, unde și-a luat un doctorat în *„științe juridice, sociale și de presă"* și a fost ales președinte la *Societatea România Jună"*, întemeiată de Eminescu și Slavici și i-a cumpărat și un imobil, pentru sediu. În 1926 a apărut revista *„Gîndirea"*, pe care am citit-o cu regularitate, de la Biblioteca Seminarului și i-am făcut recenzii la revista noastră școlară *„Muguri"*. Apoi în toamna anului 1931 l-am cunoscut ca profesor la catedra de *„Istoria literaturii religioase moderne"* sau *„Mistica Creștină"*. Tot în acest an îi apare al treilea volum de versuri: *„Țara de peste veac"*. Filonul comunicativ ne dovedește un poet de o mare sensibilitate și subtilitate. În evoluția acestor trei volume de poezie se întrevede ideologia gîndiristă, care este a unui literat, dublat de un teolog, — urmînd lo-

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Lăudatu Vasilescu

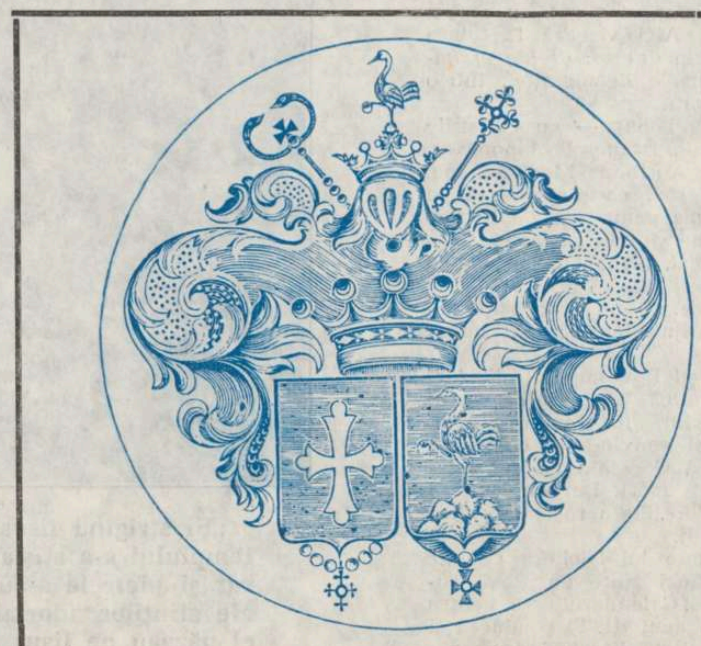

Stema Mitropoliei Transilvaniei

„Atunci Iisus a mers împreună cu ei la un loc ce se cheamă Ghetsimani și a zis ucenicilor: ședeți aici pînă ce Mă voi duce acolo și Mă voi ruga... Și mergînd puțin mai înainte, a căzut cu fața la pămînt, rugîndu-Se și zicînd: Părintele Meu, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești".

(Mt. 26, 36—39)

Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii, și cîntîndu-i cîntare de biruință, luminat să-l auzim zicînd: Bucurați-vă!

(Din catavasiile Invierii)

Cerurile după cuviință să se veselească și pămîntul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și nevăzută, că Hristos a înviat, veselia cea veșnică.

(Din catavasiile Invierii)

UNICEF

Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române — Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST

Înălțimile Voastre,

Recent a avut loc în Maramureș, la Baia Mare, Rohia și Sighetul Marmației, sub egida Comitetului Național Român pentru UNICEF, împreună cu Biserica Ortodoxă Română și conducerea Ministerului Învățămîntului și Științei, a altor factori sociali, dezbaterea semnificativ intitulată: *„Copilul, ființă binecuvîntată și ocrotită de Dumnezeu"*, care a unit în aceeași sfîntă năzuință de protecție și de educație moral-spirituală, de dezvoltare demnă și afecțiune de nimic îngrădită a copiilor și tinerilor, pe oamenii școlii, ai Bisericii, culturii și administrației publice.

Cu vie emoție și caldă recunoștință a fost primit de cei prezenți mesajul arhieresc al Dumneavoastră, Prea Fericite Părinte Patriarh, ca și urarea ce ne-ați făcut ca pruncii „să devină stîlpi de nădejde ai Patriei noastre, urmînd cu încredere pe Iisus Hristos, iubitorul copiilor ca și al tuturor oamenilor". Binecuvîntarea Dumneavoastră, ca și *implicarea activă și adînc convingătoare în cadrul dezbaterilor a Înalt Prea Sfințitului Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei*, a Înalt Prea Sfințitului Teofil, Arhiepiscop de Cluj, a Preasfințiților Iustinian Chira Maramureșanu, Andrei, episcop de Alba Iulia, Ioan, Episcop al Oradiei, a altor înalți Ierarhi, preoți, inspectori școlari generali din Transilvania, dascăli ai școlilor, părinți, oameni de cultură, ziariști, primari ș.a. au dat roade minunate.

Nicicînd o dezbatere nu a unit atît de puternic oamenii de bine, făcînd scut în jurul copiilor, nicicînd nu ne-a fost dat să trăim împreună clipe atît de înălțătoare sufletești și spirituale, în ideea de a redresa prin copii unitatea și tăria spirituală și sufletească, morală și civică a neamului nostru.

Bunul Dumnezeu ne-a călăuzit și-I exprimăm nemărginita noastră recunoștință și închinăciune.

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și toți slujitorii bisericii au fost totdeauna, cu gîndul și cu fapta, cu binecuvîntarea alături și împreună cu cei ce activăm în cadrul Comitetului Național Român pentru UNICEF și al Filialelor sale. Vă exprimăm mulțumirea și gratitudinea noastră.

În prezent ne concentrăm spre ajutorarea frățească a copiilor și tinerilor din Republica Moldova, către care vor porni chiar în zilele următoare primele caravane de ajutoare ale Comitetului Național Român pentru UNICEF, cît și în țară — în strînsă colaborare cu Primăria Municipiului București, cu alte organizații neguvernamentale și, în curînd și cu municipiile Timișoara, Constanța, Craiova, Bacău, Iași, Giurgiu ș.a. — de crearea condițiilor pentru diminuarea suferinței copiilor abandonați, ajunși fără căpătîi, în grija nimănui pe străzi. Ne bizuim mult pe sprijinul Dumneavoastră, al Bisericii, al importantei mișcări naționale „Primarii — prieteni și apărători ai copiilor", al tuturor forțelor de bine ale neamului nostru, spre a pune cît mai repede capăt suferinței acestor copii, spre a garanta și asigura dezvoltarea lor decentă și normală, fizică, psihică și spirituală.

Rugăm Sfîntul Sinod să ne acorde mai departe Binecuvîntarea și Sprijinul său, chemînd pe toți enoriașii Bisericii Ortodoxe Române să ni se alăture și să ne sprijine, după puterile fiecăruia, în nobila misiune umanitară de a fi de cît mai mare ajutor copiilor, de a transpune exemplar în viață, cu participarea întregii societăți românești, a „Convenției Națiunilor Unite referitoare la Drepturile Copilului". Îl rugăm pe Dumnezeu să ne călăuzească gîndurile și faptele! Și, Înălțimilor Voastre, le mulțumim sincer și călduros.

Cu adînc respect și recunoștință,
În numele Comitetului Național Român UNICEF
Prof. dr. Valeriu Radulian

„Mormîntul Tău, Hristoase, izvorul învierii noastre"

(Urmare din pag. I)

pe care frica morții îi ținea în robie" (Evrei 2, 14—15). Sau cum spune Sf. Apostol Petru: „Nu cu lucruri stricăcioase, cu argint și cu aur ați fost răscumpărați..., ci cu scump sîngele lui Hristos" (I Petru 1, 18—19). Ori cum tot Sf. Apostol Pavel arată că „Iisus Hristos s-a dat pe sine însuși preț de răscumpărare pentru toți" (I Tim 2, 6), act prin care puterea celui rău, puterea morții „a fost nimicită și a adus la lumină viața și nemurirea" (II Tim. 1, 10). Această lucrare a Mîntuitorului Iisus Hristos a fost anticipată încă de profetul Isaia, care arată că „El va înlătura moartea în veci. Domnul Dumnezeu va șterge lacrimile de pe toate fețele" (Isaia 25, 8). În felul acesta trebuie să înțelegem și cuvintele din troparul Învierii: *„Cu moartea pe moarte călcînd"*.

Al doilea lucru care ni se pare necesar de reținut, cînd vorbim de troparul Învierii, este acela că ceea ce dă putere, sens, înțeles profund morții trupești a Mîntuitorului Iisus Hristos este *Învierea Sa din morți*, adevăr fundamental în viața noastră creștinească, în întreaga lucrare a Bisericii. Fără Învierea Domnului de bună seamă că Biserica creștină n-ar fi existat ,sau oricum n-ar fi putut înfrunta veacurile. Ne-o spune așa de convingător Sf. Apostol Pavel, cînd zice: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică este și credința voastră, ba ne dovedim și martori mincinoși ai lui Dumnezeu... Și dacă nădăjduim întru Hristos numai pentru viața aceasta, sîntem mai de plîns decît toți oamenii" (I Cor. 15, 14—19). „De plîns" pentru că am crede în niște himere, în niște aparențe, în niște umbre care cu timpul se pierd, așa cum se pierde orice lucru omenesc. Noi însă trăim cu toții bucuria Învierii, căci, prin moartea și Învierea Sa, Iisus-Domnul nostru și-a dovedit nu numai dumnezeirea Sa, ci ne-a *„trecut din moarte la viață"* (I Ioan 3, 14), scăpîndu-ne atît din moartea morală, cît și din cea fizică. Prin Învierea Sa din morți, Hristos-Domnul s-a făcut „începătura învierii celor adormiți" (I Cor. 15, 20), chezașul învierii noastre la a doua Sa venire, din care motiv Sf. Apostol Pavel vorbește de „puterea Învierii Lui" (Fil. 3, 10). De altfel, un preludiu al acestei învieri de obște a avut loc în chiar momentul Învierii Domnului de acum aproape două mii de ani, căci iată ce ne spune Sf. Evanghelist Matei: „Mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților ce adormiseră s-au sculat și ieșind din morminte, după învierea Lui, au venit în sfînta cetate și s-au arătat multora" (Matei 27, 52—53).

„Înviind a treia zi din morți — spune o rugăciune de la Liturghia Sf. Vasile cel Mare — cale a făcut oricărui trup la învierea cea din morți". Prin moartea trupească, așadar, noi trecem cu toții într-un imens dormitor, pînă ce va suna trîmbița deșteptării tuturor la învierea cea de obște, din care motiv în Sfintele Evanghelii, Iisus-Domnul nostru vorbește de moartea trupească ca de un somn, prelungit desigur. „N-a murit..., ci doarme", spune despre fiica unui dregător oarecare (Matei 9, 23), cînd toți cei din jur o știau moartă. Acest mare adevăr al învierii noastre este redat atît de frumos tot de o rugăciune liturgică, pe care preotul o rostește în taină imediat după Vohodul mare, cînd așează Cinstitele Daruri pe masa sf. altar și cînd spune și aceste cuvinte: *„Ca purtător de viață și mai înfrumusețat decît raiul cu adevărat și decît toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, mormîntul Tău, izvorul învierii noastre"*. Precum un izvor cristalin izvorăște sau țîșnește dintr-o stîncă oarecare, la fel, prin turupul Său pus acolo și înviat a treia zi, mormîntul Domnului a devenit, așadar, izvorul, sursa, temeiul învierii noastre.

Se cuvine să mai reținem că așa cum Iisus-Domnul nostru a ieșit din mormînt cu un trup transfigurat, care a părăsit mormîntul, piatra rămînînd pecetluită, și a intrat la Apostoli „ușa fiind încuiată", la fel și noi vom învia cu un trup transfigurat, spiritualizat, un trup care nu se mai însoară, nu se mai mărită, nu mai mănîncă, nu mai bea, adevăr de care ne încredințează tot Sf. Apostol Pavel cînd zice: „Așteptăm pe Mîntuitorul, pe Domnul nostru Iisus Hristos, care va schimba chipul trupului nostru celui smerit, făcîndu-l asemenea trupului slavei Sale" (Fil. 3, 21). Sau cum tot el arată: „Iar cînd acest trup stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune și acest trup muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvîntul care este scris (Osea 13, 34): Moartea a fost înghițită de biruință. Unde este moarte biruința ta? Unde îți este moarte boldul tău?" (I Cor. 15, 54—55).

Acestea și altele asemenea acestora ne învață troparul Învierii pe care cu îndreptățită bucurie îl cîntăm în aceste zile, zicînd: *„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd, și celor din morminte viață dăruindu-le"*.

Chipuri din pridvorul amintirilor...

zinca: *„prin pămînt, la cer!"* Aceasta este, dealtfel, și poziția creștinului, pe dimensiunea de *„adînc"* și *„înalt"*, *instinctul de proprietate*, care îl leagă de pămînt și *instinctul religios*, care îl leagă de cer. Adică, stă cu călcîiele înfipte în pămînt și cu fruntea miruită de cer.

S-au văzut, în cursa istoriei, cine îi sînt vrăjmașii, care i-au tăiat legăturile — *„Titanii Ateismului"*, cum scrie Nichifor Crainic, — și l-a lăsat între cer și pămînt, bătut de orice vînt. De aici se lămurește și conceptul creștin de Patrie, — în hotare proprii; dar sub același cer comun. În tot ce a activat Nichifor Crainic s-a dovedit un patriot luminat. În primele două volume de versuri se află pe filiația Cosbuc și Goga, — așa cum a fost catalogat, prin alegerea sa la Academia Română. În al treilea volum *„Țara de peste veac"*, aduce o poezie net creștină și este de acum cunoscut ca un poet creștin, ca și cei doi poeți contemporani ai săi: Paul Claudel, în Franța și Rainer Maria Rilke, în Germania.

Pe toate drumurile vieții, l-a însuflețit dragostea de om, de patrie, de cămin, de dreptate, de cinste și de adevăr. Aceste valori morale veșnic creatoare și veșnic regeneratoare, — care sînt și comandamentele Evanghelice, l-au însuflețit și în lupta lui, dusă în presă.

La 24 ianuarie 1931 (Ziua Unirii) apare ziarul *„Calendarul"*, ca să împlinească o lipsă: lipsă de orientare pe *Calea Unirii*. „Calendarul" înseamnă orientare zi, de zi, — și planul intern, și pe plan extern. În primul număr Directorul Ziarului arată *„Măreția Unității Naționale"*, — că după primul război mondial Dumnezeu ne-a unit, cum n-am mai fost uniți de la Dacia-Traiană. Cine din oamenii politici s-au gîndit, că intrînd în război pentru Ardeal, am putut ieși întregiți și cu Basarabia?"... Dumnezeu ne-a unit; dar noi nu ne-am iubit, de aceea nu putem scăpa nepedepsiți. Aici vizează Dictatura Carlistă — tranzacționistă — care stăpînea prin deviza: *divide et impera!"* A împărțit pe oamenii politici, în numele democrației, într-o fărîmițare de partide și a băgat vrajba între frați.

Prima pagină este încadrată — ca într-un chenar — cu chipurile Directorului și a colaboratorilor: Nichifor Crainic, Dragoș Protopopescu, Emil Cioran, Pr. Prof. Univ. Grigore Cristescu, Apriliana Medianu, Ing. Ion Scutaru, Marioara Zamfirescu, V. Voiculescu, care semnează ca medic, la foileton *„Higena Pînii"*, iar pe ultima pagină: *„Clienții Calendarului"*, unde demască Francmasoneria (cine sînt, și ce vor?), Constantin Argentoianu, Victor Eftimiu, Jean Pangal, Nona Ottescu, de la Opera Română și alții.

Nichifor Crainic era socotit, la vremea aceea, ca un *„spadasin metafizic"*, pentru că lupta nu atît împotriva vrăjmașilor săi, cît împotriva vrăjmașilor lui Dumnezeu.

În *„Titanii Ateismului"* vizează pe toți corifeii Revoluției Roșii. Aici culminează campania dusă împotriva comunismului-ateu, care este unul din capetele „Francmasoneriei"; iar sectele sînt alte capete ale ei, — tot atît de periculoase. Afirmă cu tărie și convingere: curajul e creștin și e virtute, — curajul de a crede!... Constată că colosului rusesc i s-a furat sufletul și a rămas un colos mort. Dar cînd se va trezi acest colos, — ce va fi?!... Că scris este: „Fiara roșie se ridică din adînc și merge la pierzare!" (Apoc. XVII, 8).

La acest glas de alarmă s-a deslănțuit asupra lui Nichifor Crainic tot iadul!... Numai din Chișinău apăreau cinci ziare cu slovă rusească și conținut comunist. Corespondentul „Calendarului" pentru Chișinău și Basarabia era Vasile Țepordei, din anul III. El conducea și revista *„Studentul"*, ales în fruntea unui comitet și sub îndrumarea Prof. Univ. Nichifor Crainic.

(Continuare în numărul viitor)

COMUNICAT

Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa din 9 aprilie 1992, examinînd situația relațiilor Patriarhiei Române cu Biserica Ortodoxă Rusă, în urma convorbirilor avute la Constantinopol, în 15 martie 1992, cu Sanctitatea Sa ALEXEI al II-lea, Patriarhul Rusiei, ține să comunice poziția oficială a Patriarhiei Române privind situația bisericească din Basarabia și Bucovina de Nord.

Și anume, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române nu a recunoscut niciodată desființarea Mitropoliei Basarabiei, cu sediul la Chișinău și a Mitropoliei Bucovinei. Patriarhia Română nu a acceptat niciodată consecințele nefaste ale pactului Riebbentrop-Molotov.

Din acest motiv, delegația Bisericii Ortodoxe Române la Constantinopol a convenit cu delegația Bisericii Ortodoxe Ruse să înceapă convorbiri frățești pentru repararea nedreptăților cauzate pe plan bisericesc și canonic de pactul Riebbentrop-Molotov.

Sinodul Permanent al Bisericii Ortodoxe Române consideră necesar, de asemenea, să precizeze că unele deosebiri ca de exemplu: diferența de calendar (stil vechi și stil nou), rangurile bisericești, tradițiile locale etc., vor fi respectate așa cum sînt acum, neputînd constitui o piedică în calea restabilirii unității administrative bisericești dintre frații români ortodocși de o parte și de alta a Prutului.

CONCELARIA SFÎNTULUI SINOD
Biroul de Presă

Învierea Domnului — Taina învierii noastre

Învierea Domnului coincide cu trezirea la viață a naturii, prilejuind creștinilor o prăznuire deosebită. Se cuvine să prăznuim cu aleasă bucurie această „sărbătoare a sărbătorilor", Învirea Mîntuitorului, ea fiind trăsătura specifică a creștinismului față de toate religiile naturale sau păgîne.

Învierea Mîntuitorului este piatra unghiulară a creștinismului. Dacă creștinismul a biruit urgia persecuțiilor, a eclipsat sisteme de gîndire consacrate și a devenit punctul de orientare în toate problemele spinoase ale vieții, aceasta demonstrează că cei care l-au acceptat și l-au mărturisit a-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Ion Buneа

Învierea Domnului, sensul vieții

(Urmare din pag. I)

cîntare de la Paști. Moartea este consecința și plata păcatului. Or, Mîntuitorul a fost fără de păcat. Și cu toate acestea El a acceptat moartea de bună voie, în locul nostru al celor păcătoși pentru ca „prin moartea Sa să surpe pe cel ce avea stăpînirea morții, adică pe diavolul". Și apoi, acceptînd chinurile morții și moartea însăși, Mîntuitorul a vrut să fie cu oamenii, împărtășindu-le soarta pînă la capăt. Așadar, El este cu noi nu numai în viața aceasta, cu bucuriile și cu durerile ei, ci și în moartea noastră, și dincolo de moarte, în veșnicie. Căci el nu s-a oprit la moarte, ci biruind moartea ne-a cîștigat tuturor învierea. Astfel, Hristos este *„întîiul născut din morți"* (I Cor. 1, 18) și *„începătură a învierii celor adormiți"* (I Cor. 15, 20). Prin Învierea Domnului, moartea a fost distrusă în principiul ei și transformată în Paște = pasaj, trecere. După Înviere, moartea este un Paște, o trecere spre plenitudinea vieți pentru cei ce „mor în Domnul". Iar ca să putem „muri în Hristos", pentru ca El să ne transforme moartea în Paște, trebuie să și viețuim cu El în toată călătoria noastră pămîntească. Nu poți să mori în Hristos fără să fi trăit în Hristos în lumea aceasta, crezînd în El și împlinind voia Lui care este mîntuirea noastră, adică învierea noastră veșnică. Cu Hristos sîntem și noi biruitori în tot momentul și în toate felurile de „morți parțiale" prin cîte trecem în lumea aceasta. Căci toate durerile, ispitele și necazurile noastre nu sînt altceva decît tot atîtea „morți parțiale" din care nu putem învia decît prin Hristos și prin puterea Învierii Lui.

Sensul Vieții și al lumii nu poate fi altul decît învierea veșnică: „cerul nou și pămîntul nou", văzute de Sf. Ioan Evanghelistul în Apocalipsa sa. Dumnezeu n-a creat lumea pentru suferință și moarte, ci pentru viață fără de sfîrșit. El a trimis pe Fiul Său în lume ca ,lumea să aibe viață și încă din belșug" (In. 10, 10). Toți trebuie să știm deci că nu există viață decît la Dumnezeu și că „Hristos este Calea, Adevărul și *Viața*" (In. 14, 6). Că nimeni nu ajunge la Dumnezeu decît prin Fiul întrupat, mort și înviat pentru noi și pentru a noastră mîntuire.

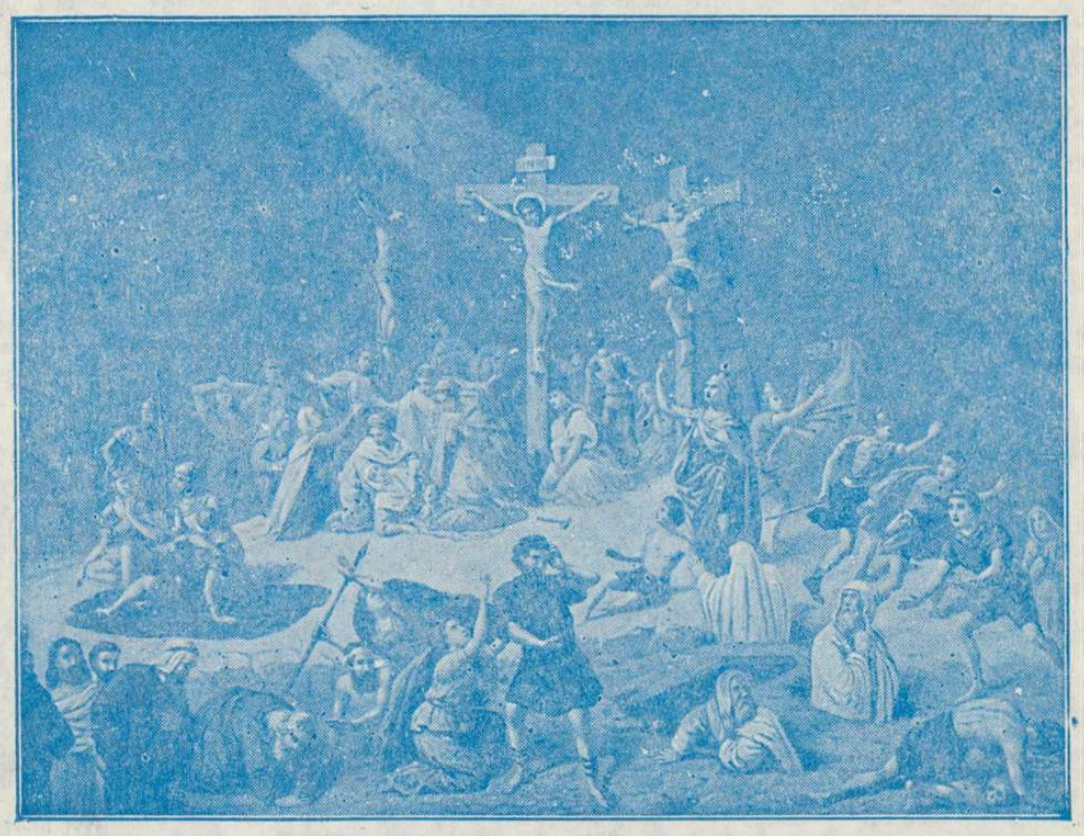

„Și strigînd Iisus, cu glas mare, și-a dat duhul. Și iată, catapeteasma templului s-a sfîșiat în două, de sus pînă jos, și pămîntul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat, mormintele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat... Iar sutașul și cei ce împreună cu el păzeau pe Iisus, văzînd cutremurul și cele întîmplate, s-au înfricoșat foarte, zicînd: Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!"

(Mt. 27, 50—54)

„Și doi dintre ei mergeau în aceeași zi (a Învierii, n.n.) la un sat care era departe de Ierusalim, ca la șaizeci de stadii, al cărui nume era Emaus... Și pe cînd vorbeau ei despre întîmplările acelea, Iisus Însuși, apropiindu-Se, mergea împreună cu ei...

Și s-au apropiat de satul unde se duceau, iar El se făcea că merge mai departe. Dar ei Îl rugau stăruitor, zicînd: Rămîi cu noi că este spre seară și s-a plecat ziua".

(Luca 24, 13.15.28.29)

Doamne și Stăpînul vieții mele, duhul trîndăvirii, al grijii de multe, al iubirii de stăpînire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie.

Iar duhul curăției și al gîndului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-l mie, slugii Tale.

Așa, Doamne, dăruiește-mi mie să văd greșelile mele și să nu osîndesc pe fratele meu, că bine ești cuvîntat în vecii vecilor. Amin.

(Rugăciunea Sf. Efrem Sirul)

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

HRISTOS A ÎNVIAT

A înviat din morți Domnul nostru Iisus Hristos și L-au întîmpinat pe El două femei: și anume Maria Magdalena și cealaltă Marie, care este mama lui Iisus, și I s-au închinat Lui. Oare ce le-a zis El? „Nu vă temeți — a zis El. Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea." (Mt. 28, 10). Așadar aceste femei au primit de la El primul „Bucură-te" și s-au grăbit să vestească apostolilor învierea Lui, și s-au întors întru ale lor, cu bucuria pe care o primiseră de la Stăpînul întregii creaturi. Maria Magdalena, însă, iarăși a venit la mormînt, și, fiindcă nu-L găsise pe El, din nou a auzit vocea îngerească, pe care o auzise și de la Domnul, și anume că va merge înaintea lor în Galileea, și întorcîndu-se L-a văzut pe Domnul care-i vorbea. Crezînd însă că este grădinarul, L-a întrebat dacă nu cumva știe unde a fost pus Domnul. Însă Iisus i-a zis ei: Marie, de ce plîngi? Pe cine cauți? Părăsește-te de lacrimi și primește bucurie.

Unde este bucurie, de acolo a fugit tristețea lacrimilor; unde este bucurie, de acolo a fugit plînsul și tristețea; unde este bucurie nu mai este necaz; unde-i bucurie, acolo-i semnul veseliei.

Eu sînt Fiul Fecioarei; Eu sînt Iisus biruitorul iadului; Eu sînt Cel ce am biruit lumea; Eu sînt Cel ce am prădat iadul; Eu sînt Iisus care vestesc morților nădejdea învierii; Eu sînt Cel care am suferit crucea pentru mîntuirea lumii; Eu sînt Iisus care am înviat a treia zi din morți, precum am zis mai înainte, și Bucurați-vă am zis vouă.

Cerul și pămîntul vor trece, însă cuvintele mele nu vor trece. (Mt. 24, 35). Eu sînt Iisus în care se îmbracă cei ce se botează. Pentru mine Pavel a strigat: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat" (Gal. 3, 27). Eu sînt Iisus luminătorul celor întunecați; Eu sînt Iisus Mirele Bisericii; Eu sînt Iisus dăruitorul păcii și dătătorul bucuriei.

Părăsiți-vă de lacrimi și vă îmbrăcați cu bucuria, părăsiți-vă de plîns și vestiți apostolilor învierea. Aceasta este ziua în care a pierit lacrima de la toată fața; aceasta este ziua biruinței cîștigată asupra morții; aceasta este viața celor ce sînt în iad; aceasta este ziua în care a înviat primul născut din morți, și bucuria a umplut lumea; aceasta este ziua în care lui Petru și celorlalți apostoli am vestit învierea Mea.

Trad. drd. Dumitru Bălțat

Rector nou la Universitatea sibiană
Decan nou la Facultatea de Teologie

Stimate Domnule Rector al Universității Sibiu, Onorați oaspeți, P.C. Părinte Decan al Facultății de Teologie, P.C. Profesori, Domnilor studenți,

Nu ne-am întîlnit astăzi nici pentru a sărbători începutul de an universitar, evident nici cel teologic. Ar fi prea tîrziu. Am bucuria să binecuvintez începutul activității noului Rector, ales de curînd, al Universității Sibiu, *deci și al nostru* — Dl. Prof. Dr. Dumitru Ciocoi-Pop, și începutul activității noului decan, ales de curînd, al Facultății de Teologie, P.C. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, deci al Facultății noastre, intrate în structura Universității sibiene.

Amîndoi sînt călătoriți, au participat la multe întîlniri internaționale, așa că aș vrea să le amintesc un obicei care se practică mai ales în grupele de lucru la Conferințe, Simpozioane, și uneori chiar se pierde timp prețios cu asta. *Fiecare participant se prezintă singur!* Trebuie să știi cu cine stai de vorbă, nu? Așa vom proceda și aici.

E un prilej justificat ca fiecare să spună despre el însuși tot ce vrea, chiar să se laude, modestia nefiind acum un păcat. Lauda nu se ia în considerare, fiindcă procedeul e pur și simplu tehnic. Desigur fiecare o poate face mai pe larg sau mai pe scurt așa că, cîte o mică răutate sau cîte un zîmbet discret, nu sînt totuși excluse! În unele cazuri însă, cînd prezentarea e prea scurtă, se pun și întrebări. Sper să le evitați.

Fiindcă Părintele Decan Mircea Păcurariu nu va spune despre el

(continuare în pag. 4-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Învierea Domnului, temelia legii...

(Urmare din pag. 1)

păcat?" (Ioan 8, 46). Și nimeni nu și-a deschis gura să-i descopere vreun păcat. Cel care făcuse numai bine tuturor, înviase morți, vindecase orbi, ologi, leproși — a fost tratat ca cel mai mare răufăcător. Zisese: *„Multe lucruri bune v-am arătat de la Tatăl Meu: pentru care din ele voiți să Mă ucideți cu pietre?"* (Ioan 18, 32). Și nimeni nu i-a putut arăta vreo vină. Zisese celui care îl bătea în Săptămîna Patimilor: *„De am grăit rău, arată ce-i rău; iar de am grăit bine, pentru ce Mă bați?"* (Ioan 18, 23). Și nimeni nu i-a putut arăta că grăise rău. *N-a fost posibil nici un dialog logic. Zisese: Eu sînt* „Omul care *v-a spus adevărul pe care l-a auzit de la Dumnezeu*", și *„de vă spun adevărul, pentru ce nu mă credeți?"* (Ioan 8, 40, 46). Și nimeni dintre cei cu care încerca o convorbire omenească, nu i-a putut infirma adevărurile, dar nici nu au crezut în El.

Săptămîna Patimilor a fost *Săptămîna Absurdului* ridicat la rang de logică. O gîndire omenească întoarsă pe dos. O deturnare, o falsificare a tuturor sensurilor faptelor și ale cuvintelor. O săptămînă a oamenilor *„lăsați la mintea lor"* (Romani 1, 28), în conlucrare nu cu Dumnezeu (1 Cor. 3, 9), ci cu Diavolul (Luca 22, 31).

Cel Drept, Cel Bun, Cel Divin, Cel ce adusese de la Tatăl răspunsuri la toate marile întrebări care chinuie mintea oamenilor, Cel ce adusese din Cer *Legea morală* după care să se conducă oamenii, a fost condamnat la moarte prin răstignire, bătut, batjocorit și pînă la urmă lăsat să moară pe cruce, după care a urmat îngroparea, pecetluirea mormîntului și chiar punerea lui sub pază militară pentru o vreme.

Totul părea a indica un sfîrșit. Definitiv. Un sfîrșit care însemna nu numai sfîrșitul omului Iisus, ci și al învățăturilor Sale, și al *Legilor Sale morale*. Dacă Iisus s-ar fi dovedit a fi fost un simplu om, toate cele spuse și învățate de El ar fi fost omenești. Fără autoritate de Sus. Săptămîna Patimilor n-ar fi fost o *Săptămînă a Nebunilor*, ci o *Săptămînă a Înțelepților!*

Eclesiastul avertizase însă încă din Vechiul Testament: *„Nu te arăta prea înțelept"* (7, 16). Despre unii ca cei din *Săptămîna Nebunilor* va scrie și Sfîntul Pavel: *„S-au lăfit că sînt înțelepți și au înebunit"* Taina lui Iisus a fost lăsată la libertatea de alegere a oamenilor, pe care Dumnezeu i-a înzestrat de la *Facere* cu libertate. Iisus le-a descoperit totuși adesea Cine este, ca să-i ajute să-L înțeleagă. De cîte ori nu le-a spus că e trimis de Tatăl, că El și Tatăl una erau? Dar nu le-a forțat libertatea. Și ei au ales ceea ce le convenea lor, nu ceea ce voia Tatăl de la ei.

Și a intervenit *ceva* care a întors dintr-odată totul pe dos. Ceva care a repus lucrurile în normalitatea lor. Care L-a repus pe Fiul în lumina Sa de Fiu al lui Dumnezeu. Și, mai important pentru noi și pentru toate generațiile de oameni care vor urma pînă la sfîrșitul lumii, ceva care a redat întreaga autoritate divină învățăturilor Sale și *legile Sale morale*. Fără acest *ceva* n-am avea nici azi legi morale garantate de Sus, dumnezeiești, revelate. Fără acest *ceva*, fiecare și-ar putea face propriile sale legi morale și le-ar respecta pe ale altora după bunul plac, sau de frică, dar nu din conștiința că sînt porunci dumnezeiești.

Acest *ceva* a fost evenimentul *Învierii Domnului*.

Cînd totul părea pierdut, totul se recîștiga. Răstignitul învia din morți și dovedea că era Dumnezeu.

S-ar putea întreba cineva: De ce a fost nevoie de Răstignire? De ce a fost nevoie de moarte? E simplu. Pe cît poate fi de simplu pentru înțelegerea minții noastre. Mîntuitorul încercase totul ca să-i convingă pe contemporani că era trimis de Sus, că era Fiul lui Dumnezeu. În afara cîtorva ucenici, îndoielnici și ei cînd au fost puși la probă, nimeni nu l-a acceptat ca Dumnezeu. Pentru ca misiunea Lui să fie împlinită, pentru ca învățătura Lui și morala dumnezeiască să fie primite, trebuia să le dea proba cea mare, dovada definitivă, incontestabilă, constrîngătoare. Trebuia să moară în văzul lor, să fie îngropat și a treia zi să învieze. Aceasta urma să fie dovada cea mare.

Și a fost!

* * *

Învierea Domnului ne dă siguranța credinței în El ca Fiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu-unul din Treime — și ne mai dă asigurarea că toate învățăturile Lui vin de la Dumnezeu. Ani de-a rîndul v-am trimis de Paști Pastorale despre *Martorii Învierii:* mironosițele, apostolii, mulțimile care L-au văzut, cu care a vorbit. Evangheliile sînt cărți istorice care, completîndu-se una pe alta, ne dau tot ceea ce ne trebuie pentru mîntuire. Nu de cunoștințe mai avem nevoie, ci de credință și de fapte bune. Știința adevărată îndreptățește credința, n-o pune la îndoială, de aceea noi încurajăm cercetarea științifică onestă, și-i stimăm cu adevărat pe oamenii de știință, pe filozofi, pe artiști și pe oamenii de cultură care nu uită legătura dintre cult și cultură. Cultura fără cult e navigația fără busolă. Morala fără Dumnezeu e morala bunului plac, de grup sau persoană, e rodul aceluiași arbitrariu, decis de motive subiective. Încă Pascal spunea că, potrivit unei morale fără Dumnezeu, ceea ce e virtute dincoace de munții Pirinei, e viciu și păcat dincolo de ei. Și cu ușurință am putea aplica aici și acel vers al lui Eminescu: *„Ce-un secol o zice, ceilalți o dezic"*, dacă nu există un criteriu absolut de orientare morală.

Știm că mai există unii care nu cred nici în Dumnezeu, nici în Iisus Hristos, nici în Învierea Lui. Ca unii ca aceștia — dezorientați — am fi și noi dacă nu s-ar fi întrupat Dumnezeu, și dacă n-ar fi înviat din morți, și dacă n-am crede în învierea Lui. Căci ce poți ști fără Dumnezeu? Ce poți ști despre lume și om, despre viață și moarte, fără Dumnezeu? Dacă cineva poate trăi senin și liniștit fără aceste răspunsuri, e treaba lui, dar nimeni nu trăiește în lume singur, ca toate și totul să fie „treaba lui". Fiecare are o familie, familiile alcătuiesc societăți, societățile alcătuiesc țări, comuniuni de credințe, obiceiuri, limbă, neam, și mai există și mulțimi de întrebări care cer răspunsuri.

Spun unii: Hristos a fost mare, dar a fost doar om. Și n-a înviat. Din păcate o spun aceasta și unii care se cred teologi, desigur nu dintre ortodocși. Să fim serioși. Cu astfel de lucruri, nu că nu se glumește, cum zice românul, ci nu e permisă nici o improvizație și nici o înșelăciune.

Să fie limpede: Un Hristos care n-ar fi înviat, n-ar fi fost Dumnezeu. Din această perspectivă, învățătura și morala aduse de El nu ar avea mai mare importanță decît ale oricărui alt om. Și atunci nimeni n-ar mai putea fi oprit să-și alcătuiască propria sa morală. Aceea care îl avantajează pe el.

Iată ce a știut Dumnezeu cînd L-a înviat pe Hristos. A știut că numai așa se poate impune o normă morală divină, unică, absolută, salvatoare. Toate celelalte sînt pierzătoare. De om, de societăți, de țări și de lume.

* * *

N-am adus întîmplător vorbirea mea pînă aici. Am dorit să vă atrag atenția că fără Dumnezeu, ne vom găsi repede în fața unui dezastru moral care ne pîndește viața și mîntuirea. Toate cele care, aproape în fața lumii, ies din făgașul moralei, promivînd libertinajul, destrăbălarea, lipsa oricăror criterii morale în viață și societate, vor afecta grav familia și societatea. Toate acestea sînt alte forme ale ateismului, de data aceasta garantate prin dreptul la libertate. Dar dreptul la libertate nu e dreptul la călcarea normelor morale de conviețuire demnă în societate. În această societate liberă mai există și dreptul copiilor la candoarea lor, și dreptul la educație sobră și serioasă a tineretului, nu numai dreptul simțurilor la dezlănțuiri necontrolate, uneori publice, și uneori ieșite din făgașul naturalului.

Hristos a înviat ca să ne garanteze divinitatea normelor morale pe care le-a propovăduit cît a fost în lume. *Altele cu aceleași garanții nu există și nici nu sînt posibile.* Iar călcarea normelor celor divine, duce la pedeapsa divină. *„Fiule, nu disprețui pedeapsa Domnului"*, sfătuiește Sfîntul Pavel (Evr. 12, 5). *„Voi pedepsi lumea pentru răutatea ei"*, zice Domnul (Is. 13, 11). Sînt unii care întîmpină astfel de cuvinte cu zîmbete... neîncrezătoare! Dar zice Domnul: *„Pedepsele sînt pregătite pentru batjocoritori"* (Prov. 19, 29). Sfîntul Pavel, înțelept și logician neîntrecut, cunoscînd bine firea omenească gata să se arate „vitează în fața pedepsei, face apel mai ales la dreapta judecată a conștiinței fiecăruia: *„Trebuie să vă supuneți* (normelor civice și morale, n.n.) *nu numai de frica pedepsei, ci și din îndemnul conștiinței"* (Rom. 13, 5), pentru că *„frica are cu ea pedeapsa"* (1 Ioan 4, 18, pe cînd conștiința duce la iubire și la pocăință.

* * *

Ce ne-am face noi dacă Hristos-Domnul n-ar fi înviat? Căci El ne-a dat garanția că prin *Taina Spovedaniei* ni se iartă păcatele. Și ne-a dat această garanție ca Dumnezeu. Le-a dat episcopilor și preoților, și numai lor, puterea de a lega și dezlega, de a ierta păcatele spovedite și a le ține pe cele nespovedite și pentru care nu se arată căință. Ce ne-am face dacă Hristos n-ar fi înviat și această putere de iertare și dezlegare nu ar mai avea-o nimeni? Am rămîne în vecii vecilor cu păcatele noastre, candidați la muncile iadului.

Înțelegeți acum de ce Dumnezeu-Tatăl a trebuit să întărească prin *Înviere* Dumnezeierea Fiului? Ca să întărească prin Înviere puterea poruncilor și a puterilor date, prin Sfinții Apostoli, episcopilor și preoților prin Taina Preoției, de a săvîrși Sfintele Taine, de a ne sfinți viața prin Botez, Mirungere, Cununie, de a ne curăți de păcate prin Spovedanie, Împărtășanie, Maslu, și a ne duce pe calea mîntuirii.

Cei care au uitat, sau uită de toate acestea, se află pe calea pierzaniei, de care să ne ferească Dumnezeu pe toți.

Să ne bucurăm de Înviere. Să ne iertăm unii pe alții și să ne regăsim ca frați și fii ai aceluiași Tată ceresc, în unitatea credinței moșilor și strămoșilor noștri pe care o păstrăm de două mii de ani.

Să ne aducem aminte, acum odată cu primăvara, că trebuie să ne muncim pămîntul, după porunca Domnului, și să păstrăm între noi *Legea Domnului*, cinstea, demnitatea, iubirea care biruie tot răul, credința și speranța în ajutorul lui Dumnezeu, ca să ne bucurăm de libertatea obținută cu jertfe și să n-o transformăm în călcare de poruncă, în fărădelegi, în ură și răzbunare.

Hristos a înviat ca să ne redea bucuria și iertarea, încrederea în Dumnezeu și în viitorul nostru pe pămînt și în ceruri. Să redăm și noi bucuriile înapoi, celor care ne-au greșit, care ne-au întristat și pe care i-am întristat și noi.

Să-i arătăm lui Dumnezeu prin faptele noastre bune că am înțeles milostivirea Lui, și să-I cerem Domnului înviat să fie pururea cu noi, precum s-au rugat cei doi de pe drumul Emausului: *„Doamne, rămîi cu noi!"*

Și va rămîne cu noi, cu atît mai mult, cu cît vom rămîne și noi cu El!

NOSTALGIE PASCALĂ

Arome vagi din flori de liliac,
Mătănii lungi, cădelnițări la denii,
Vecinii mei cu sufletul sărac
Și-nrourat deapururi tivul genii, —

Timide fete-n focul unei hori,
Cînd soarele le soarbe ochi și plete
Iar cîntecul se rupe din viori,
Strîngînd la han, poporul să-l desfete, —

Mi-aduc aminte-un sat și-un prag străbun,
Icoane-ntr-o biserică-nvechită,
Copilăria-n jurul unui prun
Și-o inimă pe drumuri azvîrlită...

Octav Sargețiu

Învierea Domnului — taina învierii noastre

(Urmare din pag. a 2-a)

veau o bază puternică pe care se sprijineau. Această bază era, este și astăzi și va fi totdeauna, credința în realitatea istorică a Învierii Domnului.

Credința în realitatea istorică a Învierii Domnului definește și caracterizează pe adevăratul creștin. Învierea Domnului este dovedită și prin mărturii istorice. Iisus s-a arătat după Înviere mai multor persoane și în diferite locuri. Astfel, femeilor mironosițe (Luca 24, 1—8), ucenicilor Luca și Cleopa (Luca, 24, 36—45), lui Toma, pe care îl încredințează, prin arătarea rănilor, spunîndu-i: „Pentru că m-ai văzut, Tomo, ai crezut. Fericiți sînt cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan, 20, 24—28); la Marea Tiberiadei s-a arătat încă odată ucenicilor Săi (Ioan 21, 1—14). La argumentarea de care ne-am folosit se adaugă și viața Sfinților Apostoli de după Înviere. Ei devin cei mai vajnici apărători și vestitori ai Învierii, fiind pe deplin convinși de realitatea ei. Dacă ei au fost păscuți de îndoială în timpul patimilor Mîntuitorului, iar după Înviere își schimbă atitudinea, devenind curajoși, și hotărîți să înfrunte orice persecuție în numele Lui, această schimbare rapidă nu-și găsește rațiunea în minciună, înșelare sau iluzie, ci în convingerea absolută a lucrului văzut al Învierii Domnului, care pecetluiește definitiv misiunea Sa omenească și pe cea dumnezeiască. Răspîndirea vertiginoasă a creștinismului în lume, în pofida tuturor obstacolelor ce i-au stat în cale, se explică tot prin această supremă minune, prin care Iisus biruind moartea a deschis calea învierii celor adormiți.

Pentru creștinul adevărat, credința în Iisus Hristos este sinonimă cu credința în Învierea Lui. Creștinul e fiu al Învierii și numai prin ea își găsește tîlcul vieții și puterea creațiilor sale. Ce care consideră pe Dumnezeu ca o ființă personală, transcendentă creatoare și guvernatoare a lumii, dar ezită sau refuză să creadă în opera *Întrupării și răstignirii Mîntuitorului*, precum și în *minunea Învierii Lui*, nu pot f socotiți creștini. Ei pot fi numiți teiști. Pentru a putea fi învestiți cu toate darurile mîntuitoare ale creștinismului, ei trebuie să-și deschidă sufletul și să facă loc credinței în Învierea Mîntuitorului. Rațiunea i-a ridicat pe culmile apropiate de lumină și nu mai este decît un pas pînă la altarele deschise ale credinței. Ale credinței — prin excelență — în Învierea Mîntuitorului.

Iisus, Cel înviat a treia zi după Scripturi, e modelul perfect a vieții noastre, al beatificării și desăvîrșirii omenești. Fără seva hrănitoare a vieții, mlădițele tînjesc și pînă la urmă se prăpădesc. Chezășia biruinței noastre spirituale și morale rezidă în lucrarea divino-umană, în *modul teandric*. În virtutea acestui adevăr axiomatic, noi, creștinii, prăznuim an de an, cu bucurie legitimă, această sărbătoare, care simbolizează „taina învierii noastre" mărturisind și prin binețele pe care le adresăm unii altora: „Hristos a înviat", la care primim confirmarea: „Adevărat a înviat".

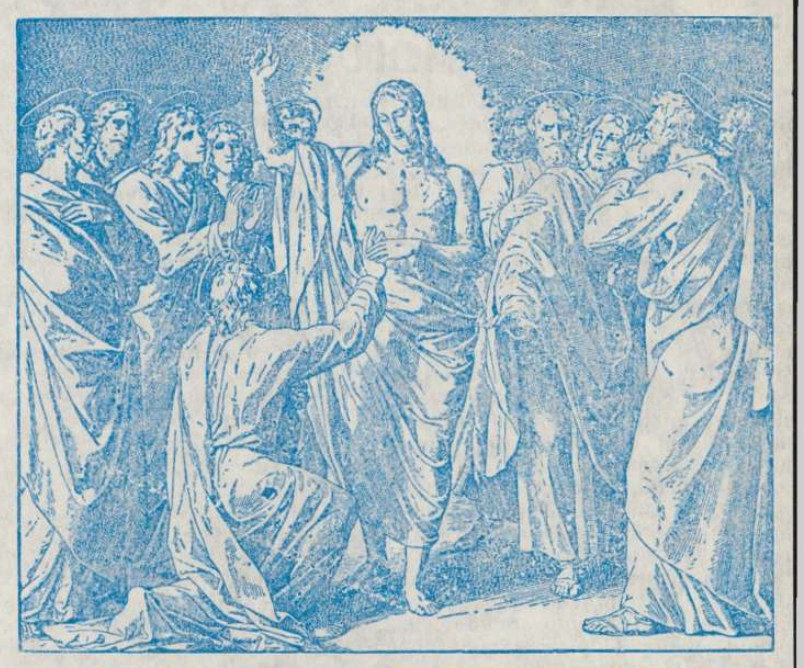

„Și după opt zile, ucenicii Lui erau iarăși înăuntru, și Toma, împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc și a zis: Pace vouă!

Apoi a zis lui Toma: Adu degetul Tău încoace și vezi mîinile Mele și adu mîna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios".

(In. 20, 26—27)

„Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le".

Cu sufletele înseninate de lumina Învierii Domnului, adresăm tuturor colaboratorilor și cititorilor „Telegrafului Român", urări de pace și fericire de Sfintele Paști!

Redacția

INFORMAȚII

— Marți, 1 aprilie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a luat parte în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu la Festivitatea instalării noului Rector al Universității din Sibiu, dl. prof. Dr. Dumitru Ciocoi-Pop, și a noului Decan al Facultății de Teologie din Sibiu, P.C. pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

— În aceeași zi după amiaza, Î.P.S. Sa a luat parte la inaugurarea Casei de Cultură a Studenților și Tineretului din Sibiu.

Și cu acest prilej, Î.P.S. Sa a adresat tineretului universitar din Sibiu cuvinte de suflet legate de misiunea și menirea lor în societatea românească de azi.

— Joi, 2 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită frățească P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei. În aceeași zi, însoțit de P.S. Andrei, I.P.S. Sa a vizitat Mănăstirea Rohia din Maramureș.

— Vineri, 3 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Simpozionul cu tema: „Copilul, ființă binecuvîntată și ocrotită de Dumnezeu", organizat de Comitetul Național Român pentru UNICEF împreună cu Biserica Ortodoxă Română și alte instituții de stat la Baia Mare.

Cu acest prilej, Î.P.S. Sa, pe lîngă intervenția avută în cadrul lucrărilor, a acordat un interviu Televiziunii Române, pe tema abordată, care a și fost difuzat pe postul național de Televiziune, Duminică 12 aprilie a.c., în cadrul emisiunii „Lumină din lumină".

Tot vineri, 3 aprilie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită frățească P.S. Justinian Chira, episcopul Maramureșului și Sătmarului.

— Duminică, 5 aprilie, a.c., Înalt Prea Sfințitul Antonie a susținut în sala Teatrului Național din Sibiu, conferința: „Oamenii de știință și religia", în cadrul Serbărilor Ortodoxiei, Sibiu 1992.

— Marți, 7 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

— Miercuri, 8 aprilie, Î.P.S. Sa a luat parte la Simpozionul de la Casa centrală a Armatei din București, organizat de Liga culturală pentru unitatea românilor de pretutindeni, închinat împlinirii a 74 de ani de la Unirea Basarabiei cu România.

În cadrul Simpozionului la care au participat mari personalități ale vieții politice și culturale din țară și din străinătate. Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: *„Se apropie Paștile, Domnilor!" — Lupta și biruința făuritorilor Unirii Basarabiei din 27 martie 1918, pilda celor de azi".* Î.P.S. Sa a participat apoi și la recepția oficială oferită de organizatori.

— Joi, 9 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a oficiat la Mănăstirea Cernica, alături de P.F. Patriarh Teoctist al României și Î.P.S. Nestor al Olteniei, slujba parastasului pentru cei care au fost luptătorii pentru Unirea Basarabiei cu țara mamă. În aceeași zi, seara, Î.P.S. Sa a luat parte la Spectacolul de gală dat de artiști români și basarabeni la Palatul Copiilor din București.

— Luni, 13 aprilie 1992, Î.P.S. Sa a făcut o vizită la șantierul Mănăstirii „Brîncoveanu", Sîmbăta de Sus.

În aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit la Reședința mitropolitană din Sibiu pe primarul orașului Baden Baden din Germania, însoțit pe pr. A. Mironovici, parohul bisericii ortodoxe române din acest oraș.

Tot în aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit pe dl. general I. Culda, Secretar de Stat la Ministerul Apărării Naționale.

Tot în aceeași zi, Î.P.S. Sa a primit pe dl Marian Munteanu, lider al Mișcării Tineretului din România, aflat într-o vizită la Sibiu.

— Marți, 14 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe dl. Dr. Martin Hirt, din partea Organizației „Diakonisches Werk" din Germania.

Arhid. Visarion Bălțat

ITINERAR MOLDOVENESC

După cum se știe, în cadrul Bisericii Ortodoxe Române au luat ființă după Revoluția din decembrie 1989 două organizații de tineret: Asociația Studenților creștini ortodocși din România (ASCR) și Liga tineretului ortodox (LTO), care își propun să desfășoare o activitate de renaștere spirituală în rîndurile tineretului românesc, inspirată din credința și spiritualitatea ortodoxă. Statutele acestor asociații au fost aprobate de Sf. Sinod al Bisericii noastre, iar Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei a primit responsabilitatea coordonării pe Țară a activității lor. La nivel de filiale, tinerii lucrează de asemenea sub directa îndrumare și cu sprijinul ierarhilor și preoților din eparhiile respective. Cele două asociații s-au dovedit a fi foarte active, organizînd atît acțiuni catehetice și caritative cît și manifestări culturale și duhovnicești. La Sibiu, Liga tineretului ortodox organizează săptămînal vizite la cele două cămine de bătrîni și la azilele de copii orfani și handicapați, cursuri catehetice, ca și serile duhovnicești de joia, la care sînt invitați ierarhi, monahi și preoți cu renume, din toată țara. De asemenea, au fost organizate „Sărbătorile Ortodoxiei", în Postul Crăciunului și, recent, în Postul Sf. Paști.

După ce s-a întîlnit în mai multe rînduri cu tinerii din București, apoi cu cei din Cluj, din Timișoara, Brașov și din alte orașe ale Țării, recent, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a fost invitat de ASCOR Iași pentru seara duhovnicească de vineri 3 aprilie, din cadrul ciclului de întîlniri organizate la Casa de cultură a studenților ieșeni sub genericul *„Urcuș spre înviere".* P.S. Sa a vorbit despre „Rugăciune, o luptă niciodată pierdută" și a răspuns numeroaselor întrebări venite dintr-o sală arhiplină, în care sute de tineri din lipsă de spațiu suficient au fost nevoiți să stea în picioare, mai mult de patru ore cît a durat întîlnirea. Din întrebările adresate s-a putut vedea interesul deosebit manifestat de tineri pentru viața duhovnicească, pentru rugăciunea particulară, dar și pentru slujbele bisericești și îndeosebi față de Sf. Liturghie, care este izvorul și puterea oricărei rugăciuni. S-a putut constata și la Iași cît de mult tineretul român însetează după o autentică viață spirituală, pe care nu i-o poate oferi decît Biserica Ortodoxă, singura păstrătoare a credinței și spiritualității evanghelice și patristice în toată curăția lor. Din lipsă însă de îndrumători duhovnicești, mulți tineri sînt atrași de practici ascetice necreștine, ca yoga, meditația transcedentală, zen etc. sau de sectele creștine a căror spiritualitate este mutilată pe măsura rătăcirii lor de la dreapta credință.

După această seară duhovnicească, sîmbătă 4 aprilie, P.S. Episcop Serafim s-a întîlnit cu studenții Facultății de Teologie din Iași cu care s-a întreținut despre *Problemele actuale ale teologiei ortodoxe.* S-a constatat și aici deschiderea tinerilor teologi spre o Teologie nouă și înnoitoare, ca expresie vie a rugăciunii și în general a experienței mistice. Teologia este viață și expresie a vieții de comuniune a omului cu Dumnezeu. Teologia nu este o materie de studiu ca orice altă disciplină, care ar putea fi învățată chiar și de un necredincios, căci ea nu se reduce la o cunoștință teoretică, abstractă, fără impact asupra vieții și a persoanei, ci, dimpotrivă, avînd ca temei Revelația dumnezeiască, tinde spre primirea ei prin credință și cunoaștere existențială care transformă pe om și-l desăvîrșește.

După aceea, în prezența tinerilor teologi, P.S. Sa s-a întîlnit cu un grup de membrii ai Asociației „Oastea Domnului" cu care s-au discutat unele aspecte ale activității acestei Asociații din cadrul Bisericii noastre. Viitorii preoți au putut astfel să se edifice despre șansa pe care o poate reprezenta această Asociație pentru înnoirea spirituală a poporului nostru atunci cînd ea lucrează în Biserică și sub oblăduirea directă a preoților — așa cum ea a fost concepută de întemeietorii ei: mitropolitul Nicolae Bălan și preotul Iosif Trifa —, dar să cunoască și anumite abateri și alunecări spre sectarism ale unor grupări de „ostași", chiar din zona Moldovei. Deși aceste abateri nu caracterizează Mișcarea Oastei Domnului, care a luat atitudine împotriva lor, totuși ele îi pot compromite lucrarea prin confuzia pe care o seamănă atît în rîndul credincioșilor cît și al unor preoți cu privire la caracterul ortodox al Asociației însăși.

Seara, P.S. Serafim a participat împreună cu Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei la Vecernie, în Catedrala mitropolitană din Iași.

Duminică, 5 aprilie, din încredințarea Î.P.S. Daniel, P.S Sa a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica ctitorie a marelui mitropolit Veniamin Costache din parohia Sinești de lîngă Iași, în prezența unei mari mulțimi de credincioși din această localitate și din satele învecinate. La priceasnă s-au împărtășit cîteva sute de credincioși în frunte cu numeroși copii. După Sf. Liturghie, credincioșii din satul Stornești l-au invitat pe P.S. Sa să viziteze biserica lor, nou construită.

Seara, P.S. Serafim a slujit Vecernia și a participat la o adunare a Oastei Domnului la biserica Curelari din Iași. Programul duhovnicesc al acestei seri a fost frumos alcătuit de P.C. Preot paroh I. Dimitriu, la reușita lui aducîndu-și o însemnată contribuție copiii și tineretul, prezenți în număr foarte mare. A fost un „model" de Adunare a Oastei, la care cîntările și rugăciunile tradiționale ale Bisericii s-au îmbinat cu cîntări, poezii și rugăciuni specifice acestei mișcări. Este meritul preotului paroh de a fi știut să integreze lucrarea „Oastei" în sînul Bisericii spre zidirea duhovnicească a tuturor credincioșilor. S-a simțit aici într-adevăr că „Oastea" este a Bisericii, că între ea și Biserică nu există nici o distanță, nici în învățătură dar nici chiar în cîntările ei, care, inspirate din slujba bisericească, alcătuiesc o continuitate absolută cu aceasta.

Pretutindeni în Moldova se simte credința și evlavia unui popor care a rămas fidel poate mai mult ca în alte părți ale țării, înaintașilor săi. La aceasta a contribuit și contribuie fără îndoială și multimea mănăstirilor de aici. Numai după Revoluție, în Arhiepiscopia Iașilor, Î.P.S. Daniel a reînființat peste 50 de mănăstiri și schituri pe care le-a populat cu călugări sau călugărițe, în marea lor majoritate tineri. Este o mare nădejde pentru viitorul Bisericii și Neamului.

Întors la Sibiu, luni 6 aprilie, P.S. Serafim a susținut la Teatrul de Stat din localitate, în cadrul „Sărbătorilor Ortodoxiei", organizate de Liga tineretului ortodox de aici, tema *„Ortodoxia față în față cu celelalte confesiuni".*

S.

Rector nou la Universitatea sibiană, Decan nou la Facultatea de Teologie

(Urmare din pag. a 3-a)

că e cel mai mare istoric al Bisericii Ortodoxe Române, astăzi, acest lucru ar trebui să-l spun eu. Nu-l mai spun însă, fiindcă e îndeobște cunoscut. Restul va adăuga P.C. Sa. Nu atît pentru noi, cît pentru oaspeți. Am observat ieri, la o scurtă întîlnire cu D. Rector că nu prea știm multe lucruri unii despre alții. Așa au fost vremurile. Laicii știau mai puține despre clerici! Iată de ce am să dau eu un fel de exemplu de cum trebuie făcută o astfel de prezentare, atît cît îmi voi aminti pe loc. M-am născut în Cutare loc și timp, am cîteva diplome și doctorate, sînt membru la niște Academii și Societăți și am scris niște cărți și studii. Sînt șeful personalului casei arhierești, personal alcătuit din trei maici, un paznic-caloriferist și un șofer! Cam așa!

Sper că aveți aceea virtute rară care se cheamă simțul humorului. Voi constata de îndată. Unii cînd își fac scurta prezentare își arată și hoby-urile. Ale mele sînt cărțile vechi și noi, și arta populară românească veche.

Dl. Rector care a studiat în Anglia nu-mi va condamna aceste divagații atît de puțin academice, dar foarte englezești, decît dacă, fost student la Cambridge, Universitatea învinsă adesea la vîsle pe Tamisa de cei din Oxford, unde am studiat eu, nu va continua să-mi poarte pică! Această competiție de secole e un mare motiv de rivalitate între cele două cele mai vechi universități din Anglia!

Eu, cînd m-am dus prima oară în Anglia, la studii, Anglia era ca și astăzi regat, fost imperiu, cu o regină stimată, și, poate chiar iubită. În orice caz ea e Anglia. E simbolul care trebuie iubit. Într-o seară am asistat la închiderea emisiunii de televiziune pe un anumit Canal, se pare *Thames.* Așa e obiceiul acolo: la sfîrșit apare regina, călare pe un cal supreb, avînd în jur toată familia regală, și se cîntă Imnul național, *God save the Queen* (se adaptează și la *the King).* Spre surprinderea mea, cînd clipul — așa se cheamă? — era pe terminate, speakerul a primit niște știri noi și a reluat emisiunea. Privind încă la familia regală, a izbucnit în rîs și a zis: *Și acum, hai să trecem totuși și la lucruri mai serioase!* L-am întrebat pe vecinul meu — era Păr. Lucian Gafton: — pe ăsta mîine îl arestează pentru insultă, nu? Vă imaginați: veneam din țara lui Ceaușescu, cu mentalitatea de acasă! Acolo nu era altceva decît humor englezesc, cuminte, gustat și de regină. La noi! ...

Ei, astăzi s-au schimbat și la noi mentalitățile. Deci: hai să trecem la lucruri mai serioase:

Domnule Rector,

Vă felicit în numele meu și al Mitropoliei noastre, pentru noua și importanta funcție în care ați fost ales. Vă va felicita și noul nostru decan ales, în numele profesorilor pe care vi-i va prezenta și, desigur și în numele studenților teologi. Eu îl felicit desigur și pe P.C. Sa, Părintele Prof. Dr. Mircea Păcurariu și îi doresc tot sporul în greaua sarcină de pregătire a preoților din partea noastră de Transilvanie.

Avem toată încrederea că integrarea Facultății de Teologie în Universitatea sibiană va fi benefică reciproc. Dumnezeu intră în Universitate, și cultura laică va beneficia și ea de atenția studenților teologi și a viitorilor preoți. Epoca cere astfel de ajustări și reglementări, după ce o „epocă de aur" s-a dovedit de tinichea, despiritualizînd o țară și mutilînd cîteva generații. Din fericire e posibilă refacerea. E posibilă recuperarea și aceasta va fi datoria noastră a tuturor.

Sperăm să cultivați în Universitate acel spirit care să nu îngrădească libertatea de opțiune și de manifestare a credinței. Fără Dumnezeu — știm și credem noi — nu poate crește nimic bun. Dostoievski a spus: *„Dacă nu există Dumnezeu — totul e permis"*, deci anarhia. Științele își revin la onestitate și teologia își va reveni la realizarea unui nivel de comunicare intelectuală cu laicii, respiritualizînd umanismul sau umanitarismul secolului trecut, ca și al „epocii de aur", care nu și-au putut valida consistența. Să găsim împreună cele mai corect gîndite căi și mijloace de a intra în secolul XXI cu programe comune, inspirate din dorința comună de a întoarce omul și omenirea pe făgașe de onestitate în cercetare, și de onestitate în credință — noi avînd siguranța că pe această cale, cele două mijloace de explorare a vieții și a nemuririi, și de trăire a lor, se pot conjuga cu ușurință și se pot ajuta. Noi vă asigurăm că o vom face.

Studenții noștri au un program pe care îl respectă încă din secolul IV. Vă voi cita un program scris de Sfîntul Grigore de Nazianz. Veți vedea că ierarhii conjugau încă de atunci cultura cu teologia, ceea ce trebuie să facem și noi astăzi, din ambele părți. Poemul e în traducere liberă:

„După aceea veniră Atena și studiul elocinței.

Despre cele ce-am făcut în această cetate alții să povestească. (Mai înainte studiase în Nazianz, Palestina și Alexandria Egiptului, la școli laice, n.n.).

Cu frica lui Dumnezeu viața mi-am petrecut;
Cel dintîiu între cei ce bine învățau;
Cum eram în floarea tinereții și în avîntul îndrăznelii;
În timp ce alții se înflăcărau în tot felul de prietenii,
Eu duceam o viață liniștită
(Eram un izvor marin, dulce, între ape amare,
Așa cum se zice).
Nu eram atras de cei ce duceau spre vătămare,
Ci eu îmi atrăgeam prietenii spre lucrurile cele mai bune.
Dumnezeu mi-a făcut și acest bine:
M-a adus și mi-a dat ca prieten un bărbat prea înțelept,
Care prin viața și cuvîntul său pe toți îi întrecea.
Cine era acesta? Pe dată veți afla.
Era Vasile, marea valoare a secolului meu.
Pe el îl aveam tovarăș și de învățătură (Sf. Vasile cel Mare, n.n.).
Și de cameră și de sfat; și, de e permis să mă laud,
Pot spune că eram o pereche vestită în Grecia.
Toate ne erau în deobște și un singur suflet aveam,
Și acesta unea deosebirea corpurilor noastre.
Ceea ce însă pe noi, mai ales unul și același
Ne-a făcut, aceasta a fost:
Dumnezeu și o dorință de lucruri mai bune.
Prin aceasta am ajuns la o astfel de încredere
Unul față de altul,
Încît ne spuneam și adîncurile inimii noastre,
Legîndu-ne și mai mult prin dragoste,
De o parte și de cealaltă.
Aceeași gîndire în toate apropie pînă la identitate".

Iată un bun program pentru studenții noștri teologi, dar și pentru cei din disciplinele laice ale Universității.

Față de studenții de la Facultățile laice, studenții noștri se află sub un vizor în plus și chiar Dv. Dl. Rector și ceilalți studenți îi veți judeca după criteriul stabilit tot în secolul IV de către Sf. Ioan Hrisostom, o altă minte mare a acelui secol, și a tuturor vremurilor:

„Nimeni nu vrea să vadă în preot o ființă făcută din carne și din oase și un om împotmolit în noroiul comun; el e judecat ca și cum ar fi un înger, ca și cum ar fi ferit de orice slăbiciuni omenești. Viciile omului de rînd se pierd în umbră; ale preotului nu. Mărimea păcatelor lui se judecă după rangul și misiunea lui de preot, nu de om. Cea mai mică pată șterge frumusețea totului".

Nu vă voi ruga să faceți abstracție de acest criteriu. Dimpotrivă, voi ruga pe Părintele Decan și întregul corp profesoral, și mai ales pe domnii studenți teologi, ca să aibe mereu în față aceste criterii în relațiile cu lumea laică, precum și cu colegii lor din Universitate. Așa credem că studenții noștri vor fi bune exemple pentru toți ceilalți studenți ai Universității. Ei vor fi, cu anticipație, preoți în Universitate, norme morale, exemple de probitate și onestitate. Pentru aceasta Facultatea noastră are mijloace și e gata să și le perfecționeze.

Cred că e o datorie de onoare să mulțumim fostului Rector P.C. Arhid. Dr. Constantin Voicu și fostului Prorector Prof. Dr. Dumitru Abrudan care și-au încheiat mandatele astăzi, pentru îndelunga și rodnica lor activitate în vremuri grele și să vă urăm Dv., cei ce vi le începeți, pași înainte. Am în vedere pe Dl. Rector Pop-Ciocoi Dumitru, Domnii Prorectori, Dl. secretar științific al Universității, P.C. Prof. Mircea Păcurariu, decan și P.C. Prof. Dr. Liviu Streza, secretar științific la Facultatea de Teologie. Eu vă pun în față maximum-ul. Și Sf. Evanghelist Matei a arătat că Mîntuitorul a cerut: *Fiți desăvîrșiți.* În economie, în inginerie, în medicină, în toate disciplinele. Desigur și în teologie. Pentru teologi aș mai aminti încă o poruncă biblică, *„Fiți sfinți".* Dar să știți că nici aceasta nu e exclusiv adresată teologilor sau preoților, ci tuturor oamenilor. Că la nici unul din cele două țeluri nu se poate ajunge ușor, se știe. *Dar una e să nu le ai, și alta e să le ai și să te afli mereu în drum spre ele.* În profesiune, ca și în misiune. În viața de obște, în societate, ca și în viața personală.

Eu rog pe Dumnezeu să binecuvinteze cu Harul Său acest început al Dv. ca Rector, D-le Dumitru Ciocoi-Pop, și al Păr. Mircea Păcurariu ca Decan, ca și munca ajutoarelor și colaboratorilor Dv. și a studenților.

Sînt sigur că auditoriul dorește acum să vă asculte pe Dv. și eu îmi cer iertare că v-am ținut prea mult de vorbă.

1. IV. 1992
Facultatea de Teologie Sibiu

Cinstirea Arhipăstorului de la Sibiu

Prin hotărîrea Adunării Generale a Academiei de Științe a Republicii Moldova din 12 martie 1992, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a fost ales membru de onoare al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Conferirea înaltului titlu de academician i-a fost adusă la cunoștința Î.P.S. Sale prin două telegrame semnate de dl. Ion Ungureanu, Ministrul Culturii și Cultelor din Republica Moldova și de academicianul A. Andrieș, președintele Academiei de Științe a Republicii Moldova. Așa încît la titlurile de *Dr. în Teologie* Oxford, *Dr. în Teologie* București, *Dr. honoris causa,* Facultatea de Teologie Presow, Cehoslovacia, *Honorary fellow* ales de „Society of Antiquaries" (Soc. de Istorie, Arheologie, Antichități) din Edinburgh, Anglia, de *Ehrenmitgliedschaft des Kuratoriums des Stiftungsfonds „Pro Oriente"* Viena, Austria, Î.P.S. Sa își adaugă și titlul de academician, ales de Academia de Științe a Republicii Moldova.

International Biographical Centre, din Cambridge, Anglia, l-a inclus în *Enciclopedia „International Leaders in achievement"*, (Conducători internaționali cu realizări deosebite), ed. I, Cambridge, 1988, p. 626. De asemenea a fost inclus în *Enciclopedia americană „Five thousand personalities of the world"* (Cinci mii de personalități ale lumii) editată de *The American Biographical Institute,* ed. II, 1990, p. 398.

Î.P.S. Sa s-a numărat printre personalitățile din lume care în anul 1991 a fost onorat cu titlul „MAN OF THE YEAR — 1991" (Omul anului 1991), de către *American Biographical Institute.* În adresa prin care i s-a adus la cunoștință Î.P.S. Sale această alegere, se scrie: *„Deliberări deosebite au avut loc pentru a-i alege pentru această onoare pe cei ale căror realizări și dedicări unor scopuri exemplare au fost considerate a fi printre cele mai importante".* De asemenea, Î.P.S. Sa se numără printre personalitățile din lume care, în anii 1991—1992, a fost onorat cu titlul de MAN OF THE YEAR FOR 1991—1992 (om al anului pentru anii 1991—1992), de data aceasta de către *International Biographical Centre* din Cambridge, Anglia. În scrisoarea primită se arată că *„numai cîteva personalități ilustre, ale căror realizări și succese în conducere sînt deosebite pe plan internațional".*

Nota Redacției. Am notat cele de mai sus, deoarece unele asemenea calificări au mai fost date publicității despre alții. Noi le publicăm și ca un omagiu cu prilejul împlinirii în 1992 a 10 ani de păstorire a Î.P.S. Sale ca Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului. Îl felicităm.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Andealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul,* Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc;* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU

1 mai 1992

Nr. 17—18

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei (I)

Preliminarii biografice.

Despre episcopul Melchisedec Ştefănescu, fost al Dunării de Jos, o vreme cu reşedinţa la Ismail în Basarabia, apoi la Galaţi şi, în cele din urmă, episcop al Romanului, s-a spus de către un contemporan că era *„cel mai învăţat episcop al Românilor"*, iar un biograf l-a numit *„cel mai strălucit arhiereu al regatului român"* (v. Const. C. Diculescu, Episcopul Melchisedec, Buc., 1908, p. 15—16). Strălucea în istorie, filologie, arheologie, teologie şi litere. În 1851 obţine de la Academia din Kiev titlul de Magistru în teologie şi litere. A fost profesor la Seminarul Veniamin din Iaşi, de ermeneutică şi omiletică, dar preda şi ebraica, şi latina, şi franceza. A fost profesor şi rector şi la Seminarul din Huşi din 1856. A fost delegatul clerului în Divanul Ad-hoc din 1857 fiind, alături de fraţii Scriban, unul din cei mai zeloşi apărători ai unirii Principatelor.

Trece prin multe demnităţi. În 1860 e numit, ca arhimandrit, locotenent de episcop la Huşi, unde rămîne trei ani. Pe baza documentelor studiate acolo, publică opera: *Cronica Huşilor şi a episcopiei cu asemenea numire* (1869). În 1870 e ales membru al Academiei Române. Încă din 1862 fusese hirotonit episcop, la Iaşi, dar tot ca locotenent de Huşi. În 1864 trece la nou-înfiinţata episcopie a Dunării de Jos, avînd sub jurisdicţie Bolgradul, Covurluiul şi Brăila, iar din Basarabia românească, Ismailul, unde îşi şi fixează reşedinţa. Vine însă tot ca locotenent şi numai în 1856 devine titular. Girează o vreme şi Mitropolia Moldovei (1866), cînd mitropolitul Calinic Miclescu a fost suspendat şi judecat ca separatist. Carol I îl graţiază pe Calinic Miclescu.

Melchisedec rămîne în Ismail pînă în 1878 cînd tratatul de la Berlin dă din nou Cahulul, Bolgradul şi Ismailul ruşilor. În acelaşi an îşi mută reşedinţa la Galaţi. Aduce aici şi Seminarul.

În 1879 e ales episcop la Roman. De aici vizitează Bucovina. E interesant ce scrie despre Ştefan cel Mare:

„Apropierea de mormîntul lui îţi umple sufletul de nişte mişcări lăuntrice, care te transportă în trecutul glorios al ţării, condusă de acest extraordinar bărbat, mare erou şi mare om politic. Mişcarea sufletească te înfiorează, te umple de lacrimi şi te zguduie în toată existenţa fizică şi spirituală. Ce va fi fost el în viaţă, dacă numai umbra lui are atîta putere morală!". (O vizită la cîteva mănăstiri şi biserici antice din Bucovina, în „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie" nr. 1 şi 2 din 1883, şi în „Analele Academiei Române", VII, 2).

Iată un Melchisedec patriot sensibil şi profund. Aşa se explică şi vizitele făcute la Plevna, Griviţa şi în alte locuri scumpe istoriei româneşti. Prin 1885 vizitează Basarabia, Chişinăul şi Noul Neamţ, unde mai trăia întemeietorul, vestitul Andronic, venit de la Mănăstirea Neamţului.

O vizită la Kiev i-a adus o nenorocire care l-a urmărit pînă la moarte. A fost mereu acuzat că e rusofil, vînzător de ţară, complotist împotriva regelui. Ziarele şi-au făcut nefasta „datorie" de a-l ponegri, pentru că se vacantase scaunul de mitropolit primat, după moartea lui Calinic. Toate drumurile spre mai sus i-au fost barate într-una, calomnia nelipsind pentru erudiţia sa, pentru cărţile scrise, pentru descoperirile istorice din hrisoave vechi. Devenise incomod prin competenţa lui evidentă în toate şi, prin distanţa, cultura lui care îl distanţa şi îl plasa mult deasupra contemporanilor doritori de poziţii, mereu cu dorinţele invers proporţionale cu valoarea lor.

A suferit toată viaţa. Chiar prieteniile unor oameni mari ca V. A. Urechea nu l-au putut ajuta. Invidia e lipsită de scrupule şi găseşte întotdeauna căile de reuşită!

Un lucru nu i s-a putut reproşa: că n-ar fi fost un ortodox cu convingeri puternice. Dar şi din aceasta i s-a făcut o vină, fiind numit *„fanatic pentru ortodoxie"* (Ziarul „Lupta", 24—25 dec. 1886).

I s-a reproşat pînă şi acest lucru, deoarece scria şi împotriva protestanţilor, şi împotriva catolicilor. Aşa se face că duşmanii lui, de fapt cei care voiau să-i oprească ascensiunea, ca să urce ei, au angajat pînă şi presa străină împotriva lui, spre ex. ziarul *Neue freie Presse*, din Viena catolică.

Acest lucru îl explică chiar Melchisedec, scriind despre duşmanii lui: *„Ei sînt agenţi ai propagandei iezuitice şi găsind în mine un apărător neînduplecat al Bisericii noastre strămoşeşti, care aparţine la Ortodoxia Orientului, au unit toate forţele vicleşugului iezuit spre a mă denigra înaintea ţării şi a naţiunii mele, reprezentîndu-mă ca pe un agent al politicii ruseşti"* (la Diculescu, *op. cit.*, p. 25).

Mai mult nu s-a apărat. Nu şi-a socotit calomniatorii vrednici de polemica sa cu ei. La Roman a păstorit 13 ani. A murit de gută, la vîrsta de 69 de ani, la16mai 1892, adică exact acum o sută de ani.

Cîteva principii ale gîndirii şi activităţii sale.

Nu ne-am fi oprit asupra lor, dacă ele nu s-ar putea impune şi astăzi Bisericii Ortodoxe Române, drept jaloane de urmat într-o epocă în care Biserica îşi caută rosturile în societatea contemporană, şi e chemată tot mai mult să-şi demonstreze modul în care îşi înţelege implicarea în promovarea acestor rosturi care nu pot fi decît ale ei. Aşadar de la care ea nu poate lipsi.

Ne vom folosi desigur de biografiile lui, din care vom extrage ceea ce ni se va părea elocvent pentru noi cei de azi. Iată cu ce am începe:

„Melchisedec era pătruns de ideea că Biserica nu poate avea o înrîurire asupra societăţii româneşti, dacă reprezentanţii ei nu binecuvîntează, nu ştiinţesc şi nu îmbărbătează mişcările înalte şi aspiraţiunile mari ale naţiunii". (Diculescu, *op. cit.*, p. 33).

Mă întreb cum va discerne Biserica de azi îndatoririle ei, pe care Melchisedec le gîndeşte politice, dar nu partizane, ci naţionale. Căci implicarea lui privea unirea, aducerea unui prinţ străin, neutralitatea şi modalitatea alegerilor puterii legiuitoare.

El a militat pentru neatîrnarea Bisericii române, iar mai tîrziu pentru autocefalie. În organizarea Bisericii prevedea înfiinţarea unei autorităţi sinodale *„în care să fie reprezentată şi preoţimea fiecărei eparhii"*. Era la curent cu reglementările şaguniene din Transilvania, deşi se pare că el avea în vedere ceva mai mult decît reprezentarea în Congres, după modelul şagunian.

Mihail Kogălniceanu îi susţine această idee, dar ea nu-i reuşeşte lui Melchisedec.

Cu privire la alegerea episcopilor, în afară de preoţi, conform canonului VIII al Sinodului din Laodiceea, sînt chemaţi, să participe şi laici. Încă un ecou al reglementărilor şaguniene, care, în cele din urmă, se vor impune, după 1920.

O experienţă tristă a avut Melchisedec cu secularizarea averilor mănăstireşti din vremea lui Cuza. Soluţia i s-a părut mai întîi salvatoare, eliberatoare de corvoada preocupărilor materiale şi, mai ales, eliberatoare de grecii care acaparau şi duceau toate veniturile mănăstirilor în ţările lor. Milostenia românească, grija pentru Orientul căzut sub turci, s-a prefăcut încetul cu încetul într-un adevărat jaf al averilor Ţării, în profitul unor călugări greci, care se îmbogăţeau cărînd totul peste graniţe.

Dar secularizarea afecta şi pe monahii români. Aceştia n-au înţeles politica lui Melchisedec. Şi-a atras astfel ura neîmpăcată a călugărilor. Chiar Filaret Scriban, care îi fusese prieten, l-a condamnat pentru că s-a realiat politicii *Puterii* civile în această privinţă. Mai tîrziu şi-a dat seama că ceea ce considerase el a fi un act îndreptăţit, s-a dovedit a fi fost periculos şi nedrept cu Biserica locală. A numit secularizarea

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALA
Mitropolitul Ardealului

Amintirea unui mare ierarh

Pare de necrezut şi, totuşi, s-au împlinit 25 de ani de cînd — într-o zi mohorîtă de 25 aprilie, din anul 1967, ne-a părăsit pentru totdeauna blîndul şi vrednicul de pomenire, mitropolitul Ardealului Nicolae Colan. Deşi împovărat de ani şi de suferinţe trupeşti, credincioşii catedralei din Sibiu — ca şi ai altor biserici parohiale din Arhiepiscopie, — erau obişnuiţi cu figura lui blîndă de ierarh înţelept, asemănătoare cu a Sfîntului al cărui nume l-a purtat din botez şi pe care l-a păstrat şi în călugărie. Eram obişnuiţi, în acelaşi timp, şi cu vorba lui blajină şi înţeleaptă, cu cuvîntările sale presărate cu multe cuvinte din vechea limbă românească, care lăsau impresia unor vechi cazanii.

Viaţa nu i-a fost senină, dar cu toate acestea, a izbutit să se impună în ochii tuturor prin muncă neîntreruptă în slujba neamului şi a Bisericii, prin dragoste faţă de obştea mare a credincioşilor săi, printr-o adevărată jertfă în slujba neamului în vremuri de mare vitregie pentru ţara întreagă.

Născut într-o familie de ţărani în comuna Araci din judeţul Covasna, la 28 noiembrie 1893, a făcut studii strălucite la renumitul Liceu „Andrei Şaguna" din Braşov (1906—1914), la Institutul teologic „Andreian" din Sibiu (1914—1917), apoi la Facultatea de Teologie a Universităţii din Bucureşti, (cu licenţă în 1920), la Facultatea de Teologie protestantă a Universităţii din Berlin (1920/21). În timpul primului război mondial, s-a refugiat cu trupele româneşti dincolo de Carpaţi, ajungînd pînă la Chişinău, unde a militat, prin colaborările sale la diferite ziare ale vremii, pentru realizarea unităţii noastre statale.

Remarcat şi îndrumat de fostul său profesor de teologie, acum mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan, a îndeplinit, la Sibiu, o seamă de slujiri de mare răspundere: secretar arhiepiscopesc (1921—1922), profesor de Noul Testament la Academia Teologică „Andreiană" (1922—1936) şi rector al ei (1928—1936), profesor la Şcoala militară, redactor al Revistei Teologice (1923—1936), fondator şi redactor al revistei „Viaţa Ilustrată" (1934, continuată la Cluj pînă în 1940), preşedinte al Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu, secretar general al Asociaţiei clerului „Andrei Şaguna" din Transilvania, membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului şi în Congresul Naţio-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Mircea Păcurariu

Copiii în rugăciunea părinţilor

Părinţii se simt datori să facă totul pentru copiii lor, ca să devină oameni de valoare în neamul lor, ca să-i ajute să se impună în lume prin binele ce-l fac, îndemnînd şi pe alţii să facă bine. Dar părinţii îşi dau seama că ei nu pot face tot cît ar trebui pentru copiii lor şi de aceea simt datoria să ceară şi ajutorul lui Dumnezeu pentru viaţa lor de bună rodnicie. Copiii lor ocupă locul prim şi principal în rugăciunile părinţilor cerînd tot ce gîndesc că le-ar fi de folos. Ei se roagă pentru copiii lor cu cea mai mare căldură şi stăruinţă. Ei cer pentru copiii lor de la Dumnezeu sănătate, cumînţenie, împrejurări favorabile în desfăşurarea vieţii lor. Cer ca aceştia să-şi cîştige un nume bun între oameni prin faptele bune şi de ajutorare ce vor face acelora. De cîte ori vine un moment important în viaţa lor, de cîte ori au de împlinit o faptă mai hotărîtoare, de trecut peste o greutate, părinţii se îndreaptă cu rugăciunea lor către Dumnezeu ca să le stea copiilor aproape cu puterea Lui, cu ajutorul Lui.

Toate acestea le fac părinţii fără şovăială, în grabă. Ei se bucură de orice succes al lor, mulţumind lui Dumnezeu pentru ajutorul ce li l-a dat. În toate acestea se vede că pentru părinţi, copiii au o valoare care le întrece pe toate, că fiii lor nu pot fi nişte fiinţe trecătoare. Nu se pot împăca cu gîndul că fiii lor nu vor dura veşnic, dacă nu în viaţa aceasta, cu siguranţă în cea viitoare, pentru a fi veşnic cu ei, pentru a avea veşnic bucuria de a fi cu ei în fericirea fără sfîrşit.

Nu poate fi iubire adevărată faţă de cineva fără credinţa în veşnica lui existenţă şi fără nădejdea bucuriei fără sfîrşit a împreunei convieţuiri.

Pr. prof. Dumitru Stăniloae

Chipuri din pridvorul amintirilor mele: NICHIFOR CRAINIC (II)

(Continuare din numărul trecut)

Şi Nichifor Crainic consideră că, pentru educaţia cetăţenească a maselor, presa trebuie să fie ca un pedagog, un apostol, un duhovnic sau misionar; iar politic: *„Un parlament al Neparlamentarilor"*. Dar ziarul *„Calendarul"* a fost suspendat de trei ori sub Dictatura Carlistă şi Directorul lui a fost închis la Jilava.

A treia oară, după articolul *„Regele Wieder şi Duduia Regină"* a fost interzis definitiv. După fiecare „tăcere jilavă", Nichifor Crainic era invitat de către Centrul Studenţesc Chişinău, ca să ţină cîte o conferinţă publică şi atunci manifestaţiile studenţeşti îşi sărbătoreau eroul, care se prezenta publicului, cu proba de foc a închisorilor, în spate.

Era Idolul Tineretului. O personalitate polarizantă. Ne tutela cu cupola frunţii sale şi zîmbetul şăgalnic, care inspira încredere şi cutezanţă. Acest zîmbet nu i-a dispărut niciodată, — nici după închisorile Aiudului. Spunea despre sine, că a ajuns ca o minge; cu cît o trîntesc duşmanii mai tare, cu atît sare mai sus! ... Era cunoscut în toată ţara, prin conferinţele şi şezătorile literare, — şi chiar peste hotare: Austria, Germania şi Italia.

În învălmăşagul curentelor ideologice, care se încrucişau şi se ţeseau deasupra noastră şi, mai ales, se luptau împotriva Bisericii noastre creştine ortodoxe, lipsa de orientare pe Calea Unirii l-a determinat pe Nichifor Crainic să scoată lucrarea *„Puncte cardinale în haos"*. Trăim în haosul unui război, care plutea în văzduh deasupra capetelor noastre. Pornind de la aceste realităţi Nichifor Crainic conchidea că, ori ne apropiem de zorile unei păci senine şi definitive — potrivit unei teorii metalogice, că Dumnezeu poate insufla în mintea puternicilor lumii duhul său de pace, — ori ne apropiem de un război de o prăpăstioasă cruzime. În oricare dintre aceste două alternative, educaţia creştină a tineretului se impune cu necesitate. Tineretul a fost totdeauna avangarda deşteptărilor naţionale, cum se dovedeşte şi astăzi, prin tineretul basarabean, care prin *„Drumul Crucii"* a deşteptat toată suflarea românească.

„Căci ce sîntem, decît Români şi Creştini Ortodocşi — scria atunci Nichifor Crainic cu sentimentul permanenţei. Aceasta este fiinţa Neamului nostru, de aproape două mii de ani, de cînd ne ştim pe harta Europei. Sîntem singurul popor din lume, de rasă latină şi de credinţă ortodoxă, aşezaţi la punctul crucial, între Orient şi Occident, — între Roma şi Bizanţ. Şi cine ne-a aşezat aici, cu sîngele nostru, cu limba noastră, cu credinţa, cu tradiţiile şi obiceiurile noastre, şi ne deosebim de vecinii noştri: ruşi, maghiari, polonezi, sîrbi şi bulgari?!...

Ziarul *„Calendarul"*, în scurta lui existenţă, a fost ca un scurt circuit; dar a luminat calea, — cum a luminat Mihai Viteazul *„Calea Unirii"*. Nimeni pînă la Nichifor Crainic n-a avut curajul să dea în vileag Francmasoneria, această Societate ocultă, a cărei lozincă este: Spionaj ..., Crimă ..., Moarte! ... Comunismul din România era Oficina Cominternului (sau, cum îi zicea Nichifor Crainic *„Cominternului!"* şi avea misiunea de a destrăma unitatea noastră naţională, ca să poată intra în Internaţională. Deci, lupta lui Nichifor Crainic era legitimă

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Laudatu Vasilescu

MEMORANDUM – 100

Între evenimentele remarcabile din istoria Transilvaniei se numără şi mişcarea memorandistă, ale cărei revendicări şi aspiraţii s-au cristalizat în Memorandumul din 1892. La 28 mai se împlinesc 100 de ani de cînd acesta a fost înaintat împăratului Franz-Iosif I la Viena.

Memorandumul este rodul frămîntărilor politice şi sociale ale românilor din Transilvania din perioada dualismului austro-ungar (1867—1918), care s-a împotrivit mişcărilor de eliberare ale naţiunilor din imperiul habsburgic.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, în Transilvania s-a intensificat lupta impotriva asupririi naţionale şi a exploatării sociale, în care rolul principal revine românilor. Lupta lor urmărea două obiective, într-o interdependenţă organică unul de celălalt: drepturi naţionale şi unitatea politică a teritoriilor locuite de ei, prin scuturarea jugului maghiar.

Sub raport politic, între 12—14 mai 1881, la constituirea Partidului Naţional Român, bănăţeanul Vincenţiu Babeş a fost încredinţat cu redactarea unui Memorandum, în care să înfăţişeze suferinţele populaţiei româneşti şi revendicările ei fundamentale. Acest Memorandum, pe care în 1882 îl definitivează George Bariţiu şi-l tipăreşte la Sibiu în 4000 de exemplare, n-a fost totuşi înaintat împăratului, sub motivul alegerii „momentului oportun".

În mai 1887 Conferinţa P.N.R. a hotărît să se treacă la o energică acţiune naţională, în primul rînd la reconsiderarea memorandumului şi prezentarea lui împăratului de la Viena.

În 1891 se publică în limba franceză „Memoriul studenţilor universitari privitor la situaţia românilor din Transilvania şi Ungaria", adresat opiniei publice din apusul Europei, în care se face un aspru rechizitoriu politicii de oprimare a celor trei milioane de români din Austro-Ungaria. Răspunsul studenţilor maghiari contra Memoriului studenţilor bucureşteni a dat prilej lui Aurel C. Popovici de a da o „Replică" riguros argumentată, publicată în mai multe limbi, primul document care a atras simpatiile diferitelor cercuri din Europa pentru cauza românească.

La Conferinţa P.N.R. din 21—22 ianuarie 1892 la Sibiu, deşi unii delegaţi au manifestat din nou o oarecare reţinere, s-a fixat ziua de 28 mai ca dată a înaintării Memorandumului.

Intensificarea politicii de asuprire naţională a determinat Conferinţa extraordinară a P.N.R. din 26 martie 1892 să definitiveze textul Memorandumului redactat de patriotul transilvănean Iuliu Coroianu. Memorandumul face o analiză obiectivă a situaţiei româneşti din Austro-Ungaria în anii care au trecut de la pactul dualist. El cuprinde o introducere în care se arătau, prin argumente istorice, temeiurile împotrivirii poporului român faţă de anexarea Transilvaniei la Ungaria, făcînd în continuare o critică detailată la adresa politicii intolerante a claselor conducătoare maghiare în problema naţională. Sînt analizate apoi, pe rînd: legea electorală, legea naţionalităţilor, legea şcolară, municipală, legea presei şi agrară — legi potrivnice dezvoltării firesti a poporului român.

În Memorandum se afirmă că Biserica şi şcoala au rămas „singurele sfere ale vieţii comune, în care populaţia românească îşi mai vedea ocrotite libertăţile ei de dezvoltare naţională. La scurtă vreme însă de la încheierea dualismului s-au pus iar în discuţie proiecte de legi, care aveau de scop ştirbirea acelor autonomii şi mărginirea lor la nişte cadre în care avîntul cultural e peste putinţă".

Memorandumul este semnat de Dr. Ioan Raţiu, preşedinte, Gheorghe Pop de Băseşti şi Eugen Brote, vicepreşedinţi, Dr. Vasile Lucaciu, secretar general, Iuliu Coroianu, secretar şi alţii. În 28 mai, conducătorii P.N.R., însoţiţi de 300 de intelectuali, negustori, meseriaşi şi muncitori sosesc la Viena pentru a-l preda împăratului. Acesta refuză să primească delegaţia şi trimite Memorandumul guvernului ungar din Budapesta.

Considerîndu-se „foarte grave" acţiunile fruntaşilor români legate de înaintarea Memorandumului, guvernul maghiar dispune arestarea celor „vinovaţi", între care se găsesc şi preoţii Ioan Duma şi Romul Crainic. Procesul s-a desfăşurat la Cluj, 1894, şi s-a soldat cu grele condamnări. El a devenit punctul culminant al întregii acţiuni memorandiste.

Mişcarea memorandistă, în general, Memorandumul, în special, au justificare istorică. Dovadă sînt şi cuvintele lui Friedrich Lachmann, publicist şi informator austriac, care, într-un raport înaintate la Viena în sept. 1881, spunea că „este logic ca Românii să-şi îndrepte privirile spre România, deoarece numai de acolo pot aştepta împlinirea dorinţelor lor de a se elibera de lanţurile sub a căror apăsare suferă".

Cu toată îndreptăţirea ei, perioada memorandistă nu şi-a realizat scopurile urmărite. Totuşi, în ciuda greutăţilor şi a piedicilor întîmpinate, ea rămîne în istorie cu o valoare neştearsă. Acum românii au reuşit să ridice tot mai sus steagul luptei de eliberare şi unitate naţională. De aceea, Memorandumul poate fi socotit pe drept cuvînt o etapă importantă în istoria mişcării naţionale româneşti din Austro-Ungaria şi o nouă treaptă spre Unirea cea Mare din 1918.

Prot. Ieremia B. Ghita

COLŢUL TINERETULUI:

Valoarea timpului

Dragi tineri,

Timpul este bani, zice un proverb străin, care arată că timpul este cea mai de preţ comoară pe care ne-o dă Dumnezeu în viaţă. Prin el ne formăm şi ne afirmăm personalitatea noastră religios-morală şi culturală în societate.

Se spune despre un scriitor celebru că, pe patul de moarte prietenii, voind să-l consoleze, l-au întrebat, cu ce l-ar putea ajuta? El le-a răspuns:„ Daţi-mi înapoi anii tinereţii mele, anii din primăvara vieţii, anii speranţelor măreţe şi ai idealurilor nobile". Acest regret arată că, dacă timpul este cel mai preţios capital pentru fiecare om, pentru tineret el are o valoare excepţională, deoarece el deschide drumul fericit sau nenorocit în viaţă. Avea dreptate filozoful Lamennais (+ 1854) să-i scrie unui tînăr: „Tinere, tu eşti la vîrsta la care te decizi. Mai tîrziu trebuie să suporţi jugul soartei pe care tu singur ţi-ai impus-o; să gemi în mormîntul pe care tu l-ai săpat, fără a-i putea ridica piatra (L. Riboulet, Formarea morală şi intelectuală pentru viaţă, trad. A. Nicula, Cluj 1943, pag. 61).

Însă puţini tineri îşi dau seama de valoarea timpului. Este dureros să vezi tineri gata de ceartă cu colegii lor pentru că au fost înşelaţi cu 3, 4, 5 lei, în schimb sînt dispuşi să-şi risipească cu ei timpul în discuţii fără folos şi în plimbări fără rost. Cu aceasta, ei sînt duşmanul propriului lor interes, ai bucuriei şi fericirii de mai tîrziu. Ei uită că zilele tinereţii sînt puţine şi trec ca săgeata în văzduh şi rîndunica-n zbor. Trece tinereţea, cum cîntaţi în imnul studenţesc, Gaudeamus igitur, ca o floare, cu fiecare clipă scade mereu aţa de pe mosorelul vieţii voastre şi ca mîine vă găsiţi în situaţia să răspundeţi înaintea lui Dumnezeu şi a credincioşilor de felul cum v-aţi pregătit pentru misiunea voastră. De aceea vă îndemn ca înţeleptul Iisus Sirah: „Nu lăsaţi să treacă nici o zi bună fără folos, ci luaţi-i partea ei de bucurie pentru viaţa voastră (14, 14).

Tînărul bun se cunoaşte după felul cum îşi foloseşte timpul. El se ocupă zilnic cu studiul şi cu rugăciunea; îşi face lucrările de seminar, îşi pregăteşte colocviile şi examenele, face însemnări din lecturi alese şi predici, etc., convins că de toate acestea va avea nevoie în viaţă. El seamănă neîncetat acum, în primăvara vieţii, ca să culeagă, mîine, roada bogată, cînd va învăţa pe alţii.

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Simion Radu

(Urmare din pag. 1)

„odiosul act de spoliere". Aceasta și pentru că guvernul nu și-a ținut promisiunile făcute Bisericii.

De altfel acele promisiuni nu s-au îndeplinit nici pînă azi. „Spoliată" de averi, Biserica a rămas fără mijloace de întreținere, și e, pînă azi, într-o criză din care profitorul de atunci, statul, n-o ajută să iasă!

În conflictul cononic în legătură cu numirea episcopilor, Melchisedec nu s-a orientat de la început cum trebuia, dar în cele din urmă și-a prezentat și el demisia. Scrie:

„Conștiința mi-a răspuns că Biserica română, ca să rămînă ortodoxă, trebuie să stea nemișcată de pe tărîmul sfintelor așezăminte ale ei, apostolice și părintești".

A urmat totuși alte acuzații împotriva sa, pînă la acuzația de a fi fost *schismatic*. Căci în cele din urmă Melchisedec și-a retras demisia. El a pendulat mereu — și nu a fost singurul — între dragostea pentru Cuza și condamnarea greșelilor lui. Le vedea, dar îl credea pe Cuza necesar.

Cînd a venit Carol I, acesta l-a trimis într-o misiune în Rusia, la țar. Acesta i-a sărutat mîna. Știa cine e Melchisedec și a găsit în el un diplomat iscusit. Carol I a dorit chiar numirea lui Melchisedec ca ministru al Cultelor, dar el a refuzat. Însemna să-și trezească din nou din somn toți dușmanii!

A avut timp să se ocupe și de reforme în viața preoților, a călugărilor; a propus regulamente ,s-a ocupat de metodele educației creștine a copiilor și recomanda mai ales *Catehetica Bisericii drept credincioase răsăritene*, apărută la Sibiu (1879) și avîndu-l ca autor pe Ion Stefanelli. S-a ocupat de primirea eterodocșilor în ortodoxie și a militat pentru înființarea unei Facultăți de Teologie în București.

Ca și astăzi, clerul de mir din Moldova s-a luptat pentru a căpăta dreptul de a-și trimite reprezentanți în Sinod și s-a propus ținerea unui Congres preoțesc la Focșani. Melchisedec apără Sinodul compus numai din episcopi ,potrivit canoanelor.

Un singur lucru — din multe altele lăsate deoparte — mai trebuie totuși menționat, ca fiind un principiu de bază al gîndirii sale. Îl găsim în *Testamentul* său: *cere clerului cultură. „Fără cultură, zice el, clerul va fi amorțit și stăpînit de prejudicii vulgare și de vicii, iar Biserica va deveni o instituție moartă, destinată numai a însoți pe morți la mormînt"!*

În *Testament* el își prezintă convingerile și principiile care ar merita citate în întregime. Spicuim: *„Am iubit știința și pe oamenii devotați ei. Am crezut că numai știința unită cu sentimentul adevărat religios va ridica clerul și Biserica noastră la înălțimea cuvenită și la conștiința datoriei"*.

B. P. Hașdeu, care își recunoștea antipatia față de Melchisedec, scria totuși: *„Episcopul Melchisedec, fără îndoială, a fost bărbatul cel mai cu știință dintre prelații noștri contemporani și locul lui în Academia Română — nu e o simplă conveniență politică sau o greșeală de adresă — ci i se cuvenea lui în toată puterea cuvîntului. În episcopul strălucea munca literară. Ca academician el va rămînea cu tot dreptul în panteonul nostru național"* (în Revista nouă, 1992, p. 162).

Episcopul Melchisedec în apărarea Ortodoxiei.

Ne va fi greu să abordăm lupta lui Melchisedec pentru apărarea Ortodoxiei în toate aspectele ei. Ne-ar trebui prea mult spațiu. Ne vom rezuma prin urmare la cîteva aspecte care, sperăm, ne vor da o idee cît de cît adecvată despre felul cum și-a manifestat fidelitatea față de credința Bisericii sale și a strămoșilor săi. Ne-a lăsat în această privință cîteva texte — de fapt cîteva cărți — în care își fixează atitudinea față de romano-catolici, față de protestanți și față de sectele mai vechi și mai noi, atît din România cît, mai ales, din spațiul rusesc, pe care îl cunoștea foarte bine. Ca episcop al Dunării de Jos i-a cunoscut mai de aproape pe lipovenii din Deltă.

A scris o carte intitulată *Lipovenismul*, adică *schismaticii sau rascolnicii și ereticii ruși*. Adaugă la titlu și izvoarele care l-au inspirat: *„după autorii ruși și izvoare naționale române* (București, 1871, 547 p.). E o carte mare, scrisă cu metodă științifică, foarte bogat informată și cu demonstrații convingătoare că nu numai lipovenii s-au plasat în afara Bisericii, ci și mulțimea sectelor, printre care *molocanii* și *duchoborții*, proveniți din bogomilism, *hlîștii*, *scapeții*, *scacunii* (săltătorii), *montanii*. Cartea lui Melchisedec e poate unica sursă — oricum cea mai veche — asupra tuturor acestor curente și schisme mistice rusești din epocă. El arată pe larg și felul cu s-a născut lipovenismul, ca o rezistență față de încercarea patriarhului Nicon de a îndrepta textele cărților bisericești în care timpul conservase forme nu numai învechite, ci neînțelese și chiar cu sensuri fie pierdute, fie străine de textele originale. Lipovenii n-au acceptat aceste schimbări. Ei s-au declarat pentru *staraia vera*, credința veche, acuzînd pe Nicon de inovații. Au avut loc lupte, au fost declarați martiri cei care au murit pentru apărarea textelor vechi și lupta s-a continuat și după moartea lui Nicon. S-a angajat în lupte și Curtea Imperială, desigur ca să-i tempereze pe schismatici, dar aceasta nu s-a putut fără ciocniri violente și victime. Iar victimele au devenit martiri și capi de grupuri schismatice care, mai apoi, au creat diviziuni chiar în rîndurile schismaticilor.

Teza lor principală era: adevărata credință se află numai în textele vechi. Cele noi strică slujbele și rup tradiția cea veche a credinței Sf. Vladimir aduse din Grecia. Schismaticii mai voiau să se facă semnul crucii cu două degete, iar crucea să aibă opt capete și nu patru, adică cu două brațe orizontale în plus, unul deasupra și altul dedesubtul brațului orizontal principal. Și încă multe altele... inovații pretinse vechi! Ortodoxia niconiană a fost declarată schismatică. Vechii credincioși s-au despărțit apoi în popovți (cu preoți) și bezpopovți (fără preoți).

Nu intrăm în detalii. Ele sînt interesante pentru cine vrea să pătrundă în mentalitatea vremii și în felul cum poate fi distorsionat creștinismul de către fanatism și superstiție. Unii au ajuns să practice *arderea de vii*, *moartea prin foame*, pentru a ajunge mai repede în împărăție.

Melchisedec îi numește sinucigași, iar doctrinele lor le numește „antiumane" (p. 31—35).

Spiritul său limpede și logic s-a găsit adînc contrariat de aceste secte și de practicile lor. S-a ocupat de ele pentru că îi avea și în Eparhia Dunării de Jos. De altfel s-a străduit să le afle și să le descrie și istoria lor și toată rîvna sa a fost să le demostreze cît sînt de înapoiați, căzuți în superstiții și căzuți de fapt din dreapta credință, tocmai cînd credeau că o apărau mai bine. El face istoria lipovenilor din Bucovina (p. 99—100) și din România (p. 176—244) și se ocupă și de alte secte mistice rusești din România (p. 414—465) și dă chiar o statistică a lipovenilor din România (p. 481—495; 515—538).

Cartea despre lipovenism e în același timp o carte de istorie, fiind rezultatul unor cercetări erudite, dar și o carte în care Ortodoxia apare, prin contrast, ca o confesiune luminată, sănătoasă, rațională, întemeiată pe serioase baze biblice și tradiționale. Cartea e și o lucrare de pastorală locală, ocupîndu-se de devierile locale de la adevărata ortodoxie, pe care nimeni nu trebuie s-o confunde cu aceste superstiții rezultate din lipsa de cultură, în general, și de lipsa de cultură teologică, în special. Citind-o înțelegem mai bine apelul la cultură pe care îl făcea mereu Melchisedec, cerînd-o clericilor îndeosebi, dar și tuturor credincioșilor. Incultura se dovedește a fi un pericol religios și, adesea, și unul social.

Melchisedec Ștefănescu, apărător al Ortodoxiei

Amintirea unui mare ierarh

(Urmare din pag. 1)

nal Bisericesc, delegat la Congresul ecumenist de la Lausanne din 1927, membru în Comitetul central al Astrei; a fost hirotonit diacon în 1934 și preot în 1935.

Concomitent a desfășurat o rodnică activitate publicistică, fie articole, recenzii și note la cele două reviste pe care le-a condus sau la Telegraful Român, Lumina satelor și alte periodice, fie cărți de specialitate. Între cele din urmă reținem: *Sfîntul Pavel către Filimon. Creștinismul și sclavia* (în Anuarul I al Academiei teologice „Andreiene" 1928/29, p. 40—72), *Biblia și intelectualii* (Sibiu 1929, 78 p.), *La luptă dreaptă. Un capitol de strategie misionară* (Sibiu, 1926, 46 p.); tot acum a tradus din limba germană lucrarea lui Fr. W. Foerster, *Hristos și viața omenească*, în două volume (Sibiu, 1925, 264+294 p; reeditată tot la Sibiu, în 1946, într-un volum: XVI+335 p.).

Realizările sale didactice, publicistice și misionare l-au făcut vrednic să fie ales, la 30 aprilie 1936, în scaunul vlădicesc de la Cluj, rămas vacant după trecerea la cele veșnice a primului episcop de aici, Nicolae Ivan (instalat la 29 iunie 1936). În această nouă slujire, a înființat o Școală de cîntăreți bisericești la Nușeni și un Liceu ortodox la Cluj, a deschis două internate în Cluj, de băieți și de fete, conduse de Episcopie, a îndrumat activitatea Academiei teologice, iar mai apoi s-a ocupat de pictarea catedralei episcopale. În 1938 a fost o vreme ministru al Educației naționale, Cultelor și Artelor. Și-a continuat și aici activitatea cărturărească, publicînd o serie de studii, articole, pastorale în periodicele vremii, mai ales în foaia eparhială „Renașterea", precum și volumele: *Medalioane* (Cluj, 1940, 119 p.) și *În legături* (Cluj, 1946, 94 p.), traducerea cărții lui Emil Fiedler *Omul cel nou* (Cluj, 1941, VIII+150 p.). Tot la Cluj a reeditat *Noul Testament* (1942 și 1945 după versiunea, revizuită, a Bibliei lui Andrei Șaguna).

În timp ce era episcop la Cluj, s-a pus în aplicare faimosul Diktat de la Viena din 30 august 1940, prin care partea de nord și nord-est a Transilvaniei era atribuită Ungariei hortyste. Vlădica Nicolae, conștient de rolul său de ierarh, a rămas alături de păstoriții săi, îndurînd multe suferințe și umiliri pînă la reinstalarea administrației românești, în primăvara anului 1945. Pentru meritele sale cărturărești și patriotice, Academia Română l-a ales în 1942, membru activ, în locul rămas vacant, în urma morții lui Nicolae Titulescu. Discursul de recepție l-a putut rosti numai în 1945, purtînd titlul: „Biserica neamului și unitatea limbii românești" (București, 1945, 22 p.).

După 21 de ani de activitate la Cluj, vlădica Nicolae s-a reîntors în Sibiul tinereții sale, fiind ales, la 23 mai 1957, în scaunul mitropolitan vacant de aici. Deși împovărat de ani, bolnav și mai cu seamă îngrădit de autoritățile fostului regim totalitar, mitropolitul Nicolae Colan a inițiat pictarea catedralei, s-a interesat îndeaproape de publicațiile bisericești de aici, de activitatea Institutului teologic, a făcut vizite canonice în diferite parohii din Arhiepiscopie. Încărcat de ani și de realizări, s-a sfîrșit din viață la 15 aprilie 1967, fiind înmormîntat în cimitirul bisericii mari din Rășinari, alături de marele său înaintaș, mitropolitul Andrei Șaguna.

La împlinirea unui sfert de veac de cînd a fost chemat la Domnul, să ne amintim cu veneratie de faptele sale mari, de chipul său luminos de păstor sufletesc și să-i păstrăm neștearsă pomenirea.

NICHIFOR CRAINIC...

(Urmare din pag. 1)

pentru apărarea ființei Neamului nostru. În lipsa „*Calendarului*" Nichifor Crainic a continuat lupta printr-o altă publicație săptămînală: „Sfarmă Piatră". Și aici răspundea la toate nevoile vieții românești. A susținut lupta „Ligii Antirevizioniste" și a închinat un număr întreg lui Nicolae Titulescu, pe care l-a numit „*Cîinele Hotarelor*". În cadrul conferințelor ținute de profesorii noștri la Teatrul Național, pentru ofițerii de toate armele, — unde aveau acces și studenții — Nichifor Crainic i-a îndemnat să aibă ochii ațintiți permanent la salba de cetăți strategice de pe Nistru, temeluite de Ștefan cel Mare. Ele sînt și azi dovada luptelor lui de apărare a ființei Neamului Nostru; dar este și moștenirea noastră, că sîntem chemați să-i urmăm aceeași misiune, de apărare nu numai a graniței de răsărit a României; ci și a graniței de răsărit a Europei.

În iernile anilor 1931—1934, anii școlarității mele universitare de la Chișinău, — sate întregi cu preoții lor, fugeam noaptea peste Nistru, din Transnistria — cîți mai scăpau din gloanțele bolșevice — și Nichifor Crainic a dus o campanie de presă pentru căpătuirea lor, — și mai ales, pentru împroprietărirea lor, — sub genericul titlu: „*De bine, nu fuge nimeni!*...

— Împotriva crematoriului. E tot o emanație francmasonică. Înfierează ticăloșia unui general „*care a căzut cu epoleții în cenușă*". Îl întreabă unde-i sînt jurămintele?!... În final, se întreabă, ce-ar fi fost de Patria Noastră, pămîntul părinților și al strămoșilor, — dacă Bravii noștri Voievozi: Mircea, Ștefan, Mihai și Brîncoveanu s-ar fi incinerat?!...

— Susține mișcarea studențească pentru depunerea Crucii la mormîntul Eroului Necunoscut. Eroul nostru național este Român și Creștin Ortodox, — de la Basarabi și pînă la Mărășești Neamului Românesc!...

— Susține înființarea Frăției Ortodoxe Române (F.O.R.). Conferințele care s-au ținut la Fundația „*Dalles*", s-au publicat în două volume, de către Consiliul Național Bisericesc al Patriarhiei Române.

— La inițiativa Patriarhului Miron Cristea, pentru sărbătorirea lui Stelian Popescu, — Directorul Ziarului „Universul" — ca decan de vîrstă al Presei Române — Nichifor Crainic a fost secretarul Adunării Populare din Piața Unirii, și tot el a ținut discursul de omagiere.

— Împotriva literaturii pornografice. Înfierează acțiunea Editurilor Ignat Hertz, Socle, Alcalag și alte edituri străine. În final, întreabă dacă organismul uman se poate hrăni cu mortăciuni?!...

Nici săptămînalul „*Sfarmă Piatră*" n-a viețuit prea mult, deși Nichifor Crainic a lămurit din capul locului, că nu vrea să înspăimînte pe nimeni cu acest titlu luat din popor; ci poate fi ca o măsură reală de fortificare a structurii noastre de gîndire: sîntem slabi, vrem să devenim tari, — mai ales în credință, — curajul de a crede!... Dovadă că, la Crăciun și la Paști, împodobea coperta cu icoana Domnului Hristos și a Maicii Domnului, ca și la marile sărbători de peste an. Iar la sărbătorile naționale și patriotice, cu chipurile evocatoare ale Voievozilor, precum și ale ctitorilor culturii românești: „Face să ne dăm seama de ceeace am fost și ce sîntem, — aruncîndu-ne privirea și în trecutul așternut în urma noastră, în scop educativ". Toate ne conduceau spre același sentiment al permanenței.

Nichifor Crainic ca să-și poată duce lupta mai departe a devenit codirector la Ziarul „*Porunca Vremii*", cu Dr. Ilie Rădulescu. Însă, cea mai asiduă colaborare a avut-o la Ziarul „*Universul*" al lui Stelian Popescu, pe prima pagină, la foileton, cu probleme culturale.

În teologie, Nichifor Crainic a creiat. Chiar prin cursurile sale, la catedră, a demonstrat că el nu începe, ci continuă epoca patristică, deoarece nu se poate concepe că această epocă s-a încheiat cu Sf. Ioan Damaschin, în sec. al VIII-lea, și că el urmărește mai departe, chiar în literatura profană operele de valoare universală, care își trag seva din tematica biblică sau religioasă. Chiar mie mi-a revenit pentru o lucrare de seminar: „*Spiritualitatea creștină în opera lui Eminescu*", din care am publicat în „Îndrumător Bisericesc", Nr. 8—9/1990, Edit. Episcopia Buzăului: „*Elemente de spiritualitate creștină, în opera lui Eminescu*". Cu noi, la cursuri a făcut „Dostoiewski și creștinismul rus". (problema răului la Dostoievski) și Misticii germani (Maister EcHarth, Iacob Böeme, pînă la Rainer Maria Rilke).

O lucrare de referință, care rămîne este „*Nostalgia Paradisului*", — o argumentare cu valoare de document. Dacă Nichifor Crainic a criticat cu vehemență „Utopia comunistă", tot atît de vehement a criticat și aberația rasistă, susținută de Alfred Rozenberg — teoreticianul Nazismului. În seara zilei de 5 februarie 1935, Nichifor Crainic a ținut o conferință la Radio, care s-a publicat în revista „*Gîndirea*", sub titlul: „*Rasă și religie*", unde demonstrează că Iisus Hristos nu aparține nici rasei semite; dar nici rasei ariene, pentru că El se numește pe Sine în Sfînta Evanghelie „*Noul Adam*", — adică în starea lui Adam înainte de păcat, — înainte de a începe rasele — fiindcă El s-a născut în chip supranatural, din Sfînta Fecioară Maria. În concluzie, Iisus Hristos nu aparține nici unei rase; ci este cu toate rasele, pentru toate rasele și peste toate rasele, — pentrucă El este Mîntuitorul Lumii.

Și, totuși, Nichifor Crainic a fost ponegrit de detractorii lui, că a fost rasist, nazist, hitlerist, fascist și chiar legionar, — deși cei care l-au cunoscut bine au scris că n-a fost nici o zi legionar. Nichifor Crainic a fost naționalist, fără partid, — și nici nu putea să se înregimenteze în vreun partid, fiindcă el avea vederile lui politice, exprimate în „*Programul Statului Etnocratic*", cu directiva „*Demofilie*". Aici se cuprinde sensul social-politic după Noul Testament: „*Milă îmi este de popor*" „*Milă voesc; iar nu jertfă!*" Iar privitor la conducere: „*Cine vrea să fie mai mare între voi, să fie celorlalți slugă; iar cine vrea să fie cel mai mare, să fie tuturor slugă!*". Iisus Hristos a înfipt Crucea în mijlocul pămîntului devastat al egoismului și vanității omenești. El a tras moarte pe Cruce, ca să facă pe altul fericit! Luptă supremă, biruință supremă!

Nichifor Crainic constată că atît cei de dreapta, cît și cei de stînga au furat petice din creștinism; dar fără Hristos, de aceea nu vor izbîndi, pentrucă sînt firi rebele, cari nu ascultă de Hristos după cum le spune: „*Cine este născut din Dumnezeu, ascultă glasul Meu!...*"

*

Toată opera lui Nichifor Crainic e plină de istorie și de spiritul Neamului nostru. Este o corelație perfectă între poezie, proză, eseuri, cursuri, ziaristică, conferințe, ședători literare și toată activitatea desfășurată, mai ales, la revista „*Gîndirea*". În toate circulă spiritualitatea creștină ca o sevă abundentă, așa cum circulă și în folclor.

De aici, accentul cade pe etnic și autohton. Prin gruparea și mișcarea din jurul revistei „*Gîndirea*", condusă de Nichifor Crainic (1926—1944) cu colaborarea unui grup de tineri scriitori talentați: V. Voiculescu, Ion Pillat, Tudor Vianu, Lucian Blaga, Adrian Maniu, Gib. Mihăescu, Victor Papilian, Arhitect I. D. Enescu, Septimiu Bucur, D. Stăniloae, I. G. Savin, Ioan G. Coman, Victor Ion Popa, Dan Botta și alții, s-au impus în lanul de aur al literaturii și culturii române, în perioada interbelică.

Nichifor Crainic ca promotor al „*Curentului Gîndirist*" a promovat tinere talente din toate provinciile românești: „*Din hotarele țării, — glasuri frățești*". El îmbină tradiționalismul cu modernismul, liricul cu epicul, eticul cu socialul, și patrioticul cu religiosul ortodox. Revista „*Gîndirea*" a depășit continuitatea școlii de la „Semănătorul", fostă revistă-literară a lui Nicolae Iorga. „*Gîndirea*" tratează și problemele religioase pentru valoarea lor intrinsecă, nu numai din punct de vedere al necesităților sociale și politice, cum se obișnuia pînă atunci. În creațiile lor, adepții acestui curent afirmau etnicul în toate formele de manifestare artistică, — pornind de la o artă minoră, rudimentară, chiar naivă, — se ridicau la o artă majoră, cultă, întrunind cele trei condițiuni ale oricărei opere de artă: *spontaneitatea*, *simplitatea* și *sinceritatea*. În vremea aceea — de exemplu — Constantin Brîncuși era privit peste umăr, cu ostilitate. Numai în revista „Gîndirea" și-a aflat ospitalitate, — încît se poate considera și opera lui un rod al acestui curent. Nichifor Crainic înțelegea împreună cu toate personalitățile creatoare gîndiriste, ca o literatură și o cultură originală, nu poate crește și dezvolta decît întorcîndu-se la matcă, la izvoarele de creație ale poporului.

În final, reportera Televiziunii m-a întrebat despre Nichifor Crainic, ca om. Am spus că se definește singur. În poezia „*Iisus prin grîu*", i s-a părut că Iisus trece, ca oricînd prin Galileea, urmat de ucenici și ucenice, și s-a prins și el în cîrdul lor:

„Eram, socot, prea mult al lumii
și prea puțin al vrerii tale,
Că pămînteasca grijă, Doamne,
m-a-ntîrziat, stingher, pe cale".

Mai poate fi căutat și în poeziile „*Eu am trăit*" și „*Vărul Dionis*", unde își recunoștea firea, cu sinceritate. Însă au scris, la vreme, cronicarii și criticii literari și, poate, vor mai scrie, fîndcă unul din obiectivele, în critică, este ineditul!...

Deși bonomia, zîmbetul prietenos și un calm dezarmant îi împodobea făptura, totuși contrasta cu atitudinea temperamentală, bărbătoasă, din cuvîntările ocazionale și mai ales, cu scrisul său din presă. Era ca marea, în flux și reflux; dar marea chiar atunci cînd e liniștită la suprafață, nu dă drept nimănui să creadă că și-a micșorat adîncimile!...

În aceste adîncimi, din sufletul său, zăceau convingerile creștine nestrămutate, care generau lupta lui neînfricată pentru Hristos și pentru Neamul Românesc. El s-a făcut ecoul epocii în care a trăit și a slujit Biserica și Școala Teologică, ca nimeni altul. Cel mai bine și mai succint l-a caracterizat Ion Pillat, încă din 1926, în volumul de versuri „*Biserica de altă dată*", prin această dedicație: „*Lui Nichifor Crainic, care a adus pe Iisus în țara mea*".

*

În personalitatea și activitatea lui Nichifor Crainic am fi ispitiți să distingem două perioade; înainte de Aiud și după Aiud. Dar cum cărțile ca și oamenii, — au stilul lor propriu — stilul vieții lor — el nu începe; ci continuă. După eliberare, Dumnezeu i-a mai dăruit zile, ca să întocmească un volum antologic: „*Poezii alese*" (1914—1944) (în selecția autorului) și „*Șoim peste prăpastie*" (versuri inedite create în temnițele Aiudului) precum și „*Zile albe — zile negre*" (Memorii).

Fiica sa Ioana Furtună (Nini) ajutată de prietenii și admiratorii lui cei mai devotați, au făcut să apară aceste volume după moartea lui. În Editura „Roza vînturilor", în anul 1990.

Pe linia evolutivă a poeziei lui Nichifor Crainic — după cum arată și titlul ultimului volum — face un salt calitativ, — o lansare la o înaltă tensiune, cum numai Șoimul o poate atinge. Suferința l-a desăvîrșit!... Poetul este prezent în opera sa, cum este lacrima lîngă ochi. Dar, nu este numai el; ci și partea cea mai aleasă din sufletul nostru!... Și, îmi aduc aminte de comentariile făcute la acea carte de evlavie creștină „*Urmarea lui Hristos*": „Învierea începe în Drumul Răstignirii (metaniile încetează — după Cultul Ortodox — Miercuri, în Săptămîna Patimilor") „Creștinismul este Religia Minunilor, de aceea nu poate fi înțeles nici după două mii de ani; dar poate fi înțeles, cînd este trăit, — adică cînd omul a ajuns la paroxismul durerii, — al suferinței. „Altfel, Domnul Hristos ar fi ales altă cale pentru mîntuire, decît Calea Crucii!" Și, în concluzie: „Hristos îți asigură fericirea, dar cu prețul a foarte multe renunțări!...".

Cine putea bănui atunci, că prin toate acestea va trece chiar el. Această evocare și omagiere coincide cu redeschiderea Facultății noastre de Teologie de la Chișinău, unde Nichifor Crainic și-a început cariera lui de profesor universitar și unde a activat în anii lui tineri și de foc. (Vezi Articolul-Mesaj: „Întoarcerea în noi înșine" al I. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală, publicat în T.R. nr. 9—10/1 martie 1992).

Ajuns la capătul tuturor ostenelilor vieți sale pămîntești, toată truda și entuziasmul celor cuvîntate și scrise de el, — risipite cu generozitate, — ne apar astăzi asemenea unei ofrande. Iar noi, cîți l-am cunoscut din viață și din cărți, prin prezentarea de față, îi reactualizăm și îi prelungim prezența sa spirituală, — de „*Mărturisitor*" al credinței.

ANUNȚ

Aducem la cunoștința Prea Cucernicilor protopopi și preoți că în Editura Centrului mitropolitan din Sibiu a apărut recent broșura: „Ce *folosim însemnîndu-ne cu semnul Sf. Cruci*", capitol rescris, într-o limbă pe înțelesul tuturor, din cartea: „*Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*" de Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Cărticica arată ce foloase aduce creștinului închinarea cu Semnul Sfintei Cruci în diferite împrejurări din viață, și de la cîte ispite, rele și necazuri ne salvează.

Alcătuită în format mic, ea se vinde în folosul rezidirii din temelie a incintei și a unei noi biserici la Sf. Mănăstire Brîncoveanu, Simbăta de Sus, jud. Brașov. Cei care o cumpără și cei care o vor citi devin astfel și ctitori ai mănăstirii prin mica lor contribuție. Cartea se găsește la Librăria Eparhială, Str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu. Poate fi și comandată contra ramburs sau cu plata prin virament (cont 45.104.09.2 B.C.R. Sibiu), în cantități nu mai mici de 100 bucăți, spre a nu costa poșta mai mult decît cartea.

Costul unei broșuri este de 15 lei.

APEL

Prin grija preotului Vasile Ghișoiu, în Sibiu-Triaj se construiește o biserică nouă, posibilitățile materiale fiind însă foarte reduse. De aceea, cititorii „Telegrafului Român" sînt rugați să contribuie cu cît pot pentru înălțarea bisericii menționate, cu hramul „Cuvioasa Paraschiva".

Donațiile se pot trimite pe adresa: Preot Vasile Ghișoiu, str. Turgheniev nr. 5, 2400 — SIBIU-România, sau în contul nr. 45.11.08.85 C.E.C. Sibiu.

Mulțumim cu recunoștință tuturor binevoitorilor.

Organele parohiale

Pipăit-a Toma coasta Mîntuitorului?

„Cine a păzit atuncea mîna ucenicului nearsă, cînd s-a apropiat de coasta Domnului cea de foc? Cine i-a dat ei îndrăzneală de a putut pipăi osul cel de văpaie? Cu adevărat, ceea ce s-a pipăit. Că de n-ar fi dat coasta putere dreptei celei de lut, cum ar fi putut pipăi patimile cele ce au clătit (au zguduit) cele de sus și cele de jos? Acest dar Tomii (lui Toma) s-a dat a o pipăi pe aceasta și a striga lui Hristos: „Domnul ești și Dumnezeul meu!" Așa glăsuiește una din alcătuirile din cuprinsul sfintei slujbe din Duminica de după sfintele Paști, cînd sfînta noastră Biserică face pomenire de întîlnirea Domnului Hristos cu ucenicul Său Toma, care dorea să se încredințeze de Învierea Mîntuitorului prin pipăire. Colegii săi de ucenicie, plini de bucurie, din prilejul întîlnirii cu Mîntuitorul înviat, căci „s-au bucurat ucenicii văzînd pe Domnul" (Ioan 20, 20), i-au spus confratelui lor Toma, care nu era de față, cînd li s-a arătat Domnul Hristos, i-au spus sfîntului apostol Toma: „Am văzut pe Domnul" (Ioan 20, 25). Dar el, care n-a avut bucuria nici măcar de a-l vedea pe Învățătorul său înviat, a primit această veste cu îndoială și a zis: „Dacă nu voi vedea în palmele Lui semnul piroanelor, dacă nu voi pune degetul meu în semnul piroanelor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede" (Ioan 20, 25). Stăteau atunci față în față ucenicii cei credincioși și plini de bucurie și ucenicul care încă n-a ajuns să creadă, ucenicul cu sufletul umbrit de nedumerire și de îndoială, dar doritor să se încredințeze de slăvita Înviere. Dorința i s-a împlinit după puțină vreme, căci în a opta zi, după Învierea Sa din morți, Mîntuitorul li s-a arătat din nou ucenicilor Săi, întocmai ca în seara zilei în care înviase din morți, de data aceasta fiind și sfîntul apostol Toma de față. Lui i s-a adresat Domnul Hristos, cînd a zis: „Adu degetul tău încoace și vezi mîinile mele și adu mîna ta și o pune în coasta mea și nu fi necredincios, ci credincios" (Ioan 20, 27). La aceasta, sfîntul apostol Toma a răspuns și a zis: „Domnul meu și Dumnezeul meu" (Ioan 20, 28). Iisus i-a grăit lui Toma: „Pentru că m-ai văzut, Tomo, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut" (Ioan 20, 29).

În relatarea sfîntului Evanghelist Ioan, în legătură cu cele privitoare la sfîntul apostol Toma, ni se spune despre dorința lui de a se încredința despre Învierea Domnului și prin pipăire, dar nu ni se spune că el ar fi și pipăit semnele piroanelor din mîini sau urma suliței din coasta Învățătorului său. Nefiind o astfel de precizare în dumnezeiasca Evanghelie, sînt unii care se întreabă și astăzi ,după atîtea veacuri, dacă sfîntul apostol Toma a pipăit coasta Mîntuitorului, și nu lipsesc nici de aceia care să afirme, că sfîntul apostol Toma n-a pipăit pe Învățătorul înviat, ci s-a încredințat de Învierea Lui numai văzîndu-l, de vreme ce a zis Mîntuitorul: „Căci m-ai văzut, Tomo, ai crezut". Cei mai mulți însă dintre credincioșii dreptmăritori, conduși de sfînta Biserică, cred și mărturisesc că sfîntul Toma s-a încredințat de Învierea Domnului și prin pipăire, că, adică, și-a apropiat mîna de „coasta Domnului cea de foc", că „a pipăit osul cel de văpae", că „a putut pipăi patimile cele ce au zguduit cele de sus și cele de jos", iar pentru aceasta a primit putere chiar de la coasta Domnului, pe care a pipăit-o. Sfînta noastră Biserică consideră că pipăirea coastei Mîntuitorului este un dar de la Dumnezeu, ce i s-a dat lui Toma, întrucît zice: „Acest dar Tomii i s-a dat a o pipăi pe aceasta și a strigat: „Domnul ești și Dumnezeul meu".

Toți credincioșii care ascultă sau rostesc icosul de la Duminica Tomii, adică alcătuirea cu care am început rîndurile de față, toți cei care cugetă la această alcătuire, cred și mărturisesc că sfîntul Apostol Toma a pipăit coasta Mîntuitorului. Și e firesc să creadă și să mărturisească acest adevăr, afirmat de sfînta Biserică, nu numai în icosul pe care l-am pomenit, ci în toată slujba din Duminica Tomii, precum și în toată săptămîna care urmează acestei Duminici. Sfînta noastră Biserică, propovăduitoarea și tălmăcitoarea sfintei Evanghelii, ne spune lămurit că Mîntuitorul s-a lăsat pipăit de sfîntul Apostol Toma, că Sfîntul Apostol Toma a pipăit pe Mîntuitorul. Faptul că sfîntul Apostol Toma a pipăit „coasta cea de foc" a Mîntuitorului și „osul cel de văpae" precum și „patimile cele ce au zguduit cele de sus și cele de jos" este afirmat și confirmat de învățătura sfintei Biserici și de credința noastră. Cine nu gîndește așa — indiferent de motivele pe care le-ar avea să creadă altfel — nu poate fi numărat la dreptmăritorii creștini, deoarece nu crede și nu mărturisește ceea ce crede și mărturisește sfînta noastră Biserică. Unul ca acesta nu se lasă îndrumat de slujba de la Duminica Tomii și nici nu are gîndurile din această slujbă. Pentru noi e sigur că Toma a pipăit coasta Mîntuitorului și că s-a încredințat „și prin pipăire", că „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcînd și celor din mormînturi viață dăruindu-le".

Arhim. Teoliil Părăian

VINTILĂ HORIA

La 4 aprilie 1992, a încetat din viață în Spania, la apogeul creației sale, scriitorul celebru *Vintilă Horia*, născut în Segarcea. Avea 77 de ani. Prieten bun al meu încă din tinerețe, aveam cu el dese legături prin corespondență. Cotropit de jale încerc să înfirip, din noianul de amintiri, o prea scurtă prezentare asupra acestui fel de a ne fi cunoscut. Iată: Mulți ani la rînd i-am trăit în armonioasă prietenie cu *Vintilă Horia*, un tînăr frumos, încît alt prieten, comun, îl potretiza ca fiind „frumos ca o domnișoară". Cînd l-am cunoscut așa era. Un efeb care, prin puternic talent, s-a impus repede în viața literară. Colaborările asidui, mai ales la *Gîndirea*, fac mărturie despre aceasta. Mă bucură nespus amintirile triumviratului *Vintilă Horia, Ovid Caledoniu* și evocatorul care sunt. Într-una din zile ne-am fotografiat în Cișmigiu. Anul 1938. Tot numeroși ani, de cînd Vintilă Horia a plecat din țară, după cîteva funcții pe la ambasade, să ajungă în exilul din Spania, profesor universitar, strălucit conferențiar, autor în spaniolă și alte limbi, al multor volume, obținînd premiul Goncourt, cu al său roman *Dieu est nè en èxil*. În ciuda vremii care a trecut, care trece, în pofida marii distanțe, Vintilă Horia nici o clipă nu și-a uitat țara, iubind-o cu ardoare. N-a uitat prietenii de junețe. Dovadă corespondența asiduă — și dacă se permite, repet — mie trimisă.

După Mircea Eliade, iată cu Vintilă Horia, a doua nespus de mare pierdere pentru neamul românesc.

Petre Pascu

Psalmul căutării

O, Doamne, calm Te-am așteptat în înserare,
Cu brațele-ncărcate de poeme,
Belșug de daruri, rupte fiecare
Tăcerilor din mine și din vreme.

Poate-ai trecut prin glasurile moi
Care-au chemat amurgul de pe dealuri...
Poate-ai căzut cu veștedele foi
Plecînd cu ele, înfrățit în valuri...

Te-am așteptat și brațul m-a durut
Și s-au desprins ritmatele catrene;
Topite-ncet în lacrimi și în lut,
Cărări pustii le-am risipit alene.

Azi brațul gol și sufletul asemeni
Pe arse căi Te caută mereu,
Trudit și rupt că poți să mă asemeni
C-un însetat tîlhar de Dumnezeu.

Vintilă Horia

Pleacă dintre noi un suflet mare*

Petrecem astăzi pe ultimul drum pe cel care a fost arhidiaconul Ioan Popescu, vrednic profesor al fostului nostru Institut Teologic Universitar și apoi al Facultății de Teologie intrată în Universitatea sibiană.

A ucenicit pe lîngă un mare dascăl de muzică, pr. profesor Gheorghe Șoima, intrat de mult în repertoriul clasic, componistic al creatorilor de muzică românească, și nu cred că greșesc spunînd că Păr. Ioan Popescu a fost nu numai elevul remarcat și iubit al Maestrului, dar i-a fost și un urmaș vrednic sub toate raporturile: ca pedagog în predarea teoriei muzicii, ca profesor și dirijor și modelator — cuvîntul vine de la acela de model — al carierei preoțești a multor generații de preoți. Aceasta încă de pe cînd ucenicea pe lîngă părintele Șoima, ca asistent al său și apoi singur și cu competență de nimeni contestată, ca urmaș al său, urmaș și în pregătirea execuțiilor corale ale altora, și în propria sa operă de compozitor.

Cînd spun toate acestea mă gîndesc la profesorul Ioan Popescu, dar și la dirijorul corului Catedralei, Ioan Popescu, calitate pe care de asemenea a împărțit-o de mult cu părintele Șoima, și apoi a preluat-o singur.

Datorită lor catedrala din Sibiu s-a putut lăuda întotdeauna cu un cor de înaltă calitate și simțim acum cu durere că pierdem ceea ce rămăsese speranța noastră după părintele Șoima. Corul rămîne văduvit și vom găsi cu greu echilibrul care se strică astăzi. Căci cine nu știe cît datorează un cor dirijorului!

Îl regretăm sincer pe părintele arhidiacon Ioan Popescu. Îl regretăm ca profesor, ca dirijor al corurilor bisericești din Sibiu, și ca om. A trecut prin lume muncind cu o discreție și o smerenie rar întîlnite, mai ales la artiști. Nu se lăuda. Nu se voia lăudat. Trecea printre noi ca și cînd ar fi fost un oarecare, deși printre noi trecea de fapt un suflet mare. Tocmai de aici izvora smerenia și discreția lui.

Aș vrea acum să-l asigur că am știut întotdeauna că a fost un mare artist și un om de mare calitate. Dacă nu i-am spus-o decît rareori, am fost pentru că mă jenam de tăcerile lui. Căci impunea tuturor o anumită măsură. Nu cerea mult. Nu protesta. Nu ieșea din rînduiala datoriei pe care și-o împlinea cu o conștiinciozitate exemplară. Îmi plăcea cînd, aproape cu jenă, dar și cu hotărîre își apăra fie ideile, fie coriștii sau studenții. Dovedea un suflet generos, omenos și delicat. Cred că această delicatețe ar putea constitui pentru mulți dintre noi un model.

Pleacă, lăsîndu-ne îndureraţi și cu locul său în ierarhia valorilor Arhiepiscopiei, la Facultate și la Catedrală, cu greu de acoperit. Dar legea Domnului depășește puterile noastre de înțelegere a momentului în care Domnul ne cheamă la Sine. Fie ca aceasta să fie o consolare pentru noi toți. Și îndeosebi, pentru familia care rămîne orfană de el.

Exprim tuturor, doamnei, fratelui Dr. Emilian Popescu, profesor de Bizantinologie de la Facultatea de Teologie din București, cu care m-am socotit întotdeauna prieten, și întregii familii, sincere condoleanțe. Noi toți și corul și studenții ne vom aminti pururea de păr. Popescu, de bunul și cumsecadele și ilustrul urmaș al lui Dimitrie Cuntan, Gh. Dima, al lui Timotei Popovici, Petru Gherman și al lui Gheorghe Șoima, pe catedra Facultății și la pupitrul dirijoral al Catedralei din Sibiu.

Dumnezeu să-l odihnească cu drepții și memoria-i fie-i veșnică în inimile noastre, ca și în istoria instituțiilor pe care le-a ilustrat cu talent, cu vrednicie, cu dăruire ,cu iubire.

Dumnezeu să-l ierte.

Dr. Antonie PLAMADEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

* *Cuvînt la prohodirea arhidiaconului Ion Popescu, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Sibiu și dirijor al corului Catedralei metropolitane din Sibiu.*

Unii Sfinți Părinți despre milostenie

Se pare că trecem cu vederea prea ușor peste facerea de bine, peste milostenia de orice fel ar fi ea, cu toate că despre puține alte datorii ale creștinului a vorbit Domnul atît de frumos și totuși atît de simplu ca despre ea. Poate tocmai de aceea o uităm pentru că lucrurile care ni se par mai simple sînt de multe ori cele mai rare și mai greu de împlinit. Numai despre desăvîrșire, despre credință, despre dragoste și despre nădejde a mai vorbit Domnul Hristos în acest fel: „fiți milostivi pe cum Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este". Milostenia e o formă a dragostei iar „dragostea acoperă mulțime de păcate" zice apostolul. Uneori mila pare a fi mai mare și decît jertfa: „milă vreau, iar nu jertfă" a repetat Domnul mai ales atunci cînd a chemat la apostolie pe vameșul Matei.

Iată ce frumos se exprimă în acest sens și imnograful creștin în slujba deniei din Marția săptămînii mari: „fiecare din noi să înmulțim talantul darului după măsură. Unul să aducă înțelepciune prin fapte bune, iar altul să săvîrșească slujba luminării, să-și împărtășească credinciosul cuvîntul său celuia ce nu știe tainele și altul să-și împartă bogăția săracilor căci așa vom înmulți împrumutul".

Sfinții Grigorie de Nissa și de Nazianz, Vasile cel Mare, dar mai ales Sfîntul Ioan Gură de Aur vorbesc în cuvinte admirabile despre puterea izbăvitoare a dragostei față de aproapele prin care ne putem „cîștiga" iertarea și mîntuirea. Desigur, nu în înțelesul cu care „s-ar vinde" ori „s-ar cumpăra" iertarea de păcate, ci în înțelesul că dacă spunem că iubim pe Dumnezeu, pe care nu-L vedem, dar în acelaș timp urîm pe fratele pe care-l vedem (cu toate că și cea de a doua iubire este „asemenea" primei) ne aflăm în păcat, cum zice apostolul. Or, iubind pe frate, cu fapta și cu adevărul, așa cum spunem că iubim pe Dumnezeu, ne încorporăm „în taina dragostei Sale, în singura împărăție în care și Dumnezeu și om sînt împreună pentru că cu o astfel de iubire a iubit Dumnezeu pe om încît s-a făcut asemenea nouă pentru ca să ne înalțe din nou în vrednicia de demult.

Iată acum cîteva pilde, în care, încă acum vreo 1000—1500 de ani în părțile Iordanului au căutat să tălmăcească și unii dintre călugări și dintre sfinți adevărul măreț al carității.

Într-o colibă de lîngă Ierihon trăia pe la anul 550 un călugăr care n-avea nici cea mai mică avere, dar căruia-i plăcea să ajute pe cei lipsiți. Și iată că într-o bună zi un cerșetor îi bate la ușă cerînd milostenie. Călugărul n-avea altceva în chilie decît o pîine, pe care i-o întinse. Cerșetorul îi răspunse că nu duce lipsă de pîine, ci i-ar trebui o manta. Călugărul l-a poftit să intre și cînd cerșitorul a văzut că într-adevăr călugărul nu mai are înlăuntru nimic și totuși îi dăruise și ultima pîine, și-a desfăcut sacul său din spate, a deșertat în mijlocul colibei tot ce era în el, spunînd: „Părinte dragă, te rog să primești D-ta de la mine lucrurile acestea și eu am să mă aranjez aiurea".

Un alt călugăr din apropiere, Avva Marcu, a viețuit vreme de 69 ani în atît de mari lipsuri încît unora li se părea că nu mai are trup. Muncea ziua și noaptea și tot ce cîștiga dădea săracilor fără să-și păstreze pentru el nimic. Prietenii au venit adeseori aducîndu-i de ale mîncării, dar el spunea că nu duce lipsă de nimic.

Și iată că în apropiere de drumul „de la Ierusalim spre Ierihon", atît de căutat de tîlhari pe vremea Mîntuitorului, trăia pe la anul 600 un călugăr care avea și el „darul milosteniilor".

Dacă auzea că în satele din jur se află vreun om nevoiaș care n-avea cu ce să-și însămînțeze ogorul, călugărul venea noaptea cu boii mînăstirii și cu sămînța de la el și-i isprăvea el lucrul. După ce și-a mutat sălașul mai în apropiere de pustie își lua în traistă pîine și își umplea ulciorul cu apă și așa o pornea pe drumul secetos oferind gustare tuturor obosiților, le lua adeseori sarcina de după cap și le-o ducea el pînă îi urca dincolo de Muntele Măslinilor, iar după aceea se întorcea și găsea pe alții și-i ajuta și pe ei. Spuneau călătorii că aproape totdeauna îl găseau pe drum, uneori ducînd nu numai desagii cu povară, ci chiar purtînd în spinare cîte un copil sau doi. Alteori îl vedeai șezînd și reparînd încălțămintea cîte unui călător, căci avea la el tot ce-i trebuia. Se întîmpla nu numai să împartă pîine, apă ori haine, ci cîteodată făcea și slujbe pentru morții aflați pe drum purtîndu-le grija de a-i înmormînta chiar.

Și ca să putem crede mai cu deadinsul aceste fapte e bine să nu se uite că ele sînt luate din cartea cu numele: „Păsunea duhovnicească" scrisă de Ioan Meshos, care a călătorit și a trăit el însuși prin acele părți cunoscînd atît pe sfinții patriarhi Sofronie al Ierusalimului, cît și pe Grigorie cel Mare, papă al Romei, personaje bine cunoscute din viața creștinătății de la începutul veacului VII. De altfel „Păsunea duhovnicească" a fost mult citită în trecut de strămoșii noștri, care o copiau și o răspîndeau în toate ținuturile locuite de români. Unul din exemplarele cel mai frumos caligrafiate ale acestei lucrări a fost semnat de cunoscutul protopop Sava Popovici Barcianu din Rășinari acum 200 și ceva de ani, lucrare care se păstrează la Academia Română din București. De altfel, peste vreun an-doi lucrarea se va tipări din nou în românește. Dar pînă atunci noi vom face cunoscute cititorilor noștri și alte fapte din viața acestor minunați creștini, care, desigur, au a ne spune și nouă destule învățături.

Pr. Teodor Bodogae

Valoarea timpului

(Urmare din pag. 1)

Dușmanul cel mai mare al bunei folosiri a timpului este *amînarea* datoriilor serioase de azi pe mîine. Dar, cine este sigur pe ziua de mîine. Ca și ziua de ieri, ea nu ne aparține; trecutul și viitorul sînt în mîna lui Dumnezeu. *Al nostru este numai prezentul.* De aceea scriitorul francez Laboulaye (+ 1883) a spus: „Mîine este marele dușman al lui azi. El ne paralizează puterile și ne reduce la neputință, favorizînd pasivitatea noastră" (N. Criveanu, Maxime și Cugetări, R. Vîlcea, 1929, p. 170). Apoi ziua de mîine vine cu greutățile ei și n-o putem încărca cu grijile de azi, decît dacă facem lucrul de mîine superficial. Experiența sănătoasă ne învață: „Ceea ce poți face azi, nu lăsa pe mîine". Numai cel robit de patimi zice: Mai am timp, lasă-le azi".

Secretul valorificării timpului este să nu amînăm nimic, ci să facem totul la vreme. *Să nu cădem pradă comodității și lenei*, dușmanii fericirii noastre, care ne robesc voința morală.

Lenea este plăcerea voinței dezordonate de a nu face la vreme ceea ce sîntem obligați. Ea se vede în dorința de a petrece timpul în ocupații ușuratice și neserioase, ca și-n abuz de somn. Somnul mult este dăunător pentru că slăbește agerimea spiritului, a inteligenței și a memoriei. El împiedică creațiile superioare. Faptul este explicabil. Energiile native, potențiale, slăbesc, ruginesc și dispar, iar cînd ne dăm seama de greșeli, nu le mai putem îndrepta. Timpul pierdut nu mai revine. De aceea este necesar să ne culcăm devreme și să ne sculăm de dimineață. Biruința și onoarea sînt ale celor ce se scoală de dimineață. Ei ajung departe. „Dimineața este tinerețea zilei, zice Schopenhauer. Acum totul este proaspăt, zîmbitor și ușor. Ne simțim mai puternici și vioi, mai dispuși, mai stăpîni pe facultățile noastre. Timpul acesta nu trebuie pierdut sculîndu-ne tîrziu, sau să ne ocupăm de fleacuri, vorbind nimicuri. Dimineața este tinerețea vieții, seara este bătrînețea zilei" (Ibid. p. 170).

Celebrul naturalist și scriitor Buffon (+ 1788), spune că multe din lucrurile sale le datorește servitorului său, care l-a sculat regulat la ora 6 dimineața. La fel marele orator, istoric și filozof francez Bossuet (+ 1704) spune că se scula la ora 2 din noapte, ca să aibă timp de rugăciune și studiu; iar poetul englez Milllton, autorul tragediei „Paradisul pierdut", era la lucru la cîntatul păsărilor.

Alt dușman al timpului este *lipsa unui ideal superior* în viață, care să ne arate ce sîntem, încotro mergem, pentru ce trăim, ce urmărim, ce conduită etică avem, ce mijloc folosim, etc. Idealul ne face înțelepți, hotărîți, activi, serioși, morali. El este călăuza și stîlpul de foc al vieții; ne dinamizează și ne umple viața de farmec și de sens. Idealul *este stilul nostru de a fi.* El ne organizează viața, ne concentrează energiile spiritual-morale și fizice în slujba sa și ne face prudenți — Idealul ne arată rostul pentru care am venit aici și cum trebuie să ne comportăm, ca să răspundem misiunii pe care ne-am ales-o. El nu ne lasă purtați de valuri și bătuți ca frunza de vînt, ca mîine să devenim epave ale societății. Idealul ne scoate din noroiul discuțiilor vulgare, inutile și obositoare de suflet, din ocupațiile banale și distracțiile vinovate, vicioase și petrecerile neserioase, care ne vlăguiesc tinerețea, ne moleșesc și ne îmbătrînesc înainte de vreme. El ne dispune la cugetări și preocupări alese și la o pregătire temeinică, pentru chemarea la preoție sau profesiunea aleasă.

Acestor dușmani se adaugă *grija exagerată de trup*; de îmbrăcăminte, hrană și băutură, tot atîtea curse ale diavolului, care ne îmbată cu senzația de mulțumire, mîndrie și iluzii de fericire, acestea ne fură timpul prețios de studiu și fac să ajungem în dezgust și dispreț față de noi înșine. Cei ce nu luptă cu acești dușmani deghizați în plăceri vinovate, ascunse în noi, ca și grecii în calul troian, vor auzi cîndva cuvintele lui Schiller, puse în gura unui personaj din piesa Don Carlos: „Orele pierdute ale tinereții mele îmi adresează reproșuri zgomotoase la fel ca niște datorii pe care trebuie să le plătesc", dar n-am cu ce, pentru că, în primăvara vieții am lăsat să treacă zadarnic zile, săptămîni, luni și chiar ani de muncă ziditoare, creatoare și folositoare. De aceea îl mustră cugetul, îl înțeapă plăcerile deșarte și regretele amare îi copleșesc inima. Dar totul este fără efect — timpul trecut nu mai revine, nimic nu se mai poate repara.

Cîte lucruri bune putem face, dacă folosim numai o oră pe zi — spune Smiles, scriitor și pedagog englez (+ 1904), — este smulsă ocupațiilor ușuratice și este bine întrebuințată. Ea ar ajunge unei persoane cu puteri normale de muncă să învețe orice știință, iar în 10 ani, un ignorant ar ajunge un om ilustru" (Ibid. pag. 171). Să privim în natură. Strop cu strop, fac al mărilor potop. Stropii de apă găuresc stînca, dacă pică în același loc, după cum ființele microscopice au zidit continente. În istorie, monumentele uriașe care sfidează secolele și mileniile sînt zidite din bucăți de pietricele și nisip. Astfel de exemple oferă cugetări adînci tinerilor serioși care știu să folosească și să economisească orice minut pentru studiu.

Mijlocul cel mai important care ne ajută să alungăm dușmanii timpului este supunerea, ascultarea și împlinirea cu dragoste și convingere a datoriilor cerute de regulamentul școlii. Acestea asigură succesul în școală și mai tîrziu în viață. Regulamentul îl putem asemăna cu cămașa de zale a cavalerului evului mediu, care îl apără de lovituri mortale în luptă cu adversarul său. Oricît de grea, cămașa era căutată și dorită, la fel cum trebuie căutată și dorită ordinea și disciplina școlii, care vă pune pe făgașul bunelor deprinderi, ale muncii și al hărniciei și vă ajută să vă adunați comori de virtute și știință, să faceți bine și la timp orice datorie, să deveniți slujitori luminați ai Bisericii și patrioți devotați, sfinți și savanți.

Un alt mijloc pentru a economisi timpul este folosirea unei *metode* bune de lucru. Napoleon, care a fost model de ordine în toate, a spus despre metodă că este *secretul* reușitei în viață. Dotorită ei, Napoleon care era și un autodidact și autodisciplinat, a știut *alege momentul* prielnic pentru acțiunile și bătăliile sale viitoare, după cum a știut să înlăture la timp toate piedicile din calea sa. Prin voință tare, a putut să se înfrîneze pe sine și a stăpînit și pe alții.

La fel a lucrat și naturalistul Cuvier. El a făcut studii vaste, fiindcă era foarte metodic, ordonat și disciplinat în muncă. În fiecare zi făcea regulat, la aceeași oră, același lucru în cabinetul său, unde totul era pus la punct din timp, ca nimic să nu-i întîrzie meditația, cercetările și studiul.

Ultimul mijloc pentru a cîștiga timpul este *punctualitatea* în toate obligațiile comune, începînd de la sculare și pînă la culcare. Punctualitatea este biletul de vizită al persoanei noastre. *Un om este egal cu punctualitatea sa și cu cuvîntul dat.* Ea dovedește putere de sine și disciplină interioară, în minte și inimă, care apoi se reflectă în afară, în caracterul moral bine educat.

Cei nepunctuali produc dezordine, enervare, supărare, confuzie și suspiciune, etc. Cel ce se scuză că, ceasul este de vină, el întîrzie, le dăm răspunsul lui Gh. Washington, care zice într-o zi secretarului său: „Schimbă ceasul, d-le secretar, sau vom schimba locul d-tale!"

Fiți punctuali, nu așteptați ca ocaziile și hazardul să vă rezolve problemele mari ale vieții și să vă promoveze în locurile pe care le doriți. Folosiți timpul pentru muncă și munciți ca să deveniți cetățeni buni în mijlocul poporului nostru dreptcredincios, la înălțimea idealului creștin.

Faceți-vă examenul conștiinței în fiecare seară, ca să vedeți cum v-ați folosit timpul peste zi, dacă ați așezat măcar o cărămidă la edificiul chemării voastre. Controlați-vă dacă ați înfrînat lenea, neascultarea, dezordinea, anarhia din viața voastră. Dacă n-ați reușit, începeți a doua zi de la început, mai energici și mai hotărîți și nu cedați pînă la biruința finală.

Numai lucrînd așa — sub controlul treaz și sever al conștiinței — sînteți pe drumul cel bun și vă veți canaliza toate energiile către realizarea idealului, de-a fi cetățeni și preoți după modelul divin al Mîntuitorului Hristos, de care să se bucure Biserica strămoșească, poporul, Țara și umanitatea întreagă.

DIN SF. SCRIPTURA

— De orice cuvînt mincinos să te ferești; să nu ucizi pe cel nevinovat și drept, căci eu nu voi ierta pe nelegiuit.

Daruri să nu primești; căci darurile orbesc ochii celor ce văd și strîmbă pricinile cele drepte.

(Ieșire 23, 7—8)

INFORMAŢII

— Vineri, 17 aprilie a.c., Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Duminică, 19 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu. Cu acest prilej Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură legat de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim (Floriile).

— Luni, 20 aprilie a. c., Î. P. S. Sa a săvîrșit în Catedrala mitroplitană din Sibiu, alături de un sobor de preoți și diaconi, slujba înmormîntării celui ce a fost arhid. Ioan Popescu, profesor de muzică la Facultatea de Teologie din Sibiu și dirijor al coralei mitropolitane.

— Marți, 20 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat la București lucrările Comisiei pentru salariile clerului, instituită ad-hoc de Sf. Sinod.

— Joi, 23 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Păltiniș.

Seara Î. P. S. Sa a săvîrșit în Catedrala mitropolitană slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

— Vineri 24 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a oficiat în Catedrala mitropolitană din Sibiu slujba Prohodului Domnului nostru Iisus Hristos.

— Duminică, 26 aprilie a.c., Ziua Învierii Domnului, Î. P. S. Sa a săvîrșit slujba Învierii și Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu. La vremea cuvenită, Î. P. S. Sa a prezentat *Pastorala* adresată tuturor preoților și credincioșilor din Eparhie cu prilejul prăznuirii Învierii Domnului 1992.

Prin bunăvoința societății de Radio-Televiziune Sibiu, slujba religioasă de Paști și cuvîntul pastoral al Î. P. S. Sale a fost transmis în direct pe postul local de radio.

De asemenea, Pastorala Î. P. S. Sale a fost transmisă în acest an simultan de postul național de Radio din Chișinău, precum și de posturile de Radio Cluj și Tîrgu-Mureș, iar în ziua de Paști a fost transmisă integral pe postul național de Televiziune — București.

După Sf. Liturghie la Reședința mitropolitană a avut loc îndătinata recepție de Sf. Paști, la care au participat preoți din Sibiu, ostenitori ai Centrului eparhial și alți invitați.

În aceeași zi la orele 18,00, Î. P. S. Sa, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi, a săvîrșit în Catedrală slujba Vecerniei Paștilor (a doua Înviere).

— Luni, 27 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în capela „Sf. Filofteia" din Sibiu. După otpustul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a noii picturi cu care a fost împodobită recent această capelă. Î. P. S. Sa a rostit apoi un bogat cuvînt de învățătură despre argumentele Învierii Domnului precum și roadele acesteia în viața creștină.

— În aceeași zi, Î. P. S. Sa a primit pe pr. Christopher Newland, capelanul Ambasadei Marii Britanii din București, însoțit de canonicul Granwille Gibson din Anglia. După ce au vizitat reședința mitropolitană și Facultatea de Teologie din Sibiu, distinșii oaspeți, conduși de Î. P. S. Sa, au făcut o vizită la M-rea Brîncoveanu, Simbăta de Sus.

V. B.

Hram mănăstiresc

„Izvorul Tămăduirii", vineri după Paști, este, după cum se știe, al doilea hram al voievodalei ctitorii, acum cu adevărat rectitorită: Mănăstirea Brîncoveanu de la Simbăta de Sus, jud. Brașov.

În acest scop și în acest an de la Sibiu a sosit Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoțit de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, P. C. pr. prof. M. Păcurariu, decanul Facultății de Teologie, P. C. vicar A. Răduleț, P. C. consilieri Gh. Papuc, E. Oancea și S. Săsăujan și P. Cuv. secretar eparhial V. Bălțat.

Sub razele unui soare binefăcător de primăvară și în ambianța firii, atît de darnică în frumusețî în aceste zile de început de mai, Sf. Liturghie a fost săvîrșită la altarul din pădure de către cei doi Ierarhi menționați, înconjurați de un mare sobor de preoți și diaconi și cu participarea a peste șapte mii de credincioși, veniți din toate colțurile țării. Răspunsurile au fost date de un grup de călugări tineri și de obștea cea mare a credincioșilor.

Au fost prezenți de asemena oaspeți din Franța, slujitori bisericești și laici, care au fost profund mișcați de frumusețea spirituală a praznicului.

La momentele cuvenite, C. diacon Marian Răduleț a fost hirotonit preot pe seama parohiei Berivoii Mari, prot. Făgăraș, iar ipodiaconul Pimen Roșianu din obștea Mănăstirii Brîncoveanu a fost hirotonit întru ierodiacon.

La priceasnă a predicat P. Cuv. arhim. *Teofil Părăian*, care s-a referit la „Săptămîna luminată" și la ceea ce înseamnă Maica Domnului pentru fiecare dintre noi.

La sfîrșitul Sf. Liturghii a vorbit P. C. prot. *R. Zaharie* (Făgăraș), care a subliniat rolul Mănăstirii Brîncoveanu în ținerea trează a conștiinței moral-religioase a credincioșilor din țara Făgărașului, un bogat cuvînt de învățătură rostind apoi Î. P. S. Mitropolit *Antonie*, care, tălmăcind înțelesul praznicului, a reliefat, între altele, tămăduirea pe care ne-o aduce Mîntuitorul Iisus Hristos prin învățătura și bogăția Sa de daruri duhovnicești, zăbovind apoi asupra Învierii și martorilor ei, subliniind ochiul atotvăzător al lui Dumnezeu vădit nouă în chip special prin Învierea Domnului.

„Vă binecuvintez pe toți — a spus Î. P. S. Sa în partea finală a cuvîntării — care v-ați făcut puțin timp și pentru suflet, prezența dvs. aici arătîndu-ne interesul pe care îl aveți pentru suflet", amintind totodată credincioșilor prezenți marele eveniment al canonizării voievodului Constantin Brîncoveanu și a fiilor săi, martirizați în 1714, eveniment care se va serba și la mănăstirea ce-i poartă numele, la hramul din 15 august 1992, Adormirea Maicii Domnului.

A vorbit apoi P. Cuv. arhim. *Veniamin Tohăneanu*, starețul mănăstirii, după care s-au săvîrșit sfințirea apei și Taina Sf. Maslu.

*

Simbătă, 2 mai a.c., tot la Mănăstirea Brîncoveanu a avut loc o consfătuire a cadrelor de conducere a Arhiepiscopiei Sibiului cu P.C. protopopi din Arhiepiscopie, prezidată de Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Au fost dezbătute probleme curente ale vieții noastre bisericești și modul în care ele pot fi soluționate: probleme pastoral-misionare, legate de învățămîntul religios în școală, de colportaj, de noile construcții de biserici, de șantierul de la Mănăstirea Brîncoveanu, ultimele hotărîri privitoare la salarizarea preoților ș.a. *P.*

† Arhidiaconul prof. ION POPESCU

Vineri 17 aprilie 1992, după o scurtă și aprigă suferință, a trecut la cele veșnice Părintele Arhidiacon Ion Popescu, distins compozitor și dirijor al corului catedralei mitropolitane, profesorul de Muzică bisericească al Facultății de Teologie din Sibiu. Vestea, neașteptată, a îndoliat sufletele tuturor celor care, ca și rude sau prieteni, colegi sau studenți, l-au cunoscut și s-au împărtășit din alesele daruri cu care bunul Dumnezeu l-a înzestrat — și mai ales din smerenia și seninătatea unui suflet creștinesc ales și din bucuria cîntării bisericești, pe care a slujit-o cu devotament decenii de-a rîndul...

Născut la 9 iunie 1925 în Orlești de Sus-Vîlcea, într-o familie de țărani harnici, cu mai mulți copii — tatăl fiind și cîntărețul bisericii din sat și, cu siguranță, primul său „dascăl de suflet" în ale cîntării — și-a început la Seminarul „Sfîntul Nicolae" din Rîmnicu Vîlcea studiile pregătitoare pentru viitoarea sa slujire, pe care le va continua apoi la Institutele Teologice din București și Sibiu, luîndu-și licența în Teologie cu calificativul excepțional în anul 1950. A urmat și cursurile de doctorat la Institutul din București, sub îndrumarea cunoscutului profesor, dirijor și compozitor (astăzi nonagenar) Nicolae Lungu.

Mai tîrziu, a păstrat mereu, o caldă amintire pentru toți venerabilii săi profesori, ca și pentru Părintele Gheorghe Șoima, care, la Sibiu, i-a fost un adevărat mentor în problemele de muzică bisericească. De fapt, acestuia, după ce a funcționat o vreme ca asistent al său, i-a și urmat la catedră după pensionarea sa, și la conducerea corului catedralei mitropolitane.

Și se poate spune că întreaga activitate a Părintelui Ion Popescu a fost pusă în slujba Institutului Teologic și a Catedralei Mitropolitane din Sibiu. Angajat încă de la terminarea studiilor în diferite funcții administrative la Institut, în anul 1952 a fost hirotonit diacon de mitropolitul Nicolae Bălan, în anul 1980 mitropolitul Nicolae Mladin, fostul său profesor, acordîndu-i distincția de arhidiacon. De asemenea, promovat în anul 1971 asistent pentru limbile clasice, greacă și latină, apoi pentru Muzica bisericească, din anul 1976 a devenit lector de Muzica bisericească și Ritual.

Și în ceea ce privește corul catedralei mitropolitane Părintele Ion Popescu a desfășurat o rodnică și îndelungată activitate, mai întîi ca dirijor secund, iar din anul 1985 ca dirijor prim.

Astfel, el s-a înscris în șirul marilor săi înaintași, muzicienii transilvăneni din Sibiu: Dimitrie Cunțan, Timotei Popovici, Petru Gherman și Gheorghe Șoima, contribuția sa la dezvoltarea muzicii bisericești mai constînd și din numeroasele *studii* — multe publicate — dedicate personalităților mai înainte amintite, și din *compozițiile, prelucrările* și *armonizările sale* — și dintre acestea unele publicate, iar altele încă în manuscris, deși au fost cîntate fie de corul catedralei, fie de corul studenților teologi...

Dar, mai ales — și aceasta va fi probabil urma cea mai importantă și mai durabilă pe care Părintele Ion Popescu a lăsat-o în cîntarea bisericească românească — trebuie să punem în lumină aportul său la păstrarea și, uneori, la redescoperirea spiritului și rosturilor autentice ale cîntării bisericești ortodoxe, întorcînd și îmbisericind decenii anteriore de ispitiri culturale și muzicale mai laice, lucrare începută încă de Părintele Gheorghe Șoima și săvîrșită mai puțin teoretic, prin scrieri, cît mai ales practic, prin întruparea acestui duh al cîntării bisericești, același cu al învățăturii mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, în viața și slujirea lor.

Amintirea frumoaselor concerte anuale de colinde, ca și a răspunsurilor corului catedralei la Sfînta Liturghie vor rămîne mereu vii în sufletele credincioșilor sibieni...

Slujba înmormîntării s-a săvîrșit luni 20 aprilie 1992, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, împunea cu un sobor de 15 preoți și 5 diaconi — răspunsurile fiind date de Corul catedralei și un grup numeros de studenți teologi.

Pioase omagii celui adormit în Domnul au adus, în cuvîntările lor, Î. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Decanul Facultății de Teologie din Sibiu, Pr. Conf. Dr. Nicu Moldoveanu, din partea Facultății de Teologie din București, Dl. Romulus Petrișor, din partea corului catedralei și Dl. Ion Vizeteu.

Întru fericită adormire, veșnică fă, Doamne, pomenirea robului Tău, Arhidiaconul Ion...

V.G.

„De vei spune acestea toate, vei fi slugă a lui Iisus Hristos"

(I Tim. 4, 6)

Știm cu toții că în cele două epistole adresate ucenicului său Timotei, primul episcop al vestitei cetăți antice Efesul, Sf. Apostol Pavel îi dă acestuia o seamă de îndrumări, învățături și sfaturi practice, cum să păstorească obștea creștină care i s-a încredințat, subliniind că atunci cînd va împlini toate aceste va „fi slugă bună a lui Iisus Hristos, hrănit cu cuvintele credinței" (I Tim. 4, 6).

Sfaturile și îndrumările Sf. Apostol Pavel sînt desigur permanent valabile pentru toți slujitorii bisericești de totdeauna, ele oglindindu-se și în unele hotărîri ale Sf. Sinod al Bisericii noastre, care prevăd concret o seamă de îndatoriri practice, pe teren, în parohii, ale episcopului-vicar în special.

În virtutea acestor îndatoriri, atît de actuale și în momentul de față, și cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a întreprins, din Duminica Floriilor pînă în Duminica Învierii, o cercetare a majorității parohiilor din prot. Sf. Gheorghe, jud. Covasna, și a unora din prot. Brașov, cercetare pe care o consemnăm și pentru că s-au întîlnit o seamă de lucruri îmbucurătoare, care vor folosi, nădăjduim, și altor preoți și parohii de-ale noastre.

Menționăm că în toate parohiile cercetate s-au prelucrat cu preoții parohi ,unde s-a putut și cu organele parohiale, toate constatările pozitive și negative din parohia respectivă, urmărindu-se și învățămîntul religios în școală, în multe parohii, așa cum se va vedea, avînd loc slujiri, cu rostiri de cuvinte de învățătură potrivite momentului.

Însoțit de la Centrul eparhial de P. C. cons. Gh. Papuc și C. ierod. D. Dura, P. S. Sa a cercetat astfel:

Duminică, 19 aprilie a.c. parohiile *Teliu*, pr. I. Tr. Ciolan, *Brădet-Acriș*, pr. I. Popica, unde s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, iar apoi, cu participarea multor credincioși și a preoților din zonă, în frunte cu P. C. prot. Gh. Rățulea, taina Sf. Maslu de obște; *Întorsura Buzăului*, pr. V. Goția, unde s-a slujit Denia îndătinată, cu biserica arhiplină, răspunsurile fiind date de tineri, dovadă și aceasta a osîrdiei cu care preotul paroh se implică și în învățămîntul religios în școală.

Luni, 20 aprilie a.c., parohiile *Ciumernic*, pr. R. Lupu; *Zăbrătău*, pr. Gh. Radu, *Sita Buzăului*, pr. D. Comșa, unde P.S. Sa a slujit și taina Sf. Maslu în casa unui credincios; *Floroaia Mare*, pr. Gh. Tohăneanu; *Lădăuți*, pr. M. Apafi, și *Barcani*, pr. Fl. Bujoreanu, unde s-a săvîrșit și Denia îndătinată, urmată desigur, ca pe de-a rîndul de altfel, de cuvinte de învățătură.

Marți, 21 aprilie a.c., parohiile *Sărămaș*, pr. I. Banciu, care lipsea din parohie și care, așa cum s-a constatat la școala din localitate, nu predă religia deși se pare că este așteptat; *Valea Mare*, pr. P. Restanția, *Sîntionlunca*, pr. Pozna Pop David, găsit într-o stare nedemnă de un preot; *Ozun*, pr. Nedelea, și *Dobîrlău*, pr. Gh. Băilă, unde s-a slujit Denia îndătinată și unde de asemenea au participat mulți copii, care sînt prezenți și la lecțiile de religie din școală și cărora li s-a adresat un cuvînt special de învățătură.

Miercuri, 22 aprilie a.c., parohiile: *Valea Dobîrlăului*, pr. I. Gașpar, care nu s-a mutat în parohie, unde, spre marea bucurie a credincioșilor, s-a participat la Sf. Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite și la taina Sf. Maslu de obște; *Lisnău*, parohie vacantă, administrată de pr. Pozna David, unde avem două biserici mari, bine întreținute, merite speciale avînd inimosul epitrop S. Radu; *Valea Lisnăului*, unde se mai vede urma unei frumoase troițe distrusă în timpul ocupației hortyste; *Dobolii de Jos*, pr. I. Damian; *Podul Olt*, pr. S. Solovăstru, unde, ca și în alte locuri, se poate verifica zicala: „Omul sfințește locul"; *Hărman*, pr. V. Dumbravă, unde tocmai se săvîrșea o înmormîntare, la care a citit și P. S. Sa o rugăciune și a rostit un cuvînt de învățătură și mîngîiere; *Lunca Calnicului*, pr. P. Pleșa, unde s-a slujit la Denia îndătinată și unde un numeros cor de copii și tineret a dat răspunsurile într-un mod deosebit de înălțător.

Joi, 23 aprilie a.c., parohia *Covasna*, pr. Gh. Olteanu, greu bolnav, iar parohia neavînd suplinitor în prot. Sf. Gheorghe fiind peste 10 parohii vacante, s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, cu cele legate de această Sf. Liturghie din Joia Mare, s-a spovedit și împărtășit, iar seara s-a săvîrșit Denia celor 12 Evanghelii, după care s-a continuat Sf. Taină a Spovedaniei.

Vineri, 24 aprilie a.c., P. S. Episcop-vicar și însoțitorii la ora 6 dim. au fost în sf. biserică din *Covasna*, unde a fost un adevărat potop de lume, foarte mulți tineri, avînd loc spovediri și împărtășiri, săvîrșirea ceasurilor, pînă la ora amiezii, cînd s-a cercetat parohia *Zăbala*, pr. I. Bercu, unde s-a participat la săvîrșirea Sf. Maslu de obște, prezenți fiind și aici foarte mulți copii și tineret; *Păpăuți*, pr. C. Popica, unde s-a slujit taina Sf. Maslu de obște, după care un grup de peste 20 de copii, îmbrăcați românește, pregătiți de preotul paroh, au prezentat un montaj religios, cu rugăciuni, poezii și cîntări religioase, cu recitări de texte evanghelice legate de patimile și Învierea Domnului, acțiune demnă de toată lauda atît pentru copii cît și pentru preotul paroh; *Zagon*, pr. I. Negrea, unde s-a slujit la Denia prohodului, executat foarte frumos de două echipe alcătuite de credincioși de toate vîrstele din această parohie.

Simbătă, 25 aprilie a.c., s-au cercetat parohiile: *Ghelința*, vacantă de mai mult timp; *Tg. Secuiesc*, pr. Șt. Nițu; *Ojdula*, vacantă și această parohie de mai multă vreme; *Bretcu*, pr. I. Cucu; *Mărtănuș*, pr. Iov Moșuț, iar slujba Învierii Domnului și în continuare Sf. Liturghie arhierească, cu participarea unui mare număr de credincioși, s-au săvîrșit în catedrala din *Sf. Gheorghe*, preoți: I. Cucu și C. Puia, cînd s-a citit și Pastorala de Paști a Î. P. S. Mitropolit Antonie, iar la ora 5 dim. P. S. Sa a săvîrșit slujba Învierii la parohia, vacantă de asemenea de mult timp, *Micfalău*, după care s-a cercetat parohia *Malnaș-Băi*, pr. G. Todea.

Subliniem din nou că marea bucurie a acestei drumeții pastorale, altfel nu ușoară, a fost participarea la rugăciunile și slujbele din majoritatea parohiilor cercetate a tinerilor, ceea ce ne dă speranța unei „veniri în fire" a întregului nostru popor, baza unui cu adevărat viitor promițător pentru acest popor îndreptățit la mai mult bine. *P.*

DIN SF. SCRIPTURĂ:

— Mila Lui este din neam în neam peste cei ce se tem de El.

(Luca 1, 50)

— Duhul Domnului este peste mine, pentru că el m-a uns ca să binevestesc săracilor și m-a trimis ca să tămăduiesc pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc robilor izbăvire și orbilor vedere, să ușurez pe cei apăsați.

(Luca 4, 18)

Semnalăm... Semnalăm...

WOMEN IN A CHANGING WORLD (Femeile într-o lume în schimbare) e una din revistele Consiliului Mondial (Ecumenic) al Bisericilor. Era publicația Sub-unității „Femeile în Biserică". Acum această Sub-unitate, în cadrul restructurării Consiliului, a fost desființată și inclusă în Unitatea: *„Dreptate, Pace și Creație"*. Nu s-a supărat nimeni, pentru că problema femeii, în cadrul Consiliului, e văzută mai ales ca o problemă care ține de *Dreptate*. O spune foarte limpede Aruna Granadason (*Women*, Nr. 31, 1991, p. 3), dar cere „vigilență și forță" în lupta femeilor, pentru a ține trează preocuparea Consiliului de drepturile femeilor, ca o prioritate absolută. Evident, în primul rînd e vorba de drepturile religioase, apoi de schimbarea limbajului cu privire la Dumnezeu în sensul de a fi feminizat, de dreptul femeilor la hirotonie, dar și de asigurarea cît mai multor locuri pentru femei în conducerea Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Aruna Granadason numește, după un calapod mai vechi, devenit stereotip, trei preocupări care trebuie să ocupe, cu mare prioritate, agenda Consiliului: femeile, tineretul și educația. Acestea vor asigura drumul Consiliului spre nou. Și, în același timp, vor înscrie Consiliul pe linia de continuitate față de lupta dusă de înaintașele femeilor de azi din Consiliu. Se citează nume: Madeline Barot, Brigalia Ban, Bärbel von Wartenberg-Potter, Anna Karin Hammar și Priscilla Padolina, femei care au făcut să bată un nou vînt — zice autoarea — în toate colțurile lumii, și vîntul acesta nu mai poate fi oprit.

Aș face doar două observații:

Întîia: printre priorități lipsește *preocuparea pentru unitatea Bisericilor*, adică tocmai rațiunea de a fi a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. El devine mai ales o tribună pentru cîștigări de poziții, cît religioase, cît sociale. Ce se înțelege prin *educație*, nimeni nu știe exact, pentru că educația ecumenică e încă lipsită de puncte cardinale. Am arătat într-un număr trecut cum duce ea la relativizarea moralei d.p.

A doua observație: Într-adevăr, doamnele numite mai sus sînt cele care au început lupta de emancipare a femeilor în Biserică, prin Consiliul Ecumenic. Mai sînt și altele. Întîmplător, eu le cunosc, deci pot atesta acest lucru. Dar care teolog le mai cunoaște? Cîtă teologie a fost în „lupta" lor? Ce nume au ele, fie și numai în teologia confesiunii sau a țărilor lor? Și dacă așa ceva nu se poate detecta cu nici un aparat, pe ce și-au întemeiat lupta? Pe simple revendicări sociale!

În materie de revendicări sociale e mai aproape de adevăr să spunem că au dreptate.

Dar a justifica revendicări harice cu argumente sociale!...

De altfel vom vedea mai departe și cum stau cu teologia.

*
* *

Dr. Renate Rose reia problema Euharistiei din BEM (Baptism, Eucharisty, Ministry). Vom da numai cîteva citate din studiul domniei sale (publicat sub titlul "BEM revisited" în același număr din WOMEN, cit. supra).

„Euharistia n-a fost instituită nici de Iisus, nici de ucenici. Ea s-a născut în cursul procesului de formare a noii comunități".

„De vreme ce Euharistia n-a fost instituită de Iisus cel pămîntesc, cuvintele pe care autorii Evangheliilor le pun în gura Sa în timpul Cinei celei de Taină, trebuie considerate ca expresii ale credinței Bisericii primare. Au fost o încercare a evangheliștilor și a comunităților lor de a interpreta viața, moartea și învierea Sa" (P. 23).

Iată pentru ce fel de Euharistie doresc doamnele de la Consiliul Ecumenic să fie hirotonite! Pentru o astfel de Euharistie, pot fi hirotonite! Desigur de cei care cred ca și domniile lor, și pentru comunități tot atît de ciudate! Pentru că, în cazul domniilor lor, nici Euharistia nu e Euharistie, nici hirotonia n-ar fi hirotonie. Ne-o spune Sfînta Scriptură.

Dar oare domniile lor n-o citesc?

Ba da. Dar iată cum o interpretează:

„Relatările biblice asupra Cinei celei de Taină s-au alcătuit pe încetul, în diferite contexte ale Bisericii primare".

Cum însă textele biblice sînt limpezi și vorbesc de instituirea Euharistiei de către Mîntuitorul, autoarea a simțit nevoia de a-l amesteca puțin și pe Iisus, dar nu chiar pe El, în „teologia" ei.

„Contextul a alcătuit textele cu ajutorul spiritului lui Iisus Hristos".

Ce multe știe d-na Renate Rose!

Dar nu, să fim serioși. Nu știe prea multe. Inventează ca să i se potrivească invenția ca premiză pentru ceea ce dorește d-sa astăzi. Și crează un fals silogism, deoarece premiza e falsă, închipuită.

Iată ce scrie mai departe:

„Contextul nostru de azi trebuie de asemenea să creeze noi texte și noi cuvinte ale viului Hristos".

Cu alte cuvinte să facem și noi o Scriptură, cam cum ne taie pe noi capul, sau „contextul" de azi! Care? Acela care ne convine nouă!

Mai departe relativizează total textele Scripturii:

„Un consens asupra unui text pentru toți și pentru toate timpurile este nepotrivit într-o lume pluralistă cu foarte diferite contexte" (p. 23).

Ce teză! Și ce argument teologic!

Mai departe spune tot atît de limpede că: *„Simboalele de credință, doctrinele și confesiunile sînt învechite".* Și, și mai limpede:

„Femeile nu disprețuiesc tradițiile, dar le relativizează și le examinează cu suspiciune... Ele consideră textele biblice ca pe o moașă nemuritoare care ajută la nașterea unor texte noi, a unor noi povestiri și interpretări, precum le îndrumează duhul" (p. 24).

N-a mers, totuși, cu Scriptura! Nu s-au putut răstălmăci textele ei. Soluția? *Facem altă Scriptură!*

D-na Dr. Renate Rose (o fi dr. în... ce?) scrie aceste lucruri într-o revistă oficială a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Nimeni n-o comentează. Nimeni n-o dezaprobă.

Și așa, ecumenismul merge mai departe!

Cineva zicea să ne temem de atei! N-or fi și alții mai răi?

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegrarul Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU

15 mai
1992

Nr. 19—20

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei (II)

— Continuare din nr. trecut —

Melchisedec academicianul a prezentat la 17/29 martie 1890 la Academia Română comunicarea: *„Biserica Ortodoxă în lupta cu protestantismul, în special cu calvinismul în veacul al XVII-lea şi cele două sinoade din Moldova contra calvinilor"*. Se ocupă în special de *Mărturisirea de credinţă* pusă pe seama patriarhului de Constantinopol Ciril Lukaris, pe care o şi citează în întregime. E datată 1621, dar e publicată de calvini la Geneva şi adusă în Orient în 1632.

Melchisedec o declară plină de idei calvine, *„străină de ortodoxie"* (p. 9). Trece apoi la descrierea relaţiilor protestanţilor cu Biserica Ortodoxă, pe care le începe chiar din secolul al XVI-lea, ocupîndu-se de Melanchton şi în special de Martin Crusius, Ştefan Gerlach şi Iacob Andrea, profesori la Tübingen. După opinia lui Melchisedec aceştia căutau alianţa protestantismului cu Ortodoxia. Gerlach duce o scrisoare către patriarhul Ieremia al Constantinopolului, din partea lui Iacob Andrea, în 1573, apoi alta în 1574. Patriarhul răspunde după doi ani, arătîndu-şi dorinţa ca protestanţii să se întoarcă la Ortodoxie. Profesorii îi scriu din nou, apărîndu-se de acuzaţiile Romei că ar fi eretici. I-au trimis şi *Confesiunea de la Augsburg*.

Melchisedec urmăreşte pas cu pas relaţiile teologilor protestanţi cu patriarhul Ieremia. Acesta, arată Melchisedec, le răspunde şi le respinge doctrina cu privire la toate inovaţiile lor. Ba, la un moment dat, îi roagă chiar să nu-i mai scrie.

În acest context Melchisedec introduce şi cazul lui Ciril Lukaris trimis la studii în Germania de Meletie Pigas, un renumit cărturar ortodox. Meletie se gîndea să şi-l facă succesor pe scaunul Alexandriei. Ciril s-a dovedit un aprig luptător contra papismului, dar şi bun prieten cu teologii germani protestanţi. Totuşi în 1601 e ales succesor al lui Meletie Pigas, deşi e învinuit că s-a folosit de bani adunaţi în Saxonia. În 1622 e ales Patriarh ecumenic. Melchisedec crede că tot cu concursul protestanţilor (p. 19).

Mai departe Melchisedec dă un lung citat din *Istoria bisericească* a lui Meletie al Atenei (v. III, veacul 17). Cînd Ciril Lukaris a fost ales Patriarh ecumenic, se afla în Moldo-Valahia. După instalare rămîne patriarh 4 luni (sau 1 an şi 4 luni) şi e demis. Urmează cîţiva alţi patriarhi care păstoresc 5 luni (Grigore), 50 de zile (Antim) şi, schimbîndu-se sultanul, îl cheamă din nou pe Ciril Lukaris. Iezuiţii l-au pizmuit mereu şi au uneltit scoaterea lui din nou. Cînd au văzut că nu pot, au început să-l acuze de calvinism.

Melchisedec înclină să creadă că iezuiţii au pus pe seama lui Ciril Lukaris *Mărturisirea* adusă de la Geneva în 1632. Ciril Lukaris e destituit şi înlocuit cu Ciril Contari, sau Bereanul. Acesta e destituit la rîndul său şi exilat, şi e chemat din nou, a treia oară, Ciril Lukaris, dar peste un an e exilat din nou. Îl urmează un Atanasie Criteanul pentru 40 de luni, după care fu adus a patra oară Ciril Lukaris. A urmat iar o destituire şi iar o rechemare, a cincea oară (1638), din martie pînă în iunie.

Ciril Contari îl reclamă la sultanul Ibrahim I ca eretic şi, acum, obţine condamnarea lui la moarte prin sugrumare şi aruncare în mare.

Ce vremuri! Cine mai ştie cîtă luptă era în toate acestea pentru Ortodoxie, şi cîtă ambiţie şi luptă pentru putere! Ciril Lukaris e totuşi condamnat de un sinod ca eretic.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

NICOLAE IORGA ŞI GRECO-CATOLICISMUL DIN ARDEAL

— Reper de bază în registru cultural-istoric lărgit —

„Pe tărîmul ştiinţei şi culturii române, în care enciclopedismul este admirabil ilustrat de un D. Cantemir sau I. Heliade Rădulescu, de un B. P. Haşdeu sau M. Eminescu, de un G. Călinescu sau Mircea Eliade, N. Iorga reprezintă una din culmile înseşi ale spiritualităţii naţionale" (Gh. Buzatu, *N. Iorga — istoricul militant. Introducere* la monumentala lucrare a lui Iorga: *Istoria Românilor în zece volume*, reeditate, vol. I, partea întîi, Buc., 1988, p. 11).

*

„Istoricul este un bătrîn prin experienţă al naţiei sale. Dacă nu-l întreabă alţii, el e dator să vorbească" (N. Iorga, *Discurs de recepţie la Academia Română*, 1911, preluare după Gh. Buzatu, vol. şi şi pag. citate supra).

Şi Iorga, istoricul nostru cel mare, „anahoret al unui cult: istoria românilor" (Pamfil Şeicaru, *Nicolae Iorga*, reeditare, Buc. 1990, p. 142), „membru al mai multor academii şi societăţi ştiinţifice străine" *(Mic Dicţionar Enciclopedic)*, vast în informaţie şi în orizont, *ne-a vorbit şi ne vorbeşte tuturor, dator totdeauna faţă de toţi.*

El ne-a vorbit cu nemăsurată iubire de vatră şi de neam, spunîndu-ne în mii şi mii de pagini povestea sfîntă a neamului. Căci cunoştea ca nimeni altul izvoarele şi matca neamului; adîncurile şi înfloririle lui etnospirituale; istoria lui ca document şi semnificaţie; ca eveniment şi ca întreg; o istorie trecută atît de mult prin învolburate şi îndîrjite vremi de cruce, aici în poarta Europei; îi cunoştea echilibrul structural şi neînfrînta încredere în „sfînta dreptate" şi în rostul lui în lume; îi cunoştea cuviinţa şi simţul sacru de cinstire a părinţilor şi strămoşilor, SIMŢ ZIDITOR ŞI PĂSTRĂTOR DE NEAM, — DE VATRĂ, DE CREZ, DE LIMBĂ ŞI DE DATINI.

Din vibraţia unei astfel de înţelegeri a neamului şi a conjuncturilor lui de istorie s-a alcătuit deci definiţia directă şi neamnedabilă de SFÎŞIERE A „TRUPULUI BISERICII ROMÂNEŞTI UNICE" pe care, suferind, Iorga a dat-o „unirii" cu Roma, la 1697—1701, a unei părţi a românilor din Ardeal. *Parte totdeauna minoritară faţă de ardelenii statornic ortodocşi în trupul neamului,* — (dincolo de sprijinul prelung prin ademeniri şi falsuri, prin unele privilegii şi prin violenţe, oferit uniaţiei de străinii dezbinători, iezuiţi şi habsburgi); *şi cît de minoritară faţă de trupul-spaţiul întreg al românimii, funciar şi organic ortodox.*

*

În fapt s-a propus atunci de către iezuiţi şi habsburgi o tranzacţie pe cît de jenantă şi întristătoare, pe atît de revoltătoare pentru orice conştiinţă etic-sensibilă; un tîrg de credinţă şi de suflete cu totul necreştin şi imoral în esenţa lui; un inadmisibil schimb („troc") social-economic confesional. Iar una din părţi, partea română, era atunci în majoritatea ei covîrşitoare, inclusiv preoţimea ei, într-o stare chinuită şi disperată de iobăgie-servitute „cu totul neomenească" (L. Blaga, *Gîndirea românească din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, ed. îngr. de G. Ivaşcu, Buc., 1966, p. 18). — pe acest fond social-economic nedrept şi întunecat propunîndu-i-se cu atît mai imoralul tîrg: drepturi şi privilegii contra credinţă...

Cît despre drepturile propuse în acel tîrg nedemn, ele aveau să rămînă, cum adevărat va zice Blaga, *„în vidul promisiunilor"*.

Prim şi greu argument în acest sens este episcopul Inocenţiu Micu-Klein.

Căci peste ani, cînd episcopul Inocenţiu va cere, în consecinţă, pentru români, statutul şi drepturile promise, el se va dezmetici ca dintr-un vis naiv şi, consternat, îşi va da seama că se află într-un monolog fără ecou — că *„în contra lui toţi sînt"* (e vorba de magnaţii străini ai vremii) *„iar el, în numele clerului şi naţiunii, este singur în contra tuturor"* aşa încît *„n-ar fi nici o mirare dacă el, pentru feluritele asupriri şi prigoniri şi-ar pierde mintea"*, precum zice rugarea adresată împărătesei Maria Tereza de clerul şi poporul român la 19 iunie 1744, puţin înainte de căderea lui Inocenţiu (la Dr. Augustin Bunea, *Episcopul Ioan Inocenţiu Klein*, Blaj, 1900, p. 100).

Zicea în stilul său viu Samoil Clain de Sad că cererile lui Inocenţiu tare „au usturat pre unii

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot Ioan Turcu

GEORGE BARIŢIU
180 de la naştere

Anul 1992 este sorocul împlinirii a 180 de ani de la naşterea lui George Bariţiu *(24 mai 1812)*; publicist, istoric, om politic şi de cultură; fruntaş al revoluţiei din 1848 din Transilvania. Studiază la Blaj şi Cluj şi funcţionează ca profesor la Blaj şi Braşov.

De numele lui se leagă întemeierea presei româneşti din Transilvania. După încercarea lui Ioan Barac de a edita la Braşov revista ilustrată „Foaia Duminecii", în 2 februarie 1837, iniţiativa trece în mîinile lui G. Bariţiu. El scoate, tot la Braşov, în 12 martie 1838, „Gazeta Transilvaniei"; la 2 iulie 1838 suplimentul „Foaia pentru minte, inimă şi literatură" (1838—1850); mai tîrziu în 1868 întemeiază „Transilvania", iar la Sibiu „Observatorul" (1878—1885). A tipărit şi 14 Calendare (1852—1865).

Aceste reviste abordează de-a lungul multor decenii probleme vitale pentru viaţa politică, culturală, naţională şi intelectuală a românilor ardeleni. Ele au un caracter didactic, apreciind valorile instructive şi educative faţă de cele estetice. Gazetele stimulează opera de luminare, ajută la cristalizarea conştiinţei naţionale şi cimentează unitatea întregului popor român. În acest scop reproduce, cu regularitate, cele mai de seamă articole publicate în „Curierul românesc" al lui Heliade şi în „Albina românească" a lui Gh. Asachi şi, totodată, a deschis larg coloanele revistelor pentru colaboratorii din Principate.

Odată cu întemeierea presei, Bariţiu a pus şi problema înfiinţării tipografiilor româneşti. În 1850 Şaguna inaugurează la Sibiu prima tipografie românească din Ardeal şi în 1851 Bariţiu înfiinţează a doua la Braşov. Prin înfiinţarea lor „s-a spart monopolul secular" al tipografilor străini. Se inaugurează o nouă eră tipografică.

Bariţiu n-a fost străin nici de istoriografie, mai ales după instaurarea dualismului austro-ungar (1867), cînd publică studii şi documente. Opera sa istorică este „Părţi alese din istoria Transilvaniei pe ultimii două sute de ani" (3 vol. 1889—1891), lucrare de sinteză a istoriografiei române ardelene din secolul al XIX-lea, valoroasă şi astăzi prin partea ei memorialistică.

Se remarcă şi ca mare om politic. La început nu s-a amestecat direct în viaţa politică. După 1861, odată cu schimbarea politicii austriece, este prezent la toate manifestările naţionale, ia parte (în 1863—1865) la dezbaterile Dietei din Sibiu, cît şi ale parlamentului din Viena. Remarcabilă este adresa lui către Senatul imperial cu privire la absolutism, pentru afirmarea şi revendicarea drepturilor de bază ale românilor ardeleni. A luptat împotriva dualismului prin care Transilvania şi-a pierdut seculara sa autonomie şi statutul de principat din 1541, fiind unul dintre protagoniştii „pasivismului", adică al boicotării parlamentului de la Budapesta. Cu ocazia pronunciamentului de la Blaj din 1868 (aniversarea a două decenii de la Adunarea de la Blaj), Bariţiu a redactat un memoriu, care prin caracterul lui revendicativ, este cel mai îndrăzneţ manifest românesc de la începutul perioadei dualiste.

Bariţiu a fost şi un veritabil om de cultură, cu o activitate remarcabilă în toate domeniile şi aspectele culturale. Se numără printre ctitorii ASTREI, secretar principal, apoi preşedintele ei. De la începutul Societăţii Academice a fost membrul ei, preşedintele Secţiei istorice, iar la bătrîneţe preşedintele Academiei. Ca şi Heliade şi Asachi, a pus în discuţie marile probleme ale dezvoltării culturii ardelene, văzute întotdeauna în legătură organică cu cea a întregului popor român. „Foaia" şi apoi „Gazeta" s-au unit în aceeaşi acţiune largă de promovare a culturii româneşti. Împotriva tendinţelor de maghiarizare a şcolilor şi gimnaziilor confesionale, Bariţiu pledează pentru extinderea învăţămîntului românesc şi pentru înfiinţarea de noi instituţii şcolare, cum a fost cazul liceului confesional din Braşov (1851).

Bariţiu se numără printre fruntaşii revoluţiei din 1848. În anii premergători acestei revoluţii, românii de pe ambele versante ale Carpaţilor aveau clară conştiinţa despre unitatea lor. În 1834 a fost descoperită la Sibiu o societate secretă, între membrii căreia se afla şi Bariţiu, care urmărea unirea tuturor românilor. În ciuda măsurilor represive, conştiinţa unităţii a devenit către 1848 un postulat al opiniei publice progresiste. Prezenţa lui Bariţiu în 1848 la Cernăuţi, unde era refugiat grupul celor 14 moldoveni, ca şi în Ţara Românească este dovada clară a legăturilor existente între tinerii din aceste ţări. În Transilvania, aceste legături au dus la naşterea mişcării naţionale, condusă de intelectuali, din care n-a lipsit nici Bariţiu. Gazetele lui au contribuit în mare măsură la intensificarea sincronizării luptei pentru unitatea tuturor românilor.

La vestea izbucnirii revoluţiei din Paris (22 februarie), Viena (13 martie) şi Pesta (15 martie), gazetele lui Bărnuţiu salută primele succese ale revoluţiei, cu speranţa că aceasta va rezolva cele mai acute

(Continuare în pag. a 3-a)

Prot. Ieremia B. Ghiţa

Cateheză despre femeia samarineancă de la fîntîna lui Iacob

I. Pregătirea aperceptivă

Exista încă cu veacuri înaintea venirii Mîntuitorului duşmănia între samarineni şi iudei, manifestată sub diferite forme, inclusiv pe plan religios. Iisus depăşeşte în mai multe situaţii şi împrejurări această învrăjbire.

II. Anunţarea temei

Una din acestea este şi cea prilejuită de convorbirea Mîntuitorului cu femeia samarineancă de la fîntîna lui Iacob, la care ne vom referi în cele ce urmează:

III. Tratarea

Iată relatarea Sfîntei Evanghelii: „Deci a venit în cetatea Samariei, care se cheamă Sihar, aproape de locul pe care l-a dat Iacob lui Iosif, fiul său. Şi era acolo fîntîna lui Iacob. Iar Iisus fiind ostenit de călătorie, s-a aşezat lîngă fîntînă. Şi era ca la al şaselea ceas. Atunci a venit o femeie din Samaria ca să scoată apă. Zis-a ei Iisus: dă-mi să beau. Căci ucenicii Lui se duseseră în cetate să cumpere mîncare. Deci i-a zis femeia samarineancă: cum Tu, iudeu, ceri să bei apă de la mine, femeie samarineancă? Pentru că nu au amestec iudeii cu samarinenii. Răspuns-a Iisus şi a zis: de ai fi ştiut tu darul lui Dumnezeu şi cine este cel ce-ţi zice: dă-mi să beau, ai fi cerut tu de la el şi ţi-ar fi dat apă vie. Zis-a Lui femeia: Doamne, nici găleată nu ai şi fîntîna e adîncă; de unde, dar, ai apa cea vie? Nu cumva eşti tu mai mare decît părintele nostru Iacob, care ne-a dat această fîntînă şi el însuşi a băut din ea şi fiii lui şi turmele lui? Iisus a răspuns şi a zis: Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăşi; dar cel ce va bea din apa pe care o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care o voi da Eu se va

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot profesor Sorin Cosma

O datorie de conştiinţă

Am auzit vorbindu-se de o carte a scriitorului basarabean Ion Druţă: *„Povara bunătăţii noastre"*. Nu ştim exact ce tratează această carte, dar titlul ei ni se pare extrem de grăitor, deşi pare a exprima un paradox. Cum, adică: bunătatea noastră atrage după sine o greutate, o durere, un neajuns, o povară?! După cum ştim, bunătatea merge de obicei mînă în mînă cu surorile ei mai mici: mulţumirea, recunoştinţa, bucuria, mîngîierea şi încă altele asemenea acestora. Şi totuşi, bunătatea are şi ea durerile ei, adesea deosebit de mari, greutăţile ei, apăsările ei, cum spune autorul de mai sus. Probabil că din astfel de constatări a izvorît şi zicala românească: Fă bine ca să-ţi auzi rău. De cîte ori, de pildă, primeşti în casa ta un biet om ca să-i dai un adăpost, ca pînă la urmă el să se pună stăpîn pe ea şi să te scoată afară. Sau împrumuţi pe cineva cu inimă înţelegătoare, ca apoi cel împrumutat sau ajutat într-un fel sau altul din calcule meschine să-ţi întoarcă spatele şi să-ţi devină cel mai mare duşman, ceea ce nu ne va descuraja desigur în a urmări şi a face binele.

Titlul cărţii lui Ion Druţă ne duce cu gîndul şi la ceea ce ne spune Sf. Apostol Pavel, cînd zice: „Toţi cîţi cu bună cucernicie vor să vieţuiască întru Hristos-Iisus vor fi prigoniţi" (II Tim. 2, 13), cu alte cuvinte, vor purta povara suferinţelor generate de adevărul, de dreptate şi alte valori cărora doresc să le dea viaţă în numele Binelui absolut — Dumnezeu.

Ca popor creştin în toate fibrele fiinţei sale, românii au avut şi ei din plin parte de astfel de suferinţe. Mai ales cei din Transilvania şi din Basarabia. „Ar trebui volume pentru descrierea persecuţiilor neîntrerupte suferite de poporul român din Transilvania", scrie undeva venerabilul nostru pr. prof. acad. D. Stăniloae.

„Sîntem un popor milos — subliniază şi N. Iorga —, un popor care nu jignim şi nu prigonim. Sufletul nostru tăgăduieşte oricare din mijloacele de a face violenţă altor suflete omeneşti". De aceste nobile însuşiri ale poporului român se pare însă că s-a probitat şi abuzat, uneori chiar peste măsură.

Aniversăm în aceste zile Revoluţia din 1848, care, în Transilvania, a costat viaţa a zeci de mii de români torturaţi şi ucişi de către cei pe care i-am primit pe plaiurile noastre şi cărora nu le-am făcut niciodată nici un rău; sate arse, reşedinţa episcopală ortodoxă din Sibiu devastată şi biblioteca arsă etc. Poporul maghiar, şi el, „lupta pentru libertate în timp ce conducătorii lui făceau lanţuri de robie pentru celelalte naţiuni supuse lor", cum arată chiar un autor maghiar (Fényes Samu: Ungaria revizionistă).

Să venim mai aproape de noi, la dictatul de la Viena din toamna anului 1940, cînd cei ce vieţuiam în fostul judeţ Trei Scaune nu ştiam că între noi şi confraţii noştri secui este vreo deosebire, convieţuind în deplină armonie, cînd, în localitatea Covasna de pildă, industria toată şi comerţul erau în mîna acestor confraţi, dar cînd s-a dezlănţuit asupra noastră un inimaginabil val de ură, revărsată pînă şi asupra bisericilor noastre, fiind dărîmate — şi nu vom înceta să subliniem mereu această barbarie, alături desigur de alte multe fărădelegi — 7 biserici ortodoxe din actualul judeţ Covasna, care se adaugă la cele peste 150 biserici parohiale şi mănăstiri arse şi dărîmate de habsburgii catolici în secolul XVIII.

După 23 august 1944 — cînd pe dealurile de la Podul Olt, Dobolii de Jos şi Sf. Gheorghe au căzut sute de tineri români, unii chiar din zonă, pentru alungarea armatelor horthyste, cimitirul eroilor din Dobolii de Jos, jud. Covasna, stînd mărturie în acest sens, după o scurtă perioadă de administrare românească, s-a reaşezat din nou stăpînirea horthystă, dar cu o altă firmă, cînd atotputernice erau gărzile secuieşti, chipurile „ale săracilor", conduse de un oarecare Pilla, gărzi sprijinite de trupele sovietice, oprimînd din nou pe bieţii români din zonă şi jefuindu-i în fel şi chip.

Mulţi dintre aceşti zeloşi ai stăpînirii maghiare s-au înscris în Partidul Comunist şi, intrînd în miliţie şi securitate, au devenit propagatori şi cîini de pază ai orînduirii care ne-a „fericit" peste 40 de ani, perioadă în care s-a dat cu tîrnăcopul la temelia vieţii materiale, dar mai ales spirituale a poporului nostru.

Încă din 1947 au început să se simtă mai vădit efectele unor astfel de zeloşi cîini de pază, cînd, în zona de care vorbim, dacă un român ridica puţin capul era de-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

(Urmare din pag. 1)

Melchisedec urmăreşte de aproape evoluţia lucrurilor. El pare a nu fi sigur că Ciril Lukaris ar fi autorul *Mărturisirii* calvine puse sub numele lui. Dar îl încurcă ceva: de ce Lukaris nu a respins acuzaţia de calvinism? Melchisedec crede că, fiind bun prieten cu protestanţii care l-au ajutat, n-a vrut să se dezică de *prietenia lor!* Greu de admis. Dositei al Ierusalimului în *Mărturisirea* sa spune totuşi că Lukaris, în particular, a spus mereu că nu e el autorul *Mărturisirii* ce se pune sub numele său, dar în public n-a voit s-o combată (p. 23) şi n-a scris nimic contra ei (p. 29).

Oricum, Melchisedec nu admite *Mărturisirea* zisă a lui Lukaris. O condamnă.

Povesteşte apoi pe larg desfăşurarea *Sinodului de la Iaşi* (1641 sau 1642); apărînd conţinutul *Mărturisirii* lui Petru Movilă şi fiind de partea celor care admit prezenţa la Iaşi chiar a Marelui Mitropolit, autor, îi acuză pe constantinopolitani de lipsă de onestitate, deoarece, printr-o politică duplicitară, au ţinut aproape ascunsă *Mărturisirea* lui Petru Movilă pînă în 1662, cînd au recunoscut-o printr-un Sinod, dar Petru Movilă murise. Nici cei de la Constantinopol nu ne-au iubit întotdeauna!

Melchisedec, urmînd pe Dimitrie Cantemir, ne dă multe ştiri despre Mitropolia Moldovei şi, în special, despre independenţa ei după Sinodul de la Florenţa cînd, rupîndu-se de Constantinopol, trece sub Ochrida, dar Ochrida aproape că nu mai exista, aşa încît Moldova deveni autocefală (p. 46). Mai tîrziu s-au reluat legăturile cu Constantinopolul, pe vremea Patriarhului Partenie, în timpul Sinodului de la Iaşi. Dar tot în vremea aceea Sf. Mir s-a sfinţit totuşi la Iaşi (p. 49).

Dizertaţia lui Melchisedec consideră că Sinodul de la Iaşi a fost împotriva calvinilor (p. 68). El arată că tot împotriva calvinilor s-a mai ţinut un sinod la Iaşi în 1645, numai cu ierarhii moldoveni şi munteni.

Vom încheia aceste referinţe la protestantism cu aprecierile lui Melchisedec, aprecieri care ni-l prezintă ca pe un mare apărător al Ortodoxiei: *„Românii au defăimat din totdeauna protestantismul sub toate formele lui, ca pe o religie abătută cu totul de la dogmele credinţei ortodoxe; şi anume pentru că sectele protestante au deformat şi schilodit doctrina bisericească; prin suprimarea şi schimonosirea tainelor ortodoxe; prin suprimarea cinstirii şi închinării sfinţilor, a moaştelor şi a icoanelor; prin suprimarea posturilor stabilite de Biserică, ca semne văzute ale evlaviei ortodoxe, prin suprimarea monahismului şi a mînăstirilor, atît de iubite şi sfinte la Români“* (p. 58).

Melchisedec cunoaşte şi compătimeşte situaţia din Ardeal, unde românii au avut de pătimit mult de la „confesiunile domnitoare“. Descrie pe larg suferinţele din partea calvinilor ale lui Ilie Iorest. Comentează pozitiv intervenţia mitropolitului Varlaam prin *Răspunsul la Catehismul calvinesc*. El arată că Varlaam a şi convocat al II-lea Sinod de la Iaşi (1645) tot contra calvinilor (p. 69), ba chiar şi descrie amănunţit cum arăta şi ce cuprindea *Catehismul calvinesc*, pe de o parte, şi ce răspuns a alcătuit Sinodul din 1645 la fiecare punct din Catehismul calvinesc (p. 71—77), pe de altă parte. Nu ştiu de ce nu-l pomeneşte pe Sava Brancovici!

La sfîrşit Melchisedec reia problema *Mărturisirii* lui Ciril Lukaris, căutînd din nou să-l disculpe, pe el, nu textul *Mărturisirii* puse sub

Melchisedec Ştefănescu, apărător al Ortodoxiei

numele lui. Dă şi textul combaterii *Mărturisirii* puse sub numele lui Lukaris, combatere făcută de către Dositei al Ierusalimului (p. 92—110) în Mărturisirea sa.

Şi, la sfîrşitul a peste 100 de pagini de expuneri detaliate, Melchisedec conchide:

„Cu aceasta (e vorba de epistola patriarhilor cu care au fost trimise Anglicanilor în 1723 deciziile Sinodului de Ierusalim) *s-a pus capăt pentru totdeauna încercărilor protestanţilor de a dovedi că dogmele lor cele inventate de Luther, Calvin şi de alţi ereziarhi produşi de protestantism ar fi aceleaşi ca şi ale Bisericii Orientale de Răsărit. Sinodul de la Ierusalim a stabilit pentru totdeauna graniţele dogmatice între Ortodoxismul oriental şi protestantism.* De aceea — conchide Melchisedec — *luptele acestora au trecut de pe terenul bisericesc pe cel politic, precum şi luptele Ortodoxiei cu papismul“* (p. 113).

Într-un limbaj direct, lăsînd politeţea deoparte, cu supărare — deşi altă dată va avea şi accente ecumenice — de data aceasta Melchisedec li se adresează şi luteranilor, şi calvinilor, şi catolicilor, mai ales cînd aceştia se prezentau cu pretenţii de aducători de cultură şi de ajutoare:

„Voi veniţi în numele statelor şi ale naţiunilor voastre, ca să aduceţi o nouă tiranie durabilă asupra ţărilor noastre ortodoxe. Noi încă n-am scăpat cu toţi de turci şi de legea lor cea rea, şi ne recomandaţi aliţii noi. Vă apreciem: duceţi-vă de unde aţi venit şi ne lăsaţi în pace; ne vom face noi fără voi cultura noastră naţională, vom îngriji de Biserica noastră naţională, de bolnavii şi de săracii noştri şi de tot ce priveşte prosperitatea noastră. Noi n-avem trebuinţă de voi, fiindcă tot ce este bun în Biserica voastră, la noi există şi a existat înainte de ivirea voastră în lume, şi a născocirilor voastre, cu care amăgiţi omenirea“ (p. 116).

Cam dur! Încă nu apăruse limbajul ecumenic! Dar trebuie citit textul în contextul din februarie 1890, cînd e datat, ca scris la Roman! Şi să reţinem din el doar ceea ce e încă valabil şi azi. Judece fiecare.

* * *

Într-o şedinţă a Sf. Sinod din primăvara lui 1883 Melchisedec a citit un referat intitulat: *„Papismul şi starea actuală a Bisericii Ortodoxe în Regatul României“* (Bucureşti, 1883).

Face istoria catolicismului în Ţările Române, cu erudiţie şi cu sistem. Foloseşte mult pe Hunfalvy, *Die Rumänien*, pe Cantemir, pe Maior, pe Şincai ş.a. Arată că părăsirea Ortodoxiei de către nobilii români, şi trecerea lor la catolicism, i-a maghiarizat (Hunfalvy, p. 122—124, cf. Melchisedec p. 7). Melchisedec crede că românii şi-au cunoscut întotdeauna credinţa şi deosebirile de cea catolică (p. 29). Uniaţia din Ardeal a mărit teama şi antipatia românilor ortodocşi faţă de Biserica Apusului. Crede că la aceasta a contribuit şi publicarea în limba română a cărţilor de apărare a Ortodoxiei (p. 31).

Spre deosebire de pornirea aproape violentă împotriva protestantismului, limbajul faţă de catolici e mai ecumenic. Arată că din vechime Biserica catolică a fost tolerată, ocrotită de guverne, scutită şi miluită, împreună cu clerul ei, în România (p. 39). Nu admite însă încercările Romei de a se întinde şi dezvolta în dauna Ortodoxiei şi, mai ales, de a considera Ortodoxia slabă. *„La Roma se ştie foarte bine că un popor nu poate exista fără religie şi, crezînd că religia şi Biserica Ortodoxă a românilor sînt moarte, meşterii cei iscusiţi de acolo aleargă să le înlocuiască cu ale lor pe care le cred nemuritoare şi eterne“* (P. 83). Nu-i plac *vizitatorii* sau *vicarii apostolici*. Nu-i place că vor un *Mitropolit al Bucureştilor*, ca şi cînd n-ar exista acolo un Mitropolit ortodox. Nu-i place că cel de la Iaşi îşi va zice Arhiepiscop şi, că un episcop se va instala la Galaţi cu titlul Gălăţeanul, şi altul la Craiova, cu titlul „Craioveanul“. Biserica catolică *„tinde a domina toată lumea“* (p. 84—85), zice el. Şi nu-i place nici aceasta. *„De secole ne urmăresc şi pe noi românii şi încearcă mereu să facă cîţiva paşi înainte. De reuşesc, bine, ea merge înainte; de nu, ea face pauză, lucrează în ascuns şi apoi la timp iese pe faţă, şi aşa necontenit“* (p. 85).

Le-a citit bine stratagema! Şi nu-i cruţă. Le-o dezvăluie. Şi apoi afirmă: *„Biserica noastră ortodoxă pe lîngă doctrinele sale sănătoase, creştineşti, evanghelice, are valoarea vechimei apostolice şi tradiţiunile celor mai mari dascăli ai orientului creştin, respectaţi în toată creştinătatea şi, ce este mai mult, are tipul său şi caracterul particular de Biserică naţională“* (p. 86). Roma e cosmopolită şi nu numai că nu este favorabilă naţionalităţilor, ci le este chiar duşmană, şi le sacrifică oricînd, aceasta o cer interesele ei (p. 88). În Galiţia contribuie la polonizarea rutenilor, în Ungaria la maghiarizarea românilor şi a slavilor (p. 89).

Melchisedec ne mai dă o informaţie: *„Ţăranii papistaşi săteni din România, dacă îi întrebi de ce naţionalitate sînt, răspund că sînt catolici; preoţii lor sînt aleşi din neamuri străine: poloni, italieni, unguri, nemţi, prin urmare nu este a se aştepta de la ei sentimente naţionale române... Sentimentele naţionale nu vor străbate niciodată în comunele catolice... Dar naţiunii române îi trebuie o Biserică naţională, pentru noi şi în hotarele noastre... Papismul caută deşerturi, spre a le umple el“* (p. 89—90).

Aceasta nu înseamnă că Melchisedec şi-a uitat sentimentele ecumenice şi toleranţa. El reaminteşte: *„Românul este din fire tolerant“*, dar se declară împotriva a ceea ce am numi astăzi prozelitism sau trecerea ortodocşilor la alte credinţe. *„Românul crede om de nimica pe acel ce reneagă legea lui“* (p. 93).

Iată şi o pagină profetică, rostită cu mai mult de o sută de ani în urmă, care ne descoperă un Melchisedec nu numai bine informat asupra tuturor situaţiilor de pe vatra românească, ci şi un interpret şi analist de mare exactitate a sensurilor evenimentelor şi, în acelaşi timp, un vizionar care prevede evoluţia stărilor de lucruri, cărora le înţelege substraturile.

„Dacă Românii uniţi din Ardeal nu şi-au pierdut încă naţionalitatea română, cauza este pentru că ei păstrează încă în mare parte bazele Bisericii Ortodoxe naţionale. Dar uniaţia este primul pas spre catolicism şi propaganda romană nu se va lăsa pînă ce nu-i va face pe deplin catolici-romani, reformînd treptat şi pe nesimţite totul, pînă ce îi va introduce în cosmopolitismul său“ (p. 93).

Iată acum, peste o sută şi nouă ani, pasul acesta a şi fost făcut: ei sînt acum catolici romani! Melchisedec îi deplînge *„pe cei ce s-au distins prin servilismul lor cauzei Bisericii romane“*, avînd grijă să-l scoată din această categorie pe Cipariu, pe Maior, pe Şincai, care au fost, tocmai pentru că au refuzat servilismul, marginalizaţi şi chiar persecutaţi (p. 94—95). Deplînge — şi îi dăm dreptate — faptul că *„şi poporul român este capabil a fi ademenit la renegarea religiunii“*, cu scuza că e supus totdeauna ademenirii cu foloase materiale, şi cu amăgiri. Melchisedec a văzut ceea ce spunem şi noi din observaţia directă: *„În Transilvania mulţi români au trecut la calvinism şi apoi sau contopit cu secuii şi cu ungurii. Vechea nobilime română din Transilvania şi Ungaria, toată* — adaugă el cu referire şi la trecerile la catolicism — *trecînd la catolicism s-a maghiarizat“* (p. 95).

El se explică de îndată că prin cele ce spune nu trebuie să se simtă nimeni jignit, dintre catolicii-romani din România, pentru că noi rămînem toleranţi, dar ne apărăm Biserica noastră naţională şi ne ferim de amestecul străinilor în afacerile noastre naţionale (p. 95). Dă drept exemple de toleranţă şi înţelegere faptul că săvîrşim Tainele Bisericii celor ce n-au preoţi catolici pe aproape, fără să le cerem să se facă ortodocşi (p. 96). Apreciază cu elogii opera culturală a lui Şaguna în Transilvania (p. 101).

În concluzie, vom arăta că Melchisedec a iubit Ortodoxia. Excesele de limbaj, care pot apărea astăzi exagerate şi antiecumenice, poate erau firesti într-o epocă de agresiune cînd calvină, cînd catolică. În astfel de epoci repetate, atitudinea sa redevine actuală. Dar el zice: *„... Armele noastre de apărare nu pot fi scoase de aiurea, decît din simţul nostru naţional, — românismul, şi din devotamentul nostru religios — Biserica Ortodoxă Română“* (p. 72—73).

O altă sursă de apărare trebuie să fie *cultura*. El face apel la îmbunătăţirea culturală, intelectuală şi morală a clerului, pentru că altfel se va ajunge la *„stingerea treptată a simţului religios, în popor şi în clasele culte, prin răspîndirea doctrinelor anti-creştine şi anti-sociale“* (p. 79).

Avertismentul nu pare lipsit de actualitate!

Iată cu cîte sfaturi ne binecuvintează Melchisedec, valabile chiar şi după o sută de ani de la moarte. A fost mare în toate. În cultură, în credinţă. În erudiţie. În previziuni. În suferinţe. În răbdare. În iubire faţă de Biserica şi neamul său. E un mare model. Un exemplu de ierarh. Pentru generaţia noastră — cu probleme asemănătoare — şi pentru generaţiile viitoare. Căci valorile esenţiale pe care le-a onorat şi promovat el sînt valori fără de moarte şi fără vîrstă.

O datorie de conştiinţă

(Urmare din pag. 1)

clarat imediat reactionar si trimis se ştie unde şi cînd un foarte mare număr de români din Covasna au fost declaraţi chiaburi, storcîndu-se de la ei mai mult impozit decît se scotea din întreg raionul Tg. Secuiesc din vremea aceea.

Pe lîngă cazurile singulare, de suferinţe, unele de nedescris, a avut parte un întreg grup sau lot de români din Covasna — Voineşti şi împrejurimi, învinuit de tentativă de răsturnare a orînduirii, fiind vorba mai degrabă de o rezistenţă pasivă faţă de „binefacerile“ care începeau să se reverse peste noi, ipostază în care, în acei ani, se afla de altfel majoritatea absolută a poporului român.

O elementară conştiinţă umancreştinească şi naţională ne îndatorează să-i aducem în atenţie pe toţi componenţii acestui lot covăsnean ,în primul rînd pe cei trecuţi pe tărîmul veşniciei, cărora le aducem acum şi simţăminte de profundă pioşenie şi rugă către Cel Atotputernic, ca El să-i ierte şi cu drepţii să-i numere pe: maiorul de aviaţie Gavrilă Neguţ, ing. Nicolae Trandabur, notarul Ioan Ceangă, cîntăreţul bisericesc Florea Lungu, Ştefan Munteanu, Nicolae Bîrlă, Avram Preda, Leonida Luca, Mihai Toma, fugit şi apoi prins şi condamnat, Elisabeta Toma, soţia lui, Eufrosina Manole — toţi din Covasna-Voineşti; pr. Ioan Ciurea, om de o rară bunătate şi noblеţe sufletească, şi Nicolae Ciobanu, ambii din Poiana Sărată; Ioan Pătrunjel din Zagon; Marin Ionescu, fugit ani mulţi, şi Avram Dumitru, ambii din părţile Vrancei, ca şi Oprea Filip.

Din acelaşi grup au mai făcut parte, aflîndu-se în viaţă: învăţătorul Ioan Oltean, pr. Romulus Ciora, fost preot în Zăbala, Mircea Toma, Nicolae Ceangă, Vasile Luca, fraţii Ioan şi Petru Preda, Dumitru Şerban şi cel ce semnează aceste rînduri, ca mai tînăr dintre toţi.

Majoritatea am fost arestaţi într-o noapte de la mijlocul lunii august 1948, cînd, eu cel puţin, pe la ora 1,00 m-am trezit cu trei pistoale la cap. La poartă am fost împins într-o dubă neagră, unde, prin întuneric, l-am recunoscut pe nenea Ţică Beţ, cum îi zicem şi astăzi învăţătorului I. Oltean. Am fost duşi la sediul securităţii, care se instalase deja într-o vilă nouă din Covasna, şi în aceeaşi noapte cu un camion am fost transportaţi la Sf. Gheorghe. Aici, într-o casă din spatele actualului palat al telefoanelor, a urmat cîteva nopţi de groază, încît unii dintre noi erau pe punctul de a-şi curma zilele. Niciodată nu mi-am putut închipui că sînt oameni capabili de aşa ceva, să chinuieşti nişte semeni de-ai tăi pe care nu i-ai văzut în viaţa ta şi despre care nu ştiai prea multe decît ceea ce te străduiai să le pui în spate. Suferinţe nu numai fizice, ci şi diabolice acţiuni psihice: cînd o echipă te lăsa din bătaie, leşinat pe podea, şi cînd vedeau că începi să mişti, o altă echipă intra dintr-o cameră alăturată, cu întrebarea: Ce aveţi mă cu ăsta? — zicîndu-ţi atunci în sinea ta că gata, s-a terminat, iată mai sînt şi oameni de inimă. Ca la răspunsul celor ce te lăsau din bătaie: Păi, voi nu ştiţi cine este ăsta, — începînd să fii descris în fel şi chip, cei ce veneau spuneau: Aşa! atunci lăsaţi-l pe noi, încît, răvăşit, întors pe dos şi sufleteşte, începea o nouă tranşă de bătaie.

Dintre aceşti „eroi“ anchetatori n-am reţinut decît pe cel ce turna apă pe noi, despre care se zicea că este o rudă a ministrului de atunci Vasile Luca (Lukács László), de loc se pare din Lemnia, o localitate de lîngă Tg. Secuiesc.

A urmat apoi o iarnă în închisoarea din Sf. Gheorghe, ale cărei celule erau făcute din piatră masivă, în martie 1949 un aşa-zis proces la Tribunalul militar din Sibiu şi cele ce au mai fost după acesta.

„Cred aşa spune monahul Nicolae de la Rohia în Jurnalul Fericirii — că dacă din închisoare pleci şi de pe urma suferinţei te alegi cu dorinţe de răzbunare..., închisoarea şi suferinţele au fost haram. Iar dacă rezultatul este un complex de linişte şi înţelegere şi de scîrbă faţă de orice silnicie..., înseamnă că suferinţele şi închisoarea au fost spre folos şi ţin de căile nepătrunse pe care-i place Domnului a umbla“.

Cu astfel de ultime simţăminte au ieşit în general din închisorile prin care au trecut şi cei pe care ne-am permis să-i arătăm mai sus, dar care cu toţii ar pune la inima tinerei generaţii de astăzi cuvintele din Cartea Iov: „Întreabă pe cei care au fost înaintea noastră şi ia aminte la cele trăite şi pătite de părinţi“ (Iov 8, 8), căci numai aşa istoria devine o învăţătoare a vieţii (Magister vitae). În felul acesta vom înţelege mai bine şi sensul „poverii bunătăţii noastre“, care reprezintă credem noi, o cunună de noblеţe pentru poporul nostru, prin care „el participă, în felul lui, la eternitatea fiinţei“, după spusa lui C. Noica.

DIN SF. SCRIPTURA

— Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntaţi pe cei ce vă blastămă pe voi şi vă rugaţi pentru cei ce vă supără şi vă prigonesc pe voi.
(Matei 7, 12)

Cateheză despre femeia samarineancă...

(Urmare din pag. 1)

face în El izvor de apă curgătoare spre viaţa veşnică. Femeia a zis către El: Doamne, dă-mi această apă ca să nu mai însetez, nici ca să mai vin aici ca să scot. Iisus i-a zis: mergi şi cheamă pe bărbatul tău şi vină aici. Femeia i-a răspuns şi a zis: nu am bărbat. Iisus i-a zis: bine ai zis că nu ai bărbat. Căci cinci bărbaţi ai avut şi cel pe care îl ai acum nu-ţi este bărbat. Aceasta adevărat ai spus. Femeia i-a zis: Doamne, văd că Tu eşti prooroc. Părinţii noştri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceţi că în Ierusalim este locul unde trebuie să ne închinăm. Şi Iisus i-a zis: Femeie, crede-mă că vine ceasul cînd nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim vă veţi închina Tatălui. Voi vă închinaţi căruia nu ştiţi; noi ne închinăm căruia ştim, pentru că mîntuirea din iudei este. Dar vine ceasul şi acum este, cînd adevăraţii închinători se vor închina Tatălui în duh şi în adevăr, că şi Tatăl astfel de închinători îşi doreşte. Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr. I-a zis femeia: ştim că va veni Mesia care se cheamă Hristos; cînd va veni Acela ne va vesti nouă toate. Iisus i-a zis: Eu sînt, Cel ce vorbesc cu tine. Dar atunci au sosit ucenicii Lui şi se mirau că vorbea cu o femeie. Însă nimeni nu a zis: ce o întrebi? sau: ce vorbeşti cu ea? Iar femeia şi-a lăsat găleata şi s-a dus în cetate şi a zis oamenilor: veniţi de vedeţi un om care mi-a spus toate cîte am făcut. Nu cumva Acesta este Hristosul? Şi au ieşit din cetate şi veneau către El. Între timp, ucenicii Lui îl rugau, zicînd: Învăţătorule, mănîncă. Iar El le-a zis: Eu am de mîncat o mîncare pe care voi nu o ştiţi. Ziceau deci ucenicii între ei: nu cumva i-a adus cineva să mănînce? Iisus le-a zis: mîncarea mea este să fac voia Celui ce m-a trimis pe Mine şi să săvîrşesc lucrul Lui. Nu ziceţi voi că mai sînt patru luni şi vine secerişul? Iată zic vouă: ridicaţi ochii voştri şi priviţi holdele că sînt albe pentru seceriş. Iar cel ce seceră primeşte plată şi adună roade spre viaţa veşnică, ca să se bucure împreună cu cel ce seamănă şi cel ce seceră. Căci în aceasta se adevereşte cuvîntul: că unul este semănătorul şi altul secerătorul. Eu v-am trimis să secerati ceea ce voi nu aţi semănat. Alţii au muncit şi voi aţi intrat în munca lor. Şi mulţi samarineni din cetatea aceea au crezut în El, pentru cuvîntul femeii care mărturisea: mi-a spus toate cîte am făcut. Deci, după ce au venit la El samarinenii Îl rugau să rămînă la ei. Şi a rămas acolo două zile. Şi cu mult mai mulţi au crezut pentru cuvîntul Lui. Iar femeii îi ziceau: credem nu numai pentru cuvîntul tău, căci noi înşine am auzit şi ştim că Acesta este cu adevărat Hristosul Mîntuitorul lumii“ (Ioan 4, 5—42).

IV. Recapitularea — Aprecierea

Vedem din relatarea Sfintei Evanghelii că Domnul i se descopere femeii samarinence ca Mesia, într-un mod gradat. La început apare un simplu călător însetat şi ostenit de drum şi arşiţa soarelui. Apoi depăşeşte duşmănia existentă între iudei şi samarineni. Pe urmă se arată ca profet şi, în sfîrşit, ca Mesia. Care este consecinţa acestei descoperiri? (Atît în sufletul femeii, cît şi în sufletul locuitorilor Samariei care l-au primit pe Iisus, se produce o transformare lăuntrică, o înnoire duhovnicească. Toţi devin mărturisitorii Domnului, ca şi cum ar fi Apostolii Lui). Este cunoscută duşmănia dintre iudei şi samarineni ca fiind atît de mare, încît iudeii treceau prin Pereea, ca să ajungă în Galileea, ocolind Samaria, deşi drumul era mult mai lung. Apoi, scrierile rabinilor consideră păcat a mînca şi a bea cu samarinenii. A mînca, de pildă, pîine de la samarineni, spuneau ei, este ca şi cum ar mînca cineva carne de porc, ceea ce era neîngăduit de Lege. Cum procedează Domnul şi Apostolii? (Domnul îi cere femeii să bea apă, iar Apostolii merg să caute hrană în Samaria şi apoi rămîn două zile aici). Este oare aceasta un păcat? (Nu poate fi păcat, fiindcă mîncarea şi băutura în sine nu sînt rele. Pe de altă parte, Dumnezeu „a făcut tot neamul omenesc dintr-un sînge“. El este Părintele tuturor oamenilor şi toţi sînt fiii Lui şi astfel toţi devin fraţi între ei). Ce arată Mîntuitorul prin aceasta? (Că toţi oamenii sînt chemaţi la mîntuire. Toţi au păcătuit prin Adam, toţi sînt păcătoşi, deci toţi „bolnavii au nevoie de doctor“, indiferent cărui neam aparţin). Ce caracter are mîntuirea în acest caz? (Caracter universal). De unde mai reiese caracterul universal al mîntuirii? (Din noua închinare în duh şi adevăr pe care Domnul o va întemeia. Nici la templu, nici în Garizim. Oricine poate intra în comuniune cu Dumnezeu, oriunde s-ar afla). Ce demonstrează acest fapt cu privire la cunoaşterea lui Dumnezeu? (Că Dumnezeu este Duh şi Adevăr şi că El „nu locuieşte în temple făcute de mîini omeneşti, nici nu se slujeşte de mîini omeneşti... Căci în El trăim, ne mişcăm şi sîntem“). De ce Mîntuitorul a întemeiat închinarea în duh şi adevăr? (Fiindcă, aşa cum ne arată pericopa, iudeii credeau că Dumnezeu se află numai în templu, iar samarinenii credeau că numai pe Garizim. Mîntuitorul vrea să depăşească această imagine şi cunoaştere îngustă despre Dumnezeu). De ce Apostolii rămîn miraţi cînd îl văd pe Domnul vorbind cu femeia; ştiau ei cine este această femeie, cunoşteau ei comportarea pe care a avut-o, sau o are ea? ((Nu). Dar atunci, de ce? (Fiindcă în acele timpuri femeia era disprețuită. Ea nu era socotită egală cu bărbatul, ci mai de grabă o servitoare a lui. Femeile nu aveau voie să stea cu bărbaţii de vorbă, cînd unul din ei primea oaspeţi. Ea stătea retrasă şi îi servea. Cînd mînca cu bărbatul ei, nu era alături de el, ci la picioarele lui). Descoperindu-Se ca Mesia unei femei, asemenea bărbaţilor, ce ne arată Domnul prin aceasta? (Că femeia este egală cu bărbatul în faţa lui Dumnezeu, fiind chemată la aceeaşi mîntuire).

V. Asocierea

Mîntuitorul a adoptat totdeauna atitudini de bunăvoinţă faţă de toate neamurile, acordînd vindecarea de boli, chiar dacă uneori le-a pus la încercare credinţa, cum este cazul femeii cananience, sau a sutaşului. A folosit însă prilejurile respective, spre a le oferi ca exemple de urmat.

Referindu-se în special la samarineni, prin frumoasa pildă a „samarineanului milostiv“, Domnul oferă exemplul de binefacere şi dăruire al samarineanului, spre deosebire de exemplul negativ al preotului şi levitului, care trec cu indiferenţă pe lîngă suferinţa „celui căzut între tîlhari... „La fel, Evanghelia ne arată că din cei zece leproşi vindecaţi, doar unul se întoarce spre a-i mulţumi recunoscător Domnului pentru marele act de binefacere.

De aici vedem că Domnul oferă mîntuirea Sa tuturor neamurilor.

VI. Generalizarea

Referindu-se la caracterul universal al mîntuirii, Sfîntul Apostol Pavel spune că „nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este rob, nici slobod, nu mai este parte bărbătească şi femeiască, pentru că voi toţi unul sînteţi în Hristos Iisus“ (Galateni 3, 28).

VII. Aplicarea

Faptul că creştinii se închină în biserică, nu înseamnă că ei nu se închină în duh şi în adevăr. Biserica privită ca locaş de închinare nu exclude atotprezenţa lui Dumnezeu, nu îl localizează pe Dumnezeu numai aici, ci ea reprezintă locaşul sfinţit unde se aduce jertfa sfîntă şi duhovnicească spre preamărirea Lui, spre curăţirea de păcate şi continua înnoire în bine a vieţii credincioşilor. Ca dovadă este faptul că în situaţii speciale, Sfintele Taine care ne comunică harul mîntuitor pot fi săvîrşite şi în altă parte. Locaşul sfinţit rămîne însă de preferat, fiindcă oferă atmosfera de sfinţenie şi fiindcă răspunde poruncii lui Dumnezeu de a I se face locaş sfinţit, tocmai pentru ca închinarea în duh şi în adevăr să aibe un cadru mai potrivit de desfăşurare. Cît de duhovnicească este Sfînta Liturghie şi la ce înălţare duhovnicească se pot ridica credincioşii atunci cînd, participînd la ea, se împărtăşesc de roadele de sfinţenie pe care Jertfa Euharistică le oferă!... Cît de frumoase şi pline de mireasmă duhovnicească sînt şi celelalte rugăciuni şi cîntări ale celorlalte Sfinte Taine, sau servicii religioase oficiate în locaşul sfinţit!...

Întîlnirea Mîntuitorului cu femeia samarineancă la fîntîna lui Iacob constituie pericopa evanghelică rînduită de Biserică să fie citită şi tălmăcită credincioşilor spre zidire duhovnicească în duminica a V-a după Paşti, spre a ne arăta că lumina învierii cuprinde pe toţi oamenii, că mîntuirea pe care ne-o oferă mormîntul gol al Domnului are un caracter universal, restabilind armonia firii în dragostea, pacea şi bucuria Duhului Sfînt.

Sfîntul voievod Ştefan cel Mare

Această este titlul unei lucrări publicate în 1992, la Craiova, de I. P. S. mitropolitul Nestor al Olteniei. Lucrarea constituie un cuvînt de preamărire adus voievodului Ştefan cel Mare. Ea porneşte de la textul psalmului 67, 36; „Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi...".

Pentru tăria credinţei sale în Hristos, pentru mulţimea faptelor sale creştineşti, pentru măreţia actelor sale de vitejie, de apărător al Bisericii strămoşeşti şi al hotarelor patriei, poporul român de pretutindeni i-a înălţat în adîncul conştiinţei sale un altar de preamărire cuvenită, un monument mai trainic decît orice granit. Prin acest monument nepieritor, închegat din virtuţile strălucitului voievod, acesta este ridicat în cinstire şi preaslăvire, este privit asemenea sfinţilor şi aşezat în rîndurile binecredincioşilor apărători ai Bisericii şi ocrotitori ai dreptei credinţe. Peste ani şi veacuri el a fost şi este în conştiinţa poporului asemeni Sfîntului împărat Constantin cel Mare, asemeni lui Justinian cel Mare. Prin actul canonizării sale, în 1992, Biserica noastră recunoaşte şi mărturisirea de conştiinţă istorică şi creştină a poporului nostru păstrat marelui voievod, rămas pildă de sfinţenie şi de îndreptarea tuturor celor din trecut, de azi şi a celor ce vor urma.

După acest cuvînt introductiv, autorul, I.P.S. mitropolitul Nestor, face biografia voievodului arătînd că s-a născut din binecredincioşii creştini Bogdan Vodă, fiul lui Alexandru cel Bun, din neamul Muşatinilor şi din Oltea Maria, din neamul Basarabilor. Ştefan a primit o temeinică educaţie, în spiritul credinţei străbune, al respectului datinilor şi rînduielilor neamului. Viitorul voievod mergea încă de tînăr la cuviosul Daniil Sihastru, de la care primise învăţătură aleasă, care-i dădu îmbărbătare şi povaţă înţeleaptă.

În îndelungata sa domnie, Ştefan cel Mare a dovedit iscusinţă. Chezăşia sa în toate i-a fost credinţa fără clintire în Dumnezeu. Evlaviosul domnitor a fost un chibzuit păstrător de datini şi un zelos ctitor de ţară. S-a jertfit nu numai pentru ţara Moldovei ci pentru întreg Sud-estul european. A acordat ajutoare masive Athosului şi întregului Răsărit creştin, considerînd că o credinţă fără fapte este „ca un trup fără suflet". Patruzeci şi patru de mănăstiri şi biserici a ridicat în Moldova şi cu credinţa sa le-a pecetluit. „Ţara noastră a devenit poarta creştinătăţii", era vorba care se purta din generaţie în generaţie. În lupta cu vrăjmaşii ţării voievodul a fost mai biruitor decît oricare alt cîrmuitor al nostru. Strălucit conducător de oşti, pentru apărarea libertăţii noastre, cu sabia în mînă însăşi moartea a înfruntat. A biruit în lupte dese şi însemnate, a alungat invadatori şi cu credinţă în Dumnezeu era puternic chiar şi cînd se simţea slab. Acasă, la calitatea de îndrumător public, era împodobit cu cugetul dreptăţii, cu demnitate, înţelepciune şi modestie. Însuşirile sale sociale formau un lanţ de podoabe, verificate prin fapte realizate după principiul: „Să nu ştie stînga ce face dreata". Pentru cei cuprinşi de arsurile lipsei de apă răcoritoare şi rece. Toate ale sale convergeau spre fericirea poporului, pentru sănătate şi mîntuirea copiilor era un părinte iubitor şi bun. Nu în zadar s-a scris odinioară pe frontispiciul arcului de la Putna cuvintele: „... mîntuitorului neamului...".

Pentru biruinţele sale el este numit cu drept cuvînt: „Atlet al lui Hristos", „Purtător de biruinţe", „Ştefanus Magnus", „Luceafăr nemuritor", „Zidul creştinătăţii...". Puţini cîrmuitori contemporani au dobîndit aureola miracolului ca Ştefan. Cronicarul polon Jan Duglasz scria: „După părerea mea e cel mai vrednic să fie încredinţat cu conducerea şi stăpînirea lumii. Papa Sixt al IV-lea l-a numit „Athleta Christi, cronicarul rus, de la Hust, scria: „Oştean viteaz, ca un al doilea Alexandru cel Mare". În aceeaşi lumină e prezentat de oamenii noştri reprezentativi: Gh. Şincai, D. Onciul, Mihail Eminescu, M. Kogălniceanu, Nicolae Iorga, patriarhul Justin Moisescu, pentru că:

„Ştefan, Ştefan, domnul sfînt
N-are seamăn pe pămînt".

Între paginile 42 şi următoarele se găsesc rugăciunile îndătinate la prăznuirea sfîntului: Tropar I, II, Condac Icos; din Acatist: Condac Icos I,, Condac VI, Icos 6, Condac 12, Icos 12 şi Condac 13. În aceste rugăciuni se evidenţiavă caracterul de apărător neînfricat al credinţei şi ctitor de lăcaşuri sfinte al lui Ştefan cel sfînt şi se laudă faptele, milostivirea şi iubirea sa de oameni. Deocamdată din punct de vedere istoric şi teologic-bisericesc lucrarea constituie un act de prestigiu al spiritualităţii ortodoxe. Imaginea bisericii Sfintei Mănăstiri Putna de pe coperta cărţii, aduce aminte cititorilor că la Mănăstirea Putna se păstrează cu cea mai mare evlavie rămăşiţele pămînteşti ale sfîntului, aduce aminte credincioşilor că la acel ostrov românesc şi ortodox arde o lumină pe care a aprins-o voievodul Ştefan cel Mare şi sfînt, ca să arate că prin voievodul Ştefan, neamul nostru va trăi ca să învrednicească şi pe alţii de faptele chezăşuitoare de mîntuire.

Dăm expresie sentimentelor noastre de gratitudine faţă de I. P. S. mitropolit Nestor, care s-a aplecat încă o dată cu stăruinţă asupra unuia din evenimentele epocale ale istoriei noastre

Nicolae Neaga

Trei învăţături duhovniceşti din „Limonariu"* lui Ioan Moshu (545-619)

Ioan Moshu sau Evkratu, născut la Damasc în 545 şi trecut la cele veşnice în 619 la Roma, a fost monah la mănăstirile Sfîntul Teodosie şi Sfîntul Sava. din Ţara sfîntă. Aici, la aceste vestite mănăstiri, a avut ca fiu duhovnicesc pe Sfîntul Sofronie (1) al Ierusalimumului (550—638), căruia, de altfel, Ioan Moshu i-a dedicat lucrarea sa „Limonariu". Cartea este, de fapt, rezultatul celor observate şi auzite de Moshu în timpul călătoriilor sale întreprinse îndeosebi în Palestina, Siria, Cilicia şi Egipt, la vestitele mănăstiri din acele părţi şi se adresează cu precădere monahilor.

În cele ce urmează, redăm în traducere românească (2) trei învăţături duhovniceşti din „Limonariu" lui Ioan Moshu, ce le considerăm actuale şi folositoare pentru tot creştinul ce se nevoieşte în ale virtuţii.

A lui Ava Olimpiu

„Un frate a întrebat pe Ava Olimpiu, preot la Lavra Sfîntului Gherasim: „Spune-mi cuvînt de învăţătură". Acesta îi zise: „Să nu locuieşti cu cei eretici, să pui pază gurii şi cumpătare pîntecelui şi, oriunde ai locui, să spui neîncetat: „Sînt străin" (Capitolul 12).

A lui Paladie despre erezii

„Cînd ne povăţuia duhovnicul, ne spunea şi acestea: ‚Fiţi siguri, fiii mei, căci nimic altceva nu a dat naştere la erezii şi la schisme în Sfînta Biserică, mai mult decît faptul că nu iubim atît cît se cuvine pe Dumnezeu şi pe semeni'". (Capitolul 74).

A lui Ava Ioan Kyzikinu (3) despre dobîndirea virtuţilor.

„Dacă voieşte cineva să dobîndească o virtute oarecare, nu poate să o aibă decît dacă urăşte mai întîi patima ce se împotriveşte acesteia. Dacă voieşti să capeţi, deci, cele ale căinţei, urăşte rîsul. Voieşti să ai smerenie? Urăşte mîndria. Voieşti să fi cumpătat? Urăşte lăcomia. Voieşti să fii înţelept? Urăşte plăcerile. Voieşti să fii fără avere? Urăşte cele pămînteşti. Voieşti să fii milostiv? Urăşte iubirea de arginţi. Cel care voieşte să viеţuiască în pustiu, urăşte oraşele; cel care voieşte să trăiască în liniştire, urăşte multa vorbire; cel care voieşte să fie neluat în seamă, urăşte aleasa înfăţişare; cel care voieşte să-şi stăpînească mînia sa, urăşte să aibă de-a face cu cei nevirtuoşi; cel ce voieşte să uite răul, urăşte clevetirile; cel care voieşte să aibă liniştire, să rămînă de unul singur; cel care voieşte să pună frîu limbii, să-şi astupe urechile ca să nu audă multe; cel ce voieşte să aibă frică de Dumnezeu, întotdeauna, să urască lenevia trupească şi să iubească osteneala şi sudoarea şi astfel va putea să slujească lui Dumnezeu cu adevărat". (Capitolul 187).

Pr. Dr. Ioan Dură

* „Limonariu" se traduce în româneşte: „Livadă duhovnicească". Fiind cunoscut mai bine cu termenul de „Limonariu", l-am preferat pe acesta. 1) Din alesele învăţături ale Sfîntului Sofronie al Ierusalimului a tradus şi continuă să traducă în româneşte, cu pricepere-i cunoscută, eruditul elenist, Preotul profesor Nicolae Petrescu, în revista „Mitropolia Olteniei".

2) În 1981, „Limonariu" lui Ioan Moshu a fost tradus în greaca modernă de către „un monah teolog de la Stavronichita", cum îşi semnează el însuşi traducerea, tipărită în 1983 la Sfîntul Munte Athos de mănăstirea acestuia. La traducerea sa, monahul athonit s-a folosit de textul „Limonarului" lui Moshu inserat în Patrologia Greacă (Migne), precum şi de vechea traducere latină a acestuia. În traducerea noastră ne-am folosit îndeosebi de aceea a monahului athonit.

3) Egumen al mănăstirii, din apropierea Muntelui Măslinilor, numită a lui Ava Avramie, întemeiată după anul 530.

NICOLAE IORGA...

(Urmare din pag. 1)

din cele trei naţii primite" (la Timotei Cipariu, *Acte şi fragmente*, Blaj, 1855, p. 97), fiindcă cererile lui erau sprijinite pe argumente *supărător* de concrete şi directe, formulate programatic de el deja din memoriul adresat împăratului în martie 1735 (la Aug. Bunea, op. cit., p. 37—39), aşa că în zilele viforoase ale dietei din 1744 «a lipsit foarte puţin de n-au aruncat pe Clain din fereastră pe stradă»" (Iosif Pervain, *Studii de literatură română*, Cluj, 1971, p. 13).

Devenind „foarte incomod pentru nobilimea transilvană, dar şi pentru stăpînirea austriacă, — intrigile acestora, combinate, aveau să-l răpună" (L. Blaga, *op. cit.*, p. 48).

„Spuza de pizmaşi" (T. Cipariu, op. cit., p. 103) s-a pus deci pe lucru, *urzind* „goană asupra lui" (P. Maior, *Istoria Bisericii Românilor*, în ed. îngr. de Fl. Fugariu, *Scrieri*, Buc., 1976, vol. II, p. 141), — aşa cum s-au fost urzit asupra marilor mitropoliţi Ilie Iorest şi Sava Brancovici, în timpul calvin al presiunilor străine asupră-ne.

Scrie Samoil Micu de Sad (deci nepotul despre unchiul său): „Vlădicul Clain la anul 1744, în 23 a lui iulie, din poruncă împărătească au mers la Viena; acolo fiind întrebat şi ispitit de Cantelarie, au vrut să grăiască cu gura către împărătească", — pe care o considera incorect informată cu privire la starea românilor —, dar împărăteasa „a poruncit să-i răspunză că nu-l va primi la sine pînă ce nu se va sfîrşi pîra"... Ci, drept ar fi fost ca, potrivit principiului imparţial *audietur et altera pars*, tocmai ea să-l fi primit, spre a-i fi oferit şansa de a se fi apărat şi despovărat în faţa ei de pîră, de vreme ce pîra împotriva lui se ridicase pînă la tronul ei de împărătească.

„Pizmaşii vlădicului", continuă Samoil Micu, „iesuiţii mai cu seamă, carii vedea că cu pîra cea vicleană nu vor putea coborî pre vlădicul, au învăţat pre un popă să meargă mai adeseori la vlădicul şi cu chip de pretinie să-l sparie cum că rău îi umblă lucrul şi mai bine ar face de s-ar duce la Roma şi aşa să scape din mîinile pizmaşilor, ca să nu se întîmple ceva mai rău" *(Scurtă cunoştinţă a Istorii Românilor*, în *Şcoala Ardeleană*, ed. îngr. de Fl. Fugariu, Buc. 1983, vol. I, p. 247). În fapt, episcopul era ameninţat că va fi închis „în Graţ — între cei mai păcătoşi" (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 99). Aşa că, „vlădicul, suflet bun şi curat au crezut" — şi, înfricoşat, a plecat la Roma.

E lesne de înţeles că Samoil Micu cunoştea aceste lucruri, în conjunctură şi în amănunt, direct de la unchiul său, vlădicul, doborît prin răutate şi pizmă.

Citim deci mai departe: „Intraceaia, vlădicul s-au rugat de papa Venedict al 14 să-l ajute în ce iaste cu dreptul. Papa i-au răspuns că el nu poate prinde în contră cu împărăţiia, dar va face ca, *de să va lăsa de episcopie* (subl. I. T.), să aibă leafă pre an pînă va trăi. Vlădicul carele acum de nicăiri nimic ajutoriu nu avea — la atîta lipsă venisă, de şi crucea de la piept o au fost zălogit" *(Scurtă cinştinţă . . .*, în ed. cit. supra, pp. 247—248).

„Episcop al unei biserici cu drepturile suspendate în vidul promisiunilor" (L. Blaga, *Gîndirea românească . . .*, p. 49, citat după I. Dimitriu Snagov, *Românii în arhivele Romei*, Buc. 1973, p. 18), Inocenţiu a sperat sincer că, în dreptatea cauzei, Roma va fi pentru el un convins şi viu sprijinitor „scaun de dreptate" (N. Iorga, *(Istoria Românilor din Ardeal şi Ungaria*, ed. îngr. de Georgeta Penelea, Buc. 1989, p. 270, în relaţie cu Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 59); dar, dramatic şi tulburător, semeaţa şi diplomata Romă papală, chiar dacă pînă la un timp a încercat demersuri pentru el, a acceptat să-l sacrifice, înduplecîndu-l în final (precum de la început îi sugerase papa Venedict, poate prin urzire iezuită pe relaţia Viena-Roma, căci prea era de la început „pe faţă" sugestia papei) să se „lase de episcopie".

Nu însă foarte curînd, căci dîrz a fost episcopul valah.

Regretîndu-şi apăsătoarea neizbîndă, suferind şi înţelegînd de unde i s-a pregătit căderea, — în anul 1746 el recurge la un gest disperat de autoritate vlădicească, de arătare-şi-stigmatizare a sursei multor necazuri pentru el şi pentru neamul lui. Citim: „Clain aducîndu-şi aminte de răutăţile ce le-au făcut iesuiţii episcopului, în a. 1746 în 10 sept. au slobozit asupra teologului o anatemă în scris şi o au trimis la Aaron să o publiceaze prin Dieceză, şi pre teolog să-l gonească afară din curte" (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 100). — E vorba de teologul catolic străin, pus ca supraveghetor peste episcopul românesc, teolog despre care, în consens cu S. Micu, Iorga spunea că *era totul*, că adică era suprapus episcopului în tot şi în toate: „fără el nu se poate sobor, nici vizitaţie, nici despărţenie, nici afurisenie, nici gloabă, nici numire sau mutare de preot, nici alegere sau scoatere de protopop, într-un cuvînt «nici un lucru bisericesc». Teologul va putea să îndrepte *ce va voi el* (subl. Iorga) în biserica românească"... *(Op. cit.*, supra, p. 234).

Inochentie intuise de la început foarte exact, cvasiinstinctiv, anomalia şi primejdia, răul real şi răul potenţial (de perspectivă) ce se implicau în poziţia şi rolul teologului străin, de aceea reacţia lui disperată din surghiunul lui de la Roma, împotriva teologului.

Dar el luptase şi înainte pentru înlăturarea „theologului". În acest sens, P. Maior scrie: „Aceaia încă se cade să însemnăm, că în anul 1743 întorcîndu-se toamna vlădica Clain din Beciu (Viena) şi înţelegînd românii că, măcar cît au lucrat vlădica ca să se lapede theologul popistaş de lîngă el, totuşi iară, după porunca împărătesei, fu pus în coastele vlădicului, şi multe din cele ce ceruse vlădica pentru fericirea românilor fură îngropate întru adîncul tăcerei, ba încă fu oprit vlădica să nu mai meargă la Beciu şi fu urzită goană asupra lui, s-au măhnit şi începură a se lăsa de unire" *(Ist. Bes.*, în vol. cit. supra, p. 141).

La Roma, acum, el îşi cunoştea clar poziţia grea.

El scria în sept. 1747: „Puterea duşmanilor este ca pe mine să mă constrîngă la abdicare prin foame şi arestare" (I. Dimitriu-Snagov, *op. cit.*, pp. 156—157).

Lipsurile mari şi umilitoare din tristul său sechestru îl obligau să ceară să i se trimită ajutor *pe ascuns*, „in occulto" *(Ibid.)*.

Iar această nedreaptă umilire a lui se petrecea „în ochii Romei întregi", „nell'occhio di tutta Roma" (la Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 263).

Aşa a plătit el, (cu crucea de episcop zălogită; cu „foame" şi „arestare" în umbra papei), curajul de a fi vorbit drept, apărător, cifric-argumentat, despre ai săi şi de a fi cerut pentru ei statutul promis şi promisele drepturi care „după cum îi răspundea Dieta din 1744 nu se cuveneau niciodată clerului şi plebei valahe" (St. Lemeny, *Sensibilitate şi istorie în secolul XVIII românesc*, Buc. 1990, p. p. 12).

Şi cît de hotărît şi cu cîtă iubire i-a apărat el pe ai săi faţă de ura celor din Dietă!

Iată un fragment cu totul grăitor (inclusiv în dimensiune religioasă) din acea apărare, fragment reţinut desigur de apropiaţii lui Inocenţiu din chiar relatările lui: *„Românii sînt nişte pribegi*, ziceau staturile (dieta), iar episcopul răspundea: *nu pot fi altcum deoarece sînt apăsaţi pînă la sînge. — Sînt numai ţărani şi iobagi*, ziceau staturile. *Nu este adevărat*, răspundea episcopul, *căci avem nobili în districtul Făgăraşului şi liberi în fundul regesc (săsime). — Sînt tîlhari şi hoţi*, ziceau staturile. *Nu trebuie să vă miraţi*, răspundea episcopul, *căci acestor oameni afară de piele nu li se lasă nimic din ce să se hrănească — Sînt leneşi*, ziceau staturile. *Dar numai românii vă lucră ocnele, băile de fier şi de aur, iar unora li se trage şi pielea de pe ei — Clerul şi poporul român nu sînt uniţi din inimă*, ziceau staturile. *Despre cele ce sînt ascunse în inima omului numai Dumnezeu poate judeca*, răspundea episcopul" (la Aug. Bunea, *op. cit.*, pp. 98—99).

De la Roma, drumul spre Transilvania i-a fost închis pentru totdeauna. Aşa că el a rămas acolo în acel apăsător exil-prizonierat pînă la sfîrşitul „chinuitei sale vieţi" (Cornel Albu, *Pe urmele lui Ion-Inocenţiu Micu-Klein*, Buc. 1983, p. 11). în total el trăind la Roma, unde „ca jertfă învins căzu" (T. Cipariu, *op. cit.*, p. 103), timp de 24 de ani (1745—1768).

Dar: amănunte şi semnificaţii legate de psihologia şi subgîndurile (=ţinda şi tactica şi speranţa) pe care fiecare din cele două părţi le-a implicat în nefericitul tîrg-„troc" de la 1700 — (tîrg care după învăţătura creştină curată şi fină, neiezuită, era lovit de nulitate morală din capul locului —, altă dată, pe un traseu anume.

Aici însemnăm doar faptul că în ceea ce am numi partea de inimă din actul „unirii", semnatarii acelui act s-au exprimat printr-un limbaj de adîncă relevanţă pentru sufletul şi crezul lor.

Şi anume, referitor la credinţă şi „lege" ei şi-au condiţionat foarte ferm poziţia, zicînd: „PRE NOI ŞI RĂMĂŞIŢELE NOASTRE DIN OBICEIUL BESERICII NOASTRE A RĂSĂRITULUI SĂ NU NE CLĂTEASCĂ". Iar după semnături şi peceţi s-a accentuat şi s-a detaliat: „TOATĂ LEGEA NOASTRĂ, SLUJBA BESERICII, LITURGHIA ŞI CĂRINDARIUL NOSTRU ŞI POSTURILE SĂ STEA PRE LOC, IARĂ SĂ N-AR STA PRE LOC ACELEA, NICI ACESTE PECEŢI SĂ N-AIBĂ NICI O TĂRIE ASUPRA NOASTRĂ".

Ei au zis, deci: „TOATĂ LEGEA NOASTRĂ" şi au zis: „BESERICA NOASTRĂ A RĂSĂRITULUI", exprimîndu-se printr-un POSESIV FRUMOS ŞI PROFUND, DE AFECŢIUNE, DE MĂRTURISIRE, DE ATAŞAMENT.

Posesivul acesta era în conjunctura dată indicativ şi revelator total: de simţire; de cuget; de crez; de fiinţă.

Pe drumul Damascului

„...fără de veste, o lumină puternică, din cer, a strălucit de jur-împrejurul meu..."

(Faptele Apostolilor 22, 6)

„...încrîncenat, ascuns în zîmbet rece,
războinic dîrz ce nimeni nu-l întrece,
plătit cu aur şi hrănit cu glorii,
eram vestitul între luptătorii
cuvîntului de care nu se trece —
încrîncenat, ascuns în zîmbet rece.

deodată Tu mi-ai izbucnit în faţă
ca mii de sori născînd o dimineaţă!
ce mîndră spaimă năvăli în suflet
cînd m-ai cuprins în tainicul tău umblet
spre-a-mi desveli minunile din Ceaţă
deodată Tu mi-ai izbucnit în faţă...

... sunt eu abia acum zidit luminii,
cel ce-Ţi culege de pe frunte spinii,
cel ce-Ţi slăveşte-n clopote Fiinţa
şi paşii peste ape: sînt credinţa
întru sublim şi miresmîndu-Ţi crinii
sunt eu abia acum zidit luminii..."

Radu Cârneci

Un fruntaş memorandist astăzi pe nedrept uitat, IULIU COROIANU

În luna martie 1892 a avut loc la Sibiu cea de a doua Conferinţă Extraordinară a Partidului Naţional Român, care a definitivat textul acelui semnal de alarmă — MEMORANDUM-ul — act care a fost redactat — în cea mai mare parte într-un limbaj curat românesc şi convingător — de un fruntaş memorandist, astăzi pe nedrept uitat, Iuliu Coroianu (1847—1927), unchi după mamă al marelui luptător pentru reîntregirea României Mari, Iuliu Maniu. Redactarea Memorandumului s-a făcut la sediul actualei Facultăţi de Teologie „Andrei Şaguna" (în clădirea din fundul curţii). Documentul conţinea revendicări legitime ale Românilor din Transilvania şi Ungaria, adresate împăratului Austro-Ungariei, Franz Joseph.

Se ştie că, tot la Sibiu, dar în luna ianuarie a aceluiaşi an, a avut loc Conferinţa Extraordinară a P.N.R. (eveniment trecut cu vederea de mai marii Sibiului de azi), care a pus bazele redactării acestui document.

S-a format o delegaţie (deputaţiune) de 300 de români, în frunte cu dr. Ion Raţiu, care în mai 1893 s-a deplasat la curtea imperială de la Viena, pentru a susţine doleanţele neamului nostru. Dar împăratul a refuzat să-i primească, plicul cu memoriul fiind predat la cabinetul imperial.

Cînd armata română a ocupat Budapesta în 1919 a găsit Memorandumul sigilat, pe care apoi l-a adus la Bucureşti.

Pentru îndrăzneala prezentării şi publicării Memorandumului, guvernul ungar a făcut proces membrilor Comitetului naţional — în mai 1894 — fiind condamnaţi la detenţie între 2—5 ani, în temniţele de la Vaţ şi Seghedin ,dar eliberaţi mai devreme, la intervenţia guvernului de la Bucureşti şi a regelui Carol I.

Au fost condamnaţi Ion Raţiu (2 ani), Gh. Pop de Băseşti (1 an), Vasile Lucaciu (5 ani), D. Comşa (3 ani), D. P. Barcianu (2 1/2 ani), Aurel Suciu (1 1/2 ani), M. Veliciu (2 ani), Th. Mihali (2 1/2), Nic. Cristea (8 luni), R. Patita (2 1/2), Gh. Domide (2 1/2), Dionisie Roman (8 luni), P. Barbu (2 luni), dr. Iuliu Coroianu, avocat de Cluj-Napoca, cel uitat pe nedrept, aşa cum am amintit mai sus, condamnal la 2 ani şi 8 luni.

Se cuvine acum, la împlinirea unui veac de la Mişcarea Memorandistă din Transilvania, să li se pomenească numele şi opera acestor tribuni în toate bisericile şi şcolile noastre.

Înainte de a încheia prezenta evocare, aş dori să mai adaug încă un amănunt semnificativ. La scurtă vreme de la declanşarea cercetărilor penale împotriva memorandiştilor, fruntaşul liberal din Regat, Dimitrie Sturza, l-a trimis la Sibiu pe marele orator şi scriitor Barbu Ştefănescu Delavrancea, pentru a-l determina pe tribunul I. Raţiu să se refugieze la Bucureşti, unde avea protecţie. Întîlnirea a avut loc în pădurea Dumbrava, pe furiş, fiind păziţi de Gărzile Naţionale Româneşti, în curs de formare. La propunerea lui Delavrancea, dr. I. Raţiu a răspuns cu demnitate: „Mulţam fain, d-le Delavrancea, dar eu nu pot face una ca asta. Prefer să rămîn aici şi să înfund temniţa, pentru ca pilda morală pe care o dau oamenilor e mai de preţ decît libertatea mea...". Şi a rămas I. Raţiu să fie întemniţat împreună cu ceilalţi memorandişti la Vaţ şi Seghedin, aşa cum mai tîrziu (peste 5 decenii) urmaşii lor — făuritorii de neam şi ţară — au rămas să fie distruşi în închisorile Sighetului, Aiudului, Gherlei etc.

Ştefan Munteanu

GEORGE BARIŢIU...

(Urmare din pag. 1)

probleme sociale şi naţionale ale românilor ardeleni. Frămîntările din timpul celor cîteva zile anterioare Adunării de la Blaj (3/15 mai 1848) au determinat autorităţile să ridice spînzurători, „ceea ce în acea epocă nu se mai vedea nicăieri în Europa" — cum arăta G. Bariţiu. La Adunarea de la Blaj masele populare strigau: „Noi vrem să ne unim cu ţara" sau „Ardealul e acum Român". Pentru a zădărnici hotărîrile Adunării de la Blaj, Dieta din Cluj, în 30 mai 1848, a votat unirea Transilvaniei cu Ungaria. Bariţiu se numără între delegaţii care au înmînat Dietei un protest. Revoluţia din 1848 a avut un caracter unitar. Centrul care exprimă acest caracter era Ţara Românească. De aceea Bariţiu afirma: „Soarta naţiunii române se va hotărî la Bucureşti şi Iaşi, iar nu în Cluj, nicidecum la Pesta".

Pentru intransigenţa sa românească, Bariţiu a suferit represalii. În 9 septembrie 1850 a fost înlocuit de la conducerea primelor sale reviste, în 1879 a fost judecat la Sibiu (fără condamnare) pentru protest împotriva desfiinţării Comitetelor de femei din timpul războiului din 1877 şi în 1884 i s-a intentat proces pentru că, în ziarul „Observatorul", şi-a exprimat nemulţumirea pentru faptul că Ministrul Cultelor a oprit deschiderea Congresului Naţional Bisericesc din Sibiu, la 13 octombrie, pe motivul că această dată coincide cu aniversarea centenarului revoluţiei din 1784.

Pentru activitatea multilaterală desfăşurată de G. Bariţiu arătată mai sus, pentru gîndurile, acţiunile şi nestrămutata sa credinţă în destinele şi nădejdea de mai bine a românilor ardeleni, el va rămîne în sanctuarul lor sufletesc, iar naţiunea română din Transilvania îi va fi recunoscătoare păstrîndu-i o pagină ilustră în cartea de aur a trecutului său.

INFORMAŢII

— Vineri, 1 mai a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sfînta Liturghie arhierească la Mănăstirea Brîncoveanu, Simbăta de Sus, cu prilejul Hramului mic „Izvorul Tămăduirii", rostind cuvînt de învăţătură. În cadrul Sf. Liturghii la timpul potrivit, Î. P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diacon Marian Răduleţ pe seama Parohiei Berivoii Mari, prot. Făgăraş.

— Simbătă, 2 mai a.c., Î. P. S. Sa a prezidat la Mănăstirea Brîncoveanu lucrările şedinţei lărgite a Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu, la care au luat parte şi P. C. protopopi din Eparhie.

— Duminică 3 mai a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii monument istoric „Sf. Teodor Tiron" din parohia Simbăta de Sus, prot. Făgăraş, restaurată recent prin osîrdia credincioşilor în frunte cu P. C. Pr. paroh Popica Ştefan.

După Sf. Liturghie arhierească, Î. P. S. Sa a rostit cuvînt de învăţătură despre Sf. Toma ca martor al Învierii Domnului.

Pentru activitatea depusă pe plan bisericesc-misionar şi gospodăresc, P. C. Pr. paroh Ştefan Popica a fost distins cu rangul de iconom stavrofor. Au fost acordate acte de apreciere Consiliului şi Comitetului parohial precum şi vrednicului epitrop Enache Nicolae.

— Miercuri 5 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la deschiderea celei de a XII-a ediţii a festivalului „Lucian Blaga", organizat la Sebeş-Alba.

După oficierea unui Te Deum de către Î. P. S. Sa împreună cu P. S. Andrei de Alba Iulia, în Casa de cultură a oraşului, în faţa unei asistenţe numeroase, Î. P. S. Sa a prezentat comunicarea: *„Cu admiraţie, cu regrete şi cu speranţă despre Lucian Blaga"*.

A fost prezentat apoi un recital de poezie din creaţia marelui gînditor şi poet Lucian Blaga, recital susţinut de reputaţi actori ai teatrului românesc.

— Luni, 11 mai a.c., Î. P. S. Sa a primit pe Excelenţa Sa Episcopul Dr. Hans Joachim Held, şeful relaţiilor externe al EKD din Germania.

Oaspetele a fost însoţit de Dr. Christoph Klein — Episcop al Bisericii Evanghelice C.A. din România.

— Marţi 12 mai a.c., Î. P. S. Sa a prezidat Lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

arhid. Visarion Bălţat

*

— Între 1 şi 8 mai 1992, P. S. Serafim Făgărăşanul, Episcop-vicar, a avut ca oaspeţi un grup ecumenic condus de pastorul reformat Jean Daniel Peter — din Strasbourg, care a oferit pe seama Facultăţii de Teologie din Sibiu, suma de 60 000 F.F. în vederea procurării unui ofset. P. S. i-a condus pe oaspeţi la Mănăstirea Brîncoveanu, Simbăta de Sus, şi în Moldova, unde aceştia au putut întîlni pe I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi pe Î. P. S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei şi Rădăuţilor, ca şi numeroşi călugări, elevi seminarişti şi studenţi teologi cu care au avut contacte deosebit de fructuoase. Pretutindeni oaspeţii străini au întîlnit, după propria mărturisire, o Biserică vie şi mulţi credincioşi (îndeosebi monahi), transfiguraţi de prezenţa Sfîntului Duh în ei.

— Duminică, 10 mai 1992, P. S. Serafim a săvîrşit, la chemarea P. S. Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, Sf. Liturghie în parohia Strîmtura, în prezenţa a cîteva mii de credincioşi de pe toată Valea Izei. În după-masa aceleiaşi zile P. S. Sa a săvîrşit Vecernia în parohia Şieu şi apoi în parohia Botiza, de faţă fiind mari mulţimi de credincioşi din aceste sate maramureşene. De fiecare dată P. S. Sa a adresat credincioşilor cuvînt de învăţătură

— Revenind spre Sibiu, luni 11 mai a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim s-a oprit la Cluj, unde a participat la rugăciunea de seară a elevilor seminarişti, cărora le-a adresat un cuvînt duhovnicesc. După aceea P. S. Sa s-a întîlnit cu elevii Eparhiei Sibiului cu care s-a întreţinut mai pe larg despre vocaţia tînărului teolog. Elevii merituoşi, cu media peste 9 (în număr de 25), au primit daruri din partea P. S. Sale.

— Duminică 17 mai a.c., din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Episcop-vicar Serafim a pus piatra de temelie pentru biserica noii mănăstiri, cu hramul Sfinţilor români, de la Mărcuşi (jud. Covasna). Au fost de faţă subprefectul jud. Covasna şi o mare mulţime de credincioşi, ca şi doi părinţi călugări din Italia, mari iubitori ai monahismului românesc: Ilie, de la schitul Fratelli Contemplativi (Alessandria) şi Guido de la Bose (Milano). Au vorbit pr. Agapi Rusu din Braşov, pr. Gh. Băilă din Dobîrlău şi P. S. Serafim. Seara, P. S. Sa a oficiat vecernia la biserica Sf. Treime din Braşov, adresîndu-se credincioşilor, cu un cuvînt despre sensul suferinţei (Duminica Slăbănogului).

— Joi, 21 mai, la sărbătoarea Sf. Împăraţi Constantin şi Elena, P. S. Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia Veseud, prot. Sibiu. Pr. prof. Ilie Moldovan de la Facultatea de teologie din Sibiu şi P. S. Sa au vorbit despre semnificaţia praznicului şi despre încercările la care este supus creştinul şi îndeosebi preotul.

Diac. D. Dura

ALTE INFORMAŢII

Ştiindu-se că avortul provocat a devenit un adevărat flagel în ţara noastră, apăsînd ca un extrem de greu păcat pe sufletul poporului român, fenomen extrem de rar altă dată pe meleagurile noastre, asociaţia „Pro-vita" din Sibiu a avut două consfătuiri: în 6 februarie şi 30 aprilie a.c., cu medicii maternităţii din municipiul Sibiu, la care au participat şi Dr. Marcel Popescu, directorul Direcţiei sanitare a judeţului Sibiu, şi prof. Constantin Catrina, inspector general al Inspectoratului şcolar judeţean Sibiu. Din partea Bisericii noastre au participat: P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, P. C. pr. prof. Ilie Moldovan şi P. C. pr. Filaret Costea.

S-au căutat cu acest prilej mijloacele cele mai potrivite pentru conştientizarea tuturor factorilor umani şi sociali pentru promovarea vieţii şi stoparea acestui „asasinat premeditat", cum bine s-a spus, precum şi cauzele acestui „fenomen îngrozitor".

S-a aprciat necesitatea implicării mai profunde a Bisericii, a medicilor şi a şcolii în această acţiune de însănătoşire a vieţii morale din societatea românească de astăzi.

S-a convenit totodată ca în luna octombrie a.c. să se organizeze un simpozion la nivel naţional, cu tema: „Bioetica întreruperii de sarcină, cu toate implicaţiile ştiinţific-medicale, demografice, economice, creştin-umanitare şi naţionale".

Centru arhiepiscopesc Sibiu a acordat asociaţiei „Pro-vita" un ajutor de 75 000 lei, constînd în tipărirea gratuită a unui pliant intitulat „Glasul copilului".

*

Prin iniţiativa P. C. prot. Gheorghe Răţulea, şi cu concursul preoţilor şi credincioşilor de inimă din prot. Sf. Gheorghe, în cursul Postului Sf. Paşti, în zilele de simbătă şi Duminică, copii de la şcoala de handicapaţi din Olteni, jud. Covasna, au fost aduşi în parohia Băcel, acelaşi judeţ, unde au fost cazaţi pe la diferite familii, înconjuraţi fiind cu dragoste, iar la biserică s-au ţinut adevărate lecţii de îmbărbătare prin credinţa în Iisus Hristos, Păstorul cel mare al nostru al tuturor.

*

Preoţii noştri din municipiul Mediaş, în frunte cu P. C. prot. Ioan Găban, în 8 aprilie a.c. au împărtăşit copii de la leagănul de copii (părăsiţi de părinţi) din acest oraş; în 20 aprilie a.c. au cercetat bolnavii din spitalul orăşenesc, mîngîind, mărturisind şi împărtăşind peste 60 dintre ei, iar în 26 aprilie a.c., Ziua Învierii Domnului, s-au îngrijit să trimită îndătinatele noastre „Paşti" la spitalul municipal, la Leagănul de copii, la căminul de copii handicapaţi şi la unitatea militară de aviaţie din acest oraş.

Pe cît ne stă în putinţă, să le urmăm cu toţii această pildă de dragoste creştinească şi de rîvnă pastorală.

*

Acţiuni asemănătoare au fost şi în prot. Braşov cu prilejul Sf. Paşti. Astfel, s-au cercetat bolnavii din municipiul Braşov, penitenciarul din Codlea, handicapaţii din Săcele, Rîşnov, Predeal etc.

MIŞU POPP (1827—1892) — 100 de ani de la moarte

„Gazeta Transilvaniei" din Braşov, în nr. 55 din 8 (20) martie 1892, consemna printr-un necrolog trecerea în veşnicie a pictorului *Mişu Popp* sau Mihai, cum îl numeşte cronicarul, fiind înmormîntat în cimitirul „Groaveri", în apropierea mormîntului poetului tribun, Andrei Mureşianu. Se cuvine ca, acum cînd comemorăm centenarul morţii sale, să ne amintim de cel care şi-a legat numele nu numai de Gimnaziul românesc din oraşul de la poalele Tîmpei ca profesor de desen, dar mai ales de realizarea galeriilor de domnitori, scriitori, cărturari, cum sînt: Mihai Viteazul, Alexandru I. Cuza, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Andrei Mureşianu ş.a.

„Cine nu cunoştea pe Mihail Popp, pe prietenul nostru încărunţit, cu inima tînără şi veselă, pe amicul binevoitor tuturor, pe acest suflet nobil şi credincios gata de a face bine şi a îndatora pe toată lumea" se consemnează în ziarul amintit.

După cum se cunoaşte, Mişu Popp provenea dintr-o familie cu mulţi copii, aparţinînd zugravului de biserici, Ioan Popp Moldovan din Galaţii Făgăraşului. Îşi face studiile la Braşov, Tîrgu Secuiesc şi Academia de arte frumoase de la Viena, participă la Revoluţia de la 1848, iar apoi se stabileşte pentru o scurtă perioadă la Bucureşti, unde împreună cu C.C. Lecca pictează Curtea Veche, Sf. Gheorghe Nou, Capela cimitirului Şerban Vodă, iar din 1865 se reîntoarce la Braşov, unde va rămîne pînă la sfîrşitul vieţii.

Merită să subliniem faptul că marii noştri pictori şi-au legat numele de înfrumuseţarea unor mănăstiri sau biserici cum ar fi: Nicolae Grigorescu, de ansamblul din biserica mănăstirii Agapia, Nicolae Tonitza de cea de la Durău, Gheorghe Tătărescu, de biserici din Bucureşti, iar Mişu Popp, în anul 1857, va termina pictura bisericii de pe Tocile (azi „Sf. Treime"), o adevărată bijuterie.

Mulţi ani de zile a fost trecută cu vederea această activitate, De aceea se cuvine să evidenţiem cu pregnanţă acest aspect, unde s-a dovedit a fi un adevărat maestru. Dovadă grăitoare sînt picturile bisericilor din apropierea Braşovului, adică: Satulung (Săcele), Rîşnov, Araci (Covasna), Dumbrăviţa şi Toderiţa (Făgăraş).

Datorăm lui Mişu Popp şi realizarea unor compoziţii inspirate din Biblie sau mitologie, precum şi mai multe peisaje, ca: „Poiana Braşov într-o zi de sărbătoare a Junilor" şi „Lacul Sfînta Ana", ca să nu amintim decît cîteva. Multe din lucrările pictorului se găsesc în colecţiile Muzeului Primei şcoli româneşti din Şchei, iar altele la Muzeul de artă din Bucureşti, care în aceste zile a deschis o reuşită expoziţie dedicată pictorului.

Cît de frumos sună după 100 de ani cuvintele ziaristului braşovean: „Cu o figură senină se duce Mihail Popp (zis Mişu) din mijlocul nostru, lăsînd adînc întipărită în inimile noastre memoria sa scumpă".

Pentru tot ceea ce a făcut pentru Braşov şi nu numai, se cuvine să-i aducem un cald omagiu cu ocazia împlinirii unui veac de la trecerea în lumea de dincolo, să-l preţuim şi venerăm ca pe un om deosebit care a slujit interesele Bisericii strămoşeşti ortodoxe. *Petre Istrate*

Societatea Biblică Interconfesională din România

În prezenţa reprezentanţilor a zece Biserici din ţara noastră, marţi 19 mai 1992, a avut loc Adunarea Constituantă a Bisericilor din România, care a decis înfiinţarea Societăţilor Biblice Interconfesionale din România şi a adoptat statutul acestei instituţii.

Au fost reprezentate la această Adunare: Biserica Ortodoxă, Biserica Romano-Catolică, Biserica Reformată, Biserica Unitariană, Biserica Armeană, Vicariatul Ortodox Sîrb, Vicariatul Ortodox Ucrainian, Biserica Adventistă de Ziua a Şaptea, Biserica Penticostală şi Biserica Evanghelică Română.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost delegaţi ca membri ai Adunării Constituante: P. S. Episcop Teofan Sinaitul, Vicar patriarhal, P. S. Damaschin Severineanul, vicarul Arhiepiscopiei Craiovei, pr. Dumitru Radu, prodecanul Facultăţii de Teologie din Bucureşti, pr. Constantin Cornitescu ,profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti, şi pr. Sabin Verzan, consilier Patriarhal.

În prima parte a lucrărilor, Adunarea Constituantă a Bisericilor din România a aprobat Statutul Societăţii Biblice Interconfesionale din România şi a hotărît înfiinţarea Societăţii Biblice Interconfesionale din România.

În cea de-a doua parte a lucrărilor, Adunarea Constituantă a ales Consiliul de Conducere al Societăţii Biblice Interconfesionale din România care va fi alcătuit din cîte un reprezentant al fiecărei Biserici membră a SBIR.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române, a fost ales în Consiliul de Conducere al SBIR P. S. Episcop Damaschin Severineanul.

Adunarea Constituantă a ales, apoi, pe preşedintele SBIR, în persoana pastorului Varga Laszlo, din partea Bisericii Reformate, pe vicepreşedintele SBIR, în persoana P. S. Episcop-vicar Damaschin. Consiliul de Conducere a ales Secretar General al SBIR, pe pr. dr. Sabin Verzan, consilier patriarhal.

Toate hotărîrile Adunării Constituante au fost adoptate în unanimitate.

Lucrările Adunării s-au desfăşurat într-o atmosferă de deplină colaborare, înţelegere şi frăţietate creştină. *Pr. Sabin Verzan*

PE CTITORII ŞI BINEFĂCĂTORII SFÎNTULUI LOCAŞULUI ACESTUIA SĂ-I POMENEASCĂ DUMNEZEU ÎNTRU ÎMPĂRĂŢIA SA

Aceste cuvinte le auzim la fiecare sf. Liturghie şi de multe ori nu le înţelegem rostul lor mare în viaţa noastră creştină.

Pentru aprofundarea sensului lor vrem să dăm un grăitor exemplu pe care ca eveniment important din viaţa lor l-au trăit luni 27 aprilie 1992 — a doua zi de Paşti — credincioşii parohiei Sibiu Iosefin II păstoriţi de P. C. pr. Aurel Răduleţ — vicarul Arhiepiscopiei Sibiului şi Pr. Prof. Liviu Streza de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, ambii angajîndu-se în fruntea bunilor credincioşi dreptmăritori la edificarea unei monumentale biserici în cartier şi slujind zilnic în cele două capele amenajate pe raza parohiei, pînă la edificarea noului locaş slujindu-se în duminici şi sărbători cînd timpul e cald şi frumos şi la altarul improvizat în Piaţa Prahovei lîngă temelia noii biserici.

Cele două paraclise — capele — unul amenajat în casa din Strada Anton Pann nr. 16 — proprietatea fostului mitropolit Nicolae Mladin — cu hramul Acoperămîntul Maicii Domnului şi celălalt în casa din str. G. Bacovia nr. 1 — donat de familia Traian şi Victoria Jurca — cu hramul Sf. M. Filofteia au fost dotate cu tot necesarul pentru a se oficia zilnic toate sfintele slujbe din tipicul Bisericii Ortodoxe. Mobilier sculptat cu măiestrie artistică, la capela Acop. Maicii Domnului, şi mai ales pictura în frescă de la capela Sf. M. Filofteia a dat celor două capele aspectul unor adevărate bijuterii.

Fiind împodobită cu haină de pictură aleasă de mîna iscusită a soţilor Pavel din Sibiu cu cheltuiala aceleiaşi familii Jurca — donatorii casei — capela Sf. M. Filofteia aştepta vizita unui vlădică pentru sfinţire.

Menţionăm că în 7 decembrie 1990 capela a fost sfinţită după rînduiala ortodoxă pe P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul cu ocazia primului hram.

De data aceasta enoriaşii parohiei au avut marea bucurie să-l aibă în mijlocul lor pentru sfinţirea picturii pe Î. P. S. Arhiepiscop şi Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală care după oficierea sfintei slujbe de sfinţire a rostit şi un bogat cuvînt de învăţătură.

Î. P. S. Sa a lăudat fapta de mare jertfă a soţilor Victoria şi Traian Jurca care au dat toată agonisita lor de o viaţă pentru a se face din casa lor casă a Domnului şi ca dar peste dar au suportat şi cea mai mare parte a cheltuielilor de pictură.

Părintele Aurel Răduleţ a mulţumit la încheiere Î. P. S. Sale.

Mulţumim în numele enoriaşilor parohiei Sibiu Iosefin II, celor doi ctitori pentru care deasemenea la fiecare sf. liturghie se vor rosti cuvintele: „Pe ctitorii şi binefăcătorii sfîntului locaşului acestuia să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa!

Pr. A. Răduleţ

Semnalăm... Semnalăm...

Am primit de la Roma documentul elaborat de *Sinodul episcopilor* din nov.—dec. 1991, intitulat DECLARATIO UT TESTES SIMUS CHRISTI QUI NOS LIBERAVIT. Tema a fost evanghelizarea şi re-evanghelizarea în Europa, mai ales după transformările care au eliberat Europa de Est de ateismul totalitar. Definiţia evanghelizării este formulată vis-a-vis de *„materialismul practic, prezent peste tot în Europa"*, în care oamenii se comportă *„ca şi cum Dumnezeu n-ar exista"* (p. 4), şi vis-a-vis de unele forme noi de manifestări religioase, de natură sectară. În al treilea rînd, re-evanghelizarea are în vedere discrepanţa dintre credinţă şi cultură, dintre credinţă şi viaţă, recomandînd „inculturarea", adică înrădăcinarea Evangheliei în diferite forme actuale ale culturii, în aşa fel încît adevărul nemuririi sufletelor şi al învierii trupurilor să poată fi însuşite de cultură şi nu respinse sau neglijate (p. 6). E şi motivul pentru care se face apel la contribuţia creatorilor de cultură, a laicilor, evident în bună conlucrare cu Magisteriul Bisericii, adică cu ierarhia (p. 9).

Umanismul fără Evanghelie riscă să-şi piardă identitatea şi să ajungă la neo-păginism (p. 7). În vederea realizării unei re-evanghelizări eficiente se recomandă educaţia religioasă în şcoli, lucrarea cu adulţii şi, în general, o mai mare prezenţă a Bisericii în lume (p. 10).

Principiile de mai sus nu sugerează deloc intenţii de uz confesional, respectiv exclusiv romano-catolic. Şi ce bine ar fi fost să fi rămas aşa pînă la urmă mai ales că, cel puţin în două locuri, se vorbeşte şi de faptul că în re-evanghelizare sînt chemate să se angajeze şi să se implice toate Bisericile. Ortodocşii care n-au participat la Sinodul episcopilor din 1991, deşi au fost invitaţi, cu statut de „delegaţii fraţeşti", ar fi putut regreta neonorarea invitaţiei. Ei s-au temut că se va promova o re-evanghelizare „catolică", la care ei ar fi fost angajaţi prin simpla lor prezenţă acolo, zicîndu-se după aceea că au fost şi ei de acord cu aşa ceva. Dar în cîteva locuri din textul *Declaraţiei* teama lor se dovedeşte a fi fost profetică. Din păcate!

La p. 10 se spune: *„În naţiunile recent eliberate de comunism există o urgentă nevoie de a se înfiinţa şcoli şi universităţi catolice"*. Ca şi cum locul geografic în cauză ar fi rămas gol, şi e nevoie de o re-evanghelizare pe care se simt chemaţi s-a facă *numai* catolicii!

De ce nu şi şcoli şi universităţi ortodoxe, mai ales că Ortodoxia e preponderentă în fostele componente europene dezmembrate din Uniunea Sovietică, în România, în Bulgaria, în Serbia, şi în parte şi în Cehoslovacia şi Polonia?

Şi mai departe, vorbind de Biserica supusă opresiunii, suferinţelor şi durerilor în Est, şi remarcînd că ea a dat bună mărturie despre credinţa şi darurile ei, cu care a fost binecuvîntată de Domnul, referinţa e *numai* la acea Biserică din Est, care a păstrat o *„remarcabilă armonie cu Sfîntul Scaun"* (p. 10), deci *numai* cea catolică!

Oare Bisericile Ortodoxe n-au dat şi ele bună mărturie prin martiri, credincioşi, preoţi şi episcopi care au umplut închisorile? Aşazisele „compromisuri" n-au fost în fapt un martiraj acceptat pentru a se apăra credinţa, lăcaşurile, şcolile teologice, viaţa creştină din parohii?

Regretabil că Sinodul episcopilor catolici nu ştie acest lucru deşi, pe ici, pe colo, lasă nişte posibilităţi de interpretare, că le-ar şti, dar sînt în aşa fel prezentate, încît să nu le poată sesiza cititorul obişnuit.

Şi în alt domeniu se dovedeşte că ortodocşii au intuit bine că s-ar putea să fie puşi în situaţii delicate. În documentele comune ale *Comisiei Mixte Internaţionale teologice de dialog între Bisericile Ortodoxă şi Catolică* (existentă din 1980), documente recente (Viena, Freising, Arricia, 1991), se arată că uniatismul nu e nici metodă, nici model al unităţi care se urmăreşte şi se tratează între cele două părţi de 12 ani şi că această Biserică va dispare în momentul în care se va realiza *unirea*, într-o formulă nouă pe care Bisericile o studiază cu toată seriozitatea şi speranţa. Mai ales acum cînd, doctrinar, uniatismul a fost complet asimilat, *„întors"* în catolicism — deci un model depăşit astăzi, acela al „întoarcerii" la catolicism — nici nu mai poate fi vorba de el ca *model*. Ar însemna trecerea ortodocşilor la uniatism! Ceea ce nici Roma nu mai crede posibil.

Şi totuşi!

Declaraţia Sinodului episcopilor, în totală contradicţie cu documentele semnate de catolici la Viena, Freising şi Arricia, spune: In Bisericile Catolice Orientale (de rit bizantin), deci foste unite, *noi toţi vedem un element constructiv pentru desăşurarea dialogului ecumenic dintre Biserica Ortodoxă şi cea Catolică"*. Şi mai departe din nou o discriminare evidentă: *„Noi nu putem ignora că în mod precis aceste Biserici ne dau tuturor o convingătoare mărturie a unei credinţe hotărîte sub opresiunea comunistă şi tot aşa fac şi astăzi"* (p. 12).

Sînt oare acestea bune premize pentru continuarea dialogului? Oare credincioşii acestor Biserici desfiinţate de regimul comunist — nu de ortodocşi — n-au primit întreaga asitenţă din partea Bisericii Ortodoxe, aproape jumătate de secol? Nu şi pentru ei au suferit ortodocşii ceea ce astăzi li se impută drept „compromisuri"? Nu le-au întreţinut bisericile? Nu le-au făcut toate serviciile tradiţionale, aceleaşi în fond, din moşi-strămoşi?

Încolo, *Declaraţia* Sinodului episcopilor catolici, cînd nu cade în confesionalism fundamentalist, exclusivist, conţine bune indicaţii cu privire la domeniile în care e necesară re-evanghelizarea. Numai să nu fie înţeleasă de romano-catolici drept ... catolicizare! Nu pentru că Ortodoxia s-ar teme de aceasta, ci pentru că ar fi o străduinţă zadarnică şi am da toţi o mai bună mărturie creştină dacă am lucra împreună pentru propovăduirea Evangheliei, adică pentru re-creştinarea celor care şi-au pierdut credinţa, şi pentru întoarcerea lor la credinţa strămoşilor lor şi la comuniunea cu dînşii.

Dacă evanghelizarea, sau re-evanghelizarea devine un mijloc prin care se urmăreşte de fapt altceva decît reintoarcerea la Hristos, duhovniceşte, aceasta ar însemna intrarea într-un joc absurd de-a Scaunele, à propos de Eugen Ionescu şi teatrul lui!

*

* *

Doamna Reverend Dr. Joan B. Capbell, secretar general al *Consiliului Naţional Ecumenic al Bisericilor lui Hristos din S.U.A.*, a trimis Sanctităţii Sale Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I, ca să distribuie tuturor patriarhilor ortodocşi adunaţi la Constantinopol la 15 martie 1991 un mesaj în care, printre altele, scrie: *„Biserica Ortodoxă aduce daruri venerabile de fidelitate şi credinţă care îmbogăţesc şi îndrumează Mişcarea Ecumenică"*.

Iată deci şi veşti mai bune!

Revista „Mitropolia Moldovei şi Sucevei", urmînd exemplul celorlalte reviste metropolitane, şi-a schimbat numele şi apare în „serie nouă" sub denumirea de „TEOLOGIE ŞI VIAŢA", cu subtitlul „revistă de gîndire şi spiritualitate". Restructurată şi sub raportul conţinutului şi sub raport grafic, ea promite să fie o bună cale de comunicare cu teologii şi cu intelectualii preocupaţi de spiritualitatea şi gîndirea teologică. În nr. 1—3/1991, temele principale sînt de mare actualitate, alese din aria ecumenică şi menite să răspundă nevoii de apărare a învăţăturii ortodoxe în faţa unor curente moderne, dacă nu chiar secularizante, în orice caz, sectarizante, punînd sub semnul îndoielii adevăruri de credinţă şi tradiţii bimilenare ortodoxe. Vom numi trei dintre acestea: Despre predestinare (Pr. Gh. Onofrei), despre *mărturisire* (Pr. prof. dr. Petre Semen) şi despre *icoană* (Ierom. Luca Diaconu). Despre mişcarea curuţilor din Transilvania scrie pr. prof. drd. Constantin C. Cojocaru, cuprinzînd, avînd în vedere perioada de care se ocupă (1703—1711), date şi consideraţii cu privire la istoria uniatismului.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

1 139

SIBIU
1 iunie
1992

Nr. 21—22

MEMORANDUM-ul din 1892 şi lecţia lui astăzi*

Transilvania românească a fost secole de-a rîndul o ţară martiră. Românii transilvăneni au fost mereu asupriţi, cînd de barbarii năvălitori, trecători, cînd de cei rămaşi, moştenind asuprirea din tată în fiu, ca pe un blestem, sau ca pe o vocaţie expiatoare pentru fraţii lor de peste munţi, deşi nici aceia n-au fost binecuvîntaţi cu vecini mai buni.

Memorandum-ul de acum 100 de ani (1892) adresat împăratului de la Viena, cel mereu adulat ca o zeitate împărţitoare de dreptate şi mereu adulat pe nemeritatelea, căci s-a dovedit întotdeauna zeitate rea, cinică şi indiferentă la dreptate, *Memorandum*-ul se înscrie în rîndul celor cîteva încercări ale românilor de a-şi face publică — dacă mai era cineva să n-o cunoască — sclavia în care trăiau, în ţara lor de baştină în care erau nu numai cei mai vechi, nu numai cei dintîi, ci, în toate vremurile inclusiv în 1892, şi cei mai mulţi. Ei, cei mai mulţi, ei cei ce se aflau în propria ogradă, ei nu erau recunoscuţi nici ca naţiune, şi nici religia lor nu era printre cele recunoscute (recepte).

Memorandum-ul din 1892 trebuie înscris în rîndul nenumăratelor *Supplex*-uri şi *Memorandum*-uri ale întregii naţiuni sau individuale — cine ar mai putea spune cu exactitate cîte a trimis Şaguna? — si cel mai important demers pentru obţinerea de drepturi legale de după revoluţia lui Horia, Cloşca şi Crişan, după *Supplex libellus Valachorum* din 1791, după revoluţia din 1848 de pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj urmată de acţiunea lui Avram Iancu de după aceea.

În sfîrşit, *Memorandum*-ul din 1892 este prima reacţie de mare anvergură de după unirea cu Ungaria proclamată *de nobis sine nobis*, de Dieta din Cluj, la 1867, cînd Transilvania a fost incorporată la Ungaria şi cînd începe regimul dualist, mai rău chiar decît cel de dinainte. O mică paranteză se impune aici, anume accentuarea faptului că unirea forţată a Transilvaniei cu Ungaria s-a proclamat la 1867 şi a durat pînă în 1918, deci 51 de ani din aproape două milenii de istorie românească, fie ca Ducate, fie ca Principat, ambele forme statale fiind de sine stătătoare şi româneşti. Am socotit necesară paranteza pentru că unii uitînd cînd au venit în Europa, vorbesc,de două mii de ani de stăpînire maghiară în Transilvania! Să reamintim deci: anul 896 a fost fixat chiar de unguri ca an al sosirii lor, de pe unde vor fi sosit, care, de altfel, şi-au şi aniversat împlinirea a 1000 de ani în 1896. Aşa că aproape o mie de ani se scad dintr-odată. Aceia au fost anii noştri de stăpînire. Primii. În al doilea mileniu, dacă Transilvania ar fi fost sub stăpînire, sau mai bine zis sub ocupaţie maghiară, deşi o astfel de ocupaţie nu ar crea nici un drept, de ce o *unire* ca atare se proclamă abia în 1867? E limpede şi logic de ce. Ceea ce ar trebui să mai comentăm aici, şi eventual să actualizăm, se află cu claritate prezente în aceste date arătate mai sus şi fiecare şi le poate comenta pentru sine cu o uşurinţă care nu mai cere de la noi vreun adaos.

Să ne întoarcem aşadar la *Memorandum*-ul din 1892. Autorii arată că au aşteptat „cu răbdare" să treacă 25 de ani de la nedreapta unire din 1867, oferindu-şi timp ca să vadă cum se aplică legile în noile condiţii ale dependenţei Transilvaniei de Budapesta, şi care va fi soarta românilor în noul context politic. Ei spun clar că dualismul, deci acea „unire" din 1867 a fost primită *„ca una care nu poate să fie decît trecătoare"* (vezi textul Memorandum-ului la V. Netea, *Istoria Memorandumului*, Bucureşti, 1947, p. 135). Efectul imediat asupra românilor a fost acela că ei s-au retras în *pasivism*. Se ştie că în privinţa aceasta Şaguna a fost pentru *activism*, arătînd că e mai bine ca românii

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare la Simpozionul omagial „100 de ani de la Mişcarea memorandistă", Casa Armatei, Sibiu, 22 mai 1992.

Canonizare de sfinţi români

La sfîrşitul lunii iunie, anul acesta, vor avea loc festivităţile canonizării unor sfinţi români precum: DANIIL SIHASTRU de la Putna şi Domnul ŞTEFAN CEL MARE ŞI SFÎNT, în Moldova, Domnul CONSTANTIN BRÎNCOVEANUL ŞI FIII ACESTUIA, în Muntenia, şi ierarhul GHELASIE de la Rîmeţ, în Ardeal. Pentru a preîntîmpina după cuviinţă acest act, de importanţă capitală pentru credincioşii Bisericii noastre strămoşeşti, considerăm potrivit a spune unele lucruri de suflet despre SFINŢENIE, despre SFINŢI şi despre CANONIZAREA SFINŢILOR, adică înscrierea oficială a sfinţilor în CANONUL sau CATALOGUL SFINŢILOR, de către autoritatea supremă a Bisericii noastre, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sfinţenia este o însuşire a Bisericii iar concretizarea sfinţeniei în viaţa dreptcredincioşilor creştini este un fenomen permanent. Aceasta deoarece sfinţenia este, în primul rînd, un rezultat al lucrării Harului divin, fără încetare activ şi prezent în Biserică, apoi al ostenelilor bune ale dreptcredincioşilor, fie clerici, fie mireni sau laici, fie monahi, mădulări vii şi sănătoase ale Trupului tainic al Domnului, mădulare de care Biserica n-a fost şi nu este nicicînd lipsită.

Sfinţi au fost, sunt şi vor fi pînă la sfîrşitul veacului în Biserică. Oastea sfinţilor este resfirată pe toată aria Bisericii şi pe tot întinsul veacurilor creştine.

Au fost — şi sînt, desigur — mulţi dreptcredincioşi care au trăit o viaţă sfîntă şi pe pămîntul strămoşesc şi dintre fiii neamului nostru, făcînd în nevoinţele lor pămînteşti tot ca pentru Domnul, de la înalţi ierarhi, clerici, domnitori de ţară, pînă la pustnici venerabili şi simpli credincioşi rămaşi nouă necunoscuţi. Unora dintre aceştia li s-a păstrat amintirea unor fapte minunate din strălucita lor viaţă, peste care nu s-a putut aşterne uitarea; s-au păstrat de la alţii amintirea unor fapte de vitejie în apărarea credinţei, a Bisericii, Neamului şi Patriei; de la alţii s-au păstrat şi documente materiale şi un cult cu caracter local, popular, neoficial. Existenţa unor astfel de amintiri despre fapte vrednice de cinstire este unul din semnele mari ale binecuvîntării de către Domnul a credinţei şi evlaviei fiilor Bisericii noastre, ca ale deosebitei purtări de grijă a Tatălui ceresc, faţă de neamul nostru dreptcredincios.

Sfinţii, fii ai neamului nostru, sunt nu numai o binecuvîntare cerească „pentru curăţia cea fără seamăn în bine a Ortodoxiei, păstrată nepătată de nici o abatere de la credinţa cea dreaptă şi de nici o încălcare a voii lui Dumnezeu", ci şi a arăta că printre fiii neamului au fost şi sînt vrednici apărători ai dreptei credinţe şi vrednice modele de urmat pe care poporul nostru român i-a urmat şi i-a venerat în nădejdea că prin mijlocirea lor Domnul cel atotputernic va avea în paza Sa neamul acesta, iubitor de bine şi pace care este poporul român.

Sfinţii români sînt sfinţi ai Ortodoxiei, ei alăturîndu-se cu smerenie cetei, celei fără de număr, a sfinţilor celorlalte popoare ortodoxe.

Sfinţii români, ca toţi sfinţii Bisericii Ortodoxe, s-au distins: unii prin mucenicie, alţii prin cuvioşie, alţii prin minunate pilde de viaţă creştină şi învăţătură ortodoxă, alţii prin curajul şi vitejia în lupta de apărarea dreptei credinţe, a Bisericii creştine ortodoxe şi a poporului creştin, şi sînt cu siguranţă un izvor de bucurie, nu numai pentru noi românii, ci şi pentru toţi ortodocşii, fapt pentru care la festivităţile canonizării lor au participat şi vor participa şi azi reprezentanţi şi ai altor Biserici ortodoxe, ca semn al dragostei şi unităţii în credinţă care caracterizează Biserica Ortodoxă.

Sfinţii fiind aleşii Domnului, prin Duhul Sfînt, în Biserică, prin aceasta ei sunt puternice focare de manifestare văzută şi raze de lu-

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. prof. Dr. Ioan Floca

CATEHEZĂ DESPRE ÎNĂLŢAREA DOMNULUI LA CER

I. Pregătirea aperceptivă

Ce ne spune Simbolul de credinţă despre Dumnezeu Fiul? (Că este născut din veci din Tatăl, că pentru noi şi pentru a noastră mîntuire s-a pogorît din ceruri şi a luat trup ca al nostru din Sfînta Fecioară Maria, prin puterea Sfîntului Duh. Apoi, că a fost răstignit pentru noi în zilele lui Ponţiu Pilat, a fost îngropat şi a înviat). Dar după înviere, ce s-a întîmplat? (S-a înălţat la ceruri şi şade de-a Dreapta Tatălui.

II. Anunţarea temei

Ne vom referi la înălţarea Domnului la cer.

III. Tratarea

Sfintele Evanghelii ne arată că „Domnul, după ce a vorbit cu ei (Apostolii), s-a înălţat la cer şi a şezut de-a Dreapta Tatălui" (Marcu 16, 19). Sfînta Evanghelie după Luca precizează că Mîntuitorul adunîndu-I pe Sfinţii Apostoli, le-a spus: „Iată eu trimit făgăduinţa Tatălui Meu peste voi, iar voi şedeţi în cetatea Ierusalimului pînă vă veţi îmbrăca cu putere de sus. Şi i-a scos afară din Betania şi ridicîndu-şi mîinile, i-a binecuvîntat. Şi cînd îi binecuvînta s-a depărtat de la ei şi s-a înălţat la cer. Iar ei închinîndu-se lui, s-au întors la Ierusalim cu bucurie mare. Şi erau în toată vremea în templu lăudînd şi binecuvîntînd pe Dumnezeu" (Luca 24, 49—53). Cartea Faptele Apostolilor ne prezintă mai multe amănunte cu privire la înălţarea la cer a Domnului, arătînd că Iisus, „pînă în ziua în care s-a înălţat poruncind prin Duhul Sfînt, Apostolilor pe care i-a ales, cărora s-a înfăţişat viu, după patima Sa, în multe semne adevărate, arătîndu-li-se timp de 40 de zile şi grăind despre împărăţia lui Dumnezeu. Şi cu ei petrecînd le-a poruncit să nu se despartă de Ierusalim, ci să aştepte făgăduinţa Tatălui, pe care aţi auzit-o de la Mine. Căci Ioan a botezat cu apă, iar voi vă veţi boteza cu Duh Sfînt nu mult după aceste zile. Iar ei adunîndu-se L-au întrebat zicînd: Doamne, oare în ce an vrei să aşezi împărăţia lui Israel? Iar El a zis către ei: nu este al vostru a şti ani şi vremurile pe care Tatăl le-a pus în a Sa stăpînire. Ci veţi lua putere venind Duhul peste voi şi veţi fi Mie martori în Ierusalim şi în toată Iudeea şi în Samaria şi pînă la marginile pămîntului. Şi acestea zicînd, privind ei, s-a înălţat şi un nor L-a luat de la ochii lor. Şi căutînd ei la cer, cînd mergea El, iată doi bărbaţi au stat înaintea lor în veşminte albe. Care au zis: bărbaţi galileieni, ce staţi căutînd spre cer? Acest Iisus care s-a înălţat de la voi la cer, aşa va veni precum L-aţi văzut mergînd la cer. Atunci s-au întors Apostolii la Ierusalim de la muntele ce se cheamă al Măslinilor, care este aproape de Ierusalim, avînd cale de o sîmbătă" (Fapte 1, 2—12).

IV. Recapitularea — Aprecierea

Cînd s-a înălţat Mîntuitorul la cer? (La 40 de zile de la învierea Sa). De unde? (De pe muntele Măslinilor, aproape de Ierusalim).

Înainte de a se înălţa, au înţeles Sfinţii Apostoli sensul duhovnicesc al împărăţiei mesianice? (Nu l-au înţeles. Ca dovadă este faptul că ei întreabă pe Domnul chiar înainte de înălţarea la cer dacă „în acel an va aşeza împărăţia lui Israel"). Cînd au înţeles Sfinţii Apostoli sensul spiritual al împărăţiei mesianice? („Numai după ce s-a proslăvit Iisus" — ne spune Sfîntul Evanghelist Ioan (Ioan 12, 16), adică după ce înălţîndu-se la cer, şi după pogorîrea Sfîntului Duh, Mîngîietorul, Duhul Adevărului, care îi va învăţa toate şi le va aduce aminte de toate cîte le-a spus lor Domnul (Ioan 14, 26).

Cu ce trup s-a înălţat Iisus la cer? (Cu trupul omenesc pe care l-a luat din întruparea din Sfînta Fecioară prin Duhul Sfînt, cu care a trăit printre noi, cu care a pătimit şi cu care a înviat). Ce înseamnă aceasta cu privire la valoarea pe care Dumnezeu o acordă trupului? (Cu trupul omenesc pe care l-a luat din întruparea din Sfînta Fecioară prin Duhul Sfînt, cu care a trăit printre noi, cu care a pătimit şi cu care a înviat). Ce înseamnă aceasta cu privire la valoarea pe care Dumnezeu o acordă trupului? (Că trupul omenesc, ca al nostru, dar spiritualizat s-a înălţat la cer şi şade de-a dreapta Tatălui). Adică? (Intră în componenţa Sfintei Treimi, fiindcă aparţine veşnic Fiului).

Ce le spune Domnul Sfinţilor Apostoli înainte de înălţare? (Că după ce vor lua puterea Sfîntului Duh, vor fi martorii Lui pînă la marginile pămîntului). Ce înseamnă aceasta? (Înseamnă că odată cu pogorîrea

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Imnul eroilor

de Iuliu Roşca Dormidont

Presăraţi pe-a lor morminte
Ale laurilor foi,
Spre a fi mai dulce somnul
Fericiţilor eroi.

Ridicaţi pe piramida
Nemuririi faima lor,
Scrieţi în cărţile de aur
Cîntecul nemuritor.

Pe copii la sînul vostru
Alinaţi-i cu-acest cînt,
Povestindu-le cu fală
Al eroilor avînt.

Dezveliţi tot adevărul
Şi le spuneţi tuturor
Cum muriră fraţii voştri
Pentru neam şi ţara lor.

Şi pe sacrele morminte
Puneţi lacrime şi flori
Spre a fi mai dulce somnul
Miilor de luptători.

Ridicaţi pe piramida
Nemuririi faima lor,
Scrieţi în cărţile de aur
Cîntecul nemuritor.

Laicii şi viaţa sacramentală a Bisericii

(Pe marginea Conferinţei Naţionale a Laicatului ortodox)

De curînd s-au desfăşurat în capitala Ţării lucrările primei Conferinţe Naţionale Consultative a Laicatului ortodox, o premieră absolută în lumea ortodoxă răsăriteană, cu ecouri foarte pozitive, atît în Ţară cît şi în străinătate. Născută din „nevoia de conştientizare a responsabilităţii, resimţită de Biserică în totalitatea ei", în acest „moment de cumpănă a istoriei naţionale şi universale", Conferinţa a trezit fără îndoială în sufletele tuturor credincioşilor care au luat cunoştinţă de „Moţiunea" adoptată de ea, mari nădejdi de înnoire reală a Bisericii şi societăţii noastre. Dacă pînă acum s-au exprimat doar ierarhia superioară (Sf. Sinod) şi preoţii (întruniţi şi ei în Conferinţa naţională a clericilor), iată că este rîndul laicilor să-şi spună cuvîntul în problemele fundamentale ale Bisericii de astăzi. Şi aceasta nu pentru că ierarhia şi preoţimea ar fi rupte de masa credincioşilor sau că aceştia ar avea o altă concepţie cu privire la misiunea Bisericii, ci pentru a se manifesta şi mai mult sobornicitatea şi unitatea „Trupului lui Hristos". În Biserică nu există clase antagoniste, nici interese de grup.

Din cronica Conferinţei, şi mai ales din Moţiunea adoptată de ea, date publicităţii, se poate constata înalta conştiinţă eclezială a participanţilor la acest forum al Laicatului ortodox. Ea este fără îndoială rezultatul angajării efective în viaţa comunităţii parohiale, care are ca centru şi model de trăire Sf. Liturghie (Euharistia). Căci numai un credincios angajat efectiv în viaţa comunităţii parohiale poate avea o conştiinţă eclezială, adică o conştiinţă care-l face să se simtă implicat şi în acelaşi timp responsabil de tot ce se întîmplă în Biserică, atît pe plan local cît şi pe plan general. Iar Biserica este nu numai ceea ce intră la prima vedere sub incidenţa vieţii sacramentale (Taine, ierurgii şi alte slujbe, predică, catehizaţie...), ci şi ceea ce este dincolo sau în afara locaşului de cult, adică societatea sau lumea cu problemele şi frămîntările ei, cu virtuţile şi mai ales cu păcatele ei. Căci, după Sf. părinţi, nu Biserica este în lume, ci lumea este în Biserică, aşa încît hotarele Bisericii sînt hotarele creaţiei în totalitatea ei.

Biserica este o realitate tainică, sacramentală, dar şi instituţională, greu dacă nu imposibil de definit în cuvinte omeneşti. Noul Testament foloseşte în descrierea ei multe imagini care se completează şi se întregesc. Este vorba de parabolele referitoare la Împărăţia lui Dumnezeu (vezi îndeosebi Mt. 13), de imaginea viţei şi a mlădiţelor (In. 15, 5), a mirelui şi miresei (II Cor. 11, 2; Ef. 5; Apoc. 21, 2) sau a mădularelor care alcătuiesc trupul omenesc (F.A. 4, 32; Rom. 12, 4; Ef. 1, 22; 2, 19—22; 4, 2—6, 25; 5, 23; Col. 1, 18, 24). După aceste ultime imagini Biserica este un organism viu al cărui cap este Hristos însuşi şi prin mădularele căruia curge seva dătătoare de viaţă a Treimii celei mai presus de fiinţă care ni se împărtăşeşte prin Duhul Sfînt, „Dătătorul de viaţă". Aşa precum de la început şi cu mare profunzime teologică se exprimă Conferinţa laicilor, „modelul suprem al vieţii

(Continuare în pag. a 2-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

ZIUA EROILOR

Deodată cu Înălţarea Domnului, sărbătorim ziua eroilor.

A ieşit la lumină un gînd înţelept, cînd s-a aşezat cultul eroilor pe temelia credinţei în învierea şi înălţarea Domnului. Căci noi creştinii nu facem procesiune sfîntă la mormintele eroilor mînaţi numai de un simţămînt de pioasă recunoştinţă, sau ca să ne împlinit numai o oarecare datorie cu rosturi educative. Noi pomenim eroii pentru că avem o credinţă sfîntă şi neclintită: credinţa nemuririi. Noi nu cinstim astăzi numai ţărîna eroilor, ci opera lor care este Ţara şi sufletul lor nemuritor care este la Dumnezeu. Noi credem că sărbătoarea ce o facem în toată ţara are răsunet şi în cer, unde şi eroii fac sărbătoare; se luminează şi se bucură, sau se întunecă şi plîng, după cum îşi văd moştenirea în stare înfloritoare, sau ofilită şi încovoiată.

Luminaţi de credinţa aceasta vie, mergem la mormintele eroilor, ca să ne împrospătăm amintirea jertfei lor, să ne împărtăşim din duhul lor, să ne îmbărbătăm şi înălţăm inimile prin puterea vitejiei lor. Însuflaţi de aceste gînduri aducem eroilor prinosul nostru de pioasă recunoştinţă şi trimitem cerului cîntările şi rugăciunile noastre.

În vremea persecuţiilor era obiceiul ca odată pe an creştinii să se adune la mormintele celor ce au suferit şi au murit pentru Hristos şi aci, pe mormintele lor, să povestească întîmplări din viaţa lor şi astfel să se întărească în credinţa şi în virtuţile în care au trăit şi au murit ei, sfinţii şi martirii.

Prăznuind amintirea eroilor facem acelaşi lucru, împlinind aceeaşi datorie.

Oasele eroilor sînt pietrele de temelie ale ţării. Mormintele lor sînt tot atîtea altare în faţa cărora mergem să le ascultăm şoaptele, să ne mărturisim păcatele, să ne înnoim jurămîntele şi credinţa în idealul pentru care ei s-au jertfit.

Un ideal este o credinţă: o credinţă într-un adevăr şi într-o dreptate mîntuitoare. Mucenicii creştinătăţii au murit încredinţaţi că apărînd credinţa şi urmînd pe Hristos, apără adevărul şi dreptatea. Eroii neamului au murit încredinţaţi că cine luptă pentru dreptate şi libertate, luptă pentru Dumnezeu, luptă şi apără familia, moşia, cultura, limba, legea, neamul, Patria.

Undeva pe valea Argeşului în sus, sub poala Carpaţilor, un inginer cu nişte ucenici pădurari, prin împrejurări nebănuite, au aflat în pămînt scheletul unui soldat cu arma în mînă, încins cu centura şi înarmat ca orice soldat ce stă de pază la hotarele ţării. Lucru mai impresionant este că din pieptul soldatului a crescut un fag de cîţiva metri.

În icoana aceasta avem înaintea ochilor sufleteşti însuşi rodul şi tîlcul morţii eroilor. Ei un murit, dar din trupul lor creşte ţara, pe temelia jertfei lor, mîndră, biruitoare şi nemuritoare.

Şi trebuie să ştim că astfel de mormite avem pretutindeni în lungul şi largul ţării, căci tot pămîntul strămoşesc este îngrăşat cu carne şi răscumpărat cu jertfe nenumărate de eroi. Plugurile părinţilor şi fraţilor noştri, în toată ţara, taie brazde care au servit de leagăn şi mormînt eroilor noştri.

Noi avem comori scumpe în acest pămînt şi pentru apărarea lui nu putem fi decît oricînd gata de moarte. Porunca şi legea aceasta ne vine din adîncul istoriei pe care eroii au făurit-o, din adîncul mormintelor resfirate peste toată faţa pămîntului românesc şi din adîncul sufletelor răscolite de viforul şi aprinse de focul conştiinţei naţionale.

Astăzi toţi eroii, cunoscuţi şi necunoscuţi ai neamului, de la începuturile lui pînă astăzi, fac în faţa noastră tribunal de judecată. Ne întreabă dacă ne arătăm, sau nu, vrednici de jertfele şi suferinţele lor, — şi ne cheamă să le urmăm credinţa (Evrei 13, 7), căci în fiecare credincios este un erou, şi în fiecare erou un adevărat credincios. Nu există eroi între necredincioşi. Istoria nu cunoaşte eroi decît între oameni stăpîniţi de puterea credinţei neclintite, mîngîiaţi de virtutea speranţei înviorătoare şi aprinşi de vraja dragostei nemurtioare.

Biserica Neamului, rugîndu-se pentru odihna eroilor, le binecuvintează amintirea, le stropeşte cu aghiazmă mormintele şi nu încetează a face din cultul lor nu numai o zi de sărbătoare, ci mai ales o pilduitoare şcoală a caracterelor, o şcoală de înălţare a sufletelor pînă la virtuţile creştineşti şi cetăţeneşti care au împodobit viaţa eroilor nemuritori.

Veşnică pomenire vrednicilor de fericire...
În veci amintirea lor!...

Ilarion V. Felea

MEMORANDUM-ul din 1892...

(Urmare din pag. 1)

să fie reprezentați în corpurile legiuitoare și să se apere, decît să se legifereze pentru români, fără ei și fără ca ei să protesteze și să lupte. Șaguna a fost în minoritate printre politicienii vremii și chiar a fost supus unor atacuri prin presă și a murit amărît în 1873. În 1905 Partidul Național Român va proclama *activismul* și se va da dreptate lui Șaguna, dar va fi destul de tîrziu, căci în perioada *pasivismului* s-au elaborat și votat cele mai antiromânești legi și, în special, legile de maghiarizare a școlilor. Vasile Netea arată că îndeosebi *Legea de maghiarizare a grădinițelor de copii* a urgentat *Memorandum*-ul (op. cit., p. 120, nota 3). Este adevărat. Această lege a venit în 1891, atacînd cele mai crude vlăstare românești. Înaintea ei fusese promulgată însă *Legea pentru maghiarizarea școlilor medii, în 1883*, și încă și mai înainte, în 1879 fusese promulgată *Legea pentru maghiarizarea școlilor primare*. (Vezi în această privință cartea lui Antonie Plămădeală, *Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar*, Sibiu, 1986, p. 5—10; de același: *Românii din Transilvania sub teroarea regimului austro-ungar* (1867—1918), Sibiu 1986 passim).

Acum lovitura era dată la rădăcină. Copiii trebuiau să-și uite limba maternă! Și a venit *Memorandum*-ul.

Evident, nu acesta a fost singurul motiv care l-a provocat. Le vom enumera și pe celelalte, fie cît de pe scurt. Dar nu înainte de a observa un paradox. Cel puțin de patru ori, în textul *Memorandum*-ului, autorii reafirmă vizibil pasivismul și îl explică. Îl explică frumos și valabil, ca pe un act de demnitate al celor care erau antrenați într-o luptă inegală, dinainte pierdută (cf. Netea, textul *Mem.*, p. 107), în condițiile unui stat eminamente abuziv. Astăzi s-ar vorbi de genocid. *Memorandum*-ul însă, el, în sine nu mai era un act *pasiv*. El e un preludiu al *activismului*, al începerii luptei prin toate mijloacele, înțelegîndu-se, deocamdată, mijloacele politice, dar diferitele comentarii care au urmat felului cum a fost primit *Memorandum*-ul, au avansat și ideea altor mijloace, neocolind chiar pe cele violente (A se vedea amănunte chiar în descrierile din cartea lui V. Netea). De altfel comentatorii au apreciat că chiar *Memorandum*-ul și delegații care l-au dus erau „revoluționari" (la Netea, p. 152).

Care era situația în momentul alcătuirii *Memorandum*-ului? O vom spicui chiar din textul lui, el însuși scurt, dar pentru o mai bună documentare trimitem la bibliografia temei, ușor de identificat. Esențialul e însă cuprins în text.

Chiar în condițiile vieții politice de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, politica statului dualist față de naționalități era opresivă și românii s-au considerat victime. Cel puțin două exemple puteau fi normative pentru modul cum trebuiau înțelese drepturile omului și ale cetățeanului: revoluția franceză și exemplul american, ca să nu mai vorbim de Anglia, de statele nordice ș.a.

Românii din Transilvania erau însă în situația de a-l reclama pe lup la el însuși: pe regele de la Budapesta, împăratului de la Viena, care erau una și aceeași persoană! Împăratul care prea grațios „s-a îndurat" să accepte dualismul și să fie și regele Ungariei. Se prefăceau, săracii români că nu știu acest lucru și că vinovatul ar fi altcineva, deși știau foarte bine între cine se împărțea vinovăția. Era, bine înțeles, și altcineva, dar capul era același. Se va vedea acest lucru din felul cum vor fi tratați. Ei spun în *Memorandum:*

— Nu avem încredere în dieta de la Budapesta și în guvernul maghiar (p. 99);

— Dominația maghiară e rasială și discriminatorie (p. 101);

— Legea electorală falsifică realitățile și stabilește dreptul de vot după criterii care îi elimină pe români de la vot. Sînt sate cu 2 000—3 000 de locuitori fără nici un alegător (p. 105). *„E mai prejos de demnitatea omenească a ne angaja în luptele electorale pe baza unei legi nedrepte"*. Iată una din justificările pasivismului (p. 109));

— Legile maghiare nu cuprind egala îndreptățire la drepturi a tuturor cetățenilor (p. 111);

— Limba maghiară e limbă domnitoare exclusivă (p. 111);

— În 23 de comitate (prefecturi) exclusiv românești nu există nici un comite și vice-comite român (p. 114);

— În aceleași 23 de comitate există un singur președinte de tribunal, român (p. 114).

— În ministerul cultelor nu e nici un român; în cele 2 universități există *un singur profesor român* și *un singur inspector școlar român* (p. 114), deși cadre bine pregătite, în școlile apusului, există suficiente printre români. *„Românii sînt tratați în regatul ungar mai rău ca popoarele cucerite"* (p. 116).

— Românilor nu li se respectă autonomia bisericească. Li se impune limba maghiară și în școlile confesionale (legea din 1883 a lui Tréfort), pînă și în grădinițele de copii (p. 120). Sumele care se dădeau înainte eparhiilor, acum se împart direct de către Ministerul de Culte ca să-i corupă mai ales pe preoții ortodocși care fac opoziție guvernului. Dar *Memorandum*-ul, spre cinstea acestor preoți, scrie: *„guvernul compromis între Români n-a putut însă să găsească destui preoți români gata de a primi acest premiu"* (p. 125).

— Juriul din Sibiu, refuzînd să pronunțe anumite verdicte dictate de guvern, a fost dizolvat (p. 126);

— Românilor li se refuză folosirea pădurilor, pentru a li se distruge economia (p. 131);

— Guvernul refuză românilor înființarea de reuniuni agricole și culturale (p. 132);

Iată și o încercare de sinteză, dar și de discretă amenințare:

„Sîntem chibzuiți Majestatea Voastră, sîntem iubitori de ordine, leali și îndelung răbdători, dar sîntem oameni, și nu se poate să rămînem neatinși, cînd în fiecare zi sîntem provocați, insultați fără de sfială, loviți în interesele noastre culturale și în cele economice, amenințați în existența noastră națională" (p. 132).

— Generoși, autorii *Memorandum*-ului cer drepturi și pentru slavi și germani în aceeași măsură (p. 133, p. 141), acuzînd guvernul maghiar de intenții de asimilare forțată a tuturor (p. 134), prin maghiarizare (p. 137).

— Acuză guvernul că, prin privilegii speciale, *„a introdus corupțiunea chiar în sînul Bisericilor și a atacat simțămîntul religios, care e baza ordinei sociale"* (p. 137).

Minoritatea în Transilvania, arată *Memorandum*-ul, sînt tocmai maghiarii, dar sînt *„o minoritate violentă și lărmuitoare"* (p. 138). Iar guvernul dovedește rea credință și în formularea legilor și în aplicarea lor (p. 138). *Românii nu mai au încredere* (p. 139). Politica guvernului de la Budapesta e și greșită și dezastruoasă, și pentru Patrie și pentru Tron (p. 139).

Iată, așadar, și un avertisment, anunțînd pe grațiosul și neștiutorul împărat că, după 25 de ani, *„spiritele sînt mai învrăjbite ca oricînd și lupta de rasă a fost organizată cu premeditare"* (p. 141).

Așadar Ungaria era un stat rasist, și Majestatea Sa trebuia informată. Ca și cum lucrul nu era atît de grav, încît să-l știe! Iată cum, umilindu-se în fața împăratului, bieții români căutau să-și cîștige cît de cît dreptatea. Împăratul trebuia să fie prea prost ca să nu citească în spatele acestei umilințe, disprețul și aspra judecată!

Se va dovedi însă deștept — el sau consilierii săi — căci va lăsa să se creadă că nici n-a citit *Memorandum*-ul, și că nici n-a desfăcut plicul, dar se știe că el fusese tipărit înainte în 50 000 de exemplare și circula la Viena încă înainte de sosirea delegației. Așadar, Majestatea Sa îl cetise. Dar a hotărît să se ascundă în spatele unor formalități de duzină, apoi chiar să autorizeze *trimiterea în judecată a memorandiștilor!*

Iată cuvintele în care am putea delimita concluzia *Memorandum*-ului: *„Încercarea de a ajunge la consolidarea statului ungar, prin asigurarea dominațiunii exclusive a poporului maghiar, s-a dovedit zadarnică și după opintiri făcute timp de un pătrar de secol. Nici prin număr, nici prin cultură, nici prin prudență politică, poporul maghiar nu s-a ridicat la destulă superioritate ca să poată conduce afacerile patriei comune, el singur, fără ele... Salutea (Salvarea) Monarhiei, a patriei noastre mai restrînse, și chiar a poporului maghiar în deosebi, cere să se pună capăt acestei stări de lucruri"* (p. 142—143).

Memorandiștii au fost curajoși și îndrăzneți. Au fost primii *activiști* după 25 de ani de pasivism!

Ofereau și soluții? Da. Și nu unele revoluționare. N-au pomenit — cum ne-am aștepta noi astăzi — nici măcar de revocarea dualismului. Aceasta ar fi însemnat să cadă de pe capul lui Francisc Iosif I coroana de rege al Ungariei. Revocarea dualismului se subînțelegea însă, tot așa cum — de data aceasta aproape că se spunea — era clar că se dorea anularea unirii Transilvaniei cu Ungaria decretată la 1867.

Iată soluțiile pe care le desprindem din ultima parte a *Memorandum*-ului: *„Singură înfrățirea sinceră și întemeiată pe respectarea reciprocă a intereselor de existență și de dezvoltare națională poate să ducă statul spre consolidarea internă și spre fortificarea de la care atîrnă existența lui în grelele timpuri prin care trecem"* (p. 140). *„Românii stăruie în dorința ca în formă legală și prin concursul factorilor competenți sistemul de guvernare să fie reformat în patria noastră, astfel ca să se asigure drepturile odată cîștigate și să se țină seama de interesele legitime ale tuturor popoarelor ce compun statul ungar poliglot"* (p. 142).

Ce a urmat alcătuirii *Memorandum*-ului, se știe. El a fost alcătuit la Sibiu, la 28 martie 1892, după ce l-au hotărît 214 delegați. A fost semnat de Dr. Rațiu (prezident), Dr. Basilius Lucaciu (general secretar), Iuliu Coroianu (referent), George Pop le Băsești (vice prezident), Eugen Brote (vice-prezident), și Septimiu Albini (secretar). Redacția propriuzisă a *Memorandum*-ului s-a încredințat lui Iuliu Coroianu. Se spune că ar fi contribuit și Vasile Lucaciu (la Netea p. 71), dar nu e deloc sigur (tot la Netea, p. 72—74). A mai existat un text, al lui Aurel Mureșanu, mult mai direct, critic, acuzator, intransigent. Poate că împăratul l-ar fi meritat pe acesta și nu textul diplomatic „academic, sobru" (Netea, p. 95), al lui Coroianu.

Soarta *Memorandum*-ului e cunoscută. N-a putut fi înmînat împăratului deși au mers la Viena 300 de persoane, printre care 64 preoți. El a fost trimis, nedeschis, premierului Ungariei. Acesta îl trimite, tot nedeschis, prefectului de Turda spre a fi restituit lui Ion Rațiu, care îl și primi la 24 iulie 1892. Cinism primitiv!

Toată demonstrația grijulie și plină de umilință a *Memorandum*-ului s-a lovit de cel mai infam dispreț. Casa lui I. Rațiu din Turda a fost distrusă de unguri, ceea ce l-a făcut să se mute la Sibiu. Era, se știe, Președintele Partidului Național. Deși *Memorandum*-ul n-a fost deschis, conținutul lui a devenit public, iar *Memorandiștii* au fost dați în judecată și condamnați la 31 ani și 2 luni de temniță, în 1894. Apărarea *Memorandiștilor* e o mare lecție de patriotism și de istorie românească. Și nu de puține ori, o lecție de curaj, de inteligență, și întotdeauna de demnitate. (A se vedea *Procesul Memorandum-ului*, acte și date, Cluj, 1932, 2 vol. introd. semnată de I. P. P.). Reținem doar cîteva:

Dimitrie Comșa, de îndată ce un traducător a început să-i traducă depoziția din română în maghiară, l-a întrerupt și s-a adresat Președintelui tribunalului: *„Domnule Președinte, nu am înțeles nimic din cele ce a vorbit d. tîlmaciu. Limba pe care o vorbește d-sa poate să se vorbească în Kamciatka, în Europa însă, o asemenea limbă nu se vorbește"*.

După ce a încercat în zadar să recuze doi jurați, deși avea probleme în mînă, Amos Frâncu, repetînd pe apărătorul lui Ludovic al XVI-lea, a spus: *„Caut, domnilor, printre Dv. judecători, dar nu văd decît călăi"*. Ceea ce a spus Ion Rațiu e de mult intrat în patrimoniul istoric al națiunii române: *„Existența unui popor nu se discută, se afirmă"*.

Mi-am intitulat scurta comunicare la acest Simpozion, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la redactarea lui la noi în Sibiu: *Memorandum-ul și lecția lui astăzi*. Ei bine, după cum ați putut observa, exact *despre lecția lui astăzi* n-am spus aproape nimic. Lecția lui e patriotismul memorandiștilor și, în cea mai mare parte, soluția oferită de ei atunci, care rămîne valabilă și azi: înfrățirea reală și respectul reciproc, onestitatea și omenia. Dar eu mi-am propus mai ales să vă prezint *Memorandum*-ul, ca să puteți aprecia Dv. însăvă relația dintre ceea ce conținea el și felul cum a fost primit și, cum, în loc să li se rezolve cererile drepte și cuminți, autorii au fost judecați și trimiși la închisoare, doar pentru vina de a fi formulat cereri drepte.

Aș adăuga, așa, ca o minimă sugestie pentru Dv. ca să vă completați ceea ce n-am tratat eu pe larg, în expunerea mea, să observăm doar atît: Tot ce ni se cere nouă astăzi în Transilvania *să nu facem*, cu etnicii maghiari, nouă ni s-a făcut. *Și eu zic: să nu facem!* Să nu ne răzbunăm. N-ar fi creștinește. Dimpotrică, să facem ceea ce ceream noi să ni se facă nouă atunci. Mă întreb însă: avea-vom tăria să nu ne mîhnim cînd ni se răstălmăcesc și nu ni se recunosc suferințele din trecut? Oare n-ar trebui ca procesul *Memorandum*-ului să se rejudece și memoria memorandiștilor să fie reabilitată, cei care i-au condamnat recunoscînd că au greșit?

Urmașii lui Calvin, care l-a condamnat la moarte și l-a ars pe rug pe Miguel Servet, au ridicat pe locul rugului un monument de pocăință pe care au scris: *Erravi! Am greșit!*

Ce frumoasă lecție ar fi un asemenea monument la Cluj! Adevărata lecție a *Memorandum*-ului — căci și alții au nevoie de o lecție — aceasta ar fi!

Muşchetarii Basarabiei robită

Basarabia subjugată a avit și ea luptători în folosul ei — *mușchetari*. Entuziaști, neastîmpărați, neobosiți și viteji. Au fost și ei, îndeosebi, patru, ca și mușchetarii faimoși ai lui Alexandru Dumas... Însă, cu deosebire de cei franceji, mușchetarii basarabeni erau toți patru preoți. S-au numit: Vasile Țepordei, Sergiu C. Roșca, Galaction Buruiană și subscrisul.

Truspatru văzuseră și crescuseră pe meleaguri basarabene, aproape în același ani dinainte de război (primul Vasile Țepordei, în februarie 1908).

După Unirea, „pe vecie", a Basarabiei cu Țara-Mamă, România, în martie 27/9 aprilie 1918, au învățat în școli românești (primară, Seminar, Facultate de Teologie), în limba română, cu profesori români, pe manuale românești, în spirit patriotic-național românesc, astfel că au făcut parte din prima generație de intelectuali basarabeni în întregime românească — fără amintiri, sechele, înclinații și nostalgii rusești (*rusofone*, cum li se zic actualmente).

În iunie 1940 — an de dramă istorică pentru Basarabia și basarabeni —, la cedarea (!) și trecerea Basarabiei sub ocupația și administrația sovietică-bolșevică, truspatru, cei numiți, fără să se fi înțeles dinainte, ci ca act firesc, spontan, au trecut, neîntîrziat, Prutul, devenit, iarăși, „rîu blestemat" și hotar despărțitor de frați, au trecut în Patria liberă și ocrotitoare, fiecare aciuindu-se pe unde a dat Dumnezeu, întîmpinați, însă, primiți și tratați frățește, de toată lumea, de la vlădică pînă la opincă...

După trecere de ani, s-au reîntîlnit truspatru în Capitala țării, fiecare maturizat desăvîrșit și cu experiențe și capitole de viață și de activitate proprii... Vasile Țepordei — supraviețuitor și erou siberian; Sergiu C. Roșca — cu ani de detenție în țară; Galaction Buruiană — cu prodigioasă și cutezătoare pastorație cruciată; al patrulea — descălicat din Transilvania lui Avram Iancu...

Bucureștii și Țara se aflau sub dictatură comunistă, pro sovietică și înverșunat anti basarabeană — cuvinte: Basarabia, basarabeni, Prut, Nistru, Chișinău, biserică basarabeană și orice referință la oameni și locuri basarabene... erau tabu, cenzurate în presă și în vorbirea publică.

Cu toate aceste măsuri și procedee restrictive și penale, cei patru le-au desfidat și înfruntat. S-au socotit datori să nu tacă, să spună durerile, gîndurile și dorurile bejeniților basarabeni din țară, să lupte pentru Basarabia românească. S-au grupat de la sine și s-au autoînvestit mușchetari basarabeni. Portdrapel era Vasile Țepordei, pretutindenea prezent și vivace; Sergiu C. Roșca — cu gîndire cumpănită, judicioasă și cutezătoare; Galaction Buruiană — cu vocea și cuvîntul său de stentor; al patrulea — cu sulița condeiului de publicist.

Ei au întreținut aprinsă flacăra amintirii, numelui și dorului ce nu cunoștea hotare și neogoit ale basarabenilor bejenari în România; au mobilizat și au reconfortat conștiințe. Au provocat, au folosit și au beneficiat de toate împrejurările și ocazii. Au rămas memorabile sărbătorirea ,în fiecare an și un lung șir de ani, a hramurilor Seminarului (la 2 februarie) și ale Școlii Eparhiale (21 noiembrie) din

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Cunescu

Laicii şi viaţa sacramentală...

(Urmare din pag. 1)

Bisericii îl constituie comuniunea de dragoste desăvîrșită *intratrinitară*, așa cum a fost descoperită în Persoana divino-umană a Mîntuitorului" (pct. 2 din Moțiune). Viața Bisericii este așadar un reflex al vieții treimice. Nu numai omul ca persoană este chip și asemănare a lui Dumnezeu, ci umanitatea întreagă și creația în general sînt chipuri ale Treimii. „Precum în cer așa și pe pămînt", ne-a învățat Mîntuitorul să cerem lui Dumnezeu în Rugăciunea domnească, Tatăl nostru. Înaintarea omului și a lumii la starea de desăvîrșire sau de asemănare cu Dumnezeu, care potențial este dată prin creație, este scopul însuși al întregii existențe.

Dar dacă Biserica este reflex sau chip al Treimii, înseamnă că toți membrii care o compun sînt ontologic egali, deși fiecare are funcțiunea sau slujirea lui specifică. În Biserică, ca și în Sf. Treime, nu există mare și mic, superior și inferior, ci toți sînt una în diversitatea darurilor pe care le are fiecare. Unde este comuniune de dragoste nimeni nu se simte mare sau mic, superior sau inferior, ci fiecare, iubind cu adevărat, se predă total celuilalt și celorlalți. Dar în Biserică există o ordine, ca și în Treime. În Treime, Tatăl este Principiul, Izvorul sau Cauza Persoanelor divine. Din El se naște veșnic Fiul și purcede veșnic Duhul Sfînt. Dar deși Tatăl este Izvorul Treimii, El nu este superior Fiului și Duhului. Cele trei Persoane sînt absolut egale pentru că *„Dumnezeu este dragoste"*. Așa și în Biserică. În fruntea ei stă episcopul, care se bucură de plinătatea harului mîntuitor. În jurul său stau preoții și diaconii și apoi mulțimea credincioșilor. Biserica se concentrează în episcop, așa încît Sf. Ignatie al Antiohiei (+110) a putut spune că „acolo unde este episcopul acolo este Biserica". Cu alte cuvinte, fără episcop nu există Biserică. Sau că preoții și credincioșii trebuie să fie acolo unde este episcopul. Cu toate acestea, episcopul nu-i superior prin principiu celorlalți membrii ai Bisericii. El este doar slujitorul cel dintîi, primul care își pune viața pentru cei mulți. „Care dintre voi va vrea să fie întîiul, să vă fie voua slugă. După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească ,ci ca să slujească El și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți" (Mt. 20, 28).

Biserica se constituie real, se manifestă în lume, în primul rînd prin comunitatea euharistică. Cînd toți credincioșii dintr-un loc se adună laolaltă, în frunte cu episcopul sau delegatul acestuia, pentru săvîrșirea Sf. Liturghii, atunci Hristos-Domnul este prezent în Sf. Potir și în sufletele credincioșilor (prin împărtășirea lor cu El) și astfel toată adunarea liturgică se transformă în Trupul lui Hristos, adică în Biserica Sa. Căci „Biserica este Trupul lui Hristos" (Col. 1, 24; Ef. 1, 22—23), adică umanitatea Sa îndumnezeită, plină de viață divină care ni se comunică prin împărtășire. Astfel în și prin Liturghie se realizează comuniunea de dragoste dintre oameni, susținută și desăvîrșită de Dumnezeu însuși. În Liturghie, credinciosul este unit cu Dumnezeu și cu toți ceilalți semeni ai săi în chipul cel mai înalt, așa încît comunitatea euharistică apare ca modelul suprem al oricărei alte comuniuni sau asocieri între oameni. În Liturghie avem deci societatea ideală, întemeiată pe dragostea jertfelnică a lui Hristos față de oameni, care suscită în aceștia dragostea jertfelnică a unora față de alții. Evident că această societate ideală trebuie să se extindă și în afara zidurilor bisericii, căci creștinul este creștin nu numai în biserică, ci pretutindeni. De aceea s-a vorbit și se vorbește tot mai mult despre continuarea Liturghiei în afara bisericii sau despre „Liturghia după Liturghie", care este, în expresia Sf. Ioan Gură de Aur, „taina fratelui" sau a semenului, pe care trebuie să-l slujim fiecare ca pe Hristos însuși.

Din păcate, astăzi Liturghia nu mai este înțeleasă de majoritatea credincioșilor și chiar a preoților ca comunitate euharistică sau Cină a Domnului, căci nimeni, în afară de preot, nu se mai împărtășește. Explicată scolastic ca dramă a vieții pămîntești a Mîntuitorului, ea este trăită mai mult ca spectacol sacru decît ca Cină efectivă sau Masă a Domnului din care se gustă numai cu conștiința curată și cu pregătirea duhovnicească necesară.

Astfel masa credincioșilor prezenți la Sf. Liturghie a devenit un element pasiv. Biserica s-a refugiat în altar unde preoții slujesc și se împărtășesc. Nu se mai știe că tot poporul lui Dumnezeu prezent în biserică este liturghisitor împreună cu episcopul sau preotul. Că toți participă la aceeași Masă sfîntă la care Hristos însuși se jertfește și se împărtășește tuturor, nu numai preotului. Căci El a murit pentru toți. Așa s-a creat ideea falsă, foarte răspîndită, că Biserica ar însemna clerul: episcopii și preoții, care apar ca niște slujitori pentru *credincioși* și nu *împreună* cu credincioșii. Dar atitudinea pe care o au credincioșii la Liturghie este simptomatică pentru toată angajarea lor în Biserică. Dacă ei nu mai participă real și efectiv la comuniunea euharistică nu vor participa astfel nici la exercitarea puterii învățătorești și conducătoare a Bisericii. Conferința Laicatului este conștientă și ea de faptul că „viața bisericească... suferă îngrijorător de slăbirea comuniunii eclezale" și că „laicatul ortodox s-a marginalizat eclesiologic adoptînd un comportament pasiv" (pct. 5). Iată de ce este nevoie de revenirea la tradiția primitivă a Bisericii cînd episcopul, preoții și credincioșii formau cu adevărat o camuniune de dragoste, o familie a lui Hristos, participînd cu toții, potrivit chemării lor specifice, la toate actele ecleziale și simțindu-se fiecare responsabil de binele și propășirea întregului organism bisericesc. Iar revenirea la tradiția primitivă trebuie să înceapă cu reconsiderarea atitudinii credincioșilor față de viața sacramentală a Bisericii, care este izvorul de putere și de înnoire a omului și a lumii.

Cateheză despre Înălţarea Domnului la cer

(Urmare din pag. 1)

Sfîntului Duh, Apostolii vor primi puterea de a porni la misiunea pentru care au fost aleși, continuînd în toată lumea întreita activitate a Domnului: profetică, de propovăduire a Evangheliei; arhierească, de sfințire a celor ce cred prin harul Sfîntului Duh; și conducătoare, de a întemeia biserici și a stabili rînduiala după care să-și desfășoare activitatea).

Odată înălțat la cer, Mîntuitorul i-a părăsit pe Sfinții Apostoli? (Nu i-a părăsit și nu-i va părăsi). Încă de la Cina cea de Taină Domnul le-a promis Sfinților Apostoli că ,va ruga pe Tatăl și alt Mîngîietor le va da ca să rămînă cu ei în veac, Duhul Adevărului... căci cu voi este și cu voi va fi" (Ioan 14, 16—18). Apoi, după înviere încredințîndu-le puterea de a învăța toate neamurile și a boteza în numele Sfintei Treimi, adaugă: „Și iată eu cu voi sînt în toate zilele pînă la sfîrșitul veacurilor" (Matei 28, 19—20). Cum este prezent Mîntuitorul „pînă la sfîrșitul veacurilor"? (Prin lucrarea sfințitoare a harului Sfîntului Duh în Biserica Sa, prin Sfintele Taine, prin prefacerea pîinii și vinului în Trupul și Sîngele Lui. La fel, prin rugăciune și prin cuvîntul lui Dumnezeu creștinii Îl primesc în sufletul și viața lor).

V. Asocierea

Așa cum Fiul lui Dumnezeu a coborît din cer, luînd trup omenesc prin puterea Sfîntului Duh din Fecioara Maria, tot astfel, neîncetînd să rămînă Dumnezeu adevărat, după ce a adus Jertfa Sa mîntuitoare de izbăvirea neamului omenesc din păcat, S-a înălțat, după înviere, la Dumnezeu Tatăl, în locașul veșnic al Sfintei Treimi, pentru ca Duhul Sfînt să intre în activitatea de sfințire a omului și a întregii creații.

VI. Generalizarea

Condacul sărbătorii arată: „Plinind rînduiala cea pentru noi și cele de pe pămînt unindu-le cu cele cerești, Te-ai înălțat întru mărire, Hristoase, Dumnezeu nostru, nici cum despărțindu-te, ci rămînînd nedepărtat și strigînd celor ce te iubesc pe Tine: Eu sînt cu voi și nimeni împotriva voastră".

VII. Aplicarea

Înălțarea Domnului este sărbătorită de creștini din cele mai vechi timpuri, după cum arată Constituțiile Apostolice (Cartea a V-a, cap. 19) la 40 de zile după Înviere.

Sfîntul Ioan Gură de Aur o numește „ziua luminoasă a înălțării Celui răstignit". Face parte din praznicele împărătești cu dată variabilă, în funcție de data la care cad Paștile.

Rînduiala Bisericii prevede ca la această sărbătoare să se facă pomenirea eroilor, oficiindu-se în cimitire parastas cu colivă, iar la serviciile divine și la Sfînta Liturghie se cîntă troparul prazniculuí, care glăsuiește astfel: „Înălțatu-te-ai întru mărire, Hristoase, Dumnezeul nostru, bucurie făcînd Ucenicilor cu făgăduința Sfîntului Duh, încredințîndu-se ei prin binecuvîntare că Tu ești Fiul lui Dumnezeu, izbăvitorul lumii". (Se va cînta cu copiii).

Note pe marginea recentului recensământ al populaţiei

Ziarele din 30 mai a.c. ne oferă cîteva date privind rezultatele preliminare ale Recensămîntului din 7 ianuarie 1992. Ele ne interesează pe toţi, în primul rînd ca cetăţeni, apoi ca fii ai Bisericii Ortodoxe.

Astfel, populaţia totală a ţării se ridică la 22 760 449 locuitori (faţă de recensămîntul anterior — din 1977 — se înregistrează o creştere a populaţiei cu 5,6%). Dintre aceştia, 20 352 980 sînt români, ceea ce reprezintă 89,4% din totalul populaţiei ţării (faţă de recensămîntul din 1977, numărul românilor a crescut cu aproape 1,4 milioane persoane).

Poate va veni timpul să ştim exact numărul românilor care trăiesc în Basarabia, Bucovina, Ţinutul Herţa, Transnistria, cei deportaţi în diferitele regiuni ale fostului imperiu sovietic, în Serbia (inclusiv Valea Timocului), în Bulgaria, Ungaria, dar şi în ţările Europei Occidentale, în Statele Unite, Canada, Australia (plecaţi mai cu seamă în anii dictaturii comuniste), ca şi numărul aromânilor din Grecia, Albania şi Macedonia.

Minorităţile naţionale reprezintă azi 10,6% din populaţia României. Pe locul întîi se situează minoritatea maghiară, cu 1 620 000 persoane (7,1%). O pondere importantă a minorităţii maghiare se înregistrează în judeţele Harghita (84,6%), Covasna (75,2%), Mureş (41,3%), Satu Mare (35,0%), Bihor (28,5%) şi Sălaj (23,7%).

Minoritatea germană (saşi şi şvabi) a înregistrat o scădere simţitoare, ca urmare a emigraţiei: 119 000 (0,5%), faţă de 359 000 în 1977 (1,6%). O scădere şi mai mare înregistrează populaţia evreiască: de la 25 000 în 1977, la abia 9 000 în 1992. Celelalte minorităţi se prezintă astfel: romii cu 410 000 (1,8% în întreaga ţară, deci 2,8% în Transilvania), ucrainienii 67 000, ruşii-lipoveni 39 000, turcii 23,000, tătarii 25 000. Mult mai puţini sînt sîrbii, slovacii, bulgarii, croaţii, cehii, polonezii, grecii şi armenii.

Date deosebit de grăitoare ni se oferă cu privire la *apartenenţa confesională* a locuitorilor ţării. După recensămîntul din 1930, avem acum pentru prima dată o evidenţă clară a structurii confesionale a populaţiei din ţara noastră. Astfel, *86,8% din locuitori s-au declarat ortodocşi*. Urmează romano-catolicii (maghiari din Transilvania, şvabi din Banat, „ciangăii" din Moldova şi chiar unii români) cu 5,0%, reformaţii (maghiari) cu 3,5%, *greco-catolicii români din Transilvania cu 1% (unu la sută)*, penticostalii cu 1,0%, baptiştii cu 0,5%. Celelate culte deţin ponderi sub 1%: evanghelici-luterani C.A. (saşi), luterani sinodo-presbiterieni (unguri şi slovaci), mozaici (evrei), musulmani (turci şi tătari) şi diferite culte neoprotestante.

Este interesant de notat şi numărul extrem de redus al celor „fără religie" (25 000) şi ateilor (11 000), sau al celor care nu au voit să declare religia (15 000), ceea ce reprezintă un procentaj de 0,2%. Deci rezultatul celor peste patru decenii de „educaţie ateist-ştiinţifică" este foarte slab! Probabil sînt foştii „nomenclaturişti" şi „activişti" care rămîn credincioşi principiilor marxist-leniniste!

Această succintă prezentare a structurii confesionale a României post-comuniste arată cu pregnanţă că românii au rămas credincioşi Bisericii Ortodoxe tradiţionale, că n-au uitat chemarea moşilor şi strămoşilor lor care, din străfunduri de istorie, ne-au transmis mesajul de-a rămîne credincioşi faţă de neamul nostru şi faţă de Biserica naţională!

Recentul recensămînt este un binevenit prilej de meditaţie şi pentru fraţii noştri români greco-catolici (uniţi cu Roma). Ierarhii şi preoţii acestei Biserici se pot convinge acum cu uşurinţă că fiii neamului românesc doresc să rămînă fideli istoriei, că doresc să rupă cu trecutul, care i-a înstrăinat, prin forţă şi amăgire, după 1698—1701, de Biserica strămoşească şi că doresc să fie ortodocşi, aşa cum au fost moşii şi strămoşii lor, aşa cum sînt toţi fraţii lor români! Deşi recensămîntul prezintă un procentaj de 1% credincioşi uniţi (deci aproximativ 200 000 suflete) socotim că numărul lor este mult mai redus, pentru că în multe localităţi recenzenţii — dacă erau greco-catolici — treceau ca atare şi pe unii oameni în vîrstă care, pînă în 1948, aparţinuseră acestei confesiuni! Deci, practic, greco-catolicii nici nu ating procentajul de 1%!

Este un prilej de reflecţie şi pentru alţi fraţi ai noştri români, care sînt amăgiţi de feluriţi „evanghelişti" şi „misionari", veniţi la noi de peste mări şi ţări, predicînd pe Hristos pe stadioane şi în săli de spectacole, ca şi cînd românii n-ar fi auzit de Hristos — prin strămoşii lor — de aproape două mii de ani! Datele recensămîntului trebuie să arate tuturor românilor că locul lor este alături de cei 86,8% ortodocşi şi nu în rîndul confesiunilor apărute abea în veacul nostru!

Dată fiind această statistică oficială a populaţiei României, fie-ne permis să adresăm organelor de stat în drept următoarea întrebare:

Dacă greco-catolicii reprezintă abea 1% din populaţia ţării, de ce sînt necesare patru Academii teologice unite în Transilvania? Pentru ce parohii pregătesc preoţi aceste Academii? Este limpede pentru oricine că sute de studenţi din aceste patru Academii, la terminarea studiilor nu vor face altceva decît să înceapă acţiuni prozelitiste printre credincioşii ortodocşi, vor începe tulburări şi conflicte în parohii, aşa cum s-a întîmplat şi pînă acum în multe parohii din Transilvania, după 1989. Considerăm că se impune o diminuare serioasă a numărului Academiilor teologice greco-catolice de la patru la una singură, căreia să i se impună aceleaşi reguli ca oricărei instituţii de învăţămînt superior, pentru că pînă la ora actuală primirea în aceste şcoli se făcea fără examen de admitere, iar „profesorii" (majoritatea simpli preoţi de ţară, fără titluri academice) nu fac altceva la orele lor decît să propage ura faţă de ortodocşi şi învrăjbirea confesională.

Pe de altă parte, ne punem întrebarea: de ce sînt necesare două Facultăţi de Teologie pentru baptişti, din moment ce ei reprezintă abea 0,5% din populaţia ţării.

Este lucru constatat că în ţara noastră se respectă libertatea de conştiinţă pentru oricine, fiecare fiind liber să-şi exprime opţiunile confesionale sau chiar convingerile ateiste. Dar înfiinţarea atîtor facultăţi de teologie pentru cultele care au un număr extrem de redus de credincioşi n-ar duce decît la noi tensiuni confesionale, la un prozelitism dăunător pentru toţi cetăţenii ţării.

Considerăm că autorităţile de stat — şi în speţă Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei, — ar trebui să analizeze cu mai multă atenţie problema numărului şcolilor teologice din ţara noastră.

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Fumatul, este păcat?

Fumatul a devenit astăzi o practică extrem de răspîndită pe rotogolul pămîntului şi în toate straturile sociale, coborînd, din nefericire, spre vîrste tot mai crude. Din astfel de motive, întrebarea de mai sus se pune şi ea tot mai des de către foarte mulţi oameni: *Fumatul, este păcat?*

Întrebarea ne-o punem şi noi atît ca fii şi slujitori ai Bisericii, cît şi ca oameni ai anilor acestora, acum cînd, 31 mai a fost declarată ca Zi Internaţională împotriva fumatului, 5 iunie ca Zi internaţională de apărare a mediului înconjurător, iar între 3—14 iunie a.c., este programată o mare „Conferinţă a pămîntului" la Rio de Janeiro (Brazilia).

Răspunsul la această întrebare este diferit, unii, adesea chiar feţe bisericeşti, încercînd să aşeze această practică undeva între bine şi rău, părere care, după cum ştim, din punct de vedere creştin nu poate fi justificată.

Într-un foarte reuşit studiu apărut în Îndrumătorul bisericesc tipărit de Eparhia Dunării de Jos pe anul 1988 şi semnat de pr. Dr. N. Grosu, la întrebarea de mai sus se răspunde direct şi, credem, corect: *„Fumatul este o deprindere rea*, care trebuie să dispară", „o deprindere rea", un viciu, o patimă ,un păcat aşadar, chiar greu cum spune autorul menţionat. În unele cercuri fumatul este declarat „o epidemie mondială" împotriva căreia trebuie desigur luptat ca împotriva oricărei epidemii.

Fumatul este într-adevăr păcat, mai întîi pentru că este ceva împotriva firii. Dacă lăcomia de mîncare, ca degenerare a instinctului firesc de hrană, este păcat; dacă beţia, ca degenerare a instinctului firesc de a bea, este păcat; dacă luxul, ca degenerare a necesităţii firesti de a ne îmbrăca, este păcat; dacă desfrîul, ca degenerare a instinctului procreerii, este păcat — cu atît mai mult este păcat o practică ce se înscrie împotriva firii. S-a spus adesea că dacă Dumnezeu ne-ar fi lăsat ca trebuinţă firească fumatul, atunci cînd ne-a zidit ne-ar fi creat undeva şi un coş pe unde să iasă fumul din noi.

Fumatul este apoi păcat pentru că el duce la o sinucidere lentă, or, din punct de vedere al Bisericii noastre, sinuciderea este considerată un păcat greu. Şi pe drept cuvînt, pentru că viaţa este cel mai de preţ dar făcut nouă de Dumnezeu şi ea trebuie apărată şi promovată sub toate aspectele sale. Or statisticile internaţionale încă cu ani în urmă arătau că „aproximativ 2—2,5 milioane de oameni cad victime anual fumatului şi 3 milioane de copii de vîrste fragede ca urmare că au părinţii fumători", cancerul pulmonar fiind, de pildă, de 2—3 ori mai frecvent la fumători decît le nefumători. De reţinut că vinovăţia fumatului creşte şi prin aceea că el ucide lent nu numai pe mulţi fumători, ci uneori, aşa cum s-a arătat, şi pe unii nefumători, pe aşa-numiţii „fumători pasivi". S-a constatat şi în această privinţă că un sfert din numărul deceselor care se produc prin cancer, boli cardiovasculare, boli bronho-pulmonare cronice este datorat fumatului inhalat de cei din jurul fumătorului. Am dori să nu supărăm pe nimeni, dar sînt, de pildă, direct scandaloase situaţiile în care, pe trenuri, pe autobuze, în săli de aşteptare şi în alte locuri publice o majoritate nefumătoare este obligată să înghită fumul trecut prin măruntaiele fumătorilor, într-un context în care cu toţii inspirăm un aer destul de poluat cu atîtea substanţe nocive. Pe drept, aşadar, se mai spune uneori: Fumaţi! Vă priveşte, dar nu ne otrăviţi şi pe noi.

În epoca primară a Bisericii, în plină lume păgînă, în multe măcelării se vindea carne jertfită idolilor, pe care mulţi creştini mai avansaţi în credinţă, ştiind că idolii nimic nu reprezintă, o cumpărau şi o consumau fără nici o reţinere, ceea ce însă avea efecte negative asupra unor creştini mai puţin edificaţi în ale credinţei creştine şi care se sminteau de gestul celor de mai sus. Problema o dezbate Sf. Apostol Pavel în Epistola I către Corinteni, concluzionînd că „dacă mîncarea, (de carne de care am amintit) sminteşte pe fratele meu, *nu voi mînca în veac* (adică niciodată) *carne*, ca să nu smintesc pe fratele meu" (I Cor. 8, 13). Credem că acest lucru ar putea să-l spună şi fumătorii: Dacă ţigara mea dăunează semenilor mei, nu voi mai fuma niciodată.

Să nu uităm că prin fumat dăunăm societăţii şi prin pagubele imense pe care le provoacă: incendii, explozii etc., generate de negrija unor fumători.

Sf. Apostol Pavel spune şi aceste foarte grăitoare cuvinte: „Nu ştiţi că de vă daţi cuiva spre ascultare ca robi, robi sînteţi celui de care ascultaţi?" (Rom. 6, 16). Sau cum ne arată Sf. Apostol Petru: „Cine de ce este biruit, de aceea este şi robit" (II Petru 2, 19). Or, patima fumatului pune stăpînire pe unii semeni de-ai noştri pînă la subjugare, unii fumători împătimiţi comportîndu-se ca turbaţi cînd le lipseşte ţigara, situaţie extrem de degradantă pentru om, ceeace de asemenea este păcat.

Dar fumatul constituie un păcat şi sub aspect familial, cînd de dragul unei patimi se cheltuiesc mari sume de bani din bugetul unei fa-

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

Canonizare de sfinţi români

(Urmare din pag. 1)

mină strălucitoare de duhovnicească viaţă, sînt „luceferi şi stele de pe cerul spiritual al Bisericii".

Sfinţii români, ca toţi sfinţii Bisericii Ortodoxe, închinîndu-şi întreaga lor viaţă slujirii lui Dumnezeu şi ajutorării oamenilor, au dus cu adevărat o viaţă în Hristos prin Duhul Sfînt, devenind astfel, datorită Harului divin din ei, „temple alese ale Sfîntului Duh, dumnezei după har, participînd astfel după a lui Dumnezeu bunăvoinţă la sfinţenia dumnezeiască" (I In. 3, 2—3) şi „făcîndu-se părtaşi la dumnezeiasca fire" (II Petru 1, 4).

Sfinţii sînt aceia care, prin Har, s-au învrednicit, urmînd calea arătată de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos spre dumnezeire, „urcînd cu multe nevoinţe către culmile desăvîrşirii morale, să devină mădulare vizibile ale Trupului tainic al Domnului, Biserica Sa". Ei sînt astfel „colaboratori ai Cerului pe Pămînt şi ridicători ai Pămîntului la Cer", aceasta deoarece ei sunt „cuprinşi în lucrarea Sfîntului Duh de mîntuire a oamenilor prin Biserica lui Hristos, fiul lui Dumnezeu întrupat".

Sfinţii împlinesc şi cele rămase neîmplinite de neputinţa omenească. Şi atunci, cînd Biserica, prin actul canonizării, adică al înscrierii unor sfinţi în catalogul oficial al sfinţilor, face ca unii din fii ei, „eroi ai credinţei şi iubirii", apărători ai Bisericii, să fie număraţi printre sfinţi, „trebuie să vedem în această lucrare a Bisericii o recunoaştere şi o mărturie a Duhului Sfînt însuşi", El „cel pururea prezent viu şi lucrător în Biserică, despre lucrarea Harului Său în sfîntul canonizat". „Duhul din Biserică dă mărturie despre Duhul din sfînt".

Aceasta este semnificaţia profundă a canonizării. De aici trebuie să se înţeleagă că lucrarea Bisericii prin actul canonizării nu face sfinţi ci numai constată sfinţenia unui membru al ei şi declară că un astfel de credincios, ales al Sfîntului Duh, trece în liste sau catalogul aleşilor cerului, a sfinţilor, şi-l recomandă pentru cinstire. Canonizarea însă constituie, într-un fel specific, şi un spor de sfinţenie ,dar acesta în Biserică, în rîndul credincioşilor ei, deoarece „se face, prin aceasta, prezenţa Harului lui Dumnezeu în Biserică şi se oferă ca pilde de urmat viaţa sfinţilor prin care se face dovada posibilităţii realizării, prin ajutor divin, a idealului creştin al mîntuirii lumii prin Hristos". Prin festivităţile canonizării „se favorizează dezvoltarea pietăţii, se îmbogăţeşte cultul, se arată noi străjuitori şi călăuzitori pe căile Domnului, se lărgeşte cercul rugătorilor uniţi în aceeaşi venerare, se înmulţesc rugăciunile coborîtoare de milă dumnezeiască şi se întăreşte unitatea Trupului tainic al Domnului şi îndeosebi legătura de iubire a Bisericii luptătoare cu cea triumfătoare, preamărindu-se prin toate Dumnezeu", Cel „minunat întru sfinţii Săi".

Din cele arătate mai sus rezultă cu prisosinţă că actul canonizării este o lucrare a Bisericii împreună cu Duhul Sfînt, călăuzitorul şi îndrumătorul Bisericii lui Hristos, „iar cei ce o săvîrşesc după cuviinţă împlinesc astfel, voia lui Dumnezeu", şi că în acest cadru şi în această lumină trebuie să privim şi să înţelegem şi canonizarea sfinţilor români, a mucenicilor, mărturisitorilor, apărătorilor dreptei credinţe şi cuvioşilor pe care Dumnezeu a binevoit să-i ridice din mijlocul neamului nostru şi pe care noi ne pregătim să-i cinstim şi venerăm ca pe nişte luceferi ai credinţei şi dragostei de Dumnezeu şi de oameni, care este prima şi cea mai mare poruncă.

Actul canonizării sfinţilor români de către Sf. Sinod, în vremea noastră, este împlinirea voii lui Dumnezeu, ca şi o împlinire a voii înaintaşilor dreptcredinciosului popor român, de azi. Sfinţii români vor fi adevărate pilde de vrednicie, pentru credinţa lor neşovăielnică şi eroică şi de virtuţile strălucitoare ale Bisericii lor. Pentru acesta Sf. Sinod a procedat la noi canonizări, cu asentimentul întregii ortodoxii şi răspunzînd la evlavia credincioşilor noştri, aceasta după ce a constatat, prin cercetările întreprinse că cei propuşi pentru canonizare au îndeplinit condiţiile minime impuse de tradiţia şi rînduiala bisericească, şi anume: Ortodoxia neîndoielnică a credinţei păstrată pînă la noarte; proslăvirea lor de către Dumnezeu cu anumite daruri sau puteri şi anume: puterea de a suferi moartea martirică pentru dreapta credinţă, puterea de a înfrunta orice primejdii sau suplicii pentru mărturisirea dreptei credinţe pînă la moarte, puterea de a lupta, cu preţul vieţii, pentru apărarea Bisericii şi a poporului credincios împotriva cotropitorilor de neam şi credinţă, puterea de a-şi închina eroic viaţa celei mai desăvîrşite trăiri religioase şi morale, puterea de a săvîrşi minuni în viaţă sau după moarte, sau, în fine, puterea de a apăra sau sluji cu devotament eroic credinţa şi Biserica Ortodoxă; şi nu în ultimul rînd răspîndirea miresmei de sfinţenie după moartea lui şi confirmarea acesteia prin cultul spontan pe care i-l acordă poporul credincios, numărîndu-l în rînd cu sfinţii. Cultul acesta poate fi organizat sau difuz, manifestîndu-se printr-o cinstire simplă, prin faima sau numele de sfînt. De la îndeplinirea acestei cerinţe ultime pot face excepţie numai mucenicii dreptei credinţe.

Constatarea de către Sf. Sinod a existenţei acestor condiţii la sfinţii propuşi în vremea noastră pentru a fi canonizaţi şi anume existenţa neîndoielnică a primei şi a celei de a treia şi a unora din cea de a doua, îl îndreptăţeşte să procedeze la actul de canonizare. Pentru desăvîrşirea întocmai a actului de canonizare Sf. Sinod a luat toate măsurile să se îndeplinească o serie de acte formale generale, pregătitoare, o seamă de rînduieli tipiconale pentru săvîrşirea canonizării însăşi precum şi o seamă de acte posterioare canonizării solemne, bine statornicite prin tradiţia Bisericii şi data publicităţii în revistele noastre bisericeşti.

Actul propriu-zis al canonizării constă în Tomusul sau Hotărîrea, elaborat de Sf. Sinod prin care se decide includerea sfîntului în Canonul sau Catalogul oficial al sfinţilor din Biserica noastră, după care urmează festivitatea liturgică a aşezării rămăşitelor trupeşti sau a icoanei acestuia într-o biserică, unde i se va acorda cinstea cuvenită prin slujbe speciale şi la vremi binestabilite.

Cuprinzînd ca într-un mănunchi de nestemate ale evlaviei dreptcredincioşilor fii ai Bisericii noastre strămoşeşti, toate simţămintele de dragoste, de alipire şi de cinstire cu care ei au înconjurat, de-a lungul veacurilor, pe luceferii credinţei din străbuni, canonizarea sfinţilor români din vremea noastră: Daniil Sihastrul, Ştefan cel Mare, şi Sfînt, Constantin Brîncoveanu şi Fiii, Ghelasie şi alţii, adică trecerea lor, după rînduiala canonică şi liturgică a Ortodoxiei, în rîndurile sfinţilor, va duce cu siguranţă, la o nouă strălucire a Ortodoxiei româneşti şi va deschide porţi noi de azur pentru toată suflarea care laudă pe Domnul.

Pentru viitorul statut de organizare şi funcţionare a B.O.R

Vom avea, după cum se spune, un nou Statut pentru Organizarea şi Funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române. Să dea Dumnezeu ca el să apară cît mai curînd cu putinţă!

Referindu-ne doar la situaţia din Transilvania, se ştie că primul Statut de organizare a Bisericii a fost cel care purta numele marelui mitropolit Andrei Şaguna. A fost cadrul juridic al vieţii bisericeşti, şi nu numai al celei bisericeşti, a unui popor lipsit de libertate naţională. El s-a acoperit de glorie pentru opera de promovare a vieţii obşteşti a poporului român, în toate ramurile ei, în împrejurările cunoscute dinainte de 1918.

Statutul din 1925, croit pe temelia celui şagunian, cu îndreptările cerute de noua situaţie — realizarea unităţii naţionale — avea să pecetluiască şi din partea Bisericii strămoşeşti existenţa unei Românii Mari, stat unitar liber şi independent, aşa cum l-au visat vrednicii noştri înaintaşi.

În împrejurările create de cel de al doilea război mondial, s-a crezut necesar ca Statutul existent să fie adaptat acestor împrejurări noi. Cu toate îngrădirile aplicative vieţii noastre bisericeşti de către puterea de stat atee, acest Statut a îndeplinit un rol important în lupta pentru supravieţuirea Bisericii şi pentru ca ea să-şi poată îndeplini rostul duhovnicesc în viaţa credincioşilor.

Biserica noastră este chemată acum tot mai insistent şi pe bună dreptate, să-şi desfăşoare lucrarea pastorală-misionară, în condiţiile unei depline libertăţi de manifestare, devenind tot mai mult „aluatul evanghelic" care să dospească frămîntătura sufletului românesc, însetat de adevăr şi dreptate.

Problemele care se pun şi a căror rezolvare se aşteaptă nu sînt nici puţine şi nici uşoare. Viitorul Statut va trebui să prevadă mijloacele prin care această rezolvare se va putea realiza, dacă vrem (şi trebuie să vrem) ca Biserica noastră să fie o prezenţă vie, o forţă înnoitoare în viaţa societăţii, şi nu numai o „piesă de muzeu", bună de arătat străinilor care ne vizitează ţara, aşa cum doreau potrivnicii ei de ieri şi, poate, şi de azi.

2. Din multitudinea problemelor ce se pun azi clerului şi Bisericii noastre, ni se pare că aceea a *organizării misionarismului religios* este una din cele mai presante, dat fiind fenomenul tot mai vizibil al prozelitismului sectar şi al unei apatii, soră cu indiferentismul religios, urmare a anilor de lipsă a religiei din şcoală. Este cert că nu putem continua cu o pastoraţie de birou. Problema s-a pus de mult. Încă în 1921, curînd după înfăptuirea idealului unităţii statale a poporului nostru, cunoscutul om de cultură, publicist şi istoric, Dr. Gheorghe Ciuhandu, consilier cultural la Episcopia Aradului, scria: „să i se dea şi ierarhiei prilejul unui mai intensiv apostolat în ceea ce priveşte predicarea cuvîntului, păstorirea duhovnicească a credincioşilor, etc. Noi cei din Mitropolia Ardealului am „constituţionat", ca să zicem aşa, viaţa administrativ-bisericească sub raporturile ei exterioare ... dar am întrelăsat a da şi o organizaţie în ceea ce priveşte acţiunile şi preocupările de ordin spiritual, canonic şi pastoral-misionar". În *Statutul şagunian*, Gh. Ciuhandu nu vedea îndeajuns de reflectată îndoita slujire, a *cuvîntului* şi cea a *meselor* (Cf. F. Ap. VI, 2), opera misionară-evanghelizatoare şi cea caritativă a Bisericii. El cerea instituţii noi în cadrul centrelor eparhiale şi pînă la nivelul parohiilor, care să reflecte mai preganant slujirea cuvîntului, adică lucrarea misionară a Bisericii. „Să ieşim odată din unilateralele ogaşe de viaţă administrativă, de birouri consistoriale, la largul misiunii didactice şi sfinţitoare a Bisericii noastre prin care să ne verificăm amvoanele" — scria pe atunci acest mare şi înţelept fiu al

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Muşchetarii Basarabiei robită

(Urmare din pag. a 2-a)

Chişinău — şcoli surori, cu prezenţe şi participări de basarabeni din toate părţile ţării (hramuri festive, sărbătorite, cu emoţii, reîntîlniri şi lacrimi fericite, în încăpătoarea, biserică plină ca la Paşte, Precupeţii Noi, a P. C. Părinte Paroh, bunul şi înţeleptul, Nicolae Cozma şi a presbiterei profesoara Veronica, fost elevă a Şcolii Eparhiale din Chişinău, amîndoi moldoveni, din Humuleştii lui Creangă).

Apoi atîtea alte prilejuri şi situaţii, create, căutate şi folosite, precum: Vizite acasă şi, post mortem, la mormînt, în cimitirul mănăstirii Cernica, la basarabeanul de toată cinstea, Pantelimon Halippa, cu care ocazii, la Cernica, pomeneam pe toţi luptătorii basarabeni „sfatuliştі" — deputaţi în Sfatul Ţării al Basarabiei, care au luptat, au pregătti şi au hotărît Unirea din martie 1918. Vizite şi pomeniri la mormîntul, din cimitirul „Sf. Vineri"-Bucureşti, al vajnicului mecenat român basarabean Vasile Stroescu; vizite şi pomeniri la cimitirul Belu, la morîntul poetului şi luptătorului basarabean, fost secretar al Sfatului Ţării, Ion Buzdugan, care a citit, primul, hotărîrea de Unire, în ziua de 27 martie/9 aprilie 1918; şi atîtea alte împrejurări şi situaţii (pogribania profesorului Alexandru Boldur basarabean, a profesorului Constantin N. Tomescu — fost secretar la Mitropolia Basarabiei şi profesor la Facultatea de Teologie din Chişinău)...

Socotim că e timpul să spunem tot adevărul despre Basarabia strămutată dincoace de Prut. Anume adevărul că am avut tutelă providenţială pe Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, basarabean de baştină, inimă şi minte, atît ca Vicar Patriarhal, cît şi ca Episcop al Buzăului şi Mitropolit al Transilvaniei, basarabean nedesmînţit. A fost prezent, realmente şi de la distanţă, la împrejurări şi situaţi basarabene, la întîlnirile basarabenilor în Biserica Precupeţii Noi, în biserica mănăstirii Cernica, la reînhumarea fruntaşului basarabean unionist Ion Pelivan. La Institutul Teologic Universitar din Sibiu, a organizat şi a ţinut, din iniţiativa I. P. S. Sale, adunări festive de sărbătorire şi evocare a ardeleanului profesor Onisifor Ghibu, fost, în 1917—1918, în Basarabia, la Chişinău, şi, împreună cu alţi bejenari transilvăneni şi bucovineni, au militat pentru pregătirea şi realizarea Unirii Basarabiei (a fost invitat şi a vorbit despre el subsemnatul). A doua festivitate similară a dedicat-o neegalatului filantrop basarabean Vasile Stroescu, salvatorul şcolii şi al culturii românilor transilvănene; Înalt Prea Sfinţia Sa a scris despre el şi faptele lui. A scris şi a vorbit în chip personal, cum îi este felul, despre poetul-preot Alexie Mateevici, a cărui poezie *Limba noastră*, devenită imn, a numit-o „cîntec, poezie şi rugăciune în acelaşi timp" şi a recomandat să fie recitată şi cîntată, în picioare (şi descoperit), cum se şi face.

Actualmente, Basarabia românească şi ortodoxă a supravieţuit şi-şi continuă existenţa istorică, geografică, culturală, naţională în zisa, Republică Moldovenească — suverană, independentă, românească, cu tricolor românesc, limba românească, presă şi cultură românească — deci, toate bune ar fi. Dacă!... Dacă, duşmanii de totdeauna nu ar diviza-o şi însîngera-o!...

La a 74-a aniversare a unirii Basarabiei în martie-aprilie 1918, avem bucuria să vedem că toată România şi toţi românii de pretutindenea unde se află, sînt cu ochii, cu inima şi cu grija, cu punga, posibilităţile şi ajutorul spre Basarabia şi basarabeni. Organizaţia Naţiunilor Unite a cărei membră este, instituţiile mondiale, marile puteri, precum Statele Unite ale Americii, o sprijină şi o ajută.

Biserica Ortodoxă Română. în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, s-a identificat cu Basarabia şi basarabenii, respectiv cu Republica Moldova, cu soarta ei. Ierarhi din Basarabia, precum Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, Înalt Prea Sfinţitul Dr. Nestor Vornicescu Arhiepiscopul Craiovei şi Mitropolit al Olteniei, din Lozova Lăpuşnei, Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antim Nica, Arhiepiscop al Dunării de Jos, fost Episcop al Ismailului şi Cetatea Albă..., au vizitat, cu emoţii firesti, Republica Moldova.

Ne rugăm Tatălui Ceresc, ca să-şi întindă mîna Sa atotputernică, mila şi dragostea asupra Moldovei, străjuită de credinciosul şi viteazul închinător şi ctitor de biserici şi mănăstiri: Ştefan cel Mare şi Sfînt.

Vincit!

INFORMAŢII

— Miercuri, 13 mai a.c., Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a făcut o vizită frăţească P. S. Epifanie al Buzăului. Cu acest prilej Î. P. S. Sa a vizitat şi Seminarul Teologic din Buzău, susţinînd în faţa elevilor seminarişti conferinţa „Despre preoţie".

— În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a conferenţiat şi la Seminarul Teologic „Sf. Andrei" din Galaţi, despre profesorul Spiru Louis, intrat în monahism cu numele de Serafim, despre misiunea şi jertfa sa în Transnistria, precum şi despre misiunea şi responsabilitatea preoţiei.

— Joi, 14 mai a.c., Î. P. S. Sa a participat la simpozionul „Melchisedec Ştefănescu" organizat la Galaţi de Episcopia Dunării de Jos. Î. P. S. Sa a rostit cuvîntul de deschidere al simpozionului, la Teatrul Naţional din Galaţi.

După masă, în cadrul lucrărilor, Î. P. S. Sa a prezentat comunicarea: „Melchisedec Ştefănescu apărător al Ortodoxiei".

În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a prezentat la Teatrul Muzical din Galaţi prelegerea: „Rolul seminariilor în pregătirea viitorilor preoţi".

Cu prilejul prezenţei la Simpozionul amintit Î. P. S. Sa a acordat de asemenea cîteva interviuri posturilor naţionale şi locale de radio şi televiziune.

— Sîmbătă, 16 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la cea de a doua etapă a simpozionului „Melchisedec Ştefănescu" organizat de Episcopia Romanului, prezentînd şi aici o comunicare legată de activitatea acestui mare ierarh moldovean.

Seara, la Teatrul Naţional din oraşul Roman, Î. P. S. Sa a prezentat în faţa unui numeros auditoriu prelegerea: „Amintiri din seminar".

— Duminică, 17 mai a.c. Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala oraşului Oneşti, unde a rostit un cuvînt de învăţătură despre Învierea Domnului — învierea noastră!

În aceeaşi zi, la întoarcere spre Sibiu, Î. P. S. Sa a vizitat şantierul noii biserici din Braşov-Noua, precum şi Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus.

— Vineri, 22 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la simpozionul omagial „100 de ani de la Mişcarea memorandistă". Cu acest prilej Î. P. S. Sa a prezentat la Casa Armatei din Sibiu comunicarea: „Memorandumul şi lecţia lui astăzi".

— Duminică, 24 mai a.c., Î. P. S. Sa a vizitat biserica de lemn din Muzeul Civilizaţiei Populare din Sibiu, adresîndu-se cu acest prilej credincioşilor din Răşinari prezenţi în număr mare la Sf. Liturghie oficiată în această biserică de către preoţii satului.

Î. P. S. Sa, după ce a arătat că această biserică a fost adusă din satul Bezded cu sprijinul material al Arhiepiscopiei Sibiului, a rostit un cuvînt de cinstire şi îndemn pentru felul în care ţăranul român dintotdeauna, aici pe aceste meleaguri, a păstrat tradiţia, credinţa ortodoxă, limba şi unitatea de neam a tuturor românilor.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a cercetat şi noua biserică, construită în anii din urmă, în oraşul Cisnădie prin străduinţa credincioşilor de aici, în frunte cu P. C. pr. paroh Gh. Gaşpar. După Sf. Liturghie Î. P. S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură legat de Evanghelia Duminicii a V-a după Paşti (a Samarinencii).

— Joi, 28 mai a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Bucureşti la o Întîlnire cu Ministrul Bugetului în legătură cu problema salarizării clerului.

— Vineri, 29 mai a.c. Î. P. S. Sa a luat parte, alături de P. F. Patriarh Teoctist, în Palatul Patriarhiei la întîlnirea cu Cardinalul E. Cassidy, Preşedintele Consiliului pentru Unitate din Roma, cu Nunţiul Papal în România, John Bukovski, precum şi cu Arhiepiscopul romano-catolic Ioan Robu din Bucureşti şi cu P. S. Episcop catolic oriental Guţiu din Cluj.

În aceeaşi zi, seara, Î. P. S. Sa a luat parte, ca reprezentant al B.O.R., la cina oficială oferită de Nunţiul Papal în România, la care a participat şi d-l Adrian Năstase, Ministrul de Externe al României.

— Sîmbătă, 30 mai a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Săcele, prot. Braşov.

După oficierea Sf. Liturghii arhiereşti, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a zilei. Pentru munca depusă pe plan misionar şi pastoral P. C. pr. Ioan Cornea şi P. C. pr. Mircea Leb au fost distinşi cu rangul de „iconomi-stavrofori". Au fost acordate acte de apreciere Consiliului Parohial, precum şi epitropilor din parohie.

Arhid. Dumitru Bălţat

— Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 24 mai a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în parohia Cincu, protopopiatul Făgăraş. În continuare P. S. Sa a săvîrşit Taina Sf. Maslu de obşte în parohia Pojorta, înconjurat de un sobor numeros de preoţi, iar după masă slujba Vecerniei în parohia Toarcla. Pretutindeni P. S. Sa a adresat credincioşilor cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 31 mai a.c., la invitaţia P. S. Episcop Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, P. S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în oraşul Baia Mare, pe locul unde se construieşte o nouă biserică la care îşi aduc o contribuţie deosebită fraţii din „Oastea Domnului". După Sf. Liturghie P. S. Sa a participat în Catedrala din Baia Mare la o adunare a „Oastei Domnului", adresînd şi aici un bogat cuvînt de învăţătură, după săvîrşirea Vecerniei, cu care s-a încheiat întîlnirea.

ALTE INFORMAŢII

În anul 1991 din Arhiepiscopia Sibiului s-au pensionat următorii C. preoţi:

— Barbaza Gheorghe — parohia Calbor, prot. Făgăraş;
— Bălescu Nichita — parohia Viştea de Sus, prot. Făgăraş;
— Bota Gheorghe — parohia Sibiu-Cetate I, Catedrală;
— Boţoman Victor — parohia Fîntîna, prot. Rupea;
— Bunea Nicolae — parohia Gura Riului, prot. Sălişte;
— Constantinescu Vartolomeu — Centrul eparhial Sibiu;
— Damian Ilie — parohia Alămor, prot. Sibiu;
— Forsea Ioan — Centru eparhial Sibiu;
— Mihu Ioan — parohia Sibiu-Guşteriţa;
— Ştefan Ioan — parohia Ludişor, prot. Făgăraş;
— Straja Ştefan — parohia Ruşi, prot. Sibiu;
— Urian Victor — parohia Bucium, prot. Făgăraş;

Consiliul arhiepiscopesc Sibiu mulţumeşte călduros tuturor acestor preoţi pentru activitatea depusă în parohiile şi locurile de muncă pe care le-au avut şi roagă pe bunul Dumnezeu să le rînduiască ani buni, cu sănătate, cu noi şi binecuvîntate bucurii.

*

— Semnalam în numărul trecut al gazetei noastre o seamă de activităţi speciale în unele protopopiate din Arhiepiscopia Sibiului în Postul Mare şi cu prilejul marelui praznic al Învierii Domnului.

Asemenea activităţi au avut loc şi în prot. *Agnita*, unde preoţii noştri, în frunte cu P. C. prot. Gr. Cernea, au vizitat bolnavii din spital, mîngîindu-i şi îmbărbătîndu-i în durerile lor, spovedind şi cuminecînd, în Vinerea Mare săvîrşindu-se Sf. Taină a Maslului chiar în incinta spitalului din Agnita.

Ni se semnalează de asemenea participarea multor tineri la sf. slujbe din zilele de Sf. Paşti, ceea ce desigur este pentru noi toţi o mare mîngîiere şi nădejde de zile mai bune pentru poporul nostru atît de mult încercat.

— La sfîrşitul lui mai şi începutul lunii iunie a.c., sub egida Muzeului Civilizaţiei Populare Astra, la Sibiu a avut loc prima ediţie a „*Tîrgului copiilor meşteşugari din România*".

Aproximativ două sute de copii veniţi din judeţele: Maramureş, Satu Mare, Bacău, Neamţ, Gorj, Hunedoara, Dîmboviţa, Braşov, Bihor, Cluj, Buzău, Olt, Mureş şi Sibiu şi-au pus în lumină talentul cu care Dumnezeu i-a înzestrat, probabil mulţi dintre ei viitori veritabili artişti în sculptură, pictură, inclusiv icoane pe lemn şi pe sticlă, ceramică, ţesături, broderie etc.

Centru arhiepiscopesc din Sibiu a oferit celor mai buni dintre aceşti mici artişti premii în cărţi, icoane etc., în valoare de peste 20 000 lei.

Întru cinstirea memorandiştilor*

Slujba parastasului pentru memorandiştii de la 1892 reprezintă fără îndoială momentul culminant al manifestărilor prilejuite de aniversarea centenarului Memorandumului. Dacă memorandiştii, ca toţi eroii neamului, au dreptul la cinstire deosebită din partea noastră, a urmaşilor lor, nu trebuie să uităm că cinstea cea mai înaltă pe care le-o putem aduce este tocmai rugăciunea pentru odihna sufletelor lor, nemuritoare. După moarte nu rămîne decît rugăciunea pentru cel mort. Numai prin rugăciune putem continua legătura noastră de dragoste cu cei adormiţi, putem să-i ajutăm, cerînd de la Dumnezeu iertarea lor, putem să le arătăm deci recunoştinţa noastră pentru ceea ce au făcut pentru urmaşii lor. Desigur că amintirea eroilor şi a faptelor lor măreţe în cărţile de istorie, în articole de presă, în simpozioane şi întîlniri are importanţa ei, dar mai mult din punctul nostru de vedere şi pentru noi, iar mai puţin din al lor şi pentru ei. Perpetuîndu-le memoria noi ne edificăm şi ne încurajăm prin exemplul lor luminos. Noi avem deci nevoie de ei. Nici n-am putea trăi fără ei. Dar ei? N-au şi ei nevoie de ajutorul nostru? Desigur că ei se bucură în veşnicie de cinstirea care li se aduce, sub orice formă ar fi ea. Dar mai mult decît toate, cinstirea care îi şi ajută în existenţa lor veşnică este rugăciunea noastră pentru ei.

Este ceea ce am făcut aici şi ceea ce trebuie să facem întotdeauna cînd ne comemorăm eroii şi oamenii mari ai trecutului nostru.

Să zicem deci împreună: Dumnezeu să-i odihnească cu Sfinţii Săi, iar nouă să ne dea înţelepciune şi putere să lucrăm spre binele neamului şi mîntuirea noastră. Amin.

† SERAFIM
Episcop-vicar

* Cuvîntare ţinută joi, 28 mai 1992, la slujba parastasului pentru memorandiştii în Biserica dintre Brazi, Sibiu.

Fumatul, este păcat?

(Urmare din pag. a 3-a)

milii, nu o dată în detrimentul hranei şi îmbrăcăminetei copiilor. „Cu preţul unui viciu se pot creşte doi copii", spune B. Franklin. Să nu uităm apoi că suprafeţe întinse de teren arabil sînt cultivate cu tutun, unde ar putea fi pus grîu sau alte plante hrănitoare, într-un context în care foamea este un flagel ucigător de multe făpturi omeneşti în lume.

Nu este deci de mirare că, pe plan mondial, este declanşat un adevărat război împotriva fumatului, în timp ce la noi se face o deşănţată reclamă ţigărilor de tot felul, mai ales a ţigărilor străine, care ne-au inundat pur şi simplu şi care înghit, presupunem, multă valută, iar crîşmele s-au înmulţit ca ciupercile după ploaie, ca şi alte mijloace care influenţează negativ moralitatea publică; că Orbanizaţia Mondială a Sănătăţii declară zile mondiale fără fumat, ca şi deviza: „Copiii şi tineretul fără fumat", precum şi, încă din 1980, avertismentul: „Aveţi de ales: tutunul sau sănătatea"; că sînt ţări, ca de pildă Franţa, în care reclama ţigărilor este interzisă; că în Japonia se acordă un fel de prime pentru cei ce se lasă de fumat; că în multe ţări fumatul este interzis în locuri publice, că, în sfîrşit, o foarte bogată literatură avertizează asupra aspectelor nocive ale fumatului.

*

La capătul acestor cîteva rînduri se desprinde, credem, cît se poate de clar că fumatul este într-adevăr un păcat, a cărui gravitate creşte în funcţie de numărul semenilor pe care îi afectează.

Gravitatea lui este de bună seamă mai mare, cînd el este practicat de feţe bisericeşti, mai ales în împrejurările actuale, cînd această patimă este atît de răspîndită la tinerele generaţii, cărora trebuie să le oferim în toate o pildă bună. „Preoţii — scria nu de mult un ziar central de mare tiraj — nu pot propovădui cuvîntul lui Dumnezeu consumînd tutun sub nici o formă; este inadmisibil ca cel care îl reprezintă pe Hristos să fumeze". Este, precum vedem, opinia întemeiată a credincioşilor, care îl doresc pe preot cît mai fără patimi şi împodobit de virtuţi. Am folosi aici şi un cuvînt al Fer. Augustin, care, comentînd Epistola I-a a Sf. Apostol Ioan în care ne vorbeşte mult despre dragostea creştină, spune şi acestea: Iubim omul, dar urîm păcatul (din el).

Toţi cei ce credem în Dumnezeu, fie laici fie slujitori bisericeşti, să veştejim deci, şi, unde este cazul, să lepădăm această patimă vătămătoare de sănătate trupească şi sufletească, dovedindu-ne şi prin aceasta credinţa noastră lucrătoare, contribuind totodată şi la înlăturarea unuia din prea mulţii duşmani pe care viaţa îi are în momentul de faţă.

Pentru viitorul statut de organizare...

(Urmare din pag. a 3-a)

Bisericii noastre. El preconiza instituirea unui *misionar eparhial* cu rang de consilier al episcopului, *un duhovnic al duhovnicilor*, care ar putea fi una şi aceeaşi persoană cu misionarul eparhial, de preferat din rîndul monahilor cu pregătire şi experienţă corespunzătoare, precum şi alte rînduieli care să promoveze lucrarea misionară şi filantropică a Bisericii. (Cf. Studiul lui Gh. Ciuhandu, *Înapoi la apostolie! sau portiţele canonice ale Statutului şagunian*, în *Revista Teologică*, Sibiu, 1921; Acelaşi, *Reorganizarea centrelor noastre eparhiale şi unificarea bisericească*, Bucureşti, 1923).

Statutul din 1925 a ţinut prea puţin cont de propunerile lui Gh. Ciuhandu. Cel din 1948 a făcut un pas înainte prin instituirea *Comitetului parohial*, cu atribuţii multiple, între care şi cele de ordin misionar.

O experienţă în acest domeniu s-a făcut în eparhia Aradului, eparhie cu veche tradiţie misionară încă de pe vremea vrednicului de pomenire episcop *Grigorie Comşa*, supranumit *episcopul misionar*. În anul 1946, urmaşul său de pie memorie, *Andrei Magieru*, a făcut o încercare de organizare misionară, publicînd un *Statut pentru organizarea misionarismului religios în eparhia Aradului*, în 31 de articole, care s-a şi aplicat şi se pare că se aplică şi în prezent. Statutul are următoarele capitole: 1. *Necesitatea misionarismului*, în care se proclamă adevărul că „Unitatea vieţii religioase în eparhie se menţine nu numai prin unitatea de doctrină, cult, disciplină şi jurisdicţie canonică, ci — mai ales — prin difuzarea aceluiaşi spirit misionar în toate elementele constitutive". 2. *Organele misionare* se prevăd a fi preotul misionar tractual, cel eparhial sau delegat de la centrul eparhial, cel dintîi misionar fiind preotul în parohia sa. Se subliniază faptul că organele misionare sînt numai un auxiliar al organizaţiei jurisdicţionale şi nu suprapuneri ale acesteia; 3. *Lucrarea misionară*, în care se arată că scopul acesteia este „luminarea minţii, mişcarea inimii şi înduplecarea voinţei credincioşilor pentru o viaţă religioasă-morală cît mai vie". Se pune accent deosebit pe *ţinta fiecărei misiuni religioase*, care constă în „apropierea credincioşilor şi împărtăşirea lor cu Sfintele Taine... fără rezultate cît mai pronunţate ale împărtăşirii cu Sfintele Taine, efectul misiunilor religioase nu poate fi socotit ca mulţumitor". Capitolele IV şi V se ocupă de realizarea mijloacelor misionare şi respective de timpul pentru misiuni. De o importanţă deosebită ni se par prevederile copitolului VI, despre *perfecţionarea misionarilor*. Pe lîngă însuşiri native de orator şi duhovnic, se cere o permanentă sporire a „cunoştinţelor din domeniul sectologiei, teologiei, în general, psihologiei şi pastoraţiei". Se instituie săptămîni de retragere a misionarilor, pe serii, la mănăstirea Hodoş-Bodrog şi provederea lor cu obiecte necesare, cruciuliţe, iconiţe şi broşuri de lămurire a credincioşilor.

Am prezentat acest Statut (la a cărui aplicare am participat, dîndu-mi bine seama de oportunitatea lucrării misionare) în dorinţa de a supune atenţiei binevoitoare a forurilor conducătoare ale Bisericii noastre o experienţă care poate fi îmbunătăţită, în vederea instituţionalizării prin Statut a misionarismului religios în Biserica noastră. Această organizare şi dinamizare a lucrării misionare se impune azi mai mult ca oricînd. Pe de o parte, prozelitismul, de tot felul, ne asaltează, tulburînd relaţiile paşnice dintre culte; de altă parte e nevoie de o instruire a credincioşilor în temeiurile credinţei şi vieţii morale. Nu dispunem, poate, de suficiente mijloace materiale necesare unei lucrări misionare de efect, de care dispun, în mare măsură, alte confesiuni; nici nu le jinduim, de altfel. Dispunem însă de o armă puternică, adevărul credinţei noastre dreptmăritoare, care s-a făcut mîntuire neamului nostru din veac. Avem nevoie însă, de mijloace organizatorice, de instituţii şi de oameni bine-pregătiţi spre a putea prezenta credincioşilor noştri adevărurile credinţei noastre şi, mai ales, de pilde vii de oameni cu adîncă trăire lăuntrică care să dovedească superioritatea credinţei şi moralei creştine pe care o propovăduim.

Semnalăm... Semnalăm...

● Semnificaţia *Recensămîntului* din 7 ianuarie 1992 pentru Biserica Ortodoxă Română este imensă. Ea nu are nevoie nici de comentarii, nici de concluzii. Acestea se impun de la sine oricărui om de bună credinţă.

Din 22 760 449 de suflete,

90% sînt români
87% sînt ortodocşi

În Transilvania:

72,3% sînt români,

restul fiind maghiari (23,9%), romi (2,8%) şi germani (0,9%).

Recensămîntul religios arată, *pe ţară*, 87% *ortodocşi*, 5% romano-catolici, 3,5% reformaţi 1,0% *greco-catolici*, penticostali 1,0%, baptişti 0,5% şi altele cu pondere mult mai mică.

Este extrem de interesant să aflăm că s-au declarat *atei* 11 000 de persoane; fără apartenenţă religioasă 25 000 şi 15 020 nu şi-au declarat religia. Nu ni se spune cîţi dintre atei şi ceilalţi sînt români.

S-au pus adesea întrebări: Unde a fost Biserica? Ce a făcut Biserica, ierarhia, preoţii? Acum avem răspunsul dat chiar de marea masă a celor la care se făcea mereu referire că au fost lăsaţi în părăsire, că şi-au pierdut credinţa etc., etc.

Iată unde a fost Biserica: 87% din 90% de români sînt ortodocşi. Şi-au păstrat credinţa. Pentru că au avut biserici, preoţi, ierarhi, şcoli teologice şi educaţie religioasă, făcută aşa cum s-a putut, dar s-a făcut şi iată cu bune rezultate. Cei 11 000 de atei, dacă vor fi toţi români, nu reprezintă aproape nimic din cei 87% de ortodocşi. Atîta a reuşit regimul ateist de aproape jumătate de secol să rupă din Ortodoxie. În ţările apusene procentul lor este mult mai mare.

Despre Biserica fostă Unită, acum catolică de rit oriental, vom menţiona doar datele recensămîntului: 1,0% în toată ţara. Cît penticostalii!

Nu mai comentăm. Cine are ochi de văzut, să vadă. Căutătorii de noduri în papură vor mai găsi obiecţiuni. E treaba lor. Dar judece-se pe ei, nu pe cei care şi-au declarat liber credinţa.

Noi doar atîta putem spune: Iată unde a fost Biserica! Şi dacă s-ar face şi un recensămînt al botezurilor, cununiilor, zidirilor de biserici noi, restaurărilor de biserici, pictărilor de biserici, numărului de titluri de cărţi şi studii de Teologie etc., răspunsul la întrebarea „unde a fost Biserica" — s-ar mai completa încă, şi nu cu puţine date.

Să mulţumim lui Dumnezeu, să ne iubim credincioşii, să le apărăm dreapta credinţă, căci cu ei am supravieţuit, prin credinţa şi statornicia lor, la care s-a adăugat şi misiunea preoţească, vie şi lucrătoare.

Să nu ne fie nouă a ne lăuda. Să rămînem smeriţi, ca unii ce n-am încercat decît a ne face datoria. Dar dacă blamul va continua, să se gîndească unii ca aceia care nu-l mai contenesc, că jignesc un întreg popor, şi să ştie că blamul se va preface în bumerang, întorcîndu-se împotriva lor. Ceea ce nu înseamnă că nu este de lucru, şi încă mult, şi că nu trebuie să ne continuăm misiunea ca şi cînd am începe-o azi, din nou, cu fiecare, cu forţe noi, cu credinţă, dragoste şi speranţă.

● Pe Peter Hebblethwaithe, iezuit, l-am cunoscut încă de pe vremea studiilor. Era profesor la Heythrop College, Facultatea de teologie, Oxford. A devenit apoi redactor la revista catolică „The Tablet", la care lucrează şi acum. În nr. din 15 februarie 1992 comentează Sinodul episcopilor care a avit loc la Roma între 28 nov.—15 dec. 1991. Nu s-ar putea spune că e un comentariu conformist. Se vrea obiectiv şi cred că este aşa.

O primă observaţie pe care o face este aceea că Sinodul a fost o minunată ocazie de întîlnire cu catolicii din Est, de la care au auzit despre suferinţele şi nevoile lor. Comentariul său: *„adevărat, dar în afara ordinei de zi"!* Nu acesta a fost scopul sinodului.

Peter Hebblethwaite mai spune — asta o ştie domnia sa din sursele pe care nu ni le dezvăluie — că „deciziile" Sinodului au fost luate înaintea desfăşurării lui. Mai ştim noi de astfel de practici!

Referindu-se la tema principală a Sinodului, şi anume „re-evanghelizarea" Europei, autorul crede că Vaticanul a urmărit să creeze o nouă structură, care să înlocuiască de fapt *Conferinţele catolice ale episcopilor din ţările Europei*, care îl au acum în frunte pe Cardinalul Carlo Maria Martini al Milanului, un prelat extrem de cultivat, erudit, un *papabile* în ascensiune. Ca să i se mai taie din aripi, i se va opune acest nou corp, această nouă structură investită cu misiunea re-evanghelizării, în fruntea căreia, să se numească altcineva, şi anume cardinalul Camillo Ruini. Acesta se află sub influenţa lui Rocco Buttiglione, ideologul şef al organizeaţiei *Comuniune şi Eliberare*. Papa însuşi a vorbit despre *„o nouă structură"* care să se preocupe de re-evanghelizarea Europei, organizînd o întîlnire cu diplomaţii săi din Europa între 21—23 ian. 1992, spre a o definitiva.

Dar Peter Hebbletwaithe spune că în Sinod n-a fost vorba de aşa ceva! Acestea s-au manevrat pe marginea sinodului.

Noi am întreba: o nouă cruciadă? Să nu anticipăm. Dar tot Peter Hebblethwaite ne mai informează că „delegaţii" altor Biserici au protestat, dar „contribuţiile" lor (intervenţiile verbale) au fost ignorate.

Cardinalul Martini şi foarte mulţi susţinători ai Conferinţei catolice a episcopilor europeni au arătat că se află în bună cooperare cu *Conferinţa Bisericilor Europene*, alcătuită din ortodocşi şi protestanţi şi că, împreună, se pot ocupa cum trebuie de evanghelizarea Europei. Aceste două Conferinţe se şi întîlniseră cu două săptămîni înainte de *Sinodul episcopilor*, la Santiago de Compostela, în Spania, discutînd aceeaşi temă a evanghelizării Europei, cu bune rezultate. Ori, tocmai acest lucru a dat de gîndit unora la Roma şi, aşa, a apărut teza unei „noi structuri", probabil mai „vaticane", nu chiar atît de deschisă şi celorlalte Biserici. Aşa a apărut, pe post de *l'uomo ascendente*, omul în ascensiune, cardinalul Camillo Ruini, vicarul episcopului Romei, ca succesor al cardinalului Ugo Poletti, anul trecut. Hebbletwaithe scrie ironic: *„Papa Ioan-Paul vede în mod clar calităţi în cardinalul Camillo Ruini, calităţi care sînt mai puţin clare în ochii celorlalţi"*. De altfel ca Preşedinte al Conferinţei episcopilor italieni, Camillo Ruini n-a fost ales, ci numit de Papa, deşi alţi preşedinţi, din alte ţări, sînt aleşi.

E vorba de o problemă internă a Bisericii romano-catolice, se va zice. Oare aşa să fie? Mai ales cînd evanghelizarea, cum spune Hebblethwaithe, îşi propune ca teritoriu de evanghelizare, spaţiul de la Galway la Novosibirsk, şi de la Trondheim la Valleta!

Peter Hebblethwaithe crede că *„noua structură propusă nu este necesară. Ea va fi o piedică în calea evanghelizării. Ea întoarce Biserica înapoi spre concepţia monarhistă a papalităţii, care îi demoralizează pe spiscopi şi îi decepţionează pe creştinii Europeni"*. Autorul acestui comentariu crede că nu e nevoie de o structură paralelă cu *Conferinţa episcopilor catolici europeni*, bine prezidată de cardinalul Martini şi în bună cooperare cu Conferinţa Bisericilor europene. Hebblethwaithe mai adaugă: Conferinţa episcopilor catolici europeni vrea o bună colaborare cu Papa, dar şi în prietenie cu celelalte Biserici (The Tablet, p. 196—197).

Peter Hebblethwaithe a scris despre aceste lucruri şi în „National Catholic Reporter" (Washington, 11 martie 1992). El numeşte *Sinodul episcopilor „un non-eveniment"*, şi o încercare de dezavuare a cardinalului Martini. Tezele sînt şi aici ca şi cele din articolul din The Tablet, pe care l-am prezentat mai sus.

Se ştie că ortodocşii au fost absenţi de la *Sinodul episcopilor* de la Roma. Mitropolitul ortodox al Italiei, Spiridon, a explicat de ce. În primul rînd din cauza duplicităţii politicii bisericeşti a Vaticanului în Est. Mitropolitul a refuzat să accepte Estul ca teritoriu de misiune catolică şi a avertizat că înainte de soluţionarea problemei uniate, ca element prozelitist în Est, nu se va putea relua dialogul teologic dintre cele două Biserici: ortodoxă şi catolică, readucînd aminte catolicilor că uniatismul nu a fost acceptat nici de catolici, nici de ortodocşi ca model şi metodă de realizare a unităţii celor două Biserici.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Seraiim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 iunie 1992
Nr. 23—24

Darurile Bisericii

Cea mai vădită mărturie despre iubirea lui Dumnezeu faţă de om este Biserica, aşezămîntul mîntuirii, stîlpul şi temelia adevărului (I Tim. 3, 15). În Biserică a aşezat Dumnezeu vistieria darurilor duhovniceşti, comoara bunătăţilor nepieritoare.

Darurile Bisericii sînt darurile Duhului Sfînt, daruri spirituale, după care rîvnesc idealiştii şi profeţii, oamenii care cred în suflet şi în Dumnezeu.

Nu arareori se aude din gura oamenilor care nu calcă pragul bisericii întrebarea destul de cutezătoare: *Ce-mi dă mie Biserica?*... Ce folos am eu de la Biserică?

Ca întrebarea să nu rămînă fără de răspuns, vom înşira aci un număr de zece *daruri* pe care numai Biserica ni le dăruieşte şi care covîrşesc toate bunurile pe care ni le poate dărui lumea.

1. *Numele de „creştin"*. Este cel dintîi dar pe care îl primim dela Biserică, în taina sfîntului botez, şi numele cel mai de cinste pe care poate să-l poarte un om. Pentru numele de „creştin" s-au nevoit sfinţii, s-au luptat voievozii şi împăraţii cruciaţi şi s-au jertfit martirii. Astăzi, „războiul sfînt" împotriva bolşevismului nu este altceva decît o luptă pe viaţă şi pe moarte pentru numele de creştin. Întreagă istoria Bisericii şi calendarul cu toate numele şi praznicele lui, sînt tot atîtea mărturii despre onoarea şi însemnătatea unică ce o are în lume şi calitatea de creştin.

2. *Credinţa mîntuitoare*. Nu orice credinţă mîntuie. Păgînii şi necredincioşii încă îşi au o „credinţă" a lor; „şi dracii cred ş ise cutremură" (Iacob 2, 19), dar nu se mîntuie. Credinţa mîntuitoare este puterea duhului care ne liberează de rău şi ne duce la Dumnezeu, este „încredinţarea despre cele nădăjduite şi dovedirea lucrurilor nevăzute" (Evrei 11, 1), este o doctrină sfîntă, o învăţătură unitară şi armonică despre Dumnezeu şi om, pe care nu ne-o pot da nici filosofiile, nici ştiinţele, nici artele ,cu toate părerile, ipotezele, teoriile şi emoţiile lor.

3. *Viaţa sfîntă*, adică sfinţirea sufletului prin cele şapte sf. taine, prin slujbele dumnezeieşti, prin faptele şi virtuţile creştineşti. Curăţirea sufletului întinat este privilegiul exclusiv al Bisericii. Nu există alt aşezămînt pentru cultura inimii nici alt leac pentru curăţirea lui de păcatele prin care s-a pîngărit după sf. botez, în afară de Biserică. Biserica este aşezămîntul harului; trăieşte, lucrează şi se răspîndeşte prin puterea harului şi a iubirii lui Dumnezeu. Cînd conştiinţa ne mustră şi păcatele ne apasă pe suflet, Biserica este singura casă de adăpost şi *cetate de scăpare*, în care îşi pot afla puritatea pierdută şi scopul vieţii chiar şi cei mai mari păcătoşi.

(continuare în pag. a 4-a)

Ilarion V. Felea

„Mai fericit este a da decît a lua" (F. Ap. 20, 35) sau ceva despre Sfînta Tradiţie

În Apostolul care se citeşte în Duminica a 7-a după Paşti, în acest an 7 iunie, este cuprins un fragment din viaţa şi activitatea Sf. Apostol Pavel, fragment extrem de important pentru creştinii din totdeauna, cu deosebire pentru ierarhia bisericească.

Marele Apostol se afla sau, mai exact, se întorcea din a treia sa călătorie misionară îndreptîndu-se spre Ierusalim, inima vieţii creştine din acel timp. În drumul său face un scurt popas în portul Milet, apropiat de marea cetate a acelui timp, Efesul, astăzi Izmir, unde cheamă la sine „pe preoţii Bisericii", cum ne spune textul sfînt (F. Ap. 20, 17), adică ierarhia bisericească: diaconi, preoţi şi episcopi existenţi în Efes şi în împrejurimi către sfîrşitul deceniului şase al primului veac al erei noastre creştine, cam la 30 de ani după Învierea şi Înălţarea Domnului. În cuvinte de-o profundă vibraţie sufletească, Sf. Apostol Pavel, neobositul şi plinul de rîvnă evanghelică Apostol, pune la inima păstorilor sufleteşti pe care îi avea în faţă îndatorirea de-a fi cu maximă grijă faţă de păstoriţii lor — „luaţi aminte de voi şi de toată turma întru care Duhul Sfînt (aluzie la hirotonire) v-a pus pe voi episcopi" (F. Ap. 20, 28) —, atenţionîndu-i de „lupii înfrozitori" care vor apare şi vor căuta să rupă din turmă, reamintîndu-le totodată de strădaniile sale depuse pentru încreştinarea lor, fără să pretindă de la cineva: „Aur sau argint sau haină" (F. Ap. 20, 21) sau altceva.

În argumentarea pe care o foloseşte spre a face pe ascultătorii săi să se pătrundă cît mai mult de ceea ce au de făcut, marele Apostol apelează la unele cuvinte rostite de Mîntuitorul Iisus Hristos: *„Mai fericit este a da decît a lua"* (F. Ap. 20, 35). Trebuie să subliniem că aceste cuvinte rostite de Mîntuitorul nu se cuprind în cele patru Sf. Evanghelii.

Desigur că primul înţeles al acestor cuvinte, în care îl foloseşte şi Sf. Pavel, mereu actual de altfel şi acesta, este de ordin moral, că adică modul firesc de vieţuire în lume nu este atît de a lua, de a primi, de a consuma ceea ce alţii produc, ci mai ales de a da, de a te revărsa spre alţii, spre cei din jur, de a-ţi înmulţi talanţii, *„Dăruind*

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Bolniţele mînăstireşti în istoria grijii Bisericii pentru bolnavi

Cîteva scurte precizări*

Creştinismul, prin învăţătura întemeietorului lui, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, şi-a concentrat atenţia asupra omului învăţîndu-l iubirea, compasiunea, iertarea, generozitatea, comuniunea frăţească.Omul e creat de Dumnezeu şi, astfel, omul e frate omului. E frate şi cosmosului care are acelaşi creator.

Potrivit acestei viziuni fundamentale, omul bolnav, omul în nevoie, în sărăcie şi în lipsuri e recomandat îndeosebi iubirii şi generozităţii celorlalţi. *„Cei bolnavi au nevoie de doctor"* (Matei 9, 12).

Mîntuitorul a stabilit printre condiţiile intrării în Împărăţia cerurilor şi asistenţa bolnavilor. *„Căci bolnav am fost şi m-aţi cercetat"* (Matei 25, 36). El însuşi a fost vindecător de suferinţe şi restaurator al funcţiei organelor care nu-şi mai îndeplineau menirea pe care o aveau de la creaţie; a vindecat orbi, şchiopi, slăbănogi, leproşi... Minunile Sale au fost întotdeauna *restauratoare* ale stării normale a oamenilor, aşa cum i-a creat Dumnezeu. N-a dat nimănui trei ochi, nici trei picioare, dar cînd le-a lipsit unul, le-a completat lipsa. Tot aşa cum a completat şi ambii ochi, cînd ambii nu vedeau.

Minunile Sale n-au ieşit din ordinea primordială a creaţiei. Au restabilit-o. Iată de ce manipularea genetică, putînd deregla ordinea originară, îi îngrijorează astăzi pe mulţi, şi nu numai pe teologi.

Biserica primară şi apoi primele comunităţi creştine care s-au putut organiza în libertate, după Edictul lui Constantin cel Mare (313), a organizat şi primele forme de asistenţă medicală, în adevărate spitale, îndeosebi fiind cunoscute cele întemeiate de Sfîntul Vasile cel Mare, în Capadocia din Asia Mică, în sec. IV, numite *Vasiliade*, după numele său.

Facem un mare salt peste veacuri şi, venind în părţile noastre, găsim forme asemănătoare de asistenţă medicală, îndeosebi în mînăstirile noastre ,din cele mai vechi timpuri. De fapt au fost *primele forme* de astfel de asistenţă la noi. E vorba de *bolniţele* mînăstireşti. Există în legătură cu acestea o întreagă literatură, şi existenţa lor e atît de bine cunoscută, încît e aproape inutil să le mai reamintim pe toate, cu numele şi anii cînd au funcţionat. E deajuns să spunem că ele apar încă din secolul al XV-lea, îndată după întemeierea primelor mînăstiri ale căror nume şi urme au ajuns pînă la noi.

Că ele au fost primele forme de *spitale* în istoria medicală românească, e în afara oricărei îndoieli, deşi s-au exprimat şi îndoieli în această privinţă. Nu ştiau dacă aceasta s-a făcut pentru că era, să zicem de *bon-ton*, la vremea respectivă, să se nege Bisericii orice rol pozitiv în trecutul şi în viaţa de toate zilele a poporului, sau îndoielile au avut cu adevărat un suport ştiinţific. Din respect pentru cercetători, înclin şi spre una şi spre alta, dar suportul ştiinţific mi se pare fragil, ceea ce nu înseamnă neapărat că explicaţia ar rămîne cea a conformismului ideologic al epocii de dinainte de revoluţia din 1989.

Vă voi oferi doar un exemplu pe care l-a folosit de altfel şi Dr. Petre Miroiu *(Despre tipicul bolniţelor mînăstireşti*, în „Mitropolia Olteniei" XXI, 8—10, 1989, p. 599) la un *Simpozion* din 1989 la Rîmnicul-Vîlcii.

„Să cuvine egumenului a să sîrgui pentru tămăduirea bolnavilor, ori pentru a celor ce vieţuiesc în mînăstire, ori pentru a celor streini ce vin cu boale grele şi grabnică tămăduire cer. Dacă vine cineva, îndată să caute pre cel bolnav şi să-i dea lui sănătate. Iar dacă va începe a nu-l băga în seamă, easte mare primejdia. Ci să iie negreşit doftorul în mînăstire, după cum s-a zis, şi să se sîrguiască a-i găti lui plastori şi unsori şi altele care se cuvin a găti spre sănătatea acestora şi de la bolniţă igumenul să poruncească bolnicerului a le da toate cele de trebuinţă, mai nainte cumpărate fiind şi să puie miere şi să le dea verdeţuri uscate, vin, pearje, smochine, cîte sînt îndemnatice spre tămăduire, şi cîţi monahi în mînăstire sau mireni cu boale vor fi ţinuţi, toate verdeţurile ceale doftoritoare să le dea lor. Şi igumenul adeseori a merge către dînşii şi a purta grijă pentru cei bolnavi, cu voire doftoritoare şi să poruncească a le da cele de trebuinţă. Iar doftorii tot meşteşugul doftoriei să-l unelteaască ca să dea tărie şi sănătate celor ce pătimesc. Şi de va veni cineva strein şi fără de casă, în casa de streini cu vreo boală cuprins, cu cei bolnavi, de la igumenul şi de la doftorul să iie rînduit, ca întru toate să-şi cîştige odihnă; şi să i se poruncească a petrece în casa cea de bolnavi, pînă se va face sănătos şi atuncea cele de trebuinţă în cale de la igumenul, împreună cu rugăciunea priimind, cu pace întru ale sale să se slobozească.

Iar bătrînilor şi celor ce nici un ajutor nu au, să poruncească a se îndulci de toate cele de trebuinţă. Şi pat lor întocma numărat să le pue lor pentru odihnă. Pentru care de la stareţul să se ia în toate zilele ceale de trebuinţă lor".

Textul e din *Tipiconul* atribuit Sf. Sava (an. 400, pe vremea împăratului Teodosie), lucrare normativă pînă astăzi în mînăstiri. A fost tradus în româneşte, dîndu-i deci o nouă autoritate, de către mitropolitul Veniamin Costachi, în 1816.

E clar din acest text că în bolniţe se tratau *bolnavi*, fie monahi, fie străini *„ce vin cu boale grele şi grabnică tămăduire cer"*. Se vede din text că se încearcă o tratare ştiinţifică, la nivelul vremii, deci că *bolniţele* erau ceea ce vor fi începînd din sec. al XVIII-lea spitalele. Numele de spital apare şi mai de vreme. Cercetătorii — cei mai mulţi — pun semnul egalităţii între *bolniţă* şi *spital*. E acelaşi lucru spus în două limbi.

Totuşi acest semn al egalităţii a fost negat de unii, la noi în special de Dr. N. Vătămanu. Acest autor încearcă nişte răstălmăciri cel puţin ciudate a textului lui Veniamin Costachi. Se întreabă ce va fi tradus Veniamin Costachi prin *„tămăduirea bolnavilor"*, din originalul grecesc sau slavonesc? Şi iarăşi: *„Cei ce vieţuiesc în mînăstire ori a celor străini ce vin cu boale grele şi grabnică tămăduire cer?"* Şi din nou: ce va fi tradus Veniamin Costachi prin *„să iie negreşit doftoru în mînăstire"?*

De ce toată această gimnastică ridicolă? Pentru că nu-i ieşeau la socoteală afirmaţiile sale mai vechi că bolniţele nu au fost spitale, că nu au îngrijit de *mireni*, şi că nu au avut *doctori!*

Îmi pun doar o singură întrebare: de ce n-a procedat ştiinţific, adică să meargă la textele greceşti şi slave şi să arate că Veniamin Costachi le-a tradus greşit. N-a făcut acest lucru, pentru că ştia că n-ar fi găsit nici o greşeală de traducere. Dar a aruncat dubiul — cît de onest? — cu care să rămînă cititorul şi să poată afirma la sfîrşit, din nou, că *„bolniţa nu poate fi nici atunci, cum n-a fost nici mai pe urmă, spital, ci azil"* (Dr. Nicolae Vătămanu, *Semnificaţia medico-istorică a bolniţelor mînăstireşti* (II), în „Mitropolia Olteniei, XXI, 11—12, 1969, p. 883—884).

De aceeaşi părere cu Dr. N. Vătămanu au mai fost doar cîţiva, dar aceştia s-au contrazis pe ei înşişi prin nuanţări care, în cele din urmă, ajungeau tot la concluzia semnului egalităţii între *bolniţă* şi *spital*. Aşa a fost Dr. G. Brătescu *(De la bolniţa mănăstirească la spitalul civil*, în „Mitropolia Olteniei", XXI, 9—10, 1969, p. 688—689), care merge pînă la a identifica *bolniţa* cu *„lăcaş de cult"* (p. 690), fiindcă într-adevăr *bolniţele* aveau capele speciale, zise *„la bolniţă"*, în vorbirea curentă, dar acestea erau departe de a fi bolniţele propriu-zise. Nu poate însă să nu recunoască, de pildă, caracterul de spital al bolniţei organizate de Paisie Velicicovsky la Neamţu (p. 693). Pe urmă însă se contrazice din nou. Şi această bolniţă era *„azil pentru bătrîni"*, accentul cu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* *Comunicare la Simpozionul „Şapte sute de ani de la prima atestare documentară a spitalului din Sibiu, 1292—1992"*, din 12 iunie 1992, Sibiu, organizat de *Asociaţia Medicală* Română şi Universitatea Sibiu.

Din gîndirea filozofică a lui Eminescu

Îndeobşte, Eminescu este considerat a fi marele nostru poet îndurerat în faţa problemelor vieţii, marele poet pesimist, care şi-a exprimat amara sa concepţie în versuri nemuritoare. Cu cît pătrundem însă opera lui Eminescu mai în întregimea ei, rămînem impresionaţi de varietatea problemelor şi de amestecul de atitudini, care nu ne lasă cu privirea la un singur punct de vedere.[1]

Recunoscut de a fi avut o vastă şi variată cultură clasică, Eminescu este apreciat şi pentru temeinicia şi aprofundata sa cultură filozofică, fiind una dintre personalităţile marcante ale culturii noastre şi ale gîndirii româneşti din trecut.[2] Cultura individuală a lui Eminescu era la nivelul culturii europene a timpului său. Prin deosebita sa stăruinţă de a citi, a ajuns un bun cunoscător al filozofiei. A studiat cu predilecţie pe marii filozofi: Platon, Kant şi Schopenhauer, fiind totodată un bun cunoscător al credinţelor religioase, mai cu osebire a celei creştine şi a celei budiste. Din materialul concret cules cu osîrdie, Eminescu şi-a format înalta abstracţiune, care în poeziile lui deschide adesea „orizontul fără margini al gîndirii omeneşti". În cunoştinţele sale şi-a asigurat treptele succesive care să-i permită a se ridica la o contemplare generală a lumii şi a vieţii. Din ale sale versuri caracteristice, se desprinde profunda emoţiune asupra începuturilor lumii.[3]

„La-nceput pe cînd fiinţa nu era, nici nefiinţă,
Pe cînd totul era lipsă de viaţă şi voinţă,
Cînd nu se-ascundea nimica, deşi tot era ascuns,
Cînd pătruns de sine însuşi odihnea Cel nepătruns".
(Scrisoarea I-a)

Eminescu s-a întrebat de multe ori asupra sensului vieţii omeneşti. Şi-a dat perfect de bine seama, că problema vieţii a frămîntat şi frămîntă pe tot omul, indiferent de poziţia sa pe scara ierarhiei sociale:

„Începînd la talpa însăşi a mulţimii omeneşti
Şi suind în susul scării pîn-la frunţile crăieşti
De-a vieţii lor enigmă îi vedem pe toţi munciţi".
(Scrisoarea I-a)

Dacă în năzuinţa de a desluşi enigma vieţii n-a fost pe deplin satisfăcut, în formă îndoielnică, s-a exprimat:

„Şi cînd propria ta viaţă singur n-o ştii pe de rost,
O să-şi bată alţii capul s-o pătrundă cum a fost?"
(Scrisoarea I-a)

Că viaţa genialului poet n-a fost a efemerului şi că viaţa lui s-a desfăşurat în continua „tendinţă către nemărginit şi în setea de absolut",[4] ne-o confirmă exclamarea:

„Din chaos, Doamne-am apărut
Şi m-aş întoarce-n chaos...
Şi din repaos m-am născut,
Mi-e sete de repaos".
(Luceafărul)

Se vădeşte aici aspiraţia spre repaosul absolut, prin eliberarea de suferinţe. Aceasta este rezultatul influenţei budiste, cu credinţa în nirvana şi a filosofiei indiene, popularizată prin intermediul filozofiei pesimiste schopenhaueriene.

În opera sa, Eminescu n-a primit influenţele culturii fără a le filtra prin prizma personalităţii sale; dimpotrivă, le-a interpretat într-o formă proprie, originală. Dacă în poezia lui Eminescu se recunoaşte o filozofie pesimistă, temele principale fiind sub înrîurirea metafizicii lui Schopenhauer, în schimb, preamărirea trecutului, idealizarea lui, specific eminesciană, contrazice concepţia pesimistă. În filozofia lui Schopenhauer, progresul este o himeră; în activitatea sa practică, Eminescu admitea progresul şi lupta pentru el.[5] Această contrazicere o întîlnim mai ales în activitatea de ziarist militant a lui Eminescu, dar şi în poezie, spre exemplu:

„Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie,
Ţara mea de glorii, ţara mea de dor?
Braţele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ţi mare, mare viitor!"
(Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie)

În activitatea sa de ziarist militant, Eminescu face dovada unui naţionalism echilibrat, alături de credinţa în posibilitatea progresului, chiar dacă acest progres este lent, strîns legat fiind de datinile strămoşeşti şi de firea poporului. În orice caz este un progres care implică ideea unei ameliorări ce contravine crezului pesimist, în zădărnicia tuturor formelor de organizare a vieţii.[6]

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Murărăşu D., Naţionalismul lui Eminescu, ed. Bucovina, p. 1.
2 Vetisanu V., despre I. Petrovici, în Istoria filozofiei româneşti, vol. II, ed. Acad., Bucureşti, 1980, p. 600.
3 M. Eminescu, Poezii, ed. îngr. de Al. Colorian, Bucureşti, 1945, p. 121 şi 123.
4 Ibidem, p. 317.
5 Ist. filozof. rom., vol. II, p. 597.
6 Petrovici I., Contribuţii la filozofia lui Eminescu, în lucrarea „Din

Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi

Acestea sînt cuvintele prin care preotul sau diaconul, la fiecare Sfîntă Liturghie, invită pe toţi cei prezenţi la reactualizarea morţii şi învierii Domnului, să se apropie de Trupul şi Sîngele lui Hristos şi să se împărtăşească din ele.

Sîntem chemaţi la Cina Mielului (Apoc. 7, 9—12, la masa cerească a Fiului lui Dumnezeu, pentru a ne putea uni cu El şi a deveni „părtaşi dumnezeieştii firi" (I Petru 2, 4) şi a dobîndi nemurirea şi viaţa cea de veci.

Dar nu sîntem chemaţi oricum la acest ospăţ ci trebuie să ne apropiem în primul rînd cu frică de Dumnezeu. De ce frică — doar Dumnezeu este Părinte atotbun, de ce trebuie oare să ne temem de El? Ne apropiem cu frică, cu acel „mysterium tremendum" cu care oricine se apropie de Inefabil, de Dumnezeul cel necuprins. Frică de măreţia dumnezeirii care se lasă cuprinsă în pîinea şi vinul euharistic care dau viaţă lumii şi „încă din belşug" (Ioan 10, 10).

Cu credinţă, pentru că numai cine crede în dumnezeirea lui Hristos şi în prezenţa lui reală în Sfintele Taine poate să se apropie aşa cum se cuvine de Sfîntul Potir.

Cu dragoste faţă de Dumnezeu-Tatăl care a trimis în lume pe unicul Său Fiu, cu dragoste faţă de Fiul care şi-a pus sufletul Său pentru ai Săi, şi în sfîrşit cu dragoste faţă de Sfîntul Duh mîngîietorul şi sfinţitorul. Dar dragostea aceasta trinitară trebuie însă răsfrîntă asupra semenilor noştri, căci aşa cum spune Sfîntul Ioan „apostolul iubirii", „dacă zice cineva că iubeşte pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăşte, mincinos este" (I Ioan 3, 20—21).

De aproape 2000 de ani Biserica ne cheamă pe toţi la Cina Domnului dar se pare că mai ales acum, în ultimul timp, chemarea ei răsună în deşert. Tot mai puţini creştini se simt îndatoraţi să se apropie de Sfîntul Potir şi dintre cei care se apropie nu puţini sînt nepregătiţi sufleteşte, aşa încît Cina cea adevărată devine Cină „spre judecată sau spre osîndă". Mereu ne cheamă Hristos la Cina Lui pusă înaintea tuturor şi mereu îl refuzăm. Pe ce motiv, sau mai bine zis motive? Nu sînt vrednic să mă apropiu de o taină aşa de măreaţă, „dar cine este fără de păcat pe pămînt"?, ne spune Domnul prin glasul proorocului. Toţi sîntem păcătoşi, toţi sîntem în vrăjmăşie cu Tatăl prin păcat, dar tocmai Sfînta Euharistie este cea care ne apropie din nou de izvorul vieţii şi ne aduce în casa Părintelui ceresc.

N-o primim, rămînem mai departe în păcat, Duhul pleacă de

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. Visarion Bălţat

(urmare din pag. I-a)

rativ punîndu-se pe dietă şi regimul de viaţă (p. 695). Dar oare acestea nu intră şi ele în categoria mijloacelor curative? Să luăm ca exemplu doar ulcerul şi diabetul. Iar la urmă conchide: *„Cu excepţia spitalelor de psihiatrie, actuala reţea de asistenţă spitalicească din ţara noastră nu îşi are aşadar rădăcinile directe în bolniţele mănăstireşti, ci în aşezămintele aflate cîndva sub administraţia Eforiei spitalelor civile, a Spiridoniei sau a altor fundaţii particulare şi mai cu seamă în sistemul creat de stat în ultimul secol"* (p. 695).

Aici se impun două observaţii:

1. Că prin astfel de afirmaţii negăm cîteva secole de medicină şi îngrijire spitalicească românească, fiindcă spitalele propriu-zise apar în secolul XVII, ex.: Colţea, 1704, înfiinţat de spătarul Mihai Cantacuzino şi,

2.Că Spiridonia e la origine de fapt, tot o bolniţă!

Textul de mai sus e din 1969! Aşa se putea face ştiinţă în 1969! Dar o portiţă tot şi-a mai rezervat Dr. C. Brătescu: *„Nu este mai puţin adevărat că bolniţa mănăstirească a reprezentat timp de secole singura instituţie cu anumite preocupări curative existente pe meleagurile noastre; în acest înţeles şi numai în acest înţeles* (care? n.n.), bolniţa poate fi considerată *„spitalul medieval românesc"* (p. 695). Ei, tot e ceva!

Aceleaşi afirmaţii, cum că bolniţa n-ar fi fost pînă la sfîrşitul secolului al XVII-lea spitalul specific românesc, le face şi Const. I. Bercuş, fost secretar la Facultatea de Teologie pînă în 1948, şi apoi secretar la Facultatea de Medicină. Şi cum să fi apărat Teologia? Şi-ar fi pierdut postul! *(Semnificaţia medico-istorică a bolniţelor mînăstireşti, III, Contribuţii la problema bolniţelor mînăstireşti,* în „Mitropolia Olteniei", XXII, 1—2, 1970, p. 43). Dar la sfîrşit nuanţează şi el: *„Numai dacă se porneşte de la ideea că în secolele al XV-lea — al XVII-lea, n-am avut organizată nici o formă reală de asistenţă medicală, după modelul celor existente în alte ţări şi socotim bolniţele mînăstireşti ca suplinind aceste instituţii, indiferent de conţinutul real şi de condiţiile lor de funcţionare, atunci poate fi acceptată teoria că „bolniţele mînăstireşti au fost spitalele noastre specifice vremurilor acelea"* (p. 46).

Şi aici am propune două observaţii:

1. De ce să pornim de la *ideea* că în secolele XV—XVII n-am avut spitale laice, cînd putem porni de la *faptul* că nu le-am avut? şi,

2. De ce să acceptăm *teoria* că bolniţele au fost spitale, cînd toate informaţiile ne spun că practic ele *erau* spitale?

Dar şi Dl. Bercuş, pe care l-am cunoscut, era sub vremi!

Alţi autori, şi nu puţini, dimpotrivă, marea majoritate arată documentat, că bolniţele mănăstireşti au fost singurele noastre forme de spitale, *opere caritative ale Bisericii,* care a socotit că astfel îşi îndeplineşte chemarea de a sta în ajutorul celor suferinzi şi în nevoi. Aş trimite pe cei ce voiesc să se documenteze mai bine, să citească studiile Dr. Petru Miroiu, *De la bolniţa mănăstirească, la spitalul organizat,* în „Mitropolia Olteniei", XXIII, 5—8, 1971, p. 359 şi urm.; Arhim. Nestor Vornicescu *„Îngrijirea sănătăţii în vechile noastre Mînăstiri"*, în „Mitropolia Olteniei, 1—2, 1968, p. 65—69; Dr. Cristina Ionescu şi Dr. C. Romanescu, *„Cîteva opinii despre rolul bolniţelor mînăstireşti în Moldova,* în „Mitropolia Olteniei XXII, 1—2, 1970, p. 47—49; Dr. L. Sburlan, Dr. O. Tufeanu, Dr. A. Gavrilescu, Dr. N. Pîcă, Dr. A. Mitroi: *„Bolniţa de la Curtea de Argeş"* în „Mitropolia Olteniei", XXII, 1—2, 1970, p. 49—53; Dr. N. Vătămanu, *Bolniţa şi Vraceavniţa,* în „Mitropolia Olteniei", XXI, 11—12, 1969, p. 877—884; Conf. Dr. B. Dulescu şi Dr. Nic. Marcu, *Bolniţe şi spitale româneşti* în secolul al XVIII-lea, în idem; Dr. Romulus Popescu şi Dr. Irina Popescu, *Însemnătatea medico-istorică a bolniţelor din judeţul Vîlcea,* în idem; Dr. Irina Popescu-Dobrotineanu şi Dr. P. Măldărescu, *Bolniţa de la Mînăstirea Cozia,* în idem; În acelaş număr din „Mitropolia Olteniei" mai semnează un studiu Dr. Valerian Marinescu şi Dr. Epifanie Cozărescu.

Bolniţele mînăstireşti...

Nu trebuie uitate contribuţiile lui G. I. Ionescu Gion, *Doftoricescul meşteşug în trecutul Ţărilor Române,* Buc. 1892; Iacob Felix, *Istoria Igienei în România,* Bucureşti 1902, G. Crăiniceanu, *Literatura medicală românească,* Bucureşti 1907, P.G. Samarian, *„Medicina şi farmacia în trecutul românesc"*, vol. III, Buc. 1938.

O bibliografie largă se poate găsi şi la Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare,* Bucureşti 1972, p. 111—138, mai ales în partea a III-a. Mai multe cărţi anume despre filantropia în Biserica ortodoxă a scris D. Constantelos, în America (vezi tot la A. Plămădeală, cit. supra). Dar să ne întoarcem la bolniţe.

Astfel de bolniţe au continuat să se înfiinţeze şi în sec. al XIX-lea, cînd au apărut şi spitalele propriu-zise. Erau instituţii paralele. Astfel s-au înfiinţat spitale la mînăstirile Rîşca (1875), Slatina (1881), Horaiţa (1874), Secu (1847), Agapia (1891), Văratec (1853). Aceasta ca să nu mai vorbim de cele mai vechi, ca să nu lungim comunicarea noastră peste măsură. Dr. V. Gonţea scrie despre *„Un spital de mînăstire la Putna, în veacul al XV-lea"* (Mitropolia Moldovei şi Sucevei, XXXIX, 9—10, 1963). Cît despre bolniţa de la Neamţu, în care n-ar fi fost trataţi mireni, după N. Vătămanu, e de ajuns să ne amintim că şi Eminescu a fost internat acolo şi că, în condicele păstrate în arhiva mînăstirii se găsesc şi prescripţii precise cu privire la modul de tratare al unor boli.

S-a zis că nu aveam medici în bolniţe şi Dr. Vătămanu spune că nu s-au găsit cărţi de medicină în bibliotecile mînăstireşti în care găsim, de altfel, pînă şi cărţi de matematică! Îl va contrazice Dr. farm. E. Gheorghiu în lucrarea: *„Două manuscrise cu conţinut farmacoterapeutic provenite de la bolniţa mînăstirii Cernica"* (în Mitropolia Olteniei XXII, 1—2, 1970, p. 53—56).

N-am mai avut loc şi timp să spun cîte ceva şi despre bolniţele din Transilvania existente acum 700 de ani şi, poate, cîte ceva şi despre aşezămintele spitaliceşti ale altor confesiuni, de pe acelaşi teritoriu. Voi indica trei studii la îndemîna cercetătorilor: Farm. Tiberiu Pop, *Spitalul ordinului misericordian din Timişoara* (în „Mitropolia Olteniei", XXI, 1—2, 1970, p. 57—60); I. Orient, *Istoria farmaciilor din Ardeal şi Banat* (Cluj 1926) şi Dr. E ic Lammert-Periam, *Date medico-istorice privind ordinele şi mănăstirile de rit latin din Banat şi Transilvania* (în „Mitropolia Olteniei", XXII, 1—2, 1970, p. 60—64).

Un studiu scurt dar interesant, cu titlul: *Medicina călugărească în trecutul românesc,* a publicat S. Reli, în rev. Candela (XLV, 1—12, 1934, p. 16—31). E interesant pentru că încearcă să treacă dincolo de studiul istoric, la studiul conţinutului mijloacelor curative din trecut, începînd de la Dacia Traiană, pînă la spitalele moderne, identificînd trei faze, pe care le împrumută de altfel de la G.I. Ionescu-Gion *(Istoria Bucureştilor,* Bucureşti — 1822, p. 635) şi pe care doar le voi enunţa:

1. *Medicina băbească,* 2. *medicina călugărească sau hieratică* şi 3. *medicina „doftoricească"* sau *ştiinţifică.*

Interesant de remarcat în aceste faze e faptul că apelul la plante redevine astăzi actual, şi că biocurenţii, în care se ocupă în faza a doua, redevin şi ei actuali, dacă nu în concurenţă cu medicina „doftoricească", măcar ca mijloace complementare. Mersul înainte, firesc, ca semn al progresului continuu, nu exclude reîntoarcerea şi la tradiţii şi realităţi care, dacă şi-au făcut o anumită datorie, la un moment dat, mai pot fi încă folositoare.

Tot ce e folositor, e încă valabil! E treaba şi datoria medicilor şi a cercetătorilor să stabilească la ce şi cum ar mai trebui să ne întoarcem, în căutarea de soluţii care să aline suferinţele umane.

Eu voi încheia recomandînd pe lîngă, bineînţeles, medicina „doftoricească" adică ştiinţifică — poate cam pe neaşteptate pentru Dv. — nu întoarcerea la ceea ce Ionescu Gion a numit: *„Medicina călugărească"*, pe care mulţi o cred perimată, ci întoarcerea la un tratat al unui savant, premiul Nobel, de prin anii patruzeci ai secolului nostru, intitulat: *„Despre rugăciune"*. Desigur tot ca mijloc curativ. Doctorul e Alexis Carrel, cel care a scris mereu actuala carte: *„Omul fiinţă necunoscută"*.

„Mai fericit este a da decît a lua"...

(Urmare din pag. 1)

vei dobîndi" spune monahul Nicolae de la Rohia (Steinhardt), expresie care redă cît se poate de potrivit înţelesul cuvintelor Mîntuitorului: „Mai fericit este a da decît a lua". Spiritual, aşadar, ne îmbogăţim mai ales dăruind şi dăruindu-ne: „Pentru aceasta ţi-a dat Dumnezeu mîini — spune Sf. Ioan Gură de Aur — nu ca să iei, ci să dai", că „pretutindeni a da şi a împărtăşi şi pe alţii din ale noastre este începutul multor bucurii". Adevărul cuvintelor de mai sus îl trăim astăzi şi pe plan economic, în sensul că se pare că consumăm mai mult decît producem, ceea ce înseamnă regres nu progres.

Cuvintele evocate de Sf. Apostol Pavel: „Mai fericit este a da decît a lua" au pentru creştinii din totdeauna şi o altă foarte mare importanţă şi anume ele confirmă în chip evident pentru oricine existenţa şi valoarea a ceea ce Biserica numeşte *Sf. Tradiţie,* unul din cele două izvoare ale învăţăturii de credinţă şi morală ale Bisericii noastre.

În această ordine de idei, este necesar să ne reamintim că Mîntuitorul Iisus Hristos a propovăduit aproximativ trei ani şi jumătate, fără să scrie vreun cuvînt, decît ceva pe nisip, cînd a fost adusă la El femeia prinsă în adulter, învăţături şi fapte care „dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul mi se pare că nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărţile ce s-ar fi scris", cu alte cuvinte un volum uriaş, cum ne încredinţează Sf. Apostol Ioan (Ioan 21, 25).

Această comoară spirituală au preluat-o, au propovăduit-o şi au transmis-o în lumea largă în bună parte tot pe cale orală Sf. Apostoli. De dimensiunea conţinutului acestei comori ne încredinţăm luînd aminte şi la ceea ce Sf. Apostol Pavel spune slujitorilor bisericeşti din părţile Efesului, cînd le spune: „Aduceţi-vă aminte că, timp de trei ani, n-am încetat noaptea şi ziua să vă îndemn (şi să vă învăţ desigur) cu lacrimi pe fiecare dintre voi" (F. Ap. 20, 31). În aceşti trei ani de bună seamă Sf. Ap. Pavel a învăţat şi rînduit o seamă de lucruri pe care el nu le-a scris şi afişat la uşile sinagogilor şi caselor în care a propovăduit.

Această comoară spirituală, deci, constituie *Sf. Tradiţie* sau *Sf. Predanie,* cum se mai numeşte, fluviu de învăţătură de credinţă şi morală ca şi o seamă de rînduieli liturgice, care au curs veacuri în şir şi din care s-au adăpat Sfintele Evanghelii, Sf. Apostoli în scrierile lor, care au fost scrieri ocazionale, determitate de unele situaţii ivite în viaţa unor comunităţi creştine, scrieri care nu cuprind, precum ne-am putut da seama, decît o mică parte din învăţătura şi faptele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos şi ale Sfinţilor Săi Apostoli.

Acest fluviu, din care a luat şi Sf. Apostol Pavel cuvintele de mai sus rostite de Mîntuitorul Hristos şi, repetăm, necuprinse în Evanghelii, a continuat să curgă încă multe veacuri şi el a fost apoi cuprins încetul cu încetul în canoanele apostolice, în scrierile Părinţilor apostolici, în vechile mărturisiri de credinţă, în hotărîrile Sinoadelor ecumenice, în scrierile Sf. Părinţi şi în unele canoane ale lor, în cultul divin al Bisericii etc.

Dăm doar cîteva mărturii, aparţinînd Sf. Ioan Gură de Aur şi Sf. Vasile cel Mare, ambii vieţuitori în veacul 4 al erei noastre creştine. Astfel, Sf. Ioan Gură de Aur spune: „Este evident că Apostolii n-au predat toate prin scrisori ci multe fără de scrisori, dar şi acestea sînt vrednice de credinţă". Mai explicit este Sf. Vasile cel Mare, cînd precizează: „Din dogmele şi practicile ţinute de Biserică, pe unele le avem din învăţătura scrisă, iar pe altele le-am primit din *tradiţia Apostolilor,* predate nouă în taină; ambele acestea au aceeaşi tărie pentru dreapta cinstire (a lui Dumnezeu); nimeni nu va zice împotriva acestora oricît de puţin priceput ar fi în legiuirile bisericeşti. Căci dacă ne-am apuca să abandonăm cele nescrise din obiceiuri, ca pe unele care n-ar avea mare tărie, am greşi împotriva celor de căpetenie păgubind Evanghelia, sau mai bine zis *am reduce propovăduirea la numirea goală* (sublinierea noastră). De pildă, cine este acela, care pe cei ce nădăjduim în numele Domnului nostru Iisus Hristos ne-a învăţat prin scrisoare a ne însemna cu chipul Crucii? Care scrisoare ne-a învăţat pe noi a ne întoarce spre Răsărit la rugăciune? Care dintre sfinţi ne-a lăsat în scris cuvintele invocării la sfinţirea pîinii Euharistiei şi a potirului binecuvîntării? Că nu ne sînt suficiente cele menţionate de Apostol sau de Evanghelie, ci rostim şi altele, *primite din învăţătura nescrisă,* şi înainte şi în urmă ,ca unele ce au mare putere în privinţa tainei. Şi din care scrisori binecuvîntăm apa Botezului şi untdelemnul şi chiar pe cel ce se botează? Au nu din predania tacită şi tainică? Dar apoi, care cuvînt scris ne-a învăţat însăşi ungerea cu untdelemn (Mirungerea)? Dar de unde a se afunda de trei ori omul (la Botez)? Din care Scriptură sînt şi cele cîte sînt la Botez, a se lepăda de Satana şi de îngerii lui? Au nu din această *învăţătură nescrisă şi tainică,* pe care Părinţii noştri au păstrat-o în tăcere, ferită de indiscreţie şi de ispite, fiind ei bine învăţaţi a păstra în tăcere pe cele sfinte ale Tainelor?" (Sf. Vasile cel Mare, canonul 91, Cf. pr. conf. Dr. Alex Stan: Libertate şi autoritate în Ortodoxie, după Sfinţii Părinţi, în rev. Ortodoxia nr. 4/1991, p. 137—138).

*

Gîndindu-ne mai ales la Noul Testament, vom reţine, aşadar, că mai întîi a fost Sf. Tradiţie sau Sf. Predanie, din care s-a alcătuit apoi Sf. Scriptură, cele două izvoare ale învăţăturii de credinţă şi morală ale Bisericii noastre, ambele egale şi deci de aceeaşi valoare, ca provenind din aceeaşi Descoperire sau Revelaţie dumnezeiască. A neglija sau a sfida chiar Sf. Tradiţie înseamnă a respira printr-un singur plămîn, dacă nu chiar mai mult, înseamnă a ne expune la interpretări greşite şi chiar păgubitoare pentru viaţa noastră sufletească, înseamnă a goli propovăduirea, cum arăta încă Sf. Vasile cel Mare, a o sărăci, înseamnă a stîlci înţelesul Sf. Scripturi, a-l denatura, a răstălmăci voia lui Dumnezeu, ceea ce constituie o cutezanţă şi desigur un mare păcat, cei ce-şi permit asemenea lucruri primejduindu-şi propria mîntuire, antrenînd şi pe alţii în această primejdie. Cu Cuvîntul lui Dumnezeu nu ne putem juca, iar înţelegerea şi propovăduirea lui corectă nu se poate face fără luminile Sf. Tradiţii, despre care am amintit mai sus.

„Drept aceea, fraţilor, staţi neclintiţi şi ţineţi *predaniile pe care le-aţi învăţat fie prin cuvînt* (prin propovăduire orală adică), *fie prin epistola noastră"* (II Tes. 2, 15), spus altfel celor de astăzi: Sf. Tradiţie şi Sf. Scriptură.

Din gîndirea filozofică a lui Eminescu

(Urmare din pag. 1)

Este veche întrebarea, dacă Eminescu are o concepţie filozofică a sa proprie? Titlul de filozof — zice I. Petrovici — se acordă unui creator de concepţii originale despre lume şi viaţă, care construieşte un sistem de gîndire propriu şi inedit.[7] Originalitatea filozofică a cugetării Luceafărului poeziei noastre a fost văzută ca „o sensibilitate cerebrală care cheamă viziunea poetului, imaginaţia, care dă culoarea, ritmul şi armonia, forma totală fiind expresia poetică ce contopeşte într-o unitate, o lume văzută şi simţită şi o lume ideală".[8]

Dacă unui profesor de filozofie şi autor de cărţi nu i se cere originalitate filozofică, la rîndul său poetul este dispensat de unitate şi consecvenţă în înfăţişarea unei concepţii de viaţă, cerinţă impusă doar unui doctrinar sistematic şi teoretician. Chiar şi unii mari filozofi (ex. Kant şi Nietsche) şi-au schimbat atitudinile şi concepţiile, în evoluţia lor. E drept însă, că după toate prefacerile intelectuale, ambii aceşti gînditori au rămas, fiecare în parte, la cîte o unică concepţie şi definitivă. La Eminescu însă este vorba despre adoptarea simultană de concepţii diverse, întrucît afişarea unei atitudini corespunzătoare uneia dintre concepţii n-a dus cu sine abandonarea alteia. Dacă consecvenţa, în ceea ce priveşte ideologia, nu este reclamată poetului pentru opera lui considerată în întregime, nu i se poate acorda nici prea multă libertate, care să lase astfel impresia lipsei de personalitate.

În opera lirică a lui Eminescu sînt numeroase şi lapidare formulări ale concepţiei schopenhaueriene, spre exemplu în „Mortua est", în „Împărat şi proletar". Faţă de aspectele schopenhaueriene i s-a obiectat lui Eminescu contrazicerea de a fi proslăvit trecutul şi militantismul său politic, care presupunea preferinţa unor forme sociale faţă de altele şi credinţa în realitatea progresului, fie el oricît de limitat.

Începînd cu I. Scurtu, a fost cercetată şi influenţa izvorului filozofic al lui Hegel, în opera eminesciană. După Hegel, istoria universală înfăţişează procesul de devenire a spiritului la conştiinţa însemnătăţii sale şi precum sîmburele poartă în sine întreaga natură a pomului, tot astfel cele dintîi apariţii ale spiritului conţin virtual istoria întreagă. Despre filozofie — arată Hegel — că cercetează numai strălucirea ideii, care se reoglindeşte în istoria universală şi care ne dă convingerea, că tot ceea ce s-a întîmplat şi se întîmplă zi de zi, nu numai că vine de la Dumnezeu, dar este însăşi fapta lui Dumnezeu. În lumina concepţiei panteiste, hegeliene, întreaga evoluţie istorică se înfăţişează ca o continuă ascensiune a omenirii spre comuniunea cu divinitatea, prin farmecul misticismului revoluţionar.[10]

La Berlin, cu situaţia şcolară limpezită, Eminescu s-a înscris la facultate, decis fiind să studieze conştiincios, spre a-şi lua un doctorat cu caracter istoric, filozofia servindu-i metoda de cercetare. În caietul de înscriere era cuprins şi cursul asupra dezvoltării şi criticii filozofiei hegeliene, despre a cărui frecventare mărturisesc manuscrisele cu notiţele luate chiar din ziua începerii cursurilor. Cu condiţia ca după studiile la Berlin (1872—1874) Eminescu să-şi ia doctoratul, T. Maiorescu intenţiona să-l propună spre a fi numit la catedra de filozofie de la Universitatea din Iaşi.[11]

Pe linia filozofiei istoriei a lui Hegel, se înscrie atitudinea luată de Eminescu în scrisoarea adresată lui Dimitrie Brătianu. Ca şi ziarul Românul din Bucureşti, prin D. Brătianu, Albina din Pesta, Telegraful Român din Sibiu, Curierul de Iaşi[12] au scris despre mişcarea de la Putna, la 400 de ani de la tîrnosirea mănăstirii, publicînd apeluri însufleţite. Eminescu a fost între organizatorii serbării de la Putna. Serbarea nu era concepută doar ca un prilej de a dovedi pietatea faţă de Ştefan, ci şi ca o ocazie de discutare asupra problemelor vieţii naţionale, de rectificare a greşelilor trecutului şi de pregătire a unui viitor rodnic şi luminos.[13] Întrucît începuse războiul franco-german, serbarea programată pentru 1870, a fost amînată de guvernul austriac şi a avut loc în 1871, la Sfîntă Maria Mare.

Dacă s-a dorit ca serbarea de la Putna să fie o piatră de hotar care să despartă un trecut nefericit de un viitor luminos al poporului român, meritul şi eroismul acestei idei — zice Eminescu — nu poate să revină doar organizatorilor serbării. Unei generaţii îi poate reveni meritul de agent credincios al istoriei, reclamat de locul deţinut la înlănţuirea timpurilor. Dacă „istoria lumii cugetă încet, dar sigur şi just — zice Eminescu — istoria omenirii e desfăşurarea cugetării lui Dumnezeu". Meritul individului ori al generaţiunii îl constituie expresiunea exterioară, formularea cugetării şi a faptei. Ideea internă, latentă în timp, e rezultatul unui lanţ întreg de cauze, ce atîrnă mult mai puţin de voinţa celor prezenţi, decît de a celor trecuţi.[14] Exemplificînd cu zidirea piramidelor, Eminescu arată, că în viaţa unui popor, munca generaţiilor trecute pune fundamentul construcţiei, menite a ajunge la o culme şi care să conţină în sine ideea întregului. În fiecare secol din viaţa unui popor este ascuns un complex de cugetări, care constituie idealul, aşa după cum în sîmburele de ghindă este conţinută ideea stejarului întreg. Oamenii mari ai României au nutrit cu scumpătate un vis de aur, acelaşi la toţi şi în toate timpurile.

S-a tras concluzia, că dacă serbarea de la Putna va avea însemnătatea scontată, aceasta va dovedi, că a fost cuprinsă în sufletul poporului român, impunîndu-se a fi realizată. Conform axiomei istoriei, tot ce e bun e rezultatul cugetării generale.

Desprindem astfel concepţia lui Eminescu privitoare la filozofia istoriei, cu aplicaţie la viaţa poporului nostru român.[15]

În activitatea sa practică, Eminescu a admis progresul, ca o continuitate istorică, de evoluţie firească. Cu verbul lui de flacără ce aprinde şi dărîmă o lume veche, zidind din lut şi lumini astrale o lume nouă, el a afirmat cu tărie misiunea profetică a neamului său. Iată de ce Eminescu întruchipează pentru noi toţi „expresia integrală a sufletului românesc.[16]

cronica Filozof. rom., Bibl. pt. toţi, Buc., p. 27.

7 Petrovici I., T. Maiorescu, ed. Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1931, p. 75.

8 Eminescu, Poezii, ed. îngr. de Al. Colorian, p. 131.

9 Petrovici I., Din cronica Filozof. rom., p. 29—30.

10 Lupaş I., Scrieri alese I, Cluj-Napoca, 1977, p. 178—179.

11 Călinescu G., Viaţa lui Eminescu, ed. pt. lit., Buc., 1966, p. 166 şi 178.

12 Ghiban C., Cînta la Stupca o vioară, Buc., 1967, p. 125.

13 Murărăşu D., M. Eminescu, scrieri politice, ed. Scrisul Românesc, Craiova, p. 103.

14 Scrisoarea adresată lui D. Brătianu, în Ed. îngr. de Al. Colorian, p. 344.

15 Murărăşu D., Eminescu, scrieri pol., p. 123.

16 Ed. îngr. de Al. Colorian, p. 143.

Un basarabean în Ardeal - la începutul secolului

A fost Constantin Stere (1865—1936) — personalitate proieminentă politică şi culturală-literară. S-a născut şi a copilărit în localitatea Cerepcău (Ciripcău, cum îi spuneau localnicii), judeţul Soroca, pe Răut (Basarabia), din părinţi moşieri. A urmat şcoliile copiilor de oameni înstăriţi, la Chişinău şi Odesa. Temperament dîrz, îndărătnic, inadaptabil, revoluţionar înnăscut, la Odesa s-a alăturat, deosebit de entuziast, unor grupuri de tineri revoluţionari. Orhana ţaristă vigilentă l-a descoperit şi l-a deportat, cum obişnuia, în Siberia, unde a văzut şi a cunoscut realităţi sociale şi umane dramatice (a relatat din ele în volumul *În voia valurilor. Icoane din Siberia),* s-a maturizat intelectual şi politic, „s-a călit", a citit mult şi a meditat, s-a căsătorit.

Venit acasă, după detenţia siberiană, părinţii l-au trimis la Iaşi, la studii universitare, cu bani de ajuns. Dotat cu însuşiri distincte intelectuale şi sufleteşti, putere de muncă şi rezistenţă herculiană, şi-a însuşit perfect limba română cultă, a studiat, cu precădere, ştiinţele juridice, a scris şi publicat lucrări personale (cum a fost teza de doctorat), a absolvit Universitatea, a rămas între profesori, decan şi rector. S-a afirmat şi s-a remarcat pe tărîm politic (democrat-poporanist) şi cultural.

În anul 1905 a apărut în Ardeal, la Sibiu, primul volum de versuri al poetului nou român, Octavian Goga, *Poezii.* Cartea a ajuns la Iaşi. Profesorul Constantin Stere a citit cartea şi atît de mult i-au plăcut poeziile „poetului pătimirii naţionale", cum l-a numit, că a scris şi a publicat, în primul număr (din martie 1906) al revistei: „Viaţa Românească" pe care o edita la Iaşi, ca director, în colaborare cu Garabet Ibrăileanu — profesor de literatură şi reputat critic literar. A scris recenzia, la *Chişinău* — după cum a datat-o. A menţionat că vedea pe stradă oameni în haine albe româneşti, dar auzea şi limbă străină indezirabilă — rusa ocupanţilor. Basarabeanul, fost siberian, a intuit şi a remarcat forţa revoluţionară a poeziei „cîntăreţului pătimirii noastre", mesajul ei amplu politic-social, vibraţia încrîncenată patriotică-românească. A încheiat prezentarea, după ce a reprodus stihuri din poezii: „Aceasta-i cîntarea pătimirii noastre — pătimirea unui neam înstrăinat şi a ţarinei robite".

A făcut ceva mai mult: în luna mai, de la Iaşi, s-a urcat în tren, a trecut Carpaţii şi a venit la Sibiu, ca să-l vadă cum arată poetul drag şi să vorbească cu el.

L-a găsit pe poet, în orele dimineţii, la cafeneaua Habermann şi la prima întîlnire şi convorbire, i-a prins un portret literar autentic, *á visu* ... „Înaintea mea stă pe scaun un tînăr mic de statură şi slăbuţ, simplu dar elegant îmbrăcat, cu un aer serios şi în acelaş timp modest pînă la timiditate, foarte blond — ceea ce-l întinereşte încă — cu o mustăcioară roşcată, tunsă scurt, cu nasul fin, aquilin, încălecat de ochelari, prin cari mă privesc cu atenţie ochii albaştri, miopi, puţin bulbucaţi, peste o frunte înaltă şi senină cade o uşoară pălărie de paie ...".

După prezentările de rigoare, se înfiripă, între basarabeanul bărbos (fostul siberian purta o barbă ... tolstoiană — era şi masiv ca şi apostolul de la Iasnaia-Poliana) şi firavul poet ardelean, o conversaţie serioasă, pe probleme politice, sociale, culturale ... „Goga se aprinde puţin cîte puţin, a notat Stere, îşi scutură sfiala, cu un gest nervos îşi îndreaptă ochelarii şi ridică puţin pălăria de pe fruntea bombată, încadrată de păru-i blond, faţa i se înviorează, vocea vibrează. Şi cu încetul descopăr în cîntăreţul „înstrăinatului Ardeal" un cugetător, chinuit de problemele vieţii şi ale morţii ... Cugetătorul se îmbină cu luptătorul pentru drepturile neamului şi dreptatea omenească, pentru dezvoltarea neîmpiedicată a culturii naţionale şi pentru dezrobirea muncii oropsite, a robilor pîmîntului şi a robilor de fabrică".

Intrînd în Librăria Arhidiecezană, de lîngă monumentala Catedrală ortodoxă, directorul „Vieţii Româneşti" şi-a găsit revista ce-i trebuia (în Iaşi epuizîndu-se), iar la dejun, la veşnicul local „Împăratul romanilor", ajuns istoric, s-a cunoscut cu „asesorul consistorial" Dr. Elie Miron Cristea (Mitropolit Primat şi Patriarh în România Mare), prof. Nicolae Ivan (viitor Episcop al Clujului), muzicologul Tiberiu Brediceanu, diaconul Gheorghe Tulbure (publicist) ş.a. S-au discutat probleme politice, sociale, culturale ... la ordinea zilei, într-o atmosferă sufletească de sărbătoare ... „Mă simt ca şi cum ne-am cunoaşte de mult şi m-aş afla între prieteni vechi" — a notat basarabeanul.

A doua zi fiind Duminică şi horă populară obişnuită, au hotărît să se ducă la *Seliştе* — „mărgăritarul satelor din întreaga românime" ... S-au alăturat prof. I. Lupaş, asesorul Ivan şi cu un „landou" particular s-au dus, cu toţii, la vestita Săliştе. În drum, au făcut un popas, la umbra unui nuc rotat, în curtea unei „Aniţă crîşmăriţă", cu ochi albaş-

(Continuare în pag a 3-a)

Pr. Gh. Cunescu

Recente dezvăluiri despre negocierile dintre Vatican şi Moscova privind participarea Bisericii Ortodoxe Ruse (în calitate de observator) la Conciliul II Vatican (1962 – 1965)

Cu puţin timp în urmă, mai exact în Decembrie 1991, apărea la Paris cartea intitulată: „Pour comprendre la chute du communisme. Bras de Fer KGB — Vatican. Le KGB croyait-il à Dieu? Fatima... le secret de Dieu". („Pentru a înţelege căderea comunismului. Braţul de Fier KGB — Vatican. KGB-ul credea în Dumnezeu? Fatima... taina lui Dumnezeu".*).

Autorul cărţii, ziaristul Philippe Gabriel, fost iezuit, dezvăluie în paginile acesteia negocierile purtate de Vatican cu Moscova, în vederea participării Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican (1962—1965), precum şi consecinţele nefaste ale acestora în viaţa Bisericii Romano-Catolice.

Începutul acestor negocieri sînt situate, de Philippe Gabriel, la nu mult după anunţul Papei Ioan al XXIII-lea privind convocarea Conciliului II Vatican, cînd un comunicat al Serviciului de presă al Vaticanului preciza că, „conciliul n-are drept scop, în gîndirea Sfîntului Părinte, doar bunăstarea spirituală a poporului creştin, ci se vrea, de asemenea, o invitaţie către comunităţile separate pentru recăutarea unităţii la care atîtea suflete aspiră pe suprafaţa pămîntului".[1] Şi, chiar imediat după acest comunicat au şi început negocieri între Vatican şi Moscova, în vederea participării Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican.

La negocierile dintre Vatican şi Moscova, Biserica Ortodoxă Rusă a fost reprezentată de mitropolitul Nicodim de Leningrad (1929—1987), responsabilul Departamentului Relaţiilor externe ale Patriarhatului rus.

Potrivit lui Philippe Gabriel, mitropolitul Nicodim de Leningrad „este însărcinat să negocieze această participare" a Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican, fiind „'motivat' cum se cuvine de către KGB".[2]

P. Gabriel consideră că „negocierea" dintre Vatican şi Moscova a fost „lungă şi dificilă", iar „rezultatele acestei negocieri" aveau să aibă „într-adevăr, consecinţe determinante, deşi divergente, atît pentru viitorul Bisericii, cît şi pentru viitorul comunismului în lume".[3] Respectivele negocieri dintre Vatican şi Moscova, privitoare la participarea Bisericii Ortodoxe Ruse la Conciliul II Vatican, luînd sfîrşit „la începutul lunii octombrie 1962, înainte de deschiderea Conciliului".[4] Ultima negociere între Vatican şi Biserica Ortodoxă Rusă desfăşurîndu-se în Franţa, „într-o localitate în apropiere de Metz".[5] Aici, lîngă Metz, mitropolitul Nicodim se întîlnea „în mod secret cu cardinalul Eugen Tisserant (1884—1972), însărcinat cu negocierea din partea Vaticanului".[6]

La negocierile dintre Vatican şi Patriarhia Rusă, autorităţile comuniste de la Moscova voiau să obţină asigurarea din partea Cetăţii Vaticanului, în schimbul permiterii Biserice Ortodoxe Ruse să participe la lucrările Conciliului II Vatican, că în timpul acestora nu va fi reînnoită condamnarea „comunismului ca fiind pervers prin el însuşi", pronunţată de Papa Pius al XI-lea în enciclica „Divini redemptoris" din 19 Martie 1937.[7]

Vaticanul avea să dea Moscovei asigurarea solicitată, căci iată ce scria săptămînalul comunist francez „France Nouvelle" („Franţa Nouă"), din 16 Ianuarie 1963, la pagina 15: „În dialogul său cu Biserica ortodoxă rusă, Biserica catolică s-a angajat aşa încît la Concil să nu existe atacuri directe contra regimului comunist".[8] Aşa se şi face, de altfel, că Biserica Ortodoxă Rusă participa la Conciliul II Vatican, prin delegaţii ei, în calitate de observatori, iar prelaţi catolici sinodali n-au reînnoit, într-adevăr, condamnarea Papei Pius al IX-lea asupra comunismului.

Despre cedarea Vaticanului la pretenţiile autorităţilor comuniste de la Moscova, ziaristul Philippe Gabriel scrie, plin de amărăciune, în cartea sa: „O dată în plus, Petru se lepăda de Domnul. Punctul de vedere 'politic' prevala asupra misiunii 'spirituale'".[9] Constatări, într-adevăr, amare, din partea unui catolic angajat, fost şi iezuit, la adresa Bisericii sale Romano-Catolice.

Pe lîngă cedarea Vaticanului, P. Gabriel deplînge mai ales consecinţele cu urmări negative pentru viaţa Bisericii Romano-Catolice, rezultate tocmai din compromisul făcut de autorităţile acesteia cu puterea comunistă de la Moscova. „În urma acestui compromis", scrie autorul cărţii, „barca Bisericii va cunoaşte două 'căi de apă' care o vor destabiliza destul de puternic. Prima 'cale' va corespunde avîntului 'teologiei eliberării', adică alianţa crucii şi a 'kalaşnicov-ului'..., a doua 'cale' va fi o reacţie la această primă deviere şi va da naştere la un integrism cu atît mai mult dur cu cît autorii săi vor judeca trădarea drept esenţială".[10] De altfel, despre aceleaşi „consecinţe regretabile"[11] ale compromisului dintre Vatican şi Moscova, evidente în Biserica Romano-Catolică, Philippe Gabriel adăuga în cartea sa: „Unii teologi 'progresişti' zişi 'teologi ai eliberării', au făcut un amalgam între mesajul creştin şi tezele marxiste ale 'luptei de clasă'. Ei au mers pînă a accepta violenţa ca mijloc de schimbare a structurilor societăţii. Este alianţa crucii cu aceea a 'kalaşnikovu-lui'. Procedînd astfel, ei au uitat că mesajul creştin este unul de pace, de iubire şi de împăcare, care presupune conversiune interioară. Pe de altă parte, cîţiva preoţi, antrenaţi de un episcop sau altul, preocupaţi de tradiţie, au devenit 'integrişti' închizînd mesajul creştin în forme şi în rituri rigide".[12] Şi, ziaristul P. Gabriel conchide, — pe un ton optimist, totuşi, —, astfel: „Va trebui aşteptată alegerea unui Papă venit din Răsărit pentru a restabili, în sînul Bisericii, adevărul sîngerînd, şi de-a vedea condamnată şi-o eroare şi alta, fără ambiguitate".[13] Firească, Papa din Răsărit nu era altul decît slavul polonez, Ioan Paul al II-lea, actualul Pontif.

Cert, ambele „erori" din „sînul Bisericii" au fost condamnate de Papa Ioan Paul al II-lea, dar P. Gabriel pierde din vedere faptul că acestea n-au fost însă şi eradicate din viaţa Bisericii Romano-Catolice. Aşa se face că „teologia eliberării" continuă, şi în prezent, să fie importantă în Biserica Catolică din America Latină, care reprezintă, de fapt, marea majoritate a numărului credincioşilor catolici din lume. Totodată, cei „cîţiva preoţi, antrenaţi de un episcop sau altul", sînt astăzi de ordinul sutelor. Şi, după cum se ştie, aceşti preoţi şi episcopi cu credincioşii lor s-au constituit în Biserica Tradiţionalistă Catolică, cunoscută şi sub numele de Integristă, care a produs, din păcate, o nouă schismă în rîndurile credincioşilor Bisericii Romano-Catolice. Pornită, iniţial, din Europa, Biserica Tradiţionalistă Catolică dispune astăzi de-o structură organizată, cu şcoli proprii şi ierarhi şi preoţi şi în America Latină.

Pr. Dr. Ioan Dură

---

* Interesant de notat că, pe pagina din interiorul cărţii, ultima parte a titlului acesteia este prezentat astfel: „Dimensions spirituelles et politiques du message de Fatima" („Dimensiuni spirituale şi politice ale mesajului de la Fatima").

Cartea lui P. Gabriel numără 190 de pagini şi a fost editată de „Societatea de Studii Personalizate Aplicate" („Societé d'Etudes Personnalisées Appliquées").

Prefaţa este semnată de Grichka Bogdanov şi Igor Bogdanov.

1 P. Gabriel, *Pour comprendre la chute du communisme. Bras de Fer KGB — Vatican. Le KGB croyait-il à Dieu? Fatima... le secret de Dieu*", Paris, 1991, p. 108.

2 *Ibidem.*

De notat că mitropolitul Nicodim de Leningrad a fost „prietenul superiorului general al iezuiţilor, Pr. Pedro Aruppe" (p. 152), şi că prelatul rus avea să moară la Vatican, în braţele Papei Ioan Paul I, la 5 Septembrie 1978.

3 P. Gabriel, *op. cit.*, p. 108.

4 *Ibidem.*

5 *Ibid.*

6 *Ibid.*

7 *Ibid.*

8 *Ibidem*, p. 109.

9 *Ibid.*

10 *Ibid.*

11 *Ibidem*, p. 146

12 *Ibidem*, p. 147.

13 *Ibidem*, p. 109.

DIN VREMEA MEMORANDUMULUI

Alianţa românilor, sîrbilor şi slovacilor din regatul ungar

Conlucrarea pe terenul luptei de emancipare naţională între cele trei naţiuni asuprite din Ungaria dualistă a fost deosebit de activă, de vie în epoca mişcării memorandiste. Bunăoară, după Procesul Memorandumului, în care conducătorii românilor au fost condamnaţi la temniţă, în 28 noimebrie 1894 a avut loc o mare adunare populară al cărei scop era de a delibera în vederea continuării luptei, naţiunea română fiind deplin conştientă de drepturile sale politice-naţionale inalienabile.

Aici s-a hotărît o înţelegere de acţiune comună cu toate naţionalităţile oprimate din Austro-Ungaria şi convocarea unui Congres al naţionalităţilor, care, pe baza unui program, să lucreze pentru binele şi dezvoltarea naţională a fiecăreia dintre ele. Două raţiuni, mai ales, cereau convocarea grabnică a acestuia: crearea unui curent de opinie favorabilă naţionalităţilor din Ungaria în ajunul şi în timpul Congresului interparlamentar de la Bruxelles din 13 august 1895 şi modul cum erau concepute „serbările" mileniului Regatului ungar.

Întrunit la Budapesta în ziua de 10 august 1895, Congresul naţionalităţilor — ale cărui lucrări au fost conduse de Gh. Pop de Băseşti, Mihail Polit (sîrb) şi Pavel Mudron (slovac) — a fost aprobat şi susţinut cu toată puterea de naţionalităţi. S-a ajuns la concluzia — care constituie axa principală a programului stabilit — că naţionalităţile îşi vor putea cîştiga drepturile cuvenite prin organizare şi solidaritate, Congresul a hotărît continuarea politicii pasive faţă de Parlamentul de la Budapesta, atîta vreme cît legea electorală va menţine discriminarea faţă de naţionalităţi, iar pentru informarea Vienei trimiterea unui memoriu comun avînd drept corolar revendicarea autonomiei naţionale.

Între hotărîrile de o deosebită importanţă reţinem următoarele:

— Natura Statului ungar, produsă prin raporturile etnice şi prin dezvoltarea istoriei, nu permite ca un singur popor, care nici nu formează majoritatea populaţiei, să-şi aroge dreptul de a-şi forma singur statul. Numai totalitatea popoarelor Ungariei au dreptul de a se identifica cu Statul, după cum aceasta declarat este şi în legile existente...

— În faţa acestei periclitări, care prin fapte se pregăteşte a nimici condiţiile de existenţă ale celorlalte popoare ale Ungariei şi Transilvaniei care formează majoritatea ţării, românii, slovacii şi sîrbii din Ungaria şi Transilvania, susţinîndu-şi programele lor proprii naţionale de pînă acum, încheie alianţă pentru a-şi apăra cu toate mijloacele legale naţionalitatea lor şi nădăjduiesc că din acelaşi interes la această alianţă se vor adăuga şi ruşii (rutenii) şi germanii Ungariei... Drept bază firească are a se considera autonomia naţională în cadrul arondării comitatense.

— Popoarelor nemaghiare ale Ungariei, în cadrul hotarelor graiului lor, să li se dea deplină libertate, astfel ca respectivele teritorii autonome (Comitate, Oraşe municipale, Comune), prin aplicarea limbii naţionale la autorităţile administrative şi judiciare, să li se dea caracterul naţionalităţii respective...

— Din acest punct de vedere, românii, slovacii şi sîrbii nu se pot mulţumi cu aşa-zisa lege a naţionalităţilor din 1868. Această lege, după cum se pare, a fost adusă numai să servească înaintea străinătăţii pentru pretinsa toleranţă faţă de naţionalităţi. De fapt această lege nu se ţine şi este cu totul iluzorie... Dacă vreodată naţionalităţile vor fi puse în posibilitatea de a fi reprezentate în parlamentul ungar, ele vor stărui la schimbarea legii de naţionalităţi, în interesul principiilor autonomiei naţionale cuprinse în acest program şi anume ele vor insista ca datorinţa de a sprijini din mijloacele statului scopurile culturale ale diferitelor popoare din Ungaria să se execute imparţial în toate direcţiunile.

— Alianţa naţionalităţilor doreşte introducerea sufragiului universal, direct şi secret, doreşte o arondare mai dreaptă a cercurilor electorale, sistarea influenţării administrative în alegeri şi abrogarea acelor dispoziţii legislative, după care omisiunea plăţii contribuţiei atrage după sine pierderea dreptului electoral.

— Deoarece în Ungaria nu există nici o lege, pentru dreptul liberei întruniri şi asocieri, iar ordinaţiunile privitoare la această chestiune, fiind învechite şi echivoce, organele administrative le aplică în mod arbitrar, aşa că, pentru adunările publice şi pentru formarea de asociaţiuni ale naţionalităţilor, le pun în cale toate piedicile posibile; şi pentru ele, dreptul de întrunire şi asociere nu există. Alianţa naţionalităţilor pretinde crearea unei legi precise şi democratice pentru dreptul de întruniri libere şi asocieri.

— Deoarece prin sistemul actual autonomiile bisericeşti şi şcolare, garantate prin lege, au devenit iluzorii prin amestecul arbitrar din partea guvernului, alianţa naţionalităţilor cere respectarea autonomiei legale bisericeşti şi şcolare şi lărgirea ei în adevăratul înţeles al cuvîntului.

— Deoarece în Transilvania există o lege excepţională pentru afacerile de presă, iar în Ungaria libertatea presei e restrînsă prin impunerea cauţiunii, alianţa naţionalităţilor pretinde o lege unitară pentru libertatea nelimitată a presei.

— Alianţa naţionalităţilor doreşte libertatea pe toate terenurile şi astfel în prima linie luptă pentru libertatea confesiunilor existente. Din acest punct de vedere alianţa naţionalităţilor va lupta cu toate mijloacele legale pentru revizuirea legilor politice-bisericeşti, cu atît mai mult că acelea sînt îndreptate contra vieţii naţionale a tuturor popoarelor din Ungaria.

— Pentru ajungerea scopurilor propuse şi în vederea unei conduceri unitare, alianţa, slovacilor, sîrbilor şi românilor va fi reprezentată printr-un comitet ales de delegaţii sîrbilor, slovacilor şi românilor, care comitet va fi compus din cîte patru membri de fiecare naţiune.

— Acest comitet va dispune cele de lipsă spre efectuarea unei organizări şi se va îngriji ca din timp în timp, la toate ocaziunile să se ridice protest contra politicii de deznaţionalizare a deţinătorilor actuali ai puterii de stat.[1]

Am reprodus din hotărîrile congresului amintit, pentru ca în mod obiectiv să ne convingem de adevărata situaţie în care trăiau naţionalităţile din Ungaria.

În 1896 clasele dominante ungare au sărbătorit cu mult fast aniversarea unui mileniu de la descălecarea ungurilor în Panonia. Ele aveau intenţia să demonstreze Europei nu numai vechimea ungurilor, ci şi faptul că popoarele nemaghiare de sub coroana Sfîntului Ştefan sînt unite într-o naţiune politică ungară, deci în Ungaria nu există o problemă naţională.

Comitetul executiv al Congresului naţionalităţilor, în numele românilor, slovacilor şi sîrbilor din monarhia bicefală, a difuzat un *manifest protest* în care se ridică vehement împotriva serbărilor mileniului, document publicat în „TRIBUNA" sibiană.[2]

Considerînd serbările milenare — scria rigurosul cotidian românesc — drept „o amăgire optică pregătită pentru seducerea Europei", prin care aristocraţia ungară vrea să „demonstreze" existenţa doar a naţiunii politice ungare, şi că „popoarele nemaghiare ale Ungariei într-atîta s-au asimilat cu ungurii, încît subjugarea lor de acum o mie de ani o serbează ele înseşi, ca o festivitate îmbucurătoare. Ele voiesc să demonstreze Europei, că Ungaria, prin mijlocirea elementului dominator, a făcut progrese enorme în cultură şi că pretutindeni domneşte bunăstare şi bogăţie, deşi, tocmai contrariul corespunde realităţii. Considerînd această stare a faptelor în perfectă consonanţă cu adevărul, constatăm în modul cel mai sărbătoresc şi cel mai hotărît, că noi, cele trei naţiuni ale Ungariei, sîrbii, slovacii şi românii, existăm şi în acest an 1896, ca naţiuni vii, individuale, în faptă şi în realitate deosebite, înzestrate cu toate atributele naţionale, ca corpuri naţionale, care nu numai în decurs de o mie de ani, ci într-un timp mult mai îndelungat ne-am conservat fiinţa noastră naţională, personalitatea noastră naţională şi că avem voinţa clară şi hotărîtă de a exista, cu ajutorul lui Dumnezeu, tot aşa şi pe viitor. Declarăm totodată, că la aceste serbări cu caracter exclusiv naţional ungar, în multe privinţe foarte dăunătoare pentru noi, nicidecum să nu luăm parte, ci din contră, protestăm în contra acestor înscenări înşelătoare. Protestăm că înscenează o serbare în contra căreia se ridică majoritatea preponderentă a locuitorilor Ungariei".

Românii transilvăneni, Partidul Naţional Român nu numai că n-au participat la „serbările mileniului", dar au demascat încă odată reacţionarismul Ungariei aristocrate, inegalitatea naţională şi socială ce domnea în acest stat pe care-l considerau ,pe drept, ca nefiind al lor.

Această alianţă instituţionalizată, dacă vreţi, a celor trei naţionalităţi cu mare pondere numerică, productivă şi culturală din Ungaria dualistă, nu este decît o continuare a solidarităţii naţiunilor asuprite

(continuare în pag. a 4-a)

Arhid. prof. Constantin Voicu

POMENIREA EROILOR NEAMULUI*

Există un Calendar al Bisericii dar există şi un Calendar al Patriei sau al neamului. În Calendarul bisericesc sînt pomeniţi şi veneraţi eroii credinţei, adică martirii sîngelui din vremurile de persecuţie pentru Biserică şi martirii ascezei din vremurile de pace. Şi unii şi alţii şi-au închinat total viaţa lui Hristos, nepunînd nimic mai presus de slujirea lui Dumnezeu şi a semenilor lor, după îndemnul liturgic: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm". În Calendarul neamului sînt pomeniţi şi cinstiţi eroii care şi-au vărsat sîngele pentru apărarea şi neatîrnarea pămîntului strămoşesc, dar şi cei care şi-au închinat viaţa Patriei şi poporului lor prin fapte şi creaţii nemuritoare. Întotdeauna în Calendarele noastre sub formă de carte sînt pomeniţi alături de sfinţii din Sinaxar şi marile personalităţi şi eroii neamului. Dar şi într-un Calendar şi în celălalt există cîte o zi închinată tuturor sfinţilor şi respectiv tuturor eroilor, cunoscuţi şi mai ales necunoscuţi. Este vorba de *„Duminica tuturor sfinţilor"*, prima Duminică după Rusalii — alegerea ei vrînd să însemneze că sfinţenia este rodul lucrării Duhului Sfînt în om — şi *Înălţarea Domnului, „Ziua eroilor"*, care deşi au trecut în veşnicie, înălţîndu-se împreună cu Domnul la cer, rămîn totuşi, într-un fel ca şi El, şi pe pămînt prin amintirea faptelor lor.

„Eroi au fost, eroi sînt încă, şi-or fi în neamul românesc", zice frumos poetul. Căci Dumnezeu voindu-ne aici la „Poarta Europei", „în calea tuturor răutăţilor", şi mai ales voindu-ne unitari, a suscitat întotdeauna de-a lungul frămîntatei noastre istorii oameni curajoşi care în momentele de cumpănă să nu preţuiască nimic mai mult decît „sfînta libertate" şi „sfînta unitate". Răsună încă în urechile noastre ecoul strigătului tinerilor din Revoluţie: *„Vom muri şi vom fi liberi"*, cuvinte profetice, inspirate de Duhul lui Dumnezeu, revărsat în acele zile din belşug, ca la Cincizecime. Fără îndoială i-a inspirat şi întărit pe oştenii descălecătorilor de ţară, pe cei ai lui Ştefan cel Mare, ai lui Vlad Ţepeş sau Mihai Viteazul şi ai atîtor altor domnitori apărători ai gliei străbune, pe cuceritorii independenţi şi pe făuritorii întregirii neamului. Sînt nenumăraţi eroii neamului. Dacă i-am socoti numai pe cei mai apropiaţi de noi, din Războiul de Independenţă şi din cele două conflagraţii mondiale, cred că nu există familie în ţara aceasta care să nu aibă un erou în neamul ei. Astăzi îi pomenim pe toţi şi ne rugăm pentru toţi.

Dar fiindcă sîntem aici în cimitirul eroilor Revoluţiei din decembrie -989 îi pomenim mai cu seamă pe aceştia care sînt cei mai apropiaţi de noi. Şi-i pomenim pe nume, căci numele lor sînt vii în amintirea noastră şi vrem să le păstrăm mereu astfel. Este aceasta o sfîntă datorie! Căci ei au murit pentru libertatea noastră. Dacă astăzi noi sîntem liberi, sîntem pentru că ei au murit. Să nu uităm niciodată că darul libertăţii noastre este rodul jertfei lor. Şi să le fim de-a pururi recunoscători. Iată de ce locul acesta trebuie să devină un adevărat sanctuar şi loc de pelerinaj sfînt.

Printre numele pomenite aici sînt nu numai nume de români, ci şi cîteva de maghiari. Dovadă că şi aici maghiarii au fost alături de români în scuturarea jugului robiei. Iar exemple de acestea nu sînt puţine în trecutul nostru. Cînd iniţiativa a aparţinut maselor, acestea s-au înfrăţit şi la bine şi la rău. Lucrul acesta trebuie subliniat în contextul de după Revoluţie, cînd elemente şovine au căutat şi caută să manevreze masele pentru a le împotrivi. Ospitalitatea românească a devenit proverbială. Noi n-am cunoscut în istoria noastră războaie de cotropire, n-am rîvnit la bunul nimănui. Noi ne-am apărat doar „sărăcia şi nevoile şi neamul". Pentru că Dumnezeu ne vrea buni pe toţi, indiferent de neamul sau credinţa fiecăruia.

Eroii sînt ai tuturor celor ce vor pace şi înţelegere între oamenii acestui pămînt binecuvîntat. Căci pentru acest ideal ei s-au jertfit. Să nu le pătăm memoria, şi să le facem inutilă jertfa. Dimpotrivă să ne arătăm vrednici de jertfa lor, aducîndu-le astfel cinstirea cea mai înaltă. Şi să-l rugăm mereu pe Dumnezeu ca să aşeze sufletele lor împreună cu sfinţi Săi, la loc de odihnă veşnică în lumina cea neînserată a Slavei Sale.

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

---

* Cuvînt rostit în Cimitirul eroilor din Braşov la slujba parastasului în ziua Înălţării Domnului.

Un basarabean în Ardeal...

(Urmare din pag. a 2-a)

tri, cum a descris-o poetul.

La Sălişte, hora era în toi, cu satul întreg prezent. Vizitatorii de la *Sibii* erau cunoscuţi (I. Lupaş se născuse în Sălişte). Noutate era bărbosul „venit din România". A aflat, însă, că niţel cunoscut era şi el. De la un grup de studente a aflat că ele au citit cele ce a scris *bărbosul* în „Viaţa Românească" despre poetul ardelean, prezent la horă...

Pe basarabean l-au impresionat, cu precădere, tinerii dansatori, feciori şi fete, sănătatea şi vigoarea lor evidente, frumuseţea şi bogăţia ornamentală a costumelor lor naţionale, ţinuta şi eleganţa în dansuri... „Nu vezi feţe galbene, trupuri schircite, chipuri mohorîte... Nu e de mirare că cu atîta sănătate se îmbină atîta frumuseţe!...".

Masa, o agapă largă, s-a servit la „Cazină", cu mîncări săţioase şi băutură din belşug, cu destindere şi voie-bună. A cîntat Gheorghiţă lăutarul, un fîrtat de-a lui *Laie Chiorul*, „meşter şi el a nouă sate"... „Şi plînge arcuşul în mîna lui Gheorghiţă, şi... plîng şi eu", a notat basarabeanul. Noaptea tîrziu, s-au înapoiat la Sibiu.

A doua zi, călătorul ieşean a dat să plece, cu un tren, pe Valea Oltului. — Nu se poate, l-au oprit ceilalţi! Dacă n-ai văzut *Răşinarii*, degeaba ai venit!...

A rămas. A vizitat Răşinarii, locul natal al „cîntăreţului pătimirii" şi în cimitir cu mormîntul monument al Mitropolitului baron Andrei Şaguna, ASTRA, Banca „Albina", şcoli româneşti...

Şi pentru că tot a rămas, a continuat călătoria la Arad, şi alte localităţi, cu alte surprize... Dar aceasta-i altă poveste...

Cu frică de Dumnezeu...

(Urmare din pag. 1)

la noi şi Hristos plînge închis în Sfîntul Potir de nepăsarea noastră, a celor ce ne chemăm creştini după numele Lui.

Euharistia este „medicamentul nemuririi", aşa cum o numea Sfîntul Ignatie Teoforul, este unirea noastră cu Izvorul cel fără de moarte şi dătător de viaţă, cea care ne trece pe noi cu adevărat „de la moarte la viaţă şi pe pe pămînt la cer", la viaţa cea nouă întru care Hristos vieţuieşte de-a pururea, căci „moarte nu mai este". (Apoc. 21, 4).

Euharistia, în sens semantic, înseamnă „mulţumire", este mulţumirea pe care o aducem lui Dumnezeu Tatăl pentru „făgăduinţa vieţii care este în Hristos Iisus" (II Tit. 1, 1) pe care ne-a făcut-o cunoscută nouă prin Fiul Său „Cel care S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre, ca să ne scoată pe noi din acest veac rău de acum" (Gal. 1, 4).

Euharistia este un cuvînt provenind din limba greacă veche, o limbă moartă astăzi, deci un cuvînt mort în spatele căruia se ascunde viaţa, căci „cine mănîncă din piinea aceasta — adică din Hristos — nu mai moare" (Ioan 6, 50), ba mai mult „cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi în veci" (Ioan 6, 57). Viaţa cea veşnică o putem dobîndi în măsura în care îl dobîndim pe Hristos în viaţa aceasta, şi dobîndindu-l pe El şi făcîndu-ni-se nouă „viaţa noastră" (Col. 3, 4), vom dobîndi şi viaţa cea veşnică dimpreună cu toţi aleşii Lui.

În Euharistie Hristos ni se arată în taina altarului pe Sine viu iar noi primindu-l îl recunoaştem prezent mereu în mijlocul nostru. Pentru cei care ne împărtăşim, Hristos nu e doar un personaj care a trăit şi a pătimit pentru un ideal trecut, iar noi nu ne mulţumim să-i urmăm doar învăţătura, să-i păstrăm amintirea mergînd cu mintea în Palestina de acum 2000 de ani în urmă. Nicidecum, ci prin Euharistie, prin „taina vieţii şi a credinţei" — cum o numea Sfîntul Ciprian — Hristos a anulat distanţele şi veacurile, El e contemporan cu noi şi îşi imprimă în noi şi pînă la noi propria Sa viaţă, propria Sa suferinţă, propria biruinţă asupra morţii, propria învăţătură şi propriul Său adevăr.

Să ne străduim aşadar să-l primim pe Hristos cel Viu cît mai des în noi pentru ca să ne învrednicim să ne facem părtaşi ai Cinei celei tainice a Stăpînului şi a vieţii celei nestricăciose acum şi în veacul viitor pentru a fi pururea cu El căci El, Hristos, are „cuvintele vieţii celei veşnice" (Ioan 6, 68), şi să mărturisim astfel tuturor că El este „Hristos Fiul Dumnezeului Celui Viu" (Ioan 6, 69).

INFORMAŢII

— Luni, 1 iunie a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la Patriarhia Română la lucrările Comisiei care se ocupă de problema canonizării sfinţilor români.

Între 2—7 iunie a.c. Î. P. S. Sa a luat parte la Geneva în calitate de preşedinte la lucrările Conferinţei Bisericilor Europene.

— Luni, 8 iunie a.c., Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a luat parte la Simpozionul consacrat împlinirii a 300 de ani de existenţă a Liceului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu.

Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a rostit la sala mare a Casei de Cultură a Sindicatelor din Sibiu un cuvînt adresat elevilor şi profesorilor liceului, devenit acum Colegiul „Gheorghe Lazăr".

A urmat apoi vizitarea Colegiului „Gheorghe Lazăr" din Sibiu, prilej cu care Î. P. S. Sa s-a adresat din nou celor prezenţi la festivităţile jubiliare.

— Marţi, 9 iunie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat conferinţa preoţească din prot. Mediaş.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a vizitat şantierul noii biserici ce se construieşte în cartierul Vitrometan din Mediaş.

— Miercuri, 10 iunie a.c., Î. P. S. Sa a oficiat slujba parastasului la mormîntul marelui om de cultură „Arhidiaconul Gheorghe Lazăr", din oraşul Avrig, rostind un cuvînt de elogiu în memoria întemeietorului de şcoală românească dincolo de munţi.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a prezidat conferinţa preoţească din prot. Avrig.

A fost cercetată şi parohia Sebeşul de Jos, prot. Avrig, păstorită de P. C. pr. Gh. Boorel.

— Joi, 11 iunie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările conferinţei preoţeşti din prot. Făgăraş.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a făcut o vizită la Mînăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus, precum şi la şantierul noii biserici ce se constuieşte în oraşul Victoria, prot. Făgăraş.

— Vineri, 12 iunie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte, în Salonul albastru al Muzeului Bruckenthal din Sibiu, la adunarea omagială consacrată împlinirii a 700 de ani de atestare documentară a Spitalului din Sibiu (1292), prezentînd referatul: Bolniţele mănăstireşti în istoria grijii Bisericii pentru bolnavi — cîteva scurte precizări".

— Sîmbătă, 13 iunie a.c., Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe dl. prof. univ. Dr. Mircea Maiorescu, Ministrul Sănătăţii din România.

— Duminică, 14 iunie a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu prilejul Pogorîrii Sf. Duh (Rusaliile). După otpustul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de praznicul Cincizecimii şi semnificaţia lui în viaţa Bisericii Creştine. *Arhid. Visarion Bălţat*

În 28 aprilie a.c., a treia zi de Paşti, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie la de curînd înfiinţata mănăstire „Sf. Gheorghe" din preajma parohiei Buneşti, slujba fiind prilejuită de sărbătorirea primului hram al acestui aşezămînt spiritual în curs de zidire prin grija harnicului preot din Buneşti, Gh. Lup. Au vorbit: P. C. pr. prof. I. Moldovan, P. C. pr. Gh. Lup şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, spre zidirea sutelor de credincioşi prezenţi.

— Luni, 1 iunie a.c., P. S. Serafim, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a vizitat Seminarul teologic din Baia Mare, prilej cu care a adresat profesorilor şi elevilor un cuvînt despre „Teologie şi viaţă". Seara, P. S. Sa s-a întîlnit la Cluj împreună cu P. S. Episcop Irineu cu un grup de fraţi ostaşi din Cluj, cu care s-a discutat despre problemele care frămîntă mişcarea „Oastei Domnului" din Cluj.

— Marţi, 2 iunie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim a vizitat Centrul eparhial şi Seminarul Teologic din Alba Iulia unde s-a întreţinut cu profesorii şi elevii seminarişti despre „Învăţămîntul teologic în actualitate". Apoi s-a oferit elevilor un ajutor material.

— Joi, 4 iunie a.c., Înălţarea Domnului şi Ziua eroilor, P. S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit, din încredinţarea Î. P. S. Sale, Sf. Liturghie arhierească în biserica Bunei Vestiri din Braşov, după care s-a făcut parastas pentru eroii neamului la mormintele eroilor Revoluţiei din centrul oraşului, în prezenţa autorităţilor locale. P. S. Sa a vorbit despre semnificaţia praznicului Înălţării şi, respectiv, despre cinstirea eroilor. În continuare soborul de preoţi în frunte cu P. S. Sa s-a îndreptat spre sediul primăriei locale şi apoi al Prefecturii unde s-a făcut sfinţirea apei şi binecuvîntarea celor două clădiri ale administraţiei, în prezenţa autorităţilor şi multor funcţionari.

*

De la Societatea pentru cultură română în Lituania — Dacia, semnată de Lica Melnic-Zalakeviciene, preşedinta Societăţii „Dacia", am primit următoarea scrisoare: „Vilnius, 10 mai 1992. Slavă Domnului nostru Iisus Hristos! Stimaţi domni. Vă mulţumim pentru „Telegraful Român", pentru atenţia Dvs. îndreptată către sufletele noastre ostenite de străinătate în dorul nemărginit de o Patrie reîntregită şi cu adevărat creştină".

Redacţia „Telegrafului Român" se bucură că a putut şi poate aduce o fărîmă de lumină şi căldură în sufletele fraţilor noştri pe care vicisitudinile istoriei i-a aruncat la o asemenea depărtare.

*

A apărut, în sfîrşit, *Îndrumătorul bisericesc*, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1992, *al 140-lea an de apariţie*, se pare cel mai vechi almanah *cu apariţie neîntreruptă*. Lucrarea cuprinde 225 p., cu materiale de învăţătură religios-morală de mare actualitate, literatură religios-morală şi cu caracter naţional, proză, versuri etc., asupra cărora zăbovind cititorul poate avea „mari satisfacţii", precum ne scria de curînd dl. Corneliu Cristea din Oneşti, jud. Bacău, referindu-se la Îndrumătoarele tipărite de Arhiepiscopia Sibiului. „Despre rostul *Îndrumătorului* — spune Î. P. S. Mitropolit Antonie în: „În loc de Cuvînt înainte" — s-a scris an de an. El rămîne mereu acelaşi. Despre conţinutul celui de faţă, prefer să las fiecăruia bucuria de a-l descoperi. Un singur lucru aş vrea să-l sfătuiesc pe cititor. Cînd îl va avea în mînă, mai întîi să-l răsfoiască, apoi să-şi aleagă, după titluri, după autori şi după ochire peste pagini, textele pe care ar vrea să le citească mai întîi, şi aşa să purceadă la citirea lor. Încet. Fără grabă. Cu zăbavă. Cu meditaţie unde se cere meditaţie. Cu rugăciune unde se cere rugăciune. Şi cu toate celelalte sentimente şi gînduri, pe care autorii au crezut că e bine să li se împărtăşească".

Cartea se găseşte la Librăria eparhială din Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, unde poate fi comandată şi ramburs cu suportarea cheltuielilor de expediţie.

*

Cititorii „Telegrafului Român" sînt familiarizaţi de mult timp cu izbutitele cateheze ale P. C. pr. Sorin Cosma, profesor la Seminarul teologic din Caransebeş.

Episcopia Aradului a avut bunul gînd de a tipări într-un volum aceste cateheze, atît de necesare la ora actuală pentru preoţii noştri şi pentru toţi cei ce predau religia în şcoală.

Avînd peste 500 p., lucrarea a fost tipărită în tipografia eparhială din Sibiu, poartă titlul: *„Cuvinte ale dreptei credinţa — cateheze"* şi poate fi găsită la Episcopia ortodoxă română din Arad.

Lucrarea apare cu binecuvîntarea P. S. Dr. Timotei Seviciu, Episcopul Aradului, din al cărui cuvînt înainte reţinem şi următoarele: „În perspectiva cerinţelor mereu sporite privind intensificarea catehizării copiilor o atare lucrare este necesară şi de folos... Ridicîndu-se la numărul de o sută douăzeci..., catehezele prezentate sub titlul „Cuvinte ale dreptei credinţe" sînt elevate atît ca tematică abordată, cît şi ca formă de prezentare, potrivit celor mai adecvate metode pedagogice, respectînd şi programa analitică în uz, referitoare la doctrina, morala şi cultul Bisericii noastre, totul într-o structură unitară care permite înălţarea sufletească a cititorului".

*

Informăm cititorii noştri că la Centru arhiepiscopesc şi mitropolitan din Sibiu sînt în curs de apariţie încă două lucrări: *„Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos"*, de pr. prof. acad. Dr. Dumitru Stăniloae, lucrare extrem de binevenită în momentul de faţă cînd dumnezeirea Mîntuitorului Iisus Hristos este diminuată aproape cu totul de către unii „propovăduitori", precum şi *„Octoihul Mic"*, lucrare mult aşteptată de cîntăreţii noştri bisericeşti. Ambele lucrări apar cu binecuvîntarea Î. P. S. Mitropolit *Antonie* şi urmează a fi găsite în Librăria eparhială, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35.

Darurile Bisericii

(Urmare din pag. 1)

4. *Libertatea şi fericirea.* Toţi oamenii vreau să fie liberi şi fericiţi; toţi luptă pentru libertate şi aleargă neodihniţi după fericire, dar cîţi pot răspunde cu inima deplin împăcată că într-adevăr sînt liberi şi fericiţi? Toţi doresc să fie liberi în fericire şi nu sînt, deoarece nici libertatea, nici fericirea nu stau numai în puterea omului. Este liber cine este independent de păcat şi e fericit omul cînd a ajuns în comunitate de iubire şi unire sfîntă cu Dumnezeu. Aşa se face că sînt mai multe condiţii de fericire şi garanţii de libertate între oamenii simpli, săraci şi curaţi la inimă decît între cei bogaţi şi egoişti. Dar înţelepciunea aceasta o aflăm numai în Biserică.

5. *Comuniunea sfinţilor* şi în special *cultul morţilor.* Cu viaţa de dincolo de mormînt numai Biserica ne poate pune în legătură şi numai ea ne mîngăie cu bucuria învierii şi a revederii morţilor. Ea ne încredinţează prin învăţăturile ei revelate şi prin tainele şi slujbele ei sfinte că morţii trăiesc şi că între cei vii şi cei morţi există o comunitate de viaţă ca şi între Hristos şi Biserică şi că această comunitate se realizează prin rugăciuni, prin milostenii, prin Jertfa Crucii adusă pentru vii şi pentru morţi, — prin dragostea care nu cade niciodată (I Cor. 13, 8). Căci „de nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, sîntem mai de plîns decît toţi oamenii" (I Cor. 15, 19). Biserica este comunitatea de viaţă dintre toţi cei răscumpăraţi, vii şi morţi (adormiţi).

6. *Sărbătorile.* Nu ne putem închipui cum ar fi viaţa fără sărbători şi fără cîntări sfinte; cît ar fi de blestemată viaţa omului care ar trebui să muncească de dimineaţa pînă seara şi de la naştere pînă la moarte, fără de odihnă şi mai ales fără de sărbători sfinte. Pe de altă parte, petrecerile şi sărbătorile lumeşti obosesc în loc să recreeze, dezgustă în loc să satureze. Numai sărbătorile Bisericii sînt sfinte şi înălţătoare, aduc înfrăţirea între oameni şi cerul pe pămînt, înseninează frunţile încruntate, mîngăie inimile îndurerate, împacă sufletele învrăjbite şi revarsă peste capetele tuturor credincioşilor lumina şi roua binecuvîntării lui Dumnezeu.

7. *Preotul.* Oricîţi prieteni ar avea omul, cel mai bun şi mai dezinteresat este preotul, duhovnicul. El este slujitorul lui Dumnezeu şi sfătuitorul oamenilor, prietenul tuturor la bucurie şi mai ales la durere. El încreştinează copiii, încununează mirii, mîngăie pe cei întristaţi şi prohodeşte morţii; binecuvîntează munca, sfinţeşte casele, curăţă şi înnoieşte prin darul lui Dumnezeu sufletele. El este păstorul oilor, purtătorul crucii, învăţătorul şi misionarul tuturor idealurilor, sluga poporului, straja Bisericii şi apostolul tuturor dogmelor şi slujbelor ei sfinte şi sfinţitoare. Dacă numai pe acest om al lui Dumnezeu ni l-ar dărui Biserica şi ar fi destul ca să-i arătăm toată dragostea şi recunoştinţa.

8. *Sfînta Scriptură*, cartea descoperirii lui Dumnezeu, este unul dintre cele mai mari bunuri sufleteşti pe care ni le dăruieşte Biserica. Biblia este comoara Bisericii şi cartea vieţii, care numai în Biserică aduce slujbă lui Dumnezeu. Ea a fost asemănată cu o farmacie în care se află leacuri împotriva tuturor bolilor sufleteşti, din care cei nepricepuţi (sectanţii) iau otrăvuri în loc de leacuri tămăduitoare; cu o pădure în care cei neştiutori se rătăcesc şi cu o mare de înţelepciune în care unii se scaldă şi se curăţesc de toate întinăciunile, iar alţii se înnecă, se pierd şi se osîndesc. Sf. Scriptură este constituţia Bisericii, mai presus de toate cărţile, legile şi constituţiile lumii.

9. *Religia*, „legea" noastră cu toate comorile ei, este darul Bisericii. Toate popoarele îşi au legea lor, religia lor. Religia noastră este religia Bisericii. În ea ne-am născut şi ne-am botezat, în ea au trăit şi au murit părinţii şi moşi-strămoşii noştri, în ea găsim toate luminile şi mîngăierile şi ajutoarele de care avem lipsă în călătoria spre ţinta ultimă a vieţii. Cine trăieşte după cum ne învaţă religia Bisericii este un om bun, un creştin evlavios şi serios. Evlavia şi seriozitatea caracterizează pe omul religios.

10. *Pacea cu Dumnezeu* este marea răsplată a dreptilor, bunul suprem pe care îl dobîndesc cei ce primesc darurile Bisericii. Cine are pacea lui Dumnezeu în suflet, are liniştea şi lauda conştiinţei. Cine este în război cu Dumnezeu, are tulburarea şi întunecarea cugetului. Necredincioşii, nelegiuiţii şi vrăjmaşii lui Dumnezeu nu au pace în viaţă, nici linişte în suflet. Sînt urmăriţi de umbra gîndurilor şi a faptelor lor rele, cum au fost urmăriţi Cain şi Iuda, pînă la moarte. Pacea este binecuvîntare dela Dumnezeu şi se revarsă în lume prin lucrarea Bisericii. De aceea darul păcii încununează toate darurile Bisericii.

Iată ce ne dă Biserica şi *numai Biserica*. Bineînţeles că nu acestea sînt toate darurile Bisericii. În fiecare din cele înşirate aci se cuprind alte zeci de daruri, tot aşa de mari şi minunate şi nenumărate ca şi razele soarelui.

Încheiem această scurtă dare de seamă asupra darurilor Bisericii cu o mică socoteală, care priveşte în special pe oamenii care nu prea cercetează biserica. Într-un an sînt 365 de zile. Din aceste zile sînt 52 de Duminici, la care — adăugînd şi celelalte sărbători — trecem cu cîteva peste 80. Dacă din toate aceste Duminici şi sărbători scoatem orele de slujbe divine care se fac în biserici, abia putem face cîteva zile. Dacă socotim un minimum de timp care s-ar cere pentru cercetarea bisericii, cel puţin o oră pentru fiecare sf. Liturghie, şi dacă am aduna toate aceste ore, ele nu fac nici cinci zile din cele 365. Întrebarea ce trebuie pusă omului care se numeşte creştin şi nu merge la biserică, este aceasta: Din 365 de zile, cîte sînt într-un an, cîte ceasuri din ele dai tu lui Dumnezeu?...

După ce vorbim oamenilor despre darurile Bisericii, e bine să le punem şi întrebarea aceasta, ca să ne dăm seama nu numai de greşala ce o fac cei ce întreabă cu nepăsare şi încăpăţînare: Ce-mi dă mie Biserica, — ci mai ales de marea bunătate a lui Dumnezeu, care răsare soarele peste noi chiar şi atunci cînd din timpul pe care ni-l dăruieşte nu dăm Bisericii Sale decît prea puţin, sau — unii — nimic.

La Rusalii noi creştinii sărbătorim ziua Bisericii, ziua cînd a început a se propovădui Evanghelia de către Apostolii Domnului, ziua cînd s-au botezat cei dintîi creştini şi s-a întemeiat cea dintîi comunitate creştină, în Ierusalim. După una mie nouăsute de ani şi mai bine aşezămîntul acesta dumnezeiesc întrupează, ca şi la început, tinereţea veşnică a Duhului şi puterea tainică a neîncetatei înnoiri, ca şi natura şi viaţa, ca niciun alt aşezămînt din lume. În acest timp cîte societăţi nu s-au nimicit, cîte tronuri nu s-au răsturnat, cîte împărăţii nu au dispărut de pe faţa pămîntului — şi Biserica a rămas. A triumfat, pentrucă Biserica prin fiinţa, prin firea, prin rostul şi scopul ei este în vecii vecilor luptătoare, binefăcătoare, mîntuitoare şi briuitoare.

Plini de dragoste faţă de Casa Domnului, credincioşii se roagă şi exclamă, ca şi Psalmistul (Ps. 83, 1—4):

Fericiţi sînt cei ce locuiesc în casa Ta; în vecii vecilor te vor lăuda.

Alianţa românilor, sîrbilor şi slovacilor...

(Urmare din pag. a 3-a)

din Austro-Ungaria: cehii, croaţii, slovacii, sîrbii, rutenii, din anii precedenţi, cu marea acţiune naţional-politică a românilor transilvăneni împotriva sistemului dualist oprimator, atît din vremea cînd se pregătea acţiunea memorandistă şi Memorandumul românilor a fost înaintat la Viena şi făcut cunoscut Europei, cît mai ales cînd se pregătea şi se desfăşura penibila înscenare judiciară de la Cluj, din 1894, cînd întreaga conducere politică a românilor era aruncată în închisoare; în aceeaşi măsură ea premerge acţiunea unită, solidară a naţionalităţilor asuprite în parlamentul Ungariei — şi nu numai — la începutul veacului al XX-lea, cînd mişcarea naţonală românească, Partidul Naţional Român va trece la o politică deschisă şi activă, care va include şi activitatea parlamentară.

1 *Congresul naţionalităţilor*, 10 august, Budapesta, în „Telegraful Român", nr. 86 din 1895; T.V. Păcăţian, *Cartea de Aur sau luptele politice naţionale ale românilor de sub coroana ungară*, vol. VII, Sibiu, 1913, p. 702—706.

2 *„Tribuna"*, nr. 87 din 1896.

*

Ne permitem să facem o mică rectificare: Costul unui exemplar din broşura: *„Ce folosim însemnîndu-ne cu semnul Sf. Cruci"*, anunţată într-un număr anterior al publicaţiei noastre, este de *20 lei*, în loc de 15 lei cum s-a comunicat.

Semnalăm... Semnalăm...

(urmare din numărul precedent)

Dr. K. Epting, preşedintele Comitetului de Studii al Conferinţei Bisericilor Europene, a fost printre „delegaţii fraţeşti" la Sinodul episcopilor de la Roma. El a scris după aceea că regretă faptul că Sinodul n-a luat în considerare nici una din sugestiile delegaţilor de alte confesiuni. Ba chiar mai mult: de protestanţi nici nu s-a vorbit şi el n-a înţeles dacă Bisericile din Europa sînt şi ele partenere în efortul de re-evanghelizare, sau obiecte de re-evanghelizare?

Dr. K Epting consideră Sinodul de la Roma *„un modest început"* şi n-ar vrea să constate că *„e un început într-o direcţie greşită"*.

Nici noi n-am vrea aşa ceva!

● Vasile Lovinescu (+1984), un scriitor de adîncă gîndire şi fină observaţie, atras mai ales de mit şi de simbol, a scris un eseu despre Ciubăr-Vodă, pe care i l-a prefaţat, evident postum, în 1992 Florin Mihăiescu (Steaua XLIII, nr. 1, p. 26 şi urm.). Eseul e interesant şi cam din aceeaşi categorie cu „Creangă şi creanga de aur", adică plin de neaşteptate implicaţii şi interpretări, care ne arată încă odată — dacă mai era nevoie — cam ce înseamnă a fi un om de cultură, şi ce poate lega şi dezlega cultura. Îmi vine totuşi să adaug faţă de dubiul exprimat mai sus: *era nevoie!* Este nevoie să ni se aducă aminte ce este cultura, mai ales cînd cultura începe să devină, pe ici pe colo (prin părţile esenţiale, cum se zice), altceva ieşind la nişte suprafeţe la care ies de obicei nişte obiecte după ploaie!

Semnalez aşadar acest eseu, ca fapt de cultură.

Dar aş reţine din el şi un citat din Alexandri care mi se pare profetic folosit de Vasile Lovinescu:

Mă-nchin şi cred, Moţoace, în datini strămoşeşti:
Ca-n dogmele preasfinte a legii creştineşti;
Cred că treptat se pierde a neamului fiinţă,
Cînd el se depărtează de-a bunilor credinţă.

Da! Cred că astă ţară, lipsită de noroc,
Sătulă-i de-a fi astfel tot scoasă-n iarmaroc,
De-a trece ca o vită din mînă-n altă mînă,
Şi zimbrul să ajungă un bou ce toţi îl mînă.
Cam aşa e cu credinţa!

Şi cum zimbrul! Trebuie adus în ogradă şi ogrăzii să-i întărim gardurile!

● La Chişinău s-a reaprins o veche candelă: a reapărut revista „Luminătorul" după aproape 50 de ani de cînd lumina ei a fost stinsă. Întemeiată încă înainte de 1918, în ianuarie 1908 de către preotul iconom stavrofor Constantin Popovici, ea s-a publicat în *limba română* şi nu era numai a clerului, ci a întregului popor român din Basarabia şi, înainte de 1918, şi de dincolo de Nistru. În Comitetul de redacţie au lucrat, în afară de păr. Constantin Popovici şi alţi cunoscuţi oameni ai Bisericii şi culturii basarabene, precum pr. ic. stavrofor Serghei Bejan, unul din marii directori ai Seminarului Teologic din Chişinău, prot. Ioan Ştiucă, prot. Vladimir Loghin, pr. Ilie Tocan, pr. Petru Comerzan, pr. Pavel Grosu, prof. univ. Const. N. Tomescu ş.a. Printre cei care au dat o nouă strălucire revistei a fost şi mitropolitul Gurie Grosu, cunoscut unionist în 1918, de pe cînd încă nu era mitropolit.

Acum, „Luminătorul" reapare ca revistă a eparhiei Chişinăului şi Moldovei, şi a Societăţii culturale şi bisericeşti „Mitropolitul Varlaam". Iniţiativa îi aparţine părintelui Petru Buburuz, preşedintele Societăţii sus-numite, acum şi decan al Facultăţii de Teologie din Universitatea din Chişinău. Ea apare cu binecuvîntarea Î. P. S. Arhiepiscop al Chişinăului şi Moldovei Vladimir, care cheamă la reintegrarea tuturor *„în vechile şi străbunele valori naţionale şi spirituale, care s-au format avîndu-le ca izvor pe cele creştine, cultivate în mediul strămoşilor noştri daco-romani încă de însuşi apostolul Andrei"* (Cuvînt înainte).

Un Cuvînt înainte scrie şi părintele Buburuz, care publică şi un studiu: *„Tradiţia apostolică a sfîntului Ipolit Romanul"*. Emil T. Vrabie, conferenţiar la Institutul de Arte, scrie despre *„Un filozof dat uitării"*, fiind vorba de Alexandru Sturza, cu prilejul împlinirii a două sute de ani de la naştere. Revista nu-şi putea marca începutul fără să-şi reamintească de Alexei Mateevici: *„Autorul nostru — Alexei Mateevici"* (de Sava Pînzaru). Dintre cărturarii basarabeni în viaţă, este prezentat părintele Dr. Paul Mihail, prezentarea fiind urmată de un studiu al său, semnat împreună cu fiica sa Dr. Zamfira Mihail; *„Cartea românească veche tipărită în Basarabia (1812—1830)"*.

Revista tipăreşte de asemenea scrisoarea P. F. Patriarh Teoctist în legătură cu declararea *Independenţei* Republicii Moldova şi, la sfîrşit, Hotărîrea Guvernului Republicii de reînfiinţare a Facultăţii de Teologie din Chişinău (Nr. 1, 1992).

Au mai apărut şi alte numere.

Felicităm pe fraţii basarabeni pentru reluarea publicării „Luminătorului", cu care mulţi dintre noi am crescut, luînd din el lumină spirituală şi naţională. Fie ca rolul important pe care l-a avut de la înfiinţare pînă la desfiinţare de către autorităţile sovietice, să-l aibe din nou în viaţa Basarabiei ca parte din trupul Ţării.

Începutul e bun!

*

● Revista „Biserica românească" din Milano (XVII, 63, 1992) reproduce o pagină frumoasă a lui Petru Comarnescu: *„Virtuţile sufletului basarabean"*, pe care autorul le leagă de felul cum e trăit creştinismul în Basarabia şi din care izvorăsc *modestia, blîndeţea, bunătatea, generozitatea, ospitalitatea, dărnicia, prietenia, iertăţia, mila, armonia* şi *adîncimea* cu care toate acestea sînt trăite.

Revista reproduce de asemenea un articol de Anatolie Gondiu despre *„Biserica din Basarabia"*. Mai publică sub titlul *„Filosofie şi religie"* un interviu al lui Nicolae Steinhardt, monahul de la Rohia, parte dintr-un volum pe care îl pregăteşte Zaharia Sângeorzan, sub titlul: *„Profetul de la Rohia"*, în care e vorba şi de mulţi oameni ai Bisericii, despre care Părintele Nicolae dă importante mărturii.

*

● Editura „Humanitas" a scos în 1991 o ediţie nouă, cu studiu biobibliografic, a cărţii lui Ion Nistor: „Istoria Basarabiei". Studiul e semnat de Stelian Neagoe (p. V—XXXVI). E o restituire şi o readucere în memorie nu numai cuvenită, ci şi necesară, astăzi cînd toţi trebuie să reînvăţăm totul despre noi înşine, despre istoria, drepturile şi datoriile noastre. Istoria românească e şi astăzi în facere şi prefacere, şi trebuie repusă în albia ei firească, între hotarele ei şi în sufletele tuturor românilor de pretutindeni.

*

● Teodor Vârgolici ne-a dat o nouă ediţie: „Mustul care fierbe", a lui Octavian Goga, „o carte despre fierberile de ieri şi de azi", cum scrie editorul în dedicaţia sa (Buc. ed. Scripta, 1992). Printre eseurile adunate în această carte, în trecut interzisă, este şi unul despre „Basarabia" (p. 164). Reproducem sfîrşitul, acum ca şi atunci cînd a fost scris, la fel de actual: *„Cît despre duşmani, de unde ar veni şi spre orice colţ şi-ar aţinti privirea, ei pot fi convinşi că toate părţile alcătuitoare ale ţării noastre sînt închegate în acelaşi trup şi destinul lor se confundă. Noi putem fi astăzi săraci sau bogaţi, potoliţi sau dornici de o soartă mai bună, dar suntem una şi nu ne mai desparte nimenea"* (p. 166).

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 iulie
1992
Nr. 25—26

Gheorghe Lazăr, arhidiaconul culturii româneşti*

Nu sînt absolvent al Liceului „Gh. Lazăr" din Sibiu, dar vă rog să mă credeţi că, gîndindu-mă la şcoala mea, la Seminarul Teologic din Chişinău, pot trăi uşor sentimentele Dvs., alături de Dvs., şi voi vorbi ca şi cum aş fi un fiu al Liceului.

Desigur vă aşteptaţi să spun, protocolar, cîteva lucruri de prin cărţi, despre şcoala aceasta cu o istorie îndelungată, care a dat culturii şi Bisericii din Transilvania atîtea personalităţi în toate perioadele ei — latină, germană, maghiară şi română — dar sînt sigur că o vor face mai bine decît mine, din viaţa lor, fie foştii elevi, fie foştii şi actualii profesori şi cercetătorii istoriei şcoalelor noastre. Şi apoi, vă mărturisesc că, atunci cînd inima mea are ceva de spus, nu se poate mărgini la formalităţi protocolare. Aşa că o să mă răbdaţi cîteva minute în plus, decît probabil v-aţi propus, invitîndu-mă. Am venit astă noapte de la Geneva şi mi-am adunat gîndurile în avion, deci cam cu capul în nori, uitînd că, uneori, valoarea unei cuvîntări stă în scurtimea ei! Sper să nu fiţi adepţii unei asemenea idei!

Şcoala, purtînd astăzi numele lui Gh. Lazăr şi care de azi înainte va fi numită „Colegiul Gh. Lazăr", împlineşte 300 de ani de existenţă. M-am gîndit să binecuvîntez această aniversare, dăruind un gînd acestui mare Arhidiacon al culturii româneşti, care a fost Gh. Lazăr. *Arhislujitor.* Aceasta înseamnă arhidiacon. Sper ca oamenii Bisericii să nu-mi ia în nume de rău această metaforă, „Arhidiacon al culturii", care nu vrea deloc să umbrească faptul că Lazăr a fost într-adevăr cleric, arhidiacon, deci slujitor ortodox.

S-a zis — şi cu greu s-ar putea spune cine a zis cel dintîi — eu am scris un studiu despre aceasta şi nu m-am lămurit nici măcar eu! — că *„soarele românilor de la Bucureşti răsare"*. Şi cine ar contrazice aceasta? Nu ca să contrazic deci, ci ca să completez ideea cu o contribuţie transilvăneană la actul genezei luminii bucureştene, mi-aş permite să adaog — permisiunea pe care mi-o dă sărbătoarea de azi — *că soarele Bucureştilor a răsărit şi de la Avrig!*

Aşadar, domnilor şi doamnelor, eu despre Gh. Lazăr vă voi spune cîteva cuvinte. El a fost elev al şcolii ce-i poartă numele şi a devenit apoi unul din marii părinţi ai învăţămîntului românesc.

Cînd s-a întemeiat acest Liceu din Sibiu, Transilvania nu era prea bogată în şcoli — se presupun zece mai însemnate — deşi, dincolo de munţi, domnea un domnitor iubitor de cultură, Constantin Brâncoveanu (1688—1714), în Moldova apăruseră cronicarii Grigore Ureche, Miron Costin (+1691), Nicolae Costin (+1712), iar Dimitrie şi Antioh Cantemir îşi făceau educaţia acasă cu Ieremia Cacavela, poliglot cu studii la Lipsca şi Viena, iar din 1688 pînă în 1691, deci un an înaintea întemeierii şcolii din Sibiu, Dimitrie Cantemir va studia şi va scrie opera sa de dimensiuni mai mult decît europene, la Constantinopol, ca student al Academiei Patriarhale, cu profesori vestiţi: Antonie, Alexandru Mavrocardat, Meletie din Arta, Hrisant Notara, Ilie Miniat, şi cu legături apusene însemnate, precum ambasadorii Franţei (P.A. de Chateauneuf şi Cariol), ai Olandei (Collier), Rusiei (Petru

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALA
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt la Sărbătorirea tricentenarului Colegiului „Gh. Lazăr" din Sibiu, la Casa Sindicatelor, 8 iunie 1992.

ŞTEFAN CEL MARE
DREPTCREDINCIOS VOIEVOD ROMÂN

Toată suflarea românească, din care fac parte şi cei aşezaţi pe alte meleaguri decît cele strămoşeşti, îşi aminteşte cu profundă pioşenie, că în urmă cu 488 ani, Moldova îşi conducea pe ultimul său drum din ţară pe Ştefan cel Mare, care a fost chemat la Domnul, Stăpînul viilor şi al tuturor timpurilor. (Iov XIV, 5).

Rămăşiţele pămînteşti mult trudite au fost depuse în cripta de la Mînăstirea Putna, pregătită cu 12 ani mai înainte. Inscripţia de pe lespedea de mormînt, nu ne spune că a murit, ci că el „s-a strămutat la locaşurile cele veşnice" (Ioan XIV, 12). Această noţiune are un înţeles naţional că: trăieşte etern pentru ţara lui şi un înţeles creştin, căci noi creştinii ştim şi credem din moşi, strămoşi, că: viaţa nu se sfîrşeşte la mormînt (Ioan V, 24).

Data morţii, este considerată la creştini, trecerea la o altă viaţă nouă cu Iisus Hristos (Ioan XIV, 3). O zi importantă (Eclesiastul VII, 1), cînd posteritatea foloseşte realizările celui trecut în veşnicie, drept simbol şi exemplu de urmat.

Înzestrat din copilărie cu o puternică credinţă, înclinat spre cele sfinte şi iubitor de glia străbună, ca urmare a educaţiei exercitată de mama sa Doamna Oltea şi tatăl său Bogdan al II-lea, istoricii din totdeauna au fost nevoiţi să i-o sublinieze şi să găsească în aceste însuşiri creştine, explicaţia faptelor săvîrşite de Măria Sa.

Ca om al datoriei depline, s-a dovedit un adevărat fiu al Bisericii strămoşeşti, cu mare frică de Dumnezeu şi împlinitor al convingerilor sale religioase ortodoxe. Mărturii externe şi interne au dovedit că: a condus cu rîvnă, jertfelnicie, eroism şi conştiinţă creş-

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierodiacon Ciobîcă Teofilact
Mînăstirea Putna

Sfîntul Ioan Botezătorul

În iconomia dumnezeiască a mîntuirii neamului omenesc, îşi găseşte rostul său şi personalitatea sacră a sf. Ioan Botezătorul, care încheie şirul proorocilor Vechiului Testament. „Toţi proorocii şi legea au proorocit pînă la Ioan" (Matei 11, 13). Despre el a zis proorocul Maleahi cu circa 400 de ani înainte: „Iată că eu voi trimite pe îngerul meu şi va găti cale înaintea feţei mele" (Maleahi 3, 1). Ioan Botezătorul este „un glas care strigă în pustie": „Gătiţi calea Domnului, pregătiţi, în pustie, cărarea Dumnezeului vostru" (Isaia 40, 3). Acestea sînt dovezi, că în planul de mîntuire a omenirii a fost cuprinsă şi misiunea de înaintemergător al lui Mesia, prin a cărui activitate urma ca „toată valea să se umple, tot muntele şi dealul să se netezească, toate povîrnişurile să ajungă cale netedă şi toate crestele stîncoase, vale adîncă" (Isaia 40, 4). Despre el a zis Domnul prin gura psalmistului, că „voi pregăti un sfeşnic, pentru Unsul meu" (Psalm 132, 17).

Acestea ne vin în sprijin, spre a înţelege necesitatea zămislirii, la bătrîneţe, a acestui copil al rugăciunii şi al minunii. La ceasul tămîierii, în templul Domnului, arhanghelul Gavriil i-a vestit preotului Zaharia, că rugăciunea lui a fost ascultată şi soţia lui va naşte un fiu. Din pîntecele maicii sale va fi plin de Duhul Sfînt... El va merge înaintea Domnului, cu duhul şi cu puterea lui Ilie" (Luca 1, 15 şi 17). Pentru starea sa îndoielnică în faţa îngerului vestitor, preotul Zaharia a rămas mut, pînă s-a născut pruncul. Atunci, prin scrierea pe tăbliţă a confirmat cele spuse de arhanghelul Gavriil, că Ioan este numele pruncului şi de îndată i s-a dezlegat graiul. Cu glas proorocesc a grăit Zaharia despre prunc, că prooroc al Celui Preaînalt se va chema şi va merge înaintea feţei Domnului, spre a găti căile lui (Luca 1, 76).

Sf. evanghelist Luca spune despre copil că „creştea şi se întărea cu duhul. Şi a fost în pustie pînă în ziua arătării lui către Israil" (Luca 1, 80). Acolo a dus Ioan viaţă aspră de pustnic, plină de evlavie. A urmat exemplul profeţilor legii vechi, care se retrăgeau în singurătate sau chiar în pustie, spre a duce viaţă solitară, practicînd asceza. Veşmîntul său era din păr de cămilă şi încins cu curea împrejurul mijlocului, iar hrana lui consta din lăcuste şi miere sălbatică (Matei 3, 4). Şălaşul lui nu putea fi altceva decît o peşteră sărăcăcioasă oferită de întinsul pustiului.

Printr-o viaţă trăită în post şi rugăciune, s-a călit Ioan pînă la data ieşirii lui la propovăduire. Cu rigurozitatea informaţiei care îl caracterizează, sf. evanghelist Luca ne spune, că în al 15-lea an al împărăţiei Cezarului Tiberiu, pe cînd Ponţiu Pilat era procuratorul Iudeii, Irod tetrarh al Galileii, l-a chemat Domnul pe Ioan să propovăduiască botezul pocăinţei, spre iertarea păcatelor (Luca 3, 1—3). A ieşit atunci la el „Ierusalimul şi toată Iudeia şi toată împrejurimea Iordanului" (Matei 3, 5), spre a fi botezaţi de Ioan în apa Iordanului şi mărturisindu-şi păcatele. „Metanoite", adică „pocăiţi-vă — le-a zis călugărul de la Iordan —, că s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Matei 3, 2). Prin predica s-a le-a cerut oamenilor să se căiască pentru păcatele lor şi să facă fapte bune, spre a promova astfel o schimbare radicală a vieţii lor.

Pui de năpîrcă, le-a zis fariseilor şi saducheilor, în auzul mulţimilor. Puşi în slujba intereselor partinice, aceştia au venit la botez fără intenţii vădite de a se căi pentru păcatele lor şi fără dovada faptelor bineplăcute lui Dumnezeu. Ştiindu-se a fi descendenţi ai lui Avraam, chibzuiau că n-ar putea fi osînditi, dacă se reţin de la căinţa pentru păcatele săvîrşite. Şubredă le-a fost motivarea, căci Dumnezeu poate ca şi din pietrele acelor locuri să ridice fii lui Avraam.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Convocarea şi tematica unui Sinod Ecumenic

Din secolul al VIII-lea (787), Creştinismul a fost lipsit de mijlocul de oficializare doctrinară şi canonică, nemaiţinîndu-se un Sinod Ecumenic. Pînă în acest secol, noua religie se bucurase de Simbolul apostolic de credinţă, apoi de Simbolul niceo-constantinopolitan, care oficializase *Crezul* sau Mărturisirea de credinţă a celor două sinoade ecumenice, ţinute la Niceea (325) şi Constantinopol (381). Au urmat hotărîrile celorlalte cinci Sinoade Ecumenice şi s-au cristalizat alte Mărturisiri de credinţă, în organică continuitate doctrinară, aparţinînd unor personalităţi religioase, între care numărăm şi *Omologhia* mitropolitului Petru Movilă, oficializată la Sinodul panortodox, ţinut la Iaşi (1642). Toate aceste Mărturisiri de credinţă fac parte din Sfînta Tradiţie, al doilea izvor al Revelaţiei divine, şi atestă o normalitate a desfăşurării vieţii religioase creştine.

Motivele întreruperii acestui flux de viaţă religioasă sînt complexe şi aparţin elementului uman, care intră în componenţa fenomenului religios. Domnul Iisus Hristos a dorit ca toţi creştinii să fie „una", şi aşa se roagă pînă astăzi Biserica Ortodoxă în timpul Sfintei Liturghii, căci şi cultul, ritualul, cîntarea, mişcările liturgice, datinile şi morala, fac parte din acea Tradiţie. Au intervenit, însă, deosebirile subiective umane, determinate de înţelegeri variate doctrinare, de primaţii revendicate, individual sau colectiv, care au vărsat venin şi discordie în relaţiile frăteşti ale creştinilor. Reprezentanţii Domnului Iisus Hristos, pe pămînt şi în istorie, nu mai aveau ochi să se vadă şi se duşmăneau. Formalismul şi juridismul din Vechiul Testament renăscuseră sub alte forme, tot atît de nocive, înlocuind pacea şi dragostea. Sinoadele Ecumenice s-au rărit, apoi nu s-au mai ţinut, Bisericile crestine recurgînd la sinoade locale şi particulare, rezolvîndu-şi problemele doctrinale şi canonice. Stagnarea şi încetarea ţinerii acestor organe de oficializare doctrinară au adus mari prejudicii şi greutăţi dezvoltării normale a trăirii religioase.

În lipsa oorganului ecumenic, Bisericile s-au mulţumit cu surogatele locale, particulare, apoi chiar cu păreri teologice sau *teologumene* dogmatiste, care se reduceau la „individualul şi subiectivul doctrinar" al unor bogoslovi Preţul acestor teologumene era determinat de întemeierea lor doctrinară pe cît mai multe dogme ecumenice. Se formulau deci, epigonic, alte dogme pe temelii vechi. Era o aparenţă de dezvoltare doctrinară, dar cerinţele dezvoltării istorice ale vieţii religioase nu erau satisfăcute totdeauna, nici nu erau, universal, admise.

Ţinerea unui Sinod Ecumenic actual depinde deci de factori umani, care au ridicat piedici formale „superficiale, în calea continuităţii realizării planurilor divine, hotărîte de Mîntuitorul şi

(Continuare în pag a 3-a)

Pr. prof. univ. Dr. Petru Rezuş

Canonizări de sfinţi români

În şedinţa sa din 20 iunie 1992, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărît canonizarea unui număr de 19 sfinţi români: Cuviosul *Ioan de la Prislop* (13 sept.), ierarhul martir *Antim Ivireanul* (27 sept.), preoţii mărturisitori *Ioan din Galeş* şi *Moise Măcinic din Sibiel* (21 oct.), cuviosul *Antonie de la Iezeru — Vîlcea* (23 nov.), cuviosul *Daniil Sihastru* (18 dec.), cuviosul *Gherman din Dobrogea* (29 febr.), episcopul *Iosif Mărturisitorul din Maramureş* (24 apr.), arhiepiscopul *Ghelasie de la Rîmeţ* (30 iunie), iarahul *Leontie de la Rădăuţi*, Dreptcredinciosul voievod *Ştefan cel Mare şi Sfînt* (2 iulie), cuviosul *Ioan Iacob Hozevitul* (5 aug.), cuvioasa *Teodora de la Sihla* (7 aug.) şi martirii *Constantin Vodă Brîncoveanu* cu cei patru fii: *Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul Ianache* (16 aug.).

O comisie sinodală, avîndu-l în frunte pe Î.P.S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, a desfăşurat de-a lungul a mai mulţi ani o intensă activitate pentru pregătirea documentelor şi studiilor necesare canonizării acestor sfinţi. Mai întîi Comisia a alcătuit o listă cu un număr mare de nume de „oameni ai lui Dumnezeu", care au intrat în conştiinţa generaţiilor din locurile unde au trăit ca adevăraţi sfinţi ai lui Dumnezeu, fiind cinstiţi sub diferite forme. Mai apoi ea s-a oprit la cei de mai sus, ceilalţi urmînd a fi canonizaţi ulterior, cărora le-a cercetat cu de-amănuntul viaţa şi activitatea, ca şi influenţa lor în întărirea credinţei şi spiritualităţii ortodoxe strămoşeşti, îngrijindu-se totodată de alcătuirea de către persoane competente a Sinaxarului fiecăruia (viaţa pe scurt), ca şi a slujbelor închinate lor, care vor intra în ediţia viitoarelor Minee — cărţi liturgice cu slujba sfinţilor din cele 12 luni ale anului. De asemenea, Comisia s-a îngrijit de alcătuirea icoanelor fiecărui sfînt ca şi a Tomosurilor de proclamare (acte sinodale prin care autoritatea bisericească recunoaşte sfinţenia unei persoane şi o proclamă ca atare, recomandînd-o cinstirii tuturor credincioşilor).

Plenul Sfîntului Sinod, în şedinţa sa din 20 iunie a.c., a examinat toate actele înaintate de Comisia Sinodală de Canonizare, făcînd observaţiile de rigoare (cele mai multe cu privire la chipul iconografic al sfinţilor, uneori mai puţin reuşit) şi a decis canonizarea lor, ea înscriindu-se pe linia Tradiţiei ecumenice a Bisericii Ortodoxe. S-a hotărît ca proclamarea solemnă a acestor sfinţi români să se facă după toată rînduiala, în prezenţa tuturor membrilor Sf. Sinod, la biserica Sf. Ierarh Spiridon cel Nou din Bucureşti, a doua zi, 21 iunie, „Duminica tuturor sfinţilor".

În aceeaşi şedinţă, Sfîntul Sinod a hotărît generalizarea cultului sfinţilor români canonizaţi în anul 1950 şi proclamaţi ca sfinţi cu cinstire locală în 1955, ca şi a cultului altor sfinţi autohtoni care fie că s-au născut şi au vieţuit pe pămîntul românesc, fie că au fost doar martirizaţi în părţile noastre, fiind cinstiţi ca sfinţi şi de alte Biserici. Dintre aceştia amintim doar pe: Sfîntul Cuvios *Paisie de la Neamţu* (15 nov.), *Sf. Betranion*, episcop de Tomis (25 ian.), Sf. Mucenici *Zotic, Atal, Camasie* şi *Filip* de la Niculiţel (4 iunie), Sf. *Nifon*, Patriarhul Constantinopolului (11 iunie), Sf. Mucenic *Ioan cel Nou* de la Suceava (24 iunie) etc.

Totodată, Sf. Sinod a hotărît instituirea *Duminicii Sfinţilor Români*, care va fi prăznuită în prima Duminică după Duminica Tuturor Sfinţilor, aşadar a doua după Rusalii.

Proclamarea oficială a noilor canonizări de sfinţi români, a generalizării cultului celor proclamaţi în 1955, precum şi anunţarea instituirii „Duminicii Sfinţilor Români" s-a făcut cu mare solemnitate, în 21 iunie, Duminica Tuturor Sfinţilor. Soborul slujitor de

(Continuare în pag. a 3-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

UNITATE FĂRĂ UNIATISM

Este ideea rezumativă a unui articol publicat de teologul catolic Prof. Dr. Suttner din Viena („Einheit der Ortskirchen ohne Uniatimus", în rev. „Theologisch-praktische Quartalschrift", 1992, p. 116—122). Pornind de la faptul că „Biserica există în istorie ca Biserică locală", autorul consideră că „fiecare Biserică are dreptul şi obligaţia de a administra harul dumnezeiesc într-un mod corespunzător locului şi timpului, iar celelalte Biserici au datoria de a respecta libertatea necesară în acest sens". Unitatea Bisericii ecumenice trebuie înţeleasă, astfel, ca o armonie între Bisericile locale.

„Dar dacă între Bisericile locale nu există comuniune, ci schismă, atunci ele au obligaţia de a înlătura cît mai repede neînţelegerile". Calea cea mai potrivită este dialogul. „Uniatismul — însă — este o cu totul altă cale. El nu susţine dialogul, ci cere supunere" sau, cum spunea Yves Congar, „întoarcere", prin care unul dă şi altul primeşte, prin care „nu se caută apropierea reciprocă, ci supunerea unei părţi de către cealaltă parte".

Cauzele acestui fapt sînt mai mult de natură istorică. Dar comisia de dialog teologic ortodox-romano-catolic „nu trebuie să se ocupe de trecut în vederea blamării eventualului vinovat, ci trebuie să studieze vechile greşeli pentru ca ele să poată fi înlăturate. Ea trebuie să se îngrijească de concepţiile eclesiologice şi pastorale ale unei unităţi fără uniatism, şi trebuie să găsească reglementări corespunzătoare. De asemenea, comisia are misiunea de a da naştere în Bisericile locale a unui proces de recepţie a dialogului, prin care majoritatea lărgită a episcopilor, preoţilor şi credincioşilor să respingă vechile proceduri uniate şi să promoveze o pastorală care mijloceşte unitatea Bisericilor surori autonome fără uniatismul uniformist".

Asist. Drd. Irimie Marga

UBI BENE, IBI PATRIA?...

Cum oare-ar suna o vorbă românească
Dulce, într-un mediu depărtat, străin?
Cum ar fi, tu limba lor de nu ai şti-o,
S-o auzi, în jurul tău cînd vin, tot vin?

Chiar poeţi de-ar fi acolo, multe genii,
Cum fără de Eminescu să te ştii?
Teiului iubit să nu-i mai simţi mireasma?
Teiul, pază doar aici la căpţîi.

Cîmpurilor noastre creşte-le belşugul.
Datini nu-s acolo, ca aici, la noi.
Lin, la noi plutesc în matcă rîuri-rîuri,
Susur de izvoare, cîntec în zăvoi.

În triumfuri Caraimanul creasta-şi suie.
Văi vezi, multe, frumuseţe de eden.
Voi, aceste toate le vedeţi acolo?
Auziţi al doinei dulce, sfînt refren?

Petre Pascu

„Zis-a cel nebun în inima sa"

(Ps. 13, 1)

Cu ani în urmă mă aflam în una din vestitele stîne din Carpaţii de curbură, unde s-a plămădit varianta clasică a nemuritoarei noastre Mioriţe, stînă la care mă cunoşteam bine cu ciobanii, care, între altele, mi-au relatat şi următoarea întîmplare.

Cu cîteva zile înainte — spuneau ei — au trecut pe la stîna lor şi un tînăr student din satul nostru, spunîndu-mi-l pe nume şi pe care îl ştiam bine.

Se găseau în postul Sf. Marii şi, în acei ani, chiar şi la stînă se postea de majoritatea ciobanilor, dacă nu chiar de toţi. Văzînd acest lucru, tînărul nostru „intelectual" i-a luat puţin în derîdere pe ciobanii care posteau, încercînd să le demonstreze că postul este un obicei perimat, nepotrivit cu viziunea pe care ştiinţa ne-o aduce acum asupra lumii, că, la urma urmelor, „nici nu există Dumnezeu".

Nu ştiu dacă acest tînăr student a convins pe cineva cu spusele sale, căci baciul, mai marele stînii, încheie povestirea cu următoarele: Oare (cutare) este nebun, spunîndu-ne nouă aşa ceva.

Precum vedem, logica omului din mulţime, a celui cu mintea nepervertită, confirmă ceea ce proorocul şi regele David a scris încă acum aproximativ 3000 de ani cînd a încrestat şi aceste cuvinte: *„Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu"* (Ps. 13, 1). A nega pe Dumnezeu, aşadar, este o manifestare nefirească a omului, cel în cauză dînd dovadă de nefuncţionalitate a tuturor mecanismelor fiinţei sale lăuntrice. Aceasta în primul rînd prin faptul că neagă, ignoră realitatea, evidenţa, care ne dovedeşte la tot pasul prezenţa lui Dumnezeu şi religiozitatea oamenilor. Probabil că astfel de motive îl făcea pe gînditorul Petre Ţuţea să arate că „eu cînd discut cu un ateu e ca şi cum aş discuta cu uşa" (Petre Ţuţea: Între Dumnezeu şi neamul meu, Bucureşti 1992, p. 280).

S-a spus încă din vechime de către Plutarh: „Priviţi pe faţa pămîntului. Veţi vedea poate cetăţi fără întăriturii, fără legi, veţi întîlni popoare care nu cunosc scrierea şi întrebuinţarea banilor, dar un popor fără Dumnezeu n-a văzut încă nimeni". „Niciodată n-am întîlnit în ştiinţa mea ceva care să se opună ideii de religie" — va spune în zilele noastre marele savant A. Einstein. „Omul, ca întreg, nu poate fi gîndit decît biblic" — afirmă şi Petre Ţuţea.

Într-adevăr, dacă unora le vine greu să accepte faptul că Dumnezeu ni s-a descoperit, ni sa revelat, cum se mai spune, că El ne-a grăit despre Sine şi voia Sa cu privire la noi oamenii, prin proorocii Vechiului Testament şi apoi prin însuşi Fiul Său întrupat, Domnul nostru Iisus Hristos, trebuie să subliniem că despre Dumnezeu ne vorbeşte nu numai Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, ci încă o foarte mare carte, şi anume marea *Carte a Naturii*. În această carte poate citi oricine, cu ştiinţă sau neştiinţă de carte şi cu adevărat au citit oa-

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

(urmare din pag. I-a)

Andreevici Tolstoi), și nu fără bune legături la curtea lui Ahmed al III-lea, pe care îl vizita adesea, dar și cu legături profitabile cu grecii din Fanar, încă în plină strălucire.

Școlile în Principate erau peste tot grecești, după instalarea fanarioților, deși se învăța și latina și alte limbi occidentale și orientale. Cultura era însă preponderent grecească și va dura așa pînă la sfîrșitul epocii fanariote. Nu trebuie să exagerăm însă, afirmînd exclusivitatea culturii grecești în Principate. Era mare, dar nu exclusivă. Spre sfîrșitul secolului al XVII-lea începe să-și facă loc limba română și confruntarea va dura un secol, pînă la Revoluția lui Tudor Vladimirescu și la reinstalarea domniilor pămîntene, la apariția în Moldova a mitropolitului Veniamin Costache și a lui Gheorghe Asachi, iar în Țara Românească a lui Gheorghe Lazăr.

În Moldova să nu-l uităm pe Lazăr Leon-Asachi, primul traducător în românește al Logicii lui Condillac, traducător al lui Epictet înainte de 1821 — traduceri descoperite de subsemnatul *(vezi Lazăr-Leon Asachi în cultura română*, Sibiu 1985) și, mai înainte, să nu uităm de monumentala *Biblie a lui Șerban Cantacuzino* (1688), în românește, tipăritură continuată de Constantin Brâncoveanu, operă probabil colectivă, a lui Nicolae Milescu, a fraților Greceanu, a lui Mitrofan, viitor episcop al Buzăului și, poate, și a altora.

Dar Transilvania a fost înaintea tuturor! Să nu uităm manuscrisele rotacizante din Transilvania și, că, în Transilvania apăruse în românește *Catehismul calvinesc* în sec. 16, căruia îi răspundea mitropolitul Varlaam, că Udriște Năsturel și Stolnicul Cantacuzino (1640—1716) își scriau opera în *românește*, și tot în Ardeal este tocmai epoca în care scrie cronicarul Gheorghe Brancovici (1645—1711), e adevărat, în sîrbește, în parte, dar traduce și în românește o *Carte de rugăciuni*, un *Catehism* și o *Carte către adevărații călători*.

Am spus aceasta pentru a atenua părerea că grecii ne cuprinseseră în întregime! Influența lor era totuși mare. Erau plini de orgoliu, crezînd că ei sînt singurii în limba cărora se poate face cultură!

În Transilvania lupta nu s-a dat cu grecismul, ci cu limbile stăpînitoare, mai ales cu germana și apoi cu maghiara.

Sînt cunoscute în istoria Liceului „Gh. Lazăr" de azi cele trei epoci de pînă la unire: latina 1692—1850, germana 1850—1867, maghiara 1867—1918, și apoi româna, instalîndu-se ca a patra epocă abia după 1918. Poate că a fost bine că perioada latină a fost din 1692 pînă în 1850, deci cea mai lungă și poate că nu e cu totul întîmplător că aceasta este tocmai perioada cînd înflorește Școala Ardeleană.

Dar o perioadă germană în cultură, mai ales în scrierile istorice, a existat și înaintea perioadei latine, și concomitent cu ea. Să ne amintim, de pildă, de cronicarii sași începînd cu Johannes Tröster (1666) și Toppeltinus (1667) cel folosit de cronicarii moldoveni. Tröster a fost pînă nu demult ignorat, ceea ce am relevat în cartea mea *„Romanitate, Continuitate, Unitate"*. Întreaga pleiadă de sași care le-a urmat, a scris în germană în epoca latină. Școlile au fost preponderent germane după 1850. Dar ecoul emancipării din Principate trece munții cu ușurință. Latina era limba Europei. Îmi vine să cred că românii o cultivau în cultura elevată, scrisă, *ca pe limba lor*. În vorbire, aveau direct româna. Necazul a fost însă că latina era și limba catolicizării! Noroc că se acompania cu trezirea latinității.

Pe la mijlocul secolului al XVII-lea se nasc cei care vor deveni corifeii Școlii Ardelene. Gh. Șincai (1754) se naște cu vreo 20 de ani înaintea lui Gheorghe Lazăr (1779 sau 1782), Petru Maior de asemenea (n. 1756). Dimitrie Eustatievici, ortodox, și mai devreme (n. 1730). Gheorghe Lazăr se va dezvolta și își va desăvîrși cultura în plin reviriment emancipativ românesc. Și n-ar trebui să se uite că Școala Ardeleană începe cu Dimitrie Cantemir, al cărui ms. *„Hronicul vechimii româno-moldo-vlahilor"* a fost cumpărată din Budapesta de Petru Maior. Și n-ar trebui să se uite, de asemenea, cronicarii și contribuția sașilor — ex. Tröster — la afirmarea romanității românilor. Școala Ardeleană e o încununare. Dar școlile românești vor apare masiv în Transilvania abia în secolul al XIX-lea, cînd Șaguna va dubla numărul lor, iar Vasile Stroescu va fi mai apoi mecenatul lor. La piariștii din Cluj Gh. Lazăr va fi studiat sigur în latinește. Școala era catolică. Bieții români trebuiau să se declare catolici, ca să fie primiți mai ușor în școli! Așa a făcut și Lazăr! S-a declarat unit. În 1802 trece la *Liceul, tot catolic*, din Sibiu, deci acum exact 190 de ani a fost elevul Școlii care e astăzi „Colegiul Gh. Lazăr". Avea în jur de 18 ani. Cursurile erau deci în latinește. Nu ușoare. Îl găsim în cataloage în clasa V-a, de fapt ultima. Face apoi cursuri de drept la Cluj, dar studiază aici și limbi străine, și teologie, și filosofie.

Lazăr se distanțează în mod clar și rapid de colegii lui, dovedind aptitudini excepționale pentru o gamă de discipline care frizau enciclopedismul. A propos de „gamă", cînd se va întoarce la Sibiu de la Viena, cu un număr impresionant de calificări — filosofie, drept, pedagogie, literatură, matematică, inginerie, științe militare, agrimensură, medicină, teologie — va fi numit printre altele și profesor de muzică, unde mai apoi va fi suplinit de Moise Fulea. Există acte prin care

Gheorghe Lazăr...

Moise Fulea — activ și el în Școala Ardeleană ca autor de bucoavne — își cerea drepturile materiale pentru suplinirea catedrei de muzică a lui Gh. Lazăr..

Gheorghe Lazăr a făcut și doi ani de teologie ortodoxă la Karlovitz, voind a se face preot. Nu i-a plăcut însă mitropolitului sîrb Vladimir Stratimirovici. Nu va fi fost prea supus sîrbizării, ceea ce i se potrivește. În 1810 merge din nou la Viena și se apucă de alte studii, începînd și traduceri de cărți religioase și de manuale în românește. Își vedea un viitor în învățămînt și în pedagogie.

În 1812 e numit profesor la Seminarul din Sibiu. Nu reușește să-i placă nici episcopului Vasile Moga — era între ei o evidentă diferență de cultură. Astfel de diferențe pot supăra pe cei mari în altceva decît în cultură! Nimic nou sub soare! Din aceleași motive nu reușește cînd candidează la scaunul de episcop la Arad, în 1815. Va rămîne toată viața arhidiacon. Dar conflictul cu autoritatea bisericească, încă supusă sîrbilor — sîntem înainte de Șaguna — progresează pînă la înlăturarea lui din învățămînt. A făcut și imprudența de a se declara de partea ideilor liberale ale vremii, întruchipate atunci de Napoleon, cu ecouri vii din revoluția franceză.

Așa ajunge Lazăr meditator la Brașov, la o boieroaică, Ecaterina Bărcănescu, de unde, în 1816, trece munții. A fost o trecere providențială. *A doua descălecare după Negru Vodă!* Abia acolo, în București, Lazăr își descoperă adevărata statură intelectuală, cunoștințele enciclopedice. Teologul arhidiacon e angajat inginer hotarnic, căci era și inginer. Și apoi, îndată, își afirma *ideea genială de a înlocui învățămîntul grecesc, cu unul românesc*. La Sf. Sava el devine profesorul *pe românește* al unor discipline socotite pînă atunci inaccesibile limbii române, limbă socotită inferioară. Face aceeași demonstrație pe care o vor face mitropolitul Veniamin și Gheorghe Asachi în Moldova, anume că toate științele și filosofia se pot preda și în românește.

Lazăr devine astfel ctitorul învățămîntului universitar românesc, în Țara Românească. Pe locul unde a fost școala de la Mînăstirea Sf. Sava — azi dispărută — i s-a ridicat o statuie. Ar fi trebuit să fie atît de înaltă, încît să se vadă din toate colțurile țării!

Cu calificare și de inginerie militară, în 1821 a devenit îndată consilierul militar al Domnului Tudor, instalat la Cotroceni, intrînd în prietenie și cu un alt prieten și sfătuitor al lui Tudor, episcopul Ilarion al Argeșului.

Opera culturală, științifică, mai mult didactică decît scrisă, reformatoare, a lui Gh. Lazăr îl așează în rîndul ctitorilor de cultură românească, înconjurîndu-i capul frumos și ochii vii, pătrunzători ca de profet, cu aureola nemuririi.

Oamenii mari au însă și necazuri mari. E un mare păcat că ochii celor ce ar trebui să recunoască la timp valorile, le recunosc cel mai adesea numai după moartea eroilor, cînd recunoașterea sau recunoștința sînt comode și nu mai stîrnesc invidii și gelozii. Cu mulți s-a întîmplat aceasta. Cu mulți se mai întîmplă și azi! Și așa va fi mereu. Bolile de ochi, provocate de soare, se vindecă numai după ce apune soarele. Cît soarele e sus, invidioșii nu-l pot privi și-și întorc privirile spre micile umbre! Dar nu umbrele dau măsura adevărată a cuiva.

Lazăr îmbolnăvit, cît de boală cît de tristețe, căci tot o boală e și aceasta, a fost dus de un văr la o vie de lîngă București, apoi luat de fratele său la Avrig, în 1823, cu cărțile lui în căruță, ca să aibă mîngîierea studiului, pînă la moartea care l-a găsit acasă, în același an 1823, după o odihnă de cîteva luni, după întoarcerea de la București. Din iunie pînă în septembrie. Se vede că avea nevoie de odihna veșnică!

Nu voi insista asupra operei sale pedagogice-didactice, Simpozionul organizat de Dv. se va ocupa desigur și de ea, ca și de întreaga perioadă, cu contribuția ei culturală, în timpul celor 300 de ani de existență a Liceului Lazăr: El e o mîndrie a Sibiului cultural cu toate necazurile prin care a trecut, stăpînirile impunîndu-și limbile lor.

Să-i felicităm din inimă însă pe cei de după 1918 și de azi, fie că sînt în funcțiune, fie că sînt la binemeritata pensie, și să-i asigurăm de respectul și de prețuirea noastră.

Cercetînd cataloagele Liceului și istoriile lui, cu emoție găsești acolo, în afara numelui lui Gheorghe Lazăr Avrigensis, doi copii ai lui Moise Fulea, pe Simion Balint, fost prefect al lui Avram Iancu, pe Ilie Măcelaru, condamnat la moarte în 1848 și scăpat prin grațiere, colaborator eminent al lui Șaguna, pe Ion Popasu, devenit episcop de Caransebeș, pe August Treboniu Laurian, pe Sava Popovici, profesor la Seminarul din Sibiu, pe Iacob Bologa, notarul Adunării Naționale din 3—/15 mai 1848, pe Ioan Pușcariu, stegarul Adunării din Blaj de la 1848 și inițiatorul *Astrei*, pe Axente Sever, pe Nicolae Cristea, profesor în Sibiu și redactor al „Telegrafului român", condamnat în procesul Memorandumului, pe Visarion Roman, redactor al „Telegrafului român", membru corespondent al Academiei Române, pe Ioan Hania, pe Zaharia Boiu, și apoi, mai aproape de noi, pe Ștefan Cicio Pop, pe Lazăr Triteanu (ajuns episcop de Roman), pe Octavian Goga, pe Ioan Lupaș, pe Onisifor Ghibu, pe Aurel Vlaicu și pe mulți alții.

Nu știu cîte licee se pot mîndri cu atîtea nume mari date istoriei culturii românești și luptei pentru menținerea credinței, a limbii și a naționalității în Transilvania.

Aici ar trebui să termin. Vă mai cer o îngăduință. Nu mă lasă inima să nu încerc o mică reparație care i se cuvine lui Gh. Lazăr, pentru că unele considerații de dinainte din 1989, asupra vieții și operei lui, rănesc conștiințele noastre și ne fac vinovați față de dînsul. Fiindcă nu voi mai avea ocazia să intervin în cursul Simpozionului, îmi îngădui o precizare acum. Am făcut acest lucru și la Miercurea Ciuc, la un Simpozion „O. Goga", cu privire la ceea ce s-a numit „reabilitarea" lui Goga, și a fost de fapt falsificarea lui. Pentru ca opera lui Goga să poată circula, a trebuit să fie scoasă de sub zodia satului creștin, terminologia și metafora religioasă din poezia sa a trebuit să fie considerate *„ale vremii"*, nu ale sale și chiar considerate reminiscențe nesănătoase de familie și de educație.

Ei bine s-au îndrăznit, sau poate s-a recurs strategic la astfel de „interpretări" și cu privire la Gh. Lazăr. El, teologul, profesorul de teologie, arhidiaconul, candidatul la episcopie, traducătorul lucrării „Învățătura ortodoxă" a arhiepiscopului Platon Levșin, pentru că fieresc a avut contacte cu iluministul veacului, a fost trecut în categoria celor ce *„exclud guvernarea legilor divine asupra istoriei"* (v. *Dict. Lit. rom. de la origini pînă la 1900*, Buc. 1979, p. 490). Iată un fals, o falsificare inadmisibilă. Nu sînt partizanul arderii cărților, dar ce ar trebui să facem cu asemenea afirmații otrăvite și otrăvitoare?

În loc să se vadă în contactele lui cu iluminismul — cum a fost cazul foarte multor oameni ai Bisericii, ex. Lazăr-Leon Asachi, care traduce Logica lui Condillac — în loc să se vadă în acestea deschiderea Bisericii față de cultură și științe, pe care o susținem și azi, s-a văzut în acestea capitularea Bisericii, secularizarea ei, laicizarea ei totală. Fals. Gheorghe Lazăr e trecut printre secularizatori, afirmîndu-se că școala lui avea un caracter eminamente laic, uitîndu-se că Teologia era materia principală în cursul superior, pentru cei care se pregăteau pentru preoție.

Gheorghe Lazăr va face ca numele unui domnitor, altfel obscur, Ioan Gh. Caragea — cel cu ciuma, de care nu știu cît era de vinovat — să rămînă în istorie ca cel care la 24 martie 1818 a semnat anaforaua (decizia) Eforiei Școalelor *de a se întemeia prima școală superioară românească*. Gh. Lazăr introduce acolo, afară de inginerie, geometrie, agrimensură, matematică, și primul curs de istorie națională. Cît era Lazăr de important în epocă, ne-o arată și faptul că el va ține discursul la înscăunarea mitropolitului Dionisie (1919), va dedica un discurs domnitorului Grigorie D. Ghica (1822) și va fi prietenul și sfătuitorul lui Tudor Vladimirescu. Este probabil și printre primii noștri kantieni și, desigur, primul mare erudit și enciclopedist, în întrecerea în epocă cu Gh. Asachi din Moldova.

Felicităm pe profesorii și elevii acestei școli tricentenare, Liceul „Gh. Lazăr", care elevi și profesori cresc sub coroana acestui mare nume al culturii românești.

ȘTEFAN CEL MARE

(Urmare din pag. 1)

ținută țara și poporul, care pe bună dreptate l-a numit „cel Mare" și implicit „Cel Sfînt".

Frumoasele sale pisanii de la numeroasele ctitorii ajunse pînă la noi, altele dispărute pe parcurs, documentele interne sau cele destinate străinătății, inscripțiile de pe mormintele înaintașilor săi și cea de pe mormîntul său de la Putna, nu pot fi o simplă titulatură cancelaristă sau o formulă protocolară. Ele sînt însăși concepția sa personală religioasă. În actele de danii, putem vedea pagini de o mare înălțime moral-religioasă și frumusețe sufletească. Recunoaștem nu numai limba, alcătuirea frazelor și vorbirea personală a dreptcredinciosului voievod, ci mai ales adînca lui concepție teologică, identică cu cea a Bisericii noastre.

După tradiție Ștefan cel Mare purta cu sine, în special la nesfîrșitele sale războaie un triptic, care se păstrează la Muzeul Mînăstirii Putna. Pe steagul țării, era brodat Sfîntul Marele Mucenic Gheorghe, considerat ca fiind patronul oștirii. Un exemplar se află în original, la Muzeul Militar Central din București.

Elocventă este și certitudinea marelui voievod în rolul și necesitatea Sfintelor Slujbe ce se săvîrșesc în biserici și mînăstiri, atît pentru cei vii, cît și pentru cei adormiți. Însuși statornicește sorocul cu grijă, cu deplină cunoaștere a rînduielilor tipiconale, cu nestrămutată credință, nădejde și dragoste de Dumnezeu și de oameni, să fie pomenit în viață și după moarte, după cum este obiceiul „Sfintei și Dumnezeiești Biserici Ortodoxe".

Veșnicia care urmează dincolo de mormînt n-a fost pentru el o simplă vorbă, ci o tainică realitate, pentru care s-a pregătit toată viața sa. Amănunțul biografic, redat de cronicarul Ion Neculce, în „O samă de cuvinte", cînd a cerut sfatul lui Daniil Sihastru, oglindește prețuirea sa pentru oamenii îmbunătățiți duhovnicește din Carpații noștri, pe care uneori îi cerceta. Situație ce s-a repetat și cu un alt pustnic din Dobrovățul de lîngă Vaslui.

Biserica a cunoscut o înflorire necunoscută pînă la el. În Transilvania înființează episcopia Vadului pe Someș și cea a Feleacului de lîngă Cluj. Mitropolia țării avea sufragane, episcopia de la Roman și cea de la Rădăuți, conduse de ierarhi cărturari și patrioți numiți de el. Cu toții sînt amintiți în documentele vremii, în termeni foarte reverențioși, alături de egumenii mînăstirilor mari.

Corpul clericilor și monahilor de toate gradele și categoriile era destul de numeros. (La sfințirea Mînăstirii Putna, din 3 septembrie 1470, au fost 64 slujitori numai la Sfîntul Altar).

Mărinimia sa sufletească s-a dovedit și prin eliberarea din robie ca și iertarea unor boieri fugari, ca Mihul și alții, care se făcea în prezența înaltului cler.

Înaintea bătăliei de la Războieni (1475) s-a hotărît post și rugăciune, ca Dumnezeu să izbăvească țara de primejdie. În general, nu și-a atribuit sieși numeroasele sale biruințe și realizări ci lui Dumnezeu. Iar atunci cînd a suferit și cîte o înfrîngere, le-a considerat ca o pedeapsă de la Cel de Sus. Vedem în aceasta nu numai absența trufiei, dar și faptul că denotă concepția păcatului, inerent oricărui om virtuos, (III Regi VII, 46). Evenimentele istorice, transformările interne, viața prosperă și duhovnicească a Bisericii îi formează un adînc univers spiritual creștin și plin de responsabilitate.

Toate acestea le-a făcut ca un creștin convins, pentru mîntuirea sufletului său și spre slava lui Dumnezeu, spre care și-a îndreptat gîndurile și nădejdea, ori de cîte ori a fost la vreo strîmtorare sau necaz, bucurie sau nenorocire.

A fost un inegalabil ctitor de mînăstiri și biserici, pe care le-a înzestrat în bună parte. În vremea domniei sale artele bisericești iau o mare amploare. Raporturile între stat și Biserică erau cele mai bune, mai armonioase și pilduitoare.

Toate generațiile de români de 5 secole ca și astăzi, s-au închinat cucernic și cu lacrimi, fac metanii și sărută marmora de pe mormîntul său, în special frații noștri de peste Prut. De-asupra mormîntului veghează candela aprinsă de urmașii săi, dovadă că chipul său strălucește în simțirea românească, ca steaua polară, care nu apune niciodată.

Numele său e pe buzele tuturor românilor. E cunoscut și lăudat în toate limbile pămîntului, căci așa preamărește Dumnezeu, pe cei ce-L cinstesc pe El prin faptele lor, (Ps. 111, 6).

Vor ști poeții și scriitorii din totdeauna, să dea glas iubirii nemărginite, cu care de peste 4 veacuri poporul a înconjurat și mai departe decît hotarele Moldovei, chipul de viteaz bun, cuminte și sfînt al celui mai mare om, ce s-a ridicat dintre români, afirmă N. Iorga, iar C.C. Giurescu, istoric român din vremea din urmă, spune: „Această unanimitate de elogii ne arată cît de puternică a fost personalitatea lui Ștefan cel Mare, cît de mult a impresionat pe contemporani și pe urmași. Chiar dușmanii au trebuit să recunoască marile sale însușiri și să se încline în fața faptelor sale, care vorbesc mai limpede decît orice laude".

Așteptăm cu bucurie duhovnicească, ziua de 2 iulie 1992, cînd și Biserica va pronunța oficial ACTUL DE CANONIZARE, a dreptcredinciosului voievod Ștefan cel Mare, consfințind prin aceasta ceea ce, deja, poporul nostru a făcut-o imediat după moartea Măriei Sale; dată cînd vom înălța rugăciuni și cîntări, întru eterna sa pomenire, ca refrenul de la Icoasele Acatistului său: „Bucură-te Ștefane, purtătorule de biruință, mare voievod al Moldovei".

Sperăm și credem că Actul Solemn va alina păsurile noastre, în special al fraților noștri români de peste Prut; nădăjduiam să ne vedem visul împlinit, prin „Unirea cea Mare".

Sfîntul Ioan Botezătorul

(Urmare din pag. 1)

Vameșilor le-a cerut să nu ia cu nimic mai mult decît este stabilit. Pe ostași i-a sfătuit să se mulțumească cu leafa tocmită și să nu năpăstuiască pe nimeni.

Celor ce, în cugetele lor se întrebau dacă el este Hristos, le-a spus: „Eu botez cu apă, dar în mijlocul vostru se află unul pe care voi nu-l știți, care vine după mine și care a fost înaintea mea și căruia eu nu sînt vrednic să-i desleg cureaua încălțămintei" (Ioan 1, 26—27). Acesta vă va boteza cu Duhul Sfînt și cu foc. El are lopata în mînă și va curăți aria sa și va aduna grîul în jitniță, iar pleava va arde-o cu foc nestins" (Matei 3, 11—12).

În timp ce Ioan Botezătorul își dezvolta activitatea sa în părțile Iordanului, la Betabara, a venit a el Iisus, din Nazaretul Galileii, ca să-l boteze. Ioan nu-l știa pe Iisus, dar a simțit apropierea Lui, ca înainte cu 30 de ani, cînd a tresăltat în pîntecele maicii sale, la intrarea Sfintei Fecioare Maria, în casa rudei sale, Elisabeta. În persoana lui Iisus, Ioan a văzut pe „Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan 1, 29). „Eu am trebuință să fiu botezat de tine și tu vii la mine?" (Matei 3, 14). Astfel mărturisea Ioan, că Domnul Iisus, fiind fără păcat, nu are trebuință de pocăință și de botez.[1] Iisus a cerut lui Ioan să-l boteze, pentrucă, în acel moment, Iisus a luat asupra sa păcatele altora și vrea să izbăvească omenirea de păcate. Pentru stabilirea raporturilor normale ale omenirii cu Dumnezeu, omenirea nu mai era în stare să revină singură, prin mijloace proprii, fără ajutor de sus.[2] Ioan a pătruns înțelesul celor grăite de Iisus și s-a învoit a-l boteza, spre a-și da concursul la opera de mîntuire a neamului omenesc, pe care Iisus o avea de îndeplinit și pe care avea să o înceapă atunci.[3]

Sentimentul de copleșitoare smerenie ce l-a stăpînit pe Ioan în fața lui Iisus, este sugestiv exprimat de autorul sacrosanct, în cîntarea bisericească: „Venit-ai, Doamne, chip de rob luînd, botez cerșind, cel ce nu știi de păcat. Văzutu-te-au apele și s-au temut, cutremuratu-s-a Înaintemergătorul și a strigat grăind: Cum va lumina sfeșnicul pe lumină? Cum va pune mîna robul pe Stăpînul?"

Dacă odinioară, porumbelul cu ramură de măslin în cioc i-a vestit lui Noe, că s-au retras apele potopului, de această dată Duhul Sfînt s-a pogorît din cer în chip de porumb, adeverindu-i lui Ioan, că Iisus este Mielul lui Dumnezeu.

Suprema dovadă, că Iisus este adevăratul Mesia, a fost mărturisirea Părintelui din ceruri, care a glăsuit: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit" (Matei 3, 17).

Pe cînd Ioan se afla la Enon, aproape de Salim, unde erau ape multe, oamenii veneau la el să se boteze. Știut este că și Ioan și-a avut ucenicii săi. Cu această ocazie, ucenicii lui Ioan au văzut, că mai mulți sînt cei care se duc la Iisus, despre care Ioan a mărturisit de cea parte de Iordan. Așa cum le-a spus anterior preoților și leviților, le spune Ioan și ucenicilor săi, că el nu este Hristos, dar a fost trimis înaintea lui spre a-i găti calea. „Bucuria mea s-a împlinit. Acela — adică Iisus — trebuie să crească, iar eu să scad" (Ioan 3, 29—30).

Iisus a spus despre Ioan, că „era făclia care arde și luminează, și voi ați fost voioși să vă veseliți un timp întru lumina lui" (Ioan 5, 35). Așa după cum luceafărul conține de a-și mai face vădită lumina sa, odată ce apare la orizont lumina soarelui, tot așa Înaintemergătorul se retrage cu smerenie, cînd apare Hristos, care a spus despre sine: „Eu sînt lumina lumii; cel ce vine după mine nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții" (Ioan 8, 12).

Cu multă bunătate și duioșie s-a despărțit Ioan de doi dintre ucenicii săi, de Andrei și de Ioan, pescari de meserie, îngăduindu-le să-l urmeze pe Iisus, pe acest om și Dumnezeu, spre a deveni pescari de oameni, în opera de zidire a împărăției lui Dumnezeu pe pămînt.

Sf. Ioan Botezătorul a fost omul cu principii solide de viață, bine determinate, de la care nu s-a abătut. N-a știut ce este compromisul și nici teama de a spune pe față adevărul, oricare ar fi fost riscul pentru propria sa persoană. Pe tetrarhul Irod l-a mustrat cu asprime că nu i se cuvine să aibă de soție pe Irodiada, femeia fratelui său Filip. Pentru aceasta, la îndemnul soției sale, Irod l-a pus pe Ioan în închisoarea din cetatea Macherus, de dincolo de Iordan, după cum atestă istoricul profan, Iosif Flaviu (născut în anul 37 după Hristos), în a sa Arheologia Iudeilor.[4] Irod n-a avut curajul să-l omoare pe Ioan, căci se temea de norod, care îl ținea pe Ioan de prooroc (Matei 14, 5).

După ce solii i-au adus lui Iisus vestea, că Ioan a fost întemnițat, vorbind mulțimilor, Iisus a întrebat despre Ioan: „Ce ați ieșit să priviți în pustie? Oare trestie clătinîndu-se de vînt?..." (Luca 7, 24). Dacă mai tîrziu, B. Pascal în „Cugetări", publicate postum în 1670, a apreciat că „omul nu este decît o trestie, cea mai fragilă din natură, dar este o trestie gînditoare",[5] Domnul Hristos a grăit despre Ioan Botezătorul ca despre omul decis, neînfricat în fața puternicilor zilei, neaplicat să oscileze mereu, alternativ, de partea unora și a altora. În comparație cu proorocii, sf. Ioan Botezătorul, „om trimis de la Dumnezeu", a fost mai mult decît un prooroc... „Între cei născuți din femei, nici unul nu este mai mare decît Ioan Botezătorul" (Luca 7, 28), desigur, exceptînd pe Domnul Iisus, care s-a născut din femeie, dar pe cale supranaturală, lipsit fiind de întinăciunea păcatului original.[6]

Istoria consemnează tragicul eveniment ce a avut loc la nelegiuitul ospăț, de ziua nașterii lui Irod. Salomeia, fiica Irodiadei, a jucat în mijlocul ospățului și i-a plăcut lui Irod, care s-a legat cu jurămînt, că îi va da orice îi va cere. La îndemnul mamei sale, Salomeia a cerut capul lui Ioan Botezătorul. Irod i-a îndeplinit dorința și așa s-a sfîrșit viața Înaintemergătorului Domnului Iisus. În viața pămîntească, pe capul lui n-a strălucit cununa. Singura strălucire de care a avut parte, a fost strălucirea tipsiei de aur, pe care țeasta capului său însîngerat a fost pusă, la nelegiuitul ospăț al lui Irod.

În Iisus Hristos, care săvîrșea minuni, tămăduind toată boala și neputința în popor (Matei 9, 35), Irod a văzut pe Ioan Botezătorul, sculat din morți. Neliniștea continuă, de care Irod a avut parte, pînă la finele vieții sale, a preînchipuit amara deznădejde a lui Iuda, pentru că a vîndut sînge nevinovat.

Cu aproximativ un an înaintea răstignirii Domnului Hristos, moartea sf. Ioan Botezătorul a preînchipuit patimile și moartea lui Hristos Domnul pe cruce.

Ioan Botezătorul și-a încheiat viața înainte ca Domnul Hristos să-și desăvîrșească opera de mîntuire a omenirii. Dacă lui Avraam, care la mare depărtare în timp, l-a văzut pe Messia cu ochii credinței sale, i s-a socotit credința ca dreptate (Galateni 3, 6) și lui Ioan Botezătorul ,care prin botez a marcat începutul activității mesianice a lui Iisus, i s-a socotit credința întru dreptate. În mormînt cu trupul, în iad cu sufletul, Domnul Hristos a ridicat în rai, odată cu sufletele drepților (V.T.), și sufletul sf. Ioan Botezătorul.[7]

Sf. Biserică pomenește cu evlavie strădania și jertfa sf. Ioan Botezătorul și se roagă lui, să fie pururea mijlocitor la tronul cresc.

1 Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, Cernăuți, 1925, p. 156.
2 Gheorghiu V., op. cit., p. 157.
3 Gheorghiu V., op. cit., p. 158.
4. Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mironescu, București, 1925, p. 96 și 126.
5 Dicționar enciclopedic român, vol. III, București, 1965, p. 679.
6 Gheorghiu V., op. cit., vol. II, Cernăuți, 1927, p. 389.
7 Gheorghiu V., op. cit. vol. II, p. 390.

SUFLETUL PSALMILOR

Întotdeauna, poezia a mers mînă în mînă cu muzica. Ambele se desprind din taina sufletului — în iubire şi în durere.

Atît poezia cît şi muzica sînt menite să ne mişte sufletul. Poezia aceasta din psalmi este o poezie lirică. Exprimă un sentiment direct. Ea trezeşte în noi sentimentele sfîntului autor. Lirica psalmilor ne înalţă la cea mai înaltă stare a sufletului, unde ca de pe o culme privim cu simţăminte înălţate în acelaşi timp vremelnicia şi veşnicia lucrurilor. Este poezia ajunsă rugăciune.

Psalmii cuprind tot felul de rugăciuni: de cerere, de mulţumire, imne de slavă, imne de laudă. Psalmistul laudă pe Creator şi opera Lui — creaţiunea, cu imensitatea, perfecţiunea, armonia şi misterul ei. Psalmistul este un poet al sufletului. Mai mult decît măreţia lumii exterioare, el cîntă zbătania sufletului omenesc. Psalmii, culminînd cu Psalmul 50, am putea spune, că sînt un strigăt al chinului. E o frămîntare, o zbătanie a sufletului pătruns însă de o sfîntă nemulţumire. Sufletul psalmilor e ca într-un flux şi reflux, veşnic frămîntat, veşnic agitat, în care durerea creşte, dar niciodată nu ajunge la deznădejde. Este ca marea agitată de furtuni, dar dincolo de norii prăpăstioşi, din care ţîşnesc trăznete în căpriorii cerului, dincolo de ei licăre mereu zarea. Apoi se urcă — săgeată — în tril de ciocîrlie, în pulberea de sus a dimineţii şi coboară în singurătatea cîmpului, ca într-un joc plin de primejdii, cerînd milă şi îndurări de la Domnul.

Psalmistul e un suflet plin de nelinişti — de cele mai înalte nelinişti din cîte pot atinge sufletul omenesc —, dar zbătania sufletului său nu este din cauza chinuitoarelor întrebări asupra existenţei. Psalmistul nu e în căutarea lui Dumnezeu. La el sentimentul prezenţei divine îl întîlneşti la tot pasul.

Rugăciunile acestea din psalmi sînt pătrunse mereu de suspinele împăcării. Ele ştiu să ne vorbească despre pocăinţă. Aduc cu ele regretul păcatelor săvîrşite. David a fost mare în păcate, dar a fost mai mare în pocăinţă!

De aceea, psalmii sînt adînc umani. Pentru că cine citeşte în ei, parcă citeşte în sufletul său! Se potrivesc la toată lumea şi în toate timpurie. Pentru că sînt veşnici şi universali. Au o valoare veşnică şi universală.

Psalmistul ne înfăţişează icoana unui univers condus tainic de Dumnezeu. Cîntă opera Omului-Dumnezeu, adică Biserica lui Hristos. Se întreabă ce e omul, obîrşia sa, natura şi soarta sa? Contemplă pe Dumnezeu care nu este un Iehova răzbunător, ci stăpîneşte cu bunătate şi iubire peste viaţa ascunsă a popoarelor. El nu este numai stăpînul suprem al naturii, ci al naţiunilor. Naţiunile sînt de la Dumnezeu şi drumurile naţiunilor duc pe drumul lui Dumnezeu.

Psalmistul are imagini de o săgetătoare frumuseţe, îmbrăţişînd urcuşul de la slăbiciunile firii, pînă la splendorile veşnice. Regele David — profet şi poet —, în versul organelor sale, calcă tonalităţi de la cele mai profunde, mai grave, pînă la cele mai sublime. Dă expresiune bucuriei, de la cea mai vie bucurie pînă la cea mai cutremurătoare durere.

Sufletul psalmilor ne atinge, ne face să gîndim, ne conving şi deşi frămîntat de atîtea nelinişti, are totuşi darul să ne liniştească pe noi, pentru că ne poartă paşii sigur către Dumnezeu.

Dar pentru aceasta, trebuie să revii cît mai des asupra lor, să meditezi şi să stărui meditînd, pentru a afla înţelesul, care scînteie printre rînduri ca o sevă abundentă, sau mai degrabă, alunecînd ca un argint viu. Pentru că în poezie lucrurile nu se dau pe faţă, nu le spui pe nume, categoric, ci totul se simte şi se presimte.

Dacă am trăi în acest suflet al psalmilor — în lirica şi mistica lor profundă — am cîştiga o biruinţă mare asupra sufletului nostru şi, poate cea mai mare, definitivă, aceea care ne poate smulge din cotidian şi ne mută gîndul la eternitate — însemnîndu-ne viaţa. Pentru că psalmii au un suflet şi un farmec al lor propriu, un farmec puternic, un farmec neînvins, un suflet şi un farmec sfînt! În ei se poate gusta chiar muzica cuvîntului.

De aceea, Coşbuc avea nespusă dreptate cînd izbucnea într-un elan de admiraţie, la adresa Psalmistului:

„O înaltule psalmist,
Mare ţi-e cuvîntul!...".

Preot Lăudatu Vasilescu

Cîteva gînduri la sfîrşit de an şcolar

După Revoluţia din decembrie 1989, s-au prăbuşit şi stăvilarele care opreau religia la distanţă de Şcoala românească.

Acest obiect de studiu de-acum se reîntoarce „acasă", dar puţin timid, cu destule „răni" şi cu alte multiple neajunsuri şi cu încă unele uşi deschise abia pe un sfert sau pe jumătate...

Ţinînd însă cont de momentul de tranziţie, am depus, de la început, tot efortul, la două din şcolile cartierelor Sibiu-Trei Stejari şi Vasile Aaron, ca să reînnodăm acest fir de legătură între Biserică şi Şcoală. Şi aceasta, pentru că Biserica şi Şcoala au fost factorii preponderenţi de educaţie şi cultură, care şi-au împletit destinul istoric pe întreg spaţiul geografic de afirmare şi dăinuire a poporului român, dintotdeauna, Excepţie, drumul calvarului prin care am trecut.

Acelaş lucru făcîndu-l şi colegul meu P. C. Pr. S. Filimon, de la parohia II, trebuie s-o spunem că din prima zi am aflat multă bunăvoinţă, înţelegere şi dorinţă de colaborare, la organele directoare ale celor trei şcoli din cartier şi nu mai puţin la cadrele didactice, dispuse să ajutăm împreună tînăra generaţie de elevi, pentru a se forma ca oameni de nădejde ai unei societăţi româneşti libere.

De aceea, ca să putem acoperi numărul mare de clase, am apelat la cîţiva studenţi teologi de la Institutul Teologic Ortodox din Sibiu, cu avizul rectoratului şi pe baza unui program stabilit în consultare cu direcţiunea şcolilor respective, nr. 17, 24 şi 4, am reuşit într-o oarecare măsură, să desfăşurăm un program alcătuit din rugăciuni, cîntări religioase şi colinde, precum şi expuneri generale de cunoştinţe religioase, fără accent confesional, fapt care a contribuit la o mai accentuată înfrăţire între elevii din clase şi o îmbunătăţire a disciplinei şcolare.

Elevii au hotărît deja în unele clase, la prima oră, cînd intră profesorul, să înceapă programul zilei, cu o rugăciune din cele învăţate, spre surpriza dascălilor şi o firească bucurie, aşa cum de alt fel şi începutul anului şcolar s-a făcut cu slujbă religioasă la şcolile respective.

Doctorandul în Teologie, Nicolae Neagu, în calitate de catehet şi profesor de muzică la şcoala nr. 24, a iniţiat şi un cor de şcolari cu care a prezentat frumos o suită de colinde tradiţionale, doi ani la rînd, la biserica „Sf. Arhangheli", reuşind să urce şi pe podiumul Casei de Cultură, spre bucuria părinţilor şi a tuturor celor care salutau străvechea şi noua afirmare a şcolărimii.

Pentru stimularea elevilor, în decursul anului şcolar 1990/1991, am reuşit să repartizez, în mod gratuit, elevilor de la şcoala nr. 17, peste 600 broşuri (cărţi de religie) şi cca 200 calendare-cărticele, iar în anul şcolar 1991/92, apreciind şi cinstind, firească mai modest, rîvna unor şcolari la ora de religie, cu ocazia încheierii anului şcolar de la şcoala nr. 17, în ziua de vineri 12 iunie 1992, într-o atmosferă de sărbătoare, cu staţie de amplificare, prezenţi fiind conducerea şcolii, cadrele didactice, mulţi părinţi şi elevii tuturor claselor, în careu, festivitatea s-a început cu rugăciunea *Tatăl nostru*, rostită de toţi elevii, apoi o scurtă slujbă religioasă de mulţumire şi cîteva cuvinte potrivite momentului.

Directorul şcolii, rostind cîteva cuvinte de suflet, anunţă programul cu partea de manifestare artistică a elevilor sub îndrumarea cadrelor de specialitate, în aplauzele întregii asistenţe.

Oferindu-ni-se prioritate, personal am acordat premii celor mai buni elevi la ora de religie, din clasele VIII, VII, VI şi V, în cărţi de rugăciuni, inclusiv unor elevi buni, de altă confesiune.

Urmînd premierea de către cadrele didactice, a celor mai sîrguincioşi elevi din toate clasele, concomitent le-am oferit premianţilor şi din partea noastră cîte-o cărticică religioasă, felicitînd, în parte pe fiecare premiant şi oferind în total cca 300 de exemplare, plus 30 de Cărţi de rugăciuni, mai bogate.

La şcoala nr. 24 s-au oferit ca premii elevilor, medalioane cu Maica Domnului, broşurele religioase şi cărţi de rugăciuni.

În urma experienţei de doi ani, e un hotărît pas înainte, cu speranţa că aşa cum se doreşte de majoritatea poporului român, religia îşi va relua locul ei legitim în programa de învăţămînt, spre binele Şcolii şi al Bisericii, spre folosul întrebului nostru popor. E vremea să nu întîrziem readucerea în matcă a unei colaborări atît de fructuoase şi atît de benefice.

Preot Nichifor Todor

Întîlnire cu distinsul arhimandrit ILIE CLEOPA

Mă găseam în lagărul de muncă silnică de la Baia Sprie în 1951, cînd am auzit pentru prima dată numele acestui monah al nostru. Sosise atunci în lagăr un nou condamnat, ieromonahul greco-catolic. Loluţiu, originar din părţile Făgăraşului, doctor în teologie de la Roma şi cu studii de filozofie. I-am ieşit în întîmpinare cu inima deschisă şi, după prezentare, l-am întrebat: Ei! — Ce mai e nou în ţară şi în Biserică?

El mi-a răspuns: în ţară comunismul strînge „chinga" serios. În Biserica ortodoxă, să ştiţi că pe lîngă cel mai mare călugăr, pe care-l ştiam pînă acum şi care este Arsenie Boca de la Sîmbăta, mai există încă unul tot atît de vestit, Ilie Cleopa de la Sihăstria. Cunoscusem îndeaproape pe Arsenie Boca, şi-l preţuiam mult. Era o culme. Sfinţenia lui se evidenţia, imediat ce te apropiai de el, prin nişte emanaţii care pare că te atingeau fizic. Ştiam multe lucruri minunate despre el şi aflasem că în 1948 a fost arestat şi el. Era într-adevăr o culme. Şi iată acum „o altă culme": Ilie Cleopa. Ardeam de dorinţa de a-l vedea şi de a-l cunoaşte. In 1959 sosi la Aiud în temniţă un colaborator intim al lui I. Cleopa, talentatul şi admirabilul călugăr Arsenie Papacioc.

El mi-a povestit multe despre I. Cleopa şi cum a sărit pe fereastră şi s-a ascuns în pădure, iar el, Arsenie, n-a mai avut timp să fugă şi a fost arestat. Doream deci a-l cunoaşte direct. Dar ocazia mi s-a ivit abia prin 1975 după ce mă mutasem din Transilvania în Moldova. Auzisem că el a vindecat o nepoată a lui Geo Bogza, cu care acesta, neputîndu-şi vindeca nepoata în ţară, s-ar f dus cu ea în vestul Europei şi a trecut şi Oceanul — dar fără folos. Iar I. Cleopa ar fi vindecat-o îndată prin rugăciunile sale. Şi acest lucru l-ar fi zguduit profund pe Geo Bogza, care, om cinstit, de atunci şi-ar fi schimbat atitudinea faţă de sfînta Biserică şi de slujitorii ei. Într-o după masă am poposit la Sihăstria.

Frumoasă mănăstire! Loc retras între dealuri, cu lucrări în continuare pentru îmbunătăţiri. După ce am stat de vorbă cu unii călugări ai mînăstirii, dintre care unii mă cunoşteau după nume, am solicitat promisiunea să mă întîlnesc cu marele monah Cleopa. După puţină aşteptate, liber — căci mulţi voiau să-l vadă —, a binevoit să mă primească.

Fire deschisă şi plină de har, s-a dezvăluit îndată şi mi-a spus o mulţime de lucruri frumoase. Timpul trecea, dar nu mă lăsa să plec, deşi stătusem vreo două ore. Şi era o visterie din care primeam şi eu acum cîte ceva din frumuseţile ei. A confirmat vindecarea nepoatei lui G. Bogza. Deci nu era o poveste. Era o realitate. Harul lui Dumnezeu a curs peste nepoată, dezlănţuit de rugăciunea cuviosului călugăr, ca să-l scoată pe unchi din împietrirea lui. Şi l-a scos. Astfel a deschis drumul mîntuirii amîndurora. Mi-a spus multe ca şi cînd ne-am fi cunoscut de mult. Dar notez un fapt, spre a nu fi uitat. Şi îl spun acum pînă mai trăieşte marele călugăr, spre a putea fi confirmat de dînsul, dacă cineva l-ar pune la îndoială, şi pînă a nu muri eu, eventual, căci sînt acum la vîrsta înaintată de 85 de ani. Iată faptul povestit de prea cuviosia sa: „Într-o seară era la mine Mihail Sadoveanu, marele scriitor. El mi-a zis: Cleopa fugi pînă la Iaşi, că astă seară primesc hapul mitropolitul Sebastian (Rusan) şi episcopul de la Arad, Magheru. Am spus: Nu mai pot ajunge, e tîrziu... Dar el a spus: Nu cu trenul, du-te repede cu maşina mea. Du-te şi spovedeşte-l şi împărtăşeşte-l. Poate îl prinzi viu. Am plecat în grabă. Cînd am intrat în palatul mitropolitan, mitropolitul era înlemnit pe scaun cu o mînă în sus". L-am întrebat: de ce l-au ucis?

Mi-a răspuns: „Se bucura de trecere, dar vorbea prea deschis. El spunea oamenilor: „Nu vă luaţi după ăştia care zic că nu există Dumnezeu: ăştia-s nişte nebuni. Cum să nu existe Dumnezeu? Cine le-a făcut toate?"

Scriu acestea pentru că unii confraţi greco-catolici accentuează prea mult suferinţele ce le-au îndurat în timpul prigoanei comuniste pînă la moartea lui N. Ceauşescu, şi au impresia că episcopatul nostru ortodox a stat pe roze, precum şi preoţii ortodocşi.

Mărturisesc că atunci cînd biserica greco-catolică în octombrie 1948 a fost desfiinţată şi protopopul ortodox de la Alba Iulia, Baba mi-a adus ştirea aceasta, am simţit o mare durere. Şi asta pentru maniera în care se făcea trecerea şi pentru asuprirea şi suferinţele celor ce refuzau să treacă la sfînta noastră Biserică. Dar durerea

(continuare în pag. a 4-a)

Preot N. Grebenea

IOAN HELIADE RĂDULESCU 1802 — 1872

Anul acesta I. H. Rădulescu, ucenic al lui Gh. Lazăr, este dublu aniversat: 190 de ani de la naştere şi 120 de la moarte.

Înzestrat cu o inteligenţă vie, întotdeauna gata să prindă adevăratele nevoi ale vieţii spirituale el ajunge un factor însemnat pentru mişcarea culturală a timpului său pe care o organizează şi o îndrumează. De numele lui se leagă acţiunea de înnoire a literaturii în Ţara Românească.

Depăşind pe Gh. Asachi în Moldova, Heliade este personalitatea complexă care stăpîneşte prin diversitatea preocupărilor sale toate ramurile de activitate culturală a timpului; se impune ca un adevărat deschizător de drum şi un îndrumător al spiritului public, prin toate mijloacele ce-i stăteau la dispoziţie: şcoală, presă, teatru, literatură, politică etc.

Heliade este sufletul şcoalei naţionale, căreia îi dă şi o justificare principială. Grecii şi Românii grecizaţi susţineau imposibilitatea unui învăţămînt românesc, deoarece limba română este incultă şi nu poate exprima idei înalte şi sentimente alese. Împotriva acestora Heliade tipăreşte la Sibiu Gramatica sa (1828) cu scopul de a fixa regulile care să-i asigure corectitudinea vorbirii şi a scrisului şi de a o îmbogăţi şi a o îndruma spre mijloace superioare de expresie, care să facă din ea un adevărat instrument de cultură. El îşi exprimă ideile în prefaţa Gramaticei sale. Aci dă o soluţie fericită problemei neologismelor, precizînd de unde, cînd şi cum trebuie luate. Recomandă şi se pronunţă pentru o ortografie fonetică. Arată apoi nevoia unui Dicţionar al limbii române şi a unei Academii, care să fixeze principiile unei limbi literare.

Un punct însemnat al programului său cultural a fost şi scoaterea unei gazete româneşti. În 1829 tipăreşte primul ziar „Curierul Românesc", care marchează un eveniment important în istoria presei româneşti. La început ziarul a avut un caracter informativ, devenind mai tîrziu o tribună naţională, pusă în slujba luminării neamului şi a trezirii unei conştiinţe naţionale. În curînd urmează şi un „Adaus literar", iar din 1836 apare un supliment „Curierul de ambe sexe", suspendat în 1848. Reapare în 1859, dar este suprimat după trei numere.

Ca om al teatrului, Heliade a fost unul din întemeietorii acestui templu de artă în Muntenia. În 1833 înfiinţează în Bucureşti „Societatea Filarmonică", care urmărea promovarea culturii româneşti prin înfiinţarea unui teatru naţional. Societatea Filarmonică a deschis o şcoală de muzică şi artă dramatică, care a dat primii actori români şi a editat „Gazeta teatrului naţional". În 1852 s-a zidit Teatrul Naţional din Bucureşti.

Heliade a fost şi promotorul unui nou curent literar, prin punerea scriitorilor în legătură cu capodoperele Apusului. Noua orientare are o fericită înrîurire asupra literaturii noastre începătoare. Traducerile din capodoperele apusene obişnuiesc publicul cu o literatură aleasă, îi formează gustul literar şi pregătesc limba română pentru lucrări originale. Îndrumarea aceasta a dat însă şi roade cu mult mai însemnate. Îndreptînd pe tinerii poeţi spre poezia romantică franceză, ea le stimulează forţele poetice şi formează scriitori de reală valoare.

Heliade este şi primul nostru prozator modern, care aduce însuşiri de povestitor, dar şi o putere de descriere vie şi colorată, neîntrecută pînă la el. Vechea proză românească, greoaie prin felul ei, capătă o cursivitate şi o mlădiere, cu care Heliade ne dă schiţe şi chiar tipuri reuşit prinse.

Ca poet, în tinereţe, scrie sub influenţa curentului neogrecesc, iar mai tîrziu se îndreaptă spre romantismul francez, sub influenţa căruia a folosit motive de inspiraţie naţională şi credinţele noastre populare în balada „Sburătorul", singura poezie cu o notă originală. A scris fabule şi satire. Neraportîndu-se la defectele omeneşti, ci la viaţa politică din acel timp, ele nu au decît o însemnătate istorică. Opera sa „Mihaida" este cea dintîi încercare de epopee naţională.

Heliade s-a ocupat şi de problema limbii noastre literare. Luptă cu energie pentru formarea unei limbi literare, care, avînd la bază pe cea bisericească, înţeleasă şi folosită de toţi românii, să primească formele cele mai alese, mai eufonice şi mai sonore din graiul vorbit în toate ţările româneşti şi să ajungă astfel instrumentul literar comun al tuturor românilor. Printr-o astfel de limbă literară unică, Heliade voia să creeze şi o literatură românească comună. Planul nu a reuşit din cauza procesului de italienizare, care a creat o limbă artificială, improprie creaţiilor artistice.

Heliade este şi cel dintîi critic literar. El a descoperit şi încurajat talentele tinere şi s-a ridicat autoritar împotriva pseudoscriitorilor. Prin însemnările sale critice el a semnalat şi înregistrat toate producţiile literare ale vremii. Aprecierile sale erau considerate ca for hotărîtor în valoarea unui scriitor sau a unei opere.

Om de o inteligenţă rară, Heliade, deşi autodidact, a fost de o receptivitate şi o mobilitate spirituală uimitoare, reuşind să se manifeste simultan în mai toate domeniile de activitate omenească. Prin aspectele multiple ale prodigioasei sale opere Heliade rămîne un mare izvor de activitate intelectuală, iniţiatorul şi organizatorul culturii moderne a neamului său şi cea mai reprezentativă personalitate a epocii sale.

Pentru aceste merite deosebite, în semn de recunoştinţă, Academia Română l-a ales cel dintîi preşedinte al ei, posteritatea l-a numit „părintele literaturii române", iar un istoric literar (V. A. Urechea) l-a caracterizat: „Heliade n-a fost un om, ci o epocă".

Prot. Ieremia B. Ghiţa

Canonizări de sfinţi români

(urmare din pag. I-a)

arhierei, preoţi şi diaconi s-a îndreptat, în procesiune, de la Palatul Patriarhal spre biserica Sf. Ierarh Spiridon cel Nou, fiind precedat de purtătorii icoanelor sfinţilor nou canonizaţi, de monahi şi o imensă mulţime de credincioşi. După săvîrşirea Sf. Liturghii, s-a citit Actul sinodal de proclamare a sfinţilor şi s-au sfinţit icoanele lor, care au fost prezentate credincioşilor. Corul a interpretat în acest timp troparele sfinţilor respectivi. Importanţa unică a evenimentului a fost subliniată într-un cuvînt vibrant de Întîi Stătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Teoctist.

*

Cultul sfinţilor în Biserică a început din primele ei zile de existenţă cu cinstirea martirilor, aceşti eroi ai credinţei, care au înfruntat cu curaj moartea mărturisindu-L pe Hristos. Credincioşii i-au venerat, săvîrşind Sf. Liturghie pe mormintele lor şi invocîndu-i în rugăciunea lor. El s-a extins — după epoca de persecuţie a Bisericii primare — ca cinstirea eroilor ascezei care au luat locul martirilor în trăirea maximală a Evangheliei, cu venerarea Părinţilor bisericeşti care şi-au pus viaţa pentru puritatea credinţei şi cu alte categorii de credincioşi de toate vîrstele şi ocupaţiile, de la copii şi simpli muncitori casnici pînă la împăraţi. Numele lor au fost înscrise în Martirologii şi Sinaxare pe care bisericile mari le păstrau cu sfinţenie, recomandîndu-le spre cinstirea credincioşilor.

Semnele după care se judecă sfinţenia unei persoane sînt în general acestea:

— ortodoxia credinţei sale,

— moartea martirică pentru dreapta credinţă sau suferirea cu bărbăţie a oricăror primejdii şi chinuri pentru dreapta credinţă,

— o viaţă evlavioasă închinată total lui Hristos şi semenilor, fondată pe Sf. Taine, rugăciune, post (asceză) şi dragoste jertfelnică,

— puterea de a săvîrşi minuni în timpul vieţii sau după moarte,

— proslăvirea trupului după moarte (sf. moaşte). Ultimele două semne nu sînt obligatorii pentru toţi sfinţii întrucît ele aparţin intervenţiei exclusive a lui Dumnezeu în viaţa unui credincios.

De fapt în sfînt, Biserica nu cinsteşte natura umană, înclinată spre păcat, ci lucrarea Duhului Sfînt care o purifică şi o sfinţeşte, făcînd-o astfel părtaşă dumnezeieştii firi (II Petru 1, 4). În această privinţă Î. P. S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei s-a exprimat minunat cu prilejul proclamării solemne, la Putna, a canonizării Dreptcredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt: În sfînt, a spus în esenţă Î. P. S. Sa, Biserica cinsteşte lucrarea lui Dumnezeu în om şi nu natura umană, cu slăbiciunile ei. În Apostolul Pavel nu cinstim pe prigonitorul Bisericii, ci pe „Apostolul neamurilor" convertit prin minune la Hristos, după cum în Maria Egipteanca nu venerăm firea ei căzută, ci pocăinţa ei şi înălţarea prin har pînă la asemănarea cu îngerii.

Sfinţenia este roada Duhului Sfînt în viaţa creştină, iar scopul Bisericii este tocmai sfinţirea vieţii noastre prin împărtăşirea Duhului Sfînt în Sfintele Taine, care culminează cu Euharistia (Împărtăşania). Sfinţenia sfîntului nu-i altceva decît participare şi reflex al sfinţeniei absolute a lui Dumnezeu, care se proslăveşte întru sfinţii Săi. „Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Lui", zice Psalmistul (Ps. 67, 36). Biserica este comuniunea sfinţilor şi a celor care tind spre sfinţenie prin mijloacele amintite mai sus. Nici nu se poate concepe o Biserică fără sfinţi, căci în ea n-ar mai lucra Duhul Sfînt, Sfinţitorul vieţii. O biserică fără sfinţi nu mai are nimic sfînt în ea şi este o ofensă la adresa Duhului Sfînt. Dar sînt sfinţi cunoscuţi şi necunoscuţi. Cei dintîi intră în conştiinţa semenilor şi a urmaşilor lor şi astfel Dumnezeu îi descoperă lumii ca sfinţi. Ceilalţi, mult mai numeroşi, sînt ştiuţi numai de Dumnezeu, dar nu sînt mai puţin sfinţi şi mijlocitori înaintea lui Dumnezeu pentru noi. De aceea Biserica în înţelepciunea ei divină a rînduit o *Duminică a tuturor sfinţilor*, prima Duminică după Rusalii, însemnînd şi prin aceasta că Duhul Sfînt este pricina sfinţeniei sau că roada Lui în lume nu-i alta decît sfinţenia. Iar de acum înainte, a doua Duminică după Rusalii va fi consacrată *Sfinţilor români*, cunoscuţi şi necunoscuţi. Căci pămîntul românesc şi Biserica noastră au odrăslit o mulţime de sfinţi pe care numai Dumnezeu Cel ce i-a sfinţit îi cunoaşte.

Venerarea sfinţilor constă în cinstirea zilei lor şi prin rugăciuni adresate lor ca să mijlocească pentru noi înaintea lui Dumnezeu. Dacă Apostolii cereau credincioşilor din vremea lor să se roage pentru ei, cu cît mai mult noi trebuie să cerem rugăciunea fraţilor noştri şi în primul rînd rugăciunea sfinţilor. Sf. Ioan a văzut în Apocalipsa sa pe îngerul Domnului care aducea „tămîie împreună cu rugăciunile tuturor sfinţilor pe jertfelnicul dinaintea tronului" divin (Apoc. 8, 3). Să invocăm zilnic pe sfinţii din calendar prin rugăciuni scurte repetate de cîteva ori: Sfinte (N) roagă-te lui Dumnezeu pentru mine păcătosul!, încheind cu formula „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfîntului (N), miluieşte-mă pe mine păcătosul!"

Convocarea şi tematica unui Sinod Ecumenic

(Urmare din pag. 1)

continuate de Duhul Sfînt, Mîngîietorul (Paracletul). Aceste atitudini umane sînt arhicunoscute din Paradis, cînd protopărinţii Adam şi Eva, ademeniţi de Lucifer, au călcat porunca divină, mîncînd din pomul cunoaşterii binelui şi răului. Un contestator va fi şi filozoful Fr. Nietzsche, care va elimina aceeaşi poruncă divină, preconizînd o viaţă „dincolo de bine şi de rău".

Drumul adevărat al Creştinismului merge înainte, în rînd cu viaţa, dar punţile arse trebuie să fie refăcute din momentul desfiinţării lor. Bisericile creştine vor putea ţine alt Sinod Ecumenic şi alcătui o „Teologie Ecumenică", numai atunci cînd se vor înfrăţi din nou, eliminînd piedicile din calea lor şi acordînd supremaţie divinului. Cît priveşte tematica unui viitor Sinod Ecumenic, ea se impune de la sine, reluîndu-se dezvoltarea istorică doctrinară şi canonică de unde s-a oprit. În această privinţă, precizăm că dogma hristologică este cea mai dezvoltată, apoi ar urma: dogma mariologică, dogma ecleziologică şi dogma eshatologică (a evenimentelor ultime ale lumii, omului, judecăţii de obşte etc.). Ar urma alcătuirea ecumenică a unei *Mărturisiri de credinţă* şi precizări doctrinare despre rău (ponirirologia), har (haritologia), existenţa divină (teologia), nemurire (antropologia), mediul existenţial cosmic (ecologia) şi universal (cosmologia), precum şi mîntuirea subiectivă (soteriologia), legată de gnoseologie, cunoaştere sau gnoză mistică, asceza şi sfinţenia (aghiologia) şi, în sfîrşit, activitatea paracletică a Duhului Sfînt (pnevmatologia). Deocamdată, se profilează posibilitatea ţinerii unui Sinod panortodox la Constantinopol, sub conducerea patriarhului Bartolomeu, adică a celor 14 Biserici ortodoxe existente. Hristocentrismul trebuie să fie ţelul ortodox, romano-catolic şi protestant. În felul acesta, se va ajunge la o dezvoltare normală firească, doctrinară a Creştinismului şi se va relua de unde s-a frînt viaţa comună religioasă, pentru îndeplinirea mîntuirilor subiective.

Bibliografie: R. Janin, *Les églises orientales et les rites orientaux*, Paris, 1955; Henri Verbist, *Les grandes controverses et l'Église contemporaine*, Verviers, 1971; R. Bultmann, *Das Urchristentum im Rahmen der antiken Religionen*, Zürich, 1940; Fernand Heyward, *Les Conciles oecuméniques*, Paris, 1961; Jean Daniélou etc., *Le catholicisme*, Paris, 1974; E. J. Mascall, *The secularisation of Christianity*, London, 1965; S. Bulgacoff, *L'Orthodoxie*, Paris, 1958 etc.

INFORMAŢII

— În zilele de 19 şi 20 iunie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a luat parte la Bucureşti, la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.

— Duminică, 21 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie arhierească alături de ceilalţi membri ai Sf. Sinod în biserica „Sf. Spiridon Nou" din Bucureşti, prilej cu care au fost proclamaţi în chip solemn sfinţii români canonizaţi recent.

— Luni, 22 iunie a.c., Î.P.S. Mitropolit a participat la acordarea titlului de doctor honoris causa al Universităţii din Bucureşti, P.C. Pr. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae.

— Marţi, 23 iunie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus.

— Miercuri, 24 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica cu hramul „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul" în Cartierul Hipodrom IV Sibiu. Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a adresat credincioşilor prezenţi la Sf. Liturghie un bogat cuvînt de învăţătură legat de viaţa şi activitatea Sf. Ioan Botezătorul.

— Vineri, 26 iunie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe Dl. G-ral Maior Ghiţacu Ioan, comandantul Institutului de Transmisiuni „DECEBAL" din Sibiu. În aceeaşi zi seara, Î.P.S. Sa a oficiat slujba Vecerniei în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu ocazia primirii delegaţiei de monahi greci de la Mănăstirea Xiropotamu din Sf. Munte Athos, veniţi în pelerinaj în ţara noastră şi care au adus cu ei o bucăţică din lemnul Sf. Cruci.

Î.P.S Sa a adresat cu acest prilej un cuvînt de bun venit oaspeţilor, arătînd legăturile dintre Biserica noastră şi Muntele Athos, legături concretizate în numeroase danii pe care domnitori şi vlădici români le-au făcut mînăstirilor de acolo.

— Sîmbătă, 27 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la festivităţile prilejuite de împlinirea a 50 de ani de la înfiinţarea Transmisiunilor, a Şcolii de ofiţeri şi a Centrului de Instruire a Transmisiunilor, organizate la Sibiu.

Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a monumentului lui Decebal, adresîndu-se apoi celor prezenţi la festivitate, subliniind rolul Bisericii noastre strămoşeşti în viaţa şi cultura poporului român.

— Duminică, 28 iunie, a.c., Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a Bisericii cu hramul „Sf. Apostoli Petru şi Pavel" şi „Sf. Martiri brîncoveni" din Sibiu-Cibin (Biserica dintre brazi), împodobită recent cu o frumoasă pictură în stil neobizantin şi mobilier nou prin jertfelnicia credincioşilor parohiei în frunte cu P.C. Parohi, Mihai Sămărghiţan şi Traian Bîrsan, (amănunte în numărul viitor).

— Luni, 29 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la festivităţile prilejuite de sfinţirea noii biserici de la Mănăstirea Rîmeţ, jud. Alba şi a canonizării Sfîntului Ierarh Ghelasie de la Rîmeţ.

Î.P.S. Sa a rostit, în cadrul Sf. Liturghii oficiate de un sobor de arhierei şi preoţi în frunte cu P.F. Teoctist, Patriarhul României, un cuvînt de învăţătură legat de importanţa actului canonizării sfinţilor români.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a citit tomosul patriarhal de canonizare a Sf. Ierarh Ghelasie de la Rîmeţ.

Î.P.S. Sa a hirotesit apoi întru stavroforă pe P. Cuv. Ierusalima Ghibu, stareţa Mînăstirii Rîmeţ. *Arhid. Visarion Bălţat*

— Din încredinţarea Î.P.S. Antonie, Duminică, 7 iunie 1992, P.S. Serafim Făgărăşanul a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia Aţel, prot. Mediaş, restaurată prin osîrdia preotului Ioan Rusu. După Sf. Liturghie arhierească s-a sfinţit de asemenea locul pe care se va amenaja o nouă biserică, în centrul comunei, prin transformarea fostului sediu al C.A.P. După masă, P.S. Sa a săvîrşit slujba Vecerniei în parohia Saroş, păstorită de vrednicul preot Iulian Gherman.

— Sîmbătă, 13 iunie, P.S. Serafim a participat după Vecernia de seară la Adunarea Oastei Domnului, în catedrala mitropolitană din Sibiu, adresînd cuvînt de învăţătură despre „Întemeierea Bisericii şi trăsăturile ei fundamentale după cartea Faptele Apostolilor".

— În Duminica Rusaliilor, P.S. Episcop Serafim a săvîrşit Sf Liturghie împreună cu un sobor numeros de preoţi şi diaconi, avîndu-l în frunte pe P.C. pr. prof. Vasile Mihoc, în cimitirul din Sibiu în apropierea mormîntului părintelui Iosif Trifa, reprezentantul de frunte al Oastei Domnului. Au participat mii de credincioşi din Oastea Domnului veniţi din toate colţurile ţării. În încheierea adunării, P.S. Serafim a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură îndemnînd pe fraţii ostaşi la statornicia în dreptа credinţă, la post şi practicarea regulată a spovedaniei şi împărtăşirii cu Sf. Taine.

Seara, P.S. Sa a fost din nou prezent în catedrala mitropolitană cu cuvînt de învăţătură pe marginea sărbătorii Rusaliilor.

— A doua zi de Rusalii, P.S. Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană şi a vorbit despre „Lucrarea Duhului Sfînt în oameni şi în lume".

— Marţi, 16 iunie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie şi Taina Sf. Maslu la Schitul „Chilii" din Sibiel. La momentul potrivit a tuns în monahism pe rasofora Mihaela Cîrstinoiu, numită stareţă.

— Miercuri, 24 iunie, la invitaţia P.S. Andrei al Alba Iuliei, P.S. Serafim Făgărăşanul a participat la privegherea de noapte şi apoi a slujit Sf. Liturghie împreună cu P.S. Andrei la Schitul Sf. Ioan Botezătorul din Alba Iulia. Atît seara la priveghere, cît şi în cadrul Sf. Liturghii, P.S. Sa s-a adresat credincioşilor cu cuvinte mişcătoare inspirate din Praznicul Naşterii Sf. Ioan Botezătorul.

— Însoţind delegaţia călugărilor atoniţi veniţi în ţara noastră în procesiune cu lemnul Sf. Cruci, sîmbătă seara (27 iunie) P.S. Serafim a săvîrşit împreună cu P.S. Andrei, în catedrala din Alba Iulia, slujba Vecerniei şi a Acatistului Sf. Cruci. În aceeaşi seară, cei doi ierarhi împreună cu mulţimea de credincioşi prezenţi în catedrală au primit pe P.F. Părinte Patriarh Teoctist, sosit în Alba Iulia pentru a sărbători Duminica Sfinţilor Români.

— A doua zi, P.S. Sa, împreună cu P.S. Andrei al Alba Iuliei, a slujit Sf. Liturghie în Catedrala din Alba Iulia. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P.F. Părinte Patriarh a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură şi a proclamat solemn „Duminica Sfinţilor Români", rînduită de Sf. Sinod a fi prăznuită a doua duminică după Rusalii.

— Luni, 29 iunie P.S. Serafim a participat împreună cu un numeros sobor de ierarhi şi preoţi şi o imensă mulţime de credincioşi la sfinţirea noii biserici de la Mănăstirea Rîmeţ, săvîrşită de P.F. Părinte Patriarh Teoctist.

De la Rîmeţ, P.S. Sa a însoţit mai departe delegaţia de călugări la Cluj, Baia Mare, mînăstirea Rohia, Rozavlea, mînăstirea Moldoviţa şi mănăstirea Putna.

Ortodoxia şi „fiara apocaliptică"

Vedeţi ce se întîmplă astăzi în lume? Ard în flăcări mistuitoare cupolele parlamentelor şi focul s-a întins pînă la cupolele edificiului social şi al vieţii naţionale a popoarelor. Pe noi ne desparte abia o fîşie de apă de primejdia care ne pîndeşte ca o fiară apocaliptică toate bunurile spirituale, toată agoniseala moştenită din truda înaintaşilor, toată libertatea de curînd dobîndită cu preţul sîngelui, toată demnitatea de oameni, pentru a fi distruse de către brutalitatea monstruoasă a materialismului şi ateismului organizat. Pe toate cărările şi-a trimis şi în ţara noastră fanaticii incendiari ai revoluţiei bolşevice. Noi cu ce-i ieşim în cale? Cu tulumbe şi cu mitraliere şi cu francmasoneria luată din cămara de vechituri ale unor culturi suprasaturate?

Cu asemenea unelte desigur nu ne putem împotrivi vîntului pustiitor al teroarei roşii. Ne trebuie un front unic al sufletelor, al convingerilor, închegat printr-o credinţă care să mute munţii şi să oprească şuvoiul cotropitor al barbariei bolşevice. Această credinţă nu poate fi alta decît acea sfîntă ortodoxie, concrescută cu sufletul nostru, care scăpare s-a făcut nouă din neam în neam şi care ne-a mai hărăzit un rol providenţial în istoria universală prin acel „atlet al creştinătăţii", care aici la răscrucea celor două lumi a pus stavilă năvalei ameninţătoare a semilunei. Acelaş rol ne revine şi astăzi în faţa bolşevismului.

Dr. Nicolae Bălan
Mitropolitul Ardealului

(Extras dintr-o cuvîntare ţinută în ziua de 5 martie 1933 la Adunarea generală de constituire a Societăţii „Frăţia Ortodoxă Română" din Cluj).

ILIE CLEOPA...

(Urmare din pag. a 3-a)

mea cea mai mare decurgea din faptul că o Biserică vie, eroică, cu un frumos trecut, neintrînd în Biserica ortodoxă, ieşea din tranşee părăsind lupta împotriva comunismului şi ateismului impus de acesta tocmai în momentele cînd ea trebuia să fie activă pe terenul de luptă. Am crezut şi cred că episcopatul greco catolic — acest admirabil episcopat, în frunte cu distinsul şi plinul de sfinţenie episcopul Ion Suciu — nu a identificat bine momentul istoric prin care treceam noi, aşezîndu-se pe o linie de totală intransigenţă şi împotrivire. Retrăgîndu-se episcopii şi preoţii, cui rămînea poporul? Putea rămîne de izbeliţe? Nu! El şi preoţii trebuiau să fie acolo unde era poporul. Dacă l-ar fi citit mai bine pe Fer. Augustin — ar fi identificat mai just clipa şi s-ar fi orientat mai bine. Şi multe suferinţe ar fi lipsit. Căci nu treceau la păgînism, ci la o Biserică soră.

Dar acum, după toate, să nu se laude! Toate cultele în România au suferit în acest timp în diferite forme. Dacă au suferit mai mult, vor lua plată mai multă de la Dumnezeu.

Ştiu ei cum au murit şi alţi episcopi şi mitropoliţi ortodocşi? Nu!

Dar iată că monahul Arsenie Papacioc, care împreună cu arhimandritul Cleopa spovedeau pe patriarhul Justinian Marina, mi-a spus că acesta le-a arătat picioarele, pe care erau urmele unei otrăviri.

Şi dacă acesta, ce era îngrijit de o călugăriţă, stînd de vorbă cu cineva, dacă aceasta îi aducea o cafeluţă şi în cinci minute nu o bea, mai tîrziu nu mai cuteza să o ia. Iată condiţiile în care trăia el, cel ce avea protecţia lui Gheorghiu-Dej. Atunci cum erau ceilalţi?

Deci să înţelegem mai bine lucrurile şi să nu mai acuzăm.

Spiritul creştin ne cere mai multă modestie.

„Zis-a cel nebun în inima sa"

(Urmare din pag. 1)

meni de toată mîna încă de la începutul veacurilor şi vor citi pînă la sfîrşitul lor, iar toţi cei ce citesc cu ochii deschişi şi mintea limpede este imposibil să nu-l vadă pe Dumnezeu în spatele a tot ceea ce văd. Căci toate acestea ni-l arată „ca cu degetul pe Dumnezeu", aşa cum spune undeva Nicolae Iorga. „Poate oare omul să se ascundă în loc tainic, unde să nu-l văd eu, zice Domnul. Au nu umplu eu cerul şi pămîntul" (Ier. 23, 24). *„Eu sînt cel ce sînt"* (Ieş. 3, 14), adică viaţa, existenţa prin excelenţă.

Este destul să ascultăm pe cei ce studiază lumea microscopică a atomilor, dominată de o ordine deplină, sau a diverselor organisme, pînă la cea mai mică insectă, care toate grăiesc despre o inteligenţă perfectă şi atotputernică, care le-a conceput şi creat, sau să aruncăm ochii spre lumea infinită a Cosmosului, care se măsoară astăzi cu miliardele de ani lumină, tot acest spaţiu fiind umplut de corpuri cereşti, guvernate de legi precise, care iarăşi ne duc cu gîndul la un Creator şi Legiuitor suprem, ceea ce îl impresiona încă pe Psalmistul David, cînd spunea: „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu şi facerea mîinilor lui o vesteşte tăria" (Ps. 18, 1), sau cînd exclama: „Cît s-au mărit lucrurile tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut! Umplutu-s-a pămîntul de zidirea ta" (Ps. 103, 25). Ori cum zice Sf. Apostol Pavel: „Cele nevăzute ale lui (Dumnezeu) se văd de la facerea lumii, înţelegîndu-se din făpturi, adică veşnica lui putere şi dumnezeire" (Rom. 1, 20). Şi nu numai ei: „Universul mă încurcă şi nu pot gîndi măcar, că poate exista ceasul fără un ceasornicar" — spunea Voltaire.

„O, splendori vii ale naturii — exclamă plin de bucurie marele savant naturalist Camille Flammarion, în cartea Sa: Dumnezeu în natură — m-am lăsat abandonat uneori în contemplarea voastră minunată şi am simţit totdeauna că o poezie inefabilă vă învăluie cu mîngîierile sale. Cînd sufletul meu se lasă sedus de magia frumuseţii voastre el auzea nişte acorduri necunoscute izbucnind din concertul vostru. Umbre ale serii ce vă aşterneţi pe versanţii munţilor, parfumuri care coboriţi din păduri, flori aplecate cu buzele închise, zgomote ale oceanului ale căror voci nu se sting, linişte adîncă a nopţilor înstelate, voi mi-aţi vorbit despre Dumnezeu cu o elocinţă mai intimă şi mai irezistibilă decît cărţile oamenilor!"

Cerul înstelat şi conştiinţa morală din noi îl făceau pe marele filozof german E. Kant să spună că dacă Dumnezeu nu există ar trebui inventat.

Nu de mult stăteam de vorbă cu un profesor format la şcoala ultimelor decenii, în care s-a pompat, după cum ştim, pe toate, canalele materialismul ateu, profesor dornic de-a se dumiri în cele ale vieţii spirituale, şcoală care mă ducea adesea cu gîndul la spusele marelui nostru geograf, prof. S. Mehedinţi, care scrie undeva: „Cei ce au gustat din coaja ştiinţei exacte s-au grăbit să spună că Dumnezeu nu este nicăieri în natură; că nu se vede nici cu microscopul, nici cu telescopul. Ne-au proorocit chiar că se apropie amurgul tuturor religiilor, iar unii, mai zeloşi, nu s-au sfiit să ducă această veste pînă în faţa copiilor, socotind că şcolarii vor învăţa mai bine latineşte, dacă vor tîlcui pilde ca acestea: credo non esse Deum — cred că nu este Dumnezeu... Nu ne mai speriem — continuă prof. Mehedinţi — de ironia ieftină a celor care privesc sceptici spre religie, numai fiindcă au aflat marele mister că oxigenul şi hidrogenul, combinate împreună, fac apa. Pe astfel de oameni unilaterali, care privesc lumea cu un singur ochi, Kant îi numea ciclopi".

În faţa noastră era o viţă de vie şi, continuîndu-ne convorbirea, îi arăt profesorului frămîntat de existenţa lui Dumnezeu, ce nod perfect realizează cîrcelul de viţă de obiectul de care se prinde, întrebîndu-l cine l-a învăţat acest lucru, căci hazardul nu poate crea aşa ceva, aşa cum nu poate crea o sensibilitate care se constată chiar şi la plante, care reacţionează la muzică şi la zgomot, ba, după cum se spune, chiar şi la simţămintele cu care omul se apropie de ele. Hazardul nu poate crea vrejul de fasole, de pildă, care caută aracul ca şi o fiinţă vie, pe care se urcă totdeauna de la stînga spre dreapta, ca la comanda cuiva. Nu poate crea simţămintele materne din lumea vieţuitoarelor, care îşi apără progeniturile pînă la sacrificiu; nu poate crea mirosul specific pe care fiecare miel îl are şi pe care nu-l cunoaşte decît oaia mamă; nu poate crea minunea de viaţă care iese dintr-un ou după numai trei săptămîni de clocit; nu poate crea ceea ce numim om, cu extraordinara sa arhitectură văzută şi mai ales nevăzută, ceea ce l-a făcut tot pe Psalmist să exclame: „Slăvescu-te, Doamne, că sînt minunat întocmit" (Ps. 138, 14).

„Ideea de „Dumnezeu" este o noţiune fundamentală — afirmă prof. Dr. N. Paulescu, descoperitorul insulinei — fără care ştiinţa cade în absurd". Şi tot el continuă: „La 17 ani eram materialist, pentru că nu aveam decît un bagaj restrîns de cunoştinţe asupra naturii brute; pentru că raţiunea mea nu era încă dezvoltată şi, pentru că neavînd spirit creatic, credeam tot ce citeam; pentru că şi eu căzusem în cursa acestei perfide afirmaţii că oamenii de ştiinţă sînt toţi materialişti. Ei bine, dacă de atunci n-aş fi cîştigat, printr-un studiu persistent, cunoştinţe noi asupra naturii brute şi asupra fiinţelor vii, sau dacă, din nenorocire, facultăţile mele intelectuale ar fi rămas în acelaşi stadiu ca în vremea copilăriei, sau, în fine, dacă n-aş fi constatat că adevăraţii savanţi resping sistemul materialist, aş fi rămas şi astăzi o victimă a acestei doctrine". „Pretinsul ateism al savanţilor — subliniază şi gînditorul creştin de astăzi, P. Evdochimov — este complet demodat. Cu cît spiritul este mai ştiinţific cu atît mai mult îi repugnă absurdul şi caută o semnificaţie a lumii".

Prin prisma acestor cîtorva consideraţii ni se pare cu totul nepotrivit ca oameni care gîndesc să mai vorbească despre „religia, o altă ideologie în şcoală", cum ne-a fost dat să auzim, chiar din partea unor parlamentari, sau să se vorbească ca şi în deceniile trecute de „marile cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, cucerirea Cosmosului, numeroase zboruri planetare ale omului", care, chipurile, „nu pot fi explicate prin „puterea crucii" şi prin biserică" — cum citim în „Tribuna învăţămîntului", nr. 24 din 22 iunie 1992, p. 2, col. 5, opinii care vădesc viziuni înguste, unilaterale, extrem de dăunătoare formării sănătoase a tinerilor şi a omului în general, şi, precum vedem, duşmănoase faţă de Biserică, adevărurile şi misiunea ei în lume.

Unor astfel de oameni le-am reaminti că cei ce au pus piciorul pe Lună, după ce au revenit pe Pămînt au mulţumit public lui Dumnezeu că le-a ajutat să facă ce-au făcut şi să vadă ce-au văzut, ştiinţa adevărată fiind smerită căci are mereu conştiinţa că ea descoperă ceea ce Dumnezeu a creat, amintindu-ne în acest sens şi de pionierii ştiinţei moderne, oameni profund credincioşi, şi le-am mai recomanda ceea ce profesorul şi poetul de mare sensibilitate creştinească, Ioan Alexandru, spune într-un articol intitulat: „Curajul de a fi creştin": „Puneţi-vă pe cunoaşterea lui Dumnezeu din Cartea Sa (Sf. Scriptură) şi din Cartea naturii, pentru a dobîndi cel mai de preţ dintre daruri, anume darul deosebirii, al discernămîntului, a nu mai cădea în capcana învăţăturilor mincinoase care duc la dezastre". Ba mai mult, am adăuga noi, pătrunşi de luminile cunoaşterii lui Dumnezeu şi a voii Sale să ne străduim cu toţii să devenim sau să redevenim „oameni întregi, caractere morale neînfrînte, suflete renăscute, conştiinţe purificate, care să ştie interpreta scopurile vieţii şi să aibă tăria morală de a le traduce în viaţă" (Mitrop. Nicolae Bălan).

Semnalăm... Semnalăm...

La 28 mai 1992 cardinalul Josef Ratzinger, prefectul *Congregaţiei pentru Doctrina credinţei* (aşa se numeşte astăzi fosta *Inchiziţie*, fostul *Sfînt Oficiu*, precum *Marele inchizitor* se numeşte *prefect)* a redactat un important document menit să slujească orientării episcopilor catolici *astăzi*. El este intitulat *„Scrisoare către Episcopii Bisericii Catolice asupra unor aspecte ale Bisericii înţeleasă ca (şi) Comuniune"*.

Cardinalul a simţit nevoia să-şi prezinte şi să-şi explice *Scrisoarea* şi vom urma prezentarea sa.

Conceptul de *comuniune* ca definiţie a Bisericii a fost accentuat de Conciliul Vatican II odată cu acela al *„Poporului lui Dumnezeu"*. Au apărut însă, după aceea, unele interpretări reductive. De pildă din conceptul *„Poporul lui Dumnezeu"* s-a accentuat mai mult *poporul* decît *Dumnezeu*, uitîndu-se că *Dumnezeu* e partea determinantă, constitutivă a conceptului. Căci Dumnezeu este suveranul „poporului".

De asemenea, conceptul de *comuniune* a fost redus mai mult sau mai puţin la partea lui orizontală, sociologică, ducînd la o Biserică-federaţie de Biserici locale.

Scopul documentului redactat de Cardinalul Ratzinger este acela de a corecta aceste „erori" şi a redefini mai ales conceptul de „comuniune" în lumina Conciliului II Vatican şi a Sinodului episcopilor din 1985. Intenţia *Scrisorii* e de a proteja *criteriile* care asigură o înţelegere corectă a noţiunii de „comuniune", explicînd în deosebi trei aspecte de bază:

1. Conceptul de „comuniune" în relaţie cu cîteva alte noţiuni eclesiologice centrale, precum „Poporul lui Dumnezeu", „Trupul lui Hristos", „taină";

2. Conceptul de „comuniune" în relaţie cu Euharistia şi cu Episcopatul, definind şi interioritatea între Biserica universală şi Bisericile particulare;

3. Conceptul de „comuniune" în relaţie cu legătura dintre Episcopi şi dintre ei şi Succesorul lui Petru care este fundamentul vizibil al unităţii Bisericii, avînd în gînd însă şi preocuparea de ecumenism.

Cercurile ecumenice au aşteptat cu mult interes *Scrisoarea* cardinalului, dar şi-au manifestat de îndată îngrijorarea, în special din cauza punctului 3 de mai sus care recentrează Biserica pe Papă, în cea mai limpede întoarcere la eclesiologia Conciliului I Vatican din secolul trecut.

„Ideea de trup al Bisericilor — spune Cardinalul adresîndu-se presei — *cere existenţa unei Biserici care să fie cap al Bisericilor iar aceasta este Biserica Romei. Unitatea Episcopatului implică existenţa unui Episcop care este cap al trupului sau al Colegiului Episcopilor, iar acesta este Pontiful Roman"*.

Mai departe cardinalul recunoaşte că şi în unele Biserici necatolice există elemente ale *„Bisericii lui Hristos"* ceea ce îndreptăţeşte existenţa unei anume comuniuni cu Roma, deşi imperfectă. Se face o distincţie clară între comuniunea dintre Biserica Romano-Catolică şi cea Ortodoxă, şi între comuniunea Bisericii catolice cu Bisericile provenite din Reformă.

Ce concede cardinalul ortodocşilor? Faptul că au succesiune apostolică şi Euharistie validă. Acestea le acordă dreptul de a se numi *„Biserici particulare"*. Aici intrăm noi, Ortodoxia!

Este însă surprinzător faptul că nu se mai foloseşte termenul de *Biserică locală*, care are toate caracteristicile Bisericii universale.

E şi aceasta o introducere a unei noi terminologii care ascunde mari surprize!

Este surprinzătoare denumirea de Biserici particulare care pare a nu mai recunoaşte ceea ce Conciliul II Vatican, într-un efort de revenire la realitate, numise *„Biserici surori"*. Să fie aceasta o pregătire pentru o întoarcere la situaţia de dinainte de Conciliul II Vatican?

Şi iată încă un nou concept în *Scrisoare* care ne întăreşte suspiciunea: fiind „Biserici particulare", *„înseamnă că existenţa lor ca Biserici particulare este rănită"* (s.n.). Ce consecinţe ecumenice vor avea asemenea termeni nu e greu de prevăzut. *Existenţă rănită!* Ce „găselniţă" eclesiologică! „Rănită", e oare un alt termen pentru *schismatică?* Ar fi o întoarcere neînţeleaptă la o terminologie care şi-a verificat eşecul aproape o mie de ani! Cum de se pot face asemenea gafe, cînd ecumenismul părea a deschide nişte perspective spre refacerea unităţii? Cum se poate scrie aşa ceva, cînd dialogul teologic dintre Ortodoxie şi Catolicism a pornit tocmai de la conceptul de *„Biserici surori"?* Se doreşte demolarea dialogului?

Oare nu cumva această nouă eclesiologie papocentristă vrea să fundamenteze şi teoretic faptele din ultima vreme, adică afirmarea unei expansiuni în teritorii istoric ortodoxe, declarate din punct de vedere spiritual *terrae desertae* sau *terrae missionis*, în care doar catolicismul ar avea cu ce umple golul?

Oare recensămîntul din România din ianuarie 1992, din care se vede că 87% din 90% de români sînt ortodocşi, nu le spune nimic?

Ortodocşii au început în 1980 un foarte serios şi ulterior promiţător dialog teoretic cu catolicii. S-au trecut multe bariere, cu succes. Într-un dialog vii deschis, nu cu ultimatum-uri şi cu poziţii dinainte ireconciliabile. La ce bun pierderea de vreme, dacă n-ai de gînd să dialoghezi, ci să impui? Căci iată că acum se fac din nou afirmaţii care vor alerta în aşa fel cercurile ortodoxe, încît nu ştiu dacă vor mai fi dispuse să continue dialogul. Scrisoarea cardinalului Ratzinger se plînge că şi pentru Biserica romano-catolică situaţia în care nu e recunoscută ca *Biserică* cu funcţie de *Cap*, e dureroasă. *Şi ea e rănită.* Tocmai de aceea ea se angajează în ecumenism, *„pentru ca toţi să fie în stare să recunoască primatul lui Petru în succesorii Săi, episcopii Romei"*. Iată o mărturisire sinceră, dar care descurajează din nou ecumenismul.

Aşa ecumenism!

Prin urmare se afirmă deschis, din nou, vechea *teologie a întoarcerii* care multă vreme se declarase abandonată, şi ortodocşii, de bună credinţă, crezuseră că sînt invitaţi la dialog!

Comuniunea, spune Cardinalul, numai atunci e comuniune, cînd e cu Episcopul Romei ca autoritate supremă, de Cap al Bisericii-Cap al celorlalte Biserici!

Cardinalul Ratzinger îşi prezintă *Scrisoarea* ca avînd aprobarea Papei şi ca fiind *„un document doctrinal autoritativ"*. Nu altfel. Doctrinal! Deci de drept divin. Nu canonic, nu administrativ, în care se mai poate omeneşte interveni, ci doctrinal.

Efortul teologic al cardinalului, pe tot cuprinsul *Scrisorii*, a fost acela de a demonstra că supunerea faţă de Papă a tuturor Bisericilor nu e un act exterior, deci nu e subiect de dialog, ci e o *realitate constitutivă a Bisericii*. Un dat interior, fără de care nici o Biserică nu e Biserică întreagă. E rănită. Îi lipseşte ceva. Numai că *demonstraţia* cardinalului e de fapt o succesiune de simple afirmaţii, cu trimiteri în subsol la unele texte nou-testamentare care n-au nimic comun cu tezele sale, sau la unele documente papale care numai calitate de argumente nu pot avea. Am zis, deci am dreptate! Cam aşa ceva e demonstraţia *Scrisorii*.

(continuare în numărul următor)

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Seralim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140

SIBIU
15 iulie şi
1 august
1992

Nr. 27—30

Basarabia şi Biserica ei

Stimate Anatol Ciocanu,*

Nu ştiu dacă vă puteţi imagina cît de ocupat poate fi un mitropolit, mai ales cînd trebuie să poarte de grijă unei Mitropolii mari, ce cea a Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului şi cînd, pe deasupra, mai încearcă să şi scrie, să cerceteze arhive, să răspundă unor invitaţii la Simpozioane, la care trebuie să şi vorbească, din cele mai diverse domenii, arte, cultură, ştiinţe, istorie, pînă şi medicină, cum mi s-a întîmplat mai zilele trecute. Aşadar acesta este motivul pentru care încerc, totuşi, să mă ţin de cuvînt, *dar cu mare întîrziere*. Nu ştiu dacă întrebările Dv. mai sînt actuale, aşa cum au fost formulate atunci la Sibiu, dar dacă veţi considera că da, veţi putea alege ce veţi crede că se potriveşte din această scrisoare şi să folosiţi ceea ce vă scriu cum veţi crede de cuviinţă.

Mă întrebaţi *„de ce Biserica Ortodoxă Română nu cere la sînul ei, episcopia din Chişinău?"* Cine v-a spus că n-o cere? Şi-apoi există o situaţie de drept pe care, în martie 1992, la Constantinopol, i-am comunicat-o şi S. Sale Patriarhului Moscovei şi al întregii Rusii Alexei al II-lea: Mitropoliile Basarabiei şi a Bucovinei, din cadrul Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, n-au fost desfiinţate niciodată. Ultimii Mitropoliţi din 1944 s-au refugiat temporar şi au murit în Mînăstirea Cernica de lîngă Bucureşti. Noi toţi care am plecat în 1944 din Basarabia n-am plecat definitiv, şi nici n-am plecat în altă ţară. Am plecat în interiorul Ţării, sperînd ceas de ceas şi zi de zi în fireasca întoarcere. Evenimente politice petrecute peste capetele noastre au determinat altfel de situaţii, dar noi nu le-am recunoscut niciodată drept legale, nici istoric, nici altfel. Mă refer desigur la pactul Molotov-Ribentrop. Aşa că, din punct de vedere canonic şi istoric Biserica întregului teritoriu al Basarabiei şi Bucovinei, provincii româneşti, face parte din Biserica Ortodoxă Română. Am afirmat aceasta întotdeauna şi o afirm şi acum.

Au fost vremuri în care gurile ne-au fost închise şi condeiele blocate. Acum putem şi vorbi şi scrie. Şi nu putem să nu spunem adevărul.

Evident, împrejurări politice vitrege, dictatura roşie, au impus structuri noi şi situaţii anormale. Ceea ce e cu adevărat trist, e că asemenea situaţii mai rămîn şi astăzi, ca şi cum s-ar crede că s-ar putea perpetua. Împotriva dreptului istoric nu se poate perpetua nimic. Se înşeală cei care cred acest lucru. Ceea ce e împotriva dreptului istoric, e nefiresc şi nu poate dura. Moldova de dincolo de Prut şi *Bucovina* sînt părţi ale României din cel mai adînc trecut, din vremea formării poporului român. Că situaţii care ţin mai mult de diplomaţie, tactică şi strategie politică, au impus acum o „Republică Moldova", e desigur un moment trecător. Aşa a fost şi în 1917—1918.

Întorcîndu-ne la Biserică, desigur S.S. Patriarhul Alexei II ştie foarte bine că e Patriarhul Moscovei şi al tuturor ruşilor (sau Rusiilor, nu ştiu exact cum i se traduce titlul), *nu e Patriarhul românilor. Acesta e la Bucureşti.* Basarabia şi Bucovina sînt româneşti.

Acum, chiar în situaţia dată, a intervenit între Rusia propriuzisă şi Moldova un stat nou, Ucraina. Cum se poate explica acest salt al Moscovei peste o ţară, ca să-şi menţină jurisdicţia canonică peste românii moldoveni? În nici un fel. Canoanele spun limpede (can. 34 Apostolic) că cei de un neam trebuie

(continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului
şi Mitropolit al românilor
din Transilvania,
Crişana şi Maramureş

* Scrisoare către D-l Anatol Ciocanu, redactor la revista „Glasul Naţiunii" din Chişinău. A apărut în nr. 28 din 10 iulie 1992, p.4—5 sub titlul: *Scrisoare din Sibiu.*

Spiritualitatea integrală*

Luni, 22 iunie 1992, a avut loc decernarea, de către Universitatea din Bucureşti, a titlului de *Dr. honoris causa*, academicianului prof. Dr. Dumitru Stăniloae, eminent dascăl de Teologie, erudit teolog şi proeminentă personalitate a spiritualităţii româneşti contemporane.

Ceremonia s-a derulat în Aula Magna a Universităţii, în prezenţa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a unor membri ai Sfîntului Sinod, a numeroase personalităţi ale culturii şi învăţămîntului.

Prof. Dr. Emil Constantinescu, rectorul Universităţii bucureştene, a rostit cuvîntul de omagiere a ilustrului sărbătorit.

Redacţia „Telegrafului Român", care îşi face un titlu de mîndrie din faptul că Părintele profesor D. Stăniloae a onorat, cu decenii în urmă, postul de redactor al acestei publicaţii şaguniene, îi adresează respectuoasa urare de sănătate şi viaţă îndelungată, spre propăşirea Teologiei şi a Bisericii noastre strămoşeşti.

Este un eveniment de importanţă excepţională pentru viaţa mea actul prezent prin care Universitatea din Bucureşti îmi acordă titlul de D.H.C. Dar ceea ce mă bucură mai mult este că prin acest eveniment se manifestă pentru prima dată o atenţie spiritualităţii pe care o reprezint, în care cunoştinţa este unită cu credinţa strămoşească a poporului nostru şi Bisericii Ortodoxe Române, care a avut un rol hotărîtor în menţinerea acestei spiritualităţi a lui şi, prin aceasta, în păstrarea identităţii proprii şi a unităţii lui, pentru care poporul nostru a trebuit să depună grele şi continui eforturi şi să aducă nesfîrşite jertfe, ajutat şi însufleţit neîncetat de Biserica lui.

Aceasta mă face să văd în acest act şi voinţa Universităţii din Bucureşti de a se simţi chemată să dea atenţie în lucrarea ei de cunoaştere şi dezvoltare a culturii româneşti, tuturor aspectelor acestei culturi, din care nu poate lipsi spiritualitatea unită cu credinţa.

Iar aceasta mă îndeamnă şi pe mine să scot în evidenţă faptul că între diferitele forme de cultură şi între spiritualitatea întemeiată pe credinţă nu este o opoziţie, ci o întregire reciprocă. Spiritualitatea unită cu credinţa ajută la cunoaşterea ştiinţifică a realităţii, iar aceasta aduce contribuţia ei în cunoaşterea spiritualităţii preocupată de realitatea fundamentală care nu se poate lipsi de credinţă în sesizarea şi aprofundarea ei. De aceea, de cînd există universităţi în toate ţările, între facultăţile preocupate de cunoaşterea celorlalte forme ale realităţii a făcut parte şi Facultatea de Teologie, fapt de care s-a ţinut seamă şi la noi în trecut şi la care s-a hotărît acum, după dispariţia unilateralităţii ateiste a comunismului, să se revină.

Despre această legătură între celelalte forme de cultură şi spiritualitatea unită cu credinţa doresc să spun cu această ocazie cîteva cuvinte. Toate celelalte forme de cunoaştere, sau de cultură, se ocupă cu domeniile realităţii stăpînite mai mult sau mai puţin de anumite legi şi, prin aceasta, sînt dependente unele de altele şi, în ultimă analiză, de o existenţă supremă, independentă de asemenea legi, sau cum i se spune de obicei, absolută. Cum s-a remarcat de către gînditorii care s-au ocupat în mod special cu acea realitate supremă şi independentă, nu se poate cugeta că a fost cîndva cînd n-a fost nimic. Aceasta înseamnă însă că a existat o realitate eternă care n-a provenit dintr-o cauză. Dar aceasta mai înseamnă şi că acea realitate a avut în ea prin sine însăşi posibilităţile tuturor modurilor de existenţă, pe care le cunoaştem şi pe care nu le cunoaştem. Ea trebuie să fi

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Dumitru Stăniloae

* Cuvînt rostit la decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii din Bucureşti.

ŞTEFAN — voievodul Moldovei şi Sfîntul românilor

— 2 iulie 1992, la Putna —

„Din el iradiază continuu un duh de dăruire, de jertfelnicie faţă de toţi, fără nici o grijă de sine, un duh care încălzeşte pe ceilalţi şi le dă siguranţa că nu sînt singuri".

(D. Stăniloae)

În sfîrşit „s-a surpat zidul de la mijloc" (Ef. 2, 14), după ce veacuri de-a rîndul, nescutite de umilinţe şi îndoieli zis-am sub arcul vremii, pînă la obsesie: „ajunge zilei răutatea ei" (Mt. 6, 34)...

Putna Bucovinei, 2 iulie 1992! — „iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mîntuirii" (II Cor. 6, 2)...

„Poporul constituit în Sinodul infailibil" (A. Plămădeală), clerici şi seminţie binecuvîntată au scos în lumină ceea ce de veacuri era hotărît — apoteoze pentru sfinţii noştri. Timpul care e veşnicie la Putna, „revoacă-n dulci icoane a istoriei minune / Vremea lui Ştefan cel Mare, zimbru sombru şi regal" (M. Eminescu — Epigonii), a aceluia căruia neamul *„sfînt* i-a zis chiar cînd viaţuia între semeni... nu pentru suflet că încă el a fost om cu păcate, ci pentru lucrurile vitejeşti, carile nimenea dintre domni nici mai nainte nici după aceea le-au ajuns" (Gr. Ureche).

„Cel dintîi dintre principii lumii" (...) „cel mai vrednic să i se încredinţeze conducerea şi stăpînirea lumii" (după afirmaţiile lui Jan Dlugosz, cronicar polon), despre care însuşi poporul spunea şi spune pînă astăzi: „seamăn pe lume nu are", „blînd şi drept, foarte vigilent şi darnic" (medicul curţii Mt. Muriano), Voievodul cel Mare, prin evenimentul remarcabil de la Putna şi-apropie încă odată Moldova şi românimea de pretutindeni. Sfetnicii Domnului, în cîmpul aceleiaşi fericite canonizări, peste timp, întru eternitate: Cuviosul *Daniil Sihastru* (v. Candela Moldovei nr. 5—6, mai 1992, pg. 4—5) — „sfîntul ţărănesc tîrziu" (N. Iorga), „ministrul de conştiinţă, de cele dinlăuntru, din afară şi chiar de război" (Mt. Antonie Plămădeală), în clipe grele, în multe locuri şi cu popas îndelung la Putna „cea mai înfloritoare Academie de Arte Frumoase din trecutul românesc" (N. Corivan) şi *Leontie — Lavrentie* de la... Laura Rădăuţilor (părinte duhovnicesc al Cuviosului Daniil Sihastru — v.I. Bălan) ale cărui moaşte dincolo de o posibilă controversă, după opinia prof. arheolog Adrian Bătrîna, sînt încă sub o lespede în biserica Bogdana; părerea teologului Zahana Kopiestenschi din Kiev, din secolul XVII, în privinţa sf. Leontie, cred că e un reper util.

Ştefan, Daniil, Leontie — o treime sfîntă şi ocrotitoare peste o Treime geografică — spirituală a românilor, peste Moldova, Bucovina şi Basarabia! Era nevoie de această proteguire; întotdeauna, stringent acum. Ştefan, acest „Sfînt Părinte al Patriei" care „a strămutat Bizanţul în Moldova", din Putna făcînd „vad pentru adunarea minţii" (Mt. A.P.) conştient că a avut sub paloş şi tîmplă în pază o „poartă a creştinătăţii", care nu a căzut decît de două ori, din cele 36 grele, golgothice încercări. Mereu fiind „în

(Continuare în pag a 3-a)

Constantin Hrehor

„Pe-un picior de plai, Pe-o gură de rai..."

— Luni, 29 iunie 1992, de sărbătoarea Sfinţilor Petru şi Pavel, la Rîmeţi —

Solemnitatea de canonizare a sfinţilor români, care s-a desfăşurat Duminică, 21 iunie 1992, în biserica „Sfîntul Spiridon" din Bucureşti, a fost şi va fi continuată şi în alte locuri din ţară, adică peste tot unde cultul unuia sau altuia dintre sfinţii canonizaţi a fost de mai înainte practicat.

Astfel, prima manifestare de acest gen, pe plan local, a avut loc la Rîmeţi, străveche vatră monahală din cadrul Episcopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia, unde luni, 29 iunie, la sărbătoarea Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, s-a făcut vestirea canonizării Sfîntului Ghelasie, ierarh şi nevoitor întru slujirea lui Dumnezeu şi poporului credincios, care a trăit în secolul al XIV-lea.

Cu acest prilej a fost tîrnosită şi „dalba mănăstire", care s-a întruchipat, precum odinioară ctitoria lui Neagoe Basarab, de la Curtea de Argeş, prin osîrdia şi jertfa soborului de maici din acel pitoresc aşezămînt.

Încă de sîmbătă, 27 iunie, a început o revărsare, înspre Rîmeţi, a sufletului românesc de pe toate plaiurile transilvănene, dar şi din alte părţi ale României, încît, în ziua sorocită sobornicestii slujiri, mănăstirea Rîmeţi se înfăţişa ca o adevărată mare umană, de pe întinsul căreia se ridica, în lină adiere, spre cer, odată cu fumul de tămîie, şi

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Ctitorie a întregii Românii*

În aceste clipe de mare bucurie duhovnicească pentru tot soborul de la Rîmeţ, mulţumesc Bunului Dumnezeu, Maicii Domnului, tuturor sfinţilor şi Sf. Ghelasie, patronul mănăstirii noastre pentru tot darul şi ajutorul care ni l-a dat să ducem la bun sfîrşit această măreaţă lucrare pe care am început-o acum 10 ani.

N-au fost puţine încercările, greutăţile şi ispitele prin care am trecut şi pe care Dumnezeu le-a îngăduit pentru smerirea noastră.

Vă mulţumim din tot sufletul tuturor celor care ne-aţi ajutat de la mic pînă la mare, cu bani, cu alimente, cu materiale, cu sfaturi şi încurajare şi mai ales celor din judeţul Alba pe care-i ştie Dumnezeu, care au riscat funcţiile, familiile şi libertatea lor, în acele vremuri grele pentru ca să putem ridica această biserică spre slava lui Dumnezeu, în cinstea Maicii Domnului şi a Sf. Apostoli.

Mă simt neputincioşă a exprima în cuvinte omeneşti mulţumirile faţă de dumneavoastră pentru tot ce aţi făcut pentru noi şi pentru casa lui Dumnezeu, dar ne vom ruga zi şi noapte să vă răsplătească Cel Atotputernic în ziua mare a judecăţii.

Biserica nouă este ctitoria întregii Românii. Ne-au ajutat Moldova, Ţara Românească, Oltenia, iar ardelenii noştri n-au pregetat zi şi noapte să ne sprijine, să ne ajute şi să ne încurajeze.

Să fie Dumnezeu lăudat pentru toate.

Nu mă rabdă inima să nu mulţumesc părinţilor duhovnici şi întregului meu sobor care n-au încetat zi şi noapte să fie alături de mine în marile încercări prin care am trecut şi cînd aripile mele slăbeau mă ridicau pentru a nu mă prăbuşi în deznădejde, în descurajare. Le mulţumesc şi îi rog pe toţi să mă ierte că de multe ori i-am silit la eforturi peste puterile lor ca să putem ajunge unde sîntem.

Nu pot să închei aceste puţine cuvinte fără să-mi îndrept gîndul de adîncă recunoştinţă către părintele Dometie — duhovnicul nostru, către părintele Varsanufie şi către părintele Grecea care ne-au ajutat cît au trăit, şi mai mult cu rugăciunile lor către Dumnezeu după trecerea la cele veşnice. Lor să le facă Dumnezeu parte de un coltişor de rai, iar pe noi să ne miluiască şi să ne îndrepte pe calea mîntuirii.

Încă o dată vă mulţumesc tuturor care v-aţi ostenit şi aţi venit la sărbătoarea mănăstirii noastre.

Dumnezeu să vă numere paşii, dragostea şi jertfa şi să ocrotească România noastră sfîntă. AMIN.

Monahia Ierusalima Ghibu
Stareţa Mănăstirii Rîmeţi

* Cuvîntare rostită cu prilejul sfinţirii bisericii noi de la Mănăstirea Rîmeţ.

ACT SINODAL

AL BISERICII ORTODOXE AUTOCEFALE ROMÂNE PRIVIND CANONIZAREA UNOR SFINŢI ROMÂNI

SFÎNTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE,

PREA IUBITULUI CLER, CINULUI MONAHAL ŞI DREPTMĂRITORILOR CREŞTINI, DIN CUPRINSUL PATRIARHIEI ROMÂNE, HAR, MILĂ ŞI PACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEŞTI BINECUVÎNTĂRI!

«Minunat este Dumnezeu întru Sfinţii Săi» (Ps. 67, 36), căci *«Prin sfinţii care sînt pe pămîntul Lui, minunată a făcut Domnul toată voia întru ei»* (Ps. 15, 3).

Bucurie mare vesteşte astăzi fiilor săi, Biserica noastră dreptmăritoare, la crugul anului mîntuirii 1992, în Duminica tuturor sfinţilor, hotărînd ca în rîndurile acestora să fie aşezaţi cei aleşi şi bineplăcuţi lui Dumnezeu pe care ea însăşi i-a odrăslit în sînul neamului românesc.

Prin aceasta Biserica noastră împlineşte îndemnul Sfîntului Apostol Pavel care zice: «Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri, care v-au grăit vouă cuvîntul lui Dumnezeu; priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa» (Evrei 13, 7).

Următori acestui îndemn, credincioşii Bisericii noastre cinstesc împreună pe toţi sfinţii celei una, sfîntă, sobornicească şi apostolică Biserică şi împreună cu aceştia pe sfinţii plămădiţi de evlavia neamului românesc, între care se numără martiri, mărturisitori şi mari trăitori întru Hristos din rîndurile credincioşilor, cuvioşilor, preoţilor, ierarhilor aleşi de Dumnezeu, care au strălucit şi au primit în cer cununi de slavă.

Noi îi lăudăm pe Sfinţi ca pe purtătorii unor prea înalte lupte şi biruinţe duhovniceşti şi ca pe cei ce au întruchipat în fiinţa lor frumuseţea cea nepieritoare şi privim la ei ca la învăţătorii noştri pe calea desăvîrşirii în Hristos, străduindu-ne să ne asemănăm lor în credinţă, în nădejde şi dragoste şi să le urmăm pilda.

Pe Sfinţi îi cinstim, ca pe «prietenii» şi «casnicii» lui Dumnezeu (Efes. 2, 19) şi ca pe nişte fraţi desăvîrşiţi ai noştri, care au cunoscut încercările şi nevoile vieţii pămînteşti iar acum, în apropierea lui Dumnezeu mijlocesc şi se roagă Lui pentru mîntuirea noastră. Prin cinstirea sfinţilor noi sporim, înainte de toate, cinstirea pe care o datorăm lui Dumnezeu, aşa cum glăsuia Mitropolitul Varlaam al Moldovei în Cazania de la Duminica Tuturor Sfinţilor.

Luînd aminte la cuvintele Mîntuitorului: «Cine vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte, şi cine Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel care M-a trimis pe Mine» (Matei 10, 40), Sfîntul Vasile cel Mare ne învaţă, spunînd: «Primesc şi pe Sfinţii Apostoli şi Mucenici, şi-i chem ca mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, ca prin ei, adică prin mijlocirea lor, să-mi fie milostiv, Iubitorul de oameni Dumnezeu şi să-mi dăruiască iertare de păcate».

Rugăciunile sfinţilor înaintea lui Dumnezeu pentru mîntuirea noastră sînt mai bine primite, însă, dacă şi noi credincioşii, împodobiţi cu credinţă şi fapte bune, ne rugăm împreună cu ei, lepădîndu-ne de păcatele noastre. Acest adevăr îl întăreşte şi Sfîntul Ioan Gură de Aur, cînd spune: «Ştiind acestea, iubiţilor, să alergăm la mijlocirea sfinţilor, dar să nu ne mărginim la aceasta, ci să lucrăm şi noi cum se cuvine, după pilda pe care ne-au dat-o ei».

Sfinţii Părinţi, adunaţi la Sinodul al VII-lea Ecumenic, exprimînd învăţătura şi practica din totdeauna a Bisericii, cu rădăcini adînci în însăşi Sfînta Scriptură, au hotărît astfel: «Noi păzim cuvintele Domnului, cuvintele apostoleşti şi proorocesti, prin care am învăţat să cinstim şi să mărim, mai întîi pe cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, pe Sfintele puteri îngereşti, pe apostoli, pe prooroci, pe martirii cei măriţi, pe Sfinţii Părinţi purtători de Dumnezeu şi pe toţi bărbaţii cei sfinţi, şi să cerem mijlocirea lor pentru că ei ne pot face plăcuţi lui Dumnezeu Împăratul tuturor». Tot Sinodul al VII-lea Ecumenic a hotărît: «Cine nu mărturiseşte că toţi sfinţii cei care au plăcut lui Dumnezeu, atît cei înainte de Lege, cît şi cei de sub har, sînt vrednici de cinstire după trup şi după suflet, sau nu face rugăciuni către sfinţi ca şi către unii care voiesc să mijlocească pentru lume, potrivit tradiţiei Bisericii, să fie anatema!».

I — În curgerea vremii Bisericile Ortodoxe locale şi-au îmbogăţit tezaurul spiritual înscriind în calendarele lor, alături de marii Sfinţi ai Ortodoxiei ecumenice, noi nume de sfinţi din rîndul fiilor lor.

În evlavia credincioşilor noştri n-a lipsit niciodată cinstirea unor vrednici trăitori, mărturisitori şi apărători ai dreptei credinţe, flori alese ale spiritualităţii româneşti din rîndurile credincioşilor, cuvioşilor, preoţilor şi ierarhilor Bisericii noastre, fără să se fi făcut proclamarea cinstirii acestora ca Sfinţi printr-un act sinodal.

În anul 1950, Sfîntul nostru Sinod, în spiritul tradiţiei creştine autentic ortodoxe, a hotărît înscrierea în rîndul sfinţilor a unora dintre aceştia, recunoscînd şi confirmînd cinstirea pe care poporul dreptcredincios o aducea acestor sfinţi de mult timp, pentru ca în anul 1955—1956 să proclame prin Tomos sinodal canonizarea lor, cu cinstire locală pentru unii şi cu cinstire în întreaga Biserică Ortodoxă Română pentru alţii, bucuria trăită atunci de Biserica Ortodoxă Română fiind împărtăşită şi de celelalte Biserici Ortodoxe Surori.

Dar, în vatra străbună de credinţă a Bisericii noastre, evlavia poporului dreptcredincios a continuat să cinstească şi pe alţi aleşi ai lui Dumnezeu, pe lîngă cei canonizaţi în anii 1950—1956, asupra

(Continuare în pag. a 2-a)

Ontologia Ortodoxiei

Ontologia îşi are numele de la *on, ontos*, fiinţă şi *logos* — ştiinţă, deci ştiinţa fiinţei sau a existenţei, cunoscută încă de la filozoful Aristotel (Existenţa ca existenţă) şi dezvoltată filozofic pînă la apogeul heideggerian, în existenţa denumită „Dasein" şi „Inder-Weltsein", fixînd coordonatele existenţialismului contemporan, cu filiaţii distincte la Sören Kierkegaard, deosebindu-se de gnoseologie şi de axiologie. Referindu-ne la doctrina ortodoxă, ontologia se ocupă cu însăşi fiinţa sa, determinîndu-i esenţele sau ultimele principii, între care ar fi: substanţa, spiritualitatea, fenomenologia, extinderea umană, sinergismul divino-uman, originalitatea cauzală şi realitatea doctrinară, morală şi practică-rituală.

Ontologia nu se reduce deci la fenomenele religioase, de tip husserlian sau la pragmatismul lui W. James, ci rîvneşte la „filozofia primă", cum a iniţiat-o Aristotel. Evitînd revărsarea ideatică în idealism, dualism şi cu atît mai puţin în materialism, curente filozofice desuete, vom insista, în cele ce urmează asupra unicităţii şi identităţii existenţei Ortodoxiei, care are coordonate specifice, ca: geneza, dezvoltarea istorică, doctrinară, morală şi cultică.

Realitatea obiectivă a ontologiei ortodoxe se referă la determinarea structurii confesionale specifice, faţă de celelalte confesiuni, precum şi la dezvoltarea Creştinismului, din punct de vedere al trăirii religioase istorice, între hotarele divino-umane ale religiozităţii. Aceste precizări se vor dezvolta doctrinar, apelînd la *raţiunea*

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. univ., Dr. Petru Rezuş

(urmare din pag. I-a)

cărora o comisie sinodală şi-a îndreptat cercetările, propunînd Sfîntului Sinod canonizarea lor ca sfinţi.

Între aceştia, din rîndurile monahilor se numără: *Cuviosul Ioan de la Prislop, Cuviosul Antonie de la Iezerul-Vîlcea, Cuviosul Daniil Sihastru, Cuviosul Gherman din Dobrogea, Cuviosul Ioan de la Neamţ — Hozevitul şi Cuvioasa Teodora de la Sihla;* din rîndul slujitorilor bisericeşti se numără: *preoţii mărturisitori Moise Măcinic din Sibiel şi Ioan din Galeş* şi ierarhii: *Mitropolitul martir Antim Ivireanul, Arhiepiscopul Ghelasie de la Rîmeţ, Episcopul Iosif Mărturisitorul din Maramureş şi Episcopul Leontie de la Rădăuţi,* iar dintre dreptcredincioşi amintim pe: *martirii Constantin Vodă Brâncoveanu cu cei patru fii, Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul său Ianache,* precum şi *binecredinciosul Voievod Ştefan cel Mare al Moldovei.*

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la 20 iunie 1992, examinînd rezultatele cercetărilor şi propunerile Comisiei sinodale, a constatat că toţi aceştia au intrat şi s-au păstrat în conştiinţa Bisericii şi în evlavia păstorilor şi păstoriţilor, prin mărturisirea neîndoielnică a ortodoxiei credinţei lor, prin vieţuire creştină pilduitoare pînă la măsura sfinţeniei, unii dintre ei suferind moarte martirică, alţii înfruntînd orice primejdii şi pătimiri pentru mărturisirea dreptei credinţe, iar alţii învrednicindu-se de la Dumnezeu cu darul facerii de minuni, toţi laolaltă slujind şi apărînd Biserica, Dreapta credinţă şi poporul din care au odrăslit;

Recunoscînd darul sfinţeniei cu care aceştia au fost împodobiţi şi luînd aminte la evlavia pe care le-o arată clerul şi credincioşii noştri;

Purtînd grijă prin aceasta de creşterea duhovnicească şi întărirea în credinţă a obştei noastre dreptmăritoare;

Pe temeiul Aşezămintelor dumnezeieştilor părinţi şi respectînd întru totul rînduiala canonică a Sfintei noastre Biserici;

Sfîntul Sinod, la 20 iunie 1992 chemînd în ajutor pe Milostivul Dumnezeu, a hotărît în chip sobornicesc ca aceştia să fie cinstiţi ca sfinţi în întreaga Biserică Ortodoxă Română, să fie înscrişi în calendar în zilele care s-au rînduit, întocmindu-li-se sinaxare, slujbe şi zugrăvindu-li-se chipul în icoane.

Iar acum vestim şi proclamăm solemn şi canonic aşezarea lor în rîndul sfinţilor şi chemăm pe toţi fiii Bisericii Ortodoxe Române, ca şi pe toţi evlavioşii fraţi ortodocşi de pretutindeni, să le urmeze pilda vieţuirii lor sfinte şi să-şi sporească rugăciunile către ei, în nădejdea părtăşiei cu aceştia la viaţa şi fericirea veşnică.

1. SFÎNTUL CUVIOS IOAN DE LA PRISLOP — prăznuit la 13 septembrie, iubitor de nevoinţe duhovniceşti şi rîvnitor întru cele sfinte, a trăit viaţă pustnicească în veacurile XV—XVI, în apropierea mînăstirii Prislop, rămînînd pildă vie de sfinţenie pentru toţi credincioşii din vremea lui care l-au cercetat şi i-au cerut sfatul, ca şi pentru cei din zilele noastre, care nu încetează a se reculege sufleteşte la peştera din munte, lîngă apa Silvaşului şi la mînăstirea Prislop.

2. SFÎNTUL CUVIOS ANTONIE DE LA IEZERUL-VÎLCEA — prăznuit la 23 noiembrie, osîrduitor întru toată asprimea vieţii mînăstireşti în peştera de lîngă schitul Iezerul, care zăbovea îndelung în postiri şi privegheri de toată noaptea, a trăit pe vremea voievodului Matei Basarab şi a Sfîntului martir voievod Constantin Brîncoveanu, rămînînd chip luminos de credinţă şi evlavie pentru călugări şi credincioşi.

3. SFÎNTUL CUVIOS DANIIL SIHASTRU — prăznuit la 18 decembrie, podoabă a sihaştrilor şi laudă a călugărilor moldoveni, petrecînd viaţă îngerească pe pămînt, a fost sfetnic de taină şi iscusit părinte duhovnicesc al dreptcredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt, precum şi al credincioşilor care îl cercetau pentru sfat şi îndrumare duhovnicească. Chipul lui de sfînt, zugrăvit din vremuri vechi la mînăstirea Voroneţ, stă mărturie despre sfinţenia vieţii sale şi despre cinstirea ce i s-a adus.

4. SFÎNTUL CUVIOS GHERMAN DIN DOBROGEA — prăznuit la 29 februarie, vas ales al lucrării dumnezeieşti în pămîntul Scitiei Mici de altă dată, în secolele IV—V, pe unde au străbătut paşii şi cuvîntul Sfîntului apostol Andrei, trăitor la locurile de sihăstrie din Siria, Palestina şi Egipt şi dăruit cu harul preoţiei prin mîinile Sfîntului Ioan Gură de Aur, a revenit în pămîntul Dobrogei, reînnoind viaţa monahală de aici. Prieten al Sfîntului Ioan Casian, care îl numeşte în scrierile sale «Sfîntul Părinte Gherman», a hrănit din înţelepciunea şi bogăţia darurilor sale sufletele căutătorilor de Dumnezeu şi de desăvîrşire creştină.

5. SFÎNTUL CUVIOS IOAN DE LA NEAMŢ — HOZEVITUL — prăznuit la 5 august, vlăstar al ţinuturilor Moldovei, deprins cu rugăciunea şi cu evlavia creştinească din fragedă vîrstă a primit chipul îngeresc al călugăriei în mînăstirea Neamţ. Mîna lui Dumnezeu i-a îndreptat paşii spre Ţara Sfîntă unde, după mai mulţi ani de nevoinţă la schitul românesc din Valea Iordanului, s-a închinoviat la mînăstirea Sfîntul Gheorghe Hozevitul, iar, spre sfîrşitul vieţii sale, pentru o şi mai mare nevoinţă duhovnicească, s-a retras în peştera Sfînta Ana, pînă la trecerea la cele veşnice la 47 ani, în anul 1960. Cînd mormîntul i-a fost deschis, după mai multă vreme, s-a constatat că trupul său nu fusese atins de putreziciune, răspîndind miros de bună mireasmă. Sfintele sale moaşte se află astăzi în biserica mînăstirii Sfîntul Gheorghe Hozevitul, la care venind de departe credincioşi români şi de alte neamuri, se închină cu mare evlavie.

6. SFÎNTA CUVIOASĂ TEODORA DE LA SIHLA — prăznuită la 7 august, trăitoare la cumpăna veacurilor XVII—XVIII, a fost aleasă de Dumnezeu pentru viaţa îngerească de sihăstrie, retrăgîndu-se şi vieţuind într-o peşteră de la Sihla din munţii Neamţului. Prin asprele sale nevoinţe pustniceşti, Sfînta Cuvioasă Teodora a dobîndit de la Dumnezeu darul rugăciunii fierbinţi, al lacrimilor, al răbdării şi al negrăitei iubiri de Hristos, făcîndu-se podoabă strălucitoare a monahismului din Carpaţi.

7. SFINŢII PREOŢI MĂRTURISITORI IOAN DIN GALEŞ ŞI MOISE MĂCINIC DIN SIBIEL — prăznuiţi la 21 octombrie, trăitori în veacul al XVIII-lea, ca nişte ostaşi neînfricaţi ai lui Hristos s-au arătat luptînd şi pătimind temniţe şi chinuri pentru curajul şi statornicia în mărturisirea şi apărarea credinţei ortodoxe împotriva actelor de dezbinare religioasă şi naţională a românilor din Transilvania.

Prin viaţa lor preoţească de totală dăruire lui Hristos şi Bisericii Sale şi prin suferinţele îndurate, pentru apărarea dreptei credinţe, aceştia sînt pilde vii de credinţă şi mărturisire ortodoxă şi de jertfelnicie pentru Hristos.

8. SFÎNTUL IERARH MARTIR ANTIM IVIREANUL — prăznuit la 27 septembrie, trimis de Dumnezeu din părţile Iviriei în pămîntul românesc, după o scurtă şedere şi lucrare ca monah şi egumen la Mînăstirea Snagov, s-a dovedit o comoară de mult preţ pentru Biserica noastră, ca episcop al Rîmnicului şi apoi mitropolit al Ţării Româneşti în primele decenii ale veacului al XVIII-lea, alături de Sfîntul Voievod martir Constantin Brâncoveanu. Înmulţind talanţii dăruiţi lui de Dumnezeu, Sfîntul Ierarh Antim Ivireanul s-a făcut învăţător al dreptei cinstiri de Dumnezeu, laudă a arhiereilor Ţării Româneşti, podoabă a cărturarilor şi dulce grăitor al înţelepciunii dumnezeieşti în prea frumoasa limbă românească şi milostiv cu cei aflaţi în nevoinţă.

Neînfricat apărător al dreptei credinţe, sfîntul Ierarh Antim s-a arătat mărturie tare şi pavăză statornică a Ortodoxiei împotriva necredincioşilor, îndurînd chinuri şi primind moarte martirică.

9. SFÎNTUL IERARH IOSIF MĂRTURISITORUL DIN MARAMUREŞ — prăznuit la 24 aprilie, trăitor la cumpăna veacurilor XVII—XVIII, s-a arătat îndreptător şi mărturisitor al dreptei credinţe şi îndelung răbdător al uneltirilor, pribegiilor şi suferinţelor din partea celor potrivnici Ortodoxiei.

În viaţa şi amintirea credincioşilor maramureşeni Sfîntul Ierarh Iosif Mărturisitorul a rămas pildă de bunătate, blîndeţe, veghetor şi ocrotitor al turmei încredinţate lui spre păstorire, pentru noi toţi astăzi cald rugător către Mîntuitorul Iisus Hristos.

10. SFÎNTUL IERARH GHELASIE DE LA RÎMEŢ — prăznuit la 30 iunie, vieţuitor în Transilvania către sfîrşitul veacului al XIV-lea, s-a arătat ales povăţuitor al preoţilor, călugărilor şi credincioşilor, iar prin nevoinţele sale a luat chip de sfinţenie. Amintirea sa este adeverită din inscripţia descoperită în vechea Biserică a Mînăstirii Rîmeţ în care stă scris numele său şi anul păstoririi ca Arhiepiscop. Sfinţenia vieţii sale a rămas peste veacuri în evlavia credincioşilor care l-au cinstit şi îl cinstesc ca sfînt pe Ghelasie de la Rîmeţ.

ACT SINODAL

11. SFÎNTUL IERARH LEONTIE DE LA RĂDĂUŢI — prăznuit la 1 iulie, a trăit în prima jumătate a veacului al XV-lea, petrecîndu-şi toată viaţa întru smerenie şi alese nevoinţe duhovniceşti, pentru care a fost înălţat în scaunul de episcop al Rădăuţilor. Ca arhipăstor a vegheat cu înţelepciune la păstrarea rînduielilor cononice, slujind şi cu smerenie fiind de folos duhovnicesc păstoriţilor săi. Retras din scaunul de episcop al Rădăuţilor şi primind schima cea mare a trăit cu adevărat viaţă de înger în trup pînă la trecerea sa la cele veşnice. Mulţi credincioşi au venit şi s-au închinat sfintelor sale moaşte în Catedrala din Rădăuţi pînă în anul 1639 cînd, acestea au fost răpite de năvălitori, cum amintesc cronicile, neştiindu-se nici azi locul unde au fost duse.

12. BINECREDINCIOSUL VOIEVOD ŞTEFAN CEL MARE ŞI SFÎNT — prăznuit la 2 iulie, a fost un neînfricat apărător al dreptei credinţe şi ocrotitor al Moldovei în lunga sa domnie de la 1457 la 1504. Înarmat cu platoşa credinţei în Dumnezeu, cu cea a postului şi rugăciunii şi cu multe fapte ale dragostei creştine, binecredinciosul voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt s-a îngrijit de soarta Bisericii, ridicînd din temelie numeroase lăcaşuri de închinare, a miluit pe cei sărmani şi pe oştenii cu care împreună, chemînd mereu în ajutor pe Milostivul Dumnezeu, a fost pavăză credinţei creştine şi hotarelor ţării. Evlavios şi rugător voievod, binecredinciosul Ştefan cel Mare şi Sfînt adesea şi-a alinat suferinţele şi a găsit cuvînt de zidire sufletească la părintele său duhovnicesc Sfîntul Cuvios Daniil Sihastru. De la mutarea sa la cele veşnice, amintirea voievodului stă vie în evlavia şi cinstirea bunilor români de pretutindeni, precum flacăra candelei nestinse care-i străjuieşte mormîntul din ctitoria sa, Mînăstirea Putna.

13. SFINŢII MARTIRI-BRÂNCOVENI, CONSTANTIN VODĂ, CU CEI PATRU FII AI SĂI, CONSTANTIN, ŞTEFAN, RADU, MATEI ŞI SFETNICUL IANACHE — prăznuiţi la 16 august, s-au învrednicit a suferi moarte mucenicească pentru dreapta credinţă şi pentru neamul românesc din care au fost odrăsliţi. Sfîntul martir Constantin Vodă Brâncoveanu, care cu creştinească înţelepciune a cîrmuit Ţara Românească vreme de 25 de ani (1688—1714), a strălucit ca un mare ocrotitor de cultură şi artă românească, ridicînd, înnoind şi înzestrînd numeroase biserici, mînăstiri şi alte aşezăminte, miluind pe cei săraci şi ajutînd cu prisosinţă celelalte Biserici Ortodoxe surori aflate atunci la grea cumpănă.

Scos din scaunul de domnie, Sfîntul Constantin Vodă Brâncoveanu a suferit chinuri împreună cu fiii şi sfetnicul său, la Constantinopol, învrednicindu-se cu toţii să-şi încununeze fruntea cu coroana sfîntă a muceniciei pentru credinţa ortodoxă pe care a apărat-o şi mărturisit-o cu preţul vieţii.

II — În anul 1950, odată cu hotărîrea de generalizare a cultului unor sfinţi cu moaşte în ţara noastră, Sfîntul Sinod a cononizat cu cinstire locală doar în unele eparhii şi a înscris în rîndul sfinţilor pe unii ierarhi, cuvioşi şi dreptcredincioşi de neam român, cu viaţa îmbunătăţită şi care au mărturisit dreapta credinţă, unii chiar prin moarte mucenicească.

Sfinţii canonizaţi atunci de Biserica Ortodoxă Română cu cinstire locală, sînt următorii:

— *Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoş,* prăznuit la 15 septembrie şi a cărui cinstire se rînduise în cuprinsul Mitropoliei Banatului;

— *Sfinţii Cuvioşi Mărturisitori Visarion, Sofronie şi Sfîntul Mucenic Oprea,* prăznuiţi împreună la 21 octombrie şi a căror cinstire se rînduise în cuprinsul Mitropoliei Ardealului;

— *Sfîntul Ierarh Calinic Cernicanul,* prăznuit la 11 aprilie şi a cărui cinstire se rînduise în cuprinsul Mitropoliei Munteniei şi Dobrogei şi a Mitropoliei Olteniei;

— *Sfinţii Ierarhi şi Mărturisitori Ilie Iorest şi Sava,* mitropoliţii Ardealului, prăznuiţi la 24 aprilie şi a căror cinstire se rînduise numai în cuprinsul Mitropoliei Ardealului.

În deceniile care au trecut de la canonizarea acestor sfinţi cu cinstire locală, s-a constatat, spre slava Sfintei noastre Biserici, că evlavia pentru ei a depăşit de mult hotarele eparhiilor în care au fost canonizaţi, credincioşii români din diferite părţi ale ţării făcînd pelerinaje şi ridicînd rugăciuni de laudă în cinstea acestora, iar celelalte eparhii înscriindu-le treptat numele în calendarele lor.

Pentru toate aceste motive, precum şi pentru faptul că aceşti sfinţi sînt rodul spiritualităţii româneşti şi al evlaviei clerului şi credincioşilor Bisericii noastre;

Luînd act de rezultatul cercetărilor Comisiei pentru canonizarea sfinţilor români şi văzînd că acestea sînt întemeiate pe rînduielile dumnezeieştilor părinţi şi că s-a respectat întru totul procedura canonică privind generalizarea cultului sfinţilor aşa cum este dată de Biserică,

Sfîntul Sinod, chemînd în ajutor pe Preabunul Dumnezeu, a hotărît la 20 iunie 1992 ca aceşti sfinţi să fie cinstiţi în întreaga Biserică Ortodoxă Română prin generalizarea cultului lor şi să fie înscrişi în calendarul tuturor eparhiilor din cuprinsul Patriarhiei Române, în zilele care s-au statornicit, precum şi în cărţile de cult cu slujbele care li s-au întocmit.

III — În curgerea de două ori milenară a istoriei poporului şi Bisericii noastre dreptmăritoare, numeroşi au fost sfinţii odrăsliţi din pămîntul românesc care au vieţuit, propovăduit şi au suferit martiriul pentru credinţa creştină în spaţiul carpato-danubiano-pontic şi a celor născuţi în alte părţi ale lumii, dar care au predicat şi au fost martirizaţi în părţile noastre, fiind cinstiţi ca sfinţi de către alte Biserici, care i-au înscris în sinaxarele, martirologiile, minologiile şi calendarele lor.

Este binecunoscut că datorită vitregiilor vremurilor de mult apuse, multe mărturii despre vredniciile poporului nostru dreptcredincios au trecut neobservate sau au fost distruse. Cu toate acestea, a binevoit Milostivul Dumnezeu ca măcar unii dintre cei ce au vieţuit, au propovăduit sau au suferit martiriul pe pămîntul nostru, fie ei români, fie de alte neamuri, să fie amintiţi în calendarele altor Biserici.

De aceea, încă din primăvara anului 1989, Comisia pentru canonizarea sfinţilor români, pe baza studiilor ce au fost întocmite de teologii şi cercetătorii români a făcut propuneri pentru înscrierea lor în Calendarul Bisericii Ortodoxe Române, cu cinstire generală.

Ca urmare, la propunerea Comisiei pentru canonizarea sfinţilor români şi după rînduiala canonică a Sfintei noastre Biserici, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărît generalizarea în întreaga noastră Biserică şi înscrierea în calendarele tuturor eparhiilor la datele de prăznuire statornicite a Cultului Sfinţilor de neam român care au vieţuit, au propovăduit şi au suferit martiriul pentru dreapta credinţă în spaţiul carpato-danubiano-pontic şi a sfinţilor de alte neamuri care au predicat şi au fost martirizaţi în părţile noastre, după cum urmează:

Sfinţii Mucenici, CLAUDIU, CASTOR, SEMPRONIAN şi NICOSTRAT, prăznuiţi la 9 noiembrie;

Sfîntul Cuvios PAISIE de la Neamţ, prăznuit la 15 noiembrie;

Sfîntul Mucenic DASIE, prăznuit la 20 noiembrie;

Sfîntul Mucenic HERMES, prăznuit la 31 decembrie;

Sfîntul Cuvios ANTIPA de la Calapodeşti, prăznuit la 10 ianuarie;

Sfinţii Mucenici ERMIL şi STRATONIC, prăznuiţi la 13 ianuarie;

Sfîntul BRETANION, episcop de Tomis, prăznuit la 25 ianuarie;

Sfîntul Cuvios IOAN CASIAN, prăznuit în anii bisecţi la 29 februarie, iar în anii nebisecţi slujba i se săvîrşeşte la pavecernita din 28 februarie;

Sfîntul Mucenic MONTANUS preotul şi soţia sa MAXIMA, prăznuiţi la 26 martie;

Sfîntul IRINEU, episcop de SIRMIUM, prăznuit la 6 aprilie;

Sfîntul Mucenic SAVA de la Buzău, prăznuirea se va face la 12 aprilie;

Sfîntul TEOTIM, episcop de Tomis, prăznuit la 20 aprilie;

Sfinţii Mucenici PASICRAT şi VALENTIN, prăznuiţi la 24 aprilie;

Sfîntul Mucenic IULIU VETERANUL, prăznuit la 27 mai;

Sfinţii Mucenici ZOTIC, ATAL, CAMASIE şi FILIP de la Niculiţel, prăznuiţi la 4 iunie;

Sfinţii Mucenici NICANDRU şi MARCIAN, prăznuiţi la 8 iunie;

Sfîntul Mucenic ISIHIE, prăznuit la 15 iunie;

Sfîntul NICETA de Remesiana, prăznuit la 24 iunie;

Sfîntul Mucenic IOAN cel Nou de la Suceava, a cărui prăznuire se va face la 24 iunie;

Sfinţii Mucenici EPICTET şi ASTION, prăznuiţi la 8 iulie;

Sfîntul Mucenic EMILIAN de la Durostor, prăznuit la 18 iulie;

Sfîntul NIFON, patriarhul Constantinopolului, prăznuit la 11 august;

Sfinţii Mucenici DONAT diaconul, ROMUL preotul, SILVAN diaconul şi VENUST, prăznuiţi la 21 august.

Sfîntul Mucenic LUP, prăznuit la 23 august.

*

În grai de minei, deci să ridicăm acum cîntări de laudă către aceşti sfinţi zicînd: «Sfinţilor Mucenici, care bine v-aţi nevoit şi v-aţi încununat, rugaţi pe Milostivul Dumnezeu, să se miluiască sufletele noastre».

IV — Multe Biserici dreptmăritoare în decursul veacurilor au aşezat în ceata sfinţilor şi cinstesc după cuviinţă pe unii dintre fiii lor, care au bineplăcut înaintea lui Dumnezeu prin vieţuirea în Hristos şi prin mărturia dată despre aceasta, rînduind în acelaşi timp o zi de prăznuire pentru toţi sfinţii ştiuţi şi neştiuţi, pe care numai Dumnezeu i-a înscris în Cartea aleşilor săi.

Sosit-a deci vremea ca şi Biserica Ortodoxă Română să-şi cinstească după vrednicie pe toţi fiii ei, sfinţi plămădiţi de evlavia neamului românesc din care au răsărit martiri, mărturisitori, apărători ai dreptei credinţe şi mari trăitori din rîndurile credincioşilor, cuvioşilor, preoţilor şi ierarhilor care, dintotdeauna au strălucit în cununa Bisericii strămoşeşti iar, în cer sînt împodobiţi cu slavă.

De aceea, luînd aminte la credinţa şi dragostea, evlavia şi mila, cinstea şi dreptatea şi la dăruirea şi jertfelnicia neamului românesc, care a odrăslit mulţime de sfinţi pe care numai Bunul Dumnezeu îi ştie şi îi cunoaşte cîţi sînt;

Văzînd trebuinţa rînduirii unei zile de pomenire a sfinţilor români aşa cum a fost propusă de Comisia sinodală pentru canonizarea sfinţilor români;

Sfîntul Sinod a hotărît la 20 iunie 1992 ca de acum şi pînă la sfîrşitul veacurilor, în întreaga Biserică Ortodoxă Română, să se numere cu sfinţii şi să se cinstească după pravilă cu slujbă specială şi cu acatist toţi sfinţii din neamul nostru, ştiuţi şi neştiuţi, pentru a căror cinstire se instituie «DUMINICA SFINŢILOR ROMÂNI» care va fi aşezată în Calendarul Bisericii noastre în fiecare an în a doua Duminică după Pogorîrea Duhului Sfînt, arătîndu-se prin aceasta lucrarea Sfîntului Duh în Biserica noastră de-a lungul veacurilor.

În această Duminică vor fi amintiţi şi cu evlavie cinstiţi:

— Sfinţii ierarhi, preoţi şi diaconi slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române care s-au săvîrşit mucenicește şi au mărturisit şi au apărat cu jertfelnicie credinţa ortodoxă, neamul şi ţara noastră;

— Sfinţii cuvioşi şi cuvioase care s-au săvîrşit trăind deplin viaţa călugărească şi care, prin pilda vieţii lor şi prin rugăciune, au hrănit duhovniceşte pe toţi dreptcredincioşii;

— Sfinţii martiri din orice treaptă harică sau stare obştească şi toţi aceia care prin pătimirile şi sîngele lor martiric au primit cununa sfinţeniei;

— Sfinţii români ucişi de oştile păgînilor sau ale altor asupritori de-a lungul veacurilor, precum şi cei care au căzut în luptă cu aceştia sau în amară robie pentru credinţă, Biserică şi neam;

— Sfinţii care s-au săvîrşit luptînd cu arma cuvîntului pentru apărarea credinţei, a Bisericii Ortodoxe şi a binecredincioşilor ei fii. Şi toţi ceilalţi sfinţi creştini ortodocşi români din toate timpurile şi de pretutindeni, ştiuţi şi neştiuţi, care au sporit în dragostea pentru Hristos, a faptei bune, a rugăciunii şi a virtuţii creştine, pe care Dumnezeu i-a scris în Cartea Vieţii.

Către toţi aceştia să înălţăm rugăciuni fierbinţi, cu inimă curată şi împreună cu ei să preamărim pe Dumnezeu zicînd: «Bucuraţi-vă, toate cetele sfinţilor români împreună cu toţi sfinţii, podoaba de mult preţ a Bisericii lui Hristos, cea una dreptmăritoare!».

Vestindu-vă toate cele de mai sus, cu conştiinţa datoriei împlinite faţă de înaintaşii noştri, demni de cinstire pentru sfinţenia vieţii lor, să ne îndreptăm rugăciunile către Atotputernicul Dumnezeu, drept mulţumire pentru toate cîte ne-a învrednicit a săvîrşi pentru slava Bisericii şi a dreptcredinciosului popor român.

Şi pentru ca legătura şi comuniunea noastră de rugăciune cu sfinţii pe care i-am pomenit şi cu toţi cei aleşi şi ştiuţi în totalitatea lor numai de Prea Bunul Dumnezeu, să dăinuiască de-a pururea, avem îndatorirea să păstrăm şi să mărturisim aceeaşi dreaptă credinţă pe care au mărturisit-o ei, să avem aceeaşi dragoste lucrătoare în faptele bune de fiecare zi, şi să propăşim pe calea unităţii, în duhul canonicităţii Ortodoxiei noastre.

Să ţinem mereu aprinsă candela credinţei strămoşeşti şi a spiritualităţii româneşti, pentru a ne lumina calea spre mîntuire, nouă şi urmaşilor noştri.

În duhul sobornicităţii ortodoxe, ne-am adunat în această sfîntă zi, la Biserica Sfîntul Spiridon-Nou din Bucureşti, binecredincioşi creştini ortodocşi, preoţi şi ierarhi din toate ţinuturile româneşti, fruntaşi şi dregători ai obştei româneşti şi iubiţi confraţi în Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ca prin rugăciunile pe care le-am înălţat, să dăm mărturie lumii, şi tuturor celorlalte Biserici Ortodoxe Surori, despre hotărîrea noastră de a cinsti după cuviinţă pe aceşti *Sfinţi Români* aleşi ai lui Dumnezeu.

Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu noi toţi!

Datu-s-a acest Act Sinodal al Bisericii Ortodoxe Autocefale Române, în anul mîntuirii una mie nouă sute nouăzeci şi doi, luna iunie, ziua douăzeci şi una.

† **TEOCTIST**
PREŞEDINTELE SFÎNTULUI SINOD
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† DANIEL
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

† NESTOR
Mitropolitul Olteniei

† NICOLAE
Mitropolitul Banatului

† LUCIAN
Arhiepiscopul Tomisului

† VASILE
Arhiepiscopul Tîrgoviştei

† PIMEN
Arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuţilor

† ANTIM
Arhiepiscopul Dunării de Jos

† TEOFIL
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului

† GHERASIM
Episcopul Rîmnicului

† EFTIMIE
Episcopul Romanului şi Huşilor

† EPIFANIE
Episcopul Buzăului

† ANDREI
Episcopul Alba Iuliei

† CALINIC
Episcopul Argeşului

† TIMOTEI
Episcopul Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului

† VASILE
Episcopul Oradiei

† JUSTINIAN
Episcopul Maramureşului şi Sătmarului

† NIFON PLOIEŞTEANUL
Episcop-vicar Patriarhal

† TEOFAN SINAITUL
Episcop-vicar Patriarhal

† ROMAN IALOMIŢEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor

† CALINIC BOTOŞĂNEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului

† DAMASCHIN SEVERINEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei

† IRINEU BISTRIŢEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului

† IRINEU SLĂTINEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului

† IOACHIM VASLUIANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului şi Huşilor

† GHERASIM VRÎNCEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Buzăului

† CASIAN GĂLĂŢEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Dunărea de Jos

† EMILIAN ARADEANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului

† IOAN CRIŞANUL
Arhiereu-vicar al Episcopiei Oradiei

Catehează despre laudele bisericeşti

I. Pregătirea aperceptivă

Pe lîngă rugăciunile particulare pe care le rosteşte credinciosul, ori de cîte ori simte nevoia, fără a-şi fixa un anume timp, există şi „neîncetata" rugăciune a Bisericii, a obştei credincioşilor. Aceasta însă trebuie anume rînduită în timp, precum anume rînduit este ca ea să se desfăşoare în sfîntul locaş de închinăciune.

II. Anunţarea temei

Grupul de rugăciuni astfel rînduite de Biserică pentru obştea credincioşilor, ca în toată vremea să poată lăuda pe Domnul, sînt cele şapte laude la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratarea

Cele şapte laude, cuprinzînd „toată vremea", sînt repartizate în tot timpul zilei şi al nopţii, în aşa fel încît rugăciunea obştei credincioşilor să se îndrepte spre Dumnezeu (Palmul 54, 19).

Avînd originea în cultul iudaic, ziua liturgică începe seara, constituind intervalul de timp dintre două seri. Astfel, vom enumera cele şapte laude bisericeşti începînd cu slujba de seară numită „vecernie", apoi pavecerniţa, miezonoptica, după care urmează slujbele numite „ale Ceasurilor" din zi.

1. Vecernia (de la cuvîntul „veceru"=seară) reprezintă slujba de seară. În cadrul ei aducem mulţumire lui Dumnezeu că ne-a ajutat să străbatem durata zilei şi-L rugăm să ne ajute pe mai departe să trecem seara şi noaptea în pace: „Învredniceşte-ne Doamne, în seara aceasta fără de păcat să ne păzim noi..."; „Seara toată desăvîrşită, sfîntă, în pace şi fără de păcat, la Domnul să cerem..."

Şi fiindcă slujbele bisericeşti fac totdeauna pomenire de istoria mîntuirii noastre, desfăşurîndu-se seara, vecernia ne aminteşte de epoca îndepărtată a Vechiului Testament. Psalmul 103 pe care îl citeşte strana ne atrage atenţia asupra creaţiei lumii şi ne arată puterea şi înţelepciunea Creatorului, ca şi frumuseţea creaţiei. Ne indică apoi şi crearea omului în rai, precum şi alungarea lui. Preotul care, după ce dă binecuvîntarea, părăseşte altarul şi se roagă în faţa uşilor împărăteşti, de unde rosteşte şi ectenia, evidenţiază tocmai această imagine. Reprezentînd omul căzut în păcat, preotul înalţă Părintelui ceresc rugăciuni, şi lui i se adresează toţi credincioşii, cerînd îndurare şi iertare: „Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte glasul rugăciunii mele cînd strig către Tine..." Iar tămîia în timpul căderii oferă, pe de altă parte, imaginea rugăciunii care se ridică spre cer: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămîia înaintea Ta..." Această rugăciune nu este însă lipsită de nădejde şi de încredere în venirea unui Mîntuitor. Intrarea preotului pe uşile împărăteşti în altar, în timp ce credincioşii cîntă sau citesc imnul „Lumină lină" arată tocmai bucuria acestei nădejdi, sau aşteptări. La slujba vecerniei însă lumina lui Hristos nu se vede în toată strălucirea ei. Este asemănătoare cu cea a luceafărului de seară în timpul nopţii... Hristos nu este prezent, ci aşteptat, dorit, nădăjduit, de aceea şi lumina Lui este palidă. Dar nădejdea în Hristos primeşte tot mai multă putere prin cuvintele dreptului Simeon, care îl întîmpină pe Pruncul Iisus la templu. Rugăciunea dreptului Simeon, care ne aduce în acelaşi timp luare aminte şi de sfîrşirea vieţii noastre, la necesitatea pregătirii noastre duhovniceşti pentru a întîmpina după cuviinţă lumina nevestejită a lui Hristos. Troparele care încheie vecernia oglindesc virtuţile sfinţilor ca rod al luminii Mîntuitorului.

Referitor la opera de mîntuire a Domnului, vecernia ne aminteşte de patimile Lui care au început de seara.

2. Pavecerniţa, sau „După-cinare" este slujba care urmează vecerniei. Se săvîrşeşte mai mult în mănăstiri, la începutul nopţii. În bisericile parohiale se săvîrşeşte imediat după vecernie. După cum arată şi numirea, rolul acestei slujbe este de a ne ruga lui Dumnezeu după cină şi înainte de culcare. Ea are trei părţi: în prima parte se mulţumeşte lui Dumnezeu pentru ajutorul pe care ni l-a dat în ziua în care s-a scurs. Partea a doua are un caracter de căinţă şi regret pentru păcatele săvîrşite, cerîndu-se iertare lui Dumnezeu. Iar partea a treia exprimă rugăciunea de cerere pentru a trece în pace somnul nopţii prin ferirea de ispite şi alte rele.

Referitor la activitatea mîntuitoare a Domnului, pavecerniţa mai aminteşte de coborîrea Sa cu sufletul la iad pentru a dezlega pe cei osînditi de păcat.

3. Miezonoptica. După cum arată şi numele, este slujba care se oficiază după miezul nopţii. Se săvîrşeşte la mănăstiri. Mîntuitorul obişnuia şi El să se retragă în liniştea nopţii şi să se roage. Şi petrecea chiar „toată noaptea în rugăciune către Dumnezeu" (Luca 6, 12). I-a îndemnat şi pe Sfinţii Apostoli ca „toată vremea să se roage" (Luca 21, 36) şi „să nu lenevească a se ruga" (Luca 18, 1). S-a rugat împreună cu ei într-un anume loc, atît ziua, cît şi noaptea (Ioan 18, 2).

Miezonoptica ne aminteşte de parusia (a doua venire) a Domnului şi de rugăciunea Mîntuitorului din grădina Ghetsimani, prinderea şi judecarea Lui de către arhiereul Ana.

4. Utrenia. După cum arată numele („utro"=dimineaţa), utrenia este slujba de dimineaţa. Prin rugăciunile pe care le rostim aducem mulţumire lui Dumnezeu că ne-a ajutat să trecem noaptea şi cerem ajutor pentru ziua care se deschide acum. Ea este cea mai lungă dintre toate laudele bisericeşti. Aici întîlnim cele mai variate forme de creaţie ale cîntării bisericeşti. Privind istoria mîntuirii, mai mult decît vecernia, utrenia ne aminteşte de ivirea Noului Testament. De fapt însăşi apariţia luminii şi a razelor de soare ne oferă imaginea luminii lui Hristos, care îşi arată puterea şi strălucirea din ce în ce mai mult. La început utrenia se oficia înainte de apariţia luminii, fiind legată de miezonoptică. Oglindind această treptată apariţie a luminii lui Hristos, utrenia începe cu psalmii de pocăinţă, care amintesc de sentimentul de tristeţe şi de căinţă în care se află omul cufundat în noaptea păcatului înainte de venirea Mîntuitorului. În suflet apare însă mîngăierea din partea lui Dumnezeu şi nădejdea spre dobîndirea mîntuirii. Credincioşii cîntă: „Dumnezeu este Domnul şi s-a arătat nouă; bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului". Nădejdea creşte însă tot mai mult primind pecetea bucuriei, care se exercită printr-un imn de preamărire adus mult-milostivirii lui Dumnezeu, „că în veac e mila Lui, Aliluia!" Acesta este cunoscut sub numele de „Polieleu".

Iar ca împlinire a nădejdii şi bucuriei se citeşte Evanghelia, care reprezintă însăşi lumina cuvîntului pe care l-a rostit Mîntuitorul. Evanghelia se pune apoi în biserică spre a fi văzută de credincioşi: „Cuvîntul era lumina care luminează pe tot omul care vine în lume" (Ioan 1, 9). Arătarea Evangheliei înseamnă arătarea luminii învierii lui Hristos, de aceea strana şi credincioşii cîntă sau citesc: „Învierea lui Hristos văzînd, să ne închinăm sfîntului Domnului Iisus, Unuia celui fără de păcat..." Cîntările care urmează acum, cunoscute sub numele de „Canon" („Catavasie") aduc starea de linişte şi împăcare a sufletului.

Pe măsură ce apare lumina zilei, tot mai vie se arată şi lumina lui Hristos prin sfinţii Săi şi prin Sfînta Sa Maică. De aici şi imnul de preamărire înălţat Sfintei Fecioare, la provocarea preotului: „Pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica luminii întru cîntări cinstind-o să o mărim".

Lauda lui Dumnezeu creşte şi mai mult odată cu creşterea luminii zilei. Se cîntă acum „Laudele", iar pe măsură ce înaintează ziua şi apar primele raze ale soarelui bucuria mîntuirii creşte şi ea tot mai mult. Se manifestă sub forma unui entuziasm, cîntîndu-se Doxologia, în care se arată strălucirea luminii lui Hristos: „Întru lumina Ta vom vedea lumină". Troparele care urmează după Doxologie se referă la învierea Domnului, care a biruit întunericul păcatului şi al morţii. Referitor la opera mîntuitoare a Domnului, slujba utreniei ne aminteşte de naşterea şi învierea Sa. Cu privire la Patimile Sale, face să ne amintim de ducerea lui Iisus de la Ana la Caiafa, ca şi batjocurile care au urmat.

Ceasurile alcătuiesc laudele de zi. Spre deosebire de utrenie şi vecernie, care se numesc „Laude mari", ceasurile se numesc „Laude mici", şi corespund cîte un sfert din timpul zilei liturgice, după cum urmează: Ceasul 1 este legat de utrenie, iar ceasurile III, VI şi IX formează trei laude separate. Ceasurile se oficiază zilnic numai la mănăstiri. La bisericile de enorie se oficiază în perioada postului mare. În această perioadă toate ceasurile se citesc înainte de masă, fiindcă după ele se oficiază Liturghia Darurilor înainte sfinţite, care după cum se ştie, se săvîrşeşte împreună cu vecernia.

Privind rînduiala slujbei ceasurilor, remarcăm în general că ea are trei părţi. Prima parte cuprinde lecturi din psalmi. Cîte trei psalmi la fiecare ceas închipuie perioada Vechiului Testament, cînd a fost proorocită mîntuirea. Partea a doua a ceasurilor, formată din tropare, care laudă virtuţile sfinţilor. Partea a treia o constituie rugăciunea de încheiere. Pe lîngă ceasurile obişnuite, mai există şi aşa-zisele „Ceasuri împărăteşti", sau „Ceasuri Mari", oficiate doar de trei ori pe an, în ajunul Naşterii şi Botezului Domnului şi în Vinerea Sfintelor Patimi. Slujba acestor ceasuri este mai dezoltată şi are un caracter mai solemn. În cadrul ei se citeşte Apostolul şi Evanghelia.

Referitor la opera de răscumpărare a Mîntuitorului, ceasul III ne aminteşte de condamnarea Domnului de către Ponţiu Pilat. La fel ne aduce aminte şi de pogorîrea Sfîntului Duh. Ceasul VI ne face să luăm aminte la răstignirea Domnului, iar Ceasul IX, la cutremurul ce se făcuse pe tot pămîntul odată cu moartea Mîntuitorului pe cruce.

IV. Recapitularea-Aprecierea

Împlinind porunca Mîntuitorului de a ne „ruga toată vremea", Biserica a instituit cele şapte Laude desfăşurate atît în timpul zilei, cît şi al nopţii. Întrucît ziua liturgică începe cu seara zilei, prima laudă va fi vecernia, iar ultima Ceasul IX. Astfel ziua liturgică se împarte în trei grupe, fiecare grupă avînd trei slujbe. Grupa de seară este alcătuită din Ceasul al IX-lea, vecernia şi pavecerniţa. Grupa de noapte şi dimineaţă este alcătuită din Miezonoptică, Utrenie şi Ceasul 1. Iar rugăciunile din cursul zilei alcătuiesc grupa a treia. Acestea sînt: Ceasul al III-lea şi al VI-lea. Laudele încadrate în timp au deosebită semnificaţie în viaţa duhovnicească a credincioşilor, care se desfăşoară şi ea în timp. Astfel, vecernia este rugăciunea de mulţumire adusă lui Dumnezeu, care ne-a învrednicit să mai adăugăm încă o zi la viaţa pe care ne-a dăruit-o, şi în felul acesta să ne apropiem de cununa zilei celei veşnice. Pavecerniţa săvîrşită odată cu pogorîrea nopţii, ne atrage luare aminte la moarte şi ne apropie mai mult de Dumnezeu, care nu ne va lăsa pradă ispitei şi păcatului aducător de moarte. Miezonoptica ne aminteşte de cea de a doua venire a Domnului, iar Utrenia este o înălţare a sufletului spre Dumnezeu cu mulţumire că ne-a ajutat să trecem în pace noaptea, rugîndu-L în acelaşi timp să ne ajute să trăim şi ziua pe care o începem, împlinind poruncile Lui. Ceasurile, care revin din trei în trei ore, ne ridică mintea spre Sfînta Treime, căreia asemenea îngerilor, îi aducem zi şi noapte neîntreruptă preamărire.

V. Asocierea

Pe lîngă cele şapte laude fixate într-un anume timp şi cu obligaţie pentru obştea credincioşilor, mai sînt şi rugăciuni, sau slujbe cu caracter periodic, neavînd obligativitate generală. Din acestea fac parte: Acatistele, Paraclisele, ca şi rugăciunile particulare ale dimineţii, ca şi cele de la masă sau de la culcare etc. Apoi, tot slujbe cu caracter ocazional, nelegat de anumite date şi nerepetate zilnic sînt şi Sfintele Taine prin care primim harul divin mîntuitor, precum şi ierurgiile, care aduc binecuvîntarea divină spre sfinţirea diferitelor lucruri sau persoane. Sfînta Liturghie uneşte efectul tuturor slujbelor bisericeşti. Ea este în primul rînd lauda şi mulţumirea supremă adusă de biserică lui Dumnezeu. Dar în acelaşi timp este cea mai supremă Taină şi Jertfă prin care ni se transmite nu numai harul mîntuitor, ci Dumnezeu însuşi, ca izvor al harului.

VI. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că cele şapte Laude alcătuiesc un grup special de slujire fixate într-un anumit timp de Biserică prin care obştea credincioşilor neîncetat îşi poate îndrepta rugăciunile de laudă, de mulţumire şi de cerere către Părintele ceresc.

VII. Aplicarea

1. Credincioşii avînd datoria să participe la toate slujbele oficiate în sfîntul locaş de închinăciune, vor fi prezenţi şi la Laudele bisericeşti, în special la vecernie şi utrenie, ca şi la ceasurile oficiate mai ales în perioada postului Paştelui.

2. Participarea lor va trebui să fie activă, ei avînd datoria să cunoască rînduiala acestor slujbe, semnificaţia lor şi a rugăciunilor pe care se cuvine să le rostim împreună cu strana. Cu acest prilej credincioşii vor repeta: Psalmul 50; „Învredniceşte-ne Doamne..."; „Lumină lină"; „Tatăl nostru"; „Prea Sfîntă Treime", precum şi diferite cîntări din cadrul vecerniei şi al utreniei.

Preot prof. Sorin Cosma

COLŢUL TINERETULUI:

Formaţi-vă voinţa şi caracterul moral

Dragă tinere, Pilat a zis către popor: „Iată Omul" (In. 19, 5).

Caracterul este zestrea morală cea mai preţioasă a omului, mai mult decît talentul şi geniul, decît ştiinţa şi cultura, pentru că el este fundamentul demnităţii personale, este onoarea sa.

Experienţa ne arată că omul de caracter este mai mult decît toţi; el este căutat, apreciat, stimat şi iubit, în timp ce omul fără caracter este disprefuit, ocolit, respins şi urît de toţi. El nici nu contează ca om, ci ca un lucru fără valoare şi aceasta este o ruşine şi o mare degradare.

Caracterul, zice Lacordaire, este energia ascunsă şi statornică a voinţei, care dinamizează şi inspiră gîndurile, determină atitudinile şi comportamentul moral şi social. Cu alte cuvinte, omul de caracter este credincios în planurile şi convingerile sale, este hotărît în scopul propus şi ferm în mijloacele pe care le alege. Este nestrămutat în cuvînt şi faptă, şi poate să înfrunte toate riscurile cu cel mai mare curaj.

Formarea caracterului ţine esenţial de formarea voinţei morale, adică de armonizarea acesteia cu idealul moral din care rezultă însăşi virtutea. Poetul şi filozoful german Novalis (+1802) a spus pe bună dreptate că un „caracter este o voinţă desăvîrşit formată".

De aici rezultă că, puterea caracterului este direct proporţională cu tăria voinţei morale perfect educată, îndreptată către disciplina vieţii interioare, către autoeducaţie. Sînt oameni care au voinţa tare pentru cuceriri exterioare, dar sînt slabi cînd este vorba de-a se cuceri pe ei înşişi, de-a se autoforma, de-a se stăpîni pe sine şi de-a deprinde anumite virtuţi. Acesta este cazul lui Alexandru Macedon, care a supus Asia şi a ajuns pînă la porţile Extremului Orient, dar n-a putut să se înfrîngă pe sine, n-a fost în stare să-şi păstreze castitatea vieţii de la vîrsta de 25 de ani pe care a elogiat-o, dar a căzut pradă desfrîului, murind la numai 33 de ani.

Oameni de felul acestui împărat au voinţă slabă şi unilaterală, le lipseşte energia spirituală şi curajul moral de autosupraveghere şi autodisciplinare; din această cauză nu-şi pot coordona şi nici îndrepta manifestările către o ţintă mai înaltă, către un ideal moral superior. Ori, fără o voinţă puternică, în stare să organizeze armonios viaţa interioară, să controleze mişcările inimii şi să le îndrepte către imperativele vieţii morale, toate cuceririle exterioare ale vieţii omeneşti sînt de mică valoare. Cuceririle exterioare au preţ numai dacă le guvernează o voinţă morală care se îndreaptă şi realizează binele în chip statornic. Astfel *accentul* cade pe formarea voinţei morale, singura în stare să scoată viaţa individuală din sfera impulsurilor inferioare, din robia patimilor şi a instinctelor denaturate. Numai voinţa morală, călăuzită de lumina unei conştiinţe treze, poate curăţi ungherele întunecoase ale gîndurilor viclene, unde se cuibăresc germenii tuturor păcatelor şi răutăţilor, alimentaţi de lenea sufletului, de apatie, şi de lipsa de voinţă sau de o voinţă deformată.

Baza caracterului moral este, deci, voinţa morală, iar formarea ei este de importanţă capitală pentru viaţa noastră personală, dar în egală măsură şi pentru profesiunea însăşi, în cazul nostru, pentru Sf. Preoţie.

Pentru că este clar, de o voinţă bine educată depinde caracterul moral şi numai cel ce are bine format acest caracter, este vrednic să conducă pe alţii. Cu alte cuvinte, cel ce ştie ce vrea şi cel ce este capabil să biruiască toate piedicile şi să facă toate jertfele pentru triumful virtuţii, merită să fie păstor de suflete, poate să se dea pe sine exemplu de urmat pentru alţii. Verba volant, exempla trahunt. Exemplele sînt caracterele care trag după sine masa credincioşilor.

Noi voim ca, fiecare din voi să deviné un caracter ferm, bun slujitor al lui Dumnezeu şi al oamenilor. Dorim să vă formaţi după pilda Mîntuitorului Hristos, prin excelenţă omul cel mai de caracter, cu o voinţă religios-morală desăvîrşită, peste toate suferinţele şi jertfele, căruia duşmanii nu I-au aflat nici o vină, iar Pilat L-a arătat lumii şi istoriei ca demn de urmat în etern, rostind: *„Iată Omul!"*, Omul cum a ieşit din mîna Creatorului, Omul perfect pe care-L căuta filozoful cinic Diogen, cu trei sute de ani înainte de vremea Sa.

(Continuare în pag. a 6-a)

Prot. prof. Simion Radu

(urmare din pag. I-a)

stare de jertfă" (Mt. Daniel), cel care „era o adevărată umbră a divinităţii iradiind substanţa sa solară" (Z. D. Buşulenga), cel despre care însuşi „Hyperionul românesc" M. Eminescu se găsea pe frontul creaţiei sale în „imposibilitatea de a cristaliza o astfel de temă" (Perpessicius), voievodul cel mare şi sfînt de care moldovenii la 2 iulie 1504 „s-au scăpat de mult bine şi de multă apărătură", prin canonizare nu devine nici mai mare nici mai vrednic de recunoştinţă, canonizarea rotunjeşte doar o dualitate — geniul şi sfinţenia. În Ştefan, *geniul*, culme laică, se intersectează în cel mai luminos punct cu *sfîntul*, culme a spiritualului. Victoriile pe cîmpurile de luptă vădesc pe strategul diplomat, pe viteazul mare, „atlet al lui Christos" (Papa Sixt); Tetraevanghelul de la Humor, oasele oştenilor martiri zidite la temelia bisericilor, mănăstirile multe, schiturile şi paraclisele, daniile, milosteniile şi milostivitii ştiuţi ori anonimi, Tripticul biruitor, spovedaniile din sihăstrii, încruntarea pentru dreptate şi adevăr şi „iubire de moşie", la un loc, vădesc sfinţenia omului „din mila lui Dumnezeu" ales. Şi între acestea, ori peste acestea, pietatea, preţuirea trecutului, a strămoşilor; pietrele prăvălite de către Voievod peste umbra strămoşilor din biserica lui Bogdan Descălecătorul dau glas din veac (M. Păcurariu). „Cînd sufletul a fost eliberat de mucenicia acestei vieţi" (M. Sadoveanu) şi domnia lui devenea „cea mai frumoasă epopee din istoria neamului" (M. Neagoe), Neculce putea să plîngă iluminat peste pana măiastră recitînd în murmur heruv: „cîte războaie au bătut, atîtea mănăstiri şi biserici au făcut...".

După rînduială bisericească, zicem acum, multe sînt cele care întrec condiţiile pentru o canonizare cînd poposim pe-o atît de ilustră biografie ca a lui Ştefan, însumînd 47 de ani, 2 luni şi 3 săptămîni de sfîntă „băcie" sub steaua Moldovei! Putna „frumoasă tot cu aur poleită, zugrăveală mai mult aur decît zugrăveală şi pe din lăuntru şi pe din afară" (prima mănăstire iulie 1466 — 3 sept. 1470, tîrnosită de Mt. Teoctist, ep. Tarasie şi 62 preoţi şi diaconi cu fast răsunător) avea să devină în timp, „altarul nostru naţional" (Eminescu). Acest altar avea să primească genunchii şi inima tuturor generaţiilor în vremi de restrişte. Invocaţia eminesciană „Ştefane Măria Ta / Tu la Putna nu mai sta / (...) / Clopotele să le tragă / Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă / Doar s-a-ndura Dumnezeu / Ca să mîntuie neamul tău", cu încredinţarea izbăvitoare — „Toţi duşmanii or să piară / Din hotară în hotară", cum pe drept se cuvine tuturor celor care- „au îndrăgit străinii", e actuală astăzi, pre limba oricărui român, are rezonanţe profetice, incredibile. „În trecut ni s-a impus o istorie, în viitor să ne-o facem noi", îndeamnă cel care neliniştit se întreba înaintea portretului Sfîntului Voievod „aprinde-se-vor candelele pe mormînt? Lumina-se-va chipul..." „Să facem ca o cugetare, una singură, să treacă prin toate faptele", rostea Domnul Limbii Române ştiind vremurile ce aveau să vină. Şi tot el, M. Eminescu, ca nimeni altul despre Ştefan zice „puternic şi înfricoşat în război, el era pios şi blînd în pace; căci cîte războale, atîtea azile ale rugăciunii şi ale inimi înfrînte, atîtea mănăstiri" şi „lăcaşul dumnezeiesc mănăstirea Putnei este fondată de erou şi acolo zac oasele sale sfinte, apoi pentru că o sărbătoare a creştinului e prin excelenţă o sărbătoare românească, căci trecutul nostru nu e decît înfricoşatul coif de aramă al credinţei, al civilizaţiei". Şi ca o semnătură de-acum un veac pe tomosul canonizării: „Crist a-nvins cu litera de aur a adevărului şi a iubirii. Ştefan cu spada cea de flăcări a dreptăţii". „Unde era nevoie, însuşi se vîra, ca văzîndu-l ai săi să nu se îndepărteze... şi „unde îl biruiau alţii, nu pierdea nădejdea" — ce spune aici cronicarul e în vecinătatea preceptelor pauline, toate confirmă cultura monastică a Voievodului, sfinţenia despre care Neamul a ştiut chiar din timpul vieţii marelui gospodar al plaiurilor muşatine. „Întrînsul găsise poporul românesc cea mai deplină şi mai curată icoană a sufletului său" scria Iorga. „Cine înţelege acest portret" spune istoricul, „merge pe drumul strămoşului cuvenite", pe calea acelor „bărbaţi cu trup de cremene" (Gr. Ilisei), care mari sînt pentru noi pentru că smerindu-se pre sine s-au prezentat pururi între lut şi stele „din mila lui Dumnezeu...".

La Putna, 2 iulie 1992. Lume din toate zările. Sărbătoare mare, sobor cu iz de Bizanţ falnic: patriarhul României, înalte personalităţi ale Bisericii Ortodoxe din Iaşi şi Tomiş, Cernăuţi, Basarabia şi Buzău, Suceava, Rîmnic, Argeş, Maramureş, Rădăuţi, Bălţi, Arad şi Sibiu... Trenuri cu jerbe vii, tineri şi vîrstnici, femei şi prunci, flori şi steaguri. Î. P. S. Daniel, mitropolitul Moldovei, pune în „pagina" zilei, cu har, rostul sfinţeniei pornind inspirat de la un verset din Ps. 67, 36, evocînd amplu chipul nemuritorului Părinte al Moldovei şi al creştinătăţii. P. F. Teoctist, Patriarhul României rosteşte un lung discurs, cu subtilitate şi înţelepciune concentrînd multiple aspecte ale existenţei şi ale vieţuirii creştine-sociale de azi; s-au citit tomosurile de canonizare; Î. P. S. Pimen a prezentat lumii de jos şi cerului de deasupra sabia Voievodului (pentru cîteva zile străfulgerînd în ţară, adusă cu bunăvoinţă din Constantinopol, mai mult decît simbolic pecetluind evenimentul...). O delegaţie a clerului grec face cunoscut public un dar: o icoană cu o fărîmă din Sf. Cruce... În clătinare de prapori şi icoane, la umbra unei cruci simple, masive, de lemn carpatic, ţîşnind din mulţime — puzderie de închinători, străbătuţi de aceeaşi emoţie cuvioasă, din toate provinciile.

Au venit spre Putna care, roţi de tot felul, trenuri, tălpi goale, inimi cu frică de Dumnezeu şi cu iubire netulburată de schimonosite vremi. Ceva, peste atîta frumuseţe fost-a urît: de jos ori mai cu seamă de sus privite, printre cămăşi de borangic curat, printre plăieşi şi arcaşi cuminţi, şirurile albastre, pestriţe, „florile" de... „nu mă uita" ale gărzilor cu bastoane de cauciuc şi arme sclipitoare, deloc potrivite în „liturghia naţională" patronată de ocrotitorii din veac ai românimii: Ştefan, Daniil şi Leontie, sfinţi între sfinţii din totdeauna... Monahii şi monahiile, gazetarii, pictorii şi poeţii, preoţii, tinerii frumoşi, ţăranii, fetele blînd aromind prin finete, cireşii dăruindu-se în răstimp de toacă, genunchii mamelor cernite, ochii visîndu-l pe Vodă venind din văzduhul despicat de „fulgere rodnice" (Blaga), împreună cu toată suflarea poporenilor ar fi fost întocmai ce trebuie pentru un asemenea act pecetluit de duhul credinţei şi de iubirea fără de prihană care „nu cade niciodată".

În capătul acestor rînduri, într-un post scriptum — post festum, înscriu un dialog scurt cu Î. P. S. Pimen, Arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuţilor: I. P. S.-voastră, fiind, cert, una din axele cele mai dinamice în evenimentul de la Putna, cum consideraţi sărbătoarea în sine? R. Un popas la Putna, înseamnă o înălţare a sufletului nostru românesc şi creştinesc. Dacă acest popas are loc în ziua de 2 iulie, are o încărcătură sufletească şi mai mare. 2 iulie al acestui an a atins culmea trăirii noastre româneşti şi creştineşti, cu neputinţă de exprimat în cuvinte. Este o mărturisire într-un cadru festiv a ceea ce poporul a simţit despre Ştefan cel Mare. Este omagiul pe care-l aducem măritului voievod ori de cîte ori îi rostim numele Î. Policromia politică, prezenţa masivă a reprezentanţilor partidelor politice a fost un act de mărturisire din partea lor că numai la Putna putem trăi conştiinţa unităţii de neam şi credinţă şi numai aici se învaţă mai bine decît în alt loc iubirea de ţară şi de Dumnezeu, pentru a putea preţui valorile de patrimoniu naţional create şi păstrate de Biserică? R. La Putna, cum am mai afirmat, nu se face politică, ci, cu pioşenie, oricine am fi, facem pelerinaj. I. Ştefan cel Mare şi Sfînt ar fi meritat o sărbătoare naţională. Credeţi că a avut această dimensiune? R. Sărbătoarea a avut o dimensiune naţională prin prezenţa la Putna a fiilor neamului din toate provinciile istorice româneşti. Apoi prezenţa conducerii Bisericii şi Statului şi transmiterea într-un spaţiu foarte larg a slujbei pe singurul post naţional de televiziune, găsim că ne îndreptăţeşte să afirmăm că a fost o sărbătoare naţională. Am vrea să amintim că aducerea sabiei lui Ştefan cel Mare la acest moment al canonizării înseamnă un act de recunoaştere şi de cinstire a personalităţii Domnului din partea celor cu care a purtat cele mai multe războaie. Deşi s-a încercat în mai multe rînduri aducerea ei, atribuim reuşita acestui act puterii lui Dumnezeu, rugăciunilor lui Ştefan cel Mare şi înţelegerii din partea celor care au contribuit la acest act, cărora şi pe această cale le mulţumim...

Adaug: „s-au prefăcut hotarele; au trecut rîndurile de oameni"(...) „Puterea lor străjuieşte dincolo de ceea ce numesc oamenii de rînd, moarte" (Sadoveanu) şi cuget, mic, neînsemnat, sub aura Voievodului sfînt, printre file şi cerneluri pe cîteva cuvinte din Pârvan: „E viaţa noastră vorbă ori tăcere"?...

Ştefan — voievodul Moldovei

Basarabia şi Biserica ei

(urmare din pag. I-a)

să-l recunoască peste ei pe cel mai mare din neamul lor, şi cu acela să se sfătuiască.

Mă întrebaţi care ar trebui să fie *acum* soluţia problemei Bisericii din Moldova de dincolo de Prut? Cred că am şi răspuns la aceasta. Altă soluţie *normală, canonică* şi *istorică* nu există. Ea mai poate fi întîrziată, se pot propune negocieri, dialog, dar acestea nu vor decît întîrzierea rezolvării. M-aş bucura mult ca aceste lucruri să le fie clare şi celor din Moscova, şi celor din Moldova. Pe iluzii nu se doarme mult. Din somnul amăgirii întotdeauna cei ce se amăgesc, se trezesc!

Sînt momente grave în istorie, în care se cer răspunsuri şi acţiuni de cea mai mare seriozitate şi răspundere. Cu istoria nu se glumeşte nepedepsit. Oamenii unui anumit moment grav nu au voie să ezite cînd adevărul le este limpede, nici să promoveze sau să conteze pe soluţii iluzorii, improvizate. Oare de ce să se expună acuzaţiei că n-au fost la înălţimea momentului?

Acest lucru se cere astăzi creştinilor din Basarabia. Întoarcerea acasă. Am mai spus cîndva: întoarcerea în noi înşine, în acea cămară a sufletului nostru în care ne vom regăsi ca români şi ortodocşi.

Cînd Moldova e din nou ţinta unei agresiuni, din partea celor ce ne-au ţinut sub ocupaţie fără nici un drept din 1812—1918 în 1940, şi din 1944 pînă în 1991, pînă la declararea independenţei, cum să fii de partea agresorului? Ce e de făcut, mă întrebaţi? O simplă declaraţie izvorîtă din inimă şi din minte. O declaraţie de reîntoarcere firească sub aripa ocrotitoare a Bisericii-Mame. Am numit-o „ocrotitoare" pentru că Ea îi va ocroti pe toţi, le va garanta statutul bisericesc, cinurile, rangurile, şi, desigur, va restaura cele două Mitropolii, cu autonomia lor canonică şi cu intrarea tuturor ierarhilor în rîndul membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Independenţa politică şi statală există. Ea s-a autoproclamat la 27 august 1991, aşa cum fac toate naţiunile cînd pot şi cînd scapă de tirani. A fost un pas. Pasul spre întregire. Nu-l pot concepe altfel.

Imperiul sovietic s-a destrămat. De ce să-l mai menţinem, artificial şi împotriva tuturor evidenţelor pe cel spiritual? Ce anume îl mai poate justifica? Absolut nimic. Revenirea la centrul spiritual firesc va fi preludiul sigur şi al reîntregirii politice. De ce Biserica basarabeană nu-şi foloseşte *ceasul* cum trebuie? Fiindcă, oricum tot aici se va ajunge. Dar întîrzierea îi va face pe mulţi să se ruşineze după aceea. Noi ne ruşinăm şi astăzi!

Cred că prin acestea v-am răspuns şi la întrebarea cu privire la *Comitetul unionist* şi la personalităţile care îl alcătuiesc şi îl animă, pe care le preţuiesc şi cărora mă plec cu respect. Eu însumi am luat parte la lucrările de la Iaşi ale parlamentarilor, nu ca parlamentar, ci în numele Bisericii Ortodoxe Române, şi în al meu personal, ca basarabean. Am rostit acolo şi o *„Ectenie stăruitoare pentru unire" (Literatura şi Arta*, II, 2.III.1992, p. 7), o cuvîntare aproape programatică, ascultată în picioare de toată asistenţa.

Unirea din 1918 s-a făcut în condiţii aproape asemănătoare, după destrămarea imperiului ţarist. S-a trecut şi atunci prin faza „Republică independentă şi suverană", numai că faza aceasta a fost foarte scurtă. Poate că altele erau atunci condiţiile politice, dar erau şi alţi oameni, poate mai hotărîţi, poate mai îndrăzneţi, poate mai diplomaţi şi, poate, cu un mai eficient sprijin din Ţara-mamă, deşi ea însăşi se afla chiar atunci într-o situaţie nu dintre cele mai bune. Oricum va fi fost, un lucru e sigur, pentru că s-a petrecut în fapt: ***unirea s-a făcut* la 27 martie 1918.**

Biserica a fost atunci la înălţime. Arhimandritul Gurie, născut în Nimoreni dar cu strămoşi în Stolnicenii mei de pe Cogîlnic, a fost unionist convins şi, tot aşa, a stat în ajutorul unioniştilor starеţul de la Suruceni Dionisie Erhan. Gurie a ajuns după unire mitropolit la Chişinău, iar Dionisie, după o perioadă de vicariat, a fost ales episcop de Ismail. A fost făcut Dr. h.c. deşi avea doar patru clase primare. Era autodidact. Cunoştea — se zicea — pe de rost Sf. Scriptură. Pe amîndoi i-am cunoscut.

Basarabia românească din 1918 şi 1940 a dat Bisericii şi culturii româneşti o pleiadă de oameni mari, în toate domeniile. Cînd am cunoscut eu Chişinăul, în 1937, strada vorbea românеşte. Urmele celor o sută şi mai bine de ani de ocupaţie rusească aproape dispăruseră. Eu veneam la Seminar dintr-un sat, Stolnicenii de lîngă Lăpuşna şi Hînceşti, în care nimeni nu ştia şi nu vorbea rusеşte. Eu n-am simţit urmele perioadei 1812—1918. M-am ştiut şi m-am simţit din totdeauna român. Eu şi familia mea şi toţi consătenii mei. Tot ce se spune rău despre regătenii veniţi în acea perioadă în Basarabia, sînt calomnii. Au venit din „regat" cei mai buni învăţători, iar mai apoi şcolile normale locale au preluat educaţia tineretului. Că pomenesc unii de jandarmi nu prea manieraţi? Se poate. Dar peste tot şi întotdeauna vor fi din aceia care vor avea de a face cu jandarmii! Nu părerile delicvenţilor dau definiţia unei epoci. Dar de ce nu-şi aduc aminte unii ca aceştia care au doar „memoria palmelor", de sîngele celor ucişi în 1940 de sovietici în subsolurile Seminarului, unde se instalase N.K.V.D.-eul. Îmi aduc bine aminte că am văzut eu însumi pereţii împroşcaţi de sînge, cînd am reluat studiile la Seminarul din Chişinău — unde e acum Facultatea de Teologie — după ce Antonescu a eliberat Basarabia în 1941. Şi de ce nu-şi aduc aminte „românofobii" de sutele de mii de deportaţi în Siberia, de unde cei mai mulţi nu s-au întors? Problema aceasta, a regimului românesc dintre 1918 pînă în 1944 nici nu merită să fie discutată. O pun numai cei fără inimă, sentimente şi conştiinţă românească.

Mă întrebaţi despre colaborarea Moldovei suverane cu ruşii şi cu ucrainenii din noile state, constituite acum în noua *Comunitate:* Nu mă pricep la politică şi n-am toate datele la îndemînă ca să fac pronosticuri. Dar un lucru pot spune, cred, fără să mă înşel. *Cine consideră că ei ne vor binele, e cel puţin naiv, iar dacă e politician, nu-şi merită numele.* Scopul lor, tainic, dacă nu chiar deschis, e menţinerea stăpînirii lor asupra Basarabiei. De aceea soluţia unică a eliberării depline e *numai* refacerea unităţii cu Ţara-mamă. Mama nu urmăreşte să stăpînească, ci să-şi întindă aripile ocrotitoare şi iubitoare peste toţi fiii ei. E un lucru elementar!

Ştiu că există probleme şi dileme cu privire la Transnistria. Românii sînt şi acolo majoritari. Să nu uităm că prin 1924, dacă nu mă înşel, au cerut introducerea alfabetului latin. Trecînd odată cu maşina spre Odesa, într-o călătorie turistică, cu doi fraţi ai mei, prin 1968, după ce am trecut de Tiraspol am greşit drumul şi, într-un sat, ni s-a terminat şoseaua. A fost un noroc. Era un sat românesc. Am vorbit mult cu oamenii, într-o românească în care regăseam vechi forme latineşti, dispărute din limba din vechiul regat, sub diferitele influenţe *străine*, de-a lungul veacurilor. Ei le-au păstrat.

Soluţia politică a problemei aş discuta-o cu oamenii politici. Sînt circumstanţe noi şi sînt posibile soluţii noi faţă de stările istorice din trecut. Oricum, faţa românilor de acolo, în aceste situaţii noi, e îndreptată spre fraţii lor. Să nu îngăduim să fie loviţi pe la spate!

M-aţi întrebat: Cum am ajuns Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului? Am fost ales cu mare majoritate de voturi, de către Colegiul Naţional Bisericesc, compus din laici, preoţi şi episcopi. Eram episcop de Buzău, fusesem zece ani episcop-vicar patriarhal, eram doctor la Oxford şi doctor de Bucureşti, publicasem cărţi şi zeci, dacă nu sute de studii în ţară şi străinătate, eram mereu ales în cele mai înalte foruri de conducere ale Consiliului Mondial al Bisericilor, ale Conferinţei Bisericilor Europene — şi azi sînt unul din Preşedinţi — al Comisiei de pregătire a Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox, fusesem rector al Institutului Teologic din Bucureşti, secretar al Sfîntului Sinod, conferenţiasem la Universităţi, asociaţii şi Congrese din aproape toată lumea etc., etc. Şi, mai presus de toate, iubeam Transilvania care a avut un destin istoric asemănător, în mare parte, cu al Basarabiei. Am şi scris peste douăzeci de cărţi, cele mai importante fiind despre Transilvania şi, în multe din ele, am strecurat şi ştiri, date şi iubire pentru Basarabia, pentru sufletul ei românesc, pentru şcoala mea, Seminarul din Chişinău şi pentru „Limba noastră". Sînt cel dintîi care, în timpuri interzise, am publicat „Limba noastră" a lui Alexe Mateevici, mai întîi într-o carte *„Dascăli de cuget şi simţire românească"*, şi apoi în facsimil în „Telegraful român" de la Sibiu, cu strofa în care e pomenit „Nistrul", ceea ce a fost, pe atunci, o mare îndrăzneală.

Şi cred că, în alegerea mea ca arhiepiscop şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului a avut un rol important şi Providenţa. Transilvania a dat Basarabiei între 1812—1823 un mare Mitropolit. Va fi avut el şi scăderi, dar el e cel care a înfiinţat Seminarul din Chişinău şi l-a programat în *limba română*, sub ocupaţie rusească. Providenţa m-a trimis să plătesc datoria de onoare a Basarabiei către Transilvania, care l-a dat Basarabiei pe Gavriil Bănulescu-Bodoni.

Pînă cînd tineretul basarabean — scriitorii faţă de care niciodată nu vom şti cum să le fim recunoscători — nu se treziseră şi propaganda antiromânească schilodise sufletul Basarabiei de se părea că nu se va mai vindeca niciodată, *noi, refugiaţii, am fost adevărata Basarabie românească*. Ne-am întîlnit, am plîns, ne-am reamintit despre toate locurile şi iubirile, de case, de sate, de şcoli, de păduri, de cîntece, de neamurile şi colegii rămaşi acolo. Pot să mă laud — cer iertare — că am fost unul dintre cei care au întreţinut această flăcăruie vie, am protejat-o, cum scrie Păr. Gh. Cunescu în „Telegraful român".

De cînd s-au trezit basarabenii „din somnul cel de moarte" — aşa i-am spus lui Vieru şi lui Dabija în 1988 sau 1989, încă înainte de revoluţia din 1989 de la noi, — din acel moment cei din Basarabia au început să fie Basarabia. Românească. Adevărată. *„Voi sînteţi acum Basarabia"*, le-am spus, adică, voi, tinerii şi toţi cei în care s-a trezit simţirea românească. Nu că noi ne-am retrage acum. Nu. Dimpotrivă. Acum nu mai sîntem singuri. Acum trebuie să luptăm împreună. Şi, pe atunci, Sovietele încă nu dispăruseră!

Reintegrarea spirituală a Basarabiei în contextul spiritualităţii româneşti a şi început. Ea trebuie să continue intens, pe toate căile, culturale, artistice, economice, militare şi, bineînţeles, bisericeşti. Drum înapoi nu există. Drumul înainte e deschis paşilor de tot felul, pînă cînd nici o opreliştе nu va mai fi în dus-întorsul inimilor şi al paşilor noştri de dincoace şi de dincolo de Prut. Două Românii, după toate legile omeneşti şi dumnezeieşti, sînt nefireşti. Totul va redeveni firesc cînd vom fi una şi în fapt, cum sîntem de drept. Atunci nu vom mai putea vorbi de *„reintegrarea spirituală a Basarabiei în contextul spiritualităţii româneşti"*. Atunci ne vom regăsi în aceeaşi simţire, în aceleaşi cugete, în aceeaşi spiritualitate. Nu vor mai fi unii care dau şi alţii care primesc, unii care vin şi alţii care aşteaptă. Vom fi toţi una, împreună creatori de spiritualitate românească, pentru că avem aceleaşi rădăcini, aceeaşi limbă, aceleaşi obiceiuri, străbune, aceeaşi credinţă.

Spiritualitatea integrală

(urmare din pag. I-a)

avut în ea şi conştiinţa, căci o existenţă fără conştiinţă de ea e ca şi cînd n-ar fi. Pe lîngă aceea avînd în ea tot ce o putea mulţumi şi ferici, a trebuit să aibă în ea iubirea sau bucuria unei Persoane, conştientă de altă sau de alte Persoane conştiente şi desăvîrşite. Aceasta ne face să credem în existenţa Treimii de Persoane, căci numai iubirea între trei Persoane desăvîrşite este iubirea desăvîrşită.

Dar precum persoana mea şi a semenului meu este, pe de o parte, o realitate sigură pentru mine, pe de altă parte, e o taină niciodată epuizată prin cunoaşterea mea, cu atît mai mult este, pe de altă parte, sigură existenţa Treimii supreme, pe de alta, o taină inepuizabilă pentru eforturile noastre de cunoaşte a ei. Deci, ea reprezintă, pe de o parte, realitatea comunităţii personale supreme, singura care dă sens existenţei, deci, singura care se impune în modul cel mai logic, pe de alta, ea este o taină inepuizabilă prin cunoaştere, deci cerînd credinţa noastră pentru progresul în cunoaşterea ei. Astfel, cunoaşterea nu se opune credinţei, ci o întemeiază şi viceversa. Admiterea acestei taine supreme prin raţiune şi credinţă ne va ajuta în aprofundarea şi înţelegerea tuturor formelor de realitate, în înţelegerea bogăţiei şi armoniei lor.

Pe de altă parte, lumea întreagă, atît prin complexitatea armonioasă inepuizabilă a ei, cît şi prin neputinţa ei de a ne mulţumi deplin şi de a ne asigura fericirea veşnică pe care o dorim, ne arată că ea nu poate fi prin ea, ci este opera unei iubiri supreme care ne pregăteşte în viaţa noastră în ea pentru acea fericire în comuniunea iubitoare cu existenţa supremă, pregătire continuă atît prin cunoaşterea ei cît şi prin progresul moral.

Iată cum cunoaşterea tuturor formelor de realitate a lumii presupune admiterea prin raţiune şi credinţă a tainei lui Dumnezeu şi ne poate ajuta înaintarea în aceasta, iar recunoaşterea prin raţiune şi credinţă a acestei taine supreme poate ajuta progresul în înţelegerea formelor realităţii cosmice şi umane.

S-ar mai putea spune că dacă cunoaşterea laturilor materiale ale lumii ne poate ajuta şi în capacitatea previzibilă a fenomenelor, cunoaşterea spiritului omenesc nu poate asigura o cunoaştere şi comportare previzibilă exactă. În acest domeniu voinţa liberă a oamenilor are un rol care sustrage cunoaşterii exacte faptele viitoare ale persoanelor umane şi a relaţiei dintre ele. Relaţiile între oameni, influenţele reciproce, ascund o altă taină a existenţei, în a cărei cunoaştere înaintăm fără a ajunge la o exactă previziune a ei. În domeniul acesta mai trebuie ţinut seama şi de faptul că facerea binelui după care rîvneşte omul e unită cu biruirea egoismului, pe care datorită slăbiciunii noastre nu-l putem înfrînge uşor fără credinţa în Dumnezeu, izvorul şi puterea binelui. De aceea trebuie ţinut seama în acest domeniu şi de sentimentul de responsabilitate al omului fără de care nu poate avea loc un progres în bine după cum ne dorim.

Acest sentiment de responsabilitate presupune o autoritate supremă de care depindem şi care ne întăreşte în bine. Dar binele pe care dorim să-l facem altor persoane şi pe care dorim să ni-l facă ele, implică şi conştiinţa valorii şi preţuirii reciproce eterne a persoanelor umane, căci ce ne-ar da puterea să facem bine unul altuia, dacă n-am avea conştiinţa că de aceasta depinde bucuria noastră eternă. Dar cine poate întemeia valoarea eternă a persoanelor umane, dacă nu existenţa unor persoane eterne prin ele însile, a căror bunătate se trăieşte în desăvîrşita lor unitate şi preţuire iubitoare.

Legătura aceasta între cunoaştere şi taină pe care o trăim şi în a cărei cunoaştere înaintăm fără a o epuiza în veci, şi prin aceasta trăim setea după infinitatea existenţei, o trăieşte în mod deosebit poporul nostru, prin unirea în el a spiritului occidental mai aservit raţiunii separatiste şi a ortodoxiei răsăritene care accentuează comuniunea şi pentru care Dumnezeu prin Hristos e cunoscut nu în mod raţional sau separat de viaţa noastră de toate zilele, mai mult prin discursuri, ci ca prezent în noi prin toate Tainele, rugăciunile şi binecuvîntările Bisericii. Sîntem de aceea un popor mai complex, mai adîncit în prezenţa tainelor în toate, mai delicat şi mai respectuos în relaţiile între persoane unite în mod tainic fără să se confunde, singurul fapt ce le procură bucurie.

Universităţile româneşti ţinînd seama de acest spirit al poporului nostru pot comunica lumii o cultură mai umană, mai nuanţată, mai delicată, mai adîncă, mai pătrunsă de taina prezenţei lui Dumnezeu în realitatea lumii întregi şi mai capabilă să prezinte lumii o ţintă morală în Persoana lui Hristos.

Trăind taina inepuizabilă în toate, poporul nostru trăieşte infinitul şi aspiraţia spre el. De aceasta e conştientă în mod special credinţa. Cînd, terminînd liceul, m-am hotărît să merg la teologie, îndemnat stăruitor de mama mea, soră şi nepoată de preot, un coleg m-a întrebat: „Ce vei face acolo? N-ai ce învăţa o jumătate de zi". Acum cîţiva ani i-am spus: „Am studiat teologia zeci de ani. Şi sînt mereu la început, atît în aspiraţia spre cunoaştere, cît şi în cea a progresului moral". „Ai dreptate", mi-a spus el acum, după ce funcţionase o viaţă întreagă ca profesor la o altă facultate.

Dar sinteza între acest simţ ortodox al tainei şi latinitate a avut şi un rol hotărîtor în menţinerea în unitatea şi identitatea noastră ca popor originar faţă de pericolele ce ne-au ameninţat continuu şi din partea popoarelor vecine din Occident şi a slavilor din Răsărit. Ortodoxia ne-a apărat ca popor latin faţă de ameninţările din partea popoarelor din Apus, deşi tot ea ne-a făcut să apărăm prin Mircea cel Bătrîn şi Ştefan cel Mare Europa Occidentală de invazia otomană.

Latinitatea ne-a făcut să ne apărăm, pe de altă parte, de pericolul slav din răsărit, care a sporit în secolele din urmă şi sînt semne că n-a încetat nici acum.

Această apărare a noastră de către Apus şi Răsărit ne-a costat jertfe grele. De aceea se poate spune că istoria noastră a fost un drum al crucii. Aceasta înţelegînd-o tineretul din Basarabia s-a arătat hotărît ca tot prin jertfele reprezentate de cruce să apere, în solidaritate cu tot poporul nostru, latinitatea lui din partea pericolului din Răsărit, iar tineretul nostru i s-a asociat în zilele din urmă în această intenţie pornind într-un drum al crucii spre Basarabia.

Prezenţa Sinodului Bisericii noastre la acest eveniment de preţuire a credinţei strămoşeşti din partea Universităţii din Bucureşti arată şi el voinţa poporului nostru şi a Bisericii lui de a fi împreună în eventualele jertfe ce ne aşteaptă în viitor.

Aceasta mă face să termin cuvîntul meu cu versurile puţin modificate ale lui Andrei Mureşanu:

„Preoţi cu crucea în frunte
Conduşi de Duhul Sfînt
Căci oastea e creştină
Şi vom lupta împreună
Pentru al nost' sfînt pămînt".

ÎN SPIRITUL TRADIŢIILOR LUMINOASE ALE ASTREI

● Biroul Consiliului Central al Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român „ASTRA", în şedinţa sa din data de 21 februarie 1992, a hotărît să acorde la 5 studenţi merituoşi de la diferite universităţi din Transilvania, cîte un premiu de 50 dolari (S.U.A.), din fondul constituit din donaţia Eufrosina şi Teofil Roll (S.U.A.), pe anul 1991.

● În urma consultării cu universităţile în cauză, s-a ajuns la următoarea listă a premianţilor:

1) *Leanca Liviu*, anul V, Facultatea de Silvicultură, Universitatea „Transilvană"-Braşov;
2) *Popa Florin*, anul II, Facultatea de Mine, Universitatea Baia-Mare;
3) Popa Florin, anul
3) *Szabó Doina*, anul V, Stomatologie, Universitatea de Medicină-Cluj;
4) *Sala Dana-Florina*, anul I, Facultatea de Litere şi Ştiinţe, Universitatea din Oradea;
5) *Condrea Corin Nicolae*, anul IV, Facultatea de Teologie, Universitatea din Sibiu.

● Tot cu ocazia aceleiaşi şedinţe, avînd în vedere situaţia în care se află *Ateneul Român*, s-a hotărît ca o parte din valoarea premiilor pe anul 1991, în sumă de 500 dolari (S.U.A.), din aceeaşi donaţie, să fie oferită *Ateneului Român*.

● Hotărîrile noastre promovează tradiţiile *Asociaţiunii „ASTRA"* de stimulare a pregătirii tinerilor studioşi şi de ajutorare a unor instituţii culturale.

● Acordarea premiilor s-a făcut în cadrul unor momente festive, organizate de către instituţiile de unde provin premianţii.

● Suma donată *Ateneului Român* se va da oficial în luna septembrie.

Biroul Consiliului Central
al Asociaţiunii „ASTRA"

DIN SF. SCRIPTURĂ:

— Cel ce domneşte între oameni cu dreptate, cel ce stăpîneşte cu temere de Dumnezeu, este ca lumina dimineţii cînd răsare soarele.
(II Regi 23, 3—4)

„Pe-un picior de plai, Pe-o gură de rai..."

(urmare din pag. I-a)

murmurul de rugăciune desprins de pe buzele slujitorilor şi credincioşilor, copleşiţi de fiorul harului dumnezeiesc, ce patrona toată împrejurimea.

A poposit, cu acest prilej duhovnicesc, la Rîmeţi, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, însoţit de majoritatea membrilor Sfîntului Sinod. Au venit spre a se ruga şi a răspunde cerinţelor sufleteşti ale credincioşilor, nenumăraţi preoţi din eparhie şi alte părţi ale ţării, ca şi mulţi monahi şi monahii de prin mănăstirile Transilvaniei, Munteniei, Moldovei, Olteniei şi Banatului.

Au fost prezenţi decanii şi unii profesori ai facultăţilor de Teologie din Transilvania.

S-au arătat cinstitori ai evenimentului şi unii reprezentanţi ai autorităţilor statale, ca şi oaspeţi, pe linie bisericească, din străinătate.

A fost fericită coincidenţa ca tocmai cu acest prilej să se afle la Rîmeţi şi o delegaţie de călugări de la Muntele Athos, care a oferit spre închinare o cruce din lemnul Sfintei Cruci a Mîntuitorului.

La sfîrşitul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a dat citire Tomosului de canonizare a Sfîntului Ghelasie, iar P.S. Andrei al Alba Iuliei a rostit un cuvînt de învăţătură şi de mulţumire lui Dumnezeu pentru toate cele rînduite să se împlinească în viaţa eparhiei şi a mănăstirii.

Au luat apoi cuvîntul toţi ierarhii prezenţi la solemnitate, dînd expresie sentimentelor de adîncă devoţiune ale credincioşilor de pe meleagurile de unde venea fiecare, faţă de Sfîntul Ghelasie.

Prea Cuvioasa Maică stareţă Ierusalima Ghibu, căreia i s-a înmînat, în semn de aleasă cinstire, pentru strădania depusă împreună cu tot soborul, distincţia de stavroforă, a rostit un cuvînt de mulţumire faţă de Bunul Dumnezeu, pentru toată purtarea Sa de grijă, şi de recunoştinţă pentru toţi cei care au sprijinit, pe diverse căi, lucrarea de mare anvergură, ce s-a desfăşurat la Rîmeţi vreme de un deceniu. A mulţumit de asemenea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, ca şi tuturor ierarhilor, autorităţilor, preoţilor şi credincioşilor prezenţi la această măreaţă prăznuire. (Cuvîntarea se publică în prezentul număr al T.R.).

În final a vorbit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a dat expresie bucuriei de a fi fost hărăzit de la Domnul să participe pentru a doua oară, în calitate de membru al Sfîntului Sinod (acum şi ca preşedinte al acestuia), la proclamarea de către Biserica noastră a unei noi cete de sfinţi români.

Cu vădită emoţie în glas, Prea Fericirea Sa a cerut de la Dumnezeu, izvorul sfinţeniei creştine, să se milostivească, la acest sfîrşit de veac zbuciumat, de toţi fiii neamului nostru, ocrotindu-i de toată reaua întîmplare şi sporindu-le dragostea unuia faţă de altul şi faţă de ţara lor.

Cu şi mai stăruitoare rugă, a făcut pomenire de fraţii noştri români basarabeni, care şi la ceasul solemnei liturghisiri de la Rîmeţi îşi varsă sîngele pentru apărarea integrităţii, suveranităţii şi libertăţii patriei.

Prea Fericirea Sa a pus în lumină apoi semnificaţia vieţii de slujire a monahismului şi importanţa acestuia în istoria Bisericii noastre.

Dat fiind faptul că prăznuirea s-a derulat pe teritoriul Mitropoliei Ardealului, Î.P.S. Mitropolit Antonie a socotit de datoria I.P.S. Sale să mulţumească întîistătătorului Bisericii noastre ca şi tuturor celor care s-au ostenit cu organizarea alesei prăznuiri de la Rîmeţi.

Ontologia Ortodoxiei

(urmare din pag. I-a)

catafatică, prin tratarea celor două mari afirmaţii spiritualiste: existenţa personală a lui Dumnezeu şi nemurirea sufletului. Dovedirea prin argumente are stringenţă morală, nicidecum matematică, fiindu-ne repulsiv autoritarismul religios, care viciază mîntuirea subiectivă, liberă, a credinciosului. Vor urma expunerile sistematice ale filozofiei ortodoxe, pentru o informare raţională. Ortodoxismul, totalitarismul neopăgîn nazist şi ateismul de toate nuanţele vor încheia expunerile noastre cu aspectele caracteristice, sub titlul generic Iconoclastia totalitaristă, care interesează viaţa religioasă.

Din ontologia critică a filozofului N. Hartmann ne vor interesa numai tradiţiile ontologice aristotelice, fără alte apartenenţe. Starea finală a existenţei la filozoful Martin Heidegger ne va preocupa, ca ajutor benefic la determinarea esenţei existenţei Ortodoxiei, în lume şi în istorie, cu „Daseinul" său specific. Fizionomia spirituală şi morală antropologică nu sunt produsul exclusiv al mediului social-istoric, avînd elemente înnăscute, ca aptitudinile psihice de-a putea avea o religie, precum şi aptitudini de a-şi integra idei (divinitatea, nemurirea), fără conţinut iniţial oprioric, ci prin înmagazinare experimentală aposteriorică, dominînd conştiinţa înnăscută, adică facultatea universal umană de a alege între bine şi rău şi de-a avea identitatea de sine însuşi, deosebită de alţii. Evitînd subiectivismele excesive ale lui Kierkegaard, omul poate face distincţie între contrarii, excluzînd maniheismul dualist, care reduce totul la principializarea răului, veşnic în oponenţă cu binele, ceea ce l-a determinat pe filozoful Fr. Nietzsche să fundamenteze starea „dincolo de bine şi de rău" (Jenseits vom Gut und Böse). Toate aceste aspecte vor fi dezvoltate în cele care urmează, sintetic, în cuprinsul expunerilor specifice ale Ortodoxiei.

DĂM BUNA MĂRTURIE LUI DUMNEZEU*

Despre Episcopul VASILE al Oradiei

În pragul împlinirii vîrstei de 80 de ani, Dumnezeu l-a chemat la sine pe cel ce a fost aproape 22 de ani, episcopul Vasile Coman al Oradiei. A fost, cum spune psalmistul, *„în putere"*, iată, aproape întreaga perioadă de după șaptezeci de ani, șirul anilor pămîntești întrerupîndu-i-se numai cu puțin înainte de a trece pragul în perioada *„ostenelii și a durerii"*. Căci zice psalmistul: *„Zilele vieții noastre sînt șaptezeci de ani, iar pentru cei în putere optzeci de ani, iar ceea ce este mai mult nu e decît osteneală și durere"* (Ps. 89, 10). Dumnezeu l-a iubit, chemîndu-l, căci de la Domnul vin toate, și viața și sorocul morții. Tot psalmistul, acest mare înțelept și profund cugetător, vorbind despre anumite morți, întrebuințează cuvinte asupra cărora ar trebui să medităm îndelung: *„Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor lui"* (Ps. 115, 6). E ca și cum ar zice că El, Dumnezeu, îi trece pe aceștia în Împărăția Sa, răscumpărîndu-i în chip deosebit, iubindu-i mai mult, răsplătindu-i cu belșug de daruri scumpe.

Adormitul întru Domnul episcopul Vasile pe care îl conducem astăzi pe drumul cel din urmă, de pe pămînt în veșnicie, pleacă după ce a împlinit un destin pămîntesc alcătuit din muncă, studiu, slujire, dăruire pentru alții, trecînd în optzeci de ani prin toate treptele învățăturii, fiind doctor în teologie, și prin toate treptele slujirii, pînă la cea arhierească, întotdeauna cu încredințarea, cum o spunea adesea și cum a spus-o chiar în titlul uneia din cărți — căci a scris multe cărți — că *„Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor"*, (ed. 1980 și 1984), făcînd tot atît de adevărat și faptul că slujind pe oameni, îl slujim pe Dumnezeu.

A avut întotdeauna convingerea că mîna Providenței l-a condus într-acolo unde era nevoie de dînsul. S-a făcut astfel împreună-lucrător cu Providența, după învățătura Sfîntului Pavel că trebuie să fim *„împreună lucrători cu Dumnezeu"* (I Cor. III, 9). Mîinii întinse de Dumnezeu i-a răspuns întinzîndu-și mîna sa, și asa și-a desfășurat lucrarea în duhul împreună lucrării faptei celei bune și a credinței roditoare. Cînd împlinea 75 de ani și cînd l-am sărbătorit aici, mărturisea: *„Am înțeles că venirea mea la Oradea a fost un act al Providenței, pe care trebuia să-l împlinesc"*. Și adăuga afirmîndu-și principiul de care s-a lăsat călăuzit în viață: *„Căci Providența ne conduce chiar și atunci cînd nu ne dăm seama și nu o înțelegem"*. Acest principiu dezvăluie o credință puternică, o înțelegere limpede a relației om-Dumnezeu, adică acea înțelegere care îi dă creștinului liniștea, curajul, îndrăzneala, izbăvirea de ispita îndoielilor, depășirea incertitudinilor, încrederea în ajutorul lui Dumnezeu.

Providența l-a adus la Oradea unde, într-adevăr era nevoie de el. De el anume. Pentru că avea o largă experiență pastorală, de preot de parohie, de profesor și de protopop, activități desfășurate la țară și mai ales în Brașov, oraș în care a slujit 35 de ani. Vremurile chemării lui la slujirea arhierească, într-o Românie căzută în propria-i robie, în care se impunea ateismul ca doctrină oficială de stat, în școli și în toate ramurile vieții sociale, au fost vremuri de luptă pentru menținerea credinței și a umanității oamenilor, mereu sub amenințarea dezumanizării, a golirii de sens și de suflet. Episcopul Vasile Coman a știut ce are de făcut și, cu inteligență, cu perseverență, refuzînd descurajarea — cum a făcut de altfel întreaga ierarhie și preoțimea românească — a ținut focul credinței aprins, și-a vizitat cu timp și fără timp parohiile, a slujit, a sfătuit, a scris, a predicat, găsindu-și timp și pentru realizări deosebite în păstrarea, renovarea, restaurarea bisericilor și a instituțiilor eparhiale, realizînd chiar biserici noi, case parohiale, instituții eparhiale noi.

N-a fost ușor și nu de puține ori a trebuit să se prefacă a nu observa jigniri și insulte din partea multor zeloși ai defunctului regim, care cenzurau de aproape activitățile bisericești, scrisul, viața bisericească în general.

A izbutit să răzbată prin epocă tocmai pentru că a avut și a simțit mereu că are cu el acel mare aliat pe care l-a numit *Providența* divină. Cu blîndețe, moderat dar și hotărît cînd nu trebuia făcut nici un rabat de la adevăr și de la misiunea arhierească, a știut să-și țină clerul în unitate și la datorie, așa încît nici un credincios să nu fie lipsit de asistența duhovnicească tradițională și fundamentală existenței românilor de pe cuprinsul eparhiei sale. Larg la suflet, cu înțelegere pentru alții, cu serioasă atitudine ecumenică locală, dar și internațională, a condus din partea Bisericii noastre, ani de zile, dialogul dintre ortodoxia românească și luteranism.

Cît și cîte a făcut în cei 22 de ani de arhierie, ni-l descopăr ca pe o energie plină de har și de adevăr. O activitate aproape neverosimilă, cînd e de adunat la un loc pe seama unui singur om.

Iată de ce trecerea la cele veșnice e și o chemare la odihnă, la răsplată. În cazul unor astfel de destine rotunjite prin realizări deosebite, moartea, ca și viața, devine un dar al lui Dumnezeu, o încununare, certitudinea împlinirii datoriei, a misiunii pentru care am fost trimiși pe pămînt. Își punea mereu întrebarea: *„Ce ai făcut din viața ta?"* I-o va pune și Dumnezeu. Dar pentru că a știut că aceasta va fi întrebarea capitală și s-a pregătit pentru *„a da răspuns bun"*, sîntem încredințați că așa va fi și că i se va face o bună primire Dincolo. Din lumea noastră, în care noi mai rămînem o vreme, pleacă împăcat cu oamenii și cu Dumnezeu.

Vorbea odată — tot la împlinirea a 75 de ani — de Moise care, pentru că s-a îndoit la un moment dat de poruncile și promisiunile lui Dumnezeu, n-a ajuns să vadă Canaanul pămîntesc. Cei care l-am ascultat atunci, am înțeles vorbirea în parabolă: să nu ne îndoim; va veni eliberarea din pustie! El nu s-a îndoit și iată i-a dat Dumnezeu lungime de zile și a văzut Canaanul, eliberarea Țării din pustiul descompunerii și al dezumanizării în care o aruncase regimul de dictatură comunistă atee. A murit împăcat.

Și n-a murit, căci noi credem în înviere. Ortodocșii francezi — poate și alții, dar eu de la ei am auzit expresia: *s-a născut în cer! Il est né dans le ciel!*

Acum bătrînul nostru frate Vasile, bătrînul păstor și învățător al plaiurilor bihorene, a întinerit, a redevenit prunc ceresc. Aseară cînd

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crișanei și Maramureșului

* Cuvînt rostit la înmormîntarea P.S. episcop Vasile Coman al Oradiei la 14 iulie 1992 în „Biserica cu lună", catedrala orașului.

Simpozionul „FILOTHEEA"

Sub semnul iubirii de Dumnezeu, tinerii din filiala Pitești a Ligii Tineretului Ortodox au organizat o manifestare, al cărei generic a venit într-o simbolică și sugestivă coincidență, pînă la identificare, cu numele mucenițel sfinte de la Argeș: FILOTHEEA. Meleagurile Basarabilor, „descălecători de țară, dătători de legi și datini", au găzduit, de la Argeș mai în jos, prima manifestare publică a acestor tineri, dornici să se adape la izvoarele străbune ale Ortodoxiei.

În Casa de cultură a sindicatelor din Pitești, joi, 21 mai a.c., de ziua Sf. Împărați Constantin și Elena, mii de credincioși s-au împărtășit din mesajul transmis cu căldură de tinerii creștini pitești.

Au evoluat, pe rînd, trei coruri de tineret. Primul dintre ele, format din băieți și fete, membri ai Ligii, ca și din elevii Seminarului Teologic și studentele Institutului Teologic din Pitești, a interpretat cîteva piese muzicale religioase. Au urmat corul elevilor Școlii generale nr. 3 și corul Școlii de muzică din oraș. Piesele muzicale au alternat cu momentele poetice, interpretate de tineri ai Ligii.

După încheierea programului artistic, părintele profesor Constantin Galeriu, care și-a serbat onomastica în chip rodnic, răspunzînd chemării tinerilor, a ținut o ziditoare conferință pe tema: „Cruce și Înviere". A scos în evidență chemarea noastră, a tuturor, de a contribui, prin jertfă, la creația din nou a noastră și a lumii, operă realizată de Mîntuitorul Hristos prin Patima și Învierea Sa.

La sfîrșit, Prea Sfințitul Părinte Calinic, Episcopul Argeșului, a mulțumit părintelui profesor Constantin Galeriu pentru participare, precum și întregii asistențe, pentru interesul și răbdarea cu care a urmărit întreaga manifestare.

Acești tineri entuziaști au înțeles că „Ortodoxia este o șansă pentru tineret și tineretul este o șansă pentru Ortodoxie"!

Ion Ionașcu
student teolog

P.S. Dr. VASILE COMAN–

Păstorul și Părintele duhovnicesc al Episcopiei Oradiei, s-a mutat la Domnul

Vineri, 10 iulie 1992, la orele 15, P.S. Sa Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, a trecut la cele veșnice. S-a încheiat astfel o rodnică și binecuvîntată perioadă de 22 de ani de arhipăstorie.

Cînd, la acel sfîrșit de decembrie 1970, s-a făcut vestirea alegerii sale, ca episcop, convingerea împărtășită unanim era că s-a găsit într-adevăr omul rînduit de Dumnezeu spre a lua asupra sa sarcina deloc ușoară a conducerii destinelor Bisericii noastre din partea de nord-vest a României.

Era pregătit din toate punctele de vedere să-și facă slujba sa deplin.

Nu era nici prea tînăr ca să-i lipsească experiența și înțelepciunea, dar nici prea în vîrstă ca să-i lipsească elanul și puterea.

Chivernisise și pînă atunci pilduitor treburile bisericești într-un protopopiat mare cît o eparhie, cum a fost cel al Brașovului de unde venea. La Oradea n-a mai avut ca atare nevoie de o perioadă de acomodare. A început chiar de a doua zi după instalare munca pastoral-misionară și administrativ-gospodărească, sporind cu ora, cu ziua, cu săptămîna, cu luna și anul zestrea de înfăptuiri pe toate planurile vieții bisericești, al cărei volum și mai ales valoare așează numele Prea Sfințitului Episcop Vasile, *fără ca nimeni să poată contesta lucrul acesta*, alături de al celor doi mari înaintași în scaun: Episcopii Roman Ciorogariu și Nicolae Popovici.

Încercînd să sintetizăm acum, la încheierea misiunii la Oradea, principalele trăsături ale chipului său de arhipăstor, putem afirma cu certitudine că P.S. Episcop Vasile a fost *„ierarhul misionar cel mai ostenitor"*, cum l-a caracterizat P.S. arhiereu Ioan Crișanul, întreprinzînd vizitații canonice la toate parohiile din Eparhie, la unele chiar de mai multe ori, prilej cu care a rostit predici și cuvîntări — adevărată hrană de suflet pentru credincioși;

S-a remarcat și ca un *intelectual și teolog de prestigiu*, publicînd scrieri de o reală valoare, care au îmbogățit patrimoniul spiritual al Bisericii noastre (Se cuvin a fi menționate volumele: „Hristos în familie", „Religie și caracter", „Cuvîntări liturgice", „Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor", „Cuvinte pentru suflet").

S-a dovedit în egală măsură și *un bun gospodar și înțelept diriguitor al treburilor bisericești*. În vremea arhipăstoririi sale s-au construit în eparhie 35 de biserici noi, au fost pictate 250 de biserici, au fost construite 150 de case parohiale, 5 sedii protopopești, un cămin preoțesc și s-a amenajat un muzeu, în sediul Episcopiei. P.S. Episcop Vasile a hirotonit peste 500 de preoți, ceea ce ne îndreptățește să spunem că aproape toată actuala generație de preoți din Episcopia Oradiei, a primit harul slujirii la sfîntul altar prin punerea mîinilor Prea Sfințitului Episcop Dr. Vasile Coman.

S-a impus și ca *un ecumenist* prețuit pentru contribuția sa la cultivarea unor bune relații pe plan interconfesional, atît în țară cît și peste hotare. De numele P.S. Sale se leagă, în bună măsură, progresul dialogului Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Evanghelică din Germania (E.K.D.). Ani în șir a fost conducătorul delegației Bisericii noastre la acest dialog.

S-a dovedit *părinte iubitor și cu atentă purtare de grijă* și față de frații noștri români din Ungaria, pe care i-a cercetat de nenumărate ori și a căutat soluții pentru problemele lor religioase.

În ciuda restricției și dificultăților care s-au interpus între intelectualitate și Biserică, în vechiul regim, P.S. Episcop Vasile a știut să fie și *un ales și respectat mentor și sprijinitor al intelectualității bihorene*. Mulți oameni de cultură și artă au poposit la reședința P.S. Sale, pe mulți i-a ajutat să-și publice din scrierile lor în Editura Episcopiei Oradea.

Prezentînd, fie și în această extrem de restrînsă sinteză, meritele și unele din roadele lucrării pastoral-misionare ale episcopului de pioasă memorie Dr. Vasile Coman, ne putem da seama de greaua pierdere pe care o suferă Biserica noastră în ansamblul ei, prin trecerea în veșnicie a P.S. Sale.

*

Slujba prohodirii rămășițelor pămîntești ale P.S. Episcop Vasile Coman a avut loc marți, 14 iulie începînd cu ora 12, în catedrala episcopală (Biserica cu lună) din Oradea, după oficierea Sfintei Liturghii de către P.S. Episcop Timotei al Aradului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

În fruntea soborului de ierarhi care au slujit s-a aflat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Alături de Prea Fericirea Sa au fost prezenți: Î.P.S. Antonie, mitropolitul Ardealului, P.S. Episcop Calinic al Argeșului, P.S. Timotei al Aradului, P.S. Justinian al Maramureșului și Sătmarului, P.S. Irineu Bistriteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului, P.S. Emilian, arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, P.S. Ioan Mihălțan Crișanul, arhiereu-vicar al Episcopiei Oradea.

Din partea celorlalte culte au luat parte: P.S. Vasile Hosu al Episcopiei Greco-catolice Oradea, P.S. Sa Ioszef Templi, episcop al Episcopiei Romano-catolice Oradea, Dl. Tökes Laszlo, episcop al Episcopiei Reformate Oradea.

Personalitatea adormitului în Domnul Episcop Dr. Vasile Coman a fost omagiată de mai mulți cuvîntători.

P.S. arhiereu-vicar Ioan Crișanul a adus omagiul protopopilor, preoților și credincioșilor din Eparhie, prezentînd și principalele date ale vieții și activității P.S. Vasile. Referindu-se la relațiile P.S. Vasile cu fiii săi duhovnicești, P.S. Sa a arătat că: „P.S. Vasile a fost ierarhul însuflețit de multă iubire pentru fiii săi sufletești și pentru fiii familiei sale. Desigur că cine iubește mult, suferă mult, după cuvîntul Sfintei Scripturi. Asemenea suflet iubitor, cum a fost și P.S. Episcop Vasile, n-a fost lipsit de grele încercări și dureri, dar le-a biruit pe toate datorită credinței sale curate și tari".

Î.P.S. Antonie a dat „bună mărturie" înaintea lui Dumnezeu și oamenilor despre cel care a fost vrednicul de pomenire Episcopul Vasile Coman (cuvîntarea se publică în prezentul număr al „T.R.").

Dl. prof. Dr. Gheorghe Vlăduțescu, secretar de stat pentru culte, a arătat, între altele, că P.S. Vasile va rămîne în conștiința păstoriților săi pentru că s-a gîndit la ei și s-a implicat ființial în slujirea lor. Slujindu-l pe Dumnezeu, i-a slujit pe oameni, așa cum spune chiar o sintagmă des folosită pe P.S. Episcop Vasile.

P.C. Arhim. Iorest Grebenea, starețul mănăstirii Izbuc din Eparhia Oradiei, a mulțumit în numele fraților din acea mănăstire, care „în vremea arhipăstoririi P.S. Vasile a căpătat chip nou". A adus un pios omagiu și din partea călugărilor și călugărițelor din toate mănăstirile românești, unde P.S. Vasile a fost prezent prin cărțile sale de zidire sufletească pe care le-a scris.

Dl. Vasile Blaga, prefectul județului Bihor a vorbit în numele Prefecturii județului Bihor, a Consiliului județean, ca și a celorlalte județe componente ale Eparhiei Oradea: Satu Mare și Sălaj.

Domnia Sa a arătat între altele: „Cel pe care îl conducem azi spre celălalt tărîm s-a aflat la cîrma Eparhiei Oradea în vremuri grele, cînd hrana spirituală — „pîinea pentru suflet" — nu era ușor de administrat, trebuind învinse o seamă de piedici de ordin ideologic. Înțelepciunea care l-a caracterizat cu prisosință, credința nestrămutată în Dumnezeu și dragostea față de oameni au făcut din Prea Sfințitul Vasile un cîrmaci destoinic, harnic, cu realizări de excepție și deosebit de iubit de clerul și credincioșii pe care i-a păstorit...

Prea Sfințitul Episcop Vasile rămîne în istorie ca o ilustră personalitate a meleagurilor noastre, un mare ierarh și patriot român, om de aleasă cultură și învățător al neamului românesc".

În numele ostenitorilor de la Centrul eparhial a vorbit P.C. pr. Augustin Lucian, vicar administrativ. P.C. Sa a transmis, între altele, un mișcător mesaj, adresat de P.S. Vasile, de pe patul de suferință, preoților și credincioșilor pe care i-a păstorit.

Redăm textual acest mesaj: „Îi rog pe toți, preoți și credincioși, să mă ierte dacă le-am greșit. La rîndul meu, îi iert și eu pe cei care eventual mi-au greșit. Bunul Dumnezeu să ne ierte pe toți. Am căutat cît a fost cu putință să-mi fac datoria".

Este de prisos să subliniem valoarea creștinească a acestui mesaj al dragostei și iertării.

P.S. Vasile Hosu al Episcopiei Greco-catolice Oradea a prezentat condoleanțele credincioșilor și preoților din Eparhia P.S. Sale, „pentru pierderea acestui suflet ales al Bisericii Ortodoxe surori, care timp de 22 de ani a păstorit cu mintea sa luminată, cu dragostea sa de adevărat păstor această eparhie grea din punct de vedere tactic".

În semn de duioasă participare la doliul Episcopiei Ortodoxe Oradea, P.S. Vasile Hosu a citit la căpătîiul P.S. Vasile Coman rugăciunea de dezlegare, aceeași pe care o întîlnim și în molitfelnicul ortodox.

Dl. ing. Petru Filip, primarul municipiului Oradea, caracterizîndu-l pe P.S. Episcop Vasile Coman a spus: „Nu vom uita niciodată chipul său blînd, deschis, cu care ne întîmpina, povețele și sfătoșenia ce a manifestat-o față de noi... Pentru Oradea a fost totdeauna un factor de echilibru. Și în ultima perioadă cînd era bolnav, aveam credința că există cineva care poate aplana, cu blîndețe, cu voce caldă și lină, orice discuție mai aprinsă sau orice dispută... Contibuția sa la păstrarea românismului și a Ortodoxiei, la această margine de țară a fost deosebită. A fost nu numai un păstor bisericesc, ci și un vrednic slujitor al neamului românesc... Un gînd care i-a stat la inimă a fost acela al zidirii unei catedrale ortodoxe în Oradea. Cînd i-am adus la cunoștință că se va putea purcede la realizarea acestui vis, cu emoție în glas a spus că pleacă liniștit deoarece în sfîrșit, ceea ce au dorit și înaintașii săi în scaun, „se va putea înfăptui".

P.S. Episcop Ioszef Templi al Episcopiei Romano-catolice Oradea, vorbind la căpătîiul P.S. Episcop Vasile a spus: „Ca frate în preoție, în preoția Domnului, în episcopat ne alăturăm în rugăciune, împreună cu întreaga comunitate romano-catolică din Oradea la doliul Episcopiei Ortodoxe Române. Ne amintim cu acest prilej de un gest de ecumenism al fratelui nostru episcopul Vasile, manifestat prin ridicarea unei bisericuțe la Urziceni Pădure, prot. Carei, cu vreo douăzeci de ani în urmă, spre a servi ambelor Biserici". Încheind, P.S. Sa a spus: „Prea Sfințite Episcop Vasile, ajungînd acum în apropierea luminii celei cerești, rugați-vă Domnului pentru noi toți".

Dl. prof. Dr. Teodor Maghiar, rectorul Universității Oradea, a arătat că, aflîndu-se în preajma Prea Sfinției Sale, l-a auzit mereu spunînd, în legătură cu activitatea sa arhipăstorească: „Oare am făcut destul?", „Oare am făcut bine?", „Oare credincioșii au fost mulțumiți?" „Niciodată — a continuat vorbitorul — P.S. Vasile nu s-a gîndit la persoana sa, la oboseala de care nu se ferea. Aceste gînduri și întrebări ce stăruiau în mintea sa sînt o mărturie a dăruirii totale pentru slujirea arhierească, pe care a cinstit-o cu toată puterea cugetului și simțirii".

Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, decanul facultății de Teologie din Oradea, a rostit cuvinte de aleasă recunoștință în numele tuturor instituțiilor de învățămînt teologic din țară ca și al redacției „Telegrafului Român", al cărui statornic și valoros colaborator a fost Prea Sfințitul Episcop Vasile.

Omagiul preoțimii și al credincioșilor de pe plaiurile brașovene, de unde a plecat P.S. Vasile spre o mai înaltă slujire la Oradea, a fost exprimat de P.C. Zenovie Moșoiu, protopopul de azi al Brașovului.

Dl. prof. Vasile Oltean a vorbit în calitate de director al muzeului primei școli românești de pe lîngă biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului, la a cărui înființare P.S. Episcop Vasile și-a adus un aport substanțial. Dar a vorbit și în calitate de nepot de soră al adormitului în Domnul episcop al Oradiei, dînd expresie durerii profunde pe care o încearcă familia la pierderea părintelui iubit. Recurgînd la o frumoasă figură de stil, vorbitorul l-a asemănat pe P.S. Episcop Vasile cu un pom ce a răsărit în satul Deal de lîngă Sebeș, și-a rotunjit apoi coroana și a înflorit la Brașov, iar roadele le-a dat la Oradea. Și-a exprimat apoi convingerea că bihorenii vor ști să-i cinstească memoria.

Pornind de la textul scripturistic: „Un asemenea arhiereu ni se cuvenea nouă", părintele Ioan Negroiu din Timișoara, fost consilier economic, pînă la pensionare la Episcopia Oradea, i-a adus Prea Sfințitului Episcop un ultim și îndatoritor omagiu spunînd printre altele: „Prea Sfințitul Vasile L-a iubit pe Dumnezeu, a iubit Biserica Sa cea sfîntă, și-a iubit neamul din care a răsărit și ne-a iubit și pe noi, preoții și credincioșii pe care i-a păstorit. De aceea, pe bună dreptate i se potrivesc cuvintele Mîntuitorului Hristos, cu care i se adresează astăzi: „Bine, slujitorule bun și credincios. Peste puține ai fost pus, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului Tău".

Părintele Aurel Pușcaș, protopopul Oradiei a dat expresie durerii care a îndoliat sufletele preoțimii și ale credincioșilor prin pierderea întîistătătorului eparhiei. Vorbitorul a arătat că Prea Sfințitul Episcop Vasile „ a fost vestitor al lui Iisus Hristos și ne-a călăuzit pe toți cu înțelepciune pe calea cea dreaptă... A fost păstorul care s-a aflat mereu în mijlocul păstoriților săi, împărtășindu-le bucuriile și necazurile, călăuzindu-i pe calea care duce la mîntuirea lor, la binele lor sufletesc și trupesc".

După ce s-a încheiat lungul șir al vorbitorilor, a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Punînd înaintea ochilor sufletești ai preoților și credincioșilor chipul luminos și plin de bunătate al Prea Sfințitului Episcop Vasile Coman, Prea Fericirea Sa i-a îndemnat, precum odinioară Apostolul Pavel, să ia aminte la felul în care a viețuit și a slujit lui Dumnezeu și oamenilor arhipăstorul lor. „Aș vrea — a precizat Prea Fericirea Sa — să insist asupra pildei pastorale pe care ne-a lăsat-o nouă tuturor fratele și părintele nostru episcop Vasile. A fost un om plin de curaj, care nu s-a lăsat descumpănit de lovituri și greutăți. El a găsit în sine multe resurse sufletești, încît chiar în anii grei ai dictaturii a reușit, așa cum ați auzit că s-a spus, să construiască și să renoveze biserici, și să le înfrumusețeze pe atîtea dintre ele cu picturi. A tipărit cărți voluminoase și a rostit predici, prin care i-a zidit duhovnicește pe credincioși... În anii de întuneric ai ateismului comunist, Prea Sfințitul Episcop Vasile a fost purtătorul luminei mîntuitoare a lui Hristos în această parte binecuvîntată de țară... Ca membru al Sfîntului Sinod, Prea Sfințitul Episcop Vasile și-a adus contribuția sa de excepție ca soluționarea problemelor majore ale vieții noastre bisericești".

Referindu-se la faptul că Prea Sfințitul Vasile i-a fost cunoscut și apropiat de foarte multă vreme, Prea Fericirea Sa a spus în continuare: „Personal, l-am prețuit mult pe adormitul în Domnul. L-am cunoscut ca preot și m-am implicat în devenirea sa. L-am chemat la un moment dat să-mi fie colaborator la Arad ca arhiereu-vicar, dar Dumnezeu a rînduit să slujească aici, la Oradea. Știam atunci, cînd a fost ales episcop, că își va îndeplini bine slujirea sa arhierească. Dăm slavă lui Dumnezeu că speranțele noastre s-au dovedit întemeiate".

Prea Fericirea Sa a apreciat mult faptul că la căpătîiul Prea Sfințitului Vasile au privegheat, alături de ierarhii ortodocși și slujitori ai celorlalte Biserici din Oradea. „Să ne adunăm și pe mai departe, cu curaj și cu credință în Dumnezeu — a îndemnat Prea Fericirea Sa — pentru că este spre binele tuturor să procedăm așa. Cu cît vom întîrzia să ne vedem unii pe alții, cu atît prăpastia dintre noi se va adînci, ori acest lucru nu poate fi plăcut Domnului... Să ne lăsăm pătrunși de credința că fiecare purtăm chipul lui Dumnezeu și că sîntem chemați să trăim ca frați, slujind unitatea creștină și unitatea poporului român".

Adresîndu-se în mod special slujitorilor altarelor din eparhia Oradiei văduvită de arhipăstorul ei, Prea Fericirea Sa i-a îndemnat să nu se descumpănească ci să caute a păstra și cultiva duhul dragostei și al unității, adunîndu-i pe credincioși în jurul sfintelor altare, aducînd lumină, pace și înțelegere, acolo unde aceste daruri lipsesc, pentru că, a adăugat Prea Fericirea Sa, „Biserica noastră are în tezaurul ei leacul acesta făcător de minuni al apropierii, înțelegerii și iubirii. Dumnezeu este iubire și cei ce cred în El și Îl cinstesc sînt datori să trăiască în iubire".

Sicriul cu corpul neînsuflețit al Prea Sfințitului Vasile a fost purtat apoi pe umeri de preoți în jurul catedralei episcopale, în fața căreia se afla în reculegere o adevărată mare de credincioși. Cortegiul s-a întors apoi din nou în biserică, unde în nișa din partea stîngă, opusă celei în care se odihnește episcopul Roman Ciorogariu, a fost așezat, pînă la învierea de obște, sicriul cu rămășițele pămîntești ale Prea Sfințitului Episcop Vasile.

Credincioșii care n-au încăput în biserică spre a asista la slujbă, s-au perindat prin fața locului de odihnă al părintelui lor duhovnicesc, pînă tîrziu în faptul serii.

Întru fericită adormire, veșnică odihnă dă Doamne, adormitului robului Tău, Episcopul Vasile, părintele nostru și-i fă lui veșnică pomenire!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Dăm buna mărturie lui Dumnezeu

(Continuare din pag. a 5-a)

a Priveghere vorbea Prea Fericitul și își pornea cuvîntul de la momentul apusului soarelui care tocmai atunci scăpăta la capătul orizontului, mi-au venit în gînd cuvintele marelui Eminescu: *„Și dacă soarele apune, el și răsare undeva"*. Prea Sfințitul care apune acum, *el și răsare undeva"*. Dumnezeu să-l primească în Împărăția Sa și să-l odihnească cu drepții. De multe ori zicem că viața e osteneală și povară și moartea e eliberatoare. Noi românii credeam așa și pe vremea cînd eram încă ascunși în strămoșii daci, credincioși în nemurire. Această credință și asumarea vieții ca osteneală nu ne-a demobilizat însă niciodată. Dimpotrivă, socotind a fi fost trimiși aici cu rost, ca prin osteneală să eliberăm cît mai mult bine pe seama aproapelui, ne-am luptat și ne luptăm pentru înmulțirea virtuții, a binelui, a frățietății și a tuturor mijloacelor care le promovează. Așa s-a luptat pînă în ceasul din urmă și P. S. episcop Vasile.

Și de va fi greșit el ceva, să ne rugăm Domnului să nu-i pună la socoteală greșelile ci, mai degrabă, în balanța socotelilor finale să-i strîngă laolaltă faptele cele bune cu care rămîne și în amintirea noastră. Fie ca și amintirea noastră să se adaoge pe talerul judecății, căci iată, dăm bună mărturie lui Dumnezeu, despre el, acum la plecarea lui.

Pe mama mea, Elisabeta, Dumnezeu s-o ierte, că a trecut la Domnul la aceeași vîrstă ca și a răposatului, o auzeam cînd eram copil, spunînd în casă la un moment dat despre cîte un om fie foarte bolnav, fie ajuns la adînci bătrînețe: *„L-a iertat Dumnezeu"*. Încetul cu încetul, crescînd, am înțeles metafora plină de sens creștin în teologia și gîndirea țărănească: *„L-a iertat Dumnezeu"* însemna că *„a murit"*, moartea fiind socotită împăcarea ultimă cu Dumnezeu, însemnînd bunătatea lui Dumnezeu care ne ia cînd ne iartă, după ce ne-am făcut canonul pămîntesc, după ce ne-am împlinit corect și creator destinul, și ne-am netezit drumul spre un Dincolo al liniștii și al fericirii, cum zice și cîntarea bisericească de la înmormîntare: *„Fericit ești astăzi sufletе"!*

Dar moartea ... e moarte. E despărțire. Definitivă. Și o mare durere pentru cei care rămîn, pentru familie, pentru păstoriți.

Adresez un cuvînt de mîngîiere din partea Mitropoliei Ardealului, Crișanei și Maramureșului celor ce rămîn înlăcrimați, și-i asigur că noi toți încercăm aceeași durere la această despărțire. Fie însă ca amintirea vieții lui exemplare, a faptelor lui mari, a staturii lui duhovnicești, pastorale, culturale și gospodărești, să rămînă în urma sa ca o mîngîiere și ca un exemplu. A fost unul dintre cei mai buni dintre noi.

Și să-l rugăm pe Dumnezeu să-i dea odihnă și iertare, și pomenirea lui — căci de astăzi trece în istorie ca mare ierarh al Eparhiei Oradiei — pomenirea lui să fie din neam în neam. Amin.

Serbările „Asociațiunii" au renăscut în Muzeul Civilizației Populare ASTRA

(DUMBRAVA SIBIULUI, 18—19 iulie a.c.)

Dacă cititorii „Telegrafului Român" au fost încunoștințați că la Sibiu a renăscut Muzeul Astra și că în această nouă existență — ca Muzeu al Civilizației Populare Astra — urmează să organizeze manifestări comemorative ASTRA, credem că e de datoria noastră ca, „post factum", să informăm cititorii noștri ce au însemnat ele pentru viața orașului nostru și a românilor în general.

Începem prin a menționa că oamenii pe care i-am dorit alături de noi nu au fost în suficientă măsură prezenți, cum s-ar fi cuvenit să fie în niște zile dăruite de Dumnezeu cu soare și lumină dătătoare de bucurie și încredere întîi, ori cu ploaie mănoasă — semn al abundenței, urmată de seninul mirific al zilelor de vară, apoi.

Am început cu această constatare mai puțin plăcută pentru ca s-o putem depăși cu inima deschisă și să ne oprim asupra faptelor frumoase și pline de sens pe care le-am săvîrșit sau le-am trăit în aceste zile (18—19 iulie a.c.).

Dacă participanții n-au fost „mulți", au fost „destui", mai ales pentru că au fost oameni devotați etnologiei, ASTREI, istoriei românilor ardeleni. Profesori universitari, directori de muzee, cercetători, redactori de publicații cultural-științifice, muzeografi din toate zonele țării (21 județe), astriști reprezentanți ai despărțămintelor ardelene (Brașov, Năsăud, Dej, Tg. Lăpuș, Deva) în frunte cu președintele Astrei Pr. prof. D. Abrudan, conf. univ. D. Acu și nu în ultimul rînd exemplarul P. C. Părinte Zosim Oancea de la Sibiel, astrist și muzeograf deopotrivă.

Chiar și numai datorită acestei prezențe, remarcabilă și reprezentativă, nu e de mirare că acțiunea a fost apreciată de participanți ca o deosebită reușită.

Și cum putea să nu fie așa cînd o sală generoasă a găzduit o expoziție pe drept cuvînt considerată un „Eveniment". Caracterul său deosebit decurge întîi de acolo că, după aproape o jumătate de secol, în ea figurează la loc de cinste, adică acela pe care-l merită, personalități „furate" memoriei colective laice, dacă nu interzise, niciodată expuse: neegalatul Mitropolit Andrei Șaguna și merituosul patriot Episcopul Vasile Moga sau politicianul Alexandru Vaida Voievod (ca donator). Lor li se adaugă numeroși protopopi, preoți și preotese, învățători și „învățătorese" care și-au legat numele de activitățile ASTREI măcar prin lucrurile pe care le-au trimis la expozițiile acesteia (1862, 1881, 1905), prin strădania cu ele să fie numeroase, frumoase și edificatoare pentru geniul creator al poporului român.

Și cum să nu fie consierată această expoziție deosebită cînd în ea sînt expuse peste 500 piese care provin, în marea majoritate, din colecțiile vechiului Muzeu Astra, multe de la Expoziția inaugurală a Palatului Muzeal din 1905: „Junii Brașovului" în costume populare și călări, păpuși în minunate costume naționale, excepționalul album al Minervei Cosma cu modele de cusături, imagini de sate și case în 1905 deja „vechi", acum cu siguranță dispărute, machete de stîni, instalații, construcții diverse și multe; multe alte exponate.

Și cum să nu fie „Serbările" o reușită, cînd peste 50 entuziaști — dar și cunoscători — au poposit, în blînde ceasuri de după-amiază, în frumoasa biserică a *Sibielului*, care a reușit să-și recupereze de sub straturi de var (și neștiință a adevăratei valori) o impresionantă pictură murală, și să-și păstreze — ctitor și slujitor — un preot cum este Zosim Oancea, bogatul în experiență, cunoaștere și dragoste. Firește, unul din punctele principale ale vizitei în Mărginime a fost „Muzeul icoanelor pe sticlă" de aici. Pentru unii a fost prilej de revedere, pentru alții receptare a stării de „creștere" (căci dintr-un lăcaș modest, muzeul a devenit o mare expoziție instalată într-un spațiu construit special cu multă trudă), pentru alții dovadă palpabilă că, iată, se poate edifica prin stăruință, dăruire, înțelepciune și știință, se poate edifica deci, orice e plăcut lui Dumnezeu și în folosul oamenilor. Parcă umbra savantului Andrei Oțetea, fiu al satului care-și doarme somnul de veci lîngă ușa bisericii, veghează, cu statornicia pietrii devenită monument, la respectul pentru ISTORIA românilor ardeleni!

Puținele cuvinte pe care le dedicăm acestor manifestări comemorative trebuie încheiate cu prezentarea momentului cel mai bogat în sensuri al celei de a doua zi: *slujba religioasă de pomenire* din Bisericuța de lemn din Bezded (din sec. al XVIII-lea) care întregește în cel mai fericit chip patrimoniul monumental și spiritual al muzeului. Beneficiind și de prezența părintelui prof. Dumitru Abrudan, a preotului I. Sîrbu și diaconului Roman, bisericuța a devenit neîncăpătoare pentru participanții „chemați" spre astfel de manifestări. Dar, la un moment dat, tuturor ni s-a părut că ea crește, își înalță bolta și-și lărgește zidurile, devine tot mai încăpătoare pentru a putea cuprinde în sine pe toți cei invocați, vii și morți, ce au lucrat și lucrează, pentru binele românilor: ctitori ai Astrei, membri fondatori, membri onorari, membri pur și simplu, trecuți în lumea de dincolo sau aici de față.

În aceste împrejurări, credem că nu va fi considerată lipsă de modestie citarea cuvintelor cu care președintele Astrei a caracterizat muzeul și starea instituțiilor Asociației Astra, dincolo de realități și vizînd deziderateле: „Aducem modestul omagiu al Maicii Asta, care s-a bucurat că a fost primită în casa fiului ajuns, înstărit și de vază și să rînduiască Dumnezeu ca ASTRA să se poată bucura de realizările fiilor săi: ale Bibliotecii Astra și ale altor instituții care merită să fie reînviate, căci Maica rămîne nemuritoare. Este slăvit Domnul căci l-a născut o Maică — Sfînta Fecioară Maria. Va trăi Muzeul pentru că l-a născut o Maică — și acea Maică este ASTRA".

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Ana Grama

CHIPURI DIN PRIDVORUL AMINTIRILOR MELE
— GALA GALACTION —

Abundă amintirile! Ca la Eminescu; „Ne-or troieni cu drag aducerile aminte!" Prin zăpezile amintirilor de atunci, de la Chișinău — cînd înota prin troiene cu ciubotele tolstoiene și prin mîngîierile amintirilor de acum — cînd ne apare ca o flacără într-o sutană! Viața lui — cu nebănuitele și sfintele lui arderi —, a fost o trăire pînă la epuizare, — ca o ardere de tot! ... Atunci îi sărutam mîna și dînsul ne săruta pe frunte, — la „inteligență", — cum îi plăcea să spună, într-un joc de spirit. Azi îi sărutăm amintirea ce arde doar în gînd! ... Abundă amintirile! Și în perspectiva distanței le socotim, le judecăm, le numărăm pe toate și nu știm la care să ne oprim mai întîi, pentru că toate ne sînt, deopotrivă, de scumpe. Era cel mai iubit dintre profesorii noștri, pentru că s-a ținut mai aproape de noi și s-a cheltuit pe de-antregul, ca să ne dea temeiuri nestrămutate în formarea noastră pentru Sfînta Preoție.

Pînă la lucrarea recentă a preotului Gheorghe Cunescu: „GALA GALACTION" apărută în editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, — credeam că știu tot ce a scris și tot ce s-a scris despre opera și personalitatea Părintelui Galaction. Această lucrare a depășit pe toți care au scris și mi-a întregit cu mult cunoștințele și o socotesc ca o binefacere.

Am scris și eu un articol, cînd a fost ales academician, — în revista „Îngerul" a clerului din Eparhia Buzăului, prin anul 1947: *„Părintele Gala Galaction la Academie"* și am vorbit elevilor de la Seminarul Teologic din Buzău, invitat de Părintele Director Dumitru Luca și Părintele Arhimandrit Ghenadie Nițoiu — profesor de limba română — amîndoi colegi de facultate. Dar, ce este mai mult, că părintele Gala Galaction a fost și oaspetele casei noastre de cîteva ori și după ce ne-am despărțit de Facultate. Atunci a participat și la Sfînta Liturghie, oficiată la Biserica Banu din Buzău și ne-a onorat și cu o predică, atît de mișcătoare și convingătoare, — încît mi se părea că ne aflăm în fața lui Moise pe muntele Sinai.

Dacă scriitorul Gala Galaction ne-a dat o literatură sănătoasă și cu Dumnezeu și a servit moralul și socialul prin literatură —, le las acestea în seama istoricilor și criticilor literari — și eu mă voi mărgini la o latură mai puțin cunoscută, — sau cunoscută numai de cei care au trecut prin forja lui modelatoare: *„Marele nostru Duhovnic"*.

Era prin anul 1932, cînd Părintele Gala Galaction dădea autografe la librăria „Cartea Românească" din Chișinău pe romanul *„Papucii lui Mahmud"*, proaspăt apărut. Și prin această activitate, sporea prestigiul Facultății noastre; iar noi eram mîndri de gloria dînsului. În acea vreme ne-a făcut și nouă o surpriză tot cu un autograf — scris cu o caligrafie feminină, — însă pus pe un anunț-invitație, la Afișierul Facultății: „Cine vrea să poftească în sala anului IV, la „Confesiuni libere", marți și sîmbătă între orele 17—19. Pr. prof. Gala Galaction".

Citez din memorie și mă voi strădui să fiu cît mai fidel exprimării sale, gîndind că aceste binecuvîntate întîlniri pot rămîne și în înțelepciunea sfătuitoare, pentru tinerii noștri teologi:

„Dragii mei, mi-am luat asupra mea acest canon, — peste orele de curs, — ca să nu mai treceți voi, pe unde am trecut eu și să nu mai faceți și voi o experiență tristă, — în plus! ... Părinții mei au fost boiernași, căutînd să facă din mine un doctor, un inginer, un avocat sau un profesor, — numai preot, — nu! Dumnezeu a rînduit altfel! Slăvit să fie Domnul, pentru toate lucrările Sale! ... Eu am fost acel „dandy" al Bucureștilor, cu cele mai noi cravate pe care le-a cunoscut vreodată Cheiul Dîmboviței! Sînteți tineri! A fi tînăr nu este un păcat. Iar noi preoții și profesorii voștri nu sîntem puși să vă îmbătrînim pe voi mai înainte de vreme! ... Aveți deschise înaintea voastră restaurantele, teatrele, cinematografele. Exact cum scrie Sfîntul Apostol Pavel: „Toate îmi sînt slobode, dar nu toate îmi sînt de folos; toate îmi sînt slobode, dar eu nu voiesc să fiu biruit de ceva" (I Corinteni, 6, 12).

Și se potrivește de minune și cu unul din proverbele înțelepciunii populare: „Tinerețea e o comoară cu primejdii"! ... De aceea mă străduiesc și eu, ca să nu luați din viață decît numai ce este de folos! ... Veți fi preoți, veți fi călugări! Idealul educației rămîne deschis cît toate veacurile! Pentru noi, Iisus Hristos este Idealul Veșnic! Dar acest Ideal este în luptă permanent cu realitățile brutale ale acestei vieți! Fie că vrem, sau nu vrem; fie că ne place sau nu ne place, fie că ne convine sau nu ne convine, — el merge înainte, — așa cum s-a dovedit în cursa istoriei, de aproape două mii de ani, cu toate valurile de ură, cu toți munții de ură, care i-au stat împotrivă! ...

Dealtfel El, Iisus este singurul întemeietor de religie, Care Și-a profețit ura și după moarte! ... Dar scris este în Sfînta și dumnezeiasca Carte; „Noi însă, împreună lucrători cu Dumnezeu sîntem" (II Corint. 6, 1).

Dacă toate sînt făcute să crească în trup, omul e creat să crească, mai vîrtos, în suflet. Avem un suflet de mîntuit! Și pentru Hristos un suflet cîntărește mai mult decît lumea toată; „Că ce ar folosi omul de ar dobîndi lumea toată; iar sufletul și l-ar pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufeltul său?" (Marcu, 8, 36—37). De aici, adevăratul preț al omului stă în sufletul său. Din suflet, omul scoate și pe cele bune și pe cele rele! Adevărul religios creștin poate fi trăit la orice vîrstă. Noi preoții și profesorii nu facem minuni. Numai Dumnezeu face minuni. Și cînd Dumnezeu apare — omul tace! ... *„A ridicat din pescari apostoli și din păgîni mucenici"!* Noi facem educație și credem în puterea educației creștine. Avem la îndemînă Biserica. Noi sîntem creștini ortodocși și noi sîntem Biserica celor șapte sfinte Taine. Bisericii I-a încredințat Mîntuitorul Hristos cele trei misiuni ale Sale: *de a învăța, de a conduce* și *de a sfinți* lumea pînă la sfîrșitul veacurilor. Prin Biserică Domnul Iisus Hristos a cucerit pămîntul, însă nu cu tunul; ci numai cu cuvîntul, — cu Cuvîntul lui Dumnezeu! ... Veți fi preoți, veți fi călugări! Pînă atunci, ea este Atelierul și Laboratorul vostru. Lucrați aici și individual și social. Din moment ce avem o instituție publică, ea este și socială. Preotul este sîrma și nu curentul. Duhul Sfînt este sufletul și curentul Bisericii. El ne insuflă putere de sus, ne luminează și ne înnoiește sufletul. El ne încinge cu putere de sus și ne ridică din tagma „căldiceilor apocaliptici" și ne înviază sufletul cel omorît cu păcatele! În cartea Apocalipsa stă scris ca pentru fiecare din noi: „Cunosc faptele tale și știu că ai nume, ca și cum ai trăi, dar ești mort" (cap. 3, 1). Și, dacă stăm și facem o mică socoteală, constatăm că trăim într-o lume moartă. Ne hrănim cu carnea animalului, după ce a fost omorît. Locuim în case construite din materiale moarte, perisabile. Preocupați numai de cele lumești uităm ce ne spune Iisus Hristos: „Tatăl vostru cel ceresc știe că aveți trebuință de toate acestea" necesare vieții (Matei 6, 32).

Trupul flămînzește și însetoșează; dar sufletul nu flămînzește și nu însetoșează? ... Trupul se spală și se primenește; dar sufletul nu are nevoie să se curățească? ... Dar, tot Mîntuitorul Hristos zice spre mîngîierea noastră; „Mă duc (în ceruri) să vă gătesc vouă locaș" (Ioan, 14, 2). Atîta vreme cît vom trăi după îndulgentele noastre pofte, vom trăi în robia întreitului păcat, de care ne vorbește Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan: „pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții nu sînt de la Tatăl, ci de la lumea aceasta" (I Ioan 2, 16), după cum confirmă și marele nostru poet național Eminescu: „urechea te minte și ochiul te înșală!" ... Sfîntul Apostol Pavel ne spune că: „Litera ucide; iar Duhul face viu" (II Corint. 3, 6). Iisus Hristos, Domnul și Stăpînul vieții noastre este Iubirea, Care a învins moartea prin Învierea Sa. Dar este și Iubirea care suferă pînă la sfîrșit, pentru necredința oamenilor, El Care a spus despre Sine; „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața" (Ioan, XIV, 6), este ca un Soare, Care luminează, încălzește și fertilizează totul, fără să deranjeze nimic din ordinea naturală, însă le transfigurează, — fiindcă El S-a înomenit, ca pe om să-l îndumnezeiască, ne spune Sfîntul Atanasie cel Mare. Și atunci mai căuți altă cale, — ea este greșită; mai căuți alt adevăr, — este minciună; mai căuți altă viață, — nu este viață! El a mutat centrul vieții, în altă viață, — în Viața veșnică! ... Știm pe ce stăm, ai cui sîntem și cui slujim! Ne întemeiem pe temelia iubirii din Biserică, ne zidim pe iubire, prin Biserică și ne desăvîrșim pe iubire, tot prin Biserică: „Că de trăim, pentru Domnul trăim și de murim, pentru Domnul murim; și de aceea ori de trăim, ori de murim, ai Domnului sîntem" (Rom. 14, 8). În ceea ce mă privește, eu m-am declarat rob al lui Hristos, vasal al lui Hristos, ca să nu mă robească vrăjmașul din Eden, — vechiul șarpe, care se tîrăște, pe furiș, la strachina cu lapte. A trebuit ca să moară Fiul lui Dumnezeu, ca să ridice pe Adam cu tot neamul omenesc, din osînda veșnică; „Văzut-am pe Satana, ca un fulger, căzînd din cer" (Luca 10, 18). Și, în definitiv, ce are el de împărțit cu omul?! ... El știe starea de fericire, de unde a căzut și știe și tendința creștinului de a se ridica la starea de fericire cea dintîi și atunci prin *invidie*, caută să-i taie calea și se opune de-a curmezișul. Iată la ce fel de luptă sînteți chemați! Veți fi preoți, veți fi călugări! (poate vă mirați ,de ce fac eu mereu apel la călugărie — pentru că ea este armata de geniu a Bisericii). În fața acestui război: „Războiul nevăzut" despre care a scris și Sf. Nicodim Aghioritul, — Domnul nostru Iisus Hristos a ridicat Biserica — singura baricadă de apărare — și ne încredințează: „Că nici porțile iadului nu o vor birui" (Matei 16, 18). La luptă nu merg numai comandanții; ci împreună cu toată oastea. Problema se pune pe ascultare, sau neascultare; „Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă și cel ce se leapădă de voi, de Mine se leapădă; iar cel ce se leapădă de Mine, se leapădă de Cel Care M-a trimis" (Luca 10, 16).

Deci să ne revărsăm cu toată energia și convingerea în Biserică! După cum a scris și Sf. Ciprian — Episcopul Cartaginei, cu aproape o mie șase sute ani în urmă: „În afara Bisericii, nu există mîntuire" (Ex. Eclesia nulla salus!).

Închei cu urarea Sfîntului Apostol Pavel: „Dar peste toate acestea luați dragostea, care este cingătoarea desăvîrșirii" (Coloseni 3, 14).

Preot Lăudatu Vasilescu

Formați-vă voința și caracterul moral

(Continuare din pag. a 4-a)

Exemplul Său de caracter a prins în sufletul Apostolilor și credincioșilor Săi, în Martirii și Sfinții care L-au urmat pînă la moarte.

Ca viitori preoți, trebuie să mergeți pe urmele Lui. Să vă formați voința morală ca să fiți oameni de caracter, după voia lui Dumnezeu și cu demnitate, în mijlocul credincioșilor din parohie.

Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga — nonagenar

În 26 iulie a.c., părintele prof. Dr. Nicolae Neaga a împlinit venerabila vîrstă de 90 de ani. Este vorba de o viață de om închinată slujirii la catedră și la sfîntul altar.

Eruditul dascăl continuă să se dedice scrisului, semnătura sa fiind frecvent întîlnită în paginile publicațiilor noastre teologice.

Ceea ce caracterizează personalitatea părintelui profesor Nicolae Neaga este devotamentul pentru studiul Sfintei Scripturi și în special al Vechiului Testament.

Este autor al mai multor cărți, ca și a sute de studii în care interpretează texte scripturistice sau tratează teme din acest atît de vast și bogat domeniu al spiritualității vechitestamentare.

S-a impus ca prioritară preocuparea P. C. Sale pentru evidențierea și explicarea textelor mesianice, fapt ilustrat prin publicarea unor extinse studii și lucrări precum: „Profeții mesianice în Vechiul Testament", Sibiu, 1929, 92 pag.; „Contribuții la lămurirea textelor mesianice din cartea Facerii", Sibiu, 1930, 31 pag.; „Profetul Daniel despre Hristos", Sibiu, 1933, 32 p.; „Hristos în Vechiul Testament. Însemnări pe marginea textelor mesianice", Sibiu, 1944, 149 pag.

În egală măsură, părintele prof. N. Neaga a elaborat articole și lucrări cu caracter introductiv, urmărind cu precădere evidențierea importanței și autorității deosebite a Sfintei Scripturi în Ortodoxie („Apostolatul Sfintei Scripturi în Biserica Ortodoxă", art. în „Mitropolia Ardealului", nr. 10—12/1980), cu precizarea locului cuvenit Vechiului Testament în spiritualitatea ortodoxă („Hristos și Vechiul Testament", în „Telegraful Român" nr. 18—19/1935; „Valoarea Vechiului Testament", în „Telegraful Român", nr. 11—14/1933; „Vechiul Testament în gîndirea românească", Sibiu, 1938, 19 pag.; „N-am venit să stric Legea". Considerații generale privitoare la însemnătatea Vechiului Testament", Sibiu, 274 pag.; „Vechiul Testament în Cartea de învățătură", art. în Studii Teologice", nr. 3—4/1961; „Ortodoxia și Vechiul Testament", în „Mitropolia Banatului", nr. 7—8/1962; „Valoarea spirituală a Vechiului Testament", în „Mitropolia Ardealului" nr. 9—10/1966; „Atitudinea Sf. Apostol Pavel față de Vechiul Testament", în „Mitropolia Ardealului" nr. 8—9/1967; „Vechiul Testament, factor de educație morală a credincioșilor", în „Telegraful Român", nr. 9—10/1968.

Și în domeniul exegetic, părintele prof. N. Neaga se numără între cei mai osîrduitori comentatori ai textului sacru. Este reținut că are în manuscris un comentar la întreg Vechiul Testament, care acoperă mai multe sute de pagini. Dintre comentariile tipărite amintim: „Facerea — scurte note explicative", Sibiu, 1945, 255 pag.; „Cîntarea Cîntărilor", Sibiu, 1931, 44 pag.; „Ecclesiastul — scurte note explicative", Sibiu, 1941, 86 pag.; „Profetul Obadia", Sibiu, 1948, 18 pag.

Interesul manifestat de părintele prof. N. Neaga pentru Arheologia biblică s-a concretizat într-o serie de materiale cu subiecte din acest domeniu. Multe din aceste materiale au fost publicate în „Telegraful Român", cu dorința de a folosi credincioșilor în cunoașterea cadrului geografic și mediului social, cultural și religios în care s-au desfășurat evenimentele mîntuirii. Amintim astfel: „Săpături arheologice în Orient (Ninive, Nubber, Tel-El Amarna, Ierihon). Ultimele descoperiri la mormîntul lui Tut-Ank-Amon", în „T.R." nr. 68/1928; „Betleemul", în „T.R.", nr. 49—50/1956; „Țara sfîntă — Apele"; în „T.R." nr. 7—8/1957; „Țara sfîntă — Ierusalimul", în „T.R.", nr. 17—18/1957.

Dintre studiile de Arheologie biblică mai extinse amintim: „Descoperiri arheologice în Orientul biblic", în „Mitropolia Ardealului", nr. 9—10/1957; „Orientul antic: localități celebre în Palestina", în „Mitropolia Banatului", nr. 1—2/1960; „Monumente de arhitectură din epoca Vechiului Testament", în „Mitropolia Banatului", nr. 7—12/1960; „Descoperirile de la Marea Moartă", în „Mitropolia Ardealului", nr. 9—10/1964; „Douăzeci de ani de la descoperirea manuscriselor de la Marea Moartă", în „Mitropolia Banatului", nr. 7—8/1967; „Flora și vegetația în Orientul antic" în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", nr. 7—8/1961.

Demne de reținut sînt studiile referitoare la istoria unor popoare din Orient, ca și a unor zone geografice care s-au aflat în strînsă legătură cu Vechiul Testament („Arabii în epoca Vechiului Testament", în „Mitropolia Ardealului" nr. 7—8/1960; „Hitiții și relațiile lor cu Vechiul Testament", în „Mitropolia Ardealului" nr. 7—8/1961; „Peninsula Balcanică în epoca Vechiului Testament; în „Mitropolia Ardealului" nr. 1—2/1962; „Etiopia în epoca Vechiului Testament", în „Mitropolia Ardealului" nr. 4—6/1963.

La capitolul „Teologia biblică a Vechiului Testament", contribuțiile părintelui prof. N. Neaga se caracterizează printr-o tematică foarte variată. Amintim astfel: „Sf. Treime în Vechiul Testament", în „Mitropolia Moldovei și Sucevei" nr. 1—2/1960; „Eshatologia creștină (cu prezentarea fundamentelor biblice din Vechiul Testament)", în „Mitropolia Ardealului", nr. 3—4/1971; „Vechiul Testament și ideea păcii", în „Mitropolia Banatului" nr. 10—11/1958; „Scriitorii biblici despre frumusețile naturii" în „Mitropolia Ardealului", nr. 1—3 1961; „Problema frumosului în Vechiul Testament (lumea și omul — reflexii ale frumuseții divine negrăite)", în „Mitropolia Moldovei și Sucevei", nr. 3—4/1958; „Noțiunea biblică de patrie și patriotism", în „Mitropolia Banatului", nr. 7—9/1969; „Concepția Vechiului Testament despre stat", în „Mitropolia Banatului", nr. 7—8/1964; „Valoarea socială a Vechiului Testament", Sibiu, 1933, 20 pag.; „Vechiul Testament, factor al ecumenismului", în „Studii Teologice" nr. 9—10/1971.

Toate titlurile amintite pînă aici au caracter ilustrativ, întrucît lista bibliografică a părintelui prof. Nicolae Neaga este încă departe de a fi epuizată.

Teologul cu activitate publicistică atît de prodigioasă este dublat în persoana părintelui N. Neaga de dascălul de vocație, care se numără, între altele, printre profesorii cu cea mai îndelungată activitate de predare: 45 de ani (1928—1973).

În sufletele generațiilor de studenți s-a întipărit profund chipul luminos al omului de la catedră, care menținea treaz interesul nu numai prin profunzimea și claritatea cursurilor sale, dar și prin frumusețea lor literară. Vorba părintelui profesor N. Neaga era caldă și blîndă. Din toată ființa P. C. Sale se răsfrîngeau bunătatea și înțelepciunea. A fost înzestrat și cu un pronunțat simț practic, dovedit în îndeplinirea cu demnitate și pricepere a funcției de rector al Institutului Teologic din Sibiu.

A fost om drept și înțelegător în relațiile cu colegii și cu studenții.

Ponderat în toate manifestările, părintele prof. N. Neaga s-a menținut departe de rivalități, animozități și conflicte.

Aparținînd generației care s-a format în școlile transilvănene înființate după unirea din 1918, părintele prof. Nicolae Neaga a păstrat viu în suflet sentimentul demnității naționale. A prețuit mai presus de orice instituțiile fundamentale ale poporului român: Biserica și școala.

Munca a fost legea vieții părintelui prof. Neaga. A trăit numai din răsplata muncii sale cinstite.

Greutățile vieții le-a întîmpinat cu resemnare. Nu i-a lipsit din suflet umorul.

A avut o pilduitoare viață familială.

Profesor universitar de înaltă ținută, nu și-a uitat rădăcinile înfipte adînc în satul Răhău de lîngă Sebeș, sat păstrător nu numai al tradițiilor românești și creștinești dar și al unor vestigii din epoca romană.

Aflat în pragul decadei care îl poartă către vîrsta de 100 de ani, îi adresăm venerabilului nostru dascăl sincera urare de viață îndelungată, cu pace și sănătate. Prezența P. C. Sale printre noi este un prilej de aleasă bucurie. La mulți ani!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Eveniment bisericesc deosebit la Biserica „Dintre Brazi" Sibiu

Așa este cunoscută, deși în momentul de față impropriu este numită astfel, căci brazii au dispărut, iar silueta bisericii apare acum în toată monumentalitatea sa, ca și mormintele marilor personalități din istoria Transilvaniei: Gh. Barițiu, Dr. Ioan Rațiu, Alex. Papiu Ilarian, Alex. Vaida Voievod ș.a., care își dorm somnul în așteptarea învierii de obște sub streașina acestei biserici cu hramul: „Sf. Apostoli Petru și Pavel", iar din 28 iunie 1992 și hramul Sf. Voievod Constantin Brîncoveanu și fiii săi.

Precum se știe, primele demersuri de zidire a acestei biserici au fost făcute de episcopul martir Inochentie Micu-Klein, zidirea propriu-zisă făcîndu-se sub episcopul Grigore Maior.

Prin grija și hărnicia vrednicilor preoți: Mihai Sămărghițan, fost foarte mulți ani consilier bisericesc la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu, și Traian Bârsan, cît și prin efortul și jertfelnicia bunilor ei credincioși, în ultimul deceniu bisericii i s-au făcut reparații capitale, zugrăveli interioare și exterioare, electrificarea clopotelor, încălzire centrală, lambrisarea interioară, înlocuirea geamurilor cu vitralii, extrem de reușite, pe unul din ele fiind zugrăvit martiriul Brîncovenilor, instalarea unui nou iconostas, iar pereții au fost îmbrăcați într-o plăcută haină picturală, atît vitraliile cît și pictura fiind realizate de doamna Elena Roșca-Rangheț.

Total înnoită, biserica „Dintre brazi" din Sibiu a fost sfințită Duminică, 28 iunie 1992, de către Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi, de la Centrul eparhial, P.C. consilieri Gh. Papuc și Ez. Oancea și arhidiaconii: V. Bălțat, secretar eparhial, D. Luca și Nichifor Stancu.

Credincioșii în mare număr, mulți în minunatele costume sălișteneșți, au făcut o primire caldă Î.P.S. Sale, răspunsurile fiind date de un cor restrîns al studenților teologi și de obștea credincioșilor.

În cadrul Sf. Liturghii arhierești care s-a oficiat după slujba de sfințire a bisericii, ectenie specială s-a rostit pentru ctitorii, preoții și slujitorii și toți binefăcătorii bisericii adormiți întru Domnul.

La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit:

P.C. prot. *D. Luca* (Sibiu), despre lumina dumnezeiască ce s-a revărsat în chip special astăzi asupra bisericii și credincioșilor prezenți, ceea ce ne ajută să fim mai buni, mai iertători, mai rugători, mai uniți în cuget și-n simțiri.

P.C. pr. *M. Sămărghițan*, care, între altele, a făcut un scurt istoric al bisericii care s-a sfințit, împlinind 258 de ani de la zidire, reliefînd apoi lucrările de înnoire care s-au realizat la dorința credincioșilor, a căror jertfelnicie a subliniat-o în alese și cinstitoare cuvinte și cărora le-a mulțumit cu toată căldura.

P.C. Sa a menționat de asemenea faptul că vitraliile redau chipurile a 10 sfinți români, zăbovind asupra muceniciei Brîncovenilor, pildă de dragoste față de neamul românesc și Legea strămbună. În continuare a mulțumit Î.P.S. Sale, în numele preoților și obștei credincioșilor, pentru cel de al doilea hram acordat acestei biserici.

Un bogat cuvînt de învățătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a zăbovit puțin asupra Duminicii tuturor sfinților români, a 2-a după Rusalii, după ce motivează al doilea hram acordat bisericii care s-a sfințit și care devine prima din țară la care se pune în lucrare Tomosul sinodal de canonizare a unor sfinți români și după ce a evocat cîteva personalități ale Mișcării memorandiste, acum la 100 de ani, a adus în atenția ascultătorilor învățătura Bisericii noastre despre cele două judecăți: particulară și universală, de aceasta din urmă legînd și cuvintele: „Încă ne rugăm pentru ctitorii și binefăcătorii acestei sf. biserici".

În tot ce ați făcut la această sf. biserică, a arătat Î.P.S. Sa, v-ați adunat comori în cer, felicitînd pe preoți și credincioși pentru ceea ce au realizat la biserica ce s-a sfințit și îndemnînd pe ascultători să nu ne legăm prea mult de materie, de bunurile pămîntești, conducîndu-ne mereu în relațiile cu semenii noștri, de ceea ce Mîntuitorul Iisus Hristos ne învață cînd spune: Ceea ce vreți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi lor la fel.

Întrucît P.C. pr. M. Sămărghițan avea toate distincțiile pe care Biserica noastră le acordă unui preot, Î.P.S. Sa a hirotesit întru „iconom stavrofor" pe P.C. pr. Tr. Bârsan și Z. Drăghici, acte de prețuire înmînînd totodată Consiliului și Comitetului parohial.

La agapa care a urmat, a luat cuvîntul P.C. pr. *Tr. Bârsan*, care a reliefat bucuria și importanța evenimentului, subliniate și de participarea masivă a credincioșilor, pentru care această zi „va rămîne de neuitat".

La sfîrșit a vorbit Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care, între altele, a adus în atenție ziua de 28 iunie 1940, cînd fosta U.R.S.S. a rupt din trupul țării, în condițiile și durerile știute, Basarabia și nordul Bucovinei, subliniind rolul Bisericii, Școlii și Armatei în momentul de față, revitalizarea lucrării filantropice a Bisericii și îndemnînd totodată la gîndire creatoare și cultivarea unității de gîndire și simțire românească.

P.

Sărbătoare de suflet în „Orașul Săcele"

Unul din cele „7 sate" de odinioară ale județului Brașov, care azi alcătuiesc Orașul Săcele — străvechiul sat mocănesc Satulung, așezat pe drumul național ce duce de la Brașov spre Mănăstirile Cheia și Suzana pe Valea Teleajenului la Ploiești, a găzduit Duminică, 31 mai 1992, în biserica „Sfînta Adormire", înalți oaspeți de la Centrul Eparhial Sibiu, în frunte cu Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, veniți la sărbătoarea săcelenilor, care au ținut să aducă un pios omagiu personalităților românești, fii ai satului intrați în istoria patriei și totodată pentru a binecuvînta lucrările de înnoire efectuate la această monumentală biserică.

La ora 9,30, Î.P.S. Mitropolit Antonie, însoțit de P.C. pr. prof. Liviu Streza, secretar științific la Facultatea de Teologie din Sibiu, doi diaconi și un grup de studenți teologi de la Sibiu, a fost întîmpinat de un sobor de preoți în frunte cu P.C. pr. Zenovie Moșoiu — protopopul Brașovului.

După primire, a urmat sfințirea bisericii, apoi Sf. Liturghie arhierească în biserica devenită neîncăpătoare.

La priceasnă P.C. prot. *Zenovie Moșoiu* a făcut o prezentare a parohiei, specificului ei, precum și a celor doi preoți ai bisericii din Săcele.

Preotul *Mircea Leb* a prezentat importanța acestei sărbători de suflet românesc:

— împlinirea a 175 de ani de la zidirea bisericii,
— 100 de ani de la moartea marelui pictor Mișu Popp, care a pictat în întregime această biserică,
— un pios omagiu memorandistului G. Moroianu (1892) — fiu al satului ce-și doarme somnul de veci sub streașina bisericii,
— omagiu episcopului Nicolae Popeea tot fiu al satului — fost vicar al marelui mitropolit Andrei Șaguna,
— omagiu lui Radu Popeea — tribun al lui Avram Iancu, care și el odihnește lîngă biserica parohială.

Preotul *Ioan Cornea* a făcut apoi o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate în ultimii ani la această biserică — reînnoită complet, dotată cu mobilier nou din stejar sculptat, acoperiș din țiglă glazurată — zugrăvit biserica în exterior și multe altele, valoarea lucrărilor la prețurile actuale, fiind de peste 15 milioane lei.

Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a rostit un bogat cuvînt de învățătură, sorbit cu nesaț de credincioșii prezenți, care vor purta de-a pururi în suflete această amintire a întîlnirii cu înaltul ierarh al Bisericii noastre.

În încheiere, Î.P.S. Mitropolit Antonie a distins și hirotesit întru „iconom stavrofor" pe preoții Ioan Cornea și Mircea Leb, povățuindu-i să lucreze cu aceeași rîvnă în ogorul Domnului, pentru prosperarea parohiei lor încredințate.

De asemenea, Î.P.S. a oferit scrisori de apreciere epitropilor Nicolae Seitan, Ioan Băzărea și Barbu Teșileanu, precum și Consiliului parohial.

La sfînta slujbă precum și la agapa ce a urmat a participat și primarul orașului Săcele dl. Vasile Lața, care, într-o alocuțiune, a mulțumit Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului pentru bucuria sufletească ce ne-a oferit-o venind în mijlocul nostru și a promis că va sprijini biserica în problemele pe care le are, căci fiu al Bisericii străbune este și din părinți credincioși provine.

Cei doi preoți au mulțumit Î.P.S. Sale pentru înaltele distincții, pentru sfaturile primite și pentru cinstea deosebită ce a făcut-o parohiei și au promis că vor fi și pe mai departe aceiași slujitori cu rîvnă la altarul străbun, buni chivernisitori ai parohiei și fii ascultători ai Î.P.S. Sale.

Pr. Mircea Leb

O prestigioasă apariție livrească: N. Steinhardt „DĂRUIND VEI DOBÎNDI"

O capodoperă a exegezei și omileticii ne-a dăruit părintele Nicolae sau monahul eseist de la Rohia; sau, mai bine zis, Dumnezeu ne-a înzestrat mai întîi cu acest om ales la această răspîntie de drum al Damascului modern.

Nu vom putea stabili întru totul plinătatea darului sau a dobîndirii acestei lucrări de care se leagă și unde a elaborat atîtea rostiri alese întru fericirea noastră dinlăuntrul sufletului acest prinț întru rînduirea gîndurilor dreptei socotințe.

Ne zbatem și sîntem ahtiați să agonisim, să cucerim și să dobîndim cît mai multe valori materiale și spirituale. Este firea lui Adam cel dintîi — pentru care nimic nu e străin să facă și să nu guste — actualizată în omenirea acestui sfîrșit de veac și de mileniu, dornică de noi cuceriri, de noi progrese și de mult senzațional. Este „lumea lui *a avea*" unde „*a fi*" rămîne marginalizat sau desconsiderat, cum ar zice Fer-Augustin.

În fața acestei lumi cu golătatea ei adamică a venit Fiul lui Dumnezeu ca prin propria Sa deșertare (chenoză) să ne fie model și să ne îmbie golirea noastră de sine, revărsarea din noi pentru dobîndirea unui sine plenar umplut de întoarcerea înmulțită a tot ceea ce am dăruit și realizarea fericirii în comuniunea tuturor darurilor oferite și primite.

Acest dar al fericirii ni-l oferă această carte de eseistică creștină a lui Steinhardt și această stare o putem dobîndi, aplecîndu-ne cu seriozitate asupra filelor ei.

O condiție sine qua non a citirii și a înțelegerii cîtușî de puțin a acestei cărți este să fi citit mai întîi Sfînta Scriptură sau cel puțin Noul Testament.

„Dăruind vei dobîndi" este o carte eminamente a unui creștin profund, a unui trăitor și gustător de Hristos, nu doar a unui simplu convertit.

Dăruind vei dobîndi, atît la propriu cît și la figurat. Dar ce să dăm? Să dăm din prisosul nostru? Asta o fac și păgînii. Ni se cere să dăm din puținul nostru și chiar prea puținul nostru, ca văduva din Evanghelie care a dat ultimul bănuț (Mc. 12, 41—44), să dăm tot ce avem, ba chiar ce nu avem (pag. 140). „Dînd lumina pe care nu o ai o vei avea și tu". „Mai fericit este a da decît a lua" (F.A. 20, 35).

Prolegomena verbis — Timpul smochinelor, Viața monahală, Lumea lui non A, Verbum Dei — Apa cea vie, Generatio haec — Frămîntarea lumii de azi, Lux in tenebris lucet, iată doar cîteva capitole și subcapitole ce marchează ținuta și valoarea cărții pentru temele ce le dezbate.

„Bucuria e, neîndoielnic, tema funadamentală a creștinismului" (p. 22).

— „Legea nouă poate fi conspectată astfel: Crede și nu te înfricoșa" (p. 65).

— „Prin luptă și rezistență se ajunge la constatarea faptului că toate marile ispite, ...nu-s nimic alta decît fum și amăgiri, aburi și iluzii" (p. 71).

— „A ieși din sine înseamnă a ne putea privi cu ochi străini, din afară, obiectivi" (p. 119).

— „Pe acest pămînt, cel mai sigur mijloc de a intra în comuniune cu Atotputernicul, mijlocul fără greș și instantaneu este săvîrșirea binelui, ajutorarea aproapelui aflat în necaz" (p. 131).

— „Cu o vorbă bună putem roura sufletul cel mai pustiit al unui semen al nostru" (p. 145).

— „Să păzim cu trezvie și prudență ușa sufletului nostru. Să nu o deschidem decît Domnului, dracilor niciodată și nici măcar foarte puțin, căci și aceasta le-ar permite să se strecoare și să prolifereze" (p. 266).

Iată cîteva spicuiri, cîteva rostiri cu rang de aforisme ce-i oferă cărții calitatea sa eseistică.

Lumii acesteia încorsetată și strivită între chingile materiale, înguste și meschine în care ne zbatem, eseistul creștin ne propune o lume opusă, o anti-lume, lumea lui non A, predominată de valorile spirituale și morale. Vom fi părtașii acestei lumi prin gîndul și fapta noastră exprimată atît de semnificativ de N. Steinhardt: „Dăruind vei dobîndi".

*

Cu acest titlu răsărit ca o nouă stea în „Galaxia Gutemberg", cu această invitație de suflet, DĂRUIND VEI DOBÎNDI, Editura Episcopiei Maramureșului și Sătmarului vă recomandă noua sa apariție pe piața livrească*.

Cine a gustat „Jurnalul fericirii" și a simțit revărsîndu-se în sufletul lui harul bucuriei și fericirii, citind această carte va descoperi noi resurse și va înțelege mai deplin calea spre fericirea adevărată, spre care năzuim cu toții.

Preot Vasile Borca

* Cartea poate fi comandată la Episcopia Maramureșului și Sătmarului, Baia Mare, str. Avram Iancu nr. 5.

DESPRE VECHIMEA CORULUI BISERICII „SF. NICOLAE" DIN ȘCHEII BRAȘOVULUI

Înființarea de coruri bisericești, cu atribuții exprese în desfășurarea serviciului divin, a constituit, după cîte cunoaștem, o veche opțiune a Bisericii Ortodoxe Române. Numeroasele studii și articole semnate, în trecut, de Titus Cerne, Teodor T. Burada, Iosif Velceanu sau mai în anii din urmă, de George Breazul și Zeno Vancea pun în lumină, cu prisosință, o activitate muzicală ale cărei resorturi moral-religioase și artistice se regăsesc în dorința oamenilor de a cînta în cor de peste un secol și jumătate.

Despre corul bisericii „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului s-au făcut multe referiri mai ales cînd a fost vorba despre dirijorii săi din veacul al XIX-lea: Ciprian Porumbescu, Nicolae Popovici, George Dima, Timotei Popovici.

Unii publiciști, de exemplu, pun în legătură o astfel de înjghebare corală bisericească odată cu prezența lui Anton Pann pe aceste meleaguri (1821, 1828?); mai precis este vorba de obligațiile reputatului muzician român față de *Reprezentația* bisericii de aici, și anume, de a cînta școlarilor cîntări mărunte ale Sfintei Liturghii[1] atît pentru «horul drept» cît și pentru «horul stîng». Neînțelegerea termenului de „hor" a făcut și pe muzicieni să susțină existența unui cor, la Mănăstirea Putna, din vremea Protopsaltului Eustatie. Acest din urmă exemplu a făcut pe bizantinologul român Gheorghe Ciobanu să facă următoarea corectură: „Cît privește existența unui cor, în sensul de ansamblul de cîntăreți repartizați pe diferite voci, nici nu poate fi vorba, pentru simplul motiv că muzica psaltică a fost dintotdeauna omofonă. Se confundă aici — remarcă *Gh. C.* — formația corală cu părțile laterale ale altarului, unde stau psaltii, și care se numesc tot cor [«hor»] sau — cu termenul slav — strană"[2].

În altă ordine de idei, în unele lucrări de istoriografie muzicală se leagă existența corului bisericii „Sf. Nicolae" de anul 1873. Evident că, în acest caz, se are în vedere data la care George Dima este numit de Comitetul parohial ca dirijor al acestui cor.

Ce se știe, astăzi, despre existența acestui cor? În primul rînd că, în aprilie 1846 credincioșii din Șchei au ascultat, în prezența protopopului Ioan Popazu, un cor alcătuit din copii care [...] a dat răspunsuri, la Sfînta Liturghie, după modelul cîntărilor de la Viena și București[3]. Evenimentul muzical religios a fost receptat cu intensitate îndată ce, la peste un deceniu, George Barițiu, cu ocazia întîlnirii membrilor *Astrei* (Brașov) din 1863, va face o îndepărtată aluzie: „În zilele noastre se încearcă alții a introduce în biserica răsăriteană armonia [...] că în toată viața mea n-am auzit, așa frumos în biserică, precum cîntă corul din București la biserica Curtea Vechia"[4].

În mod cert că înființarea Gimnaziului românesc din Șcheii Brașovului (1850) a adus după sine și impulsuri binefăcătoare stării muzicale de aici. Este explicabilă și oportună insistența corpului profesoral de la Gimnaziul brașovean, din vremea respectivă, de a susține introducerea cîntării armonice între obiectele de învățămînt dar față de care Gavriil Munteanu, directorul de pe atunci, avea și unele rezerve: „Vocile ce se ridică spre a populariza introducerea muzicii vocale în locul melodiei sau psaltichiei prin bisericile noastre — nota profesorul — devin tot mai dese. Ne rezervăm a vorbi cu altă ocazie pînă unde se poate recomanda și e practicabilă introducerea muzicii vocale în rîndul nostru. Acum ne mărginim a exprima: «Că nu tot ce e nou e și bun, nu tot ce e vechi e și rău»[5].

Sesizat de demersurile insistente adresate Eforiei școlare din Brașov, în principal de către profesorii Nicolae Pop și Pantelimon Dima (fratele compozitorului G. Dima) — inițiatorii în fapt ai corului de muzică vocală ce urma să ia ființă la Gimnaziul românesc — psaltul George Ucenescu își face și el cunoscută, la începutul anului 1866, următoarea opțiune:

„Prea Onorată Eforia,

La mult stimata hartia a Prea Onorabilei Eforii din 19 septembrie anul curgătoriu, nr. 119 viu cu cea mai adînca reverență a răspunde, cum că eu, ca iubitoriu de prosperarea școalelor noastre și doritoriu de a se înființa un choru de musica vocală dintre elevii gimnasiului și școalei normale [primare], ce avem, și totodată ca unul carele în postul meu de psalt — deși mă lupt cu greutățile viețuirii pentru salariu cel puțin, care-l trag de la beserica Sf. Nicolae, totuși nu vreau să fiu nefolositoriu școalei noastre; ci crezînd împrejurărilor, care au adus cu sine trebuința, a se detrage din plata de una suta fiorini v.a. pe an, care o avusesem pana acum de la Prea Onorabila Eforia pentru propunerea musicii bisericești la școalele noastre, sunt gata cu toată bunăvoința a servi în aceeași calitate stradalnica și pe langa cincizeci de fiorini v.a.; ba încă doresc a participa și la înființîndu cor de musica vocală pe altariu bisericii și școalei noastre.

Pre langa care cu tot respectul sunt al Prea Onorabilei Eforii plecatu serv. Brașov, 22 septembrie, 1866. Giorgi Ucenicescu".[6]

Puternic animați de perspectiva unui cor cu atribuții în viața școlii și bisericii ortodoxe din Șcheii Brașovului, Pantelimon Dima și Nicolae Pop vor cîștiga, prin oferta lor, în fața Eforiei școlare înlăturîndu-l pe cel care răspîndise atîta emulație, între elevii gimnasiului, pentru muzica de tradiție bizantină, și anume George Ucenescu. După mai puțin de o lună profesorii brașoveni (Pantelimon Dima și Nicolae Pop) vor înainta o nouă corespondență Eforiei școlare, în același scop, la data de 6 octombrie 1866.

Și la mai puțin de un an de la această întîmpinare, o notiță publicată la Sibiu, în *Telegraful român*, avea să atragă atenția cititorilor transilvăneni: „Pre noi eri și azi ne-au surprins și ne-au încîntat corul musicei vocale introdus în biserica Sf. Nicolae de aici. Această biserică este quasi o catedrală a Brașovului, tocmai de aceasta căpeteniile acestei biserici simțind însă demult lipsa acestui cor sau musicei vocale, s-a fost încercat de vreo zece ani încoace a-l înființa, dar încercările n-au fost ieșit la vreun rezultat mulțumitor. Acum le-a reușit profesorilor Pandeli Dima și Nicolae Pop să formeze un cor de peste 60 «studenți» [elevi], care cu o intonare atrăgătoare ne-au încîntat [...] iar îmbulzeala din aceste zile a fost rară"[7].

De acum înnoirile organizatorice ale corului „studenților" de la biserica „Sf. Nicolae" din Șchei se succed în beneficiul propășirii învățămîntului românesc. Iată unul din documentele vremii ce confirmă sublinierea noastră: „Onorată Eforie! E cunoscut, cum că musica are influiența cea mai mare asupra dezvoltării inimii, prin urmare institutele de creșcere, care au scop pe langa cultura spirituală și nobilisarea inimii, au neapărat lipsă de musică, fie vocală sau instrumentală. Adevărat că gimnasiul nostru sufere de lipsa aceasta, deoarece aici e introdusă musica vocală, și după cum știm esistă deja un cor de studenți gimnasiali; însă condițiile, sub care e introdusă azi musica vocală, nu îi garantează viitorul ei; de aceia își iau subscrișii voia a face un proiect în privința aceasta [...].

Propunem dară, ca on[orata] Eforie să se pună în înțelegere cu on[orata] Representațiune a bisericii cu chramul S[fîntul] Nicolae, ca, primind corul în biserică, să contribuie la susținerea lui cu cel puțin 600 fl.v.a. pe an; iară pentru restul de 295 fl. să facă on[orata] Eforie un fond, în care va cînta corul iară prisosul se rămînă la fondul musical pentru studenți.

Aprobîndu-se și efectuîndu-se acest proiect, s-ar putea ajunge 3 foloase de mare importanția: 1. s-ar asigura esistența musicei vocale la gimnasiul nostru, 2. am avea pentru totdeauna cor în biserică și 3. care merită deosebită considerațiune, este folosul acela, că s-ar putea ajuta în tot anul 15 studenți la continuarea studiilor gimnasiali.

Ai onoratei Eforii cu toată stima
Brașov în 16/28 ianuarie 1869
Pantelimon Dima
Dr. Nicolau Pop".[8]

Noile documente ce atestă începuturile activității corului bisericii voievodale din Șcheii Brașovului fac posibile cîteva concluzii și anume:

— Pornind de la o mai veche consemnare și anume că, în anul 1841, „pe lîngă obicinuitele rugăciuni vărsate din rosturi credincioase [...] tinerimea scolastică resună cîntarea *Doamne, cauță cu îndurare*"[9] dar mai ales de la atestarea corului de elevi din 1864 este limpede că aceste date infirmă cele susținute pînă în prezent depășind ca vechime multe alte coruri din spațiul transilvan.

De asemenea, printre momentele semnificative înscrise în cronica existenței corului bisericii „Sf. Nicolae" din Șchei trebuiesc avute în vedere, mai ales ca vechime, cele din anii 1846, 1866, 1873 dar și care au urmat anului 1881—1882 cînd Ciprian Porumbescu va înainta Comitetului parohial propunerea de a se proceda la înființarea unui ansamblu vocal bisericesc format „din junii și bărbații din popor, precum și soțiile, respectiv fetele lor [...] așa cum se fac în alte părți coruri de plugari, așa putem și noi crea un cor și încă puternic din sînul poporului nostru".[10]

Îndelungata tradiție corală patronată de slujitorii bisericii „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului a avut darul de a fi contribuit atît la înnobilarea moral-religioasă și artistică a credincioșilor, tineri și vîrstnici, dar și la înjghebarea altor coruri cu rezonanță deplină în istoriografia muzicală și culturală românească.

Constantin Catrina

1 Oltean, Vasile și Faust, Remus. *Începuturi corale la biserica „Sf. Nicolae" din Șcheii Brașovului*, în: *Mitropolia Ardealului*, Sibiu, nr. 7—9, 1987, p. 524—537.

2 *Antologhionul lui Eustatie Protopsaltul Putnei*, București, Editura Muzicală, 1983, p. 107. Ediție îngrijită și adnotată de Gheorghe Ciobanu și Marin Ionescu. Prefață și studiu introductiv de Gheorghe Ciobanu.

3 *Siebenbürger Wochenblatt*, Brașov, nr. 33, 23 aprilie 1846, p. 130.

4 *Călindariu pentru poporul român... 1863*. Întocmit de George Barițiu, p. 1—17.

5 *A cincea programă a gimnaziului cu I—IV clase române de religiune ortodoxă orientală*, în Brașov, pe anul școlar 1863—64, p. 32.

6 Arh. st. Brașov. *Fondul: Eforia școalelor*, dosar nr. 127, fila 6.

7 *Telegraful român*, Sibiu, nr. 48, 15/22 iunie 1867.

8 Arh. st. Brașov. *Fondul: Eforia școalelor*, dosar nr. 127, fila 1.

9 *Gazeta de Transilvania*, Brașov, nr. 15, 13 aprilie 1841, p. 1.

10 Colan, Ion. *Ciprian Porumbescu și Brașovul*, în: *Mitropolia Ardealului*, Sibiu, nr. 6—8, 1964, p. 464.

Sfințirea bisericii din Viscri, prot. Rupea

Așezată pe o vale mănoasă, între Bunești și Dacia, în localitatea Viscri conviețuiesc frățește două comunități: una evanghelică și alta ortodoxă, românii, mai puțini la număr, făurindu-și o biserică, în locul alteia de lemn dispărută, dintr-o școală confesională.

Prin strădania lor și a preotului care îi administrează, Lup Gheorghe din Bunești, acestei biserici i s-au făcut reparații capitale și zugrăveli noi, în urma cărora, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, biserica a fost sfințită de P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, Duminică, 5 iulie 1992.

După slujba de sfințire, s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, probabil prima de acest fel, în cadrul căreia, la priceasnă, a predicat P.C. cons. *Gh. Papuc*, despre ochiul sufletesc sau conștiința morală din om. La sfîrșitul Sf. Liturghii, au vorbit:

P.C. prot. *Gh. Opriș* (Rupea), care a făcut o prezentare a parohiei, și P.C. pr. *Gh. Lup*, care a arătat lucrările făcute și a mulțumit tuturor celor ce i-au stat în ajutor și participanților la sf. slujbă.

Cuvînt de învățătură au rostit apoi P.S. Episcop-vicar *Serafim*, care a zăbovit în special asupra proniei divine.

P.C. pr. Gh. Lup a fost distins și hirotesit întru „iconom stavrofor", acte de prețuire acordîndu-se totodată Consiliului și Comitetului parohial.

La agapa care a urmat au vorbit: Dl. *I. Viscrean*, cînt. bisericesc la Bunești, d-na învățătoare *Caroline Fernolend*, din partea comunității evanghelice, St. Tista, Maria Balica, pr. *A. Răduleț*, vicar și P.S. *Serafim*.

În după amiaza zilei s-a oficiat vecernia la parohia Jibert, prot. Rupea, unde o izbutită pictură, executată de dl. N. Țolea, începe să îmbrace pereții bisericii și unde au vorbit: P.C. vicar *A. Răduleț*, dl. epitrop *V. Țibrea* și P.S. *Serafim*.

Sub sprînceana serii, s-a făcut o vizită la M-rea Bucium, nu departe de țara lui Negru Vodă, unde biserica este pe terminate și începe să prindă contur o mică obște monahală de călugărițe.

INFORMAŢII

Între 2—5 iulie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte împreună cu P. C. Pr. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, la lucrările unei *Consultaţii* organizate de Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi de Conferinţa Bisericilor Europene, la Geneva, împreună cu delegaţi ai tuturor Bisericilor ortodoxe, discutînd tema: *Uniatismul în contextul ecumenic actual.*

— Sîmbătă, 11 iulie a.c., înalt Prea Sfinţia Sa Dr. Antonie Plămădeală a prezidat lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

— Marţi, 14 iulie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la funerariile fostului episcop al Oradiei, Dr. Vasile Coman.

— Miercuri, 15 iulie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat o şedinţă de lucru a Permanenţei Consiliului Eparhial Oradea.

Cu acest prilej în catedrala oraşului (Biserica cu lună) Î. P. S. Sa a rostit un cuvînt de omagiere pentru ierarhul trecut la cele veşnice.

— Duminică, 19 iulie, Î. P. S. Sa a primit un grup de credincioşi din Basarabia aflaţi în vizită la Sibiu.

— Marţi, 21 iulie a.c., Î. P. S. Sa a primit pe D-na Brigitte Thyssen, pastor din Danemarca.

— Miercuri, 22 iulie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Păltiniş.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a acordat un interviu Televiziunii române.

— Între 9—19 iunie 1992, în Arhiepiscopia Sibiului s-a desfăşurat prima conferinţă preoţească din acest an, la care s-a tratat tema: *„Libertate şi responsabilitate în Biserică. Actualitatea sfintelor canoane în menţinerea unităţii şi comuniunii în Biserică".*

Conferinţa a fost prezidată de Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, la protopopiatele Mediaş, Avrig, Făgăraş şi Braşov, de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul la protopopiatele Sibiu şi Sf. Gheorghe şi P. C. vicar A. Răduleţ la protopopiatele Rupea, Săliste şi Agnita.

Pe marginea temei au luat cuvîntul însoţitorii Î. P. S. Sale şi un mare număr de preoţi la fiecare protopopiat.

— Cu prilejul încheierii festive a anului şcolar 1991—1992, multe parohii din Arhiepiscopia Sibiului au acordat premii în cărţi, icoane, cruciuliţe etc., fie pentru toţi elevii buni ai şcolii respective, fie pentru cei ce s-au distins la învăţămîntul religios-moral. Între acestea amintim: Parohiile din Agnita, Sibiu-Trei ştejari, Braşov-Blumăna I, Prejmer, Rîşnov, Dumbrăviţa (prot. Braşov), Moeciul de Jos (prot. Braşov), Ucea de Jos (prot. Făgăraş), Mediaş ş.a.

— În 11 iulie 1992, a avut loc la reşedinţa mitropolitană din Sibiu şedinţa de lucru a Consiliului arhiepiscopesc. Desfăşurată sub preşedinţia Î. P. S. Mitropolit Antonie, Consiliul a rezolvat o seamă de probleme curente de ordin bisericesc, cultural, economic ş.a.

Între hotărîrile luate se numără şi reinstituirea *Duminicii bolnavilor.*

Arhid. Visarion Bălţat

PROFESOR UNIVERSITAR DR. SIMION RELI
(25.VII.1882—12.IX.1945)

S-au împlinit 110 ani de la naşterea regretatului Prof. Univ. SIMION RELI, cunoscut ca evlavios duhovnic, eminent dascăl, erudit om de ştiinţă şi devotat familist.

Născut la Pătrăuţi, pe Sărăţel, afluent al Siretelui Mic, la 25 iulie 1882, din părinţii Teodor şi Irina Ungureanu, gospodari mijlocaşi, a fost al doilea copil al lor din cei şase (trei băieţi şi trei fete).

Şcoala primară a urmat-o în comuna natală, iar liceul, facultatea de teologie şi doctoratul, la Cernăuţi. Ulterior a făcut studii de specializare la Leipzig şi Viena.

După absolvirea Facultăţii de teologie, ca preot a deservit parohiile Rogojeşti, Adîncata, Comăreşti, Siret, Cîndeşti, iar în cele din urmă la Cernăuţi. Pretutindeni se impune ca un duhovnic sobru, conştiincios, demn, ataşat şi iubit de enoriaşii săi.

În primul război mondial este mobilizat ca preot militar şi trimis la Brüx (ceh. Most) din Boemia, calitate în care căuta să vină în ajutorul localnicilor şi să aline durerea acelora ale căror rude apropiate au căzut pe front.

După terminarea războiului se reîntoarce la Cernăuţi unde datorită deosebitului său comportament ca duhovnic şi om de omenie, este chemat şi numit ca profesor de Istoria Bisericii Române la Facultatea de teologie.

Printre eruditii profesori de la această facultate cernăuţeană, cum au fost Nicolae Cotos care a predat Teologia fundamentală, Vasile Gheorghiu care s-a ocupat de Exegeza Noului Testament şi Vasile Loichiţă care s-a preocupat de Dogmatică, Simion Reli se impune ca un eminent cadru didactic. Disciplina sa preferată este Istoria Bisericii Române. O expune în prelegeri libere, prezentate la un înalt nivel ştiinţific. Pentru a veni în ajutorul discipolilor săi, care l-au stimat, iubit şi admirat, elaborează un curs, care se multiplică la maşina de scris. Cursul are două volume. Îl lansează în 1931. Ulterior, intitulîndu-şi cursul „Istoria vieţii bisericeşti a Românilor"; publică vol. I în 1942. Volumul cuprinde 479 pagini, 4 figuri şi 192 de titluri bibliografice.

Concomitent cu activitatea sa didactică ocupă postul de director onorific al arhivelor statului din Cernăuţi, unde în urma studierii documentelor existente, elaborează şi publică lucrări monografice despre localităţi ca Cernăuţi, Igeşti şi Siret. Prezintă apoi o serie de şcoli, biserici şi mănăstiri ca cele din Cozmeni, Dragomirna, Putna, Sucevita; scoate în evidenţă trecutul românesc al satelor Bucovinei dintre Nistru şi Prut. Publică şi alte subiecte cum sînt lupta strămoşilor pentru limbă, credinţă şi morală, politica religioasă a habsburgilor; propaganda catolică austriacă; celebrităţile autohtone; evocă personalitatea lui N. Bălcescu, D.C. Isopescu, N. Iorga, Vartolomei Măzăreanu, S. Morariu şi C.A. Rosetti.

Alt merit şi-a cîştigat Simion Reli, în calitate de profesor şi subdirect al Institutului şi Seminarului pedagogic Universitar de Cernăuţi, unde pe lîngă atribuţiile profesionale pe care le-a avut şi cele administrative, a redactat şi publicat o serie de articole, din care pomenim: Însemnătatea pedagogică a sfintei Taine a Mărturisirii (1939); Metoda de instrucţie şi educaţie în şcolile mănăstireşti, bisericeşti şi în academiile domneşti (1932); Mila creştină în trecutul românesc (1933); Principii pedagogice noi pentru învăţămîntul religios (1934); Sînge de moldoveni, morală istorică socială din trecutul românilor bucovineni (1924); Un călugăr bucovinean reformator al învăţămîntului din Moldova (1934); Viaţa religioasă şi morală românească în secolele XVII—XIX, după scriitori străini (1935).

Manualele, articolele, călăuzele şi recenziile semnate de prof. univ. dr. SIMION RELI, în total peste 70 de lucrări, care se ridică la cîteva mii de pagini text şi ilustraţii, au fost publicate în reviste şi ziare cu renume naţional şi mondial. Menţionăm printre ele: Arhivele Statului, Bucovina Literară, Calendarul ziarului Universul, Candela, Cartea Românească, Casa Şcoalelor, Codrul Cosminului, Dacia Traiana, Făt Frumos, Glasul Bucovinei, Junimea Literară, Monitorul Oficial.

În cel de al doilea război mondial, odată cu evacuarea Facultăţii de teologie la Rîmnicul Vîlcea, Simion Reli, din cauza lipsei de cazare, a fost nevoit să locuiască la periferia oraşului în Ţigănie, într-o odăiţă scundă şi umedă.

După terminarea războiului, Facultatea de Teologie stabilindu-se la Suceava, Simion Reli nu-şi găseşte nici aici adăpostul necesar. Datorită condiţiilor grele în care trăieşte dispare curînd.

S-a stins pe data de 12 septembrie 1945. Pentru rudele, prietenii şi colegii săi, moartea lui a fost o lovitură grea, căci activitatea lui prodigioasă nu va putea fi uşor de înlocuit.

A fost înhumat cu fastul cuvenit, de Facultatea de teologie din Suceava, la loc de cinste, în frumosul cimitir de lîngă Cetatea, unde se păstrează vestigii de pe timpul dacilor, a Muşatinilor şi a lui Ştefan cel Mare.

Noi, colegii şi prietenii săi, la comemorarea celor 110 ani de la moartea sa, nu vom putea cinsti memoria sa mai potrivit, decît angajîndu-ne să-i continuăm activitatea ştiinţifică şi să-i scoatem în evidenţă viaţa, munca profesională, publicistică şi culturală precum şi cea socială pe care a desfăşurat-o cu atîta pasiune şi competenţă ştiinţifică.

Emilian Ţopa, Iaşi

Cum am întemeiat revista „Luceafărul"

Am avut marea cinste, ca aproape un deceniu, să fiu cel mai apropiat colaborator şi prieten al scriitorului şi gazetarului Aurel Paul Bănuţ, născut la Rupea, la 23 octombrie 1881, de numele căruia se leagă înfăptuirea unui valoros act de cultură, întemeierea la 1 iulie 1902 a revistei „Luceafărul" de la Budapesta.

Cu trei decenii în urmă, cînd s-au împlinit 60 de ani de la apariţia acestei prestigioase publicaţii, care a jucat un rol important în promovarea ideilor Unirii din 1918 şi a literaturii române, autorul acestei fapte de ispravă, cum ar fi numit-o scriitorul, mi-a mărturisit:

„Ca student în drept, anul III, întemeiez, în 1902, la Budapesta revista studenţească Luceafărul şi o susţin din propriile mele mijloace materiale, ca editor şi redactor responsabil, de la 1 iulie 1902 pînă la sfîrşitul acestui an, rămînînd apoi numai editor, pînă la 1 aprilie 1903, cînd revista trece în proprietatea lui Octavian Goga şi Octav Tăslăuanu".

O altă precizare cu privire la apariţia revistei am întîlnit-o într-un manuscris „Curriculum Vitae", în care A.P. Bănuţ relata:

„După cîteva „convorbiri literare" cu prietenii Goga, Montani, Ciura, Lupaş, Ion Lapedatu, Octavian Prie, D. Stoica şi alţii, întemeiez revista Luceafărul, copilul meu plăpînd, adoptat mai încolea de-un tată zdravăn şi vînjos, amicul Octav Tăslăuanu".

După cum se ştie revista a apărut bilunar de la 1 iulie 1902 — pînă la 1 septembrie la Budapesta, apoi la Sibiu de la 15 octombrie 1906 pînă la 15 august 1914 şi după primul război mondial la Bucureşti de la 1.I.1919 la 1 mai 1920.

Revista a reuşit să adune colaboratori de prima mărime ai literaturii noastre, cum sînt: Ion Agîrbiceanu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Eugen Lovinescu ş.a.

Împlinindu-se 90 de ani de la apariţia acestei reviste am dorit să aflu lucruri în plus despre întemeietorul ei.

Mare mi-a fost mirarea cînd am constatat că în dicţionare şi enciclopedii atunci cînd se vorbeşte despre această revistă, numele lui A.P. Bănuţ nici nu este amintit. Ne întrebăm pe bună dreptate, cine a avut interesul să ascundă adevărul? După atîţia ani realizez, ceea ce cu mîhnire îmi povestea scriitorul, la începutul anului 1970, la vîrsta de 89 de ani:

„Treizeci de ani au fost mereu schimbaţi întemeietorii Luceafărului, iar despre mine nu s-a pomenit mai nimic". Cine doreşte să afle adevărul despre adevăratul întemeietor al revistei n-are decît să consulte colecţia de la 1 iulie 1902—1 aprilie 1903, pe ultima filă consemnîndu-se: editor şi redactor responsabil *Aurel Paul Bănuţ.*

Într-un articol intitulat „Viaţa şi activitatea mea", publicat postum, în volumul „Scrieri" îngrijit de scriitoarea Petronela Negoşanu şi apărut la Editura Minerva, într-un post scriptum, autorul, cu un an înainte de a ne părăsi (a murit la 27 iulie 1970 fiind înmormîntat în cimitirul „Groaveri" din Braşov), nota:

„Pesemne „dreptatea iminentă" a hotărît ca adevăratul întemeietor al „Luceafărului" din Budapesta să supravieţuiască tuturor membrilor comitetului de redacţie din 1902, intrînd într-al 88-lea an al vieţii — Habent Sua fata libeli, adică fiecare carte să-şi aibă destinul ei".

Pentru tot ce a făcut pentru cultura şi literatura noastră ca scriitor, publicînd două volume: Tempi Passati, 1931, volum premiat de Academia Română, şi „Oameni de ispravă", tipărit la Sibiu în 1939, premiat de Asociaţiunea pentru cultură şi literatură din Sibiu, pentru o prodigioasă activitate cultural-artistică desfăşurată timp de şapte decenii (a înfiinţat trupe de teatru şi căminele culturale din Ocna Sibiului şi Tinca-Bihor), a militat pentru înfiinţarea unui teatru naţional la Cluj, înainte de primul război mondial, în calitate de director artistic al Societăţii pentru fond de teatru, dar mai ales pentru aportul adus la întemeierea revistei „Luceafărul", să nu-l uităm pe Bănuţ!

Petre Istrate

VASILE GOLDIŞ
CORESPONDENŢA (1888—1934)
SCRISORI TRIMISE. Vol. I

Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii de Gheorghe ŞORA. Cuvînt înainte de Acad. prof. Ştefan Pascu. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992.

Profesorul timişorean GHEORGHE ŞORA, cercetător neobosit al istoriei noastre naţionale, şi-a fixat luminosul ţel de a restitui imaginea şi dimensiunile personalităţii marelui patriot VASILE GOLDIŞ. Iată, după două decenii de căutări şi trudă, Gheorghe ŞORA a ajuns la a patra carte inspirată de viaţa şi opera unuia din cei mai importanţi bărbaţi politici români, organizator al Unirii din 1918. În recenzia publicată în „Telegraful român" cu prilejul apariţiei cărţii lui Gh. Şora, *Vasile Goldiş, militant pentru desăvîrşirea idealului naţional*, Editura Facla, 1980, cunoscînd pasiunea şi activitatea cercetătorului timişan, arătam că se impune publicarea corespondenţei lui V. Goldiş. Avem azi primul volum al corespondenţei, *Scrisori trimise* (1888—1934). Extrem de bogată, corespondenţa lui V. Goldiş, adunată, ordonată şi comentată de GHEORGHE ŞORA, „înfrumuseţează şi consolidează monumentul unuia dintre principalii făuritori ai Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918" (Acad. prof. Ştefan Pascu, *Cuvînt înainte*). Scrisorile abordează o multitudine de probleme din variate domenii: cultural, literar, social-economic, administrativ, politic; sînt adresate unui număr de 79 de persoane din diverse categorii sociale. Îi amintim pe I.L. Caragiale, G. Coşbuc, O. Goga, Iuliu Maniu, Aurel Vlaicu, A.D. Xenopol. Mai toate scrisorile sînt inedite şi cuprind informaţii despre cadrul politico-naţional, cultural-artistic şi istoric românesc dintre 1888—1934. Au fost distribuite în volum după autori, în ordine alfabetică şi, în cadrul fiecărei grupe, în ordinea cronologică a emiterii lor. Deosebit de interesante apar notele şi comentariile din subsol, care demonstrează pasiunea de cercetător, acribia şi erudiţia celui ce a îngrijit cartea, prof. dr. Gh. Şora. Reies din corespondenţă cîteva idei slujite cu consecvenţă de cărturarul, militantul, patriotul V. Goldiş: ideea unităţii naţionale, strînsa şi indisolubila legătură cu poporul în vederea luptei pentru drepturile şi libertatea românilor, creşterea şi îmbogăţirea culturii române, larga deschidere şi înţelegere faţă de alte naţionalităţi şi popoare, în cel mai autentic şi actual stil european. Pe linia celor mai bune tradiţii ale oamenilor noştri de cultură (Miron Costin susţinea ideea că românii trebuie să iasă din întunericul neştiinţei), fruntaşul generaţiei de la 1918 este conştient că adevărata libertate şi prosperitate ale poporului român sînt legate de creşterea orizontului de cultură. Idee susţinută în zilele noastre zbuciumate, conform căreia şansa poporului român este cultura.

V. Goldiş a stabilit legături directe cu cei mai de seamă scriitori ai epocii, majoritatea lor devenind colaboratori ai ziarului „Românul" din Arad. Prin prezenţa lor în publicistica arădeană, Goldiş urmărea să ilustreze unitatea de spirit a poporului român, să mobilizeze forţele în vederea realizării idealului de libertate şi unitatea naţională, să cultive gustul şi interesul cititorilor arădeni pentru capodoperele literaturii române. V. Goldiş a ocrotit şi patronat debutul publicistic al lui Lucian Blaga. I.L. Caragiale a acceptat cu entuziasm „colaborarea vitejească" solicitată de Goldiş, care la rîndul său l-a venerat. Într-una din scrisori îi mulţumeşte pentru colaborarea trimisă şi încheie: „Îţi sărut mîna cu care ai scris-o".

Volumul valorifică unele din cele mai importante lucrări referitoare la lupta românilor transilvăneni pentru realizarea idealului naţional, precum şi la marele patriot Vasile Goldiş. Între acestea amintim lucrările semnate de Antonie Plămădeală: *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Editura Minerva, Bucureşti, 1984; *Lupta împotriva deznaţionalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar*, Sibiu, 1986.

Credem că a sosit momentul ca lucrarea monografică despre Vasile Goldiş, pregătită de cercetătorul Gh. Şora, să fie definitivată şi publicată în cel mai scurt timp.

Marius Terchilă

Semnalăm... Semnalăm...

(continuare din nr. trecut)

Am participat de curînd, la Geneva, la o Consultaţie între ortodocşi şi protestanţi, pentru a evalua unele relaţii cu catolicismul, la care romano-catolicii au refuzat să participe, pe motiv că organizaţiile ecumenice nu au autoritatea de a arbitra în probleme care privesc relaţii bilaterale. A fost dreptul lor să nu participe. Nu aceasta ne preocupă acum. Acum vrem doar să notăm reacţia de absolută consternare a protestanţilor după ce au cetit *Scrisoarea* cardinalului Ratziger (a se vedea „Semnalăm" din numărul precedent).

Credeam că dialogul dintre cele două Biserici nu de mult surori va fi marele eveniment al secolului XX, şi că secolele viitoare ne vor pomeni şi cu acesta, pe lîngă cele vreo două-trei evenimente mai însemnate cu care secolul nostru va intra în memoria lor.

Încep să am îndoieli.

Sînt însă sigur că, atunci cînd, totuşi, urmaşii noştri vor evalua intenţiile şi realizările noastre, după ce ei vor realiza unitatea, cei care se vor alege cu blamul nu vor fi ortodocşii.

● Petre Ţuţea: *„Între Dumnezeu şi neamul meu"* o carte extraordinară, editată de „Fundaţia Anastasia" (Buc. 1992, 399 p.). Acest Socrate românesc în anii apusului şi-a restaurat o energie neverosimilă a gîndului şi a cuvîntului, dîndu-ne în convorbiri cu prieteni sau gazetari, în interviuri la televiziune, *sinteze de cărţi* pe care nu le-a scris, nu le-a putut scrie, sau le-a scris numai în gînd, prin închisori sau într-o libertate şi mai rea, controlată pas cu pas. Grăbit să spună cît mai multe înainte de a trece Dincolo, ne-a dat o lecţie de fermitate în credinţă, nu fără s-o refere mereu la filozofie şi la filozofi, la ştiinţe şi la oamenii de ştiinţă. N-a mai avut timp de demonstraţii, de analize, dar ne-a convins că şi le făcuse din vreme. La un moment dat (p. 76) el spune că totuşi a scris enorm, şi că vor apare o serie de volume. Le aşteptăm cu mare interes. Ele vor fi tocmai dovada că şi-a pregătit minuţios premizele confesiunilor de pe ultima sută de metri!

Altfel, cum va rezista timpului numai cu sintezele? Ca să fiu în stilul lui, voi spune că nu ştiu. Dar ca fenomen remarcabil în cultură şi spiritualitate, va rezista multă vreme, ca punct de referinţă al unei generaţii din care mai trăiesc doar cîţiva, împreună cu care a fost dintre cei mari, chiar dacă el, dintr-o sinceră smerenie şi-a refuzat această calitate. Cartea merită cetită. Meditată. Omul a fost dintre cei puţini din lumea aceasta! Dacă ne-am apuca să citărm cîte ceva din vorbele lui, oare ne-am mai putea opri? Găseşte cele mai directe forme de exprimare, care conving şi surprind. Unele din ele vor rămîne sintagme mereu citabile. Iată una la întîmplare: *„Între Petrache Lupu care a stat la buturugă de vorbă cu Dumnezeu şi un filozof ateu, Petrache Lupu e om, iar ăla se situează comod în regnul animal"* (p. 38). Sau acest „portret" al lui Brîncuşi: *„primul ţăran decadent din istorie"* (p. 62), adică de un rafinament artistic uluitor. Cartea e plină de asemenea surprize care bucură mintea.

* * *

● La Universitatea din Oxford a fost susţinută o lucrare de doctorat cu titlul: *The meaning of Tradition in 20th century Orthodox Theology, with particular reference to Dumitru Stăniloae and Antonie Plămădeală*, de către Otniel Ioan Bunaciu.

Lucrarea a fost susţinută în 1990, dar ne-a parvenit abia acum, în 1992. Corectă în expunerea tezei ortodoxe.

* * *

● Editura Mitropoliei Banatului a publicat, în traducere românească, *„Spovedania unui pelerin rus către duhovnicul său"*, traducere făcută de pr. Nicolae Bordaşiu din Bucureşti. Volumul cuprinde toate cele şapte „istorisiri" ale pelerinului, istorisiri care au apărut pînă acum izolat. Prefaţată de Î. P. S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului şi cu un studiu *„Despre pelerini"* scris de traducător, avînd şi un binevenit „Index" la urmă (probabil tot al păr. N. Bordaşiu), cartea readuce în spiritualitatea românească un text care multă vreme a circulat dactilografiat. Au existat şi ediţii tipărite, dar incomplete.

● Semnalăm apariţia între timp, tot în 1992, şi a altei ediţii a *Pelerinului*, traducere de Gherontie Crucedea şi tipărită de editurile „Axul Z" din Chişinău, şi „Axis Mundi" din Bucureşti. Titlul: *„Mărturisirea unui pelerin despre lucrarea plină de har a rugăciunii lui Iisus (Pelerinul rus)"* (1992). Are şi aceasta o bună introducere.

Dacă aceste traduceri ar fi un răspuns la nevoia de întoarcere la rugăciune şi la o viaţă mai sfîntă, ar fi un semn bun. Dar e un semn bun şi faptul că ele doresc să provoace, să înveţe această întoarcere. Căci nu se poate să citeşti o astfel de carte, cu atenţie şi seriozitate, şi să nu-ţi pui întrebările mari ale vieţii, şi să nu găseşti măcar cîteva răspunsuri valabile, pentru tine, pe măsura pregătirii minţii tale de a le pricepe.

Toţi sîntem pelerini, numai că nu toţi o ştim ca pentru noi, şi nu toţi ştim să dăm conţinut adevărat pelerinajului nostru.

Cartea aceasta ne va învăţa ceva.

● La o Consultare intercreştină recentă (Geneva 30 iunie — 6 iulie 1992), în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi al Conferinţei Bisericilor Europene s-au făcut mai multe *Recomandări* care vor fi date publicităţii. Au fost de faţă cele mai proeminente personalităţi din conducerea organizaţiilor mondiale creştine şi reprezentanţi ai tuturor Bisericilor Ortodoxe din lume. Notăm mai jos două dintre cele 16 recomandări:

1. Să se studieze în comun cu Biserica romano-catolică problema statutului eclesiologic al Bisericilor Catolice de rit răsăritean (foste greco-catolice) şi, în special, rolul lor în relaţie cu Bisericile Ortodoxe;

2. Să se ceară Bisericilor catolice de rit răsăritean şi Bisericii romano-catolice să studieze împreună cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi cu Conferinţa Bisericilor Europene, istoria persecutării Bisericilor Ortodoxe în secolul XX şi înainte de aceasta, şi să înceteze propagarea unilaterală a mitului Bisericii catolice de rit răsăritean ca fiind persecutată de Biserica Ortodoxă.

Această de a a doua recomandare vrea să se facă dreptate tuturor. Cea dintîi e însă la fel de importantă căci în discuţiile de la Geneva, întrebarea s-a pus aşa: Este Biserica catolică de rit oriental (fostă unită), o Biserică aparte de Biserica catolică? Are o eclesiologie proprie? Sau este o parte din *Biserica romano-catolică* pur şi simplu, deoarece ritul nu e o problemă de doctrină? Aşadar, e vorba de *o singură Biserică, sau de două?* Evident, întrebarea priveşte statutul eclesiologic, doctrinar, aşa cum e formulată şi în *Recomandarea* de la punctul 1.

Personal, mi se pare o întrebare pur retorică. Răspunsul e prea simplu, fiind numai unul: e vorba de o singură Biserică, catolică, avînd întreaga doctrină catolică. Fosta Biserică unită păstrează din Ortodoxia de la care s-a rupt, la noi în 1698—1701, doar ritul, adică veşmintele, slujbele, ierurgiile, ceea ce nu ţine de doctrină, ci de tradiţie locală răsăriteană. În slujbe s-au introdus însă elemente care sînt catolice, precum pomenirea Papei, purgatoriul în Crez, şi altele. Uniformele devin din ce în ce mai catolice etc., etc. Esenţialul e că există, din punct de vedere doctrinar, o singură Biserică şi ea e catolică. Nu mai există Biserica jumătate ortodoxă şi jumătate catolică de la 1700. Aceea a dispărut, fiind înghiţită de catolicismul roman. Aşa e şi trecută în *Codul canonic* al Bisericii catolice, publicat acum cîţiva ani.

E bine deci să ştie toţi cei care se cred *uniţi, greco-catolici*, că de fapt sînt catolici.

Că mulţi nu ştiu!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 august
şi
1 septembrie
1992
Nr. 31—34

Două evlavii ce nu se cuvine a fi părăsite: Cinstirea Crucii şi a Maicii Domnului

Nu socotesc utile — şi nu intră în obiceiul meu să le practic — discuţiile contradictorii cu aceia cărora lumea le dă îndeobşte numele de „sectanţi", cu fraţii noştri de altă credinţă adică. Este fiecare liber a crede ce vrea, să meargă pe calea pe care-l poartă inima şi-l îndeamnă conştiinţa, urmînd, firește, a purta răspunderea alegerii făcute. Învăţătura lui Hristos pe aceste două entităţi chiar se întemeiază: Pe libertatea deplină a insului, pe întreaga lui răspundere în ziua Judecăţii celei mari.

Sînt însă două evlavii de care cu adîncă părere de rău constat că stau departe fraţii noştri de altă credinţă, lipsindu-se astfel de două mari şi minunate consolări şi săvîrşind totodată, sînt convins, două imense greşeli.

Despre Cruce se afirmă, sub o formă ori alta, că a fost un simplu mijloc de tortură şi ucidere, pe care ce rost ar avea să-l proslăvim şi să-l venerăm? Trecînd uşor peste preînchipuirile din Vechiul Testament: Năhuştanul lui Moise, Iacov proptit în toiagul său şi binecuvîntîndu-şi fii, armata israeliteană biruitoare numai atîta vreme cît Moise sta cu braţele întinse[1]. La ce bun să ne închinăm unei abjecte unelte de chinuire şi executare a criminalilor, folosită de romani şi de iudei? Ba ni se dă de înţeles că semnul Crucii şi Crucea însăşi sînt cu adevărat profanări ale cultului creştin. Crucea prin urmare e înlăturată din casele de rugăciune şi viaţa spirituală a fraţilor de altă credinţă.

Rău fac, greşit procedează ,la bun şi puternic sprijin renunţă, Crucea, pentru Hristos, nu-i simplu şi degradant instrument de tortură şi moarte. E *Sfînta*[2] Cruce stropită şi sfinţită de scumpul şi prea curatul Nesînge al Mîntuitorului nostru. E altar, e locul sacru al suferinţei Nevinovatului, al Răscumpărării omenirii şi al ruperii zapisului ce apăsa asupra noastră de la Adam încoace. Pe Cruce S-a săvîrşit Cel Care, ascultînd de porunca Tatălui şi pentru mîntuirea noastră, S-a deşertat de a Sa Dumnezeire şi a primit moartea. Şi încă moartea pe Cruce. Pe Cruce s-a oficiat o slujbă şi o jertfă şi un act de reaşezare a omenirii în situaţia ei de necorupte originară.

Hristos, fratele, prietenul, însoţitorul nostru, dar şi Cel ce Şi-a aflat sfîrşitul pe lemnul blestemat, sub privirile ironice şi biruitoare ale unor duşmani neînduplecaţi, setoşi de spectacolul zvîrcolirilor bietului trup sortit morţii. Cel defăimat, învins, pradă a unui obiect neînsufleţit care-şi împlineşte — rece şi dur — groaznica-i menire. Şi aceasta e Hristos pe Cruce. Pe aceasta să o trecem cu vederea?

(continuare în pag. a 3-a)

Monahul Nicolae Steinhardt

1 Susţinut de doi oameni, unul de-a dreapta altul de-a stînga, spre deosebire de Hristos, singur pe Cruce, îndurîndu-şi durerile pînă la moarte, sub privirile neputincioase ale tîlharilor.

2 Celor ce obiectează ortodocşilor şi catolicilor că se închină la două lemne suprapuse, li se poate răspunde: Nici gînd să se închine la două lemne suprapuse! Se închină la cu totul altceva: La Crucea pe care a şiroit, sfinţindu-o, scumpul sînge dumnezeiesc.

ALEXEI MATEEVICI

75 DE ANI DE LA MOARTE

Dictonul: „Non multa, sed multum" este valabil şi în creaţia literară. Unii poeţi au scris volume de poezii fără a-şi asigura un loc, fie şi modest, în istoria literaturii; alţii, în schimb, au scris mai puţine poezii, sau chiar numai una, de valoare excepţională, prin care şi-au eternizat numele. În rîndurile acestora din urmă se numără şi preotul-poet Alexei Mateevici, de la moartea căruia *(13 august* 1817) s-au împlinit 75 de ani.

S-a născut la 16 martie 1888, dintr-o familie de cărturari moldoveni, în satul Căinari, judeţul Tighina.

La Zaim, unde se mutaseră părinţii, Mateevici urmează, între 1902—1906, şcoala primară, dar primele noţiuni de cetire şi scriere a limbii materne, cu alfabetul latin, nu i le-a dat directorul şcolii, ci poublicaţia bucureşteană „Albina", la care tatăl său era abonat. Paginele acestei reviste au oferit acestui tînăr momentul de a se întîlni cu literatura română, cu marii ei creatori, din opera cărora caligrafia bucăţile preferate.

Poezia lui s-a născut în ambianţa mediului în care a trăit. Primele sale versuri, ca elev la Seminarul din Chişinău, le trimite revistelor „Luminătorul" şi „Cuvînt moldovenesc".

Anul debutului său literar era marcat de puternicile zguduiri sociale ale răscoalelor ţărăneşti din 1907 şi, ca un ecou al evenimentelor, lira protestatară a poetului îşi înfrăţea sunetele cu chemările lui Coşbuc şi O. Goga.

Între anii 1910—1914, la Kiev, la Academia Teologică, unde era bursier, Mateevici dobîndeşte cunoştinţe temeinice asupra literaturii franceze, germane şi ruse, din care chiar a tradus.

După obţinerea licenţei se întoarce la Chişinău devenind profesor la Seminarul „Gavriil Bănulescu", funcţie întreruptă însă la izbucnirea războiului mondial (1916), cînd mobilizat ca preot militar, pleacă pe frontul din Galiţia. La dorinţa sa este transferat pe linia frontului românesc Mărăşeşti-Tecuci. Aci cunoaşte toate greutăţile războiului şi în răgazul dintre două lupte nu uită să-şi noteze impresiile lirice. A fost cea mai fertilă perioadă a creaţiei lui, dar şi cea mai din urmă. Răpus de tifos exantematic se stinge pe patul unui spital din Chişinău, la vîrsta de 29 de ani.

A publicat poezii cu multă esenţă lirică şi dragoste de pămînt, tipărite mai tîrziu în volum (1926). A. Mateevici ne-a lăsat o copodoperă — poezia „Limba noastră", scrisă în tranşeele Mărăşeştilor, sub riul de fulgere cîte ne-au adăpat graiul, cu freamătul codrilor ce ne-au legănat zbuciumul şi cu flacără veşnică în care ne-am spus adevărurile.

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Ieremia B. Ghita

„TĂIEREA CAPULUI SF. IOAN BOTEZĂTORUL"

— 29 august —

Tristă zi are astăzi Sfînta noastră Biserică! Îndurerată şi plină de tristeţe este Mireasa lui Hristos astăzi pentru că „glasul Cuvîntului, Sfeşnicul luminii" marele prooroc Ioan Botezătorul nu mai este printre cei vii, fiind ucis cu mişelească viclenie. Tristă zi are astăzi Sf. noastră Biserică! Pline de durere sînt sufletele credincioşilor astăzi cînd capul celui „mai mare dintre cei născuţi din femei" a fost tăiat prin uneltire diavolească.

Întreaga lume creştină prăznuieşte la 29 august Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul, unul dintre cei mai iubiţi, mai cunoscuţi şi mai veneraţi sfinţi ai Bisericii Creştine. Cu cîntări de laudă, cu pioşenie şi cu reculegere creştinii îl serbează pe acela care prin moartea sa mucenicească s-a făcut începător cetelor de martiri care şi-au vărsat sîngele pe altarul credinţei în Hristos.

Sărbătoarea de astăzi este legată de sfinţirea bisericii construită la Sebasta în Samaria, pe mormîntul presupus al Înaintemergătorului lui Hristos. Cu numele de „Patima" sau de „Tăierea capului" sărbătoarea apare la data de 29 august în „Sacramentarium romanum" şi după „Martirologiul Roman" această dată corespunde unei a doua regăsiri a capului Sfîntului Ioan, transportat atunci în biserica Sf. Silvestru din Roma. Afară de aceste date istorice, despre Ioan Botezătorul avem relatările evangheliştilor, cu deosebirea că Sf. Luca ne vorbeşte despre naşterea lui, despre viaţa lui în pustiu şi despre predica lui, iar Sf. Marcu şi Matei se referă la moartea lui martirică.

Din Evanghelie şi din tradiţie putem reconstitui viaţa Înaintemergătorului, al cărui cuvînt aprins părea într-adevăr pătruns de spiritul proorocului Ilie. În anul al 15-lea al împăratului Tiberiu (27—28 după Hristos), Botezătorul, care duce o viaţă aspră, urmînd legile naziratului, şi-a început misiunea invitînd poporul să înceapă pregătirea căilor Domnului, deoarece pentru a-l primi era de trebuinţă o sinceră conversiune, adică o schimbare radicală a dispoziţiilor sufleteşti. Adresîndu-se tuturor claselor sociale, a trezit un entuziasm puternic în popor, dar şi nemulţumiri între farisei, aşa-numita „arstocraţie a spiritului", a cărei ipocrizie o condamna în mod deschis.

Ajuns de acum un personaj popular, a tăgăduit cu hotărîre că ar fi Mesia cel aşteptat, recunoscînd superioritatea lui Iisus, pe care l-a arătat ucenicilor săi cu prilejul botezului în apele Iordanului. S-ar părea că afirmînd prezenţa „Celui mai puternic" adică a lui Iisus, el ar fi urmat să se retragă. Cu toate acestea, „cel mai mare dintre profeţi" nu a încetat să-şi facă auzită vocea acolo unde a fost necesar de a îndrepta „căile strîmbe" ale răului. A dojenit în public purtarea scandaloasă a lui Irod Antipa şi a cumnatei sale Irodiada; minia lor, pe care el a prevăzut-o, l-a aruncat în temniţa grea de la Macheron, pe malul de răsărit al Mării Moarte.

Sfîrşitul acestui incident este cunoscut. Cu prilejul unui banchet organizat la Macheron, fiica Irodiadei, Salomia, dovedind excelente calităţi de dansatoare, l-a entuziasmat pe Irod; drept răsplată, la sfatul mamei sale, a cerut şi a obţinut de la Irod capul lui Ioan Botezătorul. Astfel a încetat să mai vorbească deschizătorul de drum al lui Mesia, glasul cel mai puternic dintre vestitorii apropiatului mesaj evanghelic. Ioan Botezătorul este ultimul profet şi primul apostol; el şi-a dat viaţa în împlinirea misiunii sale, pentru acest motiv Biserica îl aşează în rîndul Sfinţilor prooroci martiri.

ulu,üebopolitbitr

Sf. Ioan Botezătorul în viaţă a fost cel care a pregătit „calea Domnului", iar în moarte a pregătit calea celor ce s-au jertfit pentru Hristos; Ioan Botezătorul în viaţă a fost cel care a predicat tuturor pocăinţa şi credinţa în Evanghelie, iar în moarte „a propovăduit şi celor din iad pe Dumnezeu cel ce s-a arătat în trup şi a ridicat păcatul lumii" (troparul zilei), Ioan Botezătorul în viaţă l-a arătat oamenilor pe Mielul lui Dumnezeu „cel care ridică păcatele lumii" iar prin moartea sa a pecetluit această mărturie.

Tristă zi are astăzi Biserica creştină şi ea ne cheamă pe toţi ca printr-o vieţuire sinceră şi dreaptă în poruncile lui Hristos urmînd pilda Înaintemergătorului şi Botezătorului Ioan să ne dăruim cu toată fiinţa noastră slujirii lui Dumneeu şi semenilor noştri, preamărind astfel pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită căreia să-i fie slava acum şi pururea şi în vecii vecilor. AMIN.

Arhid. Visarion Bălţat

Dragostea lui Dumnezeu ne cheamă la pocăinţă

Una din poruncile sfinte pe care Dumnezeu le dădea profeţilor Legii vechi era să-i încurajeze pe fiii lui Israel, să-i întărească în nădejdea în mijlocul încercărilor prin care treceau mereu.

„Mîngîiaţi poporul meu, zicea Domnul. *Întăriţi mîinile slăbănogite şi genunchii care se clatină"*. (Isaia 35, 3 şi urm.). Miezul încurajării era îndurarea celui Preaînalt, grija părintească ce-o avea El faţă de poporul ales. *„Fiţi tari căci El însuşi va veni şi vă va izbăvi"*.

La fel, proorocul-împărat David în psalmul 135 de ori preamăreşte iubirea lui Dumnezeu, repetînd după fiecare vers: *„că în veac este mila Lui"*. Crearea lumii, frumuseţea luminătorilor cereşti, zidirea omului, izbăvirea credincioşilor din nenumărate primejdii şi necazuri, toate sînt motive de bucurie şi entuziasm pentru psalmist: *„Mărturisiţi-vă Dumnezeului ceresc, că în veac este mila Lui"*.

Locul proorocilor l-au preluat în Biserica lui Hristos slujitorii altarelor creştine. Cuvintele lor sînt ca nişte faruri luminoase care călăuzesc paşii credincioşilor spre desăvîrşire. Uneori învăţătorii duhovniceşti se folosesc nuiaua pentru îndreptatea copiilor răi şi neascultători.

Alteori însă cuvintele păstorilor turmei duhovniceşti se aseamănă cu balsamul pe care medicii îl folosesc pentru alinarea durerilor celor bolnavi.

Pare că auzim şi noi, preoţii, peste veacuri, porunca Tatălui ceresc spusă lui Isaia: „Mîngîiaţi poporul Meu, întăriţi pe cei slabi, care se clatină".

Ne împlinim datoria ascultării mai cu seamă în vremea posturilor cînd Mama noastră spirituală, Biserica, ne cheamă la înfrînare, la curăţirea patimilor, la pocăinţă. Iar la temelia acestei chemări sfinţitoare este dragostea lui Dumnezeu faţă de cei păcătoşi. *„Dragostea lui Dumnezeu faţă de noi s-a arătat prin faptul că El a trimis în lume pe unicul Său Fiu, ca noi să trăim prin El"*. (I Ioan 4, 9).

Spaţiul limitat al acestui articol nu ne permite să arătăm toate dovezile pe care ni le oferă Evangheliile şi cărţile Legii noi despre iubirea Domnului Hristos faţă de păcătoşi.

O, cîte n-a făcut Fiul lui Dumnezeu ca să ne arate mila Sa pentru oameni! ... Cîte umilinţe n-a luat asupra Lui, cîte osteneli n-a suferit, cîte lacrimi n-a vărsat! ...

Să ne aducem aminte de grija cu care căuta Iisus oile cele pierdute! ... Pentru a-i salva de la moartea veşnică, Mîntuitorul străbătea satele şi oraşele, propovăduia neobosit mila, intra în casele păcătoşilor, ospăta la mesele lor. Să trezim în memorie pe Zaheu, pe femeia samarineancă, pe desfrînata din Ierusalim, să nu uităm iertarea lui Petru, izbăvirea tîlharului de pe cruce. Deşi aceşti oameni erau vinovaţi de mari fărădelegi, dacă au mărturisit un pic de credinţă şi de părere de rău pentru păcatele săvîrşite, Iisus Domnul i-a primit, i-a iertat; făcîndu-i cetăţeni ai raiului.

Vorbind despre iertarea celor vinovaţi de călcarea voii lui Dumnezeu, nu putem uita jertfa Mîntuitorului de pe Golgota. Pe cruce îl vedem pe „omul durerii disprețuit şi părăsit de toţi în aşa măsură, încît privitorii acelei tragedii unice în istorie în grozăvia ei, „îşi întorceau faţa de la El" cu dispreţ şi dezgust. Ştim acum bine pentru ce acolo Fiul Omului a suferit chinuri pe care nici un muritor din lume nu le poate descrie. Iisus a pătimit şi şi-a dat viaţa pînă la ultima picătură de sînge ca să ne răscumpere din robia diavolului, să ne readucă la comuniune cu Tatăl. *„El a fost străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mîntuirea noastră, iar prin rănile Lui noi toţi ne-am vindecat"* (Isaia 53, 5).

Izvor de negrăită mîngăiere este învăţătura aceasta de credinţă că Dumnezeu este bun şi iertător faţă de păcătoşi. Însă din descoperirea acestui adevăr, o mare îndatorire ne revine nouă, „beneficiarilor Crucii", să urmăm calea pocăinţei. Nu putem disprețui bogăţia bunătăţii Tatălui ceresc şi a Mîntuitorului, îngăduinţa Lui şi îndelunga Sa răbdare. Sfîntul Apostol Pavel afirmă cu putere că *„bunătatea lui Dumnezeu ne îndeamnă la pocăinţă"* (Romani 2, 4).

Se cuvine să răspundem cu înnoirea vieţii noastre sufleteşti faţă de atîta bunătate. Dacă sîntem încredinţaţi că „în veac este mila Domnului faţă de noi", datori sîntem să nu disprețuim nemăsurata Lui milă şi răbdare.

Dacă Dumnezeul nostru ar fi numai dreptate fără iubire, înfricoşat şi plin de mînie faţă de cei ce au călcat poruncile Sale, am avea oarecare motiv să nu ne întoarcem la Dînsul. Cum să ne arătăm în faţa Celui pe care L-am disprețuit, cum să cutezăm a înfrunta urgia Lui?

Dar dacă Dumnezeu este milostiv, dacă este „iubire" cum ni-L descrie Sfîntul Ioan Evanghelistul (I Ioan 4, 16), şi dacă ne iartă păcatele de ar fi nu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot St. Slevoacă

Cu admiraţie, cu regrete şi cu speranţă despre Lucian Blaga*

Titlul acesta e puţin şocant, fără îndoială, dar l-am vrut anume aşa, pentru a atrage şi mai mult atenţia asupra acestui mare pilon al culturii româneşti care stă, unic în felul lui, la temelia intrării noastre în modernitate. E de la sine înţeles că, într-un scurt cuvînt introductiv, nu mă voi putea lăsa furat de amănunte şi nici nu voi încerca să mă lansez în demonstraţii. Intenţia mea e doar să sugerez cercetătorilor calificaţi, cîteva puncte de vedere şi, chiar mai mult decît atîta, să provoc o angajare pe termen mai lung în exegeza operelor lui Lucian Blaga şi, prin urmare, a contribuţiei sale la ceea ce am putea numi, chiar cu o sintagmă a sa, descoperirea şi determinarea „matricei stilistice" proprie nouă românilor, ca izvor şi aluat originar din care ne-am alcătuit, înainte şi dincolo de a lua în socoteală influenţele străine.

În ultima vreme această *matrice*, desigur cu unele excepţii, a fost redusă şi a redus intrarea noastră în modernitate doar la cîteva nume: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Mircea Vulcănescu (nu îndeajuns), Eugen Ionescu, Constantin Noica şi, la repezeală, silit să se producă înainte de a trece pragul veşniciei, Petre Ţuţea. Mai sînt desigur mulţi alţii. Îi am în vedere pe cei mai mari, pe creatori, pe ctitori, de care probabil tot *timpul* e vinovat că n-au fost abordaţi îndată după 1989 la adevăratele dimensiuni şi, mă gîndesc mai ales la dimensiunea publicistică meritată şi de dînşii. Aş pomeni de pildă pe Vasile Pârvan şi pe Nicolae Iorga, cărora urmează de acum încolo să li se redescopere şi să li se precizeze nu atît dimensiunile operei, cît caracterul slujirii lor de mentori de generaţie, de deschizători de noi spaţii culturii româneşti care s-au rotunjit astfel, pînă la a-şi avea trăsături proprii şi un loc şi un rost anume în istoria şi cultura universală.

Printre cei uitaţi sau, după părerea mea, insuficient abordaţi, a fost şi Lucian Blaga. Bineînţeles că nu uit statuia din Cluj, „Luntrea lui Caron" şi cîteva studii risipite pe unde s-a putut. Dar de cît spaţiu tipografic s-au bucurat un Cioran, un Eliade, un Noica, şi, la început, chiar un Nae Ionescu? Să nu fiu înţeles greşit. Ce s-a făcut cu ei s-a făcut bine, dar să nu lăsăm impresia că ne reducem doar la atîta. N-ar fi o impresie adevărată, iar generaţiile noi ar putea fi tentate să creadă aşa ceva. Şi să încerce chiar o insatisfacţie. Aceste generaţii care sînt angajate profund în procesul de recuperare rapidă a culturii care le-a fost interzisă, trebuie să-şi facă o imagine globală asupra ei, s-o asimileze şi să pornească la zidirea propriei lor contribuţii. Că doar — oricît ar fi de mari şi oricît ne vor rămîne de scumpi — nu vom rămîne numai la cei pomeniţi mai sus.

Trecerea prin ei e obligatorie, rămînerea la ei ar fi o eroare. Ei intră definitiv în patrimoniul nostru sacru. Le vom fixa plăci în istoria culturii noastre care îi vor nemuri. Bibliotecile le vor ţine opera mereu deschisă oricui, dar ei n-ar fi mulţumiţi dacă alţii nu vor merge mai departe, şi dacă nume noi nu se vor adăuga la ale lor.

Festivalul Blaga pe care îl prefaţăm acum la Sebeş-Alba e un semn că atenţia culturală s-a apropiat mai cu îndrăzneală, şi ar trebui şi cu puţină pocăinţa pentru întîrziere, şi de Lucian Blaga, şi că va continua să se apropie şi mai mult, pe piaţa liberă a ideilor pătrunzînd şi ideile sale, şi oferindu-se cererii şi ofertei, intrînd în acea competiţie fertilă, generatoare de răsaduri noi de geniu românesc, rămas atîta vreme în umbră şi captivitate.

Am socotit necesară această mică introducere, pentru ca să-mi spun păsul în legătură cu locul lui Lucian Blaga în cultura română pe care o avem de recuperat. E de fapt şi o invitaţie la o mai mare apropiere de opera lui şi de el însuşi, pentru a putea discerne între peren şi conjunctural, şi a-i descoperi şi fixa acele rădăcini ale operei şi personalităţii, pe care ne-am putea fără ezitări altoi propriile creaţii, evident într-un permanent proces de sporire, de înaintare.

Îmi voi lua libertate onestităţii şi, dacă nu toţi veţi fi de acord cu unele sau cu toate consideraţiile mele, va fi cu atît mai bine. Voi avea satisfacţia de a fi reuşit să vă pun unele probleme în legătură cu opera lui Blaga, care să constituie teme de cercetare şi de clarificare. Dincolo însă de acestea, de un lucru aş dori să nu faceţi abstracţie: că opera lui Blaga, cu urcuşuri şi cu scăderi, firești la oricine, nu-l face pe cel care îi găseşte obiecţii să-şi micşoreze admiraţia, sau să-i minimalizeze, sau să-i nege valoarea în cultura română.

Despre Lucian Blaga şi despre sistemul lui filosofic, dacă n-am fi noi teologii, s-ar vorbi probabil, numai cu admiraţie! Dar, înainte de a vă schiţa cîteva lucruri despre reţinerile teologilor, care vor constitui punctul al doilea al acestui eseu să începem totuşi cu admiraţia care ne e comună tuturor.

1. Cînd a apărut poezia lui Lucian Blaga şi a pătruns în mediile intelectuale ale vremii, a fost o adevărată revelaţie. Am trăit-o personal ca elev — am mai spus-o şi altă dată — ca tînăr intelectual în devenire, pentru care Eminescu era „poetul". Bineînţeles că erau iubiţi şi Goga şi Coşbuc şi alţii, dar cumva altfel. Cînd a apărut Blaga, a început pe dată disputa pentru locul doi, după mereu întîiul pentru eternitate, Eminescu.

Candidaţii care îşi încrucişau săbiile erau Blaga şi Arghezi. Nu vă voi spune care mi-au fost opţiunile atunci, şi nici cele de azi. Sînt de-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare la un Simpozion Blaga, la Sebeş-Alba, în ziua de 6 mai 1992.

„DINTRE CARE CEL DINTÎI SÎNT EU"

(I Tim. 1, 15)

La Sf. Liturghie din Duminica 11-a după Rusalii, în acest an 30 august, Sfînta noastră Biserică ne aduce în atenţie parabola cu cei doi datornici, în care ideea principală este aceea a iertării, idee care a şi provocat rostirea acestei parabole de către Mîntuitorul Iisus Hristos. Am reţinut din această parabolă cum stăpînul, adică Dumnezeu, ca un Părinte bun şi înţelegător faţă de slăbiciunile şi limitele noastre omeneşti, ne iartă păcatele, care, exprimate în bani, ar însemna multe milioane de lei, pe cînd noi nu sîntem în stare să iertăm unor semeni de-ai noştri, care ne greşesc într-un fel sau altul, lucruri care, exprimate de asemenea în bani, ar însemna cîteva sute de lei. Din acest motiv noi ne condamnăm, ne semnăm singuri sentinţa ori de cîte ori rostim „Tatăl nostru", cînd zicem: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre, *precum şi noi iertăm greşiţilor*", lucru la care ar trebui să ne oprim mai des şi să medităm mai adînc.

Mai desprindem însă din această parabolă încă un foarte mare adevăr, extrem de important pentru viaţa noastră ca oameni şi ca fii ai Bisericii şi anume uşurinţa cu care, neglijînd bîrna din ochiul nostru, ne năpustim asupra celui din preajma noastră, lipsa de introspecţie, lipsa de cîntărire corectă a faptelor noastre, lipsa conştiinţei vinovăţiei sau a păcătoşeniei noastre. Lipsa acestei conştiinţe l-a făcut şi pe sluga din parabolă, căreia i s-a iertat o imensă sumă de bani — zece mii de talanţi, să-l strîngă de gît pe semenul său care-i datora o nimica toată — o sută de dinari, ceea ce scandalizează pe orice om cu bun simţ, cum au fost scandalizaţi şi martorii acestor două scene.

Lipsa conştiinţei vinovăţiei ne face să ne supraapreciem pe noi, şi să subapreciem pe cei din jur, ne face să ne umflăm în piept ca fariseul din altă parabolă, să ne trîmbiţăm meritele, uitînd cu totul de ceea ce Biserica numeşte smerenie.

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Lucian Blaga...

(Urmare din pag. 1)

sigur subiective. Poate că într-o zi un juriu cultural ultra calificat va fixa ierarhiile, dacă așa ceva va putea exista vreodată în istorie. În teologie, pentru fixarea adevărurilor fundamentale nu există nici un juriu. Nici măcar Sinodul ecumenic. Acesta propune. „Poporul lui Dumnezeu", credincioșii le validează, primindu-le sau trecîndu-le în uitare. De altfel și în cultură se întîmplă la fel. N-a reușit niciodată impunerea cuiva ca mare poet. Unul de la noi, nu mai merită pomenit. Pe Eminescu nu ni l-a impus nici un Juriu și nici o autoritate, în afară de autoritatea frumuseții versurilor sale.

Cine va fi al doilea? Oricum Blaga rămîne în continuare în concurs. Nu vreau să judec poezia de după Blaga și Arghezi, dar tare mă tem de judecăți, în general aspre, puse sau nu în comparație cu piramidele.

Poezia lui Blaga nu poate fi prezentată în cîteva fraze. Și nici nu ne-am gîndit la așa ceva. Am vrut să punctăm, aici și acum, doar faptul că a stîrnit admirație aproape generală. Chiar teologii care îi vor critica filosofia, sau o anume parte a ei, vor fi bucuroși să găsească în poezii și un alt Blaga. Și nimic nu oferă nici cea mai slabă indicație că, în poezii, Dumnezeu ar fi o simplă metaforă.

O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat!
Să nu se simtă Dumnezeu
în mine
Un rob în temniță — încătușat
(Vreau să joc)

El vorbește într-o poezie de „fariseii meșteri" care „ciopliră crucea lui Iisus" (Legendă). Scrie *Psalmi*, ca și Arghezi:

În spinii de-aici arată-te Doamne
Să știu ce-aștepți de la mine
(Psalm)

Și se tînguie într-o poezie:

„Doamne, Doamne, de cine m-am lepădat"
(Scrisoare)

Ca și la Goga metafora religioasă și cuvintele bisericești sînt prezente în multe din poeziile lui Blaga: Iisus Hristos, arhangheli, har, biserică, Fecioara Mara, Paștile, orb vindecat, Sfînta Miercuri, Sfîntul Gheorghe, Ecce Homo, Iisus și Magdalena, Mînăstire etc. Într-o poezie dedicată lui Nichifor Crainic mărturisește că „s-a rugat" și, la sfîrșit încheie:

Și totuși cu cuvinte simple ca ale noastre
S-au făcut lumea, stihiile, ziua și focul.
Cu picioare ca ale noastre
Iisus a umblat peste ape
(Tristețe metafizică)

Toate acestea, s-ar putea spune, sînt irelevante pentru opțiunile religioase ale lui Blaga. N-aș crede. Aș mai adăuga doar că fără o cultură religioasă și fără metafora religioasă și cuvintele bisericești, poezia rămîne ceva sec, slăbit, fără vlagă și adîncime. Să nu uităm că Blaga terminase și teologia la Sibiu!

Dar să revenim.

Personal n-aș admite că poezia e irelevantă pentru filozof și pentru opțiunile lui religioase, mai ales cînd îi întîlnim metaforele. În 1925 a povestit într-o poezie intitulată *Lot* (Gîndirea, mai 1925) pedepsirea Sodomei și Gomorei. Șerban Cioculescu crede că în intenția poetului a fost biciuirea moralității citadine din vremea sa. Șerban Cioculescu care prefațează o culegere de Poezii în 1974 (ed. Minerva) nici nu intră însă în dimensiunea religioasă așa cum reiese din poezii, ci mai degrabă o interpretează prin prisma filosofiei din „Religie și spirit" (p. XVII), deși îl recunoaște pe Blaga a fi fost *„sfîșiat de tot felul de contradicții interioare"* (p. XVI).

În privința aceasta cred că Șerban Cioculescu a spus un adevăr, ascunzînd astfel multe alte lucruri pe care le știa despre Blaga. Atunci, în 1974, interesul lui era să-l publice și să-l reabiliteze *„după Eliberare"* pe Blaga (p. XVII), adică după „eliberarea" din 1944! Pentru aceasta a trebuit să-i găsească în poezii chiar și *„protestul împotriva exploatării omului de către om"* (p. X) pentru a putea spune la sfîrșitul prefeței, timid, că Lucian Blaga este *„în felul său, un poet național"* (p. XVIII). *„În felul său"!* Oare care fel?

În sfîrșit, noi o putem spune acum mai cu îndrăzneală, că e un poet național deplin, nu „în felul său".

2. Dar, dacă poezia ne solicită admirația, și contradicțiile interioare pe care le remarca Șerban Cioculescu ni se par firești la un mare poet, să nu uităm că în contradicție negativul are întotdeauna un pozitiv. Și inversul e adevărat, dar negativul nu rămîne niciodată dominant și exclusiv. Ori, așa explicată, contradicția interioară nu e catastrofală și nu pune peceți definitive.

În filosofie însă, contradicția nu e tolerabilă decît ca metodă. Și, cu unele excepții sesizate d.p. de Păr. D. Stăniloae, Lucian Blaga se străduiește să fie coherent. În acest domeniu teologii nu se mai înțeleg însă cu filozoful, deși sintagmele lui Blaga, voindu-se repere ale unui sistem filosofic original, sînt nu numai originale, ci și fascinante: Marele Anonim, eonul dogmatic, cenzura transcendentă, cunoaștere luciferică, cunoaștere paradisiacă, diferențialele divine, spațiul mioritic ș.a., sînt sintagme simetrice, într-un sistem bine desenat, estetice, ispititoare. Citate în cărți sau în fraze, ele rămîn însă mereu criptice. Cititorul nu le înțelege, decît dacă le raportează la sintagme similare teologice. Acest lucru îi este însă interzis cetitorului de însuși autorul lor.

Marele Anonim *nu e Dumnezeu*, și nu e nici măcar un suflet al lumii. Blaga îl trece prin toate comparațiile, cu creștinismul și cu religiile orientale, pe care le ia pe rînd și se delimitează de toate. Marele Anonim *nu e persoană*. Cenzura transcendentă *nu este ceva măcar asemănătoare apofatismului creștin areopagitic*, și nici măcar o barieră pe care și-ar pune-o rațiunea în fața necunoscutului. Totul se afirmă. Nimic nu se demonstrează. Sînt raționamente pe premize inventate.

Pe de altă parte, *nimic nu este revelat*. Revelația e ceea ce își spune omul lui însuși. Citez: *„Cît privește substratul dogmelor creștine, nu admit revelația. Ele sînt produse ecstatice pe baza unui material de pretinsă revelație. Nu sînt catolic, nici ortodox, ci pur și simplu filosof. Din doctrina creștină admit anume elemente ca simple mituri, ca expresii mitice ale unei realități sufletești"* (L. Blaga, „Trei scrisori asupra fenomenologiei" în „Revista de filosofie", 12, 1966, p. 1492, la Alex. Tănase, „Lucian Blaga — filosoful poet, poetul filosof", Buc., 1977, p. 145). Nefiind revelate, Blaga trimite dogmele în zona relativă. Dar cum nici sistemul său nu e revelat, cade și el sub incidența aceleași judecăți!

Iisus Hristos *n-a fost Fiul lui Dumnezeu și n-a adus nimic din cer.* Altă afirmație categorică a filosofului.

Se împlinesc în anul acesta exact 50 de ani de cînd a izbucnit conflictul dintre Lucian Blaga și Părintele Prof. Acad. D. Stăniloae, după apariția în 1942 a cărții lui Blaga *„Religie și spirit"*. Cartea Păr. Stăniloae s-a numit *„Poziția domnului Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie" (1942)*. Sînt două cărți ireconciliabile. Nu știu dacă Lucian Blaga a răspuns Păr. Stăniloae. Mi s-a spus că ar fi răspuns undeva, într-o revistă, dar nu cred că a spus altceva decît în cărțile pe pe care i le critică Părintele Stăniloae. Acesta din urmă îi prezintă fiosofia și o face acurat, exact. Și, bineînțeles, i-o critică sever.

Nu vom intra în amănunte. Ar fi inutil. Nu de mult a încercat o o analiză a filosofiei lui Blaga Prof. Dr. Ioan I. Ică. El constată și deplînge faptul că *„polemica dintre teologi și L. Blaga este un sistem tragic în istoria culturii noastre, pentru că nici de o parte nici de alta, nu s-a găsit punctul de legătură între religie și cultură"* (Discobolul 4, 1990, p. 8). Nu s-a găsit în cazul dat. Pentru că teologii ar fi trebuit să-i falsifice filosofia, ca să se împace cu ea, iar Blaga însuși nu și-a explicat-o niciodată altfel de cum a scris-o, și cum i-au interpretat-o teologii.

Blaga a mai scris și după 1945, dar pentru filosofia sa, ceea ce a scris nu e relevant. A scris unele lucruri și pentru că i s-au cerut pentru „reabilitare", așa cum s-a făcut și cu D.D. Roșca, de nerecunoscut în cărțile de după *„Existența tragică"*. Textele acestea noi sînt mai tragice decît cele de dinainte! Ca tot ce e impus!

Blaga e tributar mult filosofiei și științei secolului al XIX-lea, iar din teologie e tributar școlii mitologice și lui R. Bultmann, chiar cînd n-o spune, mai ales în legătură cu Iisus Hristos. Au, oricum, păreri similare în esență. Între timp, în vremea noastră, toate acestea cunosc direcții noi și, reconcilierea teologie-cultură e mai mult decît posibilă, tot așa cum e și cea religie-știință. Aș putea aduce aici sute de exemple. Vintilă Horia, într-o prefață la *Eonul dogmatic* (Lausanne 1988 cf. „Discobolul" cit. supra, p. 2) arată că și Planck și Heisenberg s-au declarat creștini. Heisenberg a declarat că *„religia și știința* sînt perfect compatibile între ele" (La Partie et le tout). Astăzi tot mai mulți oameni de știință fac asemenea declarații.

Nu știm cum ar fi evoluat polemica cu Părintele D. Stăniloae dacă ar fi putut continua. Căci, mai ales *Marele Anonim*, e o *Mare Taină*. Uneori ai zice că e o ființă, mai ales cînd își organizează *cenzura transcendentă*, ca un senior care își apără izolarea, sau, cînd această cenzură — Dumnezeu știe cine și ce era ea! — îl ascundea chiar fără să-l consulte pe Marele Anonim!

Părintele Stăniloae, cu o erudiție cel puțin egală cu a lui Blaga, i-a trecut sistemul prin tot ce se putea trece, din gîndirea anterioară din lume, din sistemele filosofice, din religiile lumii, dar n-a putut descifra nici o ieșire posibilă, din ceea ce i s-a prezentat a fi un ateism învăluit în nori cu forme frumoase și culori strălucitoare, dar simple iluzii optice.

O anumită comparație cu Cioran se impune de la sine. L-am auzit pe Cioran zicînd: *„Îmi pare rău că nu pot crede"*. Am citit și un aforism al lui Blaga, publicat anul trecut de D-na Dorli Blaga, luat dintr-o notiță a filosofului, care începe tot așa: *„Îmi pare rău că nu pot crede"!*

Oare am putea asemăna aceasta cu *„Cred Doamne, ajută necredinței mele"?*

3. Spuneam însă la început că vom vorbi despre Blaga și cu *speranță*. Nu cu speranța că și-ar mai putea modifica sistemul.

Poate cu speranța că cineva i l-ar putea interpreta într-o zi, chiar dincolo de intențiile lui, altfel, cu bine documentate explicații, luate chiar din textele sale. Și, mai ales, interpretat prin poezia lui. E o simplă ipoteză. Poate și o dorință! Poate chiar întrezărirea unei ieșiri din labirint. Sistemul său va putea rămîne în istoria gîndirii românești ca o frumoasă lucrare stilistică, cu mari șanse de succes în literatură.

Speranța vine și din povestirea sfîrșitului lui Blaga. Prof. Ioan I. Ică îl crede chiar un *„om religios discret"* (loc. cit.). A cerut să fie îngropat creștinește la Lancrăm, alături de bunicul său, Pr. Simion Blaga. Pr. I. Lașiță din Lancrăm dă mărturie de întoarcerea lui la credință. A rămas prieten cu Mitropolitul Transilvaniei Nicolae Colan și au fost împreună la Mănăstirea Sîmbăta, unde Blaga a stat două ore în reculegere, și-a făcut semnul crucii, și ar fi zis: *„Cu toate că plec, într-un fel rămîn totuși aici"*. A promis să revină, dar în 1961 a trecut în lumea cealaltă, unde filosoful va fi fost desigur surprins să vadă că *„totuși există"*, dacă și după vizita la Sîmbăta va mai fi avut îndoieli.

Ce mult ne-ar fi interesat o judecată asupra propriei filosofii după vizita la Sîmbăta! Poate că ne-ar fi dat aici și cheia Marelui Anonim. Cu cheia lui am pătrunde mai ușor în tainele sistemului său filosofic și am lumina și toate celelalte încăperi ale sistemului. Fără ea, putem încerca — și motive ar exista — dar ne-am expune oricînd dezacordului cu propriile sale convingeri și cuvinte din cărțile care îi alcătuiesc sistemul, și teologia nu ne-ar lăsa să facem ceea ce n-a făcut el însuși.

Ce mult aș fi vrut să-l anexez culturii creștine românești și pe filosoful Blaga, cum am făcut cu Noica în 1987 la Schitul Păltiniș. Cineva mi-a zis atunci, cu oarecare ironie: *„Există și un alt Noica"* (agnostic, ateu, nu știu!). I-am răspuns: *„Da, poate, dar există și acesta pe care l-am prezentat eu"* (în cuvîntarea de la înmormîntare). Am dat documente. Am citat totul din Noica.

Iată de ce am spus la început că aș putea să provoc exegeții operei lui Blaga la o cercetare din ce în ce mai profundă, ca să-i descifrăm tainele sitemului. Pentru că, mie personal, nu-mi vine să cred că sistemul său e ceea ce se prezintă la prima vedere. Dacă ar fi așa, *Marele Anonim* ar fi o jucărie, un Moș Gerilă pentru copiii care trebuiau robotizați, care n-aveau voie să știe de Moș Crăciun! Ori, aceasta nu concordă la adînc, cu inteligența și cu geniul lui Blaga.

Să ne mai gîndim așadar. Altfel va rămîne în cultura română doar poetul, dramaturgul și romancierul, filosofia intrîndu-i mai degrabă în categoria poemului. Și n-ar fi drept!

Să încheiem așadar cu o poezie, foarte potrivită, mai ales în aceste zile ale Sărbătorilor Învierii Domnului:

Hristos a înviat
Din pînzele morții
Rupeți voi, rupeți,
Cătușele morții.
Voi care îl slăviți,
Voi care îl iubiți,
Voi care îl hrăniți,
Voi care îl vestiți,
Pe pămînt și pe ape.
Vouă, Maiestrul
Vă este aproape!

Sînt cuvintele lui Blaga. Ce va fi gîndit oare, cînd a tradus, prin ele, textul german al lui Goethe din Faust?

„Dintre care cel dintîi sînt eu"

(Urmare din pag. 1)

Potrivit învățăturii Bisericii noastre, destinul pămîntesc al omului cuprinde multe și înălțătoare îndatoriri, cît și responsabilități. Dumnezeu-Creatorul ne-a înzestrat cu nenumărate daruri, cu negrăite și încă nu deplin cunoscute însușiri, trupești și sufletești, cu nenumărate posibilități și capacități de creații multiple, lucru extrem de onorant pentru om. Dar pe orice treaptă am urca, pe scara afirmării noastre pozitive în lume, noi, cei ce credem în Mîntuitorul Iisus Hristos, sîntem îndatorați să ne îmbrăcăm permanent în mantia unei autentice smerenii, avînd mereu înaintea ochilor noștri sufletești ceea ce Iisus-Domnul ne poruncește: *„Cînd veți face toate cele ce vi s-au poruncit vouă, să ziceți: Slugi netrebnice sîntem, pentru că n-am făcut decît ceea ce eram datori să facem"* (Luca 17, 10). Este ceea ce, între altele, caracterizează spiritul Ortodoxiei noastre.

Iată că și în această privință, Sfîntul și marele Apostol Pavel ne dă o extraordinară lecție. Scriindu-i ucenicului său Timotei, prin anul 65 al erei noastre creștine, îi subliniază acestuia un adevăr fundamental al Bisericii noastre, cînd îi spune că „Iisus Hristos a venit în lume să mîntuiască pe cei păcătoși, *dintre care cel dintîi sînt eu"* (I Tim. 1, 15), cuvinte care cuprind și ele o întreagă bibliotecă de învățături dogmatice și morale creștine, izvorîte dintr-un suflet cu adevărat îndumnezeit.

Să nu uităm că Sf. Pavel scria acest text aproape de sfîrșitul vieții sale pămîntești și, deci, al activității sale apostolice, cînd, omenește grăind, ar fi fost poate îndreptățit să se laude puțin, să-și sublinieze puțin meritele acumulate, într-o activitate misionară fără egal, într-o luptă neistovită cu păcatul, luptă pe care el însuși și-o compară cu aceea a atleților din stadioane, ceea ce, precum vedem, nu face, ci dimpotrivă.

El, Pavel, care născuse în Hristos zeci de comunități creștine în Asia Mică, în peninsula Balcanică, în insulele Cipru și Creta, care întărise comunitățile creștine din Roma și poate încă altele în Italia; el care, în acest scop, a făcut eforturi uriașe, a parcurs mii de km pe jos, pe mări, pe frig, pe soare, pe furtuni; el care a suferit negrăite lipsuri, bătăi, închisori, umiliri, foame, primejdii de tot felul; el care a ajuns la starea de „bărbat desăvîrșit", care devenise înger în trup, cum îl declară Sf. Ioan Gură de Aur, printr-o viață religios-morală exemplară; el care s-a învrednicit să i se arate, în chip simțit, Iisus-Domnul; el care s-a învrednicit de gustarea, atît cît i-a fost posibilă ca om, bucuriilor de dincolo de tărîmul acestei vieți; el care a avut tăria să ne cheme: „Urmați-mi mie, precum și eu urmez lui Hristos" — se consideră pe sine primul dintre păcătoși.

Scriind aceste cuvinte, considerăm că marele Apostol Pavel avea în vedere în chip special petrecerea sa de dinainte de convertire, din vremea „neștiinței sale", cum îi va spune acestei perioade, în care Iisus-Domnul și-a arătat față de el „toată îndelunga răbdare" (I Tim. 1, 16), perioadă de care se va căi permanent.

Împins de clevetitorii săi iudaizanți, care îi negau apostolia și care încă nu se puteau desprinde de unele prevederi ale Vechiului Testament, unii legîndu-se chiar și de fizicul său și de boala care îl chinuia, trebuind deci să se apere, marele Apostol Pavel se vede silit ca totuși să „se laude", ținînd însă să specifice că, spunînd acestea, „nu grăiesc după Domnul, ci așa ca din nebunie" (II Cor. 11, 17). Trebuind deci să vorbească despre sine, despre ceea ce reprezintă și despre ostenelile sale, Sf. Pavel se consideră ieșit din starea de normalitate, nebun pur și simplu. Aceasta pentru că el era perfect conștient că *„nu cel ce se laudă pe sine este vrednic, ci acela pe care Domnul îl laudă"*. *„Cu mine* — ca să folosim tot cuvintele sale — *nu mă voi lăuda decît numai cu neputințele mele"* (II Cor. 12, 5).

Despre ce înseamnă „a te lăuda în Domnul", credem că ne explică cartea profetului Ieremia, unde citim: „Așa zice Domnul: Să nu se laude cel înțelept cu înțelepciunea sa, nici cel bogat să nu se laude cu bogăția sa! Ci de se laudă cineva, să se laude numai cu aceea că pricepe și mă cunoaște că eu sînt Domnul, cel ce fac milă și judecată și dreptate pe pămînt, căci numai aceasta-i plăcut înaintea mea" (Ier. 9, 22—23). Cu alte cuvinte, „lauda în Domnul", singura pe care o recomandă Sf. Apostol Pavel, înseamnă convingerea fermă a prezenței lui Dumnezeu în lume și în ființa noastră, înseamnă înțelegerea dreaptă a rostului nostru pe acest pămînt, cum sîntem îndemnați de altfel și prin cuvintele: *„Cu prețul a tot ce ai cumpără pricepe"* (Pilde 4, 2), lumină sufletească, înțelepciune.

Toate acestea vin și ne confirmă ceea ce poporul nostru a formulat așa de potrivit în zicala: *„Lauda de sine nu miroase a bine"*.

Poate că și din astfel de motive oamenii oameni, oamenii cu adevărat mari, din toate domeniile, sînt de obicei modești, vorbesc puțin despre ei înșiși, respingînd publicitatea, lăsînd ca despre ei să vorbească faptele. *„Mă feresc să nu cugete cineva despre mine mai mult decît ceea ce vede și aude de la mine"* (II Cor. 12, 6) — ne spune tot Sf. Apostol Pavel.

Se pare că tot din astfel de motive, unii dintre autorii vechi nu-și semnau lucrările, iar mulți dintre tipografii de altă dată nu se dădeau pe față și după o muncă extrem de grea, la capătul tipăririi unei cărți cereau iertare cititorilor pentru eventualele lor scăpări. Se spune despre unii poeți că ,avînd conștiința inspirației „de sus", din „aripa îngerului", cum zice Arghezi, n-au îndrăznit să semneze aceste poezii. ca nefiind ale lor. Flatat de unii din preajma sa, descoperitorul penicilinei ar fi spus: Mă întreb pentru ce atîta mărire. Nu eu am făcut penicilina: Dumnezeu o face. Pentru El toată recunoștința. Eu numai am descoperit-o.

•

Am cutezat a înseila aceste cîteva gînduri, pentru că auzim și astăzi, pe la multe porți, prea multă laudă de sine, care, precum am desprins din cele de mai sus, contrastează nu numai cu bunul simț, ci și cu modestia care trebuie să ne caracterizeze, cum Sf. Apostol Pavel ne învață atît de limpede și pe înțeles. Precum am văzut, în chip firesc, el nu admite decît „lauda în Domnul", demonstrîndu-ne cu viața sa cum trebuie înțeleasă această laudă.

In memoriam

† NANU NECULAI — licențiat în Teologie

Tristă și neuitată va rămîne ziua de 16 august 1992 cînd apele învolburate ale Siretului i-au răpit, fără veste, pe tînărul de o aleasă bunătate și frumusețe sufletească, proaspăt licențiat în Teologie, Niculai Nanu, împreună cu aleasa inimii sale, d-ra Alina Loredana Croitoru, studentă în anul II la Facultatea de Drept din București.

Născut la 11 ianuarie 1964, din părinții Ștefan și Saveta, ca al doilea dintre cei 4 copii ai familiei Nanu, Culai a primit o aleasă educație morală și religioasă de la buna sa mamă, desăvîrșindu-și această educație prin școlile pe unde a trecut, dar mai ales în cadrul Institutului de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, pe care tocmai l-a absolvit, obținînd titlul de „Licențiat în Teologie", în iulie 1991.

Toți cei care l-au cunoscut: colegi, prieteni și părinții profesori nu pot avea decît cuvinte frumoase despre tot ce a întruchipat în sine colegul nostru Neculai. Bunătatea și dăruirea sa sufletească, blîndețea, sinceritatea, dorința de a ajuta pe tot omul sînt doar cîteva calități cu care a fost înzestrat de bunul Dumnezeu.

Pentru a primi Sfînta Taină a Preoției mai trebuia să susțină, potrivit rînduielilor canonice, un ultim examen: alegerea celei care să poarte împreună cu el „jugul ușor al lui Hristos", examen care fără îndoială ar fi fost încununat de succes, pentru că d-ra Alina Loredana Croitoru, fiică de preot fiind, nu putea primi o altă educație în familia sa decît aceea de a se pregăti să slujească Domnului „cu toată ființa sa".

Puțină vreme au zăbovit ei împreună, în această lume, ca nedespărțiți să rămînă însă, întru puritatea gîndului și vieții lor, în eternitate.

Chiar dacă flacăra vieții lor s-a stins, iar anii vor trece „ca ziua de ieri", tinerii noștri prieteni vor rămîne de-a pururi prezenți în amintirea noastră, fiind pentru noi toți adevărate pilde de credință, bunătate, cinste, sinceritate și omenie.

Familiilor îndoliate le aducem, pe această cale, condoleanțele noastre și îi încredințăm că pe Neculai și Alina nu-i vom uita niciodată. Acolo unde vom fi rînduiți a păstori fiecare, le vom pomeni numele la Sfintele slujbe.

Rugăm pe toți colegii de an, dacă vor putea, să fie prezenți la parastasul de 6 săptămîni, în comuna Liești, județul Galați.

Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească în veci de veci!

Mihai Chiriță

Dragostea lui Dumnezeu ne cheamă la pocăință

(urmare din pag. I-a)

meroase ca nisipul de pe plajă, cum să motivăm nepăsarea noastră, împlinirea inimii și nepocăința? El să fie atît de bun, iar eu atît de nerușinat?

Mare este pedeapsa cerului rezervată celor îndărătnici și răi! Ne-o mărturisește aceasta Sfîntul Ioan Gură de Aur cînd zice: „Bunătatea lui Dumnezeu este de mare folos pentru cei ce o primesc, însă pentru cei ce o disprețuiesc, este pricină de mare osîndă".

Însă, din nefericire, numărul acelor ce nesocotesc milostivirea Dumnezeiască este fără margini în rîndurile membrilor Bisericii. Căci ce își zic în cugetele lor creștinii noștri? Ei nutresc următoarea speranță: „Dumnezeu este tată milostiv. Sînt făptura mîinilor Sale și nu mă va pedepsi. *„Am păcătuit, dar nici un rău nu mi s-a întîmplat"* (Sirah 5, 4). Voi mai păcătui căci bun e Domnul și nici un rău nu mă va ajunge...".

Este o socoteală pe cît de greșită, pe atît de periculoasă. Omule nebun! Tu spui adevărul cînd zici că Dumnezeu este milostiv. Dar nu uita că El este și *drept*. Iar bunătatea și dreptatea Stăpînului ceresc nu lucrează una împotriva alteia, ci conlucrează împreună în deplin acord.

Dumnezeu este îndurat față de cei ce părăsec căile lor rele, față de cei ce se întorc cu părere de rău de la împătimiri. Precum și psalmistul zice: *„Toate căile Domnului sînt milă și adevăr pentru cei ce caută așezămîntul Lui și mărturiile Lui"* (Psalm 24, 11).

De vom citi toate scripturile, nu vom afla nici un om miluit în răutatea lui, în învîrtoșarea inimii lui. Ci scris este că *„după învîrtoșarea ta și după inima ta nepocăită îți aduni mînie în ziua mîniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu"* (Romani 2, 5). Iar tot în acest înțeles găsim locul din Înțelepciunea lui Sirah în care se arată clar că: *„inima îndărătnică rău va păți mai pe urmă și cel ce iubește primejdia va cădea într-însa"* (3, 24—25).

Cunoscînd, așadar, că iubirea lui Dumnezeu ne cheamă la mîntuire, să alergăm cu grăbire în brațele Lui părintești. Printr-o pocăință adevărată, cu post, cu mărturisire sinceră a păcatelor, cu căință adîncă și hotărîrea de a deveni făpturi noi în Hristos, să ne asemănăm fiului risipitor care s-a întors la casa părintească îndreptat și-a fost iertat și îmbrățișat.

„Deci păcatul să nu mai domnească în trupul vostru muritor și să nu mai ascultați de poftele lui. Ci dați-vă cu totul lui Dumnezeu, ca vii din morți cum erați" (Romani 6, 12—13).

ALEXEI MATEEVICI

(urmare din pag. I-a)

„Limba noastră" este „cîntec, poezie și rugăciune" (I. P. S. Antonie). La sfîrșitul acestei capodopere, autorul adaugă: „Trebuie citită totdeauna în picioare". Și într-adevăr: puține alte poezii ale literaturii noastre (exceptînd pe M. Eminescu) mai suportă acest sfînt orgoliu. Mateevici știa că acolo e vorba de „Limba Noastră", altar și datină, istorie vorbită, legendă și doină, dăinuite fără de care un popor atît de greu încercat n-ar fi putut ajunge pînă la România cea Mare de la 1 decembrie 1918 al cărei erou și jertfă trebuia să fie poetul.

Deși s-au împlinit 75 de ani de la moarte, poetul trăiește și astăzi în sufletul și conștiința românilor de pretutindeni. În ființa sa excepțională el întrunește triada marilor atribute existențiale ale omului general: preot, poet și erou.

OBRAZUL CURAT AL BISERICII*

Reînhumarea de astăzi (23 august 1992) e un act de reparație istorică și de restituire a dreptății celui batjocorit, scos din scaun și din cîmpul activității de rezistență în fața unei lumi care se pregătea să vină și care, el a intuit că va fi rea, dărîmătoare de valori și falsificatoare de idealuri. Actul de azi e reconstituirea și recunoașterea oficială și publică a dublei sale calități de erou și de martir.

Erou și martir al credinței, al Bisericii și al Neamului. Evenimentul este și un bun și necesar prilej de evlavie nu numai a faptelor lui, ci și a Bisericii pe care a reprezentat-o. Aș vrea să fie clar acest lucru: Nicolae Popovici e martirul și eroul Nicolae Popovici, dar e și Biserica martiră și eroică Ortodoxă. Căci din sînul ei era și în numele ei își mărturisea crezul și opoziția. Cine are urechi de auzit, și bună credință, să audă!

În două ocazii a dovedit atitudini de apărare dîrză și de manifestare netă a integrității conștiinței sale, a demnității sale de cleric român ortodox și de român bun.

Întîi: Dictatul de la Viena l-a găsit la Oradea. A protestat cum făcuse și Nicolae Bălan în Consiliul de Coroană, refuzînd acceptarea dictatului. A hotărît să rămînă pe loc, la Oradea, să apere interesele românilor. Atunci a fost arestat, întemnițat, și cu grabă, expulzat. E celebră fotografia sa într-un vagon de animale.

Iată eroul. Iată martirul.

Iată o primă semnificație a reînhumării. Recunoaștem eroul. Recunoaștem martirul. Ne plecăm cu evlavie și recunoștință în fața lui.

În al doilea rînd: a întrevăzut cu luciditate destinul care se pregătea Bisericii și României, în special după 1946 — pînă în 1950, anul decapitării sale morale.

A fost om de atitudine, dîrz, intransigent. Nu s-a putut împăca, în conștiința lui, cu acest destin. L-a denunțat. L-a refuzat.

El și toți cei care au luptat pentru păstrarea credinței sub dictatura atee au fost obrazul curat al Bisericii.

A văzut cum 15 ierarhi ortodocși au fost înlăturați din scaune înaintea lui. A simțit că un *modus vivendi* nu va fi posibil pe măsura intransigenței lui. Poate că ar fi trebuit să-l urmeze toți. Nu știu. Eram pe atunci fugar, cu 7 ani condamnare în contumacie, din februarie 1949. Fiecare și-a motivat propria atitudine ca slujire a Bisericii, în condițiile date. Dar el a fost atunci *Biserica*. Prin el Biserica și-a spus cuvîntul. *El a fost atitudinea Bisericii*. Manifestă. Clară.

Și a fost astfel cel dintîi care a primit lovitura de grație: La 47 de ani a fost pus în retragere.

A fost semnalul de alarmă care urma să orienteze grabnic Biserica în lupta ei de supraviețuire. S-a văzut limpede: Dacă nu se găsea o modalitate de convietuire — urma exterminarea.

Ca în revoluția rusă din 1917—1918. Se vor fi făcut și greșeli, dar hotărîrile se luau în lupta cu un dușman perfid care tălmăcea și răstălmăcea totul. Iată un episod semnificativ. Fiind scos din scaunul de episcop al armatei, episcopul Partenie Ciopron a fost pentru scurtă vreme vicar patriarhal, evident o degradare în ierarhia treptelor administrative. La o întîlnire cu studenții la Institutul Teologic, le-a spus: „Fiți atenți: sînteți ca niște oi în mijlocul lupilor, cum spune Mîntuitorul". Textul era biblic și se potrivește oricăror generații de viitori preoți. Ei bine, de îndată textul a fost tălmăcit de invizibilii ascunși printre ascultători ca un text de condamnare și blamare a „revoluției" comuniste. Ceea ce și era, aplicat la imediat. Dar textul era totuși biblic. A doua zi episcopul Ciopron a fost trimis la mînăstire!

Astfel de aplicații la situația atunci prezentă au abundat și în conferințele și cuvîntările în biserici ale episcopului ale cărui oseminte le reînhumăm astăzi aici.

Nicolae Popovici revine acum în Oradea în cinste. Ar fi trebuit primit cu aplauze, dacă așa ceva s-ar obișnui la morții de seama lui. Nu se va greși dacă i se va ridica la Oradea o statuie.

El a vorbit atunci și vorbește și azi pentru Biserică. A fost Biserica. El descoperă dilemele și suferințele în care s-a aflat Biserica.

El s-a sacrificat pentru ca Biserica să învețe să trăiască, să nu dezerteze, să nu se lase doborîtă, să caute și să găsească metodele și căile cele mai bune ca să slujească poporul credincios și Biserica și, dacă mi-ar fi permis, aș zice, Biserica și ierarhia ei absolvită prin jertfa lui de umilințele pe care le va accepta adesea, cu bună știință, cu scopul precis de a nu lăsa credincioșii pradă lupilor. Am în vedere ierarhii, dar și pe toți preoții, diaconii, profesorii de Teologie, și pe toți cei care s-au aflat în cîmpul de bătaie a supraviețuirii credinței și spirtualității ortodoxe.

Biserica îl slăvește pe Nicolae Popovici ca pe unul care s-a jertfit, pentru ca ea să poată trăi.

Retras din Sinod — silit de stat — el s-a bucurat de cinstea, admirația și recunoștința sinodalilor, pînă la moartea care l-a surprins în Biertan, comuna lui de baștină, în 1960, după o boală de inimă pe care o avea de mult și după amare suferințe și plîngeri pe pragul Bisericii strămoșești persecutate și umilite.

Reînhumarea de astăzi, poate chiar prea tîrzie, e reconsiderarea publică a cazului său, dramatic în epocă, reconsiderare în smerenie, în umilință, poate și în vinovăție, dar și în recunoștință. Actelor sale de protest împotriva abuzurilor și umilirii Bisericii, și de refuz a ideologiei care s-a instaurat peste România după al doilea război mondial, li se recunoaște astăzi adevăratul sens de demnitate, de neîncovoiere în fața amenințărilor care vizau viitorul Bisericii dar și al Neamului. Acestea îl înscriu alături de toți cei care au înfruntat ideologia atee și comunistă, umplînd închisorile, din care mulți n-au mai ieșit. Mulțime de laici, sute și sute de clerici, teologi și monahi au urmat exemplul episcopului Nicolae Popovici. Au trecut prin închisori și mulți dorm sub un pămînt fără cruci și morminte. Și el a murit în închisoare, căci și așa-zisa libertate a fost în România tot o închisoare. Uneori chiar mai rea sau tot atît de rea ca și cea cu gratii de fier. Gratiile de afară închideau și mutilau conștiințe.

Prin el, îi omagiem astăzi pe toți și ne închinăm jertfei, eroismului și martiriului lor.

Și ne închinăm acestor rămășițe pămîntești ale episcopului Nicolae Popovici, care își regăsesc astăzi locul cuvenit în catedrala sa, în care ar fi trebuit după tradiție să fie înmormîntat după o moarte firească la sfîrșit de păstorire. El reintră astăzi triumfător în această catedrală, după o lungă păstorire de departe a credincioșilor săi, de care a fost despărțit cu silnicie, dar pe care i-a păstorit prin jertfă și prin faptă de martir.

Smeriți și cu cerere de iertare, recunoaștem astăzi că:

Printre cei buni, căci au fost și mulți dintre cei buni care s-au angajat în luptă, pe cît a fost posibil, cu tact și înțelepciune, el a fost cel mai bun.

Printre cei slabi, căci au fost și slabi, el a fost cel mai puternic.

Printre timorați, fricoși și speriați, amenințați și șantajați, el a fost mai hotărît.

Printre timorați, fricoși și speriați, amenințați și șantajați, el a fost cel mai curajos.

Să-i fie amintirea veșnică și exemplul mereu viu și lucrător în Biserică și în urmașii săi.

Duminică, 23 VIII 1992
ORADEA

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crișanei și Maramureșului

* Interviu dat d-lui Dan Brudașcu de la TV. Cluj-Napoca, în ziua reînhumării la Oradea a rămășițelor pămîntești ale episcopului Nicolae Popovici, readus de la Biertan, jud. Sibiu.

Două evlavii ce nu se cuvin a fi părăsite: Cinstirea Crucii și a Maicii Domnului

(Urmare din pag. 1)

Chenoza Crucii e dovada cea mai limpede și mai puternică a totalității și seriozității întrupării lui Dumnezeu. A fost ales un popor mic, sărac și subjugat, a fost preferată familia modestă a unui teslar (nu a unui nobil, unui bogătaș, unui cărturar, unui preot). Ba mai mult decît atît, spre a da întrupării caracterul ei ireversibil total, autentic, cinstit, neprecupețit s-a recurs la moartea pe cruce, chin cumplit, prelung, supliciu rușinos și socotit blestemat infamie supremă: Spre a preface întruparea Divinității în *acceptarea completă a condiției omenești*. Parcă s-a prevăzut cartea lui André Malraux *Condiția umană* (acolo unde prizonierii sînt azvîrliți de vii în cazanele locomotivelor) și tot șirul de chinuri atroce născocit pe durata eonilor de mintea inventivă a omului, nu mai puțin fertilă și sadică decît a dracilor. Domnul a ținut să cunoască în deplină realitate condiția umană în forma ei cea mai necamuflată, maximală, exasperată. Adevărul adevărat, *Capătul nopții*. Iar noi să dăm uitării și să trecem neatenți pe lîngă aceste fapte de iubire de neînchipuit și de părtășie fără seamăn a nesulemenitei noastre incertitudini omenești! Cîtă nedreptate, nesimțire, ingratitudine, împietrire, învîrtoșare și dispreț ar fi din partea noastră! Cum de ne-am înfrăți cu toți acei care treceau clătindu-și bărbile și rînjind sarcastic pe dealul Căpățînii?

Să tăgăduim, să uităm, să ne prefacem neștiutori! Oare nu am deveni ucenicii bătrînilor și cărturarilor care-și rîdeau de chinul unui semen (cum socoteau ei) al lor, amestecînd fățarnica milă cu năvalnica bucurie și rostind: Să se dea acum jos de pe Cruce ca să vedem și să credem? A nu pomeni Crucea, a ne feri de amintirea celor petrecute pe Golgota e, parcă, totuna cu a minimaliza fapta lui Iisus, a o relega printre jalnice amănunte istorice, ce, apoi, cu tot dinadinsul să uiți un incident neplăcut. Au mai fost prooroci, învățători, filosofi și doctrinari de seamă care au predicat și enunțat lucruri frumoase, înălțătoare, minunate. Dar care-i acela care și-a pus la bătaie trupul și s-a dat de bună voie unei morți îndelungate și cumplite? Nici unul nu s-a învoit să moară „ca un ciine", aidoma eroului lui Kafka. Și tocmai caracteristica aceasta a lui Hristos să fie refulată în adîncurile conștiinței noastre susceptibile și stăpînită de grija îngropării accidentelor (sau, fie, erorilor) supărătoare pentru chietudinea noastră sufletească? Să eliminăm esența, fapta capitală, neegalabilă, inimaginabilă pentru psihia noastră mai presus de orice auto-compătimitoare?

Crucea, geometric și simbolic vorbind, e semnul întretăierii celor două planuri, e unirea dintre spiritual și material, e metafora dublei noastre naturi: Duhovnicească și pămînteană. Ea ne rezumă, ne recapitulează, ne reprezintă grafic și cardinal, ne expune în dubla — paradoxala, perpendiculara, fundamentala — noastră solemnă și derizorie situație de făptură care deopotrivă ține de lume și de cer.

De ce, ne putem întreba, a fost aleasă Crucea drept mijloc de tortură și omorîre a Fiului lui Dumnezeu? Probabil pentru că presupune o lungă agonie (de natură a mulțumi ura, invidia și ticăloșia osînditorilor — siliți totuși să iuțească spectacolul ca să nu-i apuce sîmbăta și nu cumva să se răzgîndească dregătorul, motiv pentru care a și fost solicitat Simon din Cirene: Ușurează-se patima amăgitorului numai să-L vedem mort!). Apoi pentru că reprezenta un mod de executare rușinos, rezervat în genere sclavilor și tîlharilor. Legea veche socotind spînzurătoarea pe lemn a fi gen de moarte blestemată, iar romanii execuție infamantă (răstignește-L!). Îmi închipui însă că adevărata explicație adîncă, *psihanalitică* ne-o dă *verticalitatea* ei: Omul, omul ființa înduhovnicită, bipedul, singura creatură care pășește mereu vertical ,e pedepsit prin această însușire a sa chiar. E pedepsit fiind expus ocării, batjocurii, înjosirii; el, ființa cu simțul rușinii, pudoarei și demnității, e despuiat întreg (brîul din jurul coapselor Mîntuitorului e o ficțiune picturală), e defăimat și luat în rîs tocmai prin ceea ce îl definește și deosebește de celelalte animale și îl separă, îl înnobilează. E țintuit (el-ființă superioară, nobilă, activă, slobodă, el capabil de a privi firmamentul și pe Ziditor față către față) pe un nenorocit și împuțit de lemn și lăsat să moară prin și din însăși verticalitatea sa: Organele intră în ptoză, setea devine chin atotstăpînitor, e expus gol privirilor reci, indiferente sau batjocoritoare ale semenilor (nimeni — nu ne spun Evangheliile — că a procedat ca bunii cetățeni din Coventry cînd a fost plimbată goală prin orașul lor regina Godiva: Și-au întors fețele către zidurile caselor). Omul răstignit e distrus de ceea ce i-a fost podoaba și unicitatea. Nu i se adaugă nimic Crucii. Chinul e *pur*, provine exclusiv din ce are omul mai propriu, mai vrednic de uimire și tărie. Ce triumf pentru vrăjmași cu mîinile nepătate de sînge, absolvit de folosirea vreunui artefact! Pe Cruce omul nu e propriu-zis chinuit: E numai scos din mișcare și libertate. Caracteristicile acestea ale ființei — coordonatele sale psihofizice — sînt întoarse împotriva lui. Ești vertical? Vertical vei muri, din pricina însăși a verticalității tale. Ești doar fixat, imobilizat, *tel quel*. În deplina însingurare și intensificare a însușirilor sale primordiale. Batjocura stă nu atît în goliciune și imobilitate, cît în parodierea celor două axe — orizontală și verticală — care descriu starea de trăsătură de unire a coordonatelor universului, prefăcînd-o în caricatură de figură centrală a durerii și derîderii. Biciuirea, cununa de spini, piroanele sînt de altfel superfetatorii și de origine romană. Fariseii și cărturarii își pot spăla și ei mîinile: Nu-ți facem nimic, te legăm de lemn și te lăsăm să mori.

Scoaterea lemnului Crucii din locașurile de cult creștin, evitarea facerii semnului Sfintei Cruci, tăcerea în jurul jertfei supreme sînt tot atîtea dovezi de nerecunoștință flagrantă, de ipocrizie istorică și de complexă (psiho-patologică) voință de a uita finalitatea vieții pămîntești a lui Hristos, Care neîncetat și în cele mai diverse prilejuri S-a referit la moartea de care avea să aibă parte.

Un creștin fără Cruce este identic celui propus într-una din cele mai teribile povestiri ale *Martorilor Patimilor* de Giovanni Papini: Marele rabin oferă Papei convertirea tuturor evreilor cerînd în schimb ștergerea din Evanghelii a episodului răstignirii. Prin jertfa Sa pe Cruce S-a dovedit Iisus Hristos Fiu al lui Dumnezeu și Fiu al Omului. Pentru aceasta I S-a dat puterea de a judeca lumea, fiindcă a cunoscut-o cum nu se poate mai bine, mai temeinic, mai nemijlocit: Prin suferință, prin suferința rezervată celor mai netrebnici dintre oameni. Socrate, omul, a murit înconjurat de discipoli fideli, tratat cu deferență, sorbind din cupa cu otravă nedemnă, filosofînd, senin și demn — ca un zeu. Hristos-Dumnezeu și-a ales partea cu tîlharii și netrebnicii (die *Geächtchen*). A murit părăsit de ai Săi, expus gol, plin de răni, de vînătăi și de sînge, pe un dîmb spurcat, luat în derîdere, provocat, aparent de-a pururi biruit și compromis — exemplificînd vertical și exasperat — condiția umană.

Care nu e numai a Sa. E a noastră a tuturor. Acoperind-o, ne mîntim pe noi înșine, ne trădăm, ne lipsim de lucrul acela prin care s-a făptuit mîntuirea noastră. Măreția lui Hristos, spre deosebire de mult onorabilul sfîrșit al lui Socrate, este de a fi consimțit să moară ca ultima dintre făpturile Sale, nemîngîiat, cunoscător al deznădejdii, (și ce ar fi suferința omenească lipsită de simțămîntul deznădejdii. altceva decît o pseudo-suferință?), zdreanță omenească prinsă în cuie spre disprețul, ocara și distracția adversarilor Săi (sau a numeroșilor amatori de spectacole tari). Socrate moare ca un zeu, imperturbabil și distins, Hristos ca răufăcătorul cel mai vulgar. Aceasta e dovada Divinității Sale, a seriozității jertfei Sale, a integralității și integrității întrupării Sale. Fără de Cruce și răstignire. Hristos ar fi fost un mare și nobil propovăduitor; numai prin ele Se mărturisește Fiu al Omului și Izbăvitorul nostru.

A ne lepăda de Cruce — chiar fără intenții rele și hulitoare — înseamnă a nu înțelege misiunea pămîntească a lui Hristos, voința Sa de a Se *identifica* soartei omenești, de a o cunoaște în forma sa cea mai neprefăcută. *Ecce homo*, vorba aceasta a lui Pilat Îl identifică pe Fiul lui Dumnezeu cu omul și destăinuie omului cît de mare a fost dragostea Ziditorului pentru făptura Sa. Pe Cruce s-au unit Dumnezeirea și omenirea — indisolubil — și s-a pecetluit îndumnezeirea făpturii. Așezînd Crucea la loc de cinste în biserică și în casă, purtînd-o sub chip de cruciuliță pe trupul sau în veșmintele noastre, ne afirmăm de fapt co-dumnezeirea, aducem prinos de cunoaștere condiției omenești care nu-i decît vrerea de teandrie.

Cît despre Maica Domnului, a o da la o parte este curată aberație și ciudățenie cum mai greu de priceput nu poate fi!

Pe intercesoarea noastră, pe blîndețea însăși, pe aceea pe care cu bună, modestă și moderată dreptate catolicii o clasifică: *O clemens, o pia dulcis Virgo Maria!* Care cu puterea nevinovăției, supușeniei, curajului și blîndeții ei înfruntă legile cauzalității și simpla dreptate absolută și mecanică a universului acestuia împlătoșat în stricta-i dreptate! Pe ea, care-i poate tot una cu afirmația — dorință a lui Dostoievski: Ca doi plus doi să facă uneori cinci. *Pe femeia cu broboada* din piesa lui Diego Fabri *(Procesul lui Iisus)* care nu șovăie să acopere cu mahrama ei de femeie simplă pînă și capul ticălosului care — nesilit și netorturat — și-a vîndut prietenii și camarazii de luptă. Pe aceea care neîncetat se roagă pentru ne-dreptate (cum crede Sfîntul Isaac Sirul), pe apărătoarea cazurilor disperate, pe neîncetata rugătoare pentru toți păcătoșii, vinovații, greșiții, marginalii! Pentru desconsiderați, ocăriți, pentru cei de tot singuri, pentru cei care nu au cine să-i iubească, să-i miluiască, să le surîdă (oricît de fugar), să se roage pentru ei!

Cum de am alunga de la noi sau am trata-o cu politicoasă indiferență pe aceea care mereu se află în preajma oropsiților, ca în cîntecul lui Georges Brassens; lîngă femeia nevinovată crunt bătută de un soț bețiv, de copilul alungat din casa părinților, de schilodul lovit și ocărît pe stradă de o ceată de derbedei, de infirmul nevindecabil pe care nu are cine-l îngrîji, de torturatul care tocmai nu mai rabdă și e gata să cedeze ...

Lucian Bologa și psihologia vieții religioase

Apariția lucrării lui Lucian Bologa „Psihologia vieții religioase" în anul 1930 a constituit un eveniment editorial prin intenția reușită a autorului de a realiza un amplu studiu psihosociologic cu privire la trăirile, atitudinile și practicile religioase la vîrstele copilăriei, adolescenței și maturității și evoluția lor de la reprezentări empirice și emoții primare la stări spirituale complexe și profunde. Din anul apariției și pînă astăzi lucrarea este unică în literatura noastră de specialitate; de aceea readucerea ei în planul reflecției teologice, filosofice și psihologice contemporane constituie un act îndreptățit de cultură.

Lucian Bologa s-a născut în familia unui preot din comuna Marpod, județul Sibiu, la 2 decembrie 1901. A urmat școal aprimară în comuna natală, liceul la Sibiu, iar în ultimele clase de liceu a urmat paralel cursurile Institutului Teologic Pedagogic Andreian din Sibiu. Bacalaureatul l-a susținut, după război, la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu. A urmat Facultatea de Filosofie la Universitatea din Cluj; la absolvire a rămas ca preparator și apoi asistent universitar la Facultatea de Litere-Filosofie de la aceeași universitate.

În 1930 și-a susținut doctoratul în specialitatea filosofie-sociologie-psihologie, avîndu-l ca îndrumător pe Florian Ștefănescu Goangă. S-a format prin urmare la școala teologică sibiană, la școala psihologică, sociologică și pedagogică experimentală clujană. Din considerente familiale, din 1931 și pînă în 1957, cînd a intervenit decesul, a funcționat ca profesor de psihologie și pedagogie la Școala Normală „Andrei Șaguna" din Sibiu, a pregătit generații de învățători care, cu siguranță, îi păstrează pînă azi sentimente de recunoștință.

Lucian Bologa este autorul a încă șase cărți: „Lectura tineretului", Sibiu, 1933, „Pedagogul Petru Șpan, Cluj, 1938, „Georg Kerscheinsteiner. Actualitatea ideilor lui pedagogice", Sibiu, 1941, „Elevul conducător", Sibiu, 1942. În colaborarea cu Liviu Rusu, N. Mărgineanu, Al. Roșca, D. Todoran, a contribuit la realizarea lucrării „Psihologia configurației", Cluj, 1929. A tradus din pedagogia lui Peter Petersen, a colaborat la volumul amagial „J. Amos Comenius", la elaborarea manualelor pentru școlile normale. A publicat peste 100 de studii și articole în reviste.

În lucrarea „Psihologia vieții religioase", ce prezintă ideile tezei de doctorat, autorul își fundamentează studiul pe concepțiile teologice, filosofice și psihologice cu privire la natura religiei, pe orientările etnologice (W. Wundt), psihologice-ontogenetice (Stanley Hall, J. Leuba, A. H. Daniels, H. Burnham, Ed. Starbuck), psihologice structurale (W. James, K. Girgensohn), psihopatologice (P. Janet, Murisier).

Dintre metodele de investigare în domeniul psihologiei religioase (genetică-socială, analiza cazurilor excepționale, descriptiv-analitică, observația, analiza psihopatologică etc.), autorul se folosește în principal de *metoda chestionarului*, ale cărui rezultate le prelucrează statistic și le reprezintă grafic. Studiul psihosociologic al vieții religioase este realizat pe un eșantion de 205 subiecți între 15—67 ani, femei și bărbați, de profesii diferite. Investigarea vieții religioase a copiilor s-a făcut indirect, prin retrospectiva amintirilor adolescenților și adulților. Tema cercetării a fost *analiza trăirii raporturilor dintre om și autoritatea transcendentă a religiei ortodoxe, motivația și dinamica ei.* S-au urmărit: a) *factorii care influențează și educă trăirile religioase: mediul social* (familia, școala, biserica, societățile de binefacere, instituțiile de cultură) și *mediul natural și cosmic* (peisajul, evenimentele naturale și cosmice); b) *evoluția ontogenetică a trăirilor religioase*; c) *transformările trăirilor religioase* (în limite obișnuite, comune) cauzate de zguduiri, îndoieli și mustrări de conștiință la toate vîrstele.

Desprindem cîteva dintre concluziile lucrării. *Mediul social*, în special cel al familiei, este esențial pentru geneza trăirilor religioase prin atmosferă, obiceiuri și educație, rolul mamei fiind decisiv. *Școala* favorizează în mare măsură indiferența religioasă la aproape 50% dintre subiecți; prin lecții se transmit mai mult cunoștințe, se formează mai puțin convingeri și atitudini religioase. *Biserica*, prin atmosfera de demnitate și smerenie, de fast și mister, prin practici și educație, prin personalitatea preotului, consolidează educația religioasă a copilului, adolescentului, tînărului și adultului. Societățile de binefacere, societățile corale religioase, literatura, filosofia și arta contribuie la educația religioasă a adolescenților, tinerilor și adulților. Evenimentele sociale (mișcări de revendicare, războaie, scindări și unificări teritoriale etc.) influențează în mare măsură trăirile și educația religioasă. *Mediul natural și cosmic*, prin peisaj și evenimente naturale și cosmice, oferă cadrul de meditație și implorare divină.

Viața religioasă evoluează de-a lungul etapelor de vîrstă, își modifică consistența și intensitatea. *Trăirea religioasă* este în concepția autorului, o sinteză a *credinței* (reprezentări, concepte cu privire la forțele supranaturale și supraumane, raportarea omului la acestea), a *atitudinilor emoționale* și a *practicilor religioase*. Se exemplifică din mărturisirile subiecților cum se exprimă credința în Dumnezeu, în Mîntuitorul Iisus Hristos, credința în viața viitoare, în rai și iad, în spirit și suflet.

Privind credința în Dumnezeu, copilul și-l reprezintă ca un bătrîn cu barbă, ca un tată ceresc, ca o ființă nevăzută. El observă tot ce facem, poartă oamenilor de grijă, conduce, poruncește, pedepsește, judecă lumea, citește și scrie. La adolescent imaginile sînt abstracte și spiritualizate. Dumnezeu este spiritul atotputernic, o putere supranaturală. El cîrmuiește lumea, vede tot ce facem, poruncește, judecă, pedepsește, crează, lucrează pentru stabilirea împărăției divine. La adult, Dumnezeu este spirit nevăzut, o forță inexplicabilă, o făptură imposibil de conceput. El îngrijește de toți, cîrmuiește lumea, crează, poruncește, judecă, pedepsește.

Studiul urmărește de asemenea evoluția vieții religioase pe plan afectiv și pe plan atitudinal prin practici religioase. Din trebuința de conservare, de siguranță absolută, de sprijin într-o lume imperfectă, contradictorie și ostilă, din trebuința de a iubi și venera, de a se supune, omul trăiește preponderent emoția și sentimentul de teamă (în copilărie), trăiește complexe emoționale de încredere-atracție-iubire-venerație-teamă-speranță-supunere-umilință (în adolescență și la maturitate). Motivele practicilor religioase (a merge la biserică, a te mărturisi, a te cumineca, a ține posturi, a îndeplini ceremonii religioase) sînt: obișnuința, credința, plăcerea, constrîngerea.

Ultimul capitol prezintă trăirile religioase sub forma zguduirilor, îndoielilor și mustrărilor de conștiință, în limite obișnuite, comune. Ele

(continuare în pag. a 4-a)

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Nu subtilitățile teologice interesează și frămîntă pe oamenii de rînd care cred în Maica Domnului și nădăjduiesc în ajutorul ei suprafiresc. Nu dacă a fost imaculată din clipa zămislirii ei (dogma imaculatei concepțiuni sau neprihănitei zămisliri de la 1854) ori numai din clipa cînd a răspuns îngerului vestitor fie și S-a sălășluit într-însa Necuprinsul. Nu dacă s-a înălțat cu trupul la cer prin propria ei putere (dogma *Ascensio corporae Beatae Virginis Mariae ad caelum*, 1950) ori a fost înălțată prin puterea Fiului ei. Aceste subtilități teologice trebuie lăsate în grija cărturarilor competenți.

Pentru marea masă a oamenilor Maica Domnului e Maica mereu gata să ierte, să se roage, să îndrăznească a cuprinde pe Domnul cu temeritatea ei de mamă și să-L roage pentru sărmanii muritori. Căci — zice textul — mult poate rugăciunea Maicii pentru îmblînzirea Stăpînului. Maica Domnului e izvorul lacrimilor, e neobosita apărătoare (avocată), nerușinata (fără de rușine, de sfială) și stăruitoarea noastră solitoare împotriva dreptății stricte. Reprezintă în cer dulceața feminină și nemărginita dragoste maternă.

Păcat de cei care o nesocotesc. Li se aplică vorba răposatului cardinal Ottaviani despre atei: Ateii nu sînt păcătoși, sînt nenorociți. Nu-mi este rușine să mi-o închipui pe Maica Domnului zbătîndu-se, cerînd, implorînd, intervenind, stăruind; după cum nu-mi este rușine a mi-o închipui copilărește — dar nu eretic — alergînd la poarta raiului cu o chisea de argint în mînă și cu mahrama pe brat ca să întîmpine pe mucenicii Fiului ei, să le ureze bun venit, să-i îmbie cu neînchipuit de bună dulceață și să le șteargă sudoarea frunții și sîngele cu mahrama ei cea sfîntă. Tare trebuie să se simtă siguri de fariseica lor virtute-dreptate și tare trebuie să-și facă rîs de milă și de îndurare, să se prezinte cu fruntea semeață la porțile raiului cei care din Maica Domnului fac o „simplă femeie credincioasă". Bravo lor. Noi cei de jos, noi păcătoșii, noi nesigurii de soarta ce ne așteaptă, noi tematorii de Judecata de Apoi (și de ispitele și primejdiile ce ne înconjoară aici, pe acest pămînt bogat în capcane), cum de nu ne-am simți fericiți peste măsură că ne putem număra printre cei care cred în milostivirea Pururea Fecioarei Maria, bucuria tuturor celor necăjiți?

De aceea bună socotim rugăciunea creștinească dinainte de culcare, cea care unește cele două evlavii: „O, prea cinstită și de viață făcătoare Crucea Domnului! Ajută-mi cu Sfînta Doamnă Fecioară Născătoare de Dumnezeu și cu toți sfinții în veci, amin".

S-A FĂCUT DREPTATE!

Episcopul Dr. NICOLAE POPOVICI s-a întors întru ale sale*

După patruzeci şi doi de ani de exil nedrept din Eparhia sa, exil în propria sa ţară, exil în viaţă şi în moarte, 1950—1992, şi după ce înainte mai suferise o expulzare umilitoare din Oradea în 1940, de către beneficiarii horthişti ai dictatului de la Viena, episcopul Nicolae Popovici al Oradiei, înscăunat aici la 28 iunie 1936, se întoarce astăzi acasă. De acum înainte nu-l va mai clinti nimeni din catedrala sa, în vecii vecilor. Am ajuns, iată, ceasul în care se poate face dreptate celor nedreptăţiţi, şi pot fi veneraţi cei odinioară umiliţi şi năpăstuiţi, şi pot fi reînviaţi în conştiinţele şi inimile noastre cei asasinaţi fizic şi moral, pentru convingerile şi credinţa lor în Dumnezeu şi în neamul românesc.

Actul de astăzi, readucerea în biserica cu lună a osemintelor episcopului Nicolae Popovici, este o reparaţie istorică datorată unuia din eroii şi martirii Bisericii Ortodoxe Române şi ai neamului nostru. Dreptul său de a se odihni aici şi-a aşteptat cu răbdare vremea prielnică întoarcerii, iar noi cei de azi, nu facem altceva, readucîndu-l acasă, decît să-i restituim acest drept cu smerenie, să-i cerem noi iertare în numele celor care cumplit l-au nedreptăţit, şi să binecuvîntăm pe Dumnezeu că ne-a dat nouă privilegiul acestei reinstalări a episcopului Nicolae Popovici în eternitatea Oradiei.

Ar mai fi putut încă trăi şi ar avea acum 92 de ani. Dar cum să fi trăit în vremi potrivnice credinţei şi fiinţei neamului românesc, vremi cu care sufletul său n-a găsit nici o cale de comunicare şi n-a ezitat s-o spună, cunoscînd riscul la care se expunea. Puternicii vremii, cu şcoală „bună" la Moscova, unde în 1917 se decapitase întreaga ierarhie, n-au întîrziat să-şi aplice „învăţătura" şi experienţa sovietică şi la noi, chiar cu mai multă perfidie şi cu un plan bine pus la punct, exterminînd nu sîngeros, în arena gloanţelor, ca în „Marea Revoluţie", ca să creieze martiri, ci înlăturînd din arena publică şi reducînd la tăcere pe cei care ar fi putut vorbi, fie şi numai prin prezenţa lor. Auziseră şi ei vorba lui Tertulian, din sec. II, *„că sîngele martirilor e sămînţa creştinilor"*, şi s-au temut, şi s-au apărat de aceasta. Am să vă amintesc, pentru că mulţi nu ştiţi, şi prea se uită acest lucru, monopolizîndu-se suferinţa numai de către alţii, că un val de 15 ierarhi ortodocşi au fost obligaţi să-şi părăsească scaunele şi însărcinările bisericeşti între 1947—1949, chiar înainte ca ei să aibe timpul să-şi pună în practică actele de rezistenţă la care erau gata. Au trebuit sacrificaţi şi trimişi în mînăstiri, de îndată ce regimul ateu s-a instaurat, pur şi simplu pentru că existau, pentru că erau mulţi, şi pentru că erau un obstacol potenţial împotriva acelui regim. Ceea ce erau cu adevărat. Şi aşa au şi rămas, pînă la moarte.

Numele tuturor ar trebui amintit, pentru că, aşa cum am spus mai înainte, prea se uită acest holocaust moral împotriva ortodoxiei, menit să înfricoşeze şi să-i sperie pe cei puţini care trebuiau să mai rămînă.

1. Visarion Puiu, fost mitropolit al Bucovinei şi al Transnistriei, a fost condamnat la moarte în contumacie şi a murit în exil, la Paris.

2. Tit Simedrea, mitropolit al Bucovinei, scos din scaun, a murit la Cernica.

3. Efrem Enăchescu, mitropolit al Basarabiei, scos din scaun, a murit la Cernica.

4. Nifon Criveanul, mitropolit al Olteniei, scos din scaun, a murit în Bucureşti, la Schitul Maicilor. Înmormîntat la Cernica.

5. Irineu Mihălcescu, mitropolit al Moldovei şi Sucevei, scos din scaun în 1947 şi trimis la Mînăstirea Agapia, unde a şi murit.

6. Cosma Petrovici, episcopul Dunării de Jos, scos din scaun în 1947, a murit în 1948 la Galaţi.

7. Lucian Triteanul, episcop de Roman, scos din scaun în 1947, a murit tot la Roman în 1953.

8. Veniamin Nistor — episcop al Caransebeşului, scos din scaun în 1949, a murit în 1963 şi a fost înmormîntat la Schitul Sf. Ioan Botezătorul de lîngă Alba Iulia.

9. Atanasie Dincă, locţiitor de episcop la Rîmnicul Vîlcea, scos din scaun şi trimis la Căldăruşani, unde a şi murit.

10. Grigore Leu, episcop al Huşilor, scos din scaun. A murit în această situaţie la Huşi, în condiţii încă neelucidate, în martie 1949.

11. Emilian Antal, locotenent de arhiepiscop al Bucovinei, cu sediul la Suceava, scos din scaun şi trimis la Mînăstirea Toplita, unde a şi murit în 1973.

12. Veniamin Pocitan, vicar la Bucureşti, scos din funcţie. A murit la mănăstirea Cernica.

13. Pavel Serpe ,vicar patriarhal, scos din funcţie şi trimis la Curtea de Argeş, unde a şi murit.

14. Valeriu Moglan, vicar la Iaşi, scos din funcţie. A murit la mănăstire.

15. Teodor Scorobeţ, vicar la Sibiu, scos din funcţie. E înmormîntat la Răşinari.

Tactica acestor îndepărtări a fost aceea de a-i înfricoşa pe cei care rămîneau.

Dar cel dintîi care nu s-a lăsat înfricoşat a fost tocmai episcopul Oradiei, dr. Nicolae Popovici, pe care îl reaşezăm astăzi în cuvenita **lui casă veşnică. El s-a jertfit pentru toţi şi în numele tuturor.** Episcopul Nicolae Popovici, împreună cu toţi ceilalţi, *sînt faţa curată şi adevărată a Bisericii Ortodoxe Române.* Ei sînt o mărturie înaintea oamenilor şi a lui Dumnezeu despre păstrarea acestei feţe curate a Bisericii.

Jertfa lui Nicolae Popovici este o jertfă care, fără îndoială, a făcut posibilă rămînerea lîngă credincioşi a celorlalţi ierarhi, aceştia arzînd odată cu credincioşii şi pentru ei, pentru ca să-şi îndeplinească în condiţii de risc şi de suferinţe în conştiinţe, datoria de a asigura continuitatea vieţii creştine, pregătirea şi hirotonirea de preoţi, botezurile, cununiile, săvîrşirea Tainelor, înmormîntările, într-un ev întunecat în care ochii n-au fost lăsaţi să vadă, şi raţiunea n-a fost lăsată să judece drept şi să spună adevărul. Biserica, prin slujirea şi slujitorii ei, L-a mărturisit însă pururea pe Dumnezeu.

Ştim de la martori care sînt chiar acum împreună cu noi — Părintele diac. dr. Teodor Savu — că atunci cînd Prea Sfinţitului Nicolae Popovici i s-a propus să-şi părăsească Eparhia şi să se expatrieze, promiţîndu-i-se chiar un viitor de patriarh la reîntoarcere, a refuzat categoric, spunînd că de aici, din interior, vrea să-şi apare cu orice risc Biserica şi Neamul („Tel. rom." 5—8, 1991). Aşa a şi făcut, şi aşa i-a sfătuit să facă pe toţi colegii lui din Sfîntul Sinod.

O incursiune în traiectoria vieţii lui ne descoperă în Nicolae Popovici un mare cărturar — specialist în teologia sistematică — un bun cuvîntător, cu deosebite însuşiri pastorale, un mare român şi, în toate, *un om de atitudine.* Un fierbinte, nu un căldicel.

S-a născut în Biertan, jud. Sibiu, în acea localitate în care în 1775, a fost descoperit un „donarium", o tăbliţă de donaţie către biserica din sat a unui candelabru sau policandru de bronz, de care era atîrnată tăbliţa, avînd pe ea inscripţia *Ego Zenovius votum posui,* în traducere: *Eu Zenovius am făcut această danie,* sub inscripţie avînd un disc, tot din bronz, avînd în el monograma lui Hristos. Savanţii au stabilit, după criterii ştiinţifice bine alese, că tăbliţa e din sec. IV.

Iată deci încă o dovadă că în secolul IV eram creştini, aveam biserici, deci şi preoţi şi episcopi, şi vorbeam limba latină. Nu e nici o mirare, atîta vreme cît din aceeaşi epocă avem biserici în Dobrogea, păstrate pînă azi, şi ştim că un episcop dobrogean a luat parte în anul 325 la Sinodul I ecumenic de la Niceea, din Asia Mică. Nu sîntem creştini din preajma mileniului II, cum sînt alţii din jurul nostru.

Pe această vatră de veche credinţă ortodoxă, pe care se vorbea limba latină, a venit în lume în 1903, episcopul Nicolae Popovici. A făcut studii la Dumbrăveni (1914—1919), la Sibiu la Şcoala normală Andrei Şaguna (1919—1922), la Braşov la Liceul Andrei Şaguna (1922—1923), la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu (1923—1927). La licenţa în 1931 şi doctoratul în 1934 la Cernăuţi. Apoi mitropolitul Nicolae Bălan îl trimite la studii în străinătate, la Atena, München, Tübingen, Leipzig, Breslau, iar în 1932 se întoarce profesor universitar la Sibiu (1932—1936). Tuns în monahism la Mînăstirea Cozia, e ales episcop de Oradea şi, la 1 iunie 1936, e hirotonit arhiereu la Sibiu. La 28 iunie 1936 e instalat la Oradea în scaunul rămas liber după un mare episcop: Roman Ciorogaru, trecut la Domnul.

Încă înainte de alegerea ca episcop publicase o serie de cărţi de mare valoare, şi a continuat să scrie cu aceeaşi rîvnă şi după alegere. Numele său apare pe coperta unei cărţi în 1942 *„Lespezi de altar"*, şi de asemenea în paginile multor reviste, precum *Revista teologică, Telegraful român, Lumina satelor, Legea românească* ş.a. (v. Mircea Păcurariu, „Două sute de ani de învăţămînt teologic la Sibiu", 1986, p. 326).

N-a avut însă parte de un episcopat liniştit şi tihnit. În 1940 Dictatul de la Viena include şi Oradea în teritoriul ocupat cu silnicie şi cu nedreptate, împotriva tuturor drepturilor istorice care arată Oradea ca teritoriu românesc, locuit de români, cu voievozii lor şi cu trecutul lor românesc, de la *Facerea* neamului nostru încoace.

Episcopul Oradiei Nicolae Popovici a vrut în 1940 să rămînă cu credincioşii săi, aşa cum a făcut la Cluj Nicolae Colan. Dar n-a fost lăsat. A fost arestat, întemniţat — chiar după spusele sale — şi apoi, la 4 oct. 1940, a fost expulzat peste noua graniţă, în România. Este de mult celebră fotografia unui tren de marfă, care în uşa unui vagon de animale, are, printre alţii, şi pe episcopul Oradiei Nicolae Popovici. Este fotografia ruşinii celor care l-au silit să urce într-un asemenea vagon.

Mai tîrziu îşi va aduce aminte de acele evenimente şi de acele zile şi va evoca Viena cu tristeţe, şi desigur nu oraşul, cît pe cei care, de acolo, cu silnicie ne-au rînduit destine nedrepte: *„Viena dictatului italo-german, Viena oraşul blestemului şi a tuturor nenorocirilor ce s-au abătut peste Transilvania românească în ultimele veacuri"*, scria el (Legea rom. 1 oct. 1946, p. 1). Dar încheia creştineşte: *„Nici un gînd de răzbunare"*.

Cînd la 1 octombrie 1946 delegaţia română se întorcea de la Conferinţa de pace de la Paris şi făcea un popas la Oradea, episcopul Nicolae Popovici o întîmpina, printre altele cu cuvintele: *„Românii nu deschid astăzi temniţe, nici nu dezlănţuiesc teroare ci, amăsurat firii lor bune şi profund creştine, întind şi deschid cu bună credinţă cea mai frăţească mînă de înţelegere şi colaborare pentru binele şi prosperarea viitoare a Ţării"* (Idem, p. 2).

Mai avea încă speranţa într-un viitor mai bun. La Crăciunul lui 1944 se întorcea de la Beiuş, unde se refugiase episcopia, la Oradea, în casa ei, cu care prilej întreg oraşul l-a sărbătorit pe episcopul expulzat în 1940, cu cinste şi veneraţie.

În ziua de „Sf. Nicolae" 1945 au găsit o nouă ocazie de a-l omagia, cu prilejul zilei numelui, iar la 28 iunie 1946 l-au sărbătorit cu prilejul împlinirii a zece ani de la întronizarea la Oradea.

Orădenii îşi adorau eroul şi nu scăpau prilejul de a i-o arăta.

În acest timp el s-a apucat de zor de reorganizarea eparhiei. Întemeiază un cămin pentru orfani de război, la Beiuş, organizează colecte pentru cei înfometaţi de seceta din Moldova, trimite pastorale pline de miez, de învăţătură creştină, dar şi de întreţinere a sentimentului naţional, a datoriei faţă de Patrie, de integritatea ei şi de curăţenia ei sufletească, pe linia celor mai vechi şi mai frumoase tradiţii ale poporului românesc.

Dar nu i-a trebuit mult ca să simtă că asupra ţării se alcătuiau pe undeva învolburări de nori negri, ce urmau să se abată ca un uragan distrugător. Înlăturarea episcopilor de care am vorbit mai înainte îi va confirma presimţirile. De dînsul nu s-a atins de la început, fiindcă era eroul anului 1940.

El simţi însă că e de datoria lui să prevină ţara, să-şi prevină credincioşii că ceva cumplit se pregăteşte. Scria într-o pastorală, fără ocolişuri şi fără echivocuri care să-l pună la adăpost de eventuale trageri la răspundere, că există *„suflete care stau în simbria vrăjmaşilor noştri şi care caută, în fel şi chip, să slăbească şi, dacă s-ar putea, chiar să nimicească tăria credinţei şi unitatea sufletească a neamului nostru"* (Pastorală, Înviere, 1946).

Aluzia la cei veniţi de prin ascunzişuri streine, de pe la Moscova, să ne ateizeze şi să ne slăbească, şi să ne dezbine ca neam, era mai mult decît limpede.

El chema la rezistenţă, încurajînd credinţa în rădăcinile noastre solide şi rămînerea hotărîtă pe aceste temeiuri: *„Vînturile care bat* — aluzie la vînturile noii ideologii — *nu împrăştie niciodată grîul cel greu şi curat ca aurul, ci împrăştie doar pleava cea uşoară şi goală; nici nu scot din rădăcini stejarii cei puternici ci doar arborii găunoşi şi scorburoşi* (Idem).

În calea vînturilor care vin, să rămîneţi grîu curat, să rămîneţi stejari puternici, îndemna el.

Episcopul Nicolae Popovici era adînc ancorat în realitatea românească şi ortodoxă.

Încă nu era războiul terminat şi el s-a dus pe linia întîia a frontului, şi la Svetnov, în Moravia, le-a vorbit soldaţilor oprindu-se asupra a două realităţi care trebuiau să-i însufleţească şi să dea conţinut solid luptei şi jertfei lor.

„Ardealul e inima şi cetatea românismului, le spunea el. E leagănul plămădirii noastre ca neam de două ori milenar. Este izvorul de energii creatoare şi valori spirituale". Şi le mai amintea:

„Sîntem un popor adînc creştin. Credinţa ne-a fost cheia de boltă a rezistenţelor seculare în trecut. Ea ne va păzi şi apăra şi în viitor". (Leg. rom. XXVII, 15—16, 1945).

De pe la mijlocul anului 1946, cum spuneam şi mai înainte, cu toate asigurările că poporului român i se pregătea un Paradis terestru, episcopul Nicolae Popovici a început să înţeleagă că nu va fi chiar aşa şi că, în faţă, e doar un „necunoscut" — cuvîntul e al lui (28 iunie 1946) — şi nu cu chip de Paradis, ci mai degrabă de Iad.

Regimul care se instaura violent, pas cu pas, începea să-şi arate colţii. Ţinta era distrugerea vechilor instituţii, răsturnarea valorilor, pervertirea cuvintelor şi, pe undeva, în taină, în instituţii specializate şi cu specialişti ca Nicolski, se pregăteau închisorile gata să înghită ţărani, studenţi, preoţi, monahi, intelectuali, tot ceea ce putea împiedica instaurarea „noii ordini", foarte asemănătoare cu cea abia învinsă, a lui Hitler.

Episcopul Nicolae Popovici a devenit repede incomod. Biserica încerca o tactică nouă de supravieţuire — nouă, faţă de cea a ierarhiei ruse din 1917—1918 — dar nu s-ar putea spune că nu dibuia, pentru că în faţa ei erau, aşa cum observase Nicolae Popovici, *numai necunoscute.* Dacă şi-a găsit sau nu, atunci şi mai tîrziu, drumul cel bun de supravieţuire, rămîne la judecata istoriei. Toate elementele acestei judecăţi există şi ele îşi aşteaptă distanţa care să limpezească vederea istoricilor, şi să le asigure obiectivitatea. Nu judecăţile pripite dau verdicte adevărate. Nici judecăţile improvizate şi culpabilizatoare, ca să disculpe alte categorii care n-au ridicat nici un deget în apărarea Bisericii.

Nicolae Popovici şi-a manifestat, în cîteva probleme care s-au pus în epocă, puncte de vedere net împotriva regimului. Chiar dacă ele erau, în adîncul sufletelor, ale tuturor, el a fost acela care le-a dat glas, cu curaj şi, bineînţeles, cu risc. Ele nu s-au înscris ca atare nicăieri în acte oficiale, dar cei apropiaţi lui le-au cunoscut şi le-au mărturisit.

Biserica l-a avut pe Nicolae Popovici spre cinstea ei şi a lui.

În mai multe rînduri s-a opus scoaterii religiei din şcoală, în cuvîntări rostite la Sibiu şi Oradea.

S-a opus blamării memoriei lui Andrei Şaguna, pe care anumiţi istorici au vrut să-l scoată din istoria şi din sufletul Transilvaniei, ca să slăbească sufletul românilor şi să-l corupă mai uşor, bănuind în ataşamentul faţă de Şaguna o rezistenţă mai tenace, pe baza unor tradiţii româneşti mai puternice, multe din ele pornind chiar de la Şaguna. Episodul a pornit de la o expunere a fotografiei lui Şaguna la Oradea într-o companie compromiţătoare, ca la un stîlp al infamiei, răstălmăcindu-i vorbe şi fapte. Nicolae Popovici n-a putut îndura blamarea Sfîntului rezistenţei Transilvaniei în vremuri grele, şi a spus-o.

S-a opus deschis interzicerii unor tradiţii locale, pascale, de priveghere în catedrala cu lună din Oradea, din Vinerea Mare pînă în noaptea Învierii în care era implicată şi oştirea. Căci şi oştirii i se pregătea o mutilare şi o separare de Biserică. Nicolae Popovici n-a admis nici aceasta.

Despre toate acestea scrie frumos Părintele Diac. dr. Teodor Savu, martor ocular (T. R. 5—8, 1991).

În octombrie 1950, la vîrsta de 47 de ani, episcopul Nicolae Popovici a fost pus în retragere. Teama de el, de caracterul şi de intransigenţa lui, de atitudinea lui tranşantă, era prea mare şi, prin măsura luată împotriva lui, trebuiau înfricoşaţi sinodalii vremii şi obligaţi să caute alte soluţii de supravieţuire, decît opoziţia deschisă care era ameninţată cu decapitarea, şi Biserica şi-ar fi pierdut structurile, adică tocmai mijloacele de existenţă. Ceea ce n-a fost uşor, şi Biserica a fost mereu într-o alergătură fără răgaz, în apărarea bisericilor, ca să rămînă deschise, să nu se întîmple ca în Rusia, a şcolilor teologice, care să garanteze viitoare generaţii de slujitori, a preoţilor care să poată trăi, a tuturor posibilităţilor de care să se folosească credincioşii spre a-şi păstra credinţa, obiceiurile şi speranţa în zilele mai bune. Aşa făcuseră strămoşii noştri şi în trecut în cele mai grele epoci de împilare, mai ales în Transilvania. Exemplul lor trebuie urmat.

Episcopul Nicolae Popovici a fost un adevărat martir al curajului creştin, căci şi-a apărat convingerile cu preţul scoaterii din scaun şi a trimiterii la Mînăstirea Cheia, unde a mai supravieţuit zece ani, bolnav şi în lipsuri, dar cu statura spirituală mereu pe verticală impecabilă, simbol al rezistenţei creştine ortodoxe, în vremi de cumpănă şi prigoană. A fost modelul rezistenţei absolute, farul călăuzitor al celor ce au încercat, în acelaşi scop, rezistenţe diplomatice, pe vechi modele istorice.

M-aş ruga să mi se acorde în finalul acestei evocări, şi al acestui smerit şi omagial *Cuvînt de bun venit* la Oradea, în catedrala sa, de la Biertan, unde a adormit şi s-a odihnit 32 de ani, să mi se acorde privilegiul unei evocări personale.

Socotesc o mare cinste, faptul de a fi cel care, ca Mitropolit al Ardealului, împreună cu orădenii, primim astăzi acasă pe episcopul Nicolae Popovici. Era născut în acelaşi an cu tatăl meu, Dumnezeu să-l ierte. Pe Nicolae Popovici îl văzusem în timpul studenţiei şi îl admiram ca teolog şi, mai ales, pentru că aveam printre colegi studenţi trimişi de el, cu burse speciale, să facă teologia la Bucureşti şi să-i pregătească fie pentru ierarhie, fie pentru misiune preoţească, aşa cum făcuse Mitropolitul Nicolae Bălan cu tinerii vremii sale, trimiţîndu-i la studii peste hotare. Aşa au fost trimişi în străinătate Părintele Stăniloae, Păr. Bodogae, Păr. Liviu Stan, Mitropolitul Nicolae Mladin şi însuşi Episcopul Nicolae Popovici. Urmînd exemplul Părintelui său duhovnicesc, al lui Nicolae Bălan, Nicolae Popovici a trimis la Bucureşti oameni valoroşi, dintre care aş numi pe colegii mei mai mari, pe Teodor Damşa, pe Petre Horhoianu, pe Nicolae Bordaşiu şi mulţi alţii. La Bucureşti se ştia: aceştia au viitorul asigurat de episcopul Nicolae Popovici!

În anul 1949, silit să mă ascund în Transilvania, cu o condamnare în lipsă de 7 ani temniţă grea, din februarie 1949 m-am ascuns o lună la Institutul Teologic din Cluj. Cum de la Bucureşti fugisem numai cu anul III terminat, în iunie 1949, cu concursul direct al răposatului profesor Nicolae Balca, şi al Păr. Rector Munteanu, am dat într-o lună toate examenele anului IV şi licenţa, în faţa P.S. Nicolae Colan şi a unei comisii de teologie sistematică. A doua zi, la încheierea anului şcolar, anul IV a fost invitat în sala de recepţie a episcopului Clujului şi eu am ţinut, ca premiant, în numele colegilor, discursul de sfîrşit de studii. E publicat în revista clujeană „Renaşterea" din iulie 1949. Ei bine, la această festivitate a fost prezent, ca episcop de Oradea, şi Prea Sfinţitul Nicolae Popovici. Am fost foarte emoţionat atunci şi sînt şi astăzi la fel de emoţionat şi de recunoscător. N-am putut bănui atunci că tocmai eu voi sluji la reînhumarea lui, iar lui Nicolae Colan îi voi fi succesor la Sibiu. Părintele Nicolae Balca, la care mi-am susţinut teza de licenţă, acceptată în ciornă din cauza împrejurărilor în care mă aflam şi pe care el le cunoştea, — adică condamnarea în lipsă — le-a suflat la ureche celor doi episcopi cine era vorbitorul, în vîrstă atunci de 22 de ani! Erau oameni curajoşi şi socoteau cauza noastră a tineretului dreaptă, ca şi cauza lor.

Astăzi, săvîrşim toţi, Biserica Ortodoxă Română, avînd eu şi cuvînt de înaltă preţuire pentru cel adus aici spre veşnică odihnă din partea P.F. Patriarh Teoctist, săvîrşim toţi, cler şi popor din Eparhia Oradiei şi din cuprinsul Mitropoliei Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, un act de dreptate istorică, un act de restaurare în drepturile ierarhice fireşti ale Prea Sfinţitului erou şi martir al neamului şi credinţei noastre strămoşeşti, episcopul Nicolae Popovici.

Fie ca exemplul dăruirii, dîrzeniei şi jertfei lui, să fie pentru noi toţi îmbold şi exemplu, de păstrare şi de apărare a valorilor fundamentale ale fiinţei româneşti, credinţa, limba şi neamul. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii.

Oradea
23 august 1992

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvînt la reînhumarea în catedrala din Oradea a osemintelor episcopului Nicolae Popovici (+ 1960).

Lumea de mîine

Acesta este titlul unei lucrări, apărute în 1991, care aduce seleqţii din gîndirea lui *Constantin Noica,* filozoful de la Păltiniş. Cartea este oarecum o regăsire, chiar dacă numai parţială, a unui capitol spiritual acumulat de filosof, cu scopul ca cititorii să aleagă pentru hrana lor spirituală. Cartea reprezintă ideea de cugetare filozofică concepută de C. Noica, cu o jumătate de veac în urmă, cînd filozoful a cunoscut fericirea aproape ca pe elementul unei înzestrări biologice, şi a ştiut să o plimbe peste viaţă în lume, cu graţia pe care o au sfinţii şi înţelepţii, căci a dus o lungă vreme, începînd cu anul 1948, o viaţă de mizerie: zece ani de domiciliu obligatoriu la Cîmpulung, apoi şase ani de recluziune. În timpul domciiliului obligatoriu la Cîmpulung a trăit din meditaţii de matematică, sau limbi străine cu cinci lei ora şi totuşi a declarat că această perioadă a fost benefică în viaţa sa, căci închisoarea i-a fost o perioadă de primenire spirituală, poate în înţelesul că atunci cînd încetează puterile omului începe ajutorul lui Dumnezeu,

Cartea începe cu o autoprezentare a autorului aşa cum apare ea în scrierile sale: Concepte deschise (1936), Două traduceri şi o trecere spre idealism, (1943), Devenire, întru fiinţă (1950), Douăzeci şi şapte trepte ale veacului (1968), Sentimentul românesc al fiinţei (1978), Tratatul de Ontologie (1981) şi altele.

La capitolul Des-cifrare — destăinuire, face o mărturisire a puterilor spirituli, pentru că spiritul se întoarce la sine iar filozofia este una din formele de întoarcere a spiritului la sine. Biserica, comunitatea creştină, este o unitate vie prin trăirea în spirit, care este o trăire dinlăuntru.

Din capitolul: Pentru o reabilitare a individului, reţinem afirmarea că s-a ajuns a nu mai avea simţămîntul păcatului. Poate sistemele noastre educative nu învaţă pe om să se înţeleagă pe sine, să se cunoască, să progreseze. Ceea ce e plin de „frumuseţe" e că nici unul, aproape, nu învaţă să se învinovăţească şi să se răscumpere ispăşind, iar fără un sentiment al păcatului, fără o conştiinţă a vinei, individuale nu există împlinire sufletească. Ba, pe deasupra sîntem lipsiţi de încredere în noi, căci nu avem în capacitatea de a nu face rău: sîntem astfel secaţi de adevăratele izvoare morale.

„Într-un cuvînt nu ştim să cerem iertare, adică ispăşirea vinei, absolvire a vinei... Progresăm, dar stăm de fapt pe loc. Doctrinele noastre ne fac să progresăm în îndeminare, în specialitate, dar nu pe plan moral, iar tocmai acest sentiment al păcatului care singur ne-ar putea împuternici, nu este printre virtuţile noastre".

Din capitolul Sfaturi şi veacurile de cultură, reţinem trimiterea la trei exemple de vrednicie: Eminescu, Iorga şi Mircea Eliade. Dar nu uită pe Gheorghe Lazăr, de la Avrig, care a trebuit să se supere pe superiorii lui din Sibiu şi să vină la Bucureşti să convingă pă boieri să săvîrşească miracolul acela care este Şcoala românească, ca să învăţăm buchile româneşti şi să citim în cartea cea mare a spiritului.

În capitolul: Un sfat al creditului nelimitat, C. Noica introduce în vorbire un teolog care face întrebuinţare de vorba fericitului Augustin: „Iubeşte şi fă ce vrei", cu înţelesul că cine iubeşte nu face ce vrea ci ceea ce trebuie, fiindcă orice dragoste este pînă la urmă dragoste către Dumnezeu.

Prin această lucrare ca şi prin cea intitulată: Rugaţi-vă pentru fratele nostru Alexandru, prestigiosul gînditor C. Noica, se încadrează în zbuciumul omenirii universale nădăjduind într-un fel de împlinire a vremii, fericit al omului în lumea de mîine.

În acest volum opera lui C. Noica este valorificată aşa cum trebuie. Alese cu talent şi cu mult spirit critic, textele care alcătuiesc cartea constituie un fel de prolegomena în gîndirea filozofului de nuanţă creştină Constantin Noica.

Nicolae Neaga

LUCIAN BOLOGA ŞI PSIHOLOGIA VIEŢII SALE

(Urmare din pag. a 3-a)

au cauze multiple: evenimente din viaţa oamenilor: boala, moartea, eşecuri şcolare-profesionale, eşecuri pe planul vieţii intime; evenimentele naturale şi cosmice (furtuni, tunete, fulgere, cutremure, inundaţii, explozii solare etc.); interpretări ştiinţifice ale fenomenelor naturii, cosmosului, vieţii; reuşitele sociale, salvări de la moarte, vindecări; evenimente istorice ş.a. Efectele acestor fenomene psihice sînt, în ordinea ponderii: întărirea credinţei, menţinerea sau diminuarea ei.

Lecturată la interval de şase decenii, lucrarea psihologului şi pedagogului sibian Lucian Bologa „Psihologia vieţii religioase" rezistă timpului şi, mai mult, poate constitui un reper stimulativ în continuarea şi aprofundarea studierii fenomenelor de psihologie religioasă, firească, în perspectiva gîndirii teologice, filosofice şi psihologice contemporane. De aceea considerăm că *reeditarea ei* reprezintă un act de restituire culturală şi oferă şanse de acces la această lucrare de debut în literatura noastră de specialitate a genraţiilor de studenţi ai profilurilor teologice, a oricărui om de cultură.

Ortodoxie, Catolicism şi Catolicism de rit bizantin, la o recentă consfătuire la Geneva*

După cum se ştie există cîteva organizaţii creştine internaţionale, apărute în secolul nostru, care au redescoperit porunca şi dorinţa Mîntuitorului ca toţi creştinii „să fie din nou una", adică să se regăsească în unitate. Una din aceste organizaţii este *„Consiliul Mondial al Bisericilor"* cu sediul la Geneva şi care adună la un loc aproape toate Bisericile creştine din lume, alta este „Conferinţa Bisericilor Europene" care adună Bisericile creştine din continentul european, cu excepţia Bisericii Romano-Catolice, care nu e membră nici în una, nici în cealaltă. Participă totuşi la unele activităţi ecumenice, cum ar fi la lucrările Comisiei „Credinţă şi Constituţie" din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, iar cu Conferinţa Bisericilor Europene se organizează întîlniri din patru în patru ani la nivelul Conferinţei episcopilor catolici din Europa.

Romano-catolicii nu participă la viaţa acestor organizaţii ca membri, deoarece ei se consideră Biserică universală şi n-ar avea o motivaţie eclesiologică care să le permită să intre oficial în astfel de adunări de alte Biserici. În unele ţări, în Consiliile Ecumenice locale, Romano-Catolicii şi-au permis totuşi să nu ţină seama de recomandările centrale şi să intre totuşi în astfel de Consilii.

Am făcut această introducere pentru a arăta că, în cadrul acestor organizaţii creştine internaţionale, există preocuparea permanentă, zilnică, de felul cum se desfăşoară viaţa creştină în lume, de problemele cu care se confruntă creştinii, cu care se confruntă Bisericile. Membrii acestor organizaţii analizează permanent situaţia relaţiilor inter-bisericeşti, încercînd să abordeze aceste relaţii dintr-un punct de vedere ecumenic, adică încercînd să găsească soluţii de împăcare, de reconciliere şi, mai ales, de lucrare împreună a Bisericilor acolo unde se poate.

O ultimă analiză a unor probleme care au apărut după evenimentele din 1989 din Est, a fost problema Bisericilor foste unite, astăzi *Biserici catolice orientale de rit bizantin*, cu privire la modul cum se integrează ele în creştinătatea de azi şi dacă, şi ce fel, şi cum crează ele probleme noi, prilejuind satisfacţii sau insatisfacţii celorlalte Biserici creştine. Organizaţiile creştine internaţionale au constatat mai ales insatisfacţiile şi, mai ales, cele provocate Bisericilor Ortodoxe, nu numai din România ci şi celor din Cehoslovacia, Ucraina, Bielorusia şi chiar şi celor din Orientul Mijlociu şi, în special, Bisericii din Ierusalim. De altfel problema a fost pusă mai întîi de Biserica Ierusalimului şi apoi de a Cehoslovaciei şi de a Rusiei.

În Conferinţa Bisericilor Europene, de pildă, problema s-a discutat în noiembrie 1990, la Consiliul Mondial al Bisericilor problema s-a discutat în septembrie 1991, în ambele organizaţii, încercîndu-se mai întîi să se cunoască exact dimensiunile şi cauzele crizei pentru ca să se recomande soluţii ecumenice pentru rezolvare, cu referire specială la criza apărută între Bisericile Ortodoxe şi Biserica Catolică Orientală de rit bizantin mai ales pe tema proprietăţii asupra lăcaşurilor de cult. Principiul care motivează preocuparea organizaţiilor ecumenice de aceste probleme, este: *„dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună"* cum spune Sf. Pavel în Epistola către Corinteni. Cele două întruniri ecumenice, din 1990 şi din 1991, au studiat noile relaţii dintre Ortodoxie şi ceea ce a devenit „uniaţia" după 1989, adică după Revoluţia care a dat din nou dreptul Bisericii unite la existenţa legală. În documentele elaborate de aceste două sesiuni, ale celor două organizaţii creştine internaţionale, s-a stabilit un principiu: *S-a condamnat clar orice rea întrebuinţare, din partea oricui, a noii libertăţi religioase cîştigate, şi s-a respins folosirea violenţei în rezolvarea problemelor şi a tensiunilor dintre Bisericile creştine.* S-a recomandat *dialogul*, în spirit de reconciliere ca mijloc de rezolvare a litigiilor. S-a stabilit şi o măsură concretă, şi anume alcătuirea unei misiuni alcătuite din reprezentanţi ai Consiliului Mondial al Bisericilor şi din reprezentanţi ai Conferinţei Bisericilor Europene, care să viziteze Bielorusia, Ucraina, Cehoslovacia şi România, şi să prezinte un raport asupra relaţiilor dintre Bisericile Ortodoxe din aceste ţări, şi Bisericile Catolice Orientale de rit bizantin.

Aşadar au fost trei etape. Prima, cele două discuţii în cadrul celor două Organizaţii numite mai înainte, a doua, stabilirea echipei ecumenice care să viziteze aceste ţări, iar a treia etapă a fost organizarea, pe baza raporturilor misiunii din ţările de Est, a unei Consultaţii la Geneva între reprezentanţi ai Consiliului Mondial al Bisericilor, ai Conferinţei Bisericilor Europene, ai Bisericilor Ortodoxe din toată lumea, cu participarea unor reprezentanţi ai Vaticanului.

Ei bine, toate aceste trei etape au fost realizate. Vizitele s-au făcut în Cehoslovacia şi România între 26 februarie şi 6 martie 1992, iar în Bielorusia şi Ucraina între 30 aprilie şi 8 mai 1992. Ca urmare a vizitelor şi ca urmare a rapoartelor întocmite de membrii Comisiei, s-a convocat la Geneva între 30 iunie şi 6 iulie 1992. Au participat cele mai înalte personalităţi din organizaţiile creştine amintite de pildă Arhiepiscopul Aram Keshishian, preşedintele Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor, Jean Fischer, secretarul general al Conferinţei Bisericilor Europene, fiecare din ei cu stafful lor, apoi au luat parte, bineînţeles, delegaţii care au făcut vizitele în ţările Răsăritene în frunte cu cei doi preşedinţi pastorul Jacques Maury din Franţa, fost preşedinte al Federaţiei protestante din Franţa, o personalitate foarte cunoscută în lumea creştină şi în lumea ecumenică, şi Doamna Jane Mayland, din Anglia, de asemenea o foarte cunoscută personalitate în lumea ecumenică care, de fapt, au şi co-prezidat întrunirea de la Geneva, dintre 30 iunie şi 6 iulie 1992. Sigur că, au fost reprezentate toate cele 14 Biserici Ortodoxe Canonice din lume, care au avut cel puţin cîte un reprezentant la această întîlnire.

Cu regret trebuie să spun, precum cu regret am primit toţi faptul şi la Geneva, că Romano-Catolicii au refuzat să participe. Deşi a fost invitat Consiliul pontifical pentru unitatea creştinilor, prezidat de cardinalul Edward Cassidy, avînd ca vicepreşedinte pe episcopul Pierre Duprey, şi a fost de asemenea invitat secretarul general al Conferinţei episcopilor catolici din Europa Mgr. Ivo Fürer din Elveţia, ambele organisme catolice au refuzat participarea, pe motiv că problema preocupă cele două Biserici şi ea poate face doar obiectul unor discuţii bilaterale. Atît Consiliul Ecumenic, precum şi Conferinţa Bisericilor Europene n-ar trebui să se amestece în astfel de probleme.

Sigur că nu aceasta a fost şi opinia acestor două organizaţii, deoarece amîndouă se ocupă de toate problemele religioase care preocupă şi Europa şi întreaga lume de astăzi. O prezenţă, aş zice indirectă, catolică, a fost totuşi la această reuniune de la Geneva, dar mai bine nu era. Tocmai în acele zile a fost dată publicităţii o scrisoare către episcopii catolici din lume a cardinalului Joseph Ratzinger, prefectul Congregaţiei pentru doctrina credinţei, ceea ce era înainte Inchiziţia sau „Sfîntul Oficiu", deci acea Congregaţie care se ocupă de problemele de doctrină. Ei bine, cardinalul Ratzinger, cu cîtva timp înainte (28 mai 1992) a publicat o Scrisoare către episcopi, în care tezele erau următoarele:

1. Unitatea se face numai în jurul papei;
2. Biserica se defineşte ca şi comuniune, dar numai cu papa;
3. În Scrisoarea cardinalului nu se mai vorbeşte de Biserici *surori*, aşa cum se vorbea în documentele Conciliului Vatican II, ci se vorbeşte de Biserici *particulare* care, rupte de papa, sînt nişte existenţe incomplete, rănite. Chiar acesta este cuvîntul întrebuinţat în *Scrisoare:* rănite. Ca nişte oameni purtători de rane, care nu sînt întregi. În această *Scrisoare* este evidentă o schimbare de atitudine, de eclesiologie, şi acest lucru din urmă este de fapt cel mai grav. Să zicem că asupra atitudinii se mai poate discuta, ea se mai poate schimba, dar e o schimbare de eclesiologie, care ne întoarce la 1870, adică la epoca Conciliului Vatican I, acela care a decretat oficial primatul papal, infailibilitatea ş.a.m.d. Acest lucru e ceva care dă de gîndit.

Toate acestea fuseseră clar corectate de Conciliul Vatican II, de aceea *Scrisoarea* a surprins la Geneva fiind socotită ca un fel de revenire la situaţia din secolul trecut, la sinodul de la 1870.

Mi-a telefonat cineva din cercurile Vaticane, cu bune cunoştinţe despre tainele locului, care mi-a explicat că la Roma se cam profită de boala papei şi se reiau teze conservatoare menite să împiedice dialogul cu celelalte Biserici. S-ar părea că se vrea reintroducerea dictatului care, tradus pe înţelesul tuturor ar însemna: *vrem unitatea creştinilor, dar numai prin întoarcerea tuturor la catolicism.* Aşadar, vechea, învechita, neproductiva teză a *întoarcerii!* Vrem unitate dar întoarceţi-vă la noi! Ori, dialogul sub dictat e un non-sens şi o contradicţie în termeni. *Dialog* şi *dictat* sînt termeni care se exclud, după toate logicile posibile.

Consultaţia de la Geneva a avut drept subiect, drept temă, relaţiile dintre Bisericile Ortodoxe şi cele Catolice de rit oriental, bizantin. Aş vrea să se observe că lumea teologică de toate confesiunile, nu mai întrebuinţează termeni ca *„Biserica Unită"* sau *„Biserica greco-catolică"*. De altfel în documentul elaborat de această Consultaţie de la Geneva nu apare decît aşa. Ca să înţeleagă toată lumea despre ce este vorba, mai apare din cînd în cînd termenul *„unit"*, dar altfel apare mereu termenul propriu astăzi, declarat de altfel de către Codul canonic roman: *Biserica Catolică Orientală de rit bizantin.* Fosta Biserică Unită sau *„greco-catolică"* sau „Biserica română unită cu Roma" este de fapt *Biserică catolică.* Biserica purtătoare a numelor *unită* sau *greco-catolică* nu mai există. A dispărut. Ea a fost înghiţită de Biserica Romano-Catolică în întregime. Ea nu mai este Biserica Ortodoxă de la 1700, unită cu Roma. Aşa a fost atunci dar nu mai este astăzi aşa. Nu mai are nimic Ortodox în ea. Doar ritul e Oriental, dar ritul e o practică locală sub raportul strict al formelor exterioare. Dogmatica e însă exclusiv catolică.

Spus în termeni populari, mai pe înţeles, *Uniţii au fost papistaşiţi cu totul!* Şi unii dintre ei nici nu ştiu. Lumea simplă mai ales. Nu li se spune. Ar fi onest să li se spună. Să se ştie. Ori consideră cineva că a fi catolic e de ruşine? Noi nu credem. Dar dacă nici foştii uniţi nu cred. De ce n-o spun să ştie toată lumea: *noi sîntem catolici după credinţă!* Dar problema mai are şi alte implicaţii. Dacă Biserica greco (adică Ortodoxo)-catolică de la 1700 şi 1948 nu mai există, dacă şi-a pierdut de tot caracterul ortodox, atunci în dialog nu mai sînt trei Biserici: Ortodoxă, Romano-Catolică şi Catolică orientală de rit bizantin. Ritul, cum am spus mai sus, nu conţine elemente eclesiologice, dogmatice, fundamentale. Ritul e ceva exterior, formal. De altfel de aceea a şi fost acceptat de Roma. Tocmai pentru că nu conţine elemente deosebitoare doctrinare. Aşa încît, în fapt, *e vorba doar de două Biserici.* Pe de o parte Biserica Ortodoxă, pe de altă parte Biserica Catolică, cu această anexă care este ritul bizantin.

Dar să revenim la Consultaţia de la Geneva unde, Biserica Ortodoxă Română, a fost reprezentată de Mitropolitul Ardealului, Antonie Plămădeală şi de Părintele Profesor Dr. Mircea Păcurariu, profesor de Istoria Bisericii Ortodoxe Române şi Decanul Facultăţii de Teologie a Universităţii din Sibiu, un istoric bine cunoscut, şi de mare valoare şi, prin urmare un bun cunoscător al problemei. Adică al problemei relaţiilor dintre Ortodoxie şi Catolicism de-a lungul vremii.

Voi încerca să punctez mai departe elementele principale ale discuţiilor şi hotărîrilor, aşa cum se află ele în Documentul elaborat la sfîrşit de către Consultaţia de la Geneva la care am luat parte. Cele mai multe din afirmaţiile mele vor fi de fapt citate din *Documentul* elaborat de Consultaţie, deci de toate Bisericile din Europa şi din lume, acestea din urmă fiind reprezentate de membrii Consiliului Mondial al Bisericilor. Cele din Europa au fost reprezentate de participanţii din Conferinţa Bisericilor Europene. *Documentul*, prin urmare, n-a fost elaborat de ortodocşi, care ar fi putut cădea sub incidenţa subiectivităţii. Au fost şi ortodocşii de faţă, dar Documentul a fost în principal elaborat de cei care au convocat Consultaţia. Aş remarca mai întîi cîteva observaţii generale. De pildă s-a exprimat *„compasiunea pentru suferinţele îndurate de Bisericile Ortodoxe şi cea Catolică Orientală de rit bizantin în timpul regimului comunist de opresiune şi s-a luat notă de modul în care, în secolele trecute, credincioşii ortodocşi au fost oprimaţi prin impunerea obligatorie a Bisericii Catolice Orientale de rit bizantin de către stăpînitorii politici, în vreme ce proprietăţile Bisericii Ortodoxe au fost confiscate sau distruse"*.

E un citat din Document, în care se face, după cum se vede, dreptate şi unora şi altora în virtutea realităţilor, care au intrat de mult în categoria faptelor istorice.

Nimeni nu neagă, mai spune Documentul, dreptul credincioşilor din Biserica Orientală de rit bizantin de a avea biserici. Dar nu pe baza principiului *„Restitutio in integrum"*, ci pe baza numărului şi a dorinţelor credincioşilor de a aparţine unei Biserici sau alteia, deoarece, şi iarăşi citez: *„credincioşii sînt adevăraţii proprietari ai bisericilor"*. Cînd facem noi ortodocşii afirmaţia aceasta, se spune că o facem pro domo. Iată că de data aceasta afirmaţia e făcută de toate Bisericile împreună!

Un exemplu concludent: cînd o mare parte din catolici s-au protestantizat în secolul al XVI-lea, germanii, ţările scandinave pînă şi saşii de la noi din Transilvania, după cum bine se ştie, *au trecut la protestantism* cu tot cu bisericile lor, foste catolice. Toate marile catedrale protestante din Apus şi de la noi, de pildă biserica Neagră din Braşov, marea catedrală evanghelică din Sibiu, şi multe altele, au fost catolice. De ce nu le cer catolicii şi pe acestea? Aşa a fost şi cu bisericile unite. Ele au redevenit ortodoxe împreună cu credincioşii redeveniţi ortodocşi. Am spus redeveniţi, pentru că pînă la 1700 bisericile au fost ortodoxe şi au fost greco-catolicizate acolo unde credincioşii s-au greco-catolicizat.

Dacă acum credincioşii au redevenit ortodocşi, nu e oare drept să aibă şi bisericile lor tot ortodoxe, indiferent ce-au fost înainte?

Adevărata restitutio in integrum e prin reîntoarcerea lor la ortodoxia de dinainte de 1700.

Nu putem să facem deosebire între ceea ce s-a întîmplat la 1948, şi ceea ce s-a întîmplat la 1700. Ori le judecăm împreună, ori nu le judecăm deloc. Aşa cum credincioşii au avut dreptul să-şi ia cu ei bisericile ortodoxe la 1700, fiindcă s-au greco-catolicizat, au şi acum să le ia cu ei dacă acum sînt ortodocşi.

Aici nu poate opera un principiu rece, scos din context, ca acest *„restitutio in integrum"* care în sine pare justificat, dar în fapt trebuie să ţină seama de adevăraţii proprietari care sînt credincioşii.

Ceea ce nu înseamnă că, dacă şi azi numărul şi voinţa credincioşilor ar fi să redevină catolici de orice rit, că e tot una, cineva i-ar împiedica s-o facă. Evident, ei ar redeveni împreună cu bisericile lor. *Dar să vrea ei.* Toţi sau marea majoritate. Numai că iată, *credincioşii, cuminţi, vor pace între românii din Transilvania* şi rămîn cuminţi în Biserica Ortodoxă a moşilor şi strămoşilor lor. Că doar strămoşii noştri nu încep de la 1700! Asta nu înseamnă, cum se insinuează, că aceşti credincioşi ortodocşi şi-ar renega strămoşii romani şi strămoşii din Şcoala Ardeleană, aceia care au reînsufleţit ideea originii romane a românilor din Transilvania şi de pretutindeni. Se spune acest lucru pe seama ortodocşilor şi noi întotdeauna îl ascultăm cu durere. Ura pătimaşă duce la a atribui celuilalt monstruozităţi evidente. Aceste adevăruri că sîntem *romani*, că venim de la Roma, nu le-au negat nici un ortodox, niciodată. Aceasta au afirmat-o şi cronicarii moldoveni, şi cronicarii munteni, chiar mai înainte de către cei transilvăneni. Unde s-a spus mai întîi că „de la Rîm ne tragem"!? Cronicarii moldoveni au spus acest lucru pentru întîia oară. Şi apoi cei munteni. Se promovează o confuzie între originea etnică, pe care n-o neagă nimeni, şi religia romană, în speţă catolică, dar care în Răsărit n-a fost niciodată o realitate. Înainte de despărţirea celor două Biserici în 1054 toţi erau creştini ortodocşi. Căci creştinismul n-a venit dinspre Roma. N-avem ce face. Acesta-i adevărul. Creştinismul a venit de la Ierusalim. Roma ca şi Constantinopolul mai tîrziu au fost doar capitale de imperii, nu surse ale unei noi religii. Din cauză că erau capitale de imperii au devenit şi capitale religioase.

Dar aş vrea să atrag atenţia asupra unui aspect, pînă acum ignorat, care poate constitui un argument decisiv în lămurirea problemei originii noastre etnice şi a complementului ei religios, socotit de catolicii români obligatoriu. Ei zic: ne tragem de la Roma, e firesc să avem religia Romei. A strămoşilor noştri. Aşa cum avem componenta etnică şi limba şi multe altele, alfabetul, în parte jocurile, îmbrăcămintea ş.a. Johannes Tröster, un sas din Transilvania, a dovedit toate acestea încă înainte de 1666, înainte de a apare cronicile româneşti, cu excepţia celei a lui Grigorie Ureche, dar aceasta nu ajunsese pînă în Transilvania, fiindcă circula doar în cîteva copii manuscrise.

Ei bine, Tröster accentuează foarte mult şi foarte bine pe romanitatea românilor. Eu am prezentat poziţia lui, interesantă, descoperindu-i cărticica din 1666, şi am lărgit tezele lui folosind şi autori moderni, într-o carte numită *„Romanitate, unitate, continuitate"*.

Dar să ne gîndim mai bine. Nu totdeauna şi peste tot elementele etnice au adus cu ele şi religia. Şi nici măcar geografia n-a impus religia întotdeauna. Acest lucru nu e obligatoriu. De pildă, polonezii slavi sînt catolici, deşi geografic slavii sînt în general ortodocşi. Şi mai este ceva care se uită cînd se asociază originea etnică în mod obligatoriu cu religia. Romanii nu erau catolici cînd au venit în Dacia. Erau păgîni, în sensul în care religiile vechi erau numite „păgîne", adică se închinau la zei şi accentuau mai ales cultul împăratului, sau se închinau la idoli. Mai metafizici erau dacii.

Dar nu e cazul acum să intrăm în amănunte şi consideraţii adînci etno-religioase. Vom spune doar atît: că românii păgîni au acceptat ei înşişi creştinismul, deci şi-au schimbat religia sub presiunea adevărurilor noii religii creştine, simţind că numai aşa puteau intra ceea ce atunci însemna ieşirea dintr-o eră depăşită, care bătea pa pe loc, neputincioasă spiritual, şi numai aşa puteau intra într-o nc eră a raţiunii luminate de revelaţie. Aceasta avea să antreneze n terea unei lumi noi, a unei culturi noi, a unei civilizaţii noi, de care ei, romanii, nu puteau fi absenţi.

Noi ne-am format ca popor în toiul acestor transformări spiritua Şi am intrat în acest proces de înnoire, odată cu înnoirea ca etnie, devenirea noastră ca popor nou, din daci şi din romani. Aşa ne- format ca români şi creştini în acelaşi timp. N-am adoptat însă pă nismul romanilor, strămoşii noştri. Dar nu i-am renegat ca străm din pricina aceasta. Dacă ar fi să mergem acum pe teza: sîntem mani, deci trebuie să fim catolici, de ce să nu zicem: sîntem roma deci trebuie să le semănăm, să fim păgîni! Că ei aceasta erau. Au c venit romani creştini, nu catolici, pentru că pe atunci catolicismul exista, şi au devenit creştini în aceeaşi perioadă a devenirilor, cî noi am devenit români creştini. Şi aşa am rămas de atunci încoa 2 000 de ani. Pe ce motive să devenim romani creştini, şi să nu mînem români creştini, adică ortodocşi, cum ne-am născut. Roma înşişi au devenit altceva, adică creştini catolici, după 1054. Adică de să ne deviem devenirea?

Dar nu acesta este scopul discuţiei noastre. A fost doar o parante pe care am considerat-o necesară, şi un punct de vedere oarecum nc Am mai adăuga la toate acestea o singură observaţie. Capul înst al Bisericii catolice e atît de roman, încît e... slav! Aşa stăm cu etn şi religia!

Să revenim însă la consultaţia de la Geneva din 30 iunie—6 iu 1992. Au fost prezentate acolo trei referate despre istoria unităţii. C dintîi de un profesor grec, fost ministru, bun profesor de teologi Vlassios Phidas, al doilea de un profesor german Hermann Göltz, şi treilea de un arhimandrit dependent de patriarhia din Constantinop Ghenadios Limouris. Situaţia din România, fiindcă au fost prezenta situaţiile din toate Bisericile Ortodoxe, a fost prezentată, cu doc mente, rapoarte de la Eparhii, extrase din presă, de cei doi delega români. Au mai fost analizate documentele Comisiei de dialog inte naţional dintre ortodocşi şi catolici, elaborate de Freising, în Germ nia, în iunie 1990, un altul elaborat la Arricia lîngă Roma, în iun 1991, şi un document elaborat de o Comisie pontificală despre situ ţia din Bielorusia şi Ucraina, document intitulat „Pro-Russia". Aş me ţiona din nou impactul unanim negativ al *Scrisorii* cardinalului Ra zinger, prefectul Congregaţiei pentru doctrina credinţei, document co servator, papocentrist, ultimativ, care a dezolat pe participanţii la Co sfătuire şi care, fără îndoială, va fi un nou obstacol în dialogul dint ortodocşi şi catolici.

E de presupus că Eminenţa Sa, Cardinalul Ratzinger şi-a dat seam că obstacolul uniat de care se loveşte în prezent Comisia mixtă d dialog Ortodox-Catolic care nu recunoaşte uniatismul ca mod, mod şi metodă de recuperare a unităţii creştine, nu va fi trecut, deoarec Roma nu-şi poate dezavua proprii fii pe care i-a ademenit odinioa la catolicism şi că nu-i poate părăsi acum. Şi-atunci s-a hotărît s schimbe obstacolul şi să-l facă şi mai de netrecut. Adică să revin la papocentrism, pentru ca *vina eşecului dialogului să nu mai cadă p uniatism!*

A reluat deci ca metodă de reunificare a Bisericii întoarcerea ortc docşilor şi a tuturor celorlalţi la catolicism, deoarece adevărata Bise rică plenară, după părerea sa, e cea catolică, avînd în frunte pe Papa cu primat de jurisdicţie. Cu acesta cardinalul a pus punct dialogulu înainte de a se termina, deşi începuse şi se desfăşurase timp de zec ani foarte bine, promiţător. În dialog a fost implicat chiar Eminent Sa, eu fiind împreună cu Eminenţa Sa la o sesiune a dialogului des făşurată în Creta. Dar căile Domnului sînt neştiute. Poate că, nu car dinalul de pe scaunul fostului inchizitor va avea ultimul cuvînt, des putere are, chiar foarte mare, pe acest scaun.

Noi tot mai credem în dialog. Dar e bine să se audă şi la Roma credem în dialog, nu în dictat. Noi, Biserica Ortodoxă Română, vom în continuare deschişi dialogului. În ciuda chiar a Scrisorii Cardina lului Ratzinger. Bineînţeles, spunînd ce credem exact despre poziţi din această *Scrisoare.*

În lumina analizelor care s-au făcut la Geneva, s-au degajat o sea mă de concluzii şi recomandări, făcute nu atît Romei, cît celor dou organisme internaţionale creştine, Consiliul Mondial al Bisericilor ş Conferinţei Bisericilor Europene, socotindu-se că, orice problemă bise riceaască este şi de resortul preocupărilor ecumenice, menite să ajut la reconcilierea fraţilor, aflaţi acum în disensiuni şi conflicte.

Iată cîteva concluzii şi constatări:

I. Mai întîi cu privire la uniaţia din Transilvania: *„Uniaţia în Transilvania a fost promovată de stat, într-un context în care ortodoxia er oprimată. Credinţa ortodoxă nu era recunoscută drept legală, iar or todocşilor li s-a promis o schimbare şi îmbunătăţire a statutului lo socio-politic, în cazul în care ar deveni uniaţi"*. Am citat din textu Documentului de la Geneva. Roma a creat astfel, împotriva vechilo canoane ale Bisericii din mileniul I, ierarhii paralele pe teritoriile pa triarhiilor răsăritene, Canoane care spun că pe un anumit teritoriu, trebui să fie un singur episcop, o singură ierarhie. Ortodocşii care n-au accep tat uniaţia, au fost persecutaţi, martirizaţi, bisericile şi mînăstirile lo au fost distruse cu tunurile. Acest lucru se ştie bine. Numai în Transilvania generalul Bukow a distrus cu tunurile 150 de biserici şi mînăstiri.

Iată aşadar cît de paşnic s-a făcut uniaţia în 1700. Şi acest genera Bukow confirmă cît se poate de limpede ceea ce spune textul pe care vi l-am citat mai înainte.

Unirea de la Brest care a angajat Bielorusia şi Ucraina a fost decretată pentru ruşi şi ucraineni tot de putere civilă. Regele polonez Sigismund al III-lea a decretat-o la 15 decembrie 1596. Reprezentanţii patriarhiilor de Constantinopol şi Alexandria care erau prezenţi acolo pentru un sinod, au fost întemniţaţi. Arhimandritul Niceforos din Constantinopol a fost închis şi a murit în închisoare. Cu mare greutate a putut evada Ciril Lucaris, arhimandritul patriarhiei din Alexandria. Toate bisericile şi proprietăţile au fost date de Sigismund al III-lea unitilor, deşi pînă atunci fuseseră ortodoxe. De acolo s-au inspirat habsburgii probabil, cînd au procedat exact la fel în Transilvania.

Aşadar, pe nedrept şi cu silnicie au fost luate atunci toate proprietăţile ortodocşilor, inclusiv bisericile. Şi *Documentul* de la Geneva spune în concluzie: *„Lupta pentru proprietăţile bisericeşti din Ucraina, confiscarea proprietăţilor bisericeşti din Slovacia, disputele asupra proprietăţilor bisericeşti din România, din vremurile noastre, semnifică faptul că ele au fost confiscate de catolici pe baza unor legi nedrepte şi arbitrare"*. Sînt constatările istoricilor.

II. Documentul de la Geneva cere ca Biserica Romano-Catolică să recunoască şi să declare că Biserica Catolică Orientală de rit bizantin *nu este Biserică aparte. Este Biserică Catolică.* Adevărat, de rit oriental, dar nu are o eclesiologie, deci temeiuri logice, eclesiologice, teologice, dogmatice, pentru a fi o Biserică aparte de cea catolică. E doar o ramură a catolicismului, cu alt rit, nu cu altă eclesiologie.

III. Documentul de la Geneva acceptă hotărîrile Comisiei mixte internaţionale de dialog de la Freising din 15 iunie 1990, şi anume:

a. că uniatismul nu este nici model, nici metodă pentru unitate.

b. că uniatismul s-a dovedit neproductiv şi că a eşuat în încercarea de unificare.

c. că în temeiul faptului că ortodoxia şi catolicismul sînt Biserici surori, cum s-a declarat la Conciliul Vatican II, uniatismul nu oferă nimic în plus pentru mîntuire.

d. din această perspectivă, prin rit, Biserica Catolică Orientală de rit bizantin neavînd condiţiile eclesialităţii, citez: *„este o metodă voalată dar totuşi limpede, de înşelare a oamenilor şi de fapt o metodă de prozelitism"*. De ce o metodă de prozelitism? Pentru că este catolică, dar prin rit îi face pe credincioşi să creadă că e ortodoxă, şi că a fi unit e tot una cu a fi ortodox!

Toate acestea au fost reafirmate şi de toţi întîistătătorii Bisericilor Ortodoxe, adunaţi la Constantinopol la 15 martie 1992.

IV. Prozelitismul, adică atragerea de la o confesiune la alta, în cazul nostru de la ortodoxie la catolicism, iarăşi citez din Documentul de la Geneva, *„este un obstacol dintre cele mai mari în calea mărturiei creştine comune şi în calea evanghelizării"*.

Documentul de la Geneva consideră ca acţiuni prozelitiste şi faptul că unele persoane *„trebuie să facă opţiuni confesionale sub presiu-*

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* *„Lecţie ţinută la cursurile preoţeşti din 17 august, la Facultatea de Teologie din Sibiu", iniţial fiind un interviu acordat d-lui Dan Bru-*

Ortodoxie, Catolicism şi Catolicism de rit bizantin...

(Continuare din pag. a 5-a)

a circumstanţelor economice, sociale sau politice". Şi în continuare mai limpede: *„Un masiv ajutor financiar acordat de către Biserica mano-Catolică uniaţilor şi catolicilor de rit latin, este privit în unele ri drept mijloc de prozelitism*".

Aş adăuga însă aici că exact în aceleaşi cuvinte s-a exprimat şi Domentul de la Arricia din 10—16 iunie 1991 semnat şi de catolici şi ortodocşi. Acel Document a fost alcătuit de Comisia de coordonare dialogului dintre ortodocşi şi catolici, din care am făcut parte şi eu. Printre tipurile de prozelitism sînt amintite şi acţiunile „evanghelitorilor" protestanţi. Documentul de la Geneva mai spune, în spirit echitate şi înţelegere: *„Recunoaştem necesitatea ca uniaţilor să li se specte drepturile umane şi libertatea religioasă, inclusiv libertatea a avea propria lor preoţie şi episcopii organizate, precum şi drepl la organizarea cultului şi căpătarea unor clădiri în care să-l ercite*".

Dar încheia astfel, cunoscînd că nu au decît un număr mic de crencioşi, 1% în România: *„Totuşi, ne rezervăm dreptul de a suspecta sub haina unei astiel de restituiri a drepturilor, se duce o campae de prozelitism agresiv*".

V. Recunoscînd suferinţele Bisericii Catolice Orientale de rit bintin în perioada 1948—1989, Documentul de la Geneva mai adaugă: *n acelaşi timp ortodocşii, începînd cu 1948 au devenit ei înşişi suecte ale controlului sever, represiunilor şi discriminărilor de tot felul, ate avînd drept scop lichidarea lor*". Deci s-a urmărit şi lichidarea todocşilor în fapt, în aceeaşi măsură în care s-a operat lichidarea stilor uniţi, deşi prin alte metode.

Şi documentul încheie: *„Ortodocşii, catolicii şi protestanţii au fost toţi, de fapt, fraţi întru suferinţă*".

Consultaţia de la Geneva, după ce a făcut incursiuni în istoria uniei, în teologia şi în special în aspectele eclesiologice, a ajuns în cele n urmă la problemele specifice ceasului de faţă. Am văzut că s-a fuzat prozelitizarea credincioşilor, adică aducerea lor înapoi la caolicism, împotriva voinţei lor. S-a refuzat şi retrocedarea bisericilor, ră voia credincioşilor ,socotindu-se că odată retrocedate bisericile, redincioşii ortodocşi vor merge tot la ele, fiind bisericile lor. Numai ei se vor trezi catolici fără să ştie şi fără să vrea.

Este de fapt chiar ceea ce urmăresc catolicii, prin cererea de bisei, deoarece văd că credincioşii stau liniştiţi în ortodoxie.

Consultaţia de la Geneva a sesizat bine situaţia, de aceea reţinem t din Documentul ei final:

„În complexa situaţie istorică, socială demografică şi etnică din Eupa Centrală şi Răsăriteană, unii, care au fost cîndva uniţi, azi răîn ortodocşi, în vreme ce alţii se reîntorc la Biserica unită. În unele zuri clădiri bisericeşti care au fost unite în 1948, fuseseră la origine rtodoxe. O clădire bisericească unită a putut fi înlocuită pe acelaş oc de o clădire bisericească ortodoxă, şi să fie situată într-un sat în are majoritatea oamenilor sînt astăzi ortodocşi. De aceea revenirea utomată în folosinţa uniaţilor a tuturor proprietăţilor bisericeşti care u fost în anii 1948, crează noi injustiţii. Întreaga situaţie complexă aduce multă suferinţă credincioşilor simpli care sînt contrariaţi, eînţelegînd ceea ce se întîmplă. Cea mai bună cale de realizare a nui progres, o reprezintă dialogul şi negocierile dintre Biserici".

VI. Consultaţia de la Geneva şi-a încheiat lucrările prin alcătuirea a 6 recomandări către Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi către Conerinţa Bisericilor Europene, foarte interesante, dar prea multe pentru le putea enumera în întregime. Vom reţine pe scurt cîteva:

— să invite Biserica Romano-Catolică să studieze împreună cu cele două organizaţii internaţionale, în mod ecumenic, căile de reconciliere (rec. 1);

— să se constituie un grup comun de lucru şi să se continue vizitele pe teren, instruindu-se aceste grupe cum trebuie să lucreze (recomandaţia 2—8; 10—13);

— să se studieze consecinţele Scrisorii cardinalului Ratzinger din 28 mai 1992, aceea despre care am vorbit mai înainte (recomandaţia 9);

— să se ceară Bisericii Romano-Catolice şi Bisericilor catolice de rit bizantin *„să reconsidere istoria persecuţiilor Bisericilor Ortodoxe în secolul XX precum şi în secolele anterioare şi să evite propagarea unilaterală a ideii că Biserica Catolică Orientală de rit bizantin ar fi fost persecutată de către Biserica Ortodoxă* (rec. 11);

— să se ceară Bisericii Romano-Catolice, într-un mod adecvat, deci politicos: *„să nu mai considere teritoriile care aparţin jurisdicţiilor Bisericii Ortodoxe drept terra missionis*, adică pămînt păgîn în care doar ei ar putea face misiune, şi *să conlucreze cu ierarhia ortodoxă, spre a se elimina orice forme şi prozelitism*" (recomandaţia 14. Ideea se găseşte şi în Documentul comisiei pontificale „Pro-Rusia" din 1 iunie 1992);

— să nu se mai facă prozelitism în teritoriile ortodoxe *„prin acordarea de ajutoare materiale masive, grupurile confesionale minoritare.* (recomandaţia 15).

S-a avut în vedere, printre altele, acordarea de ajutoare masive uniţilor ucrainieni, acordarea de burse la Roma ucrainienilor şi ruşilor, dar şi celor peste 40 de studenţi catolici orientali de rit bizantin din România, ca şi existenţa a patru şcoli înalte teologice unite, în România, cu cca. 400 de studenţi. Pentru cine? Pentru 1% catolici orientali de rit bizantin, cît arată recensămîntul din România din ianuarie 1992, şi să nu se uite că pentru aceşti 1%, adică 228 377 de persoane, există 6 episcopii. Proporţional, ortodocşii fiind 87%, ar trebui să aibă cca 480 de episcopi, dar ei au doar 18 eparhii.

La o întîlnire oficială la Bucureşti l-am întrebat pe Eminenţa Sa Cardinalul Edward Cassidy, Preşedintele Consiliului pentru unitatea creştinilor de la Vatican, ce vor face cu atîţia teologi şi preoţi? Oare asta nu sună a armată care se pregăteşte pentru o masivă operă de prozelitism? Eminenţa Sa a răspuns diplomatic, desigur în glumă: *„Îi vom trimite să facă evanghelizare în Africa*". Am zis şi eu, desigur păstrînd tonul nevinovat al glumei: *„E bine măcar să ştie oamenii ce-i aşteaptă! Deşi în Africa nu se mai mănîncă oameni. Nici la noi. Dar dacă întorcîndu-se de la Roma, vor fi de prisos şi, mai ales, dacă vor deveni agresivi, să nu-şi ia dacii revanşa!"*

Consultaţia de la Geneva s-a străduit să păstreze un bun echilibru între antiteze, sperînd în reconciliere ca *„unica speranţă de viitor*", invitîndu-ne pe toţi să uităm cele ce sînt în urmă, şi să tindem spre cele dinainte, cum spune Sf. Pavel în Epistola către Filipeni (3, 13).

În ceea ce mă priveşte, şi în numele Bisericii Ortodoxe Române, noi *sîntem de acord în întregime cu Documentul de la Geneva.* Şi vom căuta ,mai ales pe calea dialogului, să ajungem la reconciliere creştinească cu fraţii noştri, în spirit de echitate, pornind de la realităţile vremii noastre, încercînd să ne vindecăm reciproc toate rănile, cu care toţi am ieşit dintr-o lungă epocă de întuneric, de maltratare a adevărului şi de violentare a conştiinţelor. Personal cred în reconcilierea prin smerenie, prin iertare, prin bună credinţă, prin toleranţă şi prin iubire. Fără acestea, vom fi mereu într-un dialog al surzilor, care ar avea pretenţia că aud.

Mîntuitorul a zis: *„Cine are urechi de auzit, să audă*".

SF. C–TIN BRÂNCOVEANU

la ctitoria sa de la Sîmbăta de Sus

Vorbind despre voievodul Constantin Brâncoveanu şi fiii săi, Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, ca şi ginerele său Ianache, credem că acest lucru ar trebui făcut în genunchi sau, oricum, cu mintea adunată ca pentru rugăciune, cum de altfel se şi cuvine a sta în faţa sfinţilor.

Chiar dacă Biserica noastră, din motive independente de voinţa ei, a făcut numai acum canonizarea lor, Brâncoveanu Constantin, boier vechi şi domn creştin, şi cei patru fii ai săi şi ginerele său au trecut în rîndul sfinţilor în chiar clipa în care de bună voia lor şi-au pus capetele pe butuc, mărturisind cu viaţa lor pe Iisus Hristos-Domnul nostru, după cum ne-a încredinţat chiar El: „Tot cel ce mă va mărturisi pe mine înaintea oamenilor, mărturisi-l-voi şi eu pe el înaintea Tatălui meu" (Matei 10, 32). Spre a fi cît mai bine cunoscuţi obştei, Centrul arhiepiscopesc din Sibiu a tipărit într-un tiraj de masă o broşură intitulată: *„Viaţa şi pătimirea Sf. Constantin Brâncoveanu*", care poate fi procurată din librăria eparhială din Sibiu.

Din acest motiv, sîmbătă, 15 august 1992, la Sf. Mănăstire Brâncoveanu de la Sîmbăta de Sus a avut loc nu numai hramul Adormirea Maicii Domnului, ci şi proclamarea canonizării Sfinţilor martiri Constantin Brâncoveanu şi fiii săi: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei şi ginerele său Ianache, prezenţi fiind încă din ajun Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, P.C. prof. M. Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, P.C. arhid. prof. C. Voicu, P.C. vicar A. Răduleţ, P. Cuv. arhim. D. Dan, P.C. consilieri Gh. Papuc şi E. Oancea ş.a.

În seara praznicului, la altarul din pădure s-a săvîrşit slujba vecerniei, în cadrul căreia cuvînt de învăţătură a rostit P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*, după care s-a oficiat Prohodul Maicii Domnului, pînă tîrziu în noapte, timp în care sute de credincioşi s-au mărturisit spre a se putea împărtăşi la Sf. Liturghie de a doua zi.

Sîmbătă, ziua praznicului, tot la altarul din pădure s-a săvîrşit slujba utreniei şi sfinţirea apei, după care Î.P.S. Miropolit Antonie şi P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşnul, înconjuraţi de peste 20 de preoţi şi diaconi în frunte cu P. Cuv. arhim. Veniamin Tohăneanu, starеţul sf. mănăstiri, au săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, cu participarea a mai multor mii de credincioşi veniţi din toate colţurile ţării.

Răspunsurile au fost date de corul bis. Buna Vestire din Braşov, condus de dl. Lucian Ghorghe, precum şi de obştea mare a credincioşilor.

La momentul cuvenit a fost hirotonit întru ierodiacon Tepeş Ghelasie, din obştea mănăstirii.

La priceasnă a predicat P. Cuv. arhim. *T. Părăian*, care a zăbovit asupra înţelesului praznicului Adormirii Maicii Domnului.

După otpust, P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul* a citit Tomusul sinodal de canonizare a Sf. voievod Constantin Brâncoveanu şi a celor împreună cu el, după care Î.P.S. Mitropolit Antonie a rostit rugăciunea de sfinţire a icoanei sfinţilor martiri Brâncoveni, executată pe sticlă de ierodiaconul *Calinic Morar* şi pe care Î.P.S. Sa a prezentat-o credincioşilor. În timp ce au fost intonate troparul şi condacul sfinţilor martiri Brâncoveni, întregul sobor preoţesc s-a închinat la icoana acestora.

În continuare, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a rostit un amplu cuvînt de învăţătură, în care, după ce a exprimat bucuria întregii obşti creştineşti româneşti pentru actul canonizării Sfinţilor Brâncoveni, a specificat condiţiile care trebuiesc întrunite pentru canonizarea cuiva, între ele: credinţa dreaptă, martirajul, trăirea unei vieţi religios-morale desăvîrşite, săvîrşirea unor minuni.

În continuare, Î.P.S. Sa a prezentat viaţa şi lucrarea Sf. Voievod Constantin Brâncoveau, care a intrat în istorie nu numai prin martirajul său, ci şi prn lunga perioadă de pace asigurată Ţării Româneşti, prin construcţiile, stilul său arhitectonic, prin tipăriturile şi sprijinul acordat şi altor Biserici Ortodoxe, la loc de seamă numărîndu-se traducerea şi tipărirea Sf. Scripturi „în cea mai frumoasă limbă română", specificîndu-se şi alte temeiuri care au îndreptăţit actul sinodal de canonizare.

În partea a doua a cuvîntării, Î.P.S. Mitropolit Antonie a zăbovit asupra unor învăţături de credinţă şi morală, ca de pildă: Dumnezeu este cu noi şi la bine şi la rău; Dumnezeu este drept chiar şi cînd ni se pare că nu este drept ş.a., pe care le-a ilustrat cu unele ziditoare istorioare, încheind cu o seamă de sfaturi practice şi cu rugăciunea: „Sfinţilor martiri Brâncoveni, rugaţi-vă pentru noi şi ocrotiţi România".

În continuare, la altarul din pădure un sobor de preoţi în frunte cu P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Taină a Maslului, iar Î.P.S. Mitropolit Antonie cu ceilalţi preoţi, în dangănul duios al clopotelor, s-au deplasat la biserica veche a mănăstirii, la care s-au făcut lucrări de reparaţii capitale şi de restaurare a picturii, unele porţiuni chiar de pictură originală, care a rezistat intemperiilor, ploilor, zăpezii, vînturilor etc., cît timp biserica a stat părăsită după dărîmarea ei parţială de tunurile imperialilor catolici, la anul1785.

După aceste lucrări, Î.P.S. Mitropolit Antonie a resfinţit biserica menţionată, unde a fost aşezată şi icoana Sfinţilor Brâncoveni, cu ale căror rugăciuni, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne şi ne mîntuieşte pe noi.

P.

Klaus Schatz, **Der päpstliche Primat. Seine Gesichte von den Ursprüngen bis zur Gegenwart** (Primatul papal. Istoria lui de la origini pînă în prezent), Würzburg, 1990, 231 p.

Cartea de mai sus, publicată de preotul iezuit Klaus Schatz, profesor la Facultatea Filozoficoteologică „Sankt Georgen" din Frankfurt/Main, s-a bucurat de o bună primire în rîndul teologilor romano catolici. Într-o recenzie se specifica chiar că „această carte necesară ar trebui să constituie lectură obligatorie pentru toţi catolicii fundamentalişti, care se îndoiesc de istoricitatea Bisericii", căci ea „poate să-l şocheze numai pe acel care nu ghiceşte istoric" (R. Zinnhobler, *Theol.-Prak. Quartalschrift*, 1991, nr. 1, p. 96).

Tocmai pentru că vrem să gîndim istoric, trebuie să spunem că pe noi cartea nu ne-a şocat. Ba chiar ne-a dezamăgit încă din primele rînduri, căci autorul dovedeşte o atitudine anti-ecumenistă atunci cînd afirmă că „primatul este un element de structură al conştiinţei Bisericii catolice, care *nu stă la dispoziţia discuţiilor ecumenice*, şi fără de care o comunitate bisericească nu este posibilă" (p. 9). Cu alte cuvinte primatul papal este un „tabu", o învăţătură despre care nu putem discuta, ci în care trebuie să credem fără nici o „cercetare"! Este cel puţin interesantă această afirmaţie, prin care, indirect, învăţătura despre primatul papal este ridicată deasupra tuturor învăţăturilor Bisericii, ca cele despre Botez, Mirungere, Euharistie, Preoţie, ce îşi „permit" să se găsească pe agenda dialogului oficial dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică.

Cartea de faţă a mai fost primită cu succes şi datorită faptului că este prima istorie a primatului papal. Istorii ale papalităţii s-au mai scris, dar nici una n-a avut ca idee centrală, ideea primatului papal (cu excepţia doar a istoriei în două volume a lui Erich Caspar (1930—1933), dar care nu cuprinde decît primele opt secole creştine).

Cuprinsul cărţii care trezeşte mari aşteptări (dar şi mari dezamăgiri!) este structurat astfel: 1. DEZVOLTAREA PRIMATULUI ÎN PRIMELE CINCI SECOLE (subcapitole: Importanţa religios-spirituală a Bisericii romane; Roma ca loc al tradiţiei privilegiate; Roma ca centru al comuniunii); 2. FUNCŢIA DIFERENŢIATĂ A UNITĂŢII ÎNTRE RĂSĂRIT ŞI APUS (Primat şi structuri împărato-imperialo-bisericeşti între sec. 5—9); 3. PAPALITATEA, CAPUL BISERICII ŞI CREŞTINĂTĂŢII MEDIEVALE (Treptele ideii primatului; Primatul în raport cu conciliile şi episcopii); 4. PRIMATUL CA PUNCT AL IDENTITĂŢII CONFESIONALE. Volumul se încheie cu cîteva texte, o listă de prescurtări (care îşi găsea locul mai potrivit la începutul cărţii) şi un registru.

De la bun început trebuie să spunem că ne-a surprins termenul de „dezvoltare" a primatului papal, folosit de autor, căci:

1) dacă acceptăm că primatul papal s-a dezvoltat în Biserică, atunci înseamnă că el este un produs istoric, adică este de instituire bisericească şi nu are absolut nimic comun cu vreun „drept divin" sau „drept petrin";

2) iar dacă acceptăm că primatul papal vine de la Hristos, că este de „drept divin", atunci nu mai putem vorbi de o dezvoltare istorică (eventual, cel mult, de o dezvoltare în formă, nicidecum în conţinut), căci o instituţie divină se primeşte de la Hristos şi nu apare în timp.

Este clar că ne aflăm, aşadar, în faţa unui paradox ce străbate întreaga carte a lui Klaus Schatz.

Fără a aduce vreo limpezire în acest sens, autorul încearcă, în continuare, să demonstreze existenţa primatului papal în primele secole, pornind de la întîietatea de onoare a Bisericii Romei din acea perioadă. Pe lîngă faptul că această aşa-zisă demonstraţie este foarte „subţire" (se foloseşte doar de mărturiile a şase scriitori bisericeşti răsăriteni pentru a perioadă mai lungă de cinci secole!), este şi nesatisfăcătoare. Nimeni nu pune la îndoială faptul că Biserica din capitala Imperiului Roman de atunci se bucura de o onoare deosebită, iar în toate mărturiile menţionate de autor nu se vorbeşte nicăieri de „papa Romei", ci de „Biserica Romei". Aşadar ,de unde şi pînă unde această identitate falsă între „Biserica Romei" şi „papa Romei"? Ba mai mult, mărturiile citate de autor vorbesc de faptul că onoarea Bisericii Romei se bazează pe martiriul Apostolilor Petru şi Pavel, de aceea ne întrebăm: de ce se susţine că primatul papal se bazează numai pe un aşa-zis „drept petrin" şi nu şi pe un „drept paulin"?

Este total surprinzătoare părerea autorului faţă de Constantin cel Mare, susţinînd că politica acestuia a dus la instituţionalizarea Bisericii, la „regionalizare" şi „autonomie" care au „ameninţat" unitatea Bisericii primare (p. 37). Este clar că autorul îmbrăţişează teoriile protestante, prin care Constantin cel Mare a denaturat creştinismul, din simplul motiv că în timpul lui nu s-a putut observa nici cel mai mic semn de existenţă al vreunui primat papal. Şi atunci, concluzia stupidă a autorului: falsă nu este învăţătura despre primatul papal, ci politica lui Constantin!?

Din acelaşi motiv, autorul nu aminteşte *absolut* nimic despre Sinoadele ecumenice, singurele organe prin care ar fi trebuit să se evidenţieze cel mai bine o aşazisă jurisdicţie universală a episcopului Romei. Cu toate acestea autorul nu ezită să afirme că „controversele Bisericii ecumenice, în special cele privitoare la credinţă, numai în unitate cu scaunul roman şi nu fără el, au putut fi rezolvate definitiv" (p. 81). Oare aşa să fi fost şi la Sinodul VI ecumenic cînd, printr-un canon, papa Honorius al Romei a fost condamnat de erezie?

Şi la fel cum autorul a procedat cu Constantin cel Mare, la fel procedează şi cu Sinoadele ecumenice: dacă ele nu aduc dovezi primatului papal, atunci ele aduc „denaturări"!? O astfel de „denaturare", afirmă autorul, s-a întîmplat la Sinodul IV ecumenic de la Calcedon cînd, prin canonul 28 (prin care s-a acordat scaunului Romei numai un primat de onoare), s-a impus „principiul împărato-imperialo-bisericesc" (p. 64) în detrimentul „principiului petrinic"!?

După părerea autorului, la Conciliul I Vatican (1870) nu s-a dogmatizat altceva decît ceea ce exista în practica Bisericii. Legat de infailibilitate afirmă că formulările ex-catedra ale papei sînt infailibile „prin ele însele şi nu prin consimţămîntul Bisericii" (p. 146). Dar atunci, ne întrebăm, ce legătură au ele cu infailibilitatea papei, căci după definiţia de mai sus orice creştin poate fi infailibil?

Definiţia primatului papal la Conciliul I Vatican, apare autorului ca „un răspuns semnificativ, ce poate fi susţinut în faţa istoriei" (p. 209) la problema realizării şi păstrării unităţii Bisericii. Această afirmaţie este negată de însăşi istoria Bisericii, căci în cel de-al doilea mileniu creştin s-au născut noi Biserici creştine ca Biserica Anglicană, Biserica Protestantă, Biserica Veche-Catolică, Biserica Unită, toate avînd ca motiv principal de dezbinare învăţătura despre primatul papal. Cum se poate susţine deci, „în faţa istoriei", că învăţătura despre primatul papal a asigurat şi nu a ameninţat unitatea Bisericii?

Cu această întrebare de la care se aşteaptă un răspuns şi care stă în faţa dialogului teologic ortodox-romano-catolic, încheiem şi observaţiile noastre critice, care de-altfel pot continua.

Din punct de vedere ortodox, cartea teologului Klaus Schatz, constituie, aşadar, nu numai o noutate editorială, ci şi o noutate în argumentarea ce se vrea teologică şi istorică. De aceea trebuie să subliniem că argumentele acceptate de noi au nevoie de logică şi nu de paginaţie. Vorba latinului „non multa, sed multum"!

Asist. Irimie Marga

In memoriam

† ARGATU VASILE VALERIAN student, anul IV

S-au împlinit patru săptămîni de cînd cu sufletele pline de durere am condus pe ultimul drum pe colegul şi prietenul nostru VASILE ARGATU, student în anul IV, la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

S-a născut în data de 23 septembrie 1967, în localitatea Vascău, judeţul BIHOR, unde tatăl său era preot.

Tatăl Vasile şi mama Floarea l-au crescut, ca şi pe ceilalţi 14 copii ai lor, cu dragoste, frică de Dumnezeu, în legea noastră strămoşească şi românească.

A fost al 8-lea copil dintre cei 15 fraţi, cîţi erau pînă în data de 3 august 1992, cînd în urma unui tragic eveniment şi-a găsit sfîrşitul în apele Siretului, aproape de oraşul Cernăuţi, ape care numai peste două săptămîni vor suprima viaţa unui alt coleg, moldovean şi el (Neculai Nanu), mort în împrejurări aproape identice.

Ştirea neaşteptată a morţii lui a îndoliat inimile părinţilor, fraţilor, rudelor, colegilor şi ale tuturor celor ce l-au cunoscut.

Cuvintele nu pot exprima îndeajuns noblеţea sufletească a colegului nostru Vasile V. Argatu. A fost încălzit permanent de spiritul de jertfă pentru credinţa sa, pentru ţelurile ce-l animau. S-a afirmat prin muncă, multă muncă pe cîmpul lui Hristos. L-au caracterizat modestia, postul, rugăciunea, setea de bine şi adevăr.

Sufletul său deschis, chipul blînd, dragostea cu care se apropia de toţi oamenii, vor rămîne pururea în memoria colegilor săi din anul IV.

Este dorinţa oricărui tînăr de vîrsta lui să-şi întemeieze o familie. Şi-a propus să facă şi el acest lucru în data de 18 octombrie a.c., dar n-a mai apucat să-şi împlinească acest gînd.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească în pace, iar celor rămaşi cu inimile pline de întristare să le dea pace şi binecuvîntare.

Pr. Deac Gheorghe
student anul IV

SF. MITROPOLIE A OLTENIEI
Protoieria Dr.-Turnu Severin, nr. 2410/1992

COMUNICAT

Deoarece în ultima vreme în unele publicaţii precum „Tineretul liber", „Totuşi iubirea", „Iniractorul" ş.a. se desfăşoară o campanie organizată de denigrare a Bisericii Ortodoxe Române în general şi a preoţimii mehedinţene în special, protoieria Drobeta-Tr. Severin ia atitudine şi face următoarele precizări:

1. În săptămînalul „Iniractorul", de-a lungul cîtorva săptămîni, un redactor al acestuia, G. Bănică, înscenează un interviu cu un personaj straniu aflat în detenţie, pasămite ieromonah, care face tot felul de declaraţii calomnioase şi obscene la adresa Bisericii Ortodoxe Române, mănăstirilor ortodoxe, şcolilor teologice, preoţilor, călugărilor, ierarhilor etc. Serialul respectiv continuă campania de denigrare de acest tip declanşată de „Tineretul liber" încă din toamna anului trecut.

Facem precizarea că Mînăstirea „Sf. Ana" de la Orşova, ctitorie a lui Pamfil Şeicaru, nu a fost niciodată mînăstire de călugări, nu a avut niciodată staret sau călugăr cu numele Stoica Emilian. La mînăstire nu a funcţionat niciodată seminar teologic. Nu este cunoscut pe raza judeţului Mehedinţi preotul sau teologul Emilian Stoica. Cît priveşte sfînta mănăstire, menţionăm că s-a petrecut o adevărată tragedie cu dînsa, începînd din 1939/1940. A fost transformată de puterea comunistă în cîrciumă, iar după Revoluţia din 1989 a fost retrocedată Bisericii Ortodoxe Române şi resfinţită. În prezent funcţionează ca mănăstire de măicuţe, cu un număr de 11 vieţuitoare.

2. În săptămînalul „Totuşi iubirea", sub titlul Scoateţi porcul din altar, *Valeriu Armeanu îl calomniază şi batjocoreşte pe preotul Alexandru Stănciulescu-Bîrda. Facem precizarea că preotul Stănciulescu-Bîrda şi-a făcut datoria de preot, luînd poziţie în presa locală faţă de publicaţiile lui Valeriu Armeanu, care cuprindeau bancuri despre preoţi, evrei, olteni, nebuni etc. Bancurile respective, scrise într-un limbaj pornografic, stîrnesc orice principiu moral, fapt care a dus şi la emiterea unei decizii din partea primăriei municipale de interzicere a tipăririi şi difuzării publicaţiilor respective. Asemenea preotului Stănciulescu, au luat atitudine şi alţi intelectuali şi oameni de bine din judeţul nostru, faţă de care, drept răzbunare, V. Armeanu a început o adevărată campanie de denigrare în publicaţia menţionată.*

Cele două cazuri descrise mai sus cad sub incidenţa codului penal fiind calomnii nefondate, menite să discrediteze în mod grosolan o instituţie cu vechi tradiţii în spiritualitatea românească. Considerăm că nu sînt străine de aceste manevre obscure anumite cercuri oculte, probabil de sorginte resurecţionist-comunistă, reprofilate economic, direct interesate să discrediteze monahismul, preoţia, ierarhia şi Biserica Ortodoxă Română în general, slujind prin aceasta multiple interese total antinaţionale şi imorale. Întrebarea firească ce ne-o punem noi şi, fără îndoială, orice cititor de bună credinţă este aceasta: manevrele respective sînt rezultatul unei criminale inconştienţe, ori se urmăresc unele scopuri oculte?

Este regretabil că o parte a opiniei publice este indusă în eroare de asemenea manevre, iar publicaţiile respective îşi fac un titlu de glorie din publicarea acestor materiale.

Protopop,
Pr. Grigore PETRESCU

Secretar,
Pr. Stelian ZOICAN

„DOAMNE, LA CINE NE VOM DUCE?"

(Ioan 6, 68)

După cum știm, primele trei Evanghelii se mai numesc și „sinoptice", pentru că, în descrierea petrecerii printre noi oamenii a Fiului lui Dumnezeu întrupat — Mîntuitorul Iisus Hristos, Sfinții Matei, Marcu și Luca urmează cam același plan, istorisesc cam aceleași fapte și cam în același stil. Nu așa face însă Sf. Apostol și Evanghelist Ioan în Evanghelia sa, care de altfel este scrisă mult mai tîrziu și anume către sfîrșitul sec. I și care merge „mai la adînc", adică mai în inima, mai în miezul, mai în esența învățăturii și faptelor Mîntuitorului Iisus Hristos, a cărui dumnezeire își propune în chip special s-o dovedească, după cum însuși mărturisește: *„Acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Fiul lui Dumnezeu și, crezînd, să aveți viață întru numele lui"* (Ioan 20, 31). Din acest motiv Sf. Evanghelist Ioan este supranumit și Teologul, adică Cuvîntătorul de Dumnezeu, iar în iconografia Bisericii noastre alături de el este zugrăvit și un vultur, ceea ce vrea să simbolizeze înălțimea ideilor din Evanghelia Sa.

Spre deosebire de sinoptici, în Evanghelia după Ioan, Iisus Domnul călătorește mai puțin și vorbește, învață mai mult. Așa se explică faptul că, între altele, aici este abordată încă cu mult înainte de instituirea ei, la Cina cea de Taină, *Sf. Euharistie*, în Evanghelia după Ioan, Iisus-Domnul nostru ne spune nu numai: *„Eu sînt lumina lumii"* (Ioan 8, 12); *„Eu sînt învierea și viața"* (Ioan 11, 25); *„Eu sînt calea, adevărul și viața"* (Ioan 14, 6); ci și: *„Eu sînt pîinea vieții"* (Ioan 6, 48); *„De nu veți mînca trupul Fiului Omului și nu veți bea sîngele lui, nu veți avea viață întru voi"* (Ioan 6, 53); *„Căci trupul meu este cu adevărat mîncare și sîngele meu cu adevărat băutură"* (Ioan 6, 55).

Pe lîngă cei doisprezece Apostoli, Mîntuitorul era însoțit și de o seamă de alți ucenici, mai mult sau mai puțin apropiați. La auzul cuvintelor de mai sus, al căror sens duhovnicesc, spiritual, nu l-au înțeles, asemenea lui Nicodim, cînd i s-a vorbit de a doua naștere, unii dintre acești ucenici „au zis: *Grele sînt cuvintele acestea, cine poate să le asculte?"* (Ioan 6, 60), din care motiv mulți l-au și părăsit, întorcîndu-se la ale lor.

Scena se pare că a produs o oarecare neliniște, poate chiar tulburare în anturajul sau echipajul Mîntuitorului, căci Sf. Evanghelist Ioan ne spune: „Deci a zis Iisus celor doisprezece: Nu cumva vreți să vă duceți și voi?" (Ioan 6, 67), cu alte cuvinte: Nu cumva doriți să mă părăsiți și voi, să abandonați și voi drumul pe care v-ați pornit? — întrebare la care, în numele Sf. Apostoli, Sf. Apostol Petru răspunde: *„Doamne, la cine ne vom duce?"* Spus altfel: Doamne, încotro s-o apucăm, pe cine să urmăm, ce cale să luăm, cui să ne adresăm? Noi nu avem de gînd să te părăsim, pentru că, motivează mai departe Sf. Apostol Petru: *„Tu ai cuvintele vieții celei veșnice"* (Ioan 6, 68). Așadar, Tu ne spui ce este Dincolo, Tu ne descoperi pe Creator și voia Lui pentru noi, Tu ne înveți cine sîntem, ce reprezentăm, dar mai ales care este destinul nostru în veșnicie, pentru că, motivează mai departe Sf. Apostol Petru în numele tuturor: *„Noi am cunoscut și am crezut că Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu"* (Ioan 6, 69).

Se spune adesea că Evanghelia este viață, viață generatoare de mai multă viață, astfel că și în scena de mai sus se oglindesc fidel și realități de astăzi, ea fiind extrem de grăitoare și pentru zilele noastre. Și astăzi unor confrați de-ai noștri, care nu prea au stat în preajma bisericii și cărora trebuie să le acordăm înțelegerea și dragostea noastră, cuprinzîndu-i și în rugăciunile noastre, cuvintele Bisericii, poruncile ei morale și unele învățături dogmatice ale ei li se par „grele", ca oarecînd unor ucenici ai Domnului din textul mai sus arătat, motivînd în acest fel neurmarea lor. Unora dintre aceștia Iisus-Domnul nostru le-ar putea repeta cuvintele rostite fariseilor de altă dată: *„Cuvîntul meu nu încape în voi"* (Ioan 8, 37). Ne permitem totuși a aduce în atenția acestora episodul cu Nicodim, om de vază al vremii, care, deși în prima fază a înțeles și el literal cuvintele Domnului, referitoare la „nașterea a doua", s-a atașat mai mult Mîntuitorului, apărîndu-l pe față înaintea sinedriului care îi aduceau învinuiri închipuite.

Pe de altă parte, sîntem asaltați de o seamă de așa-ziși „evangheliști" și „propovăduitori" de tot felul, ba chiar și unii „vindecători", și alți „prooroci mincinoși" (Matei 24, 24), veniți din toată lumea, care adună oamenii pe stadioane, în săli de spectacole, sau dînd buzna pur și simplu prin casele oamenilor, propunîndu-le o altă credință, uneori un alt Hristos, ba chiar credințe păgîne, încît parcă trăim spusele Domnului Iisus: „Mulți vor veni întru numele meu, zicînd: *Eu sînt Hristosul și pe mulți vor înșela"* (Matei 24, 5). Într-adevăr, unii dintre noi se și lasă înșelați, furați de vorbele mieroase ale acestor propovăduitori, ca să nu spunem și de „darurile" lor, care adesea vestesc un Hristos mult subțiat de însușirile Sale divine, un Iisus mai mult făcător de minuni, un Hristos care începe să semene tot mai puțin cu Iisus-Domnul cel cunoscut din Evanghelii și Tradiția Bisericii — „lumină din lumină și Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat" — care ne inspiră evlavie și putere și măreție, trezindu-ne totodată conștiința păcătoșeniei, ca oarecînd pescarului Petru, cînd a zis: „Ieși de la mine, Doamne, că sînt om păcătos!" (Luca 5, 8).

În fața acestor valuri, acestor tentații, acestor ispite, acestor chemări: Aici este Hristos, ba aici ș.a..m.d., ca și cînd s-ar fi împărțit Hristos, ceea ce îl scandalizase cîndva și pe Sf. Apostol Pavel, de bună seamă că unii frați de-ai noștri își pun cinstit și pe drept întrebarea: *Doamne, la cine ne vom duce? Cui să dăm ascultare? Pe cine să urmăm? Unde-i adevărul?*

Răspunsul nu este desigur altul decît cel dat de Sf. Apostoli acum aproape două mii de ani și, după ei, de Sf. Biserică, în care învățătura și chipul real al Mîntuitorului au rămas neștirbite și cu putere mîntuitoare, pe care l-am simțit corect, în chip drept ca Dumnezeu adevărat și om adevărat, cu care ne-am născut ca neam și cu care ne naștem ca ființe individuale și trecătoare, încît putem spune cu poetul, oricui ne face silă într-un fel sau altul: *„Iar noi locului ne ținem / Cum am fost, așa rămînem"*. Biserica, ai cărei fiii sîntem, nu și-a permis niciodată să se joace cu numele lui Iisus Hristos-Domnul nostru, să fie interpretat pe scenă și amestecat în jocuri de copii, sau în alt fel să fie luat în deșert numele Său. Pe cel ce a zis: *„Eu sînt Alfa și Omega, începutul și sfîrșitul"* (Apoc. 1, 8), că *„fără mine nu puteți face nimic"* (Ioan 15, 5), că *„nimeni nu vine la Tatăl decît numai prin mine"* (Ioan 14, 6), că nu ne este *„dat alt nume sub soare întru care să ne mîntuim"* (F. Ap. 4, 12), că *„Dumnezeu ne-a dat viață veșnică și această viață veșnică întru Fiul Lui este"* (I Ioan 5, 19) — nu-l putem implica simplist în viața noastră, nu-l putem copia cum se îndrăznește a se încerca, ci trebuie să ne adîncim în viața Lui, așa cum ne-a arătat-o ca Dumnezeu și om, în spiritul învățăturii Lui dătătoare de viață, ceea ce înseamnă o permanentă „înnoire a minții", adică cunoașterea și trăirea clipă de clipă a „voii lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvîrșit" (Rom. 12, 2). Sf. Apostol Pavel ne spune limpede: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine" (Gal. 2, 20).

Rămînînd fideli Bisericii care, duhovnicește, ne duce de mînă ca o mamă bună de două mii de ani, care și-a pus pecetea pe ceea ce M. Vulcănescu a definit atît de potrivit: „Dimensiunea românească a existenței", credem că este necesar să spunem nu numai cînd ne împărtășim, ci în fiecare zi: „Cred Doamne și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, care ai venit în lume să mîntuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu". Avînd această conștiință, să ne impunem un mod cu adevărat creștin de gîndire și viețuire în lume.

Pr. Gh. Papuc

Sfinții martiri binecredinciosul voievod Constantin Brâncoveanu și fiii săi Constantin, Ștefan, Radu și Matei și sfetnicul Ianache

Duminică 16 august a.c. au avut loc la Mînăstirea Hurezi, jud. Vîlcea, ctitoria voievodului Constantin Brâncoveanu, festivitățile prilejuite de proclamarea solemnă a cultului Sfinților Martiri brâncoveni: Voievodul Constantin Brâncoveanu cu cei patru fii ai săi Matei, Radu, Ștefan și Constantin și sfetnicul Ianache.

Tot cu acest prilej a fost proclamată solemn și canonizarea cuviosului Antonie de la Schitul Iezerul-Vîlcii.

Sf. Liturghie la care a participat o imensă mulțime de credincioși a fost oficiată în aer liber, de un ales sobor de arhierei, preoți și diaconi în frunte cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României. Din sobor au făcut parte Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, Î.P.S. Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, P.S. Gherasim Cristea, episcopul Rîmnicului, P.S. Calinic Argatu, Episcopul Argeșului, P.S. Roman Ialomițeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.S. Dr. Damaschin Severineanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Craiovei, P.S. Dr. Casian Gălățeanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Dunării de Jos, P.S. Emilian Arădeanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, și P.S. Irineu Slătineanul, Episcop-vicar al Episcopiei Rîmnicului.

După citirea Sf. Evanghelii Î.P.S. Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei a tîlcuit celor prezenți pericopa evanghelică a duminicii.

La priceasnă Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a rostit un ales cuvînt de învățătură legat de viața și martiriul Sfinților brâncoveni, care se publică mai jos.

Tomosul Sinodal de canonizare a fost citit de către P.S. Irineu Slătineanu, Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului.

După rugăciunea de sfințire a icoanelor și prezentarea lor poporului a luat cuvîntul P.F. Patriarh Teoctist care a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

Episcopia Rîmnicului a oferit apoi o agapă frățească.

Visarion BALȚAT

Sfîntul martir Constantin Brâncoveanu, domnitor în Țara Românească între 1688—1714, a fost unul din marii domnitori ai românilor, rămas în amintirea tuturor generațiilor ca:

Brâncoveanu Constantin,
Boier vechi și domn creștin.

Așa l-a cîntat poporul în baladă, cinstindu-i neamul de viță veche și faptul că s-a arătat în toată viața lui, pînă la moarte, a fi bun creștin, ortodox cu credința și cu fapta.

S-a născut în localitatea Brâncoveni din părțile Romanațiului și a avut printre strămoșii după tată pe Matei Basarab (domn, 1632—1654), ctitor de biserici și mînăstiri, iar după mamă era nepot al lui Șerban Cantacuzino.

Din pruncie rămînînd fără tată, a fost crescut în frica lui Dumnezeu de mama sa Stanca și de unchiul său, învățatul stolnic Constantin Cantacuzino. Aceștia i-au dat o bună educație religioasă, iar stolnicul i-a fost îndrumător bun în dobîndirea unei culturi cum puțini o puteau avea în vremea aceea.

La moartea voievodului Șerban Cantacuzino în 29 de zile ale lunii octombrie 1688, boierii și toți dregătorii țării l-au rugat pe Constantin Brâncoveanu să primească domnia. Au trebuit să stăruiască mult, pentru că Brâncoveanu spunea într-una că-i este deajuns ceea ce este și ceea ce i-a dat Dumnezeu. Numai cînd i-au spus că este vrerea Țării ca el s-o apere de dușmani, să-i apere credința și să-i asigure liniștea și pacea, atunci a primit.

A fost uns domn de către Mitropolitul Țării, Teodosie.

Cel dintîi lucru pe care l-a făcut, a fost să continue tipărirea Bibliei de la București (1688), prima Biblie completă în românește, în cea mai frumoasă limbă românească, pe înțelesul tuturor românilor din Țara Românească, din Dobrogea, din Oltenia, din Moldova, din Banat și din Ardeal, Crișana și Maramureș. Pînă în zilele noastre oricine o poate citi și înțelege și, în cea mai mare parte, traducătorii mai noi au menținut limba ca un fagure de miere, cu miros de bună mireasmă duhovnicească și cu grai de vechi cazanii, a Bibliei de la București.

Binecredinciosul voievod Constantin Brâncoveanu și-a rînduit domnia cu multă înțelepciune, așa încît pe pămîntul țării, în toată domnia lui de 25 de ani, Țara n-a cunoscut război, deși era înconjurat de trei imperii care îl dușmăneau, cel rusesc, cel turcesc și cel nemțesc. Cu mult tact a știut să apere Țara de toți și, în felul acesta, au înflorit în Țară credința, prin ridicare de lăcașuri de închinăciune, și cultura, prin tipărirea de multe cărți, mai ales religioase. De la dînsul au rămas edificii frumoase în „stil brâncovenesc" la Mogoșoaia, la Buzău la episcopie, la Mînăstirea Sîmbăta, acestea două din urmă recent restaurate.

A fost contemporan cu Sfîntul mitropolit martir Antim Ivireanul, mare predicator și întemeietor de tipografii.

Precum Binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfînt în Moldova, tot așa și Binecredinciosul voievod Constantin Brâncoveanu a zidit multe biserici și mînăstiri frumoase spre slava lui Dumnezeu. Astfel sînt: mînăstirea Hurezi din Oltenia, mînăstirea de la Sîmbăta de Sus din părțile Făgărașilor, o biserică în Făgăraș, o biserică în Rîmnicul-Sărat și biserica Sf. Gheorghe din București. Alte biserici a zidit la Brâncoveanu, Surpatele, Viforîta ș. a.

A trimis cărți de cult tipărite la București sau la Snagov, și tipografi și tipografii în părțile Arabiei, Siriei și Caucazului. A ajutat mînăstirea Sf. Ecaterina din Muntele Sinai și Patriarhiile și mînăstirile din Orient, din Grecia, și de la Muntele Athos, căzute sub stăpînire turcească. A apărat ortodoxia ardeleană, scoțîndu-l din închisoare pe Sfîntul mitropolit Sava Brancovici, închis pentru că n-a vrut să treacă la calvinism. A dat moșia Merișanilor mitropolitului Atanasie al Ardealului, ca să nu se lase ispitit de daruri catolice și să părăsească ortodoxia.

Dar iată că vechii lui dușmani, turcii, s-au supărat pe el că nu li se supunea și, scrie cronicarul: „Se întîmplă deci că în Săptămîna Patimilor, în anul de la Hristos 1714, a trimis sultanul turcilor Ahmed al III-lea, mulțime de ostași de l-au luat pe Constantin Vodă cu fiii și ginerii săi și în jalea tuturor locuitorilor orașului București l-au dus la Înalta Poartă. Aici creștinul voievod și fiul său cel mare au fost chinuiți cumplit de către necredincioși vreme de patru luni, fiind supuși la amarnice suferințe".

În cele din urmă au fost arestați toții copiii lui Constantin Brâncoveanu și ginerele său Ianache, și închiși la Edicule, închisoarea cu 7 turnuri din Constantinopol. Toți au fost condamnați la moarte, ca să nu mai rămînă parte bărbătească din neamul domnitorului. Li s-a propus să treacă la mahomedanism ca să-și salveze viețile, căci așa era legea lor turcească: dacă un condamnat la moarte creștin primea să treacă la mahomedanism, era iertat de condamnare.

Tradiția ne spune că cel mai mic dintre copii, Matei, înfricoșat, ar fi fost ispitit să se turcească.

— Fiul meu drag, i-a spus Constantin Brâncoveanu, nu vei putea trăi cu rușinea de a-ți fi trădat și credința și neamul! La ce bun să-ți salvezi o astfel de viață? Ești fiu de domn creștin. Păstrează-ți rangul ca să nu rîdă păgînii de tine și de Mîntuitorul Hristos.

— Iartă-mă tată, a zis copilul și s-a dus cu demnitate spre butucul pe care și-a așezat gîtul, iar călăul i-a tăiat capul.

Au urmat la tăiere ceilalți copii, Radu, Ștefan și Constantin și Ianache sfetnicul, care ținea pe una din fetele sale, ultimul fiind tăiat capul domnitorului, ținut ultimul anume ca să vadă și să sufere întreaga groază a uciderii celor dragi ai săi. Toți au murit pentru că n-au acceptat să se lepede de credința lor ortodoxă. Așa au devenit martori ai lui Hristos, martiri și sfinți.

Acestea s-au petrecut în ziua praznicului Adormirii Maicii Domnului, la 15 august 1714, cînd domnitorul împlinea 60 de ani, iar doamna Marica ar fi trebuit să-și serbeze ziua numelui. Necredincioșii au aruncat trupurile martirilor în mare. Creștinii din Constantinopol le-au pescuit și le-au îngropat în insula Halki, în biserica mînăstirii Maicii Domnului.

Doamna Marica a adus pe ascuns osemintele domnitorului la București și le-a înmormîntat în biserica Sf. Gheorghe, ctitoria sa, însemnînd aceasta pe candela de argint de deasupra mormîntului. Pe piatra de pe mormînt nu era scris nimic, pentru ca turcii să nu afle și să nu profaneze mormîntul.

Candela arde și astăzi acolo, luminînd amintirea Voievodului martir Constantin Brâncoveanu, a fiilor săi martiri Constantin, Ștefan, Radu și Matei și a sfetnicului martir Ianache, creștini ortodocși nevinovați, căzuți sub urgia păgînului nedrept și ucigaș. Sultanul Ahmed al III-lea a asitat el însuși la tăierea capetelor lor, ca la un spectacol, la care a invitat și pe unii ambasadori ai țărilor occidentale care, spre rușinea lor, au acceptat să participe la o asemenea execuție monstruoasă.

Cei șase martiri au fost canonizați de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la 20 iunie 1992, iar pomenirea lor va fi în fiecare an la 16 august, a doua zi după praznicul Adormirii Maicii Domnului. Așa vor fi înscriși în Calendarul ortodox.

Mîntuitorul primește rugăciunile celor care L-au mărturisit cu prețul vieții în fața oamenilor, potrivit cu însăși promisiunea Sa: „Tot cel ce Mă va mărturisi pe Mine înaintea oamenilor, pe acela și Fiul Omului îl va mărturisi înaintea îngerilor lui Dumnezeu" (Lc. 12, 8).

Cu ale lor sfinte rugăciuni Doamne Iisuse Hristoase miluiește-ne și ne mîntuiește pe noi.

Sfinților martiri Brâncoveni, rugați-vă pentru noi și ocrotiți România. Amin.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

TROPARUL ȘI CONDACUL SFINȚILOR MARTIRI BINECREDINCIOSUL VOIEVOD CONSTANTIN BRÂNCOVEANU ȘI FIII SĂI CONSTANTIN, ȘTEFAN, RADU ȘI MATEI ȘI ALE SFETNICULUI IANACHE

TROPARUL — glasul III

Cel ce pentru dreapta credință și pentru neam, te-ai învrednicit a suferi moarte de martir, împreună cu fiii tăi: Constantin, Ștefan, Radu, Matei și cu sfetnicul Ianache, dreptcredincioasele Voievod Constantine, roagă pe Hristos, Dumnezeu, să mîntuiască sufletele noastre.

CONDACUL — glasul VIII

În cetatea Sfîntului Împărat Constantin și tu, împreună cu fiii tăi, Voievodule Constantine, astăzi, pe Hristos ai mărturisit și cu puterea Sfintei Cruci pe necredincioși rușinînd, cu vrednicie, toți, cununa muceniciei ați primit. Pentru aceasta, cîntări și laude aducem vouă, ca acelora ce sînteți ocrotitori și rugători pentru Biserica și neamul românesc.

COLȚUL TINERETULUI:

Despre înfrînare și stăpînirea de sine

„Per aspera ad astra".

Dragi tineri,

Multe din necazurile oamenilor în viață vin din obiceiurile rele ale tinereții. Tinerii neînțelepți se cred pe ei înșiși deștepți, deși sînt fără experiență și nesocotesc povețele educatorilor, ale părinților lor duhovnicești și trupești. Ei se lasă pradă instinctelor oarbe, ispitelor păcatelor și patimilor, în loc să asculte de rațiune și credință, să se conducă de bunul simț și să ajungă la virtute.

În clipa intrării voastre în Facultate, să urmăriți un singur scop, să vă formați caracterul moral, ca să deveniți creștini buni. Lucrați cu încredere și sîrguință și veți reuși. Totul depinde de harul lui Dumnezeu, de voința și de purtarea voastră. Ora et labora — rugați-vă și munciți.

Cheia succesului pentru ajungerea scopului propus este virtutea stăpînirii de tine însuți, virtutea înfrînării și a jertfei de sine. *Per aspera ad astra*, printre spini la strălucire. Eroul Hercule trebuie imitat. El a gustat amarul renunțării la plăceri, dar s-a bucurat de rodul dulce al luptei pentru virtute. Alpinistul se obosește, dar la sfîrșit se bucură și se desfătează. Virtutea este amară, dar roadele ei sînt ca mierea. Sus pe culmile desăvîrșirii creștine ajungeți prin încordare și jertfă, prin rugăciune și post, prin ascultare și muncă, nu prin îmbuibare în cele pămîntești, nu prin satisfacerea plăcerilor trecătoare; nu prin beție și desfrînare, nu prin lene și somn, ci prin cumpătare și respectul de sine și de aproape.

Înfrînați-vă necontenit tineri, în gînd, în vorbe și în fapte rele. Vorba voastră să fie dreasă cu sare, zice Sf. Ap. Pavel, spusă ca să zidească, nu să strice, să unească, nu să dezbine. De aceea gîndiți bine ce grăiți, ca să nu vă căiți. Omul are doi ochi, două urechi și o gură, ca mai multe să vadă, să observe și să audă și mai puțin să vorbească.

Cea dintîi și cea din urmă Evanghelie a vieții este să vă *cunoașteți datoria*, să vă cunoașteți munca și *s-o faceți* ca tineri azi și mîine ca cetățeni cinstiți și ca oameni de omenie. Munciți necontenit, căci acesta este rostul tuturor ființelor sub soare, de la neînsemnata furnică și albină, la mica pasăre ce cîntă și pînă la om, care colaborează conștient cu harul lui Dumnezeu la desăvîrșirea creațiunii Sale. Cunosc un monstru sub soare, urît de Dumnezeu și de oameni, este *leneșul*, parazitul și exploatatorul care n-are ce căuta în societate. Cunosc în schimb doi oameni înaintea cărora mă plec, zice filozoful istoric T. Carlyle, în foarte frumoasa sa lucrare *„Muncă, tăcere, sinceritate"* (pag. 49—50), cunosc 1) pe muncitorul manual care ne dă cu sudoarea lui pîinea trupească și 2) pe muncitorul intelectual care cu unealtă din cer ne dă pîinea *sufletească*.

Purtați-vă frățește unii cu alții. Înainte de orice lucru, întrebați-vă: *„Ce ar face Hristos în locul meu? Ce ar gîndi și ce ar vorbi El?* Urmați glasul conștiinței care nu greșește pentru că este glasul lui Dumnezeu în voi. Faceți bine tuturor, fără să așteptați laudă. Nu fiți lacomi și răutăcioși, bîrfitori, vicleni și lingușitori. Nu fiți grosolani, ci amabili, politicoși și serviabili.

Nu vă faceți dușmani, căci nu-i nimeni așa de mic în jurul vostru, ca să nu vă poată face un rău mare care să vă amărască viața. Răsplătiți mereu răul cu bine (Mt. 7, 12), chiar dacă trebuie să suferiți. Cel ce face rău, de rău are parte; iar în cursa pe care o întinde altuia, cade el însuși și se va căi zadarnic. Fiți blînzi și milostivi, fiți simțitori față de nenorocirile altora, compasionați cu ei, căci mîine poți fi tu în locul lor. Nu vă pierdeți cumpătul la bucurie, nici nu disperați la necaz. O tradiție veche zice că Împăratul Solomon avea la curtea sa un scriitor care avea grijă ca de cîte ori împăratul era la veselie mare, sau la întristare, să-i învîrtească un inel de aur din deget, pe care scria trei litere: gam, ze, iaavor — trece și asta (suferință-bucurie; bucurie-suferință).

Nu stricați prieteniile bune, căutați pacea, armonia și unirea cu toți. Nu ofensați și nu disprețuiți pe nimeni.

Respectați convingerile religios-morale și filozofico-social-politice ale tuturor oamenilor și colegilor voștri. Să nu vă neliniștiți cînd alături de voi, stă un ateu. Apărați-vă credința prin cultură, prin știință și filozofie. Feriți-vă de acte huliganice care vă scad prestigiul, vă înjosec și vă aduc neplăceri.

Nu apărați pe cei dezordonați și vicioși, căci le faceți rău. Nu acoperiți pe cei ce n-au dragoste față de rugăciune și de virtute. Pe toți acești îi sfătuiți să-și schimbe conduita, să se silească să corespundă scopului pe care-l urmăresc. În caz că nu voiesc, îi sfătuiesc să-și caute alte rosturi în viață, altă carieră conformă cu aplicațiile lor, ca să nu piardă timpul degeaba, nici să facă greutăți.

Acestea sînt numai o seamă de îndatoriri academice ale voastre pe care le găsiți arătate pe larg în cărțile didactice ale T.V., în Psalmi, Proverbele lui Solomon, Cartea Înțelepciunii lui Iisus fiul lui Sirah și în întreg N.T. Citiți-le cu atenție, ca să smulgeți răul din sufletul vostru de la început, căci mai tîrziu este mai greu, răul a prins putere și veți suferi amar după urma lui. Smulgeți răul și plantați binele; smulgeți păcatul și faceți să crească virtutea.

Străduiți-vă neîncetat, ca odată cu vîrsta și cu anii de școală să sporiți și cu duhul, să creșteți în virtute și în știința de carte și Dumnezeul milei va fi cu voi cu toți spre bucuria voastră și a noastră a tuturor.

Pr. prof. Simion Radu

DIN SF. SCRIPTURĂ

V-am scris vouă, tinerilor, pentru că sînteți tari și cuvîntul lui Dumnezeu petrece în voi și ați biruit pe cel viclean.

(I Ioan 2, 14)

Mila și adevărul să nu te părăsească; leagă-le împrejurul gîtului tău, scrie-le pe tabla inimii tale.

(Proverbe 3, 3)

Deprinde pe tînăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă. Chiar cînd va îmbătrîni nu se va abate de la ea.

(Proverbe 22, 6)

INFORMAŢII

— Sîmbătă, 25 iulie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a luat parte la punerea pietrei de temelie a Căminului de bătrîni din Sibiu, lucrare iniţiată de Organizaţia „Diakonisches Werk" a Bisericii Evanghelice C.A. din România. Arhiepiscopia noastră a cedat o parte din terenul viitoarei construcţii în care îşi vor găsi o mîngîiere a bătrînelor credincioşi de diferite confesiuni.

— Duminică, 26 iulie a.c., Î.P.S. a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii „Cuv. Paraschiva" din parohia Scorei, prot. Avrig. Amănunte într-un material separat.

— Marţi, 28 iulie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la dezvelirea unei plăci comemorative prin care s-a marcat împlinirea a 700 de ani de la înfiinţarea primului spital din Sibiu. A rostit şi o alocuţiune.

— Vineri, 30 iulie a.c., Î.P.S. Sa a participat la festivitatea înălţării la grad a ofiţerilor şi subofiţerilor din Garnizoana Sibiu. Festivitatea a avut loc la Institutul Militar „Nicolae Bălcescu" din Sibiu.

— Duminică, 2 august a.c., Î.-P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvînt de învăţătură, legat de Duminica a şaptea după Rusalii.

— La 6 august 1992 a slujit la Hramul Mînăstirii Slatina, Ep. Sucevei Schimbarea la Faţă".

— Între 6—8 august a.c., Î.P.S. Sa aflîndu-se în Moldova, a vizitat mînăstirile Secu, Sihăstria, Rîşca, Schitul Durău precum şi casa episcopală de la Bălţăteşti (jud. Neamţ), împreună cu Î.P.S. Daniel Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei şi cu P.S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor. Pe meleagurile Sucevei a vizitat şi noua biserică din comuna Mălini, patria lui Nicolae Labiş, şi parohia Slatina păstorită de pr. Petru Ciobanu.

— Vineri, 14 august a.c., Î.P.S. Sa a acordat un interviu studioului Tv. din Cluj-Napoca, despre ultimele aspecte ale relaţiilor dintre Biserica Ortodoxă şi cea Catolică.

— Sîmbătă, 15 august a.c., Î.P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Mînăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, cu prilejul zilei hramului „Adormirea Maicii Domnului". Amănunte în reportajul din acest număr.

— Duminică 16 august a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la festivităţile prilejuite de generalizarea canonizării Sfinţilor martiri Brîncoveni şi a Sf. Antonie de la Iezerul-Vîlcea, la Mînăstirea Horezu, Vîlcea.

În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti pontificate de către P.F. Patriarh Teoctist al României, alături de un ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi, Î.P.S. Sa a rostit Cuvîntul de învăţătură despre martiriul Sfinţilor Brâncoveni.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa împreună cu ceilalţi ierarhi prezenţi la festivităţi a vizitat mînăstirile Bistriţa, Dintr-un Lemn, Govora din jud. Vîlcea şi centrul episcopal din Rîmnicul-Vîlcii.

— Luni 17 august a.c., Î.P.S. Sa a luat parte în Aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" Sibiu la deschiderea cursurilor de îndrumare a preoţilor.

Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a prezentat o amplă comunicare privind ultimele evoluţii ale relaţiilor dintre ortodocşi şi catolicii orientali de rit bizantin, din România şi din ţările vecine, şi poziţia Vaticanului în această problemă.

— Miercuri, 19 august a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită de lucru la şantierul Mănăstirii Brâncoveanu, unde s-a întîlnit şi cu D-l Nicolae Stoicescu, ambasadorul României la Atena.

— Sîmbătă, 22 august 1992, Î.P.S. Sa a făcut o vizită frăţească, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil al Vadului Feleacului şi Clujului.

În aceeaşi zi, în drum spre Oradea, Î.P.S. Sa a vizitat castelul de la Ciucea, jud. Cluj, locul unde-şi doarme somnul de veci poetul Octavian Goge şi unde se plănuieşte refacerea fostei mănăstiri dorite de familia poetului.

— Duminică, 23 august 1992, Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala episcopală din Oradea, rostind un ales cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a zilei.

— În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a oficiat seara, împreună cu P.S. Arhiereu Ioan Crişanul şi un ales sobor de preoţi şi diaconi, slujba reînhumării în catedrala episcopală, după un exil nedrept de 32 de ani, a celui ce a fost episcopul dr. Nicolae Popovici, fost episcop al Oradiei.

În faţa unei asistenţe numeroase, Î.P.S. Sa a rostit un emoţionant cuvînt de omagiere a distinsului ierarh care a avut atît de mult de sufe at de pe urma regimului comunist care se instalase atunci la noi.

Tot cu prilejul vizitei la Oradea, Î.P.S. Sa a acordat un interviu postului TV. din Cluj, despre personalitatea P.S. Episcop Nicolae Popovici şi despre semnificaţia reînhumării sale la Oradea.

— Luni 24 august 1992, Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Birgite a Consiliului Eparhial Oradea, în vederea stabilirii datei alegerilor de Episcop la Oradea.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a făcut o vizită la mînăstirea „Sf. Cruce" de lîngă Oradea. În drumul de întoarcere spre Sibiu, însoţit de P.C. Prof. decan al Facultăţii de Teologie din Oradea Dr. Dumitru Abrudan şi de P.C. drd. arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial la Sibiu, s-a oprit pentru o scurtă vizită la episcopia sufragană de Alba Iulia.

Arhid. drd. Visarion Bălţat

— Joi, 2 iulie a.c., P.S. Serafim Făgărăşanul a participat la sărbătorirea proclamării solemne a canonizării drept credinciosului voievod Ştefan cel Mare, şi sfînt, la Mînăstirea Putna. La întoarcere spre Sibiu, P.S. Sa s-a oprit la Mînăstirea Pîngăraţi unde a participat la Sf. Liturghie şi a vorbit tinerei obşti monahale de aici şi credincioşilor prezenţi.

— Sîmbătă, 11 iulie P.S. Serafim a participat la invitaţia Î.P.S. Arhiepiscop Teofil al Clujului la slujba vecerniei în Catedrala arhiepiscopală din Cluj însoţit fiind de P.S. Irineu Bistriţeanul şi în conunare la Adunarea Oastei Domnului, desfăşurată într-o atmosferă de naltă trăire duhovnicească. Cei doi ierarhi ca şi P.C. pr. prof. Dr. Vasile Mihoc şi alţi preoţi din Eparhia Clujului s-au adresat fraţilor noştri cu cuvinte de învăţătură.

— Duminică, 12 iulie a.c., din încredinţarea Î.P.S. Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia Boholţ, prot. Făgăraş, satul natal al P.S. Sale. După Sf. Liturghie, P.S. Sa a oficiat Taina cununiei pentru tinerii Vâja Dorel şi Daniela. În drum spre Boholţ, P.S. Serafim s-a oprit în parohiile Sîmbăta de Jos, Voila şi Calbor.

— Sîmbătă, 18 iulie a.c., P.S. Sa a luat parte la Sfatul frăţesc pe ţară al Oastei Domnului, întrunit la Sibiu, prilej cu care au fost dezbătute problemele acestei Asociaţii din cadrul B.O.R.

— Duminică, 19 iulie a.c., P.S. Serafim a săvîrşit împreună cu P.S. Justinian al Maramureşului slujba de sfinţire a bisericii din Mediesul Aurit, prot. Satu Mare. Cei doi ierarhi s-au adresat mulţimii de credincioşi prezenţi cu cuvinte de învăţătură inspirate din Evanghelia şi de evenimentul sfinţirii. Seara, P.S. Serafim a poposit la Mînăstirea Rohia unde a participat la privegherea de noapte şi a vorbit călugărilor despre rostul monahismului în Biserică şi actualitatea sa.

De Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul, din încredinţarea P.S. Justinian al Maramureşului, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie şi a pus piatra fundamentală pentru un nou schit în apropierea oraşului Tîrgu Lăpuş, care va fi ridicat de vrednicul ieromonah Paisie Cosma, originar din Ţara Lăpuşului. A participat o mare mulţime de preoţi şi credincioşi care şi-au manifestat dragostea faţă de viaţa monahală şi dorinţa de a fi refăcute vechile aşezăminte mănăstireşti distruse de generalul Bukow în sec. XVIII.

— Duminică, 2 august 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit de la Centrul eparhial de pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, a slujit Sf. Liturghie la mînăstirea de la Dejani (prot. Făgăraş) în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe monahul Gherontie. Sărbătoarea reînfiinţării mînăstirii a început sîmbătă seara cu o procesiune în satul Dejani, pînă la locul mînăstirii. Au participat mulţi credincioşi din satele din zona Făgăraşului, hotărîţi să sprijine reconstrucţia mînăstirii încredinţată vrednicului preot Ioan Ciocan din Dejani.

— De Schimbarea la Faţă a Domnului P, S. Episcop Serafim a prăznuit hramul schitului Păltiniş împreună cu vieţuitorii lui şi cu mulţi preoţi şi credincioşi veniţi la odihnă în această staţiune. Au vorbit despre semnificaţia praznicului pr. lector Nicolae Dură, pr. Vasile Mitea (Alba Iulia) şi P.S. Serafim.

— Duminică 9 august P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la Voila (prot. Făgăraş) în cadrul căreia a hirotonit pe ierod. Gherontie întru preot. La sfîrşitul Liturghiei a avut loc ceremonia instalării noului preot al parohiei Voila în persoana Pr. Ioan Şerban, care îl succede pe venerabilul părinte Ioan Cornea, slujitor în această parohie de 40 de ani.

Vecernia arhierească a fost săvîrşită la mînăstirea de la Dejani unde P.S. Sa a adresat din nou cuvînt de învăţătură, îndemnînd la jertfelnicie pentru reconstrucţia mînăstirii.

— Din încredinţarea Î.P.S. Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Duminică, 16 august, Sf. Liturghie şi slujba binecuvîntării bisericii din parohia Sebeşul de Jos (prot. Avrig), unde C. pr. Ioan Boorel a făcut frumoase lucrări de restaurare şi împodobire a bisericii, fiind distins cu titlul de iconom stavrofor.

După masă P.S. Sa a săvîrşit Taina Sf. Maslu de obşte în parohia Racoviţa (prot. Avrig), preot-paroh Dumitru Mircea în prezenţa unui mare număr de credincioşi cărora le-a adresat cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 23 august, P.S. Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în parohia Dacia (prot. Rupea) şi a hirotonit întru preot pe tînărul Ioan Rădulet pe care l-a şi instalat ca preot paroh în această parohie unde credincioşii sub călăuza vrednicului preot Rusu Gheorghe (transferat la Tărlungeni) şi-au ridicat o biserică nouă în anii dictaturii.

Vecernia a fost săvîrşită la Homorod (prot. Rupea), unde P.S. Serafim a adresat credincioşilor, ca pretutindeni, cuvînt cald de zidire duhovnicească.

La invitaţia P.S. Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, P.S. Episcop-vicar Serafim a poposit în zilele de 29 şi 30 august în parohiile Leordina (de pe valea Vişeului) şi în parohia Şieu (de pe valea Izei) unde a slujit Vecernia şi Sf. Liturghie şi a participat la o mare adunare a Oastei Domnului organizată de fraţii din Şieu în frunte cu preotul lor, care îşi zidesc o măreaţă biserică.

R.

Sfinţirea bisericii „Cuv. Paraschiva" din Scorei, prot Avrig

Aşezată pe şoseaua care leagă Sibiul de Făgăraş, cam la drumul jumătate dintre aceste oraşe, localitatea Scorei este una dintre cele mai vechi din Ţara Făgărăşului, atestată documentar încă în 1394, cînd domnul Ţării Româneşti, Mircea cel Bătrîn, face o donaţie boierului Stanciu la hotarele Scoreiului, unde a fost ridicată şi o mănăstire dărîmată de tunurile generalului Bukov în anul 1762, cînd, se ştie, au fost arse sau dărîmate încă aprox. 150 de biserici şi mănăstiri ortodoxe din Transilvania.

Astăzi Scoreiul este cunoscut chiar şi peste hotare, nu numai prin grija scoreienilor faţă de berze, cărora le-au creat condiţii de înmulţire, ci mai ales prin hărnicia şi credinţa lor. Căci există aici două biserici monumentale: Prima cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", reparată şi pictată prin grija credincioşilor şi a vrednicului lor preot Andrei Todîrcea, care a şi fost sfinţită în anul 1990, iar a doua, cu hramul „Cuv. Paraschiva", căreia de asemenea i s-au făcut reparaţii capitale şi îmbrăcată apoi într-o frumoasă haină picturală, prin alergăturile aceluiaşi harnic preot şi cheltuielile speciale suportate de fam. Alexandru şi Steluţa Halmaghi din S.U.A. şi Ana Halmaghi din Bucureşti, care a suportat cheltuielile cu iconostasul.

Terminate fiind toate aceste lucrări, bis. Cuv. Paraschiva din Scorei a fost sfinţită Duminică 26 iulie 1992, de către Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

După slujba sfinţirii s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, cu participarea unui mare număr de credincioşi, în cadrul căreia tînărul teolog I. Rădulet a fost hirotonit diacon.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, cuvînt de bun venit a rostit P.C. prot. M. *Lupu* (Avrig), după care o prezentare a parohiei şi lucrărilor a făcut P.C. paroh *A. Todîrcea.*

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mtropolit *Antonie*, care a apreciat jertfelnicia celor ce au contribuit la înnoirea bisericii care s-a sfinţit.

Pentru activitatea depusă pe tărîm pastoral şi gospodăresc C. pr. *A. Todîrcea* a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", acte de apreciere înmînîndu-se totodată celor două familii Halmaghi.

P.

Semnalăm... Semnalăm...

Pr. Simion Mesaroş, rectorul Institutului Teologic Catolic oriental de rit bizantin din Baia Mare (greco-catolic), face în ziarul *Phoenix* (an. II, nr. 92, 1992, p. 2) un lung „Apel" în atenţia sau către *„guvernele Europei şi lumii, a şefilor religioşi creştini şi ne-creştini, a tuturor asociaţiilor şi organizaţiilor care se preocupă de drepturile omului"*. Ce solicită părintele Mesaroş? *„Le implorăm să folosească influenţa pe care o au asupra guvernanţilor noştri şi ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, pentru ca persecuţia împotriva Bisericii române unite, care durează de 43 de ani, să înceteze"*.

În orice caz, noi dorim să-i facem părintelui bucuria de a fi receptat *Apelul* direct, fără să mai fi trecut prin „guvernele lumii" şi prin mîinile altor forţe străine. (Ce pasiune să tot fim mereu reclamaţi străinilor, cînd noi declarăm mereu că sîntem deschişi oricărui dialog!). E însă norocul părintelui că guvernele lumii şi etc. n-au dat atenţie *Apelului* său, pentru că ar fi descoperit uşor în el inexactităţi flagrante şi tot atît de flagrante insulte „frăţeşti" la adresa ortodocşilor culpabilizaţi mereu pentru vinovăţii imaginare.

Dar de aceasta nu ne vom ocupa. Nu le mai ia nimeni în seamă. Nici măcar S.S. Papa, nici organizaţiile internaţionale creştine, toţi recunoscînd că *„toate Bisericile au suferit sub dictaturile atee"*. (A se vedea Doc. de la Geneva, din 6 iulie 1992).

Şi-apoi noi am promis încă din 1990 să nu răspundem acuzaţiilor iresponsabile, şi să ne abţinem de a ne angaja în polemici inutile. De data aceasta e însă vorba de a corecta nişte inexactităţi. Atît şi nimic mai mult.

Să ne întoarcem aşadar la *Apel.*

Titlul Apelului, cu litere foarte mari, este:

„DOUĂ MILIOANE DE CREDINCIOŞI AŞTEAPTĂ".

Nu dorim să sporim durerea autorului. Spune şi lucruri adevărate şi triste în *Apelul* său. Ce păcat că le amestecă — oare numai pentru că nu e informat? — cu neadevăruri care strică totul. Lumea poate zice: pe lîngă astfel de (cum să le zicem, ca să rămînem delicaţi?), cum să mai creadă cineva în restul lamentaţiilor?

Iată un singur exemplu.

Apelul indică pentru 1948: 1 800 000 credincioşi catolici uniţi cu Roma. Nu ne mai ducem la statisticile vremii. Să zicem că au fost atîţia.

Recensămîntul din 7 ianuarie 1992 indică 1% de astfel de catolici, din totalul de 90% români, numărul echivalent lui 1% fiind 228.377 suflete.

Iată de ce e nevoie de încă o precizare: Greco-catolici de fapt nu mai există deloc. Acum ei sînt *„Catolici orientali de rit bizantin"*, avînd *în întregime* doctrina catolică. Aşadar cele 228.377 suflete care s-au declarat *„greco-catolice"*, cum sînt numiţi greşit în formularele de recensămînt, *s-au declarat ceva ce nu există.*

Şi iată de ce: Fosta şi dispăruta Biserică greco-catolică, nici ea însăşi nu se mai numeşte *„greco-catolică"*, şi pe drept cuvînt. Că ar mai exista o Biserică „greco-catolică", rămîn să creadă doar cei care nu ştiu teologie şi care sînt încorporaţi, fără să ştie şi, poate, şi fără să vrea, în catolicism, cu totul. Fosta Biserică „greco-catolică" se numeşte azi, aşa cum îşi începe părintele Mesaroş *Apelul: „Biserica română unită cu Roma"*.

Dar cum? Toată Biserica română e unită cu Roma? Biserica Ortodoxă rămasă ortodoxă, nu mai este „română"? Şi-apoi există şi o Biserică romano-catolică română!

Dar să fim totuşi înţelegători. Să înţelegem prin *Biserica română unită cu Roma"*, acea *parte* a Bisericii române care e unită cu Roma. Dacă accentul cade pe *parte*, să zicem că titulatura merge, chiar dacă, de fapt confuzia rămîne. Şi vom vedea îndată de ce.

De cînd „român" a devenit un apelativ exclusiv confesional? Biserică „română"! Adică de ce confesiune? Căci o „confesiune română" nu există! Un titlu mai inexact şi mai ciudat nici că se putea găsi.

Iată o Biserică — e limpede — care nici nu ştie ce este, căci „română" ca atare, nu spune nimic cu privire la conţinutul religios, cel puţin în ceea ce priveşte această confesiune catolică orientală de rit bizantin, fostă greco-catolică. „Română" există şi titlul marii Biserici strămoşeşti a neamului, dar cu precizarea: Biserica *Ortodoxă* Română! Aceasta e atît de mare şi atît de veche, şi atît de caracteristică românilor, că numai în legătură cu ortodocşii a început a se echivala în vorbirea curentă cuvîntul „român", cu „ortodox". *„Trece popa român pe stradă"*, în vorbirea tuturor, înseamnă în Transilvania că trece preotul ortodox, nu cel catolic, nici cel protestant. Denumirea pe care şi-o dau foştii greco-catolici poate fi o încercare de substituire, dacă nu de mistificare. Dar cum stăm cu obrazul?

Foştii uniţi zicînd „Română", ar vrea oare să creadă că e unica Biserică română? Nici nu îndrăznim să presupunem aşa ceva. Poate se vrea să se spună, cum am presupus mai sus, că e acea parte a Bisericii române, care e unită cu Roma. Dar se impune întrebarea: care parte? Cea ortodoxă? Care ortodoxie? Unde e ortodoxia catolicilor de rit bizantin? Că ce e în rit nu contează.

E mai degrabă o problemă de necunoaştere a limbii române şi, din păcate, e vorba şi de o oarecare puţinătate (evităm cuvintele grele) teologică.

Era de aşteptat ca Roma să fie mai la înălţime cu privire la exactitatea denumirilor. Şi este. Codul canonic roman arată că există o *singură Biserică catolică* (cacofonie permisă), cu două rituri: latin şi bizantin. Cine nu crede, să deschidă orice *Cod canonic*, ultima ediţie, şi se va convinge de îndată.

Dar de aici mai reiese ceva: că în relaţiile care fac astăzi obiectul unor conferinţe, simpozioane, tratative, dialoguri, dispute etc., nu există trei parteneri, *ci doar doi.* Ortodocşi şi catolici. Fosta Biserică greco-catolică nu mai există. Neavînd o doctrină specifică unei Biserici, deci neavînd o eclesiologie proprie, *ea e doar un rit catolic roman.* De altfel la noi există o singură *Conferinţă catolică naţională*, cu un singur Preşedinte, Em. Sa Cardinalul Todea, cuprinzînd, normal, atît ritul latin, cît şi cel bizantin. Ritul se reduce la unele forme exterioare, fără referire la credinţă, la dogme şi la disciplină, aşa că gîndirea vaticană e corectă.

Zilele acestea am avut o întîlnire cu un foarte venerabil fost greco-catolic din Sibiu, pe care îl respect şi cu care am încercat un mic dialog. Cînd a auzit că nu mai este greco-catolic, a protestat vehement. *„Sîntem greco-catolici de la 1700"*. Am înţeles că aşa ştie şi crede Prea Cucernicia sa, om din alte vremuri, care a suferit pentru credinţa sa. Nu înţelege că ar fi putut suferi pentru ceva ce nu mai există. Şi rămîne ce a fost. Foarte bine. Tot respectul şi chiar un duios sentiment de solidaritate. Dar dacă S.S. Papa nu mai vrea aşa! Şi dacă ierarhia locală *„română unită cu Roma"* nu mai vrea aşa! Ce e de făcut? Dacă ei, cum zice poporul, *„s-au papistăşit"* cu totul, noi pe cine să credem? Pe oficiali, desigur! Cu venerabilul bătrîn doar compătimim!

Dar să ne întoarcem la cifrele evocate la început de părintele Mesaroş şi care, de fapt, ne-au provocat aceste reflecţii, pentru că ele sînt prezentate drept suport pentru *„restitutio in integrum"* a bisericilor.

Deci: În 1948, totalul greco-catolicilor: 1.800.000 suflete.

În 1992, totalul membrilor Bisericii Române unite cu Roma", conform Recensămîntului din 7 ianuarie: 228.337 suflete.

Dar mai apare o ciudăţenie, totalmente antiaritmetică de data aceasta:

Numărul actual declarat de părintele Mesaroş, în 1992, în titlul Apelului din ziarul „Phoenix" este de *2.000.000 de suflete unite cu Roma.*

Aşa spune titlul: DOUĂ MILIOANE DE CREDINCIOŞI AŞTEAPTĂ! Dacă i-a numărat şi pe cei din morminte, ar putea fi chiar mai mulţi!

Cum să se mai poată comenta aşa ceva?

Nici limba română, nici aritmetica nu mai pot fi instrumente de dialog. Ce să facem? Cum să mai dialogăm?

Putem doar să ne întristăm!

ANTONIE P.

ONISIFOR GHIBU: Bibliografie. Scrieri privitoare la Biserică şi Religie

Dl. Oct. O. Ghibu a avut amabilitatea să ne ofere lucrarea sa-sale cu titlul de mai sus, care este un substanţial extras de 20 p. din *„Glasul Bisericii"*, 1988, nr. 6.

Ne aflăm în faţa unei lucrări bibliografice serioase, inventariind lucrările edite şi inedite ale învăţatului Onisifor Ghibu. Pentru scrierile publicate pînă în anul 1940 (cap. I şi II), autorul s-a folosit de *Bibliografia profesorului Onisifor Ghibu* elaborată sub supravegherea lui Ioachim Crăciun, de către I. E. Naghiu şi Ioan Poga (Bucureşti, Cultura Românească, 1941), capitolul al III-lea cuprinzînd lucrări aflate încă în arhive.

La o primă privire, dar noi fiind edificaţi, în mare, de activitatea profesorului din Săliştea Sibiului, se vede clar că Onisifor Ghibu a fost foarte implicat în probleme capitale din istoria neamului românesc, elaborînd un număr impresionant de lucrări. Anii petrecuţi la Sibiu au fost foarte productivi pentru autor, şi în tinereţe, şi la vîrsta senectuţii.

În *Telegraful Român*, 1903—1907, el semnează nu mai puţin de 13 titluri. La acestea se adaugă o mulţime de altele, publicate în Ziarul *Lupta*, de la Budapesta, dar şi în o sumedenie de alte periodice ulterioare, din Cluj, Oradea, Bucureşti, Basarabia şi Bucovina.

Pentru multă vreme, în centrul atenţiei lui Onisifor Ghibu a stat Mitropolia Ortodoxă din Sibiu, care a jucat un rol determinant în menţinerea trează a conştiinţei naţionale la românii ardeleni. De fapt, tocmai el, ca inspector al învăţămîntului, era reprezentantul instituţiei sibiene. În această calitate, a îndrumat învăţămîntul nostru pe făgaş firesc, contribuind şi astfel, la pregătirea Marii Uniri de la 1 Dec. 1918.

Din cele 371 de titluri menţionate în bibliografie, se vede limpede că Onisifor Ghibu şi-a spus cuvîntul, de cîte ori a crezut necesar, în legătură cu problemele religioase de care putea să depindă existenţa noastră ca naţiune în Transilvania şi în Europa. Multe lucrări, edite şi inedite, se referă la agresiunea catolicismului faţă de ortodoxie, autorul manifestîndu-se nu ca un spirit agresiv, ci ca unul pacifist, pledînd chiar pentru o Biserică creştină universală — ceea ce nu a fost şi nu e posibil, atîta vreme cît există acţiuni prozelitiste şi tendinţe primaţiale şi de subordonare confesională.

La aria largă a preocupărilor lui Onisifor Ghibu se adaugă vastitatea lucrărilor rămase în manuscris, însumînd mii de pagini, alcătuite în vremea teroarei roşii. Reţinem, ca exemple, cîteva dintre acestea: *Problema Religiei (600 p.), Introducerea în opera literară, artistică şi culturală a lui Picu Pătruţ* (100 p.), *În slujba Şcoalei Ardelene* (712 p.), ş.a., ş.a.

Bibliografia d-lui Oct. O. Ghibu este un instrument de cea mai mare importanţă pentru cunoaşterea activităţii unui mare învăţat patriot român, dar şi pentru cunoaşterea unor probleme fundamentale ale istoriei, culturii şi religiei noastre din toate timpurile. Pe baza ei, se pot elabora numeroase cărţi, teze de licenţă şi de doctorat, ca şi cursuri universitare de pedagogie şi teologie. Am vrea să avem ocazia să susţinem chiar noi un asemenea curs. Sîntem convinşi că bucuria nu ne va fi mică.

Dr. G. Nistor

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 septembrie
Nr. 35—36
1992
Nr. 31—34

Chipul Domnului Iisus Hristos

În locaşurile de închinare din Biserica primară, pe temeiul libertăţii evanghelice, creştinii şi-au permis, pentru început, icoane simbolice, astfel: crucea, ca simbol al mîntuirii, viţa, mielul, păstorul, ca simboale ale lui Hristos, corabia, ca simbol al Bisericii, porumbelul, ca simbol al Sf. Duh, ancora, ca simbol al speranţei creştine. Peştele era un simbol propriu al lui Hristos. Explicaţia provine din faptul că în limba greacă, cuvîntul Ihtis (=peşte), este format din literele cu care încep cuvintele în limba greacă: Iisus Hristos, fiu al lui Dumnezeu, mîntuitor. Aceste cuvinte exprimă credinţa în Hristos şi istoria ne spune, că creştinii se serveau de ele ca semn convenţional sau ca parolă între dînşii. Săpau literele iniţiale ale acestor cuvinte, spre a nu divulga credinţa lor celor necredincioşi şi neiniţiaţi. Împlineau astfel îndemnul dat de Mîntuitorul, în predica Sa de pe munte, cînd a zis ucenicilor Săi: „Nu daţi cele sfinte cîinilor, nici nu aruncaţi mărgăritarele voastre în faţa porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare şi întorcîndu-se să vă sfîşie pe voi" (Matei 7, 6). Scrise aceste litere împreună, au ajuns la ideea de a-l simboliza pe Hristos prin obiectul exprimat de cuvîntul Ihtis, adică prin peşte.

O altă explicaţie dată faptului de a considera peştele ca simbol al lui Hristos este, că Dumnezeu, Tatăl cel bun, ne-a dăruit pe Hristos, Fiul Său. Părintele cel bun dă fiilor săi pîine şi nu piatră, peşte şi nu şarpe (Matei 7, 9—10). Hristos a mîntuit omenirea prin apa botezului, după ce a sfinţit apa prin botezul său în Iordan, iar apa este mediul de viaţă al peştelui.[1]

Între icoanele istorice, apărute mai tîrziu, a fost icoana lui Iisus ca prunc, în braţele Maicii sale, precum şi primirea magilor, care i s-au închinat şi i-au adus daruri cu ampla lor semnificaţie:

Aur, pentru ca, înainte de binevestirea Evangheliei, să împlinească sfatul de a vinde averile pămînteşti, spre a agonisi apoi bunuri nepieritoare, cereşti;

Tămîie, pentrucă slujbele religioase ale magilor (crai şi preoţi totodată) sînt pe sfîrşite şi în curînd va începe liturghia Mielului lui Dumnezeu, care se jertfeşte pentru păcatele lumii;

Smirnă, pentru îmbălsămat morţii, findcă acest prunc nevinovat va muri în floarea vîrstei şi mama care acum se bucură, va avea nevoie de smirnă, spre a-i unge trupul lui.

Alte icoane istorice l-au reprezentat pe Hristos săvîrşind minuni. N-au lipsit icoanele cu scene istorice din Vechiul Testament, între care menţionez: Avraam vrea să aducă jertfă pe fiul său Isaac, Melchisedec îl întîmpină pe Avraam cu pîine şi vin, Arătarea de la stejarul Mamvri. Urme despre acestea au rămas, mai ales în catacombe.[2]

Din secolul al IV-lea s-a apelat din plin la Sf. Scriptură, de unde s-au scos adevărate cicluri, care au constituit ceea ce se cheamă, paralelismul dintre Vechiul şi Noul Testament.[3]

Tradiţia ne spune, că sf. evanghelist Luca a fost zugrav şi că a zugrăvit chipul lui Hristos. Despre Nicodim, fruntaş între evrei, din tagma fariseilor, care a venit noaptea la Iisus (Ioan 3, 1—2), se spune că ar fi sculptat chipul lui Iisus în lemn de cedru.[4]

Aceste informaţiuni nu se bucură de suportul deplin de autenticitate. S-a afirmat, că ar proveni dintr-un timp posterior, puse fiind pe seama unor personalităţi de seamă, contemporane cu Domnul Hristos. În mod neîntemeiat, s-a crezut, că ar proveni din timpul lui Iisus şi

(continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mironescu, cartea I-a, Bucureşti, 1952, p. 410.
2 Ibidem, p. 411.
3 Ştefănescu I. D., L'Illustration des Liturgies das l'art de Byzance et de l'Orient, Bruxelles, 1932, p. 21 şi 36.
4 Popovici E., op. cit., p. 131.

Cîteva reflexii în legătură cu predarea religiei în noul an şcolar

Au trecut doi ani de cînd religia şi-a reluat locul în şcoala românească. Au fost ani grei, cu lipsuri materiale, cu frămîntări politice şi convulsiuni sociale, inevitabile, desigur, în astfel de împrejurări prin care trece şi ţara noastră.

În aceste împrejurări se aşteaptă şi de la Biserică o contribuţie însemnată pentru reînnoirea spirituală a poporului. Cum se poate realiza această contribuţie, decît prin lucrarea pastorală-misionară a clerului, sprijinită, fără rezerve, de autoritatea competentă, prin catehizaţia tineretului şcolar dar şi prin catehizarea adulţilor, a celor născuţi şi crescuţi în anii stăpînirii atee. Am dori să oferim cîteva reflexii cu privire la aceste două domenii, catehizarea tineretului şcolar şi cea a dulţilor, adică a părinţilor acestor tineri.

1. Cu toate eforturile lăudabile ale Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, nu am reuşit să avem încă numărul necesar de cărţi de religie pentru toate clasele. Sîntem încredinţaţi că această lipsă se va înlătura în anul şcolar care a început. Avem tot respectul pentru cărţile de religie ale părintelui D. Călugăru, aflate în curs de reeditare. Ele au îndeplinit, la vremea sa, un rol important în predarea religiei în şcoală. Dar în împrejurările în care ne aflăm, după aproape o jumătate de secol de absenţă a religiei în şcoală, putem preda, la clasele mai mari, lecţiile cuprinse în manualele respective, unor elevi care, în ce priveşte elementele aperceptive, sînt tot atît de neştiutori ca şi cei din primele clase? Şi atunci, ce e de făcut pentru o catehizare cu succes? Ni se pare că singura soluţie ar fi aceea de a recurge la catehism, singura carte care ne poate ajuta să ne adresăm atît celor mici, cu nivelul lor de înţelegere, cît şi celor mai mari. Firesţe, e vorba de aceşti cîţiva ani, după care, sperăm, vom avea elevi cărora să putem vorbi şi despre temele de istorie bisericească şi altele.

2. Ni se propune să facem *educaţie moral-religioasă*. Nu înţelegem prea bine ce se urmăreşte prin această formulare. Educaţie morală se accepta, oarecum, şi înainte de revoluţie. Dar de ce fel de morală e vorba? Noi am propune inversarea termenilor în *educaţie religioasă-morală*, înţelegînd prin aceasta, în prealabil, asigurarea unui minim de cunoştinţe religioase, despre Dumnezeu Creatorul şi Pronietorul, despre Mîntuitorul nostru Iisus Hristos şi opera Sa răscumpărătoare, despre Sfintele Taine ale Bisericii, despre viaţa veşnică, şi celelalte învăţături, pe temelia cărora să zidim viaţa morală, trăirea lăuntrică a vieţii religioase-morale a credincioşilor noştri. Ori, pe acestea le poate asigura, credem, utilizarea, cu discernămînt şi cu rîvnă, a elementelor de credinţă cuprinse în catehism. Şi tot prin aceasta ne putem adresa, în predici, în cateheze, şi cu alte prilejuri, şi adulţilor.

3. Am spus şi mai înainte, şi nu afirmăm nici o noutate, că răul cel mare al vieţii religioase morale de la noi şi nu numai de la noi, este lipsa cunoştinţelor religioase. Este îngrozitoare lipsa acestor cunoştinţe, nu numai la poporul de jos, ci şi în rîndurile oamenilor de cultură, a intelectualilor. Răul îşi are rădăcini vechi şi nu trebuie să ne facem că nu le cunoaştem, sau că nu există. Ne vom referi la un citat din celebra carte a episcopului Roman Ciorogariu, *Zile Trăite*, o adevărată evanghelie a neamului românesc. În drumurile sale, prin România, înainte de 1918, vizitînd Bucureştiul, scria: „Am văzut capitala ţării cu multele şi frumoasele biserici împodobite cum nu prea se află pe la noi. Am văzut *Biserica slujitoare*, cu frumoasele servicii divine, coruri, dar n-am văzut *Biserica învăţătoare*". Se referea la absenţa predicilor şi, în general, a cuvîntărilor bisericeşti, liturgice şi ocazionale. Ni se pare că, cu toate progresele realizate în publicaţiile şi studiile teologice de înalt prestigiu, apreciate şi peste hotare, publicate de profesorii şi teologii noştri, lucrurile nu s-au schimbat în deajuns în bine, încît timpurile acestea pe care le trăim de mari confruntări interconfesionale, în care apelurile şi interpelările de prozelitism, deghizat sau manifest, găsesc pe credincioşii noştri nu în deajuns de pregătiţi pentru un răspuns întemeiat, ne obligă să catehizăm atît în şcoală, cît şi în biserică, în cadrul liturghiei cît şi la înmormîntări, cununii, etc. Oferim şi o experienţă realizată aici la Oradea, Conducerea cotidianului independent *Crişana*, spre cinstirea lor, ne-a oferit publicarea unui articol duminical religios, în rubrica *Ziua Domnului*, prin care ne adresăm cititorilor cu teme de explicarea Evangheliei şi Apostolului zilei şi alte teme de cuprins religios. Cu smerenie, putem spune că această iniţiativă a fost bine primită de cititori; a cîştigat ziarul, au cîştigat mai ales cititorii şi Biserica noastră care, şi prin acest mijloc, îşi îndeplineşte lucrarea misionară-pastorală, învăţînd pe credincioşi, fără cea mai mică umbră de prozelitism sau atacuri la adresa altor culte. Ce ar fi dacă ziarele din centrele judeţene şi fraţii preoţi din aceste centre ar prelua o astfel de lucrare? N-am avea decît de cîştigat.

Începem un nou an şcolar în care am dori să păşim mai hotărît şi cu mai multe rezultate bune în efectuarea unei catehizaţii de succes. Se pare că şi conducerea de Stat ne vine în ajutor prin reglementarea orelor de religie în şcoală şi remunerarea cateheţilor. Ştim că şi Sfîntul Sinod, cu toate greutăţile şi lipsurile materiale, se străduieşte să creieze condiţii propice pentru o activitate pastorală-misionară, pe măsura împrejurărilor şi necesităţilor pe care le avem. Nu ne rămîne decît să ne încordăm puterile, să ne înnoim rîvna misionară, pentru a fi la înălţimea chemării noastre, spre a merita dragostea credincioşilor şi răsplata de la Dumnezeu-Mîntuitorul nostru, pe care El a făgăduit-o „celor ce bine s-au nevoit şi s-au încununat".

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Ortodoxia în mijlocul frămîntărilor de azi*

1. NU SÎNTEM CLERICALI.

Declar răspicat şi în auzul tuturora că *noi nu suntem clericali* şi n-am venit să ocrotim asemena tendinţe, fiindcă nu le avem în sufletele noastre şi caracterul nostru le refuză categoric. Clericalismul este o noţiune politică importată din Apus, unde Biserica în evul mediu a urmărit tendinţe de supremaţie asupra puterii civile, iar preoţimea s-a constituit în clasă privilegiată, cu scopuri de dominaţiune, alături de aristocraţie. Cînd pe urmă statul modern a început a se trezi la conştiinţa drepturilor sale şi privilegiile de clasă au fost rînd pe rînd desfiinţate, atunci preoţimea de acolo a intrat în luptă prin mijloace şi organizaţiuni politice, ca să-şi apere situaţiunea privilegiată, ce o deţinea. Acolo au existat, prin urmare, antecedenţe istorice cari au dat naştere clericalismului.

Dar noi ce privilegii să apărăm? Nu este o crudă ironie a vorbi de privilegii mai ales aici în Ardeal? Dar n-a stat Biserica noastră şi slujitorii ei veacuri de-a rîndul alături de ţăranul iobag? Şi n-a izbit înaintea tuturora pe ierarhii şi pe preoţii noştri, mînia brutală a celor ce voiau să ne desfiinţeze neamul? Acesta este singurul, dar marele şi gloriosul nostru privilegiu moral: de a fi suferit în rînd cu poporul pe care l-am păstorit, făcîndu-ne una cu durerile lui!

Şi atunci de ce să fim clericali? Ca să ne ocrotim latifundiile pe cari nici odată nu le-am avut? Să apărăm privilegiile de cari nici cînd n-am fost împărtăşiţi? O nu, toiagul nostru de păstorire n-a însemnat putere de stăpînire feudală, ci a fost steagul sfînt al credinţei, în jurul căruia s-a strîns în şireaguri de dîrză rezistenţă un popor întreg, făcînd să-i bată inima la fel şi închegîndu-l într-o singură voinţă în mijlocul urgiei prin care a trecut. Sîntem în dreptul nostru să avertizăm pe cei ce ne acuză de clericalism, să-şi clarifice noţiunea şi să nu-şi bată joc de un trecut plin de suferinţe!

Dar astăzi, în ţara noastră liberă, am reclamat noi vre-o dată situaţiuni privilegiate? Dar n-am cerut într-una să fim aşezaţi măcar în egalitate de drepturi cu cultele minoritare dintre noi? O, acesta e un dureros capitol al revendicărilor noastre în numele sfintei dreptăţi! Dar mergem mai departe: N-am fost noi aceia cari am militat pentru acea largă interpretare a normelor canonice, care în constituţiunea bisericii cheamă la colaborare elementul mirenesc? *Clericali noi*, cari prin aşezarea şaguniană ne-am întors la instituţiunile creştinismului primar, cu gîndul ca să facem cît mai strînse legăturile bisericii cu

(continuare în pag. a 2-a)

* Din cuvîntarea rostită de mitropolitul Dr. Nicolae Bălan în 5 martie 1933, la constituirea societăţii Frăţia Ortodoxă Română din Cluj.

ANDREI MUREŞANU — „Poet în rugăciune"*

I. Poezia lui Andrei Mureşanu a fost comentată mai ales ca o poezie social-patriotică, scriitorul intrînd în conştiinţa cititorilor ca poetul Revoluţiei transilvane de la 1848, iar prin conciziunea definitorie a aserţiunii critice a lui Titu Maiorescu, ca „autor al unei singure poezii". De bună seamă, poezia social-patriotică constituie sectorul cel mai important al creaţiei sale poetice, iar *Răsunetul (Deşteaptă-te române!)* îi conferă poetului nemurire.

Dar poetul era un spirit profund religios; educaţia religioasă începută în familie şi-o continuă în Şcolile Blajului, în Gimnaziul superior şi apoi la Seminarul Teologic, al căror învăţăcel a fost timp de opt ani între 1832—1838. În perioada sibiană, pe care am numit-o a „avatarurilor biografice" (V. Ion Buzaşi, *Andrei Mureşanu*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1988, p. 44—56), a „ţinut strana" la biserica *Dintre brazi* din oraşul de pe malul Cibinului. De altminteri în articolele sale, adeseori cu inserţii memorialistice, poetul vorbeşte cu mîndrie de vocea cu care a fost dăruit de Dumnezeu (V. art. *Românul în privinţa muzicei*, în vol. Andrei Mureşanu, *Reflexii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977, seria „Restituiri" p. 153).

Sînt cîteva premise care justifică inspiraţia moral-religioasă ca o coordonată fundamentală a poeziei lui Andrei Mureşanu. De fapt meditaţia religioasă, specie literară dragă poeţilor paşoptişti, este frecventă în creaţia lui Andrei Mureşanu. Poeziile din perioada debutului sau a primei etape de creaţie înfăţişează mai ales mustrări de conştiinţă, sau deplîng rîvnita seninătate sufletească pe care o pierde omul cînd vieţuieşte împotriva legilor divine: „Cît de dulce armonie / Domnea cîndva-n pieptul meu /, Cum ştia toate să ţie / Nesimţit acordul său /. Iar acum şi-o rază mică / Cînd la ochii-mi s-a ivit, / De nu-i închid rău mă strică, / Doamne, Doamne, ce-am greşit?/". Alte poezii sugerează chiar prin titlu ideea remuşcărilor de conştiinţă: *O mustrare* — exprimă nedumerirea poetului faţă de prezenţa răului în lume, versificînd preceptul biblic: „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face!" Accentele critice se îndreaptă împotriva semenului care nesocoteşte o atare poruncă: „Crude — ce ţie nu-ţi place — / E viu graiul lui Cristos — / Altuia încă nu-i face — / Dar la tine-i de prisos. / Deşi simte îmboldul răzbunării, poetul se cenzurează pentru că îşi aminteşte că ar păcătui însuşi în acest fel faţă de preceptele Sfintei Scripturi.

Unele poezii cuprind lamentaţii pe tema cruzimii soartei ce i-a fost hărăzită. Adeseori Andrei Mureşanu se consideră un damnat, un predestinat suferinţei. Dar la el nu găsim revolta tipică romanticilor pentru un destin vitreg, ci o resemnare a cărei înţelepciune izvorăşte tot din învăţătura biblică. Poezia *Un rămas bun de la Braşov*, dincolo de mărturisirea de dragoste pentru oraşul de la poalele Tîmpei şi pentru profesiunea sa de dascăl, exprimă teama premonitorie că în caz de

(Continuare în pag. a 2-a)

Ion Buzaşi

* Capitol care n-a putut fi scris în monografia noastră, *Andrei Mureşanu*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1988.

Cateheză despre Sfînta Liturghie

1. Pregătirea aperceptivă

Rugăciunea reprezintă modul de ridicare a sufletului nostru spre Dumnezeu, pentru a intra în comuniune cu El. Ea poate fi particulară atunci cînd fiecare credincios îşi îndreaptă simţămitele de laudă, cerere şi mulţumire către Părintele ceresc. Dar poate fi şi publică, cînd obştea credincioşilor într-o unitate şi simţire îşi înalţă sufletul spre Dumnezeu. Acesta este cultul divin public.

II. Anunţarea temei

În centrul cultului divin public stă Sfînta Liturghie la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. Tratarea

La originea cultului creştin public stă Sfînta Liturghie întemeiată de către Mîntuitorul la Cina cea de Taină, cînd „a luat pîinea şi mulţumind a frînt şi a dat ucenicilor şi a zis: luaţi, mîncaţi, acesta este trupul meu. Şi luînd paharul şi mulţumind le-a dat zicînd: beţi dintru acesta toţi, acesta este sîngele meu, al legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (Matei 26, 26—28). La Cina cea de Taină Mîntuitorul instituise deci o Jertfă prefăcînd pîinea şi vinul în trupul şi sîngele Său, şi o taină prin oferirea spre împărtăşirea ei spre iertarea păcatelor şi dobîndirea mîntuirii.

Întemeind sub forma pîinii şi vinului transformate (prefăcute) în trupul şi sîngele Său, forma cultului public, Domnul a poruncit Sfinţilor Apostoli „să facă aceasta întru pomenirea Sa" (Luca 20, 19; I Corinteni 11, 24—25). Astfel, Sfinţii Apostoli împreună cu toţi cei care în fiecare zi se adunau" spre frîngerea pîinii" se împărtăşeau cu trupul şi sîngele Domnului (Fapte 2, 46). Şi cum „frîngerea pîinii", ca şi prefacere în trupul, şi sîngele Domnului se făcea prin rugăciunea de mulţumire şi de invocare a Sfîntului Duh, „Cina Domnului" (I Corinteni 10, 16) se mai numea şi „Euharistie" (adică „Mulţumire"), iar cadrul general în care se săvîrşea poartă numele de slujire, oficiere, sau liturghie.

Această slujbă sfîntă în care îşi are originea cultul divin public creştin s-a transmis apoi din generaţie în generaţie, păstrîndu-se neîntinat adevărul de credinţă care exprimă esenţa ei, înfrumuseţată fiind în timp cu rugăciuni şi imne, dintre cele mai înălţătoare, încît în forma în care o avem astăzi, reprezintă cel mai înalt mod de înălţare duhovnicească a credincioşilor, care participă la cultul divin public.

Privind locul săvîrşirii Sfintei Liturghii, aceasta este sfinţitul locaş de închinăciune. Ea mai poate fi săvîrşită cu binecuvîntarea episcopului, şi afară, sau în vreo casă. Lucrul principal este ca la săvîrşirea Sfintei Liturghii să existe Sfîntul Antimis. Fără el nu poate fi săvîrşită.

Referitor la timpul săvîrşirii Sfintei Liturghii, zilele de duminică şi sărbători sînt special dedicate acestui scop. Urmînd exemplul primilor creştini, la mănăstiri, sau la catedrele episcopale, se săvîrşeşte zilnic Sfînta Liturghie.

În Biserica Ortodoxă există trei Liturghii. Cea mai frecvent oficiată şi mai bine cunoscută de credincioşi este cea a Sfîntului Ioan Gură de Aur. Apoi mai avem şi Liturghia Sfîntului Vasile cel Mare, cu mici deosebiri faţă de cea amintită. Liturghia Sfîntului Vasile cel Mare se săvîrşeşte de zece ori pe an, mai ales în perioada postului Paştelui. În sfîrşit, Liturghia numită „a darurilor înainte sfinţite", săvîrşită numai în perioada postului Paştelui, la mănăstiri zilnic; iar la biserici parohiale numai miercurea şi vinerea.

Fiindcă cea mai frecvent folosită este Liturghia Sfîntului Ioan Gură de Aur, vom vedea care sînt părţile ei componente şi care este explicaţia gesturilor şi actelor liturgice care o compun.

Liturghia Sfîntului Ioan Gură de Aur (ca şi cea a Sfîntului Vasile) are trei părţi: 1. Proscomidia, săvîrşită numai de preot ca faţă de pregătire a darurilor aduse de credincioşi pentru jertfa liturgică. 2. Liturghia propriu-zisă săvîrşită de preot împreună cu credincioşii în scopul prefacerii cinstitelor daruri în trupul şi sîngele Domnului, precum şi a împărtăşirii credincioşilor. Liturghia propriu-zisă are la rîndul ei două părţi: a) Liturghia catehumenilor şi b) Liturghia credincioşilor.

1. Cuvîntul „Proscomodie" înseamnă „punerea-înainte", sau „oferirea unui dar". E vorba de darurile de pîine şi vin, care alcătuiesc materia sfintei jertfe. Ele sînt aduse de credincioşi şi simbolizează tocmai comunitatea lor. Preotul pregăteşte în cadrul proscomidiei în chip tainic darurile pentru jertfă. Le pregăteşte în locul numit „Proscomidiar" — o scobitură în partea de nord a altarului.

2. Sfînta Liturghie a catehumenilor se numeşte astfel pentru că în vechime la ea puteau lua parte cei care se înscriau pentru primirea Botezului şi care se numeau catehumeni. Această parte a Liturghiei ţine de la binecuvîntarea în numele Sfintei Treimi şi pînă la cuvintele „cei chemaţi ieşiţi ...". Aceste cuvinte atrăgeau în vechime atenţia catehumenilor că nu vor mai putea participa la restul Sfintei Liturghii în care se sfinţeau darurile şi se împărtăşeau credincioşii. Catehumenii nefiind botezaţi, nu erau socotiţi membrii ai Bisericii, şi ca urmare nu se puteau împărtăşi. Părţile Liturghiei catehumenilor sînt următoarele: Ectenia mare, Antifoanele, Vohodul mic adică ieşirea cu Sfînta Evanghelie, „Trisaghion" („Sfinte Dumnezeule ..."), citirea Apostolului şi a Evangheliei, apoi ectenia întreită şi cea pentru catehumeni. În vechime după citirea pericopei evanghelice se ţinea şi predica pentru instruirea catehumenilor. De aceea, aceasta este şi partea didactică a Sfinetei Liturghii.

3. „Liturghia credincioşilor" se numeşte astfel fiindcă la ea nu puteau participa decît cei care prin

(continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

COLŢUL TINERETULUI:

Despre buna creştere şi bunul simţ

Dragi tineri,

Sf. Ap. Pavel scria celor din Corint: „Voi sînteţi scrisoarea noastră, scrisă în inimile voastre, cunoscută şi citită de toţi oamenii, arătîndu-vă că sînteţi scrisoarea lui Hristos ... scrisă cu duhul lui Dumnezeu celui viu ... pe tabele de carne" (II Cor. 3, 13).

Aceste cuvinte rostite acum două milenii, se potrivesc oricărui tînăr. Voi sînteţi oglinda fidelă şi biletul de vizită care recomandă pe părinţii voştri trupeşti şi sufleteşti, în tot ceea ce faceţi; vă recomandă dacă aveţi „cei şapte ani de acasă". Şi mare ar fi bucuria noastră, a dascălilor şi a educatorilor voştri, dacă aţi fi scrisoare spre laudă lui Dumnezeu şi spre cinstirea părinţilor voştri, dacă sînteţi bine crescuţi şi cu bun simţ.

Dragi tineri, sînteţi la vîrsta cînd trebuie să înţelegeţi că puteţi fi educaţi prin sfatul şi pilda altora, dar şi autoeducaţi. Împreunaţi aceste două metode de educaţie, ca să reuşiţi deplin. Lepădaţi voinţa cea rea şi purtarea urîtă, lepădaţi neascultarea şi disprepul semenilor şi a superiorilor voştri. Buna creştere şi bunul simţ se văd în felul cum ascultaţi poveţele, în dragostea şi convingerea cu care săvîrşiţi faptele bune. Un proverb vechi zice că bunul simţ şi buna creştere

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Simion Radu

Chipul Domnului Iisus Hristos

(urmare din pag. I-a)

ar atesta chipul Său exterior, spre a completa astfel referatele Sf. Evangheliі.

Într-un psalm mesianic, limba profetului, asemeni cu pana unui meşteşugar al slovei, spune despre Messia: „Tu eşti frumos ca nimeni altul între oameni“ (Psalm 45, 3). Dimpotrivă, proorocul Isaia, cu ochii săi duhovniceşti, l-a văzut pe Messia ca pe un „om al suferinţei“, care „ca o oaie spre junghiere s-a adus şi ca un miel fără de glas, înaintea celui ce-l tunde“ (Isaia 53, 3 şi 7). Imaginea aceasta se întregeşte cu cele date de psalmistul în psalm 69, 21—22: „Ocara a zdrobit inima mea şi sînt bolnav de moarte... mîngîietori n-am găsit. Dimpotrivă, pus-au fiere în mîncarea mea şi ca să-mi astîmpăr setea, m-au adăpat cu oţet“. Acestea le confirmă cîntările mîngîietoare de la Prohodul Domnului din marea Vineri, la priveghere: „Nici chip ai avut, nici frumuseţe-n patimă, Cuvinte“ (starea a II-a, 34). „Cel frumos cu chipul decît oamenii toţi, ca un om se vede mort şi fără de chip, cel ce firea toată a-nfrumuseţat“ (starea I-a, 9). Cu jale a grăit Iosif din Arimateia atunci, cutremurîndu-se: „Ochii tăi cei dulci ş-ale tale buze cum voi închide?“ (starea II, 23). Plîngere preamare, a pornit Preacurata Fecioară, care cu sfîşietoare durere a exclamat: „Primăvară dulce, Fiul meu prea dulce, frumuseţea unde ţi-a apus?“ (starea III, 17).

Pentru măreţia jertfei pe cruce, Dumnezeu L-a ridicat din morţi pe Domnul Hristos. S-a împlinit cuvîntul psalmistului care a zis: „căci Tu nu vei lăsa sufetul meu în împărăţia morţii nici nu vei îngădui ca sfîntul tău să vază putreziciunea“ (Psalm 16, 10). Ca o răsplată, cîştigată de Mîntuitorul pe seama firii Sale omeneşti, împlinind voluntar lucrarea de mîntuire a lumii prin moartea pe cruce, „Dumnezeu L-a preaînălţat“ (Filipeni 2, 9), cu mărire şi cu cinste L-a încununat.[5] S-a împlinit astfel cererea Mîntuitorului din rugăciunea sa, dinainte de patimi: „Acum, la Tine însuţi mă preamăreşte, Tu, Părinte, cu slava pe care la Tine am avut-o mai înainte ca să fie lumea“ (Ioan 17, 5). După făgăduinţa dată prin îngeri, la înălţarea sa la cer, Domnul Hristos aşa va să vină iarăşi, după cum a fost văzut ducîndu-se la cer (Faptele apost. 1, 11). Iisus a spus despre sine: „Cine mă vede pe mine vede pe Cel ce m-a trimis pe mine“ (Ioan 12, 45), căci după cuvîntul sf. ap. Pavel: „Fiul este strălucirea slavei şi icoana fiinţei lui Dumnezeu“ (Evrei 1, 3).

Din timpuri străvechi ale creştinismului se vorbea despre icoana lui Hristos, nefăcută de mînă. Tradiţia spune, că această icoană a luat fiinţă în drumul lui Iisus spre Golgota. Sub povara grea a crucii, faţa Domnului Iisus era plină de sudoare. O matroană pioasă, pe numele Veronica, i-a oferit o mahramă ca să-şi şteargă faţa şi pe dată s-a întipărit chipul lui Iisus pe pînzătură. Împăturită fiind apoi în patru, s-au făcut patru, chipuri ale lui Hristos.[6] În al său tablou „Purtarea crucii“, Rubens redă acest moment de pe drumul Calvarului, din care se desprinde privirea plină de duioşie a lui Iisus, asupra norodului, cufundat în stricăciune şi fărădelegi. Femeilor din preajmă, care plîng, pare că le grăieşte cu amară durere: „Fiice ale Ierusalimului, nu mă plîngeţi pe mine, ci vă plîngeţi pe voi şi pe copiii voştri . . .!“ (Luca 23, 28).

Euseviu, episcopul Cesariei Palestinei, numit „părintele istoriei Bisericii (+340), a păstrat în a sa Istorie bisericească o mărturie, ce ar avea o mare valoare, dacă ar fi autentică. Este vorba despre o pretinsă corespondenţă, în limba siriană, între Domnul Hristos şi Avgar, tetrarhul Edesei, din Mesopotamia. Epistola lui Avgar, către Iisus se află şi în „Doctrina apostolului Tadeu“, ce provine din sec. al III-lea sau al IV-lea, în care se spune, că Iisus i-ar fi răspuns verbal la epistola lui Avgar care îi scrisese lui Iisus, că este bolnav şi doctorii nu-l pot vindeca. Auzind de vindecările minunate ale lui Iisus, şi în credinţa că este Dumnezeu sau Fiul lui Dumnezeu, şi-a pus nădejdea în el. Îl roagă pe Iisus să vină la el să-l vindece şi dacă vroieşte, chiar să rămînă în Edesa, spre a scăpa de urmăririle Iudeilor. Iisus i-ar fi răspuns, că nu-i poate împlini dorinţa, avînd de îndeplinit misiunea ce a primit-o de la Tatăl. Îi promite însă, că după ce se va întoarce la Tatăl, îi va trimite pe unul dintre ucenicii Săi, care îl va vindeca şi-l va conduce la fericire, pe el, împreună cu poporul său. Tradiţia, relatată tot de Euseviu, ne spune, că mai tîrziu, apostolul Toma a trimis la Edesa pe Tadeu, unul din cei 70 de ucenici, care, în numele lui Iisus, l-a vindecat pe Avgar, care s-a încreştinat, împreună cu poporul Edesei.[7] Se spune de asemeni, că trimişii lui Avgar au dus cu ei la Edesa un portret al lui Iisus, care asemeni icoanei Veronicăi, n-a fost făcut de mînă omenească. Iisus ar fi dat solilor chipul Său întipărit în mod minunat pe o mahramă.[8]

Mult mai tîrziu — spune istoricul Euseviu Popovici — s-a răspîndit în tot Apusul, o epistolă despre Iisus, adresată senatului roman de către Lentulus, considerat a fi fost predecesor al lui Pilat sau — după alţii — amic al acestuia. Odată cu frumoasa descriere a chipului lui Iisus, epistola reliefează tăria sufletească şi deosebita bunătate a lui Iius. Iată cum îl descrie pe Iisus:

„În acest timp s-a arătat un bărbat care trăieşte şi are putere mare. Numele lui: Iisus Hristos; oamenii îl numesc puternic profet, iară discipolii îl numesc Fiul lui Dumnezeu. Învie morţii şi vindecă pe cei bolnavi de toată neputinţa. Bărbatul este de statură înaltă, dar simetrică, aspectul feţei lui este serios şi plin de energie, încît cei ce-l privesc, pe deoparte îl iubesc, iar pe de alta se sfiesc.

Perii capului sînt de culoare roşiatică pînă pe la umeri, fără lustru şi drepţi, iar de la urechi pînă la umeri creţi şi lucii, spînzurînd şi de la umăr mai jos, şi despărţiţi într-o parte şi într-alta după datina nazareilor. Fruntea netedă şi curată, faţa lui nepătată, înfrumuseţată de o rumeneală moderată. Privirea lui nobilă şi graţioasă; nasul şi gura lui cu totul fără defecte. Barba lui deasă şi de culoarea perilor capului, asemenea despărţită; ochii lui albaştri şi foarte luminoşi. Cînd mustră este înfiorător, iar cînd învaţă şi sfătuieşte atrăgător şi amabil. Graţia feţei lui este de o gravitate admirabilă. Nimenea nu l-a văzut niciodată rîzînd, plîngînd însă da. După statura cea lungă a corpului său, mîinile îi sînt drepte şi braţele frumoase. Grav şi majestos în cuvînt, scump însă la vorbire. La figură este cel mai frumos dintre oameni“. Această epistolă a lui Lentulus este tipărită în Ceaslovul mare de Rîmnic, p. 732—733, precum şi în cel de Neamţ, la sfîrşit.

Marii pictori ai epocii moderne au trudit, fiecare cu specificul său, năzuindu-se să redea sfinţenia, desăvîrşirea. „Fiţi sfinţi, căci sfînt sînt eu, Domnul Dumnezeul vostru!“ (Levitic 19, 2), a grăit Domnul prin Moise, către toată obştea fiilor lui Israil.

Căutînd să stîrpească răutatea şi să sădească în suflete sentimente alese de dragoste nemărginită care să-i cuprindă atît pe prieteni cît şi pe duşmani, Hristos le-a cerut celor ce-L ascultau: „Fiţi dar voi desăvîrşiţi, precum Tatăl vostru cel ceresc este desăvîrşit“ (Matei 5, 48). Spre a abate preocuparea exagerată pentru trup, cu cerinţele lui, a pus înaintea a lor săi imaginea crinilor cîmpului, cu prea frumoasele şi înveşmîntatele lor flori, pe care Dumnezeu le împodobeşte cum nici Solomon, în toată măreţia lui n-a reuşit ca aceştia. Ca să pună pe prim-plan grija pentru suflet, mai presus de cea pentru trup, în aceeaşi predică de pe munte, a îndemnat cu stăruinţă, zicînd: „Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi toate celelalte se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 28—33).

În genere, chipul lui Iisus este reprezentat ca fiind de statură înaltă, puţin aplecat, faţa ovală, lungăreaţă, părul lung, în vîrf creţ, barba scurtă, fruntea înaltă, ochii frumoşi, nasul şi gura potrivite, părul despărţit de la mijlocul frunţii, barba despărţită în furculiţă. Cu o astfel de înfăţişare a lui Hristos concordă şi chipul lui, descris în epistola lui Lentulus.[9]

Lumea creştină, supl. la România liberă, a redat în paginile sale reproduceri de icoane celebre din Orientul dreptcredincios, în care se recunoaşte osîrdia celor ce cu pietate au pictat, adorîndu-L pe Dumnezeu. Între acestea, în Lumea creştină din 19 mai 1990, a fost reprodus chipul lui Hristos, după icoana pe lemn, realizată de Ioan Zugravul din Răşinari, între anii 1720—1730, după fotografia trimisă de subsemnatul.

Dacă — după cuvîntul psalmistului — Messia a fost „frumos ca nimeni altul între oameni“, adevărata frumuseţe preţuită de Domnul Hristos n-a fost frumuseţea trupească, trecătoare, pe care, la momentele funebre, omul astfel o deplînge: „Plîng, plîng şi mă tînguiesc, cînd văd în mormînturi zăcînd frumuseţea noastră cea zidită după chipul lui Dumnezeu“. Adevărata frumuseţe, cea netrecătoare, cultivată de sfînta Biserică, este frumuseţea morală, rod al virtuţilor creştine care împodobesc cărările desăvîrşirii şi ale sfinţeniei.

5 Andrutsos H., Dogmatica Bisericii orodoxe răsăritene, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 219.
6 Popovici E., op. cit., p. 130—131.
7 Ibidem, p. 127—128.
8 Ibidem, p. 131.
9 Ibidem, p. 132.

Ortodoxia în mijlocul frămîntărilor de azi

(urmare din pag. I-a)

poporul credincios al ei şi să o păstrăm pe seama tuturora ca aerul pe care-l înghiţim cu toţii?! Vă făgăduiesc că, dacă şi-ar face cîndva la noi apariţia tendinţe clericale, cari să ne izoleze de obştea mare a credincioşilor şi să ne facă odioşi înaintea ei, am să alcătuiesc o molitvă nouă pentru scoaterea unui asemenea duh necurat.

2. MIRENII ÎN BISERICĂ

E momentul ca în mijlocul acestei adunări, care înseamnă o conştientă ridicare a mirenilor noştri pentru idealurile spirituale ale bisericii, să fac în numele meu, al fraţilor mei ierarhi şi a iubitei noastre preoţimi, declaraţiunea solemnă, că noi cei dintîi ne simţim datori să apărăm drepturile ce se cuvin mirenilor în Biserica noastră. Este aceasta o datorie de conştiinţă şi în acelaş timp un obligament de noblеţă, pentru că dacă au fost buni mirenii pentru apărarea bisericii în vremuri grele, nu-i cu dreptate şi nu-i frumos să le spunem astăzi, că locul lor ar fi mai către uşă. Mai pot veni vremuri grele şi ele sînt de faţă şi astăzi, dar independent de răutatea vremilor noi apărăm drepturile ce se cuvin mirenilor şi avem nevoie de colaborarea lor, *fiindcă sunt parte constitutivă a Bisericii.*

3. SENSUL LAICIZĂRII.

Cînd acesta este punctul de vedere pe care-l reprezentăm din altă parte ni se spune iarăşi sub formă de acuză: Nu vedeţi că ne laicizaţi şi ne protestantizaţi biserica?

Răspunsul la această obiecţiune pe mine nu mă aduce în perplexitate, pentrucă eu sub *laicizare* înţeleg altceva decît participarea elementului mirenesc în anumite corporaţiuni de la conducerea bisericii. Astfel, după logica pîrîşilor noştri ar trebui să se admită că biserica este laicizată prin simplul fapt că numărul covîrşitor al membrilor ei i-l dau mirenii. Dar eu sub laicizare înţeleg un mod de a vedea, înţeleg o *mentalitate* care nu se inspiră din principiile religioase-morale ale bisericii, nu are în vedere scopurile spirituale ale ei, ci e aservită unor interese de altă natură şi ascultînd de acestea introduce în viaţa bisericească o atmosferă pămînteaşcă, nu pe aceea a împărăţiei lui Dumnezeu. Dar această mentalitate poate fi împărtăşită nu numai de mireni, ci şi de preoţi, şi ea se înstăpîneşte din diferite cauze în legătură cu spiritul general al unui timp, cu deosebire însă acolo unde lipseşte un viu apostolat al idealului creştin.

Nu încape nici o îndoială că Biserica ortodoxă este Biserică ierarhică. Slujba preoţiei este din orînduire divină, ca în puterea darului de sus, să fie mijlocitoarea adevărului şi a graţiei supranaturale. Ei i-a spus Mîntuitorul lumii cuvîntul de-a merge să boteze toate neamurile „învăţîndu-le să păzească toate“ cîte ne-a poruncit El nouă. Ea are covîrşitoarea răspundere, care trebuie să-i apese conştiinţa cu greutatea unei misiuni divine, de a conduce sufletele la mîntuire. Dar să nu uităm nici cealaltă dogmă a ortodoxiei, că Duhul Sfînt e cu Biserica *în totalitatea ei*, povăţuind-o şi inspirînd-o. Charisma Lui nu se opreşte la barierele ierarhiei, ci trece tot aît de vie şi binefăcătoare dincolo de ele, revărsîndu-se în unde sfinte şi asupra dreptcredinciosului popor al bisericii lui Dumnezeu. Amintindu-ne cuvîntul marelui apostol Pavel: *„Duhul să nu-l stingeţi“* (I. Tes. 5, 19), să fim bucuroşi cînd sufletele dăruite de sus şi încălzite de dragoste către biserică îşi oferă colaborarea unui înţelegător „apostolat laic“, care animează şi această frumoasă şi atît de semnificativă adunare a noastră. Mitropolitul Şaguna n-a fost un protestantizant cînd şi-a chemat poporul, prin fruntaşii lui, la colaborare cu ierarhia, şi organizaţiunea pe care ne-a lăsat-o nu este ieşită din făgaşele ortodoxiei. Nu vom uita niciînd frumuseţea de luptă ce-am dus-o sub pavăza ei, atunci cînd cu mirenii în şirurile dintîi ne-am apărat biserica, libertatea şi drepturile autonome ale ei, şi printr-însa sufletul neamului. Nu pentru aberaţii protestantizante, ci pentru ortodoxia credinţei şi a Bisericii şi a sufletului nostru am dat acele lupte cu sacrificii pînă la martiriu. Şi avem şi noi cei de astăzi atîta lumină a teologiei şi atîta devotament nedesmînţit către ortodoxie, ca să-i putem da întregii noastre obşti credincioase liniştitoarea asigurare, *că sînta noastră Biserică este adevărata Biserică a lui Hristos, coborîtă — cu toată comoara darurilor ei — în mijlocul poporului românesc.*

Preocupări la Academia Română pentru înfiinţarea unui Muzeu etnografic

După cum este bine ştiut, în 1877 George Barîţiu a primit o invitaţie de a participa la Expoziţia organizată de Muzeul etnologic din Lipsca. Ca unul care asigura elementului de continuitate şi colaborare dintre Astra şi Societatea Academică Română, George Barîţiu prezintă în faţa acestuia din urmă o comunicare ştiinţifică pe tema dată. La început, în Secţiunea istorică, apoi în plenul Societăţii Academice au loc pe cît de îndelungi şi aprinse dezbateri, pe atît de interesante din punct de vedere al poziţiilor exprimate. Precizînd de la bun început, că toţi vorbitorii s-au pronunţat pentru participarea la menţionata expoziţie, vom reproduce în continuare cîteva dintre părerile care au motivat necesitatea acestei prezenţe româneşti pe plan internaţional, una dintre primele dacă nu ne înşelăm.

Lucrul capătă un şi mai pronunţat interes în momentul în care, aşa cum vom vedea, luările de poziţie se plasează într-un cadru mai general, de natură să statueze din punct de vedere teoretic şi practic rolul distinct al muzeelor etnografice, scopul şi foloasele acestor instituţii în politica generală naţională.

George Barîţiu consideră „că va fi foarte folositor ca naţiunea română, a măsurat mijloacelor ei şi în raport cu giurstările de faţă, să fie reprezentată la acea expoziţiune etnologică permanentă, prin sine însăşi, iară nu ca în trecut, prin străini de multe ori răuvoitori şi în regulă indiferenţi pentru români, mai ales fiind în chestiune şi interese economice ale poporului român.“

Vicenţiu Babeş „observă că este o plîngere generală, cum că românii nu sînt, cunoscuţi în străinătate. Vina este mai mult a noastră, deoarece n-am pus şi nu punem toată stăruinţa recerută spre a ne face cunoscuţi. Acum ni se dă ocaziunea binevenită ca să ne reprezentăm prin noi înşine într-un centru al culturii.“

În acelaşi sens se pronunţa şi Vasile Maniu care era de părere că „este în cerinţa timpului în care trăim şi în interesul naţional ca să ne facem bine cunoscuţi lumii, care ne va purta cu atît mai mare interes cu cît va vedea că ţinem a intra în concertul ei, înfăţişîndu-ne noi înşine mai ales la asemenea ocaziuni.“

O schimbare de direcţie şi un adaos în paleta dezbaterii îl aduce Dimitrie A. Sturdza care „zice că propunerea d-lui Barîţiu are o importanţă cu mult mai mare de cum s-ar crede, chiar şi în privirea economică. Este bine ca lumea cultă, mai ales cea germană, să ne cunoască bine din toate punctele de privire, să cunoască toate proprietăţile şi avuţiile noastre. Pînă acum străinii aveau nişte credinţe foarte rătăcite despre noi; ele au să dispară în momentul cînd noi vom şti să ne înfăţişăm înaintea lor astfel de cum sîntem. Avem destule mijloace prin care am putea să facem ca să se intereseze numai în bine de noi“.

Şi continuă Dim. Sturdza: „Industria noastră naţională, producţiunile ţării noastre în manufacture, ar cîştiga mult făcîndu-le cunoscute lumii; scoarţele (covoarele), velinţele noastre, sînt cu mult căutate ori pe unde ele au apucat să fie introduse.“

În urma acestor dezbateri, două sînt deciziile asupra cărora se cade de acord, în principiu: 1) să se participe la expoziţia de la Lipsca şi 2) să se intervină pentru întemeierea unui muzeu naţional de costume populare în ţară care, între altele, ar răspunde şi lui Dim. Sturdza în ideea că „noi românii ne cunoaştem mai puţin decît ne cunosc străinii“. De aceea, Dim. Sturdza „este de părere ca să întrebuinţăm orice mijloace spre a ajunge la cunoştinţa de noi înşine sub toate raporturile ştiinţifice, economice şi practice.“

Facem un apel la bunăvoinţa cititorului solicitîndu-i un minim efort mental pentru a înlocui anul 1877 cu anul 1992, numele bătrînilor fondatori ai culturii române moderne cu acelea ale oricărora dintre noi, o oarecare aducere la zi a limbajului şi, evident, ceea ce ştiinţa a acumulat între timp, şi vom observa cu uşurinţă cît de progresiste erau pentru acea vreme ideile expuse, cît de actuale sînt încă şi astăzi.

Este şi motivul pentru care am ţinut să reamintim toate cele de mai sus ca un gest de onorantă îndatorire faţă de munca înaintaşilor şi bătrînilor noştri de bună memorie care, la timpul lor, s-au gîndit la toate şi le-au aşezat aşa cum se cuvine pe locul lor.

Al. Dobre

ANDREI MUREŞANU...

(Urmare din pag. 1)

moarte „duşmanii nici loc de-ngropare nu i-ar da“*. Ideea îl obseda pentru că ea apare ca motto, sub formă de convorbire, al altei poezii *Răsunet* (1841): „De va muri, unde-l vor înmormînta? / La noi nu, căci e de altă lege“ / Tot o lamentaţie pe tema unui destin personal vitreg este poezia *Aşa mi-a fost ursita*; trebuie menţionat finalul acestei poezii, pentru că dezvoltă ideea reluată de Eminescu în cîteva din poeziile sale de dragoste *(Despărţire, Rugăciunea unui dac* etc.); împăcat cu vitregia propriului destin, poetul imploră ursita să-i protejeze iubita: „Ascultă-mă ursită, un dar te rog odată: / Deoarece pe mine tu m-ai nefericit, / Să cruţi un suflet nobil, o fată ne-ntinată, / Cui singur în viaţă credinţă-am oferit! / Concede-i dar, tirană, în zile de-ntristare, / Să cugete la mine, să-mi dea vreun suspin, / O lacrimă din ochii-i, ce prin a sa vărsare, / S-adape trandafirul de pre mormîntu-mi lin! /“.

Răsunetul (1841) — Andrei Mureşanu va avea trei poezii cu acest titlu! — începe cu accente de odă închinată Divinităţii. Oda este un preambul pentru indignarea în faţa intoleranţei religioase, exprimată într-un ton vehement ce prevesteşte energia vindicativă din celebrul *Răsunet (Deşteaptă-te, române!)* (cf. Olimpiu Bitoş, *Poezia lui Andrei Mureşanu*, Extras din „Gazeta Transilvaniei“, Braşov, 1943, Tip. „Astra“, p. 10). Invectivarea prigonitorului şi intolerantului religios este făcut printr-o identificare a acestuia cu biblicul Cain: „Unde eşti, dar, fiară crudă / Care faci deosebire / Între fiii unui tată, părinte îngrijitor, / Care soarele-şi revarsă la drept şi-n nelegiuire, / Şi din roua dimineţii satură pe cerşitor? / Cum nu te soarbe pămîntul, mîrşave nelegiuit, / Care morţilor dai lege să nu sufere-ntre sine / Pe-al lor frate de-o natură, cu care-a convieţuit / De nu-i cu ei de-o credinţă, poate din a vremii vină!) Trăsnete înspăimîntătoare, căci nu loviţi acea bală, / Ce se poartă tras de vînturi, prin aer şi pe pămînt, / Desbrăcaţi-o mai din vreme de-a ei înspumată folă / Trimiteţi-o fără voie să-şi dea faptelor cuvînt: / Ba nu! — Tu şi neamul nostru să rămîie osîndit / Ca un Cain a trăi-n lume, pribegit din ţară-n ţară, / Făr' să fie cuiva slobod, ca l-acel nenorocit, / Mîna la el a-şi întinde cu sfîrşit ca să-l omoare /“. Al doilea *Răsunet* (din 1842) deplînge degradarea vieţii morale, triumful bîrfei, calomniei, urii şi invidiei — tot atîtea rătăciri de la normele vieţii creştine; o adîncă oboseală sufletească, şi chiar accente mizantropice se pot detecta în poezii precum *Dorul meu, Înşelatul* ş.a.

II. Poezia lui Andrei Mureşanu învederează şi o profundă cunoaştere a textelor biblice; unele poezii sînt fie parafraze poetice ale unor precepte biblice, fie cuprind în ţesătura lor fragmente uşor de recunoscut din paginile Sfintei Scripturi. O *privire peste lume*, pe care un exeget al lui Andrei Mureşanu, — Olimpiu Boitoş, — o socotea antologică după motivul „vieţii ca vis“ atît de frecvent în literatura universală şi în poezia românească, este în substanţa ei o parafrază poetică a *Ecclesiastului*, dezvăluind tema fundamentală a celor trei cărţi din *Vechiul Testament*. „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşărtăciune“. „Deşert e tot ce vede semeţul ochi supt soare, / Şi nu e fericire deplină pre pămînt; / Un vis e ce-amăgeşte fiinţa muritoare / Din oara cînd se naşte şi pînă la mormînt!“. Versetele care cuprind prezentarea autobiografică a *Ecclesiastului* se recunosc în cuvintele poeziei, trecute însă la persoana a treia, într-un ton evocator: „Un rege-a stat în lume, a cărui rară soartă / La altul în natură cu greu a mai zîmbit; / Şi iată că el singur a scris cu-amărăciune, / Tîrît d-a lumii valuri, ce turbă ne-ncetat: / „Nimic sub cer statornic, ci tot deşertăciune, / Deplină fericire supt soare n-am aflat. /“. Oda *Omul frumos*, poate fi raportată, desigur, şi la poemul arghezian *Cîntare omului*, elogiind virtuţile morale ale omului şi puterea minţii sale, dar aduce mai ales ecoul vibraţiei poetice din *Psalmul* 8: „Micşoratu-l-ai pe dînsul cu puţin faţă de îngeri, cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe el; Pusu-l-ai pe dînsul peste lucrul mîinilor tale, toate le-ai supus sub picioarele lui.“ La Andrei Mureşanu, repetiţia — „Frumos e omul, Doamne,“ — conferă poeziei ceva din muzicalitatea psalmilor, dar accentul cade pe lauda virtuţilor creştine: „Frumos e omul, Doamne, cînd mintea e regină, / Şi simţul ce ca şerpe spre rele îl înclină, / Supus, loial şi drept; / Virtutea-atunci măreaţă, răsare ca ş-o floare, / De brumă neatinsă la rumena-i coloare / În fragedul lui piept! / ... Frumos e omul, Doamne, cu inimă curată / Cu floarea conştiinţei de crime nepătată, / Sincer, nefăţărit; / Conspire lumea toată, răzbată-l orice soartă, / Închidă-l să nu vază lumină pîn'la moarte, / Şi iată-l neclintit!“ /. Poezia *Mintea*, înrudită tematic şi stilistic cu *Omul frumos* începe tot ca un psalm de adoraţie şi de preamărire a divinităţii pentru sublima ei creaţiune: „Te măresc fiinţă fără de-nceput / Pentru tot ce vede ochiul meu sub soare, / Pentru tot ce dreapta-ţi sfîntă a făcut / De la om şi fiară, pînă l-acea floare, / Care vegetează numai un minut /“. Mintea înseamnă pentru poet izvorul conştiinţei morale, prilej de satisfacţie pentru îndeplinirea virtuţilor creştine şi de remuşcare atunci cînd legile divine sînt nesocotite: „Te măresc fiinţă fără de finit / Pentru-aceea scînteie, ce-i zic conştiinţă, / Care greu mă mustră de-am păcătuit, / Şi mă desfătează cu bunăvoinţă, / De-am făcut dreptate celui asuprit! /“. Poetul se autoprezintă ca un *Eremit din Carpaţi*, ca un schivnic sau sihastru care cugetă la istoria omenirii, fiind convins că, „martirii legii noi“, adică martirii creştinătăţii simbolizează nădejdea de neînvins în triumful dreptăţii: „Martiri legei nouă, vărsîndu-şi sacrul sînge / În cauza cea morală şi plină de adevăr /, Formară o falangă ce nu se mai înfrînge, / Şi care stă din seculi, ca stîlpul cel de fier.“ /. *Cuvîntul unui peregrin* aduce mărturisirea de credinţă în atotputernicia şi sfinţenia lui Dumnezeu. Poezia cuprinde trei părţi distincte: la început arată dorinţa firească a oricărui creştin de a vedea locul naşterii Mîntuitorului; aici i se pare că aude cuvîntul de adoraţie psalmică al unui om evlavios. Este partea a doua a poeziei: „Eu cred în tine, Doamne, fiinţă prea sublimă, / Oricîte îmi minţiră despre al Tău început, / Substanţă şi natură, estinţă şi mărire / Pseudoexegeţii, ce rău te-au cunoscut! / Lucrarea Ta cerească va sta nestrămutată, / Spirite al luminei, ce-n ceruri locuieşti, / Oricît să rătăcească, oricît să se abată / De dînsa în viaţă pagozii păgîneşti! / Cu oamenii din lume va fi şi-n simplitate, / Cum face cu-ai tăi casnici părintele cel bun; / Deci, graiul ţi-e lumină, ce şi-n adînc străbate, / Iar faptele-ţi sînt stele, ce-n veci nu mai apun! /“. Ultima parte a poeziei schimbă registrul stilistic, poetul exprimîndu-şi mîhnirea că şi după răscumpărarea lumii de către Mîntuitorul nostru, omul stăruie în greşelile şi păcatele care l-au pierdut. Aceeaşi dureroasă antiteză între sfinţenia lui Dumnezeu şi păcătoşenia omului o dezvoltă poezia *Lumina şi adevărul*. Aici antiteza şi metafora luminii prevestesc celebra profesiune de credinţă a lui Blaga din *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*, dar cu alte semnificaţii. Pentru Andrei Mureşanu — lumina înseamnă credinţă, pietate. Actual este poetul *Răsunetului* mai ales în scepticismul faţă de progresul ştiinţei, convins fiind că pierderea credinţei este pentru om mai rea decît întunericul neştiinţei şi duce la desconsiderarea totală a virtuţilor creştine: „Un spirit însă-al nopţii, de rele cobitor / Acopere lumina cu negrul său covor, / Făcînd să treacă lumea din groasa neştiinţă, / Cui veacuri se-nchinase, în alt extrem, mai rău / În cîmpul îndoielii ce naşte o credinţă / Deşartă ,cum nu poate plăcea lui Dumnezeu. / Bolnav e timpul nostru şi greu de vindecat, / Oricît se pare-n toate a fi de-naintat / Şi numai o fiinţă din cer care venise / Va şti să-l curăţească de superstiţiuni, / De oarba necredinţă, de ură şi ipocrizie / De multă vanitate şi alte stricăciuni.“ / Ca şi în meditaţia *Omul frumos*, poema se încheie cu invocarea, — în care descifrăm ecoul atîtor îndătinate rugăciuni, — a împărăţiei lui Dumnezeu, „cînd vom mări pe Tatăl în spirit şi-adevăr“ constituie esenţa poeziei moral-religioase a lui Andrei Mureşanu, în care amărăciunea pentru păcatele omeneşti, pentru nesocotirea poruncilor divine, alternează cu slăvirea în tonalitate psalmică a divinităţii. Cu alte cuvinte a fost şi Andrei Mureşanu „un poet în rugăciune“, ca să folosim titlul antologiei de poezie românească, apărută cu mulţi ani în urmă şi datorată părintelui Ioan Georgescu.

* „Moartea lui Andrei Mureşanu (23 oct. 1863) a dat naştere la un incident penibil; unii dintre enoriaşii bisericii de pe Tocile — biserică ortodoxă — opunîndu-se înmormîntării sale în acest cimitir pe motiv că poetul era . . . unit. Pentru a nu se expune hulei acestora, parohul s-a văzut nevoit să ceară telegrafic aprobarea mitropolitului Şaguna. Mitropolitul care era un vechi admirator al poetului, şi care în anul precedent îl omagiase cu prilejul acordării premiului Astrei, le-a răspuns cu indignare şi brutalitate: — Proştilor, ce mai întrebaţi, îngropaţi-l şi tacă-vă gura! —“ (cf. Vasile Netea, *Din activitatea lui Andrei Mureşanu la Braşov*, — Extras din „Cumidava“, Braşov, 1971, p. 123).

LA ÎNCEPUT DE AN ŞCOLAR

Revoluţia română din decembrie 1989 a însemnat nu numai dărîmarea unei dictaturi, cu ideologia sa îngustă şi nocivă pentru viaţa spirituală şi materială a popoarelor, ci şi un început de revigorarea a vieţii religioase a poporului nostru. Îngenuncherile şi rugăciunile rostite în zilele revoluţiei au demonstrat nu numai lucrarea Bisericii în anii cînd materialismul ateu era propagat pe toate canalele: în şcoală, în presă, radio şi televiziune, ci şi, contrar acestei susţinute propagande, că sentimentul religios n-a fost ucis, aşa cum s-a intenţionat, şi că credinţa în Dumnezeu este vie şi, am îndrăzni să spunem, destul de lucrătoare în sînul poporului nostru. Trebuie însă să fim realişti şi să recunoaştem că propaganda mai sus arătată a lăsat totuşi urme în fiinţa multor semeni de-ai noştri, ceea ce trebuie să tratăm însă cu multă înţelegere, cu dragoste şi îngăduinţă, rugînd pe Cel Atotputernic să-i lumineze pe toţi şi la cunoştinţa Adevărului să vină.

Încercînd să aducem în atenţie cîteva lucruri legate de învăţămîntul religios în şcoală, acum la începutul anului şcolar 1992/1993, am cuteza mai întîi să mulţumim fierbinte bunului nostru Părinte ceresc pentru toate binefacerile Sale, ştiute şi de foarte multe ori neştiute de noi, revărsate asupra poporului nostru, rugîndu-l cu stăruinţă ca ochiul Său să vegheze şi de acum asupra noastră, ajutîndu-ne să ieşim cu bine din învolburările multiple prin care trecem în momentul de faţă.

*

Marele nostru poet M. Eminescu spune undeva că Biserica străbună este mama poporului român, afirmaţie care exprimă un evident adevăr, Biserica contribuind la naşterea acestui popor, hrănindu-l duhovniceşte şi ducîndu-l de mînă prin meandrele bimilenarei sale istorii. De aceea istoria poporului român este indestructibil legată de istoria Bisericii sale şi invers. Istoria poporului român ruptă de istoria Bisericii sale, aşa cum s-a încercat în perioada atee, este o istorie incompletă dacă nu chiar falsă. „Ortodoxia a plămădit însuşi sufletul etnic al acestui popor — ne spune chiar un istoric şi încă de mîna întîia. Din ea au izvorît toate creaţiile lui de artă literară şi culturală, menite a deschide căile spre perfecţionare morală şi intelectuală" (Prof. I. Lupaş). Cinstitoarea „omenie românească", care nădăjduim să-şi recapete locul ce i se cuvine, îşi are rădăcinile în sufletul autentic creştinesc al poporului nostru.

Pe această albie a credinţei în Dumnezeu şi a virtuţilor sale străbune: omenia, generozitatea, respectul, munca cinstită, toleranţa, ospitalitatea, smerenia ş.a. trebuie să ajutăm acest popor să-şi continue şi de acum înainte drumul sau destinul său istoric.

Să nu uităm, ca să dăm doar cîteva exemple, de martiriul Sfinţilor Brâncoveni, de Sfinţii români transilvăneni, de un Badea Cârţan şi încă atîţia alţii, pe care să-i aducem acum fără nici o reţinere înaintea tinerelor generaţii ca pilde vii de dragoste de neam şi de Legea noastră străbună.

Se ştie că în art. 32 din Constituţia României se precizează că „în şcolile de stat învăţămîntul religios este organizat şi garantat prin lege".

Ne aflăm la începutul unui an şcolar şi iată că, într-adevăr, s-a făcut un nou pas înainte în această privinţă. În Planul de învăţămînt pentru învăţămîntul primar şi gimnazial în anul şcolar 1992/1993, publicat şi în revista *„Tribuna învăţămîntului"*, nr. 27—28 din 20 iulie 1992, p. 8 şi 9, este cuprins, atît la învăţămîntul primar, deci clasele I—IV, cît şi la învăţămîntul gimnazial, deci clasele V—VIII, educaţia *moral-religioasă*, cîte o oră pe săptămînă la fiecare clasă, ceea ce este arătat şi în precizările Ministerului Învăţămîntului şi Ştiinţei nr. 10.447/1992 şi Secretariatului de stat pentru culte nr. 7039/1992, privitoare la „predarea *orelor* de educaţie moral-religioasă la clasele I—VIII", precum şi la *„încadrarea, normarea şi salarizarea personalului care, începînd cu anul şcolar 1992—1993, va preda acest obiect de învăţămînt"*.

Aceasta înseamnă că, începînd cu anul şcolar care ne stă în faţă, ora de religie este introdusă în orar, este introdusă în cataloage şi se vor pune note (calificative: Foare bine, bine, suficient şi insuficient), nădăjduind ca să se revină şi aici la notările cu cifre, ca la celelalte materii.

Prin urmare, în noul an şcolar vom intra în şcoală pe uşa principală, ca orice cadru didactic, cu faţa sus şi cu conştiinţa sau convingerea negrăitei importanţe a matieriei pe care o predăm.

În faţa acestei noi şi îmbucurătoare situaţii, credem că este necesar ca noi, slujitorii bisericeşti, chemaţi în primul rînd la această îndatorire, să ne mai reamintim, pe lîngă altele, şi următoarele:

Predarea religiei intră în atribuţiile firesti şi canonice ale fiecărui preot, cum se specifică şi în art. 48 şi 134 din Statutul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române. Să nu uităm apoi că Mîntuitorul a spus mai întîi: *„Mergînd, învăţaţi toate neamurile"* — şi pe urmă celelalte, iar Sf. Apostol Pavel a exclamat pentru sine şi pentru toţi slujitorii bisericeşti de totdeauna: „Vai mie dacă nu voi binevesti..."

După fixarea orarului, la care vom participa şi noi, acoperirea orelor se impune cu cea mai mare stringenţă, neadmiţîndu-se absenţe ceea ce, pe de o parte, ar tulbura procesul de învăţămînt din şcoală, iar pe de altă parte, acest lucru ar dăuna negrăit de mult prestigiului Bisericii noastre.

Socotim că conducerea noastră bisericească nu va tolera şi va fi de data aceasta mai „atentă" cu cei ce-şi neglijează această îndatorire, răsplătind de bună seamă, cum va crede de cuviinţă, pe cei ce se angajează cu toată fiinţa lor în această lucrare de catehizare.

O grijă specială trebuie să aibă preoţii din parohiile de oras. care vor avea o evidenţă clară a şcolilor şi claselor din cuprinsul parohiilor lor şi, acolo unde nu pot să acopere personal orele de religie, se vor îngriji ca persoane competente, cu pregătire, cu evlavie şi dragoste de Biserică, să predea aceste ore.

Menţionăm că, de ne va ajuta Dumnezeu să ajungem în pace, peste doi-trei ani vom avea cadre didactice pregătite şi anume tinerele care vor termina secţia Teologie-Litere, ca şi viitoare absolvente ale şcolilor normale, unde de asemenea se predă religia şi care vor putea fi folosite la clasele I—IV.

Există, după cum se ştie, o programă analitică elaborată de Sf. Sinod şi avizată de Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei, iar ca material didactic avem deja un manual pentru clasa I-a şi un îndrumător al profesorului de religie, în scurt timp urmînd să apară şi manualele de religie pentru clasele 2, 3 şi 4.

Pînă atunci, preoţii noştri şi alte persoane selecţionate şi confirmate de cei în drept pentru a preda religia mai au la îndemînă vechile cărţi de religie ale pr. prof. D. Călugăr, mitrop. Irineu Mihălcescu, Catehezele pr. prof. S. Cosma, tipărite de curînd de Episcopia Aradului, „Lăsaţi copiii să vină la mine", de pr. prof. S. Şebu, tipărită de Arhiepiscopia Sibiului, ca şi o seamă de catehisme şi alte folositoare cărţi.

La deschiderea festivă a noului an şcolar vom fi prezenţi ca unii care facem parte din corpul profesoral şi, în înţelegere cu conducerea şcolilor, vom pregăti un foarte scurt program religios şi, desigur, un scurt cuvînt adecvat momentului.

Ne vom prezenta în şcoli în ţinută regulamentară şi anume, în reverendă sau cel puţin în vestă. Şcoala devine de acum o altă mică parohie, în care de asemenea trebuie să ne impunem prin punctualitatea noastră, prin conduita noastră morală, prin cuminţenia noastră, prin pregătirea şi înţelepciunea noastră. Aceeaşi conduită se cere desigur şi de la celelalte persoane care predau religia. Deci nu glume deocheate, nu fumat, nu lux, nu băutură ameţitoare etc.

Vom avea maximă înţelegere şi îngăduinţă faţă de cadrele didactice care, formate la vechea şcoală atee, mai au încă rezerve în privinţa învăţămîntului religios-moral. Să ne reamintim în această privinţă de ceea ce marele nostru geograf, prof. S. Mehedinţi, spunea la timpul său: „Nu ne mai speriem de ironia ieftină a celor care privesc sceptici spre religie, numai fiindcă au aflat marele mister că oxigenul şi hidrogenul, combinate, fac apa. Pe astfel de oameni, unilaterali, care privesc lumea cu un singur ochi, Kant îi numea ciclopi. De ciclopia unora ca aceştia, care vorbesc în numele ştiinţei, fără să bănuiască hotarul filosofic al puterii spiritului omenesc de a cunoaşte lumea, nu ne mai temem".

Să nu se uite nici o clipă că, după spusa Sf. Apostol Pavel, trebuie să ne facem tuturor toate ca pe cîţi mai mulţi să-i dobîndim pentru Dumnezeu. Nu ne vom da deci aere de nici un fel, ci, pe cît posibil, smerenia, mintea trează şi bunul simţ să ne caracterizeze în orice împrejurare.

În privinţa predării, să revedem „Îndrumările metodologice şi didactice pentru predarea religiei în şcoală", difuzate la timpul său la toate parohiile şi prelucrate într-o conferinţă specială la toate protopopiatele. Vom avea caiete cu planuri de lecţii, ca orice cadru didactic, evitînd cu desăvîrşire improvizaţia. Să avem totdeauna bine precizat ceea ce ne-am propus să spunem copiilor.

Există încă trei elemente de căpătîi care ne vor ajuta mult în această lucrare: Ţinuta noastră interioară şi exterioară, pregătirea intelectuală sau competenţa şi dragostea de Dumnezeu şi de copii, însuşiri care ne vor lumina şi care ne vor sugera şi căile cele mai potrivite de urmat. Sînt greutăţi, vor fi greutăţi fără doar şi poate, ca la orice început, dar unde este dragoste, convingere religioasă-morală şi, prin acestea, răbdare, o sfîntă răbdare, multe dintre aceste greutăţi le vom putea înlătura.

Ne vom strădui deci să intrăm în clasă cît mai senini, vom spune rugăciunea de început şi de sfîrşit; vom folosi o expunere intuitivă cît mai adecvată, evitînd vocabularul abstract şi rece, ca şi frazele lungi şi alambicate; vom presăra lecţiile cu istorioare, publicate în Îndrumătoarele noastre bisericeşti, în cărţile de predici ale I.P.S. Mitropolit Antonie şi în alte lucrări, unde desigur trebuie căutate, cu poezii religios-morale, scurte cîntări bisericeşti, balade cu cuprins religios-moral şi naţional-patriotic, neuitînd nici o clipă că Biserica noastră a cultivat permanent şi dragostea de neam şi pămîntul natal; vom folosi de asemenea cărţi poştale ilustrate, hărţi, casete etc. Să evităm cu desăvîrşire ceea ce se numea cîndva: Ascultare, notare şi predare, ci lecţia să se desfăşoare ca un flux viu, într-o comuniune deplină între profesor şi elev.

Se ştie că învăţătura Bisericii noastre este optimistă. Vom folosi deci un ton de încredere în Dumnezeu şi în forţele noastre şi ale poporului nostru, înlăturînd cu totul orice umbră de prozelitism. Dorim să cîştigăm copiii, pe tineri pentru Dumnezeu, nu pentru o confesiune oarecare.

Vom accentua oriunde ni se iveşte prilejul, urîciunea păcatului, urmările nefaste ale patimilor, dar şi frumuseţea virtuţilor, bineştiind cu toţii că toată această muncă ţinteşte la formarea unor puternice caractere religios-morale, după cum ne îndeamnă şi Sf. Scriptură: „Deprinde pe tînăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă. Chiar cînd va îmbătrîni nu se va abate de la ea" (Prov. 22, 6), sau: „Pe tineri îi îndrumă să fie cumpătaţi" (Tit 2, 6).

Se va avea desigur maximă grijă la punerea notelor, unde obiectivitatea şi dragostea să primeze.

Încheind aceste cîteva gînduri aduse în atenţie acum la început de an şcolar, care au fost dezbătute şi cu preoţii din Arhiepiscopia Sibiului la începutul lunii septembrie a.c., vom spune deci: Grijă şi iar grijă la una din poruncile majore ale ceasului de faţă pentru noi cei ce lucrăm cu sufletele oamenilor: Predarea într-un mod cît mai eficient a religiei în şcolile de stat.

Pr. Gh. Papuc
— Consilier cultural Arhiep. Sibiului —

STUDENT LA CHIŞINĂU (REPUBLICA MOLDOVA) BASARABIA, acum 60 de ani. AMINTIRI! (ET IN ARCADIA, EGO)

„Cînd amintirile-n trecut încearcă să mă cheme, pe drumul lung şi cunoscut mai trec din vreme-n vreme... (EMINESCU). Adesea amintirea este superioară realităţii, căci nu putem spune clipei „stai", dar în amintire retrăim tot ce a fost o dată...

Cu vre-o 60 de ani în urmă, după terminarea cursurilor la liceul din Slatina-Oltului m-am decis să urmez cursurile unei facultăţi de Teologie, iar fostul meu profesor de religie (Părintele Nae Ionescu — zis Japonezu — fiindcă avea faţa măslinie şi nu-i creştea barba) mi-a dat ideea să merg la CHIŞINĂU în Basarabia „fiindcă acolo erau cei mai renumiţi profesori de Teologie", dintre care dînsul fusese coleg de facultate cu Gala Galaction. Era pe timpul marei crize economice deslănţuită în America şi cu consecinţe grave pe plan mondial. Părinţii mei erau ţărani mijlocaşi şi cu mici venituri materiale, din care cauză trebuia să obţin o bursă. Am urcat în trenul de Bucureşti-Iaşi-Chişinău şi am căutat o cameră de închiriat pînă la începerea cursurilor şi a examenului de bursă şi m-am instalat la un evreu FISHTREIBEN, m-am înscris la examenul de bursă unde candidau 250 de studenţi pentru 20 de burse şi Dumnezeu m-a ajutat să fiu admis. Nu existau cămine studenţeşti ci un internat! Chişinăul, pe vremea aceea, era unul din cele mai mari oraşe ale ţării, atît ca întindere cît şi ca populaţie ,din care făceau parte etnică români, evrei urmaţi de rusofoni. Dar la sate, populaţia era curat românească, ca în toate provinciile româneşti, căci oraşul a fost mai totdeauna cosmopolit! Numai la sat trăim naţional. *Satul e ţara* şi eu cred că veşnicia s-a născut la sat! Acolo orice gînd e mai încet, e mai curat precum zice Lucian Blaga! Pe străzile largi şi drepte ale Chişinăului se auzeau reclame „BUBLIKI SFEJĂ, SEMISKI SPEJA, căci pe trotuare erau numai coji de seminţe de floarea soarelui. În unele prăvălii se vindea KVAS, o băutură preparată din coji de pîine, zahăr şi alte ingrediente. Circulaţia pe străzi se făcea numai cu trăsuri cu cai împodobiţi cu diferite podoabe, iar la gît, caii aveau un fel de cerc rotund de care erau legate curelele hamului, iar birjarii aveau nişte panglici care atîrnau din şapcă în jos şi erau frumos împodobiţi! Automobile erau foarte puţine! Străzile aveau o rărgime de cca 100 m; iar trotuarele aveau o lărgime de cca 20 m. Străzile erau împărţite în quartale. Strada Principală se numea ALEXANDRU CEL BUN şi erau 2 linii de tranvai care erau înzestrate cu 2 rînduri dus-întors de la un capăt al oraşului de west şi pînă la gară. Existau şi case mari şi luxoase, care aparţineau foştilor luptători pentru unirea cu România, în care s-au remarcat Pan Halipa, Ion Inculeţ şi I. Pelivan, dar printre fruntaşi se aflau şi ardeleni care luptaseră pentru unirea Basarabiei cu România, precum şi la unirea Transilvaniei cu „Ţara" au fost şi basarabeni, încît se remarcă şi pe linia aceasta aceeaşi unitate de ţară, ca acea veche „DACIA FELIX"!

BASARABIA, ţinutul acesta dintre Prut şi Nistru, a aparţinut Moldovei de la întemeierea ei; pe timpul lui ŞTEFAN CEL MARE şi a tuturor domnitorilor Moldovei, timp de peste 1400 de ani, pînă la 1812 cînd a fost cedată Rusiei Ţariste de către turci, în urma războiului ce a avut loc între cele două puteri, deşi Ţările Române nu constituiau un drept al Porţii otomane de a decide apartenenţa lor, ci erau ţări suzerane. Din 1812 pînă la 1918 Rusia ţaristă a procedat la aducerea masivă de elemente ruse în Basarabia, aşa cum a procedat şi puterea sovietică după 1940 cînd Basarabia a fost cedată din nou U.R.S.S. prin pactul Riebentrop-Molotov! Această provincie românească a devenit în prezent REPUBLICA MOLDOVA cu capitala tot la Chişinău! Oraşul Chişinău, în urmă cu 60 de ani, avea multe Instituţii de cultură şi anume: o facultate de Agronomie şi una de Teologie, înfiinţată de fostul ministru al instrucţiunii: Profesorul ION PETROVICI prin 1926 şi adusese cele mai alese figuri ale teologiei române, literaturii, filosofiei şi filologiei. Facultatea de Teologie funcţiona în localul fostului Seminar Teologic, în acelaşi quartal cu Mitropolia Basarabiei, iar vis-a-vis, era un parc mare cu statuia lui Ştefan Cel Mare, pe cal, de unde se obişnuise a porni manifestările studenţeşti, care, la sfîrşit, veneau tot acolo! Spre m-noapte de quartalul cu facultatea, se găsea marea catedrală SOBORUL cu patru altare şi unde, la clopotniţă, existau 24 de clopote pe care le manevra la slujbe un mare artist clopotar, care scotea melodii religioase din trasul clopotelor, încît nu treceau pe stradă să nu te opreşti şi să asculţi un VECERNII ZVONI. Mare jale s-a produs în 1931—1932 cînd elemente duşmănoase, ateiste, au ucis într-o noapte, pe clopotarul artist!!.

Durerea creştinilor şi românilor s-a continuat cînd într-o noapte de iarnă au trecut Nistrul pe ghiaţă zece familii de creştini din ţara vecină unde „tătucu Stalin" adusese pe creştini să prefere chiar noartea sub ghiaţă decît să mai trăiască în „raiul bolşevic". Au fost aduşi în centrul oraşului unde au fost văzuţi de creştini, care, atunci, nu bănuiau că „raiul" se va extinde şi în ţara noastră mai tîrziu! ...

Facultatea de Teologie din Chişinău avea următorii vestiţi profesori: La limba ebraică era prof. Părintele Vasile Radu, mare specialist în ebraică şi arabă. Studenţii îi spuneau „„Părintele Dagheş" şi ne recomandase gramatica lb. ebraice de CHABEAU. A tradus, împreună cu Părintele Gala Galaction, marele scriitor, Biblia, în 1936 — socotită „ediţia princeps". Părintele Gala Galaction ne preda Noul Testament şi la sfîrşitul orei, răspundea la cele mai dificile întrebări adresate de tineretul care-şi punea diferite întrebări despre existenţa răului în lume şi de ce mor în războaie şi cei răi, dar şi cei buni. La începutul prelegerii se adresa astfel „COPIII MEI!" La Sf. Liturghie stătea nemişcat lîngă un pilon al Capelei teologice!

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. Ioan Popescu-Deleni

Cateheză despre Sfînta Liturghie

(urmare din pag. I-a)

Botez au devenit membrii ai Bisericii. Întrucît partea principală a ei este prefacerea cinstitelor daruri pe masa alatarului, primul lucru este a aduce cinstitele daruri de la proscomidiar pe masa altarului. Şi aceasta se face prin vohodul mare, sau ieşirea cu darurile. Înainte însă se cîntă imnul heruvimic şi se face tămîierea, pentru crearea atmosferei de taină şi înmiresmarea ei spre a primi pe Domnul care se aduce ca jertfă. Vohodul mare închipuie ultimul drum al Mîntuitorului din Betania la Ierusalim, unde se va aduce ca jertfă; sau mai de grabă luarea trupului Domnului de pe cruce şi punerea în mormînt. Pomenirile care se fac în timpul vohodului aduc aminte de rugăciunea tîlharului de pe cruce: „Pomeneşte-mă Doamne, cînd vei veni întru împărăţia Ta". În acest caz, antimisul închipuie mormîntul în care a fost pus trupul Domnului, iar masa altarului, grădina unde se află mormîntul. Acoperămîntul potirului simbolizează giulgiul în care a fost pus trupul Domnului, iar acoperămîntul discului, mahrama pusă pe faţa Mîntuitorului. Acoperămîntul mare (numit „Aer") pus peste potir şi disc închipuie piatra prăvălită la intrarea în mormînt, iar steluţa care rămîne pe disc reprezintă pecetea pusă pe piatra mormîntului; cădirea aminteşte de miresmele aduse de femeile mirosoşite la mormînt.

De acum urmează partea pregătitoare pentru săvîrşirea jertfei;

1. Rugăciunea redată prin ectenie;

2. „Sărutul păcii", practicat încă dintru început între creştini, ca manifestare a dragostei care îi leagă în unitatea jertfei care se aduce spre iertarea păcatelor. La început acest sărut era practicat de întreaga comunitate, bărbaţii între ei, şi femeile între ele. Acum îl practică numai preoţii slujitori.

3. Mărturisirea de credinţă, prin rostirea Crezului de întreaga biserică este precedată de cuvintele: „Uşile uşile...". La început atrăgea atenţia celor ce păzeau uşile ca nu cumva să fie lăsat vreun catehumen să participe şi să se împărtăşească cu sfînta jertfă.

Partea centrală a Liturghiei este sfinţirea darurilor. Aceasta este numită „Anaforaua" (cuvînt grecesc care înseamnă: ridicare, înălţare, jertfă) şi cuprinde mai multe rugăciuni prin care se înalţă, se oferă, se aduc daruri ca jertfă lui Dumnezeu. Înainte însă preotul anunţă pe credincioşi: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte sfînta jertfă cu pace a o aduce". La care strana şi credincioşii răspund: „Mila păcii, jertfa laudei. În acest timp preotul citeşte în altar „Marea Rugăciune Euharistică". Aceasta este prima rugăciune din anaforaua liturgică. Ea exprimă recunoştinţa şi mulţumirea adresată lui Dumnezeu pentru toate binefacerile primite. În acest timp preotul intervine cu ecfonisul: „Cîntare de biruinţă cîntînd..." şi citeşte mai departe rugăciunea, în timp ce credincioşii cîntă: „Sfînt, sfînt, sfînt Domnul savaot... „Rugăciunea Euharistică se încheie cu ecfonisul care reproduce cuvintele Domnului de la Cina cea de Taină: „Luaţi, mîncaţi, acesta este trupul meu" şi „Beţi dintru acesta toţi, acesta este sîngele meu...".

A doua rugăciune din anaforaua liturgică citită de preot se numeşte „Anamneză", adică „Amintirea" întregii opere de mîntuire; de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de şederea la dreapta lui Dumnezeu Tatăl şi de cea de a doua venire, încheind cu ecfonisul: „Ale Tale dintru ale Tale, Ţie aducem de toate şi pentru toate", în timp ce preotul ridică darurile spre a le oferi lui Dumnezeu spre sfinţire, iar credincioşii încep să cînte: „Pe Tine Te lăudăm...", preotul continuă cu cea mai importantă rugăciune numită „Epicleză", adică „invocarea sau „chemarea" Sfîntului Duh spre a sfinţi darurile. Anaforaua se sfîrşeşte cu rugăciunea de mijlocire pentru întreaga Biserică, deopotrivă pentru cei aflaţi în viaţă şi pentru cei adormiţi. Această rugăciune de mijlocire a Bisericii se numeşte „Diptice". În continuare, în cadrul Dipticilor se face pomenirea Maicii Domnului, a Sfîntului Ioan Botezătorul, a Apostolilor şi a sfîntului zilei, mijlocind apoi în continuare pentru toată lumea...

Pînă aici am văzut Liturghia ca jertfă, adică sfinţirea darurilor şi prefacerea lor în trupul şi sîngele Domnului. Partea care va continua slujba se referă la taina liturghiei, adică la pregătirea darurilor sfinţite, pentru sfinţirea credincioşilor prin împărtăşirea cu ele. Prima arătare a potirului şi chemarea credincioşilor să se împărtăşească, închipuie arătarea Domnului după înviere. La fel şi arătarea potirului după împărtăşirea lor. Cea de a treia arătare a potirului simbolizează ultima arătare a Domnului, iar ducerea şi depunerea din nou la proscomidiar a sfintelor daruri închipuie înălţarea Domnului la cer. Cădirea darurilor ne aminteşte de norul în care s-a înălţat Domnul la cer, sau răspîndirea în lume a învăţăturii Sale. Masa proscomidiarului simbolizează locul şederii Fiului de-a dreapta Tatălui, iar masa alatarului închipuie acum Scaunul slavei lui Dumnezeu Tatăl.

Anafura este pîinea binecuvîntată (a nu se confunda cu Anaforaua la care ne-am referit mai sus) tăiată din prescurile din care s-au pregătit cinstitele daruri. Ea închipuie comuniunea credincioşilor şi le este oferită lor după oficierea Sfintei Liturghii.

„Potrivirea" Sfintelor daruri înseamnă consumarea lor de către preot, şi închipuie cina fericirii veşnice în împărăţia lui Dumnezeu împreună cu Mîntuitorul.

IV. Recapitularea-Aprecierea

Care este locul Sfintei Liturghii în cultul creştin public? (Sfînta Liturghie se află la originea şi în centrul cultului creştin public) De ce? (Fiindcă la Cina cea de Taină Mîntuitorul a întemeiat cultul creştin. El fiind Arhiereul care s-a adus pe Sine ca jertfă de iertare a păcatelor şi de dobîndire a mîntuirii pentru toţi cei care se vor împărtăşi din ea). Care este scopul Sfintei Liturghii? (În Sfînta Liturghie distingem două acte: jertfa şi taina. Prin jertfă se sfinţesc darurile, iar ca taină sfinţeşte pe credincioşi prin împărtăşirea cu ele). Care sînt momentele mai importante ale Sfintei Liturghii? (Pregătirea, sfinţirea şi împărtăşirea cu sfintele daruri). Cînd are loc pregătirea lor? (În cadrul proscomidiei). Dar sfinţirea? (În cadrul Liturghiei propriu-zise, şi anume, cînd preotul rosteşte rugăciunea epiclezei). De unde ştim noi cînd are loc epicleza? (Strana şi credincioşii cîntă atunci „Pe Tine te lăudăm..." îngenunchiază în semn de pietate). Cînd se împărtăşesc credincioşii? (Cînd preotul ridică potirul, rostind chemarea: „Cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste să vă apropiaţi"). Ce ne redă Sfînta Liturghie cu privire la persoana Mîntuitorului? (Întreaga Sa viaţă, de la naştere şi pînă la înălţarea Sa la cer şi şederea de-a dreapta Tatălui. În centrul Sfintei Liturghii se află Jertfa Mîntuitorului, care nu este un simbol, ci o realitate).

V. Asocierea

Privind raportul jertfei liturgice faţă de jertfa de pe cruce, în esenţă este una şi aceeaşi. Adică, noi ne împărtăşim cu trupul şi sîngele Domnului cu care s-a întrupat din Sfînta Fecioară, cu care a pătimit, a înviat şi s-a înălţat la cer. În formă însă apar unele deosebiri. Astfel, jertfa de pe cruce s-a adus în chip dureros şi sîngeros, aducînd moartea fizică; pe cînd jertfa liturgică sub forma văzută a pîinii şi vinului ne oferă în mod nesîngeros, sacramental trupul şi sîngele Domnului. Apoi, jertfa de pe Golgota este adusă pentru mîntuirea oamenilor de Hristos singur, pe cînd jertfa liturgică este adusă şi cu participarea obştei credincioşilor, a Bisericii. În sfîrşit, dacă jertfa liturgică se aduce pretutindeni, pînă la sfîrşitul veacurilor, jertfa de pe cruce s-a adus o singură dată pentru totdeauna şi într-un singur loc. Altfel spus, „jertfa din liturghie este o reproducere, o formă de prelungire în timp în mijlocul nostru, a prezenţei lui Hristos, Cel junghiat odată pentru totdeauna; este o multiplicare în timp şi în spaţiu a unicei jertfe de pe Golgota" (Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, Liturghia Specială, Bucureşti, 1980, p. 291—292).

VI. Generalizarea

De aici vedem că Sfînta Liturghie reprezintă originea şi centrul cultului divin public, fiind slujba care perpetuează pînă la sfîrşitul veacurilor jertfa lui Hristos, oferită credincioşilor spre iertarea păcatelor şi spre sfinţirea vieţii lor duhovniceşti.

VII. Aplicarea

1. Avînd în vedere importanţa Sfintei Liturghii pentru viaţa duhovnicească a credincioşilor, porunca Bisericii ne îndeamnă să participăm cu regularitate şi evlavie la Sfînta Liturghie şi să ne împărtăşim în cele patru mari posturi de peste an, sau cel puţin în postul Paştelui.

2. Se va cînta cu credincioşii imnele liturgice mai importante: „Sfinte Dumnezeule..."; „Heruvicul"; „Sfînt Domnul savaot"; „Pe Tine Te lăudăm"; „Axionul"; „Am văzut lumina cea adevărată..."; „Fie numele Domnului binecuvîntat", ca şi pricesne aflate în cărţile de cult.

3. Se va rosti cu credincioşii „Crezul" şi rugăciunea „Tatăl nostru", indicîndu-se apoi şi rugăciunile pe care trebuie să le rostească înainte şi după împărtăşanie.

INFORMAŢII

— Miercuri, 26 august a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit pe dl. Friedrich König, raportor pentru România al Comisiei Politice a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, vicepreşedinte al Adunării şi preşedintele grupului parlamentar al Partidului Popular Austriac.

Au luat parte dl. prefect Nicolae Nan şi reprezentanţi ai altor culte din Sibiu. Cu acest prilej Î. P. S. Sa a purtat discuţii privind raportul cultelor cu statul.

— Duminică, 30 august a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un bogat cuvînt de învăţătură.

— Între 31 august şi 11 sept. a.c. Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările plenare ale Conferinţei Bisericilor Europene, lucrări care s-au desfăşurat la Praga (Ceho-Slovacia).

— Sîmbătă, 12 septembrie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat, în calitate de locţiitor de episcop al Oradiei, lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Oradea.

— Luni, 14 septembrie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sfînta Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvînt de învăţătură legat de praznicul Înălţării Sf. Cruci. *V. B.*

În urma îndrumărilor Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei şi potrivit hotărîrii Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, între 2—11 septembrie 1992, la toate cele nouă protopopiate din Arhiepiscopia Sibiului — specificîndu-le în ordinea în care au fost programate: Sibiu, Mediaş, Sf. Gheorghe, Braşov, Făgăraş, Rupea, Avrig, Sălişte şi Agnita — s-au ţinut consfătuiri cu preoţii noştri, avînd ca temă centrală problema învăţămîntului religios-moral, care, începînd cu această toamnă, a fost introdus în programul de învăţămînt ca toate celelalte materii, la clasele I—VIII.

Conduse la Sibiu şi Mediaş de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, la Sf. Gheorghe de P. C. vicar A. Rădulet, iar la celelalte protopopiate de P. C. cons. Gh. Papuc, în cadrul acestor consfătuiri au fost dezbătute o seamă de aspecte concrete legate de problema de mai sus, astfel încît ora de religie să constituie cu adevărat un mijloc cît mai eficient de zidire religios-morală a copiilor şi tineretului nostru în general.

STUDENT LA CHIŞINĂU . . .

(Urmare din pag. a 3-a)

Un alt profesor vestit şi iubit de studenţi era profesorul de filosofie CONSTANTIN FEDELEŞ, profesor şi de Pedagogie la Universitatea din IAŞI. Era un gigant la statură, ca şi un gigant la filosofie şi ca profesor ataşat de studenţi. La mers, avea însă picioarele puţin aduse, fiindcă, în timpul primului război mondial, fusese luat prizonier la bulgari şi se spunea că i-au pus foc la picioare ca să spună date despre armata română, ceea ce a refuzat categoric spunînd: „eu nu vreau să fiu dus în fundul iadului cu trădătorii de neam şi ţară, în fruntea cărora se află Iuda Iscarioteanul". A fost răscumpărat pentru 30 de prizonieri bulgari luaţi de români . . . Const. Fedeleş era el însuşi filosof, devotat filosofiei stoice — filosofia suferinţei şi a răbdării deşi mare şi convins creştin. El a tradus „MANUALUL" lui Epictet în limba greacă la care carte face o Introducere de cca 100 de pagini.

La limbile clasice: greaca şi latina am avut profesor pe marele filolog şi poliglot TEOFIL SIMENSKY, la ale cărei ore nu ne mai săturam de explicaţiile ce ne dădea despre diferite forme de cuvinte în diferite limbi. În anul I am tradus cu T. Simensky din DIDAHI TON DODECA APOSTOLON, despre cele 2 căi: calea vieţii şi calea morţii, iar în anul II am tradus din apologia OCTAVIUS A APOLOGETULUI creştin MINUCIUS FELIX, cea mai frumoasă apologie creştină, unde se vorbeşte despre un dialog între păgînul CECILIUS şi creştinul OCTAVIUS, ale cărui argumente duc la convertirea păgînului, care se botează. Acest mare poliglot are şi un mare DICŢIONAR AL ÎNŢELEPCIUNII, cu citate din mai multe limbi şi mai ales că a tradus PANCIATANTRA = *„cele cinci cărţi"* din limba sanscrită, cu poveşti, fabule, parabole şi sentinţe;

La Teologia Fundamentală era titular profesorul IOAN GH. SAVIN, care în 1931—1932 a ţinut o conferinţă în Aula Facultăţii cu subiectul „TRĂIT-A IISUS?"

Mistica era predată de renumitul poet şi scriitor NICHIFOR CRAINIC, care a ţinut în acel timp, o conferinţă cu titlul „PUNCTE CARDINALE ÎN HAOS" şi în care vorbise şi despre opera marelui savant român Prof. NICOLAE PAULESCU.

Istoria Bisericii Române era predată de profesorul CONSTANTIN TOMESCU, originar din Dobrogea (Jud. Tulcea) care s-a ocupat mai mult de răspîndirea creştinismului la români în primele secole şi a descoperit multe inscripţii creştine din primele veacuri din Dobrogea, dar şi din Transilvania.

Chişinăul avea multe instituţii de cultură şi o bibliotecă foarte bogată a oraşului (de peste 1 milion de volume) şi un liceu militar „Regele Ferdinand", Şcoala Eparhială de fete, liceul „General Berthelot", liceul DADIANI" precum şi un mare teatru de stat, cu Director ION LIVESCU în acea vreme, la care veneau echipe de artişti din toată ţara. Printre cei care vizitau mai des Chişinăul, prezentînd piese de teatru sau alte reprezentaţii, era şi vestitul artist de comedie Constantin Tănase, cu Teatrul său „ALHAMBRA". A imitat pe „Hitler la Alhambra" dar cu Stalin nu i-a mai mers . . . Ultimul lui cuplet a fost cînd a apărut pe scenă cu ceasuri de diferite mărimi legate de ambele mîini cîntînd: „zic ceva? Nu zic nimica! Spun ceva nu spun nimica! De la Nistru pîn-la Don, davai ceas, davai palton! Davai ceas, davai moşie, davai şi hazeaica mie! Haraşo tovărăşie! Dar această „revistă" l-a costat viaţa pe care a pus-o în slujba artei şi a neamului românesc creştin, căci artistul Tănase, a fost şi un bun creştin care, de Sf. Paşti, îmbrăca 100 de elevi de la Orfelinatul din Bîrlad, unde, în noaptea Învierii, îi plăcea să tragă personal clopotele de la catedrala din Bîrlad! Acesta a fost artistul Constantin Tănase!!

La Chişinău mai venea şi marele cîntăreţ de muzică populară GREG FOLESCU, cu renumitul său cîntec preferat: Foaie verde viorea, spune-mi pui de turturea, înghetată-i Dunărea să treacă badea pe ea cu trei cai alături ea. Unu-i negru cum îi corbu, altul roşu cum îi focu, cel care-i badea călare pintenog la trei picioare"!

Dar şi GEORGE ENESCU venea la Chişinău spre a delecta cu vioara sa publicul amator de muzică clasică şi din opera sa muzicală. In timpul celor doi ani (1931—1932) a venit de trei ori şi cînta la Sala Eparhială. Cînd cînta G. Enescu nu ştiai dacă te afli pe lumea aceasta, sau în altă lume. Atît de mare era farmecul ce exercita asupra auditoriului. În timpul concertelor locuia la un hotel de pe strada paralelă cu str. Alexandru Cel Bun, iar noi studenţii ne înhămam la o trăsură în locul cailor şi aşa îl aduceam pe G. Enescu la Sala Eparhială, unde avea loc concertul. Odată, a ţinut Enescu să vină să ne facă o vizită la Facultatea noastră de Teologie, unde preşedintele Centrului studenţesc a organizat primirea.

De sărbătorile de CRĂCIUN sau de Paşti, mulţi studenţi care aveau locuinţa departe de Chişinău, din Oltenia, Moldova sau din Transilvania, nu mai mergeau acasă ci preferau să petreacă vacanţa la vestita Mănăstire CĂPRIANA sau altele multe, care existau în Basarabia, ctitorii ale domnitorilor români şi care au suferit mari degradări din timpul ocupaţiei staliniste sovietice a Basarabiei. Din cauza persecuţiilor organizate de mult împotriva elementului românesc mulţi studenţi basarabeni purtau nume rusificate cu OV sau EV final: Nicov pentru Nica, Danilov pentru Dănilă . . . Alţii recurgeau la nume pe care nu le sesizau elementele rusofile că ar fi de origine românească, precum: Rouă de Deal, Prisăcaru, Plămădeală, Guja, iar alţii, şi-au păstrat cu orice risc numele pur românesc, ca eminentul student basarabean VALENTIN ŞTEFĂNESCU şi alţii.

Din punct de vedere economic, Basarabia era, pe vremea aceea, foarte bogată în vite şi oi, iar la piaţa din Chişinău se puteau vedea brînzeturi şi caşcavaluri cît roata carului şi erau ieftine de procurat. Carnea de vită şi oi era zilnic la preţuri foarte convenabile, ca şi cerealele: grîu, porumb, orz şi alte cereale; iar cu privire la vinuri, Basarabia deţinea prioritate, contitativ şi calitativ în comparaţie cu alte provincii. La Costiugeni, erau vinuri alese şi anual, era organizată o expoziţie cu vînzare de tot felul de vinuri.

Aceasta a fost BASARABIA de acum 60 de ani aşa cum am cunoscut-o eu şi o voi păstra totdeauna în amintire.

PRECIZĂRI

privind predarea orelor de educaţie moral-religioasă la clasele I—VIII, precum şi pentru încadrarea, normarea şi salarizarea personalului care, începînd cu anul şcolar 1992—1993, va preda acest obiect de învăţămînt

Începînd cu anul şcolar 1992—1993 inspectoratele şcolare, conducerile de şcoli vor lua măsuri care să asigure:

— organizarea predării educaţiei moral-religioase conform prevederilor din planul de învăţămînt;

— includerea în documentele şcolare şi în orarul şcolii a acestui obiect de învăţămînt; la întocmirea orarului se va ţine seama, după posibilităţi, de specificul activităţii religioase a fiecărui cult.

Predarea educaţiei moral-religioase se va face numai în spaţiile de învăţămînt din incinta şcolilor.

Înscrierea elevilor se va face numai pe baza opţiunilor făcute de părinţi sau elevi; elevii care au optat vor frecventa cursurile pe durata întregului an şcolar.

Evaluarea cunoştinţelor şi încheierea situaţiei la învăţătură a elevilor se va face conform prevederilor din Regulamentul elevilor. Aprecierea se face cu calificative (B.B., B, S . . .).

Predarea orelor de educaţie moral-religioasă se va face cu prioritate de către persoane cu pregătire teologică (preoţi, pastori, absolvenţi de instituţii teologice, precum şi de către studenţi teologi).

În şcolile la care nu se poate asigura predarea orelor de personal cu pregătire teologică, acoperirea acestora se va face cu cadre didactice care predau în şcoli (învăţători, profesori), sau cu alte persoane cu studii superioare din alte sectoare de activitate desemnate de către culte.

Personalul care urmează să predea orele de educaţie moral-religioasă va fi desemnat, anual, pe şcoli, de către inspectoratele şcolare la propunerea cultelor religioase recunoscute în ţara noastră.

Decizia de numire a personalului se dă de către inspectoratele şcolare judeţene (al municipiului Bucureşti). Pentru personalul care nu face parte din reţeaua instituţiilor de învăţămînt de stat, decizia de numire se va face numai pe baza avizului conducerii cultelor religioase.

Absolvenţii instituţiilor de învăţămînt superior teologic, ai seminariilor teologice (liceale) şi personalul cu studii superioare din alte sectoare de activitate au statut de personal didactic suplinitor.

Norma didactică a personalului care predă educaţia moral-religioasă este de 18 ore pe săptămînă.

Personalul didactic care predă educaţia moral-religioasă va fi salarizat conform studiilor absolvite, după cum urmează:

— absolvenţii instituţiilor de învăţămînt superior teologic se plătesc ca profesor cu studii universitare cu definitivat;

— absolvenţii seminariilor teologice (liceale) se plătesc ca învăţător, cu definitivat;

— personalul didactic titular sau suplimentar din învăţămînt care predă ore de educaţie moral-religioasă se plăteşte conform studiilor, vechimii recunoscute în învăţămînt şi gradului didactic obţinut;

— personalul didactic titular sau suplinitor care nu are norma întreagă la disciplina de bază şi care predă ore de educaţie moral-religioasă va fi plătit cu salariul integral dacă i se asigură astfel norma săptămînală de 18, respectiv 16 ore;

— personalul cu studii superioare din alte sectoare de activitate desemnat să predea orele de educaţie moral-religioasă va fi salarizat ca profesor cu studii superioare universitare sau cu durata de 3 ani, după caz, la gradaţia I prevăzută pentru personalul didactic cu definitivat.

Absolvenţii institutelor de învăţămînt superior teologic şi ai seminariilor teologice (liceale) se plătesc conform studiilor, cu definitivat.

Personalul didactic care are funcţia de bază în cadrul unităţilor aparţinînd cultelor, pentru orele predate în învăţămîntul de stat, va fi salarizat, de către instituţiile şcolare, prin plata cu ora sau cu norma întreagă prin cumul de funcţii în condiţiile legii.

Pentru stabilirea vechimii în învăţămînt se vor lua în considerare perioadele de activitate clericală sau din cadrul instituţiilor de cult, desfăşurate după absolvirea cu diplomă a unei forme de învăţămînt teologic.

În cazul în care datorită opţiunilor elevilor sau a părinţilor nu se poate păstra clasa constituită, predarea se va face pentru fiecare cult religios, pe clase alcătuite din elevi de la clase paralele din acelaşi an de studii.

Acolo unde clasele constituite au sub 10 elevi, activitatea respectivă poate fi salarizată de către cultele religioase din fonduri proprii.

Ministru,
MIHAI GOLU

Secretar de Stat,
GHEORGHE VLĂDUŢESCU

Despre buna creştere şi bunul simţ

(Urmare din pag. 1)

sînt obligatorii şi pentru zei, cu atît mai mult pentru noi, muritorii de rînd. Aceasta este dorinţa noastră: să vă cîştigaţi numai deprinderi bune în tot ce faceţi.

Dorim să păstraţi *spiritul academic* în conduita voastră, să fiţi modeşti şi moderaţi în vorbe şi în gesturi. Nu vorbiţi unde este oprit, nu vorbiţi tare şi nu vă băgaţi peste vorba altuia. În unele state civilizate, cel ce se plimbă în parcuri, coboară tonul discuţiei cînd se întîlneşte cu alte persoane; este semn de bună creştere, este dovadă că nu vrea să tulbure gîndurile altora. Şi este mare lucru. La noi cei rău crescuţi vorbesc tare, strigă, ca să arate cît sînt de puternici, ce bravi sînt; fac zgomot şi nu se ruşinează de nici o observaţie, dacă le spui că sînt la studiu, în dormitoare, la masă etc.

Buna creştere se vede în tot comportamentul vostru, începînd cu gesturile cele mai mici, cu felul cum deschizi şi închizi uşa de la biserică, de la sala de lectură, la sala de cursuri, dormitor, ca să nu strici liniştea celor de acolo. Buna creştere se vede în felul cum grijeşti avutul şcolii, cum păstrezi curăţenia ori unde, cum eşti de ordonat, disciplinat şi punctual, cum îţi respecţi colegii, cum îi saluţi sau îi resaluţi, ce ţinută ai faţă de superiori, în privire, în gînd, în gesturi, etc. Căci toate cer autodisciplinare, autosupraveghere şi bună cuviinţă. Ele cer manieră socială elegantă şi demnă. Cel ce este manierat nu caută să predomine în discuţii, lasă şi pe alţii să vorbească, respectă convingerile tuturor şi nu ofensează pe nimeni, chiar dacă nu-i convine ceva, răspunde delicat.

În schimb, tînărul care n-are bun simţ şi bună creştere, discută tare subiecte banale la un nivel inferior, sau aruncă batjocuri în controverse şi rosteşte cuvinte triviale. El nu se gîndeşte că se înjoseşte în faţa conştiinţei şi a colegilor săi, care nu-l mai respectă.

Celor buni şi înţelepţi le zicem: nu vă luaţi după ei, pentru că sufletul lor este plin de bălării şi sînt împătimiţi în rău şi gata de scandal în orice moment. De pe buzele lor zboară înjurătura şi obrăznicia cu nerusinare, sînt mîndrii şi refuză sfatul bun; sînt răutăcioşi şi plini de invidie, uneltesc în ascuns, linguşesc în faţă şi sînt fără caracter şi fără de cuvînt. Bîrfesc cu uşurinţă şi nu-şi recunosc greşala. Nu se lasă convinşi de nimic, sînt orbiţi numai de interesele lor egoiste, de gîndul parvenirii. Acesta este tabloul sufletesc al tînărului nedemn, necrescut, fără bun simţ, de care trebuie să vă feriţi.

Fiţi bine crescuţi şi cu bun simţ! Fiţi cu ruşine de oameni şi cu frica de Dumnezeu! E mare lucru! Nu faceţi fapte care să vă compromită, fapte de care să vă ruşinaţi în faţa oamenilor. Aşa sînteţi pe drumul cel bun, al progresului duhovnicesc şi moral.

Puneţi la inima voastră curată aceste îndemnuri, ca să fiţi scrisoarea noastră de bucurie înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Luaţi aminte la cuvintele Mîntuitorului Hristos care zice: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd ei faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din cer" (Mat. 5, 19).

Semnalăm... Semnalăm...

A X-a Adunare Generală a Conferinţei Bisericilor Europene a avut loc la Praga între 1—11 septembrie 1992. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de şapte delegaţi în frunte cu Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, Antonie.

Tema care a orientat lucrările Conferinţei, în convorbirile din grupe şi în studiile biblice a fost: *„Dumnezeu uneşte în Hristos, o nouă creaţie"*. In mod special s-a abordat însă o temă deschisă încă de a IX-a Adunare Generală de la Sterling, Scoţia 1986, şi rămasă în continuare pe agenda tuturor organizaţiilor creştine internaţionale ca şi pe agenda Bisericilor: *Misiunea Bisericii într-o lume secularizată*. În discuţii s-a reluat şi tema tratată la Santiago de Compostela, Spania, în 1991, de către Conferinţa Bisericilor Europene şi de către reprezentanţii Conferinţei episcopale catolice europene, şi apoi şi de către Sinodul episcopilor catolici ţinut la Roma în nov.-dec. 1991: *Misiune şi evanghelizare azi.*

S-a căutat, mai ales în grupe, delimitarea *misiunii* de *prozelitism*, pentru a se obţine o *pace ecumenică* în Europa. Secretarul general al CBE (Conf. Bis. Europene), Jean Fischer a spus la Praga: *„Dacă prozelitismul şi competiţia în materie de evanghelizare predomină şi dacă acţiunile Bisericilor sînt surse de conflicte, credibilitatea Bisericilor slăbeşte"*.

S-a recomandat să se ia în studiu şi anumite forme de catolicism (uniatismul, întinderea spre tertiorii tradiţional ortodoxe pentru evanghelizare catolică, etc.) care frizează prozelitismul. În privinţa aceasta s-au indicat ca baze de studiu Documentele „Comisiei internaţionale mixte de dialog ortodoxo-romano-catolic", de la Viena, Freising şi Arricia.

În viaţa Europei s-au identificat cîteva riscuri cu care se vor confrunta Bisericile şi anume: *riscul materialismului* care este permanent o sursă de mediocritate culturală; *riscul ca societatea să fie influenţată de emoţii superficiale*, orchestrate de mass-media; *riscul instalării în viaţa credincioşilor a unui fel de fatalism şi a unei resemnări*, deoarece nu se întrevăd speranţe clare, spre mai bine, în reechilibrarea societăţii, în rezolvarea problemei sărăciei şi a nedreptăţilor.

S-a recomandat ca Biserica să-şi reactualizeze misiunea ei de reechilibrare, pace şi înţelegere între oameni şi popoare, să-şi mobilizeze talentele, competenţa şi toate mijloacele misionare, să pună în mişcare instituţii şi mecanisme care să prevină şi să combată aceste riscuri, să insufle putere de rezistenţă, curaj şi luptă, să îndemne la rugăciune şi să revigoreze optimismul. Aceste acţiuni, Bisericile să le desfăşoare împreună, *în spirit ecumenic.*

Din păcate, s-a recunoscut că de cîtăva vreme ecumenismul se află într-o stare critică, într-o alunecare spre ineficienţă, din motive uşor de identificat, dar greu de îndreptat. Secretarul general, Jean Fischer, a observat: *„Mişcarea ecumenică a intrat în ultimii ani într-o zonă de turbulenţă şi de încetinire; nu mai are zel şi vigoare"*. A ajuns la un fel de plafonare, poate şi din cauză că şi-a diversificat prea mult temele, abordînd prea multe teme de pe agenda altor organizaţii laice, care le tratează cu mai multă competenţă dar care, pe agenda ecumenică, distrag atenţia de la preocuparea esenţială a acestor organizaţii, care este unitatea Bisericilor. E drept că se pretextează într-una că *totul* este important pentru Biserici, viaţa lumii inclusiv, problemele sociale, ecologice, politice, de educaţie, etc., etc., dar idealul iniţiatorilor ecumenismului a fost acela de a realiza unitatea Bisericilor.

Punctele de vedere sînt însă împărţite cu privire la metodă. Unii zic: întîi *unitate* şi apoi lucrare împreună, concertată; alţii zic: să mergem *spre unitate* lucrînd împreună la rezolvarea problemelor majore ale lumii, lume care este în grija lui Dumnezeu şi a Bisericii.

Metoda mai este încă disputată, dar în timpul acesta se pierde din vedere preocuparea de *unitate*, iar concertarea acţiunilor, în dezbinare, devine din ce în ce mai grea. E deajuns să ne gîndim doar la ultimele tensiuni dintre ortodoxie şi catolicism şi, în ultima vreme, şi între protestantism şi catolicism. La aceasta am mai adăuga şi tensiunile dintre noile secte şi confesiunile tradiţionale istorice, la care se mai adaugă şi tensiunile dintre *fundamentalişti* şi Bisericile mari, de toate confesiunile, care au evoluat spre exegeze şi moduri de viaţă creştină luminate de noi înţelegeri, care fac din creştinism o religie pe măsura culturii şi civilizaţiei moderne, în bună complementaritate cu ştiinţa şi cultura vremii, elemente ignorate de fundamentalişti.

Iată de ce începe să se observe, cum spune Jean Fischer cu indulgenţă, o *„încetinire"* în ecumenism. Ar putea fi însă vorba de ceva mai grav. Acest lucru nu este însă caracteristic numai *Conferinţei Bisericilor Europene*. În primul rînd el porneşte de la *Consiliul Mondial al Bisericilor* şi are mari repercursiuni şi în organizaţiile mari confesionale, Federaţia luterană, Alianţa reformată etc.

Bisericile Ortodoxe au atras mereu atenţia asupra acestor pericole, ca şi asupra riscurilor mai noi, cerînd o reîntoarcere la idealul profeţilor ecumenismului, din prima jumătate a veacului nostru, care îşi fixaseră ţeluri puţine, dar precise, ţeluri care, astăzi, au ajuns să fie pierdute *printre altele!*

Ba mai mult: idealurile primare, biblice, scăpate din mînă, încăpute pe mîna unor diletanţi, au fost amestecate cu tot felul de revendicări din afara cîmpului teologic şi bisericesc, şi au ajuns chiar la conflicte cu Sfînta Scriptură şi cu morala creştină, devenite subiecte de vot, în Adunări Generale în care Bisericile ca atare sînt reprezentate la întîmplare şi sînt puse în situaţii mai mult decît delicate, adesea jignitoare, mai ales cînd aceste Biserici sînt ortodoxe şi constituie o mare minoritate, într-o mare masă protestantă şi neoprotestantă, masă lipsită de reprezentativitate teologică. E vorba de trimişi în această organizaţie internaţională a unor oameni implicaţi în anumite activităţi bisericeşti, dar care lasă impresia că nu prea înţeleg mare lucru din ceea ce ortodocşii numesc teologie, adevăr teologic, criterii de mîntuire şi de lucrare în lume, etc.

Se prevăd, într-un viitor nu prea îndepărtat, nu apropieri, cum s-ar dori, cum se doreşte, ci mai degrabă alte „divorţuri" confesionale. Şi nu va fi bine. Dar, din anumite considerente de conştiinţă, vor fi inevitabile, dacă nu se vor lua la vreme măsuri de prevenire.

În ultima vreme se vorbeşte mult în ecumenism de *Reînnoire*. În cadrul *Reînnoirii* apar însă noi Biserici, secte, denominaţiuni. Am întrebat la Praga: *Apariţia acestora înseamnă reînnoire, sau noi diviziuni?* Şi cum mai definim în cazul din urmă ecumenismul, dacă ajunge la diviziuni, în loc de unitate? Acestea şi altele încă, şi mai supărătoare, încep să frămînte Bisericile Ortodoxe membre.

Într-un număr viitor al „Telegrafului român" ne vom referi şi la cîteva astfel de aspecte noi care au ajuns pe agenda ecumenică, adevărate pietre de scandal, în faţa cărora chiar şi tradiţionala răbdare ortodoxă va putea fi pusă în situaţia de *„a-şi ieşi din răbdări"!*

Cum se va întîmpla aceasta, nu e greu de prevăzut. E deajuns să spunem că Patriarhia Ierusalimului s-a retras temporar din toate dialogurile. Poate că acest avertisment va servi la ceva şi se vor preveni şi alte retrageri!

A apărut postum la Oradea „Religie şi caracter" de fostul episcop Dr. Vasile Coman, decedat în vara aceasta. Cartea va putea fi de mare folos preoţilor şi profesorilor care predau religia în şcoli, ea izvorînd din propria experienţă a autorului de pe vremea cînd era profesor de religie. De altfel ea are subtitlul: *„Contribuţii la cunoaşterea şi predarea religiei în perioada adolescenţei"* (Oradea, 1992, 120 p.).

Credincios devotamentului faţă de Mircea Eliade şi faţă de opera lui, Mircea Handoca, după ce i-a publicat marelui istoric al religiilor, eseist şi scriitor, o mare parte din operă, şi i-a comentat pînă şi autografele oferite pe cărţi diferiţilor cunoscuţi şi prieteni, a găsit şi timpul pentru a scrie el însuşi o monografie: *Mircea Eliade. Cîteva ipostaze ale unei personalităţi proteice* (Minerva, 1992, 447 p.). E cea dintîi care încearcă, la noi, să-l cuprindă întreg într-o carte. E un merit şi un succes incontestabil. ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Andealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 350 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 octombrie
Nr. 37—38
1992

Reforma morală

Este nedrept să se afirme că timpul nostru ar fi neprielnic şi ingrat pentru trăirea religioasă. Nu, timpul nostru cu toate problemele şi întrebările lui, cu toate adîncile lui frămîntări, poartă în sine germenii unei noi vieţi. Noi trăim într-un timp profetic, cu speranţe şi indicaţiuni către viitor.

Totuşi, nu se cuvine să trecem cu ochii închişi pe lîngă relele de care este bîntuită epoca noastră; pe lîngă relele care dăinuiesc de mai înainte, rezultînd dintr-o cultură şi civilizaţiune unilaterală, din concepţiuni de viaţă cu totul materialiste, din motive care avizau pe om exclusiv la cadrele traiului pămîntesc, nesocotind drepturile imprescriptibile ale sufletului şi închizînd izvoarele de inspiraţie ale lui...

Este firesc de aceea să ne întrebăm: unde este tămăduitorul care ar putea să aducă vindecare?

Cel ce este băgător de seamă la zbuciumul de astăzi al oamenilor, al popoarelor şi statelor, cel ce observă neputinţa morală în care se zbat pentru a găsi un echilibru vieţii acesteia în care clocotesc atîtea patimi, acela simte profund cît de necesar, cît de indispensabil — fiindcă nu poate fi înlocuit cu nimic — este ajutorul pe care îl poate da acestei omeniri, singur Domnul şi Mîntuitorul Iisus Hristos şi Sfînta lui Evanghelie...

Vedem peste tot că se depun destule silinţe pentru îndreptarea lucrurilor... Şi noi românii ne zbatem să ieşim la liman... Asistăm la reforme puse la cale în toate domeniile şi pe toate tărîmurile vieţii publice. Reforme în agricultură, reforme judiciare, reforme administrative, reforme financiare, etc. Toate acestea sînt necesare.

Dar mai presus de toate acestea, cea mai necesară este *reforma morală*, refacerea sufletelor, întărirea caracterelor. Pentru că fără de acestea, toate celelalte reforme, oricît de necesare ar fi, sînt lipsite de chezăşia succesului şi a durabilităţii; legile nu pătrund, organizaţiunile stau locului, proiectele se dărîmă şi odată cu ele toate bunurile culturii şi civilizaţiei, dacă nu se produce şi o reformă morală a sufletelor...

Nu putem întrelăsa a spune că prea sfidătoare s-au arătat simptomele, răzleţe ce e drept, ale decadenţei şi la noi; prea s-au sporit abaterile grave de la datoria în serviciul ţării şi în chivernisirea bunurilor ei; exhibiţiuni de o brutalitate dureroasă, dar străine de elementul permanent al sufletului românesc, şi-au făcut urîta lor apariţie şi la noi. Ce să mai zicem de luptele şi împărecherile între cei ce ar trebui să se iubească precum fraţii şi înfrăţindu-şi puterile să lucreze la consolidarea ţării şi la combaterea tendinţelor destructive, a elementelor dizolvante şi a vrăşmaşilor dinlăuntru şi din afară de hotarele ei?

Noi nu sîntem un popor sărac în idei, dar mi se pare că astăzi sîntem prea săraci în ideale şi, mai ales, în oameni de ideal. Şi tocmai de aceştia avem cea mai mare şi cea mai urgentă nevoie. Oameni întregi, caractere morale neînfrînte, suflete renăscute, conştiinţe purificate, care să ştie interpreta scopurile vieţii şi să aibă tăria morală de a le traduce în fapte.

Dar pe aceştia cum să-i creăm?

Pe achiziţiile tehnice şi pe bunurile culturii externe numai, nu poţi clădi o viaţă nouă, cu oameni sufleteşte renăscuţi. Pentru aceasta îţi trebuiesc puteri morale. „Inimă curată" zidită în pieptul fiecărula, „duh drept" înnoind înlăuntrul tuturora, puterea de prefacere a credinţei, contactul cu Dumnezeu, devotamentul nestărmurit faţă de voia Lui cea sfîntă, har şi putere de sus — iată ce ne trebuie pentru reforma sufletelor.

Mitropolitul Nicolae Bălan

(Extras din volumul *„Biserica neamului şi drepturile ei"*, Sibiu, 1928, p. 8—13).

„Să împlinim toată dreptatea"

(Matei 3, 15)

Acestea sînt cele dintîi cuvinte rostite de Domnul Hristos, păstrate în sfînta Evanghelie de la Matei. Ele au fost rostite de Mîntuitorul nostru, cu prilejul Botezului, şi au fost adresate sfîntului Ioan Botezătorul, care ezita să-l boteze spunînd că el are trebuinţă să fie botezat de Mîntuitorul, iar nu Mîntuitorul să fie botezat de el, cel trimis ca înaintemergător. „Lasă acum, căci se cuvine nouă să-mplinim toată dreptatea." Să luăm aminte şi să nu uităm: *„Să împlinim toată dreptatea."*

„Să împlinim toată dreptatea!" În aceste cuvinte ale Mîntuitorului se cuprinde un întreg program, un îndreptar de viaţă. A rînduit bunul Dumnezeu să rămînă acest cuvînt în sfînta Evanghelie de la Matei şi să ajungă la cunoştinţa noastră, ca să ne fie şi nouă spre îndreptare, în înţelesul de a ne sili să facem tot ce ştim că ţine de rostul pe care îl avem în această lume, tot ce ştim că ne face vrednici de a fi numiţi drepţi, de a realiza tot ce ţine de dreptate.

Tot în sfînta Evanghelie de la Matei ne-a rămas şi cuvîntul Domnului Hristos, adresat fariseilor şi cărturarilor, cînd le-a zis: „Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! că daţi zeciuială din izmă, din mărar şi din chimen, dar aţi lăsat părţile mai grele ale legii: judecata, mila şi credinţa; pe acestea trebuia să le faceţi şi pe acelea să nu le lăsaţi" (Matei 23, 23). Cărturarii şi fariseii, — care ştiau că au datoria să dea la templul din Ierusalim a zecea parte din toate veniturile lor — socoteau că ţine de dreptate să dea a zecea parte chiar şi din agoniseala de izmă, de mărar şi de chimen. Aceasta însă nu era „toată dreptatea", căci Domnul Hristos le reproşează, că au trecut cu vederea lucruri mult mai importante adică „judecata, mila şi credinţa". Ca să se împlinească „toată dreptatea", la cele făcute, ei trebuia să adauge şi pe acestea, pe care încă nu le-au împlinit.

Gînduri ca acestea îmi stăruie în minte de cîtva timp. Prilejul pentru ele mi le-a oferit vizita unui prieten care a venit la mine cu fiul său, de nouăsprezece ani, să ne sfătuim şi să-l sfătuim. Băiatul a terminat o şcoală profesională, iar tatăl lui i-a găsit un loc de muncă, în meseria pe care a învăţat-o. El însă nu s-a ţinut de servici motivînd că lucrurile care i se cereau erau mai presus de pregătirea lui profesională. Ori, toată lumea ştie că meseria se învaţă mai mult din practică, decît din teoria de la şcoală. Toată lumea ştie că înveţi lucrînd. Tînărul nu s-a gîndit la asta, ci a renunţat la locul de muncă pe care îl avea. La servici n-a stat decît vreo lună, dar vreme îndelungată a plecat de acasă, ca şi cînd s-ar duce la servici; în realitate însă el mergea la nişte întîlniri, în parc, cu alţi tineri, în majoritate şi ei fără rost, de care se ocupau nişte aşa-zişi misionari, care le vorbeau din Biblie. Pe considerentul că doar nu merge la bar sau la discotecă, prin restaurante sau prin circiumi, ci merge într-un loc în care se vorbeşte despre Dumnezeu, băiatul se gîndea că face un lucru bun. El n-avea de unde să ştie cuvîntul sfîntului Ioan Damaschin, că „nici binele nu-i bine, cînd nu se lucrează bine" şi nu se gîndea nici la faptul că cei ce vorbesc despre Dumnezeu şi comentează Biblia pot să fie ei înşişi în greşală şi să rătăcească şi pe alţii de la adevăr.

La aşa ceva nu s-a gîndit, după cum nu s-a gîndit nici că el însuşi este în înşelare, cînd este nesincer faţă de părinţii săi şi cînd îi înşală. Şi e ştiut că în sfînta Evanghelie se spune clar: „Să nu în-

(continuare în pag. a 2-a)

Arhim. Teofil Părăian

Alegerea şi alegerile

(Duminca a XVIII-a după Rusalii; „Pescuirea minunată" — Lc. 5, 1—11)

Istorisirea minunii de la lacul Ghenizaret, cînd Simon şi ceilalţi pescari, după cuvîntul Domnului, au aruncat mrejele prinzînd o mulţime mare de peşti, deşi toată noaptea dinainte trudiseră fără să prindă nimic, este şi prilejul înfăţişării unei *alegeri*, am putea spune chiar a unei duble alegeri. Pe de o parte, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos indică alegerea unui apostol prin cuvintele: „de acum înainte vei fi pescar de oameni", iar pe de altă parte, Simon şi cei împreună cu el, ca răspuns la această alegere, *aleg* la rîndul lor, „lăsînd totul şi mergînd după El."

Pentru că şi noi sîntem puşi adesea în situaţia de a alege şi pentru că de multe ori, constatînd că nu e bună, trebuie să ne schimbăm alegerea, la cîţiva ani, uneori la cîteva zile sau cîteva ore, să ne oprim pentru puţin asupra acestei probleme a alegerii...

Mai ales în vremuri de cumpănă, cînd alegerea drumului de urmat este dificilă, este folositor să ne aplecăm asupra învăţăturii Bisericii noastre, învăţătură ce nu-şi are rădăcina în vreo înţelepciune omenească trecătoare, ci în însăşi descoperirea dumnezeiască, cea veşnică. În felul acesta vom avea o înţelegere mai adîncă şi o perspectivă mai înaltă, dumnezeiască şi asupra „alegerii".

Oare, pentru început, trebuie omul să aleagă? Alegerea face parte dintre rosturile noastre importante?

Fără îndoială, răspunsul este afirmativ. Deoarece alegerea este legată de libertatea omului, de faptul că de la început Dumnezeu, care este libertate absolută în atotputernicia şi iubirea Sa, l-a făcut pe om „după chipul şi (spre) asemănarea Sa" (Fac. 1, 26) şi l-a pus *să aleagă* între a asculta de porunca Sa cea spre viaţă sau a mînca din pomul cel oprit, spre moarte. — Şi deja, iată, putem vedea cît de grea este alegerea. Nu pentru că omul n-ar vrea să aleagă partea cea bună, spre care Dumnezeu, „Tatăl nostru", pururea ne îndeamnă... Dar mai este şi cel rău, ispititorul cel viclean. Cu vicleniе acesta îmbracă partea rea a alegerii într-o poşghiţă mincinoasă de bine, chiar într-o aparenţă de mai bine decît binele... Şi prima alegere a omului ispitit, după mintea lui, a fost greşită; neascultarea, ruperea, la alegere, de Dumnezeu, izvorul vieţii sale, l-a dus spre cădere, suferinţă şi moarte.

Iar apoi, pus mereu să aleagă între „binecuvîntare şi blestem..., între viaţă şi moarte, bine şi rău" (Deut. 30), omul s-a mai înşelat nu o dată: Cain a ales uciderea de frate (Fac. 4), poporul lui Israel a ales închinarea la un viţel de aur (Ies. 32) şi un conducător lumesc în locul lui Dumnezeu (I Reg. 8) şi multe alte asemenea, pînă la înfricoşătoarea alegere (azi am spune „democratică") din timpul Mîntuitorului, cînd mulţimea poporului („manipulată"...) a preferat eliberarea unui ucigaş de oameni răsculat, Baraba, şi condamnarea la moarte a singurului Om nevinovat, fără păcat, al istoriei...

Venirea Mîntuitorului, însă, a rupt lanţul alegerilor rele şi Dumnezeu, care în nemărginita Sa bunătate *a ales* ca prin Cuvîntul Său să aducă toate la fiinţă din nimic, ne învaţă din nou prin acelaşi Cu-

(continuare în pag. a 3-a)

Pr. Vasile Grăjdian

„Confesiuni Libere"

(De la întîlnirile cu Părintele Gala Galaction)

Prin cuvîntul introductiv. — pentru noi foarte instructiv — rostit la aceste *„Confesiuni Libere"*, Părintele Gala Galaction ne-a deschis o uşă, căreia noi i-am trecut pragul cu încredere, ştiind bine de la cine vine chemarea.

La aceste întîlniri ale noastre, — a spus dînsul în continuare — vine cine vrea şi rămîne cine poate. Lăsaţi, însă, uşa deschisă, ca să nu tulburăm pe cei cari vor să rămînă. Cred că aceste *„Confesiuni Libere"*, ca să fie cu adevărat libere, cer şi din partea mea, cît şi din partea voastră, o mărturisire de suflet, — sinceră!...

Şi, acum, să spuneţi şi voi, să spun şi eu, să vedem cui şade rău!..."

Se biciuia fără cruţare, ca în acele „păcate spovedite", publicate mult mai tîrziu în „Jurnalul" său, — ca să ne dea nouă pildă de urmat. Inimile noastre stăteau agăţate — ciucure — de cuvîntul său. Nu mai pleca nimeni. Era şi dînsul convins, că se află în faţa unui tineret, pe care îl adună aici, altceva decît nevoia unei diplome.

Revoluţionar a fost şi revoluţionar a rămas, chiar prin tulburătoarea sa sinceritate, încît nu-l mai putea răbda graiul şi la un moment dat, ne-a spus răzvrătit: „Prin voi, Dragii mei, trebuie să ajungem să dărîmăm vîscul din vîrful arborelui sfînt"... Uneori era ironie. Cel mai adesea familiar. Şi foarte rar devenea solemn. Din discuţiile purtate aici, cu îndrăzneţe căutări, voi spicui şi voi sublinia pe cele mai importante, de interes general.

Atins în filosemitismul său, Părintele Gala Galaction a răspuns demn şi la obiect: „Avem, sau nu avem o trimitere expresă de la Hristos, prin Sf Săi Apostoli: *„Mergeţi, mai vîrtos, către oile cele pierdute ale Casei lui Israel!"* (Matei 10, 6).

„Oi pierdute", dar avem, sau nu avem această trimitere şi răspundere?!... Tot Domnul zice, şi dacă zice, pentru noi o zice: „Cine are urechi de auzit, să nu şi le astupe!" (observaţi ironia). În ce mă priveşte, cred că nu este numai un îndemn; pentru mine este o poruncă, şi eu nu mă voiu da niciodată în lături de sub jugul acestei răspunderi!... Prin Biserică, noi lucrăm individual şi social. Ce pretinde Biserica de la noi?! (Ceea ce pretinde şi Hristos şi poporul).

Individual: caracter; iar pentru societate: iubire, omenie şi dăruire!... „Cu aceste convingeri era permanent în misiune, încît devenise un erou al prieteniei. Iar cînd întîrzie, se scuză: „Dragii mei, am întîrziat, dar tot în *căile Domnului* am umblat! Ştiţi lozinca mea: *Mîntuind, — te mîntuieşti;* Şi aş dori să fie şi a voastră. Şi scrieţi-o în frunte! Iar cînd veţi fi preoţi sau călugări, ar putea fi completată: *„Umblînd în Căile Domnului şi petrecînd cu Domnul în fiecare zi!"* Acum am înţeles că şi aceste „Confesiuni Libere" sînt una din metodele sale misionare. Chiar faptul că a ales pentru aceste întîlniri Sala anului IV, înseamnă că a avut în vedere, în primul rînd, pe cei care din ultimul an „cari ieşeau în calea predicării. Deşi, unii îl credeau un entuziast (foc de paie), un visător romantic, un idealist incorigibil, — le-a răspuns şi acestora în mod elegant: „Pentru cei cari mă cred că aş fi cu capul în nori, să fie liniştiţi, că deşi sînt sărac, acest fapt nu mă opreşte ca să mă consider proprietarul spiritual al Universului. Trebuie să dai tot, ca să cîştigi tot! De aici se ridică o nouă filozofie; *pasiunea riscului.* Cît vom sta agăţaţi pe marginea cuibului? Trebuie să ne luăm zborul. O dovadă concretă pentru realismul meu cît am fost ales Decan al Facultăţii, în administraţie, n-am făcut poezie!"... Deşi făcea apel la călugărie, totuşi ne zugrăvea cruda realitate. „Pe porţile mănăstirilor eu aş fi scris astăzi: *„Rugaţi-vă, munciţi şi suferiţi!* Dragii mei, să ştiţi că nu vă aşteaptă mesele întinse. Călugării şi călugăriţele noastre, — aceşti paznici ai tradiţiei şi ai acestor monumente istorice şi de artă, primesc din partea Statului un leu pe zi. Numai atît de-ar face, — de a păzi şi a păstra aceste comori din patrimoniul naţional, şi tot ar merita alt tratament. — Dar, ei fac mult mai mult: se strîng rugîndu-se, muncind şi suferind în mijlocul a lor săi, — luminînd... Dar, ce putem face? Pînă şi cheile Seminariilor Teologice sînt în buzunarul lui Iulian Apostatul...".

Cînd era vorba de Apărarea Ortodoxiei devenea intransigent. Ne-a indicat să cetim în lucrarea sa: „Piatra din capul unghiului" (Scrisori teologice) unde e cuprins în partea din urmă şi *„Crezul de la Biserica Sf. Ştefan" (Cuibul cu barză) din Bucureşti.* „Neamul nostru Românesc n-a cunoscut, — pînă la Tudor Popescu şi Dimitrie Cornilescu, — erezii. Caragiale ne priveşte şi cu zîmbetul lui ironic, amar ne şopteşte: „Avem şi noi faliţii noştri!" În final, Preotul T. Popescu, ajuns la Consistoriul Central Bisericesc, Părintele Gala Galaction îl îndeamnă stăruitor: „Tudore înţelege Tudore şi retractează! Întoarce-te, Tudore, la Vatra noastră ortodoxă, — săracă, — dar ortodoxă!"... În completarea celor scrise, dînsul a făcut o comparaţie literară, că Ortodoxia împărtăşeşte soarta *„Cenuşăresei"* din poveste: săracă, chinuită, bîrfită şi hulită; dar, pînă la urmă i s-a potrivit pantofeorul! Sensul moral-creştin din „Basmele Românilor" (Petre Ispirescu) în deznodămînt, — totdeauna viciul este pedepsit; iar virtutea, — răsplătită. (La sugestia Părintelui Gala Galaction, am dat un Festival Studenţesc la Teatrul Naţional din Chişinău cu piesa *„Cenuşăreasa"*, în rolul principal Sobolev Raisa din anul IV; iar în alte roluri: Bexan Maria, Ciobotaru Maria, şi studenţii Lambescu, Zache şi Gafencu, cu un efect salutar pentru public).

Studenţii basarabeni, cunoscînd bine limba rusă, i-a adus la cunoştinţă Părintelui Profesor la aceste „Confesiuni libere", că presa sovietică vorbeşte de

(continuare în pag. a 2-a)

Preot Laudatu Vasilescu

COLŢUL TINERETULUI:

Despre lectura tînărului

„Ia aminte la învăţătură" (I Tim. 4, 13)

Preotul trebuie să fie nu numai un liturgisitor ci şi un intelectual prin excelenţă. El este chemat să lupte necontenit ca să se lumineze pe sine şi să poată lumina şi pe alţii. Despre funcţiunea religios-morală şi social-culturală a preotului a spus Mîntuitorul Hristos. *„Voi sînteţi lumina lumii"* (Matei 5, 14). Ca apostol al satelor, alături de învăţător şi de alţi factori culturali, preotul trebuie să lumineze pe alţii prin viaţa sa religios-morală, prin cultura inimii şi prin luminarea minţii. Din obligaţia de a lumina pe alţii, izvorăşte obligaţia sa de-a sta în contact permanent cu cartea, care este unealta sa de lucru, începînd cu Biblia, cartea vieţii, cartea înţelepciunii, cartea de căpătîi a sufletului şi inimii, continuînd cu cartea teologică şi sfîrşind cu cartea cea bună care se află în ţară.

Cartea este *mobila minţii* şi motorul ei spiritual, căci ea scoate gîndirea din trîndăvie. După experienţa vieţii, cartea este cel mai bun şi cel mai înţelept educator al omului, dacă ştie s-o aleagă. Vorbind despre cărţi, un vrednic slujitor al Bisericii spunea: „Iată profesorii care ne instruiesc fără să ceară daruri, nici bani. Dacă te apropii de ei nu dorm, dacă-i întrebi nu-ţi ascund nimic, dacă nu-i preţuieşti, nu se plîng niciodată; dacă eşti ignorant nu te iau în batjocură".[1] Cartea nu se supără dacă îi refuzi părerile, sau dacă o insulţi. Este îngăduitoare şi iartă pe toţi, totdeauna.

Lectura cărţii bune este hrana sufletului. Ea dă mîngîiere, bucuria de-a trăi şi dragoste de muncă; alungă supărările şi necazurile, plictiseala şi ispitele, păcatele şi viciile. Necontenit este izvor de mîngăiere şi tărie". N-am avut nici o supărare spunea Montesquieu, pe care o oră de lectură să nu o fi risipit. Ori de cîte ori te simţi nefericit şi ai nevoie de uitarea necazurilor tale, rănit de loviturile vieţii, doreşti un mîngăietor suprem, cînd plictisit de banalităţile şi vulgarităţile mediului aspiri la o societate aleasă, cînd vrei să plîngi sau să rîzi de nimicurile de aici de pe pămînt în tovărăşia unui spirit binevoitor, atunci n-ai decît să iei acest talisman de mare preţ, cartea şi ea va răspunde îndată la chemarea ta",[2] Da, cartea este o fiinţă vie, care grăieşte spiritului nostru şi acesta se trezeşte la viaţă, se încălzeşte şi se deschide la glasul său liniştit. Întrebat odată, un bătrîn înţelept, cum îşi duce viaţa, a răspuns: „De mult aş fi murit, dacă nu ştiam să citesc". Cartea procură sufletului pasiunea marilor realizări, entuziasmul pentru ideal şi duce la împlinirea datoriei. Ea este izvor şi comoară de energii creatoare spiritual-morale pentru orice suflet. Marele astronom Herschell a rostit: „Dacă mi-ar fi îngăduit să aleg o pasiune care să mă susţină în toate împrejurările vieţii şi care să fie pentru mine izvor nesecat de fericire, o protecţie contra relelor existenţei şi contra răutăţii oamenilor, aş alege pasiunea cititului.[3]

Cel ce a îndrăgit cartea bună are suflet nobil, ştie ce vrea şi merge în viaţă pe drumul bun de lumină. El promite să fie un om de nădejde şi urcă treptele sociale prin muncă cinstită, în adoraţia tuturor. Cartea ajută tînărului cuminte să-şi făurească o cultură vastă, pe lîngă una profesională, care-i ridică prestigiul şi-i asigură respectul semenilor săi.

Oamenii mari ai tuturor veacurilor datoresc cărţii toată valoarea lor. Prin ei au intrat în contact cu sufletele distinse din istoria culturii şi civilizaţiei, au cunoscut invenţiile, descoperirile şi realizările lor şi i-au luat ca model. Prin cartea înţeleaptă, aceşti titani ai spiritului s-au luminat cu valorile absolute, adevărul, binele, frumosul şi sfinţenia şi s-au transfigurat de puterea duhului lor. Lîngă carte, eroii muncii intelectuale şi-au făurit metoda de lucru şi mijloacele pentru realizarea idealului lor. Dragostea de această unealtă perfectă le-a format pasiunea pentru marile cercetări şi împliniri. Ea le-a consumat timpul, comoditatea şi plăcerea şi i-a făcut să supravieţuiască prin jertfa lor dezinteresată. Cartea le-a descoperit vocaţiile şi le-a asigurat ascensiunea socială şi nemurirea. Carlyle a spus că, o colecţie de cărţi — care e bine să o aibă fiecare — este o adevărată universitate[4], pentru că influenţa lor este covîrşitoare. Soarta multor oameni — a zis Edmondo de Amicis, autorul frumosului roman educativ „Cuore" — a atîrnat de faptul că în casa părinteaască au avut o bibliotecă"[5].

Dacă un om se preţuieşte cum îşi foloseşte timpul liber, apoi această preţuire este direct proporţională cu lectura pe care o face. Un vechi şi verificat proverb românesc zice: „Spune-mi cu cine te însoţeşti, ca să-ţi spun cine eşti". Calitatea cărţii descoperă caracterul, înclinările şi preocupările fiecăruia. Ea ne informează şi ne creşte, De aceea Sf. Apostol Pavel îl sfătuieşte pe fiul său duhovnicesc Timotei: „Ia aminte la citire", deci ia seama ce citeşti (I Tim. 4, 13). Cărţile, spune Montesquieu, sînt un fel de societate, pe care ne-o alegem singuri şi fiecare le alege după firea sa. „Cei care citesc cărţi bune, sînt în situaţia celor care trăiesc în societate aleasă. Cei care citesc cărţi rele, sînt întocmai ca cei ce umblă în societatea rea şi care — în cel mai bun caz — pierd timpul fără folos"[6]. Cartea bună înlocuieşte un prieten bun, dar un prieten bun nu poate înlocui niciodată o carte bună. Aceasta este mărturia unui spirit ales, dovada omului superior. Prietenia cu o carte bună ne face şi pe noi buni. Este de datoria noastră, să ştim că există carte rea, ca şi prieteni falşi de care să ne ferim, pentru că ea izvorăşte din minţi viclene şi propagă răul; este otravă sufletească ce duce spre moarte, pentru că lasă în urmă păcatul, durerea şi amarul.

Despre Petrarca, marele poet şi umanist italian din sec. XIV, se spunea de unii că nu are prieteni. Întrebat odată dacă este adevărat, el le-a răspuns: „Ziceţi că n-am prieteni? Am prieteni a căror societate este foarte plăcută, prietenii mei din toate părţile şi din toate timpurile. Ei sînt totdeauna împrejurul meu. Cînd îi chem vin, cînd îi întreb răspund. Unii din ei îmi povestesc ce s-a întîmplat în timpurile trecute, alţii ce se întîmplă în timpul de faţă. Unii mă învaţă să trăiesc bine, alţii să mor bine. Unii, prin veselia lor, îmi răpesc grijile şi necazurile, alţii înveselesc inima în suferinţe şi mă învaţă să dispreţuiesc dorinţele inimii. Unii mă poartă de mînă pe drumul ştiinţelor, alţii mă povăţuiesc pe calea virtuţilor. Pentru atîtea binefaceri, ei nu cer nici o răsplată decît o cameră modestă unde să fie scutiţi de praf. Cînd ies afară îi iau cu mine pe cărările pe care merg. Lor le place liniştea... Fug de zgomot... Ştiţi care sînt prietenii mei? Sînt cărţile pe care le citesc".[7]

Pr. prof. Simion Radu

1 Cf. N. Crîveanu, Maxime şi Cugetări, Rm. Vîlcea, 1929, pg. 37.
2 Id. pg. 36.
3 Cf. Id. Ibid., pg. 36.
4 Cf. Id. ibid., pg. 36.
5 Cf. Id. ibid., pg. 38.
6 Cf. Id. ibid., p. 38.
7 Cf. Id. ibid., p. 40.

† Pr. Prof. Dr. JOHN MEYENDORF

La 22 iulie 1992 Teologia Ortodoxă a pierdut pe unul din cei mai străluciți reprezentanți ai săi: Părintele Profesor Dr. John Meyendorff, care a plecat dintre noi la o vîrstă la care ar mai fi putut da Bisericii și culturii opere de valoarea celor cu care ne obișnuise.

Născut cu 66 de ani în urmă la Neuilly-sur Seine, în Franța, în familia unor emigranți ruși, Părintele Meyendorff și-a făcut studiile la Institutul Teologic „St. Serge" din Paris și la Universitatea Sorbona, obținînd doctoratul la această universitate în anul 1958. După o scurtă activitate didactică, la Paris, în anul următor a răspuns chemării Preotului Prof. Georges Florovski, decanul Institutului Teologic „Sf. Vladimir" din New York de a se alătura dascălilor acelui așezămînt de cultură teologică din lumea Nouă.

Părnitele Meyendorff a slujit cu dăruire școala teologică de la New York în calitate de profesor de Istorie Bisericească și Patrologie, director de studii, redactor șef al publicației *St. Vladimir's Theological Qarterly*, iar din 1984, decan, poziție pe care a deținut-o pînă la pensionarea sa la 1 iulie 1992. În același timp a ținut cursuri la Union Theological Seminary, la Universitățile Columbia și Fordham din New York și Harvard. El a fost dascăl și îndrumător la doctorat și al unor tineri teologi români.

În cadrul Bisericii sale, Părintele Meyendorff a îndeplinit o serie de funcții de răspundere: președinte al Comisiei pentru Relații externe, consilier pe lîngă Sf. Sinod, redactor șef al publicației lunare *The Orthodox Church*.

În tinerețe a fost cel dintîi secretar general al *Syndesmos*-ului (Federația organizațiilor de tineret ortodox) cu care a ținut mereu legătura și după aceea, fiind invitat adesea la adunările generale.

Pe plan ecumenic a fost membru al Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor, îndeplinind timp de opt ani funcția de moderator al Comisiei Credință și Constituție. Statura sa ecumenică a fost recunoscută și printr-o serie de doctorate honoris causa acordate de universități și școli de teologie catolice și protestante.

Lucrările pe care le-a publicat l-au impus pe Părintele Meyendorff ca savant a cărui autoritate o indică și poziția de membru și un timp președinte în exercițiu al Centrului de Cercetări Bizantine (Dumbarton Oaks) de la Washington și membru al Comitetului Executiv al Comitetului de Studii Bizantine din Statele Unite. Între participările sale la congrese și simpozioane de Bizantinologie a fost și cea de la congresul specialiștilor acestei discipline istorice, care a avut loc la București în vara anului 1971. Prin lucrările sale din acest domeniu, Părintele Meyendorff și-a înscris numele alături de alți autori de frunte ruși din diaspora, ca A.A. Vasiliev și D. Obolensky.

Trecînd în revistă volumele rămase de la Părintele Meyendorff, trebuie menționat faptul că cele mai multe dintre acestea au apărut în cîteva ediții, iar unele au fost traduse și în alte limbi. Una din cele dintîi cărți ale Părintelui Meyendorff a fost *The Orthodox Church; Its Past and Its Role in the World Today* (Biserica Ortodoxă; Trecutul ei și rolul ei în lume astăzi) 1962, scrisă inițial în limba franceză cu scopul de a suplini o lipsă în literatura teologică apuseană privitoare la Biserica Ortodoxă. În subcapitolul dedicat Bisericii Ortodoxe Române din cadrul capitolului despre situația prezentă a Bisericilor Ortodoxe, ocupîndu-se de publicațiile teologice din vremea în care a fost scrisă cartea, autorul a considerat că „revista *Studii Teologice* este pe departe cea mai bună publicație teologică ce apare dincolo de Cortina de Fier" (ed. 1981, p. 166).

Perioadei bizantine din istoria Bisericii și a Teologiei, Părintele Meyendorff i-a dedicat cîteva volume prin intermediul cărora a corectat o serie de păreri stereotipe, cum a fost cea privitoare la extensiunea controlului statului bizantin asupra Bisericii, și a evidențiat caracterul creator al teologiei bizantine. În *Christ in Eastern Christian Thought* (Hristos în Gîndirea Creștină Răsăriteană), Washington, 1969, face o prezentare a formulărilor hristologice din secolul al V-lea și pînă în perioada ultimelor secole ale Bizanțului. Răstimpului anilor 450—680 i-a dedicat lucrarea *Imperial Unity and Christian Divisions* (Unitate Imperială și Diviziuni Creștine), New York, 1989, care reprezintă volumul II dintr-o Istorie Bisericească în patru volume, prima de acest fel provenind de la autori ortodocși și publicată în Apus. Perceperea corectă a Sf. Grigorie Palama și a isihasmului a fost ușurată nu numai în Apus dar chiar și în Răsărit prin lucrări ale Părintelui Meyendorff, ca: *Introduction a l'etude de Gregoire Palamas*, Paris, 1959; *St. Gregory Palamas and Orthodox Spirituality*, New York, 1974 și *Byzantine Hesychasm: Historical, Theological and Social Problems*, New York, 1974. Același caracter de lucrare de referință îl are și volumul *Byzantine Theology: Historical Trends and Doctrinal Themes* (Teologia Bizantină: Direcții istorice și Teme Doctrinare) ,New York, 1974, care a apărut în același timp și într-o ediție în limba franceză la Paris, și a cărei popularitate o vădește faptul că a fost publicată pînă acum în cîteva ediții. Aceluiași domeniu îi aparțin și lucrările *Byzantium and the Rise of Russia* (Bizanțul și Ridicarea Rusiei) Cambridge, 1980 și *The Byzantine Legacy in the Orthodox Church* (Moștenirea Bizantină în Biserica Ortodoxă), New York, 1982, aceasta din urmă fiind o culegere de studii apărute anterior în diferite reviste. Alte studii ale Părintelui Meyendorff au fost adunate de el și publicate în volumele *Living Tradition* (Tradiția Vie), New York, 1978 și *Catholicity and the Church* (Catolicitate și Biserică), New York, 1983.

O notă aparte între publicațiile dascălului de la Institutul „St Vladimir" a fost marcată de publicarea volumului *Marriage: An Orthodox Perspective* (Căsătoria: O Perspectivă Ortodoxă), New York, 1975, care a cunoscut și ea cîteva ediții.

Volumele amintite aici reprezintă lucrări de referință folosite nu numai în școlile de teologie ortodoxe, ci și în cele ale altor confesiuni, precum și de istorici laici. Traducerea în limba română și publicarea la noi a unora din aceste volume va reprezenta nu numai un omagiu adus preotului și savantului John Meyendorff, ci și facilitarea accesului mai multor cititori la tezaurul de spiritualitate ortodoxă, prezentat cu multă știință de către dascălul de la New York.

Îndurerați de plecarea timpurie dintre noi a preotului, profesorului și savantului John Meyendorff, care reprezintă o pierdere grea pentru Biserica Ortodoxă de pretutindeni, pentru Teologia Ortodoxă și pentru știința istorică în general, rugăm pe Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace, să mîngîie pe membrii familiei sale și pe toți cei apropiați și să-i ridice urmași vrednici spre slava Bisericii Sale.

Diac. prof. Aurel Jivi

DEZMINȚIRE

cu privire la informația „Reprezentantul Bisericii Ortodoxe nu a fost prezent la Praga" („România liberă", pag. 5, din 8 sept. 1992)

La întoarcerea mea în țară, în ziua de 12 sept. a.c., care a fost în ziua încheierii celei de a 10-a Adunări a Conferinței Bisericilor Europene, la care am participat împreună cu întreaga delegație a Sfintei noastre Biserici, am luat cunoștință, cu consternare, de informația difuzată de către ziarul „România liberă", în ziua de 8 sept., privind această întrunire ecumenică. În nota la care mă refer se afirmă că aș fi fost absent de la lucrările acestei Adunări și încă din prima zi a deschiderii ei. Astfel, țin să precizez, mai întîi, faptul că informația este lipsită de orice temei. Participarea mea la Adunarea ecumenică de la Praga nu poate fi contestată de nimeni și de nimic. Dimpotrivă, am fost prezent la absolut toate lucrările ei, atît din ședințele plenare, cît și din cele de grup. În nota trimisă ziarului „România liberă" de către reporterul Marius Ghilezan se spune că „moderatorul Conferinței a arătat în ziua deschiderii ei spre scaunul gol pe care ar fi trebuit să stea trimisul Bisericii ortodoxe, spunînd că regretă absența domniei sale, pe motiv că superiorii săi nu i-au permis să participe la Congres"! E mai mult decît o eroare, este o invenție răuvoitoare care nu face cinste autorului ei.

Pr prof. Ilie Moldovan

„Să împlinim toată dreptatea"

(urmare din pag. I-a)

șeli pe nimeni" (Marcu 10, 19) și că „înșelăciunea" face parte dintre cele ce întinează pe om (Marcu 7, 22—23).

Tînărul la care ne este luarea aminte, mergînd la întîlnirile din parc, n-a ajuns la gîndul că el, neîmplinindu-și datoria de a munci, se face nevrednic de binecuvîntarea lui Dumnezeu, care ne-a dat nouă șase zile, în care să muncim, — iar pentru Sine a ținut o singură zi, în care sîntem datori să-I slujim (cf. Ieșire 20, 9—10). N-avea de unde să știe că Psalmistul spune: „Ieși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa, pînă seara" (Psalmul 103, 23). Îi era străin și gîndul că sfîntul apostol Pavel spune, cu referire la el însuși: „Singuri știți cum mîinile acestea au lucrat pentru nevoile mele și ale tovarășilor mei" (F. Ap. 20, 34) și că hotărăște pentru toți: „Cine nu vrea să lucreze, acela să nu mănînce" (I Tes. 3, 10). Era prea mult pentru el să știe că stăpînul din pilda cu lucrătorii tocmiți să lucreze în vie (Matei 20, 1—16) a reproșat celor ce au lăsat să treacă ziua fără să fi muncit, căci le-a zis: „De ce ați stat aici toată ziua nemuncind?" (Matei 20, 6). Toate acestea trebuia și trebuie să le știe cei ce le vorbesc tinerilor în parc și să le atragă atenția asupra faptului că nu împlinește „toată dreptatea" cel ce nu-și face datoria de a munci.

În sfîrșît — și asta este cel mai rău — tînărul la care mă gîndesc păcătuia și prin aceea că era călcător al poruncii a cincea din Decalog, care spune: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta" (Ieșire 20, 12). Cinstirea față de părinți, cinstirea cu ascultare și cu supunere, ține de dreptate și fără ea nu se poate împlini „toată dreptatea".

Sfîntul Chiril din Alexandria atrage atenția asupra faptului că dintre cele zece porunci ale lui Dumnezeu, din Decalog, primele patru stabilesc raportul omului cu Dumnezeu. Cea de a cincea poruncă stabilește raportul fiilor față de părinți, iar celelalte cinci stabilesc raporturile dintre oameni, în general. El observă că părinții sînt „între Dumnezeu și oameni". Întîi e Dumnezeu, apoi urmează părinții și numai după aceea ceilalți oameni. Părinții au deci locul lor, statornicit de Dumnezeu și ei nu pot fi neglijați. Și aceasta ar trebui să o știe toți cei ce au părinți. O viață religioasă autentică cuprinde în sine și cinstirea față de părinți.

Pe tînărul care mi-a fost adus spre sfătuire l-am îndemnat să se țină de Biserica noastră dreptmăritoare, unde-și găsește hrana sufletească necesară, nu în parcuri, să fie cinstitor de părinți și „să se ostenească lucrînd cu mîinile sale lucru cinstit" (Efeseni 4, 28). Făcînd așa, va fi bine de el, căci binecuvîntarea lui Dumnezeu va fi asupra lui.

Pun acestea în atenția iubitorilor de învățătură, bine știind că în vremea noastră sînt mulți cei ce nu-și împlinesc datoriile pe pe care le au. Tuturor celor care vor cunoaște aceste gînduri, le pun în atenție faptul că „întîi e datoria și apoi vine bucuria" și le spun lămurit că în programul nostru de viață trebuie să intre și preocuparea de a împlini toată dreptatea, căci, după cuvîntul Domnului Hristos, „se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea".

EVOCARE

EMIL GIURGIUCA

Din ceata noastră, a scriitorilor, Emil Giurgiuca nu mai face parte, plecînd pe drumul ireversibil la 3 martie 1992.

Deși ardelean, născut în 1906, era de mulți ani trăitor în București. Fruntaș al generațiilor de peste munți, le-a fost mentorul avizat. Îmbrățișînd cariera de profesor, avea să cutreiere o serie de localități. Foarte tînăr, la Gherla. Apoi la Brad inițiază împreună cu colegul său, George Boldea, revista *Abecedar*, mică, format *Bilete de papagal* ale lui Arghezi. Colaboratori de pe tot întinsul țării, ca de pildă Simion Stolnicu, ploieștean, C. I. Șiclovan, originar din Brăila, mai apoi mutat cu părinții la Arad, elev la liceul „Moise Nicoară". Și, evident mulți alți tineri. Mîndria nu mi-e mică, în a mă număra printre abecedariști, alături de Ștefan Baciu, pe atunci incipient școlar la „Andrei Șaguna".

Iată o frîntură privind orașul Brad.

Un stagiu mai lung avea să parcurgă Emil Giurgiuca, tot profesor la Sighișoara, împrietenindu-se acolo cu Miron Neagu, librar, de profesiune, înflăcărat român, cîntăreț îmbrăcat național. Avînd în Giurgiuca pe poetul consacrat deja, plin și el de idei și fapte, Neagu înființează o editură purtîndu-i numele. O serie de scriitori apar aici, ca de pildă Gala Galaction, urmat de juvenile condeie: Dan Botta, Ion Vlasiu, Octav Șuluțiu, Vlaicu Bârna, Grigore Popa, Ionel Bălan, Nicu Caranica. Desigur Emil Giurgiuca etc.

Editura *Miron Neagu* dobîndește răsunător succes pe întreaga hartă a țări..

Debutul lui Giurgiuca. Unde? Care? Cred să fi fost reviste ca *Datina*, *Darurile vremii*. Alte publicații locale. Un lucru e absolut cert: printre cele dintîi semnături *Emil Giurgiuca* le găsim în *Universul literar* (1925—1927) condus de Perpessicius. Cînd mai apoi Giurgiuca tipărește primul său volum Anotimpuri (îl am cu dedicație datat, văd, Sighișoara, 9 april 1938) tot Perpessicius îi va consacra un amplu studiu. Semn al prețuirii fostului debutant la *Universul literar*.

Să amintesc, oare, și recenzia ce am semnat în revista *Innoirea* din Arad? Director Tiberiu Vuia. Tot despre *Anotimpuri*.

Etapa cea mai lungă, desigur cea mai fructuoasă, va fi la București, mutîndu-se aici definitiv cu familia. Profesor emerit la liceul „Dimitrie Cantemir". Profunde înduioșeri mă încearcă amintindu-mi cîteva vizite ce îmi permitea, ce îi permiteau pauzele dintre ore. Mă considerам printre numeroșii săi admiratori, nu numai față de poet, de

(continuare în pag. a 4-a) *Petre Pascu*

COMUNICAT

În zilele de 16 și 17 septembrie 1992 s-au desfășurat la Arad lucrările Comitetului pregătitor al celei de a V-a sesiuni a Conferinței Naționale a Clerului ortodox.

Dezbaterile au fost prezidate de Prea Sfințitul Timotei, episcopul Aradului și Hunedoarei, și Prea Sfințitul Emilian, arhiereu-vicar, la ele participînd circa 60 de preoți din diverse regiuni ale țării.

Discuțiile au avut ca temă problemele actuale ale misiunii și pastorației ortodoxe, la nivelul parohiilor, măsuri de sporire a influenței B.O.R. în planul vieții politice și sociale din România, precum și problema Băncii cultelor.

Varietatea opiniilor exprimate în legătură cu fiecare din aceste teme a condus la concluzia necesității studierii lor în cadrul unor comisii speciale la nivelul fiecărei protoierii, înaintea convocării propriu-zise a celei de a V-a sesiuni a Conferinței Naționale a Clerului.

Pe lîngă tematica abordată, numeroase intervenții au fost consacrate problemei recunoașterii de către Sf. Sinod a Conferinței Naționale a Clerului ca organ central consultativ al B.O.R.

Cu această ocazie, s-a exprimat nemulțumirea profundă a multor preoți legată de tergiversarea nejustificată a legalizării Conferinței, de întîrzierea răspunsurilor pe această temă din partea unora din facultățile de teologie, ca și de modul greșit în care a fost pusă această problemă în cadrul unor protoierii.

A doua zi Comitetul a fost onorat de o scurtă vizită a d-lui Mircea Druc, președintele Frontului Creștin Democrat din Basarabia, a d-lui Iurie Roșca, vicepreședintele acestui Front și a binecunoscutului poet Ioan Alexandru.

Informați de oaspeți despre surprinzătoarea atitudine antiromânească a mitropolitului Vladimir al Chișinăului, care a început să lupte fățiș împotriva unirii Basarabiei cu România, participanții la dezbateri și-au manifestat energic protestul lor împotriva acestor manifestări profund dăunătoare prestigiului Ortodoxiei, atît în țară, cît și în străinătate.

Cu această ocazie s-a propus ca la lucrările propriu-zise ale Conferinței să fie invitați preoți din Basarabia.

În finalul dezbaterilor s-a ajuns inevitabil și la problema importantelor alegeri parlamentare și prezidențiale de la 27 septembrie a.c.

Conștienți de importanța crucială a acestor alegeri pentru întreaga țară, Comitetul apreciază foarte favorabil Comunicatul Patriarhiei Române, prezentat la televiziune de Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Pe aceeași linie de idei, Comitetul recomandă electoratul ca să-și orienteze obțiunea politică ținînd seama de necesitatea reașezării vieții sociale, economice și politice în România pe temeiul despărțirii radicale de trecutul comunist, al restaurării valorilor creștine, al credinței în Dumnezeu, al deschiderii față de exigențele democrației occidentale, al integrării europene și al păcii interetnice și confesionale.

Lucrările s-au încheiat cu propunerea participanților ca cea de-a V-a sesiune a Conferinței Naționale a Clerului să aibă loc în cursul lunii noiembrie la Arad.

„Confesiuni Libere"

(urmare din pag. I-a)

acel *„popă socialist"* — *Gala Galaction*, care se ascunde în romanul „Roxana" sub numele Preotului Abel Pavel și declară *„socialist creștin"*, — adică „împăciuitorist". „Dacă ar fi să le răspund, — a spus dînsul, — dar această greșeală n-am s-o comit niciodată, — fiincă aș contraveni celor prevăzute de Domnul Hristos: *„Nu mai aruncați mărgăritarele porcilor, pentrucă porcii cred că sînt grăunțe, — le înghite și apoi se întorc și la voi și vă sfîșie!"* (Matei 7, 6).

Dialectic vorbind, Hristos este sinteza. Proorocul Isaia vede pe departe pe Mesia (Hristos) spunînd că El va fi „Pacea noastră". El a coborît din cer, — ca un aluat dumnezeiesc, ca să dospească toată frămîntarea neamului omenesc, — prin *„Revoluția Pescarilor"*. A întemeiat Biserica Sa, — care este chipul Împărăției lui Dumnezeu pe pămînt, — și prin care luptă să aplaneze toate conflictele și să stingă toate antagonismele, care s-ar ivi între teză și antiteză: pămînt și cer; om și Dumnezeu; trup și suflet; materie și spirit (materialism și spiritualitate). De aceea Biserica este Împărăția Iubirii, a Păcii, a Libertății, a Dreptății, a Milei și a Bunătății. E adevărat, tema aceasta am pus-o și eu în primul roman „Roxana", căutîndu-i rezolvarea din punct de vedere creștin, prin Biserică. Dar, pentrucă problema e în curs de desfășurare, în deplină frămîntare, ca însăși viața, — eu ca scriitor, nu puteam decît să zugrăvesc realitatea acestei fresce sociale-politice, în toată acțiunea și cu toate conflictele ei; iar romanul să se termine cu un semn de întrebare. Deznodămîntul numai îl sugerez, ca cetitorul să-l simtă și să-l presimtă, meditînd și el, poate, la un alt roman. În ce mă privește, devenind *preot creștin*, eu nu mai pot fi decît *socialist creștin*, și nu mai pot ține de altă revoluție, decît de *„Revoluția Pescarilor"*.

De-a lungul acestor „Confesiuni Libere" ne-a mai vorbit despre *„Iluzia plăcerilor"*, după *Ecleziast*. A spicuit toate versetele care priveau tinerețea noastră și a pus apăsul pe versetul cheie: *„Tinere, petrece-ți vieața; dar să știi că ai să dai seamă la judecată!"* (Eclez. 6, 8).

În concluzie, a încheiat textual: „Vom da seamă nu numai de faptele noastre; ci și de cuvintele noastre, și de gîndurile noastre! Cei mai mari dușmani ai omului sînt gîndurile lui rele! Luați aminte la Sf. Liturghie a Sf. Grigore Dialogul, din Postul Mare: „Să postească și ochiul; să postească și urechea!"... „Să tacă tot trupul!" În scaunul mărturisirii, celor mai guralivi, pentru prisosul în vorbire, le prescria drept canon: *„Votul tăcerii!"* Vrednicia duhovnicului ca și a medicului, — se socotește după cazurile vindecate. Altă dată a insistat asupra pedagogiei la Sf. Părinți, de unde a scos, pentru tineret, lozinca: *„Paza minții și paza inimii!"* Dumnezeu a pus pecetea Sf. Cruci pe creer și pe inimă: emisferele cerebrale și auriculele ventriculare. Primii oameni au greșit pe calea minții (pomul era al cunoștinței binelui și răului). Dacă ar fi greșit pe calea inimii, întoarcerea era mai ușoară. Ne-a recomandat, cu toată căldura, romanul *„Legea trupului și legea minții"* al Părintelui Ion Agârbiceanu, care a pus în frunte, latinește, citatul din Sf. Ap. Pavel: *„Video meliora, proboque deteriora sequor!"* Precum și o lucrare proaspăt apărută atunci: *„Noi, — tinerii!"* de Hans Wagner, — tradusă din limba germană și prefațată de Arhim. Iuliu Seriban. Ne ținea la curent cu toate noutățile literare, care priveau educația noastră, precum și cu toate problemele cu care se confruntă Biserica Ortodoxă. Lupta pentru ecumenism. Era gata pentru Unire, cu toți care au Biserici, Preoție și Ierarhie constituită cononic. În primul rînd vedea posibilă unirea cu Biserica Romano-Catolică, fiindcă are cele șapte Sf. Taine, ca și noi. Indică și calea cea mai ușoară de realizare, — prin Cultul Sfinților. (Cultul Sf. Antonie, care de pe acum este acceptat și de Ortodocși). Pe lîngă cele patru puncte deosebitoare, ne-a mai adus la cunoștință și alte considerații personale; „Poate știți, Dragii mei, că eu merg la Roma, aproape în fiecare vacanță de vară, ca să-mi văd nepoții și cele două fiice și ginerii mei. Ei bine, am fost foarte surprins să constat de fiecare dată, că peste tot se vorbește despre Papă, și prea puțin despre Hristos. Apoi, Statul Papal, chiar din punct de vedere juridic, este un stat fictiv. După orice drept, — trebuie două condiții naturale: teritoriu și populație corespunzătoare la acest teritoriu. Ori, teritoriul este Cetatea Vaticanului (44 de pogoane); iar populația „Urbi et Orbi", — în Diaspora. A treia condiție trebuie să fie spirituală: Suveranitatea, care rezultă din cele două naturale.

Le-am admirat totdeauna misiunile streine, însă am conchis că Biserica Romano-Catolică reprezintă organizarea; iar Biserica Ortodoxă, — Organismul; dar organismul este deja organizat.

VASILE ȚEPORDEI: „AMINTIRI DIN GULAG", Edit. „Abeona", Buc., 1992, 176 p. preț — 173 lei, cu o prefață de V. Crăciun și postfață de preotul scriitor Gh. Cunescu

De curînd a apărut, în Colecția „Floare Basarabie" lucrarea memorialistică a cunoscutului publicist basarabean V. Țepordei, proclamat nu demult, membru de onoare al Organizației Rezistenței Române Mondiale, cu sediul în S.U.A., premiat anul trecut de revista „Literatura și Arta" din Chișinău, pentru activitate publicistică, intitulată: „Amintiri din Gulag".

Volumul acesta, deși este o autobiografie a autorului, cuprinde, în afară de frumoase amintiri din copilărie, precum și din anii adolescenței și tinereții, ca elev și student și activitatea prodigioasă a Sf. Sale desfășurată, în special în Basarabia, ca luptător cu arma condeiului ca director și colaborator al multor publicații din Chișinău, București și din alte orașe ale țării, apoi ca profesor de religie și preot de parohie.

Atît din frumoasa prefață a scritorului Victor Crăciun, originar din Durlești Chișinăului, președinte al Ligii Culturale pentru unitatea tuturor românilor, cît și din documentata postfață a istoricului și criticului literar Gh Cunescu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, autor al mai multor volume valoroase despre Gala Galaction, rezultă că autorul acestei cărți, născut în Cîrpești Cahulului și apoi student eminent al Facultății de Teologie din susnumitul oraș, s-a ocupat intens cu ziaristica încă din anii 1929 și pînă la arestarea sa din 20 oct. 1948, desfășurînd o frumoasă activitate pusă în slujba provinciei sale natale, pe care a iubit-o cu ardoare, scoțînd, în special, în evidență, primejdia bolșevismului și a expansionismului sovietic, nu numai pentru Basarabia, ci și pentru întreaga Țară. În această privință, putem afirma că a fost un vizionar. Despre Sf. Sa, pe care-l cunosc, aș putea spune, de-o viață, și anume din 1924, a scris elogioase cuvinte, cunoscutul ziarist, poet, profesor și eseist gîndirist Nichifor Crainic, numindu-l, cu drept cuvînt, „cel dintîi gazetar basarabean", de după marea Unire din 1918.

Arestarea, Ancheta, Pahod na Sibir
și calvarul vieții sale.

Miezul amintirilor păr. Vasile din acest volum îl ocupă arestarea sa de către organele securității române din Calea Rahovei București, anchetarea brutală pentru articolele scrise în ziarele „Raza" și „Basarabia" al căror director a fost autorul, depunerea la Văcărești, împreună cu semnatarul acestor rînduri, apoi predarea Sf. Sale de către securitatea comunistă de la București, organelor sovietice ale N.K.W.D.-ului în ziua de 2 febr. 1949.

Din această fatidică zi începe marele calvar al vieții unui om, al cărui ideal a fost apărarea românității Basarabiei și menținerea Statului unitar român.

Autorul descrie, în continuarea cărții sale, înscenarea procesului la un tribunal sovietic din Constanța și condamnarea la moarte, apoi comutarea pedepsei în muncă silnică pe viață, rămînînd în final cu o condamnare de 25 de ani, din care 7 ani și ceva i-a petrecut în lagărele de exterminare de la Vorkuta, localitate situată în Federația Rusă, în Nordul munților Ural, dincolo de Cercul Polar, pînă la eliberarea și sosirea în Țară, în Aprilie 1956, continuînd apoi cu descrierea vizitei în America, la iubitul său fiu, ing. Valentin și în alte țări.

Spațiul restrîns nu ne permite să înșirăm îngrozitoarele momente întîmpinate și trăite, nu numai de autorul acestui volum, ci și de miloanele de deținuți de diferite naționalități din lagărele sovietice. Cititorii lucrării se vor convinge ei înșiși de aceasta.

Alături de amintirile și descrierile lui Constantin Stere din romanul — fluviu: „În preajma revoluției", precum și ale cunoscutului scriitor rus Soljenițîn din „Arhipelagul Gulag", ale lui John Urwich: „Fără pașaport prin U.R.S.S.", la care putem adăuga cele ale Elenei Siupiur din: „Siberia dus-întors, 73 de ruble" și ale Aniței Nandriș-Cudla: „20 de ani în Siberia", volumul „Amintiri din Gulag" a pr. V. Țepordei constituie un document autentic, o depoziție sau o mărturie vie despre crimele și ororile îngrozitoare ale unui regim — pe care l-am dori apus pentru totdeauna — ce a constituit o adevărată pată de întuneric în istoria omenirii.

Preot prof. Sergiu C. Roșca

P.S.: Volumul se poate procura de la Librăria din Șos. Pantelimon sau de la autor, telefon 27 32 63.

Alegerea noului titular al Episcopiei Ortodoxe Române Oradea, în persoana P.S. arhiereu-vicar Dr. IOAN CRIŞANUL

În conformitate cu prevederile Statutului pentru orgnizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, a convocat pentru joi, 24 sept. 1992, în sala de şedinţe a Sfîntului Sinod, Colegiul electoral bisericesc, pentru completarea scaunului de episcop al Oradiei, vacant în urma trecerii la cele veşnice a vrednicului de pomenire episcop Dr. Vasile Coman.

La orele 9,30 s-a oficiat slujba Te-Deum-ului, în catedrala patriarhală, după care, la orele 10, membrii Colegiului electoral s-au adunat în sala de şedinţe.

Luînd cuvîntul, Prea Fericitul Părinte Patriarh arată scopul convocării Colegiului electoral şi potrivit prevederilor art. 130 din Statutul de organizare şi funcţionare a B.O.R., îl invită pe I.P.S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, să prezideze lucrările. I.P.S. Sa a rostit cu acest prilej o cuvîntare care se tipăreşte în prezentul număr al „Telegrafului Român".

Se dă apoi citire tabelului nominal al membrilor Colegiului şi se constată că aceştia sînt prezenţi în număr regulamentar.

După îndeplinirea şi altor formalităţi prevăzute de Statut, s-a procedat la votare.

În urma desfăşurării scrutinului şi numărării voturilor s-a constatat următorul rezultat:

1. P.S. Ioan Crişanul, arhiereu-vicar al Episcopiei Oradea, a obţinut un număr de 49 de voturi.

2. P.S. Serafim Făgărăşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, a obţinut 47 de voturi.

3. P.S. Emilian Arădeanul, arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, a obţinut 20 de voturi.

Întrucît nici unul dintre cei trei ierarhi n-a întrunit majoritatea absolută de voturi, s-a procedat la o nouă votare, pentru alegerea unuia dintre cei doi care au obţinut cele mai multe voturi la primul scrutin.

Rezultatul final: P.S. arhiereu Ioan Mihălţan Crişanul a fost declarat ales episcop al Oradiei.

I.P.S. Antonie al Aradului i-a făcut noului ales această vestire şi i-a dat cuvîntul spre a se adresa Colegiului electoral.

P.S. Sa a mulţumit lui Dumnezeu, care pe toate le rînduieşte după a Sa înţelepciune şi a exprimat gratitudinea faţă de membrii Colegiului electoral, care l-au găsit vrednic de a fi chemat la o aşa înaltă slujire.

După ce s-a referit la cîteva momente istorice şi a evocat personalitatea marilor săi înaintaşi, şi în special a antecesorului imediat — P.S. Dr. Vasile Coman, nou-alesul episcop a exprimat speranţa că va fi sprijinit în noua sa slujire de membrii Sf. Sinod, ca şi ai Adunării Eparhiale a Episcopeiei Oradea. În Biserică, a precizat P.S. Sa, lucrurile bune se săvîrşesc numai în frăţească înţelegere şi colaborare.

* * *

P.S. Ioan Mihălţan s-a născut la 27 sept. 1926 în Ohaba, jud. Alba. A absolvit liceul „Sf. Vasile cel Mare" din Blaj, în 1947, şi a urmat cursurile Institutului Teologic Universitar din Sibiu între anii 1947—1951. După absolvire a fost hirotonit ca preot necăsătorit şi a funcţionat în satul natal pînă în pragul revoluţiei din decembrie 1989.

A urmat între timp cursurile de doctorat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti (1973—1976), specializîndu-se la secţia sistematică. Între 1977—78 a beneficiat de o bursă la Institutul ecumenic din Bossey (Elveţia) şi la Facultatea de teologie protestantă din Strassbourg (Franţa). Pentru scurtă vreme (1970—71) a îndeplinit, în paralel cu funcţia de preot paroh, şi pe cea de duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, iar din 1978 şi pînă la alegerea ca arhiereu vicar la Oradea a onorat, în calitate de lector, catedra de Îndrumări misionare şi Ecumenism de la acelaşi institut teologic. Este autor al unor studii, articole, recenzii şi cronici publicate în revistele de specialitate. Teza de doctorat este intitulată: *„Preoţia Mîntuitorului Hristos şi preoţia bisericească"*.

Titlul de doctor l-a obţinut în anul 1985.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Om pentru Biserică şi pentru Ţară, la Oradea*

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Mărit colegiu electoral bisericesc,

După aproape douăzeci şi doi de ani de păstorire rodnică la Oradea, şi în pragul împlinirii vîrstei de 80 de ani, vrednicul de amintire episcopul Dr. Vasile Coman a trecut la Domnul, în ziua de 10 iulie 1992, şi, cu mare sobor de ierarhi, în frunte cu P.F. Patriarh Teoctist, l-am petrecut la 14 iulie 1992 pe drumul cel din urmă, aşezîndu-l pentru prezenţă şi odihnă veşnică în biserica cu lună, catedrala ortodoxă a Oradiei.

Meritele sale în activitatea pastorală, în cea culturală şi naţională, acolo la graniţa de Vest a Ţării, au fost evocate cu respect şi recunoştinţă cu prilejul înmormîntării. Lasă în urmă o amintire frumoasă şi, eu însumi, mi-am intitulat vorbirea de la slujba înmormîntării: *„Dăm bună mărturie lui Dumnezeu despre episcopul Vasile al Oradiei"*. Aş adăuga acum că dăm bună mărturie despre dînsul şi în faţa oamenilor şi, să-mi fie permis, să fac acest lucru şi astăzi, în faţa Dv., a celor chemaţi, potrivit Statutului Bisericii Ortodoxe Române, să-i alegeţi urmaşul. Întru amintirea şi omagierea înaintaşului, trecut la odihna veşnică, propun un moment de reculegere, rememorare şi rugăciune în tăcere.

Adormitul întru fericire episcopul Vasile Coman a fost blînd şi atent pînă la amănunte cu oamenii, priceput îndrumător al preoţimii, om de adîncă formaţie teologică, bun cuvîntător în toate întîlnirile cu credincioşii şi, poate, printre rarii episcopi care şi-au vizitat de mai multe ori toate parohiile.

Deşi şi autor de cărţi, ziditor şi restaurator de biserici, prezent în munca de cancelarie căreia i-a ştiut atît rosturile cît şi importanţa — căci într-o cancelarie fiecare hîrtie e un om, un suflet, o cerere, o durere, o încercare de îndreptare a ceva — toţi cei care l-au cunoscut de aproape, care au scris sau au vorbit despre el, au convenit fără să se sfătuiască între ei că marea lui virtute şi pasiune sfîntă a fost pastoraţia, legătura directă şi atentă cu credincioşii.

Tot în vara aceasta, la iniţiativa P.S. Vasile de pe cînd era încă în viaţă, şi prin Permanenţa Consiliului Eparhial condusă de P.S. Vicar Ioan Crişanul, a fost reînhumat la Oradea, tot în biserica cu lună, fostul episcop al Oradiei Dr. Nicolae Popovici, erou şi martir, om dîrz, de atitudine hotărîtă împotriva regimului ateu şi dictatorial comunist, care se instala la noi după război. Nicolae Popovici a fost atunci, cum am spus şi la reînhumare, *obrazul curat al Bisericii*, căci el a fost atunci glasul de protest al întregii ierarhii şi al întregii Biserici împotriva celor ce începuseră lupta cu religia, cu Biserica şi cu slujitorii ei. Cincisprezece mitropoliţi şi episcopi au fost scoşi din scaune şi trimişi la mînăstiri, sute şi apoi mii de preoţi, călugări şi călugăriţe, au fost scoşi din lăcaşurile şi slujbele lor, ajungînd pe la închisori şi la canal. Un glas s-a ridicat atunci în numele tuturor: *„Nu acceptăm scoaterea religiei din şcoli"*; *„Nu acceptăm batjocorirea neamului şi Bisericii noastre"*, cum se încerca o infamie împotriva memoriei marelui Şaguna; *„Nu acceptăm interzicerea tradiţiilor noastre bimilenare creştine"*. După ce în 1940 fusese expulzat de unguri de la Oradea într-un vagon de animale, devenind erou naţional al rezistenţei împotriva Diktatului de la Viena, în 1950 e din nou expulzat din eparhia sa şi mai trăieşte zece ani într-un exil în afara eparhiei. A murit în comuna sa natală, Biertan, în 1960 şi a fost reînhumat la Oradea la 23 august 1992, după 42 de ani de exil. S-a săvîrşit prin aceasta un act de dreptate istorică, de întoarcere şi de restaurare în cinste şi demnitate în catedrala sa, ca să fie chiar de acolo, de aproape, veghetor în veci asupra Eparhiei.

Conştiinţa sa bisericească, ortodoxă şi naţională, dîrzenia sa, omul de atitudine, vor fi mereu un îmbold şi un exemplu de urmat de către toţi cei care, în istorie, şi acum, îi vor urma în scaunul Oradiei.

Şi Vasile Coman şi Nicolae Popovici avuseseră la rîndul lor un exemplu de mare om şi episcop, în cel care a fost primul episcop al nou-înfiinţatei episcopii a Oradiei, Roman Ciorogariu, luptător pentru unirea din 1918, care a însemnat evenimentele într-o importantă carte de memorii, intitulată *„Zile trăite"*.

E de la sine înţeles că nu întîmplător i-am evocat pe cei trei înaintaşi, pentru că lor le va urma cel pe care îl vom alege astăzi în scaunul rămas vacant, după trecerea la cele veşnice a P.S. Episcop Vasile Coman.

V-am readus în memorie trei momente cărora în chip obligatoriu — ca obligaţie de conştiinţă, de continuitate şi de nivel — sub toate raporturile — va trebui să le semene cel căruia îi veţi da astăzi votul Dv.

Episcopia Oradiei e un punct de mare importanţă în strategia spirituală de Vest. Aşa a fost întotdeauna şi mărturiile istorice abundă în susţinerea acestei realităţi.

Noi vorbim de înfiinţarea episcopiei, la insistenţele Mitropolitului Nicolae Bălan, în anul 1921 cînd, la 2 octombrie, a fost instalat Roman Ciorogariu. Dar Oradea a fost în centrul atenţiei strămoşilor noştri, pentru apărarea ei şi a fiinţei româneşti, din cele mai vechi timpuri. Şi, mai ales, din momentul în care vecinii din Vest au început să privească la ea cu gînd de cucerire. Cu riscul de a vă spune lucruri cunoscute — dar unele lucruri trebuiesc mereu reamintite, fiindcă şi gîndurile de cucerire revin în amintirea unora — vă voi aminti de informaţia pe care ne-o dă *Cronicarul anonim al regelui Bela* (Cronica, XX) cu privire la vechi întîmplări din acea parte a ţării. *Dux Bihorensis* a răspuns trimişilor lui Arpad care veniseră cu gînd de cotropire în Biharia: *„Spuneţi lui Arpad, stăpînul vostru, că datori sîntem ca nişte prieteni altor prieteni să-i dăm cele ce îi sînt de trebuinţă. Pămîntul care ni l-a cerut însă, nu i-l vom da niciodată, cît timp vom trăi. Noi, nici din dragoste, nici din frică nu cedăm din ţară nici un petec. Vorbele lui că se trage din neamul lui Atila, nu ne tulbură inima"*.

Demn. Elegant. Şi tot atît de hotărîtor. Aveam propria noastră stăpînire românească şi aceasta îşi cunoştea îndatoririle faţă de moşia străbună.

Am avut însă şi stăpînire spirituală, din cele mai vechi timpuri. Profesorul Vasile Drăguţ, într-un studiu intitulat: *„O vatră de străveche cultură românească"* (în Monumente bisericeşti din Eparhia Oradiei", Oradea 1978, p. 17), spune că Voievodatul românesc al Bihorului, Sătmarului şi Sălajului, era creştin, şi în localităţi erau biserici şi chiar mînăstiri. Mai mulţi istorici, printre care şi prof. dr. Mircea Păcurariu, cred că la *Dăbîca*, centrul stăpînirii lui Gelu, a existat o episcopie încă în sec. IX.

Istoricii sînt obligaţi să se sprijine pe fapte, pe izvoare, pe documente. Mai dinafara cîmpului istoricilor, care nu glumesc cu rigoarea ştiinţifică şi cu documentul, eu îmi îngădui teoria, prin deducţie, că am avut episcopii, chiar dacă nu le cunoaştem, de cînd avem o viaţă creştină. O viaţă creştină presupune preoţi, iar preotul presupune pe episcopul care l-a hirotonit, iar episcopul presupune episcopia.

În mileniul al II-lea documentele ne îndreaptă spre Oradea ca centru al atenţiei deosebite, tot mai mult. La 1581 mitropolitul Ghenadie I se intitula *„şi al Oradiei"*. Găsim acest lucru în *Evanghelia cu învăţături* a diaconului Coresi. În 1615 Oradea trecea în titulatura episcopilor Vadului, precum a lui Teofil şi Augustin, iar în 1628 Ghenadie al II-lea al Ardealului îşi reia titlul vechi: *„şi al Oradiei"*.

Mărit Colegiu electoral,

Pentru aceste locuri şi pe linia acestor succesiuni veţi alege astăzi pe noul episcop al Oradiei. Cînd veţi fi faţă în faţă cu hîrtia de vot, după ce vă veţi consulta între Dv. potrivit tradiţiei, conştiinţa Dv. să fie aceea care, cu frică şi cutremur pentru răspunderea ce vă luaţi, să înscrieţi pe hîrtie, cum spunem întotdeauna în astfel de ocazii, numele celui mai bun dintre cei buni! Cum s-a spus în rugăciunea Te-Deumului, veţi alege „om pentru Biserică şi pentru Ţară".

Oradea cere om care să se înscrie pe graniţa de Vest, în poziţie permanentă de afirmare şi apărare a credinţei şi a fiinţei naţionale. Nu avem credinţă de schimbat. Nu avem pămînt de dat.

Oradea cere om de dialog cu alte naţionalităţi şi culte, în duh de înţelegere creştină şi toleranţă, dar mereu cu conştiinţa că e purtătorul unei îndatoriri de apărare a moştenirii din străbuni, acei străbuni care au fost stăpînii pămîntului românesc pînă la marginile lui.

Oradea cere om al vremurilor noastre democratice, care să privească de la egal la egal pe toţi cei cu care convieţuim, dar să nu se lase privit de nimeni de sus.

Oradea cere astăzi om care să reafirme activ valorile credinţei ortodoxe, el şi preoţii lui, de pe amvon şi de pe catedrele care, în sfîrşit, ni s-au redat. El trebuie să facă acest lucru, laolaltă cu toţi factorii de readucere a naţiunii pe calea unei autentice respiritualizări, prin toate mijloacele pe care ni le pune la dispoziţie Biserica. Dar el va trebui să-şi pună la contribuţie şi puterea proprie de inventivitate, pentru a contribui la o cît mai vădită întoarcere la autenticitate şi la valorile care să-i dea neamului forţa de creştere dinlăuntru. Împreună cu noi toţi, *„al Oradiei"* va trebui să se remarce acolo în chip deosebit.

Oradea cere om atent la pulsul vremii, capabil să găsească soluţii la toate problemele, în sfat şi colaborare cu clericii şi mirenii locului, activi în Biserică. Să aibă imaginaţie creatoare şi iniţiative pe toate planurile: gospodăresc, administrativ, pastoral, şcolar. Să aibă ochi de văzut şi urechi de auzit. Să se aplece spre cei în nevoi, spre cei cu probleme, spre bolnavi şi neajutoraţi. Să organizeze o operă filantropică locală, pe măsura modelelor înaintaşilor din istoria creştinismului. Oradea cere om de curaj, de nădejde şi de atitudine în multele probleme cu care se confruntă Biserica acolo, astăzi, ca şi în alte părţi ale cuprinsului Bisericii Ortodoxe Române.

Oradea cere om care să întrupeze şi să dezvolte virtuţile, priceperile, atitudinile, luptele şi dîrzenia înaintaşilor.

Oradea cere un episcop bun şi înalt Prea Sfinţiile, Prea Sfinţiile, Prea Cucerniciile şi domniile Voastre sînteţi astăzi chemaţi să i-l daţi prin votul dv., liber şi de taină a conştiinţei, a minţii şi a inimii. Dumnezeu să ne lumineze şi să ni-l lumineze pe cel mai bun.

24.IX.1992
Bucureşti

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvînt rostit în faţa colegiului electoral în sala Sf. Sinod din Bucureşti, înainte de alegerea noului episcop al Oradiei, în ziua de 24 septembrie 1992.

Basarabeanul Stere în Ardeal — pentru pace între români

Constantin Stere, profesor şi rector universitar la Iaşi, a trecut încă o dată Carpaţii, în 1911. S-a dus în Ardeal, ca să împăciuiască pe „fraţii" români!...

În anii 1910—1911, viaţa politică şi cea culturală românească din Ardeal deosebit de agitată de o furtună năprasnică, iscată din atmosfera încărcată a luptei naţionale înteţite. Protagonistul şi portdrapelul luptei era Octavian Goga. Poetul „pătimirii naţionale" se arăta nemulţumit de felul lent, chibzuit, prudent şi inofensiv al luptei. Împetuos şi hotărît, temperamental, cum îi era felul, dorea şi cerea schimbarea, primenirea, înnoirea, radicală şi cît mai grabnică, a situaţiilor şi stărilor politice, sociale, culturale ale românilor ardeleni. Dezaproba şi critica pe toţi şi toate, în articolele fulminante publicate în Tribuna, pentru care, lui şi acoliţilor lui, majoritatea tineri, li s-au spus „oţeliţi", bătăioşi...

Dar, să zicem, ca nimic rău, pentru cauza românească, dacă s-ar fi redus numai la atît. Au provocat însă ceva mai grav: au divizat, nefast, unitatea luptei naţionale româneşti! Partidul Naţional Român, cu sediul şi conducerea centrală, în Arad, vizat direct, a trecut la contraofensiva „oţeliţilor", şi-a înfiinţat un organ de presă nou (în locul *Luptei*, îmbătrînită şi obosită), *Românul* şi şi-a organizat dispozitivul de acţiune, în frunte cu Vasile Goldiş. Astfel s-au format două tabere româneşti adversare şi o dihonie înverşunată între ele!

A apărut încă ceva: în decembrie 1911, Alexandru Vaida-Voevod, deputatul reprezentant român în Parlamentul maghiar, i-a atribuit lui Octavian Goga relaţii cu un oarecare indezirabil Kristoff, acuză gravă, compromiţătoare! ... (s-a presupus un diferend între deputat şi poet).

Octavian Goga a cerut ajutorul prietenului, cu autoritate, de la Iaşi, profesorul Constantin Stere. Basarabeanul a răspuns, prompt şi generos.

S-a dus, mai întîi, la Budapesta şi a aplanat incidentul dintre Vaida şi Goga — primul succes. A declarat Stere: „N-am să uit niciodată acea clipă, în camera mea de hotel din Budapesta, cînd l-am văzut pe Vaida dîndu-şi mîna fratelui Goga".

A venit, apoi, la Arad, ca să domolească răzmeriţa dintre români, şi să facă, să staţornicească şi să lase pace între ei. Situaţia se afla tensionată la limite extreme. Era nevoie de multă dibăcie, tact, diplomaţie, răbdare, pricepere, experienţă şi bunăvoinţă de la care se încumeta să potolească vulcanul în erupţie din Arad şi Ardeal. Basarabeanul bărbos s-a dovedit total corespunzător misiunii irenice fraterne.

Mai întîi, s-a întîlnit şi a stat de vorbă, realist, obiectiv şi concesiv, cu toate părţile implicate şi cu toţi împricinaţii, de repetate ori — de cît a avut nevoie — şi a căutat ca, în concluziile şi hotărîrile sale să nu nedreptăţească pe nimeni şi să mulţumească pe toţi — pentru care i-a trebuit înţelepciunea lui Solomon... S-a impus, a cîştigat şi s-a bucurat de încredere şi autoritate generală. Unul din cei implicaţi (arhimandritul R. Ciorogariu) a şi mărturisit, că numai Constantin Stere deţine sabia în mînă şi să taie nodul gordian al situaţiei. Şi tocmai că, în cumpănirea şi hotărîrile sale, l-a avut în vedere pe arhimandrit, ca să nu fie nedreptăţit — nici sufleteşte, nici economic-financiar.

Cu chibzuinţă... moldovenească şi cu rigoare justiţiară, a căutat să curăţe terenurile dintre părţi şi să deschidă drumuri, poduri şi punţi de înţelegere, pace şi concordie între toţi.

A înfăptuit miracolul! Isprava se arăta cu atît mai dificilă, cum a dorit şi a căutat, nu numai tranşarea diferendului dintre Comitetul naţional (Partidul Naţional Român) şi *Tribuna* (a „oţeliţilor"), şi a pune capăt misiunii mele de împăciuire, cît mai mult, şi ceva mai greu de înfăptuit: *pacea trebuie să fie şi în inimi* (subl. ns.).

O grijă şi preocupare deosebită a arătat lui Octavian Goga. S-a văzut, a vorbit, a avut conciliabule cu el, au schimbat scrisori, a înţeles situaţia periclitată în care se afla şi l-a îndrumat ce să facă, ca să se salveze. I-a hotărît: „Ca om şi ca prieten, te implor, nu lua o atitudine ce poate fi fatală (nici nu-ţi dai seama şi nici nu îndrăznesc să scriu ce groaznice ar fi urmările, din punct de vedere al intereselor superioare). Vreau să te apăr pe dumneata şi interesele dumitale adevărate, chiar împotriva dumitale, eventual la toate hărţuielile să răspunzi: nu mă pot îndoi de Stere, care şi-a luat răspunderea. În caz contrar, voi fi dezarmat şi compromis, şi deci neputincios".

Complica situaţia şi faptul că, „poetul pătimirii naţionale", fusese implicat într-un proces de delict de presă şi condamnat la detenţie de un tribunal maghiar. Urma să fie încarcerat şi s-a dus la penitenciarul politic din Seghedin (Ungaria). L-a vizitat Stere şi acolo, şi fostul deţinut siberian a ştiut ce şi cum să vorbească cu el; l-a remontat sufleteşte...

Să amintim că l-a vizitat pe Octavian Goga, la Seghedin, la închisoare, şi I. L. Caragiale, venit, anume, de la Berlin, unde se desţărănise. A venit ca să vadă ce face şi cum se simte „copilul" (cum l-a dezmierdat autorul *Scrisorii pierdute*; a adus cu el două sticle de şampanie şi merinde (cum se obişnuieşte) — a relatat Goga în necrologul ce i l-a dedicat în în iunie, acelaşi an (1912) lui Cuconu Iancu...

A băut şampanie şi Stere, nu aici, în închisoarea din Seghedin, ci la agapa şi sărbătorirea ce i-au oferit arădenii, pentru pacea ce le-a făcut şi le-a lăsat-o. I-au mulţumit, cu elogii superlative şi i-au oferit un dar cu semnificaţie simbolică: o crenguţă de măslin de argint. La plecare a fost la gară, „tot Aradul românesc", cum a specificat reporterul. Vasile Goldiş i-a înmînat impresionant de mare buchet de flori.

În tren, gîndul lui Stere era la deţinutul de la Seghedin. I-a adresat o depeşă datată: *„din vagon, 11 II 1912"*. I-a scris: Iubite, rămas singur în vagon, nu pot dormi. Gîndul mi se îndreaptă între ceea ce mă aşteaptă acasă şi ceea ce am lăsat în urmă. Şi nu pot avea linişte cînd îmi aduc aminte de tortura la care te-am pus. Nu am nici o remuşcare, iau răspunderea întreagă în faţa viitorului, sînt convins că te-am scăpat de un grozav zbucium care, fatal, te-ar fi zdrobit, chiar dacă ai fi reuşit, după ani de zile, să aduci „proba" despre care vorbeşte Iorga, că trebuie să cauţi singur ca să poţi vorbi cu atît mai tare. Iartă-mi, deci, amărăciunea trecătoare, şi nejustificată în fond, pentru acest mare rezultat (...)". A arătat, spre sfîrşit că „împăcarea cu orice preţ este atît de necesară astăzi, încît nu mă îndoiesc că la urma urmelor se va găsi soluţia practică (subl. S.), satisfăcătoare pentru toţi. Încă o dată, fii liniştit.

Te îmbrăţişez cu toată dragostea, al d-tale, C. Stere".

La Iaşi, îl aşteptau altă sărbătoare, alte elogii, alte cupe de şampanie... Ardelenii din Iaşi s-au gîndit să organizeze în Capitala Moldovei, unde Constantin Stere era profesor şi rector universitar, om politic şi de cultură, s-au gîndit să organizeze o manifestaţie de simpatie şi mulţumire, „pentru felul cum a reuşit să apere cinstea poetului naţional Goga, fără a jigni interesele de luptă politică", cum au explicat. Iniţiativei ardelenilor s-au alăturat numeroase adeziuni din toate părţile Regatului — scriitori, profesori universitari, oameni politici, demnitari, parlamentari, preoţi..., adevărat de la vlădică pînă la opincă...

S-a organizat „o mare manifestaţie naţională", cum a notat presa, în forma concretă a unui banchet festiv, cu foarte numeroşi participanţi şi vorbitori. A prezidat şi a deschis seria vorbitorilor venerabilul Iacob Negruzzi, preşedintele Academiei Române.

După cuvîntul lui M. Sadoveanu, sărbătoritul Constantin Stere s-a ridicat în picioare, la locul de cinste unde se afla, la dreapta preşedintelui şi a spus, vădit emoţionat: Stimaţi comeseni. Poşta mi-a adus o telegramă din Ardeal. A citit-o cu glas de stentor, dar stins de emoţie: „Din pragul temniţei îţi trimit îmbrăţişările mele. Goga". Sala a strigat: „Trăiască Goga!".

Ulterior, Stere i-a comunicat poetului *Clăcaşilor* şi al *Plugarilor:* Aici (în Iaşi) am vorbit mult despre dumneata, şi toată lumea e fericită şi te felicită că ai primit soluţia (propusă şi acceptată), singura posibilă, *spre cinstea tuturor* (subl. S.). Tot spre cinstea tuturor şi a dumitale se va dezlega şi conflictul politic (am luat toate precauţiunile). Te îmbrăţişez, ca frate...".[1]

Pr. Gh. Cunescu

1 Bibliografie: *Octavian Goga în corespondenţă*, Bucureşti, 1975; *Ibidem*, 1983.

Alegerea şi alegerile

(Urmare din pag. 1)

vînt veşnic, Logosul cel întrupat, *alegerea cea bună*.

Dacă încă în copilăria Sa, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos ne arată cum să alegem ascultarea de părinţii cei pămînteşti, în pustiul Carantaniei vedem alegerea ascultării de Părintele Cel Ceresc. Şi fiindcă nouă, oamenilor, ni se pare importantă alegerea stăpînirilor pămînteşti de care să ascultăm. El ne învaţă să dăm „cele ce sînt ale Cezarului, Cezarului şi cele ce sînt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu" (Lc. 20, 25), căci, oricum, „nu este stăpînire decît de la Dumnezeu" (Rom. 13, 1). — Cum ar trebui să fie întîi-stătătorul, cel ales să fie în faţă-stătătorul (preşedinte)între ceilalţi oameni? „Dacă cineva vrea să fie întîiul, să fie cel din urmă dintre toţi şi slujitor al tuturor" (Mc. 9. 35). Mîntuitorul se dă pildă pe Sine Însuşi: „Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru mulţi" (Mc. 10, 45), „chip de rob luînd... (şi) ascultător făcîndu-se pînă la moarte" (Filip. 2, 7—8).

Cei încercaţi de ispitele măririlor, ca şi cei puşi să aleagă, înşelaţi cu promisiuni mincinoase, au ocazia să-şi amintească acum că Înălţarea întru Slavă a fost precedată de Patimile Răstignirii...

„Cine, oare, este mai mare în Împărăţia Cerurilor?... Chemînd la Sine un prunc, l-a pus în mijlocul lor şi a zis: Adevărat zic vouă... cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în împărăţia cerurilor" (Mt. 18, 1—4); pentru că „Dumnezeu Şi-a *ales* (dumnezeiasca alegere!) pe cele slabe ale lumii, ca să le ruşineze pe cele tari..." (I Cor. 1, 27).

Urmînd Întemeietorul său Dumnezeiesc, şi Biserica a ales, cel mai adesea pe cei mai umili, cei mai smeriţi, cei mai nebăgaţi în seamă de lume, ca să fie întîi-stătătorii săi, sfinţii. Şi este interesant faptul că niciodată nu s-a cîrtit împotriva vreunui smerit necunoscut, aşa cum s-a întîmplat în faţa greşelilor puterii pămînteşti a unor împăraţi sau voievozi, atunci cînd a fost vorba ca să fie trecuţi în rîndul sfinţilor...

În sfîrşit, revenind la alegerea din Evanghelia de azi, să ne mai reamintim că şi noi, creştinii, fiecare în parte şi toţi laolaltă, sîntem „seminţie *aleasă*, preoţie împărătească, neam sfînt, popor agonisit de Dumnezeu" (I Petru 2, 9), astfel încît, urmînd exemplul apostolilor în alegere, şi noi „să lăsăm totul şi să mergem după El". Dumnezeu Tatăl şi Fiul şi Sfîntul Duh, Treimea Cea de o fiinţă, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

INFORMAŢII

— Vineri, 18 septembrie a.c., Î.P.S. Mitropolit Antonie a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe participanţii la cursurile metodologice de scurtă durată pentru cei ce vor preda religia în şcoli, cursuri ce s-au desfăşurat la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Î.P.S. Sa a prezentat o comunicare pe tema educaţiei religios-morale în şcoli.

— Sîmbătă, 19 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită la Mănăstirea Brâncoveanu, Sîmbăta de Sus.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a cercetat şi schitul Predeal, precum şi şantierul noii biserici care se construieşte în oraşul Predeal.

— Duminică, 20 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a capelei cu hramul „Sf. Treime", deschisă la penitenciarul din Codlea, jud. Braşov.

Este prima capelă deschisă într-un loc de detenţie în ţara noastră şi a fost amenajată prin grija P.C. pr. Adrian Munteanu din Codlea şi a conducerii penitenciarului.

Cu acest prilej Î.P.S. Sa, adresîndu-se celor prezenţi, a rostit un ales cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a Duminicii după Înălţarea Sf. Cruci. Comanda penitenciarului a oferit apoi o agapă frăţească.

— Marţi, 22 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la o seară culturală organizată de fundaţia „Anastasia" din Bucureşti, la schitul Darvari. Cu acest prilej a fost prezentată cartea „Sfinţii îngeri" a Maicii Alexandra (Principesa Ileana a României). Î.P.S. Sa a rostit de asemenea un cuvînt de omagiu legat de personalitatea şi opera Maicii Alexandra, care în vizita ei în România, după decembrie 1989, a cercetat şi Mănăstirea Brâncoveanu, Sîmbăta de Sus.

— Joi, 24 septembrie, a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Colegiului electoral pentru alegerea noului episcop de Oradea.

— Vineri, 25 septembrie, a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.

— Sîmbătă, 26 septembrie, a.c., Î.P.S. Sa a vizitat schitul Predeal.

— Luni, 28 septembrie, a.c., Î.P.S. Sa a primit pe dl. Ioan Mircea de la revista „Transilvania" — Sibiu, împreună cu poetul Eugéne Van Itterbek din Belgia.

Arhid. Visarion Bălţat

— Duminică, 6 septembrie, 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie pe locul unde se va ridica o nouă mănăstire lîngă parohia Nocrich. Au participat credincioşi din Sibiu, şi satele învecinate, precum şi oaspeţi ai P.S. Sale din Franţa, care au apreciat evlavia şi dragostea credincioşilor pentru viaţa monahală. P.S. Sa a vorbit despre rolul monahismului în Biserică.

— Marţi, 8 septembrie, la invitaţia P.S. Episcop Justinian al Maramureşului, P.S. Episcop Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în comuna Rozavlea în prezenţa unui imens număr de credincioşi de pe Valea Izei. Sf. Liturghie a fost precedată de vecernia şi privegherea de seară cu Paraclisul Maicii Domnului şi cîntări de la Oastea Domnului. P.S. Sa a vorbit atît seara cît şi la Sf. Liturghie despre cinstirea Maicii Domnului.

În aceeaşi zi, seara, P.S. Sa s-a aflat în Poienile Izei unde a săvîrşit vecernia împreună cu o mare mulţime de credincioşi, cărora le-a pus la inimă datoria iertării şi împăcării, avînd în vedere diferendul existent între satele Botiza şi Poienile Izei.

— Duminică, 13 septembrie, a.c., P.S. Serafim a prticipat la mănăstirea Prislop la invitaţia P.S. Timotei al Aradului, la sărbătoarea proclamării canonizării Sf. Ioan de la Prislop. P.S. Sa a rostit predica zilei, pe tema sfinţeniei prin rugăciune şi asceză care conduc pe credincios la dragostea de Dumnezeu şi de oameni.

— Luni, 14 septembrie, a.c., P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie în parohia Dumbrăveni I cu participarea unui număr deosebit de mare de credincioşi, care l-au întîmpinat pe P.S. Sa de la intrarea în oraş, îmbrăcaţi în port tradiţional şi cu flori în frunte cu primarul oraşului. Slujba a fost oficiată în faţa bisericii. S-au rostit cuvîntări de către P.C. prot. Ioan Găban din Mediaş, P.C. pr. Teodor Burcuş din Sibiu, P.C. pr. Cornel Herneanu şi P.S. Serafim.

După masa, P.S. Sa împreună cu un sobor numeros de preoţi a săvîrşit sfinţirea apei şi rugăciuni de dezlegări la un loc tradiţional de pelerinaje, situat pe raza satului Sîntioana, la limita dintre judeţele Sibiu şi Mureş. Au participat un număr mare de credincioşi şi preoţi din Arhiepiscopia Sibiului şi Episcopia Alba-Iuliei în frunte cu P.C. prot. Ioan Găban de Mediaş şi Ioan Boian de Sighişoara. S-au rostit cuvîntări de către P.C. Ioan Boian, P.S. Serafim şi P.C. pr. Emanuel Coldea din Sîntioana.

— Duminică, 27 septembrie, a.c., P.S. Serafim a liturghisit la Capela de pe Bacovia din Sibiu, adresînd cuvînt de învăţătură despre înaintarea duhovnicească prin pătrunderea Tainelor credinţei.

*

Potrivit celor stabilite de Sf. Sinod încă în şedinţa sa din 11 iunie 1991, precum şi hotărîrii Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, între 15—19 septembrie 1992 la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc un curs intensiv pentru persoane laice, care, îndeplinind condiţiile, s-au oferit să predea religia la clasele I—IV din cadrul şcolilor de stat.

Au participat peste 85 de persoane din toate oraşele de pe raza Arhiepiscopiei Sibiului, îndeosebi din Braşov, profesori şi învăţători pensionari sau în funcţiune, studenţi teologi, soţii de preoţi etc.

Cursurile şi-au propus să formeze la cei ce le-au urmat o imagine mai clară asupra a ceea ce au de făcut, o orientare cît mai corespunzătoare în istoria şi învăţătura de credinţă a Bisericii noastre, cu arătarea unor metode practice pentru un învăţămînt religios-moral cît mai eficient.

Au predat P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, profesori de la Facultatea de Teologie din Sibiu, consilieri, preoţi mai în vîrstă care au făcut mereu religie cu copiii.

Vineri, 18 septembrie a.c., cursanţii au fost primiţi la reşedinţa mitropolitană de către Î.P.S. Mitropolit Antonie, care le-a ţinut o adevărată prelegere despre ceea ce înseamnă astăzi religia în şcoală. În numele participanţilor a vorbit dl. prof. I. Viziteu, dirijorul corului de la biserica Sf. Arhangheli din cartierul Treistejari din Sibiu.

Cursurile au fost organizate şi conduse de P.C. cons. Gh. Papuc.

ÎN ATENŢIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimaţii cititori ai Telegrafului Român că s-au deschis listele pentru abonamentele pe anul 1993.

Menţionăm că, începînd cu 1 ianuarie 1993, costul unui abonament anual este de 500 lei.

Banii pot fi trimişi prin mandat poştal, pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cod. 2400, cu specificarea ce reprezintă suma, sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. sau echivalentul în altă valută, con nr. 45.21.01.680, B.C.R. filiala Sibiu.

Rugăm ca adresele să fie complete şi lizibil scrise.

Semnalăm... Semnalăm...

Promiteam în numărul trecut al „Telegrafului Român" că voi mai spune cîteva lucruri despre a X-a Adunare Generală a Conferinţei Bisericilor Europene care a avut loc la Praga, între 1—11 septembrie 1992. Vorbeam de anumite insatisfacţii ortodoxe.

Avem din ce în ce mai mult sentimentul că nu mai sîntem la noi acasă în organizaţiile ecumenice. Ne simţim marginalizaţi şi cuvîntul nostru, deşi e ascultat cu politeţe, rămîne fără nici un ecou în programarea activităţilor ecumenice. De ani de zile cerem să se ţină seama şi de opiniile şi convingerile noastre, dar nimeni nu ţine seama de ele. Ceea ce pentru noi sînt probleme de conştiinţă teologică şi morală, devine, la insistenţa noastră, moţiune acceptată dar care se pune la vot şi, la vot, pierdem întotdeauna pentru că ponderea noastră în marile Adunări e de cel mult 10—15%. În Comitetul de conducere, după „lupte seculare", am avansat pînă la 25% şi chiar mai mult, dar întotdeauna partea protestantă rămîne mai numeroasă, aşa încît, oricum noi pierdem.

Am crezut mult în ecumenism şi eu însumi m-am implicat ca puţini alţii în el. Am tot sperat că vom fi înţeleşi şi că ecumenismul urmăreşte cu adevărat refacerea unităţii Bisericilor despărţite. Poate că acest lucru se urmăreşte. Dar metodele care s-au stabilit pentru aceasta ne dezavantajează net, aşa încît unitatea începe să devină doar acceptarea de către noi a punctelor de vedere ale celorlalţi, mulţi, protestanţii şi neoprotestanţii. Sîntem puşi în rînd cu Biserici sau secte cu cîteva mii de credincioşi, la vot avînd toţi aceleaşi drepturi şi participînd la decizii ca şi cum am avea şi noi doar cîteva mii de credincioşi.

În Consiliul Mondial al Bisericilor sîntem 14 Biserici ortodoxe (Ierusalimul s-a retras, deci am rămas 13, dar vine în loc Biserica Ortodoxă Americană, (necanonică deocamdată), dintr-un total de peste 300 de Biserici. Îşi poate imagina oricine ce putem noi însemna la vot între peste 300 de Biserici.

În Conferinţa Bisericilor Europene, lipsind Bisericile din Asia Mică, Africa şi America, sîntem doar 11 Biserici Ortodoxe între peste 120 de Biserici protestante europene. Orice punere la vot a unei propuneri ortodoxe va fi dinainte condamnată să piardă. Vom da mai jos cîteva exemple.

Am propus de mai multe ori schimbarea sistemului de adoptare a hotărîrilor, care ne dezavantajează sistematic. S-a... pus la vot! Şi, evident, am pierdut. Ni s-a spus: sînteţi membri ca orice altă Biserică membră, şi trebuie să vă supuneţi aceloraşi proceduri. Dar se uită un lucru: că noi sîntem ortodocşi şi puţini ca Biserici, iar ei sînt toţi protestanţi şi mulţi ca Biserici, denominaţiuni, secte, şi cînd e vorba de vot, toţi neortodocşii votează într-o voce.

Atîta vreme cît situaţia va rămîne *tot aşa*, noi nu avem şansa de a fi ascultaţi în ecumenism. Şi ecumenismul nu va face nici un pas înainte. Sau va uni între ei pe protestanţi, pe neoprotestanţi, iar noi vom rămîne în afară. Ei au speranţa că ne vom face noi ca ei, obligaţi de maşina de vot. Şi chiar dacă noi vom zice mereu că noi rămînem ca noi, ei vor pretinde că organizaţia din care facem parte şi noi, a votat democratic şi a luat decizii care, ca membri, sînt şi ale noastre.

Nu e simplu pericolul în care, ca ortodocşi, ne aflăm. Ei ne vorbesc frumos, ne calmează ne mai dau cîte un loc în cîte un comitet, şi cei care sînt „aleşi" devin mai îngăduitori, dar de schimbat nu se schimbă nimic şi, în afară de faptul că mai aud şi de existenţa noastră, nu ne dau prea multă importanţă.

Să dea Dumnezeu să mă înşel, dar totul e foarte adevărat. Nimic din ce au cerut ortodocşii, n-a pătruns în modul de lucru şi în deciziile acestor organizaţii. Ni s-a părut că ni se dă oarecare atenţie, că spiritualitatea ortodoxă începe să-i intereseze şi nouă am fost bucuroşi, dar cînd a fost vorba să-şi impună punctul lor de vedere, au făcut-o cu cinism şi aproape cu cruzime, găsindu-şi motive de a ne considera învechiţi, prea legaţi de Sfînta Scriptură şi practicînd exegeze care, dacă au mers cîndva, astăzi nu mai merg. Vom da mai jos şi exemple de acest fel.

Ştiu Bisericile Ortodoxe acest lucru? Bineînţeles că ştiu. Au protestat. Au ameninţat cu retragerea. Degeaba. N-au fost luaţi în serios. Le-am atras chiar atenţia că dacă ortodocşii s-ar retrage din organizaţiile ecumenice, ele n-ar mai fi ecumenice. Ar rămîne protestante. Acest lucru e adevărat. Şi totuşi nu s-au speriat deloc. Probabil nu ne cred capabili de retragere! Dacă ar fi aşa, ar fi foarte trist pentru noi!

În fond ei mai ştiu ceva: că în cea mai mare măsură ei plătesc cotizaţiile cele mari, aşa că noi, mai săraci, să mai tăcem şi să înghiţim. Şi să participăm în continuare la această conspiraţie care se numeşte ecumenism şi care are doar menirea de a da de mîncare la vreo patru sute de persoane care lucrează în administraţiile lor şi care nu prea fac mare lucru.

La Praga s-a propus o revigorare a spiritului ecumenic originar. Cum însă reprezentarea în Adunarea Generală e din punct de vedere teologic foarte slabă, apelul n-a putut fi receptat. Singurii teologi calificaţi au fost cei ortodocşi, dar cînd au încercat să vorbească teologic, numai nu s-a rîs. S-a ridicat din umeri şi s-a trecut la vot! Şi despre vot am spus deja totul.

De ce s-a ajuns în ecumenism la aşa ceva? Fiindcă şi-a pierdut ţelul. Organizaţiile ecumenice — spre exemplu Consiliul Mondial al Bisericilor — are pe agendă tot ce vrei şi ce nu vrei, şi numai undeva la periferie a mai rămas şi preocuparea de unitatea Bisericilor, într-o singură comisie din cele cîteva zeci: *Credinţă şi Constituţie*. În rest sînt teme de pe agenda ONU, tratate de diletanţi.

Conferinţa Bisericilor Europene s-a alcătuit la început pentru a sprijini Bisericile Europene din Est, a le da o garanţie internaţională, care să le apere de atacurile şi de forţa de distrugere a comunismului. A făcut lucruri bune. Acum nu mai ştie ce are de făcut şi a început să preia teme de pe agenda Consiliului Mondial al Bisericilor. Dar nu pe cele mai bune. Ca şi Consiliul Mondial al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene se transformă într-o tribună de revendicări feministe şi de modificare a bazelor creştinismului.

Sînt desigur afirmaţii grave. Propun să fie re-calificate după ce voi da cîteva exemple. Voi accepta orice propunere de modificare a calificativelor pe care le-am pronunţat mai sus.

1. Am arătat că părerile ortodocşilor nu se pot impune niciodată, sub nici o formă. Sistemul de vot care devine o maşină automată protestantă, le respinge întotdeauna.

2. Ortodocşii nu-şi pot trimite pe cine vor la Adunările Generale sau în Comitete şi Comisii, pentru că li se impune să trimită procente de hirotoniţi, de laici, de femei şi de tineri, chiar dacă n-au nimic cu Biserica. Li s-a explicat că eclesiologia ortodoxă e diferită şi că Biserica trebuie să trimită pe cine vrea ea. „Pretenţia" a fost respinsă. La vot!

3 Ortodocşii au cerut ca Bisericile să-şi numească ele pe reprezentanţii lor în diferite organe de conducere. S-a refuzat. Adunarea Generală alege pe cine vrea ea, potrivit criteriilor ei, ca să răspundă criteriilor ei de reprezentare. Nu valoarea reprezentanţilor contează, ci conformarea alegerilor la criteriile de sex, vîrstă, clerici, etc. Aceasta convine organizaţiilor, pentru că aşa au în Comitete oameni slabi, uşor manevrabili de conducerile din Geneva.

4. Conferinţa Bisericilor Europene a preluat de pe agenda Consiliului Mondial al Bisericilor *problema limbajului inclusiv*, adică cererea absurdă a unor feministe care refuză lui Dumnezeu numele de Tată, lui Iisus numele de Fiu, cer ca în loc de *omenire* (pentru că vine de la om), să se zică *umanitate*, ca să nu mai fie nici urmă de limbaj sexist, masculin, în Biblie şi în teologie. Dumnezeu şi Iisus să fie *Mamă* sau, cumva, să se exprime prin ceva care să *includă* (de aici *limbaj inclusiv*) în acelaşi cuvînt femininul şi masculinul. Mai urmează cererea de desfiinţare a sexelor sau de ignorare totală a lor. Aberaţii! Ortodocşii au protestat. Limbajul biblic e revelat şi de neschimbat. S-a pus la vot. Ortodocşii, evident, au pierdut, şi recomandarea de a se folosi un *limbaj teologic inclusiv* a rămas printre hotărîrile Adunării de la Praga.

5. Ortodocşii au protestat şi împotriva faptului că s-au pus la vot probleme de doctrină, pentru că există o înţelegere mai veche că astfel de probleme nu se pun la vot. S-a pus şi aceasta la vot! Şi ortodocşii au pierdut din nou!

6. Delegaţia română a propus o moţiune: Să se facă Bisericilor recomandarea *„să apere drepturile copiilor şi drepturile copiilor de a se naşte"*. Aceasta face parte din doctrina creştină, pentru că viaţa vine de la Dumnezeu, şi numai Dumnezeu poate hotărî cînd s-o ia, nu oamenii. Avortul e păcat. Sinucigaşilor li se refuză orice slujbă bisericească. Uciderea bolnavilor incurabili e pedepsită de toate legile.

S-a pus şi aceasta la vot, împotriva protestelor ortodoxe. S-a votat să se elimine partea a doua, din propunere, şi anume: datoria Bisericilor de a garanta *„dreptul copiilor de a se naşte"*. Deci s-a votat pentru apărarea dreptului la avorturi.

Stupefiant! Aceasta s-a votat într-o Adunare de creştini!

7. S-a propus de către protestanţi ca Bisericile să apere drepturile homosexualilor şi lesbienelor, să-şi urmeze înclinările lor, fără să fie pedepsiţi şi fără ca aceste devieri să fie considerate păcat. Bazaţi pe învăţătura clară a Bibliei asupra acestui lucru, ortodocşii au protestat. S-a pus la vot. Protestanţii au votat pentru ca Bisericile să apere drepturile homosexualilor şi lesbienelor.

Iată doar cîteva exemple pe baza cărora fiecare creştin ortodox poate să judece singur. Şi să ne aducem aminte: aceste hotărîri s-au luat de către o organizaţie în care Bisericile ortodoxe sînt membre. Se va putea zice că şi ele au fost de acord!

Aş vrea să fac o precizare. Să nu se înţeleagă că Bisericile protesstante, toate, aprobă asemenea enormităţi. Ele au fost însă aprobate, cu majoritate, de reprezentanţii de la Praga. Căci şi protestanţii au trimis la Praga delegaţi, pe alte criterii decît cele ale pregătirii şi responsabilităţii creştine. S-au supus şi aceste Biserici „legilor" de reprezentare care le-au fost impuse.

Bisericile ortodoxe prezente la Praga, în unanimitate, au făcut o *Declaraţie separată*, scrisă, arătîndu-şi dezacordul cu astfel de hotărîri.

Prezidiul Adunării generale a refuzat s-o primească şi să o citească în plenul Adunării, precum era legal. Cînd *Declaraţia separată* a fost prezentată la Secţia de Presă a Adunării generale, a fost de asemenea refuzată, pe motiv că n-a fost citită în Adunarea Generală. (Publicăm această *Declaraţie*).

Aşa stăm cu prezenta noastră în Conferinţa Bisericilor Europene. Situaţia este similară şi în alte organizaţii în care sîntem membri. Mai echitabilă e prezenţa şi eficacitatea noastră în dialogurile bilaterale, chiar dacă şi acolo firesc, există probleme.

O dare de seamă verbală şi scrisă asupra celor expuse mai sus, a fost prezentată în ultima şedinţă a Sfîntului nostru Sinod. Dezaprobarea celor 7 puncte de mai sus a fost unanimă. S-a cerut ca problema să fie transmisă şi unei Comisii pan-ortodoxe, spre analiză şi decizie. Ea este deja cunoscută tuturor Bisericilor Ortodoxe, s-au dat mai multe avertismente organizaţiilor creştine internaţionale dar, pînă acum, doar Patriarhia Ierusalimului a decis retragerea ei şi din aceste organizaţii, şi din toate dialogurile bilaterale, socotindu-le ineficiente şi inutile atîta vreme cît vocea Ortodoxiei e ignorată sistematic, şi conştiinţa ortodoxă este lezată permanent.

Ecumenismul e una din marile idei ale secolului nostru. E copilul iubit al creştinilor din toată lumea. Ecumenismul nu trebuie abandonat. Unitatea Bisericilor e dorinţă, profeţie şi poruncă a Mîntuitorului (Ioan XVII). Nu trebuie ca odată cu apa din albie să fie aruncat şi copilul. Dar apa trebuie primenită, înnoită, împrospătată. Prea a încăput pe mîna unor funcţionari cărora le lipseşte cu desăvîrşire spiritul profetic al iniţiatorilor. Fără o atitudine ortodoxă limpede, ecumenismul va continua tot aşa şi va ajunge, probabil, la aberaţii apocaliptice. Se întrevăd şi în cele şapte puncte de mai sus. Sînt în ecumenism şi unele aspecte pozitive. Dar sînt şi acestea semnalate mai sus, şi încă şi altele.

Mai aşteptăm? Facem ceva? Nu facem nimic? Lăsăm să se desfăşoare şi să se dezvolte acest fals ecumenism? Avem noi ortodocşii ceva de spus, cu voce tare şi cu mai multă hotărîre? Mai e ceva de făcut, în afară de aşteptarea unei naşteri din nou, care pare a fi singura soluţie, dar care se tot îndepărtează într-un viitor tot mai incert?

Şi cum ne vom desfăşura lucrarea de înnoire în interior, în interiorul nostru, şi al Bisericilor noastre ortodoxe, prefăcîndu-ne că nu vedem nimic, cînd în organizaţiile ecumenice înnoirea ia de fapt forme demonice la care, chiar dacă fără voie, ne lăsăm asociaţi şi noi?

ANTONIE P.

Praga, 10 septembrie 1992

Declaraţia separată a delegaţiilor ortodoxe la a X-a Adunare Generală a Conferinţei Bisericilor Europene

Unul din principiile fundamentale care au motivat participarea Bisericilor Ortodoxe la Mişcarea Ecumenică a fost întotdeauna, şi continuă să fie, acela ca *problemele de credinţă să nu fie puse la vot*. Aceasta e valabil cu atît mai mult, cu cît un astfel de vot are loc în cadrul unui organism reprezentînd tradiţii ecleziastice felurite şi variate.

Printre altele, două propuneri au fost prezentate în faţa Adunării Conferinţei Bisericilor Europene spre a fi adoptate prin consens. Împotriva protestelor ortodocşilor, ele au fost totuşi puse la vot în şedinţa plenară din ultima zi a Adunării (10 septembrie 1992).

Propunerile au fost:

a) Să se recomande Bisericilor să protejeze dreptul la viaţă al nenăscutului şi,

b) Să se recomande Bisericilor să respingă ca imorale orientările sexuale anormale ale unora. Votul a respins ambele propuneri. Acest vot ofensează profund revelaţia Biblică şi învăţăturile morale ortodoxe, care socotesc orientările anormale în viaţa sexuală drept deviaţii de la ordinea naturală şi de la morala creştină.

Adunarea Generală, tratînd aceste două probleme importante prin punerea lor la vot, de fapt fără discuţii prealabile, crează probleme serioase nu numai Bisericii Ortodoxe, ci va afecta şi cursul viitor al Mişcării Ecumenice.

Avînd în vedere acestea, delegaţiile Ortodoxe nu pot accepta astfel de procedee şi de decizii, asupra unor probleme care ofensează enorm, atît învăţătura creştină despre darul sacru al vieţii, cît şi autenticitatea moralei creştine.

CONDUCĂTORII DELEGAŢIILOR ORTODOXE,

EMIL GIURGIUCA

(Urmare din pag. a 2-a)

purul poet ardelean, ci şi pentru înţelegerea de a mă fi publicat, în ipostază de redactor al revistei *Gând românesc*. Director la Cluj, cricriticul-profesor *Ion Chinezu*, la liceul Gheorghe Barițiu.

La Bucureşti, îndelungă rodnică activitate la diferite reviste din cele mai prestigioase, ca *Revista Fundaţiilor Regale*. Directorul Al. Rosetti avu gîndul fericit al unor culegeri din poezia juvenilă. Astfel s-a născut *Antologia tinerilor poeţi* de Zaharia Stancu. Antologia tinerilor poeţi bucovineni. Autor Mircea Streinul. Cum nu s-ar fi potrivit mai bine, Al. Rosetti l-a numit pe Emil Giurgiuca pentru o antologie de tînără poezie ardelenească. O memorabilă culegere cu chipuri în lut de Ion Vlasiu.

Cercetătorii, istoricii literari, vor completa desigur titlurile de cărţi. Aici, printre altele, consemnez admirabilul volum *Dincolo de pădure*. Jelanie amară pentru Ardealul căsăpit. Mai acum cîţiva ani, o amplă culegere antologică la *Eminescu*.

Nu ar putea fi încheiată, firește, atît de bogata, diversa activitate a lui Emil Giurgiuca, fără schiţarea măcar a muncii de traducător din lirica maghiară, bună parte în reviste, ca de pildă *Gând românesc*.

Toate antologiile au pe sumarul lor, numele *Emil Giurgiuca*. Amintesc doar minunata culegere biblică Arany János: *Poeme — Költe — mények* (Editura pentru literatură şi artă. Bucureşti, 1960). Giurgiuca e prezent aici cu variante ale unor poezii: *A walesi bárdok* (Barzii din Wales), *Mátyás anja* (Mama lui Matia), *Le, tészem a lantot* (Depun lira).

Dar Emil Giurgiuca este autor de volume. *Din lirica maghiară*. Alt volum din poezia lui Bartalis János, Strălucit poet clujan.

*

Un cunoscut comun, profesor Virgil Bogdan, stirpe de Bogdan-Duică, mi-a zis cîndva: „Lui Giurgiuca tare-i place la Bucureşti. Nu s-ar mai duce de aici nicăieri".

Acum, la plecare, iată o dezicere: *Diviciorii Mari*.

Pe Emil Giurgiuca îl are veşnic viu, pămînt natal. *Ardealul*.

Fiu de preot, petrecut de sobor clerical sub streaşina sfîntă a bisericii din natalul sat *Diviciorii Mari*, slăvit nemuritor în atîtea nepieritoare versuri.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută. B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 octombrie
Nr. 39—40
1992

Sfînta Cuvioasa Paraschiva, ocrotitoarea Moldovei

În fiecare an, la 14 octombrie, Biserica Ortodoxă de pretutindeni prăznuieşte pe Cuvioasa Maică Paraschiva. În chip deosebit ea este cinstită în Moldova, întrucît de 350 de ani moaştele ei se găsesc la Iaşi. Este cunoscută în popor — şi sub numele de „Sfînta Vineri" sau „Vinerea Mare". Se cuvine, aşadar, ca noi credincioşii români, — mai ales cei din Moldova —, să-i cunoaştem viaţa şi nevoinţele duhovniceşti, precum şi împrejurările în care cinstitele ei moaşte au fost aduse în Moldova.

Din puţinele ştiri privitoare la viaţa ei, aflăm că această cuvioasă Paraschiva a trăit în prima jumătate a veacului al XI-lea. S-a născut în Epivat (azi Boiatos), în Tracia, — pe ţărmul Mării de Marmara, în apropiere de Constantinopol (azi Istanbul), pe atunci capitala imperiului bizantin. Părinţii ei erau oameni de bun neam şi credincioşi rîvnitori spre cele sfinte. Un frate al ei, după ce a învăţat carte, s-a călugărit sub numele de Eftimie; apreciat de cîrmuitorii de atunci ai Bisericii, dar şi de credincioşi, a fost ales, la vremea cuvenită, episcop în localitatea Madite.

Paraschiva şi-a petrecut anii copilăriei în casa părinţilor sub ocrotirea acestora. Se spune că pe cînd avea zece ani, a auzit citindu-se, într-o biserică, cuvintele Mîntuitorului: „Oricine voieşte să vie după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-mi urmeze Mie" (Marcu, 8, 34). Aceste cuvinte au impresionat-o atît de mult, încît şi-a împărţit toate hainele săracilor. Acelaşi lucru l-a făcut şi în alte împrejurări, fără să ţină seama de mustrările părinţilor ei.

După trecerea cîtorva ani, şi-a părăsit părinţii şi „frumuseţea acestei lumi", retrăgîndu-se „în adîncul pustiei". S-a oprit mai întîi la Constantinopol, unde a ascultat cuvinte de învăţătură de la călugări şi călugăriţe cu aleasă viaţă duhovnicească. Urmînd sfaturile acestora, a părăsit capitala, îndreptîndu-se spre ţinutul Pontului, oprindu-se la mănăstirea Maicii Domnului din Heraclea, unde a rămas vreme de cinci ani. De aici, a plecat spre Ţara Sfîntă, în dorinţa de a-şi petrece restul vieţii în locurile pe care le-a străbătut şi Mîntuitorul Iisus Hristos şi Sfinţii Apostoli. După ce a văzut Ierusalimul, s-a aşezat într-o mănăstire de călugăriţe în pustiul Iordanului, unde s-a nevoit cu postul şi cu rugăciunea, întocmai ca Sfîntul Ioan Botezătorul, ca Maria Egipteanca sau ca atîţia alţi ostenitori spre cele duhovniceşti. Mitropolitul Varlaam al Moldovei în *Cazania* sa, tipărită la Iaşi în 1643, spune că acum nu mai avea grijă „nici de veşminte şi aşternuturi, nici de mîncări şi de mese, nici de casă sau slujnice, ci numai de curăţia sufletului şi de răspuns judeţului (judecăţii, n.n.) ce va să fie". Ea „pururea suspina şi nepărăsit tînjea cumu-şi va înfrumuseţa sufletul, cum se va logodi pe sine Mirelui ceresc, lui Iisus Hristos, cum se va îndulci la vederea Mirelui său, de slava şi de lumina şi de bucuria cea fericită. De aceasta... ochii de lacrimi îi erau întunecaţi pururea".

Într-o noapte, însă, pe cînd avea ca la 25 de ani, un înger i-a spus, în vis, să se reîntoarcă în locurile părinteşti: „Să laşi pustia şi la moşia ta să te întorci, că acolo ţi se cade să laşi trupul pămîntului şi să treci din această lume către Dumnezeu, pe Care L-ai iubit". Şi continuă mitropolitul Varlaam în *Cazania* sa că ea „fără de voie lasă pustia şi se întoarce în lume şi la Ţarigrad (Constantinopol, n.n.) veni. Şi mereu în biserica Precistei ce este Vlaherna şi către icoana Sfinţiei Sale căzu şi cu lacrimi se ruga aşa şi zicea: N-am altă nădejde, n-am alt acoperămînt. Tu-mi fii îndreptătoare, tu-mi fii folositoare... Că pînă am umblat în pustie pe tine te-am avut ajutor, iar acum, dacă m-am întors în lume, îndreptează-mă pînă la sfîrşitul vieţii mele, că altă nădejde nu am".

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Împărăţia lui Dumnezeu

Domnul Iisus Hristos n-a venit pe pămînt să întemeieze o împărăţie lumească, geografică. El s-a întrupat ca să întemeieze între oameni şi să aşeze în inimi *împărăţia* lui Dumnezeu; să cucerească sufletele şi să aşeze Stăpîn pe tronul inimilor pe Dumnezeu.

De aceea, cînd sfîntul Ioan Botezătorul începe să predice venirea Domnului, el striga plin de curaj: „Pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor... Gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Lui" (Mt. 3, 2—3). Adică: opriţi-vă, îndreptaţi-vă!... Vine Mesia!... Căiţi-vă pentru păcate şi curăţaţi-vă inimile de toate fărădelegile.

Cuvintele lui Ioan sună ca o trîmbiţă de deşteptare, ca un tunet prin care se trezeşte omenirea din iadul răutăţilor şi din „umbra morţii" (Mt. 4, 16).

După pregătirea făcută de Ioan se iveşte Mîntuitorul şi începe vestirea Evangheliei:

— „S-a împlinit vremea şi s-a apropiat împărăţia lui Dumnezeu. Pocăiţi-vă şi credeţi în Evanghelie" (Mc. 1, 15).

În mijlocul tuturor amăgirilor şi rătăcirilor, Mîntuitorul Hristos face un semn de apărare şi ridică un glas de chemare pentru intrarea în împărăţia lui Dumnezeu, care se deschide prin *pocăinţă*, prin *credinţă* şi prin botez (In. 3, 5) ...

Mesia deci n-a venit să întemeieze încă o împărăţie lumească; pentru atît nu se simţea lipsa să vie El în lume. Împărăţii lumeşti au fost destule. Erau împăraţi şi împărăţii mari, cum era cea a romanilor. Deci nu lipsa lor se simţea pe pămînt. În schimb se simţea cu sete o împărăţie nouă, o împărăţie care să mulţumească sufletele şi să împace oamenii; o împărăţie care să facă din stăpîni părinţi şi din robi fraţi şi copii; o împărăţie de oameni în care să strălucească din nou chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Astfel, la întrebarea: Ce este împărăţia lui Dumnezeu? — nu putem răspunde în felul omenirii de astăzi care luptă din răsputeri să facă raiul pe pămînt, fără Dumnezeu. Iată-l acest rai făcut de oameni: roşu de sînge şi de foc, plin de răni, de ruine, de suferinţe şi de cimitire.

Ce-i lipseşte? Partea cea bună (Lc. 10, 42); lipseşte Dumnezeu, Evanghelia, tot ce-i mai bun.

Răspunsul la întrebarea: „Ce-i împărăţia lui Dumnezeu?" ni l-a dat odată pentru totdeauna Sf. Apostol Pavel, cînd a scris Romanilor (14, 17):

— „Împărăţia lui Dumnezeu nu este mîncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfînt". Adică: nu este cum au înţeleş-o şi o înţeleg şi acum unii: numai mîncare şi băutură, numai trai bun şi belşug de avere, numai poftele pîntecelui şi desfătările cărnii...

(continuare în pag. a 3-a)

Prot. Dr. Ilarion V. Felea

SĂ GĂSEŞTI CUVÎNTUL...*

Deşi sînt printre membrii fondatori ai *„Centrului european de poezie şi dialog cultural Est-Vest, „Constantin Noica" din Sibiu*, mi-ar fi foarte greu să-mi depăşesc sfiala de a participa şi încă de a lua cuvîntul, la un *Festival european de poezie*, cu o temă atît de pretenţioasă şi din afara sferei mele de preocupări, precum: *„Europa şi Americile — o viziune poetică"*, dacă n-aş avea cîteva motivări care să mă încurajeze.

Le veţi putea aprecia dumneavoastră însivă — ele constituind şi un fel de introducere, din punctul meu de vedere, unul dintre punctele de vedere posibile, la această ediţie a Festivalului europeano-sibian de poezie — iar dacă vă vor părea pur şi simplu fanteziste, sau numai pe jumătate, adică teziste, atunci va trebui să beneficiez doar de bunăvoinţa Dv. de a mă fi ascultat cu răbdare şi îngăduinţă.

Vin către Dv., ţinînd pe braţe ca pe o pîine cu sare de întîmpinare, *Psaltirea* şi *Cîntarea Cîntărilor*, cea dintîi, o carte de excepţională poezie religioasă biblică, cea de a doua un poem-metaforă de mare frumuseţe din aceeaşi *Carte*. Ambele, cum spune Sfîntul Pavel, *„de Dumnezeu insuflate"* (II Tim. 3, 16).

Lîngă ele aş mai aşeza o *Psaltire* versificată de primul mare poet român, mitropolitul Dosoftei al Moldovei (1673).

Şi dacă, selectînd nu chiar la întîmplare, am mai adăuga la acestea un poem precum *Imnul dragostei*, avîndu-l ca autor pe Sfîntul Pavel, în I Cor. XIII, sau Fericirile, din cuprinsul *Predicii de pe Munte*, acel poem care îl are drept autor chiar pe Dumnezeu făcut om, cred că dreptul nostru de cetate în lumea poeziei n-ar mai putea fi contestat cu uşurinţă.

Iată-ne prin urmare, totuşi, pe un teren comun. În spaţiul specific poeziei. Şi dacă ar fi să ne regăsim şi într-un alt spaţiu, şi al altor specii literare, termenul *comun* ar deveni şi mai larg, deci ar fi mai largă şi comuniunea — cuvîntul comuniune vine de la rădăcina „comun" — dintre religie şi poezie, religie şi artă, religie şi literatură, religie şi cultură. Şi aceasta doar cu referire la rădăcini, la începuturi, la Cartea Cărţilor.

Ar însemna să umplem pagini de nume dacă am încerca să înaintăm în istorie şi să trecem prin poetica lui Grigore de Nazianz, a lui Roman Melodul, al lui Ioan al Crucii, pînă la modernii Rilke sau chiar Oscar Wilde. Un inventar chiar aproximativ şi selectiv ar fi

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvînt la deschiderea Festivalului European de Poezie, la Universitatea din Sibiu.
Sibiu, 2 octombrie 1992.

„Depărteaz-o mai la adînc"

(Luca 5, 4)

În Duminica 18-a după Rusalii, anul acesta 27 septembrie, la Sf. Liturghie săvîrşită în bisericile noastre s-a citit pericopa eveaghelică cu pescuitul minunat.

Am reţinut din acest text evanghelic, cum Iisus-Domnul nostru se găsea pe malul lacului Ghenizaret sau marea Tiberiadei, unde s-a aflat de altfel de multe ori, întîlnindu-se aici şi o populaţie mai deasă. „Mulţimea se îngrămădea împrejurul Lui", cum ne spune textul evanghelic (Luca 5, 1), din care motiv s-a urcat într-o corabie care se afla în apropiere, aparţinînd unor pescari care-şi curăţau mrejele după o noapte de muncă zadarnică.

După ce a terminat de vorbit, Mîntuitorul Hristos a zis lui Simon, căruia îi aparţinea corabia: *„Depărteaz-o mai la adînc şi aruncaţi mrejele voastre"*, poftire căreia Simon nu i-a dat curs imediat şi, după un moment de ezitare, a răspuns: „Învăţătorule, toată noaptea ne-am ostenit şi nimic n-am prins, dar după cuvîntul tău voi arunca mreaja" (Luca 5, 5). Rezultatul a fost că s-au prins atîţia peşti încît abia au încăput în două corăbii, ceea ce a impresionat pe toţi pescarii.

Ca toate pericopele evanghelice care se citesc în bisericile noastre în Duminici şi sărbători sau cu prilejul altor slujbe, şi pericopa de mai sus este încărcată de multe înţelesuri, dintre care încercăm să desprindem cîteva.

Sfintele Evanghelii vorbesc, precum ştim, de foarte multe ori despre lacul Ghenizaret, marea Tiberiadei sau a Galileii. De aceea, socotim că este potrivit ca mai întîi să ştim că această întindere de apă dulce, mai mult lac decît o mare propriu zisă, este aşezată ca într-un fund de căldare, împrejnuită de dealuri, la 208 m sub nivelul Mării Mediterane, cu o lungime de 21 km şi lăţime de 12 km, extrem de bogată în peşte, nu numai atunci ci şi astăzi, ca şi rîul Iordan de altfel, în apropierea imediată a acestui lac existînd un pămînt foarte fertil, astăzi cultivat cu întinse plantaţii de banane, portocali, lămîi şi alţi

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Importanţa liturgică a elementelor materiale ale jertfei euharistice

— Privire interconfesională —

La fiecare sf. Taină deosebim lucrarea nevăzută a harului şi materia care se foloseşte la săvîrşirea ei. Sf. Taine lucrează prin mijlocirea actelor exterioare, cuvinte, gesturi şi prin elemente materiale, despre care Sf. Ioan Gură de Aur zice: ...dar fiindcă sufletul este unit cu trupul, omului i se împărtăşesc cele spirituale prin cele materiale". Folosirea elementelor materiale anticipează ideea că natura cosmică în întregimea sa este destinată să aducă şi ea slavă Creatorului.

Fiecare Sf. Taină are materia ei consacrată. Pîinea şi vinul, amestecat cu apă, sînt proprii jertfei euharistice. Ele constituie darul pe care Dumnezeu îl primeşte din mîna omului şi pe care, după sfinţire, i-l lasă ca trupul şi sîngele Său. Materiile dăruite lui Dumnezeu se întorc, aşadar, spre înălţarea noastră. Ele sînt „uşile pe care Mîntuitorul ni le-a deschis şi prin care El revine la oameni, dîndu-le posibilitatea să se hrănească cu Însuşi Izvorul cel nesecat al harului sfinţitor.

Dintre toate produsele *pîinea* se potriveşte mai mult ca dar de sacrificiu. Ea are rol deosebit în istoria revelaţiei dumnezeieşti. În Testamentul Vechi se vorbeşte de „pîine şi vin" (Geneză 14, 18), de „pîinile punerii înainte" (Ieşirea 25, 30) şi de „dar de făină, jertfă coaptă în cuptor" (Levitic 2, 4), iar Mîntuitorul zice despre Sine: „Eu sînt pîinea vieţii" (Ioan 6, 35), „pîinea cea vie" (Ioan 6, 51).

În legătură cu materia, calitatea şi întrebuinţarea pîinii, Biserica recomandă următoarele: să fie din făină de grîu (Ieşire 29, 2), nu din orz (IV Regi 4, 42); să fie curată atît în fiinţa cît şi în modul ei de preparare şi dospită cu aluat. Faţă de alte confesiuni (Catolicismul) şi ereticii timpului, Biserica noastră opune splendoarea învăţăturii sale tradiţionale, pe care noi trebuie să o respectăm cu sfinţenie.

În vremea veche pîinea euharistică se lua din prinoasele aduse la biserică de credincioşi. Astăzi se folosesc la proscomidie prescuri anume pregătite, cu inscripţie oficială. La începutul vieţii creştine se folosea o singură prescură din care se scotea Sf. Agneţ. Mai tîrziu, din aceeaşi prescură, s-au scos părticelele pentru sfinţi, vii şi morţi. Din secolul al XI-lea avem dovezi sigure că la proscomidie se foloseau mai multe prescuri (1—7), iar din secolul al XIV-lea şi pînă astăzi se folosesc numai cinci. Acestea pot fi separate sau una singură cu cinci sigile. Faţă de practica catolicilor, care folosesc o singură prescură, preoţii ortodocşi au datoria să păstreze practica veche a Bisericii noastre. Se recomandă folosirea a cinci prescuri separate.

Din prima prescură se scoate Sf. Agneţ (Miel — Ioan 1, 29), în jurul căruia se grupează părticelele (miridele) din cele patru prescuri. După învăţătura Bisericii noastre singur Sf. Agneţ se preface în Trupul Domnului, iar părticelele se împărtăşesc numai de sfinţenia Lui. Catolicismul susţine că tot ceea ce se află pe Sf. disc, deci şi miridele, se preface în Trupul Domnului şi au aceeaşi valoare sacramentală. Faptul că miridele nu se prefac în Trupul Domnului, obligă pe preoţi să nu împărtăşească credincioşii cu ele, de aceea să se pună în Sf. Potir numai după împărtăşirea lor. Împărtăşirea cu ele i-ar lipsi de Sf. Trup al Domnului, prezent real în Taina Sf. Împărtăşanii.

În legătură cu pîinea euharistică este anafora, deosebită de „Anaforaua" liturgică, care înseamnă înălţarea Sf. jertfe. Anafora nu a existat în biserica primară, ci a fost introdusă mai tîrziu, în secolul al IV-lea, din motive prezentate de Simion al Tesalonicului: se dă în locul darului celui mare al Sf. Euharistii, de aceea se numeşte antidor, adică în loc de dar şi în memoria agapelor din biserica primară (I Corinteni 16, 2), numite „ospeţele iubirii", desfiinţate între timp din cauza unor abuzuri. Anafora este sfinţită şi are mare putere pentru credinţa noastră.

Al doilea element al Sf. Euharistii este *vinul*. În Testamentul Vechi era folosit ca prototip. Se vorbeşte de „viţa de vie" (Geneză 49, 11), de „Bobiţe de struguri" (Deuteronom 32, 14), de „cules de vie" (Isaia 63, 1). Vinul este considerat simbolul vieţii (I Timotei 5, 22) şi al bucuriei (Psalmul 103, 6). În vremea veche creştinii aduceau la biserică pîrga darurilor — struguri, vin şi alte fructe. Vinul se întrebuinţează la multe rînduieli şi euhologii bisericeşti. Se cere să fie curat, natural, adică stors din struguri de viţă (Matei 26, 29).

Vinul se foloseşte amestecat cu puţină apă, în conformitate cu obiceiul iudeilor (Pilde 9, 5), cu tradiţia potrivit căreia la Cina cea de Taină, Mîntuitorul a folosit vin amestecat cu apă, cu practica bisericii din cele mai vechi timpuri şi cu faptul că din coasta lui Iisus a „ieşit sînge şi apă" (Ioan 19, 34). Iustin Martirul numeşte vinul „beutură amestecată"; după Sf. Ciprian „în potir se amestecă vinul cu apa", iar Sf. Ambrozie adaugă: „Înainte de sfinţire potirul este plin cu vin şi apă".

Faţă de poziţia Armenilor, care nu amestecă vinul cu apă, a Protestanţilor care sînt indiferenţi în a-l amesteca sau nu, al Ebioniţilor şi Hidroparastaţilor (aquari), care săvîrşesc Sf. Euharistie numai cu apă, sau a celor care în loc de vin foloseau lapte sau stafide muiate în apă, Biserica noastră amestecă vinul cu puţină apă. Această practică datează din veacurile primare şi vine desigur de la sfinţii Apostoli. Canonul 32 al sinodului trulan deduce această practică de-a dreptul de la Mîntuitorul.

Referitor la culoarea vinului s-au ivit unele preferinţe: roşu, alb sau indiferent de culoare. Mîntuitorul folosind vin din „rodul viţei" (Matei 26, 29) nu s-a pronunţat pentru o anumită culoare. Pentru acest motiv toate nuanţele de vin sînt proprii jertfei euharistice, dacă sînt de calitate superioară şi se folosesc corect.

Al treilea element material este *apa*. Ca simbol natural se întrebuinţează la multe acte ale cultului nostru. Folosirea apei în T. V. (Ieşire 29, 1—2; Numerii 10, 9; Geneză cap. 7—8 şi 14) a trecut şi în N. T. Mîntuitorul a sfinţit apele prin Botezul Său (Matei 3, 13—17), prin umblarea deasupra apei (Matei 14, 24—33) şi prin prefacerea apei în vin (Ioan 2, 1—11).

În ritual apa se întrebuinţează la proscomidie, împărtăşire, la Botez, aghiazma cea mare şi mică, la diferite curăţiri şi spălări (Ioan 13, 1—10). Prin sfinţire apa dobîndeşte putere divină.

Ca element euharistic se întrebuinţează numai în amestecare cu vinul. Ea trebuie să fie din izvor, curată şi proaspătă. Acest fel de apă la proscomidie se foloseşte rece, iar înainte de împărtăşire călduţă. În ambele cazuri cantitatea nu va fi depăşită sau insuficientă. În primul caz s-ar schimba substanţa vinului şi ar fi periclitată validitatea tainei.

În legătură cu folosirea celor trei elemente materiale euharistice, preoţii să fie consecvenţi îndrumărilor tipiconale şi învăţăturilor speciale din cărţile de cult. Acestea fiind respectate, pîinea, vinul şi apa vor fi scoase din articulaţia firească din natură şi destinate unor noi funcţionalităţi, cea a sacrului. Prin forţa harului, care le schimbă substanţa nu şi forma, ele se sfinţesc şi în această ipostază le primim ca trup şi sînge euharistic.

Pr. Ieremia B. Ghiţa Pr. Constantin Cilibia

COLŢUL TINERETULUI

Cum trebuie citită o carte bună

„Tola et lege!". (Fer. Augustin)

Să nu credeţi că este uşor, sau că fiecare ştie cum să citească o carte bună. Luînd o carte se impune în primul rînd să vă uitaţi la autor, apoi cercetaţi cuprinsul ca să aflaţi scopul autorului şi să vedeţi logica ideilor expuse.

Faceţi-vă o listă de cărţile bune pe care voiţi să le citiţi. Citiţi cărţi fundamentale nu mediocre, nici la întîmplare — romane senzaţionale şi aventuroase — în fiecare disciplină, citiţi cărţi de mîna întîi, pe care să le alegeţi cu ajutorul profesorilor de specialitate. Aşa cîştigaţi timp în viaţă şi în studiu. Fiţi cu mare grijă, ca să nu deveniţi unilaterali. Este de dorit ca preotul să aibă o cultură profesională generală şi ecumenică, să fie o enciclopedie ambulantă, un fagur de miere. Deci trebuie să faceţi neîncetat şi temeinic lectură ideologico-filozofică, literar ştiinţifică şi artistică, să cunoaşteţi literatura naţională şi universală sub toate aspectele, ca să vă pronunţaţi cu competenţă în discuţie cu alţii. O problemă începută într-o carte, trebuie dusă pînă la capăt, deci urmărită şi în celelalte volume.

Citiţi ordonat şi fără să vă neglijaţi datoriile şcolare. Altfel lectura devine formă deghizată de comoditate şi lene şi strică formarea caracterului religios-moral. Deci nu citiţi oricînd, oriunde şi oricum, ci faceţi toate cu un plan, cu rost şi la vreme. Nu citiţi multe, ci mult. O oră de lectură bună, însoţită de reflexie serioasă, formează spiritul mai bine, decît a citi multe şi fără rînduială. Dacă „voieşti ca cititul să-ţi lase urme trainice, atunci mărgineşte-te la un număr mic de autori însufleţiţi de multă înţelepciune şi hrăneşte-te din fiinţa lor. Mulţimea cărţilor, zice Seneca, împrăştie puterile spiritului". În timp ce citiţi, aveţi grijă să nu fiţi credoli şi nici prea sceptici, aurea mediocritas. Luaţi calea de mijloc. Dacă nu vă place o idee, meditaţi şi reveniţi asupra ei, poate nu aţi înţeles-o bine. Citiţi asupra ei şi alte cărţi.

O carte bună se citeşte încet şi se recitează şi mai încet, zice filosoful german Fichte. Cu alte cuvinte, citiţi încet, atent şi cu răbdare; nu fuşeriţi căci pierdeţi timpul în zadar! Ce poţi vedea în fuga trenului? Aproape nimic! Ca să puteţi adînci cuprinsul unei cărţi, feriţi-vă de zgomot şi obligaţi pe cei din jur să păstreze cea mai mare linişte pretutindeni. Noi zidim pentru veşnicie, prin

(continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Simion Radu

Sfînta Cuvioasa Paraschiva...

(Urmare din pag. 1)

Din Constantinopol s-a îndreptat spre Epivat, localitatea în care văzuse lumina zilei, fără să spună cuiva cine este și de unde vine. Acolo — continuă mitropolitul Varlaam — „trudă către trudă și durere către durere adăugă, cu post și cu nedormire pe sine se înfrumusețea..., cu lacrimi pământul uda și așa se ruga: Doamne Iisuse Hristoase, caută din locașul Tău cel sfînt; am lăsat toate și după Tine am călătorit în toată viața mea. Și acum, îndură-te Doamne, spune îngerului blînd să ia cu pace sufletul meu". Împăcată cu sine, cu oamenii și cu Dumnezeu, și-a dat astfel sufletul.

A fost îngropată ca o străină, nimeni neștiind cine era. Dar Dumnezeu, voind să o proslăvească, a descoperit în chip minunat cine era acea străină. Se spune că un marinar a murit pe o corabie, iar trupul i-a fost aruncat în mare.Valurile l-au aruncat la țărm, iar un sihastru care trăia acolo, a rugat pe niște creștini să-l îngroape după rînduiala creștinească. Săpînd deci o groapă, „aflară trupul Prea Cuvioasei Paraschiva neputred și plin de mireasmă". Cu toate acestea, unuia din creștinii care săpaseră groapa — cu numele Gheorghe — i s-a arătat în vis o împărăteasă, șezînd pe un scaun luminat și înconjurată de îngeri, iar unul dintre aceștia îl mustra pentru că n-a scos din groapă trupul Cuvioasei Paraschiva. Iar împărăteasa pe care o văzuse în vis — și care nu era alta decît Cuvioasa Paraschiva —, i-a poruncit să ia degrabă trupul ei și să-l așeze undeva la loc de cinste. În aceeași noapte, o credincioasă cu numele Eftimia a avut aceeași vedenie.

Credincioșii de acolo, auzind de visul celor doi, au înțeles că este un semn dumnezeiesc, drept care au luat trupul Cuvioasei din mormînt și l-au așezat în biserica Sfinții Apostoli din Epivat. Îndată au avut loc vindecări minunate în urma rugăciunilor care se făceau lîngă cinstitele sale moaște. Se spune că dreptcredincioșii creștini din Epivat au zidit o biserică chiar pe locul în care au trăit părinții ei și unde văzuse ea însăși lumina zilei.

Nu știm cînd anume Patriarhia din Constantinopol va fi procedat la canonizarea ei, adică la trecerea ei în rîndul sfinților.

Curînd după moarte, s-au alcătuit unele lucrări despre viața și istoria moaștelor ei. Una din ele a fost scrisă de diaconul Vasilisc, la cererea patriarhului ecumenic Nicolae IV (1145—1151), pe la mijlocul veacului al XII-lea. Alta a alcătuit marele patriarh Eftimie al Tîrnovei, în a doua jumătate a veacului al XIV-lea. Aceasta a fost folosită de mitropolitul Matei al Mirelor, care a trăit la mănăstirea Dealu, de lîngă Tîrgoviște, care a alcătuit — în grecește — o nouă „viață", precum și slujba Cuvioasei Paraschiva, prin anul 1605. Cîțiva ani mai tîrziu, viața ei a fost inclusă de mitropolitul Varlaam al Moldovei, în *Cazania* lui, tipărită la Iași în 1643, fără îndoială folosind manuscrise grecești și slavonești, prelucrate după lucrarea patriarhului Eftimie. Nevoințele ei au fost înfățișate pe scurt și de marele mitropolit Dosoftei al Moldovei în lucrarea sa *„Viața și petrecea svinților"* (4 vol., Iași, 1682—1686), precum și în alte Vieți de sfinți și în edițiile Mineielor tipărite la noi în țară. Dintre străinii care i-au mai cercetat viața consemnăm pe cunoscutul aghiograf grec Nicodim Aghioritul (1749—1809). Spre sfîrșitul secolului trecut învățatul episcop Melchisedec Ștefănescu al Romanului (1823— 1892), a tipărit o lucrare specială intitulată *Viața și minunile Cuvioasei noastre Paraschivei cei nouă și istoricul sfintelor ei moaște* (București, 1889). Cîțiva teologi români din veacul nostru de asemenea s-au ocupat cu viața și sfintele ei nevoințe.

Ce s-a întîmplat cu cinstitele ei moaște, după ce au fost descoperite prin arătare dumnezeiască? Au stat în biserica Sfinții Apostoli din Epivat vreo două sute de ani, săvîrșindu-se multe semne și minuni în jurul lor. Vestea despre acestea s-a răspîndit în toată Peninsula Balcanică și în Asia Mică, încît mulți credincioși greci, bulgari și vlahi din aceste locuri se îndreptau spre Epivat ca să se închine la cinstitele ei moaște și să-i ceară să mijlocească în fața tronului ceresc pentru ei.

Evenimentele politice care au avut loc în secolele următoare au făcut ca moaștele ei să fie strămutate în mai multe locuri. Se știe că în anii 1185—1186 bulgarii și vlahi (românii) din sudul Dunării — care de aproape două secole se găseau sub dominația imperiului bizantin — s-au răsculat împotriva asupritorilor, sub conducerea fraților Petru și Asan, români de neam, întemeind un stat nou, cunoscut sub numele de imperiul vlaho (româno) — bulgar, avînd capitala la Tîrnovo. Peste cîțiva ani, în 1204, cavalerii apuseni porniți în Cruciada a patra a ocupat Constantinopolul, întemeind aici un „imperiu latin de Constantinopol", care a dăinuit pînă în anul 1261, condus de împărați catolici, veniți din Apusul Europei. În astfel de împrejurări, bizantinii au creat două mici imperii, unul în Asia Mică, cu capitala la Niceea, nu departe de Constantinopol, altul în Tesalia, cu capitala la Tesalonic. Datorită relațiilor prietenești dintre împăratul Ioan Asan II din Tîrnovo (1218—1241) și împăratul de atunci din Constantinopol, în anul 1235 sau curînd după aceea, moaștele Cuvioasei Paraschiva au fost strămutate de la Epivat la Tîrnovo, capitala imperiului româno-bulgar, care devenise, între timp și reședință patriarhală. Mutarea lor s-a făcut într-o impresionantă procesiune, condusă de mitropolitul Marcu din Preslav, însoțit de numeroși clerici, fiind întîmpinate pretutindeni cu flori, lumînări și slujbe de către dreptcredincioșii români și bulgari din sudul Dunării. La Tîrnovo au ieșit întru întîmpinarea lor împăratul Ioan Asan II, mama și soția sa, precum și patriarhul de aici. Au fost așezate în biserica Maica Domnului.

La Tîrnovo moaștele Cuvioasei Paraschiva au rămas timp de 160 de ani. Probabil acum s-a alcătuit slujba ei, care a intrat în Mineiul pe luna octombrie. Iar în a doua jumătate a veacului al XIV-lea, patriarhul Eftimie al Tîrnovei — se pare un vlah — i-a scris din nou viața, așa cum am arătat mai sus.

Dar tot pe atunci turcii au pătruns în Europa. Rînd pe rînd au cucerit părți însemnate din Peninsula Balcanică. În anii 1393 au cucerit partea răsăriteană a imperiului vlaho-bulgar, împreună cu capitala Tîrnovo, iar peste trei ani și partea apuseană, încît acest stat și-a încetat existența.

În astfel de împrejurări dramatice pentru creștini, moaștele Cuvioasei Paraschiva au fost mutate la Belgrad. Acolo au stat pînă în anul 1521, cînd turcii au cucerit și acest oraș, iar Serbia a fost transformată în pașalîc. Acum moaștele au fost solicitate de patriarhul ecumenic Ieremia I sultanului, care a acceptat să i le dea în schimbul unor daruri. Patriarhul a hotărîa ca ele să fie aduse în Constantinopol, fosta capitală a imperiului bizantin ca ele să fie aduse în Constantinopol, fosta capitală a imperiului bizantin (cucerit de turci în 1453, care i-au dat numele Istanbul). În drum spre marele oraș întemeiat de împăratul Constantin cel Mare, cinstitele moaște ale Cuvioasei Paraschiva au fost expuse din loc în loc, pentru a fi văzute și sărutate de credincioșii ortodocși din Peninsula Balcanică, — aflați acum sub stăpînire turcească. Pentru început, au fost așezate în biserica Sfînta Maria Panmacaristos, pe atunci catedrală patriarhală. După transformarea acesteia în geamie, au fost mutate în alte biserici: Vlahserai (1586), Sfîntul Dumitru (1597) și Sfîntul Gheorghe din cartierul Fanar (1601).

După 120 de ani ele au cunoscut ultima strămutare, de data aceasta spre pămîntul românesc. În anul 1641, după ce binecredinciosul domn Vasile Lupu al Moldovei a plătit toate datoriile Patriarhiei ecumenice din Constantinopol, cîrmuitorul ei de atunci, patriarhul Partenie I zis cel Bătrîn (1639—1644), împreună cu membrii Sinodului său, au hotărît să-i ofere, drept recunoștință, moaștele Cuvioasei Paraschiva. Racla cu cinstitele moaște a fost transportată cu o corabie pe Marea Neagră, fiind însoțită de trei mitropoliți greci (Ioanichie al Heracleei, Partenie al Adrianopolului și Teofan al Paleopatrei). Ajungînd la Galați, apoi la Iași, au fost întîmpinate de Vasile Vodă Lupu, de mitropolitul Varlaam și de episcopii de Roman și Huși, de cler și credincioși. În ziua de 13 iunie 1641, cinstitele moaște au fost așezate în minunata biserică a mănăstirii „Sfinții Trei ierarhi", ctitoria domnitorului.

Cinstitele moaște au rămas aici pînă în anul 1884, cînd au început lucrările de restaurare a sfîntului lăcaș, fiind mutate în paraclisul mănăstirii. Dar în seara zilei de 26 decembrie 1888, după slujba Vecerniei, din neatenție a rămas aprinsă o lumînare din sfeșnicul de lîngă racla din lemn în care erau așezate cinstitele moaște; peste noapte, sfeșnicul a ars, iar focul s-a extins la catafalcul pe care era așezată racla, arzînd mocnit toată noaptea, fiind prefăcut totul într-un morman de jar. A doua zi dimineața, autoritățile de stat și bisericești, preoții și credincioșii, au constatat că cinstitele moaște au rămas neatinse. Încă o minune săvîrșită prin puterea lui Dumnezeu.

Ridicate din mormanul de jar, moaștele Cuvioasei au fost adăpostite provizoriu în altarul paraclisului de la mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi, și în curînd strămutate în noua catedrală mitropolitană din Iași, care fusese sfințită cu puțin timp mai înainte, la 23 aprilie 1887. Aici se găsesc și astăzi, fiind mereu cinstite de obștea dreptcredincioșilor moldoveni, care îi cer să mijlocească pentru ei înaintea tronului ceresc, fiind socotită ca o adevărată ocrotitoare a Moldovei.

În ședința sa din 28 februarie 1950, Sf. Sinod al Bisericii noastre a hotărît canonizarea unor sfinți români, precum și generalizarea cultului unor sfinți ale căror moaște se găsec în țara noastră, Hotărîrea respectivă a fost transpusă în faptă în cadrul unor mari festivități bisericești în cursul lunii octombrie 1955. În cazul Cuvioasei Paraschiva, generalizarea cultului ei s-a făcut în catedrala mitropolitană din Iași, la 14 octombrie 1955, în prezența a numeroși ierarhi români, precum și a unor reprezentanți ai Bisericilor ortodoxe Rusă și Bulgară.

De altfel, Cuvioasa Paraschiva a fost cinstită în Biserica noastră veacuri de-a rîndul. Încă de la sfîrșitul veacului al XIV-lea exista o biserică cu hramul Prea Cuvioasa Paraschiva în Rășinari, lîngă Sibiu, iar în anul 1408 aflăm de existența unei biserici cu hramul Sfînta Vineri în „tîrgul Romanului". Multe alte biserici din Moldova sau din alte părți ale pămîntului românesc au același hram. Chipul ei sau scene din viața ei sînt zugrăvite în diferite biserici românești. Dreptcredincioșii creștini de pretutindeni o venerează atît prin participarea lor la slujbele din ziua de 14 octombrie a fiecărui an, iar cei din Iași și împrejurimi prin închinarea în fața cinstitelor ei moaște, cerîndu-i ocrotire și ajutor.

Drept aceea, să o cinstim și noi și să ne rugăm așa: „Spre tine pururea nădăjduind, de multe boli și primejdii s-a izbăvit țara aceasta, alinînd și prefăcînd mînia cea cu dreptate pornită asupra noastră de la Dumnezeu, în bună și milostivă îndurare, prin ale tale rugăciuni; dar și acum îngrozindu-ne marile nenorociri, la tine năzuim cu lacrimi, să ne ajuți ca să scăpăm din primejdie și să cîntăm lui Dumnezeu: Aliluia". (Din acatistul Cuvioasei, Condacul 3).

„Depărteaz-o mai la adînc"

(Urmare din pag. 1)

pomi fructiferi. De altfel, însuși cuvîntul de Ghenizaret exprimă noțiunea de grădină.

Un al doilea lucru cu mult mai important, dacă nu chiar foarte important, este legat de cuvintele Mîntuitorului Iisus Hristos: *„Depărteaz-o mai la adînc..."*, cuvinte care au desigur mai întîi un înțeles imediat, literal, că adică peștii mari nu trăiesc la marginea lacului, ci mai spre interior, unde apa este mai mare, mai adîncă.

Socotim însă că aceste cuvinte ale Mîntuitorului au și un înțeles spiritual mult mai profund, mai adînc, și anume acela de a nu judeca niciodată lucrurile, faptele, oamenii etc. după aparențe, după cum ne apar la prima vedere. În felul acesta ne putem înșela de multe ori în dreapta lor apreciere sau judecată. O asemenea superficială sau de suprafață judecată poate fi deci păgubitoare și, creștinește vorbind, chiar cu păcat.

Iată, de pildă, dacă pescarul Simon judeca după aparențe, după primul său gînd, adică pentru ce să mai arunce plasa de pescuit, așa de pomană, că și așa nu este pește — toată noaptea ne-am trudit în zadar, zice el —, atunci n-ar fi fost martorul, ba chiar personaj de seamă, la un eveniment care i-a mișcat profund pe toți pescarii din cele două corăbii.

De altfel, judecata pripită, superficială, după aparențe, care poate duce la strîmbătăți, este combătută de Sf. Scriptură, în cuvinte ca acestea: „Să nu căutați, la față (în judecățile voastre)" (Deut. 16, 19), sau: „Nu este bine ca la judecată să cauți la fața omului" (Pilde 24, 23), ori cum ne avertizează Sf. Iacob, cînd zice: „Frații mei, nu căutați la fața (oamenilor) voi care credeți în Domnul nostru Iisus Hristos cel mărit. Căci de va intra în adunarea voastră un om cu inel de aur și cu haină strălucitoare și va intra și un om sărac, cu haină proastă și veți căuta la cel ce poartă haina cea strălucitoare și veți zice: Tu șezi aici, iar săracului îi veți zice: Tu stai acolo sau șezi aici la picioarele mele, n-ați făcut oare deosebire între voi și nu v-ați făcut oare judecători cu gînduri rele?" (Iacov 2, 1—4), adică cu aprecieri greșite, false, jignitoare. Doamne, și cîte nu se întîmplă din acestea, din nefericire, în viață! De cîte ori nu judecăm, cu păcat, numai după aparențe! În ultimii săi ani petrecuți în stațiunea montană Păltiniș din Munții Cibinului, Constantin Noica, marele filosof, era de-o modestie exemplară, simplu îmbrăcat, mînca la o cantină, respectuos cu cei din jur, încît cine nu-l cunoștea nu-l băga în seamă. Cel ce intra în vorbă cu dînsul și îl privea mai adînc descoperea în el comori nebănuite.

Un caz grăitor, în această privință, relatează și Î.P.S. Mitropolit Antonie în cartea: „Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă", apărută la Sibiu, în 1983. Se vorbește acolo și de o alegere de stareț la Mănăstirea Sihăstria din Moldova, unde starețul, care dorea să se retragă de la conducerea mănăstirii din cauza vîrstei, propunea în locul său pe unul Cleopa, cunoscutul duhovnic din zilele noastre, care de cînd intrase în mănăstire a făcut ascultare ca cioban la oi vreme de 15 ani. Obștea mănăstirii nu voia în ruptul capului să-i conducă „prostul de la oi", cum apărea monahul Cleopa în ochii unor viețuitori ai mănăstirii. La insistențele starețului, obștea sau soborul mănăstirii a cedat și mare i-a fost mirarea cînd, la instalare, ciobanul de la stînă „le-a vorbit două ceasuri din Sfinții Părinți; le arăta cum înțelege să-i povățuiască pe calea mîntuirii; analiza păcatele „groase" și pe cele „subțiri" ale minții și ale imaginației, le dădu sfaturi; a citat din memorie pagini după pagini din Sf. Isac Sirul, din Efrem Sirul, din Ioan Damaschin, din Scărarul, din Maxim Mărturisitorul, din manuscrisele paisiene și din teologi moderni", cum citim în cartea menționată (p. 199), aceasta pentru că tot timpul cît a stat pe lîngă oi, călugărul Cleopa, ca oarecînd Badea Cârțan, a studiat permanent, fiindu-i mereu plină gluga cu cărți, lucru pe care starețul l-a cunoscut și l-a prețuit. De aceea a și spus obștei mănăstirii: „Fiți cu dragoste și respect față de tot omul, că nu știți niciodată cine vă stă în față" (op. cit. p. 199), așadar, nu judecați după aparențe, ci priviți totdeauna mai adînc lucrurile.

Judecînd după unele asemănări sau aparențe înșelătoare, s-a spus mult timp, ba s-a învățat și la școală și poate se mai învață încă pe undeva, cum că omul se trage din maimuță, dar, cercetîndu-se „mai în adînc" lucrurile, s-a dovedit că această opinie este fără suport științific, ca să nu spunem o minciună grosolană.

Judecînd tot după aparențe, milenii întregi s-a crezut că Soarele se învîrte în jurul Pămîntului, ca după ce au fost privite „mai în adînc" lucrurile să se constate că realitatea este tocmai inversă.

Ni se pare potrivit de reținut de asemenea din pericopa evanghelică la care ne referim, nu atît minunea în sine, cu prinderea peștilor, căci Mîntuitorul nu făcea minuni pentru a impresiona, ci forța spirituală, energiile deosebite care iradiau din persoana Sa divin-umană, ca dintr-o Ființă cu totul și cu totul aparte, „bogăția lui Hristos cea nepătrunsă" — cum va zice Sf. Ap. Pavel (Ef. 3, 8), ceea ce a trezit în pescarul Simon — care nu era încă ucenic și apostol și nu știa exact pe cine are în față, lucru de care se va convinge mai tîrziu — conștiința păcătoșeniei, conștiința vinei pe care noi trebuie s-o avem permanent față de Dumnezeu, a nedeplinătății noastre, a neputințelor și slăbiciunilor noastre, conștiință care ne-ar îndemna să spunem cu Simon: „Ieși de la mine, Doamne, că sînt om păcătos" (Luca 5, 8), dar, în același timp, și: Rămîi cu noi, Doamne, ca prin Tine, prin darurile Tale, să urcăm spre statura „bărbatului desăvîrșit".

Este ceea ce unele grupări sectare nu sesizează, golind persoana Mîntuitorului Iisus Hristos de însușirile Sale divine, coborînd-o la nivelul unui simplu personaj, ceva mai deosebit desigur, pe care poți să-l joci în sălile de teatru, în filme, să-l strigi direct pe nume ca pe un egal al tău, care s-a născut ca orice om, cu frați și surori adevărați etc., ceea ce constituie o gravă eroare, cu urmări nefaste aici și-n veșnicie.

Încrestînd aceste cîteva gînduri, vom reține în chip special, îndemnul de a nu rămîne niciodată la aparențe, la suprafața lucrurilor, ci pentru a le înțelege cît mai bine și a ne pronunța cît mai corect asupra lor este nevoie să mergem „mai la adînc", a le pătrunde deci cît mai în profunzime, a le studia și medita cît mai mult. Cum ne spune și în alt loc Sf. Scriptură prin cuvintele: „De vă uitați la fața omului — la aparențe deci — faceți păcat și legea vă osîndește ca pe niște călcători de Lege".

SĂ GĂSEȘTI CUVÎNTUL...

(urmare din pag. I-a)

aproape imposibil într-o astfel de scurtă introducere. Mi-ar plăcea totuși, să-l amintesc aici și pe prietenul meu, marele poet francez Pierre Emmanuel, acum trecut Dincolo.

Sensibili la această comuniune, poeții români au excelat în poezia de inspirație religioasă. Nici dintre ai noștri nu vom putea cita decît pe cîțiva dintre cei foarte mulți, din care n-ar lipsi Nichifor Crainic, V. Voiculescu, Sandu Tudor, Paul Sterian etc. Eminescu și-a alcătuit *„Luceafărul"* nu din basmul culeș din Künisch, nici din mitul lui Hyperion, ci, după cum au descoperit cercetători mai noi (G. Călinescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, D. Murărașu, B.V. Anania), a pornit de la un text biblic noutestamentar. Am văzut fotografia unei variante care, sub titlul *„Legenda Luceafărului"*, reproducea primele versete din Evanghelia după Ioan. „Luceafărul" e poetizarea întrupării lui Dumnezeu, pogorîrea Lui pe pămînt și întoarcerea în Cer, așa cum *Întruparea* Fiului va fi esența poeziei unui contemporan mai tînăr al lui Eminescu, din spațiul francez, Paul Claudel (Vezi Jacques Madaule, Esprit, ian. 1966, p. 118). Oare se știe că Paul Claudel a avut la 25 decembrie 1886 o revelație în biserica Notre-Dame, asemănătoare cu cea cu două secole mai veche a lui Pascal?

N-aș vrea să se înțeleagă că, naiv, aș reduce toată poezia la poezia religioasă. Dar parcă n-aș promova nici ideea unei disjungeri care să delimiteze o poezie non-religioasă, profană, socială, politică, erotică, revoltată etc., de cea religioasă.

Toate au totuși un element comun care le situiază, dacă nu exact în sfera religioasă, foarte aproape de ea. Căci despre cine se vorbește mai mult că scrie sub inspirație, decît despre poet, despre marele, adevăratul poet? Vă las pe Dv. să definiți inspirația, și dacă o veți putea despărți plauzibil de sfera sacrului, cum se zice într-un limbaj mai liber, să-mi spuneți și mie! În general poeții, umili, recunosc sursa poeziilor lor, în afara lor, într-o taină. Și poeții nu descifrează tainele, ci le afirmă. *„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii / și nu ucid cu mintea tainele ce le-ntîlnesc în calea mea"* (Blaga). Despre Rilke se spune că n-a îndrăznit niciodată să-și semneze unele poezii, considerînd că nu erau ale lui, ci erau în întregime inspirate (B. V. Anania, în „Altarul Banatului", 4—6, 1992, p. 14). Tot așa mărturisea și Tudor Arghezi, că lui îi aparținea doar meșteșugul, dar inspirația îi venea de undeva de sus, cînd îl atingea „aripa îngerului".

Inspirația vine dintr-o taină, dintr-o zonă a sacrului, chiar și cînd zona e demonică, mai neagră decît cea a *daimonului* socratic, care putea fi și un înger alb.

Claudel e socratic atunci cînd recunoaște că singura manieră de a cunoaște e de a a-și declara necunoașterea, dar e religios și e areopagitic atunci cînd afirmă măreția și impactul tainei, nu prin dezvăluirea ei, ci prin afirmarea ei. Spunea cam ceea ce a apucat să spună în sintezele sale de ultime ore, în marea grabă în fața iminenței morții, Petre Țuțea. De aceea chiar în liniștea și fericirea poeților există întotdeauna și un mare procent de neliniște. A mărturisit-o și Claudel, cam la fel cu aceea pe care o mărturiseau sfinții desăvîrșiți ai pustiei care cereau timp de pocăință chiar și atunci cînd îngerii îi ridicau spre Paradis pe aripile lor.

Mikel Dufrenne în anii 60 scria o carte *„Le poétique"*, de care se ocupă pe larg Paul Ricoeur și în care poetul e prezentat ca fiind prin excelență un inspirat de sus. Natura e *primordial poetisabilă*, spune Dufrenne, dar inspirația vine de dincolo de ea, căci inspirația nu e nimic, îl aprobă Paul Ricoeur, fără o lume care are un Creator (Esprit, ian. 1966 p. 110). Poetului îi este comunicat sensul — căci orice poet caută sensul — prin har, în *stare de grație*, mai spune Dufrenne.

Evident, poetul operează cu cuvinte din lume. Dar cu ce fel de cuvinte? Sensurile i se descopăr de fapt prin substituiri de cuvinte, prin metafore care încifrează mai mult decît descifrează, dar în încifrare, pentru cine știe să citească, sînt ascunse sensuri pe care omul de rînd nu le vede, dar poetul le are, le simte, le vede, le trăiește și le exprimă prin mijloacele sale. Metafora e un vehicul capabil să exprime sacrul. De aceea ca să înțelegi, ca să citești în limbajul unui adevărat poet, trebuie tu însuți să fii virtual poet. Altfel treci pe lîngă poezie și nu vezi nimic. În loc să fie fereastră, e o piele opacă.

Poetul vrea totuși să comunice. Ca în profeția lui Isaia (6, 6—7) de gura lui se atinge un cărbune care îl aprinde și-i dezvăluie ceea ce trebuie să comunice oamenilor. René Char numea pe poet *„omul comunicării"*, pînă la înțelesuri religioase *„Il n'y a que mon semblable"*.

Limba poetului e o parolă, iar limba în care e inspirat e o sursă inepuizabilă de descoperiri. De aceea poetul trebuie să aibă mare încredere în cuvîntul care i se dă. Prin el se înrudește cu *Cuvîntul*, cu *Logosul*. În cuvînt se ascunde o permanentă noutate, un posibil *nou* oricînd *„Tout est encore a naître pour qui fait confiance au langage"*. Și o concluzie uimitoare:

„La poésie ne conclut jamais".

Ironic, René Char, polemizînd cu prea tereștrii, își declară deplina încrederea în Dumnezeul care îl inspiră de *Dincolo*, dintr-o existență de altă calitate decît cea de aici.

Obéissez a vous porcs qui existent

Je me soumet à mes dieux qui n'existent pas!

Poezia e miracol. Eminescu zicea: *Să găsești cuvîntul...* Poetul găsește cuvîntul. Celebrează miracolul. Desființează prozaicul, urîtul, plictisul. Uneori scrie atît de frumos despre *urît* și despre *plictis*, încît le transformă în emoții și în bucurii.

M-am gîndit, se înțelege, la Baudelaire.

Poetul găsește acel cuvînt care ne înfrumusețează auzindu-l, citindu-l. Intră în noi, ne recompune, De aceea un poet zicea *„Oamenii se compun din cuvinte"* (Vonokourov), iar altul, descoperind o altă dimensiune a cuvîntului poetic, poruncea: *„Cuvînt, prefă-te în muzică!"* (Zabolotski).

Cîte nu s-ar putea spune despre dimensiunea muzicală a cuvîntului, despre muzica poeziei, despre aproape identitatea lor! Desigur acestea vi le veți revela unul altuia Dv., poeții.

Mă opresc aici și-mi cer iertare pentru aceste improvizații.

Găsesc ideea încercării unei legături între Europa și cele două Americi prin cuvintele poeților, extraordinară. Ei se vor întîlni în întoarcerea la aceeași sursă a inspirației, care ar putea rîndui lumea altfel decît prin arme de foc, prin arme economice etc. Ar trebui ca singura armă permisă să fie poezia.

Mă delectam dăunăzi cu o antologie de poezie chineză clasică, de Paul Demiéville (Galimard 1963). Mi-a plăcut să aflu că într-o culegere din 1703 se află 48 900 de poezii, scrise de 2 200 de poeți numai din perioada Tang, iar printre poeți erau mulți împărați, generali și oameni de stat. Va fi fost un paradis terestru! Iată un model care n-ar trebui ignorat!

Desigur, în viziunea poetică din care acest Festival va încerca să exploreze afinitățile dintre cele trei continente, Dv. veți găsi destule afinități care să sugereze și să antreneze o comunicare între noi și ei prin eterna poezie, care nu poate decît uni și îndrepta spre unitate. Sînt sigur că veți găsi asemenea afinități, de pildă în poezia aztecilor de limbă *nahuatl*, sau a celor de limbă maya din Mexic, ca și în poezia măcar a americanilor moderni din ultimii cincisute de ani, pînă la Whitman îndeosebi, dar vor mai fi fiind și mulți alții. Și-apoi mai sînt acolo și mai vechi, chiar dacă unii doar în tradiții nescrise, dar încă vii. În toate se află setea după unitatea oamenilor, între ei, cu natura și cu Dumnezeu.

Aceasta făcînd poezia, își va putea impune contribuția la o mai bună înțelegere între oameni și la o mai sensibilă înfrățire sub harul inspirației dumnezeiești.

Că Europa va vorbi celor două continente de peste ocean de la Sibiu, mi se pare un privilegiu pentru care trebuie să le mulțumim din inimă inițiatorilor *Centrului de poezie de la Sibiu* și, în special, Domnului Eugène van Itterbeek și, nu mai puțin, domnilor Ștefan Augustin Doinaș, Aurel Covaci, Mircea Ivănescu și, bineînțeles, d. Ioan Mircea.

Să-mi dați voie să închei eu însumi cu o poezie proprie, dar nu acum, și nu aici. Vă voi recita-o marți la Mînăstirea Sîmbăta: o poezie în alb, sculptată în piatră și marmură, în cupole și arcuri brîncovenești. Și arhitectura e poezie!

Rog pe Dumnezeu, marele prieten al poeților, să vă binecuvinteze lucrările și să vă facă tot mai permeabili și receptivi la mesajele Sale. Pentru că vă doresc pe toți poeți. Nu mari poeți, fiindcă nu există decît mari. Cei mici sînt doar în creștere.

„Confesiuni Libere" (II)

(De la întîlnirile cu Părintele Gala Galaction)

Pînă la urmă va fi *„O turmă și un Păstor!"* Cuvîntul Domnului rămîne în veac. El nu se schimbă. Dacă El a zis, pentru noi nu mai încape îndoială!"... Cu privire la validarea hirotoniilor Anglicane și Protestante, dînsul socotea că, cine admite *transsubstanțierea*, înseamnă că are și preoție.

Aici ni s-a făcut, și mai bine, *Educația Euharistică*. Mai întîi, ni s-a recomandat să citim din *„Piatra din capul unghiului"*, cele patru capitole, intitulate *„Domnul Euharistic"*. După ce ne-a format acest fond aperceptiv, marele nostru duhovnic, — pornind de la realități, — ne-a arătat că, în configurația actuală a Fenomenului Creștin împărțit în confesiuni și secte, lumea de azi e înclinată mai mult spre un Hristos Biblic, decît despre un Hristos Euharistic, — în urma propagandei sectare. Însă, Biblia singură nu ne poate mîntui, — fără Biserică, Biblia ne oferă numai învățătura, — nu și Sfințirea. Ea este doar arhiva Împăratului Hristos, — actele care vorbesc despre El. Împăratul Slavei este Hristos Euharistic, Care se împărtășește credincioșilor din fața Ușilor Împărătești, ale Sfîntului Altar, — prezent, real în vălurile euharistice. Și, Biserica cea adevărată, este cea care a ținut în centrul cultului, nu atît pe Hristos Biblic, cît pe Hristos Euharistic. Se poate găsi în toată Biblia ceva mai esențial, decît paragraful de la Sf. Ap. și Ev. Ioan: *„Atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, încît și pe Fiul Său, Cel Unul Născut*, L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară; ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 16). Deci, jertfa lui Hristos este miezul Sf. Liturghii; iar Sf. Liturghie este centrul Cultului Divin, în Biserica Ortodoxă. În *Drumul spre Emaus*, — deși Domnul Hristos Le-a tîlcuit scripturile, și deși Luca și Cleopa erau ucenici ai Sf. Apostoli, totuși nu au înțeles; iar cînd a rămas cu ei și a săvîrșit *„Cina cea de Taină"* deabia atunci li s-au deschis ochii și L-au cunoscut; iar El s-a făcut nevăzut de dînșii, și totuși a rămas cu ei, mai departe, prezent, real, în vălurile euharistice. Iar, noi, Ortodocșii încheiem Sf. Liturghie, după ce ne împărtășim: *„Să ne împărtășim cu Tine, mai adevărat, în ziua cea neînserată a Împărăției Tale!"* ...

La hirotonie, episcopul nu dă candidatului Biblia, fiindcă aceasta a studiat-o în Seminar și în Facultatea de Teologie; ci dă în mîini Sf. Agneț (Agnes= Mielul lui Dumnezeu, Care a răscumpărat păcatele lumii) adică pe Hristos Euharistic, — ca să mediteze asupra Lui, în acel moment cutremurător: *„Primește acest Odor și vei da seamă în fața Dreptului Judecător, de felul cum l-ai administrat!"*...

Și se mai pot aduce și alte dovezi din Arsenalul Teologiei noastre: Ispitirea Domnului Iisus pe Muntele Carantania. Satana face uz de Biblie, arătîndu-i că *„scris este"*. Deci, și Satana cunoaște foarte bine Biblia; dar nu o folosește ca să mîntuiască; ci să ispitească, — dacă se poate, — chiar pe Dumnezeu. Dar, să ne mai amintim și de mustrarea, pe care Însuși Domnul Hristos o face celor care se despart de Biserică; *„Fățarnice! Ce este mai mare, darul, sau Altarul, care sfințește pe dar?"* (Matei 23, 17). Dacă nu mai ai Biserică, nu mai ai nici Altar. Biblia este darul adus pe Altar. Din ea a cetit preotul, și citește și azi — har Domnului — de două mii de ani, — fără să adauge și fără să scadă vreun cuvînt. Sf. Cruce se află pe Altar, și o înfățișează preotul poporului în punctul culminant al Sf. Liturghii: *„Darul Domnului Nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl, — și împărtășirea Duhului Sfînt, să fie cu voi, cu toți!"*... Cinstitele Daruri sînt aduse pe Altar, și prin puterea Duhului Sfînt — transubstanțiere, — se sfințesc și devin Sfintele Daruri. La cap. X, Sf. Ap. și Ev. Ioan scrie de *„păstori legiuiți"* și *„păstori năimiți"*: La noi e turmă și păstor. Și, atunci, ce te faci păstor, — oaie fiind?!" Părintele G. Galaction a fost singurul, care a alcătuit un *„Registru de trimiteri și de citate biblice la Simbolul Credinței,"* tipărit la sfîrșitul Noului Testament, din 1927. Prin această lucrare vine în ajutorul preoților, în lupta pentru Apărarea Ortodoxiei, să demonstreze sectanților, că Simbolul Credinței (Crezul) luat articol, cu articol, este scos tot din Biblie, prin lucrarea Sf. Duh, de către Sf. Părinți la Sinodul Niceo-Constantinopolitan. Iar Ardelenii mărturisesc prin el toată *„Legea Românească", cuprinsă în cele 12 încheieturi"* (articole). De aici rezultă convingerea, că noi sîtem Români, pentru că sîntem Ortodocși, — și sîntem Ortodocși, pentru că sîntem Români. În Neamul Românesc se păstrează din vechime și stăruie în uzul vorbirii această strigare: *„Măi, Române; Măi Creștine!..."* Iar despre sectanți, zice: *„N-au nici un sfînt și nici un Dumnezeu!"* Mai spunea dînsul; că există atunci o mie de secte cel puțin, în lume. Și cum se împacă *„Rugăciunea Arhierească"* de la cap. 17, de la Sf. Ap. și Ev. Ioan, cînd Domnul Hristos se roagă fierbinte *„ca toți să fie una"* (Unitatea Bisericii), cu faptul că sectanții se luptă să fărîmițeze Biserica?! La fel și cu „Un Domn, o credință și un botez! (Efes. 4, 5). Ce te faci cu al doilea botez? Se poate schimba cuvîntul Domnului?... Noi știm că cuvîntul Domnului rămîne în veac! Atunci înseamnă că stăm cu Biblia în mînă și cu minciuna în gură! Eu n-am nimic cu ei; ci cu năravul lor!"... Tot aici, la aceste întîlniri, Părintele Gala Galaction ne-a arătat metoda sa, de a ceti Biblia: „Lăsăm Vechiul Testament la urmă și începem cu *„Faptele Apostolilor*, din Noul Testament, fiindcă sînt o istorie a Bisericii Creștine, pe scurt. Apoi trecem la Evangheliі, în ordinea lor, inclusiv Apocalipsa, care nu este numai o carte profetică; ci profetică apocaliptică. O citim ca pe o lectură; Iar cînd vrem să-i adîncim sensul, atunci ne adresăm preotului, pentrucă trebuie să fie și aici un specialist. Dacă ți s-a stricat ceasul, te duci la ceasornicar și desigur, îl cauți pe cel mai bun. Dacă te îmbolnăvești, cauți doctorul cel mai bun. Dar, sufletul îl încredințezi pe mîna oricui?!" ... În alte metode misionare a îndrăgit cel mai mult genul epistolar, — moștenire de la Sf. Ap. Pavel. Acest gen l-a adoptat și în literatură: primul său roman *„Roxana"* este scrisoarea adresată Părintelui Veniamin, — Marele său Duhovnic. Apoi, „În pămîntul făgăduinței" (Scrisori către Simfaroza); „Piatra din capul Unghiului" (Scrisori teologice); iar cînd i s-a furat paltonul, ne-a povestit că printr-o scrisoare, publicată la ziar, a întors pe făptaș și i-a întors paguba, recunoscînd și el, tot printr-o scrisoare, că a devenit om cinstit. În alte metode misionare, — nu știu cum va fi procedat cu alții, — însă pe mine m-a luat în cîteva rînduri, — seara tîrziu, — la o adunare cu *„Liber cugetătorii"*, într-o Sală de la Primărie: „Am venit în mijlocul vostru „Liber Cugetătorilor", cu dorința vie de a vă aduce la Hristos. Voi nu sînteți atît de răi, pe cît credeți voi. Sînteți firi rebele, care nu vreți să ascultați de nimeni. De aceea nu aveți pace nici cu voi înșivă, nici cu alții. Vă tălăzuiți ca marea, într-un veșnic flux și reflux, fiindcă stați pe valuri, nu pe piatră, — pe piatra credinței. O maximă latină spune că, dacă *„Vrei să fugi de Dumnezeu, fugi spre Dumnezeu"* (Vis fugero a Deo, fuge în Deum!"). Dacă nu vreți să ascultați de Hristos, ascultați de Eminescu: *„Ce un veac zice, alții o dezic; decît un vis searbăd, mai bine nimic!"*... Dacă nu vă place poezia, poate vă place filozofia!" Și, aici, le-a expus „Argumentul ontologic despre existența lui Dumnezeu", la Descartes: *„Dubito, cogito ergo sum,"* care a făcut din îndoială, motivul siguranței. Am redat acest exord, cît mai fidel posibil, ca să ne dăm seama de curajul său creștin și de metoda sa misionară. Altă dată, tot în această sală, la o adunare cu Evreii: „Am auzit că nu mai vreți să fiți Evrei. De aceea am venit la voi, ca să vă rog să vă băgați mintea în cap și să fiți Evrei! Noi avem nevoie ca voi să fiți Evrei. Dacă nu mai sînteți Evrei, cu cine ne mai luptăm noi?!... Iar, dacă nu mai vreți să fiți Evrei, vă recomand un evreu, care scrie către voi: Sf. Ap. Pavel, în Epistola către Evrei. El vă învață ce trebuie să fiți!"... În continuare a urmat un comentariu exegetic, ca o prelegeree. Chiar de la primul drum, pe care l-am făcut la aceste întîlniri de la Primărie, l-am întrebat unde mergem și mi-a răspuns că, atunci cînd ostașii merg pe front, nu li se spune nimic, decît atunci cînd ajung acolo și dau piept cu inamicul, ca să nu rateze lupta. Nici nu se oprește regimentul pe loc, pentru un soldat, care îl roade bocancul! Deabia acum am înțeles aluzia pe care a făcut-o cu privire la *„pasiunea riscului"* și *„zborul de pe marginea cuibului"*. Cînd am ajuns acasă, m-am pipăit să văd, dacă nu mi-au crescut aripi!...

Obișnuiam ca la sfîrșitul „Confesiunilor Libere" să-l conducem acasă, la chilia lui, — care n-avea nici clanță la ușă, — din ograda Internatului Teologic. Cîteodată se abătea din cale și traversa Strada Universității și intra în Grădina Pușkin. Parcul acesta devenea subit *„Grădina lui Akademos"*, prin acele plimbări peripatetice de neuitat. Soarele furișat printre frunze punea ninsori de lumină pe mantaua lui de preot și profet: *„Preot deșteptării noastre; semnelor vremii profet!"* Versurile acestea eminesciene îl cuprindeau și pe dînsul suficient. Figura lui înfățișătoare și pitorească impunea admirație tuturor, încît publicul din parc se ridica de pe bănci și îl saluta respectuos; iar pe unii îi auzeam rostind: *„Trece Gala Galaction!..."* Cînd se oprea la cîte o răspîntie, noi îl înconjuram și atunci „Confesiunile Libere" deveneau și mai libere! Atunci am aflat că, învățătura prin ucenicie, aparține culturilor patriarhale, dar s-a dovedit ca eficace, pînă în zilele noastre: să înveți privind la meșter, — văzînd și făcînd, — prin puterea exemplului personal. Deci, și aici urmau alte întrebări, primind răspunsurile adecvate, necesare și satisfăcătoare.

Cu privire la comunism: „Comunismul vine cu pretenție de religie, vrînd să înlocuiască toate religiile, și în primul rînd, — creștinismul! Dacă planul lor se va potrivi cu planul lui Dumnezeu, atunci va dăinui. Însă El ne-a prevenit de la început: *„Fiara roșie se ridică din adînc și merge la pierzanie!"* (Apoc. 18, 7). Noi sîntem ca cei ce cred și speră! Comunismul vrea să distrugă Creștinismul, ca să aibă originalitate. Lenin a luat *„Comuna din Ierusalim"* cu toate ale ei, pînă la esențiala directivă: „dîndu-i-se fiecăruia după trebuințele sale" (Fap. Ap. 4, 35). „Comuna din Ierusalim" s-a întemeiat pe plan intern pe iubirea în Hristos, dar a căzut din Hristos, din nesinceritate (cazul Anania și Safira); iar pe plan extern, pentru că creștinismul era în fașă și ducea în circă prigoana iudaică și romană. S-a reluat după două mii de ani, însă pe reversul medaliei. Cît s-a putut impune este cu prestigiul creștinismului, de unde l-a furat *„Cu privire la orientarea politică de viitor:* „Viitorul va fi al Socialismului. Dar sînt socialisme și socialisme, pînă la Socialismul Creștin, de unde au luat și cei de dreapta și cei de stînga. Aceste două dictaturi își vor disputa întîietatea prin revoluții și prin războaie; iar la capătul tuturor luptelor, cu prețul a nenumărate jertfe, omenirea va ajunge la calea de mijloc, care este calea înțeleptului și a creștinului adevărat, — așa cum se spune în popor: *„la mintea cea de pe urmă a Românului!"*...

Pînă atunci, noi Biserica Ortodoxă, sunăm clopotele deșteptării și prin slujbă și predica noastră, le dăm doar sugestii evanghelice pentru o reformă socială". Ca preot a format serii întregi de preoți și călugări îmbunătățiți, care s-au impus rămuros în viața Bisericii și Neamului. Cei amintiți de Pr. Gh. Cunescu, în lucrarea sa, fac parte din generația mea. I-am cunoscut personal și m-am bucurat de atenția și prietenia lor. Mai pot adăuga pe doi colegi ai mei; Nicolae Mladin și Ambrozie Filiuță; iar Viorel Trifa a fost cu un an în urma noastră. Tot din plămada Părintelui Galaction a fost și Poetul creștin Sandu Tudor, — mai tîrziu Staret la o mănăstire din Oltenia și chiar Virgil Gheorghiu, decedat anul acesta, la Paris, iar ca profet, pe lîngă cele arătate pînă acum, a mai prevăzut că, secolul următor va fi un secol al marei spiritualități. Azi, ne aducem aminte de cuvintele lui, și constatăm cu uimire că de mari daruri s-a învrednicit de la Dumnezeu; iar noi toți, care am avut norocul să ne fie Marele nostru Duhovnic, — ajunși la vîrsta octogenară — sîntem convinși că ne-a schimbat viața cu dumnezeiască schimbare.

Următor apelului său la călugărie, m-am încumetat și eu m-am retras la Mănăstirea Hîrbovăț, din Jud. Orhei, în vacanța de Crăciun 1933 și Anul Nou 1934, pe cînd era staret Părintele Teognost Donos, — mic la statură, dar mare în fapte. (După război am cunoscut pe actorul Arcadie Donos, și am aflat de la el, că este nepotul starețului de la Hîrbovăț). Deși am participat la toate slujbele de zi și de noapte, — încît mi se părea că sînt foarte bine pregătit, — totuși într-o dimineață, cînd mi-am aruncat o privire pe un deal dinspre Onișcani, mi s-a părut că văd dealul nostru de la Crămiu și m-a apucat un dor de acasă, cum nu se poate spune. Cînd i-am spus Părintelui Galaction, mi-a răspuns scurt, sentențios și grav: „S-a zis cu călugăria ta! Știi cum sună în cîntările noastre bisericești: „Viața pustnicilor fericită este, dacă se într-armează cu dumnezeiescul dor!... Un singur dor, o singură dorință mai este permisă: de a trece „Dincolo" și a te îmbrățișa cu Dumnezeu!... Bineînțeles, după ce ți-ai împlinit aici toate datoriile, aducînd un spor de bine pentru semenii tăi! Nu se știe ce-ți rezervă ție Dumnezeu!... Depinde cît a apăsat cu degetul cel mic pe fruntea ta! Nu ești de pus între flori; dar nici de aruncat „între... trandafiri!" Și, așa, pentru orice împrejurare avea cîte o zicere de acestea ca la o inspirație; — dar era ca untdelemnul la rană, sau ca un reconfortant de calitate.

Continuare în numărul următor

Preot Lăudatu Vasilescu

Inochentie Micu Clain luptător pentru unitatatea noastră națională și religioasă

Inocențiu Micu Clain s-a născut în anul 1692 din părinți ortodocși, în com Sadu, jud. Sibiu.

Ajuns episcop unit, după moartea lui Ioan Patachi, s-a străduit de la început să condiționeze în fața Curții din Viena actul unirii de împlinirea postulatelor naționale. Credea că numai în forma aceasta va putea obține și drepturile politice pentru mult încercatul său popor.

Unirea cu Biserica Romei, menită de regim să fie instrument politic doar pentru folosul lui, Inocențiu îl folosește și îl convertește pentru uzul poporului român. Românii pînă la urmă au fost înșelați în așteptările lor în legătură cu unirea și Inocențiu Micu Clain ajunge la concluzia mitropolitului Teodosie din Țara Românească, că unirea a fost o acțiune unilaterală prozelitistă a împărăției habsburgice, fiind o înșelăciune nefolositoare.

În lupta sa pentru drepturile Bisericii ca și pentru drepturile poporului român nu avea alături de el altă putere și alt sprijin decît poporul român.

Inocențiu Micu s-a convins — după multele lui călătorii la Viena și după cele mai bine de 30 de memorii și cereri legate de doleanțele clerului și credincioșilor — că calea sigură a mîntuirii poporului său este întoarcerea acasă, la Biserica strămoșească și la unitatea în credință cu românii din Moldova și din Țara Românească.

De altfel unirea cu Biserica Romei n-a constituit pentru Inocențiu Micu un prilej de dispute teologice deoarece în Actul Unirii se preciza că toată legea răsăriteană rămîne pe loc, fiindcă inimosul vlădică a subordonat problema religioasă celei naționale și s-a dovedit gata chiar să părăsească unirea dacă o cerea cauza națională.

De aceea în dieta din februarie 1744, cînd clerul și poporul român erau acuzați că nu sînt uniți din inimă, episcopul Inocențiu răspunse semnificativ: „... cele ce sînt ascunse în inima omului numai Dumnezeu le poate judeca".

Pe linia luptei de apărare a conținutului ortodox al Bisericii împotriva oricărei alterări latinizante sau catolicizante, episcopul Inocențiu Micu Clain a ajuns în mod inevitabil în conflict cu teologul iezuit, în care vedea o permanentă primejdie a schimbării prin adaose papistașe a legii strămoșești. Se știe că teologul iezuit, pus pe lîngă episcop, avea o funcție de natură bisericească, dogmatică și canonică, dar și de natură politică, de informator al autorităților bisericești și civile asupra ideilor și convingerilor episcopului și a preoților Bisericii unite cu privire la acceptarea unirii.

Este un lucru clar și lămurit că pentru Inocențiu Micu Clain prezența călugărului iezuit și a iezuiților în general însemna introducerea printre români a ritului latin. În fața acestei primejdii, sinodul din 1742 a cerut ca însuși papa să intervină pentru a stăvili trecerea de la ritul grecesc la cel latin. În actele sinodului aceluia se spune clar că: „marea scădere și pagubă simți clerul și neamul nostru unit din Ardeal din trecerea românilor la ritul latinesc". Cer papei ca cu autoritatea de care dispune să oprească „ca nimeni de ritul nostru cel grecesc unit să nu fie slobod a trece la ritul latinesc, precum aceasta și în țara leșească s-a oprit".

Răscoala religioasă a românilor ardeleni ortodocși, stîrnită și întărită de acțiunea călugărului Visarion Sarai, în anul 1744, a constituit un prilej bine venit pentru dușmanii mulți ai lui Inocențiu Micu Clain, învinuindu-l direct de mișcarea aceasta ca fiind promovator al schismei. În unele rapoarte ale vremii se precizează că chiar episcopul Inocențiu a îndemnat pe români să se lapede de unire, și că însuși episcopul nu este unit în inima lui.

Sinodul de la Blaj din 25 iunie (6 iulie) 1744 la care au participat protopopi, clerici de rînd, nobili și iobagi români, uniți și neuniți, semăna cu un sfat național românesc. El a reprezentat momentul cel mai potrivit în care episcopul Inocențiu și-a putut exprima convingerile și ideile sale cu privire la problema părăsirii unirii. De hotărîrile și deciziile acestui sinod a legat Inocențiu Micu soarta întregului neam românesc din Ardeal, care în acele momente căuta sprijin și ajutor și putere în Ortodoxia strămbună. În sinodul acesta s-a pus problema ținerii sau lepădării de unire.

În ajunul plecării sale la Viena unde fusese chemat de împărăteasa Maria Tereza, Inocențiu s-a adresat participanților la sinod și le-a spus că dacă se va mai întoarce din Viena, va păși în fruntea lor și va pleca peste munți.

Într-o versiune se spune că episcopul Inocențiu ar fi declarat: „Este adevărat că legea vi s-a schimbat întru cîtva, dar mă voi duce la crăiasa; de voi izbuti bine; dacă nu, atunci îmi voi putea căuta aiurea bucata mea de pîine". Desigur că acest fiu de țărani ortodocși din Sadu, rostind aceste cuvinte, nu se putea gîndi decît la frații de peste munți, la primitoarea și ospitaliera Țară Românească.

Chemat la Viena în fața unei comisii în care a fost judecat pentru pretinsele sale fărădelegi, că chochetează cu schismaticii, primește preoți hirotoniți de schismatici, lasă să-i pătrundă în eparhie cărți schismatice, nu lucrează pentru întărirea unirii cu Biserica Romei, Inocențiu Micu a stăruit în apărarea lui asupra drepturilor românilor, arătînd între altele că uniții văd că le-a mers mai bine cîtă vreme au

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Al. Moisiu

O carte de culise

Dr. Franz Gansrigler, redactor la săptămînalul catolic austriac „Die Furche" („Brazda"), dă publicității cartea cu titlul „Jeder war ein Papst" („Fiecare a fost un papă", Otto Müller Verlag Salzburg, 1991, 204 p.). Cartea are ca temă situația Bisericii catolice din răsăritul Europei în timpul și după eliberarea de dictatura comunistă. De la început autorul menționează că tema cărții nu este „un capitol glorios" (p. 7) al Bisericii catolice. Ea vrea să dea la iveală tendința actuală a Vaticanului de a instituționaliza și centraliza Bisericile locale, care, în condiții de vitregie, au avut o viață spontană, lipsită de formalități și decizii venite de sus în jos. Situații care în timpul dictaturii comuniste erau firești, acum nu mai sînt posibile, pentru că aceste Biserici catolice (fie romane, fie unite) au de-a face „cu o nouă formă de totalitarism în care viața bisericească este definită strict ierarhic, iar duhul slujirii este înecat într-o structură birocratică" (p. 200, 202).

Cartea prezintă diferite aspecte ale vieții catolicilor din Boemia, Moravia, Slovacia, România, Ungaria, Ucraina și China.

Din România sînt descrise problemele a doi episcopi uniți (Emil Riti și Iustin Paven) care, deși hirotoniți, nu se bucură de recunoașterea Vaticanului. Acest fapt s-ar datora invidiei episcopului Todea asupra episcopului Dragomir (+1985), cel care i-a hirotonit pe cei doi episcopi. Datorită intrigilor lui Todea, Vaticanul ar fi „informat unilateral", iar nunțiul papal J. Bukovski din București „nu are timp" de acest caz (p. 162).

În 1985, E. Riti a fost primit în audiență de papa Ioan Paul II „ca frate întru slujirea episcopală" (p. 177); astăzi, același episcop de la același papă nu primește confirmare.

E. Riti pune acest conflict în seama actualului cardinal Todea, pe care îl consideră „labil și influențabil", un om care „nu acceptă contrazicerile, care are nevoie de colaboratori orbi și care își schimbă părerea în direcția celor care crede el că au puterea". „Aceasta ar confirma teza că Roma caută astfel de oameni cărora li se poate încredința cel mai bine puterea centralizatoare bisericească" (p. 182).

Cartea prezentată mai sus nu aduce soluții, nu dă recomandări. Ea vrea numai să descrie conflictele născute între Biserica-spontană și Biserica-instituție. În final autorul concluzionează: „Biserica romano-catolică, ce numai democratic nu este intenționată și organizată — mulți o consideră ultimul bastion al totalitarismului — poate în special să conlucreze cu cei pregătiți de supunere absolută... Argumentele nu se iau în seamă, dialogul este blocat de indiciul supunerii față de Roma, de întrebarea: ești tu, într-adevăr, supus Romei?" (p. 200).

Asist. Drd. Irimie Marga

Cum trebuie citită o carte bună

(urmare din pag. I-a)

rugăciune și meditație, prin virtute și studiu, care vă cer necontenită liniște. Iubiți-o și respectați-o!

Citiți cartea cu creionul în mînă și vă luați notițe după ea în caiete. Metoda aceasta o folosea chiar și Sf. Ap. Pavel și atunci cînd îi cere lui Timotei să-i aducă din Troia felonul și cărțile, nu uita să-i aducă și însemnările cele multe. Fer. Augustin vorbește în Confesiunile sale despre o viziune în care i se cere: Tola et lege! și este îndemnat să scrie rezultatul meditației sale în cuvinte puține, deoarece mulțimea credincioșilor care vor veni mai tîrziu vor putea să le citească și să le înțeleagă". Bossuet studia Biblia și pe Părinții Bisericii cu pana în mînă și nota gîndurile care i se păreau că sînt flori de aur... Mai tîrziu din aceste caiete s-a inspirat în toate discursurile și predicile sale strălucite ca de niște izvoare nesecate.

Pentru ce este bine să ne luăm notițe la citit? 1. Pentru că nu veți avea cartea bună la îndemînă în viață și deci păstrați esențialul din ea. 2. Rețineți mai ușor cele citite. 3. Scriind se alungă oboseala și spiritul se recrează. 4. Se formează judecata clară și sănătoasă. În fine, 5. Notițele vă dau autoritatea omului inteligent. Evitați excesul de notițe și le clasați după probleme. Folosiți fișele și le recitiți mai tîrziu ca un tezaur spiritual ca să vă rememorați cartea.

Faceți-vă un orar de lectură zilnică și-l respectați cu strictețe. Este o dovadă de caracter moral. Mai mult, căutați ca cele citite să le deprindeți; totul să intre în plămada sufletului vostru, să se formeze personalitatea voastră; ideile cărții să devină motorul vieții, substanța eului și proprietatea voastră spirituală. Vă îndemn să treceți ideile cărților bune prin matricea stilistică a eului vostru, să meditați profund ca s-ajungeți la gîndire personală, să deveniți cugetători originali, iar nu simpli mecanizatori și papagali.

Există nu numai cărți de căpătîi, cărți de mare valoare pe care vă sfătuiesc să le recitiți, pentru că le veți înțelege mai bine, mai complet și mai temeinic și veți pătrunde întreg sensul urmărit de autori. Așa a făcut un Carol cel Mare, care recitea adesea De Civitate Dei a lui Augustin, operă în 23 de volume. Le fel Bossuet recitea Biblia și pe fiozofii creștini: Tertulian și Fer. Augustin, Bourdaloue recitea pe Sf. Ap. Pavel și pe Sf. Hrisostom; Montaigne pe Tacit, Rousseau pe Plutarh de unde a luat ideile sale pentru Emile, etc.

La încheierea asupra lecturii, vă sfătuiesc să citiți cartea: *Cuvinte către studenți*, de G. Vîlsan de la Unverstiatea din București (Geografie), una din cele mai bune cărți pe care am citit-o în viața mea, care vă arată cum trebuie citită o carte bună. Regret că această carte nu am citit-o la tinerețe.

Împărăția lui Dumnezeu

(urmare din pag. I-a)

Împărăția lui Dumnezeu e dreptate, dar nu o dreptate după „faptele legii" (Gal. 2, 16—21; 5, 4), de formă și după literă, ci după har și după adevăr. Dreptatea creștină e îndreptare, moarte față de păcat (I Petru 2, 24). „Calea dreptății" (II Petru 2, 21) e calea mîntuirii; „cununa dreptății" (II Tim. 4, 8) e cununa fericirii veșnice. Împărățiile fără dreptate, spunea fericitul Augustin, sînt o mare adunătură de hoți; se dărîmă unele pe altele și se nimicesc. Împărăția lui Dumnezeu se conduce cu toiagul dreptății (Evrei 1, 8); nu după mînie, căci unde lucrează mînia nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu (Iac. 1, 20); nici cu părtinire (Rom. 2, 11); căci cine face nedreptate va lua plata nedreptății pe care a făcut-o (Col. 3, 25).

Împărăția lui Dumnezeu e pace, dar pace adevărată, mulțumire și liniște; împăcare din inimă cu toți oamenii și cu Dumnezeu; e pacea sufletelor cea bună și dreaptă și sfîntă, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu (Evrei 12, 14).

Împărăția lui Dumnezeu e bucurie în Duhul Sfînt, desfătare sufletească, raiul, viața și lumina din care au fugit durerea, întristarea și suspinarea (Is. 35, 10).

Să adunăm toate aceste virtuți și daruri laolaltă: dreptatea, pacea și bucuria sfîntă, și atunci vom înțelege cam ce e împărăția lui Dumnezeu. Dar mai ales ne vom da seama ce binefaceri se revarsă, în noi și afară de noi, cînd recunoaștem că Dumnezeu este Domnul lumii, Împăratul vieții și Stăpînul inimii noastre.

(Din scrierea: „Împărăția lui Dumnezeu — Biserica", Sibiu, 1947, p. 5—9).

INFORMAŢII

— Vineri 2 oct. a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a luat parte la deschiderea oficială a Festivalului European de Poezie Sibiu 1992, cu tema „Europa şi Americile în viziune poetică".

În cadrul festivităţilor de deschidere, la care au luat parte un mare număr de oameni de cultură şi artă din ţară şi din străinătate, Î.P.S. Sa a prezentat referatul „Să găseşti cuvîntul", referat ce a fost publicat parţial în ziarul local „Tribuna din 8. X. a.c.

— Duminică 4 oct. a.c., Î.P.S. Sa a luat parte, la invitaţia P.S. Andrei episcopul Alba Iuliei, la slujba de resfinţire a Bisericii ortodoxe cu hramul „Schimbarea la faţă" din Sebeş-Alba.

Î.P.S. Sa a rostit cu acest prilej un ales cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a Duminicii XXI după Rusalii.

— Luni 5 oct. a.c., Î.P.S. Sa a asistat la slujba de Te-Deum, oficiată în Capela mitropolitană din Sibiu cu prilejul începerii noului an de învăţămînt la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

— În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a participat la Casa de cultură a sindicatelor din Sibiu la festivitatea deschiderii noului an universitar 1992/1993, prilej cu care a adresat un cuvînt de binecuvîntare studenţilor şi profesorilor Universităţii sibiene.

Tot în aceeaşi zi Î.P.S. Sa a participat la vernisajul expoziţiei sculptorului Adrian Popescu din Sibiu.

— Marţi 6 oct. a.c., Î.P.S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe dl. Anton Rossbach noul ambasador al Germaniei în ţara noastră.

— La amiază Î.P.S. Sa a avut la Mînăstirea Brîncoveanu Sîmbăta de Sus, o întîlnire cu participanţii la Simpozionul European de Poezie, Sibiu 1992.

— În aceeaşi zi seara, Î.P.S. Sa a luat parte la Recepţia oficială oferită de Consulatul German din Sibiu, cu prilejul zilei unificării Germaniei.

— Joi, 8 oct. a.c., Î.P.S. Sa a oficiat împreună cu un ales sobor de preoţi şi diaconi, în localitatea Sîmbăta de Sus, slujba de înmormîntare a celei ce a fost vrednica preoteasă Eugenia Streza. Î.P.S. Sa a adresat un cuvînt de mîngîiere familiei îndoliate.

— Sîmbătă, 10 oct. a.c., Î.P.S. Sa a primit pe dl. Radu Ciuceanu, preşedintele Comisiei Parlamentare privind cercetarea abuzurilor din cadrul Parlamentului României.

— În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a primit pe Dl. Virgil Cîndea şi Gerard Ştefănescu care au însoţit un grup de turişti francezi aflaţi în vizită în ţara noastră. Cu acest prilej au fost discutate unele probleme privind raportul dintre Biserică şi stat precum şi relaţiile dintre B.O.R şi Biserica Catolică de rit bizantin din România.

— Duminică, 11 oct. a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie şi a rostit un bogat cuvînt de învăţătură creştinească.

Arhid. Visarion Bălţat

— De ziua Acoperămîntului Maicii Domnului (1 octombrie), hramul noii mănăstiri de la Dejani (prot. Făgăraş), P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie la această mănăstire. Răspunsurile au fost date de corul bisericii de pe Groapă din Sibiu.

În drum spre mănăstirea Dejani, P.S. Sa, însoţit de P.C. pr. Aurel Răduleţ, vicar administrativ, s-a oprit în parohia Cîrţişoara, unde s-a întîlnit la primăria comunei cu comitetul de iniţiativă pentru refacerea mănăstirii din zona satului, distrusă în secolul XVIII de autorităţile habsburgice. S-a vizitat locul vechii mănăstiri şi s-a stabilit aşezarea noii biserici.

După hramul de la Dejani, P.S. Serafim şi însoţitorii au vizitat parohiile Recea, Copăcel, Sebeş şi Berivoi. La Berivoi s-a constituit ad-hoc un comitet de iniţiativă pentru refacerea uneia din cele două mănăstiri existente în hotarul satului, la poalele munţilor, care au avut aceeaşi soartă ca a tuturor mănăstirilor româneşti din sec. XVIII.

— Sîmbătă, 3 octombrie 1992, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim a pus piatra de temelie pentru o nouă biserică în comuna Sînpetru. S-a săvîrşit mai întîi Sf. Liturghie arhierească la care a cîntat corala bisericii de la biserica din Braşov-Cetate, urmată de parastasul de 40 de zile pentru preoteasa Rodica Andrişoaia, soţia preotului Ioan Andrişoaia. P.S. Sa a vorbit atît la Sf. Liturghie cît şi după punerea pietrei de temelie în cimitirul satului, adresîndu-se mulţimii de credincioşi, cu cuvinte de îmbărbătare pentru familia preotului şi de încurajare pentru ridicarea noului locaş de rugăciune.

Seara, P.S. Sa a săvîrşit Vecernia la parohia Făgăraş-Cimitir şi s-a adresat credincioşilor cu cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 4 octombrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Sibiu—Calea Poplăcii pe locul unde se ridică o nouă biserică prin osîrdia P.C. pr. Dănilă Luca, protopopul Sibiului, şi a P.C. arhid. Dumitru Luca. Vecernia a fost săvîrşită la parohia Rusciori, prot. Sibiu.

— Duminică, 11 octombrie, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie în comuna Jibert, prot. Rupea, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe tînărul Ioan Munteanu, pe care l-a şi instalat ca preot-paroh în această parohie. P.S. Sa a vorbit despre preoţie şi lucrarea preotului pentru înnoirea continuă a omului şi a lumii.

Seara, P.S. Serafim a săvîrşit vecernia în parohia Mercheasa din acelaşi protopopiat, la sfîrşitul căreia a hirotesit în iconom stavrofor pe vrednicul preot Nicolae Curmei, care se şi retrage la pensie după o slujire neîntreruptă în acest sat de 38 de ani, iar în preoţie de 52 de ani.

— Miercuri, 14 octombrie 1992, cu prilejul hramului noii parohii din cartierul Sibiu-Viaduct, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie şi a predicat în capela ridicată în acest cartier prin rîvna şi osteneala preotului Vasile Ghişoiu, ajutat îndeaproape de P.C. prot. onor. Nichifor Todor, iniţiatorul noului locaş de rugăciune.

Diac. Dumitru Dura

Inochentie Micu Clain

(Urmare din pag. a 3-a)

fost schismatici, fiindcă atunci aflau scut şi ajutor la principii români.

Pe planul luptei pentru unitatea naţională, „Lupta lui Iinocenţiu Micu se concretizează într-un precis program politic: ridicarea poporului român la naţiune politică... unirea o pune în serviciul drepturilor politice ale poporului român. El îşi dă seama că în calitatea pe care o avea de cap religios, prin funcţia şi prin prezenţa sa în dieta Transilvaniei se considera reprezentantul întregului popor „năzuieşte spre emanciparea şi ridicarea naţiunii române în totalitatea ei la naţiune politică".

El a aşezat „temeliile pe care se va clădi întreaga luptă politică românească: romanitatea, vechimea şi continuitatea poporului român pe acest pămînt" (D. Prodan, Supplex libellus...", 1976, p. 184—188).

Prins în cursă de nenumăraţii săi duşmani, Inocenţiu fuge la Roma în 1745, fapt care a fost tălmăcit şi considerat de către mulţi dintre românii ardeleni ca fiind decepţia lui pentru unire.

La Roma şi-a dat seama că lupta lui pentru apărarea Ortodoxiei ardelene, ca şi pentru apărarea drepturilor poporului român din Transilvania trebuie continuată. Zbuciumată şi grea a fost viaţa lui la Roma, departe de poporul lui drag şi neputincios în faţa luptei pe care trebuia să o poarte acest popor pentru cîştigarea drepturilor sale religioase şi naţionale. Moare la 23 septembrie, 1768, în vîrstă de 76 de ani, bolnav şi bătrîn fără să fi avut putinţa să-şi revadă ţara şi poporul pentru care a luptat o viaţă întreagă.

Pr. Prof. D. Stăniloae în lucrarea sa: „Uniatismul în Transilvania...", Bucureşti 1973, p. 104, zice vorbind despre lupta lui Inocenţiu Micu: „Lupta lui Inocenţiu Micu Clain a avut o importanţă uriaşă. Ea este importantă ca deschizătoarea luptei politice naţionale. Inocenţiu Micu Clain a fost primul român care a înţeles naţiunea ca subiect de drepturi politice, la care conceptul de naţiune capătă înţeles politic (...) pentru că poporul român era lipsit de dreptul de a fi o naţiune. El a fost primul român la care conştiinţa naţională a devenit sursa unui program politic sau a unei lupte politice necurmate".

Lupta lui a ajuns la biruinţa totală prin formarea statului naţional unitar român, prin unirea de la 1 decembrie 1918.

Deşi pomenitul episcop Inocenţiu Micu n-a ajuns pînă la capătul drumului său, s-a încununat totuşi de o aureolă veşnică cu credniţa neclintită în izbăvirea religioasă şi naţională a neamului său.

Dialog cu cititorii

Un credincios ne întreabă:

1. PENTRU CE MOTIVE POATE FI CATERISIT UN PREOT, ŞI PE BAZA CĂROR CANOANE?

Răspuns:

Caterisirea este oprirea pentru totdeauna şi definitiv, a clericului dovedit vinovat că a săvîrşit o fărădelege, de la exercitarea puterii bisericeşti, adică nu mai are dreptul de a învăţa, a săvîrşi cele sfinte şi a păstori sau conduce. Cel caterisit îşi pierde numele de cleric şi este trecut în rîndul laicilor.

— Se pedepseşte cu caterisirea: *apostazia* sau lepădarea de credinţă, *erezia* sau abaterea de la dreapta credinţă şi de la învăţătura Bisericii, şi *schisma* sau depărtarea de Biserică pentru a întemeia o nouă comunitate.

— Se pedepseşte cu caterisirea şi neascultarea sau nesupunerea faţă de autoritatea bisericească (can. 31 ap.; can. 5 Antioh.; R.P. art. 15, 16, 25).

— Se pedepseşte cu caterisirea lepădarea de credinţă (can. 62 ap.);

— Se pedepseşte cu caterisirea clericul (preotul sau diaconul) care se desparte de episcopul său (can. 31 apostolic, 5 al Sin. Antiohia, 10 al Sin. Cartagina; 13—15 al Sin. I—II ecumenic) sau se ridică împotriva episcopului său (can. 11 Sinodul Cartagina, sin. 6 din Gangra), sau întemeiază sau conduce comunităţi şi face adunare fără ştirea episcopului său (can. 31 apostolic), sau conspiră împotriva episcopului său (Can. 10 sin. IV ecumenic; 34 sin. VI ec.; can. 13 sin. I—II ec.), sau defaimă pe episcopul său (can. 5 sin. Antiohia), sau săvîrşeşte Sf. Liturghie fără învoirea episcopului său (can. 31 sin. VI); can. 12 sin. I II ec.; can. 6 sin. Gangra; can. 10, 11, 62 sin. Cartagina).

Se pedepseşte cu caterisirea, *părăsirea parohiei* (can. 6, sin. IV ec.; can. 1 sin. Antiohia), sau *instalarea în altă parohie fără voia episcopului său şi fără carte canonică* (can. 14—16 sin. Apostolic; can. 15—16 sin. I ec.).

— Se pedepseşte cu caterisirea *şi episcopul care îndrăzneşte să primească în eparhia sa clerici, fără voia episcopului de sub ascultarea căruia au plecat* (can. 5, 12, 20 al sin. IV ec.; can. 17, 18, 20 al sin. VI ec.; can. 3, 17, 21 al Sin. Antiohia; can. 1, 2, 11 al Sin. Sardica).

Tot cu caterisirea se pedepseşte şi *nesocotirea pedepsei* date de forurile de judecată. Dacă cel caterisit persistă în greşeli, se pedepseşte cu *afurisanie*, adică eliminarea din Biserică (can. 28 Apostolic, can. 5 al Sin. I ec.; can. 4 al Sin. Antiohia; can. 88 al Sf. Vasile cel Mare).

— Se pedepseşte cu caterisirea şi cel hirotonit a doua oară în aceeaşi treaptă (can. 68 Apost.).

— Tot cu caterisirea se pedepseşte şi clericul care a săvîrşit *omor* (can. 65 Apostolic), chiar dacă e *prin imprudenţă*, dacă e *complice* sau numai *autor moral* (can. 5 al Sf. Grigore de Nisa; Can. 22—23 al Sin. Ancira; Can. 43, 54, 55, 57 al Sf. Vasile cel Mare).

— Cu caterisirea se pedepseşte şi *beţia* (Can. 42, 43 Apostolic), ca şi intrarea în cîrciumi pentru a consuma băuturi (can. 54 Apost.; Can. 22 al sin. VII ec.; Can. 24 al Sin. Laodiceea; Can. 47 al Sin. Cartagina).

* * *

2. CINE PRONUNŢĂ SENTINŢA CATERISIRII?

Răspuns:

Dreptul acesta îl are Consistoriul eparhial.

Cei pedepsiţi pot face recurs la Sfîntul Sinod (art. 227 R.P.).

Cererea de recurs se adresează P.F. Patriarh, Preşedintele Sf. Sinod (art. 229 R.P.). Sf. Sinod va putea respinge sau admite recursul (art. 232 R.P.). Admiţînd recursul va dispune trimitera cazului să se judece din nou în fond, de către Consistoriul Central Bisericesc. Hotărîrea acestei instanţe va fi definitivă după aprobarea ei de către Patriarh (art. 233 R.P.; art. 237 R.P.), şi capătă puterea de lucru judecat (art. 239 R.P.).

3. CE SPUN SF. CANOANE DESPRE SITUAŢIA UNUI PREOT CATERISIT, CÎND HOTĂRÎREA A RĂMAS DEFINITIVĂ?

Răspuns:

Un preot caterisit trece în rîndul laicilor (Can. 21 al sin. VI ec.; can. 8 al Sin. Niceea şi Const.; Can. 7 al Sf. Vasile cel Mare; can. 9 al Sin. de la Neocezareea) şi nu mai poate face nici un serviciu religios (Can. 27, 28 al Sin. Cartagina; Can. 8 al Sin. Niceea şi Constantinopol). Un astfel de „fost" preot nu mai are dreptul nici de a învăţa, nici de a sfinţi, nici de a sluji. Nu mai are dreptul să poarte nici haina, nici numele de preot. În limbaj popular, acesta se numeşte *răspopit*.

Clericul *caterisit* nu mai poate fi primit înapoi în slujirea sa, iar dacă după caterisire săvîrşeşte vreun serviciu religios, conform canoanelor 28 apostolic, 4 sin. Antiohia şi 88 al Sf. Vasile cel Mare, se exclude cu totul din Biserică.

Clericul caterisit *care se pocăieşte şi este iertat de episcopul care l-a pedepsit*, sau de episcopul urmaş în scaun al episcopului care l-a pedepsit, poate cel mult să poarte semnele externe ale preotului, adică hainele preoţeşti de stradă (Can. 21 al Sin. VI ec.).

4. CE SPUN CANOANELE DESPRE CLERICII (EPISCOPI SAU PREOŢI) CARE SLUJESC ÎMPREUNĂ CU UN PREOT CATERISIT, SAU ÎI PERMIT SĂ SLUJEASCĂ?

Răspuns:

Clericii (episcopi, preoţi sau diaconi) care slujesc cu un preot caterisit, ştiind că e caterisit, se exclud din Biserică, adică se afurisesc (can. 4 al Sin. Antiohia). Clericul care se roagă cu cel caterisit se caterisește şi el (can. 11 Apost.).

5. POATE EPISCOPUL ALTEI ERARHII SĂ PRIMEASCĂ LA SLUJBĂ UN PREOT SAU EPISCOP CATERISIT, SAU SĂ-L DEZLEGE DE CATERISIREA PRONUNŢATĂ DE ALT EPISCOP, SAU DE UN SF. SINOD, SAU CONSISTORIU DISCIPLINAR AL ALTEI BISERICI?

Răspuns:

O pedeapsă dată de un for bisericesc ortodox de judecată *este valabilă şi obligatorie în întreaga Biserică ortodoxă* (can. 12, 32 Apostolic; can. 5 al Sin. I ec.; can. 1 al Sin. Const. (Sf. Sofia); can. 13 al Sinodului din Sardica; can. 9, 10 al Sin. din Cartagina). Cine o calcă, preot sau episcop, cade sub pedeapsa caterisirii el însuşi (Can. 9 al Sin. Cartagina). Can. 5 al Sinodului I ecumenic dispune ca: *„cei lepădaţi de unii, să nu se primească de către alţii"*.

Toţi episcopii sînt obligaţi a socoti sub pedeapsă pe cei pedepsiţi de alţi episcopi, sau de sinoade constituite în for de judecată (can. 1 al Sin. Const. — Sf. Sofia). Cine face astfel, e vinovat el însuşi de nesocotirea autorităţii care l-a sancţionat pe cel caterisit (can. 12, 32 Apostolic).

În scurt: episcopul altei eparhii nu poate dezlega, sau ierta, sau primi la slujbă un preot caterisit de altă Biserică, sau de alt episcop, care l-a avut în eparhia sa. Episcopul care ar face aşa ceva, cade sub pedeapsa caterisirii el însuşi.

(Răspunsurile au fost formulate de către profesorul de Drept Bisericesc, Arhid. Dr. I. Floca, de la Facultatea de Teologie a Universităţii din Sibiu).

ÎN ATENŢIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimaţii cititori ai Telegrafului Român că s-au deschis listele pentru abonamentele pe anul 1993.

Menţionăm că, începînd cu 1 ianuarie 1993, costul unui abonament anual este de 500 lei.

Banii pot fi trimişi prin mandat poştal, pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cod. 2400, cu specificarea ce reprezintă suma, sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. sau echivalentul în altă valută, cont nr. 45.21.01.680, B.C.R., filiala Sibiu.

Rugăm ca adresele să fie complete şi lizibil scrise.

Semnalăm... Semnalăm...

● Dr. Petre Cazacu a fost cunoscut mai ales istoricilor din România dintre cele două războaie mondiale, dar pînă de curînd era aproape necunoscut în Republica Moldova, sau în ceea ce a fost ea după al doilea război mondial, pînă la 27 august 1991, Ziua Independenţei. Era medic, născut în Chişinău, probabil în 1873 şi a absolvit Seminarul Teologic din acelaşi oraş, ca cei mai mulţi din oamenii mari ai Basarabiei. Expulzat de regimul ţarist în România, în 1900 a terminat Facultatea de Medicină din Bucureşti şi s-a stabilit în Moldova unde a început o intensă activitate publicistică, în limba română, franceză şi engleză. În afară de unele lucrări medicale, cele mai multe au fost privitoare la Basarabia. Una din ele, sub titlul: *„Moldova dintre Prut şi Nistru 1812—1918"* a fost publicată la Iaşi în 1924, VII + 347 p.

Acest volum s-a publicat acum şi la Chişinău (ed. Ştiinţa, 1992, 445 p.) şi va putea fi cunoscut acum şi basarabenilor. În 1917—1918 a luat parte activă la pregătirea Unirii, aflîndu-se acolo şi deţinînd chiar unele funcţii în structurile guvernamentale locale care au pregătit Unirea. A fost *Director al finanţelor* şi, la un moment dat, chiar *Preşedintele Consiliului de directori*, cum s-au numit miniştrii în prima fază.

Marea lui luptă a fost denunţarea rusificării.

Are un capitol dedicat situaţiei Bisericii basarabene din 1917—1918, dezvăluind uimitoare asemănări cu situaţia de astăzi. În 1917 era episcop rus, *Anastasie*. Şi atunci s-a cerut republică democratică, autodeterminare, iar Biserica, avînd un rus în frunte, s-a voit *„nedespărţită de Rusia"* (p. 243), cu un mitropolit şi doi episcopi. În Comitetul care a luat aceste hotărîri erau patru ruşi, ceea ce explică cererea de păstrare a dependenţei de Rusia. Erau şi rusofili care aşteptau limpezirea apelor, ca să vadă de partea cui să se declare. Nu s-a putut evita o criză în scurta perioadă în care s-a instalat un fel de anarhie din pricina revoluţiei bolşevice ruse, care a produs multe răbufniri de resentimente împotriva rusofililor. Au fost izgoniţi din parohii unii preoţi, iar în locul lor au fost instalaţi cîntăreţi sau învăţători. Dar pacea s-a restabilit repede, căci au apărut patrioţii români care au decis soarta Bisericii, cum era şi firesc. Printre aceştia s-au remarcat arhim. Gurie Grosu, viitor arhiepiscop şi mitropolit, şi preoţii Parthenie, A. Murafa, Hobjilă ş.a. (p. 244), Alexandru Baltaga, Alexei Mateevici (p. 250), acesta din urmă mort prematur şi pierzîndu-se prin el un mare apărător al românismului şi al Unirii.

Unirea votată la 27 martie 1918, cu toate încercările unor rusofili inconştienţi şi ale unor ruşi interesaţi, n-a putut fi împiedicată. De îndată s-a generalizat ceea ce deja se instaurase încă în timpul republicilor provizorii din 1917 pînă la 27 martie 1918: slujbele în limba română. Episcopii ruşi Anastasie, Gavriil şi Dionisie n-au recunoscut Unirea în cele privitoare la Biserică. Au fost chemaţi să se explice în faţa Sf. Sinod român. Au refuzat. Au încercat să creeze structuri bisericeşti locale pro-ruse. Ba chiar s-au plîns patriarhului de la Moscova. Acesta, în ciuda unei istorii arhicunoscute de dependenţă canonică *ab antiquo* a Basarabiei de Mitropoliţii Moldovei, n-a vrut să clarifice situaţia.

Lecţiile istoriei nu trebuiesc ignorate. Ele sînt şi avertismente.

Care a fost urmarea firească? *Cei trei episcopi au trebuit să plece în grabă peste Nistru!* (p. 413).

Dacă ar fi fost în vremurile noastre, ar fi trebuit să plece mult mai departe!

Sfîntul Sinod a numit *de îndată* ca Locotenent al Eparhiei Chişinăului şi Hotinului, pe P.S. episcop Nicodim al Huşilor, cel care va deveni apoi Patriarh al României. După el a fost ales mitropolit un mare luptător pentru unire, Gurie Grosu.

Cartea doctorului Petre Cazacu îşi păstrează actualitatea mai mult decît va fi gîndit el cînd a publicat la Iaşi prima ediţie. Dovada cea mai bună e că românii basarabeni au simţit nevoia s-o retipărească acum la Chişinău.

Ştiu să aleagă!

*

Editura „Humanitas" a republicat în 1991 *„Istoria Basarabiei"* de Ion Nistor, sub îngrijirea şi cu un studiu de Stelian Neagoe. În partea a II-a, în cap. V, se ocupă de viaţa bisericească, începînd chiar cu Gavriil Bănulescu-Bodoni (1812), cel care a întemeiat Seminarul Teologic din Chişinău, tipografie moldovenească (p. 229) şi a tipărit la St. Petersburg o Biblie românească în 1819. Rusificarea a început sub arhiepiscopul Pavel Lebedev (ce asemănare cu generalul Lebed!) urmată de Serghie, Isachie şi Neofit. Nume de tristă amintire! Mai binevoitor a fost episcopul Iacob (1898) şi un Vladimir de frumoasă amintire, sub protecţia căruia protoiereul Constantin Popovici şi Gurie Grosu au putut întemeia „Luminătorul" (1908). Vladimir, deşi rus, predica românește, fapt pentru care Sinodul rus l-a mutat la Rostov (1908). În loc a venit Serafim Ciciagov, fost polcovnic, trimis anume să oprească „românizarea". A interzis slujbele în românește şi aşa au apărut inochentismul şi alte secte care vorbeau românește. Serafim a plecat în 1914 şi în locul lui a venit Platon, plecînd şi el în 1915, după care a venit *Anastasie*, cel care a fost obligat să plece peste Nistru, cu ceilalţi doi episcopi ruşi care n-au recunoscut Unirea din 1918.

Am readus în amintire şi cartea lui Ion Nistor, tocmai spre a mai aduce un martor al celor întîmplate în 1918. Basarabenii au cerut episcop din neamul lor (p. 242), care să-i elibereze de ruşinea de a fi stăpîniţi de o Biserică străină, care îşi trimitea oamenii ei care să le mențină stăpînirea spirituală, chiar cînd pierduseră pe cea politică. Incredibil, dar ei au încercat şi atunci acest lucru. Anastasie a stăruit să rămînă sub stăpînirea Sinodului rus şi după 27 martie 1918, rămînînd pînă la 23 iunie 1918 (p. 242). Dar cît de mult putea rămîne o asemenea anomalie? Putem presupune că se vor fi încercat cu el discuţii amicale, discuţii cu Sinodul rus de la Moscova şi, cînd nu s-a putut ajunge la nici un rezultat, l-au obligat să plece. Puteau s-o facă şi mai repede! Că doar îi cunoşteau bine pe ruşi, că nu pleacă de bună voie.

Cum o fi cu rusofilii?

*

Se reia problema localizării Vicinei, sediu episcopal, de unde a venit la Curtea de Argeş în 1359 Iacint *(Marcu Botzan: Pour localiser Vicine: histoire et milieu geographique*, în „Revue des Études sud-est européennes", XXX, 1—2, 1992, p. 61—73). Asupra temei există o bibliografie bogată pe care autorul o cercetează şi încearcă s-o completeze cu noi cercetări, mai ales avînd în vedere schimbările hidrografice ale zonei Deltei şi al cursului inferior al Dunării de-a lungul timpului. Trece prin cercetările lui G. I. Brătianu (1935), C. C. Giurescu (1971), prin „Alexiada" Anei Comnen (3 vol. Paris, 1937—1945), prin studiile lui Petre St. Năsturel (1975—1976, 1987), P. Diaconu (1976), I. Dumitriu Snagov (1979), ca şi prin studiile unor cercetători hidrografi, inclusiv ale sale (Marcu Boţan). Cei interesaţi de bibliografie o pot găsi în studiul de care ne ocupăm, cu toate datele.

Marcu Boţan stabileşte deviaţii în timp ale cursului Dunării, datorate unei duble deviaţii ale Prutului care au format înainte de a se uni cu Dunărea o insulă. Pe această insulă va fi fost Vicina, ceea ce indica şi Marino Sanndo. Un cataclism hidrologic a putut face să dispară urmele Vicinei. Aşadar urmele Vicinei trebuie căutate la *Cotul Pisicii*, acoperite de nisip sub ceea ce se numeşte *Grindu Pisicii*, deasupra fiind satul Grindu, sau, în orice caz, în zonă. Autorul, din onestitate ştiinţifică, mai lasă problema deschisă, dar crede că prin cercetările sale interdisciplinare, e aproape de identificarea localizării atît de disputate a Vicinei.

Merită atenţia hidrologilor, arheologilor şi a istoricilor.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA ASTRA
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 noiembrie
Nr. 41—42
1992

OMUL LUI DUMNEZEU*

Nu după multă vreme, după ce am petrecut pe ultimul drum pe fostul şi vrednicul de pioasă amintire episcop al Oradiei, vreme de aproape 22 de ani, Dr. Vasile Coman, şi apoi după ce la 23 august, tot în vara aceasta, l-am reînhumat aici pe episcopul erou şi martir al Bisericii şi al cauzei naţionale Dr. Nicolae Popovici, episcop între 1936 şi 1950, iată-ne astăzi chemaţi să întronizăm potrivit rînduielilor străvechi pe noul episcop al Oradiei, în persoana P. S. Ioan Mihălţan.

Alegerea Prea Sfinţiei Sale s-a făcut la Bucureşti, conform prevederilor Statutului Bisericii Ortodoxe Române, de către Colegiu electoral alcătuit din delegaţi ai tuturor eparhiilor din ţară (două treimi laici şi o treime preoţi, ca pe vremea Statutului Organic şagunian), din membrii Sfîntului Sinod, din decanii Facultăţilor de Teologie şi din directorii de Seminarii Teologice şi, bine înţeles, din toţi membrii Adunării Eparhiale a Oradiei. Ca unul care, potrivit rînduielilor, ca Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului am prezidat procesul de alegere, în vorbirea preliminară pe care am adresat-o electorilor le-am recomandat să aleagă la Oradea „*Om pentru Biserică şi Ţară*“, aici la graniţa de Vest. Am trecut, atît cît s-a putut pe scurt, şi prin istoria acestui ţinut, ca şi prin îndatoririle pe care acest ţinut le cere episcopului Oradiei. Nu le voi mai repeta acum. De altfel despre acestea am mai vorbit şi altă dată, chiar în această catedrală.

Am prezentat Colegiului electoral un fel de portret-robot, cu arătarea calităţilor pe care trebuie să le întrunească cel care urma să fie ales: „*Om pentru Biserică şi Ţară la Oradea*“.

Cu majoritatea cerută de Statut, cel care a întrunit toate condiţiile, a fost P. S. arhiereu vicar al Oradiei, Ioan Mihălţan Crişanul şi alegerea, prin vot secret, a fost mai mult decît firească, tocmai pentru faptul că, pe lîngă calităţile native şi cele dobîndite prin şcoli înalte şi prin experienţa de slujire preoţească, alesul avea şi o suficientă cunoaştere şi activitate, chiar în Eparhia Oradiei unde a fost iubit şi apreciat ca vicar.

Tradiţia cere o instalare oficială şi emiterea unei *Gramate metropolitane* şi iată-ne astăzi împlinind-o, şi nu ca pe o formalitate, ci ca pe o reală încredinţare a unei răspunderi pastorale noi, ca păstor căruia îi va reveni grija unei străbune povăţuiri a Eparhiei spre mîntuire, a păstrării credinţei străbune şi a testamentului înaintaşilor, ca şi a unei pricepute şi atente conduceri gospodăreşti, atît a treburilor eparhiale centrale, cît şi a tuturor protopopiatelor, parohiilor şi mănăstirilor.

Gramata pe care a cetit-o aici Păr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, spune aproape totul şi poate că eu, care am emis-o n-ar mai trebui să adaog nimic la cele cuprinse în ea. Aşa cum am făcut însă îndată după alegere, la Bucureşti, cred că îmi revine şi aici bucuria de a Vă felicita, Prea Sfinţite, pentru cinstea de a fi fost ales, ca şi pentru sarcina care v-a fost încredinţată.

Cinstea şi sarcina se îngemănează, dar cea dintîi e apreciere pentru trecut şi investire pentru prezent, iar cea de a doua e încrederea ce vi se acordă pentru viitor. Mai ales aceasta din urmă va fi termometrul după care vi se va aprecia în permanenţă, pînă la ultima suflare, căldura cu care vă veţi împlini misiunea pe care v-o încredinţăm astăzi, în numele Colegiului electoral, al Sfîntului Sinod şi al nostru personal.

Sper că vă mai amintiţi că, tot în această catedrală care, de astăzi devine catedrala P. S. Voastre, pînă veţi zidi alta nouă, vă spuneam acum cîţiva ani că trebuie să fiţi aici la Oradea, ca arhiereu-vicar, „*Omul lui Dumnezeu*“, bun ascultător şi bun sfătuitor al celui ce avea atunci întreaga răspundere a vieţii eparhiale, P. S. episcop Vasile Coman. „*Omul lui Dumnezeu*“ trebuie să rămîneţi în continuare, căci sfatul de a fi aşa, e adresat de Sfîntul Pavel celui pe care îl rînduise arhiereu, lui Timotei, şi el rămîne valabil pentru eternitate, pentru toţi slujitorii altarelor şi ai credincioşilor: „*Tu însă, omul lui Dumnezeu, fugi de iubirea de arginţi, pe care unii poftind-o s-au rătăcit de la credinţă şi s-au supus singuri la multe necazuri. Fugi de acestea şi propovăduieşte în dreptate, în cuviosie, în credinţă, în dragoste, în răbdare şi în blîndeţe. Luptă-te lupta cea bună a credinţei, tine-te de viaţa veşnică la care şi eşti chemat şi pentru care ai dat bună mărturie înaintea multor martori*“ (I Tim. VI, 10—12).

Acestea se petreceau în veacul I, şi iată că noi le ţinem pînă astăzi, căci şi Prea Sfinţia Voastră aţi dat o astfel de mărturie şi o veţi repeta şi astăzi „*înaintea multor martori*“. Nu mai este chip de sustragere de la ceea ce aţi promis şi veţi promite, pentru că acestea echivalează cu un jurămînt în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Şi în a doua epistolă către Timotei Sfîntul Pavel repetă sintagma: „*Omul lui Dumnezeu să fie desă-*

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* *Cuvînt pastoral la instalarea noului episcop al Oradiei* Dr. Ioan Mihălţan, în catedrala de la Oradea la 25 octombrie 1992.

ÎNGERII

Există o lume văzută şi alta nevăzută, — creaţiunea văzută şi nevăzută (Col. 1, 16), — despre care este vorba în articolul întîi din Crez, în care mărturisim credinţa în Dumnezeu-Tatăl, „făcătorul cerului şi al pămîntului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor“.

Lumea văzută este tot ce cade sub simţuri, sub observaţie, sub experienţă, sub cercetarea tuturor ştiinţelor. Lumea nevăzută este lumea duhurilor, lumea spiritelor, lumea dincolo de moarte şi de materie, pe care o formează îngerii, sfinţii şi sufletele tuturor morţilor.

Cu lumea nevăzută se ocupă o veche filozofie (metafizica) şi o ştiinţă care abia acum începe a se înfiripa (metapsihica). Dar filozofia adevărată şi ştiinţa adevărată despre lumea cea nevăzută este religia, — filozofia cea mai adîncă şi ştiinţa cea mai înaltă, — căci numai ea are cheia cu care deschidem şi lumina cu care pătrundem în lumea dincolo de veac, adică revelaţia. Cu ajutorul acestei lumini dumnezeieşti, să cercetăm şi să vedem: ce sînt şi ce slujbă îndeplinesc în lumea văzută şi nevăzută, îngerii.

Îngerii sînt spirite nevăzute, fiinţe fără de trup, energii fără de moarte, duhuri slujitoare lui Dumnezeu şi oamenilor (Ps. 90, 11; 102, 21; 103,4; Lc. 16, 22; Evr. 1, 14).

Îngerii formează oastea sau armata cerului (Iosua 5, 14; I Reg. 22, 19; II Cron. 18, 18; Neem. 9, 6; Ps. 32, 6; 102, 21; Dan. 8, 9—10; Lc. 2, 13.14), care ia parte la cele mai însemnate evenimente din istoria creaţiunii, a mîntuirii şi a vieţii noastre. După Sfînta Scriptură, lumea s-a făcut în cîntecele îngerilor (Iov. 38, 7); de aici înainte, îngerii străjuiesc lîngă po-

(continuare în pag. a 2-a)

Ilarion V. Felea

Sinodul de la Iaşi
— 1642 - 1992 —

Împlinirea a 350 de ani de la acest eveniment de importanţă majoră nu numai în viaţa Bisericii româneşti, ci a întregii Ortodoxii, ne oferă prilejul să prezentăm cîteva date în legătură cu cele discutate în toamna anului 1642 la Iaşi. În prealabil, se impun cîteva consideraţii legate de viaţa Ortodoxiei în secolul al XVII-lea. Acest secol reprezintă pentru noi românii o perioadă de maximă strălucire culturală-teologică, pe cînd celelalte Biserici ortodoxe treceau prin o situaţie de-a dreptul dramatică, din cauza dominaţiei otomane. Patriarhia ecumenică din Constantinopol, ca şi Patriarhiile „apostolice“ din Alexandria, Antiohia şi Ierusalim, fostele Biserici „naţionale“ greacă, sîrbă şi bulgară împreună cu ţările lor erau subjugate de cîteva secole de turcii musulmani, fără posibilităţi de manifestare spirituală sau culturală. Biserica ortodoxă din Ucraina şi Bielorusia se găseau între graniţele regatului polon catolic, expusă unei intense acţiuni prozelitiste din partea Bisericii catolice, mai ales după ce o parte a clerului şi credincioşilor au acceptat aşa numita „unire“ de la Brest, din 1596, care a dus la treceri forţate la uniaţie, răpiri de biserici, lupte între fiii aceluiaşi neam. Biserica românească din Transilvania era confruntată cu prozelitismul calvin, patronat de principii maghiari din Alba Iulia, care au dus la înlăturarea din scaun şi întemniţarea mitropoliţilor Ilie Iorest şi Sava Brancovici.

Doar ţările româneşti extracarpatice, Muntenia şi Moldova, aveau o situaţie de excepţie, întrucît ele îşi păstrază autonomia internă, deşi sub suzeranitate otomană. Datorită unor domnitori de prestigiu ca Matei Basarab, Vasile Lupu, Şerban Cantacuzino şi Constantin Brîncoveanu şi sub îndrumarea unor ierarhi cărturari ca Teofil şi Ştefan, Varlaam şi Teodosie, mai tîrziu Antim Ivireanul, toţi în Ţara Românească, Varlaam şi Dosoftei în Moldova, Simion Ştefan în Transilvania, Bisericile româneşti au prosperat mereu, mai cu seamă sub raport cultural-editorial şi artistic.

În aceeaşi perioadă şi-a desfăşurat activitatea, departe de ţara sa, la Kiev, în cadrul Bisericii ucrainiene, un alt mare cărturar, mitropolitul Petru Movilă. Fiu de domn moldovean, format în centre culturale polone, călugărit de tînăr în Lavra Pecerska din Kiev, pe care a condus-o aproape şase ani ca egumen, în 1633 va fi ales „arhiepiscop şi mitropolit al Kievului, Haliciului şi a toată Rusia“, păstorind pînă la moarte (dec. 1646). S-a afirmat ca priceput organizator, ca energic apărător al Ortodoxiei în faţa prozelitismului catolic, dar mai ales ca autor de lucrări teologice, ca îndrumător al activităţii cultural-editoriale; întemeietorul unui Colegiu umanist la Kiev, din care se va dezvolta renumita Academie duhovnicească de acolo, prima instituţie de învăţămînt superior la slavii ortodocşi.

Între cele aproximativ 50 de cărţi pe care le-a tipărit — de slujbă, de zidire sufletească şi apărare a Ortodoxiei — cea mai importantă era, fără îndoială, *Mărturisirea ortodoxă*, care îi poartă numele. O asemenea lucrare era necesară atunci mai mult ca oricînd, dată fiind acţiunea prozelitistă calvină şi catolico-uniată care se desfăşura în diferite ţări ortodoxe. Pe de altă parte era necesar ca adevărurile noastre de credinţă să fie cunoscute nu numai în ţările ortodoxe, ci şi în cercurile teologice protestante sau catolice. Date fiind aceste cerinţe, mitropolitul de neam român de la Kiev a întocmit o Mărturisire de credinţă, redactată în limba latină (Expositio fidei Ecclesiae Rusiae Minoris). Materialul era expus sub formă catehetică, adică 261 de întrebări şi tot atîtea răspunsuri, împărţit în trei părţi mari, după cele trei virtuţi teologice. Partea întîia prezenta virtutea credinţei, explicînd Simbolul niceo-constantinopolitan, partea a doua prezenta învăţătura despre nădejde, cu explicarea rugăciunii Tatăl nostru, iar în ultima parte se trata învăţătura despre dragostea faţă de Dumnezeu şi de aproapele. Întreaga Mărturisire se baza pe cele două izvoare ale Revelaţiei, Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, cu referiri la Sfinţii Părinţi şi canoanele bisericeşti.

În septembrie 1640 mitropolitul a convocat un sinod în catedrala Sfînta Sofia din Kiev, cu delegaţi ai eparhiilor Lvov, Przemysl, Mstislav şi Luţk, ai „frăţiilor“ asociaţii de mireni ortodocşi şi mănăstirilor ortodoxe din Ucraina şi Bielorusia, care să-şi dea avizul asupra acestei Mărturisiri.

Cei prezenţi au cercetat cu toată răspunderea întreaga lucrare, dar n-au fost de acord cu două probleme, în care se făcea simţită o influenţă catolică şi anume că există un loc curăţitor între rai şi iad (purgatoriul) şi că prefacerea darurilor în Trupul şi Sîngele Domnului ar avea loc la rostirea cuvintelor „Luaţi mîncaţi“ şi „Beţi dintru acesta toţi“. În această situaţie, mitropolitul Petru a cerut şi părerea patriarhului ecumenic din Constantinopol. După consultări avute cu acesta şi cu domnitorul Vasile Lupu, s-a ajuns la ideea convocării unui nou Sinod, cu o reprezentare ortodoxă mai largă, care să ia o hotărîre definitivă cu privire la cuprinsul Mărturisirii de credinţă. S-a socotit că locul cel mai potrivit pentru un alt Sinod nu poate fi decît Moldova, ţara de origine a autorului, unde domnea pe atunci Vasile Lupu, cunoscut protector al Bisericilor ortodoxe de pretutindeni, ţară în care păstorea ierarhul de mare prestigiu care era mitropolitul Varlaam.

Aşa se face că la 15 septembrie 1642 s-au deschis la Iaşi, — în

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

„Zidiţi întru Hristos Iisus spre fapte bune“

(Efeseni 2, 10)

La Sf. Liturghie din Duminica 23-a după Rusalii, anul acesta 25 octombrie, la Apostol s-a citit din Epistola către Efeseni (2, 4—10), scrisă din Roma prin anul 63 d.Hr. Subliniind, în acest text, marea dragoste a lui Dumnezeu faţă de noi oamenii, concretizată şi în lucrarea mîntuitoare a Fiului Său întrupat, Iisus-Domnul nostru, lucrare care este asemănată cu învierea din moartea păcatelor, aşadar reaşezarea omului în starea în care a fost înainte de căderea protopărinţilor Adam şi Eva, şi poate mai mult decît atît, Sf. Apostol Pavel ne arată şi aceea că ale lui Dumnezeu făpturi sîntem, „*zidiţi întru Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu mai înainte le-a gătit ca să umblăm întru ele*“ (Ef. 2, 10).

Meditînd puţin asupra acestui verset se cuvine desigur ca mai întîi să ne reamintim cum Biserica noastră învaţă că trei sînt condiţiile principale pentru a ne mîntui: *Credinţa*, dreaptă desigur în Dumnezeu şi lucrarea Lui în lume, *harul*, acea tărie sau forţă necreată care, prin Duhul Sfînt, ne ajută în eforturile noastre spre asemănarea cu Dumnezeu, şi *faptele bune*, această revărsare din dragoste către Dumnezeu, spre semenii noştri şi spre ocrotirea întregii creaţii, sau cum tot Sf. Apostol Pavel ar spune: „Credinţa lucrătoare prin dragoste“ (Gal. 5, 6). Trebuie să subliniem că în această latură avem un cîmp extrem de larg de manifestare, în înţelesul că oricît de mult bine am face, oricîte fapte bune am realiza, niciodată nu putem spune că am făcut destul, că, iată, îmi sînt destule pentru mîntuirea mea cîte am făcut pînă acum. Cu alte cuvinte, scara pe care urcăm spre Dumnezeu în această lume nu se termină niciodată. Este, credem, şi aceasta una din laturile luminoase ale Ortodoxiei, care ne cheamă la o permanentă şi continuă îmbogăţire lăuntrică, îmbogăţire în Dumnezeu, la o continuă creştere spirituală.

Din acest motiv, încă din vechime Cel Atotputernic ne-a poruncit „să umblăm întru ele“. În această privinţă, iată ce sugestiv ne spune prin profetul Ieremia: „*Eu te-am sădit viţă roditoare*“ (Ier. 2, 21). Existenţa noastră în această lume nu este, aşadar, un joc al hazardului,

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

„În casa Tatălui meu multe lăcaşuri sînt“

Părintelui Academician DUMITRU STĂNILOAE, din a cărui carte de interviuri, am ales citatul (pag. 75)*

Scriptura numai lucruri bune spune.
Lăcaşuri multe-s, toate de folos.
Eu unu-l vreau, în el să se adune
Tot ce-i pe placul lui Iisus Hristos.

Mă rog umil din toată rîvna mea,
S-au scurs de-atunci în mare goană, anii.
Un alt lăcaş, mai nou, aş vrea, tot vrea
Gonind cu bici, ca Tine, toţi duşmanii.

Cuvînt înalţ spre Tine, Doamne-ntr-una.
Cu el în gura mea mă culc, mă scol.
Eu vreau lăcaş senin, oprind furtuna,
De Tine, Doamne, niciodată gol.

Lăcaşuri multe. Pot, deci, să aleg,
Tu, mie totdeauna, Doamne, pază.
Mai vreau doar unul, fruct să mi-l culeg:
Lăcaş, durerii mele sfîntă oază.

Petre Pascu

* *7 dimineţi cu părintele Stăniloae*
Convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu,
Editura „Anastasia“, 1992.

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (I)

„Şi Saul pustia Biserica, intrînd prin case şi, tîrînd pe bărbaţi şi pe femei, îi preda la temniţă“ (Fapte 8, 3).

Nu multă vreme trecuse de la Răstignirea, Învierea şi Înălţarea Mîntuitorului Iisus Hristos. Întăriţi cu harul Duhului Sfînt pogorît asupră-le, apostolii luaseră calea spinoasă a propovăduirii Evangheliei. Primele comunităţi creştine cristalizau în jurul lor şi al ucenicilor. Legea nouă, adusă de Hristos nu ca s-o „strice“ pe cea veche, ci s-o „împlinească“ tocmai în preceptele ei morale vii, intra în cîmp deschis cu seninătatea şi inocenţa Binelui conţinut. Dar, întrucît acest Bine nou era altceva decît Binele cunoscut pînă atunci în seminţia lui Israel — un Bine secătuit de seva faptei, redus la schema rigidă şi goală a dogmei acel Bine înnoit a fost prompt amendat şi prigoana s-a deslănţuit cu violenţă. Şi chiar dacă morala propovăduită de învăţătura creştină nu „strica“ legea morală veche, ideea că Iisus Nazarineanul este Messia cel proorocit a contrariat pînă la revoltă pe cărturarii şi fariseii iudei, în concepţia cărora Fiul lui Dumnezeu nu putea veni să mîntuiască lumea şi mai cu seamă pe poporul ales, născîndu-se într-un staul şi nu pogorît miraculos, în slavă şi strălucire mare. O simplă stea nu putea călăuzi spre descoperirea unui nou Dumnezeu.

Cît despre minunile săvîrşite de Iisus, promisiunea Învierii Sale — şi a tuturor oamenilor, la cea de a doua Venire — şi mai ales *realitatea* acestei Învieri, probată de martori direcţi, mărturisită cu tărie de cei indirecţi, depăşeau cu mult limitele materiale ale minţii omeneşti. Şi tocmai aceste limite s-au răsvrătit, au negat, au pus sub semnul înşelătoriei Învierea şi, implicit, dumnezeirea Celui înviat.

Răzvrătirea se naşte în spiritele limitate, pentru care „înţelegerea“ ca treaptă superioară a raţiunii, nu poate fi urcată. Rămase pe pragul inferior, aceste spirite contestă, blamează şi urăsc ceea ce nu pot atinge şi înţelege. De la acest stadiu, la gestul concret, la pornirea spre distrugere, nu-i decît un pas.

Şi mai întristător este, însă, cazul în care spirite luminate, dăruite cu putere de înţelegere profundă şi nuanţată, de analiză subtilă, se lovesc de acel prag material. Atunci, subconştientul acestora trăieşte zvîrcoliri dramatice, chiar pentru ele însele de neexplicat. Şi tocmai acest neexplicabil provoacă reacţii de o virulenţă neaşteptată.

Miracolul care s-a petrecut cu Sfîntul Apostol Pavel, pe drumul Damascului, este greu de acceptat ca atare de spiritele pragmatice şi pozitiviste prin structură sau educaţie, care, dacă totuşi, *vor să creadă*, recurg la a căuta simbolistica faptului. Fie şi aşa, dacă, la capătul deducţiilor şi speculaţiei inteligente, ele se vor întîlni cu Adevărul cel unic şi etern. Fericit este acel om a cărui traiectorie existenţială implică, la un moment dat, în traseul ei, un „drum al Damascului“, nu numai ca spaţiu, dar mai ales ca *durată!* Căci noi, cei de azi, întreaga omenire contemporană, sîntem (chiar dacă inconştient) prigonitori ai lui Hristos, dar nu de pe treapta morală — în felul ei ireproşabilă, integră — a lui Saul din Tars, ci din prăpastia adîncă a necunoaşterii şi neacceptării nici unei morale, nici unei legi, veche sau nouă. Am fost aruncaţi — sau ne-am lăsat singuri să alunecăm — în această prăpastie, de căutarea obstinată a unor răspunsuri raţionaliste asupra unui Adevăr devenit demult şi definitiv axiomatic. Astfel, treptat, din întrebare în întrebare (cu infatuat substrat negator), am pierdut Calea (pe Hristos) care ne conducea fără deviere spre Adevărul unic şi, în consecinţă, trăim coşmarul necredinţei într-o Viaţă veşnică, tradus prin disperarea ideii morţii totale şi definitive.

În această prăpastie adîncă nu vom vedea niciodată o „lumină din cer, ca de fulger“ şi nu vom auzi nici un glas de tunet strigînd: „Saule, Saule, pentru ce mă prigoneşti?!“ (Fapte 9, 3—4).

Saul, învăţatul fiu de fariseu, elevul marelui Gamaliel, se ducea să „pedepsească... şi să-i silească să hulească“ pe cei proaspăt botezaţi întru legea creştină. Se ducea la Damasc să terorizeze, să supună la chinuri, poate să ucidă! Dar el a fost oprit! Doborît la pămînt de Lumina necreată, ochii lui n-au mai văzut. N-au mai văzut în afară, dar au văzut ceva ce nu văzuseră niciodată, pe dinlăuntru. Şi mai ales, *înţelesese-ră!* Lui Saul, drumul Damascului i-a

(continuare în pag. a 3-a)

Lidia Popiţa-Stoicescu

Eminescu despre Andrei Şaguna, Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român şi Mitropolia din Sibiu

Andrei Şaguna are o contribuţie de prim ordin în întemeierea Asociaţiunii transilvane şi în întîiul deceniu din activitatea sa cînd se impune în mişcarea culturală românească. Mitropolitul de la Sibiu este acela care întocmeşte statutele societăţii şi le supune aprobării forurilor politice şi tot el este şi primul preşedinte al Asociaţiunii transilvane, ales în şedinţa de constituire din 4—7 noiembrie 1861. Activitatea Astrei este în aşa măsură legată de prezenţa şi autoritatea lui Şaguna încît la încetarea sa din viaţă, în 1873, nu poate ţine adunarea generală anuală, intrată în tradiţia societăţii. Andrei Şaguna este şi acela care reînfiinţează Mitropolia din Sibiu în 1864 şi face din ea o instituţie cu prestigiu în mişcarea culturală a vremii.

Biografii lui Eminescu arată că poetul asistă, în popasul său blăjean, la adunarea generală anuală a Asociaţiunii transilvane, care îşi ţine lucrările la Alba Iulia în august 1866. Documente nu avem să ilustrăm aceste mărturii orale. Adunarea generală de la Alba Iulia este însă prezidată de Andrei Şaguna şi, dacă poetul asistă în adevăr la lucrările ei, acum îl cunoaşte pe mitropolitul de la Sibiu.

Eminescu vede în Şaguna un om politic cu mare autoritate în viaţa românilor transilvăneni. „În faptă mitropolitul transilvan — scrie Eminescu în Curierul de la Iaşi în 8 februarie 1877 — [era om] politic de la creştet şi pînă-n tălpi.“ Şaguna se manifesta ca om politic prin buna cunoaştere a condiţiilor în care era pus să acţioneze sub stăpînirea austro-ungară.

„Ca toţi politicienii de talent — scrie Eminescu în acelaşi articol — Şaguna era pesimist, şi-a calculat totdeauna cu împrejurările cele mai rele, nu cu cele mai bune.“

Miron Romanul, succesorul lui Şaguna în scaunul mitropolitan de la Sibiu, duce o politică de compromisuri cu guvernele de la Budapesta, care stîrneşte vii nemulţumiri în opinia publică românească. Eminescu sancţionează sever această politică şi invocă autoritatea lui

(continuare în pag. a 2-a)

D. Vatamaniuc

Sinodul de la Iaşi

(Urmare din pag. 1)

trapeza frumoasei ctitorii a lui Vasile Lupu, mănăstirea Sfinţii Trei Ierarhi — lucrările unui nou sinod local. Erau prezenţi domnitorul ţării, care a deschis lucrările, ca basileii bizantini de altă dată, şi reprezentanţii celor trei mari ramuri ale Ortodoxiei: greacă, slavă şi latină. Astfel, din partea Patriarhiei ecumenice greceşti din Constantinopol participau: Porfirie, fost mitropolit al Niceei şi Meletie Syrigos (Sirigul), originar din insula Creta, dascăl şi predicator al Bisericii din Constantinopol, cu studii la Veneţia şi Padova, bun cunoscător al ţărilor româneşti, pe care le mai vizitase, considerat cel mai de seamă tolog grec al veacului al XVII-lea. Biserica slavo-ucraineană din Kiev era reprezentată de Isaia Kozlovski, Iosif Gorbaţki şi Ignatie Staruşici, egumeni ai unor mănăstiri şi profesori la Colegiul movilean din Kiev. Din partea Bisericii Moldovei au luat parte mitropolitul Varlaam cu sufraganii săi de la Roman, Rădăuţi şi Huşi, egumenul Sofronie Pociaţki de la mănăstirea Sf. Trei Ierarhi din Iaşi şi rector al Colegiului înfiinţat aici de Vasile Lupu (originar tot din Kiev), probabil şi alţi egumeni, dar şi cărturari mireni, ca Grigore Ureche, Eustatie logofătul şi alţii.

Lucrările Sinodului au durat 43 de zile, deci pînă la 27 octombrie 1642. Pe măsura discutării şi aprobării Mărturisirii de către cei prezenţi, Meletie Sirigul o traducea în limba greacă, încît la încheierea lucrărilor, existau două versiuni ale ei, latină şi greacă. Membrii Sinodului au clarificat şi cele două probleme nelămurite de Sinodul de la Kiev, arătînd că nu există loc curăţitor între rai şi iad şi că prefacerea darurilor la Sfînta Liturghie în Trupul şi Sîngele Domnului are loc la rostirea „epiclezei" de către preot, cînd la strană se cîntă „Pe Tine Te lăudăm". În decembrie 1642 cei doi delegaţi greci publicau la Iaşi o scrisoare de mulţumire, în greceşte, adresată celui care subvenţionase şi găzduise Sinodul, domnitorul Vasile Lupu.

În martie 1643 Mărturisirea mitropolitului Petru a fost aprobată şi de membrii Sinodului patriarhal din Constantinopol, prezidat de ecumenicul Partenie I; hotărîrea respectivă a fost semnată ulterior şi de patriarhii Ioanichie al Alexandriei, Macarie al Antiohiei şi Paisie al Ierusalimului (toţi patru semnatarii veniseră în diferitee perioade în ţările româneşti după ajutoare materiale).

În felul acesta, cartea mitropolitului de neam român a devenit „Mărturisirea ortodoxă a Bisericii sobornicesti şi apostoleşti a Răsăritului", o carte a întregii Ortodoxii.

Mărturisirea a fost tipărită în mai multe rînduri. Versiunea latină s-a tipărit în 1643 la Amsterdam (o nouă ediţie la Leipzig în 1659). O formă prescurtată s-a tipărit în 1645 la Kiev în două versiuni, polonă şi slavo-ucraineană (ultima a fost reeditată la Lvov în 1646). Prima ediţie în limba greacă a apărut la Amsterdam în 1667; a doua la Leipzig în 1695, iar a treia la Mînăstirea Snagov în 1699, prin strădania ieromonahului Antim Ivireanul, viitorul mitropolit.

În limba română a apărut pentru prima oară la Buzău, în 1691, în traducerea lui Radu Greceanu, ajutat de fratele său Şerban şi de Constantin Cantacuzino Stolnicul. Au urmat alte ediţii în secolele XVIII şi XIX, la Bucureşti, Mănăstirea Neamţ, Sibiu, încît numărul lor a ajuns la 18. O ultimă traducere românească a apărut la Bucureşti, în 1981, ea aparţinînd profesorului Alexandru Elian, cunoscut bizantinolog.

Sinodul de la Iaşi din 1642 reprezintă deci un moment de seamă în istoria Bisericii noastre. A fost un nou prilej de afirmare a Ortodoxiei româneşti, aşa după cum prestigiul ei a crescut şi prin autorul Mărturisirii, mitropolitul Petru Movilă, considerat, pe bună dreptate ca primul mare teolog ortodox din epoca modernă.

„Zidiţi întru Hristos Iisus spre fapte bune"

(urmare din pag. I-a)

al întîmplării oarbe, ci, asemenea unei viţe, unui pom fructifer menit să rodească, şi noi oamenii am fost aduşi din nefiinţă la fiinţă pentru a rodi cît mai mult bine, pentru a ne valorifica pozitiv zestrea cu care Creatorul ne-a dotat pe fiecare. Probabil că la textul de mai sus se gîndea şi Sf. Apostol Pavel cînd, cu altă ocazie, ne aminteşte: „Fraţii mei, aţi fost chemaţi să aduceţi roadă lui Dumnezeu" (Rom. 7, 4), iar roada pentru Dumnezeu nu sînt altceva decît faptele bune. De aceea Iosif, fiul patriarhului Iacob, Iosif cel cuminte, şi bun, şi înţelept, şi drept, şi cinstit, şi iertător este numit de Sf. Scriptură „ramură de pom roditor, ramură de pom roditor lîngă izvor" (Fac. 49, 22), unde, avînd umezeală, pomul rodeşte mai îmbelşugat.

În urmă cu aproximativ 2700 şi ceva de ani, profetul Osea primea şi el porunca de la Dumnezeu să spună contemporanilor săi şi nouă tuturor, printr-o exprimare tot aşa de plastică: *„Semănaţi-vă fapte bune"* (Osea 10, 12), aşadar, spargeţi ţelina egoismului, a răutăţii, a îngustimii de minte, a lăcomiei, a avariţiei, pregătiţi patul germinativ şi aruncaţi acolo cît mai multe şi sănătoase seminţe ale dăruirii de sine, ale ajutorării celor în nevoi, ale căutării bolnavilcr, bătrînilor, orfanilor, handicapaţilor, ale sfatului înţelept, ale ridicării unor aşezăminte de interes obştesc şi alte asemenea acestora. Interpretînd cuvintele de mai sus ale profetului Osea, Sf. Vasile cel Mare zice: „Omule, fii asemenea pămîntului care aduce roade şi nu te dovedi mai rău decît pămîntul cel fără de suflet. Acesta hrăneşte şi creşte roadele fără să le păstreze pentru sine, ci pentru a le pune la îndemîna ta". Să-l ascultăm pe dreptul Iov cum înţelegea el să samene fapte bune: „Din tinereţele mele am crescut pe orfan ca un tată, şi de la naştere am călăuzit pe văduvă. Datu-m-am oare în lături cînd săracul dorea ceva şi lăsat-am să se stingă de plînsete ochii văduvelor? Dacă vedeam un nenorocit fără haină şi vreun sărac care n-avea cămaşă pe el, nu mă binecuvîntau coapsele lui şi nu-l încălzea lîna mieilor mei? Mi-am pus eu încrederea în aur sau am zis aurului lămurit: tu eşti biruinţa mea? M-am bucurat eu de nenorocirea duşmanului meu? Străinul nu petrecea noaptea niciodată afară; porţile mele le deschideam călătorului" (Iov 31, 16—32).

Dacă în Vechiul Testament avem atîtea şi edificatoare îndemnuri spre lucrarea faptelor bune, cu atît mai mult desigur acest lucru îl găsim în Noul Testament, unde porunca dragostei de Dumnezeu şi de om predomină şi deci a obligativităţii faptelor bune, care constituie, precum am reţinut, condiţie fără de care nu este posibilă mîntuirea noastră vremelnică şi veşnică. *„Voi prietenii mei sînteţi* — ne spune Mîntuitorul Iisus Hristos — *de veţi face toate cîte v-am poruncit vouă"* (Ioan 15, 14). Să ne amintim de asemenea de ceea ce ne spun Sf. Părinţi ai Bisericii, ori de celebrul text al Sf. Iacob: *„Precum trupul fără de duh este mort, aşa şi credinţa fără de fapte este moartă"* (Iacob 2, 26), sau de ceea ce spune Sf. Ioan Gură de Aur: *„Creştinul nu va avea nici un folos de credinţa lui şi de darul cîştigat prin botez, dacă nu are fapte bune şi este supus patimilor"*.

Odată cu semînţele Evangheliei, astfel de învăţături şi îndemnuri au pătruns profund în structura sufletească a poporului nostru, mlădiindu-i şi domesticindu-i fiinţa, înclinată de altfel spre cele înalte, generînd largheţea sa sufletească, generozitatea şi toleranţa sa, creaţiile sale artistice, pătrunse toate de o mare noblеţe, cu un cuvînt cunoscut „omenie românească".

Este ştiut că dacă cineva nimereşte la un român, cînd acesta stă la masă, nu încetează să-l invite şi nu se linişteşte pînă ce nu-l vede pe oaspete alături de el la bucatele pe care le are, multe sau puţine, cum ar fi ele. Dimitrie Cantemir spune în una din scrierile sale că moldoveanul de pildă nu se aşează la masă pînă cînd nu iese în poartă şi priveşte în sus şi-n jos să vadă dacă nu vede vreun călător să-l poftească şi să mănînce împreună cu el.

Firea deschisă, ospitalieră a românului se vede şi în stilul sau modul de a-şi construi casele, cu foişoarele şi pridvoarele lor, sau în a-şi săpa fîntînile la stradă, ca să beneficieze de ele toţi călătorii.

Pînă de curînd, nu exista ca cineva să treacă pe la stînele din munţii noştri şi să nu se pună imediat de mămăligă şi călătorul să fie astfel ospătat. Ba mai mult, era, şi poate mai este pe undeva, creştinescul obicei ca toamna, la plecarea oilor la cîmp, să se lase în stînă lemne uscate, amnar, cremene, iască, ceva mălai şi ceva brînză, pentru eventualii călători sau rătăciţi prin munţi, care să-şi poată face un pic de foc şi să-şi întărească inima cu ceva de-ale gurii. O, minunată omenie românească! Poate şi din acest motiv ne-a ţinut Dumnezeu de nu ne-au înghiţit valurile istoriei, care s-au ridicat ameninţătoare de atîtea ori asupra noastră. Impresionat de larghеţea sufletului românului, un poet spaniol, participant la Festivalul internaţional de poezie care s-a ţinut la Sibiu în toamna acestui an, a exclamat: *„Ţara aceasta are tot ceea ce este necesar pentru a fi iubită"*. A iubit-o şi Dumnezeu şi nădăjduim, de ne vom veni cu toţii „în fire", s-o iubească şi de acum înainte.

Lucrarea faptelor bune a fost propovăduită cu putere de Biserica noastră şi în perioada regimului ateu şi, cu toată propaganda păgînă care s-a difuzat pe atîtea căi, credem potrivit să arătăm că spiritul de jertfă, generozitatea, ajutorarea altora s-a manifestat destul de evident în sînul poporului nostru, care n-a putut fi ateizat, aşa cum s-a intenţionat, deşi unele împietriri de inimă se mai resimt pe ici pe colo.

Aşa, de pildă, întrajutorarea a funcţionat destul de bine în multe parohii de-ale noastre, deşi oficial erau interzise astfel de acţiuni, mai ales cînd era vorba de Biserica Ortodoxă Română. Cunoaştem destule cazuri cînd dacă într-o parohie ardea o casă, la îndemnul preotului sărea în ajutor întreaga obşte. Sau cînd altă nenorocire se întîmpla.

Puterea de jertfire a credincioşilor noştri, capacitatea lor de a face bine, de a da din al lor celor avizaţi la ajutor, dar şi în scopuri mai înalte, obşteşti, s-a dovedit apoi în contribuţiile lor pentru a-şi întreţine bisericile şi mai ales pentru a le împodobi cu pictură. După datele pe care le avem, se pare că niciodată nu s-au pictat atîtea biserici şi nu s-au executat atîtea restaurări de picturi ca în ultimele decenii, lucrări pentru care s-au cheltuit sume foarte mari şi care au fost suportate în întregime de preoţii şi credincioşii noştri, mulţi rupîndu-şi de la gură, cum zice românul, pentru a ajuta acolo unde era nevoie. Ba mai mult, nu găsim cuvinte pentru a sublinia îndrăsneala, izvorîtă desigur din conştiinţa a ceea ce Biserica înseamnă în lume, ca şi spiritul de jertfă al unor preoţi şi credincioşi, care, înfruntînd interdicţiile, au ridicat biserici noi, în condiţii negrăit de grele. Ne gîndim de pildă la Lădăuţi — pr. M. Apafi, Podul Olt — pr. S. Solovăstru (ambele prot. Sf. Gheorghe), Cisnădie — pr. Gh. Gaşpar, Sibiu — Trei Stejari — preoţi N. Todor şi S. Filimon; Vurpăr — pr. E. Marin ş.a., ca să ne referim numai la Arhiepiscopia Sibiului. Bisericuţa din Ojdula (prot. Sf. Gheorghe) a fost ridicată în aceleaşi condiţii prin jertfa unei singure familii (Neagu), astfel de fapte de jertfelnicie continuîndu-se şi astăzi, cînd, cu toate lipsurile în care ne zbatem, se ridică un mare număr de biserici noi, cei angajaţi în asemenea lucrări şi altele de interes general: şcoli, aşezăminte de binefacere, azile pentru bătrîni, cămine pentru copii ai nimănui etc., meritînd nu numai sprijinul, ci şi toată cinstirea noastră, căci, precum vedem, nevoia de fapte bune este evidentă şi astăzi, cînd atîtea suferinţe umane aşteaptă să fie uşurate, atîtea fapte bune aşteaptă să fie împlinite.

Zidiţi, aşadar, întru Hristos Iisus, cum ne spune Apostolul din Duminica amintită, spre bucuria noastră vremelnică şi veşnică, pe cît ne stă în putinţă să ne „semănăm" şi noi cît mai multe fapte bune, rînduite de Dumnezeu „să umblăm întru ele".

ÎNGERII

(urmare din pag. I-a)

mul vieţii în grădina raiului (Fac. 3, 24), fac voia, vestesc profeţiile şi împlinesc judecăţile lui Dumnezeu (Ieş. 23, 20—23; Dan. 9, 21—27; 10, 12—14; Lc. 1, 19; Fapte 1, 9—11, Apoc. 1, 1; 16, 1; 22, 6.16); îngerii vestesc pieirea cetăţilor nelegiuite Sodoma şi Gomora (Fac. 19, 12—13) şi prin ei se dă Legea Vechiului Testament (Fapte 7, 38.53; Gal. 3.19); îngerii vestesc naşterea Sf. Ioan Botezătorul (Lc. 7, 11—19) şi a Mîntuitorului (Mt. 1, 20—21; Lc. 1, 26—38), îngerii slujesc Domnului în pustie (Mt. 4, 11; In. 1, 51) şi în grădină la rugăciune (Lc. 22, 43), sînt de faţă la înviere (Mt. 28, 5.7; Lc. 24, 23) şi la înălţare (Fapte 1, 9—11); îngerii sînt cu apostolii în călătorii misionare şi în temniţe (Fapte 5, 19; 12, 7—11); îngerii, în frunte cu voevodul Mihail, luptă cu oştile diavolilor şi le învinge, păzesc oamenii, oraşele, neamurile: „cel Preaînlat a rînduit hotarele popoarelor după numărul îngerilor" (Dionisie Areopagitul), ocrotesc şi conduc Bisericile (Apoc. 2—3), se bucură de pocăinţa păcătoşilor (Lc. 15, 7.10), fac scară între cer şi pămînt (Fac. 28, 12) şi însoţesc sufletele prin vămile văzduhului în drumul spre cer (Lc. 16, 22; Efes. 2, 2; 6, 11—12); îngerii vor însoţi la a doua venire pe Iisus Hristos Judecătorul (Mt. 24, 31; II Tes. 1, 7) şi în ziua judecăţii din urmă vor aduna şi despărţi pe cei drepţi de păcătoşi (Mt. 13, 40—42). Îngerii văd pururea faţa lui Dumnezeu (Mt. 18, 10), cîntă în jurul tronului şi se închină lui Dumnezeu (Is. 6, 1—3).

După însuşirile lor, îngerii sînt puternici în virtute (Ps. 102, 20), înţelepţi (II Sam. 14, 20), sfinţi (Mt. 25, 31), nenumăraţi (Iov. 25, 3) şi nemuritori (Lc. 20, 36).

După Sf. Dionisie Areopagitul, îngerii sînt organizaţi ierarhic, în nouă trepte împărţite în cîte trei cete: Tronurile, heruvimii şi serafimii; puterile, domniile şi stăpînirile. Îngerii, arhanghelii şi începătoriile.

Sînt şi sprite rele, diavolii care au păcătuit (II Petru 2, 4).

Îngerii buni fac voia lui Dumnezeu; cei răi îndeamnă şi ispitesc oamenii la răzvrătire împotriva lui Dumnezeu şi la toate relele.

La Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril, noi creştinii sărbătorim ziua îngerilor buni.

Cu acest prilej, Biserica ne îndeamnă să cinstim îngerii, să-i chemăm în ajutor şi să le ascultăm şoaptele.

Omul lui Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

vîrşit şi pregătit pentru tot lucrul bun" (II Tim. III, 17). Eu aş interpreta această *„pregătire pentru tot lucrul cel bun"*, ca pe o poruncă de a face din toţi păstoriţii *„oameni ai lui Dumnezeu"*. Prin aceasta Sfîntul Pavel a voit desigur să concentreze în cît mai puţine cuvinte, cît mai multe, ba chiar toate îndatoririle episcopului. Pentru că dacă ai reuşit să fii tu, şi ai reuşit să-i faci şi pe cei ce ţi-au fost daţi în pază *„oameni ai lui Dumnezeu"*, aceasta spune totul, cuprinde toate virtuţile şi tot raportul duhovnicesc între om şi om, şi om şi Dumnezeu.

Am putea folosi toată Scriptura ca să alcătuim, cu toate amănuntele, chipul *„omului lui Dumnezeu"*, căci pentru aceasta i-a pregătit Dumnezeu pe oameni şi în Vechiul Testament şi, mai ales, prin Mîntuitorul Hristos, în Noul Testament.

Dar Prea Sfinţia Voastră aţi avut timp destul să-i descifraţi pînă acum trăsăturile şi veţi mai avea şi de acum încolo. Căci apelul la Sfînta Scriptură nu trebuie să înceteze niciodată. *„Cercetaţi scripturile"*, îndeamnă Mîntuitorul (Ioan V, 39). Şi Sfîntul Pavel de asemenea: *„Toată Scriptura este de la Dumnezeu insuflată şi de folos pentru a învăţa, pentru a mustra, pentru a îndrepta, pentru a povăţui la dreptate"* (II Tim. 3, 16) şi în altă parte îi scrie lui Timotei: *„îndeletniceşte-te cu cititul"* (I Tim. IV, 13).

Iată cum, încetul cu încetul, m-am introdus către nişte sfaturi pe care mă simt dator să vi le împărtăşesc, Prea Sfinţite Ioan. Şi nu întîmplător am început chiar cu îndemnul de a vă adresa mereu la sursă, la Sfînta Scriptură, pentru a căpăta îndemnuri şi soluţii la multele probleme care vă vor solicita de acum încolo. Căci una e să fii vicar — am fost şi eu zece ani — şi alta e să fii tu cel ce iei toată răspunderea asupra ta. E adevărat, te mai sfătuieşti, ai consilieri, dar la urmă răspunde ierarhul, pentru că el pecetluieşte decizia.

Nu avem acum timpul necesar să intrăm în multe detalii, dar v-am indicat sursa lor. Acum m-aş opri totuşi la două-trei lucruri pe care le-aş lua tot din epistolele pastorale ale Sfîntului Pavel, fiindcă sînt scrise cu scop anume şi acest scop rămîne mereu actual.

Să fiţi cu mare atenţie la păstrarea dreptei credinţe. Poate că nicăieri în Noul Testament această grijă nu e mai prezentă ca în epistolele pastorale. Ar fi prea multe să le citărn pe toate, dar cîteva trebuiesc amintite.

Să-i sfătuiţi pe toţi *„să nu înveţe altmintrelea"* (I Tim. I, 3), să nu se lanseze în exegeze după capul lor, care duc la rătăcire, şi chiar la căderea din credinţă. Imeneu şi Alexandru au fost *„daţi satanei"* (I Tim. I, 19—20). *„Dacă cineva învaţă altmintrelea* (decît Biserica, desigur) *şi nu urmează cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos şi învăţătura cea cuvioasă, acela e un trufaş care nu ştie nimic, dar e molipsit de patima de a grăi mult şi a da război de vorbe, din care se naşte pisma, pricirile, hulele, bănuielile, vicleniа, certurile deşarte, între oameni cu mintea stricată şi străini de adevăr, care socot că cuvioşia ar servi la cîştig. De unii ca aceştia depărtează-te"* (I Tim. VI, 3—5; vezi şi VI, 20—21, şi II Tim. III 23; II Tim. IV, 1—5; Tit I, 10—11; Tit III, 9—11).

Nu vi se pare că prin toate acestea parcă i-ar descrie şi pe unii care umblă şi astăzi printre noi? Despre aceştia Sfîntul Pavel spune că *„au numai chipul cucerniciei, iar puterea ei o tăgăduiesc"* (II Tim. III, 5). Tăgăduiesc puterea crucii, pentru ei *„propovăduirea crucii fiind nebunie"*, dar ei, spune Sf. Pavel, *„sînt pe calea pierzării"* (I Cor. I, 18). Şi iată un avertisment pentru cei care se cred cu tot dinadinsul pe calea cea bună în afara Bisericii, pentru că pomenesc mereu de „Domnul Iisus", şi au evlavie şi se luptă să fie buni, dar îi disprеţuiesc pe ceilalţi care nu sînt ca ei; Sfîntul Pavel spune: *„Şi chiar de se luptă cineva, nu se încununează, dacă nu se luptă după lege"* (II Tim., II, 5) E cumplit să te lupţi şi să constaţi la un moment dat că te-ai luptat degeaba, că n-ai respectat rînduielile lăsate de Mîntuitorul Bisericii.

Aşadar, iată cuvinte despre apărarea dreptei credinţe.

Al doilea lucru pe care vi l-aş recomanda, Prea Sfinţite, ar fi acela asupra modului de apărare a credinţei. Voi cita tot din epistola a II-a către Timotei:

„Propovăduieşte cuvîntul, stăruieşte asupra lui în toate împrejurările prielnice şi neprielnice, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare şi învăţătura". Şi iată o proorocire care pare a se împlini:

„Căci va fi o vreme cînd oamenii nu vor primi învăţătura cea sănătoasă, şi-şi vor alege învăţători după poftele lor, care să le gîdile auzul şi-şi vor întoarce urechile de la adevăr şi se vor lua după basme" (II Tim. IV. 2—4).

Aşadar: propovăduire cu îndelungă răbdare.

Al treilea lucru pe care l-aş reţine, în legătură tot cu modul de propovăduire, pentru că în fond în aceasta se rezumă toată misiunea noastră, în afară de cea de administratori ai Tainelor, ar fi acela al propovăduirii prin exemplul personal. Nu voi relua un pasagiu lung, ci doar atît, pentru că ştiu că va fi de ajuns: *„În toate arată-te pe tine însuţi pildă de fapte bune... vorbire aşezată şi fără cusur, pentru ca potrivnicul să fie ruşinat şi să nu aibă de grăit nimic rău de noi"* (Tit II, 7—8). Probabil vă amintiţi de întîmplarea din Pateric: un grup de monahi veneau din vreme în vreme să-i ceară cuvinte de folos lui Avva Antonie din pustie. Unul însă nu întreba nimic niciodată. Şi Avva Antonie, intrigat, l-a întrebat el: *tu de ce nu întrebi nimic?* — Şi monahul i-a răspuns: *„Destul îmi este să te văd, Părinte!"*

Aşa propovăduire prin exemplul vieţii personale, mai zic şi eu!

Şi acum, în încheiere, cîteva recomandări frăţeşti, la care mă îndatorează calitatea mea de mitropolit, pentru că altfel ştiu că vă voi spune lucruri cunoscute.

Să fiţi un vrednic şi mare urmaş al vrednicilor şi marilor înaintaşi de pe scaunul Oradiei.

Să aveţi uşa şi sufletul deschis oricui, şi hîrtiilor lor. Fiecare hîrtie e un om, o problemă, o durere, cum spuneam şi la alegere. Deci trebuie tratată cu grijă, atenţie şi la timp. Fiecare om e un caz aparte: problema lui e cea mai importantă. Aşa trebuie înţeleasă şi rezolvată. Frica de sărăcie să nu micşoreze milostenia. Regulamentele să nu nedreptăţească situaţiile speciale. Căutate bine, uşile de ieşire din „imposibilităţi" pot exista. Nu ocoliţi sfaturile şi să nu vă temeţi să vă contraziceţi cînd constataţi că aţi luat o hotărîre greşită. Numai cei cu idei fixe rămîn la consecvenţe vinovate. Cultivaţi prietenia cu toată lumea, cu fraţii de alte credinţe şi de bună credinţă, de alte naţionalităţi şi de bune intenţii. Şi fiţi Prea Sfinţia Voastră însivă, întotdeauna de bună intenţie şi cu iubire de frate. Trebuie să refacem ecumenismul care pare a pierde teren, pentru că îşi pierde ţelul iniţial: refacerea unităţii.

Aveţi grijă de şcolile teologice, de predarea învăţămîntului religios-moral în şcoli şi ajutaţi preoţimea să ducă o viaţă demnă şi conformă cu misiunea preoţească.

Fiţi al zilelor noastre care cer prezenţa Bisericii în educaţie, în apărarea drepturilor omului, copiilor, femeilor, în asistarea săracilor, părăsiţilor, handicapaţilor. Căutaţi forme noi de pastoraţie şi bune relaţii cu lumea, fără a deveni noi lumeşti, ci revărsînt asupra lumii binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Această binecuvîntare să fie azi şi de azi înainte şi asupra Prea Sfinţiei Voastre.

Vă felicit din inimă pentru marea răspundere pe care Colegiul naţional electoral bisericesc v-a încredinţat-o prin alegerea de la 24 septembrie 1992 şi mă bucur să fiu astăzi cel care vă instalează la Oradea, în scaunul de episcop, cu speranţa că veţi fi omul Bisericii şi al Ţării aici, la graniţa de Vest, într-o cît mai lungă şi rodnică tinereţe şi activitate pastorală.

Dumnezeu să vă ajute.

Eminescu despre Andrei Şaguna, Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român şi Mitropolia din Sibiu

(urmare din pag. I-a)

Şaguna în contextul vieţii politice din vremea sa. „Nu se poate pretinde ca orice mitropolit — scrie Eminescu în *Timpul* în 12 martie 1883 — să fie ca Şaguna, care punea ordinile ministeriale ungureşti *ad acta*, fără a le-nvrednici măcar de-un răspuns care, cînd dreptatea era în partea poporului său, o susţinea în contra a orice şi a oricui".

Şaguna este elogiat de Eminescu pentru activitatea stăruitoare dusă în vederea înfiinţării Mitropoliei din Sibiu. „În sfîrşit Şaguna — scrie Eminescu în *Timpul* în 4 octombrie 1881 — la 1864 izbuti a înfiinţa mitropolia răsăriteană, care curînd îşi înfiinţă două episcopii, la Arad şi la Caransebeş."

Intelectualii bucovineni întreprind demersuri ca Episcopia Bucovinei să fie subordonată Mitropoliei din Sibiu. Ei îi adresează lui Andrei Şaguna o scrisoare de felicitare în ianuarie 1865, îndată după numirea sa în scaunul mitropolitan din Sibiu. „Bucuria noastră ar fi deplină — scriu ei —, fără durere de inimă, dacă am fi văzut figurînd în actul numirii excelenţei tale de mitropolit şi biserica noastră din Bucovina." Deşi decretul imperial nu vorbeşte de biserica din Bucovina, intelectualii bucovineni îl privesc pe Şaguna şi ca mitropolit al lor. „Să trăieşti — încheie ei scrisoarea — prea sfinte mitropolite şi al Bucovinei."

Şaguna este întemeietorul *Telegrafului român* în 1853, cea mai veche publicaţie românească cu o activitate neîntreruptă pînă în zilele noastre. Eminescu insistă asupra faptului că ziarul urma, şi după două decenii de activitate, orientarea politică a întemeietorului său. „O foaie din Transilvania — scrie Eminescu în *Curierul de Iaşi* în noiembrie 1876 —, organ oficial al P. S. S. Mitropolitului din Sibiu, cea mai moderată de peste Carpaţi, [promova] cu stăruinţă politică neuitatului Şaguna."

După ce face aceste aprecieri privind orientarea politică a *Telegrafului român*, Eminescu reproduce în *Curierul de Iaşi* studiul *Generalul Türr despre cestiunea orientală*, publicat în foaia sibiană în octombrie-noiembrie 1876. Se insistă aici asupra prevederii din legislaţia ungară „a lehetőségig" (după putinţă), care lasă libertatea administraţiei maghiare pentru cele mai nesăbuite nedreptăţi.

Eminescu urmăreşte viaţa politică şi mişcarea culturală din Transilvania şi ia ca punct de plecare în consideraţiile sale materialele publicate în foaia sibiană. Poetul nu ezită să reproducă în *Curierul de Iaşi* studiul lui Eugen Brote, *O privire asupra activităţii Asociaţiunei transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român de la înfiinţarea sa pînă la a XIV-a adunare generală*, publicat în *Foişoara Telegrafului român* în iunie-septembrie 1876. Eminescu însoţeşte studiul la reproducerea sa în *Curierul de Iaşi* cu o prezentare introductivă, în care elogiază activitatea „şaguniştilor" de la Sibiu. „Acest articol însemnat prin pregnanţa judecăţii — scrie Eminescu în *Curierul de Iaşi* în 26 septembrie 1876 — şi prin o curăţenie de limbă abia obişnuită în jurnalistica română e scris de d-nul Eugen Brote şi publicat în foişoara «Telegrafului român». Din el se va vedea că deceniile din urmă ale culturii române au în toate părţile Daciei un caracter unitar."

Merită să reţină atenţia şi faptul că Eminescu urmăreşte, paralel cu activitatea Asociaţiunii transilvane şi lucrările sinoadelor şi congreselor Bisericii românilor transilvăneni. La congresul bisericesc de la Sibiu din octombrie 1881, Partenie Cosma propunea să se întreprindă acţiuni coordonate între cele trei mitropolii: Bucureşti, Sibiu şi Cernăuţi pentru retipărirea vechilor texte bisericeşti. Poetul invocă importanţa traducerii *Bibliei* de către Luther în formarea limbii germane literare şi insistă asupra situaţiei asemănătoare şi în ţara noastră.

Mai notăm, în sfîrşit, avertismentul pe care îl dă Eminescu oamenilor politici din vremea sa. „Să nu vie timpul — scrie Eminescu în *Timpul* în 28 aprilie 1881 — în care o reîntoarcere la stări de lucruri mai sănătoase să fie cu neputinţă şi-n care să fim siliţi a repeta cuvintele bătrînului Şaguna: *„Flere possem sed juvare non"*.

Acest avertisment n-a fost niciodată mai actual ca în zilele noastre, cînd întîrzie mult aşteptatele „stări de lucruri mai sănătoase".

Catehează despre obiectele întrebuinţate la slujbele bisericeşti

I. Pregătirea aperceptivă

În multe din activităţile pe care le desfăşoară omul în viaţă se ajută de diferite obiecte, care îi fac munca mai uşoară şi mai plăcută. Unele sînt mai mici, altele sînt mai mari; unele sînt mai simple, altele sînt mai sofisticate, în funcţie de activitatea pe care o îndeplineşte.

Tot aşa şi săvîrşitorul slujbelor bisericişti se foloseşte, în funcţie de serviciul pe care îl săvîrşeşte, de anumite obiecte de cult.

II. Anunţarea temei

Vom vedea în cele ce urmează care sînt obiectele de cult şi ce semnificaţie au ele cu prilejul diferitelor slujbe.

III. Tratarea

La început obiectele de cult aveau un scop practic, util, iar apoi au primit diferite semnificaţii potrivit slujbei la care sînt întrebuinţate.

1. Sfîntul Disc este un vas de metal sub forma unei farfurii. Poate fi cu picior, sau fără picior. El ne aminteşte de blidul (farfuria) pe care era pusă mîncarea de la Cina cea de Taină. Pe el se pune Sfîntul Agneţ şi miridele pentru Sfînta Liturghie, precum şi Sfîntul Agneţ de la Liturghia Darurilor înainte sfinţite. Discul are o dublă semnificaţie. Cînd se află la proscomidiar simbolizează ieslea în care s-a născut Mîntuitorul, iar după Vohodul mare, cînd este pus pe Sfînta Masă simbolizează locul unde a fost pus Mîntuitorul după pogorîrea de pe cruce.

2. Sfîntul Potir este paharul sfinţit în care se pregăteşte vinul ce urmează să fie sfinţit şi transformat în sîngele Domnului. În acest sens a fost folosit pentru prima dată la Cina cea de Taină. Are ca suport un picior, legat de cupă printr-un nod mijlociu. Se crede că primele potire (folosite chiar de Sfinţii Apostoli) erau din lemn. Se confecţionau şi din pămînt (argilă sau ceramică), corn de fildeş, pietre preţioase, sticlă. S-a generalizat, pentru a li se crea mai multă durabilitate, folosirea metalelor în confecţionarea potirelor. La început arama, cositorul şi bronzul. Dar întrucît acestea se oxidau, au fost înlocuite cu metale preţioase: aur şi argint. S-a dezvoltat o adevărată artă creştină privind împodobirea potirelor cu pietre preţioase, ca şi cu decoruri iconografice, şi cu diferite inscripţii legate de funcţia liturgică a potirului, cum ar fi de pildă: „Beţi dintru acesta toţi...".

3. Steaua, sau steluţa este obiectul de cult format din două arcuri unite la mijloc printr-un cui, avînd deasupra o mică cruce, care îi permite să se închidă şi să se deschidă. Ea se aşează pe Sfîntul Disc după scoaterea Agneţului şi a miridelor la proscomidiar, simbolizînd steaua care a condus pe magi, iar după Vohodul mare, simbolizează pecetea pusă pe mormîntul Domnului.

4. Copia este asemenea unei suliţe, sau lance, avînd tăişul sub formă de triunghi, iar mînerul are la capăt o cruce. Se foloseşte la proscomidie pentru scoaterea Agneţului şi a miridelor, simbolizînd suliţa cu care a fost împuns Dimnul pe cruce.

5. Linguriţa este o simplă linguriţă, care poate avea la capătul mînerului o cruciuliţă. Este folosită la împărtăşirea credincioşilor, şi închipuie pe Maica Domnului care a purtat în pîntecele ei pîinea cea cerească (pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu).

6. Chivotul (este numit şi Tabernacol) este o copie miniaturală a bisericii respective. Stă pe Sfîna Masă şi în el se păstrează Sfînta Împărtăşanie pentru cei bolnavi, ca şi Sfîntul Agneţ de la Liturghia Darurilor înainte sfinţite. El ne aminteşte de vasul cu mană care se păstra în chivotul Legii din templul Vechiului Testament.

7. Cădelniţa (căţuia, tămîierul, tămîietoarea) este formată dintr-un recipient de metal legat cu lănţişoare care se unesc sus într-un mîner cu două belciuge pentru a putea fi ţinut în timpul cădirii. Cădelniţa simbolizează umanitatea Mîntuitorului (sau pîntecele Feciorelnic al Maicii Domnului). Focul simbolizează divinitatea Mîntuitorului, iar fumul de tămîie simbolizează mireasma Duhului Sfînt.

8. Ripida este o apărătoare în formă de evantai rotund cu mîner făcută din metal. Cu ea diaconii apără Sfintele Daruri să nu cadă ceva în ele. Ea aminteşte de cei doi Heruvimi de aur care străjuiau chivotul Legii din Sfînta Sfintelor, sau pe Serafimii cei cu şase aripi din viziunea profetului Isaia...

9. Sticluţa cu Sfîntul Mir. Uneori este o cutie cu două despărţituri. În una se păstrează Sfîntul Mir, iar în cealaltă untdelemnul sfinţit, necesare la Botez. Se păstrează în chivot.

10. Litierul, este asemenea unei tăvi cu patru cupe în care se pun pîinile, untdelemnul, grîul şi vinul de la slujba Litiei.

11. Vasul pentru „căldură", asemenea unui ibric din metal unde se pune apă caldă binecuvîntată, ce urmează a fi turnată în potir înainte de împărtăşanie.

12. Tava pentru anaforă (anaforniţă) pe care se pune pîinea binecuvîntată (anafora) ce se împarte credincioşilor după Sfînta Liturghie.

13. Panahiarele sînt obiecte din metal preţios, folosite pentru păstrarea şi ridicarea Panahiei, adică a particulelor de pîine sfinţită închinate Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, folosită în mănăstiri la serviciile pentru pomenirea morţilor.

14. Miruitorul (Pomăzuitorul) este un obiect din metal, de cîţiva centimetri lungime, terminat la capăt cu o cruce şi folosit la miruirea credincioşilor sau la ungerile din slujba Botezului.

15. Cununiile sînt obiecte din metal sub formă de cunună, cu care se încununează capetele mirilor la slujba nunţii.

16. Aghiazmatarul este un vas special din metal în care se păstrează apa sfinţită de la Bobotează.

17. Căldăruşa pentru aghiazmă este o căldare mică cu mîner, în care se pune apă sfinţită cu care preotul stropeşte la Bobotează casele credincioşilor.

18. Colimvitra (Cristelniţa, Baptistierul) reprezintă vasul cu apă sfinţită în care sînt botezaţi copiii. El simbolizează rîul Iordanului în care s-a botezat Mîntuitorul.

19. Sfîntul Antimis este o bucată de pînză cu laturile de 50/60 cm., păstrînd moaşte ale sfinţilor şi evînd imprimată scena pregătirii pentru înmormîntare a trupului Domnului. Numele lui se traduce cu „înlocuitor al mesei" (adică a jertfelnicului sau altarului) pe care se aducea jertfa nesîngeroasă, el constituind o masă portabilă, sau altar mobil din timpul persecuţiilor, de aceea fără el nu se poate oficia Sfînta Liturghie. Antimisul este învelit cu o bucată de pînză sau de stofă numită „iliton", care în timpul persecuţiilor se aşternea peste altare sau se înveleau Sfintele Daruri, cînd trebuiau transfortate. Pe antimis se află şi buretele, care se foloseşte în strîngerea fărămiturilor rămase pe antimis după împărtăşanie.

20. Acoperămintele (Pocroveţe) sînt văluri mici asemenea veşmintelor preoţeşti cu care se acopere Discul şi Potirul, precum şi un al treilea mai mare, numit „Aer", cu care se acopere ambele vase sfinţite. Acoperămintele amintesc de şerveţelele folosite de creştini în primele veacuri, la acoperirea Darurilor, spre a le feri de atingerea laicilor şi a le profana.

21. Epitaful (Sfîntul Aer) este o pînză mai mare ce are imprimată icoana înmormîntării Domnului. La slujba vecerniei din Vinerea Patimilor este scos din Altar şi aşezat în mijlocul bisericii pînă la prohodul din Vinerea Patimilor, cînd este luat în procesiune şi aşezat pe Sfînta Masă, pînă la înălţarea Domnului. — Epitaful închipuie înmormîntarea Trupului mort al Domnului şi apoi înălţarea Sa la cer.

Înainte de a fi folosite în cult, toate obiectele şi vasele sînt sfinţite prin ierurgii speciale. Ele sînt păstrate fiecare la locul potrivit pentru a fi ferite de profanare. Discul, Potirul, ca şi celelalte obiecte folosite la Sfînta Liturghie se păstrează la proscomidiar. Colimvitra este aşezată în pronaos, pentru a arăta că numai cei ce trec prin Taina Botezului pot intra în Biserica lui Hristos. Întrucît în timpuri mai vechi grija păstrării în bună rînduială a vaselor liturgice revenea diaconilor, ele erau ţinute în diaconicon, sau vesmîntar (unde se aflau şi veşmintele liturgice). Exista în vechime chiar şi o funcţie bisericească, la catedralele şi mănăstirile mai mari, numită „schevofilax", căruia îi revenea datoria păstrării odoarelor sfinte. Această funcţie era numărată, bunăoară, la catedrala Patriarhală din Constantinopol între demnitarii ecleziastici de frunte (Preot Profesor Dr. Ena Braniste, Liturgica Generală, Bucureşti, 1985, pp. 483—510).

IV. Recapitularea-Aprecierea

Cum se împart, după materialul din care sînt confecţionate, obiectele de cult? (Se împart în obiecte confecţionate din metal şi din pînză). Care sînt confecţionate din metal? (Sfîntul Disc, Sfîntul Potir, Steaua, Copia, Linguriţa, Cădelniţa, Ripida, Litierul, Vasul pentru „căldură", tava pentru anaforă, panaghiarele, miruitorul, cununiile, aghiazmatarul, căldăruşa şi colimvitra. Mai avem chivotul, ce poate fi confecţionat şi din lemn, precum şi sticluţa cu Sfîntul Mir, care, după cum arată şi numele, este din sticlă, dar poate fi şi din metal, cu două compartimente). Care sînt obiectele confecţionate din stofă sau pînză? (Sfîntul Antimis, Acoperămintele şi Epitaful; iar buretele are o compoziţie aparte). Am văzut însă că în decursul vremii Potirele în special erau confecţionate din foarte variate materiale... În fond nu aceasta contează prea mult, ci evlavia şi sfinţenia care se transmtie atît prin obiectele de cult, cît şi din sufletul slujitorilor care le folosesc la slujbele bisericeşti. Canonul 18 ai sinodului de la Tribur, din 895, ne-a lăsat o celebră sentinţă atribuită Sfîntului Bonifaciu episcop de Mongunt (+755): „Odinioară preoţi de aur slujeau cu potire de lemn, acum dimpotrivă, preoţi de lemn slujesc cu potire de aur...".

V. Asocierea

Existenţa obiectelor de cult este întîlnită la toate religiile, în funcţie de necesităţile practice pe care le cereau diferitele şi variatele slujbe. Ele sînt astfel întîlntie şi în Vechiul Testament. Primele obiecte de cult în Biserica creştină au fost introduse de Mîntuitorul, cînd a săvîrşit la Cina cea de Taină prima Liturghie, aşezînd în centrul cultului divin Dumnezeiasca Euharistie. Sfinţenia acestei Jertfe şi Taine se transmite şi obiectelor cu care intră în atingere. De aici vedem că sfinţenia obiectelor de cult este dată de legătura, sau de relaţia (asocierea) cu materia liturgică. Astfel, Potirul, Discul, Antimisul şi Epitaful sînt nu numai sfinţite, ci şi sfinte datorită faptului că sînt în contact direct şi nemijlocit cu Sfintele Daruri.

VI. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că obiectele liturgice sînt acele obiecte sfinţite care sînt întrebuinţate la săvîrşirea slujbelor bisericeşti şi de folos sfinţirii vieţii credincioşilor.

VII. Aplicarea

Dat fiind faptul că obiectele de cult constituie un mijloc de transmitere a sfinţeniei, încă dintru început Biserica a luat măsuri pentru ferirea lor de profanare. Astfel, canonul 73 apostolic interzice sustragerea lor din biserică şi folosirea în alte scopuri decît cele liturgice, iar canonul 21 de la Laodicea interzice atingerea şi mînuirea sfintelor vase de către persoane nesfinţite. Date fiind aceste precizări, credincioşii trebuie să se apropie cu evlavie de obiectele de cult, acordîndu-le cinstire sau venerare, acelora care poartă în ele materia sfinţitoare a harului dumnezeiesc.

Preot prof. Sorin Cosma

Sfîntul Cuvios TEODOR STUDITUL — 11 noiembrie

Între sfinţii amintiţi şi cinstiţi de Biserica Ortodoxă întîlnim: apostoli, ierarhi, prooroci, doctori fără de arginţi, mucenici şi mucenite, cuvioşi şi cuvioase etc., care prin răbdare, prin mărturisirea dreptei credinţe, prin trăire aleasă, prin postiri şi privegheri, prin slujirea aproapelui pînă la dăruirea de sine, în multe feluri şi în multe chipuri, au ajuns să strălucească azi, pe cerul ortodoxiei, întocmai ca nişte luceferi de lumină purtători, fiind pentru noi modele demne de urmat, spre care privind şi de care ne amintim cu multă pioşenie, rugîndu-i să primească şi să ducă nevrednicile noastre rugăciuni spre Scaunul luminilor, de unde vine toată darea cea desăvîrşită şi tot harul cel de sus.

Între sfinţii cuvioşi serbaţi în luna noimebrie, în ziua de 11 pe lîngă sfinţii mucenici Mina, Victor şi Vichentie, ne aducem aminte şi ne plecăm genunchii cu toată cucernicia şi înaintea sfîntului Teodor Studitul.

Acest cuvios părinte se naşte în anul 759 în Constantinopol, pe vremea împăratului Constantin al V-lea Copronimul (741—775). Tatăl său Fotin era un fel de ministru de finanţe la curtea imperială, iar mama sa Teoctista era sora vestitului călugăr Platon, cel care la Sinodul al VII-lea Ecumenic apără cu hotărîre şi dîrzenie cultul sfintelor icoane, trecut şi el deja în sinaxarele Bisericii. Teodor crescut de mic în cultul muncii şi al citirii dumnezeieştilor Scripturi, urmează în oraşul natal retorica, filosofia, gramatica, poetica şi mai ales pune accent pe literatura creştină. La îndemnul unchiului său Platon, Fotin după ce vinde toate averile se retrage la o moşie şi acolo trăieşte în cea mai mare simplitate, asemenea unui sihastru, iar mama sa Teoctista se călugăreşte la o mănăstire de maici, acelaşi îndemn urmîndu-l şi cei trei copii ai lor, în frunte cu Teodor, care urmează pe părintele Platon şi sub directa lui îndrumare şi supraveghere ridică din temelii mănăstirea Sacudion, din munţii Bitiniei (Asia Mică). Aici îşi începe tînărul Teodor ucenicia, nu după mult timp pentru rîvna şi meritele sale, fiind hirotonit preot, iar după aceea, ales stareţ. Deşi cuviosul Teodor ca şi Platon şi toţi ceilalţi vieţuitori ai mănăstirii Sacudion, duceau o viaţă ireproşabilă şi aveau o mare reputaţie, fără voia lor, intră într-o mare încurcătură. În anul 795, împăratul Constantin al VI-lea Porfirogenetul, fiul împărătesei Irina, îşi alungă soţia legitimă Maria Armeanca, pentru a se căsători cu o oarecare femeie de la curte, pe nume Teodota, rudă cu stareţul Teodor. Patriarhul refuză să oficieze cununia. Acelaşi lucru îl face şi Teodor. Totuşi, fără voia şi ştirea acestora, taina căsătoriei este săvîrşită pe ascuns de un oarecare preot Iosif, ceea ce nemulţumeşte profund pe patriarh şi pe stareţ, dînd naştere la aprigi discuţii şi proteste împotriva împăratului. Pentru a aplana situaţia, împăratul dă poruncă ca Platon să fie închis în Constantinopol, iar Teodor întemniţat la Tesalonic. Adresîndu-se în scris unchiului său Platon, nepotul îl întărea în răbdare astfel: „Închisoarea este pentru noi tron al adevărului, ...căci Hristos îţi va deschide porţile împărăţiei cerurilor pentru veşnicie". Nu după multă vreme împăratul va muri, iar împărăteasa Irina va slobozi pe rînd din închisoare pe ambii monahi. Pentru că în părţile Bitiniei năvăliseră arabii, cu binecuvîntarea patriarhului, aceştia se aşează în mănăstirea studiţilor din Constantinopol, făcînd-o cunoscută nu numai în părţile Bizanţului, ci în întreaga creştinătate, ca pe cea mai de seamă vatră duhovnicească din acea vreme. Venind la cîrmă împăratul Leon-V-Armeanul, şi pornind iară prigoană aprigă împotriva sfintelor icoane, atît patriarhul Nichifor, cît şi vestitul stareţ Teodor Studitul au luat făţiş apărare cultului sfintelor icoane, fapt pentru care din nou este întemniţat şi torturat în chip barbar timp de 8 ani de zile, socotind aceste torturi ca pe un lucru de mare cinste. Murind împăratul în chip groaznic, pentru puţin timp stareţul va fi eliberat din închisoare. Viitorul împărat Mihail al II-lea (828—829 arătîndu-se şi el potrivnic sfintelor icoane, din nou îl exilează pe mult încercatul şi venerabilul mărturisitor, care nemaiputînd suporta chinurile şi asprimea vieţii, îşi dă duhul în mîinile Celui Atotputernic, în ziua de 11, a lunii noiembrie, anul 826, în etate de 67 ani, lăsînd în urmă un exemplu vrednic de urmat pentru toţi cei ce mărturisesc credinţa în Hristos şi mai ales

(continuare în pag. a 4-a)

Protos Ştefan Guşă

Un cuvînt de folos

Nu demult a trecut pe la noi pe la mănăstire un grup de studenţi în Teologie, din Bucureşti. Erau tare grăbiţi. Totuşi, pentru că m-au întîlnit, m-au rugat să le spun cîteva cuvinte, aşa cum am făcut şi cu alte ocazii, cînd au trecut pe la noi colegi de-ai lor. Ştiind că se grăbesc, m-am gîndit să le spun ceva cît se poate de scurt. Şi mi-am adus aminte că, înainte cu douăzeci de ani, — începutul lui iulie 1971 — au fost la noi doi cetăţeni din Germania, soţ şi soţie, oameni cu rosturi înalte în societate, dar şi cu preocupări religioase. Venind vorba despre o instituţie bisericească de ajutorare a epilepticilor, cunoscută sub numele de Betel, ceea ce înseamnă Casa lui Dumnezeu, oaspeţii din Germania ne-au spus că la Betel, la intrare, scrie aşa:

Pace celor ce vin.
Bucurie celor ce rămîn.
Binecuvîntare celor ce pleacă.

Nouă ne-au plăcut foarte mult cuvintele acestea. Cei ce ni le-au spus, văzînd că ne plac, au scris în cartea de onoare a mănăstirii: „Pace celor ce vin. Bucurie celor ce rămîn. Binecuvîntare celor ce pleacă" doresc doi creştini evanghelici tuturor celor ce în urma lor vor vizita această mănăstire." Aceasta le-am spus-o studenţilor teologi, trecători, în mare grabă, pe la noi. Doream să ştie că şi pentru ei sînt, aici, la noi, doriri de bine, exprimate în cuvintele: „Pace celor ce vin. Bucurie celor ce rămîn. Binecuvîntare celor ce pleacă".

Cu acei studenţi, erau şi patru călugăriţe, dintre care una, studentă şi ea, m-a rugat să-i spun un cuvînt de folos. Pentru un moment, nu mi-a venit în minte nici un cuvînt, aşa că i-am spus doar atît: „Maică, îmi pare rău, dar nu-mi vine în minte nici un cuvînt".

Peste o clipă însă mi-a venit în minte un cuvînt de folos pe care îl citisem cu mulţi ani înainte din cartea intitulată: „Calea desăvîrşirii creştineşti", aşa că i-am spus maicii, care mă întrebase: „Orice lucru pe care îl faci, să-l socoteşti ca ultimul lucru din viaţa şi ca singurul lucru prin care te mîntuieşti." Evident, nimeni nu

(continuare în pag. a 4-a)

Arhimandritul Teofil Părăian

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel...

(Urmare din pag. 1)

dat răgazul introspecţiei (chiar dacă nedeliberate), în singurătatea eului, izolat în sine, de cei care îl însoţeau. În acest răstimp, conştiinţa a aflat, pentru a clipă, o breşă prin care i s-a strecurat în suflet, pentru că, în tot acest segment de durată, „Dumnezeu lucra în gîndul lui Saul, apropiindu-l de Adevăr" (F. V. Farrar: „Viaţa şi operele Sfîntului Apostol Pavel" — trad. Nicodim, Patriarhul României).

Ridicat de jos, Saul devine Pavel, printr-o mărturisire spontană a transformării sale radicale: „Doamne, ce voieşti să fac?" Saul s-a declarat astfel robul supus al Celui prigonit de el pînă atunci, pe care-l va sluji şi propovădui, din acea clipă, cum n-au făcut-o nici unul dintre apostoli şi ucenici, asupra cărora avea ascendentul unei vaste şi profunde culturi teologice şi filozofice din acea vreme. De aceea el va şi deveni teologul, teoreticianul — dacă vreţi — şi organizatorul Bisericii creştine ca instituţie, misiune, ierarhie şi dogmatică. Ochii lui Saul din Tars, orbiţi de lumina Dumnezeirii, aveau să-l facă să uite calea veche, s-o piardă pentru totdeauna. Intrat orb în cetatea Damascului, va ieşi *văzînd* Calea nouă, a propovăduirii Evangheliei negate pînă atunci. Însuşi Hristos îl recomandă din acel moment, îi dă cea mai înaltă „referinţă": „... acesta îmi este *vas ales* ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor..." (Fapte 9, 15).

De ce această opţiune divină, tocmai pentru cel mai crud opozant, denigrator, prigonitor? Tot mintea noastră ne împiedică să aflăm răspuns, decît unul strîns în chingile materialităţii ei. Dar cercetătorul F.V. Farrar, în lucrarea „Viaţa şi operele Sf. Ap. Pavel" ne oferă, totuşi, o explicaţie de o profundă cuprindere şi rară frumuseţe a metaforei care o exprimă: „Dumnezeu a vorbit cu el (cu Saul), l-a aruncat în întuneric întru amiazăzi, dar numai pentru ca să aprindă lumina amiezii *în întunericul miezului de noapte din inima sa*. Din acest moment Saul fu convertit."

(Continuare în nr. următor)

„Confesiuni Libere" (III)

Voi reda aici măcar cîteva din aceste perle, ca o mostră:

— „Nu te teme turmă mică! Se va îngriji Domnul de oaia Lui de jertfă!"

— „Nu-i nici o nenorocire, dragul meu, deabia ai ce povesti nepoţilor la bătrîneţe!"...

— „Toţi doresc libertatea; poeţii însă, o adoră!" *Cu privire la talent:*

— „Talentul este ca o perlă; dar perla în viaţa acelei scoici care o poartă, nu este decît o rană, care veşnic o incomodează, veşnic o jenează, veşnic sîngerează, — pînă să devină purpură, este mai întîi sînge!"....

— „Viaţa nu este o proprietate; ci un dar de la Dumnezeu!"

— „Nu putem merge după îndulgentele noastre pofte! Tot păcatu-i dulce!"...

— „Unde este cetatea mai tare; acolo se vîră vrăjmaşul!"...

— Cel dintîi Babilon: *încurcarea limbilor*; cel din urmă: *încurcarea minţilor!*"....

Sînt ştiinţe, maxime sau cugetări, pe care nu le-am mai auzit pînă la dînsul, şi sclipeau ca marca pe scrisoare.

* * *

Într-o vibraţie de suflet şi fremătînd ca un plop, — aşa cum îi era temperamentul — părintele Gala Galaction a dat, oarecum, şi un caracter festiv acestor *„Confesiuni Libere"*, fiindcă a început cu un cuvînt introductiv şi a încheiat cu un cuvînt concluziv, din care am reţinut:

„Ca să parafrazez sau să parodiez pe poetul rus Serghei Esenin, în ceea ce a scris despre sine: *„Dacă nu aş fi fost poet, aş fi fost hoţ, sau tîlhar!"*... Atunci zic şi eu despre mine: *„Dacă n-aş fi fost preot, cine ştie ce aş fi fost?!"*... De aici, ne lasă să înţelegem — pe de o parte — care trebuie să fie menirea preotului şi onestitatea caracterului preoţesc; iar pe de altă parte, — cum a operat puterea harului, în persoana sa, prin Taina Sfintei Preoţii. Că din momentul ce s-a declarat vasal şi rob al lui Hristos, ca să-l dezrobească de orice patimă, — atunci s-a lepădat de orice — a fost şi a făcut!... „Biserica este ca un filtru uriaş — a spus dînsul — care ne curăţă de toată zgura păcatelor şi ne scoate ca aurul lămurit, prin filiera Sf. Taine, — capabili de credinţă şi fapte bune, care ne asigură mîntuirea. Peste toate interesele noastre, cel mai mare şi cel mai important rămîne interesul mîntuirii noastre. Judecata din urmă va fi cu milă cu cei cu milă, şi va fi fără de milă, cu cei fără de milă. Însuşi cuvîntul „milă", parcă e dospit din miere şi din lacrimi! De aceea, Domnul Hristos vrea inima noastră, fiindcă raţiunea n-a şters nici o lacrimă, însă inima foarte multe!... De aici, în Ortodoxie accentul se pune pe latura afectivă, pe puterea duhovnicească, pe căldura dragostei, manifestată cu putere de contagiune, la săvîrşirea Sf. Liturghii!" Foarte rar l-am văzut pe părintele Galaction rîzînd; dar l-am văzut adesea plîngînd la Sf. Liturghie: *„De mare dar ne-am învrednicit; dar mare răspundere ne-am agonisit!"*. În final, a încheiat: „Acum, cînd sîntem la închiderea acestor *„Confesiuni Libere"* pe deasupra tuturor discuţiilor purtate în căutarea de soluţii, în procesul de formare pentru Sf. Preoţie, — fiecare e liber să privească şi să încheie în felul cum vrea, cum poate, sau cum se cuvine!"... Căldura sufletească, dragostea părintească, cu care ne rostea toate acestea, ne încingea sufletele noastre frămîntate şi ne dădea convingeri şi temeiuri nestrămutate pentru Duhul Preoţiei!... Deşi, într-un fel vorbea la cursuri, la lucrări de Seminar şi la examene; şi altfel la predici, conferinţe, şezători literare, sau Confesiuni Libere, — totuşi căldura sufletească, entuziasmul şi optimismul îl însoţea pretutindeni. Toţi profesorii noştri se sileau unii mai mult, alţi imai puţin, după puteri — să contribuie la sporirea luminilor noastre sufleteşti — pentru care rămînem veşnic tributari, — însă cei mai dăruiţi de sus, — Părintele Scriban, Nichifor Crainic, îl situau în frunte pe Părintele Gala aGlaction, — Marele nostru Duhovnic. Ei stăruie să ne însufleţească şi după ce ne-am despărţit, — pentru că sînt modelele noastre de viaţă. Iar pe Părintele Galaction l-am trăit mai mult decît pe ceilalţi (Episcopul Antim al Buzăului; — al cărui colaborator de aproape i-am fost, — îmi spunea că mă închin ca Galaction; iar prof. de limba română D. Mărăcineanu îmi spunea că în scrisul meu apare pe ici, pe colo, cîte un mic Galaction).

Pentru tot ce a dat şi a lăsat Preotul Grigorie Pişculescu Bisericii noastre şi Scriitorul Gala Galaction literaturii şi culturii române, nu se poate cîntări cu kilogramul şi măsura cu metrul. Aceste două activităţi se întrepătrund, încît nu ştii de unde începunele şi unde se termină altele. Aşa, cum ideile se înfrăţesc cu sentimentele, în centrul luminos al conştiinţei, — încît nu se pot disocia decît din necesitate de studiu. Din această dualitate s-a făcut o unitate prin Sfînta Cruce. Aşa cum stă scris pe crucea de la mormîntul său, de la Mănăstirea Cernica: *„Preotul Grigorie-Gala Galaction"*. Opera sa, — fie scrisă, fie grăită, a fost totdeauna o operă de zidire sufletească, de aceea a rămas în picioare şi poate contribui şi azi, şi oricînd, la cauza vieţii noastre culturale şi social-patriotice, — pentru că ideile mari rămîn totdeauna contemporane. Dacă am fi avut acum şaizeci de ani un magnetofon, azi i-am fi actualizat, mai pregnant, glasul său. Totuşi, pentru noi toţi cîţi l-am cunoscut, glasul său sună din clopotul imaterial al memoriei, fiindcă răsună mai întîi, în conştiinţa noastră, — după ce chipul său a trecut, cu totul, în lumea imaginilor pure.

Ca un omagiu postum, pentru înaltul ideal educativ nutrit de dînsul, de a creia în noi suflete şi cugete, se cuvine să-i păstrăm memoria încadrată în chenarul recunoştinţei.

Pr. Laudatu Vasilescu

INFORMAŢII

— Luni, 19 octombrie a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a prezidat lucrările conferinţei preoţeşti din protopopiatul Sibiu. Conferinţa desfăşurată în Aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu a avut ca temă „Împreuna lucrare dintre clerici şi mireni în activităţile misionare şi filantropice a Bisericii".

În aceeaşi zi seara Î.P.S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu o delegaţie a Asociaţiei Naţionale a Veteranilor de război din România, filiala Sibiu, condusă de dl. general maior (r) Ionescu Alexandru.

Din delegaţie au făcut parte: lt. (r) Viorel Remus, avocat pensionar, lt. (r) Niculescu Gheorghe, economist pensionar, plt. adj. (r) Galanton Marin decorat cu medalia „Virtutea Militară", serg. maj. (r) Frăţilă Nicolae decorat cu medalia „Virtutea Militară", lt. maj. (r) Sîrbu Valentin avocat, decorat cu ordinul militar „Mihai Viteazu".

— Marţi 20 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din Protopopiatul Mediaş.

— Miercuri 21 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe canonicul Granville Gibson din Anglia.

— Vineri 23 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Casa Armatei din Sibiu la vernisajul salonului internaţional de artă fotografică cu tema „Salvaţi copiii" urmat apoi de o întîlnire pe teme de actualitate a problemei copiilor şi în special a celor handicapaţi.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a făcut o vizită la şantierul noului aşezămînt de la Mînăstirea Brâncoveanu, Sîmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică, 25 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala cu lună din Oradea cu prilejul instalării noului episcop al Oradiei în persoana P.S. Dr. Ioan Mihălţan. Cuvîntarea rostită cu acest prilej se publică în acest număr.

— Marţi, 27 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrşit slujba de sfinţire a noii capele cu hramul „Sf. Dimitrie" Izvorîtorul de mir şi Sf. Dimitrie Basarabov din cartierul braşovean Tractorul, rostind cuvînt de învăţătură. Au fost acordate acte de apreciere P.C. pr. paroh Aurel Suciu, consiliului şi comitetului parohial.

— Miercuri 28 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Predeal.

— Joi, 29 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările conferinţei preoţeşti din Protopopiatul Braşov.

— Vineri, 30 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a avut la Palatul Patriarhal din Bucureşti o întîlnire cu P.F. Patriarh Teoctist al României.

Arhid. Visarion Bălţat

— Sîmbătă, 17 octombrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a participat la adunarea Sfatului frăţesc pe ţară al Oastei Domnului, care a discutat probleme legate de buna activitate a acestei asociaţii religioase.

— Duminică, 18 octombrie, P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Oraşul Victoria, la care au fost invitaţi reprezentanţi ai întreprinderilor din ţară care au ajutat masiv la ridicarea bisericii noi: Combinatul Chimic Victoria, Combinatul Chimic şi Abatorul Făgăraş etc. P.S. Sa şi PP. CC. pr. Victor Smădu şi Cornel Codrea au mulţumit în cuvinte calde celor prezenţi pentru ajutorul acordat, apelînd în continuare la bunăvoinţa tuturor de a sprijini această sfîntă lucrare pînă la terminarea ei.

După masă, P.S. Sa a vizitat pe preotul Ioan Ciocan de le Recea, care se ocupă cu ridicarea mănăstirii Dejani.

— Miercuri, 21 octombrie, de ziua Sf. români transilvăneni, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit la schitul de la Foltea (Sălişte), adresînd celor prezenţi cuvînt de învăţătură.

— Duminică, 25 octombrie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în Catedrala din Mediaş, în prezenţa unei mari mulţimi de credincioşi, cărora le-a împărtăşit cuvînt de învăţătură pe marginea Evangheliei zilei. După masa, P.S. Sa a slujit Vecernia în parohia Ighişul Nou, păstorită de vrednicul preot Virgil Man. Seara, P.S. Sa s-a întîlnit în Catedrala din Mediaş cu fraţii din Oastea Domnului care se adună regulat după vecernie pentru a continua împreună rugăciunea şi cîntarea.

— Luni, 26 octombrie, Sf. Mare Mucenic Dimitrie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană, vorbind despre cei doi sfinţi martiri Dimitrie, al sîngelui (din Tesalonic) şi al ascezei (din Basarabi).

Diac. Dumitru Dura

Sfîntul Cuvios TEODOR STUDITUL

(Continuare din pag. a 3-a)

monahilor de la noi şi de pretutindeni. Cuviosul Teodor pornind de la îndemnul Mîntuitorului Hristos: „Privegheaţi şi vă rugaţi, căci nu ştiţi ziua şi nici ceasul cînd va sosi Mirele", face din chinovia sa o adevărată oază duhovnicească, în care munca şi mai ales rugăciunea nu se întrerupeau niciodată. Căci, se întreba mai marele obştii: „Pentru ce să tărăgănăm îmbunătăţirea noastră? ... Nu vedem cum mulţime de fraţi au plecat din această viaţă? Unde ne sînt părinţii, fraţii duhovniceşti şi trupeşti şi prietenii noştri? Ce ne-a rămas de la ei, afară de amintirea unei prezenţe? Să ne trezim deci şi să îndreptăm sufletul nostru la neadormire, la căinţă, la nevinovăţie, la sfinţenie şi la luminare, ca nu cumva moartea venind să ne găsească nepregătiţi". Călăuzindu-se după Regulele monahale ale Sf. Vasile cel Mare, Cuviosul Teodor a cerut ucenicilor săi, mai mult decît Sf. Vasile, împărţindu-i la ascultări în aşa fel, încît munca şi rugăciunea nu încetau niciodată în această vestită obşte. Ca într-un stup de albine, care mai de care cuvioşii monahi, peste 1000 la număr, se întreceau între ei în tăcere, în rugăciune, la pictură şi sculptură, în alcătuirea de imne religioase, în scrierea şi transcrierea de manuscrise, etc. În fruntea tuturor, model în toate, se afla starеţul lor Teodor, om sfînt, cu mare frică de Dumnezeu şi cu mult respect faţă de oameni şi de supuşii săi, cu care se purta ca un frate mai mare, arătîndu-se îngăduitor, iertător, blînd, sfătuitor. Rînduiala, ordinea şi rugăciunea pe care starеţul Teodor le avea în mănăstirea sa au servit de model multor chinovii din întreaga Ortodoxie şi de la noi chiar. Astfel, prin anii 1954—1958 la mănăstirea Slatina, vestita ctitorie a lui Lăpuşneanu, sub îndrumarea iscusitului starеţ, arhimandritul Cleopa Ilie, obştea monahală imita întru totul obştea Sfîntului Teodor Studitul, iar pe poarta de intrare scria: „Obştea Sfîntului Teodor Studitul".

Sfîntul Teodor Studitul a fost nu numai un minunat călugăr şi un neîntrecut cîrmaci, ci şi un iscusit scriitor. Starеţ a două mănăstiri dintre cele mai mari Sacudion şi Studion, într-o vreme de mare zbucium pentru biserică şi în acelaşi timp pentru viaţa monahală, ocupat îndeaproape de îndrumarea şi încurajarea celor peste 1000 de monahi şi a nenumăraţilor ucenici, Sfîntul Teodor deşi a avut capacitatea n-a avut răgazul şi liniştea necesară scrisului, încît cele mai multe din gîndurile sale sînt cuprinse în sfaturile, încurajările, laudele, mustrările şi învăţăturile pe care el le dădea monahilor, cuprinse în mai multe scrisori sau cateheze.

La noi în ţară, acestea au fost adunate şi traduse din greceşte mai întîi de Filotei, episcopul Rîmnicului în 1784, iar în timpurile noastre de arhim. Atanasie Dincă, la mănăstirea Căldăruşani în 1940; intitulate „Cuvintele Sfîntului Teodor Studitu către monahi", în care găsim atît îndemnuri pentru cei din mănăstiri, cît şi pentru credincioşi privind apărarea dreptei credinţe, cinstirea Sfintelor icoane, îndemnuri la unitatea Ortodoxiei şi la apărarea acesteia în vreme de prigoană etc.

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Din pricina banilor mulţi au păcătuit şi cine caută să se îmbogăţească îşi întoarce ochiul de la dreptate.
(Înţelepciunea lui Solomon 27, 1)

Fiule, păstrează-ţi întreagă floarea vîrstei tale şi nu da altora tăria ta! (Înţelepciunea lui Solomon 26, 21)

Adună adevăr şi nu-l vinde, înţelepciune şi învăţătură şi bună chibzuială. (Pilde 23, 23)

Leapădă din gura ta orice cuvînt cu înţeles sucit; alungă de pe buzele tale viclenia. (Pilde 4, 24).

Tudor Arghezi despre Roman Ciorogariu

In Arghezi, *Scrieri*, vol. 33, „galerie de portrete" ale unor varii personalităţi (politice, artistice) descopăr un medalion închinat episcopului Roman Ciorogariu, la moartea lui în 1936. E textul inedit al unei conferinţe la radio. Omagierea unei feţe bisericeşti de către Arghezi poate părea surprinzătoare, deşi are o motivaţie profundă. Opera monahului de la Cernica, fostul ierodiacon Iosif, a fost fertilizată, se ştie, de experienţa monahală (drama psalmistului singuratic din *Psalmi*). Dintre multiplele interpretări care se pot da acestei opţiuni a poetului (viaţa monastică) cea mai plauzibilă e aceea oferită de Arghezi însuşi. Întrebat ce caută la mănăstire, Arghezi a răspuns stupefiindu-l pe un schivnic: „Vreau să învăţ a scri pe *dedesubt*". Şi explicîndu-se: „Trebuie neapărat să învăţ. Trebuie să mă caut şi să mă aflu". Şi tot acolo, el sublinia: „La mănăstire am citit în limba veche a bisericii graiul cu adevărat românesc şi aş bănui că fără cărţile mănăstirii aş fi lucrat mai prost decît lucrez".

Oricum, Arghezi n-a rămas scufundat în teologie, cazuistică, în iţele dogmei catolice ci s-a înălţat de-a dreptul către Luceafăr în care şi-a muiat peniţa poleită egal cu prospeţimi diamantine şi străluciri de silex. Dintre oamenii Bisericii, cărora Arghezii le-a acordat cuvinte bune, îl amintim în primul rînd pe mitropolitul Iosif Gheorghian, cu recomandarea căruia pleacă la Fribourg, „canton catolic, republică de mănăstiri", găzduit la Mănăstirea Cordelierilor. Lui Iosif Gheorghian, pomenit mereu elogios, care „i-a impus prin delicateţe şi prin sufleteasca lui feciorie", cum scrie undeva, poetul i-a fost toată viaţa recunoscător. Evocarea lui Roman Ciorogariu se înscrie pe aceeaşi linie de apreciere pozitivă.

Pe Roman Ciorogariu, străjer al românismului la graniţa de vest, căruia i s-au oficiat funeralii naţionale cu acceptul Regelui, T. Arghezi îl glorifică în stilul său „artist" inconfundabil, ca pe un „viteaz al sufletului" şi „erou al patriei". Bun călugăr în înţelesul clasic bisericesc, episcopul Roman Ciorogariu descinde prin disciplina sa sufletească, în succesiunea generaţiilor, de la întemeietorul monahismului ortodox — Vasilie cel Mare.

Dar cuvintele lui Arghezi însuşi despre Ciorogariu nu pot fi suplinite de nici un comentariu: „Octogenarul păstor duhovnicesc a fost o viaţă întreagă servitor al naţiei româneşti, pe care a identificat-o cu altarul, şi misiunea lui de apostol al Evangheliei s-a confundat cu misiunea naţională. Cărturar cu merite mari şi arhiereu pe graniţa de vest al eparhiei celei mai depărtate de capitala neamului, pe care viaţa lui l-a cinstit şi moartea îl întristează, activitatea marelui prelat nici nu s-a oprit, nici n-a încetinat niciodată. El rămîne în amintirea ţării şi eparhiei ca un harnic român şi ca un ales membru al sinodului românesc. Dar nu numai atît: voinţa lui a fost să rămîie prezent şi într-o activitate destinată să înceapă odată cu trecerea lui în viaţa de veci. Testamentul episcopului creează o Fundaţie personală şi o editură, în care inima lui va continua să rămîie vie".

Poetul-conferenţiar relevă, în plus, iniţiativa originală a lui Roman Ciorogariu, care-i defineşte adevărata stare sufletească într-o vreme de „vitregă materialitate": zidirea modestei mănăstiri de lemn la marginea unei păduri la ciudatul izvor numit Izbuc, „ale căruia ape însufleţite de o îmboldire minunată, izbucnesc şi se ascund".

În sipetul său cu giuvaericale literare temutul polemist Arghezi găseşte cuvinte de preţ pentru vrednicul om al Bisericii, episcopul-cărturar Roman Ciorogariu.

Valentin Chifor

Seminar ecumenic în cadrul AIDRom-ului

AIDRom înseamnă Ajutor Interbisericesc — Departamentul România şi reprezintă o cale de cooperare dintre Bisericile din România şi agenţiile donatoare ecumenice, coordonate de Unitatea IV: „Împărtăşire şi Slujire" a Consiliului Mondial al Bisericilor.

Sub auspiciile şi organizarea acesteia, în zilele de 30—31 octombrie 1992, la Facultatea de Teologie din Bucureşti a avut loc un seminar cu tema: *„Educaţia moral religioasă în şcolile de stat — realităţi şi perspective"*.

Au participat reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe Române din cadrul Administraţiei patriarhale, Facultăţii de Teologie din Bucureşti şi cele cinci mitropolii ale Patriarhiei Române, ai Bisericii Evanghelice C.A. şi ai Bisericii Reformate din România, precum şi invitaţi din Germania, Marea Britanie, S.U.A., Grecia şi Finlanda.

Au luat parte de asemenea reprezentanţi ai Ministerului Învăţămîntului şi Ştiinţei şi Secretariatului de stat pentru culte.

Seminarul a fost deschis printr-un program religios-ecumenic, care a avut loc în biserica Sf. Ecaterina din Bucureşti, cuvînt de salut rostind, în numele P.F. Părinte Patriarh Teoctist, P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieşteanul.

În cadrul temei menţionate s-au făcut informări şi au avut loc discuţii axate îndeosebi pe: Educaţia moral-religioasă în anul şcolar 1991—1992; Metodologia predării Bibliei în şcoli; Statutul orei de religie în România antebelică, în prezent şi în viitorul apropiat şi Pregătirea viitorilor profesori de religie.

Seminarul a prilejuit un fructuos schimb de informaţii, privitoare la modul cum fiecare Biserică participantă la Seminar caută să rezolve cît mai cu roade această importantă problemă a zilelor noastre, educaţie religios-morală.

Seminarul a prilejuit totodată şi un folositor schimb de experienţă, important pentru Biserica noastră după o întrerupere de peste patruzeci de ani a predării religiei în şcoală.

S-a apreciat de către participanţi receptivitatea de care se bucură această disciplină din partea copiilor şi a tinerilor în general şi s-a subliniat importanţa manualelor ca şi pregătirea corespunzătoare, elanul şi dragostea de care trebuie să dea dovadă cei ce o propun.

Interes deosebit au arătat acestei probleme şi reprezntanţii autorităţilor de stat, din ale căror intervenţii s-au reţinut unele sugestii privitoare la formarea cadrelor pentru predarea religiei, cum se va mai numi această materie în viitor, implicarea statului în tipărirea manualelor etc.

O notă de special optimism a adus în cadrul lucrărilor Seminarului d-na prof. Anastasia Popescu din Bucureşti, care, încălzită de credinţa în Dumnezeu şi dragostea de Biserica noastră străbună, la cei peste 80 de ani ai săi predă religia cu frumoase roade la unele şcoli din Bucureşti.

La închiderea lucrărilor participanţii la Seminar au vizitat palatul patriarhal şi au fost primiţi într-o scurtă audienţă la P.F. Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

P.

Un cuvînt de folos

(Urmare din pag. a 3-a)

ştie care îi va fi lucrul cel din urmă, pe care îl mai poate face în viaţă şi fiecare dintre noi speră să mai poată adăuga şi alt lucru la cele pe care le-a realizat. Ceea ce ni se cere este să facem orice lucru al nostru cu toată conştiinciozitatea, ca şi cînd el ar fi şi ultimul şi singurul lucru pe care ni-l cere Dumnezeu şi de care depinde fericirea noastră în veşnicie. Făcînd aşa, vom fi totdeauna în slujba lui Dumnezeu şi ne vom pregăti totdeauna pentru mai mult şi pentru mai bine. Făcînd aşa, ne vom face vrednici de pace, de bucurie şi de binecuvîntare, în prezent, în viitor şi în veşnicie.

ÎN ATENŢIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimaţii cititori ai Telegrafului Român că s-au deschis listele pentru abonamentele pe anul 1993.

Menţionăm că, începînd cu 1 ianuarie 1993, costul unui abonament anual este de 500 lei.

Banii pot fi trimişi prin mandat poştal, pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cod. 2400, cu specificarea ce reprezintă suma, sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. sau echivalentul în altă valută, cont nr. 45.21.01.680, B.C.R., filiala Sibiu.

Rugăm ca adresele să fie complete şi lizibil scrise.

Semnalăm... Semnalăm...

● Am în faţă alte două cărţi ale lui Nicolae Steinhardt: 1. *Monahul de la Rohia răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sângeorzan*, (ed. Literatorul, 1992, 176 p.), 2. *Dăruind vei dobîndi* (Baia Mare, 1992, 285 p.).

Deşi de obicei cred că în fiecare carte se află măcar cîteva pagini care se cer citite pentru că, printre multe lucruri de umplutură, fiecare autor are şi ceva cu adevărat nou şi interesant de spus, de multe ori m-am înşelat. Unii n-au nimic de spus. Vîntură cuvinte care par legate logic, dar cînd să le dezlegi înţelesurile constaţi că nu poţi rămîne cu nimic. Se dă atunci vina pe îngăduinţa nelimitată a hîrtiei care, chiar foarte scumpă, nu are însuşiri de selecţie şi nici criterii de recunoaştere a valorilor şi de respingere a nimicurilor.

Dar sînt şi cărţi care trebuie neapărat citite. Sînt cărţi care parcă ar fi componente ale aerului, fără de care ceea ce respirăm nu e complet şi noi înşine rămînem neîmpliniţi. Aşa mi se par cărţile celui care a fost firavul, adîncul Nicolae de la Rohia, monah smerit, alcătuit din cîteva părţi de spirit şi doar o infimă parte de materie. A fost un gînd, un spirit în permanentă organizare, într-o tindere neîncetată spre coerenţă, spre sens. Acesta şi este rostul organizator al spiritului.

În cartea dintîi, în primul rînd datorăm lui Zaharia Sângeorzan alegerea întrebărilor. Acestea au reuşit să-l provoace pe cel întrebat, să-l intereseze şi să-l facă să răspundă. În scris. Nu e o carte de interviuri, ca cele cu Petre Ţuţea. Zaharia Sângeorzan trimitea întrebări scrise şi primea răspunsuri scrise. Ce idee grozavă. Întrebările nu sînt rodul vreunui sistem, a vreunei intenţii anume, să dezlege vreo temă. Nu. Sînt întrebări disparate, despre oameni, despre idei, despre toate. Pot fi întîlnite în carte nume mari de literatură, din filozofie, din toate domeniile şi Monahul Nicolae îşi spune părerea despre toate şi despre toţi. Nu tot ce spune e literă de evanghelie, dar totul e interesant, totul respiră cultură, bună informaţie, erudiţie, iar părerile lui personale sînt cu atît mai interesante, cu cît nu le putem confrunta cu ale noastre. Cînd ale noastre se pot întinde pe tot portativul pe care s-a putut mişca el, cu uşurinţă!

E o carte care, ca şi *Jurnalul Fericirii*, trebuie neapărat citită.

În *„Dăruind vei dobîndi"*, Ion Pintea care l-a cunoscut de aproape, i-a adunat eseurile teologice. Nu e o carte de predici. Poate vor fi fost şi rostite unele din ele, sub vreo altă formă decît cea scrisă. Cea scrisă e operă de mare eseist, în care textele Scripturii se întregesc cu texte şi gînduri din mari cugetători, filosofi, poeţi, de care se ajută pentru a clarifica şi lărgi înţelesurile ascunse în Scriptură. Căci aceasta rămîne totuşi *Cartea* de referinţă. Ea îl provoacă. Ea îl îndeamnă. Ea îl luminează. Şi orice predicator poate găsi în eseurile lui multe ajutoare pentru propria predică.

Dăruiţi-i puţin timp, şi veţi dobîndi neaşteptate sensuri noi şi noi îndemnuri de a redeschide mereu Scriptura. Pascal, Kierkegaard, Dostoievski şi mulţi alţii, îşi împletesc cugetările cu ale sfinţilor celor mari din toate vremurile, cu ale evangheliştilor şi ale Sfîntului Pavel şi fac din lectura cărţii nu numai o încîntare intelectuală, ci, mai ales, o bucurie a întîlnirii cu spiritele mari ale omenirii, pe care, cu măiestrie, Monahul Nicolae îi întîlneşte şi-i face să gîndească împreună frumos şi folositor pentru suflet.

Ambele cărţi par prelungiri ale *Jurnalului Fericirii*.

*

● P. I. David a scos în editura episcopiei Aradului o *„Călăuză creştină pentru cunoaşterea şi apărarea dreptei credinţe în faţa prozelitismului sectar"* (Arad 1987, 488 p.). Cartea poartă anul cînd a fost depusă la editură dar, de fapt a apărut acum. Titlu mare, carte mare, probleme mari tratate cu îndrăzneală, convingere şi vervă. Oricum e absolut necesară în biblioteca oricărui preot şi, chiar foarte la îndemînă.

* * *

Tot P. I. David (semnează Petru Diaconu David) a scos la editura Rompit (Bucureşti, 1992, 20 p.) o carte intitulată: *„Din istoria sfinţilor poporului român"*. Începe cu Sfîntul Andrei şi ajunge pînă în vremurile noastre. Se recomandă singură. Unii ziceau că noi românii nu avem sfinţi P. I. David dovedeşte că nu erau bine informaţi.

* * *

● Editura „Credinţa noastră" (Bucureşti, 1992, 80 p.), publica *„Noţiuni de catehism"*, Manual de educaţie religioasă morală, de răposatul mare profesor de Liturgică preotul Ene Branişte şi de soţia sa, profesoara Ecaterina Branişte. Nu e chiar un catehism cu întrebări şi răspunsuri, dar se vede că manualul e rodul unor experienţe în predarea religiei. Se tratează temele mari ale creştinismului ortodox, la fiecare capitol se adaogă cîte o „Lectură" din mari autori, legată de textul tratat, iar la capitolele morale, se adaogă pilde, parabole şi scurte istorioare. Şi elevii, dar profesorii neapărat trebuie să folosească această carte bună care îi va ajuta mult la pregătirea lecţiilor de religie.

*

● „Literatura şi Arta" din Chişinău, sub titlul: *„Intelectualii se unesc"* (Joi, 1 nov. 1992, nr. 40, p. 1) publică o lungă şi emoţionantă *Declaraţie* cu privire la ultima anomalie care persistă în Basarabia: *dependenţa Bisericii Basarabene de Patriarhia Moscovei*. Lista semnăturilor e impresionantă. Şi nici nu putea fi altfel. Cum să faci Prutul să curgă la deal? Şi cum să susţii că de fapt el curge la deal? Cum ar fi considerat cineva care ar susţine asemenea prostie? Căci de frică nu mai poate fi vorba. Că de, de frică mai spune omul şi ce i se cere, cînd e cu capul sub seceră şi ciocan. Dar acum nu mai există nici seceră, nici ciocan. Există o stemă, un imn, o limbă, o grafie, toate libere, toate româneşti şi atunci ce mai înseamnă dependenţa de Ţarul de la Moscova? Această dependenţă are un nume greu de purtat şi se pare că numele se va aplica inevitabil, dacă *„Deşteaptă-te române"* nu-i trezeşte din somn pe cei rătăciţi, cît mai este vreme.

Ce se vor face cu o povară de care nu-i va mai putea nimeni absolvi? Nimeni şi niciodată.

Titlul din „Literatura şi Arta" e: *Intelectualii se unesc!* De acord. Dar atunci se pune o grea întrebare: *Cine şi ce sînt cei care nu se unesc* (cu Biserica-Mamă)?

Nici nu îndrăznesc să pronunţ cuvîntul. Dar ei înşişi trebuie să-şi răspundă. Şi să nu mai aştepte să decidă alţii pentru dînşii. Mai au timp.

Dar scurt!

*

● Solia (vol. LVII, nr. 7, 1992), revista episcopiei române din cadrul Bisericii Ortodoxe din America, publică pe două pagini mari, tradus în englezeşte, un extras din cartea Păr. Arhim. Cleopa de la Sihăstria. *„Călăuză în credinţa ortodoxă"* (Galaţi, 1991), şi anume acela care se ocupă de *Rolul laicilor în lucrarea Bisericii Ortodoxe*. În acelaşi număr Solia publică, în româneşte, un eseu al Păr. Arhim. Sofian Boghiu de la Mînăstirea Antim din Bucureşti, intitulat: *„Despre Sfînta Cruce"*. Şi un alt eseu, tot în româneşte, *„Cele Şapte Laude"*, datorat părintelui Ioanichie Bălan de la Mînăstirea Sihăstria, cu „va urma".

Semne bune anul are!

*

● Dl. Gabriel Strempel a dat la lumină şi vol. IV şi ultimul din seria *„Catalogul manuscriselor româneşti"* din fondul Bibliotecii Academiei Române. O postfaţă (p. 437—487) ne introduce în istoria nu numai a modului cum s-a alcătuit colecţia de manuscrise, a Bibliotecii Academiei, dar şi a muncii extraordinare a autorului care dă astfel culturii româneşti un important instrument de lucru.

Dl. Strempel şi-a asigurat şi nemurirea pămîntească!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*;

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA ASTRA
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 noiembrie
Nr. 43—44
1992

S-a stins în zori o lumînare de ceară curată*

I.P.S. Dr. h.c. Teofil Herineanu, venerabilul arhipăstor al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, a intrat în zona de veşnică lumină a lumii de dincolo, în zorii zilei de 3 octombrie 1992. S-a stins dimineaţa, ca o lumînare de ceară curată care a ars pînă la capăt, luminînd o viaţă lungă care, la 11 noiembrie în anul acesta, peste cinci zile de azi înainte, ar fi împlinit 83 de ani. Trecerea prin şcoli înalte teologice, Academia Teologică unită din Cluj-Gherla (1928—1932) şi la Paris (1929—1930), studiile serioase pe care le-a continuat în taina bibliotecii o viaţă întreagă, un temperament pe care şi-l mărturisea el însuşi, drept *„sobru şi reţinut“* — cu ocazia ridicării episcopiei Vadului, Clujului şi Feleacului la rangul de arhiepiscopie la 19 iunie 1973 — l-au recomandat atenţiei Bisericii ca pe un om de nădejde şi ca pe un viitor îndrumător al altora. Şaptesprezece ani păstoreşte în trei parohii. Găseşte timp să scrie şi să traducă, alegînd teme mai ales din domeniul pastoraţiei. Aşa va traduce cartea lui Dom. I.B. Chautard, *Sufletul apostolului*, şi preocuparea de apostolat îi va rămîne o constantă a vieţii, pe toată întinderea ei.

Înţelege în 1948, în momente grele pentru Biserica lui şi pentru România, fără să judece pe nimeni pentru altfel de orientări în faţa greutăţilor, că trebuia să aleagă între catacombă şi rezistenţă pasivă, pe de o parte, şi lupta pe baricade, pe de altă parte, alături de Biserica strămoşească. Înţelege să meargă pe drumul pe care mersese odinioară şi Andrei Şaguna, cînd preferase pasivismului, activismul.

La 8 iunie 1949 e ales episcop ortodox al Romanului şi Huşilor. Intră în monahism avînd ca naş de călugărie pe P.F. Patriarh Teoctist şi apoi e hirotonit episcop de Mitropoliţii Nicolae Bălan al Ardealului, Firmilian Marin al Olteniei şi episcopul Iosif al Rîmnicului şi Argeşului, în prezenţa patriarhului de atunci, pururea pomenitul Justinian Marina. Eram pe vremea aceea în ultimele zile de studenţie — în aceeaşi toamnă intrînd şi eu în monahism — şi îmi aduc aminte că de îndată ce a fost înscăunat la Roman a şi pornit vestea despre el că e un om al rugăciunii şi al Scripturii, că petrece timp îndelungat în biserică, în meditaţie şi că nu predică niciodată fără să aibă în mînă Sfînta Scriptură.

O aură de om de o deosebită spiritualitate i-a înconjurat făptura din primele zile ale intrării în misiune. Acestea urmau să fie şi au şi fost *baricada* lui, pe care *„lupta cea bună s-a luptat“* (II Tim. IV, 7) pînă la ultima suflare.

La 19 decembrie 1957 a fost ales episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului venind întru ale sale, în Transilvania, de unde era de baştină (Arcalia, jud. Bistriţa Năsăud). Venea după ce păstorise opt ani şi jumătate la Roman, şi după ce, după moartea mitropolitului Sebastian Rusan, al Moldovei şi Sucevei, fusese o vreme şi locţiitor de mitropolit. Eram pe vremea aceea ieromonah la Mînăstirea Slatina din jud. Suceava şi atunci l-am întîlnit şi am stat de vorbă pentru prima oară, la Iaşi.

Aşadar, aici la Cluj, a păstorit 35 de ani, cam cît e socotită vîrsta unei generaţii.

Biografia lui spirituală e o împletire de rugăciune şi propovăduire. *„În osîrdia mea pastorală* — declara la alegerea ca episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului — *nu mă voi mărgini să le vorbesc mereu păstoriţilor mei despre Dumnezeu, ci voi grăi şi lui Dumnezeu adeseori despre păstoriţii mei, în rugăciune“*. Despre predică, pe care o socotea principala sa datorie pe lîngă cea de rugăciune, spunea cu acelaşi prilej: *„mă voi folosi cu preferinţă de argumentele Sfintei Scripturi, ele fiind cele mai convingătoare“*. Aceasta a fost convingerea lui şi şi-a respectat-o. Şi-a adunat meditaţiile, predicile, pastoralele, pe care şi le-a sistematizat tematic, într-un volum intitulat cum nu se putea mai exact şi mai potrivit cu concepţia sa misionară: *„Tîlcuiri din Sfînta Scriptură“* (Cluj-Napoca, 1987, 470 p.). Nu confruntarea cu ştiinţele, cu filosofia, cu argumentările raţiunii sau cu contraargumentările ei. Nu. Pe linia celor mai timpurii îndrumări pastorale din Istoria creştinismului, date de Sfîntul Pavel lui Timotei şi Tit, socotindu-le cele mai eficiente, sursa predicii lui a fost învăţătura revelată de Mîntuitorul Hristos şi cuprinsă în Sfînta Scriptură (II Tim. III 15—16). Nici măcar apelul la Sfinţii Părinţi — interpreţi şi ei — nu e foarte frecvent, în predica sa. Aş zice mai degrabă că acest apel e chiar absent cu desăvîrşire. Dacă ai sursa, gîndea el ,de ce să te mai duci la alţii? În alte scrieri şi traduceri, a făcut însă dovada că nu ignora nici modelul de interpretare al altora. Dar, baza rămînea îndemnul din Ioan 5, 39: *„Cercetaţi Scripturile“*.

Predica Î. P. S. Teofil a fost mai mult o predică dogmatică, exegetică, urmărind clarificarea învăţăturilor creştine ortodoxe, şi urmărind mai ales tîlcuirea unor termeni biblici. Implicaţiile morale, sfaturile prac-

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvînt la înmormîntarea Î. P. S. Dr. h.c. Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului, rostită în Catedrala din Cluj-Napoca la 6 nov. 1992.

Sf. Fecioară Maria — maica şi ocrotitoarea creştinilor

Mîntuirea, ca şi creaţia, este un act divin absolut liber. Vrem să spunem prin aceasta că Dumnezeu însuşi şi din proprie iniţiativă l-a mîntuit pe om. Sf. Apostol Pavel evidenţiază acest adevăr cînd scrie: „în dar sînteţi mîntuiţi“ (Efes. 2, 5). Mîntuirea — dar al lui Dumnezeu către noi — nu trebuie înţeleasă însă ca fiind făcută în chip silnic peste voia sau cu încălcarea libertăţii omeneşti. Dumnezeu lucrează mîntuirea dar, în vederea realizării acestui scop, **El îl pregăteşte** pe om să primească, să accepte să fie mîntuit, iar mai apoi îl cheamă să participe direct la opera de mîntuire.

Auzind şi înţelegînd chemarea lui Dumnezeu, omul n-a rămas impasibil ci a dat un răspuns afirmativ. A arătat astfel că este dornic să se mîntuiască, să reintre în relaţie firească cu Dumnezeu. Răspunsul a fost formulat în felurite chipuri şi în răstimpuri diferite de către unii oameni reprezentativi precum au fost: Avraam, Moise, profeţii şi mai ales Sfînta Fecioară Maria. Toţi aceştia au fost recunoscuţi de către semenii lor ca avînd o misiune specială în istoria mîntuirii. Prin ei, „taina cea din veci ascunsă“, cum numeşte Sf. Apostol Pavel planul dumnezeiesc de mîntuire (Efes. 3, 9; Col. 1, 26), a dobîndit tot mai mult contur pînă ce s-a realizat deplin **în momentul naşterii Mîntuitorului din Sfînta Fecioară Maria.**

Este interesant de urmărit cum a intervenit Dumnezeu, din timp în timp, în istorie, îmboldind cînd pe unul, cînd pe altul dintre aceşti aleşi ai Săi spre a-i determina să devină colaboratori şi împreună lucrători cu El la opera de înnoire a lumii.

Astfel lui Avraam, părintele poporului biblic i-a adresat această chemare: „Ieşi din pămîntul tău, din neamul tău şi din casa tatălui tău şi vino în pămîntul pe care ţi-l voi arăta Eu: Şi Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvînta, voi mări numele tău şi vei fi izvor de binecuvîntare. Binecuvînta-voi pe cei ce te vor binecuvînta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; şi se vor binecuvînta întru tine toate neamurile pămîntului“ (Fac. 12, 1—3).

Acesta este momentul în care pentru prima dată Dumnezeu manifestă, în chip văzut, hotărîrea Sa de mîntuire.

Pătruns de conştiinţa responsabilităţii faţă de mandatul ce i s-a încredinţat, Avraam a procedat precum îi spusese Domnul: „a luat pe Sara, femeia sa, pe Lot, fiul fratelui său, şi toate averile ce agonisiseră ei şi toţi oamenii, pe care-i aveau în Haran, şi au ieşit ca să meargă în ţara Canaanului şi au ajuns în Canaan“ (Fac. 12, 5). Astfel a apărut în istorie poporul din sînul căruia avea să se nască Mesia, Mîntuitorul lumii.

Chemarea lui Moise s-a petrecut pe cînd pribegea printre străini, în ţinutul Madian. Domnul i-a hărăzit acestuia misiunea de eliberator al poporului Său din robia Egiptului (vezi Ieşire 3, 10). Înfruntînd

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

La icoană

Îmi amintesc de ziua cînd credincioasa-mi mamă
La căpătîiul meu te-a aţîrnat, zicînd:
„Tu, Doamne, ai în pază odrasla şi-a mea casă!“
Şi-apoi o rugăciune a murmurat în gînd ...

Şi mama a murit ... Urmîndu-şi firul, viaţa
Mă-nlănţui îndată, din zi în zi mai mult;
Încătuşat de patimi şi amăgit de vise,
Fără de ţel urmat-am al gîndului tumult.

Acum, cînd paşii morţii îi simt tot mai aproape,
Cu fruntea aplecată, revin să cer iertare:
„Nu am cerut niciînd un lucru pentru mine,
Dar azi, precum o ciută îşi caută scăpare.

În bungetul pădurii, eu mă întorc la Tine;
Îngenunchind mă rog să dobîndesc iertare:
Primeşte-mă, Stăpîne, ca cel din urmă rob,
Căci numai lîngă Tine afla-voi alinare!

Privirea Ta senină asupra mea coboare,
Păcatul să-mi apară de mii de ori mai greu,
Şi lacrima ce astăzi e semn de pocăinţă,
Îmbold de îndreptare, să dăinuie mereu.

Iară cînd Negrul Înger cu glasu-i netrupesc
Mă va chema să-nchei a vieţii aspră goană
Un ultim legămînt, dă-mi, Doamne, să-mplinesc:
Pruncilor mei la creştet s-atîrn a Ta icoană ...“.

Diac. Ilie Frăcea

Sfînta Mucenită Ecaterina
— 25 noiembrie —

În primele veacuri creştine, pînă pe vremea împăratului Constantin cel Mare, creştinismul a avut multe de suferit. Au fost atunci prigoane şi urgii nemaiîntîlnite în istoria acestei religii. Peste zece milioane de martiri au plătit cu preţul vieţii convingerile lor religioase, preferînd mai bine să fie maltrataţi, chinuiţi şi schingiuiţi, decît să-şi lepede credinţa cea adevărată. De aceea, unul dintre scriitorii bisericeşti preciza că „sămînţa creştinismului este sîngele martirilor“. Între aceştia deşi mai mulţi au fost bărbaţi, întîlnim totuşi şi femei între care, la 25 noiembrie a fiecărui an serbăm pe Sfînta Mare Mucenită Ecaterina, — fecioara cea preaînţeleaptă. Aceasta trăieşte pe vremea împăratului Maximian (286—305), fiind fiica împăratului roman Consta — anterior lui Maximian. De mic copil în palatele împărăteşti micuţa şi singura fiică a păginului stăpînitor, strălucea cu frumuseţea şi înţelepciunea. În taină, împărăteasa la îndemnul unui cuvios monah o adapă pe Ecaterina cu înţelepciunea şi frumuseţea cea negrăită, insuflîndu-i dragostea către Cel ce din dragoste pentru om a luat chip de rob, pentru ca pe om să-l îndumnezeiască. Astfel, odată cu vîrsta, Ecaterina creştea şi în cunoaşterea dumnezeieştilor Scripturi şi a învăţăturii celei nepieritoare. După moartea tatălui ei, tronul fiind ocupat de un alt mare prigonitor al creştinilor: Maximian — acesta porneşte o şi mai aprigă prigoană împotriva celor ce nu voiau să jertfească idolilor. Văzînd aceasta, prea înţeleapta Ecaterina se înfăţişează în faţa împăratului şi cu demnitate şi curaj, ce a uimit pe toţi cei de faţă îl înfruntă, spunîndu-i printre altele: „Împărate, noi te dorim şi te vrem înţelept. Pentru ce dar te arăţi aşa de simplu? De ce admiri şi te închini acestor idoli din piatră? Cred că mai firesc ar fi să admiri cerul şi pămîntul, marea şi toate cele din ea, soarele, luna şi stelele, căci toate acestea sînt opera Dumnezeului nostru; El e Domnul Domnilor şi Dumnezeu Dumnezeilor. Împăratul ocupat cu aducerea jertfelor îi cere să-l lase acum în pace, dar o invită pentru a-i da răspuns, peste cîteva zile la curtea sa. Între timp, acesta cheamă şi se consultă, cu cei peste 50 de învăţaţi şi înţelepţi din preajma curţii sale, pregătind întrebări cu care să încuie mintea tinerei şi îndrăznetei Ecaterina, ameninţîndu-i totodată că dacă-l vor face de ruşine şi nu vor putea să înfrunte pe acea creştină, toţi vor fi trecuţi prin ascuţişul sabiei. Cînd totul era gata şi filosofii întregului imperiu veniseră în sprijinul celor de la curtea împăratului, fu chemată şi Ecaterina, care veni imediat cu fruntea senină şi faţa veselă, arătîndu-se bucuroasă pentru astfel de confruntare. În Areopag, în prezenţa împăratului şi a întregii curţi imperiale, prea înţeleapta Ecaterina nu numai că i-a lăsat pe filosofi şi înţelepţi fără un răspuns, dar a uimit pe toţi cei prezenţi prin curajul, isteţimea, luciditatea şi uşurinţa cu care a încuiat pe filosofi. Atît de explicită şi de fermă a fost Ecaterina în faţa întregului areopag, încît i-a făcut pe mulţi din cei de faţă, să accepte credinţa creştină şi să ceară botezul în numele lui Hristos, începînd chiar cu împărăteasa, cu mai marile oştilor împărăteşti şi cu toţi acei înţelepţi şi învăţaţi care s-au străduit să afle un răspuns întrebărilor puse de Ecaterina, dar au rămas fără de glas. Singurul Maximian, păginul şi tiranul a rămas rece, împietrit şi întunecat la minte, poruncind ca rînd pe rînd, ostaşii şi călăii să taie capetele Sfintei Ecaterina, ale împărătesei, ale lui Porfirie, mai marele oştirilor şi ale tuturor filosofilor care au mărturisit că „sin-

(continuare în pag. a 3-a)

Protos Ştefan Guşă

Cateheză despre veşmintele liturgice

I. Pregătirea aperceptivă

Privind în jurul nostru putem observa fără prea mare greutate că într-un fel se îmbracă oamenii în sezonul de iarnă, altfel în cel de vară; într-un fel cînd este ploaie, altfel cînd dogoreşte soarele ... Într-un fel se îmbracă atunci cînd merg în excursie, altfel cînd călătoresc, altfel cînd merg la teatru sau la operă ... Cînd merg la serviciu, unii din ei îmbracă chiar uniformă specifică, iar în exerciţiul funcţiunii îmbrăcămintea este şi mai adecvată şi mai corespunzătoare, nu numai pentru a se deosebi de ceilalţi oameni, ci şi pentru a răspunde unor necesităţi impuse de funcţia exercitată, sau pentru a-i da funcţiei demnitatea şi prestanţa specifică.

II. Anunţarea temei

Aşa a luat fiinţă şi costumul clerical pentru viaţa de toate zilele precum şi anumite veşminte numite liturgice, folosite la oficierea slujbelor bisericeşti.

III. Tratarea

La început (primele trei secole) clericii creştini oficiau sfintele slujbe în haine obişnuite, curate, îngrijite, păstrate ca haine de sărbătoare, de preferinţă de culoare albă, ca simbol al curăţiei şi sfinţeniei duhovniceşti. Apoi apar veşminte cu formă şi culoare distinctă ornate cu semnul sfintei cruci. Începînd cu secolul IV veşmintele liturgice apar din ce în ce mai necesare, mai numeroase şi mai luxoase, pentru a atrage prin splendoarea cultului, pe cei încă neconvertiţi la creştinism“ (Preot Profesor Dr. Ene Branişte, Liturgica Generală, Bucureşti, 1985, p. 515).

Veşmintele apar astfel fixate pentru fiecare treaptă ierarhică, după cum urmează:

A. Veşmintele diaconeşti

1. Stiharul este un veşmînt [illegible] pînă la călcîie, cu mîneci, confecţionat [illegible] preţioasă (de preferinţă de culoare deschisă) simbolizînd curăţia sufletească a persoanelor sfinţite.

2. Orarul este sub forma unei fîşii de stofă. Se pune pe umărul stîng, încrucişîndu-se pe umăr, încît o parte atîrnă pe spate, iar cealaltă parte trecînd pe subţioară vine în faţă spre a-l putea ţine ridicat în mînă, atunci cînd rosteşte rugăciunea (ectenia). El simbolizează firea nevăzută a îngerilor. Atîrnarea pe umăr indică aripile îngerilor.

3. Mînecuţele se pun peste marginea mînecilor stiharului, strîngîndu-le şi facilitînd astfel mobilitatea mîinilor în timpul slujbei. Diaconul ia mînecuţele numai cînd oficiază Sfînta Liturghie. Ele simbolizează puterea lui Dumnezeu, care dă tărie slujitorilor Săi.

B. Veşmintele preoţeşti

1. Stiharul este un veşmînt preoţesc. Cele de culoare albă închipuie strălucirea Dumnezeirii şi viaţa vrednică de admirat a preotului.

2. Epitrahilul (Patrafirul) constă dintr-o bucată de stofă lată de 30—40 cm., lucrată în aşa fel încît să poată fi dată peste gît şi să atîrne în faţă pînă jos. Fără epitrafir preotul nu poate săvîrşi nici o slujbă. El închipuie atît jugul cel bun al slujirii lui Hristos, cît şi revărsarea harului divin peste cel ce-l poartă.

3. Brîul (Cingătoarea) era întrebuinţat şi în viaţa laică la popoarele orientale care purtau veşminte lungi şi largi, spre a le fixa mai bine, mai ales atunci cînd porneau la drum. El închipuie puterea lui Dumnezeu **dată slujitorilor altarului.**

4. Felonul este veşmîntul ce se punea deasupra tuturor celorlalte, amintind de toga antică, purtată şi de evrei. Cu timpul, felonul se desparte de veşmintele zilnice, rămînînd numai veşmînt liturgic, ca simbol al hlamidei purpurii cu care a fost îmbrăcat

(continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (II)

„...Şi noaptea i s-a arătat lui Pavel o vedenie: un bărbat macedonean sta rugîndu-l şi zicînd: Treci în Macedonia şi ne ajută!“ (Fapte 16, 9).

Lectura detaşată, sau mai exact, neavizată, a capitolelor din Noul Testament consacrate „Faptelor Sfinţilor Apostoli“ poate da naştere unor stări contradictorii, unei trăiri obiective la maximum din partea cititorului contemporan, faţă de cele relatate. Totul „fuge“ înapoi cu aproape două milenii şi adeseori se opreşte la linia îndoielii, dincolo de care un pas în plus duce la necredinţă.

„Treci în Macedonia şi ne ajută!“ ...

Iată o delimitare reală: spaţiul geografic definit. El există. Stă mărturie pentru cei care, străbătîndu-l, au avut durată, deci au trăit aievea. Aşadar, încă o dată — prin definirea acelui spaţiu, Macedonia — Apostolul Pavel se relevă ca personaj real, istoric.

Şi nu întîmplător Apostolul a fost chemat tocmai de „neamurile“ lumii apusene, după ce i-a fost chiar stăvilit elanul propovăduirii între popoarele orientului („Şi ei au străbătut Frigia şi ţinutul Galatiei, opriţi fiind de Duhul Sfînt ca să propovăduiască cuvîntul în Asia“ (Fapte 16, 6). Pentru că acolo, religii statornic înrădăcinate şi foarte vechi (budismul ş.a.,) ţineau încă destul de bine în frîu morala, într-un oarecare echilibru, în timp ce occidentul politeist (grecii, romanii) aruncase popoarele în gravă derută şi în deznădejdea pe care o dă vidul de credinţă.

Acceptînd, totuşi ipoteza hazardului — care poate uneori amăgi că ar determina opţiunile istoriei, acestea, de fapt, cristalizînd exclusiv în virtutea şi sub guvernarea unor legi inexorabile — chemarea „bărbatului macedonean“ se perpetuează, reconstituindu-se din eter.

„Treci în Macedonia şi ne ajută! ...“.

Aducînd-o în prezent, chemarea se poate extinde, prin extrapolare: „Treci în Europa şi ne ajută!“, sau, încă mai mult; „Treci în lumea noastră şi ne ajută!...“ Dacă ar face-o?! Dacă şi-ar relua de la capăt de la acelaşi punct critic al istoriei omenirii, trudnica operă de asanare morală, de primenire spirituală a lumii, aflată în aceeaşi degringoladă ca acum două mii de ani, ba chiar mult sporită, amplificată şi adîncită pînă la limita dincolo de care uşor se poate prefigura neantul primordial, în urma căruia nu mai sîntem atît de siguri că divinul Creator va mai voi să poruncească „un cer nou şi un pămînt nou ...“?!

Şi dacă, totuşi, ar răspunde chemării — acum mult mai patetică — poate că Apostolul Pavel ar urma acelaşi **itinerar:**

„Pornind cu corabia de la Troa, am mers drept la Samotracia, iar a doua zi la Neapoli“ (azi portul Cavala, în N-Estul Greciei n.n.) (Fapte 16, 11).

Zgomotos, aglomerat, în plin sezon turistic, Cavala nu mai păstrează nimic din taina acelor vremi ale anului 50 de la naşterea lui Hristos. Şi totuşi, ceva a rămas: elementele primordiale din zilele Facerii — cerul-pămîntul-apa. Cerul, infinit, noţiunea generică pentru ideea de Univers; colinele de piatră, golaşe, sterpe, mai rotunjite, poate, de intemperii şi ... marea. Desigur, nu aceeaşi celulele ei, dar tot albastră, pînă la profunzimea cernelii — acolo unde e foarte adîncă —, sau verde, ca smaragdul, lîngă ţărm.

Strîngînd uşor pleoapele, poţi, dacă vrei, la acest ceas al dimineţii, să nu mai vezi nimic decît marea, somnoroasă sub pulberea aurie a soarelui. Calmă, stătătoare, ca-n ziua întîia a Creaţiei, cînd „Duhul Sfînt se purta deasupra ... Şi iată, undeva, către linia orizontului, asemeni ilustrării din cărţile de şcoală a celor afir-

(continuare în pag. a 2-a)

Lidia Popiţa-Stoicescu

(urmare din pag. I-a)

împotriviri atît din partea egiptenilor cît și din partea unor frați de ai săi, Moise duce misiunea sa la bun sfîrșit, favorizînd în acest chip realizarea planului dumnezeiesc de mîntuire.

Despre profeți se afirmă că „Dumnezeu n-a făcut nimic fără să le fi descoperit taina Sa" (Amos 3, 7). I-a chemat pe fiecare în parte la o lucrare, pe cît de însemnată, tot pe atît de grea: să pregătească momentul sosirii lui Mesia, să-i netezească drumul și să determine lumea să-l recunoască și să-l primească.

Avraam, Moise, profeții ca și alți drepți ai Vechiului Testament și-au cîștigat un mare merit în fața lui Dumnezeu pentru zelul cu care s-au dăruit slujirii cauzei sfinte a mîntuirii. Apostolul neamurilor îi laudă ca pe unii „de care lumea (în care au trăit n.n.) nu era vrednică" (Evr. 11, 38).

Și totuși, o contribuție cu mult mai însemnată la realizarea idealului mîntuirii a adus-o Sf. Fecioară Maria. Fiică a aceluiași popor căruia i-au aparținut Avraam, Moise, profeții, ea se înscrie pe o altă coordonată a ascultării și slujirii. Prin nașterea Mîntuitorului, Sf. Fecioară Maria devine nu numai martoră a unui eveniment așteptat cu atîta ardoare de generații întregi de oameni ci se implică direct și ființial în circumscrierea istorică, în devenirea temporală și spațială a acestui eveniment. Toți ceilalți contemporani ai săi au fost doar martori care au aflat din vestirea altora că evenimentul s-a petrecut. Un astfel de martor a fost dreptul Iosif, căruia îngerul Domnului i-a dezvăluit în vis taina zămislirii mai presus de fire a Mîntuitorului din Sf. Fecioară.

Martori au fost apoi soții Zaharia și Elisabeta, viitorii părinți ai Sf. Ioan Botezătorul, martor și el, încă înainte de nașterea sa, al aceleași suprafirești zămisliri. Păstorii din Betleem au devenit și ei martori prin aceeași vestire cerească făcută de îngeri și prin cercetarea cazului la fața locului. Tot astfel au fost martori și cei trei cititori în stele care au venit să se închine Noului Împărat, aducîndu-i profeticul dar: aur, smirnă și tămîie. Martor, fără voia sa și fără să fi pătruns adevăratul sens al nașterii lui Mesia, a fost și Irod, regele Iudeiei, aprigul prigonitor al Noului Născut ca și al tuturor pruncilor sub identitatea cărora Îl bănuia a fi ascuns pe Cel de care își temea tronul. Îngerii înșiși au fost martori, solitari și lăudători ai acestui unic eveniment.

Sf. Fecioară Maria...

Sf. Fecioară Maria singură a avut o altfel de participare la eveniment. Ea a devenit Maica lui Dumnezeu pentru că, într-adevăr, L-a născut pe Cel ce este mărturisit ca „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat". Prin tainica lucrare a Duhului Sfînt s-a pogorît în sînul ei Fiul cel născut din veci din Tatăl, spre a se naște acum, în timp, din Fecioară și spre a deveni astfel și Fiul Omului, cu menirea expresă de a-i mîntui pe toți ceilalți oameni — frații Săi, după trup.

Prin această excepțională participare, care dobîndește valoarea unei totale dăruiri, a supremei ascultări, Sf. Fecioară Maria este înălțată pe piedestalul celei mai alese cinstiri atît din partea lui Dumnezeu cît și din partea oamenilor. Ea este „mai cinstită decît Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît Serafimii". Între oameni nimeni nu se bucură de o cinstire mai mare decît Sf. Fecioară Maria. Motivele reale pentru care i-a fost acordat și recunoscut dreptul de a fi cinstită în cer și pe pămînt sînt multiple și întru totul obiective.

În primul rînd, Sf. Fecioare i se cuvine cinstire pentru nevinovăția sau desăvîrșita sa curățenie trupească și sufletească. În imnul acatist o numim cea „preanevinovată" deoarece a fost și a rămas lipsită de orice păcat personal. Da umbra păcatului strămoșesc a fost purificată în momentul pogorîrii Duhului Sfînt asupra ei și a zămislirii în pîntecele ei a dumnezeiescului ei Fiu. Pururea fecioria ei este o virtute și o însușire pe care și-a păstrat-o nestricată deși și-a cîștigat, într-un chip neînțeles mințiii noastre, și virtutea și însușirea de mamă. Pentru această din urmă virtute și însușire i se cuvine iară și laudă și cinstire pentru că nu este o mamă oarecare, a unui om păcătos, cum sîntem toți oamenii, ci este „Maica Dumnezeului nostru". Dacă pe Dumnezeu-Fiul îl cinstim, cum nu vom cinsti și pe Sfînta Sa Maică.

Un alt motiv de cinstire a Sf. Născătoare de Dumnezeu este totala ascultare de care a dat dovadă față de Dumnezeu-Tatăl și față de Iisus Hristis, Fiul său și Mîntuitorul nostru. Cînd îngerul Gavriil i-a dezvăluit taina mare ce avea să se petreacă cu ea, în urma veșnicei hotărîri dumnezeiești, Fecioara preacurată dă expresie supușeniei și ascultării ei fără de cîrtire prin cuvintele: „Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău" (Lc. 1, 38). L-a ascultat mai apoi întru toate pe Fiul Său și i-a învățat și pe oameni să-L asculte. Testamentul ei pentru toți credincioșii, pînă la sfîrșitul veacurilor, este formulat în aceste cuvinte: „Faceți toate cîte vă va spune" (In. 2, 5).

În sfîrșit, i se cuvine cinstire Sf. Fecioare Maria pentru iubirea ei jertfelnică față de toți oamenii și față de întreaga creație a lui Dumnezeu. Mamă iubitoare a Fiului său Cel Unul Născut, Fecioara devine mamă înțelegătoare și grabnic ajutătoare pentru toți credincioșii. Ea este solitoarea și mijlocitoarea noastră, cu cea mai mare autoritate, înaintea Fiului său, cerîndu-I îndurare pentru iertarea păcatelor noastre, binecuvîntare și ajutor pentru continua înaintare pe căile virtuții.

Cinstirea Maicii Domnului nu înseamnă însă o nefirească și greu de intuit beatificare, o răpire sau scoatere a ei din cercul umanității reale, o ștergere de pe frumosul și blîndul său chip a celor mai firești și profunde trăsături și sentimente. Cinstirea înseamnă mai degrabă laudă, venerare și mai presus de orice o fixare a prezenței ei în locul ce i se cuvine în viața Bisericii, loc pe care i l-a hărăzit Dumnezeu și pe care ea l-a binemeritat prin virtuțile și întreaga ei slujire. Acest loc este alături de Fiul său și Dumnezeul nostru, alături de Crucea pe care El a suferit moartea pentru izbăvirea noastră a tuturor, alături de Apostolii Săi, de Biserica Sa cea sfîntă pe care a întemeiat-o și pe care și-a logodit-o ca pe o mireasă neîntinată. Este alături de fiecare dintre noi, acoperindu-ne cu preacinstitul său omofor, inspirîndu-ne gînduri bune și întărindu-ne zelul pentru faptele de dreptate, adevăr, cinste și omenie.

Cultul Maicii Domnului a devenit parte integrantă a cultului ortodox de totdeauna. Variatele forme de manifestare a acestui cult dedicat Sf. Fecioare Maria sînt rugăciunile înălțate către ea ca și către o mijlocitoare și ocrotitoare a noastră, lauda ei în paraclise și acatiste, cinstirea și păstrarea în biserici și casele noastre a sfintelor sale icoane, oferirea la botez, pentru copiii noștri, a cinstitului său nume și purtarea lui cu vrednicie, așezarea sub scutul și patronajul ei a bisericilor și mănăstirilor noastre și, mai presus de toate, imitarea pildei ei de viețuire dă uită lui Dumnezeu și semenilor.

Toate aceste forme și modalități de cinstire a Maicii Domnului nu sînt un adaos de ultimă oră la tradiția noastră creștinească și românească bimilenară, ci le moștenim de la înaintași, care și ei le-au moștenit de la bunii și străbunii lor, putîndu-le urmări pe firul istoriei pînă la începuturile existenței noastre ca popor. Datoria noastră este să le transmitem fără nici o știrbire urmașilor, pentru ca și ei să se bucure de aceeași maternă și caldă ocrotire ca și înaintașii.

S-a stins în zori o lumînare de ceară curată

(urmare din pag. I-a)

tice decurgeau din acestea firesc, fără să mai fie nevoie să fie punctate de fiecare dată. Am încercat să identific în cuvîntări, predici și pastorale cîteva teme, ca să-mi dau seama ce anume îl pasiona mai mult și ce teme anume credea că au nevoie de „tîlcuiri".

Voi însemna cîteva:

Tema lui *Iisus slujitorul*. Nu mă mir deloc că a tratat-o. Pentru mulți Iisus e mai de înțeles ca biruitorul, *Stăpînul*. Legînd însă slujirea de *iubire*, contradicția a fost înlăturată, și nu numai înlăturată, ci înțeleasă ca singura prin care și noi îl putem imita eficient pe Iisus. Nu stăpînindu-i pe alții, ci iubindu-i, căci numai iubirea poate sluji fără să se înjosească, ci dimpotrivă, să-l urce pe om pînă la cel ce este *Iubirea* (cf. Tîlcuiri, p. 11).

Tema diferenței dintre gîndirea noastră și gîndirea lui Dumnezeu. Cînd nu ne explicăm ceva — cîte nu ne explicăm? — să ne aducem aminte că, în esența ei, cugetarea noastră e diferită de cea a lui Dumnezeu, cum spune Isaia LV, 8—9, deci cînd nu înțelegem, să-i acordăm încredere lui Dumnezeu că judecata Lui e cea bună. Spre exemplu, cînd pentru noi prevalează un *bine particular*, de unde știm noi că în gîndirea lui Dumnezeu nu prevalează un *bine general?* (Tîlcuiri p. 14).

Tema *a umbla* cu Dumnezeu, a tratat-o într-o Pastorală din 1964. Se vede că citind atent Scripturile s-a lovit de texte ca acestea: *„Enoh a umblat cu Dumnezeu"* (Fac. VI, 8-a). Dumnezeu i-a zis lui Avraam: *„Umblă înaintea Mea"* (Fac. XVII, 1). Și tot căutînd a găsit sensul *umblatului* cu Dumnezeu, într-un text din Miheia: *„să umbli smerit cu Dumnezeu tău"* (Miheia VI, 8) și să-L ai mereu prezent. *(Tîlcuiri ...*, p. 25—26).

Nu avem răgazul să înmulțim exemplele. Ar fi prea multe. Mare accent punea pe *Taina creștinătății*, pe Întrupare (p. 55), pe *Puterea Numelui* Lui Iisus (p. 47), pe acel filosofic și, esențial religios, *Eu sînt cel ce sînt* (p. 38), pe diferitele sensuri ale cuvîntului *lume* (p. 85—86), ca și pe sensul acelui *„Tu ai zis"*, din vorbirea lui Iisus (p. 29).

Î. P. S. Teofil a fost un exeget de mare calitate și, bine înțeles, un teolog care nu dibuia în nimic din cele ale credinței.

Ar fi nedrept să nu-i remarcăm și realizările gospodărești care rămîn să mărturisească despre trecerea lui pe aici, sub forma unui paraclis ctitorit de el, în incinta centrului eparhial și a altora în oraș, a unui Cămin preoțesc, a unei fabrici de lumînări, a unei biblioteci eparhiale și a unui muzeu, fără a uita o nouă aripă a Seminarului Teologic. De păstoria Î. P. S. Sale se va lega și reînființarea Facultății de Teologie din Cluj-Napoca.

Trebuie să amintim și de simțămintele sale ecumenice exemplare, care ne pot fi călăuzitoare și astăzi. Începînd din 1957 declara, aici în Cluj: *„Ori de cîte ori umbletele mele se vor întîlni cu cărările reprezentanților celorlalte culte, le voi întinde o mînă prietenească și caldă, bucuros de împreuna lucrare"*. A și fost onorat de altfel cu un doctorat *honoris causa* (13 mai 1974) de către Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca. Tot așa, cu privire la naționalitățile conlocuitoare spunea: *„Pașnic și prietenos înțeleg să fiu în același timp față de toți cetățenii țării, de orice limbă și lege ar fi ei"* (v. rev. „Mitropolia Ardealului", 1—2, 1958, p. 42).

A fost un om smerit, cumpătat la vorbă, dar cînd voia ca ceva să fie bine înțeles, sublinia cuvintele chiar în vorbire, rostindu-le de două-trei ori. Se considera doar o rotiță turnată în sensul lumii de Marele Ceasornicar — va fi luat metafora de la Voltaire! — dar avea și o ierarhie a valorilor umane pe care o respecta și o menționa fără rețineri. La 30 de ani de activitate arhierească își mărturisea admirația pe care o mai avea încă, și după ce trecuse din viață cel admirat, anume pentru patriarhul Justinian. Văzuse în el arhitectul strategiei supraviețuirii Bisericii într-o epocă vrăjmașă Bisericii și spiritului și, și-l asuma ca model (Îndrumător Bis. Cluj, 1988, p. 136).

Smerenia lui, la care m-am referit mai sus, nu numai că i-am văzut-o și simțit-o toți, dar am putut constata că și-o dorea, și-o lucra, și-o impunea. *„Niciodată n-am avut ispita să monopolizez toată înțelepciunea eparhiei"!* Cîți dintre cei asemenea lui, în posturi înalte, și-ar putea dovedi că au scăpat și ei de o asemenea ispită? Spunea că nu are dușmani și că, dacă existau, nu-i cunoștea. Nu știu. N-aș îndrăzni să-l contrazic, dar să-l explic mi-ar trece prin minte. Nu-i avea și nu-i știa, pentru că mereu îi ierta!

Acum, Dumnezeu l-a chemat în Împărăția Sa. Cred că, dacă am gîndit bine cînd am spus ce am spus despre iertare, atunci în mod sigur și el a intrat întru iertarea și bucuria Domnului Său.

Conducem azi cu iubire, cu regrete și cu adevărată prețuire, pe ultimul drum, pe cel care a fost urmașul vrednic al lui *Ilarion de la Vad*, episcopie ctitorită de Ștefan cel Mare, al lui *Daniil de la Feleac*, de prin secolul al XV-lea, care a fost cum spunea acad. Ștefan Pascu *„reprezentant al unei națiuni, națiunea ortodoxă română și reprezentant al poporului român din Transilvania"* (îndr. bis., Cluj, 1988, p. 131). El a fost de asemenea succesorul celui ce a reîntemeiat după 1918 episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, marele gospodar și bun român Nicolae Ivan, ca și al lui Nicolae Colan, om de cultură, academician, martir al Diktatului de la Viena, cînd a rămas aici, cu turma sa, suferind batjocuri și umilințe, mort mai apoi pe scaunul de mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Pe toți aceștia i-a urmat cu cinste și vrednicie, încît putem spune cu Sfîntul Pavel: *„un astfel de arhiereu se cuvenea să avem"* (Evrei VII, 20).

Vlădica Teofil a fost ortodox convins și lucrător în via strămoșilor noștri din toată bimilenara noastră istorie. Simt nevoia să vă fac o mărturisire. Încă în zilele revoluției din decembrie 1989, gîndind că, poate, ca mitropolit al Ardealului și avîndu-l sufragan, voi fi temator de atitudinea lui, după ce Biserica unită căreia îi aparținuse pînă în 1948 va fi restaurată, mi-a dat din proprie inițiativă un telefon: *„Înalt Prea Sfințite să nu vă faceți gînduri. Eu am revenit la ortodoxie din convingere și rămîn ortodox"*. I-am mulțumit cu emoție și l-am povățuit să facă pe loc o scrisoare în acest sens Sfîntului Sinod. *„Azi o și trimit"*. Și a trimis-o. Există în dosarele Sf. Sinod și toți i-am arătat deosebita noastră dragoste în prima ședință a Sf. Sinod din ianuarie 1990. Gestul lui, spontan, în situații încă de frămîntare, a fost o mărturisire de curaj și de credință, așa cum au făcut atunci mărturisiri și alții, și care le țin pînă azi. Sînt mulți, dar pe Păr. Vladovici din Șeica Mare îl voi pomeni totuși, căci e și astăzi tot atît de activ în parohia sa, azi ortodoxă, care nu se mai vrea dezbinată.

Vlădica Teofil era celebru, cum am mai spus și la început, prin aceea că predica avînd în mînă întotdeauna Sfînta Scriptură, uzată și cu zeci, dacă nu sute de foițe care marcau pasaje mai însemnate. Cîndva, la o aniversare, prorectorul de la Institutul Teologic din Sibiu pr. dr. prof. Dumitru Abrudan i-a cerut, poate în glumă, acea Scriptură pentru Institutul Teologic din Sibiu.

Acum exact două săptămîni, trecînd prin Cluj-Napoca spre Oradea să instalez pe noul episcop Ioan Mihălțan, m-am oprit și lîngă patul Î. P. S. Teofil, cu care am stat de vorbă cam o jumătate de oră. S-a interesat de problemele Sf. Sinod, de greutăți, de noile metode pastorale, încît nu m-am gîndit că îl va chema Dumnezeu așa de repede. Cineva care era pe aproape mi-a mărturisit că nu vrea să-și facă *Testamentul*. *„Zice că n-are nimic"*. Nu știu ce am răspuns, dar am fost convins că Î. P. S. Teofil spunea adevărul. Își împărțise banii săracilor. Adică salariul său.

Eu am găsit un *Testament* din 22 decembrie 1987, publicat, în care spune: *„Promit solemn să las Biblia pe care o folosesc de 40 de ani, Institutului Teologic Universitar din Sibiu"*. Așadar, ceva tot se află pe masa succesorală!

Cred că s-a gîndit la propriu să-și lase exemplarul de care s-a folosit 40 de ani, studenților teologi. Dar nu ca pe un obiect de muzeu, ci ca pe un exemplu grăitor cu privire la sursa către care să se adreseze mereu, în toată pastorația lor. S-o vadă subliniată cu diferite culori, cu nenumărate semne la paginile importante, să-și aibe propria lui Biblie cu o înfățișare asemănătoare și să explice mereu viața și moartea, virtutea și păcatul, iertarea și iubirea, speranța și mîntuirea, cu Sfînta Carte a tuturor răspunsurilor, în mînă.

Ne lasă o amintire frumoasă. Dumnezeu i-a făcut parte de „sfîrșit creștinesc" la adînci bătrînețe. Îl petrecem cu iubire și, de va fi greșit cuiva ceva, să zicem toți din inimă, tradiționalul *„Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu drepții"* Și pomenirea lui să fie din neam în neam. AMIN.

Cluj-Napoca
6.XI.1992

Turist și pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel...

(urmare din pag. I-a)

mate de Copernic, că pămîntul e rotund, o corabie se înfiripă încet. Un vîrf de catarg, apoi, treptat, prova și... Dacă preferi să rămîi doar turist, pune mîna streașină la ochi, sau binoclul și pîndește pînă ce vasul — de fapt un petrolier gigant — intră în rada portului. Fotografiază, filmează într-un panoramic lent golful, cheiul cu bărci de pescari sau iahturi luxoase, legănîndu-se alene, ancorate la mal, casele albe, cu flori multicolore în balcoane sau ferestrele cu obloane vopsite în albastru, ca marea și cerul...

Dar, dacă te-ai hotărît, poate, să-l aștepți pe „Apostolul Neamurilor" să sosească din Troa și să pună piciorul încălțat în sandale pe pămîntul Elladei, atunci închide ochii din clipa în care corabia mai stă încă pe linia orizontului, învăluită într-un abur tremurat și în taina neîntregului. Rămîi cu acest stop-cadru pe ecranul sufletului și ia-o încet pe jos, „apostolește", pe artera principală a Cavalei, străvechiul drum comercial care, din secolul I î.Hr., lega pe uscat Apusul de Răsărit: Calea Egnatia.

Pe ea a mers Apostolul Pavel, însoțit de ucenicii săi, Timotei și Sila, către inima Macedoniei.

„... Și de acolo la Filipi, care este cea dintîi cetate a acestei părți a Macedoniei și colonie romană. Iar în această cetate am rămas cîteva zile..." (Fapte 16, 12).

Oare cui îi datorăm acest „jurnal de călătorie"? Se pare că unui anume Luca (Luc), unul din cei patru evangheliști, prieten apropiat al Apostolului, medic de profesie și pictor de icoane, după unii cercetători originar din Macedonia. Deci, de ce nu ar fi una și aceeași persoană cu „bărbatul macedonean" care l-a chemat pe Pavel atît de patetic: „Treci în Macedonia și ne ajută!" Ipotezele se succed, urmînd o logică firească, în funcție de situațiile presupuse, imaginate. Dacă, în relatarea „Faptelor", se spune doar că: „...Pavel, alegînd pe Sila, a plecat..." (Fapte 15, 40) și „...un ucenic cu numele Timotei, fiul unei femei iudee credincioasă și al unui tată elin. (...) Pavel a voit ca acesta să vină cu el..." (Fapte 16, 1—3), vocea naratorului îl subînțelege pe al treilea. De ce ar fi exclus ca Luca să-i fi așteptat în port, ca să-i conducă în Macedonia?

O carte poate fi citită în mai multe feluri, după aria de interes a cititorului, fie pentru factologia ca atare, fie pentru destinul și caracterul personajelor în devenirea lor epică sau psihologică, fie pentru descifrarea încărcăturii ideatice, filozofice. De asemeni, o țară poate fi „citită" în tot atîtea chipuri de către vizitatorii sau cunoscătorii ei. Sînt, totuși, două categorii distincte de „cittiori" ai unei țări: *turiști* și *pelerini*.

Considerîndu-ne printre cei din a doua categorie, s-o luăm pe Calea Egnatia — acum o arteră cu circulație intensă, care traversează orașul-port. La un moment dat, ea rămîne undeva, în stînga, pierdută printre văi și coline. Mașina urmează șoseaua modernă. Într-un tîrziu, după un șir de serpentine, Calea Egnatia ne întîmpină iarăși și ne conduce în vechea cetate Filipi.

Istoria orașului Filipi începe în secolul IV î.Hr., în timpul gloriosaelor domnii ale lui Filip al II-lea și apoi a fiului său, Alexandru cel Mare.

În antichitate, regiunea care cuprinde orașul Filipi se numea Tracia. Era locuită de războinicele triburi tracice. Vorbind să-și asigure frontiera de est a Macedoniei, Filip se luptă cu tracii, îi învinge în bătălia de la Amfipolis (357 î.Hr.), iar în anul 356 î.Hr. întemeiază orașul. Poziția geografică a acestuia, la poalele muntelui Pangea, bogat în mine de aur, precum și vecinătatea imediată a unei cîmpii întinse, străbătută de iazuri și foarte fertilă, au constituit motivele principale de ordin economic, ale alegerii lui Filip. Să adăugăm la acestea situația strategică a noului oraș, situat (de fapt traversat) de drumul principal care lega Europa de Asia și vom înțelege de ce Filip se grăbește să colonizeze zona cu macedonenii lui, fortifică orașul cu ziduri puternice și-i împrumută numele său. Curînd, triburile trace sînt învinse definitiv de Filip și supuse pe rînd, iar regatul său atinge malurile Bosforului. În continuare, orașul Filipi va fi adesea punctul de plecare al cuceririlor lui Alexandru cel Mare în Asia, prilej fericit pentru civilizația greacă de a păși pe continentul vecin. Așa s-a născut acel fenomen miraculos pentru istoria civilizației, cunoscut sub numele de elenism. Limba greacă devine de circulație universală, cultura, arta, filozofia vechilor greci prind rădăcini în Asia Mică. Pe acest „așternut" solid spiritual, dominația civilizatoare — mai pragmatică, dar evoluată — a romanilor se va implementa cu succes pînă în inima Asiei.

Dar iată că vectorul istoriei cunoaște și direcție inversă. Dinspre Asia mică, Mesopotamia, Iudeea, mai ales, va radia spre occident înnoirea spirituală, prin mîna întinsă de Dumnezeu-Tatăl omenirii, spre mîntuire. Jertfa Fiului Omului, învățătura Lui și făgăduința Vieții celei veșnice vor surpa Templul cel vechi și vor înălța pe cel nou — Biserica creștină. În sens invers, dar firesc dacă ne raportăm la fenomenologia cosmică, deci de la răsărit spre apus, noua religie, circumscrisă Evangheliilor și propovăduită de apostoli și ucenici cucerește cu arma Cuvîntului și a Faptei celei folositoare aproapelui, izvorîtă de Iubire, bătrîna Europă, începînd cu Macedonia, cu orașul Filipi.

De la fondarea lui, pînă în anul 42 î.Hr., această așezare și-a urmat destinul istoric probabil fără evenimente demne de consemnat. Dar acest an va marca viața sa, conferindu-i o nouă partitură în istorie. Trebuie să spunem, însă, că pînă la această dată, istoria Macedoniei a cunoscut mutații fundamentale, după cucerirea ei de către romani (168 î.Hr.). Anul 146 î.Hr. — Corintul e distrus și își încheie existența ca oraș grecesc — marchează sfîrșitul antichității grecești, grecii devin cetățeni romani, iar orașele lor, mici colonii romane. Chiar dacă Amfipolis este ridicat la rangul de capitală a regiunii din vecinătatea muntelui Pangea, Filipi își păstrează importanța strategică asigurată de Calea Egnatia, care îl împarte și astăzi în două: orașul de sus și de jos. Spre apus se află un mic rîu, cu ape limpezi, curate, numit Angista.

În anul 44 î.Hr. Iulius Cezar este asasinat la Roma. Brutus și Cassius, ucigașii lui, fug cu armatele lor spre Asia, urmăriți de conducătorii Triumviratului format de Marc Antoniu, Octavian și Lepidus.

Doi ani mai tîrziu, 42 î.Hr., Marc Antoniu și Octavian ajung în Macedonia. Brutus și Cassius se întorc în Asia. Cele două partide sînt dispuse să se confrunte și să clarifice situația imperiului.

Brutus și Casius își așează tabăra la Filipi, la poalele Acropolei. Marc Antoniu și Octavian cantonează la poalele muntelui Pangea. Îi desparte cîmpia presărată de ochiuri de apă.

Peste zece zile se va petrece aici o tragedie cu nimic mai puțin spectaculoasă decît cele ale lui Eschil și Sofocle. Destinul — Moira — va dispune de eroii imperiului roman întocmai ca altădată de legendarii Atrizi.

Soldații lui Cassius, surprinși de armata lui Marc Antoniu care a reușit să traverseze cîmpia mlăștinoasă ,sînt învinși într-o luptă scurtă, iar tabăra lor incendiată. De pe Acropole, Cassius asistă neputincios la înfrîngerea armatei sale. În același timp, dinspre apus, Octavian îl atacă pe Brutus. Dar, de data aceasta, învingătorul e Brutus, iar tabăra lui Octavian pîrjolită. Numai că, prin fumul și praful bătăliei, Cassius crede că și Brutus e învins și, cuprins de deznădejde, îi cere comandantului taberei sale să-i ia viața. Cînd, la apusul soarelui — ca în tragediile antice! — Brutus constată moartea prietenului său, copleșit de durere, îl îngroapă în mare taină, pentru a nu-și descuraja soldații și se instalează el însuși în tabăra lui Cassius. Necesitatea unor noi preparative face ca lupta să se reia abia după trei săptămîni. Armatele lui Marc Antoniu și Octavian atacă tabăra lui Brutus. Lupta corp la corp, sîngeroasă, sălbatică, se încheie cu victoria lui Marc Antoniu și Octavian. Soldații lui Brutus se retrag în panică, spre munte sau spre mare, să-și scape viața. Descurajat, Brutus se sinucide. Încununat de laurii biruinței, la Filipi, Octavian are doar 21 de ani. La vîrsta de 32 de ani, încoronat ca împărat al Romei, va inaugura cea mai strălucită și glorioasă eră, în care geniul latin va atinge apogeul, în beneficiul civilizației omenirii întregi.

*

Mai puțin de de 100 de ani aveau să se scurgă de la această bătălie și orașul Filipi va fi pentru a treia oară locul de „începătură" al unei noi epoci pentru spiritualitatea și istoria zbuciumatului continent european. Aici la Filipi, zările care înconjoară așezarea au auzit glasul Apostolului Pavel rostind cuvîntul Evangheliei lui Hristos!

... Ceasul amiezii de vară ne-a furat umbrele, care parcă s-au scurs în pămîntul sterp, printre vestigiile fostului oraș, atît de greu de istorie, Filipi. Călcăm cu grijă și pietate printre fragmente de zid sau capiteluri de coloane. Sîntem singuri. Nu sînt nici turiști și cu atît mai puțin pelerini dornici să viziteze aceste locuri, care se abat prea mult de la șoseaua națională, comodă. Cu atît mai bine! Vom putea vedea, simți și auzi chiar — în forul interior — zumzetul acelei lumi dispărute, care, probabil, s-a tras și ea în pămînt și în filele cărților de istorie.

Din Calea Egnatia a mai rămas o mică porțiune intactă, cîțiva zeci de metri, atît cît să delimiteze orașul de sus de cel de jos. Dalele imense, de piatră, încastrate în pămînt, poartă pe ele urme de car încărcate cu mărfuri. Urme de pași nu se văd... Pentru că oamenii calcă ușor și se sting fără să lase vreo urmă... Dacă reflectăm mai îndelung, ajungem să credem că această Cale Egnatia poate căpăta și o semnificație simbolică. Ea poate sugera un alt „Drum al Damascului", dar cu sens răsturnat și nu pentru prigonitorul Saul, ci pentru convertitul Pavel. Pe Calea Egnatia, Pavel — devenit Apostolul lui Hristos, „vasul ales" — va merge nu ca să „pustiiască biserica", ci s-o zidească el însuși, pe terenul viran și însetat de speranță al „neamurilor". Gîndul, produsul minții omenești, acest miraculos instrument cu care Creatorul și-a înzestrat creatura preferată, tocmai pentru a-l putea cunoaște și *înțelege*, plutește în aerul încins al amiezii. Și gîndul poate aduce în urechi voci, zgomote, șoapte...

Primatul papal, la lumina mărturiilor biblice

Biserica este comunitatea celor ce cred în Iisus Hristos şi îşi desfăşoară viaţa după învăţătura Lui. Domnul Iisus Hristos este capul Bisericii, căci Dumnezeu „l-a dat pe El cap Bisericii, ca una care este trupul lui, împlinirea celui ce împleneşte toate întru toţi" (Efeseni 1, 22—23) şi iarăşi, Hristos „este capul trupului, adică al Bisericii, cel ce este începutul, întîiul născut din morţi, ca să fie întru toate cel din frunte" (Coloseni 1, 18).

Biserica, instituţie văzută, are lipsă şi de o autoritate văzută, misiune pe care Domnul Hristos a încredinţat-o apostolilor prin cuvintele: „Datu-mi-s-a toată puterea în cer şi pe pămînt. Drept aceea, mergînd învăţaţi toate neamurile, botezîndu-i în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă" (Matei 28, 18—20) şi „oricîte veţi lega pe pămînt vor fi legate şi în cer, şi oricîte veţi dezlega pe pămînt vor fi dezlegate şi în cer" (Matei 18, 18). Această autoritate a dat-o tuturor apostolilor ca unei adunări nedivizate şi fiecăruia dintre apostoli, în parte, în sfera lui proprie de activitate.[1] În virtutea acestei încredinţări, apostolii s-au adunat, ca împreună să aleagă pe Matia, în locul lui Iuda vînzătorul (Fapte 1, 21—26). La fel au procedat pentru orînduirea celor şapte diaconi (Fapte 6, 1—6). În cazurile mai deosebite, se dădea încredinţare la doi sau mai mulţi apostoli. Aşa au fost trimişi împreună apostolii Petru şi Ioan, în Samaria, pentru împărtăşirea darului Duhului Sfînt celor care s-au botezat. „După ce au cunoscut darul ce mi-a fost hărăzit mie — spune Sf. Ap. Pavel — Iacob şi Chefa şi Ioan, care sînt socotiţi ca stîlpi ai Bisericii — mi-au dat, mie şi lui Barnaba, mîna dreaptă de întovărăşire, pentru ca noi să binevestim între neamuri, iar ei între cei tăiaţi împrejur" (Galateni 2, 9).

În acest duh al înţelegerii a fost respectat adevărul creştinismului în Biserica ortodoxă, păstrătoarea creştinismului primar şi a caracterului pe care el l-a avut în timpul clasic al unităţii Bisericii.[2]

În contradicţie cu specificul Ortodoxiei, romano-catolicismul prezintă o deosebrie fundamentală, prin învăţătura despre supremaţia papei sau primatul papal, care imprimă un colorit specific întregii vieţi bisericeşti a catolicismului. În baza primatului papal, i se atribuie papei „calitatea de cap văzut al Bisericii sau de locţiitor al lui Hristos" în Biserică.[3] Papa este considerat astfel „conducătorul cel mai înalt al Bisericii", fapt care a format cauza principală a marei schisme de la 1054, supremaţia papală neavînd temei nici biblic nici de istorie.[4]

Episcopii Romei şi-au întemeiat primatul papal pe pretinsul primat jurisdicţional al apostolului Petru şi ca descendenţi la episcopie ai acestui apostol. Apreciez ca necesară considerarea tezei privitoare la primatul papal, la lumina mărturiilor biblice.

După mărturisirea de credinţă a apostolului Petru, în numele tuturor apostolilor că Iisus este Fiul lui Dumnezeu celui viu, Domnul Hristos l-a fericit şi a ţinut să-l înzestreze pe Ap. Petru cu putere spre a înfrunta puterile vrăjmaşe: „Îţi voi da ţie, cheile împărăţiei cerurilor şi orice vei lega pe pămînt va fi legat şi în ceruri şi orice vei dezlega pe pămînt va fi dezlegat şi în ceruri" (Matei 16, 19). Prin aceste cuvinte, Domnul Hristos n-a intenţionat să-l înzestreze pe apostolul Petru cu o putere supremă în Biserică, după afirmaţia rom.-catolicilor, în dauna celorlalţi apostoli. De altfel, Domnul Hristos a dat această putere tuturor apostolilor săi (Matei 18, 18).

După a doua vestire a patimilor, a morţii şi a învierii Lui celei de a treia zi, revenind în Capernaum, oraşul său, Iisus i-a întrebat pe ucenici despre cele ce grăiseră între ei pe drum. Ei însă nu i-au răspuns lui nimic. De fapt, pe cale, se priciseră unul cu altul, care dintre ei este mai mare. Cu nespusa îngăduinţă şi bunătate a sa, Iisus le-a zis atunci: „De vroeşte vreunul să fie întîiul, va fi cel din urmă dintre toţi şi slujitorul tuturor" (Marcu 9, 33—35)

După a treia vestire a patimilor, morţii şi învierii Sale, Iacob şi Ioan, fiii lui Zevedeu, i-au cerut să le dea lor să şadă, unul de-a dreapta sa şi altul de-a stînga sa, întru împărăţia sa. A consimţit atunci Iisus, că ambii vor bea paharul suferinţei pe care-l va bea El şi se vor boteza cu botezul cu care avea să se boteze Mîntuitorul. Iacob a fost omorît cu sabia de către Irod (Fapte 12, 2), iar Ioan, părtaş la suferinţa întru Iisus, fost-a „în ostrovul ce se cheamă Patmos, pentru cuvîntul lui Dumnezeu şi pentru mărturia lui Iisus" (Apoc. 1, 9). Ceea ce au cerut însă este a se da celor pentru care s-a gătit. Spre a-i linişti pe toţi apostolii, a precizat Iisus, că „cei ce se socotesc domnitori peste popoare au asupra lor putere şi mai marii lor le ţin în mînă; dar nu astfel trebuie să fie între voi; ci care dintre voi va vrea să fie mai mare, va fi slujitorul vostru şi care va vrea să fie întîiul, va fi tuturor slugă. Că şi Fiul omului n-a venit ca să i se slujească, dar ca să slujească şi să-şi dea sufletul preţ de răscumpărare pentru mulţi" (Marcu 10, 35—45).

Teologii romano-catolici aduc în sprijinul tezei primatului papal şi textul de la Luca 22, 31—32. La cina cea de taină, a instituit Iisus sacrificiul Legii celei noi, sub chipul pîinii şi al vinului, trupul şi sîngele său. Le-a spus apostolilor, că unul dintre ei îl va vinde. Apostolului Petru i s-a adresat cu cuvintele: „Simone, Simone, iată satana v-a cerut pe voi ca să vă cearnă ca pe grîu. Iară eu m-am rugat pentru tine, să nu scadă credinţa ta. Şi tu oarecînd, întorcîndu-te, întăreşte pe fraţii tăi" (Luca 22, 31—32).

După Cina cea de Taină, Iisus a ieşit cu Apostolii săi la Muntele Măslinilor şi le-a grăit lor zicînd: „Toţi vă veţi sminti întru mine în noaptea aceasta" (Matei 26, 31). Avea să se împlinească proorocia: „Bate-voi păstorul şi se vor risipi oile turmei" (Zaharia 13, 7). Prin acestea le-a spus apostolilor, că vor veni momente grele pentru ei, nefiind ocoliţi de cursele satanei. Ap. Petru, încrezător în devotamentul său faţă de Domnul Hristos, făgăduieşte zicînd, că „dacă toţi se vor sminti întru tine, eu niciodată nu mă voi sminti" (Matei 26, 33). La acest legămînt, cu amărăciune în suflet îi va fi grăit Iisus: „Astăzi nu va cînta cocoşul, pînă ce nu te vei lepăda de mine, de trei ori, cum că nu mă cunoşti" (Luca 22, 34). Iisus s-a rugat pentru Ap. Petru, spre a-i întări credinţa şi spre a învinge uneltirile diavolului. La rîndul lui îi cere apostolul Petru ca şi el să-i întărească în credinţă pe ceilalţi apostoli, pentru că şi ei sînt în primejdie.

Din context reiese că Ap. Petru n-a fost mai puţin ispitit decît colegii săi de apostolie. În astfel de împrejurări şi în faţa paharului suferinţei, nu-şi găseşte sensul afirmaţia, că Mîntuitorul ar fi exprimat atunci supremaţia apostolului Petru asupra celorlalţi apostoli. Chiar Ap. Petru se afla în pragul căderii din treapta apostoliei, prin întreită lepădare de Domnul Hristos.

Al treilea loc biblic pe care romano-catolicii îşi întemeiază afirmaţia că Domnul Hristos ar fi dat autoritatea supremă numai apostolului Petru, este locul de la Ioan 21, 15—17.

După învierea sa din morţi, Domnul Hristos s-a arătat a treia oară ucenicilor săi, la Marea Tiberiadei. După ce a prînzit împreună cu apostolii, Iisus s-a adresat apostolului Petru cu întrebarea dacă-l iubeşte mai mult decît ceilalţi apostoli. Răspunsul apostolului a fost: „Da,

(continuare în pag. a 4-a)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Popovici E., Istoria bisericească universală, cartea I, ed. II-a, Bucureşti, 1925, p. 247—248.

2 Mihălcescu I., Compendiu de teologie simbolică, Bucureşti, 1902, p. 19.

3 Svetlov P., Învăţătura creştină în expunere apologetică, trad. de S. Bejan şi C. Tomescu, vol. I, Chişinău, 1935, p. 180.

4 Andrutsos H., Dogmatica Biserici ort. răsăritene, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 312.

In memoriam

† Arhiepiscopul TEOFIL al Clujului

În dimineaţa zilei de 3 noiembrie a.c., a trecut la cele veşnice venerabilul arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului Dr. h.c. Teofil Herineanu, la patriarhala vîrstă de 83 de ani.

A închis ochii pentru totdeauna la Reşedinţa arhiepiscopală din Cluj după o scurtă suferinţă care îi slăbise puterile şi îi ostoise strădania vieţii, deşi şi-a păstrat luciditatea pînă în ultimile clipe ale vieţii.

Pururea pomenitul arhiepiscop Teofil s-a născut în ziua de 11 noiembrie 1909, în satul Arcalia, comuna Şieu Măgheruş, judeţul Bistriţa Năsăud, din părinţii Ludovica şi Vasile. Şcoala primară a urmat-o în localitatea Lemniu, azi judeţul Sălaj, continuînd studiile medii la Liceul „Andrei Mureşanu" — Dej (1920—1921) şi Liceul Gheorghe Barţiu" din Cluj (1921—1928). Înzestrat de bunul Dumnezeu cu vocaţia şi chemarea preoţească, la vîrsta maturităţii, s-a înscris şi a urmat cursurile Academiei teologice română-unită din Cluj-Gherla (1928—1932), pe care a absolvit-o cu rezultate excepţionale la învăţătură şi purtare, drept care a fost trimis la Paris, în anul universitar 1929—1930, la studii de specializare. Întors în ţară, s-a dedicat misiunii preoţeşti, ca preot celib, păstorind timp de 17 ani turma cuvîntătoare încredinţată în localităţile: Ceaba, Băbuţ şi Panticeu, parohii din fosta Eparhie unită de Cluj-Gherla, cu rezultate pastorale de excepţie.

În vremea activităţii pastorale la enorie, a propovăduit cuvîntul dumnezeiesc „cu timp şi fără timp", cu Sfînta Scriptură în mînă, dovedindu-se un iscusit şi profund interpret şi tîlcuitor al ei, din care şi-a făcut reazemul de neclintit al vieţii, izvor sacru de inspiraţie în întreaga şi îndelungata sa activitate de preot şi arhipăstor.

Pentru calităţile sale teologice şi morale dovedite în activitatea pastorală, precum şi „pentru modul corect în care a înţeles să răspundă la istoricul act al reîntregirii bisericeşti din Transilvania în anul 1948" la 8 iunie 1949, a fost ales episcop titular al Episcopiei Romanului şi Huşilor.

A fost hirotonit la schitul Dragoslavele în prezenţa fericitului întru adormire Patriarhul Justinian Marina de către Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului, mitropolitul Firmilian al Olteniei şi episcopul Iosif Gafton al Rîmnicului.

A condus destinele acelei eparhii vreme de 8 ani şi 4 luni, după care, în urma vacantării scaunului chiriarhal al Eparhiei Clujului, prin transferarea şi ridicarea la treapta de mitropolit al Ardealului a episcopului Nicolae Colan, episcopul Teofil a fost ales, la 19 decembrie 1957, arhipăstor al Eparhiei Vadului Feleacului şi Clujului, eparhie pe care a cîrmuit-o cu înţelepciune şi osîrdie vreme de 35 de ani.

În anul 1973 Episcopia Clujului a fost ridicată la treapta de Arhiepiscopie iar episcopul Teofil la treapta de arhiepiscop.

Ca ierarh a fost un om al rugăciunii, al Scripturii şi al milosteniei.

Slujba înmormîntării a fost oficiată vineri 6 noiembrie 1992 în împunătoarea catedrală arhiepiscopală din Cluj, ctitorită de pururea pomenitul episcop Nicolae Ivan.

Dimineaţa a fost oficiată Sf. Liturghie arhierească în Catedrală de un ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi sub protia P. S. Episcop Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, răspunsurile fiind date de corul studenţilor teologi dirijat de P. C. prof. Vasile Stanciu.

La orele 11 a început slujba propriu-zisă de înmormîntare a celui ce a fost arhiepiscopul Teofil Herineanu al Clujului.

Soborul de slujitori a fost alcătuit din P.F. Patriarh Teoctist al României, Î.P.S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, P.S. Gherasim al Rîmnicului, P.S. Calinic al Argeşului, P.S. Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, P.S. Andrei al Alba Iuliei, P.S. Ioan al Oradiei, P.S. Calinic Botoşăneanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, P.S. Irineu Bistriţeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopeiei Clujului, P.S. Ioachim Vasluianul arhiereu vicar al Episcopiei Romanului, P.S. Gherasim Suceveanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sucevei, P.S. Emilian Arădeanul, arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, precum şi de un mare număr de preoţi şi diaconi.

Au fost prezenţi la slujbă reprezentanţi ai Guvernului României, Prefecturii şi Primăriei Cluj, precum şi reprezentanţi ai cultelor locale.

După slujba înmormîntării au rostit cuvîntări de omagiere a celui plecat Î.P.S. Dr. Antonie, Mitropolitul Ardealului, P.S. Irineu Bistriţeanul, dl. Victor Opanschi, consilier prezidenţial, prof. Ionel Roman, vicepreşedinte al Parlamentului României, dl. prof. dr. Gheorghe Vlăduţescu, secretar de stat pentru Culte, prof. univ. dr. Grigorie Zanc, prefectul Judeţului Cluj, dl. Victor Constantinescu, preşedintele Consiliului Judeţean Cluj, dl. Gheorghe Funar, primarul oraşului Cluj, Eminenţa sa Kovacs Lajos, episcop unitarian-Cluj — în numele celorlalte culte din oraş — P.S. Justinian al Maramureşului, P.S. Calinic Botoşăneanul care a prezentat mesajul Î.P.S. Daniel al Moldovei, P.S. Ioachim Vasluianul, pr. prof. dr. Alexandru Moraru, decanul Facultăţii de Teologie din Cluj.

La sfîrşit a luat cuvîntul Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române P.F. Teoctist.

După otpustul slujbei de înmormîntare în sunetul prelung al clopotelor Catedralei arhiepiscopale şi a tuturor celorlalte biserici din oraş şi din Eparhie, a fost înconjurată Catedrala în procesiune cu sicriul celui trecut la Domul, după care a fost depus spre veşnică odihnă în cripta pregătită din vreme sub altarul Catedralei, alături de mormîntul ctitorului acesteia episcopul Nicolae Ivan.

Consiliul arhiepiscopesc a oferit apoi o masă de pomană în amintirea arhiepiscopului Teofil la Reşedinţa arhiepiscopală din Cluj.

Bunul Dumnezeu să-i facă parte de odihna cea veşnică şi fericită întru Împărăţia aleşilor Săi.

Arhid. Visarion Bălţat

Sfînta Muceniţă Ecaterina...

(Urmare din pag. 1)

gurul Dumnezeu adevărat este Dumnezeul creştinilor". Sfînta Ecaterina îşi dă astfel sufletul, în zorii zilei de 25 noiembrie. Moaştele sale au fost ascunse de creştini pînă în secolul al VIII-lea, cînd au fost descoperite şi aduse în mănăstirea Sf. Ecaterina de pe Muntele Sinai, ctitoria împăratului bizantin Justinian dintre anii 542—551, una dintre cele mai vechi şi mai rezistente cetăţi ale ortodoxiei şi spiritualităţii patristice şi filocalice, care adăposteşte peste 3500 icoane vechi bizantine şi o bibliotecă cu peste zece mii volume, între care multe manuscrise din secolele IV—XVIII.

Multe biserici din ţara noastră sînt închinate Sf. Muceniţe Ecaterina, iar unele dintre mamele şi surorile noastre îi poartă cu cinste numele.

Pentru multele nevoinţe ce au suferit şi biruinţe de care s-a învrednicit, în ziua pomenirii sale, aducîndu-i această puţină rugăciune ca pe cei doi bănuţi ai văduvei, să ne unim inimile, cugetele şi simţirile şi să-i strigăm unele ca acestea:

— Bucură-te minte înaltă,
— Bucură-te tînără prea înţeleaptă,
— Bucură-te a împăratului Maxenţiu mustrătoare,
— Bucură-te a împărătesei luminătoare,
— Bucură-te Ecaterino, mare muceniţă a lui Hristos.

Am primit la Redacţie:

Clarificări în legătură cu Oastea Domnului

Într-o emisiune de duminică a Televiziunii Române, Prea Sfinţitul Serafim Făgărăşanul, Episcop-vicar al Mitropoliei Ardealului, a făcut unele precizări în legătură cu Oastea Domnului. Deoarece mulţi credeau că este una din sectele neo-protestante, P.S. Sa a arătat că această mişcare de renaştere duhovnicească a apărut la cîţiva ani după marea Unire din 1918, ca o mlădiţă firească a Bisericii noastre ortodoxe.

Părintele Iosif Trifa, întemeietorul Oastei Domnului, a fost un vrednic slujitor al Altarului, iar ostaşii au fost şi sînt buni şi statornici credincioşi ai Bisericii noastre strămoşeşti.

Nu-i mai puţin adevărat că în oraşul nostru Cluj-Napoca, a apărut o mişcare cu acelaşi nume, dar care treptat s-a abătut de la vechile cărări ale dreptei credinţe. „Liderii" acestei fracţiuni, ademeniţi de avantajele materiale oferite cu generoztate de ţările apusului, au renunţat la elementele esenţiale necesare mîntuirii sufletelor, care se găsesc numai în sînul Sfintei Biserici, întemeiate de însuşi Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu.

Mai trist este faptul că aceşti lideri au căutat să-şi ascundă adevăratele intenţii faţă de cei care participă la adunare, făcîndu-i să creadă că merg pe drumul cel bun şi că au rămas fii credincioşi ai Bisericii.

Acestor neştiutori le oferim o dovadă incontestabilă, din care reiese clar că cei care le dirijează destinele spirituale au deviat de la dreapta credinţă a Oastei Domnului.

La intrarea unei şcoli din Cluj, am citit cu uimire următorul, ANUNŢ:

„Toţi copiii aparţinători Alianţei evanghelice: Baptişti, Penticostali, Creştini după Evanghelie, Oastea Domnului — sînt invitaţi să participe la orele de educaţie moral-religioasă după cum urmează: clasele V—VIII ... Cls. I—IV ...".

Iată deci că tinerii acestei fracţiuni sînt invitaţi alături de baptişti şi penticostali să li se facă „în comun" educaţie moral-religioasă.

Cei care au încuviinţat redactarea anunţului de mai sus, ar fi trebuit să ştie că fiii adevăraţilor ostaşi ai Domnului fac religie în şcoală încă din anul 1990, avînd îndrumători calificaţi ai Bisericii ortodoxe române.

Dacă liderii acestei fracţiuni doresc să trăiască sub acelaşi cort cu grupările Alianţei evanghelice, au tot dreptul — dar îi rugăm s-o declare deschis şi să-şi caute un alt nume — căci noi Oastea Domnului cea statornică şi adevărată, am fost, sîntem şi vrem să rămînem pentru totdeauna sub aripile Sfintei Biserici strămoşeşti, maica cea bună a POPORULUI ROMÂN.

2. nov. 1992
Cluj-Napoca

I. Sătmar, V. Bogdan, I. Lazăr

Cateheză despre veşmintele liturgice

(Urmare din pag. 1)

Mîntuitorul în semn de batjocură cînd a fost judecat de Pilat. Fiindcă acopere tot corpul, el închipuie şi puterea atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu cu care îmbracă pe slujitorii Săi.

C. Veşmintele arhiereşti

Pe lîngă amintitele veşminte, aparţinătoare diaconilor şi preoţilor, arhiereul are în plus următoarele:

1. Sacosul este în formă de sac asemenea stiharului, dar mai scurt şi cu mîneci mai largi şi mai scurte. El înlocuieşte felonul, şi de aceea este îmbrăcat peste stihar, epitrahil, brîu şi mînecuţe. La început îl purta numai patriarhul de la Constantinopol la cele trei mari praznice: Naşterea Domnului, Paştile şi Rusaliile (ca moştenire a vechii tunici a bazileilor bizantini). Apoi s-a generalizat îmbrăcarea sacosului de către toţi arhiereii, la slujbele oficiate de ei. El are acelaşi simbol ca şi felonul preoţesc. Mai poate închipui şi cămaşa lui Hristos pentru care s-au aruncat sorţi. Clopoţeii cu care se încheie cele două părţi ale socosului închipuie cuvîntul lui Dumnezeu pe care trebuie să-l propovăduiască episcopul, iar numărul lor de 12 ne indică propovăduirea celor 12 Apostoli.

2. Omoforul este un veşmînt purtat de arhierei pe umăr, în jurul gîtului. Originea lui trebuie căutată în Vechiul Testament, fiind o actualizare a efodului (sau umerarului), purtat de arhierei în timpul slujirii la Cortul Sfînt şi la templu. Pe omofor este aplicată o iconiţă sub forma unui medalion, cu chipul Mîntuitorului. El simbolizează oaia rătăcită pe care o ia Hristos pe umeri, sau firea omenească pe care El a luat-o prin întrupare, ca să o mîntuiască.

3. Mantia este un veşmînt lung şi lat de culoare purpurie, încheiat la gît, jos şi în faţă. Ea este o cantinuare a mantiei monahale pe care arhiereii proveniţi din rîndurile călugărilor au adoptat-o ca veşmînt liturgic. Ea se foloseşte numai la slujbele pentru care arhiereul nu îmbracă sacosul, cum ar fi: vecernia, sfi[illegible] Maslul, sau înaintea oficierii Sfintei Liturghii, cînd se închină la icoane. Mantia simbolizează darul lui Dumnezeu cel purtător de grijă şi acoperitor.

Pe lîngă aceste veşminte specific arhiereşti, sînt cunoscute în plus şi următoarele insigne, semne distinctive, sau ornate arhiereşti, care evidenţiază strălucirea demnităţii arhiereşti.

Acestea sînt următoarele:

1. Mitra avînd forma coroanei sau diademei împăraţilor bizantini, este purtată de arhiereu ca acoperămînt al capului în timpul serviciilor divine. Ea aminteşte de cununa sau chidaris-ul purtat la serviciile religioase de la Cortul Mărturiei de către arhierei. La început o purta la serviciile divine numai episcopul Romei şi patriarhul Alexandriei, apoi s-a generalizat. Ea simbolizează cununa de spini a Mîntuitorului, precum şi mahrama (saderiul) de la capul Lui.

2. Epigonatul (Bedelniţa) este un veşmînt sub formă romboidală legată de brîu sau de gît cu o panglică şi atîrnă la coapsa dreaptă. Originea lui este în şervetul purtat de arhierei la brîu şi folosit la ştergerea mîinilor cu prilejul diferitelor spălări rituale. El mai simbolizează şi ştergarul cu care Mîntuitorul a şters picioarele Ucenicilor după ce le-a spălat, sau ştergarul cu care s-a şters Pilat pe mîini, după ce s-a spălat în faţa poporului ca să-şi arate nevinovăţia ...

3. Engolpionul (Panachiul) este o iconiţă reprezentînd pe Mîntuitorul sau pe Maica Domnului, pe care îl poartă arhiereul atîrnat pe piept, fiind legată cu un lănţişor petrecut peste gît. El aminteşte de haşenul sau pectoralul arhiereilor din Legea Veche şi simbolizează pecetea şi mărturia credinţei cea din inimă.

4. Crucea pectorală este o insignă a demnităţii arhiereşti simbolizînd crucea lui Hristos.

5. Cîrja (sau toiagul arhieresc) purtată la slujbe, frumos împodobită, simbolizează crucea lui Hristos în numele căruia păstoreşte arhiereul.

6. Dicherul şi Tricherul sînt sfeşnice cu două şi trei braţe în care sînt fixate lumînări folosite la Liturghia arhierească şi amintind de sfeşnicul purtat de împăraţii bizantini pentru a binecuvînta poporul.

7. Vulturul este un mic covor (sau periniţă) avînd imprimat chipul unui vultur cu aripile întinse zburînde deasupra unei cetăţi cu trei rîuri. Pe el stă arhiereul în timpul slujbelor. Vulturul simbolizează pietatea şi înţelepciunea arhiereului, iar cetatea peste care zboară reprezintă episcopia condusă de el.

Referitor la culoarea veşmintelor liturgice, trebuie să precizăm că la început toate erau albe, simbolizînd sfinţenia şi bucuria slujitorilor îmbrăcaţi în ele. Abia după secolul al VI-lea s-au adoptat şi alte culori, precum cea roşie, folosită la sărbătorile martirilor, simbolizînd sîngele lor, şi cea neagră pentru slujbele funebre, indicînd întristarea, iar pentru zilele de post, simbolizînd pocăinţa. În Apus s-a introdus şi culoarea verde, închipuind speranţa în dobîndirea fericirii veşnice.

IV. Recapitularea-Aprecierea

Cu ce veşminte oficiau la început primii clerici creştini? (Cu hainele personale, de culoare albă). Prin ce se deosebeau totuşi de hainele purtate zilnic? (Prin aceea că erau ornamentate cu semnul sfintei cruci). Cînd putem spune că s-au introdus veşmintele liturgice pentru fiecare treaptă a clerului). Care sînt veşmintele diaconului? (Acestea sînt: stiharul, orarul şi mînecuţele). Dar ale preotului? (Stiharul, mînecuţele, epitrahilul, brîul şi felonul). Dar arhiereul, ce veşminte îmbracă în timpul slujbei? (Pe lîngă cele ale preotului, mai îmbracă: sacosul, omoforul, mantia; iar ca insigne, sau ornamente, amitim: mitra, epigonatul, engolpionul, crucea pectorală. În mînă are cîrja, dă binecuvîntări cu dicherul şi tricherul, şi stă pe un covoraş rotund numit „vulturul").

V. Asocierea

Am văzut că veşmintele liturgice îşi pot găsi originea fie în îmbrăcămintea zilnică a oamenilor de rînd, fie în religia Vechiului Testament, ori au fost împrumutate sau imită îmbrăcămintea bazileilor bizantini, fie că au fost luate din vestimentaţia mănăstirească, de unde proveneau arhiereii. Ori de unde ar proveni veşmintele liturgice, originalitatea şi finalitatea lor este dată de faptul că reprezintă obiecte sfinţite, au un simbolism aparte, specific creştin; şi cu ajutorul lor sfinţiţii slujitori impun demnitatea sacră a slujirii lui Dumnezeu.

VI. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că veşmintele liturgice reprezintă îmbrăcămintea specială pe care o folosesc sfinţiţii slujitori în timpul oficierii slujbelor bisericeşti.

VII. Aplicarea

1. Sub aspectul întrebuinţării veşmintelor liturgice, remarcăm faptul că ele sînt mai întîi sfinţite de către preot sau episcop şi apoi îmbrăcate şi folosite la sfintele slujbe, ceea ce înseamnă că sînt deosebite de orice altă îmbrăcăminte de rînd.

2. În timpul în care sînt îmbrăcate de preot pentru slujbă se rosteşte cîte o rugăciune pentru fiecare veşmînt, atrăgînd în felul acesta atenţie asupra importanţei sacerdotale, a semnificaţiei şi a pietăţii cu care ele trebuiesc purtate şi cinstite.

3. Din respect faţă de Dumnezeu şi în semn de evlavie faţă de slujba îndeplinită, veşmintele liturgice ca mijloc de exteriorizare a simţămîntului religios, a curăţiei şi a sfinţeniei, care trebuie să caracterizeze vieţuirea duhovnicească a preotului, trebuiesc păstrate cu grijă, ferite de profanare şi ţinute totdeauna curate.

INFORMAŢII

— Duminică, 1 noiembrie a.c., Î.P.S. Mitropolit Antonie a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Cuv. Paraschiva" din parohia Bîrghiş, protopopiatul Agnita. Cu acest prilej Î.P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a zilei (bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr). Pentru munca depusă pe plan misionar şi pastoral vrednicul preot Nicolae Piroş a fost hirotesit întru iconom, cu dreptul de a purta brînu roşu.

Au fost acordate de asemenea acte de apreciere pentru consiliul şi comitetul parohial precum şi epitropilor.

La agapa frăţească oferită de Consiliul parohial a fost prezentat un frumos program artistic pregătit de tinerii satului sub conducerea preotului N. Piroş.

— Între 6—12 septembrie 1992 la Cata, prot. Rupea, societatea germană „Reuniunea din München pentru continuarea tradiţiei culturale din Ardeal", sub patronajul Ambasadei germane de la Bucureşti, a organizat un inedit *„Festival româno-german"*, care s-a bucurat de multă audienţă.

Intenţia organizatorilor a fost nu numai aceea de a-şi revedea, cu plăcere, locurile natale, de care sînt legate atîtea amintiri frumoase, ci, aşa cum s-a spus de către regizorul Frieder Schuller, originar din aceste locuri, acum domiciliat în Bavaria, şi aceea *„ca în afara graniţelor să se vorbească despre România şi de bine"*.

Cu acest prilej a luat cuvîntul şi preotul nostru din Cata, Oct. Imbru, iar în biserica parohială s-a săvîrşit un serviciu religios, cu participarea oaspeţilor.

— Potrivit hotărîrii Sf. Sinod al Bisericii noastre, în întreaga Patriarhie Română s-a desfăşurat în aceste zile a doua conferinţă preoţească din acest an, la care s-a dezbătut tema: *„Împreună lucrarea dintre cler şi mireni în activităţile misionare şi filantropice ale Bisericii"*.

În Arhiepiscopia Sibiului această conferinţă a fost programată între 19 octombrie — 10 noiembrie 1992, fiind prezidată de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului la protopopiatele: Sibiu, Mediaş şi Braşov, de P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul la protopopiatele Agnita, Făgăraş, Sălişte şi Avrig, fiind însoţiţi de P.C. vicar A. Răduleţ, P.C. arhid. prof. I. Floca şi P.C. cons. Gh. Papuc. La prot. Rupea conferinţa a fost prezidată de P.C. prof. I. Floca, iar la Sf. Gheorghe de P.C. cons. Gh. Papuc.

Tema a fost lucrată de toţi preoţii, fiind susţinută în plen de către unul sau doi referenţi la fiecare protopopiat, în cadrul dezbaterilor reliefîndu-se căile cele mai potrivite prin care Biserica, cler şi mireni deopotrivă, este îndatorată să se implice cît mai vădit în propovăduirea Evangheliei şi uşurarea suferinţelor omeneşti.

— Joi, 5 noiembrie 1992, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu a avut loc o şedinţă de lucru a Consiliului arhiepiscopesc, prezidată de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Deschizînd şedinţa, Î.P.S. Sa a propus un moment de reculegere pentru Î.P.S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului, trecut cu demnitate pe tărîmul veşniciei, cît şi pentru preotul Adrian Cosma de la parohia Stupini, fost vreme îndelungată devotat lucrător la of. protopopesc Braşov, şi pr. Ioan Roman — Tălmăcel, trecuţi la Domnul în aceste zile.

Au fost rezolvate o seamă de probleme economice, juridice, culturale şi bisericeşti, prezentate de sectoarele respective, realizîndu-se totodată un schimb de opinii legate de problemele majore cu care se confruntă astăzi Biserica, preoţii şi credincioşii noştri.

S-a pus un mare apăs pe lucrarea pastorală din parohii şi pe predarea în mod corespunzător a religiei în şcolile de stat.

P.

*

— Din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, Duminică, 1 noiembrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a sfinţit biserica din filia Dupuş, prot. Mediaş, restaurată sub îndrumarea preotului Ioan Rusu. Au vorbit P.C. prot. Ioan Găban (Mediaş), P.C. părinte vicar Aurel Răduleţ şi P.S. Serafim. Seara P.S. Sa a slujit vecernia la parohia Ighişul Nou, păstorită de pr. Virgil Man.

— La invitaţia P.S. Episcop Timotei al Aradului, Duminică, 8 noiembrie, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrşit Sf. Liturghie în catedrala din Deva, înconjurat de un sobor numeros de preoţi în frunte cu P.C. pr. prof. Dr. Vasile Mihoc de la Facultatea de teologie din Sibiu. Păr. prof. Vasile Mihoc a vorbit pe marginea pericopei evanghelice a învierii fiicei lui Iair, iar P.S. Sa despre Sf. Arhangheli şi Îngeri. După masă, P.S. Sa a participat la o mare adunare a Oastei Domnului în catedrala din Deva, în cadrul căreia a vorbit despre propovăduirea ostaşilor prin pilda vieţii lor.

— În zilele de 11 şi 12 noiembrie 1992, P.S. Serafim a participat la a treia Masă rotundă organizată de Aidrom (Ajutor interbisericesc departamentul România) cu sprijinul Episcopiei evanghelice Sibiu.

— Vineri, 13 noiembrie, P.S. Sa a participat la Mănăstirea Rîmeţ la o întîlnire a stareţilor şi duhovnicilor din mai multe mănăstiri transilvănene, la care s-au discutat problemele monahismului de azi: raportul regulă-libertate, înnoirea vieţii călugăreşti prin Sf. Taine (îndeosebi Sf. Euharistie), rugăciunea comună şi rugăciunea lui Iisus (a inimii), diaconia specială a mănăstirilor şi ecumenismul spiritual promovat de monahi.

Diac. Dumitru Dura

† Preot COSMA ADRIAN

S-a stins din viaţă în 11 octombrie 1992, vrednicul pr. Adrian Cosma de la parohia Stupini-Braşov, în urma unei suferinţe de mai mulţi ani. Datorită acestui fapt, P.C. Sa a trebuit să se pensioneze la vîrsta cînd ar fi trebuit să activeze încă în „Ogorul Domnului". Conştient de boala ce se agrava cu fiecare zi, totuşi era optimist; credinţa îi întărea răbdarea. Boala însă şi-a parcurs drumul ei şi acolo în spital şi-a găsit obştescul sfîrşit.

Născut la 2 mai 1925 în Stupini-Braşov, din părinţii Romulus şi Maria Cosma, şcoala primară a urmat-o în Stupini. În anul 1945 a absolvit cursurile renumitului liceu „Andrei Şaguna"-Braşov. Înclinat spre cele duhovniceşti, îşi îndreaptă paşii la Facultatea de Teologie din Sibiu, pe care a absolvit-o în anul 1950, luîndu-şi licenţa cu nota 10 (excepţional).

În 1952 se căsătoreşte cu Eleonora Cosma din com. Mărcuş (Covasna). Dumnezeu le-a binecuvîntat căsnicia cu doi băieţi şi o fată. Tot în anul 1952 este hirotonit întru preot pe seama parohiei Stupini-Braşov, unde a activat pînă la data pensionării (decembrie 1990). Iubit şi stimat de credincioşi, înzestrat de Dumnezeu cu voce dulce de tenor, predica întotdeauna pregătită, bun gospodar, reparînd biserica, mărindu-i spaţiul şi pictînd-o etc.

Între anii 1967—1985 a ocupat postul de contabil la of. prot. Braşov, unde a lucrat cu multă dăruire şi conştiinciozitate, desfăşurînd o activitate susţinută şi corectă.

Pentru activitatea depusă la parohie şi of. protopopesc Braşov, Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală i-a acordat distincţia de „iconom stavrofor".

Slujba înmormîntării a avut loc pe data de 14 oct. a.c., (Cuv. Paraschiva) cu un sobor de peste 20 de preoţi. Au vorbit despre activitatea regretatului preot, Adrian Cosma: Prot. Z. Moşoiu, citind şi telegrama Î.P.S. Mitropolit Antonie, pr. Nic. Coman (Braşov) în calitate de coleg, dl. Ioan Topolog — director la liceul A. Şaguna şi pr. paroh Nic. F. Stroie.

Veşnică să-i fie pomenirea.

Pr. Zenovie Moşoiu

Primatul papal...

(Continuare din pag. a 3-a)

Doamne, tu ştii că te iubesc. Zis-a lui: Paşte mieluşeii mei." A întrebat Iisus a doua oară dacă-l iubeşte şi i s-a răspuns: Paşte oile mele. Întrebat a treia oară, ap. Petru s-a întristat şi i-a răspuns: „Doamne, Tu ştii toate; Tu ştii că te iubesc. Paşte oile mele — i-a răspuns iarăşi Iisus. De aici au dedus teologii rom.-cat., că Iisus i-ar fi încredinţat apostolului Petru autoritatea supremă, neglijîndu-i pe ceilalţi apostoli. De fapt nu este o încredinţare de unic păstor suprem al Bisericii dată apostolului Petru, mai presus de colegii lui de apostolie. De această dată Domnul Hristos l-a reaşezat pe Simon Petru în demnitatea apostoliei, din care a căzut, prin întreita lepădare, în noaptea patimilor. Întristarea ce l-a cuprins pe Simon Petru după a treia întrebare ne confirmă convingerea, că Ap. Petru şi-a adus amite că s-a lepădat de trei ori de Iisus. Era necesară deci o întreită lucrare pentru reaşezarea lui în demnitatea apostoliei.

În Evangheliile sinoptice, ap. Petru ocupă mereu capul listei, „cel dintîi (primus) Simon, ce se zice Petru" (Matei 10, 2). Rom.-catolicii îl consideră a fi căpetenia apostolilor (= princeps apostolorum) în noua împărăţie a lui Dumnezeu, al cărei păstor urma să fie el[5] şi pe care — zice Bougaud — Iisus „îl înălţase atît de sus",[6] ca pe „cel dintîi păstor, îndată după Hristos,[7] ca „locţiitorul (vicarul) unui Dumnezeu răstignit".[8] Din aceleaşi considerente, nefondate biblic, s-a afirmat că Ap. Petru „lăsat-a în urmă-i o dinastie neîntreruptă de vicari ai lui Hristos".[9]

Ap. Petru a fost cel mai în vîrstă dintre toţi apostolii Domnului Hristos. Pentru tăria credinţei lui, a fost cinstit de Domnul Hristos cu numele de Petru. Fără a fi mai presus de ceilalţi apostoli, a luat cuvîntul în numele apostolilor. Prin cuvîntul său, Domnul Hristos i s-a adresat adeseori, în interesul tuturor apostolilor. N-a fost socotit a fi singur stîlp al Bisericii (Galateni 2, 9). Vrednicia apostolului Petru, în rîndul apostolilor, s-a văzut ca primul între egali (= primus inter pares). Sf. Ap. Pavel, cel din urmă chemat la apostolie, spune despre sine „că întru nimic n-am rămas mai prejos decît cei mai de frunte apostoli" (II Corinteni 11, 5).

După sinodul apostolilor (între anii 50 şi 52), ap. Petru s-a dus în Antiohia. Aici, în disputa dintre creştini a stat de partea creştinilor dintre Iudei, care se separau la masă de creştinii dintre Elini. Pentru aceasta Ap. Pavel i-a cerut socoteală Apostolului Petru, că nu se poartă în conformitate cu învăţătura Evangheliei şi l-a înfruntat „căci era vrednic de înfruntare" (Galateni 2, 11). Reiese deci, că ap. Petru n-a avut autoritate supremă faţă de toţi apostolii, dacă pentru abaterea săvîrşită, a îngăduit a fi tras la răspundere şi mustrat de ap. Pavel, cel mai nevîrstnic dintre apostoli.

Sf. ap. Petru n-a exercitat un primat de jurisdicţie asupra celorlalţi apostoli şi nici ceilalţi apostoli nu i-au recunoscut un astfel de primat.[10] Ap. Petru a dat socoteală apostolilor din Ierusalim despre botezul sutaşului Corneliu din Cezareia împreună cu toată casa sa (Fapte 11, 1—24); este vorba despre primirea păginilor la creştinism. Dacă Ap. Petru ar fi fost încredinţat cu autoritatea supremă în Biserică, nu ar fi fost cazul să se justifice pentru faptele săvîrşite în sfera sa de activitate.

Eliberat din temniţa lui Irod Agripa, cu concursul unui înger, Sf. Ap. Petru „a ieşit şi s-a dus aiurea" (Fapte 12, 17). S-a interpretat, fără temei, că prin aiurea (=alt loc) ar trebui să se înţeleagă oraşul Roma.[11]

Din I Petru 1, 1, se deduce, că acest apostol a propovăduit în Bitinia, Asia, Capadochia, Galatia, Pont şi la urmă în Babilon (I Petru 5, 13).[12] La finele secolului al II-lea, unii apreciau, că prin Babilon ar trebui să se înţeleagă Roma,[13] care era tot atît de coruptă ca şi odinioară Babilonul. În Apocalips 18, 10 şi 21, prin Babilon se înţelege a fi Roma. Apocalipsul este carte profetică şi îşi găseşte motivarea de a recurge la exprimarea prin imagini, prin Babilon înţelegînd urbea Roma. Într-o epistolă însă nu este cazul de a pune un nume figurat, în locul adevăratului nume al localităţii din care e scrisă epistola.[14]

Din Biblie nu desprindem alte indicii privitoare la activitatea Sf. Ap. Petru în afara Palestinei.[15] Misiunea dată apostolilor de Domnul Hristos a fost de a merge şi a învăţa toate neamurile şi de a le orîndui episcopi, dar nu de a se stabili ei înşişi în anumite localităţi, ca episcopi.

Cînd într-o epistolă autorul se adresează mai multor persoane sau localităţi, este firesc să înceapă cu cele mai de aproape, spre a încheia cu cele de mai departe şi nu invers. Pentru însirarea ţărilor din I Petru 1, 1, este firească adresarea din Babilon; din Roma ar fi o înşirare în sens invers celui firesc. Din modelul de adresare a epistolei reiese, că epistola I Petru n-a fost scrisă din Roma.[16]

Prin înţelegere ,ap. Pavel şi Barnaba au fost încredinţaţi să propovăduiască Evanghelia la neamuri (Elini), popoare păgîne situate spre Apus de Palestina, iar Iacob, Chefa şi Ioan între Iudei (Galateni 2, 9), împrăştiaţi mai ales spre Răsărit de Palestina. Este firesc deci ca ap. Petru să se fi dus şi la Babilon, de unde să fi adresat epistola celor aleşi, pe care îi îmbrăţişează împreună cu Marcu, fiul său (I Petru 5, 13), care era cu ap. Petru, cînd acesta scria I-a sa epistolă. Pe de altă parte, din epistolele sf. ap. Pavel se ştie, că Marcu, nepotul lui Barnaba, se afla temporal cu Pavel în Roma (Coloseni 4, 10 şi Filimon v. 24). Marcu a putut să fie un timp cu ap. Petru în Babilon, iar un alt timp cu Pavel în Roma. Ap. Pavel cere să-l trimită pe Marcu la Roma, fiindu-i de mare folos la slujbă (II Timotei 4, 11). S-ar putea ca în I Petru să fie vorba despre un alt Marcu, poate fiu după trup al apostolului Petru. Prin urmare, numele Marcu din I Petru nu dovedeşte că prin Babilon s-ar înţelege Roma, şi că ap. Petru ar fi scris din Roma I-a sa epistolă.[17]

Se ştie că ap. Pavel a fost trimis captiv în Italia şi a predicat în Roma timp de doi ani (Fapte 27 şi 28). Este de menţionat că nici în epistola către Romani şi nici în epistolele adresate de el din Roma nu face referire la vreo relaţie a apostolului Petru cu Roma. Biblia nu ne spune că biserica Romei a fost înfiinţată de ap. Petru. Ap. Pavel însuşi le spune Romanilor, că rîvna lui a fost să binevestească Evanghelia, dar nu în locurile unde a ajuns numele lui Hristos, „ca să nu clădesc pe temelia altora" (Romani 15, 20).

Pe temeiul Sf. Scripturi rezultă, că nu avem indicii biblice sigure despre activitatea sf. ap. Petru în Roma. În această privinţă, se impune cu necesitate să se apeleze la Sf. Tradiţiune.

Cert este, că la lumina mărturiilor biblice, se constată cu claritate, să ap. Petru n-a fost înzestrat de Domnul Hristos cu autoritatea de primat jurisdicţional asupra tuturor apostolilor. În consecinţă, episcopii, urmaşi ai sf. ap. Petru, nu sînt îndreptăţiţi să pretindă un primat de jurisdicţie în Biserica lui Hristos.

5 Bougaud L., Iisus Hristos, trad. de C. Ceruleanu, ed. II, Bucureşti, 1939, p. 207—208.
6 Ibidem, p. 264.
7 Ibidem, p. 450.
8 Ibidem, p. 451.
9 Papini G., Viaţa lui Iisus, trad. de A. Marcu, ed. II, Bucureşti, 1941, p. 546.
10 Popovici E., op. cit., p. 252—253.
11 Ibidem, p. 211.
12 Ibidem ,p. 172.
13 Ibidem, p. 174.
14 Ibidem, p. 208.
15 Ibidem, p. 172.
16 Gheorghiu V., Introducere în sfintele cărţi ale Testamentului nou, Cernăuţi, 1929, p. 663.
17 Popovici E., op. cit., p. 209.

Semnalăm... Semnalăm...

● A apărut la Sibiu, în „serie nouă", nr. 3, 1992, al revistei *Gîndirea*, reluată de un grup de tineri entuziaşti şi pricepuţi, în frunte cu d. Mihai Marinica. Sînt prezenţi printre semnatari ultimii „gîndiriştі" în viaţă, Păr. acad. Dumitru Stăniloae şi Pan M. Vizirescu, ambii cu texte pe măsura lor şi a *Gîndirii* de odinioară. Un text profund, bine ales, din Părintele Arsenie, prefaţează încă de pe copertă revista. Paginile critice sau polemice, bine dozate, precum se şi cuvine, nu înecă ţinuta creatoare, deschisă, constructivă a revistei. Critica „isihasmului" unui autor căruia i se descopăr multe ambiguităţi, contradicţii şi tratări „din afară", nu aruncă isihasmul peste bord, ci îl vrea redat lui însuşi, în toată valoarea şi curăţenia lui originară, ca să nu fie atras în rol de metodă mecanică, exterioară, yoghistă-zenistă. Cu alte cuvinte, şi ca unul care vine din înţelepciunea populară, odată cu apa din albie, nu se aruncă şi copilul. Cam aşa e şi cu *Academia* despre care scrie „Redacţia". Dacă Părintele Stăniloae e în *Academie*, cît o *Academie*, cum scrie Redacţia, atunci *Academia* există!

Revista renaşte, se maturizează văzînd cu ochii. O semnalăm cu bucurie şi încredere.

* * *

● Scrisă în 1955, dar publicată la Sibiu în 1992, cartea protopopului stavrofor Emilian Cioran — numele spune cine este, fără să mai fie nevoie de precizări — e o surpriză şi un eveniment. Surpriza e asemănătoare cu aceea pe care ne-a făcut-o Lazăr-Leon Asachi, tatăl lui Gheorghe Asachi, cînd descoperiri de ultimă oră ni l-au revelat ca pe un scriitor, traducător, om de cultură cu care s-ar mîndri orice fiu, oricît de mare ar fi ajuns, cum a ajuns Emil Cioran, în cultura lumii. Sînt convins că fiii protopopului se bucură. Şi au de ce. De altfel d. Aurel Cioran din Sibiu a trudit mult pentru ca însemnările părintelui său să vadă lumina tiparului. Îl felicităm.

Cartea poartă titlul: *„Şapte generaţii de preoţi şi protopopi-profesori din aceeaşi familie: BARCIANU. 1698—1903"* (136 p. +11 p. de ilustraţii). E o carte a continuităţii unei gene divine, creatoare, de care au beneficiat şi care a dat neamului românesc şapte mari personalităţi de-a lungul a două veacuri. Îngrijirea volumului şi notele aparţin, cred, d. Aurel Cioran. O postfaţă, semnată de părintele prof. T. Bodogae, evocă din prima frază cartea lui Nicolae Iorga *„Sate şi preoţi din Ardeal"* cu care, desigur, aseamănă cartea protopopului Emilian Cioran. Şi pe bună dreptate. Avem în ea portrete de oameni, scrise cu talent, avem atmosferă de epocă, legături istorice, d.p. în vremea lui Şaguna şi mai avem, bine selectate, contribuţiile tuturor celor şapte la promovarea culturii şi în cadrul ei, a scrisului românesc. Cartea va fi un izvor istoric de primă mînă pentru istoria epocii şi a Transilvaniei din acest colţ de ţară şi de oriunde a ajuns lucrarea minţii, vorbirii şi scrisului lor.

La sfîrşit autorul ne dă şi texte selectate din cuvîntări şi predici ale Barcianilor, o idee excelentă cu care şi-a ilustrat biografiile.

Răşinărenii se vor mîndri.

Pe drept cuvînt!

Eu am primit cartea cu o dedicaţie semnată „Emil şi Relu". Mulţumesc. Din cauza aceasta nu pot face cum se zicea odinioară „Citeşte şi dă mai departe", dar o semnalez cu îndemnul de a o căuta toţi cei care iubesc tradiţiile de familie, iubesc şi vor să înţeleagă Biserica prin cei care i s-au dedicat cu credinţă şi cu fapte nemuritoare.

* * *

● Calendarul *„Credinţa"* al Arhiepiscopeiei Ortodoxe din America şi Canada, pe 1992, a apărut în condiţii grafice excepţionale şi cu un bogat conţinut. (328 p.). Ar fi greu să reproducem tot cuprinsul, cum am dori. Remarcăm „Cuvîntul înainte" al P.F. Patriarh Teoctist şi „Calendarul vieţii bisericeşti" de Î.P.S. Victorin. Părintele Vasile Vasilache evocă „Rugul aprins" de la Mînăstirea Antim din Bucureşti, de pe vremea cînd P.C. Sa era stareţ şi gazdă a acestei mişcări în care era antrenată o bună parte din elita culturală a Bucureştilor vremii. E prezent ca întotdeauna George Alexe, pr. George Săndulescu, pr. Theodor Damian cu un studiu şi cu versuri, păr. arhim. Felix cu poeme, păr. Justinian Dalea, păr. Nicolae Apostola, şi mulţi alţii.

Felicitări editorilor şi autorilor.

* * *

● Părintele prof. Ion Bria de la Geneva ne-a dat o carte de teologie: *„Iisus Hristos"* (ed. enciclopedică, Bucureşti, 1992, 160 p.). Comentează evenimente şi învăţături ale Mîntuitorului, organizate pe teme, şi le prezintă cu competenţa teologului matur şi bine format. Cartea va intra în patrimoniul teologic clasic.

* * *

● Virgil Cândea, sub genericul: „Mari centre spirituale ale lumii", scrie în *Magazinul istoric* (XXVI, nr. 7, 1992, p. 55—57, 77) despre *„Lavra Sfintei Treimi din Serghieva"*. Numele oraşului vine de la un cuvios Serghie (n. 1315), venerat ca părinte al isihasmului din Rusia de miază-noapte. Despre el a lăsat o „Viaţă" Epifanie Dascălul. A murit în 1392. Biserica zidită mai tîrziu, în 1423 are, printre pictori şi pe cunoscutul Andrei Rubliov. La această mînăstire şi-a găsit sfîrşitul un mare om de cultură din veacul trecut, filozoful creştin Constantin Leontieff.

Aşadar, studiul, precum şi bănuiam, nu e o simplă monografie, ci e o căutare de sensuri duhovniceşti, nu fără a căuta şi legăturile posibile cu spiritualitatea românească. Şi, le găseşte!

* * *

● Părintele Ioan Mihu publică o carte de omilii biblice din Vechiul Testament, intitulată: *Adevărurile credinţei ortodoxe* (Sibiu, ed. Amadeus, 1992, 334 p.). Fiecare temă e organizată după ştiinţa Omileticii, cu *Introducere, Anunţare, Tratare* şi *Încheiere*. Va fi folositoare studenţilor şi preoţilor care îşi vor alege pentru predici teme din Vechiul Testament. Ba chiar cred că vor fi stimulaţi spre aceasta, descoperind despre cîte lucruri se poate vorbi şi cît de utilă le va fi îmbogăţirea tematică a predicii lor.

E o carte bună. Pe copertă e indicat că e vol. I. Înseamnă că mai urmează. Îi dorim spor. Cartea e recomandată şi de doi profesori de teologie, printr-un „Cuvînt înainte" (pr. prof. dr. Constantin Galeriu) şi printr-o scrisoare a părintelui profesor de Vechiul Testament, pr. Dr. N. Neaga. Un motiv în plus s-o recomandăm şi noi.

* * *

● Episcopia Buzăului a ajuns la nr. 11 al *Îndrumătorului bisericesc* pe anul 1992, împlinind zece ani de la primul număr ctitorit de episcopul Antonie Plămădeală. E bine lucrat, cu studii serioase şi tematică diversificată, ceea ce îl face atractiv şi interesant.

* * *

● Lidia Stăniloae, pe care o ştiam poetă, a publicat acum un roman: *Raiul inocenţilor* (Cartea Românească, 1992, 207 p.).

Cu o tematică dintr-o realitate cumplită din care, slavă Domnului, am scăpat, evocarea artistică e puternică şi cartea se citeşte cu interes mereu sporit.

● *Dimineţi cu părintele Stăniloae*, convorbiri realizate de Sorin Dumitrescu (ed. Anastasia, 1992, 271 p.).

O carte de folos!

● Episcopia Maramureşului şi Sătmarului a editat un *„Calendar vestitor şi povăţuitor al creştinilor din Maramureş şi Sătmar pe anii 1991—1992"* (Baia Mare, 1991, 150 p.).

Răspunde titlului!

● Editura „Credinţa noastră" (Bucureşti, 1992, 210 p.) publică *Teologia biblică a Vechiului Testament*, de pr. prof. Athanase Negoiţă. Numele profesorului nostru şi competenţa sa de necontestat, impun!

ANTONIE P.

ÎN ATENŢIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimaţii cititori ai Telegrafului Român că sînt încă deschise listele pentru abonamentele pe anul 1993.

Menţionăm că, începînd cu 1 ianuarie 1993, costul unui abonament anual este de 500 lei.

Banii pot fi trimişi prin mandat poştal, pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cod. 2400, cu specificarea ce reprezintă suma, sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. sau echivalentul în altă valută, cont nr. 45.21.01.680, B.C.R., filiala Sibiu.

Rugăm ca adresele să fie complete şi lizibil scrise.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*;

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 şi 15
decembrie
Nr. 45—48
1992

Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pîntece de la Duhul Sfînt.

Iosif, logodnicul ei, drept fiind şi nevrînd s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns.

Şi cugetînd el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfînt.

Ea va naşte Fiu şi vei chema numele Lui Iisus, căci El va mîntui pe poporul Său de păcate.

Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice:

„Iată, Fecioara va avea în pîntece şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel, care se tîlcuieşte: Cu noi este Dumnezeu".

Şi deşteptîndu-se din somn, Iosif a făcut aşa precum i-a poruncit îngerul Domnului şi a luat la el pe logodnica sa.

Şi fără să o fi cunoscut pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus.

Sf. Evanghelie după Matei
1, 18—25

ZIUA UNITĂŢII NAŢIONALE*

Poporul nostru şi-a ales ca zi naţională, ziua înfăptuirii unităţii sale statale — 1 decembrie 1918, cel mai scump ideal al românilor dintotdeauna. În istoria noastră n-avem o zi mai importantă ca aceasta, pentru că nimic nu e mai de preţ pe lume ca *unitatea în libertate* realizată în acel întîi decembrie prin jertfa eroilor noştri.

Pentru aceştia ne-am rugat astăzi ca şi pentru eroii din cel de-al doilea război mondial şi din Revoluţia română din decembrie '89, care şi-au dat viaţa pentru apărarea aceluiaşi ideal al unităţii întru libertate.

Deşi Biserica a fixat o zi a eroilor neamului, şi anume ziua Înălţării Domnului, 1 decembrie nu este mai puţin o zi a eroilor. Ceea ce sînt sfinţii pentru Biserică sînt eroii pentru neam. Dacă sfîntul întruchipează idealul moral, eroul îl întruchipează pe cel naţional, al unităţii şi libertăţii pentru neam şi pentru Ţară. Între sfinţi şi eroi nu există deosebire decît de terminologie, chiar dacă pe sfinţi îi invocăm în rugăciunea noastră, iar pe eroi îi pomenim, rugîndu-ne pentru ei. Însă idealurile lor se întîlnesc şi se hrănesc din aceeaşi realitate spirituală. Biserica şi neamul formează o unitate indestructibilă. Un sfînt nu poate să nu fie şi erou dacă i se cere să moară pentru neam ,după cum un erou nu poate să se jertfească pentru neam decît dacă întruchipează valorile neamului, clădite pe credinţă în Dumnezeu. Numai sfinţii şi eroii, cunoscuţi sau necunoscuţi, scriu adevărata istorie a neamului. De aceea, idealul sfîntului şi idealul eroului sînt mereu actuale şi se adresează tuturor. Toţi trebuie să fim sfinţi, toţi trebuie să

(continuare în pag. a 2-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

* Cuvînt rostit în Cimitirul eroilor din Sibiu cu prilejul zilei de 1 Decembrie 1992.

APOTEOZA ARDEALULUI

Unirea cea mare a tuturor Românilor, după modesta mea părere, este rezultatul colaborării a 3 factori: factorul cultural, factorul politic şi factorul militar.

Evocînd azi, la 74 de ani de la săvîrşirea actului istoric al unirii românimii din Ardeal — conştientă că aci s-a plămădit ca neam —, ţin să arăt şi să scot în evidenţă că la realizarea visului său multisecular de a se uni cu „ţara", rolul determinant l-a jucat factorul cultural întrupat în cei trei mari cărturari-patrioţi: mitropolitul Simion Ştefan (1648) profesorul — apostol Gheorghe Lazăr (1818) şi poetul pătimirii noastre Octavian Goga.

Istoria este termometrul evoluţiei unui neam. Noi, profesorii de istorie, avem datoria să-l citim şi să-l interpretăm la zile mari. O astfel de zi mare, o astfel de dată importantă în istoria neamului nostru, este ziua de 1 Decembrie, devenită şi zi naţională a României.

Întîi Decembrie 1918 este capitolul cel mai frumos, este pagina cea mai strălucitoare din istoria neamului românesc. Vor trece decenii şi sute de ani şi abia atunci se va pricepe importanţa acestei memorabile zile istorice. Pentru noi, generaţia de azi, lumina ei este prea orbitoare ca s-o putem privi şi înţelege în toată măreţia ei. Este măreaţă această dată, pentrucă ea înseamnă apogeul dezvoltării neamului nostru, ea înseamnă maximul de întindere teritorială şi putere politică.

În vederea îndeplinirii acestei opere măreţe a unirii, au contribuit mai mulţi factori. După modesta mea părere, însă, alături de faptele eroice ale armatei, de factorul politic al bărbaţilor de stat, cred că cel mai important factor făuritor al unirii de la 1 Decembrie 1918, a fost *factorul cultural*. Numai datorită apostolilor culturali am putut ajunge la trezirea sentimentului naţional într-o astfel de măsură, încît exact după 100 de ani de la descălecarea lui Gheorghe Lazăr în Bucureşti, toţi bunii Români cîntau pe străzile capitalei: „Ardealul, Ardealul, ne

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. Ioan Hurdubeţiu

Imnul steagului

Am pus creiţar lîngă creiţar din sărăcia noastră
Şi nici-odată n-a fost dar
Mai sfînt, adus pe vr-un altar,
Ca banii strînşi, să cumpărăm o flamură albastră.

Un pumn de bani, creiţari aduşi din sate năcăjite.
Dar mult-puţinul ce-l aveam
Cu inimi dragi îl împărţean,
Căci mult doream s-avem în steag colorile-ndrăgite.

Şi cînd sergentul nostru drag, Novac stegarul falnic,
Veni cu steagul în trei foi,
Un foc se'ncinse între noi,
Un dor să mergem să luptăm năpraznic şi năvalnic.

În luptă am intrat cîntînd, par'că 'ncepeam o horă,
Şi tunurile ne cîntau
Şi puştile ne fluierau
Şi moartea iute ne-a 'ndrăgit ca şi o dulce soră.

Cădeau voinicii rînd pe rînd, că-i nemilos oţelul,
Dar tot mai aprig la atac
Ne îndemna Sergent Novac
Cînd fiiăia biruitor şi ne-nfricat drapelul.

Frumosul nostru tricolor, cum strălucea la soare-
Şi cînd un glonte îl rănea.
El nici din geană nu clipea;
Oricît de mult ar sîngera, el ştie că — nu moare!

Cum ar putea să moară el cel-ce fu mort odată?!
Ca şi Hristos care-a 'nviat
Şi el pe moarte a călcat
Şi-acum pe vecii-vecilor, viaţa-i este dată!

O cale de triumf a fost sub zarea cea albastră.
Pe unde steagul ni-l purtam
Pămînt străin noi îngrăşam
Cu sînge scump şi din belşug din sărăcia noastră . . .

Ioan Băilă

CU NOI ESTE DUMNEZEU

Cînd profetul Isaia din Vechiul Testament, cu sute de ani înainte de Naşterea Domnului, a profeţit că *„o Fecioară va lua în pîntece şi va naşte Fiu"*, a mai adăugat: *„şi-i vor pune numele Emanuil, care tălmăcit înseamnă: Cu noi este Dumnezeu"*.

Fără îndoială, proorocirea că va fi o naştere minunată, căci cea care urma să nască va fi o *Fecioară*, este un lucru în afara rînduielilor obişnuite şi am văzut că aşa a şi fost, după cum ne relatează sfinţii evanghelişti. Dar Isaia mai adăuga ceva: Naşterea va fi minunată, pentru că Cel ce se va naşte *va fi Dumnezeu*.

Aşadar, profetul a văzut Întruparea Domnului ca om. A dezvăluit identitatea pruncului, care urma să vină într-un chip deosebit de al celorlalţi oameni pe pămînt (Isaia 7, 14).

Cînd „plinirea vremii" realizării acestei profeţii a venit, Naşterea aceasta minunată i s-a vestit, prin minune, lui Iosif, logodnicul Mariei din Nazaret. Un înger l-a prevenit să nu se teamă a-şi păstra logodnica şi să nu se scandalizeze ,căci ceea ce s-a zămislit în ea *„este de la Duhul Sfînt"* (Matei 1, 20). Dar mai trebuia liniştit cineva şi făcut să înţeleagă că ceea ce se petrece e minune dumnezeiască şi că trebuie primită ca de la Dumnezeu. Aceasta era însăşi „Fecioara" Maria. A avut grijă Dumnezeu şi de ea. L-a trimis pe arhanghelul Gavriil şi a bine-vestit-o — acest moment îl sărbătorim la „Buna Vestire" — că totul e rînduit de Sus, că Duhul Sfînt se va pogorî peste ea şi va naşte, iar Acela *„va fi Fiul lui Dumnezeu"* (Luca 1, 35).

În faţa unei asemenea vestiri minunate, înţeleaptă şi ascultătoare de Dumnezeu, Maria a rostit cuvintele: *„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău"*.

De reţinut este şi faptul că lui Iosif, în vis, cum ne spune Sf. evanghelist Matei, i s-a spus să pună numele copilului *Iisus* (Matei 1, 21), dar i-a adus aminte şi de profeţia lui Isaia, unde se arăta că pruncul *va fi Dumnezeu:* Emanuil, care se tîlcuieşte: *„Cu noi este Dumnezeu"*. Mariei, arhanghelul Gavriil i-a spus acest lucru direct: *„va fi Fiul lui Dumnezeu"* (Luca 1, 35), deci va fi *Emanuil* cel profeţit de Isaia şi i-a poruncit şi ei, — acest lucru ni-l destăinuieşte Sf. evanghelist Luca — să-i pună numele: *Iisus* (Luca 1, 31). Iată cît de bine se lămuresc lucrurile:

Iisus este Dumnezeu cel profeţit de Isaia, că se va naşte dintr-o Fecioară.

*

Într-o lume dintotdeauna plină de nesiguranţe, ameninţată de tot felul de pericole, unele cauzate de dezlănţuiri de forţe naturale, cutremure, inundaţii, altele provocate de oameni, războaie, otrăviri ale apelor şi pădurilor;

— într-o lume în care apărem ca pe un pămînt străin, avînd noi însuşiri minunate, dar fără să fi cerut noi să venim în ea;

— într-o lume din care plecăm prin moarte, pentru totdeauna, fără să ştim dinainte cînd, şi fără s-o dorim;

— într-o astfel de lume şi într-o astfel de situaţie fiind, am fi fost pentru vecii vecilor, cei de dinainte de noi, noi înşine şi cei ce vor veni după noi, am fi fost şi am fi dezorientaţi, crezîndu-ne lucrare a întîmplării, fără rost şi fără să ne găsim nouă, lumii, existenţei şi morţii, nici o explicaţie cu adevărat temeinică, valabilă. Peste toate încercările, peste toate străduinţele, peste toate eforturile minţii de a găsi explicaţii prin ştiinţe şi filozofie, se depune, cum spunea poetul nostru Eminescu *„o lopată de ţărînă"*. Şi ni se închid ochii care voiseră să vadă, urechile care voiseră să audă, minţile care voiseră să

(continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului, Crişanei
şi Maramureşului

Taină străină văd

Sărbătoarea Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos este pentrt noi toţi un prilej de cugetare la evenimentul pe care îl sărbătorim, precum şi la cele ce s-au petrecut atunci cînd el a avut loc. Astfel, ne vine în minte Betleemul — localitate ce poartă numele de „casă a păinii", în care „s-a născut Cel făr de-nceput, cum au spus proorocii". Stăruind cu gîndul la Betleem, mintea ni se îndreaptă şi către staulul în care „s-a născut Hristos, Mesia chip luminos". Gîndul ni se opreşte cu bucurie şi la ieslea în care păstorii din cîmpie „au aflat pruncul minunat şi Îl preamăriră". Despre staulul în care a venit în condiţie umană Fiul lui Dumnezeu, tradiţia Bisericii noastre ne spune că a fost o peşteră. Aşa se face că ne gîndim deodată la Betleem, la staul, adică la peştera ca staul, ca şi la ieslea în care a fost pus, ca prunc înfăşat în scutece „Cel neîncăput Hristos-Dumnezeu". Împreună cu toate acestea, gîndul nostru se îndreaptă şi spre preasfînta Fecioară Maria, Maica Domnului, de a cărei mărire se uimesc toate. Dar ca gîndul nostru să nu rămînă numai la cele din afară, cugetînd noi la cele pe care le pomeneşte dumnezeiasca Evanghelie în legătură cu naşterea Mîntuitorului, sfînta noastră Biserică ne conduce spre adîncimi de gînd, cînd, la dumnezeiasca slujbă, ne spune: „Taină străină văd şi preamărită, cer fiind peştera; scaun de heruvimi Fecioara, ieslea sălăşluire, întru care s-a culcat Cel neîncăput Hristos-Dumnezeu, pe Care lăudîndu-l Îl mărim".

Potrivit acestor cuvinte, cînd ne este luarea aminte la naşterea cea mai presus de fire a Domnului Hristos, cele în legătură cu ea, pentru noi nu sînt un simplu decor, ci sînt lucruri ce primesc dimensiunea mai presus de fire. Aşa se întîmplă că stăm în faţa unei taine cu totul neobişnuite, în faţa unei taine mari, pe care o numim „taină străină şi preamărită", căci zicem: „Taină străină văd şi preamărită". Taina este străină şi preamărită, în înţelesul că peştera în care s-a născut Fiul lui Dumnezeu, fiind de atunci nu numai Dumnezeu adevărat, ci şi om adevărat, sau Dumnezeu unit cu omul şi om unit cu Dumnezeu, peştera deci nu mai este o simplă peşteră, un simplu staul, ci este cer. „Cer fiind peştera". Şi aşa cum peştera a devenit cer, pentru că în ea a locuit Dumnezeu din cer, tot aşa şi Sfînta Fecioară nu este o simplă fecioară, una dintre fecioare, ci este Fecioara unică, din care s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu, de aceea ea, în lumina tainei celei străine şi preamărite, este scaun de heruvimi: „Scaun de Heruvimi Fecioara".

Nici ieslea nu este şi nu rămîne o simplă iesle, ci ea se face sălăşluire lui Hristos-Dumnezeu: „Ieslea sălăşluire, întru care s-a

(continuare în pag. a 2-a)

Arhim. Teofil Părăian

Florile dalbe

Ia sculaţi voi gazde mari
Florile dalbe
Sculaţi voi români plugari
Florile dalbe

Că vă vin colindători
Florile dalbe
Noaptea pe la cîntători
Florile dalbe

Şi v-aduc pe Dumnezeu
Florile dalbe
Să vă mîntuie de rău
Florile dalbe.

Dumnezeu adevărat
Florile dalbe
Soare-n raze luminat
Florile dalbe.

Coborît-a coborît

Coborît-a coborît
Ziurel de zi
Îngerul Domnului Sfînt
Ziurel de zi

La păstori în Viilaim
Ziurel de zi
Aproape-n Ierusalim
Ziurel de zi.

Păstorii l-au întrebat
Ziurel de zi
Ce veste ne-aduci în sat
Ziurel de zi.

Veste bună voi vesti
Ziurel de zi
De voi toţi vi-ţi veseli
Ziurel de zi.

Pe la cîntători tîrziu
Ziurel de zi
Maica Sfîntă născu Fiu
Ziurel de zi.

L-a născut în fîn uscat
Ziurel de zi
Şi-I al lumii împărat
Ziurel de zi.

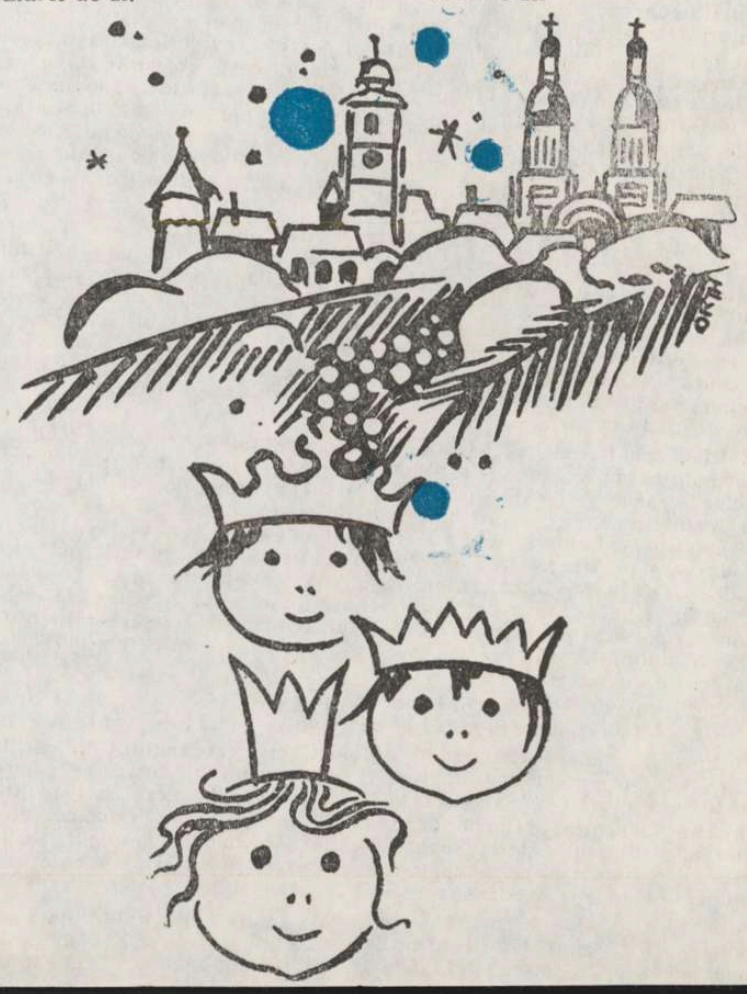

CU NOI ESTE DUMNEZEU

(Urmare din pag. 1)

înțeleagă, și gurile care voiseră să vorbească. Inimile care încercaseră sentimente nepămîntești de înalte: iubire, generozitate, milă, iertare, sau căzuseră în sentimente neomenești de urîte: ură, egoism, acaparare de bunuri prin nedreptate, asuprirea celor slabi, crezîndu-se veșnice pe pămînt, iată că și inimile se opresc și sînt frumos depuse să putrezească, în urma și înaintea lor nemaifiind decît deșertăciune.

Așa ar fi, dacă, într-o zi nu s-ar fi împlinit profeția lui Isaia, adică să vină pe pămînt Dumnezeu. Să vină și să ne spună totul despre toate: cine sîntem, de ce trăim, cum trebuie să trăim, de ce murim și ce se întîmplă cu noi după moarte.

Cu noi este Dumnezeu, prin urmare: *Nu sîntem singuri.* Acum știm ce e cu noi, ce e cu lumea, cu stelele, cu florile, cu păsările, cu viața și cu moartea. Acum știm și avem liniște. Și cu liniște ne trăim viața, sub ochiul lui Dumnezeu. În El ne punem nădejdea în primejdii și necazuri, cu dragoste ne îngrijim familiile și ne creștem copiii, cu credință ne rugăm seara și dimineața și în orice moment de necaz sau bucurie, și în zilele rînduite mergem la biserică și ne întîlnim în sfintele slujbe și în sfintele Taine cu Dumnezeu, în Care ne sprijinim în toate și-i cerem să fie pururea cu noi. Ne rugăm pentru morții noștri și le cerem sfinților și Maicii Domnului să se roage, acolo Sus, pentru noi. Și ne întoarcem acasă împăcați sufletește și reluăm a doua zi o săptămînă nouă de muncă și, viața cu sens de Sus, nu ni se mai pare o povară. Iar moartea, cînd știm că sîntem nemuritori, nu ni se mai pare o catastrofă, ci o întoarcere acasă, la Dumnezeu, cînd hotărăște El. *Nu sîntem singuri!* Sîntem sub o ocrotire și cu rost de Sus.

Pentru ca să ne spună toate acestea, s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu pe pămînt și acest mare, copleșitor, de nemăsurat eveniment îl prăznuim noi astăzi. Ne aducem aminte de Mîntuitorul și ne reînnoim scopul venirii Lui, și ne întărim cu credința în învățăturile Lui, și ne luminăm încă o dată căile vieții împreună cu El.

Să ne punem cea mai simplă întrebare: Ce s-ar fi întîmplat dacă nu s-ar fi întrupat Fiul lui Dumnezeu? Răspunsul e simplu: am fi într-o dezorientare totală, n-am fi siguri pe nimic, n-am putea recunoaște nici o lege morală, căci numai acea morală obligă cu adevărat, care vine de Sus, care-și are izvorul în Dumnezeu și tot în El își are judecătorul. Numai așa se naște în om responsabilitatea. Altfel, cui ar răspunde ,cînd nu-l vede nimeni ce face? Atunci singura lege logică ar fi egoismul absolut. Dumnezeu însă ne vede în orice împrejurare. De El nu ne putem ascunde, pe El nu-l putem minți. El, prin legea adusă de Mîntuitorul întrupat, ne-a dat criteriile de orientare în viață, ne-a poruncit iubirea și conviețuirea în comuniune ca frații. Fără El nici viața lumii, a societăților, nici a oamenilor nu s-ar putea desfășura corect și responsabil. Aceasta se poate vedea ușor din viața celor care nu cred, sau au o credință slabă, sau rătăcită, sau incompletă.

Aceasta s-ar fi întîmplat dacă nu s-ar fi întrupat Mîntuitorul. De aceea, știind aceasta, El a și spus: *„Fără de Mine nu puteți face nimic"* (Ioan 15, 5). Cu Dînsul, putem totul.

„Toate le pot întru Hristos Cel ce mă întărește", spune Sfîntul Pavel (Filipeni 4, 13). Cu Dînsul înțelegem totul: *Lumina lui Hristos luminează pe tot omul ce vine în lume* (Matei 4, 16), de aceea de îndată ce vin în lume, noi botezăm copiii, îi introducem în sensul dumnezeiesc al vieții, le dăm *„Lumina cunoștinței"*, cum spunem în cîntările Sărbătorii Nașterii.

*

Vă trimit, așadar, cu prilejul Sfintelor Sărbători, veste de mîngîiere și îmbărbătare, de curaj și asigurare că întrupîndu-se Iisus, *Cu noi este Dumnezeu.* Să-L simțim cu noi, azi și în viața de toate zilele. El a intrat în condiția de om, ca să ne arate că o cunoaște și o înțelege, că o împărtășește și că, sub îndrumarea învățăturilor Sale, ne putem trăi viața, avîndu-L cu noi pe Dumnezeu. Știa că avem necazuri. Și El a avut, ca unul din noi. Dar ne-a arătat că prin credință putem răspunde cu fapte bune necazurilor, și că Harul Domnului e pururea cu noi. *„În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, căci Eu am biruit lumea"* (Ioan 16, 33). Eu am biruit lumea și moartea. Am înviat! Luați-Mă drept model și veți birui și voi toată întîmplarea cea rea și tot necazul. Și ne mai îndeamnă: *„Nu vă temeți!"* Și ca și cum ar vrea să ne asigure că nu sîntem niciodată singuri, că mereu este Cineva cu noi, adaugă: *„Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului"* (Matei 28, 20).

Și cum adesea sîntem împresurați de vrăjmași, iată că autorii de cîntări bisericești, inspirați din Sfînta Scriptură, ne învață să le atragem atenția vrăjmașilor că avem un aliat care e puternic și în care noi credem cu tărie: *„Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu"*.

Cu noi este Emanuil, Dumnezeu cel a cărui Naștere o prăznuim după cuviință an de an, și tot așa o facem și în anul acesta, după datina strămbună. Cînd aducem brad verde în casă, să știm că *„cetina lui tot verde"* simbolizează pe Cel ce se naște, care e veșnic, care nu se vestejește. Să primim în aceste zile și pe colindătorii care ni-i amintesc pe îngerii vestitori ai Nașterii.

Sărbătoarea, cu tîlcurile ei dumnezeiești, cu Teologia ei despre întruparea Fiului lui Dumnezeu, venit să ne izbăvească de păcate și să ne aducă „lumina cunoștinței", cu toate datinile ei creștinești, să ne fie prilej de întărire a credinței, de bucurare a inimilor, de speranță că Dumnezeu e cu noi și că veghează asupra noastră. Să ne fie prilej de mîngîiere în necazuri, în boli și în dureri, în nedreptăți și în ispite. Căci *dacă Dumnezeu este cu noi, cine poate fi împotriva noastră?* În toate să-i cerem ajutorul și nu va întîrzia să răspundă cererilor noastre. Căci de aceea a venit: *ca lumea viață să aibă și încă din belșug să aibă*, adică viață liniștită, curată, creatoare, fericită.

Îndrept un gînd în această zi către cei bolnavi, către cei din spitale și din căminele de bătrîni, sau aflați sub alte feluri de suferințe. Rog pe Dumnezeu să se aplece spre suferința fiecăruia; să dea fiecăruia mîngîiere, răbdare, vindecare și speranță, să fie către toți cu Darul Său și cu iubirea Sa de oameni.

*

Anul Nou 1993 să fie pentru noi toți un an mai bun, de limpezire a vieții personale și publice în iubita noastră țară, să fie an de prosperitate și bună înțelegere între popoare și de iubire între oameni.

Să ne rugăm pentru frații noștri din Basarabia și Bucovina și pentru înfăptuirea din nou a Daciei Felix, a Daciei fericite restaurată la 1600 de Mihai Viteazul și în 1918 de toți fiii României dintre hotarele ei firești.

Să fiți toți sănătoși!

La mulți ani.

Apoteoza Ardealului

(urmare din pag. I-a)

cheamă Ardealul". Îndreptarea sufletelor de dincolo de Carpați spre Ardealul ce le hipnotiza, spre Ardealul ce i-a făcut pe frații noștri de dincolo să uite logica strategiei, — de a ataca Bulgaria și a se face jonctiunea cu armata aliată de la Salonic —, se datorește acestor apostoli ai culturii naționale.

Iată, dar, de ce mi-am propus să dau la o parte un colț din cortina marei scene istorice și să readuc în minte amintirea marilor apostoli, cari s-au străduit mai bine de 100 de ani ca pe lîngă uniformitatea teritorială, uniformitatea etnică, să creeze și o uniformitate culturală, spre a avea toți Românii aceeași simțire și a fi preocupați de același gînd, la plinirea vremii. Numai privite astfel, lucrurile, prin prizma înfăptuirii lor culturale, putem înțelege spontaneitatea de unire necondiționată, votată cu însuflețire și dragoste de neam la Chișinău în 27 Martie, la Cernăuți în 28 Noiembrie și la Alba-Iulia, la 1 Decembrie în același memorabil an de 1918.

Pregătitori ai acestor suflete de eroi și idealuri îi putem aminti pe marii Mitropoliți culturali ai veacului al XVII-lea Simion Ștefan și Varlaam. Ambii s-au străduit să scrie ca să fie înțeleși de toți Românii. Voiau în felul acesta să înceapă lupta de unificare pe plan cultural, după eșuarea ei politică prin uciderea mișelească a lui Mihai la Turda, tocmai în pragul veacului lor. La limba lor frumoasă și plină de farmecul trecutului nostru istoric, s-a gîndit preotul poet basarabean Mateevici cînd a scris versurile:

„Limba noastră-i limba sfîntă
Limba vechilor cazanii,
Care-o spun și care-o cîntă
Pe la vatra lor țăranii."

Aceeași limbă și în același veac cultural, o scriu marii cronicari ai Moldovei, care recunosc originea noastră comună și spun că toți Românii „de la Rîm ne tragem și cu ale Rîmlenilor cuvinte ni este amestecat graiul". Dar, vorba vornicului Ureche, fiind neamul nostru așezat la răspîntie de drumuri și în calea tuturor răutăților, alte modificări politice, în Europa, stînjenesc acest început de unitate culturală a Românilor.

Dezbinările făcute de casa de Habsburg în massa ortodocșilor ardeleni precum și venirea Fanarioților după Brîncoveanu, cel legat sufletește de Ardeal prin atîtea ctitorii, aduc o eclipsă culturală de aproape un secol. Dar, după 50 de ani de funcționare, trecînd peste greutățile începutului și modestele lui rezultate, Blajul aruncă în toate ținuturile locuite de Români, chiar și în Macedonia și Istria, o pleiadă de apostoli și animatori culturali care revoluționează sufletul românesc. Eliade Rădulescu, contemporanul mișcării, a sesizat momentul acestei revoluționări și pe bună dreptate și-a exprimat convingerea verificată de istorie: *„De la Blaj a răsărit, soarele Românilor"*. Soarele de la Blaj, pentru noi, este mai strălucitor decît soarele de la Austerlitz pentru gloria Franței. Austerlitzul a dat lui Napoleon satisfacția unei victorii, pe cînd Blajul ne-a pregătit unitatea noastră națională și ne-a dat în felul acesta Alba Iulia.

Generația de atunci a trecut peste deosebirile confesionale și Petru Maior în opera sa intitulată „Procanon" scrie: „Românii uniți nu sînt catolici fiindcă au luat de la aceștia cîteva forme exterioare ale cultului". Petru Maior era iubit de Vasile Moga episcopul ortodox de la Sibiu, care-i vindea cărțile sale de predici și operele lui istorice. La fel cu Petru Maior, au simțit o pleiadă de apostoli, care și-au părăsit centrul lor cultural lăsînd confesionalismul pe seama preoților și trecînd munții în Principate ,ca să pună bazele învățămîntului românesc de toate gradele.

E trist, dar trebuie să se știe că la începutul veacului al XIX-lea Principatele nu aveau școli românești. În puținele școli ale Principatelor se făcea educația grecească și prea puțină importanță se dădea limbii române. E lucru cunoscut de toată lumea că acela care a fost „piatră de hotar între întuneric și lumină", și și-a cîștigat merite nepieritoare pentru trezirea conștiinței naționale prin cultură, nu e altul decît *Gheorghe Lazăr*. Nimic nu poate sintetiza mai bine rolul lui Gh. Lazăr în mișcarea noastră de reînviere culturală și națională decît cuvintele pe care un fost elev de al lui a făcut să fie săpate în marmoră la mormîntul său, de la Avrig, în semn de veșnică recunoștință. Iată aceste cuvinte:

„Precum Hristos pe Lazăr din morți a înviat
Așa tu România din somn ai deșteptat".

O întreagă pleiadă de dascăli ardeleni, mai rar amintiți în cărțile de școală, dar cari totuși împreună au avut un deosebit rol pentru propășirea culturală românească au mai fost: Vasile Pop, pe care Mitropolitul Veniamin Costache și Asachi îl cheamă la Iași numindu-l director al seminarului de la Socola. Vasile Pop nu pleacă singur. De la Blaj aduce odată cu el aproape întreg corpul profesoral al seminarului ortodox ieșean, așa a adus pe Fabian, Costea și Ion Manfi.

Aron Florian ajunge învățător la școala de la Goleși înființată de emancipatul boier, călătorit prin Europa, Dinicu Golescu. După ce ocupă posturile de profesor la Craiova și revizor școlar, ajunge profesor de istorie universală la Facultatea de litere din București, catedră ocupată apoi de marele savant Nicolae Iorga.

Ion Maiorescu înființează în 1836 prima școală românească în Cerneți, capitala de atunci a jud. Mehedinți. Ajunge apoi profesor la Craiova, agent diplomatic și prim cercetător al neamului românesc din peninsula Istria și își sfîrșește cariera tot ca profesor universitar la București.

Alți profesori universitari celebri, ai facultăților din Principate, au mai fost: Augustin Treboniu Laurian și Al. Papiu Ilarian. Acesta, din urmă, a ajuns chiar și ministru de justiție în cabinetul marelui patriot luminat M. Kogălniceanu.

Toți acești învățători și revizori, toți acești profesori universitari sau miniștri, plecați din mediul cultural al Blajului și al Sibiului, au fost mai întîi de toate preoți ai ideii naționale și apostoli înaintemergători ai Unirii. Ei sînt aceia, cari după ce spuza fanariotismului dispare din Principate, la suflarea de oltenească bărbăție a lui Tudor Vladimirescu, ridică pe toți frații noștri din Principate, la același nivel cultural cu cei din Ardeal. În felul acesta, la uniformitatea etnică și de altă limbă, se adaugă acuma, ca un perfect paralelism, unitatea culturală.

Prin realizarea acestui mare fapt cultural, bătălia era cîștigată. Mai rămînea să așteptăm, momentul politic prielnic, al unirii tuturor Românilor într-un singur stat căci bunul Dumnezeu a întocmit în așa fel lucrurile încît fiecare popor își are, în paginile istoriei universale, momentul său. *Pentru noi acest moment, această plinire a vremii, a fost anul 1918 și am știut să-l culegem numai fiindcă am fost copți culturalicește* de apostolii amintiți și de sutele și miile lor de elevi răspîndiți în toată massa românească, de la Tisa pînă la Nistru.

Cu eroismul, specific neamului nostru, am nădejdea că nimic nu ne va mai putea despărți și că *opera înfăptuită acum 74 de ani, prin vitejia armatei române și prin consimțămîntul a 1 854 000 Români ardeleni, 844 000 crișeni și maramureșeni, 512 000 bănățeni, 380 000 bucovineni și 1 610 000 Români basarabeni, deci a 5 200 000 de Români subjugați,* — dornici de a se uni cu cei 7 780 000 frați liberi, — va rămînea veșnică, precum veșnică și pururea vie trebuie să rămînă în sufletele noastre recunoscătoare amintirea tuturora, cari s-au străduit și s-au sacrificat ca să ne dea unirea tuturor Românilor și prilejul sărbătoririi unei zile de apoteoză și de înfrățire națională.

În această sărbătoare a învierii neamului toți Românii trebuie să avem trează în suflet obligația sfîntă a nemuritoarelor versuri, lăsate nouă ca veșnic testament de către vizionarul Andrei Mureșanu:

„Murim mai bine în luptă cu glorie deplină
Decît să fim sclavi iarăși în vechiul nost pămînt".

ZIUA UNITĂȚII NAȚIONALE

(Urmare din pag. 1)

fim eroi! Însă trebuie să știm că sfințenia este școala eroismului. Că eroismul nu se învață decît la școala sfințeniei. Tinderea spre sfințenie este specifică sufletului omenesc, care este prin natura sa creștin, zice un scriitor bisericesc din secolul III (Tertulian). Există un dinamism sădit de Dumnezeu în natura umană, care ne face să tindem mereu spre idealul desăvîrșirii, spre Binele absolut. Numai că acest dinamism poate fi pervertit, îndreptat spre rău și spre păcat. Cînd omul se mișcă firesc spre Dumnezeu, al cărui chip și asemănare este, el se realizează pe sine, crește în comuniunea de iubire față de Creatorul său și față de semenii săi, pe care-i simte și slujește ca pe niște adevărați frați și pentru care e capabil să se jertfească la nevoie. Iar în aceasta el își găsește mulțumirea și satisfacția sufletească, adică fericirea. Cînd însă omul își cheltuiește dinamismul ființei sale în păcat, viața i se împuținează, reducîndu-se la eul său, devenit pentru el un adevărat idol. Orbit de egoismul său, omul nu mai vede nici pe Dumnezeu, nici pe semenii săi. El nu se vede decît pe sine. Ceilalți nu mai valorează nimic sau aproape nimic. Sau valorează în măsura în care poate profita de pe urma lor. Păcatul dezumanizează pe om și îl desfigurează pînă la moarte. Dulceața păcatului este înșelătoare și trecătoare. Nimeni vreodată nu și-a găsit fericirea în păcat. Dimpotrivă. Păcatul aduce neliniștea, necazul, boala și în cele din urmă moartea. Căci „plata păcatului este moartea", zice Sf. Ap. Pavel.

Într-o lume în care păcatul și răul sub toate formele s-au înmulțit atît de mult încît amenință temeliile înseși ale societății și neamului, datoria Bisericii și a Statului deopotrivă este de a-și da, în sfîrșit, inima și a lucra împreună la regenerarea spiritual-morală a poporului nostru. Trebuie să ne dăm cu toții seama că un popor propășește cînd este sănătos din punct de vedere moral și că se distruge cînd sînt atinse temeliile spiritualității sale. Omul credincios este un om pentru alții, pentru că este mai întîi omul pentru Dumnezeu. Iar neamul se constituie și se întărește prin oamenii credincioși, care singurii sînt capabili de iubire dezinteresată și jertfelnică pentru semenii lor.

Biserica și Statul nu pot avea decît același ideal, idealul slujirii neamului pentru salvarea și fericirea lui în unitate și libertate. Se cuvine să înțelegem aceasta măcar acum în ceasul al doisprezecelea și să ne punem cu toții sufletul pentru realizarea lui. Iar sfinții și eroii noștri să ne fie pilde vii de urmat. Amin.

Evocare:

ACASĂ LA NICHIFOR CRAINIC

CEALALTĂ CASĂ, DE VECI, LA CIMITIRUL SFÎNTA VINERI

Cine nu a făcut pușcărie, ca el, greu poate înțelege pe Nichifor Crainic în toată complexitatea personalității sale.

P.P.

Erau anii '60—'70, amărîți pentru mine, abia scăpat din pușcărie, ținut acolo, că așa a vrut Teohari Georgescu, ministru de Interne. Nici tu, judecată. Nici condamnare. Privat de libertate, deci, timp destul de îndelungat. La eliberare „prin clemența domnului ministru" cum se exprima comandantul lagărului din Caracal, urmat în altă etapă: Canal, Jilava, Onești — zic, la eliberare mi se luase locuința, trăind ca vai de lume într-o cămăruță de 2/2, fără geam, cu ciment pe jos, urcînd pe scări de serviciu în strada Nacu 4 București. Asta, vreme de 10 ani, muncitor necalificat la o fabrică, în pofida unei diplome de licență. Puținul răgaz mi-l petreceam citind la Biblioteca Academiei.

Destul de strîmtorat și el, Barbu Theodorescu, fost cadru universitar, fost secretar al lui Iorga, într-o zi mi s-a adresat astfel:

— Dacă nu-l cunoști pe Nichifor Crainic, te duc acasă la el. Eu locuiesc pe strada *Bihor*. Zilnic ne întîlnim la coadă, să cumpărăm pîine.

Prea bucuros de minunata invitație accesibilă mie, deoarece, student, locuisem în strada *Banat*, paralelă cu acea indicată de binevoitorul coleg de „citire" la Academie. Erau, undeva, în dosul Gării de Nord, îngrămădiri de mărunte case necăjite. În colț, o mică băcănie, la marea coadă de pîine. L-am și vizitat odată pe Barbu Theodorescu acolo, familist, cu o fiică, elevă, sau studentă.

Lui Crainic, după ce făcuse atîta pușcărie, i se atribuise un mic apartament, la etajul unui bloc, bulevadrul *Dinicu Golescu*. Aproape de *Bihor*.

După cîtăva vreme, Barbu Theodorescu și-a reînnoit invitația.

— Hai, dacă vrei, la Crainic.

Prea bucuros.

Mi s-a dat întîlnire în fața blocului. O după masă, pe la 4 și ceva. Condus, plin de emoție am urcat scările.

Sonerie.

A deschis ușa o tînără bine semănînd cu Crainic, pe care-l văzusem, îl ascultasem conferențiind, ori pe la ședători literare.

— Vrem să-l vedem pe domnul Crainic, zise Barbu.

Eu, numaidecît pe fir:

— Ce bine-i semănați tatălui dumneavoastră!

— Mai bine aș fi semănat mamei mele.

O gafă — constatam în gînd, de tînără.

— Scuzați, tata încă doarme. Poftiți cam peste o jumătate de oră.

Ne plimbarăm pe bulevard.

Apoi, iar sonerie.

— Poftiți domnule Theodorescu, îndemna tînăra.

Pe mine nu mă cunoștea pe nume.

Ușa antreului s-a deschis, apărînd Poetul.

— Domnule Crainic, am venit cu prietenul meu Pascu. Vrea să vă cunoască.

— Luați loc, ne-a invitat amfitrionul. Ce mai faci, Barbule? Mai mergem la pîine? Ce mai e de nou la Academie? Ce cărți noi mai apar?

— Pascu e mare admirator al dumneavoastră. Scrie și el.

— Da? De unde sînteți? Ardelean? Mie îmi plac foarte mult ardelenii.

Ridicîndu-se dintr-un mic fotoliu, Crainic a scos dintr-un dulăpior, o sticlă.

— Poftiți, vă rog, nițel coniac.

— La mulți ani, Domnule Crainic.

— La mulți sănătoși.

Ieșind din mutism, potopit totuși de emoții.

— Am citit toate numerele din *Gândirea*.

O știu pe dinafară.

— Da? Îmi pare bine.

— Sînt din Arad. V-am auzit la Palatul Cultural, conferențiind despre Dostoievski. Adevărat, e mult de atunci, dar și acum bine îmi amintesc unele pasagii. Ziceați, sau mai bine zis citeați cuvintele: „Dostoievski spunea despre copil, că e un mugure de Dumnezeu".

— Așa este!

Apoi, tot eu cam prea îndrăzneț:

— Domnule Crainic, ați publicat în *Gândirea* mulți tineri ardeleni. Pe mine nu m-ați publicat niciodată.

— Cum? Să nu te fi publicat eu pe dumneata?

— Nu! Vă rog să-mi permiteți a vă istorisi ceva. Scrisesem, și eu, o poezie, o rugăciune. Am s-o trimit revistei *Gândirea*. Mergînd la poșta noastră din Arad, am vîrît plicul în cutie, și în fața ei, mi-am făcut cruce: *Doamne, dă, să apară*. E cea mai mare revistă din țară, în sinea mea. Nerăbdător, am așteptat mult. Mult și bine. Poezia mea nu a fost publicată. Eram pe atunci licean.

Greu aș putea să evoc rîsul lui Crainic, din toate mădularele. Am rîs tustrei, deși eu destul de melancolic.

Da, așa s-a întîmplat.

Tot pe un ton de luat, mă rog, la răspundere:

— V-am trimis prima mea carte de poezii *Plaiuri*, începînd cu un psalm. La „Cronica mărunță" ce dețineați, nici un cuvînt despre carte. Pe Beniuc l-ați lăudat: „e cel mai interesant dintre toți tinerii poeți ardeleni".

— Ei da, am lăudat „Cîntece de pierzanie". Numai atît. Pe urmă, tînărul ajuns peste ani, a luat-o razna.

Am închinat apoi cîteva pahărele în sănătatea amfitrionului atît de răbduriu, atît de iertător la apostrofările mele...

Ceva despre Xenopol s-a vorbit acolo. Crainic nu prea era de partea istoricului. Nici Barbu.

Dintr-un raft, apoi, scoase (sau dusesem eu cu mine) *Povestiri despre bunul Dumnezeu*, cartea lui Rilke, cu un studiu, traducere de Nichifor Crainic.

Mult respectuos rugîndu-l, mi-a scris dedicația: *Lui Petre Pascu poetului, cu dragoste de prozator, Nichifor Crainic 10 oct. 1969.*

*

Într-o zi! Una singură zi, dar cu atîtea elemente biografice, încît prin unicitatea și durabilitatea ei în timp, mi-aș permite s-o asemăn celebrului sonet al lui Felix Arvers „Mon âme à son ésprit..."

*

Tot numai o zi, *24 august 1972*, a procurat evocatorului, și ea, belșug de impresii. De astă dată o atmosferă funerară, de nespusă jale: petreceam pe Nichifor Crainic pe drumul ireversibil.

Tot o casă, de veci casă, la Sfînta Vineri. Vestea morții mi-o aduse același Barbu Theodorescu.

(continuare în pag. a 3-a)

Petre Pascu

Taină străină văd

(urmare din pag. I-a)

culcat Cel neîncăput Hristos-Dumnezeu, pe Care lăudîndu-l Îl mărim".

Taina aceasta străină și preamărită, care a preschimbat peștera în cer și pe Maica Domnului o arată cer și biserică Dumnezeirii și scaun de heruvimi, ne duce cu gîndul la o altă alcătuire de la sfintele slujbe, în care ne adresăm Maicii Domnului și zicem: „De Tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura: soborul îngeresc și neamul omenesc. Ceea ce ești biserică sfințită și rai cuvîntător, lauda fecioriei, din din care Dumnezeu s-a întrupat și prunc s-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci. Că brațul tău scaun l-a făcut și pîntecele tău mai desfătat decît cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, mărire ție!"

În cuprinsul sfintelor slujbe ale sfintei noastre Biserici ne întîlnim cu Dumnezeu-Tatăl, cu Dumnezeu-Fiul, Domnul nostru Iisus Hristos, și cu Dumnezeu-Duhul Sfînt, precum și cu Maica Domnului și cu sfinții lui Dumnezeu, iar evenimentele pe care le sărbătorim ne sînt prezente în lumina lor adevărată. Așa se face că sîntem bucuroși de tot ce ne oferă sfînta noastră Biserică, iar în zile ca acestea de sfîntă pomenire și sărbătorire, ne revărsăm bucuria zicînd cu gînditorii de Dumnezeu: „Taină străină văd și preamărită: cer fiind peștera, scaun de Heruvimi Fecioara, ieslea sălășluire, într-u care s-a culcat cel neîncăput Hristos-Dumnezeu, pe Care lăudîndu-l, îl mărim!"

Sfîntul Ierarh Nicolae

„Îndreptător credinței și chip blîndeților...";
„ți-ai pus sufletul pentru poporul tău".

Prăznuirea Sfîntului Ierarh Nicolae este un prilej fericit de a ne îndrepta atenția asupra puterii de credință și a mărturisirii lui Dumnezeu prin iubire și prin fapte care înmulțesc binele în viața oamenilor.

Înainte de patimile Sale, Mîntuitorul aspus ucenicilor Săi că numai prin iubire omul se poate apropia de Dumnezeu. Iubirea alungă răutatea, caută adevărul și prețuiește dreptatea. Iubirea dă curățenie sufletească și dă putere omului să trăiască după voia lui Dumnezeu. În această privință, cuvintele lui Iisus Hristos-Domnul nostru sînt mai presus de orice înțelepciune omenească: „Dacă mă iubește cineva, va păzi cuvîntul meu, și Tatăl meu îl va iubi și vom veni la el și vom face lăcaș la el" (Ioan 14, 24).

Sfinții au trăit din plin această făgăduință și au atins gradul cel mai înalt al iubirii față de Dumnezeu și față de oameni. Căci oricare dintre ei puteau să respecte cuvintele Apostolului: „Iată vin să fac voia Ta, Dumnezeule" (Evr. 10, 7). De aceea în ei s-a arătat puterea lui Dumnezeu, ca o răsplată și o mărturie despre vrednicia slujirii lor.

Sfînta Biserică îi pomenește pe sfinți și preamărește pe Dumnezeu, care le-a dat o astfel de putere și îi chamă și pe ei să ne ajute în rugăciunile lor.

Între mulțimea sfinților ,strălucește și numele Sfîntului Ierarh Nicolae, mitropolitul Mirelor Lichiei, a cărui prăznuire se face la 6 decembrie.

Plină de bunătate, de credință, de iubire, de nădejde și de smerenie a fost viața sa. O ascultăm cu evlavie, la citirea sinaxarului de la utrenie și la cazania de la Sf. Liturghie. Am dori să scoatem în evidență cîteva trăsături esențiale care i-au împodobit viața și care sînt exemple atît de frumoase pentru oamenii de totdeauna. În cîntarea numită tropar al Sfîntului Nicolae se spune; „Îndreptător credinței și chip blîndeților, învățător înfrînării te-a arătat pe tine turmei tale, adevărul, lucrurilor"..., iar într-o altă cîntare se arată că sfîntul, „plinind Evanghelia lui Hristos", și-a pus sufletul său pentru poporul pe care-l păstorea.

Din aceste cuvinte ies în evidență virtuțile, credința, blîndețea, răbdarea și jertfelnicia pentru buna păstorire a celor care i-au fost încredințați. În calitate de mitropolit, ales după voia lui Dumnezeu, în chip minunat, Sf. Nicolae avea o credință vie, lucrătoare și de o mare tărie. Despre puterea credinței Mîntuitorul și Sfinții Apostoli au vorbit foarte des. „Cel ce va crede și se va boteza se va mîntui; iar cel ce nu va crede se va osîndi" (Marcu 16, 16) — a spus Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, iar cu alt prilej a zis: „Cel ce crede în mine, chiar dacă va muri, va trăi" (Ioan 11, 25). Ori de cîte ori vindeca pe cineva, El obișnuia să zică: după credința voastră, fie vouă. Deci credința este temelia vieții creștinești. „Fără credință, nu este cu putință să fim plăcuți lui Dumnezeu", scria evreilor Sfîntul Apostol Pavel (Evr. 11, 6).

Pe adevărul credinței, Mîntuitorul a pus temeliile Bisericii Sale pe care „nici porțile iadului nu o vor birui" (Matei 16, 18). Credința se cere însă păstrată totdeauna, curată și statornică. Sf. Ierarh Nicolae s-a ostenit fără încetare să propovăduiască această credință și s-o apere în fața celor care se abăteau de la adevărul ei. El îndrepta pe făgașul Sf. Evangheliei credința greșită a unor rătăciți din vremea lui, care îndrăzneau să susțină că Iisus Hristos nu este Fiul lui Dumnezeu și deci nu este de o ființă cu Tatăl Cel ceresc. Sfîntul Nicolae a luat parte la primul sinod a toată lumea — o adunare de 318 Părinți bisericești, ținută la anul 325 în orașul Niceia — la care a fost condamnată rătăcirea lui Arie, conducătorul acestui grup sectar. Cu acest prilej a fost întocmită o parte din Crezul pe care-l zicem și astăzi și în care se exprimă pe scurt adevărul dreptei credințe. Iată de ce Sfîntul Nicolae e numit „îndreptător credinței".

„Chipul blîndeților", cum mai este numit Sfîntul Nicolae, se datorește priceperii sale în conducerea sufletelor încredințate lui spre mîntuire. La prima vedere s-ar părea că blîndețea e o slăbiciune, sau o obișnuință de a admite orice, fără multă atenție. Dar o astfel de părere e greșită. Blîndețea nu e acceptarea răului, sau a greșelilor. De aceea Mîntuitorul spunea: „Fericiți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul" (Matei 5,5). Adică vor moșteni făgăduința fericirii, așa cum iudeilor le-a fost dat să moștenească pămîntul făgăduinței. Blîndețea înseamnă bunătate, care pornește din dragoste față de Dumnezeu și față de om. Blîndețea este generozitate, dărnicie, putere de a înțelege orice împrejurare, de a acționa cu răbdare și fără răutate pătimașă. Este capacitate de a cîștiga încrederea și dragostea aproapelui, de a nu împinge pe nimeni în brațele păcatului. Așa a fost viața și firea Sfîntului Nicolae. Știm că a ajutat pe cei fără de ajutor, că a salvat, cu smerenie, din ghiarele rușinii și a păcatului pe trei fete orfane, dăruindu-le bani de zestre, spre a-și putea întemeia familii cinstite. Știm că a cumărat grîu în cantitate mare pentru a ajuta populația în timpul unei foamete. Și cîte altele, pe care numai Dumnezeu le știe. Toate făcute cu blîndețe, cu înțelepciune, cu încredere în Dumnezeu și cu smerenie adîncă, adică fără a dori lauda pentru faptele sale.

Sfîntul Nicolae a fost numit și „învățător înfrînării", adică al stăpînirii de sine. E o luptă în care creștinul trebuie să arate că nu e robul unui viciu, unei patimi, unei deprinderi rele și păgubitoare. Creștinul a fost eliberat de Hristos din păcatul strămoșesc și trebuie să ducă o viață plăcută lui Hristos, o viață disciplinată, cinstită, o viață bazată pe muncă, pe dreptate și desfășurată în mijlocul unei familii întemeiate pe rînduiala lui Dumnezeu și binecuvîntată de Biserică. Sfîntul Nicolae a fost numit uneori și apărătorul celor condamnați fără vină („Mîntuit-ai pe cei nevinovați din moarte"). În această privință, Sfîntul a intervenit într-adevăr la stăpînirea împărătească pentru a scăpa pe cei fără vină. De aceea, Sfîntul Nicolae a fost considerat de către credincioșii Bisericii, ca un mare ajutor al celor robiți și al celor care căutau să scape din robia tătarilor și a turcilor, sau din alte primejdii. Toți care s-au rugat fierbinte Sf. Nicolae, cerîndu-i sprijin, au fost ajutați prin multe minuni de care Dumnezeu l-a învrednicit pe Sf. Nicolae.

Datorită dărniciei sale, Sf. Nicolae a devenit simbolul „darurilor" pentru cei mici la toate popoarele creștine. Nici un sfînt nu are popularitatea Sf. Nicolae.

Adunînd toate aceste calități ale Sf. Nicolae, avem chipul personalității sale, și prețuirea acestor însușiri alese, ca exemple frumoase de urmat în viață. Fie ca această prăznuire să ne aducă și nouă și tuturor dreptcredincioșilor darurile credinței, chipul blîndeților, buna chivernisire și rînduială în viață, iar Sf. Ierarh Nicolae să ducă rugăciunile și dorințele celor spre mîntuire în fața Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, căruia I se cuvine toată mărirea în veci. Amin,

Pr. Mihail Colotelo

Acasă la Nichifor Crainic...

(Urmare din pag. a 2-a)

Imensa asistență vedea cutremurată, chipul fără graiul de la întîlnirea noastră din bulevardul *Dinicu Golescu.*

Nichifor Crainic pe catafalc.

Momentul, prin inspirația lui Barbu Theodorescu, ne-a rămas document de inestimabilă valoare, scumpă relicvă pe o peliculă cu durabilitate de istorie literară.

Două sacre fotografii.

Antologică, din șirul de cuvîntări, este preamărirea celebrată de preot S. Dimancea, discipol al profesorului mare teolog. Ediția atît de mult așteptată și realizată abia acum cu pricepere și deplin condescendent, de Nedic Lemnaru fost coleg la ziarul *Glasul Patriei,* cu Spiritus Rector, văzut încă de noi atunci, reproduce acea pagină de antologie.

Atîtea semne de despărțire materializată în belșugul de cununi, de jerbe.

Vedeam, văd și cînd scriu aici, intrînd în capelă, cu buchetul învolt, pe Ovidiu Papadima, corifeu deosebit de prețios al revistei *Gândirea,* sinteză de o viață a măreței figuri fără viață pe catafalc.

Verlainiană zi, mut ecou al poeziei *Cîntec de adormire* din volumul *Țara de peste veac.*

Soarele, „Nichifor Crainic cel mai reprezentativ poet al soarelui" după categorisirea dată de Ovidiu Papadima, ieșise dintre norii negri, să fie martor acelei zile.

Sub raze, în fața capelei ,actorul Dinu Ianculescu, recita *Terține pentru prieteni.*

Să bem, prieteni! Cine știe, mîine,
Cînd vor veni talente mari și noi,
Din truda noastră ce va mai rămîne?...

La groapă, așteptîndu-l soția de mult plecată, și-au exprimat omagiile cele mai din urmă, poeții Pan Vizirescu și Horia Nițulescu, ambii străluciți discipoli ai Învățătorului.

Învățătorule!

Aud și acum exclamarea neagră, totuși vie filfîirea de adio.

Gînduri la Nașterea Domnului
— 25 decembrie 1992 —

Pentru creștinii primelor veacuri erau mai importante sărbătorile ce comemorau data morții unui Sfînt, considerată ca o zi a învierii la viață veșnică. De aceea, spre exemplu, sărbătoarea Sfintelor Paști o întîlnim menționată încă de la începuturile Bisericii — e adevărat, în legătura și cu sărbătoarea iudaică corespondentă...

Dar, treptat, prin lucrarea neîncetată în Biserică a „Celui ce călăuzește la tot adevărul" (Ioan 16, 13), înțelesurile și importanța Nașterii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos s-au descoperit tot mai desăvîrșit. Astfel încît, spre sfîrșitul sec. al III-lea, și sărbătoarea Nașterii Mîntuitorului era o sărbătoare a întregii creștinătăți, la început unită cu sărbătoarea Botezului Domnului (după tradiția conform căreia acesta s-ar fi petrecut la vîrsta de 30 de ani, de ziua Nașterii — Luca 3, 23) și serbată la date diferite în Apus (25 dec.) și Răsărit (6 ian.), din considerente de tradiție istorică (recensămîntul lui Cezar August, în timpul căruia s-a născut Mîntuitorul, ar fi avut loc în 25 dec. — după tradiția apuseană) sau în funcție de calculul astronomic diferit al solstițiului de iarnă, cu care era pusă în legătură această sărbătoare (25 dec. în Apus și 6 ian. în Răsărit).

Mulțimii obiceiurilor și datinilor de iarnă le-a corespuns dezvoltarea cuvenită a slujbelor bisericești, Nașterea Domnului fiind serbată din vechime cu mare solemnitate și mult fast. Să amintim numai pregătirea sărbătorii prin Postul Nașterii (al doilea ca importanță și întindere, după cel al Paștilor), vestirea praznicului pe la casele credincioșilor, de către slujitorii Bisericii ce duc Icoana Nașterii, Ceasurile împărătești din Ajun (la care odinioară participau împărații cu toată curtea, botezul catehumenilor, ce se oficia în primele secole cu ocazia acestui praznic... etc. (Cf. pr. prof. Dr. Ene Branițe: Liturgica generală, București, 1985, p. 194—200).

*

Fastul slujbelor bisericești, ca și mulțimea obiceiurilor tradiționale, nu au fost niciodată un scop în sine, formal, sau numai o plăcere gratuită a unei serbări lumești. Fiecare element al lor luminează, aprofundează un aspect sau altul, toate esențiale, din istoria sfîntă a Nașterii și în legătură, pînă la urmă, cu întreaga iconomie a Creației și Mîntuirii — actualizîndu-le, aducîndu-le în prezentul *nostru,* dar într-un prezent transfigurat liturgic și fiind susținute de un Duh pe care toți creștinii îl simțim în tot acest timp al sărbătorii...

În sec. al IV-lea se stabilește definitiv rînduiala calendaristică actuală, cele două sărbători, Nașterea și Boboteaza, despărțindu-se și Răsăritul adoptînd data de 25 dec. pentru sărbătoarea Nașterii Mîntuitorului, iar Apusul pe cea de 6 ian. pentru Botezul Domnului.

Desigur, toate acestea s-au petrecut într-un context istoric mai complex și trebuie să ținem seama și de raportul (uneori conflictual) al sărbătorilor Bisericii cu sărbătorile și obiceiurile păgîne din jurul solstițiului de iarnă: Dies natalis Solis invicti (ziua de naștere a soarelui nebiruit — asociată și creșterii duratei zilelor și scăderii nopții) din cultul lui Mitra, Saturnaliile, Juvenaliile (sărbătoarea tinerilor sau a copiilor). ...Pe unele, neconforme învățăturii și vieții sale, Biserica le-a îmbisericit, împrumutîndu-le un caracter creștin: Soarele biruitor este „Soarele dreptății" (Mal. 4, 2), Mîntuitorul nostru Iisus Hristos și la fel s-a întîmplat cu colindele, sorcova, plugușorul... Altele au fost înlocuite, adăugîndu-se datini și obiceiuri de concepție pur creștine ca: Vicleimul, Irozii, Steaua... Toate însoțesc, pînă astăzi, sărbătoarea Nașterii Domnului, devenită un al doilea punct de referință în cadrul anului bisericesc și guvernînd ciclul sărbătorilor cu dată variabilă.

Chiar și numele de *Crăciun,* dat de popor prazncului, ne trimite, printr-o etimologie foarte probabilă, la *Creațione,* Facerea cea dintru început — odată cu venirea Mîntuitorului săvîrșindu-se o nouă Creație, o re-creere, o readucere a lumii la starea dinainte de cădere.

Apoi, numeroasele lecturi biblice și bogata imnografie liturgică ne împărtășesc tuturor din „lumina cunoștinței", că Iisus Hristos este într-adevăr Mîntuitorul, Mesia cel proorocit (parimiile ceasurilor împărătești), care deși „s-a născut Prunc tînăr, (este) Dumnezeu Cel mai înainte de veci" (Troparul Nașterii).

Îngerii, păstorii, steaua, magii, întreaga creație, „toată făptura (ce) împreună suspină" (Rom. 8, 22) asistă la Nașterea Domnului din Fecioară. Surpriza dumnezeiască a Venirii Sale ca și prunc omenesc, golirea de slava dumnezeiască pentru apropierea cît mai intimă de firea omenească (și deja, totodată, îndumnezeire a acesteia), îi înspăimîntă pe Magi, înțelepții lumii, „pe care *nici sceptrurile, nici tronurile nu i-au spăimîntat, ci nemărginita sărăcie.* Că ce poate fi mai prejos decît peștera? Și ce poate fi mai smerit decît scutecele, întru care a strălucit bogăția Dumnezeirii...?"

(Din Utrenia Praznicului).

(continuare în pag. a 4-a)

Preot Vasile Grăjdian

Fond filantropic eparhial*

Pe mulți dintre dumneavoastră această *Pastorală* îi va mira, pentru că e prima de acest fel pe care v-o adresez. Sînt însă sigur că pe foarte mulți alții dintre dumneavoastră îi va mira faptul că o astfel de *Pastorală* vine atît de tîrziu. Sînt în aceeași măsură sigur că ea va avea un ecou pozitiv în inimile tuturor și că veți răspunde la îndemnurile pe care vi le fac, cu generozitate și cu suflet milostiv.

Pînă de curînd, în statul totalitar și ateist n-am avut dreptul, ca Biserică, să organizăm nici un fel de acțiune filantropică publică, adică să adunăm contribuții de la credincioși pentru a-i putea ajuta pe bolnavi, pe săraci, pe infirmi, pe handicapații care nu pot lucra, pe bătrînii rămași singuri și fără nici un ajutor. Am făcut cîte ceva, trecînd peste interdicții, dar nu cît am vrut. Am cerut medicamente din străinătate, am trimis bolnavi la operații în țări cu specialiști mari, mai ales în boli de inimă, am cerut proteze, am dat și bani din puținul nostru, în fiecare an, precum se pot vedea toate acestea din acte.

Acum am numit preoți și am deschis capele în spitale, pentru ajutor duhovnicesc, și am sfințit o capelă la închisoarea din Codlea, dar e nevoie și de unele ajutoare în bani și medicamente, mai ales pentru cei singuri, bolnavi și neajutorați.

Foarte adesea, profitînd de mai multe relații în străinătate și cu intenții prozelitiste, unele grupuri neortodoxe au făcut din ajutoarele oferite mijloace de atragere la sectele sau grupările lor, împărțind Biserica lui Hristos care, potrivit poruncii Mîntuitorului, trebuie *„Să fie una"* (Ioan 17, 21).

Nu numai pentru a ne apăra credincioșii de astfel de ispite materiale, viclene și înșelătoare, ca *„vinderea pe un blid de linte de către Isav a dreptului de întîi născut, lui Iacov"* (Facere, 25, 29—34), ci mai ales pentru a ne face datoria frățească și creștinească unii față de alții și, îndeosebi, față de aceia dintre noi care se află în nevoi și suferințe, și pentru ca ajutorul nostru să fie cît mai pe măsura nevoilor lor, fără nici un alt interes, *am decis să organizăm anual o Colectă bănească în ziua și în duminicile din jurul zilei „Sf. Nicolae" cel milostiv.* Vom numi această colectă: *Fondul Filantropic Eparhial* (F.F.E.).

Milostenia dumneavoastră va fi folosită *numai* în scopul anunțat în această *Pastorală* și, la sfîrșitul fiecărui an, se va prezenta un raport amănunțit asupra felului cum au fost folosiți banii, și informațiile vor ajunge în toate parohiile.

Vă îndemn să fiți buni și darnici. Așa vă veți trimite „comori în cer" (Matei XIX, 21). Socotiți-vă în momentul acesta în locul celor bolnavi și lipsiți de orice ajutor, și gîndiți-vă cît de bucuroși și recunoscători ați fi, dacă cineva v-ar ajuta. *„Faceți oamenilor tot ceea ce vreți să vă facă ei vouă", a spus Mîntuitorul* (Luca VI, 31).

Biserica noastră Ortodoxă din Arhiepiscopia Sibiului vrea să fie mîna care să primească și care să împartă darul dumneavoastră. Veți avea plată în ceruri. Iar pe pămînt, mă rog lui Dumnezeu, ca El să vă răsplătească tuturor cu tot ce va crede că vă este de trebuință.

Colectele pentru nevoiași și bolnavi sînt o practică din cele mai vechi timpuri în viața Bisericii. Sfîntul Pavel făcea colecte și le spunea ascultătorilor: *„Fiecare să dea cît îl lasă inima, nu cu părere de rău, sau de silă, căci pe dătătorul de bună voie iubește Dumnezeu"* (II Cor. IX, 7). Și nu cerea nimănui să se sărăcească dînd ajutor altora: *„Căci nu se cere să ușurați pe alții și să vă îngreuiați pe voi, ci să fie potriveală"* (I Cor. VIII, 13). Un scriitor bisericesc îndemna: *„Dați din puținul pe care îl aveți, celor care au mai puțin".*

Vă încredințez pe toți că fiecare bănuț dat aici, vă va fi numărat în ceruri la *Judecata* la care, să nu uităm că toți ne vom prezenta într-o zi. Dacă am fost darnici și milostivi, vom auzi atunci: *Veniți la Mine binecuvîntații Părintelui Meu căci bolnav am fost și M-ați cercetat; flămînd am fost și Mi-ați dat să mănînc, gol și M-ați îmbrăcat* etc. (Matei XXV, 34—43).

Mîntuitorul ne spune că El e ascuns în toți cei care sînt în nevoi și suferințe. Românul zice creștinește: *„Cine dă, lui își dă".* Își trimite din vreme martori buni în ceruri.

Dar, fiind milostivi și ajutînd mai ales pe cei bolnavi, facem și lucrare în locul Mîntuitorului Iisus Hristos care, mereu, *„a tămăduit toată boala și toată neputința"* oamenilor (Matei X, 1) și toți veneau la El *„să se tămăduiască"* (Matei IV, 23). Sfîntul Pavel ne îndeamnă limpede: *„Urmați dar pilda lui Dumnezeu ca niște copii prea iubiți"* (Ef. V, 1).

Am speranța și încrederea că această *Colectă* ne va aduce suficiente mijloace, *ca să putem readuce în practica și în viața Bisericii într-ajutorarea creștină* și tuturor să le întărim sentimentul că trăim într-o mare familie, ca nimeni să nu se mai simtă singur, părăsit și fără nici un ajutor. Să știe toți că au în Biserică o mînă care dă, care ajută.

În numele Domnului nostru Iisus Hristos, Cel care ne-a îndemnat: *„Fiți milostivi"* (Luca VI, 36) și care ne-a asigurat cu cuvintele: *„Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui"* (Matei V, 7), vă fac rugămintea din inimă și cu toată căldura, să nu pregetați a contribui la crearea acestui *„Fond Filantropic Eparhial"*, adică Fond de într-ajutorare creștină, răspunzînd colectelor ce se vor face în bisericile Arhiepiscopiei Sibiului în Duminica de dinainte și de după „Sfîntul Nicolae" și în sărbătoarea Sfîntului. Răsplata nu va întîrzia să vi se întoarcă.

Prea Cucernicii Părinți, care vor citi această *Pastorală* în biserici, au primit instrucțiuni asupra locului unde trebuie trimiși banii, ca să fie bine folosiți, spre mîntuirea sufletelor tuturor donatorilor, și spre mîngîierea tuturor celor ce se află în suferințe și nevoi.

Vă îndemn de asemenea ca mai ales în ziua *„Sf. Nicolae"*, să vizitați bolnavii din spitale, ducîndu-le mici daruri, ca să simtă că cei sănătoși pătimesc împreună cu cei bolnavi, în dragoste creștină. Căci cuvîntul *„Filantropie"*, aceasta înseamnă: *„iubire de oameni"* și cel dintîi *„filantrop"* este Dumnezeu, despre care zicem la slujbe: *„Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești".* Să fim și noi ca Dumnezeu, *„iubitori de oameni".*

Mulțumindu-vă de pe acum, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, vă binecuvintez pe toți, casele și familiile Dv. și rog pe Dumnezeu să vă întoarcă darul — așa cum face El întotdeauna — cu mult înmulțit față de darul Dv., și să vă ferească de toată boala, de neputințe, și de tot necazul.

Al vostru al tuturor, de tot binele voitor,
† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit
al Ardealului, Crișanei și Maramureșului

NOTĂ: Pentru cei care ar dori să doneze și cu alte ocazii sume mai mari pentru ajutorarea bolnavilor, le pot trimite în contul Arhiepiscopiei Sibiu Nr. 45.10.4.09.2, Banca Comercială Sibiu, cu specificarea „pentru F.F.E." anunțîndu-ne despre aceasta și printr-o scrisoare spre a le confirma primirea.

* La inițiativa Î.P.S. Mitropolit Antonie, la Centrul eparhial Sibiu a luat ființă un fond din care să se poată ajuta bolnavii și alți semeni avizați la ajutorul nostru, în care scop s-a difuzat la toate parohiile din Arhiepiscopia Sibiului, Pastorala pe care o redăm în cele ce urmează:

Cu privire la Sfinţii Părinţi

Sfinţii Părinţi sînt persoane, care prin viaţa şi activitatea lor au meritat şi au primit de la Biserică titlul de Părinte al ei. Ei se numesc şi Părinţi bisericeşti. Pentru ca să putem numi pe cineva Părinte bisericesc, trebuie să avem dovada că Biserica i-a acordat în mod expres acest titlu. Organul prin care vorbeşte Biserica este Sinodul Ecumenic. Prin urmare Părinţi bisericeşti sînt numai acele persoane, pe care le-a decretat vreun Sinod Ecumenic de Părinţi bisericeşti. Prin deducţiune se mai consideră drept Părinţi bisericeşti apoi, firește, şi aceia de care întîmplător nu s-a ocupat nici un Sinod Ecumenic, dar pe care i-au numit Părinţi bisericeşti, ceilalţi Părinţi bisericeşti, decretaţi de Sfintele Sinoade.

De aici urmează însă că Părinţi bisericeşti sau Sfinţi Părinţi nu se mai numesc din secolul opt încoace, fiindcă din acest secol nu s-au mai ţinut Sinoade Ecumenice, care să acorde acest titlu. Nu avem deci Sfinţi Părinţi sau Părinţi bisericeşti decît în primele opt secole.

Numele de părinte îl dăm fiecărui cleric, dar numai de părinte al nostru; de Părinte bisericesc însă, de Părinte al Bisericii, numai Biserica îl poate da cuiva.

Primii creştini numesc părinte pe episcopii lor, fără deosebire, iar mai tîrziu şi pe unii preoţi şi diaconi. Biserica a restrîns însă întrebuinţarea acestui titlu. Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos l-a interzis cu totul, rezervîndu-l în mod exclusiv pentru Dumnezeu-Tatăl. („Şi Părinte să nu numiţi pe nimeni pe pămînt; că unul singur este Tatăl vostru: Acela care este în ceruri. Nici învăţător să nu vă numiţi, căci unul singur este Învăţătorul vostru: Hristos" (Matei 23, 9—10). Totuşi, oamenii antici dădeau acest titlu omagial învăţătorilor lor, ca celor ce au contribuit la naşterea personalităţii lor sufleteşti. Această dispoziţie a oamenilor antici fiind conformă cu dorinţa recunoştinţei, Sfinţii Apostoli au admis folosirea titlului de părinte, cu toată interdicţia Mîntuitorului, dar restrîngîndu-l numai la persoane care învaţă, predică evanghelia, propovăduiesc pe Hristos şi învăţătura Lui. Domnul a spus că cine va păzi poruncile Lui şi va învăţa şi pe alţii să le păzească, mare se va chema în împărăţia cerurilor(Matei 5, 19). Sf. Apostol Pavel impune corintenilor să-l numească părinte al lor, pe motivul că i-a renăscut în Hristos prin Evanghelie, adică pe motivul că i-a învăţat pe ei doctrina lui Iisus Hristos, propovăduindu-le cu succes Evanghelia Lui (I Cor. 4, 14—15).

Şi cei ce învăţau în şcolile profeţilor Testamentului Vechi se numeau „fiii profeţilor" (I Regi 20, 38). Şi Sf. Apostol Petru numeşte pe ucenicul său Marcu „fiu al său" (I Petru 5, 13).

Aşadar, cu toată interzicerea Domnului nostru Iisus Hristos, Sfinţii Apostoli au admis întrebuinţarea în Biserică a numirii de părinte, dar numai pentru cei ce pe lîngă păzirea poruncilor Domnului, învaţă şi pe alţii doctrina Lui, după cuvîntul Domnului că acela se va chema în împărăţia cerurilor „mare" care va păzi poruncile şi va învăţa şi pe alţii să le păzească.

Urmînd acestui criteriu stabilit de Mîntuitorul, Biserica n-a acordat titlul de Părinte bisericesc decît acelora, care pe lîngă păzirea poruncilor Domnului au învăţat şi pe alţii să le păzească, adică acelora, care pe lîngă viaţa sfîntă s-au distins şi prin propovăduirea învăţăturilor bisericeşti primite de la Sfinţii Apostoli. Numai păzirea poruncilor lui Hristos, adică viaţa sfîntă nu ajunge spre a merita titlul de Părinte bisericesc, ci se cere şi propovăduirea acestor porunci, adică activitate teologică. Aşa de ex. Sfîntul Gheorghe sau Sfîntul Dumitru nu sînt Părinţi bisericeşti, deşi au strălucit în păzirea poruncilor. Firește, că învăţătura ce o propagă în scrierile şi cuvîntările lor, trebuie să fie a lui Hristos, iar nu cea eretică. Numai pe acela îl recunoaşte Biserica de Părinte al său, care propovăduieşte învăţătura ei curată, fără schimbări. Cei ce au propovăduit şi învăţături străine Bisericii sau contrare ei, oricît de mult au propovăduit, nu primesc numele de Părinţi bisericeşti, ci rămîn simpli scriitori bisericeşti. De exemplu Fericitul Ieronim sau Fericitul Augustin. Acelaş lucru se petrece şi cu cei care nu corespund în întregime în privinţa sfinţeniei vieţii. De obicei cei ce au greşeli în învăţătură, au şi în viaţă aşa după cum ne spune Mîntuitorul, că nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune. Titlul de scriitor bisericesc se acordă şi chiar ereticilor, dacă ei au dezvoltat o activitate teologică însemnată, de ex. Origen sau Tertulian sau Teodor de Mopsuestia.

Titlul de Sfînt Părinte însă l-a acordat Biserica numai acelor scriitori bisericeşti, care au dat dovadă că învăţătura ce o propovăduiesc o au prin inspiraţia Duhului Sfînt, pe care l-a promis Domnul Apostolilor cînd a zis (Ioan 15, 16) că le va trimite pe Duhul Sfînt care îi va povăţui şi-i va învăţa tot adevărul, împărtăşindu-le învăţătura lui Hristos, a Cuvîntului divin, Cel ce este cu ei pînă la sfîrşitul veacurilor. Prin aceasta învăţătura Sfinţilor Părinţi care se află fie în operele lor teologice, fie în deciziile sinoadelor la care au luat parte, formează Sfînta Tradiţie, al doilea izvor al conţinutului credinţei noastre, împreună cu Sfînta Scriptură.

Duhul Sfînt l-a promis Domnul nostru Iisus Hristos Apostolilor şi deci şi urmaşilor acestora, episcopilor şi preoţilor. De aceea şi Sfinţii Părinţi au fost aleşi dintre episcopi, mai ales, mai rar dintre preoţi (Sf. Ioan Damaschin) şi numai în mod excepţional dintre diaconi (Sf. Efrem Sirul). Dintre laici nu sînt Sfinţi Părinţi. Iustin Martirul şi Filozoful, de ex., un însemnat scriitor bisericesc poartă titlul de Sfînt, ca martir, nu ca părinte bisericesc.

Sfinţii Părinţi au, aşadar, următoarele calităţi:

1. Viaţă sfîntă (păzesc poruncile lui Hristos);

2. Învăţătura ortodoxă, răspîndită în cercuri largi prin viu grai şi mai ales prin scrieri.

3. Aprobarea Bisericii. Pe baza acestor două calităţi, Biserica i-a recunoscut în mod expres, prin reprezentanţii săi, drept Părinţi ai săi.

4. Vechimea. Din cerinţa recunoaşterii Bisericii rezultă restrîngerea timpului în care avem Sfinţi Părinţi ai Bisericii, adică pînă în secolul opt, sau pînă la al VII-lea Sinod Ecumenic (787).

Şirul Sfinţilor Părinţi ai Bisericii îl încheie Sf. Ioan Damaschin († 749), pentru răsăriteni, iar pentru apuseni cu o sută de ani mai devreme, prin Isidor de Sevilla († 636).

Ţinînd seama de calităţile pe care trebuie să le îndeplinească un Sfînt Părinte bisericesc, Sfinţii Apostoli pot fi consideraţi ca cei dintîi Sfinţi Părinţi ai Bisericii, pentru că ei întrunesc cu prisosinţă aceste calităţi. Totuşi ei formează o categorie superioară celeia a Părinţilor bisericeşti, de aceea nu li se dă titlul acesta.

Dar şi ucenicii imediaţi ai Apostolilor au un titlu de superioritate între Părinţii bisericeşti, anume acela de: Părinţi Apostolici.

Dintre ceilalţi Sfinţi Părinţi, Biserica cinsteşte cu titlul special de superioritate pe trei: pe Sf. Vasile cel Mare († 379), pe Sf. Grigorie de Nazianz († 390) şi pe Sf. Ioan Gură de Aur († 407), numindu-i „mari învăţători ai Bisericii".

Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu

Gînduri la Naşterea Domnului

(Urmare din pag. a 3-a)

Chiar scutecele dezvăluie ceva din Taina Naşterii; pentru că „Cel ce ţine frînele preacuratelor puteri (şi) în ieslea dobitoacelor culcat, *cu scutece este înfăşat, dar* dezleagă legăturile cele cu multe *împletituri ale păcatelor*" (Din Utrenie).

Şi putem zîmbi — Crăciunul este o sărbătoare a bucuriei — cînd Sinaxarul ne spune că „în ieslea dobitoacelor, acolo, între dobitoace, au pus pe Ziditorul tuturor, pentru că avea să ne mîntuiască pe noi de dobitocie..."

Dar nu trebuie să uităm că peste cîteva zile vom pomeni pe cei 14 000 de prunci ucişi de Irod... şi cei 20 000 de mucenici din Nicomidia... Încep, deja, şi înfricoşătoarele Patimi ale Învierii...

*

În urmă cu trei ani ispita dulceagă a uitării de Dumnezeiescul Crăciunului ne-a fost spulberată de zguduirea istorică a bucuriei împreunate cu jertfa...

Atunci „Revoluţia" îşi *descoperea* — ce eufonică apropiere şi mică diferenţă, dar diferenţă, între „revelaţie" şi „revoluţie"! — înţelesul ei originar, curat, nealterat, de *întoarcere mai înaltă* la starea dintru început (Crăciunul este sărbătoarea Începutului nou, veşnic)... după o evoluţie — sau involuţie...

Hristos se naşte, slăviţi-L!

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (III)

„... celor care sînt în Filipi, (...) har vouă şi pace de la Dumnezeu-Tatăl nostru şi de la Iisus Hristos. Mulţumesc Dumnezeului meu ori de cîte ori îmi aduc aminte de voi, căci totdeauna, în toate rugăciunile mele, mă rog pentru voi toţi cu bucurie... (...). Deci, fraţii mei iubiţi şi mult doriţi, bucuria şi cununa mea, staţi aşa statornici întru Domnul, prea iubiţilor".

(Filipeni 1, 1—4 şi 4, 1)

În stînga noastră, Forumul (Agora) e pustiu. Locuitorii oraşului s-au retras pentru odihna ceasului de după amiază, la răcoarea locuinţelor de piatră cioplită. Sclavii au şi ei un răstimp de răgaz. Prăvăliile sînt închise. Doar ici-colo, cîte un cîine îşi mută lenea de la o umbră de copac la una de zid.

Oare totul se petrece acum, sau în urmă cu 1942—44 de ani?... Ce paşi se aud? Ai noştri, sau ai celor patru călători străini, abia sosiţi aici din portul Cavala (Neapolis)?

Apostolul Pavel, un om aproape bătrîn — are către 60 de ani — mic de statură, gîrbovit, cu capul pleşuv şi barba mare, bogată. Are o înfăţişare deloc atrăgătoare, dar marcată de o suferinţă ascunsă („un bold în trup"). Aşa îl înfăţişează primul „portret" păstrat pe o placă de pămînt ars, din sec. VI d.Hr. (Muzeul „Benaki"-Atena), sau un fragment de opaiţ, descoperit de şcoala americană de arheologie din Atena. Nimic din această făptură chinuită, adunată în sine, aparent chiar ursuză, nu-l exprimă pe subtilul teolog şi pasionatul, împătimitul propovăduitor al Adevărului lui Hristos, care i-a fost revelat pe drumul Damascului... Mai evident este omul deprins cu munca fizică — „Şi ne ostenim, lucrînd cu mîinile noastre" (I Corinteni 4, 12) — stăpîneşte bine meşteşugul ţesutului pînzei de cort din păr de capră şi chiar pe acela al alcătuirii cortului. Are mîini puternice şi trudite. Doar glasul, adînc şi pătrunzător, dă vorbelor răsunet de clopot. Ştie să mîngîie şi să certe, să poruncească şi să se roage.

Alături de Apostol, de-a dreapta şi de-a stînga lui, veghind asupră-i, păşeşte Sila — ucenicul ales de el, cu un an în urmă, să-l însoţească, pe vremea aceea, în Antiohia şi pe care apostolii ,la Ierusalim, îl socoteau „bărbat cu vază între fraţi" (Fapte 15, 22), — Timotei din Listra.

Ochii lor, osteniţi de lumina orbitoare a soarelui, cercetează oraşul din dreapta şi din stînga Căii Egnatia. Ar trebui să urce către oraşul de sus, la Acropole, pe colină. Dar nu mai au putere. Se opresc la frumosul teatru cu care stăpînirea romană a împodobit aşezarea. De pe ultimul şir de bănci săpate-n piatră, cei patru pot cerceta străzile, uliţele şi casele, căutînd cu stăruinţă — ca pretutindeni pe unde au mai propovăduit — locul de închinare al iudeilor. Dar nu-l zăresc. Deocamdată, drumeţii se retrag la umbra unui smochin bătrîn şi îşi desfac merindea frugală.

Treptat, oraşul se desmorţeşte. Negustorii îşi scot tarabele cu mărfuri în strada mare şi îmbie cu glasuri dogite cumpărătorii. Trecători grăbiţi spre cele zadarnice ale vieţii se încrucişează pe Calea Egnatia, printre căruţe, lectici, cai ori asini purtînd în spinare poveri sau oameni.

Timotei întreabă ceva pe un localnic. Acesta, măsurîndu-l cu oarecare nedumerire pe străin, îi arată cu mîna spre poarta de către apus a oraşului.

„...Şi (...) am ieşit în afara porţii, lîngă rîu, unde credeam că este loc de rugăciune... (Fapte 16, 13). Iată-l! O împrejmuire rotundă, străjuită de blocuri mari de piatră cioplită, fără acoperiş. Clipocitul apei se aude foarte aproape. Rîul Angista curge limpede — acum, ca şi atunci!... peste pietrele rotunjite de valuri. Măslini bătrîni şi lăstăriş îi străjuie malurile, umbrindu-l cu taină. După ritual, iudeii îşi aşează întotdeauna locul de închinare lîngă o apă.

Drumeţii sînt uimiţi că locul încercuit, la acest ceas de-nserare — şi este chiar sîmbătă! — se află numai femei. Stau pe pietre şi cîntă psalmi. Vocile, armonizate suav, ridică spre cer o ofrandă sonoră.

„... şi şezînd, vorbeam femeilor care se adunaseră" (Fapte 16, 13).

Din ce în ce mai înflăcărat, cuvîntul Apostolului Pavel bate la uşile sufletelor, care se deschid pe rînd — mai cu zăbava neîncrederii, unele, a neînţelegerii prea lesnicioase, altele.

„Şi o femeie, cu numele Lidia, vînzătoare de purpură, din cetatea Tiatirelor (lîngă Efes, regatul Lidiei n.n.), *închinătoare la Dumnezeu asculta..."* (Fapte 16, 14).

După straie, se vede că e o femeie înstărită şi că nu e din partea locului. Pe cap poartă un fel de tulpan, răsucit dintr-un şal de brocart. E înaltă, cu privirea mîndră, poruncitoare. Cîntă şi ea cu celelalte, psalmi. Dar glasul ei are o căldură anume, tulburător şi adînc, înfiorat cînd se-nalţă şi răscolitor cînd coboară.

„Acesteia Dumnezeu i-a deschis inima ca să ia aminte la cele grăite de Pavel" (Fapte 16, 14).

Dar nu ştie ce trebuie să facă. Apostolul vorbeşte despre botezul întru legea lui Iisus Hristos. Femeia primeşte cu bucurie să se boteze chiar în acea clipă şi în acel loc. Ea, cu toată casa ei — slujitori şi slujitoare.

Soarele a coborît dincolo de colina Acropolei, trimiţînd încă o lumină ruginie peste aşezarea din vale. Apele Angistei susură melodios, în curgere lină. Fără vorbe, Apostolul Pavel se-ndreaptă spre malul apei, face un salt uşor şi se opreşte pe un bolovan mare, netezit de curgerea veşnică. Undele, reci ca ghiaţa, îi mîngîie binefăcător picioarele ostenite şi umflate de drum. Timotei rămîne pe mal, îngînînd o rugăciune. Negustoreasa de purpură face un semn alor săi s-o urmeze. Intră în apă pînă la glezne. Se opreşte pe o altă piatră, înaintea Apostolului. La semnul lui, mîinile femeii desfac cu îndeminare legătura din jurul capului. Slobozit din strînsoare, părul castaniu, lung pînă la mijloc, îi înveluie umerii. O rază de soare întîrziată îi împrumută ,pentru o clipă, reflexe de purpură. Apostolul se apleacă, îşi umple căuşul mîinilor cu apa limpede, pe care o revarsă pe creştetul aplecat al femeii. Buzele lui rostesc rar ceva, poate ceea ce spun şi astăzi preoţii noştri, săvîrşind acest moment din Taina sfîntă a creştinării pruncilor: „Se botează roaba lui Dumnezeu... în numele Tatălui, al Fiului şi-al Sfîntului Duh, Amin!..." Poate numele ei nu era Lidia, ci altul. Dar Apostolul i l-a dat după ţara ei de baştină — regatul Lidiei. Oricum, ceasul trebuie să fi fost încărcat de Taină sfîntă şi neînţeleasă...!

„Iar după ce s-a botezat şi ea şi casa ei, ne-a rugat zicînd: De m-aţi socotit că sînt credincioasă Domnului, intrînd în casa mea, rămîneţi. Şi ne-a făcut să rămînem" (Fapte 16, 15).

Iată, deci, cea dintîi mărturie — scrisă, prin urmare, de necontestat! — care numeşte persoana binecuvîntată de Dumnezeu să se adape la izvorul Adevărului credinţei creştine prin intermediul direct al Apostolului Pavel, pe pămîntul Elladei. Şi tot Dumnezeu a voit ca această persoană să fie o femeie. În casa şi mai ales în sufletul acestei femei a sădit Apostolul neamurilor preţiosul vlăstar al celei dintîi Biserici creştine din Macedonia şi, implicit, din Europa!

Ne oprim şi noi pe malul stîng al Angistei. Cîteva lespezi mari, asemeni cu cele care plachează Calea Egnatia, intră ca un promontoriu în apă. Legenda şi tradiţia spun că în acest loc a stat Apostolul Pavel cînd a botezat-o pe Lidia, cea care va deveni prima mucenită creştină atestată documentar. Astăzi, în imediata apropiere a acestui loc, se află o bisericuţă — de fapt, un baptisteriu — unde sînt botezaţi adulţii care doresc să se creştineze. Iar în apele cristaline ale Angistei sînt botezaţi numai copii.

Cu iconiţa care o reprezintă pe mucenita Lidia — şi pe care o poţi găsi numai aici, la Filipi — ne desprindem cu greu de acest loc sfinţit, pentru a ne întoarce printre ruinele oraşului Filipi. Intrăm în perimetrul Forumului roman, o mare Agora în formă dreptunghiulară, pavată cu dale de piatră, străjuită pe laturi de trepte, sau semne lăsate de fostele coloane, care acum zac culcate pe lespezi, alături de capitelurile sfărîmate, sau încă întregi, în toată splendoarea marmurei cioplite cu meşteşug.

Este locul în care, cu aproape două milenii în urmă, pulsa viaţa oraşului. De jur împrejur, cîteva ziduri rămase în picioare sugerează că acolo s-ar fi aflat magazinele negustorilor mai înstăriţi. Poate şi prăvălia Lidiei?... O floare de mac, semănată de vînt între pietrele zidului, aminteşte de purpura atît de căutată şi atît de preţioasă pe vremea aceea. Dacă ne gîndim că purpura este o substanţă colorantă, doar cît o lacrimă, produsă de o vietate marină şi care, după ce o secretează, moare, avem reducţia la unitate a valorii acestui produs, dar şi simbolul jertfei de-o clipă — dar totale — a unei făpturi create de Dumnezeu...

Peste situl arheologic de la Filipi şi împrejurările lui s-a lăsat înserarea blîndă. N-am putut rămîne pînă la răsăritul lunii, deşi ştiam că e la apogeu. Dar gîndul, puterea de imaginaţie — har dăruit tot de Dumnezeu — ne ajută să ne închipuim totul... Locuitorii oraşului s-au retras la odihnă. Doar străjile veghează, străbătînd străzile şi mai ales uliţele strîmte, întunecoase. Cîte un cîine lătră a singurătate. Ascultăm tăcerea, spartă doar de lătratul lui şi de paşii centurionilor romani.

Aceeaşi pornire a firii omeneşti de a nega tot ce nu înţelege, sau n-a mai cunoscut niciodată, s-a pornit şi de data aceasta cu ură asupra noilor veniţi în Filipi, găzduiţi în casa Lidiei. Cuvîntul Evangheliei lui Hristos, propovăduit cu atîta ardoare de Apostolul neamurilor şi ucenicii săi, adevărul Învierii Celui răstignit, mărturisit cu credinţă fierbinte, ca şi promisiunea mîntuirii prin pocăinţă, au tulburat minţile şi sufletele locuitorilor din Filipi, astfel că *„au pus mîna pe Pavel şi pe Sila şi i-au dus în piaţă, înaintea dregătorilor. Şi ducîndu-i la judecători, au zis: Aceşti oameni, care sînt iudei, tulbură cetatea noastră. Şi vestesc obiceiuri care nouă nu ne este îngăduit să le primim, nici să le facem, fiindcă sîntem romani"* (Fapte 16, 19—21). Veniseră să împartă linişte, iubire şi pace, dar nici justiţia vremii n-a fost mai presus de furia mulţimii inconştiente. Drama s-a petrecut aici, în mijlocul Forumului roman, ale cărui lespezi imense stau şi azi mărturie, mută din păcate, a celor întîmplate.

„Şi s-a sculat şi mulţimea împotriva lor. Şi judecătorii, rupîndu-le hainele, au poruncit să-i bată cu vergi. Şi după ce le-au dat multe lovituri, i-au aruncat în temniţă, poruncind temnicerului să-i păzească cu grijă. Acesta (...) i-a băgat în fundul temniţei şi le-a strîns picioarele în butuci..." (Fapte 16, 22—24).

Unde erau, oare, argumentele şi armele legii, ale limbajului articulat pus în slujba adevărului şi dreptăţii, apărate cu ajutorul raţiunii de teluricele reacţii ale unei mase amorfe, exclusiv biologice?! Atunci şi atîtea veacuri pe urmă, pînă astăzi...! A tăcut cuvîntul şi a lovit piatra; s-a scurtcircuitat gîndirea şi creierul a rămas conectat pe comenzile pumnului...

...O hrubă strîmtă, cu tavanul scund proptit în căpriori de lemn, ca să nu se surpe, se crede a fi fost locul de umilinţă şi suferinţe ale Apostolului Pavel şi ucenicului său Sila. Adevăr, numai supoziţie, sau tradiţie, locul îndeamnă la înfiorată pietate şi meditaţie.

Un lăcăt precar, prins în două belciuge pe un lanţ ruginit, stăvileşte pornirea virtuală a celui care ar vrea să intre. Fruntea, însă, se poate apleca şi sprijini de intrarea boltită. Turistul întoarce îndată spatele acestui neînsemnat punct al obiectivului său şi se grăbeşte să încheie popasul cu o cutie de Coca-Cola la ghiaţă. Pelerinul mai întîrzie... Închide ochii şi străbate miraculosul tunel al Timpului, înapoi, spre seara aceea, poate tot în lună plină... cînd...

„...la miezul nopţii, Pavel şi Sila, rugîndu-se, lăudau pe Dumnezeu în cîntări, iar cei ce erau în temniţă îi ascultau..." (Fapte 16, 25).

*

Tot ce a urmat — cutremurul care a spart zăvoarele temniţei, refuzul Apostolului de a evada, creştinarea temnicerului şi a familiei sale şi apoi eliberarea celor doi, Pavel şi Sila, la argumentul adus deliberat în ultima instanţă, pentru a nu dezerta de la pătimirea pentru Adevărul lui Hristos, şi anume, calitatea de cetăţeni romani a celor doi osîndiţi pe nedrept — se circumscriu deopotrivă istoricului şi miraculosului.

Prin milenii, răzbat pînă la noi „cîntările" care, în noaptea reală, fizică — dar şi simbolică! — lăudau pe Dumnezeu.

Dacă s-ar aşterne peste planeta noastră o linişte absolută; dacă ar înceta răpăitul armelor, gemetele răniţilor, plînsul sfîşietor al copiilor orfani, sau murind de foame, lent şi în chinuri cumplite; dacă ar înceta, însă, şi răcnetele, urletele animalice ale mulţimilor care, cu instinctele primare dezlănţuite paroxistic, în defulări de sexualitate duse pînă la limita — şi dincolo de ea! — a obscenităţii, cînd orice urmă de pudoare a dispărut şi cînd Omul — unica fiinţă „raţională" — ar trebui să se ruşineze faţă de buna cuviinţă *instinctuală* a animalelor, atunci, în această Linişte primordială, poate am putea auzi glasul Apostolului Neamurilor cîntînd „cîntări" de slavă lui Dumnezeu. Şi poate că şi nouă, captivilor sui generis ai acestei lumi — care nu e decît o uriaşă temniţă, ale cărei zăvoare, zăbrele şi lacăte se numesc, cu cinism, Libertate, Democraţie, Demnitate, Speranţă!, — ne-ar parveni acel glas. Şi nici noi n-am evada, pentru că va veni Cutremurul, vor cădea zăbrelele şi nu va trebui decît să *uităm* că am fost prizonierii, întemniţaţii propriilor vicii şi erori de opţiune, care ne-au pus sufletele în butuci şi în lanţuri.

Plecînd din Filipi, Apostolul Pavel le scrie locuitorilor săi (dar şi nouă!) cea mai caldă şi tandră dintre Epistolele sale. A scris-o tot într-o temniţă, pentru că toată uriaşa lui operă de predicare a Evangheliei şi Adevărului lui Iisus a fost marcată de foarte multe suplicii şi închisori, poate ca o prefigurare a unei Lumi-Închisoare a neamurilor, la care istoria a ajuns astăzi. Epistola este o reţetă explicită şi infailibilă împotriva dereglării, a alienării speciei umane din zilele noastre. Depinde totul de penetraţia mesajului conţinut în ea prin carapacea dură şi opacă a ignoranţei, trufiei, neputinţei de a înţelege, neştiinţei de a crede — cum şi în ce —, a fiecărui ins care ar găsi-o în cutia de scrisori de la poarta sufletului.

„În petrecerea voastră în lume, *purtaţi-vă numai în chip vrednic de Evanghelia lui Hristos*, aşa încît, fie că vin şi vă văd, fie că sînt de-

(Continuare în pag. a 5-a)

Lidia Popiţa-Stoicescu

Sf. Sofronie al Ierusalimului: „Laudă Naşterii lui Hristos"

O, adîncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al puterii lui Dumnezeu" (Romani 11, 33).

O, milostivire cu adevărat fără de măsură — Dumnezeu ne-a făcut pe noi din nimic, căci noi nu existam, şi din nou printr-o hotărîre plină de curaj, El ne-a ridicat iarăşi din mormînt pe noi, cei căzuţi în groapa morţii..., El ne-a dăruit iarăşi puterea de a trăi.

Fiind Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos a împărţit fără încetare daruri şi binefaceri dumnezeieşti la toţi cei care au avut nevoie de sprijinul său.

De aceea să strigăm acum şi pururea, împreună cu cereştile cete de sus „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14).

Oare ce putem spune mai cuviincios şi mai adevărat şi mai potrivit, noi cei care poftim să prăznuim Naşterea Domnului decît aceste cuvinte: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire".

Dumnezeu vine şi lucrează pe pămînt dar cine oare dintre noi nu năzuieşte spre cele înalte?, Dumnezeu care se naşte din Fecioară se arată pe Sine în lume dar cine oare din lume nu doreşte să ducă o viaţă sfîntă?

...Dumnezeu născîndu-se din Fecioară, s-a înfăşat în scutece simple şi sărăcăcioase, dar cine este acela care atunci cînd din întîmplare i-ar ieşi cîndva înainte ceva din astfel de scutece, de nebăgat în seamă şi sărace nu l-ar prinde repede cu braţele întinse degrab spre a se face astfel părtaş firii celei dumnezeieşti.

Dumnezeu s-a îmbrăcat cu sărăcia noastră omenească ca pe noi, prin al Său har, să ne facă dumnezei.

Dumnezeu s-a îmbrăcat cu sărăcia noastră omenească ca pe noi, prin al Său har, să ne facă dumnezei.

Chiar şi David proorocul, strămoş al lui Iisus care s-a născut din neamul Său, iluminat de darul proorociei cunoscînd limpede lucrările lui Hristos a arătat acest lucru atunci cînd a zis: „Eu — zice el, am spus: voi toţi sînteţi dumnezei, voi toţi sînteţi fiii celui Preaînalt" (Ps. 81, 6).

Dumnezeu este aşadar între noi şi, dezbrăcîndu-ne de omul cel vechi şi făcîndu-ne vrăjmaşi ai acestuia, adică luptîndu-ne cu toate cele ce sînt ale Lui, să ne străduim să devenim dumnezei.

Cel Preaînalt s-a făcut om, iar noi să ne înălţăm spre cer dorinţele inimii, şi gîndurile minţii noastre şi să ne silim să fim vrednici de a primi darurile Lui cele dumnezeieşti...

Cu adevărat să strigăm „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire". Să tresăltăm de bucurie şi să ne veselim după felul păstorilor de lîngă ieslea Betleemului, cînd auzim rostindu-se astfel de cuvinte. Să ne aprindem de dorinţa de a alerga împreună la ieslea care l-a primit pe Domnul Hristos şi răpindu-ne mînaţi de o pornire fără de margini a sufletelor noastre să dorim cu înfocare, să vedem — zic — cu ochii noştri peştera tainică şi să izvodim imnul îngeresc:

„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire" spre mărirea şi cinstirea Celui născut de curînd — AMIN.

Traducere de
Arhid. Dumitru Bălţat

„Lăudaţi, tineri, pe Domnul!"

(Ps. 112, 1)

Textul evanghelic care se citeşte la Sf. Liturghie din Duminica 30-a după Rusalii, anul acesta 29 noiembrie, ne aduce în atenţie întîlnirea Mîntuitorului Iisus Hristos cu un dregător, un funcţionar public cum am zice noi astăzi, care îi pune o întrebare pe cît de pretenţioasă, pe atît de clară şi se pare sinceră: *„Învăţătorule, ce să fac ca să moştenesc viaţa veşnică?"* (Luca 18, 18).

Răspunzînd, Mîntuitorul îi spune între altele: *„Ştii poruncile: Să nu săvîrşeşti adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturiseşti strîmb, cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta"* (Luca 18, 20). Precum vedem, Iisus-Domnul nostru aduce în atenţia dregătorului cinci din cele zece porunci date de Dumnezeu lui Moise pe muntele Sinai, cunoscute de noi sub numele de Decalog!

La auzul acestor cuvinte, dregătorul spune din nou: *„Toate acestea* le-am *păzit din tinereţele mele"*, cu alte cuvinte, aproape din copilărie, de unde se vede că avusese o educaţie sănătoasă, o foarte bună creştere. Iisus atunci îi spune din nou: „Încă una îţi mai lipseşte: vinde toate cîte ai şi le împarte săracilor şi vei avea comoară în cer şi vino după mine" (Luca 18, 22).

Încărcat de multe înţelesuri, ca toate textele evanghelice de altfel, socotim că acest pasaj ne aduce în atenţie şi pentru noi cei de astăzi în special următoarele aspecte folositoare:

Mai întîi că dregătorul sau funcţionarul în cauză era o persoană nu prea în vîrstă, dacă nu chiar tînără, căci frămîntările lăuntrice sînt specifice mai ales anilor tinereţii; la tineri mai ales duhul sau sufletul este mai clocotitor, mai dornic de cunoaştere, mai avîntat spre înălţimea idealurilor pozitive, frumoase, nobile. Să nu uităm apoi că la vechii evrei majoratul era la 30 de ani, cînd cineva putea să-şi asume răspunderi civice şi cînd se putea vorbi de-o tinereţe coaptă, responsabilă, vîrstă la care se afla şi acest dregător. Prin urmare, acest tînăr era deci sincer preocupat, frămîntat de întrebarea pe care a pus-o lui Iisus, în care, ca şi orbul de la porţile Ierihonului, a intuit că nu este un om ca oricare altul, ci unul mai deosebit, care îi depăşea pe toţi, din care motiv i se şi adresează cu „Învăţătorule", ba chiar „bunule Învăţător".

Că a fost frămîntat de realizarea sa religios-morală, de împlinirea sa spirituală şi că întrebarea pe care a pus-o a fost sinceră rezultă şi din ceea ce el a spus în continuare şi anume că a respectat poruncile, Decalogul, care era un fel de Crez, de Credeu al V. Testament, adică esenţa învăţăturii de credinţă şi purtare a V. Testament. Ca unul care respecta cu stricteţe Decalogul de bună seamă că tînărul dregător cunoştea foarte bine întreaga Lege a V. Testament, deci şi porunca de a iubi pe Dumnezeu şi pe aproapele nostru ca pe noi înşine, ceea ce înseamnă că ştacheta vieţii sale morale era destul de ridicată. Îşi va fi spus şi el de multe ori ca Psalmistul: *„Făclie picioarelor mele este legea ta şi lumină cărărilor mele"* (Ps. 118, 105), că *„Domnul este nădejdea mea din tinereţele mele"* (Ps. 70, 6), că *„cel ce păzeşte învăţătura apucă pe calea vieţii"* (Pilde 10, 17), păzirea poruncilor îndreptînd într-adevăr gîndul omului, al tînărului mai ales spre zări duhovniceşti, spirituale mai înalte, aşa cum spre sfere mai înalte se pare că l-au înălţat şi pe tînărul din textul evanghelic la care ne-am referit. Ca Dumnezeu ce era, cunoscător al celor dinăuntrul ale omului, Iisus-Domnul nostru ne confirmă părerile de mai sus în Evanghelia după Matei. Descriind acelaşi episod, Sf. Evanghelist Matei mai adaugă ceva foarte important pentru noi, cînd ne spune: *„Atunci* (deci după răspunsul dregătorului cu păzirea poruncilor) *Iisus căutînd la el şi, iiindu-i drag, i-a zis: Una-ţi mai lipseşte ..."* (Matei 10, 21).

Scena este mişcătoare, emoţionantă, plină de căldură umană, unică într-un fel, căci, după cîte ştim, Iisus-Domnul nostru era mereu copleşit de dragoste faţă de oameni, mărturisind de atîtea ori: *„Milă îmi este de popor"*, dar manifestări vădite de dragoste faţă de cineva, aşa cum a consemnat Sf. Matei în Evanghelia sa, nu cunoaştem. Omeneşte grăind, ştim că îi era drag Sf. Apostol Ioan, poate şi pentru că era cel mai tînăr dintre Apostoli, lucru pe care îl va fi simţit Ioan de mai multe ori, dar o afirmaţie ca cea de mai sus, că tînărul acela i-a fost „drag" nu întîlnim în Sfintele Evanghelii.

Un tînăr preocupat de cele ale lui Dumnezeu, de viaţa veşnică, un tînăr care trăieşte preceptele biblice, învăţătura Bisericii, un tînăr omenos, respectuos, atent cu cei din jur, săritor la nevoie, fără vicii, neînclinat spre prea multe petreceri, corect în relaţiile cu semenii, cu alţi tineri şi tinere, este într-adevăr frumos, frumos pe dinlăuntru, tînăr pe care cu adevărat nu poţi să nu-l îndrăgeşti. A-ţi umple în chip sănătos viaţa, anii, zilele, clipele şi a nu lăsa anii să treacă sterpi, veşteji, uscaţi, fără roade, fără idealuri nobile, este într-adevăr ceva minunat, lucru pe care, ca om, l-a mişcat şi pe Iisus-Domnul nostru, aşa cum ne mişcă pe toţi, cînd întîlnim astfel de situaţii. Pe vremea studenţiei, la începutul deceniului şase al veacului nostru, era la Sibiu printre noi un tînăr blond, frumos la chip, care Duminica, cînd aveam învoire în oraş, cerceta W.C.-urile publice, unde ştergea toate prostiile scrise pe pereţi, făcea versuri foarte frumoase, publicînd după Revoluţia română chiar un volum: *„Mărturisiri"*, copia cu indigoul texte alese din Sf. Părinţi şi din Sf. Scriptură, pe care le făcea uitate prin anumite locuri mai umblate, fiind de-o blîndeţe şi cumînţenie rară, din care motiv ne era tare drag tuturor. Este adevărat că a fost depistat şi întemniţat, adeverindu-se şi cu el cuvîntul Sf. Apostol Pavel: „Toţi cîţi cu bună cucernicie vor să vieţuiască întru Hristos Iisus vor fi prigoniţi" (II Tim. 3, 12).

Din astfel de motive credem că şi astăzi, şi mai ales astăzi, cînd atîtea ispite ne dau tîrcoale, cînd poftele cărnii tind să sugrume aspiraţiile sufletului, dorul lui de veşnicie, cînd atîtea curente obscure tind să înşele buna credinţă a unor oameni şi a unor tineri mai ales, cuvintele Psalmistului David: *„Lăudaţi, tineri, pe Domnul!"* (Ps. 112, 1) ni se par extrem de actuale. Dar ca să-l lăudăm, trebuie să-l cunoaştem, iar ca să-l cunoaştem trebuie să-l căutăm, dar nu oriunde, nu la oricine strigă şi vîntură o broşură religioasă tipărită departe de meleagurile noastre, Sf .Scriptură vorbindu-ne adesea de „prooroci mincinoşi" şi de „lupi îmbrăcaţi în piei de oaie", sub masca acestor „propovăduitori" şi vrăjitori diverşi ascunzîndu-se adesea „cea mai rafinată formă de propagandă ateistă pe care a cunoscut-o istoria pînă acum", cum scria de curînd cineva referindu-se la unele aşa-zise „religii salvatoare" de astăzi.

„Omul făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu nu poate fi fericit decît în Dumnezeu" — spune Dostoievschi. Să potolim deci această sete după Dumnezeu, căutîndu-l acolo unde poporul nostru l-a cunoscut negreşelnic de două milenii, străduindu-ne să împlinim poruncile Lui, ca şi tînărul din textul evanghelic mai sus arătat. Să ne străduim a ne spiritualiza cît de cît viaţa, acordînd întîietatea cuvenită sufletului în viaţa noastră de zi cu zi. Cel ce nu este spiritual pînă şi în carnea sa, devine carnal pînă şi în spiritul său — spune

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. Gh. Papuc

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel...

(Continuare din pag. a 4-a)

parte şi aud veşti despre voi, *să ştiu că sînteţi statornici într-un duh* (...). Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pămînteşti şi al celor de dedesubt. (...) Drept aceea, iubiţii mei, *precum totdeauna m-aţi ascultat, nu numai cînd eram de faţă, ci cu mult mai vîrtos acum, cînd sunt departe*, cu frică şi cu cutremur *lucraţi la mîntuirea voastră!* (...). Cele ce aţi învăţat şi aţi primit şi aţi auzit şi aţi văzut la mine, aceasta să le faceţi şi *Dumnezeul păcii va fi cu voi"* (Filipeni 1, 27; 2, 10—12; 4, 9).

*

Sub razele lunii pline, şoseaua fuge, lăsînd în urmă liniştea din situl arheologic de la Filipi. Întîmplări şi taine, oameni şi fapte s-au închis în tăcerea în care închid cărţile cele scrise în ele.

Ne urmăreşte, încă, în auz, chemarea „bărbatului macedonean": *Treci în Macedonia şi ne ajută!* ...

Într-un tîrziu, privind indicatoarele rutiere, înţelegem că sîntem tot pe urmele Apostolului Pavel şi a ucenicilor săi care, „(...) *ieşind din închisoare, s-au dus la casa Lidiei; şi văzînd pe fraţi, i-au mîngîiat şi au plecat"* (Fapte 16, 40).

Într-adevăr, acesta le-a fost itinerariul! Iată, din nou, spaţiul denumit, atestînd deopotrivă dimensiunea temporală:

„Şi după ce au trecut prin *Amfipolis* şi prin *Apolonia*, au venit la *Tesalonic* ..." (Fapte 17, 1).

Atena, 16 septembrie, 1992

Naşterea lui Hristos în lumina Vechiului Testament

Vechiul Testament este pedagog spre Hristos. În această calitate relaţia între cele două Testamente este ca cea dintre rădăcină şi floare. Se poate face biografia lui Hristos nu numai după modelul Evangheliştilor — martori oculari — ci şi după acea minunată schiţă trasată de gînditorii de Sus inspiraţi.

Întîia indicaţie despre naştere o aflăm în cuvintele: „Fiul meu eşti Tu, eu astăzi te-am născut" (Ps. 2,7).

„Fii ai lui Dumnezeu" se numesc în V. Testament oamenii virtuoşi, după cum în epoca patristică sfinţii sînt „mădulare din trupul lui Hristos. Fiu dumnezeiesc se numeşte şi Israel, adopţiune care i s-a acordat în urma rolului spiritual ce-l avea poporul ales. Din descrierea în care este încadrat. Fiul rezultă că El nu e un copil de rînd. Expresia „te-am născut" indică divinitatea pruncului. „Astăzi" e sinonim cu etern, căci la Dumnezeu, care este introdus aici ca vorbind, nu se aplică noţiunea de timp. Timpul e limitat, are început şi sfîrşit şi dacă Fiul ar fi născut în timp ar fi lipsit de viaţa veşnică. Naşterea în timp se referă numai la cea „după trup", dar ca Fiu al lui Dumnezeu Hristos s-a născut din veci, cum precizează Sfîntul Pavel: „Hristos ieri, azi, acelaş în veci".

Un alt text de natura aceasta este Isaia 7, 14, profeţia despre Copilul fecioarei: „Iată fecioara în pîntece a luat şi va naşte fiu şi se va chema numele lui Imanuel".

Isaia 7, 14, este singurul caz din V. Testament cînd mama unui prunc se numeşte fecioară. Noul Testament referă pe fecioara de aici, la Maica Domnului. Tradiţia creştină susţine acest punct de vedere. Isaia spune că fecioara „a luat" şi anunţă astfel, ceva deosebit, dacă profetul ar fi zis: „va lua ..." n-ar fi anunţat nimic deosebit, căci e foarte natu-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Neaga

Mîntuitorul Hristos şi copiii

Istoria omenirii cunoaşte o piatră de hotar ce face ca toate evenimentele să se raporteze la ea. Această piatră a însemnat nu numai împărţirea timpului istoric în două, schimbarea raporturilor dintre oameni, ci şi un nou criteriu de promovare a valorilor vieţii. Concepţiile care n-au putut rezista acestui filtru s-au retras în umba groasă a uitării. Acelea care au cuprins un sîmbure de adevăr au fost curăţite şi înnoite prin contactul cu lumina învăţăturii Sale. Prin această purificare a credinţelor şi concepţiilor vechi, creştinismul a deschis pe piaţa lumii o nouă bursă de valori, unde multe din cele vechi în concurenţă cu cele aduse de Hristos nu mai aveau nici o cerere pentru că nu erau expresia voinţei dumnezeieşti. Ceea ce a fost lipsit de valoare în păgînism a ajuns să fie socotit de cea mai înaltă valoare în creştinism (I Cor. 1, 27—28): „Dumnezeu şi-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le ruşineze pe cele tari; Dumnezeu şi-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebăgate în seamă ...".

Această soartă a avut-o şi copilul care în păgînism a fost dispreţuit, desconsiderat, mai mult, considerat ca o plagă socială şi eliminat din circuitul valorilor umane. Este suficient să ne gîndim la legile înţelepţilor din Sparta şi Atena, Lycurg şi Solon, pentru a înţelege acest lucru. În această perioadă istorică omul era privit numai prin prisma musculaturii. „Mens sana" nu putea să fie numai „in corpore sano". Pentru această convingere cei slabi, cu infirmităţi fizice, erau excluşi nu numai de la „mens sana", ci şi de la viaţă, fiind aruncaţi ca nişte necuvîntătoare de pe stîncă în prăpastie. Muntele Taigetului a fost unul din locurile care au cunoscut această durere.

În legislaţia romană copilul era privit ca un obiect de drept ce putea fi înstrăinat prin aceleaşi moduri vechi de strămutare a proprietăţii. Pater familias putea dispune de existenţa lui, avea dreptul de viaţă şi de moarte, îl putea vinde, îl putea părăsi. Mama copilului care i-a dat viaţa, din punct de vedere juridic era considerată străină. Nu putea să moştenească şi nici să fie moştenită de propriul ei copil. Potrivit dreptului roman copilul născut de o mamă sclavă, era sclav, chiar dacă tatăl copilului era liber, pentru că nu exista un „motrimonium justum" cu o sclavă. Copiii proveniţi din mame sclave erau consideraţi ca şi animalele. Primul care a interzis comercializarea copiilor sau încheierea diferitelor tranzacţii cu ei a fost împăratul Diocleţian (284—305). Pentru a ne face o imagine despre felul cum erau trataţi copiii proveniţi din sclavi să ne amintim şi faptul că împăratul Titus (79—81) îşi hrănea peştii din lacurile parcului cu carne de sclav pentru că îl costa mai puţin decît dacă le-ar fi dat carne de animal. Clement Alexandrinul scria în lucrarea sa „Pedagogul", că nobilele păgîne scot în stradă copiii sclavelor născuţi în casele lor fără nici o mustrare de conştiinţă, în timp ce puii de găină se bucurau de mai mare atenţie din partea lor.

În decursul timpului au existat la cîţiva filozofi licăriri de conştiinţă, de preţuire a bunurilor spirituale, dar fără rezultat.

O schimbare a modului de gîndire şi a raporturilor dintre oameni o putea aduce numai Acela care era însăşi Dreptatea, Adevărul şi Viaţa, Iisus Hristos-Domnul nostru. El a venit în lume cu un dublu scop: unul supranatural, de a da posibilitate omului ca prin jertfa Sa să-şi atingă scopul său suprem, să-şi depăşească natura şi să se împace cu Dumnezeu; celălalt, natural, de a schimba nedreptăţile sociale faţă de cei mai mici şi slabi. Învăţătura Sa caută să repare îndoita nedreptate: nedreptatea cauzată de om lui Dumnezeu şi nedreptatea pe care omul o face semenului său mai slab decît el.

Programul activităţii Lui a fost acela de a pune în valoare cele nesocotite şi dispreţuite de lumea păgînă; a ridica pe cel sărac, pe cel mic, a predica orbilor vederea şi sclavilor eliberarea; de a aşeza în lume în locul forţei celui mai mare, puterea şi forţa dreptului divin. Deşi a venit pentru a aduce fericirea veşnică a oamenilor, căuta mai întîi să refacă valorile naturale desfigurate prin păcatul strămoşesc.

Apariţia Creştinismului pe arena istoriei nu a însemnat şi despărţirea omenirii de vechile mentalităţi. Biserica creştină a trebuit să folosească toate metodele sale specifice, să ducă o luptă neîntreruptă şi susţinută veacuri de-a rîndul pentru a schimba această optică greşită despre valoarea omului. În toate ocaziile şi serviciile religioase ea a luptat pentru răscumpărarea copiilor şi a sclavilor. Dezrădăcinarea din mintea păgînilor a acestui obicei a fost foarte grea şi de durată.

Dintre toate vîrstele vieţii omeneşti pe care le-ar fi putut lua, Iisus a preferat vîrsta copilăriei, arătîndu-se lumii ca prunc mic. El a răscumpărat în sine vîrsta cea mai ingrată, condiţia socială cea mai umilită şi cea mai dispreţuită, copilul. Naşterea Sa în ieslea Betlehemului a făcut ca optica lumii faţă de copil şi copilărie să se schimbe. Lumea a început să se îndrepte mai mult spre această vîrstă, iar geniile omenirii n-au găsit expresii mai sensibile pentru a reda fiinţele spirituale şi sfinte — îngerii — decît tocmai prin copil.

În activitatea Sa, Hristos-Domnul manifestă o deosebită predilecţie pentru copil. Motivul: în copil se găsesc nealterate — deşi embrionar — însuşirile sufleteşti care trebuie cultivate. Oamenii mari îşi au formate deprinderile — linia conduitei lor de la care greu se mai abat. Ei sînt trecutul, copiii sînt viitorul ce trebuie pus şi educat în slujba binelui. Pe ei Hristos îi apără, îi dă ca model de perfecţiune morală celor vîrstnici. Lor le dă bilete preferenţiale pentru a ocupa locuri de cinste în patria cerească: „A unora ca aceştia este împărăţia cerurilor" (Marcu 10, 14).

Între scenele cele mai pline de gingăşie şi eternizate de Sfinţii evanghelişti sînt acelea în care Iisus este înconjurat de copii. Pe unul aşezîndu-l pe genunchi, pe altul în braţe, iar pe ceilalţi cuprinzîndu-i cu privirea Sa iubitoare. În aceste scene mamele lor stăteau fericite pentru că în sfîrşit după atîta aşteptare în durere au găsit pe cineva care să le înţeleagă dragostea. Şi dacă în aceste scene, Iisus n-are nici un cuvînt către copii, care au ştiinţa iubirii şi curăţeniei sufleteşti, are către cei din jur. Cuvintele Lui: „Lăsaţi copiii să vină la mine şi nu-i opriţi, că a unora ca acestora este împărăţia cerurilor" — sună ca un moment de aducere aminte pentru toţi părinţii.

Din cuvintele lui Iisus citate mai sus înţelegem că numai atunci nu se apropie de El cînd sînt împiedicaţi de cei mai în vîrstă. Pentru acest motiv Iisus îşi îndreaptă în chip special atenţia spre ei ca să descopere chipul lui Dumnezeu pentru care a întreprins răscumpărarea prin puternice suferinţe.

A doua scenă legată de Iisus şi copiii „... mai bine i-ar fi lui de şi-ar lega de gît o piatră de moară şi să fie aruncat în mare" (Marcu 9, 42) — arată că moartea unui păcătos este pentru împărăţia cerurilor un rău mai mic decît a unui suflet curat. Celor ce caută să dea o altă direcţie educaţiei copiilor, Iisus le dă o aspră sentinţă. Această sentinţă este motivată: a) de dragostea Sa pentru nevinovăţia lor, b) de încrederea pe care o au copiii în oamenii vîrstnici şi influenţa ce o poate avea exemplul lor negativ asupra formării lor.

Una din caracteristicile sufletului copilului este încrederea totală în tot ceea ce spun şi fac cei vîrstnici. Răul încă nu-i cunoscut sub nici o formă, motiv pentru care îl socoteşte pe fiecare om bun şi tot ceea ce vine de la el şi-l însuşeşte fără nici o rezervă. Dacă conştiinţa — acest crainic al voinţei divine — îi arată lipsa de sinceritate a celui vîrstnic, în care a avut încredere, el se va lupta cu armele sale specifice vîrstei; va roşi şi va începe să plîngă. Aceste arme sînt socotite, în pedagogia creştină, arme ale nevinovăţiei şi bunului simţ.

Iisus se simte atît de apropiat de copii încît modul de purtare faţă de ei se răsfrînge direct asupra Lui. „Oricine primeşte pe unul dintre aceşti prunci întru numele meu, pe mine mă primeşte" (Luca 10, 48). Numai săracii se bucură de o atenţie aşa de mare din partea lui Hristos. „... întrucît aţi făcut unuia dintre aceştia mie mi-aţi făcut" (Matei 25, 45).

Pe lîngă faptul că-i apără, îi iubeşte, îi şi recomandă ca modele de imitat. „De nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în împărăţia lui Dumnezeu".

Cei ce muncesc pentru formarea lor cu dragoste, bunăvoinţă şi răbdare, aceia dovedesc dragoste faţă de Hristos.

Biserica păstrătoare a învăţăturii lui Hristos caută să-l redea pe Hristos copilului şi pe copil lui Hristos.

Prin taina Sfîntului Botez, copilul este născut a doua oară la viaţa supranaturală a harului dumnezeesc, fapt pentru care Biserica este numită a doua mamă.Ea doreşte buna dezvoltare fiilor săi pe cele trei coordonate, dîndu-le o educaţie creştină, în mod organizat. Aceasta este dorinţă şi deziderat la care sînt chemaţi să-şi aducă aportul în mod unitar toţi cei trei factori educaţionali: familia, şcoala şi Biserica.

Pr. Gheorghe-Dragoş Braica

Seara sfîntă

Cînd bunica-nchide traista
Cu datoarea ei poveste,
Numai candela veghează
Tainic colea-ntre ferestre.

Cîte-un prunc prin somn oftează;
Rece-i staulul de oi
Mergi bunicule şi-l adă
Să se culce-n pat cu noi.

Noaptea asta-n sat la mine
Nici o poartă nu s-a-nchis,
Aşteptam copilăria
Pe cărările de vis ...

Latră somnoros un cîine
Pe străduţa dintre vii
Mai aproape, mai aproape
S-aud glasuri de copii.

— Ne primeşti colindul gazdă,
Cheamă glasul din pridvor,
Îi poftesc şi ei mi-adapă
Sufletul cu dulce dor ...

Iar e linişte-n odaie
Joacă focul pe tavan
Mulţumescu-ţi Doamne Sfinte
Că-mi mai dăruişi-un an.

Fulgi încet în alb îmbracă
Toate-a Domnului zidiri,
Iar zăpezile din suflet
Se topesc, în amnitiri ...

Pr. Octavian Balomircea

Preotul IOAN RĂUŢESCU din Dragoslavele

— la o sută de ani de la naşterea sa —

Din sînul clerului Bisericii noastre s-au ridicat de-a lungul vremurilor personalităţi remarcabile în domeniul culturii, al literaturii, al cercetării istorice şi în alte ramuri de activitate. Între reprezentanţii de frunte ai preoţimii noastre în secolul actual a fost şi *preotul Ioan Răuţescu* din Dragoslavele-Muscel.

Această străveche localitate este aşezată între munţi, pe încîntătoarea vale a Dîmboviţei, în apropierea Rucărului. Ea e cunoscută, pe lîngă pitorescul de care se bucură, atît prin faptul că aici s-au desfăşurat lupte grele în prima perioadă a războiului de întregire naţională din 1916—1918, cît şi prin aceea că în acest loc şi-a ales şi stabilit sălaş de odihnă Miron Cristea, primul patriarh al României, pe cînd era şi regent (1927—1930), moştenire mult preţuită de urmaşii săi pe scaunul patriarhal.

Preotul Ioan Răuţescu s-a remarcat prin realizarea unor lucrări de importanţă deosebită în domeniul cercetării istorice, trei dintre acestea premiate la timpul său de Academia Română. Cum autorul a văzut lumina zilei la 1 oct. 1892, împlinirea a o sută de ani de la naşterea sa, la 1 oct. 1992, a prilejuit o comemorare atentă şi meritată din partea forurilor şi autorităţilor judeţene şi locale.

Preotul comemorat a funcţionat, începînd cu anul 1914, ca paroh al uneia din bisericile satului său natal Dragoslavele, ca strălucit absolvent al renumitului Seminar Central din Bucureşti şi, mai tîrziu, în anul 1931, ca licenţiat al Facultăţii de Teologie din Bucureşti, avînd ca subiect de licenţă *Mănăstirea Aninoasa*. Lucrare de competentă cercetare istorică, notată cu calificativul maxim, ea a şi fost tipărită în anul 1933.

Dar încă din anii de început ai carierei sale sacerdotale preotul Ioan Răuţescu, pe lîngă activitatea pastorală pilduitoare, s-a angajat într-o muncă stăruitoare şi continuă de cercetare a istoriei satului Dragoslavele începînd din cele mai vechi tmipuri pînă în vremea sa. Un prim rezultat al acestei cercetări a fost monografia *Dragoslavele*, realizată în colaborare cu renumitul folclorist C. Rădulescu-Codin, muscelean şi dînsul ,apărută în 1923, premiată de Academia Română. În anul 1937 apare a doua ediţie a acestei lucrări, cu un conţinut mai amplu şi mai judicios organizat, numai sub semnătura sa, dar cu explicaţiile de rigoare.

Neobosit, preotul Ioan Răuţescu, la îndemnul marelui om politic Ion Mihalache (mort în gulagurile comuniste), care avea ca fief electoral chiar judeţul Muscel şi locuia în Topoloveni, după o muncă încordată a realizat şi monografia comunei *Topoloveni*, premiată şi aceasta de Academia Română.

Ceea ce a încoronat uriaşa muncă de cercetare istorică a preotului excepţional Ioan Răuţescu a fost *Monografia istorică a oraşului Cîmpulung*, lucrare de mari proporţii, premiată de Academia Română în anul 1945 cu premiul Secţiunii istorice. Iată ce scrie despre această lucrare d-l Ştefan Trîmbaciu, directorul Muzeului orăşenesc Cîmpulung (în articolul comemorativ publicat în „Argeşul liber" din 1 oct. 1992): „Monografia oraşului Cîmpulung a fost considerată, la apariţie, cea mai bună monografie a unei localităţi urbane, punînd în valoare pentru prima dată un mare număr de documente, unele inedite, referitoare la dezvoltarea oraşului Cîmpulung".

Pe lîngă cele arătate mai sus, preotul Ioan Răuţescu a făcut culegeri de folclor, mai ales colinde, în satul natal, publicate, a avut multiple colaborări cu subiecte istorice şi moral-religioase în diferite reviste din zonă şi centrale. În colaborare cu medicul G. Ulieru şi învăţătorul Iosif Catrinescu a scos o vreme revista „Piatra Craiului". Ca bun cunoscător al limbii germane, a tradus din această limbă lucrarea „Luptele din regiunea Bran-Dragoslavele" de Fritz Ortlepp. Încă din anul 1925 a fost preşedintele Cercului pastoral Rucăr, în cadrul căruia a desfăşurat o activitate neobosită. Un alt fapt ce trebuie subliniat e acela că a manifestat un interes deosebit pentru cunoaşterea şi strîngerea legăturilor cu importanta aşezare vrînceană *Soveja*, formată din două sate gemene — Dragosloveni şi Rucăreni —, ai cărei locuitori au emigrat în veacurile trecute, mai ales pe timpul lui Matei Basarab, din Dragoslavele şi Rucăr.

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Ion Apostol
Dragoslavele

Mitropolitul Gurie al Basarabiei — iubitor al cărţii româneşti*

— La 50 de ani de la pogribanie (1943) —

Deprins cu „zăbava dulce", vorba cronicarului Ion Neculce, cu cartea, din anii şcolilor (1887—1902), Mitropolitul Gurie Grosu al Basarabiei s-a făcut cunoscut, ca statornic şi ireductibil, iubitor al cărţii, al ştiinţei de carte şi al culturii româneşti, precum şi al răspîndirii lor, cît mai largi, cu precădere, îndeosebi, în provincia natală şi arhipastorală — Basarabia românească şi ortodoxă.

A iubit cartea, în toate ipostazele ei: cititor, autor, traducător, editor, difuzor, cumpărător, donator, prefaţator, încrezător în forţele şi şi efectele benefice, salutare, ale cuvîntului scris, tipărit şi răspîndit. Cartea, iubirea cărţii, constituie nota specifică, individuală, personală, emblema, ierarhului basarabean Gurie.

El a conceput un plan de acţiune, judicios gîndit şi cu osîrdie împlinit. În anul 1906, ca misionar eparhial la Chişinău, a înfruntat, cutezător, temerar chiar, acţiunile şi presiunile oficialităţilor ţariste ruseşti de rusificare forţată a Basarabiei şi a basarabenilor, la care s-au alăturat — nici nu se putea — şi ierarhii ortodocşi din Basarabia (toţi ruşi — din cei doisprezece urmaşi ai Mitropolitului Exarh Gavriil Bănulescu-Bodoni, niciunul n-a fost moldovean, din Basarabia, ci toţi ruşi, veniţi din Rusia, deci Iuzi!), a cerut şi a obţinut, ajutat de episcopul eparhial Vladimir Sincovschi (1904—1908), care, deşi rus şi el, dar, intelectual de rasă şi fost misionar, s-a arătat concesiv şi binevoitor cu basarabenii, l-a îndrăgit pe misionarul Gurie, interesul lui pentru carte şi propagarea ştiinţei de carte, l-a promovat Arhimandrit, trimis, apoi, Arhiepiscop, în gubernia Smolensk; deci, cu avizul favorabil al episcopului Vladimir, misionarul Gurie a obţinut reînfiinţarea Tipografiei Eparhiale Româneşti (înfiinţată, în 1814, de Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, închisă de Pavel Lebedev (1871—1882), poreclit, pentru înverşunarea lui contra românilor basarabeni „româno-fag" („mîncător de români).

În iulie 1904, misionarul Gurie fusese în România, la Bucureşti şi Sinaia (primit în audienţă, ca sol al Basarabiei româneşti, de Regele Carol I, în prezenţa întregei Sale Familii Regale — inclusiv Carmen-Sylva). Se gîndea misionarul de la Chişinău să editeze o revistă bisericească românească şi s-a dus la Mitropolie, în Capitala României (Mitropolit Primat se afla Iosif Gheorghian (1886—1897; 1903—1909), naşul de călugărie al lui Tudor Arghezi), pentru model.

Ajutat şi cu bani (ruble), de episcopul prieten Vladimir Sincovschi, în ianuarie 1908, revista dorită a început să apară. La sugestia episcopului, a numit-o, semnificativ, *Luminătorul*, redactor şi conducător, Gurie, în codirecţie cu Prof. Pr. Ic. Mitrofor Constantin Popovici (1860—1943). În fruntea primului număr, a tipărit poezia *Să fie lumină!* — o poezie ad hoc, în care s-a arătat:

„Lumină fie", fost-a glasul
Cu care Domnul a-nceput
Să cheme, cînd sunat-a ceasul
La viaţă, în haosul cel mut.
Şi-a poruncit: lumina sîntă
Să nu o stingem, fără rost,
Ci, în nevoi cari-nspăimîntă,
S-aflăm întrînsa adăpost.

A încheiat ,în strofa ultimă, cu îndemnul:

Deci, păzeşte-o, creştine,
Şi-n voia lenii nu te da,
Te luminează şi zi-n tine:
O Doamne, fie-Ţi voia Ta!

(I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, 338)

Istoricul N. Iorga, care urmărea atent cele ce se petrec în Basarabia, a remarcat, elogios, apariţia, la Chişinău, a publicaţiei bisericeşti-culturale Luminătorul. I-au plăcut cuprinsul, bogat şi divers: eclesiastic, religios, cultural-literar al revistei — şi doctrină ortodocsă, şi predici, şi istorie — publicarea de „hrisoave", şi răspîndirea în nordul moldovenesc a cunoştinţelor şi culturii, întărirea tradiţiilor şi datinelor româneşti, limba românească bună, litera (chirilică, a epocii) frumoasă; a menţionat şi ajutorul dat de episcopul Vladimir („*Luminătorul" Basarabiei*, în „Neamul Românesc", din 10 septembrie 1908, p. 1403—1406).

Misionarul eparhial Gurie Grosu a trecut şi a început alcătuirea şi tipărirea de manuale şcolare româneşti (cu literă chirilică, dar româneşti), cu predilecţie, îndeosebi, pentru *Abecedare*. Magistru de la Academia Movileană din Kiev, a înţeles, înţelept, însemnătatea capitală a manualelor şcolare, respectiv, a Abecedarelor, ca temelie a ştiinţei şi culturii umane, a luminării minţii şi sufletului omului şi a vieţii sociale.

Misionarul patriot Gurie a folosit, totodată ,manualele şcolare româneşti, Abecedarele, ca opoziţie, replică şi armă de luptă împotriva rusificării poporului moldovenesc basarabean. Oficialitatea ţaristă a programat rusificarea basarabenilor, începînd din şcolile primare, cu copiii. „Dacă voim ca Basarabia să se contopească pe deplin cu Rusia, a trasat legiuitorul rus, atunci trebuie, prin mijlocul şcolilor, să ne grăbim a face ca măcar jumătate din ţăranii moldoveni să devie Ruşi. Spre această ţintă tinde sistemul de învăţămînt public, adoptat acum de ocîrmuire. (Şi) astfel, să se poată nădăjdui ca tînăra generaţiune moldovenească în Basarabia să fie crescută în duhul curat ruresc şi să se contopească în chip organic cu patria comună, cu Rusia". (I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, p. 374).

Deci ,misionarul Gurie cunoştea şi vedea, real şi conştient, situaţia, primejdia şi ameninţarea, pentru moldovenii basarabeni, expuşi forţat rusificării, prin copiii şi elevii primari, şi, pe acelaşi teren — şcolile primare — şi cu aceleaşi arme şi mijloace — manualele şcolare —, a încercat, de unul singur, lupta sa de contracarare a rusificării oficiale prin copii şi şcoli primare, tot, prin copii şi şcolari, punîndu-le în mîini manuale şcolare româneşti, la nivelul situaţiei şi priceperii lor; a înjghebat şi meremetisit, cu precădere, Abecedare.

Pe primele manuale, le-a intitulat *Carte de învăţătură* (împrumutat, fără doar şi poate, din *Cartea românească de învăţătură — Cazania*, din 1643, a Mitropolitului Moldovei Varlaam (1632—1657), *Cartea de învăţătură* — tot românească — despre legea lui Dumnezeu s-au alcătuit după mai multe manuale ruseşti, de misionarul antisectant, Ieromonahul Gurie, Chişinău, Tipografia Eparhială, 1908, 310 + VI pagini, cu Ilustraţii.

În noiembrie 1908, episcopul prieten Vladimir i-a acordat rangul de arhimandrit, apoi, în decembrie, a fost transferat Arhiepiscop în Arhiepiscopia Smolensk. Succesorul, la Chişinău, a fost faimosul polcovnic (colonel) ţarist, Serafim Ciceagov (1909—1914). Acesta, pentru ca să domolească trezirea naţională românească a moldovenilor basarabeni, a deportat pe preoţii fruntaşi patrioţi, între care şi Arhimandritul Gurie Grosu, surghiunit la o mănăstire din gubernia Smolensk, supravegheat de poliţie. Însă, Arhimandritul basarabean exilat apucase să merimetiseze Abecedarele sale şi s-au tipărit, la Chişinău, fără prezenţa lui personală.

El le-a numit *Bucoavne Moldoveneşti* şi *Bucvare Moldoveneşti*. Iată titulatura completă a primului Bucvar: *Bucoavnă Moldovenească*, alcătuită de misionarul eparhial Arhimandritul Gurie, Chişinău, Tipografia Eparhială, 1909, 80 pagini, preţul 25 copeici. A menţionat sub titlul: „Se dedică amicului meu M.M.G." (cine o fi fost acesta?!). O autoritate pedagogică-didactică, ca Prof. Dr. Onisifor Ghibu, a apreciat că *Bucoavna Moldovenească* a Arhimandritului Gurie depăşea noţiunea strictă a genului, în înţelesul obişnuit, ci „Era un abecedar modern". În prefaţa *Către cetitori*, Arhimandritul Gurie a informat că, „dorinţa de a ajuta norodului moldovenesc (român) din Basarabia, fiul căreia am cinstea ca să fiu, a deprinde mai repede ştiinţa de carte, a fost singurul motiv spre alcătuirea cărţii, care vi se pune înainte. Dumnezeu să ajute!" (Bucoavna este în alfabet chirilic; Prefaţa şi în text rusesc. Prof. Univ. Dr. Onisifor Ghibu a retipărit *Bucoavna Moldovenească*, titlul complet şi Prefaţa *Către cetitori* în volumul *Din istoria literaturii didactice româneşti*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 256).

Bucoavna are două părţi: În partea I-a, alfabetul românesc propriuzis, cu o introducere explicativă *Despre rostul buchiilor moldoveneşti* (româneşti), în partea a 2-a, texte, poezii şi proze, precum: *Copilul şi părinţii* (versuri):

Doamne, cît este de bine,
Cînd e mama lîngă mine!
Doamne, cît mă simt de rău,
Cînd nu-l văd pe tatăl meu!
Tata, mama mă iubesc,
Mă îmbracă, mă hrănesc
Şi-mi dau tot ce eu doresc.
Ţine-i, Doamne îndurate
La mulţi ani cu sănătate;
Fă-le parte tot de bine,
Să poarte grijă de mine.

La terminarea lecţiilor, rugăciunea *Mulţumim lui Dumnezeu:*

Ştiu să scriu, ştiu să citesc,
Ţie, Doamne, îţi mulţumesc.
Mintea Tu mi-ai luminat
Şi să învăţ m-ai ajutat.

Arhimandritul Gurie se mai ostenise, pînă la deportare, şi s-a tipărit acuma, la Chişinău, *Carte de cetire cu ştiinţe din Gramatica moldovenească* (românească), alcătuită de Arhimandritul Gurie, Chişinău, Tipografia Eparhială, 1910, XIII + 82 p. (alfabet chirilic).

Se deschide cu *Rugăciunea şcolarilor:*

Doamne Sfinte, Împărate,
Noi micuţii, Te rugăm,
Mintea noastră o deşteaptă,
Carte multă să-nvăţăm.
Carte multă, sănătoasă,
Care face fericiţi,
Pe copiii ce-i cuminţi.

Urmează texte diverse — proze, precum *Povestea prepeliţei* de Simeon Florea Marian, poezia *Limba me* — a tipărit, în întregime, *Limba românească* de G. Sion:

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Gheorghe Cunescu

* Parte dintr-o biografie documentată, scrisă cu tumult sufletesc deosebit.

M-am bucurat de favoarea vieţii, să-l văd şi să-l cunosc personal pe Mitropolitul Basarabiei Gurie. Am făcut Seminarul Teologic din Chişinău — Seminarul zis unificat, cu 8 clase. În Seminar era tradiţia, ca, în trimestrul 3, al clasei a opta, seminariştii, în grup de cîte cinci, să se ducă la Catedrală *(Sobor)*, unde Mitropolitul Gurie îi hirotesea ipodiaconi. Mie, fiind la începutul catalogului, cu litera onomastică C, mi-a căzut rîndul să fiu în primul grup şi favoarea să fiu prezent la Catedrală, în Altar, în prima duminică din Postul Mare — Duminica Ortodoxiei. După hirotesie ,în stihar de ipodiacon, am asistat la ceremonia excepţională a *Anatemelor* ,unică în toată Patriarhia Ortodoxă Română. Protodiaconul Ursachi, un bas cu voce de stentor, citea (corect, striga) Anatemele (toate, începînd cu Arie, cu lipsa doar a scriitorului conte Leon Tolstoi) şi corul, de sus, din cafas, dirijat de compozitorul Mihail Berezovschi, îi dădea replicele, în melodii cîntate îngereşte (Textul Ceremoniei l-a tradus şi tipărit Mitropolitul).

Preotul Ioan Răuţescu...

(Continuare din pag. a 5-a)

S-a stins din viaţă la venerabila vîrstă de 82 de ani, în 1974.

La împlinirea a o sută de ani de la naşterea preotului Ioan Răuţescu au fost momente şi s-au organizat manifestări comemorative ce onorează pe cei care le-au iniţiat. Astfel, la 1 oct. 1992 s-a deschis la Muzeul orăşenesc din Cîmpulung „Expoziţia omagială preot Ioan Răuţescu", care a rămas deschisă toată luna octombrie. La deschidere s-au rostit cuvîntări de elogiere şi de aleasă preţuire din partea conducerii Muzeului, a Inspectoratului şcolar judeţean, a protopopiatului Cîmpulung, a autorităţilor administrative locale, a reprezentantului comunei Dragoslavele şi, bineînţeles, a familiei, prin una din fiicele regretatului defunct. În sala muzeului cu gust împodobită au fost expuse lucrările autorului în diferite ediţii, manuscrise, fotografii ale autorului şi fotografii de familie, corespondenţă cu importanţi oameni de cultură română (Simion Mehedinţi, I.C. Petrescu etc.), privelişti din Dragoslavele etc.

D-l Ştefan Trîmbaciu, directorul Muzeului, în articolul: *Centenar — preot Ioan Răuţescu (1892—1992)*, publicat în „Argeşul liber" din 1 oct. 1992, a prezentat personalitatea şi opera preotului Ioan Răuţescu în ce au avut ele mai important şi mai semnificativ.

În ziua de duminică, 4 oct. 1992, la biserica „Înălţarea Domnului" din Dragoslavele, unde a slujit cu vrednicie o lungă perioadă de timp preotul Ioan Răuţescu, s-a făcut o slujbă de comemorare şi s-au rostit calde cuvîntări omagiale.

Un alt fapt ce trebuie menţionat şi subliniat este acela că, prin hotărîrea organelor Primăriei oraşului Cîmpulung, una din străzile oraşului care purta numele de „strada Dr. Petru Groza", a primit numele de *strada preot Ioan Răuţescu*.

În final, iată cum este caracterizată opera preotului Ioan Răuţescu în *Enciclopedia istoriografiei româneşti* (Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1978): *„Cu mijloacele modeste ale unui preot de provincie, Ioan Răuţescu, animat de pasiunea vie pentru trecutul poporului său, a întreprins cercetări de istorie locală, întemeiate pe o bază documentară amplă, cu mult inedit; monografia pe care a închinat-o satului Dragoslavele (Muscel) este un model al informării sîrguincioase. Premiat de Academia Română".*

Preotul Ioan Răuţescu a fost un preot de elită, un exemplu pentru preoţii de ieri, de azi şi de mîine, exemplu pentru întreaga preoţime română. Iată un om, un preot care a reuşit să înfrîngă comoditatea şi inerţia, să înfrunte greutăţi şi piedici pentru cei mai mulţi de netrecut, să se ridice cu mult deasupra mediului social şi cultural în care a trăit şi să realizeze o operă care îl aşază în rîndul cărturarilor de seamă ai ţării.

„Lăudaţi, tineri, pe Domnul!"

(Continuare din pag. a 5-a)

cineva. „La Tine este izvorul vieţii, întru lumina Ta vom vedea lumină" — spunea Psalmistul (Ps. 35, 9) şi „lumină sînt poruncile Tale pe pămînt" — spune o rugăciune a Bisericii şi spre această lumină trebuie să tindem mai mult şi noi cei de astăzi, tineri şi mai puţin tineri, spre a ne regăsi cu toţii rosturile de oameni şi de creştini mai ales.

Episcopului Timotei, tînăr şi el aproximativ ca şi dregătorul de care am amintit, Sf. Apostol Pavel îi scrie şi aceste cuvinte: *„Prinde-te de viaţa cea veşnică la care eşti chemat"* (I Tim. 6, 12), agaţă-te de ea, parcă ar vrea să ne spună tuturor marele Apostol, urmăriţi-o, n-o lăsaţi să treacă, n-o pierdeţi, prindeţi-o bine cu amîndouă mîinile şi ţineţi-vă de ea spre a vă împlini chemarea voastră în această lume, cu privirile mereu aţintite spre realităţile de Dincolo, descoperite de Iisus-Domnul.

Sînt cîteva gînduri din multele pe care Biserica noastră străbună încearcă să ni le pună înainte acum cînd la orizont încep să apară razele „Soarelui dreptăţii", Naşterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos, venit în lume:

„Să ne-nveţe cu al Său grai
Care-i calea către rai" — cum atît de potrivit ne spune o colindă.

Naşterea Iui Hristos...

(Continuare din pag. a 5-a)

ral ca o fecioară după ce rămîne în altă stare să nască. O determinare mai de aproape a pruncului din Isaia 7, 14 avem în Isaia 9, 5—6, unde pruncului i se atribuie însuşiri divine, căci 9, 5—6 o constituie o continuare a lui Isaia 7, 14, chiar numele Imanuel (cu noi este Dumnezeu) arată că pruncul e un copil deosebit de alţii, un copil minune, căci (după Is. 9, 5—6) pe umerii lui apasă răspunderea unui suveran dintr-o împărăţie de proporţii universale.

Un alt text hristologic îl constituie viziunea despre Fiul omului din cap. 7 de la Daniel. În viziunea sa profetul îl vede pe Hristos om şi Dumnezeu totodată. Locul acesta învaţă că Fiul este de o fiinţă cu Tatăl. Fiul vine în lume după Tatăl, Tatăl şade pe tron în timp ce Fiul vine pe norii cerului. Textul indică preexistenţa Fiului, căci înainte de a veni în lume era („în nori", în ceriu).

Un text important pentru originalitatea sa este Miheea 5, 1: „Şi tu Betleeme, mic eşti între localităţile din Iuda, din tine va ieşi Stăpînitor... iar obîrşia lui din zilele veşniciei".

Profetul vorbeşte despre localitatea Betleem căruia îi este rezervată bucuria de a da pe Pruncul minunat. Naşterea lui David în Betleem contribuie mult la scoaterea din anonimat a acelei aşezări uitată de oameni. La renume mondial a ajuns Betleemul prin naşterea Pruncului Iisus acolo. Structura mesianică a textului de la Mih. 5, 1 a fost, constatată de la început de Noul Testament. La întrebarea lui Irod: „Unde are să se nască regele cel nou? ?" cărturarii indicară în mod unanim Betleemul ca loc al naşterii.

Rezultă, chiar şi din aceste cîteva texte, că V. Testament anticipează şi contribuie mult la înţelegerea învăţăturii creştine.

Bishop Serafim Joantă, Romania

Its Hesychast Tradition and Culture. St. Xenia Skete. P. O. Box. 260, Wildwood, 1992, 253 p.

În 1987 a apărut, în colecţia „Spiritualité orientale et vie monastique" din Franţa (Abbaye de Bellefontaine), cu o prefaţă semnată de Olivier Clément, frumoasa şi valoroasa carte a P. S. episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, intitulată:

„ROUMANIE. Tradition et Culture hésychastes".

A doua ediţie în limba franceză (1992) ca şi traducerea în lb. engleză a aceleaşi cărţi, apărută la iniţiativa Mănăstirii ortodoxe „Noul Valaam" din Finlanda, reflectă interesul pe care ea l-a trezit în apusul Europei şi în America.

Precum mărturiseşte în prefaţa din 1987 la care ne-am referit, reputatul teolog şi scriitor ortodox Oliver Clément, îndrumătorul la doctorat al P.S. Serafim, cartea prezintă deodată şi în chip sugestiv „sufletul unui popor şi sufletul unei Biserici". De fapt, am adăuga noi, este unul şi acelaşi mare suflet, care se face simţit, prin inepuizabile puteri creatoare, în toate compartimentele spiritualităţii româneşti.

Deşi principala menire a cărţii a fost să înlăture mai mult decît jenanta absenţă a oricărei posibilităţi de informare asupra Ortodoxiei româneşti, în apusul Europei, ceea ce n-a fost cazul cu Ortodoxia greacă şi cea slavonă, este mare păcat şi ea n-a fost răspîndită şi în limba română, printre credincioşii Bisericii noastre, întrucît reprezintă o excepţională sinteză asupra unei originale tradiţii de spiritualitate ortodoxă, ce s-a constituit pe parcursul secolelor în spaţiul geografic românesc din nordul Dunării.

Mai ales generaţia tînără şi intelectualitatea de la noi au nevoie, după o atît de îndelungată perioadă de propagandă atee şi comunistă, de un ghid orientativ într-un domeniu cum este cel al vieţii duhovniceşti, care în mod constant a fost denigrat şi ridiculizat.

Trecînd acum la prezentarea mai detaliată a cuprinsului cărţii dorim a arăta că în ambele ediţii (franceză şi engleză), după prefaţa şi introducere, se află un cuprinzător tabel cronologic cu principalele etape din istoria poporului român şi a culturii sale bimilenare.

Urmează apoi primul mare capitol ,care acoperă paginile 3—62 şi în care sînt înfăţişate originile vieţii monastice pe teritoriile patriei noastre, ca şi dezvoltarea acesteia pînă în secolul al XIV-lea. Este important de reţinut precizarea pe care o face autorul cum că monahismul a pătruns în spaţiul carpato-danubiano-pontic în primele secole creştine, venind fie din Bizanţ, prin Scytia Mică, fie din Capadocia, Siria sau Palestina. O figură de monah de o impresionantă robusteţe duhovnicească, care a răsărit în această perioadă (sec. IV) pe sol dobrogean şi care s-a format la înalta şcoală a monahismului răsăritean din Palestina şi Egipt este aceea a Sf. Ioan Casian. Precum se ştie, viaţa şi operele acestuia au influenţat în mod decisiv dezvoltarea monahismului în Occident întrucît, după ce a fost hirotonit diacon la Constantinopol de către Sf. Ioan Gură de Aur, pleacă în Apus, întîi la Roma, apoi la Marsilia, unde va întemeia două mănăstiri, după modelul celor din Orient.

Sf. Ioan Casian n-a fost însă o apariţie singulară. O altă marcantă figură de monah, originar tot din Dobrogea, a fost Dionisie cel Mic sau Exiguu, „părintele erei creştine", cum este cunoscut îndeobşte, întrucît a introdus numărătoarea anilor de la Hristos. El s-a născut prin anul 470 şi a împărtăşit acelaşi destin cu Sf. Ioan Casian. După ce a trăit o vreme în Scytia sa natală, a plecat la Constantinopol, iar de acolo la Roma, unde a tradus din scrierile patristice.

Dar şi călugării care şi-au practicat viaţa de devoţiune în Dobrogea s-au remarcat ca nişte reprezentanţi remarcabili ai creştinismului vremii aceleia. Ei vor lua parte la efortul general al Bisericii de stingere a ereziei monofizate şi de readucere a adepţilor acestei erezii în unitatea de credinţă ortodoxă.

Existenţa din cele mai străvechi timpuri a monahismului în Dobrogea este dovedită şi de nenumăratele urme arheologice care au fost descoperite aici: biserici şi chilii de prin secolele IV—XI.

Referirile frecvente la Dobrogea nu îndreptăţesc concluzia că în celelalte provincii româneşti monahismul ar fi fost absent.

Autorul face uz de mărturii care ne permit să spunem că au existat nevoitori întru cele ale trăirii duhovniceşti prin munţii, pădurile şi locurile mai ferite ale Munteniei şi Moldovei, încă de prin sec. IV. Începînd cu secolul al XI-lea sursele istorice menţionează multe mănăstiri în toate părţile ţării, inclusiv în Transilvania şi Banat.

Partea a doua a cărţii se referă la primele manifestări ale isihasmului în Ţările Române, în secolul al XIV-lea. De reţinut că în acest secol isihasmul a fost proclamat de fapt, în Bizanţ, ca doctrină oficială a Bisericii şi că tot de atunci această practică duhovnicească a vieţii de contemplaţie şi linişte a început să fie cunoscută şi în nordul Dunării, unde a poposit călugărul Nicodim, nevoitor la Muntele Athos, care este socotit reorganizatorul monahismului românesc după principiile isihaste. Dar nu numai Nicodim va poposi la noi, ci odată cu sfîrşitul secolului al XIV-lea, cînd turcii vor ocupa ţările slave din Balcani, tot mai mulţi călugări din acea parte de lume îşi vor căuta refugiu în mănăstirile româneşti de la nord de Dunăre.

Pătrunderea şi continua înflorire a isihasmului în ţinuturile nord-dunărene au fost favorizate de întemeierea în acest perimetru geografic a Principatelor Române şi odată cu ele a unor instituţii bisericeşti de rangul mitropoliilor, în fruntea cărora au fost numiţi sau recunoscuţi de către Patriarhia de Constantinopol ierarhii cunoscători ei înşişi ai acestei tradiţii.

Nu trebuie ignorate apoi permanentele legături cu Sudul Dunării şi în special cu Athosul, de unde tradiţia isihastă s-a alimentat în permanenţă.

Lipsit de sprijinul care i-a venit pînă acum din partea bizantinilor, bulgarilor, georgienilor şi sîrbilor, Athosul ajunge, începînd cu secolul al XIV-lea, sub un dublu patronaj românesc de origine valahă şi moldoveană. Acest fapt a favorizat circulaţia în ambele sensuri a oamenilor, cărţilor şi tradiţiilor spirituale şi culturale.

Partea a treia a lucrării vizează dezvoltarea vieţii monastice şi isihaste în Ţările Române după secolul al XIV-lea şi pînă la reînnoirea isihastă din sec. al XVIII-lea. Sînt prezentate aici aşezămintele monahale din Muntenia, mari centre isihaste, precum Vodiţa, Tismana, Cozia, Bistriţa Olteană, Hurezi, Snagov şi centrele isihaste din munţii Buzăului (schiturile: Agaton, Alunişul, Peştera lui Iosif, Pinul şi Găvănele).

Situaţia a fost absolut similară şi în Moldova, unde isihasmul a cunoscut o epocă de înflorire în secolul al XIV-lea şi mai ales în secolul următor, socotit „epoca de aur" a monahismului moldovean în general şi a vieţii isihaste în special. Marile mănăstiri precum Neamţ, Bistriţa, Agapia, Secu, Putna, Voroneţ, Moldoviţa, Sucevita, Dragomirna, toate înălţate în sec. al XV-lea au fost şi ele tot atîtea renumite centre isihaste.

Datorită stăpînirii străine (ungare şi austro-ungare) în Transilvania, dezvoltarea monahismului a cunoscut obstacole şi persecuţii. Au existat totuşi şi aici mari aşezăminte monahale precum mănăstirea Hodoş-Bodrog (sec. XIII) de lîngă Arad, Prislopul (sec. XIV) din ţinutul Haţeg, Partoşul de lîngă Timişoara (sec. XVI), mănăstirea Rimeţi (sec. XIII) — de lîngă Alba Iulia, Mănăstirea din Peri (sec. XIV) — Maramureş. Se cuvine de asemenea a fi menţionate mănăstirile şi schiturile din Ţara Făgăraşului (aproximativ 30), construite între secolele XVI şi XVII, dintre care cea mai vestită este mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus.

Şi în această perioadă de după sec. al XIV-lea, isihasmul a cunoscut o propagare din ce în ce mai intensă prin lărgirea şi consolidarea legăturilor Ţărilor Române cu Orientul creştin, respectiv cu Patriarhia de Constantinopol, cu Patriarhia Ierusalimului, cu Patriarhia Alexandriei, cu Patriarhia Antiohiei, cu Muntele Athos şi cu Muntele Sinai, toate aceste centre de spiritualitate bucurîndu-se de sprijin material neprecupeţit din partea voievozilor şi boierilor moldoveni şi munteni, dar şi ele, la rîndul lor, au contribuit la îmbogăţirea şi consolidarea spiritualităţii româneşti, care s-a conturat astfel în cel mai autentic duh al Ortodoxiei.

Tot în acest interval de timp, cuprins între secolele XIV—XVIII, au fost multiplicate prin copiere manuală sau tipărire şi răspîndite, printre vieţuitorii aşezămintelor mănăstireşti din Ţările Române, cele mai însemnate dintre operele Sfinţilor Părinţi — adevărate surse de viaţă duhovnicească. Este adevărat că limba în care ele au fost propagate era slavona, dar mintile nevoitorilor întru cele ale spiritului n-au simţit în aceasta un obstacol imposibil de depăşit.

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

O, ce veste minunată!...

— RECITAL —

Motto:
„Reaprindeți candela-n căscioare,
Lîngă busuiocul cel mereu —
Degerat la mîini și la picioare
Se întoarce-acasă Dumnezeu.
. . . . . .
Doamne, intră și-n a mea chilie
Și-amîndoi, răniți și înghețați,
Să ne încălzim cu bucurie
Unul lîngă altul ca doi frați."

Grigore Vieru

Colindă Veacul și colindă ora,
El trebuia anume să se nască,
IISUS al nostru și al tuturora,
Cel mai presus de firea pămîntească.

Din pîntec de Marie nenuntită,
În Betleem, sub stelele mirate,
Veni pe lume pruncul fără seamăn,
Promisul de demult și de departe...

Așa precum Arhanghelul Gavril
A prevestit venirea Lui pe lume,
În scutece, în ieslea cea săracă,
Sta Împăratul mai presus de nume,

El, cel dintîi născut, El, Unic Fiul
Trimis aici să mîntuie, să ierte,
Să vindece din suflete pustiul
Pe un pămînt cu clipele incerte...

Păstorii-n preajmă înălțau cîntare,
Pe Dumnezeu slăvind și lăudîndu-l
Pentru minunea cea nemaivăzută,
Umbrit de Duhul sfînt le era Gîndul.

Venti-au magii, Lui să se închine
Pe urma Stelei fără de apus,
Cu daruri-aur, smirnă și tămîie
La nașterea copilului IISUS.

Din om în om, din cer în cer ferice
A luminat întîiul gîngurit
Al Pruncului din ieslea-nrourată
Sub ochiul Stelei de la Răsărit...

„Trei păstori se întîlniră — bis
Și așa se sfătuiră, — bis
Haideți fraților, să mergem — bis
Floricele să culegem — bis
Și să facem o cunună — bis
S-o-mpletim cu voie bună — bis
Și s-a ducem lui Hristos — bis
Să ne fie de folos — bis
Astăzi s-a născut Hristos,
Mesia chip luminos,
Lăudați și cîntați
Și vă bucurați!..."

Irod, vicleanul, cînd a prins de veste
A dat poruncă aspră, nemiloasă,
Uciși să fie de doi ani în jos
Pruncuții toți de parte bărbătească...

Iosif în vis, prin glas de înger sfînt
A înțeles atunci durerea crudă —
„Scoală-te, ia pruncul și pe mama Lui
Și fugi, căci vrea Irodul să-l ucidă!"

Și s-a-mplinit pînă la țipăt visul,
În plîns și-n bocet au murit atunci,
Crezînd că este printre ei Trimisul,
Nevinovați, cei paisprezece mii de prunci...

El a rămas, minune preacurată,
Ferice, dar, de cine-l recunoaște
Și de atunci, de două mii de ani
În Ziua de Crăciun Iisus se naște!

„Iată vin colindători,
Zorile-s dalbe,
Noaptea pe la cîntători
Și ei vin, ei vin mereu,
Zorile-s dalbe
Și-l aduc pe Dumnezeu.

Dumnezeu adevărat,
Zorile-s dalbe,
Soarele s-a luminat.

Iată vin colindători
Zorile-s dalbe,
Noaptea pe la cîntători...".

Irozi mai sînt și astăzi printre noi
Ce vor cu dinadinsul să-l ucidă,
Ei poartă-n suflet și pe buze poartă
Același gust amar de aguridă.

Ei caută mereu să ne dezbine,
Credința să ne-o pună la-ndoială,
Că Timpul nu-i decît acel ce vine,
Cînd Veșnicia însăși e o boală.

De care-au suferit părinții noștri,
Precum părinții dinaintea lor —
Tu, iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac,
De-acum și pînă-n vecii vecilor!

De-aceea să ne bucurăm cu toții
La Sărbătoarea scrisă-n calendar,
Iisus al nostru și al tuturora
În Ziua de Crăciun se naște iar!

„Steaua sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua strălucește
Și lumii vestește,
Că astăzi Curata,
Prea Nevinovata,
Fecioara Maria
Naște pe Mesia.
Magii cum zăriră
Steaua și porniră
Mergînd după rază
Pe Hristos să-l vază.
Și dacă porniră
Îndată-l găsiră,
La dînsul intrară
Și se închinară.
Cu daruri gătite,
Lui Hristos menite,
Avînd fiecare
Bucurie mare,
Care bucurie
Și aici să fie
De la tinerețe
Pîn-la bătrînețe."

Să colindăm această dulce veste
Și să ne bucurăm acum cu toții,
Iisus Hristosul, Domnul nostru este
Mai presus de neputința morții.
Slavă Lui în locuri prea înalte
Și pace între oameni pe pămînt!
De bucuria Clipei să tresalte
Sufletul prin care Ești și Sînt,

Tu, Omule, de-aici și de departe,
Care cuvinți și cugeți mai presus
De toate vietățile din lume,
Să ne-mpăcăm, căci s-a născut Iisus.

Ne luminează Steaua înainte
Și negurile nopții se desfac,
Iar împreună ,într-un glas fierbinte,
Să colindăm colindele din Veac.

„O ,ce veste minunată
În Betleem ni se-arată,
Astăzi s-a născut
Cel făr-de-nceput,
Cum au spus proorocii.
Că la Betleem, Maria
Săvîrșind călătoria,
Într-un mic sălaș
Lîng-acel oraș
A născut pre Mesia.
Pe Fiul în al Său nume
Tată-l L-a trimis în lume
Să se nască și să crească,
Să ne mîntuiască."

N. Nicoară

Manifestări culturale românești la Chișinău

Academia de Științe a Republicii Moldova, Ministerul Culturii și Cultelor, Televiziunea Națională a Moldovei și Biblioteca Națională din Chișinău au organizat un Simpozion cu tema: „Cultură și spiritualitate românească de-a lungul secolelor", care a avut loc în zilele de 3—5 decembrie 1992.

Lucrările Simpozionului au fost deschise de domnii Alexandru Andrieș, președintele Academiei de Științe, și Ion Ungureanu, ministrul Culturii și Cultelor. Din România au participat patru slujitori ai Bisericii, care au prezentat următoarele comunicări:

Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală: Clerici creatori de cultură și spiritualitate, încrucișîndu-se pe podurile Prutului (cu date inedite despre mitropoliții Gurie Grosu, Visarion Puiu, Tit Simedrea și episcopul Dionisie Erhan), Î.P.S. Mitropolit Dr. Nestor Vornicescu al Olteniei: Mănăstirea Hîncu — centru de spiritualitate românească în secolele XVII—XX; P.S. Arhiereu Casian Crăciun-Gălățeanu: Actualitatea episcopului Melchisedec Ștefănescu, primul arhiereu membru activ al Academiei Române; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu: 350 de ani de la Sinodul de la Iași și unitatea românească prin Biserică.

O serie de alte comunicări au fost prezentate de cercetători, scriitori și teologi de dincolo de Prut, între care scriitorul Nicolae Dabija: Istoria creștinismului — istorie a culturii în trecut și prezent; Pavel Bal: Mitropolitul Veniamin Costachi în opinia clasicilor noștri; Constantin Ciobanu: Pictura murală din biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Căușeni și unele ctitorii oltene; Mariana Slapac: Cetatea Albă și Chilia — monumente originale ale urbanismului medieval; Valentina Pelin: Manuscrise românești în fosta Uniune Sovietică; Ștefan Lupan; Muzica medievală moldovenească; Vladimir Chiriac: Unitatea națională și culturală prin carte; Nina Negru-Mihail: Biserica Basarabiei „sub vremi" (investigații arhivistice); Pr. Petru Buburuz și Pr. Vasile Petrache: comunicări privind situația actuală a Bisericii Ortodoxe din Basarabia. Au fost comunicări de o mare diversitate, prezentate la un înalt nivel științific și care au stîrnit interesul numeroasei asistențe.

În după amiaza zilei de 3 decembrie a avut loc festivitatea înmînării diplomelor de membri de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei, Înalt Prea Sfinților Mitropoliți Antonie al Ardealului și Nestor al Olteniei, distinși fii ai Basarabiei românești (aleși încă din martie a.c.). Au omagiat personalitatea înaltilor ierarhi, cîțiva academicieni și cercetători, ca președintele Alexandru Andrieș, ministrul Ion Ungureanu, acad. Nicolae Corlățeanu, acad. Haralambie Corbu, acad. Anești, pr. Petre

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Mitropolitul Gurie al Basarabiei...

(Urmare din pag. a 6-a)

Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim,
Altă limb-armonioasă
Ca ea, nu găsim.
Saltă inima-n plăcere,
Cînd o ascultăm
Și pe buze-aduce miere,
Cînd o cuvîntăm.
Românașul o iubește
Ca sufletul său,
Vorbiți, scrieți românește,
Pentru Dumnezeu.

(Se și cîntă, pe o melodie săltăreață).

Fabula *Vulpea și măgarul*, de fabulistul basarabean Alexandru-Alecu Donici (1806—1865). *Clădirea Monastirei Putna* — povestire populară, poezia *Hai la școală!*, de N. Romanaș (poetul basarabean I. Buzdugan, patriot militant, fost secretar al Sfatului Țării, în 1917—1918) La capitolul *Științe naturale*, lecții scurte despre Grîu, Morcov, Zahăr — fabricarea zahărului, Cal, Vaci, Oi... Texte despre Patrie, Ce este Patria?, Datoria de a iubi Patria — „Țara unde s-au născut și au trăit părinții, moșii și strămoșii noștri, i-a spus pe nume, *Basarabia românească*. A încheiat cu o *Rugăciune către îngerul păzitor*, lungă și alta decît cea cunoscută.

S-a întîmplat ca, în gubernia Smolensk, să fie Arhiepiscop prietenul de la Chișinău, Vladimir Sincovschi, care i-a ușurat surghiunul, i-a încredințat Arhimandritului basarabean catedre de profesor și chiar conducerea la Școli Normale și Seminarii în cîteva localități.

În aprilie 1917, după 9 ani de absență personală, Arhimandritul Gurie s-a înapoiat la Chișinău; nu a reluat postul de misionar eparhial, ci a funcționat profesor de limba română la Liceul nr. 3 — Liceul Al. Donici, unde se afla și reședința Sfatului Țării. S-a alăturat luptei patrioților basarabeni ajutați de refugiați transilvăneni, bucovineni, din Regat, care au găsit adăpost și hrană în mănoasa și ospitaliera Basarabie românească, care, acum, cu Rusia cobiligerantă și prietenă (!), cu Prutul desființat ca frontieră despărțitoare de frați și rîu blestemat, cu numeroase armate (bolșevizate majoritatea), jumătatea din Moldova, de la Siret, și Basarabia, formau România liberă. Arhimandritul Gurie s-a bucurat de autoritate și prestigiu de protagonist.

În 1917 se deșteptase și Basarabia din somnul cel de moarte. La 25—27 mai s-a ținut, la Chișinău, Congresul național al învățătorilor, la care s-a hotărît introducerea limbii moldovenești-românești în învățămînt. La Chișinău ,Dr. Onisifor Ghibu a adus și a deschis Tipografie românească cu literă latină. (Onisifor Ghibu, *Oameni între oameni* — Amintiri, București, 10, p. 338). Între primele cărți românești tipărite s-a numărat și *Abecedarul* Arhimandritului Gurie. Cu titlul complet: *Abecedarul Moldovenesc* pentru anul întîiu de școală — Partea întîia și a doua, alcătuit de Arhimandritul Gurie în tovărășia mai multor iubitori de luminarea norodului, Chișinău, Tipografia Românească, 1917, 63 p.

La Abecedarul Moldovenesc din 1909, s-au adăugat texte, poezii și proze patriotice, precum: *Deșteaptă-te Române!*, *Pe al nostru steag*, *Tricolorul*, Pasteluri de V. Alecsandri, poezii de Vlahuță, Goga, Coșbuc (propuse de Onisifor Ghibu și acceptate).

Acest *Abecedar* (basarabean) al Arhimandritului Gurie a ajuns, de-a dreptul, istoric. Cînd l-a citit, la Iași, unde se afla bejenar, Prof. Acad. I. Simionescu, a declarat: „L-am sărutat cu emoție, ca pe Sfînta Evanghelie". A scris pe el, autograf: „Să se păstreze, ca pe Evanghelie scumpă. Anul deșteptării naționale a Basarabiei, 3.XI.917. I. Simionescu". (Exemplarul se află la Biblioteca Academiei Române, București, Cota, II-98714).

Abecedarul Arhimandritului Gurie s-a bucurat de o editare prodigioasă; s-a retipărit, în mai multe ediții, cu mențiunea „revăzut și adăugit", unele, și cînd Gurie a fost arhiereu-vicar, Botoșeneanul, la Mitropolia Moldovei și Sucevei, deci, la Iași, 1918—1919, și cînd a început să fie Arhiepiscop al Chișinăului, 1920—1927. S-a tipărit în numeroase ediții — în 1926 a ajuns la ediția a VI-a — și s-a difuzat în zeci și sute de mii de exemplare.

În aprilie 1928, la festivitatea supremă de înscăunare, la Chișinău, a Arhiepiscopului Gurie, ca Mitropolit al Basarabiei, Decanul Facultății de Teologie din Chișinău, Prof. Pr. Grigore Pișculescu — Gala Galaction, în cuvîntarea sa omagială, s-a referit la Mitropolit ca autor de Abecedare.

A citat Parabola Evanghelică a Talanților *(Matei*, XXV, 4—30) și l-a comparat pe Mitropolitul Gurie cu acei doi lucrători, care au înmulțit talanții primiți, și a făcut o aplicație personală: „Ați sporit talanții pe care Vi I-au încredințat Vecinicul Stăpîn. Ați început ca Ieromonahul Gurie, alcătuitor de Abecedare românești și astăzi — la socoteală — aduceți Basarabiei: o întreagă Facultate de Teologie ortodocsă românească și o Mitropolie". („Luminătorul", 15 mai 1928, p. 33—34).

Abecedarele au fost cununa regală a Mitropolitului Basarabiei Gurie — iubitorul binecuvîntat al cărții și culturii românești.

Bishop Serafim Joantă...

(Urmare din pag. a 6-a)

O adevărată capodoperă literară și teologică ,de inspirație isihastă, care a apărut de asemenea în această epocă, în Țara Românească, este scrierea intitulată: „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie". Această carte vine să confirme ideea că isihasmul era conceput ca un ideal de perfecțiune duhovnicească în egală măsură și pentru laici, nu numai pentru monahi.

A patra parte a lucrării este intitulată: *„Reînnoirea isihastă din secolul al XVIII-lea"*.

Reținem o precizare pe care o face autorul în legătură cu acest secol: Dacă secolul al XIV-lea a fost pentru Orientul ortodox epoca prin excelență a isihasmului, adică a iubirii de liniște și seninătate, secolul al XVIII-lea a fost cel al Filocaliei, adică al iubirii de frumos, cum se traduce literal termenul „Filocalie".

Reînnoirea isihastă ce s-a produs acum se datorează unor personalități monastice, care au întruchipat în ființa și opera lor spiritul celei mai autentice tradiții, a vieții de devoțiune, caracterizată prin experiența mistică a unirii cu Dumnezeu, prin purificare lăuntrică, păzirea inimii și rugăciunea curată. În special două nume se cuvine să fie menționate, ele marcînd profund mișcarea isihastă de la noi. Este vorba de starețul Vasile de la Poiana Mărului (n. 1692, m. 1767), din zona Buzăului, și Paisie Velicicovschi (n. 1722, m. 1794), care, după o perioadă de ucenicie la Athos, s-a nevoit în mănăstirile românești Dragomirna, Secu și Neamț.

Ambii au lăsat în urmă o moștenire spirituală de mare valoare. Revirimentul spiritual declanșat prin viața și opera mai ales a lui Paisie va duce în final la constituirea unui nou curent de trăire duhovnicească, care îi va purta numele: *paisianismul*. Acest curent va domina multă vreme de acum încolo viața monastică în Moldova și Țara Românească.

Partea a V-a a cărții tratează tocmai despre *„Paisianism în Țările Române"*.

Autorul reușește să ne pună în față o bogată sinteză asupra paisianismului, din care reținem aceste cîteva trăsături esențiale ale sale: organizarea cenobită (ascetică) a vieții monastice, renaștere a spiritului isihast și introducerea sa în viața comunitară, studiu biblic și patristic, conjugat cu strădania de traducere a literaturii filocalice.

În sînul acestei mișcări de reînnoire isihastă au apărut și alte nume de prestigiu precum: mitropolitul moldovean Veniamin Costache, „un suflet de o castitate angelică", cum îl caracterizează un contemporan, apoi starețul Gheorghe de la Căldărușani, Sfîntul Calinic de la Cernica și mitropolitul Grigorie Dascălul.

Ultima parte a cărții (a VI-a) este dedicată *isihasmului românesc în sec. al XX-lea*. Reținem de aici că, în ciuda unor măsuri negative adoptate de autoritatea statală, influențată de o mentalitate laicizantă a timpului, împotriva mănăstirilor, tradiția isihastă n-a putut fi totuși anulată. Au existat astfel și în secolul nostru personalități ale gîndirii teologice și vieții duhovnicești, care au cultivat spiritul isihast, creînd opere teologice-mistice de mare profunzime. Vor rămîne de-a pururi înscrise în istoria spiritualității românești nume precum: Nichifor Crainic, Dumitru Stăniloae (părintele Filocaliei românești, cel mai mare teolog ortodox al timpului nostru), Benedict Ghiuș, Arsenie Boca, Sofian Boghiu, Ioanichie Moroi, Vasile Voiculescu, Ioan Alexandru.

În finalul cărții apar cîteva anexe:

1. Cuvînt înainte la cartea Sf. Grigore Sinaitul asupra metodei sfinte a rugăciunii și atenției.
2. Sfaturile starețului Gheorghe de la Cernica.
3. Ritualul sfintei rugăciunii a inimii.
4. Acatistul Rugului Aprins.

Cartea este prevăzută cu un bogat aparat de trimiteri bibliografice, ceea ce o arată a fi o temeinică lucrare cu caracter istoric-teologic. Valoarea ei este apoi sporită și de numeroasele ilustrații, hărți și fotografii bine selecționate.

Prezentarea grafică este ireproșabilă. Afirmația este valabilă pentru ambele ediții.

† Pr. iconom stavrofor IOAN ROMAN

După o bogată și rodnică slujire preoțească închinată lui Dumnezeu și semenilor în ziua de 3 noiembrie a.c., a trecut la cele veșnice venerabilul preot Ioan Roman.

Descendent dintr-o aleasă familie preoțească, care a slujit vreme de 125 de ani la același sfînt altar, părintele Ioan Roman s-a născut la 28 noiembrie 1912 în satul Mohu, jud. Sibiu, fiind singurul copil al preotului Ioan Roman. Și-a început cursurile școlare în satul Tălmăcel, le-a urmat apoi la liceul din Sibiu și la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți.

În anul 1939 a fost hirotonit preot de către pururea pomenitul Mitropolit Nicolae Bălan pe seama parohiei Tălmăcel unde a păstorit pînă în anul 1972 cînd s-a pensionat, urmîndu-i în slujire la altar fiul său pr. Horia Roman.

Slujitor devotat al Bisericii străbune în timpul celor peste 50 de ani de activitate preoțească preotul Ioan Roman s-a bucurat de sprijinul, dragostea și prețuirea enoriașilor săi.

După anul 1948, odată cu instaurarea regimului comunist-ateu în țara noastră, pr. Ioan Roman a fost arestat de patru ori și condamnat la ani de temniță pentru „activitate împotriva orînduirii de stat".

În toți anii de slujire în ogorul Domnului, s-a distins pe plan misionar și administrativ-gospodăresc, preocupîndu-se de buna chivernisire a sfintei biserici pe care a restaurat-o în întregime.

Pentru munca sa pastorală și misionară a fost distins cu rangul de iconom-stavrofor.

Slujba prohodirii a avut loc joi, 5 noiembrie a.c., în biserica „Cuvioasa Paraschiva" din Tălmăcel, unde a slujit fără întrerupere și după ieșirea la pensie.

Alesul sobor al slujitorilor a avut ca protos pe P.C. Pr. Prot. Lupu Militon — Avrig și a fost alcătuit din preoții parohiilor învecinate, colegi, prieteni și cunoscuți.

Au fost de față familia, rudele și credincioșii din parohia pe care a slujit-o. La sfîrșitul slujbei au rostit cuvînt de mîngîiere P.C. Pr. Mircea Crețu — Tălmaciu, P.C. Pr. Prot. Luca Dănilă — Sibiu, și P.C. Pr. Lupu Militon care a transmis din partea Înalt Prea Sfințitului Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, condoleanțe familiei și a elogiat personalitatea celui ce a fost părintele Ioan.

În sunetul clopotelor sicriul cu trupul neînsuflețit al părintelui Ioan Roman a fost purtat pe umeri în jurul bisericii la altarul căruia a slujit vreme de peste 50 de ani și a fost depus apoi pînă la obștească înviere în cripta familială de lîngă biserică.

Dumnezeu să-l odihnească în pace și veșnică să-i fie pomenirea.

Arhid. Visarion Bălțat

Buchet de colinde

Folclorist și metodician muzical, Pavel Delion este autorul unei recente culegeri de *Colinde* destinată în principal, după cum ni se spune și în *Prefață*, tuturor celor ce se vor strădui să-i învețe pe elevi de a le cînta (colindele) în școală, în cadrul obiceiurilor tradiționale de Crăciun, Anul Nou și Bobotează. Dar nu numai elevilor se adresează această colecție de colinde; ele pot fi învățate și cîntate, deopotrivă, de studenți, militari, săteni și orășeni atît în familie cît și în biserică, în concerte publice.

Repertoriul lecturat de noi cuprinde 72 de titluri (muzică și versuri) compartimentate în cîteva secțiuni: *colinde la unison; colinde pentru 2—3 voci; colinde pentru cor bărbătesc și cor mixt.*

Frumusețea melodică, armonizarea autentică a lucrărilor tipărite poartă semnătura unor nume de compozitori ce și-au dedicat întreaga lor viață școlii și tradițiilor moral-religioase cultivate, secole de-a rîndul, de biserica strămoșească.

Ce compozitori semnează în această culegere atît de folositoare scopului amintit? *D. G. Kiriac, Gh. Cucu, Timotei Popovici, Emil Monția, Achim Stoia, Nicolae Oancea, Al. Podoleanu, Tiberiu Brediceanu, Augustin Bena, Achim Stoia, Vasile Popovici!* Ce lucrări se pot consulta, din punct de vedere muzical și poetic, în această culegere? *O, ce veste minunată, Trei păstori, Steaua sus răsare, Astă seară-i seară mare, În grădina raiului, Noi umblăm și colindăm, Praznic luminos, Colo-n jos, Doamne, mai jos, Ziorel de ziuă, Dacă magii au plecat, Sus boieri nu mai dormiți, Trei crai de la răsărit, Bună dimineața și La mulți ani* (în cîteva variante melodice și armonice)...

Atrăgîndu-ne atenția asupra unor deformări și simplificări melodice, de înlocuire, în timp, a unor versuri dar și asupra unor aspecte artizanale apărute în cadrul obiceiului propriu-zis, muzicianul Pavel Delion ne propune, odată cu buchetul muzical, tipărit, varianta cea mai autentică de întreținere a repertoriului nostru de colinde (religioase și laice): versul cu melodia respectivă, împreună.

Constantin Catrina

INFORMAŢII

În şedinţa de lucru din 3 nov. 1992, Academia Română, cel mai înalt for cultural şi ştiinţific al ţării, a ales ca membru de onoare pe Întîi Stătătorul Mitropoliei Ardealului Dr. Antonie Plămădeală, arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.

Este, cu siguranţă această alegere o recunoaştere a meritelor deosebite ale personalităţii Î.P.S. Mitropolit Antonie.

Astfel că, la titlul de membru de onoare al Academiei Republicii Moldova la care a fost ales tot în acest an se adaugă acum şi titlul de membru de onoare al Academiei Române.

— Joi, 5 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a prezidat lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

— În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a plecat spre Cluj, pentru a participa la funeraliile fericitului întru adormire arhiepiscopul Teofil al Clujului.

Seara, Î.P.S. Sa, împreună cu P.S. Irineu Bistriţeanul şi cu membrii Permanenţei Consiliului Eparhial Cluj a întîmpinat pe aeroportul din Cluj pe P.F. Patriarh Teoctist al României, sosit la Cluj pentru funeralii.

— Vineri 6 noiembrie a.c. Î.P.S. Sa a oficiat împreună cu P.F. patriarh Teoctist şi cu alţi ierarhi şi diaconi, în Catedrala Arhiepsicopală din Cluj, slujba înmormîntării arhiepiscopului Teofil, rostind panegiricul răposatului.

— Sîmbătă 7 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la şantierul Mînăstirii Brâncoveanu, Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, prilej cu care a avut o lungă convorbire duhovnicească cu obştea monahală de acolo.

— Duminică 8 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrşit slujba de tîrnosire a noii Capele din Cartierul Sibiu-Ştrand, cu hramul „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil".

După Sf. Liturghie arhierească, Î.P.S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de praznicul Sf. Arhangheli şi de pericopa evanghelică a duminicii a 24-a după Rusalii.

— Luni 9 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat în calitate de locotenent de arhiepiscop, lucrările Permanenţei Eparhiale a Arhiepiscopiei Clujului.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a făcut o vizită frăţească P.S. Episcop Ioan al Oradiei.

— Între 10—15 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Organizaţiei „PRO ORIENTE", la Salzburg, Austria, prezentînd două comunicări privind relaţiile actuale dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică) precum şi stadiul actual al dialogului ecumenci dintre ortodoxie şi catolicism.

Cu prilejul vizitei în Austria, Î.P.S. Sa a făcut o vizită comunităţii ortodoxe române din Viena.

— Luni, 16 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită frăţească P.S. Andrei al Alba Iuliei.

— Joi, 19 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a acordat un interviu postului naţional de Tv. R. — Bucureşti.

— Sîmbătă, 21 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Casa de cultură a Sindicatelor din Sibiu la deschiderea festivă a serbărilor prilejuite de „zilele Astrei" — Sibiu, noiembrie 1992, rostind un emoţionant cuvînt despre rolul „ASTREI" în cultura şi viaţa Transilvaniei de-a lungul anilor.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Predeal precum şi la şantierul noii biserici ce se zideşte în oraşul Predeal.

— Duminică, 22 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în oraşul Rîşnov pe locul unde se va înălţa noua biserică a oraşului cu hramul „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena".

După otpustul Sfintei Liturghii, Î.P.S. Sa a oficiat slujba punerii pietrei de temelie a noului lăcaş şi apoi s-a adresat cu un bogat cuvînt de învăţătură mulţimii de credincioşi prezente la Sf. slujbă.

— În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a cercetat şi biserica cu hramul „Schimbarea la faţă a Domnului" din acelaşi oraş.

— Joi şi Vineri, 26—27 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte ca membru la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

— Sîmbătă, 28 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a participat la lucrările Simpozionului cu tema „Istorie creştină şi înnoire la Dunărea de Jos, organizat de Episcopia Dunării de Jos la Galaţi, unde a prezentat comunicarea *„Date noi cu privire la Sf. Gherman din Dacia Pontică"*.

— Luni, 30 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a oficiat Sf. Liturghie în biserica „Sf. Împăraţi Constantin şi Elena" din Galaţi cu prilejul zilei „Sf. Andrei", rostind cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a participat la punerea pietrei fundamentale a bisericii „Sf. Andrei" de la spitalul „Sf. Andrei" din Galaţi, prilej cu care s-a adresat celor prezenţi.

— Miercuri, 3 dec. a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la decernarea titlului de membru de onoare al Academiei de Ştiinţe din Chişinău şi a rostit cuvîntul de recepţie.

— Joi, şi Vineri, 3—4 dec. a.c., Î.P.S. Sa a participat la Simpozionul „Cultură şi spiritualitate românească de-a lungul secolelor", organizat de Academia de Ştiinţe din Chişinău.

— Sîmbătă, 5 dec. a.c., Î.P.S. Sa a dat un lung interviu înregistrat la TV. Chişinău despre istoria şi cultura Basarabiei.

— Duminică, 6 dec. a.c., Î.P.P.S. Sa a făcut o vizită la Mănăstirea Bogdana din Eparhia Romanului.

Arhid. Visarion Bălţat

— Marţi, 17 noiembrie 1992, la reşedinţa mitropolitană din Sibiu a avut loc o mică festivitate prilejuită de ziua de naştere a Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei. Au participat: permanenţa Consiliului arhiepiscopesc Sibiu, părintele decan şi părintele prodecan de la Facultatea de Teologie din Sibiu, părintele protopop al Sibiului ş.a.

În numele celor prezenţi, al preoţilor şi credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului, P.C. vicar ad-tiv A. Rădulet a exprimat Î.P.S. Sale simţăminte de respect, doriri de sănătate şi alt mult bine în fruntea mitropoliei Ardealului, înmînîndu-i totodată un frumos buchet de flori.

Răspunzînd, Î.P.S. Mitropolit Antonie a mulţumit pentru urări şi a făcut o informare legată de Simpozionul organizat de Asociaţia Pro-Oriente din Austria, de la care se întorsese cu o zi înainte.

*

— La invitaţia ASCOR (Asociaţia studenţilor ortodocşi români) din Timişoara, miercuri, 18 noiembrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a vorbit în Amfiteatrul Universităţii de medicină din acest oraş în faţa a peste 300 de tineri şi intelectuali timişoreni despre: *„Euharistie, fundamentul Bisericii şi al vieţii creştine"*. A fost de faţă şi Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului. În aceeaşi seară, P.S. Sa s-a aflat la mănăstirea Timişeni unde împreună cu un grup de studenţi şi cu maicile din mănăstire a făcut o priveghere axată pe rugăciunea lui Iisus (a inimii), după modelul practicii acestei rugăciuni de la mănăstirea ortodoxă Sf. Ioan Botezătorul din Maldon (Anglia), care îl are în frunte pe arhimandritul Sofronie, ucenicul Sf. Siluan din muntele Athos (canonizat în 1988).

A doua zi în 19 noiembrie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie cu cei doi duhovnici ai mănăstirii şi a rostit un cuvînt ocazional, îndemnînd la revalorizarea Liturghiei prin citirea rugăciunilor canonului euharistic cu voce tare şi împărtăşirea deasă. În aceeaşi zi, la mănăstirea de la Gai (Arad), P.S. Sa împreună cu P.S. Episcop Timotei al Aradului şi şi P.S. Emilian Birdaş s-a întîlnit cu un grup de fraţi ostaşi pentru clarificarea unor probleme ale Oastei Domnului din zonă.

Seara, P.S. Sa a slujit Vecernia la Catedrala episcopală în prezenţa celor doi ierarhi de la Arad şi a vorbit, ca şi la Timişoara, despre Sf. Euharistie în viaţa Bisericii şi a credincioşilor. După Vecernie, P.S. Sa s-a întîlnit cu tinerii arădeni din Liga tineretului ortodox, răspunzînd numeroaselor întrebări adresate.

— La invitaţia P.S. Episcop Ioan al Oradiei, P.S. Serafim Făgărăşanul a participat, împreună cu P.C. pr. prof. Vasile Mihoc, sîmbătă, 28 noiembrie 1992, la o adunare a Oastei Domnului în satul Ogeşti (jud. Bihor), iar a doua zi a slujit Sf. Liturghie şi a participat la o altă adunare a Oastei Domnului în biserica Sf. Dumitru din Beiuş.

Diac. Dumitru Dura

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi potrivit îndatoririlor stabilite de Sf. Sinod al Bisericii noastre, în zilele de 21—23 noiembrie 1992 P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit de P.C. cons. Gh. Papuc, a cercetat o seamă de parohii din partea de răsărit a Arhiepiscopiei Sibiului şi anume:

În 21 noiembrie, Intrarea în biserică a Maicii Domnului, parohiile: *Şercaia* — pr. Tr. Rogoz; *Veneţia de Sus* — pr. V. Gal; *Comana de Jos* — pr. Ignat Florin, unde a avut convobiri cu preoţii şi unii din credincioşii acestor parohii, Sf. Liturghie fiind săvîrşită la parohia *Arini*, prot. Rupea, vacantă de aproape doi ani şi unde de la sfinţirea bisericii n-a mai slujit un arhiereu. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii a vorbit P.C. prot. Gh. Opriş (Rupea), cuvînt de învăţătură rostind apoi P.S. Episcop-vicar Serafim. Bucuria credincioşilor din Arini a fost mare ca şi folosul sufletesc în urma acestei întîlniri, cum tot aşa a fost şi a credincioşilor din *Apaţa*, unde în aceeaşi zi s-a săvîrşit slujba vecerniei cu ziditoare cuvinte de învăţătură, rostite de P.S. Serafim şi însoţitori. Deşi puţini la număr, parohia fiind mixtă, românii de aici, administraţi de C. pr. I. Frîncu de la parohia Comana de Sus, şi-au ridicat o biserică de toată frumuseţea, care se află pe punctul de a fi acoperită, fiind ajutaţi material şi de credincioşii reformaţi maghiari din localitate. Se adevereşte şi aici vorba că lucruri mari pot face puţini buni împreună. În aceeaşi seară s-au cercetat parohiile *Măieruş* — pr. Tr. Ciocîrlan şi parohia *Vîlcele* — pr. I. Tămaş.

Duminică, în 22 noiembrie, la vremea utreniei s-a cercetat *biserica Sf. Gheorghe* din Braşov — preoţi Gh. Grindu şi I. Bădiţoiu, iar Sf. Liturghie arhierească s-a oficiat la parohia *Covasna-Voineşti*, cu participarea unui foarte mare număr de credincioşi. Cu acest prilej s-a săvîrşit şi instalarea oficială a noului preot transferat de la Chichiş în această parohie, Ovidiu Măciucă. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Gh. Rătulea (Sf. Gheorghe), C. pr. O. Măciucă, noul paroh, cuvînt de învăţătură rostind apoi P.S. Episcop-vicar Serafim.

S-au exprimat cu acest prilej şi cuvinte de mulţumire P.C. pr. Gh. Olteanu, care a păstorit aproape patru decenii în această parohie.

Încrestăm şi faptul că s-au adus primele materiale pentru noua biserică din Covasna-Voineşti, pe care credincioşii doresc cu multă ardoare să şi-o vadă ridicată, cea veche, de 200 de ani, fiind cu totul neîncăpătoare. Rugăm pe bunul Dumnezeu să le ajute să-şi vadă cît mai curînd împlinită această sfîntă dorinţă.

În aceeaşi zi s-a cercetat spaţiul în care se va amenaja capela de la nou-înfiinţata parohie: *Covasna-Centru* — pr. P. Restanţia, transperat de la parohia Valea Mare — prot. Sf. Gheorghe, slujba vecerniei fiind săvîrşită apoi la parohia *Zagon* — pr. A. Negrea, unde de asemenea este în perspectivă ridicarea unei noi biserici. Au vorbit: P.C. prot. Gh. Rătulea, C. pr. paroh A. Negrea şi P.S. Episcop-vicar Serafim, pe de-a rîndul avînd loc şi convorbiri cu organele parohiale.

Luni, 23 noiembrie 1992, s-au cercetat: monumentala *catedrală* din municipiul Sf. Gheorghe, în care din pricini nebinecuvîntate nu s-a putut intra; *of. protopopesc Sf. Gheorghe*, unde entuziastul protopop Gh. Rătulea depune mari eforturi pentru a face faţă multor îndatoriri şi multor nevoi, materiale şi spirituale, între altele existînd în acest protopopiat 14 parohii vacante; *Malnaş-Băi* — pr. G. Todea, unde în acest an a fost ridicată o foarte frumoasă biserică, fiind acum în curs de pictare; *Bătanii Mari*, parohie vacantă, biserica fiind bine îngrijită de clopotarul Olah Mihai; *Vîrghiş* — pr. I. Şuteu; *Baraolt* — pr. E. Dragoş, unde avem două biserici, una nouă care din lipsă de fonduri nu poate fi finisată pentru a se intra şi sluji în ea; *Aita Mare*, parohie vacantă, cu o mînă de credincioşi şi cu o biserică frumoasă care are nevoie de unele reparaţii urgente; *Belini* — pr. M. Şerban, toate aceste parohii făcînd parte din prot. Sf. Gheorghe, şi parohia *Mateiaş* (prot. Rupea) — pr. M. Frîncu, cu o biserică bine întreţinută şi o pictură aleasă, dar şi cu oameni vrednici, unde a avut loc o prelungită consfătuire cu preotul şi consiliul parohial, privitoare la mai buna lucrare pastorală în parohie.

Prin luminile evanghelice care s-au aruncat, prin mîngîierea şi încurajarea spre cele bune a preoţilor şi credincioşilor cercetaţi, prin constatările, pozitive şi negative, care s-au făcut — s-a confirmat şi de data aceasta importanţa pe care o are activitatea şi pe teren a organelor de conducere de la centrele noastre eparhiale.

P.

Manifestări culturale româneşti...

(Continuare din pag. a 7-a)

Buburuz, directorul Bibliotecii Naţionale Alexe Rău. După înmînarea diplomelor cei doi membri de onoare ai Academiei au rostit scurte alocuţiuni de mulţumire, precum şi discursurile de rigoare: Î.P.S. Mitropolit Antonie: *Inspiraţia în poezie — semn al comuniunii cu sacrul* şi Î.P.S. Mitropolit Nestor: *O scriere strămână de la cumpăna secolelor III—IV*.

În ziua de 5 decembrie cei doi ierarhi au participat la o masă rotundă la Televiziunea din Chişinău. În aceeaşi zi a fost vizitată Facultatea de Teologie care se află în clădirea fostului Seminar teologic „Mitropolitul Gavriil Bănulescu". Aici pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu a făcut o scurtă expunere asupra stiuaţiei învăţămîntului teologic din ţară, în special de la Sibiu, iar Î.P.S. Mitropolit Antonie a împărtăşit celor prezenţi amintiri din anii petrecuţi în clădirea respectivă ca elev de seminar.

În felul acesta, manifestările de la Chişinău — anunţate la posturile de Radio şi Tv. locale — s-au bucurat de un deosebit succes, contribuind la o mai bună cunoaştere a realităţilor de azi din Basarabia, la consolidarea unităţii românilor de pe cele două maluri ale Prutului.

CĂRŢI NOI LA CENTRUL MITROPOLITAN DIN SIBIU

În aceste zile de sfîrşit de an, în editura Centrului mitropolitan din Sibiu au apărut două noi cărţi.

Prima este intitulată: *„Credinţă ortodoxă şi viaţă creştină"*, 351 p., avînd ca autori corpul profesoral de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. În faza sa iniţială, lucrarea a vrut să fie un fel de catehism, ceva mai lărgit — adresat îndeosebi intelectualilor, care, după cum se ştie, au fost formaţi unilateral, străini adesea de marile valori spirituale ale omenirii şi de cele creştine în primul rînd — cartea devenind în cele din urmă un adevărat compendiu de Teologie, cu cele patru sectoare principale ale sale: Biblică, istorică, sistematică şi practică.

Lucrarea apare cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care o şi prefaţează, intitulîndu-şi semnificativ gîndurile: *„Un catehism pentru intelectuali, ore de religie pentru părinţi"*. Redăm capitolele mari ale cărţii: *Elemente de istorie religioasă şi istorie a Bisericii; Dreapta învăţătură de credinţă; Viaţa morală creştină; Cinstirea lui Dumnezeu. Cultul divin şi formele lui; Alte religii ale lumii.*

A doua lucrare este: *„Octoihul Mic"*, carte de cult, mult aşteptată îndeosebi de preoţii şi cîntăreţii bisericeşti, tipărită, ca şi ediţia precedentă, în două culori şi legată în pînză neagră, spre a face faţă solicitărilor la care este zilnic supusă.

Ambele cărţi se pun în vînzare la librăria eparhială din Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, unde pot fi cerute şi ramburs.

ÎN ATENŢIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimaţii cititori ai Telegrafului Român că sînt încă deschise listele pentru abonamentele pe anul 1993.

Menţionăm că, începînd cu 1 ianuarie 1993, costul unui abonament anual este de 500 lei.

Banii pot fi trimişi prin mandat poştal, pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cod. 2400, cu specificarea ce reprezintă suma, sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.R., filiala Sibiu.

Semnalăm... Semnalăm...

● *„Uniatismul în lumina eclesiologiilor care se confruntă"*, este un studiu al părintelui Boris Bobrinskoy de la Institutul St. Serge de la Paris, publicat în S.O.P. (Service Orthodoxe de Presse, nr. 173, decembrie 1992, p. 30—35). Studiul e de fapt un referat prezentat la un Colocviu *„Bisericile orientale catolice şi ecumenismul"*, care a avut loc la mînăstirea catolică Chevetogne din Belgia, între 1—4 sept. 1992. Se anunţă că va fi publicat în întregime şi în revista Irénikon (nr. 3, 1992).

Autorul se întreabă în ce măsură Bisericile catolice orientale de rit bizantin (unite, greco-catolice) au o *personalitate eclesială proprie*. Şi, în ce măsură ele nu sînt condamnate *să fie absorbite de Biserica romană*, catolică? La ambele întrebări răspunde: nu au personalitate proprie, tocmai pentru că ele sînt deja absorbite de Biserica romană. Ritul bizantin e doar o formă de prozelitism în via ortodoxă.

Tot o formă de prozelitism — atrage atenţia Părintele Bobrinskoy — sînt şi mînăstirile catolice de rit bizantin pe care catolicii le plantează în sînul Ortodoxiei, pentru a pătrunde prin tradiţia orientală în interiorul Ortodoxiei, spre a-i propovădui dogme catolice în haine ortodoxe. Aceeaşi intenţie o denunţă şi în permisiunea dată unor preoţi latini de a fi *biritualişti*, adică a putea sluji şi după ritul bizantin, cu veşminte ortodoxe, liturghia ortodoxă.

Acestea toate ar putea fi punţi ecumenice dacă ar fi sincere şi dacă n-ar urmări catolicizarea ortodocşilor, mai spune autorul. Cînd trece însă la analize mai amănunţite şi mai profunde, constată tocmai aceste intenţii. Analizează, de pildă, *Scrisoarea* cardinalului Ratzinger către episcopi (12—16 august 1992 în *Documentation catholique*, p. 727—732). Consideră această *Scrisoare* de *„un anacronism flagrant"* (p. 32), deoarece se întoarce la Biserica *„Cum Petro et sub Petro"*. Esenţa Bisericii, după Ratzinger, nu e întreagă şi autentică, decît dacă îl are pe Papa în esenţa fiecărei Biserici locale, în interior. Fără Papa, nu există Biserică!

Aşadar Papa a uzurpat locul tuturor episcopilor în bloc şi în parte. Biserica nu mai este acolo unde e episcopul. Boris Bobrineskoy este pur şi simplu stupefiat de faptul că în *Scrisoare* nici nu se mai vorbeşte de Ortodoxie, şi nici de dialogul teologic angajat între cele două Biserici.

Eclesiologia ortodoxă, arată Bobrinskoy, este expresia unei Biserici-comuniune, în care fiecare Biserică locală care are episcop şi Euharistie, are plenitudine. Şi toate Bisericile locale împreună au plenitudine. Nu neapărat *cu* Papa şi sub autoritatea *lui*. Încercarea cardinalului Ratzinger de a explica altfel comuniunea, de fapt o neagă.

Părintele Bobrinskoy observă că E. S. Cardinalul Ratzinger se întoarce mult înapoi, în sec. XI şi XII, cînd catolicii au numit ierarhii paralele în Estul Ortodox, tocmai pentru că numai episcopii catolici îl acceptă ca esenţă a comuniunii pe Papa. Ortodocşii n-au nevoie de el. Dar ortodocşii se simt profund lezaţi că li se neagă eclesialitatea, ceea ce face ca, în acest context, eclesiologiile celor două Biserici să nu mai poată comunica. În primul mileniu orice episcop putea exista, el şi comunitatea lui, fără Papa. În adevărată schismă, spune Bobrinskoy, se află Biserica Apuseană (p. 33).

Spiritualitatea răsăriteană ortodoxă e coerentă prin prezenţa Sf. Duh în inimi, infuzată prin *icoane*, prin *imnografia liturgică*, prin *dimensiunea filocalică*, aceea care leagă cultul liturgic de liturghia interioară a inimii, prin *înţelegerea mîntuirii ca îndumnezeire*, care remodelează omul după chipul Sf. Treimi şi, în sfîrşit, prin *epicleza euharistică*, prin care se invocă pogorîrea Sf. Duh.

Revenind la problema Bisericii catolice orientale de rit bizantin (unită), autorul pune acestora întrebarea: Ritul bizantin pe care îl păstrează, mai are în el conţinutul pe care îl are în spiritualitatea ortodoxă? Căci adevărata problemă e aici, nu în problemele de organizare, de jurisdicţie etc. Ritul bizantin al Bisericii catolice orientale e gol de conţinutul spiritualităţii ritului ortodox, din Ortodoxie. E ceva pur formal. Spiritualitatea este emanată de componentele eclesiologice, dogmatice. Cînd acestea s-au pierdut, spiritualitatea nu mai are de unde izvorî. Catolicismul apusean îşi are proprille sale forme de spiritualitate, care izvorăsc din cultul şi mentalităţile lor religioase (multiple, după ţări, culturi, mentalităţi), pe cînd o spiritualitate unită e imposibilă. Nu e nici de aici, pentru că nu mai are conţinut dogmatic oriental, nu e nici de acolo, pentru simplul motiv că nu poate fi de acolo, fiind cu ritul aici.

De aceea mulţi uniţi nu-şi găsesc locul în catolicism şi, se pare că e tot mai acută tendinţa de întoarcere la spiritualitatea orientală. În Orientul Mijlociu, unde există uniţi se spune acest lucru pe faţă. Dar, o spiritualitate orientală nu poate fi autentică, vie şi lucrătoare, decît în Ortodoxie.

Eclesiologia determină spiritualitatea. Spiritualitatea, la rîndul ei, verifică eclesiolologia.

Se înţelege, problema e de oarecare subtilitate teologică!

Dar esenţială.

● În Basarabia a apărut de curînd un volumaş închinat lui Alexei Mateevici, în versuri de Dumitru Matcovschi, intitulat: PĂRINTE AL LIMBII NOASTRE (ed. Redacţia revistei Basarabia, Chişinău, 1992, 144 p.). În carte au fost incluse, selectiv, şi texte de Vasile Ţepordei, Antonie Plămădeală, Petru Buburuz, Florin Costinescu, Ion Nuţă, Ion Buzaşi, ş.a.

De Mateevici mai este încă multă nevoie în Basarabia.

Şi nu numai acolo.

* * *

● În editura Academiei Române a apărut de curînd volumul *Gheorghe Asachi, studii* (Bucureşti 1992, 152 p.), coordonatori: Marin Aiftincă şi Al. Husar), cuprinzînd studii *despre* Gheorghe Asachi. Printre semnatari: acad. Cristofor Simionescu, I. D. Lăudat, Marin Bucur, Al. Zub şi mulţi alţii, inclusiv coordonatorii semnînd cîte un studiu. Antonie Plămădeală este prezent cu *„Geneza vocaţiei culturale a lui Gheorghe Asachi"* (p. 32—41) studiu care a fost prezentat la o sesiune ştiinţifică a Academiei Române în 1988. Marin Aiftincă semnează *Cuvîntul înainte*. Reţinem din cuprinsul acestuia un citat din Nicolae Iorga despre Gheorghe Asachi. *„Nu era pe vremea aceea român care să ştie atîtea lucruri ca dînsul"*.

Despre cine s-ar putea oare spune astăzi acelaş lucru?

*

● Academia de Ştiinţe a Moldovei patronează un Institut de Lingvistică şi un Institut de Istorie şi Teorie literară. Desigur patronează şi alte Institute, dar acestea două editează o foarte bună revistă: *Revista de lingvistică şi ştiinţă literară*. Colaboratorii — publicînd studii de înaltă ţinută ştiinţifică — sînt de pe ambele părţi ale Prutului. Integrarea culturală — întîrziind cea totală, unirea — pregăteşte temeinic dispariţia graniţei. În nr. 3/1992 am citit cu plăcere despre o vizită în Basarabia a acad. Virgil Cândea, în care n-a fost lăsat să răsufle. Le-a spus basarabenilor tot ce nu ştiau despre Dimitrie Cantemir, într-un număr impresionant de conferinţe. Astfel de vizite se înscriu şi ele, evident, în opera de integrare culturală. Cu cît mai multe, cu atît mai bine.

Şi, în ambele sensuri!

* * *

● O vizită a unei delegaţii a *Institutului de Istorie şi Teorie Literară „G. Călinescu"* din Bucureşti, şi a alteia de la *Societatea de Ştiinţe Filologice*, tot din Bucureşti, a lăsat şi ea urme importante în Basarabia. (v. *Revista de Lingvistică şi Ştiinţă Literară*, nr. 4/1992, p. 99—100).

* * *

● Prefectura jud. Sibiu a scos un album care poate concura cu orice publicaţie similară din lume: *Sibiu, România*. Volumul e prefaţat de dl. prefect Nicolae Nan. Fotografii de Gh. Lăzăroiu, EFIAP, PSA, editura Thausib-S.R.L., Sibiu, tiparul în Austria.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*;

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.